

باسم من اوجد الاشيا من عدم وعدم بمعنى الكاف والنون * فجعلها مثنويا صوريا كان اومعنويا ما كان وما يكون
كما اخبر سبحانه وتعالى فى كتابه المكنون * ومن كل شئ خلقنا زوجين لعلكم تذكرون * سبحان الذى خلق الازواج
كلها مما تنبت الارض ومن انفسهم ومما لا يعلمون * واصلى على نبيه محمد سيد الكونين ومفخر الثقلين وامام القبلتين
ما اختلف الملوان وما كرر الجديدان وما ذكر الله الذاكرون * وغفل عن ذكره الغافلون * وعلى اله واصحابه الطاهرين
واوليائه الوارثين الذين هم فى سماء شرعه كالنجوم مضيئون * وعلى العالمين العاملين والصالحين السالكين الذين هم
من انوارهم يستفيئون وعلى آثارهم مقتدون * اما بعد * حمد الله العلى الكبير * والصلوة على نبيه البشير النذير * بو فقير
وحقير كثير التقصير * اول وقتده كه حضرت پيرك كلام منيرين ابتدادن نقل وتقريرا تمكه شروع ايلدكده بعض ياران
افاض الله عليهم سجال العرفان اول تحقيق وبيانى استحسان ايدوب استدعا ايلديلركه * اول درر معانى ومعارف *
وغرر اسرار ولطايف * سلك تحريره ديزيله * واندن بر كتاب مستطاب دوزيله * اگرچه جملهٔ ابياته شرح يازلمسنه
بارى ابتداده واقع اولان اون سكز ابياته يازيله * الكريم اذا وعد وفا مضمونى ادا ايلديلر * وما مضى ده اولان وعده‌نك
ظهورين استدعا قيلديلر * بو افقر دخى * فاما السائل فلا تنهر * فحواسنجه انلرى بو بهره‌دن نهرا تميوب ابتداى مثنويده
واقع اولان هژده ابياتك ودخى بعض مشكل اولان كلماتك * شرحنه شروع ايلدم وبو كتابه فاتح الابيات ديو نام
سويلدم بعده ديباجهٔ عربيه‌يى عبلدات تركيه اوزره شرح ايليوب [illegible] جزؤده يازلميان وسمط
تحريره ديزلميان درر معانى وغرر لطائفى بونده ايراد قيلدم تا نفعى كثير * واخذى طالبينه يسير اوله * وما بعدينه
يازيلان شرحه دخى مناسبت بوله * اميددركه حضرت حق مقبول قيله * وناس بوندن فائده بوله بالنبى واله * هذا
كتاب المثنوى * ها حرف تنبيه درو فى الحقيقة اسم اشارتدن دكلدر بلكه مشار اليه اوزره تنبيهدن اوترى ايراد
اولنمشدر وذا اسم اشارتدر * وضع اصليسى محسوساته اشارت اولمق ايچوندر * پس اگر ديباجهٔ كتاب مثنويدن اول
ايسه دهنده بالقوة حاضر اولان امور معلومه اولور * وعند العقل وقوعى متحقق اولديغى اعتباريله محسوس
منزله‌سنه تنزيل اولنمش اولور * وكيرو ديباجهٔ كتاب مثنويدن مؤخر ايسه مشار اليه اوراق اوزره مكتوبه اولان ابيات
مرقومه اولور * كتاب مصدردر بمعنى مكتوبدر مفعولك مصدر له تسميه اولنمسى مبالغه ايچوندر * نته كم خلق بمعنى
مخلوق ولفظ بمعنى ملفوظ اولديغى كبى * ويا خود فعال مفعول ايچون بنا اولنمش بر صيغه اوله لباس ملبوس كبى *
واسميتى راجحدر زيرا كه دائما موصوف اولور صفت اولمز * مثلا كتاب مرقوم دينور شئ كتاب ديمز معناسى حروفك
بعضسى بعضيسنه جمع وضم اولنمشدر ديمكدر عسكره كتيبه ديدكلريده جمعيت معناسنه متضمن اولديغى

اعتباريله

اعتبار يله در كتابك مثنوى يه اضافتى بيانيه درخاتم فضة قبيلندندر * مثنوى ثنى بثنى ثنيادن * محوريى بربرى رميا
مصدر ميميدر * يانسبت ايچوندر ثنيت الشئ ديرسن بچن برشيئى ايكى قات ايلسك * واصطلاح شعراده شعردن
برجنسدركه ايكى مصرع برقافيه اوزره اوله وبو اسم بجنسك بو كتاب مستطابه علم اولسى اولا باعتبار شان صمانى
مشعر اولور * نته كم شاعرلك بو قولى بو معنايه دلالت قيلور * بيت * وان انفق الانام وانت منهم * فان المسك بعض
دم الغزال * وثانيا جميع موجودات ومخلوقاتك اسرارينى جامع بر كتاب اولديغى بيان قيلور زيرا جميع اشيايى الله تبارك
وتعالى زوجين خلق ايلمشدر * كما قال الله تبارك وتعالى خطابا للانسان * وخلقناكم ازواجا * اى ذكورا واناثا وقال ايضا
ومن كل شئ خلقنا زوجين لعلكم تذكرون * اى ومن كل شئ خلقنا صنفين مثل الثقلين والكونين والدارين والبرين *
والوالدين والاشياء المتضادين كالنور والظلمة والارض والسماء والبر والبحر لعلكم تذكرون اى لكى تعلمون الازدواج
من خواص الممكنات والواجب بالذات لا يقبل الاثنينية والزوجية وكما قال الله تعالى * سبحان الذى خلق الازواج كلها
مما تنبت الارض ومن انفسهم ومما لا يعلمون * پس بو آيت كريمه جميع اشيانك مثنوى اولديغنه دلالت ايلديسه بو كتاب
شريفه كتاب مثنوى ديو تسميه ايلملرى جميع اسما ومقابلهٔ الهيه نك واصناف اشياء كونيه نك حقايقنك كتابى ديمك
اولور (ولا رطب ولا يابس الا فى كتاب مبين) كلامنك مفهومى بو كتاب حقايق نصابك دخى شاننده صادق اولور پس معنى
آگاه اولك اى طالبان اسرار الهى شو مشار اليه كتاب مثنويدر وهو اصول اصول اصول الدين ضميرى مرفوع
كتاب مثنوى يه راجعدر معنى بو كتاب مثنوى دينك اصللرينك اصللريدر ديمك اولوردين بر وضع الهيدركه اصحاب
عقولى اختيار محمود لريله بالذات خيراته سوق ايلر كتاب اللهدن وسنت رسولدن مستفاد اولان فقه بوديني بيان ايدر
سرورى مرحوم ديركه پس علم دين سه علمست * بيت * علم دين فقهست وتفسير وحديث * هركه خواند غير ازين
گردد خبيث * ومراد از اصول دين الله اعلم مجموع اين سه علمست وبو اوچ علمك اصولندن بر اصول دخى علم كلامدر
يعنى اعتقاديات وعلم اخلاق يعنى وجدانيات وبو ايكى علمك اصولندن علم اسرار كشفيه در وبو اسرار كشفيه كتاب *
مثنوى ايله معلوم اولور پس كتاب مثنوى بو تقديرجه اصول اصول اصول دين اولور بو كلام محله مناسب اولمقدن
خالى دكلدر وبعضيلر دخى ديركه اصول ثلثه دن مراد تصديق جنانى واقرار لسانى وعمل واركانيدركه بونلر دين اسلامك
اصللريدر * وصيغهٔ جمعى اشاره داعى اصول ثلثه دن هر برينك كثرت مباحث ومسائلنه تلميح ايدر تصديق جنانى
برسر خفيدركه عند الله صحيح ايمان بودر اما علم مخلوقا كا اصابت اتمكدن متعذر اولمغين مدار حكم شرعى اولمز وبو تصديق
جنانى صاحبى بحسب الظاهر تكاليف كفريه دن خلاص بولمز الا اقرار لسانى ايله بو اجلدن اقرارى دخى بر ركن
اعتبار ايلمشلردر وركن عمل بو ايكى ركنك اثريدر * وركن تصديق جنانى بوذكر اولنان ركنينك اصليدركه عمل قلبى
اصل جميع اعمال واشرف كل افعالدر ولهذا قال ع م * ان فى الجسد لمضغة اذا صلحت صلح الجسد واذا فسدت فسد
الجسد الا وهى القلب * بو مقدمه معلومك اولديسه حضرت مثنوينك دخى موضوعى اصل احوال قلبيه اولديسه
دينك اصولنك اصولى اولور بو سوزمن وجه عدم مناسبتدن عارى دكل فليتأمل اما بو فقيرك قتنده دخى بو محله مناسب
وجوه ثلثه وار اولا اصول ثلثه دن مراد اعمال شرعيه واحوال طريقيه واسرار حقيقيه اوله كه بونلر دين اسلامك
اصولليدر پس علوم احوال طريقيه زبده وعمده اولديغى جهتدن علوم واعمال شرعيه نك اصولى كبيدر كذلك علوم
واسرار الهيه احوال طريقيه يه نسبتله انك اصولى كبيدر پس حضرت مثنوى ايسه (مصرع) مثنوى ما دكان
وحدتست * مثنوى مخزن علوم وحدت وكان اسرار حقيقتده بو جهتدن اصول اصول اصول دين اولمق
صحيح اولور ثانيا الف لام عهد ايچون اولوب * ان الدين عند الله الاسلام * نحوا سنجه معهود دين اسلام اولور * وبنى
الاسلام على خمس شهادة ان لا اله الا الله وان محمدا رسول الله واقام الصلوة وايتاء الزكوة وصوم رمضان وحج البيت
من استطاع اليه سبيلا * حديثنك مقتضاسنجه دينك اصولى بشدر وبو بش اصول دخى اصوله مبتنى دركه اول اوچ
اصول بو بش اصلك اصولليدر اول اوچ اصلك برى ايمان ايكنجيسى اخلاص واوچنجيسى نيتدر زيرا بو اوچى اولمسه
اعمال صحيح اولمز وبو اوچلك دخى اصولى علم حكمت ومعرفتدر بونلر علم حكمت ومعرفتسز صحيح اولمز پس منبع علم
حكمت ومعرفت ايسه كتاب مثنويدر بو جهتدن اصول اصول اصول دين اولمق جائزدر ثالثا دين اسلامك
ايكى اصولى واردر برى اصول فقه وبرى دخى علم كلامكه اعتقاديانه متعلقدر واعتقاديانه متعلق اولان اصول اصول
فقهك اصولى منزله سنده در اول جهتدن كه صحت اعمال ظاهره صحت اعتقاد باطنه اوزره مبتنى در مادامكه اعتقاد
صحيح اولميه عبادت صحيح اولمز وحضرت مثنوى بو اصولين دينك اصولى منزله سنده در اول جهتدنكه علم كلام باسره
استدلاليات در انكچون بو علمك اصحابى برى برينه مجادله ومدافعه دن خالى دكلدر پس بو علوم استدلاليه نك اصولى

مستلزم حق الیقین اولان علم کشفی ووحی قلبیدرکه اول مثنوی درولهذا قال * بیت * این نه نجمست ونه رملست
ونه خواب * وحی حق والله اعلم بالصواب * فی کشف اسرار الوصول والیقین * کشف لغتده رفع حجاب اتمکه دیرلر مطلقا
نته کم کشفت المرآة وجهها دیرلر رفعت حجابها معناسن ویررلر واما اصطلاح مشایخده ورای حجابدن معانی غیبیه نك
طلوع وظهورینه واکا مطلع اولمغه دیرلر اسرار سرلرك جمعیدر سر ادراك ناسدن باطن اولان معنایه دیرلر وصول هجرانك
ضدیدر اما عند المشایخ امور موهومه کابسندن ترقی ایدوب مرتبهٔ حقیقتده علمك بالغ اولمسنه دیرلر یقین اطمینان
فهمه واستقرار علمه دیرلر یقین الماء فی الحوض دیرلر حوضده مستقر اولسه ویقین اوچ نوع اوزره در علم الیقین
عین الیقین حق الیقین در وبو دیباجه نك عربی شرحنده بو اوچ اقسامك مفصلی بیان اولندی اما اجمالیسی العلم
الیقین ما کان من طریق النظر والاستدلال وعین الیقین ما کان من طریق الکشف والنوال وحق الیقین ما کان
بتحقق فصال عن لوث الصلصال کذا قال السهروردی فی العوارف * پس معنی بو مثنوی اسرار انوار یقینی واسرار
وصول الهی کشف وایضاح ایلکده دینك اصولینك اصولینك اصولیدر دیمك اولور وجار مع المجرور اصول اوله متعلق
اولور (وهو فقه الله الاکبر) فقه اصلده فهمه دیرلر نته کم کسر قافله فقه الرجل دیرلر علم وفهم معناسنی ویررلر وضم قافله
فقه الرجل دیرلر رجل فقیه اولدی معناسن ویررلر بعد زمان عرف الناس بو اسمی علم فروعه اطلاق ایلدیلرچن برکسه
بو علمده حفظ مقالات ایلسه ونکاح وطلاق وبیع وشرا وعتاقه متعلق سوز سویلسه * اکا علماء دنیا فقیه دیرلر
حال بو که عند الاولیاء فقیه علم آخرته عالم وآفات نفسانیه یه فاهم اولاندر کما قال الغزالی فی الاحیاء ولقد کان اسم الفقه
فی العصر الاول مطلقا علی طریق الاخرة ومعرفته دقایق آفات النفوس ومفسدات الاعمال واستیلاء الخوف علی
القلب ویدلك علی ذلك قوله تعالی (لیتفقهوا فی الدین ولینذروا قومهم اذا رجعوا الیهم) الایة وما به الانذار والتخویف هو
هذا العلم وهذا الفقه دون تعریف اللعان والطلاق والسلم والاجارة والعتاق ولهذا مشایخ بو فقهه فقه اصغر وطریقت
وحقیقت ایچون موضوع اولانه علم فقه اکبر دیدیلر حتی امام ابو حنیفه حضرتلری برصغیر الحجم کتابنه فقه اکبر
دیو تسمیه ایلدیلر پس بو حضرت مثنوی اللهك اکبر فقهیدر یعنی حقایق واسراره متعلق علمنك اعظمیدر اللهه اضافت
اولنمسی علم کشفینك الهام خدا ایله اولوب تعلیم وتفکر واجتهاد ایله اولمدیغندن اوتوریدر (وشرع الله الازهر) وبرهان
الله الاظهر) شرع لغتده یوله دیرلر اصطلاحده انبیانك وضع ایلدیکی طریق مستقیم وصراط قویمه اطلاق اولندی
برهان دلیل وحجته دیرلر * الله اسم ذات مستجمع جمیع صفاتدر عقلا ذات الهیه ده متحیر اولدقلری کبی بو اسم شریفده
دخی متحیر اولمشلردر * انکیچون بعض علما اصله من اله اذا تحیر اذ العقول متحیرة فی معرفته * دیمشلردر پس متحیر
اولدقلرینه بناء اختلاف ایدوب دیدیلر که بو سریانیدر وبعضیسی دیدیکه عربیدر وبعضیسی دخی دیدیکه غیر مشتقدر
وبعضیسی مشتقدر دیدی واصلنده دخی اختلاف اتمشلردر صاحب کشاف اصلنده اسم جنسدر بعده معبود بالحق
ایچون علم قیلندی دیمشدر والحاصل کیمی تحیر معناسنه اولان الهدن وکیمی سکن معناسنه اولان الهدن وکیمی التجا
معناسنه اولان الهدن مشتق طوتوب مناسبت بولدرمشلردر معنی خواص لفظیه وآثار معنویه سندن درد نجی جلدده
شاعرلك درکاه پادشاهه التجا ایلدیکی محلده * معنی الله گفت آن سیبویه * بیتنده شرح ایلدك واکثر خواص اسرارین
بو محلده شرعك وبرهانك لفظهٔ اللهه اضافت اولنمسنده معنا درکه بو مثنوی بو اسم جلال ایله مسمی اولان ذات
الهیه نك طریق روشنی بودرکه سالکی جمیع صفاتله متصفه اولان ذات احدیته موصل اولور ودخی اللهك ابین اولان دلیلی
وغالبترا اولان حجتی درکه جمیع اسما وصفاتی جامعه اولان مرتبهٔ الوهیته دلالت قیلور * [illegible] حجت وبرهان
اولور * مثل نوره کمشکوة فیها مصباح * مثل اصلنده کلمهٔ تسویه در شبه ونظیر معناسنه نته کم هذا مثله ومثله ا وشبله
دیرلر هذا شبهه وشبیهه * دیدکلری کبی بمعنی واحد صکره صفت وقصه معنالرینه استعاره اولندی وضرب
مثل اتمك ابراز خفیات معانی قیلمقده ووجوه حقایق ومعقولاتدن رافع استار اولمقده تأثیر عظیمه سی واردر ولهذا
کتب الهیه ده ضروب امثال چوق واقع اولمشدر حتی انجیلده برسوره مستقله ضروب امثال واقع اولمشدر * وکلام
انبیا واولیا وحکما وبلغاده اکثریا ضروب امثالی اتمك اوزره درز یرا غایبك شاهدده تمثیل اولنمسنده خفی جلی
مرتبه سن بولور * ومعقول محسوس منزله سنه کلور واوقع فی القلب اولور نور اصلنده شول کیفیتدر که باصره آنی
اولا ادراك ایدوب انك واسطه سیله سائر مبصراتی ثانیا ادراك ایلر مثلا شمس وقمردن اجرام کثیفه اوزره فایضه اولان
کیفیات کبی اما نور الهی ونور مثنوی بویله دکلدر جناب حقه نور اطلاقی بنفسه ظاهر اشیایی مظهر اولدیغی اعتباریله در
کما بینا فی مصباح الاسرار کذلك مثنوینك دخی نوری بنفسه بصر بصیرته ظاهر وحقایق ومعانی یی مظهردر
مشکواةدن بو ارده اولان شول دریچه یه دیرلر کم غیر نافذه اوله وقتا کم حضرت مقدسهٔ مولانا نور الله بکلامه الاسنی

حقیقت صفت مثنویه یی بیان بیوردیلرسه * زیادة فی الکشف والایضاح کاضرب مثلی تعقیب ایدوب وعلی طریق
الاستعارة التمثیلیه بیتلرین مشکاته ومعنالرین مشکاتده اولان مصباحه * تشبیه ایدوب بیوررلرکه بو کتاب مثنوینک
نورینک صفت عجیب الشانی یعنی علمینک ومعناسنک حالی شول مصباحک حالی کبیدرکه مشکاتده اوله * وخانه لری
منور وروشن قیله * برکسه نک که خانه قلبنده مشکات ابیات مثنوی اوله * مصباح معانیسندن انک خانه قلبی پرضیا
اولمق مقرردر یاخود مشکاتدن مراد جسد شریف حضرت مولانا و یاخود مثنویدان ومثنوی خوان اولنلرک ابدانی
اوله نته کم مشکاتک نوری کوکب دری کبی صافی اولان زجاجه وقوت زیت شجرهٔ مبارکه واسطه سیله اولور کذلک
مثنویدان اولنلرک مشکات ابدانی دخی بونک قنادیل الفاظنده اولان مصابیح علوم معانیسیله منور اولوب اندن سایر
قلوبک خانه لرینه دخی توجهلری مقداری نور حاصل اولور * اکر مشکاتدن مراد جسد شریف حضرت مقدسهٔ
مولانا اولورسه معنی بویله دیمک اولور مثنوینک صفتی بنم جسدم مشکاتنده وقلبم زجاجه سنده اول مشکاته بکزرکه آنده
مصباح ایقاد اولنه * واشتعال قیلنه * لاشرقیة ولاغربیة اولان شجرهٔ مبارکه روح محمدیدن وزیتندن مراد علملری
اوله * پس نعـده زیت علم محمدی نار کسب ومجاهده اکاس ایتمکسزن اضاعه وانارة ایدیجیدر چونکه نور زیت
علم محمدی نور معنای مثنوی یه منضم اولدیسه وامداد وایقاد قیلدیسه * نور علی نور اولوب بیوت قلوب طالبینه کالیله
نورپاش وضیا کستر اولوردیمک اولور * نته کم بیوررلر * یشرق اشراقا انور من الاصباح * یشرق اشراقا جمله سی
صفتیدر مصباحک اصباح فتح همزه ایله جمع صباح وکسر ایله مصدردر بومحلده ایکی معنایه بیله حملی جائزاولور یعنی اوله
مصباحک اشراقی ایتمکله اشراق ایلیه اویله اشراق که صباحلر نورندن انوردر مثنوی اصباح نورندن انور واقوی اولمسی
اول جهتدندرکه نور صباح انجق ظلمت محسوسهٔ لیالی یی ازاله ایدرلر اما نور مثنوی انواع ظلمات معقوله یی ازاله ایدر مثلا
کفر ومعصیت وغفلت وجهالت کبی وامثالها پس بونک اشراقی نور اصباحدن انور اولور * وهو جنان الجنان
ذو العیون والاغصان * مشهور اولان قرآت اولده کسر جیم ایله وثانیده فتح جیم ایله اوقومقدر ولیکن برعکس دخی جائزدر
جنتلرک اوسطی یعنی اعلاسی مراد اولمق اوزره عیون عینک جمعیدر چشمه معناسنه اغصان غصنک جمعیدر دال
بوداق معناسنه تقدیر معنا دخی بو کتاب عالیشان قلوب عارفینک انهار جاریه واغصان مثمره صاحبی اولان جنتلر
وروضه لریدر * عند العرفا جنات ایکی نوعدر برینه جنات آجله دیرلرکه اول آخرتده نتیجهٔ اعمال صالحه اولان جنتلردر
وبرنوعنه دخی جنات عاجله دیرلر اول بو دنیاده اولان اذواق روحانی وعلوم ومعارف ربانی جنتلریدر * نته کم بو احادیث
شریفه بو معنایه دلالت ایدر * کما قال ع م ارتعوا فی ریاض الجنة قالوا وما ریاض الجنة یا رسول الله قال ع م مجالس
العلم وقال ایضا اکثروا غراس الجنة قالوا وما غراس الجنة یا رسول الله قال التهلیل والتسبیح ایضا اذا القیتم شجرة من
اشجار الجنة فاقعدوا فی ظلها وکلوا من اثمارها قالوا وکیف یمکن هذا فی دار دنیانا یا رسول الله قال ع م اذا القیتم
صاحب العلم فکانما القیتم شجرة من اشجار الجنة * پس مجالس علم ریاض جنت علم شجرهٔ جنتدن عبارت اولدیسه
بو کتاب مثنوی دخی جنان عاجلهٔ عارفین وبوستان معقولهٔ عالمیندر الفاظ دررنثارلری اشجار مثمره کبی اثمار
دقایق وازهار حقایقله بارور اولمشدر وابیات حدایق سماتندن ینابیع علم وحکم ظهوره کلمشدر حقا بودرکه بر حدیقهٔ
رعنادرکه فواکه طیبه سی اطیب کل ثمار در اجتنا قیلنلره وعیون جاریه سی الذ انهاردر شاربی اولنلره محصل مادحلر
مدحنده قاصر وواصفلر وصفنده حایردر علما معانی بوکه استعارهٔ تخییلیه دیرلر معقولی محسوس منزله سنه تنزیل ایدوب
محسوس اولان مستعار منهک اوصاف لوازمنی معقول اولان مستعار لهه اطلاق ایدرلر * منها عین تسمی عند ابناء
هذا السبیل سلسبیلا اول جنان جناتک عیونلرندن برعین واردرکه شو سبیل مولویه نک ابنا واولادی قتنده اکا سلسبیل
تسمیه اولنور حلقوم موحدینه انحدار وسهولت مسارعتدن اوتری نته کم شراب مسلسل وسلسال وسلسبیل دیرلر
برشراب بوغازه سهولتله کیدیجی اولسه یاخود سلسبیل اصلنده سلسبیلا ایدی تأبط شرا قبیلندن پس بو چشمه یه
سلسبیل تسمیه اولندی اول اجلدن که بو چشمه دن ایچمز الا شول کسنه که اول چشمه یی بیلن کسنه یه بناء کا سبیل سؤال
ایده خدمت صالحه ایله بو چشمه دن مراد حضرت مولانانک کندولری شاربی اولدیغی وابناء سبیل ایچون بنا
قیلدیغی عین وحدتدرکه (من شرب منها لم یظمأ ابدا) حدیثنک ماصدقیدر * وعند اصحاب المقامات والکرامات خیر
مقاما واحسن مقیلا معطوفدر مقدم جنان الجنان جمله سنک اوزرینه مبتدا مقدر اولمق اوزره خیر خبریدر مقاما ومقیلا
تمیزلک اوزره منصوبلردر مقیل قال یقیل قیلا وقیلولة دن محل قیلوله یه دیرلر قیلوله نصف نهارده استراحته دیرلر اکر
نومله اولمزسه ده قیلوله استراحت صلحادرکه شیاطین آندن بی بهره در کما قال ع م (قیلوا فان الشیاطین لا تقیل) پس معنا
بو عیون مذکوره یه منبع اولان جنان جنانکه مراد آندن مثنویدر عند اصحاب المقامات وارباب کرامات مقام بوندن

خیر بومقامدر و مقیل جهتندن احسن مقیلدر یعنی سالکه تعب سلوکدن فتور کلسه واحسن مرابع اولان کتابك
بر محلنه نظر قیلسه و یا سامعی اولسه استراحت بولورو کمالیله آسوده اولور اصحاب مقامات کامل و مکمل اولان اصحاب
تمکینه دیرلر و ارباب کرامات اهل کمال اولان اصحاب خوارق عاداته دیرلر دخی مقام تکمیله واصل اولمشلردر پس
بینهماده عموم وخصوص اولور کل اصحاب مقام اهل کرامات اولور بغیر عکس (الابرار فیه یأکلون ویشربون) ابرار برك
جمعیدر ارباب برك و اصحاب صحبك جمعی اولدیغی کبی وهم المطیعون الذین لا یؤذون الذر ولا یفعلون الشر دیمکله تعریف
اولنمشلردر تقدیر معنی ابرار نیکوکار اولان کسه لر بو جنان جنان وبوستان روح روان اولان مثنویده اغصان کلماتندن
ثمرات علوم ومعارفی ییرلر وعیون عبارات لطیفه سندن شراب اذواق واشواقی ایچرلر * والاحرار منه یفرحون ویطربون
احرار حرك جمعیدر شول کسه لره دیرلر که ربقهٔ رقبهٔ کونیه دن نجات بوله لر و قیود اغلال نفسانیه دن خلاص اوله لر
وآزادکان طریقت دخی بو جنان جناندن فرحناك اولور و طرب و جذب شغب قیلور * وهو کنیل مصر شراب للصابرین
وحسرة علی آل فرعون والکافرین وبو کتاب مثنوی مصرده جاری اولان نیل کبی شرابدر و بغایت لذیذ آب بدر موسای
وقته اتباع قیلان وطاعت حقه و ترك هوایه صابر اولنلر ایچون حسرت و حرماندر اهل فرعون نفسه و متبع هوایه و ساتر
ایمان عیان ومنکر اسرار نهان اولنلره وارسلنا علیهم الطوفان والجراد آیتنده اهل تفسیر بویله یازمشلردر که سال علیهم
النیل دما حتی ان القبطی والاسرائیلی قیص دما فی فم القبطی پس کتاب مثنوی آب نیل کبیدر یعنی توابع موسای
زمان اولان اهل عرفانله اتباع فرعون نفس اولان اصحاب خذلان مثنوی شرابنی نوش ایتمده بر یره جمع اولسه لر واندن
نوش قیلسه ترك هوا قیلان اهل عرفانك دهاننده نوش جان و ذوق جنان اولور واهل نفسك درونتده خون ضلالت
وغوایتنه رهنمون اولور نته کم بر محلده بو معنایه مناسب بیورورلر (بیت) آب نیست این که بقبطی خود نمود * آل مؤمن را
نه خون بود آب بود * آب نیست این که حدیث جانفزا * باریش درچشم قبطی خون نما * همچو قرآن مثنوی ماز دل
هادی بعضی بعضی را مضل * نته کم بو آیت کریمه ایله استشهاد ایدوب بیورورلر * کما قال الله تعالی یضل به کثیرا ویهدی
به کثیرا وما یضل به الا الفاسقین * بو آیت کریمه جوابدر ماذا اراد الله بهذا قولنه تقدیر کلام ای ذا الله به اضلال کثیر
وهدایة کثیر دیمکدر و فعل مصدر موضعنه وضع اولنمشدر تجدد و حدوث افاده ایلمکدن اوتری والله تعالی اضلال ایلز
بوقرآنده وضع اولنان مثل سبیل الادین وطاعتدن خارج اولنلری بوفقره و دیباجهٔ مثنویده یازلمشدر اعتماد الفهم
القاری امّا او قو نمق احسندر زیرا جمله بیوردقلری کلام سجع وفاصله اوزره در اکر بو فقره بیله یازلسه و قرأت اولنسه رعایت
سجع وفاصله اولمش اولور * وانه شفاء الصدور وجلاء الاحزان * ودخی تحقیقا بو مثنوی صدورك امراضنه شفا واحزانك
انواعنه جلادر یعنی بو مثنوی بر دوای معنویدر که اسقام روحیه وامراض قلبیه یه عین شفا واحزان دنیویه واخرویه یه
محض جلادر کما قال الله تعالی فی حق القران (یا ایها الناس قد جاءکم موعظة من ربکم وشفاء لما فی الصدور وهدی ورحمة
للمؤمنین) (وکشاف القران) ودخی اسرار حقایق قرآنیه یی مبالغه ایله کشف ایدیجیدر که رموز واشاراتن بیان و کاهی
تأویلات نکاتن تحقیق و عیان ایتمکله حقا بودر که اسرار قرآنیه نك تفسیرنده بویله بر کتاب شریف اولمز و سنن آثار نبویه نك
تعبیر و تقریرنده بوکه مماثل بر تألیف وتصنیف ظهوره کلمز کما قال الجنانی * بیت * انی ابصرت فی النوم الرسول *
فی یدیه المثنوی وهو یقول * صنفت کتب لاسرار النبی * لم یصنف مثل هذا فاعجبی * وسعة الارزاق * ودخی بو مثنوی
سعت ارزاقدر سعت مصدردر بمعنی موسع رزق حظ ومنتفع به اولان شیلره دیرلر صوریه ومعنویه یه شاملدر ارزاق
صوری اموال ظاهره واقوات بدنیه کبی وارزاق معنوی علوم ومعارف دینیه واذواق روحانیه کبی وبو مثنوی سعت
ارزاق صوری ومعنوی اولمسی اول جهتدندر که مطهر نفوس وقلوب ومطیب اخلاقدر کما قال * وتطییب الاخلاق
ای مطیب الاخلاق عن رذایل البشریه واوصاف النفسانیه دیمکدر پس طهارت وسعت رزقه سببدر نته کم اصحاب
رسولدن بریسی حضرت رسول علیه السلامه فقر و قلتدن شکایت ایلدی اول حضرت اکا امر ایدوب بیوردیلر که دم
علی الطهارة یوسع علیك الرزق (بایدی سفرة کرام بررة) سفره سافرك جمعیدر سافر کاتبه دیرلر نته کم سفرت الکتاب
سفرا دیرلر ای کتبته کذا معناسی و بررلر اصلنده ترکیب کشف ایچوندر نته کم سفرت المرءة دیرلر یوزنی آچدقده بررة بارك
جمعیدر محسن ونیکوکردار اولان کسنه لره دیرلر بایدی ده بانك متعلق مقدردر که اول یا مکتوب ویا خود محفوظ دیمکدر
وجار مع المجرور متعلق محذوفیله مبتدای محذوفك خبری اولور تقدیر کلام بو مثنوی مکتوب ومرقومدر ملائکه دن
کاتب اولنلرك اللریله که انلر لوح محفوظدن استنساخ ایدرلر اویله کتبه که کریملر ونیکوکننده لردر وبونلر قرآن
عظیم الشانی لوح محفوظدن استنساخ وکتابت ایلین ملائکه در پس حضرت مثنوی قرآن عظیمك معناسیدر
ولوحینه قتنده اصل قرآن صرف معنادر نته کم شرح عربیده بیان ایلدك پس مثنوینك معناسی انلرك اللریله

یازلمش معنی اولور بعده حضرت خداوندکاره الهام اولوب اول معانی شریفه یی کلمات منظومه ایله ادا بیوردقلرنده
حضور شریفلرنده اولان کتبه انسانی کتابت ایله دیرسفره وبرره دن مراد ظاهرا بو کلمات منظومه یی تحریر ایدنلردخی
اولسه اولور زیرا انلردخی برره انسانیدرکه کرام اولیاء اللهدر جمله دن بری حضرت حسام الدین چلبی که اکثر کتابت مثنوی
ایدن انلر ایدیلر واولیای کرامدن وبرره انساندن اولدقلری مشهور آفاقدر (لا یمسه الا المطهرون) اول سفره
وبرره فسقه ومجرمی منع ایدرلردورباشلرله که بو مثنوینک معانی واسرارینه واذواق انوارینه مس ایلمه یه الا اوصاف بشریه
واخلاق ردیه وعقاید رذیله دن مطهر وپاک اولنلر زیرا معنای قرآنه مس ایلمز الا طهارت ظاهره وباطنه قیلنلر هامان
هامون غفلت بو کامطلع اولمزلر وخامان هوام طبیعت بوندن لذت المزلر اکرچه الفاظن اوکرنورلر وکتابن کتورورلرسه ده
کمثل الحمار یحمل اسفارا قبیلندندرلر (تنزیل من رب العالمین) مبتدای محذوفک خبریدر وتنزیل بمعنی منزلدر یعنی
بو مثنوی عالملرک سیدندن وبامر بیسندن تدریجله قلبه انزال اولنمش وطریق الالهام الالهیه القا قیلنمشدر (لا یاتیه
الباطل من بین یدیه ولا من خلفه) بو مثنوینک اوکندن وارد ندن باطل کلمزکه بو مظهر حقدر وقل جاء الحق وزهق
الباطل ان الباطل کان زهوقا آیتنک مصداقنجه اضداد ونقضیات بریرده جمع اولمز * والله یرصده ویرقبه * والله تعالی
کمال فضلندن بو کتابی کوزه دروحمایت ایدر (فالله خیر حافظا وهو ارحم الراحمین) پس الله تبارک وتعالی خیرلودر جمیع
مخلوقدن حافظ اولمق بوندن زیرا مخلوق صیانت ومحافظت ایده میدیرکن اضاعت ایدروا ول توصیف والقاب
فرقانیه ایله تلقیب ایلمک صحیح اولدی پس حضرت خداوندکار بو کتاب مستطابی القاب قرآنیه ایله ملقب
قیلدقلرندنصکره بو کتاب شریفک بو القابندن ماعدا بعض القاب اخراسی اولدیغنه اشارت بیوررلر (وله القاب آخر لقبه
الله تعالی) ودخی بو مثنوی ایچون ذکراولنان القابدن ماعدا آخر اسمله لقبلروار درکه حق تعالی حضرتلری اکا لقب
ویردی مثلا سامی نامه کبی که بونلردخی مثنوینک لقبلریدر لقب برشئ اسم علم[illegible]یه اولندقدنصکره بر آخر اسمله دخی
تسمیه اولنمقده مدح وذمه شامل اولور علمله لقبک فرقی بودرکه علم ذات شخصه دلالت ایدر دلالت وضعیه ایله لقب دخی
ذات شخصه دلالت ایدر مدح وذمدن برصفتی متضمنه اولمق اعتباریله بخلاف اعلام کنیت ابوت وامومت وبنوت وبونلر
امثالی برمعنای اضافی یه دلالت ایدر مثلا ابوبکر وام کلثوم وابن عباس کبی (واقتصرنا علی هذا القلیل) وبز اقتصار
واختصار ایلدک شول ذکراولنان القاب قلیله اوزره (والقلیل یدل علی الکثیر) وحال بوکه قلیل کثیره دلیلدر (والجرعة
تدل علی الغدیر) قدحک دبنده اولان برایچم صو مجمع ما اولان برکوله دلالت ایدر والحفنة تدل علی البیدر الکبیر
وبراوچ شئ دلالت ایدر خرمن کبیره پس ازدن چوغه استدلال ایله وقس علی هذا سائر الاوصاف (یقول العبد الضعیف
المحتاج الی رحمة الله تعالی) اصحاب کمال وخداوندان ذوق وحال مع جلالتهم وعظم شانهم عبودیتدن دم اورمقدن
وعجز وقصورلرینه اعتراف قیلمقدن خالی دکلدر عبودیت وبنده لک مسمی ومعنون اولمق قتلرنده ربوبیت ومالکیت ایله
عنوان بولمقدن اولی درتبه کم حضرت سلطان انبیا صلوات الله علیه وعلیهم بیوررلردی لا تطرونی کما اطری عیسی
ابن مریم وقولوا عبدالله ورسوله وقال ایضا انما انا عبد وقولوا هو عبدالله ورسوله وحضرت عیسی ع م حقنده دخی جناب
عزت بیوررلر (لن یستنکف المسیح ان یکون عبدالله ولا الملائکة) اصحاب کمالک قتلرنده انا الحق دیمکدن انا العبد دیمک الذدر
ولهذا حضرت خداوندکار بر رباعیلرنده بیوررلر (رباعی) من بنده شدم بنده شدم بنده شدم (من بنده بخدمت سرافکنده
شدم * هر بنده که آزاد شود شاد شود * من شاد از آنمکه ترا بنده شدم * وهر نبی وولی هرنه قدر عزت وشرف بولسه لر
وکماله واصل اولسه لر ینه اللهک رحمتنه محتاجلردر ولهذا قال ع م لن یدخل احدا منکم عمله الجنة قالوا ولا انت یا رسول
الله قال ولا انا الا ان یتغمدنی الله برحمته وفضله محمد بن محمد بن الحسین البلخی عطف بیانیدر عبد ضعیفک حضرت
مولانانک اسم شریفلری محمد ولقبلری جلال الدیندر باباارینک اسملری دخی محمد ولقبلری بهاء الدیندر حضرت
پیغمبر ع م واقعه لرنده سلطان العلما دیولقب ویردیلر وحضرت مولانانک دده لری حسیندر بونلرک نسبتلری بلخی
وسلسله شریفلری حضرت ابوبکره منتهیدر رضی الله عنه سلسله لری بودر محمد جلال الدین بن محمد بهاء الدین بن حسین
ابن احمد بن محمود بن مودود بن ثابت بن مسیب مطهر بن حماد بن عبد الرحمن بن ابی بکر رضی الله عنه بر سلسله لری دخی
ابراهیم ادهم حضرتلرینه منتهی اولور جدی حسین مذکور بلخ شاهنک قزینی تزوج ایلدیکه سلطان العلمانک والده لری
اولدر وسلطان العلمانک جده سی که احمد خطیبینک مادریدر ابراهیم ادهم حضرتلرینک قزیدر ولادت شریفه لری
بلخ شهرنده اولدی هجرت نبویه نک التیوز درد نجی سنه سنده ربیع الاول آینک التنجی کونی واقع اولمشدر وبلخدن
مناقبده مسطوره اولان قصه مشهوره اوزره رحلت ایدوب قونیه ده قرار ایلمشدر وفاتلری هجرتک التیوز التمش ایکنجی
سنه سنده جمادی الاخره نک بشنجی کونی واقع اولمشدر جمله التمش سکز ییل عمر سورمشلردر قصه لری مناقبده مفصلا

مذكوردر وتقبل الله منه بين المقول والقول جملهٔ معترضهٔ دعائيه در معنى الله تعالى عبد ضعيفدن قبول ايلسون
كتاب مثنوى يى تقبل نك مفعولى محذوفدر تقديرى تقبل الله من العبد الضعيف عمل المثنوى ديمكدر (اجتهدت
فى تطويل المنظوم المثنوى) مقول قولدر اجتهاد بركسه برمطلوبى تحصيل ايلمكده طاقت وقوتن بذل وصرف ايلمكه
ديرلر پس بوراده برسؤال لازم كلوركه اول سؤال بودر مقدما بيورمشلردركه بوكتاب مثنوى سفره وبرره اللريله مكتوبدر
ورب العالمين دن منزلدر بوعبارت حضرت مثنوينك واردات الهى واطعام معناسنه اولان وحى ربانى اولديغنه دلالت
ايدر نته كم بومحلده بيوررلر ومثنوى خوانلر دخى بعد النقل بو بيتى اقورلر *بيت* اين نه نجمست ونه رملست
ونه خواب*وحى حق والله اعلم بالصواب* پس بوراده بن اجتهاد ايلدم بيورديلر كسب اجتهاد له حاصل اولان معانى
سائر علما وشعرانك تفكرله تحصيل ايلديكى معانى قبيلندن اولور نوجهله الهام الهى ووحى ربانى اولور جواب
اولدركه عند اهل التحقيق حضرت پيغمبره اولان وحى مع السفيرة بيله اجتهاد احيانا واقع اولوردى واحيانا بلا
اجتهاد ولا صعوبة ظهوره كلوردى نته كم حضرت عائشه دن مروى اولان بوحديث شريف بو معنايه دلالت قيلور
(ان الحارث بن هشام سئل رسول الله ع م فقال يارسول الله كيف يأتيك الوحى قال رسول الله ع م
احيانا يأتينى مثل صلصلة الجرس وهو الشدة على فيفصم عنى وقد وعيت عنه ما قال واحيانا يتمثل لى الملك رجلا
معناى شريفى احيانا بكا وحى كلوردى چاك صداسى كبى وصفوان اوزره سلسله صوتى كبى بو صفت اوزره كلان
وحى صفت اخرى اوزره كلان وحيدن بكا اشد واصعبدر پس اول ملك بندن وحى قطع ايلرحال بوكه بن اندن وحى حفظ
ايلرم واحيانا اول ملك رجل صورتنده بكا تمثل ايلرو بكا صراحة سويلر پس بن انك ديديكنى لفظا ومعنى حفظ ايلرم
بو صورتده شدت صعوبت يوقدر وبو تقديرجه اجتهاد دخى لازم كلمز اما صورت اولى اوزره اجتهاد ايلمك لازمدركه
اول صلصلهٔ جرس وسلسلهٔ على الصفوان كبى كلان معانئ مجمه وواردات مجمله ومبهمدر حضرت شيخ اكبر
خلع النعلين شرحنده ديركه وهذا النوع كثمرة الجوز مثلا التى اوجدها الحق خلف ثلثه حجب لا يتوصل اليها
الا بعد رفع تلك الحجب ابن قشى بو قسمى معمى وحل رموزا تمكه بكزتمشدر يعنى كاه اولور حضرت حق جانبندن انبيا
واوليايه معناى مجرده وعلوم غيبيه القا اولنور انك استخراجنده ومرتبهٔ الفاظ وكلماته اظهار واخراجنده خيلى
تعب ومشقت چكرلر وحل رموز معمى ايتمكده اجتهاد ايدرلر پس وحى بلا سفير اولان حضرت مثنوى دخى ايكى نوع
اوزره اولور شول الهام ربانى ازلوركه بلاصعوبة ولا اجتهاد تنزيل رب العالمين اولور وشول معانى مجرده وفيوضات
مبهمه وواردات مجمه اولوركه انك كشف وحلنده ونظم وكلمات مرتبه سنه اخراجنده اجتهاد ايلمك لازم كلور انكيچون
اجتهدت بيورمش اولورلر يعنى بن كوشش واجتهاد ايلدم منظوم اولان مثنوينك تطويلنده فى تطويل نظم المثنوى
ديميوب المنظوم المثنوى بيورملرندن نكته بودركه كويا كه بوكتابك نظمنده كندولرك ارادهٔ بشريه لرى اولمشدر بلكه
رب العالميندن بويله منظوم قلب شريفلرينه ملهم ومنزل اولمشدى المشتمل على الغرايب والنوادر ايله منظوم مله مشتملدر
غرايب حكاياتى ونوادر تمثيلاتى وغرر المقالات ودرر الدلالات غرر غره نك جمعيدر اتك النده درهم مقدارى وزياده
اولان بياضه ديرلر بعده هر شريف وهمايون شيلره اطلاق اولندى درر دره نك جمعيدر انجويه ديرلر ودخى اويله منظوم
مثنويكه مقالات شريفه وواضحه يى ودلالات متلالئه وزاهره وباهره يى مشتملدر *وطريقة الزهاد وحديقة العباد
ودخى اول منظوم اولان مثنوى تارك ماسوى الله اولنلرك طريقتى اوزره وكثرت عبادت قيلنلرك حديقهٔ معنويه سى
اوزره مشتملدر عابد اداى فرايضه مداومت قيلنلر زاهد قسمت الهيه يه راضى اولنلره ديرلر كما قال ع م لرجل اعمل
الفرايض تكن عابدا وارض نفسك بما قسم الله لك تكن زاهدا قصيرة المبانى كثيرة المعانى مبانى مبنينك جمعيدر مبنى
مصدر ميميدر معانى معنينك جمعيدر يا اسم مكان اوله عنى يعنى دن وياخود اسم مفعول اوله وقصيرة المبانى لفظا
مرفوع مبتداى محذوفك خبرى اولمق اولى در اكرچه منظوم مثنوى يه صفت اولمق ايله مجرور اولسه دخى جائزدر تقدير
كلام اول مثنوى خير الكلام ما قل ودل حديثنك مصداقنجه بنالرى قصيره ومعنالرى كثيره جوامع الكلم وهر بيتى
بر اقليم وهر برمصرعى عين جذو تعليم بركتاب حكيم ودفتر اسرار عظيمدر (لاستدعاء سيدى ومعتمدى) لام اجتهدت يه
متعلقدر يعنى تطويل منظوم مثنويده بن سعى واجتهاد ايلدم بنم سيدمك وسندمك ومعتمدمك استدعا واقتضا
ايلديكندن اوپورى مناقبده مسطور والسنهٔ فقراده بويله مذكوردركه حضرت حسام الدين چلبى فقرانك الهى
نامهٔ حكيم سنائى يه ومنطق الطير شيخ عطاره ميل ومحبتلرين كوروب خاطر شريفلرينه خطور ايدردى كه نوليدى بزم
دخى خداوندكارمز بونلر كبى بر ياد كار فقراسنه نظم وتأليف ايده لردى تا كم فقرا آنى تلاوت ايدوب آنك معناسى اوزره
طريقت حقه كيده لردى بركون بو خاطره يى لسانه كتوروب التماس واستدعا ايلدكلرنده حضرت خداوندكار دستار

مبارکلرندن اون سکزینجی پس سخن کوتاه باید والسلام مصراعنه کلنجه یه دک اخراج ایدوب چلبی حضرتلرینک
اللرینه ویروب بیوردیلرکه دخی سزک ضمیر منیرکزه بو خاطره لایح اولمزدن مقدم عالم غیبدن قلبمه الهام الهی اولدیکه
بو اسلوب مرغوب اوزره برکتاب خوب ومحبوب القلوب انشا وانشاد اولنه پس اول حضرت الهام اولندیغی اوزره
نظمه کتوروب چلبی حضرتلری آنی املا وتحریر بیوررلردی ومکان الروح من جسدی من یعنی فی درکما (اذا نودی
للصلوة من یوم الجمعة) ای فی یوم الجمعة یعنی دخی جسدمده روح مدبرم مکاننده اولان سید وسندمک استدعاسی ایچون
اجتهاد ایلدم (وذخیرة یومی وغدی) دخی بوکونمک ویارینمک ذخیره سنک استدعاسی ایچون اجتهاد ایلدم یعنی دنیا
وآخرتمده ذخیرۀ روحم وباعث فتوحم اولان چلبی حضرتلری ایچون نظمه کتوروب سویلدم (وهو الشیخ قدوة
العارفین) وبو نظم مثنوی بی استدعا ایلین سید وسندم اول شیخ کاملدرکه عارفلرک مقتداسیدر (وامام الهدی والیقین
اهل هدی واهل یقینک امام وپیشواسیدر (مغیث الوری) خلق عالمک ممد ومغیثیدر مغیث شول غوثه دیرلرکه مخلوقاته
ظاهرا وباطنا مدد رسان ودیرن استمداد واستغاثه ده فریادلرینه یتشوب بلادن انلره امان اوله بو مرتبه ده اولنه قطب
زمان دیرلر (امین القلوب والنهی) نهی نهیه نک جمعیدر نهیه عقله دیرلر صاحبینی مخاطره وضرردن نهی ایلدیکی
ملابسه ایله واموروللوازمده کامنتهی اولدیغی اعتبارله یعنی اول قدوة العارفین خزائن قلوبه امین وجواهر عقوله خازن
مبیندر (ودیعة الله بین خلیقته) اول حضرت اللهک امانتیدر مخلوقاتی ما بیننده امتحانا العبادهم بنده لری ایچره آنی
ودیعه قومشدر اول کسه که امانت خدایه خیانت ایلر یعنی آنک حقنده لازم کلان رعایت وخدمتی ضایع ایلر خائن
وعاصی اولور واول کسه که انک قدر عالیسنی بیلوب رعایت وخدمتی حقنده لازم اولان ادایه مواظبت ومحافظت ایلر
امنادن اولور وسعادت ودولت بولور (وصفوته فی بریته بریه بالهمزة وبغیر الهمزة بتشدید الیاء) خلیقت معناسنه در
ودخی حق تعالینک کزیده ومقبولیدر مخلوقاتی ایچنده (ووصایاه لنبیه) وصایا وصیه نک جمعیدر اصمرلنمشدر وسپارش
قیلنمشدر معناسنه بوراده برسؤال وارد اولورکه اول سؤال بودر بو محله کلنجه یه دک حسام الدین حضرتلرینک اوصاف
علیه سنی مفرد اولدیغی اوزره ایراد ایلدیلر بو فقره ده جمعله کتوردیلر پس توفیق نوجهله اولور (جواب) بونده ایکی وجه
وارد بر وجه وصایاه بریته اوزره معطوف اولمق وبر وجه دخی من مقدر اولمقدر تقدیر معنی اول شیخ کامل اللهک
صفوت وبرکزیده سیدر بریه سی ایچره ودخی وصایاسی ایچره در دیمک اولور یاخود اول شیخ کامل اللهک نبی سنه اولان
وصایاسی جمله سندندر دیمک اولور ومن ذکر اولنمسنده نکته بودرکه حضرت حسام الدین واحد کالف جمیع
وصایا وخبایا اولان اولیاء اللهک قائمقامی وجمله نک مراتب اسرارنی جامع برخلیفۀ ربانی ووارث رسول سبحانیدر
دیمک اولور (لیس علی الله بمستنکر ان یجمع العالم فی واحد) بو عبارت بعینه کتاب تعرفک اوائلنده واقع اولمشدر وشارح
تعرف اولنلر بویله دیمشلردرکه اللهک نبی سنه اولان وصایادن مراد فقرای اصحابدرکه الله تبارک وتعالی انلری حضرت
حبیبنه (واصبر نفسک مع الذین یدعون ربهم بالغداة والعشی یریدون وجهه) آیت کریمه سیله وصیت قیلدی زیرا بو آیت
کریمه نک سبب نزولی علی الاتفاق بودرکه صنادید کفار فقرای اصحابی کاردن عار طوتوب مجلس رسول اللهدن طرد
اولنلرین مراد ایلدیلر وبونی سویلدیلرکه انهم قوم ارذلون ونحن رؤساء مکرمون نستنکف ان یجالس معهم
فان طردتهم لآمنا بک فهمّ النبی ع م ان یفعل ذلک لحرصه علی ایمانهم فنزلت (ولا تطرد الذین یدعون ربهم بالغداة
والعشی یریدون وجهه) پس بونلره حضرت رسول بیوردیکه بن بونلری طرد ایلمزم بونلر دیدیلرکه (فاجعل لنا یوما ولهم
یوما) پس حضرت پیغمبرینه خبر ویردیکه (لا اجعل آخر الامر) بونلر دیدیلرکه امدی باری مجلس واحده ده یوزلک
بزه دون وظهرلرنا انلره دون تا انلرله برابر اولمیه لم پس حضرت رسول ع م بو سوزه بر مقدار میل کوستردکده (واصبر نفسک
مع الذین یدعون ربهم) آیتی نازل اولدی حضرت نبی یه ع م انلر ایله حبس نفس ایدوب وانلره رعایت قیلمغی سپارش
ووصیت ایلدی پس بونلر اللهک وصایاسی اولدی پس حضرت حسام الدین بونلرک اسرار علومنه وارث ومقاملرینه
قائم اولدیسه جملۀ وصایادن اولور (وخبایاه عند صفیه) خبایا خبیه نک جمعیدر خفایا خفیه نک جمعی اولدیغی کبی وزنا
ومعنا وصایاه اوزرینه معطوفدر یعنی اول شیخ کامل اللهک اصفیاسندندر عند رسوله واخفیا اولیاء اللهدن برطائفۀ
علیه درکه اللهه احب عباد انلردر وشانلرنده احادیث شریفه چوق واقع اولمشدر جمله دن بری قال ع م (ان احب
العباد الی الله الاخفیاء الاصفیاء الابرار ان حضروا لم یعرفوا وان غابوا لم یذکروا وهم من الناس بظواهرهم ومع الحق
بیواطنهم) پس حضرت چلبینک عند النبی خبایای الهیدن اولمسی علو شاننه وکمال عزتنه دلالت ایلر زیرا عند
الناس اخفیادن اولان اولیانک شانی بویله عظیم اولیجق عند النبی خبی اولنک شانی نوجهله اعظم اولمق کرک قیاس
اولنه (مفتاح خزائن العرش) اول قدوة العارفین اولان شیخ عرش اعلانک وخزینه لرینک مفتاحیدر امین کنوز الفرش

ارضك كنزلرينك حافظ وامينيدر يعنى شيخ حسام الدين چلبى شول انسان كاملدركه عالم علوى وسفلى وروحى
ونفسى نك حقايق اسرارينك آلت فتحى وباعث كشفيدر وكنوز فرشيه نك رموزينه امين وخازندركه غوث الاكبر
وقطب الاقطاب اولان كاملك شانيدر عرشده وفرشده باذن الله متصرفدر وجمله سى امرلرينه منقاد ورامدر نته كم
مرتبه لرينك حكمى بو بيتلردن معلوم اولوركه بو مرتبه يه وارنلردرلر *بيت* ولاذلك الا ومن نورباطنى* به ملك
يهدى الهدى بمشيئتى *ومن شرعتى بحرالمحيط كقطرة) ومن مطلعى نورالبسيط كلمعة *ابوالفضائل شيخ مذكورك
كنيه درلسان عربده بركسه يى كنيتله ذكرايلمك تعظيمى اشعار ايلربودخى ايكيدن خالى دكلدر يانفس الامردن
اخبار ايدرلر مثلا ابو القاسم وابوطالب كبى برى دخى تفأل طريق اوزره اولور مثلا ابو الغنايم وابو الفضل كبى اكر
مسمانك ذاتنده علائم وفضائل يوق ايسه اندن غنائم وفضائلك ظهورينى رجا ايتمكله تكنيه وتسميه ايدرلر واكر
مسمانك ذاتنده غنايم وفضائل وار ايسه نفس الامرى اخبار ايتمكله تعظيم مراداولور يعنى اول قدوة العارفين
اولان شيخ كامل فضيلتلر باباسيدركه فضائل برور اولديغى جهتدن فضائل اكا اولاد واول فضائله پدر پروداد كبيدر
واجب اولان علمدن ماعدايه فضيلت دينور ولازم كلان اخلاق واحوالك زياده سنه فضيلت اطلاق اولنور
(حسام الحق والدين) شيخ مذكورك لقبيدر وبولقبله ملقب اولملرينه باعث اولدركه اول حضرت دين اسلامده
شكوك وشبهاتى قطع ايلمكده وبدعت وضلالتى رفع قيلمقده سيف قاطع وبرهان ساطع ايدى نته كم بو صفتلر حضرت
رسولده بولنديغى ايچون كعب بن زهير رضه اول حضرته سيف تعبير ايليوب ديدى *بيت* ان الرسول لسيف
يستضاء به) مهند من سيوف الله مسلول) يعنى اول حضرت حق تعالينك ودين مصطفانك شمشير بران وشير غرانيدر
حسن بن محمد) عطف بياندر شيخنه حسام الدين چلبينك نام شريفيدر وبابالرينك اسمى محمد در ابن الحسن المعروف
بابن اخى ترك دده لرينك نامى دخى حسن دركه معروفدر اخى ترك اوغلى ديمكله اخى ترك دده لرينك باباسيدر
ابو يزيد الوقت وجنيد الزمان) وقتده وزمانده اولان تعريفلر مضاف اليهدن عوضدر وجمله مبتداى محذوف خبريدر
اى هو ابو يزيد وقته وجنيد زمانه ديمك اولور يعنى اول حسام الدين ولايت وكرامتده وقتنك بايزيدى ايدى وتصوف وعلم
ومعرفتده زمانتك جنيدى ايدى ديمك اولور صديق بن صديق بن صديق رضى الله عنه وعنهم صديق صيغۀ مبالغه سيدر
صدقك صدق راست وكرچكه ديرلركه آنك فعلنده وقولنده كذب شائبه سى اولميه پس اول كامل كه مفتاح خزائن
عرش وامين كنوز فرش اوله اول مبالغه ايله صادق اولمق مقرردر كذلك پدرلرى دخى برشيخ كامل وولى فاضل ايدى دخى
صديق اولمسى كرامت عليه سندن معلومدر كذلك دده لرى دخى صديقدركه اخى ترك اوغلى ديمكله بين المشايخ السلف
معروف ومشهور اولمشدى پس حسام الدين چلبى صديق اوغلى صديق اوغلى صديق اولور (الارموى الاصل) حسام
الدين حضرتلرينك صفت نسبيه سيدر يعنى چلبى حسام الدين وباباارى ودده لرى ارمويدكارى موضعه منسوبدركه
اصللرى اكرادندر المنتسب الى الشيخ المكرم بما قال امسيت كرديا واصبحت عربيا اول حسام الدين چلبى منتسبدر
امسيت كرديا واصبحت عربيا ديمكله بين المشايخ مكرم اولان شيخنه كه اندن مراد شيخ ابو الوفاء بغداديدركه حسام الدين
چلبينك جداعلالريدر وسلسلۀ شريفلرى انلره منتهيدر اول ولى كاملك جملۀ مناقبندن برى اولدركه اول حضرت
امى ايدى وسوادخوان دكل ايدى زمانه سى خلقى آنك ظاهر اقبـل وقالى اولمديغندن آنى ارشادتربيه يه سزا
كورميوب على طريق الاستهزاء آندن وعظ طلب ايلديلر پس طالب وعظ اولنلره ديديكه نوله يارين انشاء الله حاضر
اولك پس انك امى لكن ياران تعجب ايلديلركيجه حضرت حقه متوجه اولوب منامنده حضرت رسولى كوروب
انلره بيوردیلركه يارين خلقى جمع ايله وانلره نصيحت ايدوب حقايق اسرار قرآنى سويله كه حق تعالى سكا اسم عليم
وحكيم ايله تجلى ايلدى پس صباح اولدى علما وصلحا آنك وعظ ايده جكندن خبر آلوب امتحانا جامعه كلديلر بعد الصلوة
اول حضرت منبره چيقوب ابتدا كلامى بو اولديكه امسيت كرديا واصبحت عربيا يعنى بن كيجه كردى اولدم وصباح
عربى اولدم پس بويله ديمكله وبو قولك سببيله بين العلما والعرفا مكرم ومفخمدركه كرامت عظيمدر قدس الله روحه وارواح
اخلافه الله تعالى تقديس وتطهيرا يلسون اول شيخ ابو الوفانك روحنى وآنك خلفلرينك دخى ارواحنى صفات بشريه
واوساخ طبيعيه دن (فنعم السلف ونعم الخلف) نعم افعال مدحدندر السلف والخلف فاعلدر مخصوص بالمدح
محذوفدر اى نعم السلف الشيخ ابو الوفا ونعم الخلف الشيخ حسام الدين له نسب القت الشمس عليه رداءها اول حسام
الدين ايچون برنسب عظيم واردركه شمس اول نسبك اوزرينه رداسنى القا ايلدى بو نسبدن مراد مذكور اولان نسب
صورى اولسه ده قابلدر بوتقديرجه شمسدن مراد شمس فلك نبوت حضرتلريدركه اول نسب عالينك اوزرينه انوار
باطنى القا ايلدى وهر برى انوار نبوتلريله منور اولوب ردالنذى ديمك اولور ونسبك تنوعى نوع ايچون اولوب مراد نسب

معنوی اولـه دخی اعلادر بو تقدیرجه معنی آنک نسب مذکوردن ماعدا برنسب معنویسی دخی واردرکه
شمس معهود حضرتلریکه مراد شمس الدین تبریزیدر اول نسب معنویلرینک اوزرینه رداسی یعنی ارشاد
هداسنی القا ایلدی دیمک اولور ردا که طشره قفتانه دیرلر ارشاد وهدایتدن استعاره اوله وحسب ارخت النجوم لدیه
اضواءها وانکیچون برحسب واردرکه کواکب اول حسبک قتنده ضیالرینی ارخا ایلدی وسست اولدی یعنی (ان لله
عباداقلوبهم انور من الشمس) حدیثینک فحواسنجه انک حسب ضیا کستری برمرتبه نورانیدرکه بو نجوم ظاهره
وطاهره انک نور حقیقی وذویسی قتنده ضیالرین سست قیلوب ارسال انوار ایلمشلردر یعنی فی الحقیقه بویله درکه اکر شمس
ظاهرکبی بونلرک نوری باهر اولسیدی نجوم اضواسنی ارخا ایلمک محقق ایدی ابن فارضک *بیت* فبدری لم یأفل
وشمسی لم تغب * وبی تهتدی کل الدراری المنیرة * دیدیکی بومعنایه اشارتدر * لم یزل فناؤهم قبلة الاقبال
لم یزل افعال ناقصه دن بر فعلدر اسمی فناؤهم خبری قبلة درفنا ساحت داره دیرلر معنی زائل اولمسون همیشه دائم
اولسون یوذکر اولنان عزیزلرک ساحت خانه لری قبلهٔ اقبال اهل اقبال اولمقدن یتوجه الیها بنو الولاة اولیله قبلهٔ
اقبال کذا کا ابناء ولاة یعنی اولاد ملوک وقضاة ویاخود فرزندان والیان ولایتدر توجه ایدرلر بومعنایه یتوجه قبلهٔ
اقباله صفت اولدیغی اوزره دراندن بدل اولمقده جائزدر معنا انلرک فناسی ابنای ولاته متوجه الیه اولمقدن زائل اولمسون
دیمک اولوب حال اولمق ضعیفدر زیرا دعا مقید اولمق لازم کلور دعاده قید مستحسن دکلدر ولاة بروزن قضاة والینک
جمعیدر وکعبة الامال یطوف بها وفود المجد والعفاة وفود وفدک جمعیدر ایلچی یه دیرلر نته کم وفد فلان علی الامیر دیرلر ای
ورد علیه رسول معناسن ویررلر مجد شرفه دیرلر عفاة بروزن قضاة عافینک جمعیدر عافی طالب معروف واحسانه دیرلر
معنی ودخی انلرک ساحت سعادتپناهی کعبهٔ آمال اولمقدن خالی اولمسونکه آنی طواف ایدر رسولان شرف وطالبان
احسان وشرف ولازال کذلک ما طلع نجم وذر شارق ما مصدریه در طلع فعل ماضیدر ذریذر رادن بمعنی طلع
شارق کونشک اسمیدر بو ولازال جمله سنده برقاچ وجه واردر بوجمله لم یزل جمله سی اوزره معطوفدر وبو لازال انک اسمی
ضمیر مستتردرکه خلفه عائددرکه مراد حسام الدین چلبیدر ویاخود شمسک القای ذرایلدیکی نسنه یه عائد اوله فناؤهم
ضمیری سلفه عائد اولمق اوزره پس تقدیر کلام بویله دیمک اولورکه ودخی زائل اولمسون اول خلف اولان حسام الدینک
فناسی اول سلفنک فناسی کبی قبلهٔ اقبال وکعبهٔ امال اولمقدن ویاخود اول نسب معنویه نک فناسی زائل اولمسون
اونسب صوریه نک فناسی قبلهٔ اقبال وکعبهٔ آمال اولمقدن زائل اولمدیغی کبی یلدزلر طلوع قیلدقجه وکونش
طوغدقجه یعنی الی یوم القیمة لیکون معتصما لاولی البصائر بکوننک اسمی ضمیردرکه خلف اولان حسام الدینه عائددر
نسب معنویه یه عائد اولسه ده جائزدر معتصم محل اعتصامه دیرلر یعنی محل تمسک والتجایه دیرلر لام جاره لازال یه
متعلقدر یعنی زائل اولمسون اول حسام الدینک ساحت خانه وفنای آستانه لری ویاخود اول نسب معنویلرینک
آستانه لری بصیرتلر صاحبنه محل تمسک والتجا اولمق لام اجتهدت یه متعلق اولوب ضمیری منظوم مثنوی یه عائد
اولسه ده جائزدر تقدیر کلام بن اجتهاد ایلدم سید وسندمک استدعاسی ایچون تطویل منظوم مثنویده اول مثنوی اولی
البصائره معتصم اولمق ایچون دیمک اولور الربانیین الروحانیین والسماویین العرشیین النوریین اولیله اولی البصائرکه ربانیلر
وروحانیلردر سماویلر عرشیلر نورانیلردر مطلق بین الناس مشهور اولان اصحاب بصائردر کل السکوت النظار لغیب
الحضار بوجمله نک اعرابنده وجوه ثلاثه جائزدر یعنی وصفیت اوزره مجرور ومدحیت اوزره منصوب وخبریت اوزره
مرفوع اولمق بو صیغه لر مبالغه ایچون اولسه ده جائزدرکه علی سبیل البدل بونلرک هربری مبالغه ایله ساکتلر
وبغایت ناظرلر وزیاده غائبلر وکمال ایله حاضرلردر دیمک اولور اما جمع ایچون اولمق اولی در سکوت ساکتک جمعیدر
قعود قاعدک جمعی اولدیغی کبی نظار وحضار ناظر وحاضرک جمعیدر کتاب کاتبک جمعی اولدیغی کبی غیب غائبک جمعیدر
رکع راکعک وسجد ساجدک جمعی اولدیغی کبی تقدیر کلام اولیله اولی البصائرکه بعد اتصاف صفات المذکورة اسرار
حقایقه ناظرلر وآنی سویله دن صامت وساکتلردر ویاخود ضمائرناسه ناظرلر وافشای رازدن ساکتلردر وبونلر قالبلریله
خلقدن غائبلر وغائبلر ایله عند الحق حاضرلردر ویاخود نفسلرندن غائبلر ربلریله حاضرلر دیمک اولور الملوک تحت
الاطمار کسر طا ایله طمرک جمعیدر اسکی لباسه دیرلر یعنی بونلر اسکی لباسلر التنده مختفی اولان شاهان بی کر
وخسروان بی کلاهدرلر * لله تحت حجاب الذل طائفة * اخفاهم الله برد الفقر اجلالا * هم السلاطین فی اطمار
مسکنة * جروا علی فلک الخضراء اذیالا * اشراف القبائل اصحاب الفضائل انوار الدلائل آمین یارب العالمین) بونک
اعرابنده دخی اوچ وجه جائزدر بو طائفهٔ علیه جمله قبیله لرک اشرف یعنی فضیلتلرک صاحبلریدر فضائل علمیه
وعملیه نک هربری منبعیدر دلائلک نورلریدر اکرچه حقه ارشاد وهدایت ایلین دلائل عارفدن غیری یه ازالهٔ حجاب

ظلمت باطنی ایلمکده نور کبیدر اما عارف دلیلک نوریدر مطلوبه حقیقتله واصل ایلمکده وذایله رونق وقوت ویرمکده پس
عارف دلائلدن مستغنی دلائل عارفدن دکل (کالصباح مستغن عن المصباح والعیان عن البیان (آمین) اسم فعلدر
معناسی استجب دیمکدر ابن عباس حضرتلری بیوررلرکه رسول حضرتلرندن آمینک معناسنی سؤال ایلدم
بیوردیلر که افعل دیمکدر رب مالک وسیدوم بی معناسنه در یعنی بودعایی مستجاب ایله ای عالملرک ربیسی دیمکدر
(وهذا دعاء لا یرد فانه * دعاء لاصناف البریة شامل) وشو حسام الدین چلبینک مع نسبه العالیسی حقنده
ایلدیکم دعا بر دعادرکه الله قتنده رد اولنمز زیرا اول دعادرکه منافع وفوائدی اصناف خلائقه وانواع بریه یه
شاملدر وبودعانک بوخصوصده اصناف بریه یه شامل اولمسی بووجهله درکه اول ولایت آشیانه نک فنای
آستانه لری معتصم اولیجق ناس آندن تبرک وتیمن ایدرلر حیاتده اولدیغی اندن استفاضه واسترشاد ایدرلر ووفات
ایتدکده مرقد منیفلرندن استعانت واستمداد ایدرلر پس (حیاتی خیر لکم ومماتی خیر لکم) حدیثنک فحواسنجه بووارثان
محمدینک دخی حیاتلری ومماتلری اصناف برایایه خیردر ونفعلری جمله یه شاملدر وبودعانک رد اولنمیوب مقبول اولمسنه
دلیل اولان بودرکه حالا فنای آستانه لری قبلهٔ اقبالدرکه ابنای ولاءا کا متوجهلردر وحیاتده اولوب سرلرینه واصل
اولنلرک ساحت خانه لری کعبهٔ آمالدرکه وفود عفاة وطالبان فیوضات وکشوفات آنی طائفلردر (والحمد لله رب
العالمین والصلوة علی سیدنا محمد وآله وصحبه اجمعین) وحامد بنده جمیعا محامدی جمیع صفاتی مستجمع اولان ذات الهیه
ایچوندرکه عالملرک مربیسیدر ورحمت الهیه بزم سیدمز حضرت محمدک آل واصحابنک اوزرینه اولسون الی یوم الدین
آمین ایها الاخوان نور الله قلوبکم بانوار العلوم والعرفان وایدکم بهدایته المشاهدة والعیان) پچون عاشقان خدا وسالکان
طریق هدی بر کاره ابتدا ایلسه لر نام سعادت انجام خالق انام ایله ابتدا ایدرلر وبرسمته کتسه لر انک اسماء حسناسنی ذکر
ایتمکله کیدرلر برامر ذی بالده که اول حضرتک نام با کمالی ذکر اولنمیه اول کار آخر الامر ابتر وبی نفع وبدتر اولمق مقرردر
(کما ورد فی الحدیث الصحیح) کل امر ذی بال لم یبدأ فیه بسم الله فهو ابتر ودخی جامع خطیبده وسنن ابی داودده
بوحدیث بولفظ اوزره دخی بولفظ ایله مرویدرکه بیوررلر (کل کلام لا یبدأ فیه بالحمد لله فهو اقطع ومسند امام احمدده
دخی روایت اولنورکه (کل امر ذی بال لا یبداء بذکر الله فهو اجدع) یعنی هر امر ذی بال که اکا الله اسمیله ابتدا
واشتغال اولنمیه اول ابتردر واول کار وحال مرغ بی پروبال کبی دائما درضرر وبرخطردر * بیت * چو مرغ امر ذی بالی
زآغاز * نه از نیروی حمد آید بپرواز * بمقصد نارسیده پر بریزد * فتد زانسانکه دیکر بر نخیزد * پس بوراده برسؤال
وارد اولورکه حضرت مثنوی برامر ذی بالدر وبر کتاب بی مثال وبر کمالدر نیچون حضرت مولانا اکر حمدله وبسمله ایله
ابتدا ایلمدی جواب باصواب بودرکه بشنولک یاسی بسمله وحمله مقامنه قائم ونیچه اسرارونکاتی جامع بر حرفدر بلکه بجمیع
اسرار کتب منزله یی وعلوم صحف الهیه یی حاوی برنظر فدرکه (کما قال اسد الله الغالب علی ابن ابی طالب کل ما فی التوریة
والانجیل والزبور موجود فی القرآن فی الباء وحضرت شیخ اکبر رضه فتوحاتنده بوخصوصده کتاب باده حرف بانک
اول قدر اسرارینی یازمشلردرکه انک بومختصرده ایرادی ممکن دکلدر ولیکن دریادن برقطره وخورشیددن برذره قلیل
کثیره دلیل اولدیغیچون برمقداراندن تحریر اولندی (قال فی کتاب الباء اعلم ان الباء اول موجود وهو فی المرتبة الثانیة
من الوجود وهو حرف شریف ومن شرفه وتمکنه افتتح الحق به کتابه العزیز فقال بسم الله وهکذا ابتدأ بها فی کل سورة
ولما اراد الله ان ینزل سورة التوبة بغیر بسمله ابتدأ فیها بالباء فقال (براءة من الله) دون غیرها من الحروف وکان شیخنا
ابومدین یقول ما رأیت شیئا الا ورأیت الباء علیه یعنی الباء المصاحبة للموجودات من حضرة الحق فی مقام الجمع
ای بی قام کل شئ وظهر وقیل للعارف الشبلی انت الشبلی قال انا النقطة التی تحت الباء یشیر الی انه کما تدل النقطة علی
الباء وتمیزها عن التاء والثاء وغیرهما کذلک ادل انا علی الذی منه وجدت وبه ظهرت وبه بطنت فهذان شیخان کبیران
شاهدان عدلان قد شهد الک بشرف هذا الحرف وجلالته علی غیره من الحروف الی هنا کلامه وحرف ایله ابتدا
اولنسنده وجدله اسراری جامع اولدیغندن ماعدا برنیچه نکاته دخی اشارت وارد را ولا نکته بودرکه بنی آدمک ابتدا
تکلم ایلدیکی حرف بادر اول وقتده که جناب حق بونلره (الست بربکم) دیو خطاب ایلدی بونلر بلی دیو جواب ویردیلر
پس اوراده دخی ابتدا بایله اولدی انکیچون که برکسه بوکتابه ابتدا ایلدکده لفظ بلی یی مذکر اوله اولا بوحرفدن
الست عالمنده اولان عهد ومیثاقی یادقیله پس بوکتاب شریفه حضرت مولانا انکیچون مجدد عهد الالفة ومیسر
اصحاب الکلفة دیو جلدر ابعلک دیباجه سنده تلقیب ایلدی که بونک ابتدا حروفی مذکر عهد قدیم ومشعر وصال محبوب
کریمدر زیرا حرف با اتصال والتصاقه دلالت ایدر پس بوراده ارباب الباء به اشارت اولورکه من اوله الی اخره حرف بحرف
سالکک التصاق واتصالنه اشارت قیلور وبارکاه وصلته رهنما اولور ثانیا بوکتابک حرف با ایله ابتدا ایلمسنده مثنوی اولمسنه

اشارت وارددر وقلم اعلی سرتبه دخی دلالت وارددر بانك مثنوی اولمسنده اشارت حسابده ایکی اولدیغی جهتندندر وقلم
اعلایه دلالت ایتمسی اولدرکه بو حرف مبدأ سلسلهٔ کل موجوددر انکیچون حضرت شیخ اکبر فتوحاتده بالباء ظهر
الوجود بیوردی مثلا الف وجود مطلقه مشابهدر حرکاتی وسکناتی قبول ایلمدیکی وجهدن وقائم بالذات اولوب
ونقطه سی اولمیوب وسائر حروفه تعلق قیلمیوب ومبدأ کل حروف اولدیغی جهتدن پس الف ه اقرب اولان حرف بادرکه
بدایت کل حروفدر ومرتبهٔ ثانیه ده در کذلك مرتبهٔ احدیتدن ابتدا ظهوره کلان قلم اعلی در که حرف بایه برنجیه وجهله
مشابهدر جمیع موجوداتدن مرتبهٔ احدیته قریب اولدیغی جهتدن وبدایت جمیع حقایق کونیه اولدیغی وجهدن
ومرتبهٔ ثانیه ده واقع اولدیغی حیثیتدن وبو حرف بانك شاننده درکه طرفینی معانقه قیلمشدر کذلك اول حضرتك
خصایص کونیه سندندرکه احدیتی وبشریتی معانق اولمشدر نته کم (لایسعنی فیه ملك مقرب) وندای (انما انا مثلکم)
هر عالمك کوش هوشنه وصول بولمشدر کما قال ابن الفارض مترجما من مرتبة الحقیقة المحمدیة * بیت * تعانقت
الاطراف عندی وانطوی * بساط السوی عدلا بحکم السویة * پس بو حقیقت مبدأ جمیع موجوداتده واقع اولوب
مبین حقایق معنوی اولدیسه حرف باده دخی بو معنی موجود اولوب مبدأ جمیع حروف وکلماتده ایراد اولنور مبین
لطائف ودقایق مثنوی قیلندی تا بو دقایق مذکوره یی مذکر اوله وسامع بو نکاتی بونده بوله (فقال سلطان العارفین
وبرهان الواصلین * مثنوی * بشنو این نی چون حکایت میکند * از جدایها شکایت میکند * ای کوش کنندهٔ
اسرار حقیقت حضرت مولانا اولا بشنود یو استماعه امر ایدوب غیری عبارتله ابتدا ایلمدکلرنده نکتهٔ عظیمه
وارددر زیرا (نی که آغاز حکایت میکند (دیسه لر قابل ایدی ویاخود) نی که هردم نغمه آرایی کند) دیسه لر وبونك امثالی
نیجه کونه عبارتله تعبیر قیلسه لر قادر ایدیلر ولیکن بشنود یو استماعه امر له ابتدا ایلمدیلر انکیچون دینوطر یقتده
ابتدا اواجب ولازم اولان استماعدر انکیچون بصردن وسائر اعضادن وجوارحدن دینوطریقتده سمع اولی در (کما قال
الامام فخر الدین الرازی فی تفسیر الکبیر اعلم ان السمع افضل من البصر لان السمع شرط النبوة لان الله تعالی حیث
ذکرهما فی القرآن قدم السمع علی البصر والتقدیم دلیل الفضل لان السمع شرط النبوة بخلاف البصر ولذلك ما بعث
الله رسولا اصم وقد کان فیهم من کان مبتلیا بالعمی ولانه تصل بالسمع نتایج عقول البعض والسمع سبب استکمال
العقل بالمعارف والبصر لا یوقفك الا علی المحسوسات ولان السمع متصرف فی الجهات الست بخلاف البصر ولان
السمع متی تبطل فقد بطل النطق والبصر اذا بطل لم یبطل النطق) وبیلکل ای اخی که عندالله ذی روح اولنك زیاده
شرلوسی حق کلامندن صاغر اولندر وآنی سویلمکدن دیلسز قالندر (کما قال الله تعالی فی کلامه المجید (ان شر
الدواب عندالله الصم البکم الذین لا یعقلون) یعنی وجه ارضده حرکت ایلین ذی روحك عندالله زیاده شرلوسی
استماعدن صاغر اولندر وآنی نطق ایلمکدن دیلسز قالندر که کلام حقی عقل وادراك ایلمزلر محققلر بو آیت کریمه ده
بیورورلر ایکملك اصم اولمقدن اولور زیرا نطقه البته سماع لازمدر پس اول کمسه که کلام حقی ایشتمیه وانکله عمل ایدوب
ایش ایتمیه ابکم اولمق مقرردر پس عندالله دوابك شرلوسی اولمق مقرر ومحققدر انکیچون حضرت مولانا بشنود یو امر
ایدرلر که استماع ایلین آخر نقطه کلور وابکملك زحمتندن خلاص اولور وناسك شرلوسی اولمقدن قورتلور (وخیر الناس
مرتبه سن بولور * مثنوی * دان که اول سمع باید نطق را * سوی منطق ازره سمع اندرا * نطق کو موقوف راه
سمع نیست * جز که نطق خالق بی طمع نیست * پس نیه کلم نی برنجیه وجهدن عبارت اولمق قابلدر اولا صوفیٔ صافی
وعاشق وافی درونی ماسوادن خالی ونغمهٔ حقله مالی اولان مرشد عالیدن استعاره اوله زیرا اینك انسان کامله صورتا
ولفظا وذاتا مناسبت تامه ومشابهت عامه سی وارددر صورتا اولان مشابهت صفرت سیما وشرح سینه درکه عشاق
الهیه نك رنك بیرونلری وحال درونلری بو کونه در وبر قاچ یردن دخی میان بسته اولمسیدر کذلك اولیای خدا دخی
عبادت حقه نیجه وجهله کمر بسته اولمشدر ولفظا مناسبت اولدرکه اهل فرس نی کلمه سنی اکثر مواضعده نفی
معناسنه استعمال ایدرلر نته کم بو بیتده شاعرلر من نیم دیدیکی کبی * بیت * کسب نی انکس که کوید دمبدم * من
نیم جز موج دریای قدم * پس بونلر بو وجوددعا صیلرین نفی ایتمشلر وعدم اصلیلرینه کتمشلردر (مثنوی) از وجود
خویشتن کشتم تهی * نیست از غیر خدایم آکهی * دیوب بو قلق مقامنده قرار طوتمشلردر وذاتا اولان مماثلت
اولدرکه نته کم نایك درونی غل وغشدن خالی واندماولان نغمات والحانه باعث وبادی اولان نایی در کذلك بو طائفهٔ
علیه نك درونلری ماسوادن خالی ونغمات الهی ونفخات ربانی ایله مالیدرهر الحان ونغماتکه نایه نسبت اولنور
نایی نکدر پس نقدر کمالات وکلمات وآثار واسرار حالات که بونلره نسبت اولنور فی الحقیقه خدای متعالینکدر بونلر
اورتاده برالت ملاحظه ومظهر معامله در (کما قال الله تعالی فی حق نبیه صلی الله علیه وسلم) وما رمیت اذ رمیت

ولـكن الله رمى) وقال فى حق نطقه (وما ينطق عن الهوى ان هو الا وحى يوحى) وثانيـا يدن مراد قامش اولديغى
اعتبـاريله بلا استعـاره قلم ظـاهر مراد اوله اكرچه حضرتك ناى حقنده اجرا ايلدكلرى بعض اوصافى بو معنـا اوزره
تفيرونالـه قلمك تحريراتندن استعـاره وياخود لسـان حالله نفيرونالـه سندن عبارت اولور مثلا نفيرونالـه كبى بوتقديرجه
ملايم اولمز اما حسن معنـايه ولطـافت فحوايه خلل كلمز زيرا بوقدر علوم دينى وامور دنيويه نك انتظـامى انك وجودنه
مربوطدر وبو نجه معـارف ولطائف كونيه نك ظهورى اكه منوطدر * كما قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لولا القلم
لما قام الدين ولما صلح العيش وقال قتـادة رضى الله عنه القلم من الله نعمة عظيمة لولاه لم يقم دين ولم يصلح شئ كذا
فى مجمع البيـان والله تعـالى حبيبنه على وجه الامتنـان بالقلم قرآنه امر ايدب بيوررلركه (اقرأ وربك الاكرم الذى علم
بالقلم قال صـاحب المدارك فى تفسير هذه الاية مادونت العلوم وماضبطت الاخبـار ولا كتب الله المنزلة الا بالقلم
والـكتابة لولاه لما استقـامت امور الدين والدنيـا) پس بو تقديرجه معنى حضرت مولانا طالب اولنلره خطابا بيوررلركه
اى طـالب حق اولان قلمك تحرير وتسطير قيلديغى كفتـارى ايشت وآنك لسـانندن جارى اولان اسرارى ايش ايت
كوركه سكا زبان حالله نه سويلر ولسـان معـنى ايله نه تقرير ايلر انكچون قلمه حكما انسـانك برلسـانيده بودرديمشلر
نته كم (القلم احد لسـانى الانسـان يؤدى به مافى الجنـان ويبلغ البعيد كما يبلغ القريب باللسـان) ديو تعبيرا يتمشلر پس
زبان قلم بو معنـاى مذكوره يى حالا سويلر وقالا تقرير ايلر اكر حالا سويلمسى مراد اولورسه كوش هوشله استماع ايله كه
اول قلم سكا لسـان حالله نه سويلرديمك اولور واكر قالا سويلمسى مراد اولورسه كوش حسله اصغـا ايله كه قلم سكا نه تقرير
ونه تحرير ايلر ديمك اولور ثالثا قلمدن مراد على طريق الاستعـارة ولى كامل ومرشد فاضلك وجودى اوله بو تقديرجه
بينهمـاده مشـابهت حركات وسكنات قلم بالكليه كاتبك اولديغى كبى اوليـانك دخى حركات وسكنات وتصرفات كلمات
وكمالاتلرى بالكليه واجب بالذات اولان مبدع كائنـاتك ديمك اولور نته كم بو ابيـات بو معنـايى اثبـات ايلر * مثنوى
اوليـا اصحـاب كهفند اى عنود * درقيـام ودر تقلب هم رقود * خفته از احوال دنيـا روز وشب * چون قلم در پنجهٔ
تقليب رب * آنكه او پنجه نه بيند در رقم * فعل پندارد بجنبش از قلم * ورابعـا على وجه الاستعارة قلم اعلى اعنى
حقيقت محمد مصطفى صلى الله عليه وسلم مراد اوله كه جنـاب حق اول حقيقتنده (ن والقلم ومايسطرون) ديو قسم
بيوردى واول حضرت بو حقيقتك شـانـنـده (اول ما خلق الله القلم) ديو تعبير قيلدى پس اول حضرتك حقيقتى
نقوش كائنـاته وارقام موجوداته سبب اولديغى اعتبـار ايله روح محمدى تعبير اولنور (اول ما خلق الله روحى واول ما خلق
الله عقلى) هب بر معنـايه اشارت قيلنور وبغير طريقله دخى نى دن حضرت مصطفى وقلم اعـلى آنور زيرا
لفظ نى ابجد حسـابى اوزره التمشدر لفظ س دخى التمشدر پس سين حضرت محمدك اسميدر * كما قال الله تعـالى فى كلامه
(يس) قال ابن الحنفية يا محمد وفى الحديث ان الله سمانى فى القرآن بسبعة اسماء المزمل المدثر عبدالله محمد احمد طه ويس
بوتقديرجه بشنو ازنيك معناسى حضرت محمددن ايشت ديمك اولور وليكن بوراده مصرع ثانيده برسؤال لازم كلوركه
چونكه نى دن مراد اولياى خدا وياخود حضرت محمد مصطفى اوله پس بونلر خود عين وصلتده در اوليله اولبحق فرقتده
نه كونه شكايت ايدرلرونه وجهله جدالقلردن اشتكا ايتمه كيدرلر بو سؤاله بر قاچ وجهله جواب ويريلوب اولا
انبيا واوليانك شكايتلرى قبل الوصول اولان احوال ماضيه يه نسبتله در واحوال ماضيه يى نقل ايلمكلرندن مراد
ارباب غفلته تنبيه واصحاب عطلته ارشاد در ثانيـا بو نشئهٔ دنيويه ده كمال وصول ممكن اولمزا كرچه عين وحدته مستغرق
ايسه لرده ينه يقين حكمنى قومز پس پيراهن وجود مادام كه موجود اوله كمال وصول مفقود اولور پس بوكمال وصاله
مانع اولان تعين صورتى جدالقلرى عدا يليوب اندن شكايت ايدرلر ثالثـا عند الاوليـا مرتبهٔ جمعده مستغرق
اولمقدن لذتلو برحالت دخى يوقدر زيرا بو مرتبه ده مغـايرت واثنينيتدن عارى وكلفت ومشقت كثرتدن برى اولورلر اول
وقتده كه بونلرى مرتبهٔ جمعدن ارشاد ناس ايچون مرتبهٔ فرق وتميزه كوندرهلركن ومكث ودوام ونهى قيلورلر
وبنلك وبدن الم وزحمت كوررلر ومغـايرت واختلافاتله متصف اولورلر اكرچه وحدتى كثرتده كوررلرسه ده بو مرتبه يى
جدالقلر عد ايليوب اندن شكايت ايدرلر نته كم حضرت نبى عليه السلام ليتنى لم اخلق وليت امى لم تلدنى)
ديو بو جدالقلردن شكايت قيلورلردى حالبوكه اول حضرتك مرتبه لرى مقـام جمع الجمع ايدى ومقـام جمعه معراج
ايدوب محبوب حقيقتك وجميع ارواح انبيا واوليـانك وملائكهٔ مقربين واهـالئ عليينك التفـاتنه خوكر اولمش ايكن
مرتبهٔ كثرته تنزيل قيلدقده ابوجهل وابولهبك طعن وتحقيرينه مبتلا اولمشلردى انكچون (ما اوذى النبى مثل
ما اوذيت) ديو بو فرقت واذيته اشارت قيلمشلردى زيرا مرتبهٔ دعوت مرتبهٔ فرقتدر اكرچه وصلتده ايسه لرده فافهم
احوال سائر اوليـا المرشدين وقس عليه والله اعلم باليقين فقـال سلطـان العـارفين * مثنوى * كزنيستـان تا مرا

ببریده اند * ازنفیرم مردوزن نالیده اند * بوبیت شریفده * نیستاندن مراد مرتبهٔ احدیت اولسه‌ده قابل
ومرتبهٔ اعیان اولمغه‌ده شاملدر مرتبهٔ احدیت اول ذاتبی جهتنه دیرلر که حقایق شئونات الهیه حضرت
ذات مقدسه‌دن ودخی بعضی بعضیسندن ممتاز اولمیه واصلا لا علما ولا عینا وجود کلیه بومرتبه کان الله ولم یکن
معه شئ غنی عن العالمین وکنت کنزا مخفیا مرتبه‌سیدر غیب هویت وغیب اول دخی دیرلر وبونك امثالی عبارتله
تعریف ایدرلر پس بومرتبه‌یه مبدأ ظهورات حقایق وشئونات اولدیغی ایچون نیستان تعبیر ایلمك صحیح اولور
بومرتبه‌دنصکره اولان مرتبه‌یه غیب ثانی وتعین ثانی ومرتبهٔ اعیان ثابته دخی دیرلر اعیان ثابته شول صور علمیهٔ
الهیه‌درکه هنوز دخی رایحهٔ وجودی استشمام ایتممشلردر ولیکن وجود علمی ایله موجود اولوب بری برندن تمیز
اولنمشلردر حقایق موجوداته اولکی مرتبه‌ده شئونات ذاتیه دینور وبومرتبه‌ده ماهیت اشیا واعیان ثابته وحروف
عالیات تعبیر قیلنور کما قال الشیخ الاکبر رضه * بیت * کنا حروفا عالیات لم نقل * متعلقات فی ذری اعلی القلل *
انا انت فیه ونحن انت وانت هو * فالکل فی هو وهو سل عمن وصل * بوبیتك موجز ومفید معناسی بودرکه
بز مرتبهٔ علمده جملهٔ اعیان ثابته‌دن شول حقایق غیبیه وحروف عالیه ایدك که نقل اولنمدق یعنی ایجاد تعلق ایله
مخلوق وجود قلنمدق وبز تعلق ایدیجیلر ایدك قله‌لرك ذروهٔ اعلاسنده قله‌لردن مراد اسما وصفات واعلاسندن مراد
امهات سبعه وذری‌سندن مراد اسماء ذاتیه ومفاتیح غیبیه اوله که لا یعلمها الا الله انك شاننده بیورلمشدر پس
بومرتبهٔ ذاتیه‌ده جمیع افراد انسانی یعنی بن سن سز وبز سنسن وسن اوسن کلیسی اونده اودر پس واصل اولندقدنصکره
سؤال قیل که بومرتبه‌ده متکلم ومخاطب وغائب واحد ومتعدد عین واحددر بو اعیان ثابته‌یی شیخ محمد شیرین دخی
حروف عالیات ایله تعبیر ایدوب بیورررلر * بیت * لقد کنا حروفا عالیات * نزلنا فی سطور سافلات * ظهرنا بعد
ما کنا خفیا * وصرنا الآن کل الکائنات * وما الاکوان الا نحن حقا * فانا کائنات ممکنات * الی اخره اما حضرت
مولانا بومرتبه‌یه نیستان تعبیر ایدرلر واعیان وارواحی نی‌یه تشبیه ایدرلر بومعنانك توضیحی بوکونه اولورکه بو عالمدن
منقطع اولوب تا کم عالم انسانیته کلنجه‌یه دك هر بر عالمده ایلدیکی نفیر وناله‌یی تقریر ایدرلر پس ابتدا حرکت حبیه ومیل
ذاتی کمال جلا واستجلا اقتضا ایدوب مرتبهٔ احدیتدن بوشئونات ذاتیه‌یی بواسطة الفیض الاقدس مرتبهٔ علمه
کتوروب هر بری علی ما هو علیه علم ازلیه‌سنی اوزره ممیز اولدقده پس اسم مبدی وباعثك تجلیسی ایله مرتبهٔ نیستان
اعیاندن دخی بونلری قطع ایدوب عالم ارواحه کتوردیلر اسما وصفاتله فاعله ومؤثره اولدقلری جهتندن مرادانه
مشابه واعیان ممکنات قابله ومنفعله اولدقلری حیثیتدن زنانه مماثللدر آنك نفیرندن انلر دخی لسان علمله ناله وافغان
ایلدیلرتکم کاملر بومعنایی نظمه کتوروب سویلدیلر * مثنوی * نی که آغاز حکایت میکند * زین جدائیها شکایت
میکند * تا ببتیغ فرقتم ببریده اند * ازنفیرم مردوزن نالیده اند * کیست مرد اسماء خلاق ودود * کان بود فاعل
دراطوار وجود * چیست زن اعیان جمله ممکنات * منفعل کشته زاسما وصفات * چون همه اسما واعیان بی قصور
دارد اندر رتبهٔ انسان ظهور * جمله رادر ضمن انسان نالهاست * که جدا هریك زاصل خود خداست * شد کریبان کیرشان
حب الوطن * این بودسر نفیرم مردوزن * پس هر بر روح بوعالمده الست خطابن ایشیدوب ربلرین بیلوب
هر بری استعدادی مقداری بلی دیوب وجنود مجنده اولوب هر روح کندی نوعیله تعارف قیلوب ربلرندن نتیجه فتوح
بولوب بوعالم ایله دخی کمال انسیت حاصل اولدقده حرکت حبیه ومیل ذاتینك کمال ظهور واظهاره توجهی بونلری
بوعالمدن دخی اسم باعثك حکمیله قطع ایلرو عالم مثالدن دخی اجرام سماویه‌یه کتورر پس رجال مرتبه‌سنده اولان
عقول ونسا منزله‌سنده اولان نفوس انك نفیرندن لسان روحانیتله ناله‌یه کاورلر ومعنوی آه وفغان قیلورلر وعالم
مثالده واجرام سماویه‌ده دخی نتیجه عجائب وغرائب کوروب بوعالمده دخی انسیت حاصل اولدقده تقدیر علیم وحکیم
انلری بوعالمدن دخی قطع ایدوب عالم عناصره وموالید ثلاثه‌یه کتوردکده بوعزت ورفعتلردن ایریلوب اسفل
السافلینه رد اولندیغنه مردوزن کبی اولان آسمان وزمین نالان وکریان اوله‌لر کما قال النبی صلی الله علیه وسلم روی
ابوهریره مرفوعا * بکت السموات السبع ومن فیهن ومن علیهن والارضون السبع ومن فیهن ومن علیهن لعزیز ذل
وغنی افتقر بوآسمان وزمینك بکاسی آیت کریمه‌ده دخی واقع اولمشدر ولیکن انبیا واولیا ومؤمنینك فراقنه کافر وعاصی
اولنلره دکل زیرا بودنیا انلره جنت کبیدر * کما قال الله تعالی (فما بکت علیهم السماء والارض وما کانوا منظرین *
وبوآسمان وزمینی فصحا ومفسرین دخی مردوزنه تشبیه ایتمشلردر * کما قال البیضاوی فی تفسیره (وانزلنا من السماء ماء
فاخرجنا به من الثمرات رزقا لکم جعل الماء سببا لخروج الثمار بقدرة الله ومشیئته ولکن المزج بالتراب سببا لاخراجها
ومادة لها کالنطفة للحیوان اوابدع فی الماء النازل من السماء قدرة فاعلة وفی الارض قوة قابلة یتولد من اجتماعهما

انواع الثمار پس بو انسان صلب سمادن بطن ارضه کلوب اندن دخی تولد ایدوب عالم نباته اندن دخی حیوانانه اندن دخی مرتبهٔ انسانه کلوب نته کم حضرت مولانا عالم جماددن مرتبهٔ انسانه کلنجه یه دك بو بیتلرله خبرویروب بیوررلر که *مثنوی* آمده اول باقلیم جماد* وز جمادی در نباتی اوفتاد* وز نباتی چون بحیوان اوفتاد* نامدش حال نباتی هیچ یاد* باز از حیوان سوی انسانیش* می کشد آن خالقی که دانیش* مثلا قوت فاعلهٔ سماویه واندن نازل اولان ماء ایله قوت قابلهٔ ارضیه مجتمع اولوب بو ایکیسنك اجتماعندن نبات تولد ایدوب اول نباتی بارادة الله حیوان یيوب شحامت وجسامت بغلیوب بعده یا نباتك لطیفنی ویا حیواندن حاصل اولان لقمه نك تفیسن انسان ییوب هضم رابعك فضله سندن نطفه حاصل اولوب حین مجامعتده صلب رجلدن وترائب مرئه دن چیقوب بطن مادرده ممزوج اولور نته کم بو حدیث شریف طور ابعد طور مرتبهٔ انسانیته کلنجه یه دك خبرویرر عن ابن مسعود اتفقا على الرواية عنه *قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ان خلق احدكم يجمع فى بطن امه اربعين يوما* يعنى سزدن بريكوز مادهٔ خلقى كه ماء رجل ومرئه دررحم مادرده جمع قیلور قرق کونده پس اول نطفتین ممزوجتین شیء واحد حکمنده اولوب مادرك قوت جاذبه سی درون رحمه جذب ایدوب وقوت ماسکه سی آنی امساك ایدوب وفم رحمی قبض ایدوب بعده ید قدرت اول ماء ممزوجی قرق کونه دك تدریجله تربیه ایدر (ثم تكون علقة مثل ذلك) اندنصکره قرق کون قدرده چینمش ات پاره سی کبی اولور* ثم يرسل الله الملك فينفخ فيه الروح* اندنصکره الله تعالى اول جنینه برملك ارسال ایلر پس اكا نفخ روح ایلر نفخ یلی امساك ایلمکه صالح اولان جسمك تجویفنه اوفورمکه دیرلر لیکن بو محلده مادهٔ قابلیه حیات حقیقه یی بالفعل افاضه ایلمکدن کنایه در پس نفخك ملکه اسنادی مجازیدر زیرا نفخ واحیا افعال الهیه در* كما قال الله تعالى فاذا سويته ونفخت فيه من روحى* پس اول جنین حیات بولدقدنصکره مدت تمام اولدقده تولد ایلر بعد التولد ییوب وایچوب وایام طفولیتی کچوب عقل وتمییز صاحبی اولوب کندویی برشخص معین بولورا کر هدایت الهی یاری قیلور سه مبدأ معاددن تذکر قیلور وبو عالمی فانی وغریب تسرا ایلوب کندویی بونده غریب کورر پس نیستان حقیقیدن ایری اولدیغنی بیلوب بو هجراندن نی کبی نفیر وافغان قیلدقده انك مرد عقلی وزن نفسی دخی انك نفیرندن ناله ایدرلر روحك فراقی انلره دخی تأثیر ایدوب انك مرادی جانبنه کیدرلر وبو عقل ونفسك مرد وزنه مشابه اولمسنه حضرت مولانا اشارت ایدوب بیوررلر *مثنوی* ماجرای مرد وزن اوفتاد عقل* ان مثال نفس خود میدان وعقل* این زن ومرد یکه نفسست وخرد* درتنت بسته است بهر نیك وبد* بعده بو مرتبه لردن ترقی قیلوب برملك ارشاد یله مبدأ ومعادینه وصول بولوب تکرارار شاد الطالبين بو عالم فرقته تنزل ایدوب احبا واصدقاسندن مرد وزنه نیستان حقیقیدن ایریلوب بو عالم غربتده د وشدیکنی بونلره ارشاد ایچون حرارت وکرمیت وآه نفیریله سویلسه بونلر دخی انك تقریرنفیرندن ناله وافغان قیلورلر وبو ابیاتك مضمونیله مترنم اولوب دیرلر* مثنوی* حبذا روزی که پیش از روز وشب فارغ وآزاد بودیم از طلب* متحد بودیم باشاه وجود* حکم غیریت بکلی محو بود* تا کهان در جنبش آمد بحر جود جمله را در خود زخود باخود نمود* واجب وممکن زهم ممتاز شد* رسم وآیین دویی آغاز شد* کر نکردیم باز یار ازین سفر نیست ازما هیچکس مهجورتر* بو جمله معانئ مذکوره از نیستان نامرابریده اندده کی تا الفظندن منفهم اولور زیرا معنی تا نیستاندن بنی قطع ایلدیلری بنم نفیرمدن مرد وزن نالیده درنه آنکه شمدی نالان اوله لردیمك اولور* الحمد لله على التوفيق لمثل هذا التحقيق والتدقيق* مثنوى* سینه خواهم شرحه شرحه از فراق* تا بکویم شرح درد واشتیاق پس* بعد التنزل من المرتبة الحقيقية الى مقام الدعوة البشرية* نى كبى درونی ماسوادن خالی ونفحات حقله مالی اولان مرشد عالی رتبت بو عالمده انك کلامن استماع قیلان ونیستان حقیقته عرض التیاع ایدوب اسرارنی طالب اولان مرد وزنه دیرلر که ای بو عالم فانیده محبوس قالنلر ونیستان حقیقی مشاهده سندن محروم اولنلر بن بو سوزلری سویلکه وبو اسراروا حوالی شرح ایلمکه برسینهٔ بی کینه وپرسکینه استرمکه یار حقیقینك فراقندن شرحه شرحه اوله تا بو یله برقابل ومستور اولان کمسنه یه اول حضرته اولان دردو اشتیاقی سویلیم وانك اسرارنی بو صفتلو اولان کمسه یه شرح ایلیم اکر مستمع ومستفید بو مرتبه یی مستعد اولمزسه اسرار یاری اکا سویلمزلر ودرد واشتیاقی اکا شرح ایلمزلر *مثنوی* این رسولان ضمیر راز کو* مستمع خواهند اسرافیل خو* تا ادبهاشان بجا که ناوری* از رسالتشان چه کونه برخوری* هر ادبشان کی همی آید پسند* کامدند ایشان زایوان بلند* ایوان بلند نیستان حقیقی ومقام اصلیدر وبونلرك اصل ادبی یار حقیقی یی طلبده یکدل ویکجهت اولمق وجمله یی انك عشقنده ترك قیلمق وسینه سی بریان وکوزلری کریان ودمبدم نی کبی نالان اولمق وبوکونه صفتلرله تحصیل استعداد قیلمقدر تا بونلرك سوزینه سوزینه قابل اوله سن فاذا علمت هذا وجب عليك اولا تحصيل الاستعداد وقابلية ارشاد الاستاد وذلك انكسار

الفواد من الفراق وامتلاء الصدور من الاشتياق حتى تعرف مقال ارباب الكمال وتفهم بيان اسرار اصحاب الاحوال
ولذا قيل لا يعرف ذا الحال الا ذو الحال وذا الكمال الا ذو الكمال كما قال شيخنا وسلطاننا لعرفنا من كان
من جنسنا وسائر الناس وقال ايضا * بيت * پرسيد يكى كه عاشقى چيست * كفتم كه چو من شوى بدانى * فبعض
الشارحين فى هذا البيت انتقل من لفظ شرحه الى انشراح الصدور وكبر حجم الكتاب بالبسيط والتكرار وزعم
انه بحر زخار وبعضهم كحاطب الليل لا يميز الرطب واليابس والنافع والضار فلا تعتمد على اقوالهم ان كنت عارفا بكلام
الكبار اذ ترجمتهم وتفسيرهم خارج عن الدلالة اللفظ بالمطابقة او بالتضمن او بالالتزام فاذا كان التفسير خارجا عن هذه
الدلالات لا يقبل عند اهل الديانات فافهم ولا تغفل ولكى بيت مرتبهٔ اعياندن مرتبهٔ انسانه اولان سير نزولى بى
بياندر وبو بيت مرتبهٔ انسانيده اولان عالمه مشتاق اولان وتحصيل استعداد قيلان وبونلرك بو مرتبه ده ارشاد
ايدن كمسه لرك حالنى مبيندر وبونك عقبنده كلان بيت مرتبهٔ انساندن نيستان اعيانه اولان سير عروجى
بياننده در نته كم يورورلر * مثنوى * هر كسى كو دور ماند از اصل خويش * باز جويد روزكار وصل خويش *
بو بيت شريف بر تمهيد مقدمه يه محتاجدر كه اول مقدمه ايچون بر نسبت خاصى واردر كه اول نسبتك جمله سنه نسب
اسمائيه لر وصور علميه اعيان ثابته يه ديرلر واعيان ثابته صور اسماء الهيه يه اطلاق ايدرلر واسمادن مراد بو اسماء
ملفوظه دكلدر بلكه جناب حقك بر صفتيله ظهورينه بر اسم تعبير ايدرلر انكيچون بو طائفهٔ عليه نك قتلرنده اسم عين
مسمى در مثلا عليم ذات مع العلم وقدوس ذات مع القدسه ديرلر پس تعينات كليه وجزئيه دن هر برى اسماء كليه
وجزئيه دن البته اسمك مظهريدر بعضيسى بر اسمك وبعضيسى بر نيچه اسمك مظهريدر اما حقيقت انسان جميع اسمانك
مظهريدر مثلا كروه ملائكه سبوح وقدوس اسملرينك واسماء سلبيه نك مظهريدر انكيچون (ونحن نسبح بحمدك
ونقدس لك * ديديلر وزمرهٔ شياطين اسم مضل ومتكبر وعزيز اسملرينك مظهريدر انكيچون (فبعزتك) ديو عزيز
اسمنه قسم قيلدى وحقنده (ابى واستكبر) آيتى نازل اولدى اما حقيقت انسان بو جمله اسماء متقابله ومتضاده يى
جامعه در انكيچون كاه مطيع وكاه عاصى وكاه قريب وكاه قاصى اولورا كرچه بو اسماء مختلفه نك احكامى حقيقت
انسانيه ده ظاهر اولور وبحكم اسماء المختلفه هر انده بر شأنله كار قيلورلر ليكن هر بر انسان على حدة مرتبهٔ اعيانده
حقيقة بر اسمك مظهريدر اول اسم انده حاكم ورب واول انسان انك محكوم ومربوبيدر دائما كالانسان عالمه ديركه
* بيت * چند روزى هر كجا خواهى برو * باز كشت آخر كارت منم * پس انك مبدأى اولى اسمدر آخرى دخى او كامنتهى
اولور * مثنوى * صورت از بى صورتى آمد برون * باز شد كانا اليه راجعون * پس بو مقدمه يه عالم اولدك ايسه واصل
ندر بلدكسه * بحكم البداية والنهاية وانطباق كل واحد منهما على الاخره) سير وسلوك دورى اولور ونيستان اعياندن
نزولى وينه اكا عروجى * كدائرة مفروضة متوهمة على كرة * ديو تعبير قيلنور پس مرتبهٔ انسان نهايت تنزلات نصف
قوس وجود بدايت نصف قوس عروجيدر انكيچون انسانه برزخ جامع ومطلع الفجر دخى ديرلر كه انسان نهايت
ظلمت شب كثرت وبدايت نور روز وحدت واقع اولمشدر كما قيل * مثنوى * هست انسان برزخ نور وظلم * مطلع الفجرش
ازين كفتند هم * پس بو سير رجوعى وعروجينك مبدأ مرتبهٔ انسان ايدوكن بلدكسه بونى دخى بيلكه مرتبهٔ انساندن
نيستان اعيان وحضرتك اصل خويش ديديكى جهانه سير ايكى نوع اوزره در بر نوعى اضطرارى وبر نوعى اختياريدر
اضطرارى اولان سير اولدر كه بر كسه بو نشئت دنيويه ده باراده اسم هادى مقتضاى نفسى اوزره سير ايدر پس آخر الامر
موت اضطرارى كلوب آنى فنا قيلوب عالم اصلنه كيدر وليكن اول حقيقتدن بهره دار اولمز بلكه بو عالمده آنى بيلمدى ايسه
انده دخى بيلمز وخير وشر كسب ايلديكندن ماعداهر نه ايسه غيرى بر بهره بولمز اما اختيارى اولان سير بودر كه سالك
عامل بارشاد شيخ كامل طريق تصفيه يه سالك اولوب وتزكيهٔ درونه اشتغال قيلوب حتى صفت عنصريه ونباتيه
وحيوانيه دن خورتلوب وسرنى اغيار وماسوادن خالى بولوب تاب تجلىٔ احديتله باطنى منور اولدقده كند واصل
حقيقتنى بو نشئه ده بولور ور بيسنى بيلور وآنكله آشنالق قيلور پس حضرت مولانانك مرشول كسه كه اصلندن دور
قالدى روزكار وصلنى كرو ديلرديمه سندن مراد اصل بو معنى اولور * مثنوى * من بهر جمعيتى نالان شدم *
جفت بد حالان وخوش حالان شدم * بو بيته كانجه بدلك مبدأ ومعادلك وسير عروجى ونزولينك اسرار واحوالنى بيان
ايلديلر بو بيتده مرشد اولنلرك نيلك وبدايله الفت قيلملرينى وانلره اسرار نيستانى تعليم اولملرينى بيان ايدرلر يعنى درونى
اغيار ماسوادن خالى ونفحهٔ الهيه ايله مالى اولان مرشد عالى رتبت ووالىٔ ولايت ديركه بن مراتب سلوكده
هر بر مرتبه ده اسرار نيستان حقيقيدن كويان اولدم وعشق احديتله ناله قيلدم وهر بر مرتبه نك اهاليسندن نيك وبد
ايله جفت اولدم وصحبت قيلدم تا هر كس بكا كند وظننندن يار اولدى زيرا مابعدنده اولان بيت بو بيته خبردر وبو ده

بیانردرکه جمعیتدن مراد جمعیت وعظ وتذکیراوله وخوش حالاندن مراد نیکوکاران وبدحالاندن مراد اهل عصیان اوله پس (فذکر فان الذکری تنفع المؤمنین) فحواسنجه نیکوکار اولان مؤمنلره انبیاء واولیاء مرتبهٔ احدیتدن تذکیر ایدرلر واسرار حقیقیهیی انلره تقریر ایتدیلر وعصاة بدحاله دخی* فذکر ان نفعت الذکری* مقتضاسنجه موعظت نصیحتی ایثار ایدرلر وجانب مرحمت وملایمته کیدرلر وتبشیر وتنذیر ایله کلمات عالم اصله تحریص وترغیب ایدرلر وبدحالانك خوش حالان اوزره تقدیمندن برنیچه نکتهٔ عظیمه واردر مع هذا تأخیر اولسهده نظمه خلل کلمزدی اولا نکته بودرکه ابتداء ارشاد وتذکیر انلره لازم اولدیغی مذکر اولور وانلرك مرتبهٔ ارشاد وتربیه ده تقدیم اولنمسی واصلاح ایچون مقدم انلرله صحبت قلنمسنی اشعار قیلور تاکم بو فقیرلر اول اکسیر تأثیرلرك صحبت پربرکاتلریله* اولئك قوم لایشقی جلیسهم سعادتنه ایره لر وبونلر ایله جفت اولدقلری ایچون جناب حقدن هدایت ومغفرت کوره لر وبرنکته دخی بودرکه ارشاد صحبتنه قریب اولان بدحال بعید اولان نیکحالدن بونلره اقرب واولی درزیرا بعض عاصی وظالم لنفسه عجز وانکساری سببیله رحمت وقربته واولیایه یقین اولور وبعض خوش حال طاعت وصلاحنه اعتماد قیلدیغی ایچون حقدن واولیادن دور قالور وبونکته یی اشعار ایچون (جناب جل شانه کلام مجیدنده) ظالم لنفسه ومقتصد وسابق بالخیرات قال ابن عطا قدم الظالم لئلا ییأس من فضله لانه لم یکن له شئ یتکل علیه الا ربه فاعتمد علی رحمته واخر السابق لیعلم ان المنة لله علیه حیث وفقه لذلك وان لیؤمنه ذلك من طرده* پس بو اجلدن مرشدان الهی نیك وبددن صحبتی ونصیحتی دریغ ایتمیوب هر برینه بحسب استعداداتهم بستان حقیقتدن سویلرلر واول جانبه بونلری دعوت ایلرلر ولیکن هرکس کامل اولمدیغی تقدیرجه بونلره اتحقق کندی ظننددن یار اولور وبونلری کندی فهمی ایله بیلوروا کا کوره قیاس قیلور نته کیم بیوررلر* مثنوی* هرکسی از ظن خود شد یار من* از درون من نجست اسرار من* یعنی نی کبی نغمات حقله پر اولان ونغمات لهیه ایله الحان قیلان مرشد بوفی تقریر ایلرو بو سوزی سویلرکه اکرچه بن اسرار حقیقیه فی هر بر مرتبه ده سویلدم وبدحالان وخوش حالان ایله صحبت ایلدم ولیکن بونلردن هر بریسی کندی ظننددن بکا یار اولوب بنم درونمده اولان اسرارمی دیلدی ومقصود بالذات ندر بیلمدی زیرا ظنله برشیئك حقیقتی بیلنمز وسری ندر فهم اولنمز بلکه برشیئك حقیقتنی بیلمکه وسرینه واصل اولمغه علم کرکدر (کما قال الله تعالی) ان یتبعون الا الظن وان الظن لایغنی من الحق شیأ قال البیضاوی فان الحق هو حقیقة الشئ لایدرك الا بالعلم والظن لا اعتبار له فی المعارف الحقیقیة وانما العبرة به فی العملیات حق شیئك حقیقتی دیمك ایله تعبیر ایلدی برشیئك حقیقتی نفس الامرده اولدیغی ماهیتنه دیرلر بو ایسه ادراك اولنمز الا علم الیقین ایله پس ظنك معارف حقیقیه ده اعتباری یوقدر ظنك اعتباری عملیات وشرعیات وعرفیاتده در ومعارف حقیقیه ده اعتباری بونلرك اصطلاحنده اشیا ایچون ثابته اولان ماهیات اشیایه دیرلر که جاعلك جعلی اکا تعلق قیلمیه اما معارف غیر حقیقیه ده مباحث شرعیه وعرفیه کبی بونلرده ظنك اعتباری واردر پس اولیانك درونده اولان اسرار ایسه معارف حقیقی ولطائف حقانیه در ظن وقیاسك بونده مدخلی یوقدر انکیچون پیغمبر* صلی الله علیه وسلم (ایاکم والظن فان الظن اکذب الخواطر* بیوردی پس اولیانك اسرار درونه واصل اولمق دیلین کسه یه لازمدرکه ظنی ترك ایلیه وبونلرك علمندن علم تحصیل ایلیه حتی بونلره یار ورازدار ومحرم اسرار اوله ودرونلرنده مخزون اولان انواره وکلاملرنده مدفون اولان رموزه یول بوله زیرا بونلرك اسراری کفتارلرندن دور دکلدر علی اولنه نته کیم بیوررلر* مثنوی* سر من از نالهٔ من دور نیست* لیك چشم وکوش را آن نور نیست* بو بیت شریف کان سؤال مقدره جوابدر وبونده ناله دن مراد کفتاردر یاصوابدرکان سؤال لازم کلدیکه بونلرك درونلرنده اولان اسراری برنیچه جست وجوایده لم وقلبنده اولان معارف حقیقیه یی برنیجه فهم ایده لم جواب ویررلرکه درونی نی کبی ماسوادن خالی اولان ولی کامل بو کلامی تالی اولورکه بنم سرم بنم کلامدن دور دکلدر زیرا کلام متکلمك صفتیدر پس صفت موصوفه وکلام متکلمه دلالت ایلدیکیچون* مصرع* کلامندن اولور معلوم کشینك کندی مقداری دیمشلردر ونطق اسرار حقیقته علامت اولدیغیچون (مصرع) سوزندن اکلنوردائم ولینك بونیجه اسراری* دیو تعبیر قیلمشلر نوع اندر غزل خویش نهان خواهم کشت* دیینلر بو معنایه مشیر اولمشلردر نته کیم بو معنایه برشاهد دخی حضرت مولانانك مناقبنده وارد اولمشدر برکون اول حضرت یارانه خطابا بیوردیلر یاران من این جسم نیستم که در حضور شما ایم بلکه من آن ذوق وخوشی ام که از کلام من در باطن مریدان من سرمی زند الله الله آن ذوق را که بیابید وآن خوشی را که بچشید غنیمت دارید وشکرها کزارید که من آن ذوقم پس قاری کفتار انبیا واولیا وتالی کلام سعادت انجام خدا اولان متکلمك انوار ذات واسرار صفاتنه مطلع اولمق استرسه آینهٔ کلاملرینه نظر قیلسك ومناظر کفتارلرندن اسرارلرینه واقف اولسون انکیچون امام جعفر بن محمد باقر رضی الله عنهم بیوررلر* لقد تجلی الله لخلقه

فی کلامه ولکنهم لا یبصرون* یعنی مهر تجلی الهی مطلع کلام ربانیده پیدا وهویدادر ولیکن بو بصر بصیرت خلق اتلك
مشاهده سنده نا بینادر کذلك اولیانك کلامنده دخی جناب حق متجلیدر وانلرك کفتارنده اولان اسرار انوار
پرورد کارکدر ولیکن خلقك چشم وکوشنده نور معرفت وارمیدر که انلرك انوارینه مطلع اوله لر اما اول عارفلرك که
چشم وکوشنده نور معرفت واردر انلر اولیانك کفتارندن اسرارینه مطلع وواقف اولورلر وحالت درونه شعور بولورلر
ومتکلم اولان ولی اکرچه اتده ایسه انك وجودنی یاماتندر درخت موسی ویاخود نایزن النده برنای پرنواکبی
عدایدرلر وانك درخت خلقتندن ظهوره کلان انوار اسراری حقدن بیلورلر ونای حلقندن صدور قیلان کفتاری
برمفوای (ان الله یقول علی لسان عبده) وجود مطلقدن استماع قیلورلر واکرمتکلم حاضرده دکل ایسه بلکه کلامی
کتب وصحائفده مسطور ایسه اول مسطوره اولان کلامك مناظرندن انك سرینه واقف اولورلر وحقیقتنه اطلاع
بولورلر زیرا برشیئك اعیانده وجودی وازمانده وجودی وار وعبارتده وجودی وارکتابده وجودی واریس
ما فی الکتابة ما فی العبارته دلالت ایدر وما فی العبارة ما فی ازمانه وما فی الازمان ما فی الاعیانه دلالت ایدر پس عارف
کتابتدن اعیانه واقف اولوربلکه جمیع اشیا حقله قائم اولدیغی حیثیتدن کتابده وعبارتده وازمانده واعیانده
علی الاطلاق جناب حقی مشاهده قیلورونایك بنم سرم بنم نالمدن دوردکلدر بیورد یکی بومعنا اولور اما حقی هر برده
ملاحظه ومشاهده قیلمین قلب بومعنادن غافل اولور انکچون جناب حق جل شانه کلام مجیدنده موجود اولان
ذکری وبشری واسرار قلب عظیم مالکلرینه والقای سمع ایلین مشاهده صاحبلرینه مخصوص قیلوب بیوردیکه* ان
فی ذلك لذکری لمن کان له قلب او القی السمع وهو شهید* یعنی بو قرآن عظیم الشانده قلب عظیم صاحبی ایچون
موعظه وذکر حق واردر ویاخود ظاهرا ویاطنا حاضر اولدیغی حالده القای سمع ایلین کسنه ایچون پس چشم قلبی
وکوش دلی پرنور اولمین کسنه قرآنده اولان اسراری واولیانك کفتارنده اولان آثاری مشاهده قیلماز* مثنوی*
تن زجان وجان زتن مستور نیست* لیك کس را دید جان دستور نیست* بو بیت شریف اولکی بیته تمثیل طریقیله تن
وجانی دخی تعریف ایدر یعنی نی کبی الت حق ومظهر فیض مطلق اولان محققلر دیرلرکه بزم سرمز بزم کلامزدن دوردکلدر
نته کم تن جاندن وجان تندن مستور دکلدر لیکن برکسه یه جانی کورمکه دستور دکلدر اکرچه جان بو کوزایله کورلمز
ولیکن تدبیر وتصرفی وخواص وکمالاتی جهتندن مستور دکل بو حیثیتدن بدن آیینه سندن جمال روح نمایاندر اما
ماهیتدن (قل الروح من امر ربی) دیمکله قرآن عظیم الشانده خبرویرلدیکی بی کماندر هیچ برکس حقیقت روح
ندریله مشدر وانك ماهیتنه واقف اوله مشدر انکچون هرکس عقلی یتدوکی قدر اندن کلمات مختلفه سویله مشدر
انکچون متکلمیندن بعضیسی دیرلرکه روح برجسم لطیفدر بدنده سریان ایلر ماء وردك ورده ودهنك سمسمده ونارك
حدیدده سریان ایلدیکی کبی* وعلیه اکثر المتکلمین من اهل السنة والجماعة دیرلرکه روح عبارتدر شول اجسام نورانیه
وسماویه ولطیفه ندن که تغیروتبدل وتجزی قبول ایلمز مثل ضوء الشمس لکن بدن مکون ومستوی اولسه اول اجسام
شریفه الهیه باذن الله نافذ بدن اولور مثل نفاذ النار فی الحدید وماء الورد فی الورد والدهن فی السمسم بودخی اولکی سوزه
مشابه برسوزدر (وقال بعضهم الروح جوهر لطیف قائم فی کثیف کالبصر فی الحدقة وفیه نظر وقال الجنید (الروح شئ
استأثر الله بعلمه لا یجوز عنه العبارة) یعنی روح الله تعالینك علمنده مستقل اولدیغی شیلردندر اندن عبارت جائز
دکلدر وصدر الدین القنوی حضرتلری (ویسئلونك عن الروح قل الروح من امر ربی) ایتنك تفسیرنده بیوررلر اکر سؤال
اولنور ایسه که حضرت رسول صلی الله علیه وسلم معادن علوم وینابیع فهوم ایکن کشف حقیقت روحدن نیچون
منع اولندی الجواب اول زمانده سائل اولنلر قوم یهود ایدیلر علی طریق الامتحان قریشه دیدیلرکه پیغمبریکزدن
اوچ نسنه سؤال ایلیك اصحاب کهفی وذو القرنینی وروحی صحیح جواب ویررلر ایسه حق پیغمبردر دیدیلر ومسکوت عنه
اولنی روحی مراد ایلدیلر پس حضرت پیغمبر علیه السلام اصحاب کهفك وذو القرنینك بونلره قصه لرین بیان ایلیوب
سر روحی ابهام ایلدی (وهو المبهم فی التوریة) روح حقنده مشایخك وعلمانك چوق کلمات مختلفه سی واقع اولمشدر
اما زبدۀ کلمات بو نقل اولناندر ولیکن بو فقیر روحی بوکونه تعریف ایدرمکه روح اسم حیث پرتوی وتجلیسی برنور
الهیدر عالم امردن داخل بدن وخارج بدن دکلدر وتنه متصل واندن دخی منفصل دکلدر بو تعریف اولنان روح الهیه
بدنده اطافت اخلاطدن حاصل اولان برمطیه سی واردرکه بدنك جمیع اعضا واعصاب وعروقنده مثل سریان النار
فی الحدید والدهن فی السمسم سریان ایلر وحامل قوا وحواس اولور پس بو روح حیوانینك بدنه نسبت کمال لطافتی
اولدیغی اجلدن روح الهینك بوکا تعشقی اولوب بونده سیر وتصرف قیلور وحسن وجمالن وریسندن اخذ ایلدیکی علم
وکمالن هرنه قدر ایسه روح حیوانی واسطه سیله بدننده مظهر اولور پس عالم وعارف اولان اول کسنه نك اقوال واحوال

خصال وآدابنه نظر قیلوب انك بوظاهرده کورنن آثارندن اسرارینه مطلع اولوروروحنك حقله اولان آشنالکی
ومعامله سن ماهیتنی بیلوب بونکر اولنان جهتدن روح تندن مستوردکلدر زیرا تنده کورینن لطافت وملاحت
اولسون وباخود بلاغت وفصاحت وعلم ومعرفت وصنعت اولسون روحکدر اما حقیقی جهتندن روح بو کوزله
کورلمز ولیکن دیدۀ حقبین ایله کورلمکدن منع اولنمز زیرا مشاهدۀ حق ایلین چشم باطن روحی دخی مشاهده ایلر
فافهم ولا تغفل * مثنوی * آتشست این بانك نای ونیست باد * هرکه این آتش ندارد نیست باد * نی کبی درونی
ماسوادن خالی ونفحات الهیه ایله مالی اولان مرشد عالی کندی گفتار پرانواری حقنده علی طریق الاستعارة
بو کلامی تالی اولوب بیوررلرکه بو نایك صداسی یعنی اولیای خدانك کلامی واداسی بر آتش سوزنده وحرارت دهنده
وکرمیت کننده درکه غل وغش وماسوادن درونی احراق وازاله ایلر وظلمات بطونی کیدروب اناره قیلور هوای
نفسدن حاصل اولان قیل وقالی پروبال کبی دکلدر نته کم جناب حق کلام مجیدنده رسولنك نطق شریفی حقنده
* وما ینطق عن الهوی ان هو الا وحی یوحی * بیوردی پس اول حضرته وارث وکامل اولنلرك نطقنه دخی بو آیت
کریمه نك معناسی شامل اولور زیرا کامل ومکمل اولان اولیانك دخی بانك وصداسی هوای نفسدن دکلدر بلکه وحی
الهی والقای ربانیدر پس هرکم بونلرك سوزنده اولان سوزی طوتمیه وبو چاشنیدن برلذت طاتمیه فنا اولسون وبوقلق
بولسون که فنا نار تجلی یی اقتباسه وآتش درون اولیایی التماسه وسیله در بعض بی فهملر حضرت مولانانك نیست
باد بیوردقلرینی بد دعا زعم ایتمشلر وتأویل ایدوب بیانه کتمشلر خبرلری یوق که طریق اولیاده مقصد اقصا ومطلب اعلا
یوق اولمقدر * بیت * کارگاه گنج حق در نیستیست * غرۀ هستی چه داند نیست چیست * هرکس بو یولده فناسی
مقداری بقا بولور وبوقلغی قدر حقله آشنا اولور فاذا کان کذلك طریق اولیاده والسنۀ اصفیاده یوق اول دیمکدن خیرلی
دعا اولمز * مثنوی * آتش عشقست کاندر نی فتاد * جوشش عشقست کاندر می فتاد * بو بیت اولیانك درونده
وکلامنده اولان آتش نه آتش درانی بیان ایلر بیورورلرکه آتش عشق الهیدر که درونی ماسوادن خالی اولان کبارك
قلبلرینه واقع اولدی وانلر بو آتشله معشوق باقیدن ماعدایی احراق قیلدی * بیت * عشق آن شعله ست کو چون
برفروخت * هرکه جز معشوق باقی جمله سوخت * عشق شول افراط محبته دیرلر که عاشقك چشم وجاننه وجمله
قواسنه وجناننه داخل اوله ومعشوقدن غیری یی آنك دیده ودلندن بالکلیه محو قیله نته کم شیخ اکبر حضرتلری فتوحاتده
بو کونه تعریف ایدوب بیورورلر (قال الشیخ العشق افراط المحبة وکنی عنه فی القرآن بشدة الحب فی قوله تعالی والذین
آمنوا اشد حبا لله (وفی قوله تعالی) قد شغفها حبا) ای صار حبها یوسف علی قلبها کالشغاف وهو الجلدة الرقیقة التی
تحتوی علی القلب فهی ظرف له محیطة فالعشق التفاف الحب علی المحب حتی خالطته جمیع اجزائه واشتمل علیه اشتمال
العشقة (وقال فی محل آخر فاذا عم الحب الانسان بجملته واعماه عن کل شیء سوی محبوبه وسرت تلك الحقیقة فی جمیع
اجزاء بدنه وقواه وروحه وجرت فیه مجری الدم فی عروقه ولحمه واتصلت بجمیع اجزائه جسما وروحا ولم یبق فیه متسع
لغیره وصار لطفه به سماعه ونظره فی کل شیء الیه ولا یری شیئا الا ویقول هو هذا حینئذ یسمی ذلك الحب عشقا کما حکی
عن زلیخا انها افتصدت فوقع الدم فی الارض یوسف یوسف حیث سقط الدم لجریان ذکر یوسف مجری الدم فی عروقها
کلها هکذا حکی عن الحلاج لما قطعت اطرافه انکتب بدمه فی الارض الله حیث وقع ولذلك قال رحمه الله هم الذین
استهلکوا فی الحب هذا الاستهلاك پس درون اولیایه واقع اولان آتش عشقدر که محبوب وباقیدن غیری یی بونلرك درونده
قومز وکذلك جوشش عشقدر که بونلرك خم قلبنده اولان معانیه دوشوب ولطول می معانی بو ذوقله جوشه کلوب
بونلرك باشندن آشوب بونلرده اول حینده اول شراب نابی اقداح والفاظه قویوب شاربان می محبته اناله ایدرلر دخی
اول می معانی یی کوزۀ کوشلری ایله نوش ایدرلر ومست مدهوش انك میخانه سی بولنمه کیدرلر وبر معنای لطیف دخی
بودرکه میدن مراد هرکسك روحی اولسه اکا ذوق ونشاط وبردیکی وخم وجودنده هر انده بر شانله غلیان قیلدیغی
ملابسه ایله جائزدر پس هرکسك می روحنه دوشن جوشش محبت ذاتیه وازلیه نك جوششیدرکه بحکم فاحببت ان
اعرف هرکسك وجودی کوینه سریان قیلدقده انك می جانی برکونه شانله غلیان قیلمشدر واول محبتك جنبش
وخروشیدرکه نظام عالم وانتظام بنی آدم حاصل اولمشدر * مثنوی * نی حریف هرکه از یاری برید * پردهایش پردهای
ما درید * بو بیت شریف درونلری اسرار حقله پرانوار اولان کبارکم لرله بحسب الحقیقه یاردرلر آنی تذکار ایلر بیورورلر
نی کبی درونلری ماسوادن خالی اولان مرشدهادیلر شول عاشق زارله یاردرلرکه دوکانی یارندن وجمیع کار وبارندن
منقطع اوله بلکه کندی نفسندن وجمله هوا وهواسندن کذر قیله تا کم بو وجهله انلرك صحبت وارشادینه یول بوله حتی انلر
دخی من حیث الحقیقة انلر ایله یار اوله زیرا بو کبار برای مصلحت وقت اکثر ناسله دخی بحسب الصورة یار اولورلر ولیکن

مصراع

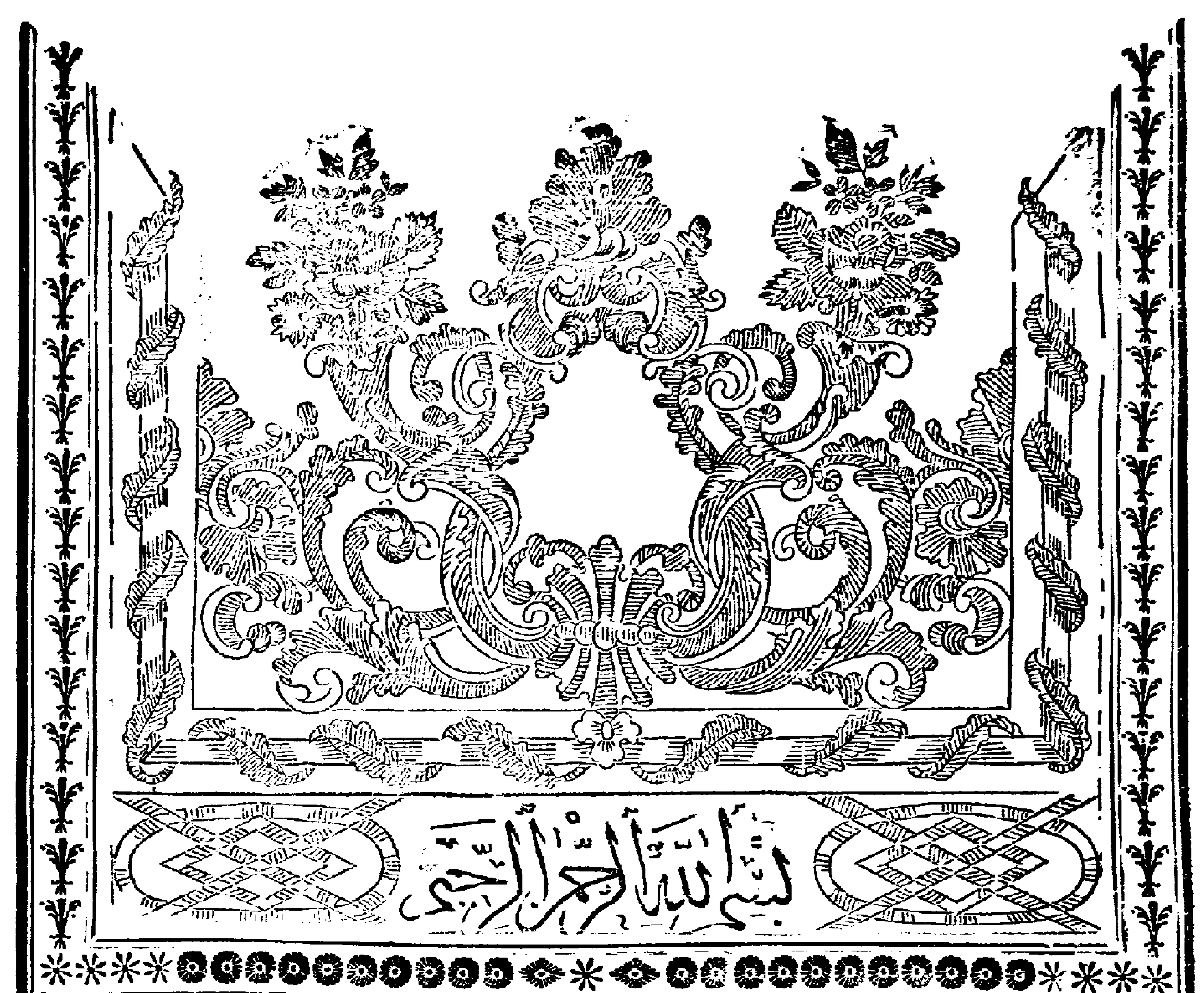
* مصرع * همنشینت من نیم سایهٔ منست * مفهومنی تذکار قیلورلر پس بونلرله مناسبت وحریفلکه تبتل وانقطاع شرطدر (ولهذا امر الله نبیه علیه السلام ارشادا للطالبین) واذکر اسم ربك وتبتل الیه تبتیلا * ای دم علی ذکر الله لیلا ونهارا وانقطع بالعبادة وجرد نفسك عما سوی الله * مصرع ثانیده نیك پرده‌لردن مراد مقامات اولیادر انکچون که علم موسقیده واصطلاح مطربانده سرود ایلدکلری مقاماته پرده تعبیر ایدرلر نته کم مقام راست ومقام عراقه پردهٔ راست وپردهٔ عراق دیرلر وپرده‌های ماده کی پرده‌لردن مراد سالکك حجبات نورانی وظلمانی اولان پرده‌لریدر پس بو تقدیرجه معنادر که نی مثابه‌سنده الت حق ومظهر فیض ذات مطلق اولان مرشد اول طالب مستعدلك یاریدر که دوکلی یارندن منقطع اوله ونفسندن وهوا وهوسندن نجات بوله اول مرشدلك مقامات علیه ومراتب سمیه وسنیه‌سی بزم حجبات نورانیه وظلمانیه‌مزی هتك ایلدی واسرار حق وانوار ذات مطلق هرمرتبه‌دن بزه کشف ایدوب سویلدی پس سالکه ابتدای حالده مراتب الهیه‌دن هر برمرتبه برپردهٔ قویدر اول وقتده که جمیع مراتب الهیه نك اسرارینه عالم اولان مرشد مرتبه بمرتبه سویلیه روحانی وجسمانی هرمقامك حقیقتنا کما یقین کلورکه شیخك مقاماتی اکا حجاب اولان مرتبه‌لری هتك ایدوب عین اول حجبات نورانی وظلمانیدن روی یاری مشاهده قیلور وغیر کوردکنی عین یار کورر * فقال سلطان العارفین * مثنوی * همچونی زهری وتریاقی که دید * همچونی دمساز ومشتاقی که دید * بوبیت شریفده زهر قهردن وتریاق مهردن استعاره در تقدیر کلام درونی ماسوادن خالی اولان مرشد عالی کبی قهر ولطف صاحبی کم کورمشدر یعنی بونلر کبی زهر وتریاق معدنی کمسه کورمشدر زیرا مرشد خلیفهٔ حقدر وخلیفهٔ کامل اولدر که مستخلفك وجوب ذاتیدن ماعداهرنه قدر صفات متقابله واسماء متضاده‌سی وار ایسه انکله متصف اوله (کما قال الشیخ الاکبر فظهر جمیع ما فی الصورة الالهیة من الاسماء فی هذه النشأة الانسانیة فحازت رتبة الاحاطة ولهذا کان آدم خلیفة ولاجل حصول هذه الجمعیة صار خلیفة فی العالم ان لم یکن آدم ظاهرا بصورة من استخلفه فما یکون خلیفة فی العالم * پس جناب حق جل شانه نیجه قهر ولطفله متصف ایسه بونلر دخی بو صفتلرله متصف اولوب شریعته وطریقته برمقتضای امر الهی محل لطف اولنه لطف ومحل قهر اولنه قهر ایدرلر مؤمن موحد اولنلره تواضع وملایمت وکافر وفاجر اولنلره شدت وغلظت جانبنه کیدرلر (کما قال الله تعالی فی اصحاب رسوله (اشداء علی الکفار رحماء بینهم * پس اصل فی الحقیقه کمال بو صفتین متقابلتین ایله متصف اولوب مستحق مهره مهر ومستعد قهره قهر قیلمقدر زیرا (بیت) ووضع الندی فی موضع السیف بالعلی * مضر کوضع السیف فی موضع الندی دیمشلردر دخی * بیت * اذا انت اکرمت الکریم ملکته * وان انت اکرمت اللئیم تمردا * دیو تحقیق ایتمشلردر انکچون جناب حق جل شانه حبیبنه کفار واهل نفاق حقنده غلظت وشدت ایلمکه امر ایدوب بیورر لرکه یا ایها النبی جاهد الکفار والمنافقین واغلظ علیهم * یعنی ای نبی کامکار کفار شقاوت کردار واهل نفاق ضلالت شعاره ملایمت ایلمه که بونلر محل لطف دکلدر بلکه اجرای حدودله مجاهده وغلظت وشدتله معامله ایله که بونلره اولی در حضرت رسولك صلی الله علیه وسلم ذات شریفلری نیك وبده بلکه هر احده بوندن مقدم ملایمت واحسان اوزره ایدی بجناب حضرت بوخصلتی علی العموم هرکسه اجرا ایلمکه روا کورمدی تاکم هر حق ذی حقه اعطا ایلمش اوله واوصاف مستخلف ایله اتصاف قیله وکمال اعتدال ایله معتدل اوله اول حضرتك کمال حلم وملایمتلرین بو آیت کریمه‌دن قیاس ایله که جناب حق اکا غلظت وشدت ایله دیو امر بیورر وحضرت موسانك ذات شریفن فهم ایله که جناب حق انلره (وقولا له قولا لینا) دیو لینت وملایمته امر بیورر پس معلوم اولدیکه کامل ومکمل اولنلره بو زهر وتریاقدن عبارت اولان صفتین متقابلتین ایله متصف اولمق ممدوح ایمش بو اجلدن حضرت مولانانك نی کبی الت حق اولنلری مدح ایدوب نی کبی زهر وتریاق کم کورمشدر بیورر لر ودخی بونلر کبی طالب حقه دمساز ومشتاقی کم کورمشدر دیو ادا قیلورلر نته کم حضرت نبی علیه السلام زمان شریفلرنده نصکره کلان امتنه واشوقا الی لقاء اخوانی دیو عرض اشتیاق ایدرلر کذلك اول حضرتك وارثلری دخی طالب حق اولنه دمساز ومشتاق اولوب بوخصلتله طریق حقه کیدرلر والله اعلم * مثنوی * نی حدیث راه پرخون میکند * قصه‌های عشق مجنون میکند * یعنی ولی کامل ومرشد فاضل اولنلر پرخون اولان طریق عشقك سوزین سویلرلر واولمزدن اول اولمه نك سرین نقل ایلرلر وبوراه عشقه پرخون تعبیری انکچوندر که البته عاشق اولمینجه ریسنی کورمز ومحبوبنه ایرمز پس طریق عشقك نتیجه سی موت ارادی وقتل اختیاریدر * کما قال ابن الفارض * بیت * هو الحب فاسلم بالحشی ما الهوی سهل * فما اختاره مضنا به وله عقل * وعش خالیا فالحب راحته عنی * واوله سقم وآخره قتل * وان شئت ان تحیی سعیدا فمت به * شهیدا والا فالغرام له اهل * وقل لقتیل الحب وفیت حقه * وللمدعی هیهات ما الکحل الکحل * وحضرت مولانا بنشی

جلدده برحکایه ایراد ایدوب بیوررلر که برعاشق معشوقنه انك بولنده ایلدیکی وفاسنی وغم وهجرانده اولان صفاسنی وکیجه لر قائم وکوندزلر صائم اولمسنی عدایلدی وبونك کبی عبادات وطاعاتی هرنه ایسه معشوقلرحتی ایچون احصا ایدوب سویلدی پس معشوق دخی بوکونه جواب ایلدی * بیت * کفت معشوق این همه کردی ولیك * کوش بکشا پهن واندریاب نیك * آنچه اصل اصل عشقست وولاست * آن نکردی این چه کردی فرعهاست * کفتش آن عاشق بکو آن اصل چیست * کفت اصلش مردنست ونیستیست * پس وصلت باری موت اختیاریه مربوطدر ومحبتك نتیجه سی اولمکه منوطدر انکیچون جناب حق جل شانه حدیث قدسی سنده بیوررلر من احبنی قتلته ومن قتلته فعلی دیته ومن علی دیته فانا دیته * بواجلدن حضرت مولانا بوراه عشقه پرخون تعبیر بیوردی اکرچه بوراه عشقه پرخون تعبیر بیوردی اکرچه برراه پرخوندر اما معناعشاقه پرخواندر (وانما الحیاة فی الموت) فحواسنجه بونلره اولمك آب حیوان وحیات جاودانه رودخی اول کار مجنون عشق پرورد کار اولان زارلرك قصه لرینی سویلر وبرفحوای (لایکمل ایمان احدکم حتی یقول الناس انه مجنون * بونلر ناس وپروسواس زعملرنده مجنوندر بوخسه عندالله وعندالانبیا واولیا بونلر کامل العقل والایماندر بر ذوفنوندرتته کم جناب حق خالق بیچون حضرت رسالتپناه حقنده کافرلردن حکایه بیوررلرکه * ویقولون انه لمجنون * انك امورنده متحیراولدقلرندن وشان شریفنی بیلمدکلرندن اول حضرته تحقیقا بومجنوندر دیرلردی بوعاشقلرك دخی عقلی وسعی اهل دیوانه لك بولنه کیدرلر * مثنوی * محرم این هوش جزبی هوش نیست * مرزبان رامشتری جزکوش نیست * یعنی بوذکراولنان هوشك محرمی دکلدر الاعقل معاشدن بیهوش اولنلر واول دنیایه پیغمبر علیه السلام کبی انتم اعلم بامور دنیاکم دینلردر زیرا حکمت الهیه هرشیئی برشیئه لایق وهرکسی برکونه مصلحته سایق قیلمشدر مثلا زبانه طالب ومشتری اولان کوشدر کذلك بوهوش که عاشق ومحرم اولان بی هوشدر * کما قال ابو یزید البسطامی علم الله استعداد عباده فنهم من لم یصلح للعشق والمحبة فشغلهم للخدمة والعبادة فهم العابدون والزاهدون ومنهم من یصلح لمحبته فاختصهم لمحبته فهم العاشقون الوالهون * بیت * هرکسی رابهرکاری ساختند * میل آنرا دردلش انداختند * پس بوهوشه محرم اولان اهل دینه لابد ولازمدر که بیخودلق شرابن ایچه ومست اولوب کندودن کچه حتی معشوق حقیقی اکابر قپویی فتح ایدوب آچه پس حضرت مولانا بوهوشه محرم اولان عقل جزویدن بیهوش قالان کسه لرنه ایدوکین بیان ایلدکدنصکره کونلری عقل معاش غمنده ضائع اولان کسه لرك حالنی علی قاعدة اسلوب الحکیم تقریر ایدوب بیوررلر * مثنوی * درغم ماروزها بیکاه شد * روزها با سوزها همراه شد * بوبیت شریف اسلوب حکیم قاعده سی اوزره در اسلوب حکیم اولدر که برعالم کسه برنیجه لئیمه ارشاد ونصیحت قیلدقده امحاض نصح ایچون انلرك ما بیننه کندوینی ادخال ایلیوب نصیحتی اولا کندی نفسنه سویلیوب انلره تعریض ایلیه واول قومه بو اسلوب اوزره کلام حکمت آمیزی سویلیه * کما ورد هذا الاسلوب فی القرآن قال الله تعالی فیما حکیا عن حبیب النجار ومالی لا اعبد الذی فطرنی والیه ترجعون * اول زمانده که حبیب نجار حضرتلری قوم انطاکیه یه حضرت عیسانك کوندردیکی رسلدن خبرالدقده مغاره دن چیقوب بونلره کلوب ارشادده کمال تلطف مراد اتمکله اولا نفسنی معرض نصیحته ادخال ایدوب انلره علی وجه التعریض والتقریع دیدیکه ایابنم ایچون نه شیء واردر که بنی یوقدن وارایلین اللهه عبادت ایتمزم حال بوکه سزلك جمله کز اول حضرته راجعدر اما مقتضای ظاهر بوایدی که * ومالکم لا تعبدون الذی فطرکم والیه ترجعون * پس بونلره امحاض نصح وکمال تعریض ایچون بوقاعده اجرا اولنور بو اسلوبه عدول اولندی * بیت * خواهی این معنی شود برتو عیان * مالی لا اعبد از قرآن بخوان * می کند تعریض آن مستکبران * که برایشان بندکی آید کران * تاز راه بندکی آکه شوند * بکذرند ازبی رهی ازره روند * همچنین واصل نشسته پیش یار * می کند از هجر نالشهای زار * تاشود محجوب ومحروم ازوصال * واقف ازهجران پررنج وملال * روی برتابد زذل احتجاب * زود بشتابد سوی حسن المآب * حضرت مولانا بوقاعده یی حضرت مثنویده چوق محلده اجرا ایدرلر تاکه بورادن معلوم اوله تته کم برمحلده دخی بیوررلر * مثنوی * چون ننالم تلخ ازدستان او * چون نیم ازحلقهٔ مستان او * چون نه باشم همچو شب بی روز او * بی وصال روی روزافروز او * بوذکراولنان قاعده اوزره حضرت مولانا بوبیتی دخی ادا بیوررلر که بزم اول هوشه محرم اولمامز غمنده ونابایقتلك المنده کونلرمز بیکانه اولدی وکونلرمز سوزوکدازله همراه اولدی اما مقتضای ظاهر بوایدیکه (درغم تان روزها بیکانه شد) دیه لردی پس بو اسلوبه عدول بوذکراولنان نکته یی اشعار ایچون طریق حسن بومعنایی فهم ایتمیوب روزها مرشد اولنلردن استعاره دردیر وبوکونه تعبیر ایدرکه اولیا رفتند ومرشدان کذشتند درارشاد کردن ماغم خوردند بوسوزلك بوکلامه

مناسبتی بوقدر وبو بیتك شرحنده سروریدن غیری خطا ایلمش چوقدر لیکن بوذکر اولنان اسلوبدن غیری به مساعده
بوقدر * مثنوی * روزها کر رفت کو رو باك نیست * تو بمان ای آنکه چون تو پاك نیست * یعنی کونلرا کر کتدیسه
وایا عمری هوا وهوس ضایع ایتدیسه اول کونلر کتدیکنه باك یوقدر سن قال ای مرشد کامل که سنك کبی پاك یوقدر سنك
تربیه وهمتك سببیله بزه تدارك ما فات وتلاحق ضایعات ممکندر تو بمان خطابی جناب حقه دخی اولسه جائزدر
ولکن شول برحسن تعبیرا تمکله که سنك عنایت واحسانك قالسون ای شول خالق کون ومکان که سنك کبی پاك
وسبحان یوقدر شول کسه به که عنایت الهی یار اولور ما فاتی تدارك قیلور ومظهر ولایت اولور وانوار هدایتی بولور
(کما قال المشایخ) العنایة تهدم الجنایة توجه الهدایة تورث الولایة بو بیتده مقصر اولنلره اسرار الهیه دن محروم
قالنلره تسلیه وار در کان یوررلر که ای مقصر کونلرك ضایع اولدیسه وهوا وهوس عمر نازنینك تلف قیلدیسه غم یمه
شول وقتده که بر مرشدی بوله سن وا کا اقتدا قیله سن آنك همتی برکاتیله وارشاد باسعادتی سببیله جمیع سیئاتك
حسناته وضایعاتك محصولاته مبدل اولمق مقرردر * بیت * همنشینی مقبلان چون کیمیاست * چون نظرشان
کیمیایی خود کجاست * ویاخود جناب حقه توجه قیله سن وعنایت الهیه یی بوله سن پس محروم ومغبونلك
داسندن قورتلوب سعادته ایره سن اکر بو ایکی امردن بریسی اولمزسه نعوذ بالله خسران وخذلان ورطه سنده
قالورسن کما قیل * بیت * بی عنایات حق وخاصان حق * کر ملك باشد سیاهستش ورق * مثنوی * هرکه جز ماهی
ز آبش سیر شد * هرکه بی روزیست روزش دیر شد * بو بیت شریفده اهل سلوکك اوچ نوع اولمسنه اشارت وار در نوع
اول شول ماهیان دریای محبت حق وغواصان بحار انوار مطلقه در دیرلر که ماهی مثال آب زلال وصاله سیر اولمیوب
(هل من مزید) نعره سن اورر لر اکر هزار دریایی نوش ایتسه بلکه نیجه بیك مراتب مقاماتی یجوب کتسه لر ینه
ریان اولمزلر وطلب واشتیاقی الدن قومزلر نوع ثانی شول قانعان آب وصلت وقاعدان کوی طریقتدرلر که نیم
جرعه دن سکران ویك کوزه دن ریان اولورلر ونوع ثالث بو قصه دن بی حصه وبو روزیدن بی بهره وبر غصه ده قالورلر
اولکی طائفه نك مثالی بایزید کبی ایکنجی طائفه نك مثالی معاذ رازی کبی اوچنجی طائفه نك مثالی سائر اهل لعب
وبازی کبیدر نته کم معاذ رازی بایزید حضرتلرینه یازوب کوندردیکه * ع * سکرمن شربته من کاس حبه
پس بایزید دخی اکا یازوب کوندردیکه * بیت * شربت الحب کاسا بعد کاس * ولا نفذ الشراب ولا رویت مشایخ
ریده وعدم ریده ایکی طرف اولمشلردر برقسمی دیرلر که سالك مشاهده لوح محفوظه مالك اولدقده وحقایق اشیایی
بولدقده ریان اولور وعطشی مندفع اولوب طلبدن قالور وبو قدرله اکتفا قیلور * کما قال الشیخ الاکبر فی الفتوحات الی
ما یحصل به الاکتفاء ویضیق المحل عن الزیادة اعلم انه لا یقول بالری الا من یقول بان ثمة نهایة وغایة وهم المکشوف لهم
عالم الحیاة الدنیا ونهایات مدتها وهم اهل الکشف فی اللوح المحفوظ المعتکفون علی النظر فیه او من کان کشفه فی نظره
الوجود علی ما هو علیه ثم استدل دون الحجاب وراى التناهی اذ کل ما دخل فی الوجود متناه ولیس لصاحب هذا
الکشف من الکشف الاخروی شیء فمن رأی الغایة قال بالری وعلو الهمة بالغایة * وبر قسمی دخی دیرلر که ظهورات
الهیه یه نهایت یوقدر وتجلیات ربانیه قتی چوقدر پس عطشان اولان عاشقك جانی نه وجهله ریان اولور کما قال الشیخ
فی هذا الباب * بیت) الری قال به قوم ولیس لهم * علم بان وجود الری معدوم * لو کان ری تناهی الامر وانقطعت *
امداده وزیادات وتعلیم * فالامر لیس له حد یحیط به * لکنه الرزق فی الاشخاص مقسوم * وحضرت مولانا دخی
ری یوقدر دین طائفه علیه دندر نته کم بر غزل رعنالرنده یوررلر * بیت * ریك ز آب سیر شد من نشدم زهی زهی *
لایق این کمان من نیست زهی زهی زهی (نته کم بر محلده دخی (بیت) ای برادر بی نهایت درکهیست * بر هر آنچه
میرسی بالله مأیست * یوررلر پس بو مقدمه معلومك اولدیسه معنای بیت دیمك اولور که هر شول کسه لر که
ماهی بحر احدیتك غیریدر یعنی دریای وحدتك ماهیسی دکلدر بو ذکر اولنان اسرار لطیفه صو یندن سیر اولدی وبو قدرله
قناعت قیلوب ری بولدی وهر شول کسه که بو روزیدن بی لذت وبو لذتدن بی روزی قالدی انك روزی دیر اولدی دیمك
عجم ایچنده ضرب مثلدر نته کم هرکه بی سیر ست روزش دیر ست دیرلر وبونی آج اولانك کونی غم واندوه ایله یجدیکندن
کنایه ایدرلر وفی الحقیقة بو لذتدن بی نصیب اولان وبو شربتدن بی بهره قالان کسه لر دنیا وآخرتده عیشی یوقدر * بیت
فلا عیش فی الدنیا لمن کان صاحیا * ومن لم یمت سکرا بها فاته الحزم * علی نفسه فلیبك من ضاع عمره * ولیس له
منها نصیب ولا سهم * مثنوی * در نیابد حال پخته هیچ خام * پس سخن کوتاه باید والسلام * یعنی پخته اولنلرك
وکامل ایرنلرك حالنی هیچ خام وناقص قالان ادراك ایده مز انکچون لا یعرف الکامل غیره حتی ینتهی الیه سیره دیمشلردر
ولا یعرف ذا الفضل الا ذووه دینلر خوب ادا ایلمشلردر زیرا کاملرك حالی مقال ایله تعریف اولمز وبو ذوقی طوتمین بیلمز

ایکن کامل و بحته کیلردرومرتبه لری ندر تحقیق ایده لم تاکم اهل کماله ومرتبه لرینه علم حاصل اوله قال ابن العطا فی الحکم
الکامل عبد اذا شرب ازداد صحوا واذا غاب ازداد حضورا فلا جمعه یحجبه عن فرقه ولا فرقته تحجبه عن جمعه ولا فناؤه
عن بقائه ولا بقاؤه عن فنائه یعطی کل ذی قسط قسطه ویوفی کل ذی حق حقه وقد قال ابو بکر الصدیق رضی الله عنه
لما نزلت براءة عائشة رضی الله عنها من الافک یا عائشة اشکری رسول الله صلی الله علیه وسلم فقالت
والله لا اشکر الا الله دلها ابو بکر رضی الله عنه علی المقام الاحکم المقتضی اثبات الاثار وقد قال الله تعالی (ان اشکرلی
ولوالدیک وقال رسول الله صلی الله علیه وسلم من لم یشکر الناس لم یشکر الله بو کلامدن فهم اولنان
اولدر که کامل وحدتی کثرتده وکثرتی وحدتده کورندروهم بو بینک حکمن اجرا ایدوب
حق ذی حقه ایرکورندرونیجه مرتبهٔ تفرقه ده دغدغهٔ کثرت ایله مرده اولنلری
علم توحید له دیری کوروندرسوز کوته کرکدروالسلام تم الکلام

بعون الله العلام وصلی الله
علی سید الانام واصحابه
الفخام واولاده
الکرام

الحمد لله الذی جعل کتاب المثنوی مجمع البحرین * من تفاسیر القرآن والاحادیث النبویة وملتقی النهرین * من الفاظ الفارسی * وکلام العربی * والصلوة علی نبینا محمد البرزخ الجامع بین الفرق والجمع الحقیقی * الداعی الی التوحید الالهی * ومرتبة الجمع بالبرهان القوی * وعلی آله واصحابه الذین اجتمعوا علی الاتحاد الصوری والمعنوی (اما بعد) بو فقیر مولوی وقتا کم حضرت مثنوینک عربی اولان ابیاتنی وآیات کریمه واحادیث نبویه یی متضمنه اولان کلماتنی جمع ایدوب وشرح قیلوب جامع الآیات دیمکله بین الفقرا شهرت بولدیسه * بعده مستقل برکتاب اولدیسه * بعده کلمات مشکله وابیات معضلهٔ فارسیه سنی * دخی شرح وایضاح ایدوب فاتح الابیات مستقل برکتاب اولدیسه * بعده دیلدم که بو ایکیسنک ما بیننی جمع قیلم (تا مرج البحرین یلتقیان) نکته سن عیان وهر بری برکتاب آخر اولدیغی جهتندن (بینهما برزخ لا یبغیان) سرنی بیان قیله * وبونلردن استخراج معانی ولطائف ایلین اصحاب معارف (یخرج منهما اللؤلؤ والمرجان) قولنک مفهوم رموزیسن بوله وبو جمله حضرت مثنوی یه برشرح کامل اوله نعم معنای باصوابه واقف * ودأب کتاب وفحوای مستطابه عارف اولنلر لقتنده برشرح کامل وکتاب شاملدر زیرا بو کتاب شریفک دأب اطیفی بودرکه ابیات مشکله بونده بعینها مسطوره ومشروحه در وابیات غیر مشکله مخافة عن التطویل * ورغبة بالاختصار الجمیل بعبارتها یازلمشدر لیکن معنالری بسط اولوب لازم کلان شرح وایضاح فی الجمله ترک اولمشدر * ومثنوی خوان اولنلره بلا تأمل معنالری واضح * وعند القرأة فحوالری اذهانه یا کارینه لایح اولمقدن اوتری هر بیتک اولنه سرخ ایله برحرف میم یازلمشدر * تا معلوم اوله که اول میمک ما بعدنده اولان معنی بعینه اول بیتک شرح ومعناسیدر وبو کتاب مستطابه مجموعة اللطائف ومطمورة المعارف تعبیر اولنسه صوابدن خالی دکلدر * شول جهتدن که کتب معتبره دن بونده معارف جلیله ولطائف کثیره جمع اولمشدر * طالبینه ترغیب وراغبینه تحریص ایچون اول کتب نفیسه نک اسامیسی تحریر اولندی تفاسیره متعلق اولان کتب ابو اللیث ومعالم التنزیل ومدارک وقاضی وابو السعود وتفسیر کبیردر ودخی قاشانی وکشاف ومجمع البیان وتیسیردر واحادیثه متعلق کتب مسلم وبخاری ومصابیح ومشارق وترغیب وترهیب وجامع الصغیردر وتصوفه متعلق اولان کتب فتوحات مکیه وفصوص الحکم ودیوان ابن فارض وعوارف المعارف وکتاب تعرف واصطلاحات للشیخ عبد الرزاق القاشانی واعجاز البیان للشیخ اکبیردر وکلامه متعلق اولان شرح مواقف وشرح عقائد وحکمتنه متعلق اولان هیاکل وشرعیاته متعلق اولان شرح شرعه ومشکوة الانوار * وفقهه متعلق اولان هدایه وصدر الشریعه ولغته متعلق اولان صحاح ونهایهٔ ابن اثیردر وبو جمعیته باعث وداعی اولدرکه مثنوی خوان اولنلر بو کتابی مطالعه قیلنلر

آيات كريمه واحاديث نبويه يى وكلمات طائفهٔ عليه يى * بلا تكلف ولا تتبع محلنده مناسب حاضر بوله لر * وبو فقيره خيردعا قيله لر ومثاب اوله لر * بو محلده خطبه وديباجه يازلمسنه باعث وعلت ايكى نكته يه اشارت اولديغيچوندر * نكتهٔ اول مقدم مشروحه اولانا ون سكز بيت حضرت مولانانك قلب شريفلرينه جناب خدا جانبندن دفعهٔ واحدة الهام والقا اولنوب حضرت حسام الدين چلبى لسان حالله بوكونه بركتابك تأليفن اول حضرتدن استدعا ايدوب خاطر عاطرلرى بو انديشه اوزره ثابت وبرقرار ايكن حضرت خداوندكار دستار مباركلرندن بو ابيات شريفه يى اخراج واظهار ايدوب بيورديلر كه حسام الدين دخى سن لسان مقال ايله استدعا ايلمزدن اول جناب متعالدن بوكونه بركتاب پركمالك منظوم اولمسى قلبمه الهام اولندى آل بو ابيات شريفه يى كه قليل كثيره نمونه در كما بيناه فى شرح الديباجة پس حسام الدين چلبى لسان مقال ايله انك بقيهٔ نقيه سن دخى استدعا بيوردقلرنده بند بكسل بيتندن ابتدا ايدوب تأليف وتحريرينه شروع قيلديلر نكتهٔ ثانى حضرت مثنوى صورتا شش ديباجه واسطه سيله شش مجلد دروشش مجلد اولمسنده نكته بودركه * بيت * شش جهت را نور ده ازشش صحف * كى يطوف حوله من لم يطف * بيتك مقتضاسنجه شش جهاته انوار معارف واسرارى اعطا ايلمسنى اشعار ايلرتا كم ظلمت جهل وغفلتده قالنلر بونك انوار ساطعه سن كوروب حولنه طولنه لر واستناره قيله لر وخلقت اشياده دخى ايام الهى شش روز واقع اولمشدر (كما قال تعالى الله الذى خلق السموات والارض وما بينهما فى ستة ايام) پس بو معنالر شش عددك فضيلتنه دلالت ايدر بو اجلدن جلد مثنوى دخى شش عدد اعتبار اولندى وبو محلده خطبه وديباجه تحرير اولندى (والله اعلم بالصواب * واليه المرجع والمآب * قال سلطان العارفين وبرهان الواصلين * مصباح درون اهل يقين مفتاح خزائن اسرار رب العالمين * ارشادا للسالكين وتعليما للطالبين * مثنوى * بند بكسل باش آزاد اى پسر * چند باشى بند سيم وبند زر * بو بيتك ماقبلنه مناسبتى فصل قاعده سن اقتضا ايدر فصل ديدكارى علم معانيده اولدركه كلام متغاير بنك مابيننده جهت جامعه اولمديغى اجلدن بينهما به بر كلام آخر دخى تقدير اولنغله مناسبت تامه بولنور * وبو قاعده مثنوينك اكثر محلنده اجرا اولنور فافهم پس وقتا كم بيت اولده هيچ خام اولانلر پخته لك حالنى فهم ايتمزلر بيورديلرسه بر سؤال مقدره لازم كلديكه پس بو مرتبه پخته لكه بالغ اولان رجالك احوالنه اطفال طريقت نيجه بالغ اولورونه وجهله كمال مرتبه سن بولور پس ارشاد الصبيان الشريعة وتعليما لاطفال الطريقة بو بيت مستطابى سؤال مقدره يه جواب طريقيله ادا بيورر لر كه بند دنيايى كس وآزاد اول اى اوغلان نيجه بر سيم وزره بند ومقيد اوله سن اى بى اذعان عقل وعرفانك وارايسه حضرت رحمانك رسولنه بيورديغى حديث قدسيدن معنى دان اوله سن وصبيان مرتبه سندن قورتلوه سن * قال الله تعالى يا احمد لا تكن كالصبى فانه اذا نظر الى الابيض والاحمر احبه * بيت بازيچه ايست طفل فريب اين متاع دهر * بى عقل مردمانكه بدو مبتلا شدند (مثنوى) كر بريزى بحر را در كوزهٔ * چند كنجد قسمت يك روزهٔ * اى صغر حالنده قلان اكر بحر ارزاقى كمال حرصكدن كوزهٔ وجودكه دوكسك اكا نقدر رزق صغاركه اول روزمره اولان نصيبكدر پس هر كسك روزمره قسمتى (نحن قسمنا بينهم معيشتهم فى الحيوة الدنيا * آيتنك مقتضاسنجه مرزوق ومقسوم در واهل كلامك بركسه نك رزقنى بر آخر المز واوده يا نمز وتلف اولمز ويرده قالمز ديدكارى علمايه معلومدر فرضا طالب رزق موتدن هارب اولديغى كبى رزقندن دخى هارب اولسه رزقى البته آنى بولورنته كم جابر حضرتلرى بو حديث شريفى حضرت نبيدن روايت قيلمشلر * قال عليه السلام لو ان ابن آدم يهرب من رزقه كما يهرب من الموت) لادركه رزقه كما يدركه الموت * بونى بويله بيلن قانع اولور ودام حرصدن نجات بولور مثنوى * كوزهٔ چشم حريصان پر نشد * تا صدف قانع نشد پر در نشد * حريصلرك چشمى كوزه سى آب اموال وارزاق ايله پر اولمدى (كما قال النبى عليه السلام لو كان لابن آدم واديان من ذهب وفضة لابتغى اليهما ثالثا ولا يملأ جوف ابن آدم الا التراب) تا صدفكه قانع اولميه وقطرات بارانده برقاچ قطره ايله اكتفا قيلميه درونى دراله طولمدى كذلك درون صدفى دخى اكر قانع اولمزسه درر معرفتله طولمز وفقر واحتياجدن نجات بولمز كما قال على كرم الله وجهه ورضى الله عنه فقير كل ذى حرص غنى كل من يقنع پس هر ذى حرص فقير الحال در * ولو كان ذا مال وهر قانع غنى البال در ولو كان بلا اعراض ولا اموال * كما قال عليه السلام (ليس الغنى عن كثرة العرض انما الغنى غنى النفس اللهم ارزقنا غنى النفس وخلصنا عن الحرص والهوس وطهرنا عن العيوب والنجس (مثنوى) هر كه را جامه زعشقى چاك شد * او زحرص وعيب كلى پاك شد * يعنى هر كمك كه جامهٔ انانيت ونفسانيتى افراط محبت خدادن چاك اولدى ولباس وجود موهوميسى عشقله فنا بولدى اول كمسه حرصدن وعيبدن بالكليه پاك اولدى زيرا باعث عيوب وجود پر ذنوبدر كما قال عليه السلام (وجودك ذنب لا يقاس به ذنب آخر) پس چون وجود نفسانى دست عشقله چاك اوله وجود حقانى

بولورو هر عیوبدن وکلی ذنوبدن پاك اولور زیرا انتفای علت انتفای معلولی اقتضا قیلور پس معلوم اولسون که مطهر قلوب انسانی ومزکی عیوب نفسانی وطبیب علل جسمانی وروحانی عشقدر * مثنوی * شاد باش ای عشق خوش سودای ما * ای طبیب جمله علتهای ما * ای بزم سوداسی چوق اولان عشقمز شاد اول ای بزم جمله علتلریمزك طبیبی ابدی آباد اول عشق جمیع علتلرك طبیبی اولمق نیجه ممکن اولور دیرسك جواب پر صواب اولدر که امراض علل ایکی قسمه منقسمدر برقسمی جسمانی وبرقسمی روحانیدر عشق بو ایکی قسمه دخی طبیب رحمانیدر وتوضیح معنی بو وجهله اولور که حضرت نبینك (البردة رأس كل داء) بیوردیغی حدیث موجبنجه امراض جسمانی اکثر کثرت اکل وشربدن حاصل اولور عاشق اولان کسه ایسه اکل وشرب قیدندن قورتلور و پرهیزکار اولور اویله ارلیجق (والحمية رأس كل دواء مفهومی بولنوب عشق امراض جسمانی یه دخی دوا قیلور وعاشقك بدنی عشقله زنده اولوب حیات بولور نته کم زلیخا هر بار خسته اولسه یوسفی کورسه صحت بولوردی وغمناك اولسه یوسفی اکسه شاد اولوردی * وضعف حالنده کورسه ویا اکسه بدننه قوت کلوردی نعم اکرچه عشق نحافت ونحول وصفرت وجه وذبول ماننده آفتلر آثار ایلرولیکن بو علتلر حیات عشقه نسبتله عین صحت ومحضا نعمت وراحتدر کما قال صدر الدين في شرح الاسماء الحسنى العاشق لا يزال في حياة طيبة بشهود المعشوق وهو النعيم العشاق واعظم العيش عند كل مشتاق وان ظهر في ظواهرهم آثار الآلام فلا ينافي ذلك طيب حياتهم فان الآلام الجسمانية لا تقابل نعم الروحانية فالمحبوب اذا رأى بلاء في العشاق يحمل ذلك على نفسه ونفس العشاق على خلاف ما يتوهم هذا المحجوب * اما قسم ثانی که امراض روحانیدر مثلا اخلاق ردیه وافعال سیئه که عشق بونلره دخی طبیب شافیدر ودوای کافیدر * اولا حب الدنيا رأس كل خطيئة * حدیثنك مقتضاسنجه حب دنیا که جمیع معاصی یه بادی وجمله علل معنویه یی حاویدر عاشق اولنده بولنمز ونخوت وناموس که اکبر سیئه وبؤسدر (لا يجتمع الكبر مع الايمان في قلب واحد) مقتضاسنجه ایمانله کبر بر یرده جمع اولمز فکیف يجتمع مع العشق فافهم * مثنوی * ای دوای نخوت وناموس ما * ای تو افلاطون وجالینوس ما * ای عشق بزم دوای نخوت وناموسمزسن وای عشق سن بزم افلاطون وجالینوسمزسن جمیع اخلاق ذمیمه دن بو ایکی صفتی افراد بالذکر ایلمرندن مقصود بودر که شیطان بو ایکی صفت سببیله ملعون ومطرود اولدی نته کم جناب حق کلام مجیدنده بو معنایی بیان قیلدی شول وقتده که جمیع ملائکه یه اسجدوا خطابی وارد اولدقده کلیسی سجده ایدوب ابلیس اباء واستکبار ایلدی وجناب حق اکا یا ابلیس (ما منعك ان لا تسجد لما خلقت بيدی) دیو سجده ایتمامسندن سؤال قیلدقده آدمی سفلی وکندویی عالی عد ایلیوب (خلقتني من نار وخلقته من طين) دیمکله حقه حجت سویلدی چوق کسه لر دخی شیطان مأنوس کبی کبر وناموس صفتلریله مأنوس اولوب مظهر عشق اولان اهل یقیندن اعراض قیلوب انانیت مرضلرینه وانا خير منه غرضلرینه مبتلا اولدیلر اکر بو صاحب دولتلرك خدمت وصحبتلرین اختیار ایلسه لردی بو مرضلردن صحت بولورلردی جمیع امراضدن عشقله پاك اولورلردی * وزمرهٔ حکمادن افلاطون وجالینوسی ایراد ایلمرندن نکته بودر که * بری رئیس حکمای اشراقیه وبری دخی رئیس حکمای مشائیه در حکمای اشراقیه علم وحکمتی تصفیهٔ درون ورياضت بیرونله حاصل قیلنلر وبلا قرأة ولا کتابة حکیم اولنلردر وحکمای مشائیه علم وحکمتی ریاضتله تحصیل ایده میوب کتابت وقرأتله ملازمت ایدنلر وجالینوسك رکابنده کیدنلردر پس عشق بو ایکی حکیم کبی هم صفوت وریاضتله حاصل اولان علم وحکمتك استادی وهم کتابت وقرأتله وجوده کلان فهم ومعرفتك معلم پر رشادی ودخی امراض صوریه وعلل معنویه نك طبیب باسدادیدر * مثنوی * جسم خاك از عشق بر افلاك شد * کوه در رقص آمد وچالاك شد * خاکدن اولان جسم عشقدن افلاکه کتدی وآسمانه صعود ایتدی حضرت مصطفانك صلى الله عليه وسلم جسم شریفلری وادریس وعیسی علیهما السلامك بدن لطیفلری کبی معتزله طائفه سی حضرت پیغمبرك علیه السلام یقظه حالنده حجرهٔ امهانیدن خروج وآسمانه عروج ایلدکارینه انکار ایدرلر وحضرت عائشه نك بو قولنی تمسك ایدرلر * کما قالت والله ما فقد جسد رسول الله ولكن عرج بروحه وعن معاوية مثله * اما جماهیر علما وطوائف عرفا وفقها بونلرك خلافیدر زیرا حلم حالمده فضیلت ونوم نائمده مزیت یوقدر وآسمانه واقعه حالنده روحله صعود ایتدین چوقدر باخصوص رسولك جسمله آسمانه عروج ایلمسنه کتاب الله دخی ناطقدر * کما قال الله سبحانه وتعالى سبحان الذي اسرى بعبده ليلا من المسجد الحرام الى المسجد الاقصى) وبو خصوصده چوق آثار صریحه واخبار صحیحه واردر (ومن جملة الاخبار قال عليه السلام بينما انا في المسجد الحرام عند البيت اذا اتاني جبرائيل بالبراق فعرجت به الى السماء آه اصح واولی اولان اولدر که معراج ایکی قسمدر بری جسمانی یقظه حالنده وبری روحانی نوم حالنده پس بو ایکی نوع اوزره اولان خبرلر دخی موفق وایکی قسم اولان طائفه دخی مصدق اولور واما ادریس وعیسی

عليهما السلام ملاء اعلايه جنسيتلرى اولديغنسه بناء عشق خدا بونلرين دخى جسملرين كثافت بشريتدن پاك ايدوب
وقلب الافلاكه جانبنه كيدوب (رأيت ادريس وعيسى فى السماء الرابعة) حديثنك مصداقنجه انده ساكن اولدرلر وكوه طورك
جبال اولمسى اولدركه جناب حق اكا تجلى قيلدقده پاره پاره اولوب حركت ورقصه كلوب بكى مكه وكى مدينه طرفنه
توجه ايدوب وكى دخى تحت الارضه كيدوب قيامته دك سير ايدركما روى عن انس بن مالك قال قال رسول الله صلى
الله عليه وسلم لما تجلى ربه للجبل صار بعظمته ستة اجبل فوقعت ثلاثة منها بالمدينة احد وورقان ورضوى ووقعت
ثلاثة منها بمكة وقطعة شاحت فى الارض وهى تسير تحتها الى يوم القيامة * مثنوى * عشق جان طور آمد عاشقا *
طور مست وخر موسى صاعقا * بو بيت معرفت اساس سورهٔ اعرافده اولان بو آيت كريمه دن اقتباس اولمشدر (قال
رب ارنى انظر اليك قال لن ترانى ولكن انظر الى الجبل فان استقر مكانه فسوف ترانى فلما تجلى ربه للجبل جعله دكا
وخر موسى صعقا * وقتا كم جناب عزت جلت قدرته وعلت تكميل * ووعدنا موسى ثلاثين ليلة * مقتضاسنجه
اوتوز كون وكيجه وعده ايدوب بعد تكميل ثلاثين يوم صومدن خلوف فم عارض اولوب مسواك ايله دهان مباركلرين
تطييب ايدوب لكن (خلوف فم الصائم اطيب عندى من المسك) مقتضاسنجه مذكور رايحه نك حصولى ايچون واتممناها
بعشر فتم ميقات ربه اربعين) نصيله مشرف اولوب اربعين تمام اولدقده اول سلطان طور پر سرور وحبور اولوب
ميقات حقه واصل ونائل اولوب كلام حق كوش ايدنجك مست ومستغرق عشق اولوب ديديكه (رب) اى بنم ربم (ارنى
بكا كوسترسنى (انظر اليك) بن نظر ايدم سكا مذهب اهل سنت وجماعت اولدركه حق من حيث الربوبية كورملك جائزدر
زيرا ابددن مستحيلى طلب محالدر نته كم بيضاوى حضرتلرى بيورر * وفيه دليل على ان روية الله جائزة لان
طلب المستحيل من الانبياء محال اما ارباب شهودما بيننده برسر دخى واردركه چقن نور حق بو ظاهر كوزنه استيلا
ايدوب بوديدهٔ بشريته ازل قابليتى ويردكده چشم سرعين چشم سر اولوب ظاهر باطنك وباطن ظاهرك عينى
اولدقده بو كوزله وجميع اعضاسيله حق مشاهده يه قادر اولور اما اهل ظاهر بو معنايه راضى دكلردر نته كم عبد الله
بلياني بيوررلر * رباعى * تا حق بدو چشم سرنه بينم هردم * از پاى طلب مى ننشينم هردم * كويند خدا بچشم سر
نتوان ديد * آن ايشانند ومن چنينم هردم * قال لن ترانى (حضرت حق بيورديلركه سن بنى البتته كورمزسن
معتزله انى تأبيد معناسنه المشلردر اما خطاى فاحشدر اهل تحقيق بيوررلركه سن سن اولديغك حيثيتدن بنى
كورمزسن والا اكر ذاتكى ذاتمده وصفاتك وافعالكى صفات وافعالمده افنا قيلدقده رانى ومن فى حقيقتده بن اولوب
غيريت واثنينيت ما بيندن رفع اولوب ذاتمى مشاهده قيلورم ديمكدر ديرلر نته كم سيد الطائفه جنيد بغدادى بيوررلر
رايت ربى بربى فقال من انت فقلت انت تفسير قاشانيده بو معنايه اشارت بيوررلركه حضرت موسى ايام
موعوده نك عشر اولنده افناى افعال ايدوب وعشر ثانيده افناى صفات ايدوب وعشر ثالثده افناى ذات
ايلدى اما ذاتندن بقية ما قالوب * مع تلك البقية مشاهده مراد ايلدكده كان جناب عزت (لم تجتمع المشاهدة
مع تلك البقية ولكن انظر الى الجبل) ولكن نظر ايله سن جبل طوره تأويلى اى انظر الى جبل وجودك (فان استقر مكانه
اكر جبل طور مكاننده مستقر اولورسه (فسوف ترانى) عن قريب سن بنى كورورسن تأويلى اى فان استقر وجودك
فى مكانه امكنت رؤيتك اياى وذلك من باب التعليق بالمحال زيرا مادام كه وجود باقى اوله مشاهدهٔ ذات ميسر اولماز
فلما تجلى ربه للجبل * وقتا كم رب موسى جبل طوره ويا جبل وجود موسايه تجلى ايلديسه (جعله دكا) اى مدكوكا
متلاشيا لا وجود له اصلا يعنى حضرت حق جبل طورى مدكوك قيلدى تأويلى جناب عزت وجود موهومى
موسايى مضمحل ومتلاشى قيلدى اعلم يا طالب الاسرار تجلى حق عبارتدر ظهور ذات وصفات وافعال الهيه دن
پس بو تجلى اوج نوع اوزرينه اولدى تجلى ذاتدن مراد ذاتكى ذات حقده افنا ايتمكدر وتجلى صفات وافعال ظهور
ايلسه صفات وافعالك صفات وافعال حقده محو وفنا اولنور پس جناب عزت تجلى ذات ايلدكده ذات موسى
متلاشى اولدى (وخر موسى) اى سقط موسى عن درجة الوجود (صعقا) اى مغشيا عليه وفانيا پس بو بيت شريفك
بو آيت كريمه يه تطبيق وتوفيق بو وجهله دركه عشق حق جميع موجودات وتعينات وممكنات وملوناتك روح وروانى
كبيد روامراض نفسانى وروحانيتك درمانيدر الحق بر پرتور جانيدركه جمادات مرده يه ايرسه زنده ونباتات
افسرده وپژمرده يه كذر قيلسه فرخنده ايلر نته كم ابن فارضك بو كلامى حجت قاطع وبرهان لامع ووامضدر * شعر *
ولو نضحوا منها ثرى قبر ميت * لعادت اليه الروح وانتعش الجسم * وان خطرت يوما على خاطر امرء * اقامت به الافراح
وارتحل الهم * پس نور عشق الهى طورى جماد ايكن حركته كتوروب ووجود موهومى موسايى اسقاط ايدوب
وجود موهومه يه حقانى اعطا ايدوب رؤيت رحمانيه يه لايق قيلدى * مثنوى * با لب دمساز خود كرجفتمى *

همجو نی من کفتنیها کفتنی * بو بیتك ماقبلنه مناسبتی سؤال مقدره جواب طریقیله اولور و بو محلده دخی قاعدهٔ
فصلی اقتضا قیلور اول سؤال بودرکه وقتا کم جسم خاك عشقله افلاکه عروج وکوه طوررقصه کلوب مقامندن خروج
ایلدیسه وعشق اشیانك جانی وکوه طورك روح وروانی اولدیسه بو عشقك بزه دخی کفتارنی سویله وحقایق اسرارنی
شرح ایله پس بیوررلرکه اکربن لسان حالمه دمساز اولان یارمك لبنه مقارن اولیدم نی کبی بن کفتنی اولان سوزلری
سویلردم واسرار وحقایق عشقی شرح ایلردم ولیکن دمسازه جفت اولمق وهمرازه مقارنت قیلمق سکوت
ایلمکی ویاخود عقلك ادراك ایلدیکی قدر سویلمکی مقتضی اولور زیرا حکمت ومعرفتی همراز اولمینه سویلمك حکمته
ظلم ایلمکدر * کما قال علیه السلام لا تعطوا الحکمة غیر اهلها فتظلموها ولا تمنعوها عن اهلها فتظلموهم (اسرار العشق
امانة الله والاولیاء امناء الله در برموجب * ان الله یأمرکم ان تودوا الامانات الی اهلها * امانتی اهلنه ویرن
اکا * ونا اهله ونامحرمه اداقیلان کمراهدر پس بو بیتی دخی عدم کفتاره علت اولمق طریقیله اداییوررلر * مثنوی * هرکه
اوازهمزبانی شد جدا * بی زبان شد کرچه دارد صد نوا * یعنی اکر دمساز وهمرازمك اغزنه مقارن اولیدم نی کبی
نغمات عشقی تقریر قیلیدم لیکن عدم مقارنت یار عدم کفتاره سببدر زیرا هر شول کسه که همزباندن جدا اولدی
اکرچه صد نوا وصدا دخی طوترسه بی زبان قالدی پس عالم اسراردن اکرچه صدکونه علم وعرفان وایقانه کان
اولسه ده مادام که محرم وهمزبان بولمیه شرح وبیان قیلمز فرضا شرح وبیان قیلسه ده نامحرم اندن حصه المز
ومستفید اولمز انکیچون ا کثر عرفا نطقه کلمز * مثنوی * چونکه کل رفت وکلستان در کذشت * نشنوی زان پس
ز بلبل سرکذشت * یعنی چونکه کل کتدی وکلستان کچدی اندنصکره بلبلدن سرکذشت اشتمزسن معناسی
چونکم کل کبی اصحاب سبل کتسه وطالبان اسرار کل کذشت ایتسه وکلستان رغبت وبوستان محبتلری دخی
کچسه بلبلان معرفت ونغمه سرایان باغ حقیقتك باشندن کچن احوالن کوش ایتمزسن نته کم بلبلك ترنم ایلمسی
وقتنه مرهون ومنوطدر کذلك مرشدلك دخی معارف وحکم سویلمسی مسترشد ومستمعك طراوت همم وکلستان
دمنه موقوف ومربوطدر (کما قال علیه السلام ان الله یلقی الحکمة علی قلوب المرشدین بقدر همم المستمعین
* مثنوی * جمله معشوقست وعاشق پردهٔ * زنده معشوقست وعاشق مردهٔ * بو بیت مستطاب دخی سؤال مقدره
جوابدرکان دیمك اولورکه عشقك حقایق واسرارن صورن واهلیت ومحرمیته مستحق اولان جملهٔ اسرار عشقدن
بریسی بودرکه عالم عشقده اثنینیت اولمز وعاشقله معشوقك ما بیننه مغایرت صغمز نته کم مرتبهٔ احدیتده فاحببت ان
أعرف دین وعرض محبت قیلان اول معشوق نهان ایدی پس الآن عند شهود اهل العرفان کما کان در واول آن بو آن
وبو شان او شاندر * بیت * ان کان حسن بود و نبود از جهان نشان * فالان ان عرفت علی ما علیه کان * اعلم ان
المعشوق یتجلی فی صورة العشاق والعشاق المتکثرة حجاب واستار للمعشوق الحقیقی فاذا نظرت ایها المحب بعین الحقیقة
لم تره حجابا الا وجودك الموهوم فاذا رفعت حجاب الانیة لم تر غیر المعشوق کما قال المنصور * شعر * اانت ام انا هذا العین
فی العین * حاشای حاشای من اثبات اثنین * بینی وبینك انی ینازعنی * فارفع بفضلك انیا من البین * مثنوی * کرنباشد
عشق را پروای او * او چومرغی ماند بی پروای او * اول عاشقك که عشقه میل وهوسی اولمسه ویار عشقه طاقت وپروا
بولمسه اول کسه مرغ بی پرکبی قالدی وای اکا المرء یطیر بجناحی الهمة والمحبة فی واسخه مرتبهٔ اصله وکاخ وصله عاشق
جناح محبتله اوچروفیافی کثرتی وبوادی بشریتی پر وبال همتله کچر جناح عشق اولمزسه برکسه جناهدن نیجه کچرودست
محبت معاونت قیلمزسه برطالب باب نجاح وفلاحی نه وجهله آچر بلکه مؤمن کامل اولمیوب عمری نقصانده کچر
کما قال رسول الله صلی الله علیه وسلم لا یؤمن احدکم حتی یکون الله احب الیه من نفسه واهله وماله وسائر الناس اجمعین
* مثنوی * من چه کونه هوش دارم پیش وپس * چون نباشد نور یارم پیش وپس * بو بیت مستطابی دخی سؤال
مقدره جواب اولمغله ماقبلنه مناسب اولور واول سؤال بیت اولدن لازم کلور زیرا بیورمشلردی که اول کسه نك که
عشقه میل وپرواسی اولمز وعشقدن نصیب المز اول کسه مرغ بی پرکبی اولدی ومبداء ومعاد جانبنه پرواز ایلمکدن
قالدی پس عقل مقصود بالذات دلیل وهادیدر دین طائفه نك لساندن برسؤال لازم کلدی که اول سؤال بودر اکر
پر وبال عشق اولمزسه جناح عقله پرواز ایده رز ومبداء ومعاد جانبنه قدم هوشله کیده رز پس بو یله دینلره اول
حضرت کندی نفسلرین امحاض نصح ایچون ما بینه ادخال ایلیوب جواب باصواب ویررلر که ای عقلی مبداء ومعاد
جانبنه پیشوا طوتنلر وآنی هادی اتخاذ ایتمکله کندیلرینی ورطهٔ غفلت وجهالته اتانلر نه کونه عقل طوترم مبداء
ومعادم جانبنه ونه وجهله هوشی رهبر ایده رم مقصود ومرادم طرفنه چونکم یارمك نور عشقی وضیاء هدایتی پیش
وپسمده اولمیه وحضرت معشوق بنی کندی یه عشقله جذب قیلمیه ونیجه قابلدرکه خفاش عقل شمس حقیقی مشاهده

قیله ومور پر فتور فهم اول سلیمان احدیتی بوله‌ اکر جناب وحدته عقل هادی اولورسه ده بنه نور رحقله هادی اولور
ومرتبهٔ وصلتی اول نورله بولور وروبسن اول نورله ادراک قیلور (کما قال صاحب التعرف معرفة العقل وهدایته الی الله
لیس من ذات العقل بل بتعریف الله ایاه وهدایته له واتفاق مشایخ صوفیه دخی بودرکه عقل حقه دلیل اولمز واسرار
ربوبیتی ادراک قیلمز بر محدث شید رانجق کندی کبی محدثی ادراک قیلور (کما قال ابن العطا العقل آلة للعبودیة لا للاطلاع
علی اسرار الربوبیة * پس معلوم اولدی که برکسه مبداء ومعاده ووحدت وکثرته عقل طوتمز تا نور خدا اکا هادی
اولمینجه وعقلله بر معنی ادراک ایده‌مز تا حق اکا هدایت قیلمینجه * مثنوی * عشق خواهد این سخن بیرون کند *
آینه غماز نبود چون بود * یعنی ای عقلی مقتضی ظهور کلام ومرید صدور معنی ومرام دین عقلا تحقیق بونی بویله
بیلکه عشق اقتضا ایلر عقل دکل که بو آینهٔ جانده نمایان اولان وجوه کلام بیرون اوله وظهوره کله وکتابلرده قاله
وارشاد قیله عشق مقتضای ظهور معانیدر کما کان شانه فی الازل کما اخبر الله عن حبه الازلی بان قال کنت کنزا مخفیا
فاحببت ان اعرف) پس اولا بو کلمات عالمک بطوندن ظهورنی حب ازلی اقتضا ایدوب ونفس رحمانی واسطه سیله
ظهوره کلوب صحائف کونده موجود اولدی پس انسان دخی برکون جامع ونسخهٔ الهیدر اول عشق ازلی استرکه
آنک درونده مستور اولان وجوه معانی نفس انسانی واسطه سیله ظهوره کله وحقایق اسرار طالبه عیان اوله
تا طالب وعاشق حقیقت عشق ندر بیله ومعشوقی نه یوزدندر بوله پس آینهٔ جان مصفا اولمیجق وزنکار ما سوادن جلا
بولمیجق وجوه معانی ورخسار حقایق انده نمایان اولمغه چاره یوقدر هر نه یوزکه عالم غیبدن کورینور البتته آینهٔ جان
آنی غماز اولور زیرا آینه غماز اولمق نیجه اولور * مثنوی * آینهٔ جانست ازان غماز نی * زانکه زنکار از رخش
ممتاز نی * بو بیت مستطابی دخی سؤال مقدره جوابدر کان دیمک لازم کلدی که بو آینهٔ جان خود هر انسانده واردر
پس نیچون عشق برزم آینه مزده صور معانی اظهار قیلمز وجانمز آینه‌سی بو کونه اسراری نیچون غماز اولمز جواب
باصواب بودرکه ای سؤال کننده سنک جانک آینه‌سی اول جهتدن غماز راز کلدرکه آنک رخندن زنکار ماسوا
ممتاز دکلدر پس آینهٔ جان ومرآت جنانکه باصلنسه انده صور معانی کورلمکدن قالور ومصقلهٔ ذکر الله ایله اکا جلا
ویرمک لازم اولور (کما قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان القلوب تصدء کما یصدء الحدید قالوا وما جلاؤها
یارسول الله قال ذکر الله زنکار دلی بالتمام تمکه ذکر اللهدن اولی بر مصقله اولمز (کما قال علیه السلام ان لکل شئ صقالة
وصقالة القلوب ذکر الله) واللهی کمالیله ذکرا تمکه بادی برولی مربی هادینک وجودندن اعلا کسه اولمز
(کما قال علیه السلام ان لله عبادا اذا رؤا ذکر الله) پس آینهٔ جان بالتمام اولمسی نفسک سقامت معنویه‌دن
صحت بولسنه موقوفدر ونفسک اصلاح وصحتی لقاسی رؤیت اللهی اکدران طبیب الهینک صحبت وتربیه‌سنه
مربوط ومرهوندر پس جانک صافی اولمسی ونفسک سقامت معنویه‌دن خلاص اولوب صحت بولمسی برولی
صادق وطبیب حاذق کمسنک صحبت وتربیه‌سنه متوقف اولدیسه بو حکایتی تفهیما للسالکین وتعلیما للطالبین
ایراد ایدرلر تا که صورت حکایه‌دن طالب اولنلر مراده واصل اوله‌لر ونفسک اصلاحی یولنی بیله‌لر (داستان
عاشق شدن پادشاه کنیزکی را * وخریدن پادشاه اورا * ورنجور شدن کنیزک وتدبیر پادشاه در معالجهٔ او) مثنوی
بشنوید ای دوستان این داستان * خود حقیقت نقد حال ماست آن * ای دوستان حقیقت بو حکایتی کوش ایدک
خود فی الحقیقة او داستان بزم حالمزدر زیرا بو حکایه‌دن مآل ومقصود بودرکه (مثنوی) بود شاهی در زمانی پیش ازین
* ملک دنیا بودش وهم ملک دین * جسد خلق اولمزدن حقیقتده اول بر پادشاه روح واردی ملک دنیا وهم ملک
دین یعنی سعادت دارین انک وجودنده موضوع ایدی (مثنوی) اتفاقا شاه روزی شد سوار * با خواص خویش
ازبهر شکار * اتفاقا پادشاه روح برکون کندی خواصیله یعنی قوای علمیه وعملیه سیله اسب همت وعزیمته سوار اولوب
شکار معرفت ایچون مراتب وجودی سیر ایلدی (مثنوی) یک کنیزک دید شه بر شاه راه * شد غلام آن کنیزک جان شاه
پس کذرکاه خواص وعوام اولان شاهراه دنیایه کلدکده روح حیوانی کنیزکن کوروب وانک لطافت وملاحتن
مشاهده قیلوب درحال جان شاه آنک اسیر وغلامی اولدی (مثنوی) مرغ جانش در قفص چون می طپید * داد مال
وان کنیزک را خرید * انک جانی مرغی قفص تنده چونکم طبطاب واضطراب قیلدی پادشاه میل ومحبت مالنی
اکا ویروب آنی تحت تصرفنه الدی (مثنوی) چون خرید اورا وبرخوردار شد * آن کنیزک از قضا بیمار شد *
چونکم شاه اول کنیزکی الدی وبرخوردار اولدی ولیکن کنیزک نفس قضا ایله بیمار اولدی وغیره محبت واسطه سیله
شکوفهٔ جمالی صولدی معلومدرکه هر زمان انسانک مرادی حاصل اولمز وهرکس کیف مایشاء مقصودینه واصل
اولمز (مثنوی) آن یکی خر داشت وپالانش نبود * یافت پالان کرک خر را در ربود * مثلا اول برکسه مرکب

جسمانیتی طوتدی انك بالان نعمت دنیویه‌سی اولدی چونکه نعمت بالان دنیویه‌یی بولدی کرك موت وسبع سقامت
مرکب تنی قاپدی *مثنوی* کوزه بودش آب می نامد بدست* آب را چون یافت خود کوزه شکست* برمثال آخر
دخی بو خصوصده بیوررکه برکسه‌نك کوزهٔ وجودی واراید ی ولیکن انده آب مقصودی کلدی چونکم آب مقصودی
بولدی خود کوزهٔ وجودی شکست اولدی *مثنوی* شه طبیبان جمع کرد از چپ وراست* کفت جان هردو دردست
شماست* والحاصل روح سلطانی روح حیوانینك بو بیمارلغنی کوردکده یمین وشمالدن علماء مقلدین ومشایخ
مزوریی جمع ایلدی وبونلری مصلح نفس قیاس ایدوب هرایکیمزك جانی سزلك الیکزده دردیوب سویلدی *مثنوی*
جان من سهلست وجان جانم اوست* دردمند وخسته ام درمانم اوست* اکا کمال تعشقندن کندی حیاتنی سهل
عدایلدی وبونلره دیدی بنم جانم سهلدر بنم جانمك جانی اودر بن دردمند وخسته‌یم درمانم اودر *مثنوی* هرکه
درمان کرد مر جان مرا* برد کنج ودر ومرجان مرا* هرقنغی حکیم که سزلردن بنم جانم منزله‌سنده اولان تفسمه درمان
قیلدی اول الور بنم کنج قلبمی ودر ارادتمی ومرجان اختیارمی دیو سویلدی پس بو طائفه کندیلرینی مصلح ومربی زعم
ایلدکلرندن *مثنوی* جمله کفتندش که جانبازی کنیم* فهم کرد آریم وانبازی کنیم* پادشاهه جمله‌سی دیدیلرکه
جانبازلق ایده‌لم لازم کلورسه فهم جمع ایدوب انبازلق بولنه‌کیده‌لم دیدیلر *مثنوی* هریکی از ما مسیح عالمیست
* هرالم را در کف ما مرهمیست) وبزدن هر برمز مسیح عالم وحیا تبخش بنی آدمدر دیو دعوا ایلدیلر هرالم ایچون بزم
الیمزده برمرهم واردر سو یلدیلر *مثنوی* کر خدا خواهد نکفتند از بطر* پس خدا بنمودشان عجز بشر* وکبرلرندن
انشاءالله دیمدیلر خدای متعال دخی بونلره بشریتلرینك عجزنی کوستردی پس انسانه لازم وواجبدرکه اولا برکاره
باشلدقده بن بونی اشلرم دییه مکر انشاءالله دیکله ننه‌کم حضرت حق حبیبنه تنبیه وعبادنه تعلیم ایدوب بیوررلرکه
(ولاتقولن لشیء انی فاعل ذلك غدا الا ان یشاء الله) حضرت سلیمان علیه السلام دخی ترك استثنا ایلدیکیچون
جناب حق اکا عجز بشریتنی بیلدردیکی حدیثله ثابتدر ننه‌کم صحیحینده وارد اولدی (عن ابی هریرة قال سلیمان
لاطوفن اللیلة علی تسعین امرأة کلهن تأتی بفارس یجاهد فی سبیل الله فلم یقل ان شاء الله فطاف علیهن فلم تحمل
منهن الا امرأة واحدة جاءت بشق رجل وایم الذی نفس محمد بیده لو قال ان شاء الله لجاهدوا فی سبیل الله فرسانا اجمعون
پس معلوم اولدیکه هرشیده استثنا ایلمك لازم وواجبدر ولیکن استثنادن مراد انجق قوله اولان استثنا دکلدر بلکه
استثنانك معناسی وحقیقتیله متصف اولمقدر اکرلفظا استثنایی تارك اولسه معنی قلبی حاضر قیلمقدر ننه‌کم بیوررلر *
مثنوی ترك استثنا مرادم قسوتیست* نی همین کفتن که عارض حالتیست* مرادم فتح میله ده جائزدر قسوت
محلنه غفلت دخی نسخه‌در تقدیرمعنی ترك استثنادن مرادم برقسوت قلبدر یعنی اللهك معرفتندن وحول وقوتندن
مرده وپژمرده اولمق وفسرده قالمقدر بوخسه همان اول عارض اولان حالت دکلدر اما شمعی فتح میم ایله مرادم اوقیوب
ترك استثنا آدم ایچون قسوتدر دیمکله حضرت آدمه بو معنی جائز اولمزدیمش واولاد آدمه آدم دیمك جائزدکلدر
دیو بعض دلایل ضعیفه ایراد ایلمشدرکه کلامنك ضعفی قوت عقلی اولان کمسه‌یه روشن وواضحدر فلیتأمل
مثنوی* ای بسا ناورده استثنا بکفت* جان او با جان استثناست جفت* ای چوق کمسه اکرچه انشاءالله دیمکی
کفت ولسانه کتورممشدر ولیکن اول کمسه‌لرك جانی استثنا ایله جفت اولمشدر جان استثنا توحید افعالدر وتوحید افعال
بو حدیثك مفهومیدرکه بیوررلر (اللهم لا مانع لما اعطیت ولا معطی لما منعت ولا راد لما قضیت ولا مبدل لما حکمت
ولا ینفع ذا الجد منك الجد (یعنی مانع ومطیع وضار ونافع الله ایدوکن بیلمك جان استثنادر وبو توحید افعالدر ودخی
ما شاء الله کان وما لم یشأ لم یکن شیئا) حدیثنك معناسی بولمق جانی جان استثنا ایله جفت قیلمقدر *مثنوی* هرچه
کردند از علاج واز دوا* کشت رنج افزون وحاجت ناروا* پس اول برکبر اولنلرکبرلرکبی (نسوا الله فانسیهم انفسهم
آیتنك مصداقنجه جان استثنایی بلکه لفظ استثنایی اونودوب الله تعالی ده بونلره نفسلرینه نافع اولان شیئی انسا ایتدروب
کنیزك نفس حقنده هرنه که علاجدن ودوادن ایلدیلرسه نافع اولمیوب انك رنجی زیاده اولوب بونلرك حاجتی ناروا اولدی
مثنوی* آن کنیزك از مرض چون موی شد* چشم شه از اشك خون چون جوی شد* واول کنیزك نفس طبیب
حاذقه ومربی صادقه ویرمدیکندن مرضدن زار ونحیف موی کبی اولدی پادشاهك کوزی قانلو یاشدن ایرمق کبی
اولدی یعنی روح سلطانی نفسك بو حالتن کوروب مبالغه ایله کریه قیلدی *مثنوی* از قضا سرکنکبین صفرا فزود
* روغن بادام خشکی می نمود* قضای الهیدن سرکنجبینك خاصه‌سی دافع صفرا اولمق ایکن زیاده ایلدی بادام یاغنك
خاصیت طبیعیه‌سی رطوبت ویرمك ایکن یبوست کوستردی *مثنوی* از هلیله قبض شد اطلاق رفت* آب آتش را
مدد شد همچو نفت) هلیلج دیدکلری معروف ملین داروده‌ن قبض واقع اولدی اطلاق کتدی یعنی برعکس اولوب

لينت زائل اولدی آبك خاصيتی دافع حرارت وعطش ايكن آتش درونه معين اولدی نفت ياغی آتشه معين اولديغی كبی بو بيتلرده مذهب طبيعيه ده اولنلره وياخود آنلر مذهبنه ميل قيلنلره تنبيه وتعريض واردر زيرا طبيعيه مذهبنده اولان حكمانك اعتقادی بودر كه هر شيئك تأثيری مستقلا كندی طبيعتندندر ديرلر ومؤثر حقيقيدن غافل اولورلر پس بعض زمانده حكيم مطلق بعض شيئك خاصيتنی ازاله ايلر مثلا سركنجبينك خاصه سی مزيل صفرا ايتمك ايكن وبادام ياغنك خاصه سی دفع يبوست قيلمق ايكن وهليلجك خاصه سی لينت ويرمك ايكن وآبك خاصه سی دفع حرارت قيلمق ايكن خاصيتلری زائل اولور وطبيعتلرينك مقتضاسنك خلافی اوزره عمل قيلور پس مذهب طبيعيه باطل اولور زيرا هر شیء بطبعه مؤثر ايسه لر ايسه طبعنده يابس اولان مرطب اولمزدی ومرطب اولان دخی يبوستی زياده قيلمزدی وملين اولان قبض ويرمز وقابض اولان لينت ايركورمزدی پس معلوم اولدی كه هر شيده مؤثر حقيقی خدای تعاليدر اشياد كل والله اعلم (ظاهر شدن عجز حكيمان از معالجهٔ كنيزك بر پادشاه وروی آوردن بدركاه خدا وخواب ديدن پادشاه مبشر غيبی را ويافتن طبيب الهی وحاصل شدن مراد او *مثنوی* شه چو عجز آن حكيمان را بديد* پا برهنه جانب مسجد دويد* پادشاه چونكم اول حكيملرك عجزينی كوردی يعنی كنيزكك مرضنه علاج ايلمكده انلرك عدم قدرتنی مشاهده قيلدی يالن آيق مسجد جانبنه يلدی يعنی خلع نعلين ايلدی كه عند التحقيق متوجه الی الله اولان سالكه پا برهنه اولمقدن مراد خلع نعلين دنيا وآخرت قيلمقدر وياخود نعلين جسمانيت وروحانيتی خالع اولمقدر ومحو وفنا مرتبه سنی بولمقدر وياخود كما اشار المشايخ الی هذا المعنی فی قوله تعالی (فاخلع نعليك انك بالوادی المقدس طوی قال فی تفسير الغرائب ای اخلع همك لاهلك ولغنمك او اخلع حب الدنيا وحب الاخرة عن قلبك ولهذا قال صلی الله عليه وسلم الدنيا حرام علی اهل الاخرة والاخرة حرام علی اهل الدنيا وهما حرامان علی اهل الله *مثنوی (رفت در مسجد سوی محراب شد* سجده كاه از اشك شه پر آب شد) مسجد ايچره كندی محراب جانبنه متوجه اولدی سجده كاه پادشاهك كوزينك ياشندن پر آب اولدی يعنی وافر بكا ايليوب اغلدی بونده اشارت واردر شول معنايه كه بر كمسه مضطر اولسه وحضرت حقدن برمرادی رجا قيلسه مسجد جانبنه كيده وقبله يه متوجه اوله وحضرت حقه بكا وتضرع ايله سجده ايده دعاسنك استجابتنه بو صفتلر وسيله اولور *مثنوی* چون بخويش آمد ز غرقاب فنا * خوش زبان بكشاد در مدح وثنا* چونكم اول پادشاه غرقاب فنادن كندی يه كلدی يعنی مرتبهٔ محودن صحوه كلدی حضرت حقه مدح وثنا ايلمكده زبانی خوش اچدی زيرا حضرت حق حمد ومدح اولنمغی سور (كما قال عليه السلام ان الله يحب ان يحمد) وعبادندن كندی يه ثناء جميل قلمنمغی طلب ايلر (كما قال الشيخ الاكبر فی الفصوص ان الحضرة الالهية تطلب الثناء الجميل من عباده) ولهذا تقديم مدح وثنا استجابت دعايه شرط اولمشدر *مثنوی* كای كمينه بخششت ملك جهان* من چه كويم چون تو ميدانی نهان* ای وهاب مطلق ملك جهان سنك كمينه بخششكدر بن نه سويليم چونكم سن نهانی بيلورسن وقلبمده اولان اسراره اولا وآخرا عالم اولورسن *مثنوی* ای هميشه حاجت ما را پناه* بار ديكر ما غلط كرديم راه *ای دائما بزم حاجتمزه پناه اولان اله وملجاء ومأوی اولان پادشاه كبروبزبولی غلط ايلدك يعنی سنك كبی كريم ورحيم وعليم وحكيم ووهابدن رجا ايتمكی قويوب عاجز ومحتاج اولان حكيملردن دوا وشفاءنی ايلدك* مثنوی) ليك كفتی كرچه ميدانم سرت* زود هم پيدا كنش بر ظاهرت* الهی اكرچه بيوردك بن سنك سركی بيلورم وسنك درونكده وما فی الضميركه عالم اولورم (كما قال الله تعالی) وان تجهر بالقول فانه يعلم السر واخفی) ولكن سن ای بنده علی الفور اول سركی ظاهر لسانك اوزره پيدا ايله وآنی بكا دعا برله اشكاره سويله (كما قال الله تعالی) ادعونی استجب لكم *مثنوی* چون بر آورد از ميان جان خروش* اندر آمد بحر بخشايش بجوش* چونكم پادشاه ميان جاندن ودرون جناندن خروش كتوردی ونياز وتضرعی مرتبهٔ كماله يتوردی خدای تعالينك عطا وبخشايشی دريا سی جوشه كلدی وانك دعاسن قبول قيلدی *مثنوی* در ميان كريه خوابش در ربود* ديد در خواب او كه پيری رو نمود اول پادشاهی كريه ميانده ايكن نوم قاپدی واقعه ده كوردی كه اكابر پيريوز كوستردی* مثنوی* كفت ای شه مژده حاجاتت رواست* كر غريبی آيدت فردا زماست* اول پير پادشاهه ابتدی ای پادشاه بشارت سكا سنك حاجتك روادر اكر سكا يارين برغريب كلورسه اول بزدندر* مثنوی* چونكه آيد او حكيم حاذقست* صادقش دان كو امين وصادقست * چونكم اول غريب سكا كله بونی بويله بيل كه اول حكيم حاذقدر آنی صادق بيل كه اول امين وصادقدر كه شائبهٔ كذبدن اول مبرا ومقدسدر* مثنوی* در علاجش سحر مطلق را ببين* در مزاجش قدرت حق را ببين* انك علاج وتربيه سنده سن سحر مطلق كور يعنی سببی ادراكناسدن خفی اولان صنع مطلقی انك علاجنده كور سحر سببی عيون ناسدن خفی اولان شيئه ديرلر آنك مزاجنده قدرت حقی كور كه فبی يسمع وبی يبصر وبی يمشی

وبي يبطش حديثنك مقتضاسنجه اول حقله سميع وبصير وحق ايله قوى وقدير در * مثنوى (چون رسيد آن وعده گاه
وروز شد * افتاب از چرخ اخترسوز شد * چونكم اول وعده نك وقتى يتشدى وروز اولدى آفتاب چرخ جانبندن
اخترسوز اولدى يعنى شعشعهٔ نوريله كواكبى محو قيلدى * مثنوى * بود اندر منظره شه منتظر * تا ببيند آنچه
بنمودند سر * پادشاه منظره ده يعنى قصرينك پنجره سنده بو واقعه نك ظهورى ايچون مترقب ومنتظر ايدى تا كم كوره
اول غريب وعجيب اولان بيريكه اكا سيرنده كوستردیلر در سر تقديرنده اولور * مثنوى (ديد شخصى فاضلى پرمايهٔ
آفتابى درميان سايهٔ * پادشاه كوردى بر فاضل پرمايه بر شخصى مثلا سايه ما بيننده بر آفتاب ايدى يعنى سايهٔ
جسمكك ميانده بر آفتاب معنوى ونور الهى ايدى جسد شريفى مانندى وروح لطيفى آفتاب عالم طى كبى ظهوره
كلدى * مثنوى * مى رسيد از دور مانند هلال * نيست بود وهست بر شكل خيال * اول فاضل پرمايه اولان شخص
ايراقدن ايرشدى هلال كبى اولمسى نورانيتنه وكثرت رياضتدن نحافت جسمنه اشارت اولور بحسب الظاهر
يوق ايدى ديدهٔ ناسدن مرتبه سى مخفى اولديغى اعتباريله اما بحسب الباطن خيال شكلى اوزره وار ايديكه خيال اگرچه
بحسب الظاهر يوقدر وليكن بحسب الباطن واردر مثنوى (نيست وش باشد خيال اندر روان * تو جهانى بر خيالى بين
روان * روح روان ايچره قوت خياليه يوق كبى اولور ليكن سن جهانى برخيال اوزره جارى وروان كوركه خيال جميع
جهانده متصرفدر اكابر واساطين اوليا ومشايخ عرفا عالم مثال الله مسمى بر عالم اثبات ايدوب بيورورلر كه عالم اجسام
ماديه وعالم ارواح مجرده ما بيننده بر عالم واردركه اجسام كثيفه دن لطيف وارواح لطيفه دن كثيف قابل تجزى
وانقسام اولمقده اجسامنه مشابه وهيولى وصورتدن مجرد اولمقده ارواحه مساويدر وهر شيئكه بو عالمده موجوددر
البته انك مثالى اول عالمده مشهوددر يا صورتى متحد اولمقلغله نته كم صونك مثالى عالم مثالده سود اوله واخلاق مرضيه
واعمال صالحه نك مثالى بساتين ورياحين وثمار وانهار لذة للشاربين واخلاق رديه واعمال سيئه نك مثالى
ظلمات وغياهب وحيات وعقارب وغساق وغسلين اولور پس ارباب سلوك بو مقامى ايكى قسمه منقسم ايتمشلردر
عالم ارواحه تعلق جهتندن خيال مطلق وعالم مثال دخى ديرلر وعالم اجسامه تعلق طرفندن عالم خيال مقيد ديرلر كه
بو ناسك وجودنده اولان خيالات ودخى عالم رؤياده كوردكارى خيالاتدر * مثنوى * بر خيالى صلحشان
وجنكشان * وز خيالى فخرشان وننكشان * بر خيال اوزره در بو خلقك صلحى وجنكى بر خيالدندر بو خلقك فخرى
وعيب وننكى * مثنوى * ان خيالاتى كه دام اولياست * عكس مه رويان بستان خداست * بو بيت مستطابى سؤال
مقدره جوابدر كان ديمك لازم كلديكه جميع عالمك صلح وجنكى بر خيال اوزره وجمله خلقك فخرى وننكى برمأل اوزره
اوليجق پس اولياء الله دخى زمرهٔ عالميان كبى بو خياله مقيدلرميدر انلرى بو جمله دن اخراج ايدوب بيورورلر كه
اول خيالات كه اولياء اللهك دامى وزمامیدر بستان خدانك مهرولرينك عكسيدر بستان خدادن مراد مرتبهٔ
واحديت اوله اشجار واثمار اسما وصفاته مقام اولديغى ملابسه ايله وبو مرتبهٔ واحديت بستانك مهرولرندن مراد
اسما وصفات اولور وبو مهرويان اسما وصفاتك عكسى تجليات صفاتيه اولور اويله اوليجق معنى بستان خدا اولان
مرتبهٔ واحديتك مهرولرينك تجلياتى كه بو عالم خلقنه نسبتله خيالات كبيدر اوليانك دامیدر ديمك اولور وجميع انبيا
واوليايه تجليات الهيه نك دام وزمام اولمسى خود محققدر ويا خود بستان خدادن مراد مرتبهٔ اعيان ثابته اوله كه
فى الحقيقه نظرگاه خدادر مهرولرندن مراد انبياى عظام اوله كه نفس الامرده الله نوريله منورلردر وعكسلرندن مراد
انلردن ظهور ايدن علوم واحكام اوله بو تقديرجه معنى بستان خدا اولان اعيانك مهرولريكه انبياى عظامدر انلرك
عكسلريكه انلردن ظهور وصدور ايدن علوم واحكامدر اوليايه دامدر زيرا هر ولى البته بر نبينك قدمنده وبر رسولك
شرعنده در اويله اوليجق مقيد دام علوم واحكام انبيا اولملرى صحيح اولور وبو علوم واحكامه خيالات اطلاقى اعراض
اولديغى جهتندن اولور والله اعلم * مثنوى * آن خيالى را كه شه در خواب ديد * در رخ مهمان همى آمد پديد *
شول بر خيالى كه پادشاه واقعه ده كوردى اول مهمان غيبينك رخنده ظاهر كلدى ومثل فلق الصبح رؤياسى
بعينه واقع اولدى زيرا تصورات خياليه ايكى قسمه منقسمدر بر قسمى اولدركه صور خارجيه يه مطابق اولميه
وبو قسمده تعبير واقع اولور وقسم ثانى اولدركه مطابق اوله شول شيئكه انك صورتى تصور ايتمشدى خارج خيالده
يعنى اول صور خياليه نك خارج خيالده اولان صور محسوساته مطابقى اولان قسم اندن كشف ديكله
وامور غيبيه اطلاع ديكله تعبير اولنور وتأويل وتعبيره محتاج اولمز نته كم حضرت رسولك عليه السلام
بعض واقعه سى كبى (كما ذكر فى القرآن لقد صدق الله رسوله الرؤيا بالحق لتدخلن المسجد الحرام ان شاء الله
آمنين محلقين رؤسكم ومقصرين) پس حضرت رسول قبل الخروج الى الحديبية واقعه ده كندوبى اصحابيله مسجد

حرامه

حرامه امن اوزره باشلرين قازيدراولدقلرى سالده داخل اولورلركوردى پس هجرتدن التى ييل صكره بعينه ظهوره كلوب بومنوال اوزره داخل اولديلرپس اول حضرتك اكثركورديكى بوقبيلدن اولوردى نته كم حضرت عايشه دن مرويدركه بيوررلر (اول مابدئ به رسول الله من الوحى الرؤيا الصادقة فكان لايرى رؤيا الاجرجت مثل فلق الصبح كما بيناتفصيله فى شرحنا فى نقش الفصوص فى فص الاسحاقية * مثنوى * شه بجاى حاجبان در پيش رفت * پيش آن مهمان غيب خويش رفت * پادشاه زياده حظ وسروردن حاجبلر ينه قارشو ايلرو كتدى واكا استقبال ايتدى واول مهمان غيبينك اوكنه بنفسه كنديسى كتدى * مثنوى * هردو بحرى آشنا آموخته * هردو جان بى دوختن بردوخته * هرايكسى اشنالق اوكرنمش بربحر ايدى يعنى پادشاه ظاهر علمينك بحرى ومهمان غيبى باطن علمينك بحرى ايدى بو بحرين عظيمين ازلده برى بريله آشنالق اوكرنمش ايدى اول حينده صورت عالمنده دخى اشنالق ميسر اولدى هرايكى جان بحسب الظاهر دكلمكسزعالم معناده برى برينه دكلش اولدى وبرى بريله اتحاد وايتلاف قيلدى كه ارواحك اتحاد وايتلافى بدن عالمنه كلمزدن اول عالم ارواحده واقع اولمشدر (كما قال صلى الله عليه وسلم الارواح جنود مجندة فما تعارف منها ائتلف وما تناكر منها اختلف * مثنوى * كفت معشوقم تو بودستى نه آن * ليك كار از كار خيزد در جهان * پادشاه مهمان غيبى يه بوكونه ادب اوزره خطاب ايليوب ديدى بنم معشوقم سن ايدك اول كنيزك دكل ايدى بكه المجاز قنطرة الحقيقة در وليكن بو جهانده كار كاردن قالقر يعنى بر ايشدن بر آخر ايش حاصل اولور * مثنوى * اى مرا تو مصطفى من چون عمر * از براى خدمتت بندم كمر * اى بيروفاسن بكا مصطفى كبى سن وبن سكا عمر بر صفا كبى ام سنك خدمتكدن اوترى بن كمر بغلارم يعنى سنك خدمت ارادتك ايچون مراد شريفك اوزره سكا خدمت قيلورم نته كم حضرت [illegible] صلى الله عليه وسلم ايمان كتوردى واول حضرت اكا ايمان واسلامى تلقين ايدوب اصحاب كزين مرتبه سنه يتوردى وحضرت عمر رضى الله عنه اول حضرتك شرع شريفنه كماليله خدمت ايدوب دين مبينك ظهوره كلسنه سبب اولدى وبى نهايه خدمت قيلدى

(ازخداوند ولى التوفيق در خواستن توفيق رعايت ادب درهمه حالها وبيان كردن وخامت ضررهاى بى ادبى)

* مثنوى * ازخدا جوييم توفيق ادب * بى ادب محروم كشت ازلطف رب * بو محل توفيقك ولى وصاحب اولان خداونددن جميع حاللرده ادب رعايتى ايچون توفيق طلب ايلمكده در وادبسزلك وخامت وشأمتنك ضررلرنى بيان ايتمك محلنده در توفيق حق تعالى حضرتى عزاسمه عبدنى كنديينك رضا ومحبتى اولان طرفه سوق ايلمكدر صلاح وعبادت وعشق ومحبت كبى * مصرع * ازخدا جوييم توفيق ادب * خدادن ادب توفيقنى طلب ايدەلم تاكم توفيق الهى ايله دايرۀ ادبدن خارج بزدن بى ادبانه وكستاخانه كار صادر اولميه ادب جميع اخلاق حميده نك حصولندن عبارتدر زيرا تحصيل شريعت وتكميل طريقت ادبله ممكندر (شعر) ادبوا النفس ايها الاصحاب * طرق العشق كلها آداب * ادب سرمايۀ سعادت دارين ايديكى اشعار وتنبيه ايچون سرور كائنات عليه افضل الصلوات بيورمشلردركه (ادبنى ربى فاحسن ادبى) معناى شريفى ربم بنى تأديب ايلدى وادبم كوزل ايلدى ديمك اولور پس سالكه لازمدركه اول حضرتك ادبيله مؤدب اوله زيرا سلوك وتصوف ديدكلرى همان محضا ادبدر نته كم ابو حفص كبير بيوررلر التصوف كله ادب ولكل وقت ادب ولكل حال ادب ولكل مقام ادب وذوالنون مصرى حضرتلرى بيوررلركه عليك بالادب ظاهرا وباطنا فما اساء الادب احد باطنا الاعوقب باطنا ولا اساء ظاهرا الاعوقب ظاهرا پس سالكه كركدركه اهل دل حضورنده باطنى مؤدب واهل صورت قتنده ظاهرى مؤدب اوله تاكم طريقت وشريعته مخالف ناشايسته وضع ايتمكله عقابه مستحق اولميه بى ادب محروم كشت از لطف رب زيرا ادبسز ايكى عالمده بيله لطف الهيدن محروم اولدى وايمان وحيا البساسندن عريان قالدى كما قيل * بيت * ادبدر كيشينك دائم لباسى * ادبسز كيشيلر عريانه بكرر (بيت) مايۀ دولت ابد ادبست * پايۀ عزلى خود ادبست (مثنوى) بى ادب تنها نه خودرا داشت بد * بلكه آتش درهمه آفاق زد * ادبسز يالكز كنديسنى بد طوتمدى بلكه جميع عالمه آتش اوردى يعنى ادبسز يالكز كنديسنى مبتلاى بلاى دارين ايتمدى بلكه نيجه كسه يى دخى اضلال ايلدى وانك شئامتى ووخامتى خلق عالمه سرايت قيلدى كما قال الله تعالى فى سورة الانفال) واتقوا فتنة لاتصيبن الذين ظلموا منكم خاصة) يعنى اى مؤمنلر سز پرهيز ايلك شول بليه وعذابدن كه خاصة سزدن ظالم اولان كسه لره اصابت ايلمز بلكه ظالمه وغير ظالمه عام اولور پس ظالمك شئامتى غير ظالم اولنلره دخى سرايت قيلور (ولهذا قال الله تعالى ولا تركنوا الى الذين ظلموا فتمسكم النار) پس ظالملره ميل قيلان وظلم ايچنده اولنلره نزول قيلان عذابه مبتلا اولور وظلمه بو جهتدن آفاقه آتش اورر * مثنوى * مائده ازاسمان درمى رسيد * بى صداع وبى فروخت وبى خريد * مائده بر مقتضاى (وانزلنا عليكم المن والسلوى) اسماندن

قوم حضرت موسایه یتشوردی صد اعسز وبیع وشراسز بونلره واصل اولوردی (کما قال الله تعالی فی سورة البقرة وظللنا علیکم الغمام وانزلنا علیکم المن والسلوی کلوا من طیبات ما رزقناکم وما ظلمونا ولکن کانوا انفسهم یظلمون) مائده دن مراد من وسلوی درمن بعضیلر قولنده خبز رقیق واکثرلر قولنده ترنجبین یعنی قدرت حلواسی دیدکلریدر سلوی سمانی دیدکلری قوشدر یعنی بلدرجین کبی برقوشدرکه تیه صحراسنده هرکون طلوع فجردن ظهور شمسه دک آسمان طرفندن بنی اسرائیله بومن وسلوی کلوردی وبونلر استدیکی قدراندن بی بیع وشراسز آلوردی *مثنوی درمیان قوم موسی چند کس * بی ادب کفتند کوسیر وعدس * حضرت موسانک قومنک ایچنده برقاچ کسه ادبسز یعنی رعایت ادب ایتیوب قنی صر مساق ومرجمک دیدیلر نته کم حق تبارک وتعالی سورۀ بقره ده بونلرک قولنی وحضرت موسایه بی ادبانه اولان سوزنی حکایه بیوروب دیرلر (واذ قلتم یا موسی لن نصبر علی طعام واحد فادع لنا ربک یخرج لنا مما تنبت الارض من بقلها وقثائها وفومها وعدسها وبصلها قال اتستبدلون الذی هو ادنی بالذی هو خیر اهبطوا مصرا فان لکم ما سألتم وضربت علیهم الذلة والمسکنة وباؤا بغضب من الله *مثنوی *منقطع شد خوان ونان آسمان * ماند رنج زرع وبیل وداس مان * آسمانک خوان ونانی منقطع اولدی بزه اوراق زحمتی وبیل بللمک زحمتی وزراعت رنجی قالدی داس اوراق مان بزدیمکدر *مثنوی * باز چون عیسی شفاعت کرد حق * خوان فرستاد وغنیمت برطبق * کیرو حضرت عیسی علیه السلام چونکم شفاعت ایلدی حق تعالی خوان کوندردی وطبق اوزره غنیمت کوندردی بر بر ینه براواسه باء فارسینک ضمه سیله ینه معنی صحیح اولور یعنی حق تعالی طبق طولوسی خوان ونعمت کوندردی دیمک اولور حضرت عیسانک اصحابی ایتدیلر یا عیسی سنک ربک سکا مطیع اولورمی سن اندن استدکده بزه زحمتسز آسماندن مائده انزال ایده حضرت عیسی علیه السلام جناب حقه دعا ایلدی نته کم حق تعالی حضرتلری کلام مجیدنده سورۀ مائده نک آخرینه قریب بو معنادن خبر ویروب حکایه بیورورلر * قال عیسی بن مریم اللهم ربنا انزل علینا مائدة من السماء تکون لنا عیدا لاولنا وآخرنا وآیة منک وارزقنا وانت خیر الرازقین * مثنوی * باز کستاخان ادب بکذاشتند * چون کدایان ذلها برداشتند * کیرو کستاخلر ادبی ترک ایتدیلر حریص وکدالر کبی ذله لر قالدردیلر یعنی طمعلرندن ادخار ایچون ذخیره وحصه لر کتوردیلر *مثنوی * کرد عیسی لابه ایشانرا که این * دایمست وکم نکردد از زمین * حضرت عیسی علیه السلام بونلره یالوارمش که بو مائده نک آسماندن نزولی دائمدر اکسلک اولمز عدم نزولنه سوء ظن قیلمک وحریص اولوب طمعکار اولمک * مثنوی * بدکمانی کردن وحرص آوری * کفر باشد پیش خوان مهتری * بدکمانلق وحریصلق ایلمک بر اولونک نعمتی قتنده کفر اولور حاصل کلام اولدرکه منعم حقیقی اولان حضرت حقک نعمتی عبده واصل اولورکن وعبد اندن روز بروز نصیبین آلورکن بلکه بو نعمت فوت اوله دیوانک ادخارنه حریص اولمق وجمعیچون طمع قیلمق حقیقتده کفران نعمت اولور * مثنوی * زان کدارویان نادیده زآز * آن در رحمت برایشان شد فراز * اول کورمش کدایوزلولردن وآزلرندن اوتری اول نعمت منقطع اولدی وزله بنداولمغله نعمت ورحمت قپوسی اول قومک اوزرینه فراز اولدی یعنی مسدود اولوب اول نعمت منقطع اولدی وادخار قیلنلر قرده وخنازیر صورتنه مسخ اولدی (کما روی عن جابر رضی الله عنه قال قال صلی الله علیه وسلم انزلت المائدة علی قوم عیسی خبزا ولحما وامروا ان لا یخونوا ولا یدخروا فخانوا وادخروا فمسخوا علی صورة القردة والخنازیر *مثنوی * آبر برنایدبی منع زکات * وززنا افتد وبا اندر جهات * بو بیت شریف هر عصرده شرع شریفده بی ادب اولنلرک شئامت وخامتنی مبین اولور معنای شریفی اولدرکه سحاب یوقار وکلمز وزمین اوزره امطار قیلمز کانک منعندن اوتری یعنی اغنیا زکاتنی منع ایلسه لر یغمور یاغمغه سبب اولور وزنانک ظهورندن اطراف جهانه طاعون مستولی اولور نته کم بو حدیث شریف بو معنایه دلالت قیلور (قال النبی صلی الله علیه وسلم خمس بخمس ما نقض العهد قوم الا سلط الله علیهم عدوهم وما حکموا بغیر ما انزل الله الا فشا فیهم الفقر ولا ظهرت فیهم الفاحشة الا فشا فیهم الموت ولا تطففوا الکیل والمیزان الا منعوا النبات واخذوا بالسنین ولا منعوا الزکوة الا حبس عنهم القطر وروی عن کعب بن مالک قال قال علیه السلام اذا رأیتم القطر قد منع فاعلموا ان الناس قد منعوا الزکاة فمنع الله ما عنده واذا رأیتم الوبا قد فشا فاعلموا ان الزنا قد فشا * مثنوی * هرچه بر تو آید از ظلمات وغم * آن ز بی باکی وکستاخیست هم * هر نه که ظلمات غمدن سنک اوزرکه کلور اول سنک بی باکلکدن وهم کستاخلغکدن اولور یعنی انسان فرحده ایکن محزون اولسی ونعمتده ایکن مغبون اولسی وصحتی کیدوب سقامت کلسی کندی معصیت وقباحتنک جزاسیدر (کما قال الله تعالی وما اصابک من سیئة فمن نفسک) زیرا حق تعالی عبدک وجودنده اولان نعمتی مغیر اولمز حتی عبد کندی عملنی واخلاقنی تغییر قیلمینجه (کما قال الله تعالی فی سورة الرعد ان الله لا یغیر ما بقوم

حق یغیروا مابانفسهم * مثنوی * هرکه بی باکی کند در راه دوست * رهزن مردان شد ونامرد اوست * هرشول
کمسه که بی باکلك وکستاخلق ایلیه دوستلك یولنده مردان الهینلك یولن اوربجی اولدی ونامرد اولدر یعنی هم ضال
وهم مضل اولور نیجه کمسه لری دخی طریق اولیادن اخراج قیلوب کندی کبی بی ادب وکستاخ ایلر * مثنوی * ازادب
پر نور کشتست این فلك * وزادب معصوم وپاك آمد ملك * بو فلك ادبدن پرنور اولمشدر یعنی تا خلق اولالدنبری ادب
اوزره دور قیلوب امر حقه مطیع اولدیغی سببیله حق تعالی آنی مشاعل کواکب ونیرین شمس وقمرله منور قیلدی
وادبدن یعنی ادب سببیله ملك معصوم وپاك کلدی یعنی هر بری ادب اوزره مسبح وساجد وراکع وعابد اولدقلری
جهتدن خطا وزللدن ونقصان وخللدن معصوم وپاك کلدی پس سنك دخی سماء روحك مؤدب اولورسه نجوم
علوم وفهوم ایله منور اولور وعقلك ملك کبی ادب اوزره مسبح ومقدس اولورسه وعبادات وطاعات قیلورسه عیوب
ذنوبدن مطهر اولور ولون خطا ومعاصیدن پاك کلور * مثنوی * بدز کستاخی کسوف آفتاب * شد عزازیلی زجرأت
رد باب) بو بیتده ایکی وجه جائزدر وجه اول اولدر که افتابه اسناد اولنان کستاخلق آفتابك اولمیوب خلقك اوله وخلقك
کستاخلقنك شئامتی منیر عالم اولان آفتابه دخی سرایت قیله تا کم خلقك کستاخلقنك شئامتی شمسك نورنه حجاب
اولوب برقاج ساعت منکسف اوله تا خلق اول کستاخلقدن توبه وانابت قیلسون دیو تنبیه الهی اوله وجه ثانی اولدر که
بو کستاخلق افتابه اسناد اولنه کان آفتاب فلك چارم اوزره متفرد اولدیغنه مغرور ومعجب اوله پس حق تعالی
مغرور ومعجب اولنلره وترفع وتکبر قیلنلره تعلیم وتنبیهدن اوتری انك نورنی قرصندن برقاج ساعت زائل قیله تا کم خلقك
عاقل اولنلری بی ادبلکدن وکستاخلقدن توبه قیله وعجب وکبری کیدروب متواضع ومتخاشع اوله بعض کمسه لر حکما
ومنجمیندن کسوف آفتاب وخسوف ماهتاب بر بیوك کمسه نك موتنه دلالت ایلر انك علامتیدر دیمشلر وبعضی دخی
بو مذهبه ذاهب اولوب اعتقاد ایلمشلر بو خصوصده حدیث صحیح وارد اولمشدر که بو اعتقاد باطلدر (قال صلی الله
علیه وسلم ان الشمس والقمر آیتان من آیات الله لا ینکسفان لموت احد ولا لحیاته) اول برعزازیل یعنی شیطان لعین
وجرأت وجسارتدن رب العالمینك بابندن مردود اولان ابلیس لعین بر نیجه کره هر بری سبب لعنت اوله جق کستاخلغه
جرأت ایلمشدر اولا (واذ قلنا للملائکة اسجدوا لآدم) آیتنده اولان اسجدوا امریله جمیع ملائکه ایله بیله مأمور اولمشدی
جمیع ملائکه امره امتثال ایدوب سجده قیلدیلر اول ابا واستکبار ایدوب ترك امره جرأت قیلدی بعده حضرت
حق جل شانه (یا ابلیس مامنعك الا تسجد لما خلقت بیدی) دیو امره عدم امتثالدن وترك سجده دن سؤال بیوردقده
ابراز حجت ایتمکه جرأت وکبر وانانیت طریقنه کیتمکه جسارت ایدوب بو کونه جواب ویردیکه (انا خیر منه خلقتنی
من نار وخلقته من طین) وبونلردن ماعدا (فبما اغویتنی) دیمکله مولاسنه بالمشافهه خطاب ایلمکه جرأت قیلدی
پس بو کستاخلقلره جرأت وجسارتی سببیله ملعون اولدی ورحمت حقدن محروم ومغبون قالدی پس سالکه
بو قصه لردن حصه بو اولدیکه کستاخلقدن حذر ایده وتمکن اولدیغی ادب یولنه کیده والله اعلم بالرشاد (ملاقات
پادشاه با آن طبیب الهی که در خوابش بشارت داده بودند بملاقات او) بو بیانده ایکی مؤمن بر نیجه زمان مفارقت
قیلوب بعده ملاقات اولدقده مصافحه قیلملرینك فضیلتنه دلالت واردرتکم بو حدیث شریف بو معنایه شهادت
ایلر (کما قال علیه السلام مامن مسلمین یلتقیان فیتصافحان الا غفر لهما قبل ان یتفرقا * مثنوی * دست بکشاد
وکنارا آنش کرفت * همچو عشق اندر دل وجانش کرفت * پادشاه طبیب الهی یه استقبال ایدوب ملاقات ایتدکده
النی آچوب انی کنارلرنده طوتدی یعنی زیاده اشتیاقندن تکرار بتکرار مصافحه ومعانقه ایدوب کاهی صاغ وکاهی
صول طرفنه طوتدی زیرا ارباب طریقت واصحاب حقیقت میاننده الآن بو سنت اجرا اولنورتکم سلطان انبیا
صلی الله علیه وسلم حضرت علینك برادر بزرکواری جعفر طیار حضرتلری ارض حبشه دن چیقوب مدینهٔ منوره یه
کلدکده حضرت رسوله ملاقات اولدقده حضرت رسول علیه السلام انکله معانقه ایلدیلرتکم مصابیحده
مسطوردر که امام بغوی حضرتلری بیوررلر عن جعفر بن ابی طالب فی قصة رجوعه من ارض الحبشة قال جعفر
فخرجنا حتی اتینا الی المدینة فلقینی رسول الله صلی الله علیه وسلم فاعتنقنی ثم قال ما ادری انا بفتح خیبر افرح ام بقدوم
جعفر وعن ابی هریرة اتفقا علی الروایة عنه قال خرجت مع رسول الله حتی اتی خباء فاطمة فقال علیه السلام اثم لکع
یعنی حسنا فلم یلبث حتی جاء یسعی واعتنق کل واحد منهما صاحبه عشق کبی اول طبیب الهی یی دل وجاننده
طوتدی یعنی اکا جان وجناننده یر ایتدی (مثنوی) دست وپیشانیش بوسیدن کرفت * وزمقام وراه پرسیدن کرفت
اول پادشاه اول طبیب پراتقیا اهلك النی والنی اوپمك طوتدی بو دخی بین المشایخ طریقتدر که بر مخدوم ومکرم کمسه
سفردن کلسه وبر سالك راه حق اکا ملاقات ایلسه النی وبوزنی اوپمك سنتدرتکم روایت اخری اوزره محی السنة

مصابحه به امام جعفره اسنادا بوكونه روايت ايدر (قال لما قدم جعفر قبل رسول الله بين عينيه) واول پادشاه اول
حكيم الهينك مقام وراهندن صورمقلق طوتدى بودخى بين الامثال والاقران سنت وطريقتدركه مشايخدن
واهل سلوكدن ايكى كسه برى برينه ملاقات ايلدكده دفع وحشت وباعث انسيت والفت اولمق ايچون قادملك
مقامندن وراهندن سؤال قيله وسلوك وطريقتده كورديكى آيات وعبردن مستفسر اوله * مثنوى * پرس پرسان
مى كشيدش تا بصدر * كفت كنجى يافتم آخر بصبر * اكا صورارق ومقام ومنزلندن استفسار قيله رق انى صدره
چكدى وتعظيم وتكريم ايله مقام اعلايه اجلاس ايتدى وديدى بر كنج بولدم وسنك كبى بر خزينهٔ رحمانه واصل اولدم
آخر صبر ايله * مثنوى * كفت اى هديهٔ حق ودفع حرج * معنىٔ الصبر مفتاح الفرج * واول پادشاه ديدى كم اى حقك
ارمغانى واى دافع زحمت وحرج واى معنىء كلام الصبر مفتاح الفرج * مثنوى * اى لقاى تو جواب هر سؤال *
مشكل از تو حل شود بى قيل وقال * اى طبيب الهى سنك لقاى شريفك هر سؤالك جوابيدر مشكل سندن حل
اولور بى قيل وقال يعنى سنك انوار بالك واسرار واحوالك واسطه سيله وملاقات شريفك ومصاحبت لطيفك بركاتيله
مشكلات علوم ومعضلات فهوم بى قيل وقال وبى جواب وسؤال حل اولور وطالبك قلبنه ظهوره كلور كه اصحاب
ولايت اولان مرشد كاملك كرامتنك بر علامتى دخى انك خدمتنده اولان طالبه مشكلات بى قيل وقال حل اولمشدر
مثنوى * ترجمانى هرچه ما را در دلست * دستكيرى هر كه پايش در كلست * اى عالم سردان هرنه كه علوم وعرفاندن
بزم قلبمزده نهان اندرا كا ترجمانسن يعنى ما فى الضميرى مبين ومعبر اولان بر عارف زباندانسن هرشول كسه نك كه
پاى جانى وحل بشريتده وآب وكل طبيعتنده قالمشدر انك دستكيريسن * مثنوى (مرحبا يا مجتبى يا مرتضا * ان تغب
جاء القضا ضاق الفضا * الرحب بالضم السعة والرحب بالفتح الواسع ومرحب مصدر ميميدر فعل محذوفك مفعول
مطلقيدر اى اتيت مرحبا وسعة يعنى وسعتله كلدك وخوش كلدك واصحاب طريقت ما بيننده قادم اولنه مرحبا مرحبا
ديو ترحيب ايلمك سنت طريقتدر نته كم عكرمه دن مرويدر كه رسول صلى الله عليه وسلم حضرتلرينك حضورلرينه كلدم
سفردن اول نكام مرحبابك مرحبابك يا عكرمه ديدى ايكى كره وقالت امهانى ذهبت الى رسول الله صلى الله عليه
وسلم عام الفتح فقال لى مرحبا يا امهانى يا مرتضى اى رضا اولنمش واى اجتبا اولنمش اجتبا من باب الافتعال
بمعنى الاصطفا يعنى بركزيده اكر سن بندن وياخود بو قومدن غائب اولورسك قضا وبلا كلدى صحرا طارتلك اولدى جاء
وضاق فى صيغهٔ ماضيده ايراد ايلمسى وقوعى متحقق اولديغندن اوتريدر وان تغب فعلنك مفعولى مقدردر تقديرده
ان تغب عنى او عن هؤلاء القوم جاء القضاء لهم وضاق الفضاء عليهم) پس اولياء اللهك وجودلرى بر يردنكه غائب اوله
البته اول قومه واول دياره نيچه بلا وقضا هائل ونايل اوله اما وجود شريفلرى وهمت لطيفلرى كه بر قومده حاضر اوله
انلرك حرمتنه اول دياردن نيچه بليات مندفع اوله نته كم حديث قدسى حجت قاطع وبرهان ساطعدر كما قال رسول الله
صلى الله عليه وسلم حاكيا عن ربه قال الله تعالى اذا كان الاشتغال بى غالبا على عبدى جعلت همه ولذته فى ذكرى
عشقنى وعشقته رفعت الحجاب فيما بينى وبينه لا يسهو اذا سهى الناس كلامه كلام الانبياء اولئك الابدال حقا
اولئك الذين ان اردت باهل الارض عقوبة او عذابا ذكرتهم فيهم فصرفته عنهم (مثنوى) انت مولى القوم من لا يشتهى
قد ردى كلا لئن لم ينتهى) اى سلطان حقيقت سن قوم مشايخك خداوندى وافنديسى سن هر كم سنى استميه تحقيقا
هلاك اولدى كلا اى حقا لئن لم ينتهى اكر منتهى اولوب رجوع ايتمزسه سنى استمدن وسلطان العارفين كلامكر نى
حرف تحقيق وحرف ردع ولام موطئه ايله ايراد ايلمسى اوليا واصفيايه محبت ايتمينلرك هلاكنى مشعردر معاذ الله كه
انكار ايدنلرك هلاك وبلاسى بطريق الاولى پس حديث ايله ثابتدركه نبات وجمادات وجميع موجودات عالمه تصليه
وخير دعا ايدرلر پس اولياء اللهه بسبيل الاحرى نته كم ابوداود ترمذى ابوامامه دن رضى الله عنه بو حديثى روايت
قيلور (قال عليه السلام ان الله وملائكته واهل السموات واهل الارض حتى النملة فى جحرها وحتى الحوت فى البحار
ليصلون على معلمى الناس الخير) پس بونلره محبت سعادت دارينه مؤدى وانكار وعداوت قهر خدايه مفضى اولور
* مثنوى * چون كذشت آن مجلس وخوان كرم * دست او بكرفت وبرد اندر حرم * چونكم اول مجلس واول خوان
وكرم كچدى يعنى چونكه اسرار ومعارف رحمانى وغدا وذوق روحانى مصاحبتندن فراغت ايلديلركه پادشاهه تمام
قناعت كلدى پادشاه طبيب الهينك الني طوتدى وبى توقف محرمى كبى حرمى ايچنه ايلتدى حضرت مولانا
بونكله اشعار ايلركه مريده لازمدركه جميع خصوصده مرشدنه مراجعت ايدوب حصول مراداتنه آنى وسيله قيلوب
خاص قلبنه آنى ايچروا ايلته جميع اسرار نهانيسنه محرم راز ايده تا كم سعادت ابديه وقرب ووصال الهيه ميسر اوله
(بردن پادشاه ان طبيب را بر سر بيمار تا حال اورا ببيند * مثنوى * قصهٔ رنجور ورنجورى بخواند * بعد ازان در پيش

رنجورش

رنجورش نشانده) رنجوراولان کنیزک ورنجورلکنک پادشاه عالمپناه مرشد صاحب انتباهه قصه سنی اوقودی یعنی
کندیله انک ما بیننده واقع اولان ماجرایی حکیم الهی یه من اوله الی آخره نقل ایتدی بعد تقریر الاحوال اول حکیم الهی
رنجوراولان کنیزک فتنه او توردی بوندن مرادمریدلک شاه روحی مریض اولان کنیزک نفسی طبیب الهی اولان
مرشد کامله بعد تقریر قصتها تسلیم ایتدی دیمک اولور * مثنوی * رنگ رو ونبض وقاروره بدید * هم علامات
وهم اسبابش شنید * اول طبیب الهی دخی اول مریضک رنگ رویی ونبضنی وقاروره سنی کوردی هم اول رنجورلک
مرضنک علایمنی وهم اسبابنی لسان شاهدن ایشتدی مقتضاسنجه نور فراستله علایم وآثار ظاهردن انک باطننده
اولان رنجه مطلع اولوب پادشاهه بوکونه جواب ویردی * مثنوی * کفت هر دارو که ایشان کرده اند * آن عمارت
نیست ویران کرده اند * دیدی هر دارویی ودوایی که اول خودبین وخودنما اولان حکمالر انک علاجی خصوصنده
ایلمشلردر اول عمارت ودوا دکلدر بلکه خراب وویران ایلمشلردر * مثنوی * بی خبر بودند ز احوال درون * استعیذ الله
مما یفترون * یعنی اول طبیب الهی دیدی که ای پادشاه علماء رسوم ومشایخ مقلدین بی خبر ایدیلر احوال قلوبدن یعنی
امراض کنیزک نفسندن بن الله صغنورم افترا ایدنلرک افترا سندن کانه بیلمدکلری شیئی بیلورم دیو ادعالری عین افترادر
مثنوی * دید رنج وکشف شد بروی نهفت * لیک پنهان کرد باسلطان نکفت * اول طبیب الهی کنیزک رنجینی
کوردی اکا پنهان ونهفت اولان اسرار کشف اولدی وانی نور فراستله بیلدی (کما قال علیه السلام ان لله عبادا یعرفون
احوال الناس بالتوسم ولیکن اول سری پنهان ایلدی سلطانه دیمدیکه قلوب الاحرار قبور الاسرار در امناء الله
اولان اولیا بی اذن خدا برکسه نک باطننک سرینی بر آخره اظهار وافشا ایلمزلر بلکه آنی کندی یه بیله سویلمزلر
* مثنوی * رنجش از صفرا واز سودا نبود * بوی هر هیزم بدید آید ز دود * اول کنیزک رنجی صفرا وسودادن دکل ایدی
مصرع ثانی سؤال مقدره جوابدر کان دیمک لازم کلدی که انک رنجی صفرا وسودادن اولمدیغی ندن معلوم اولدی
جواب بیورور دیرلر هر اودونک رایحه سی دخاندن ظاهر کلور یعنی هر شیئک علایم وآثاری اول شیئک ذاتنه دلیل
اولور وعارف اثردن مؤثره استدلال قیلور پس سودا وصفرادن اولان رنج دلادن اولان رنجه مشابه اولمز وعشق
ومحبت مرضنی هیچ بر مرضه بکزه مز اکرچه مرض عشق دخی نحافت ونحول وصفرت وجه وذبول ایراث ایلر ولیکن
بو حالت امراض جسمانیه دن اولان حالته مماثل اولمز * مثنوی * دید از زاریش کو راز دلست * تن خوشست
واو کرفتار دلست * اول طبیب الهی اول کنیزک خسته لغندن کوردی که انک خسته لکی کوکل خسته لکیدر انک
تنی خوشدر ولیکن او کوکل کرفتاریدر * مثنوی * عاشقی پیداست از زاری دل * نیست بیماری چو بیماری دل *
عاشقلق پیدادر کوکل زاریلغندن یعنی الظاهر عنوان الباطن فحواسنجه دلده مضمر اولان محبت زاری دلدن
وسرشک دیده وسوزش سینه دن ظاهر وهویدا اولور کما قال صاحب قصیدة البردة * بیت * ایحسب الصب ان الحب
منکتم * ما بین منسجم منه ومضطرم * فکیف تنکر حبا بعدما شهدت * به علیک عدول الدمع والسقم * هیچ بر بیمارلق
بو قدر کوکل خسته لکی کبی زیرا کوکل جسد مملکتنه نسبت ملک کبیدر واعضا وجسد قلبه نسبت رعایای ملک کبیدر
بر موجب حدیث شریف روی عن ابی هریرة رضی الله عنه قال قال علیه السلام القلب ملک وله جنود فاذا صلح الملک
صلحت جنوده واذا فسد الملک فسدت جنوده چون قلب صحت وسلامتده اولسه جسدک فساد وسقامی ضرر ویرمز
اما قلب خسته وشکسته اولسه صحت جسد مفید اولمز پس هیچ بر بیمارلک کوکل بیمارلکنه بکزه مز ومساوی کلمز
* مثنوی * علت عاشق ز علتها جداست * عشق اسطرلاب اسرار خداست * عاشقلق علتی جمیع علل وامراض
جسمانیه دن جدادر انکیچون حکما مرض عشقه علاج قیله ممشلر وبو درده دوا بوله مامشلر عارف اولنلر شفاء العاشقین
لقاء المعشوقین دیرلر فلاسفه مذهبنده قالنلر علل سوداویه دن علاج پذیر اولمز بر علتدر دیو سویلرلر خبرلری یوق که
عشق کتاب هدی واسطرلاب اسرار خدادر اسطرلاب شول ربع دائره یه دیرلر که انکله اوضاع واطوار نجوم معلوم اولور
وافتابک ارتفاع وانخفاضی ظهوره کلور پس عشق دخی افتاب ذاتک وکواکب اسما وصفاتک اسطرلابی کبیدر
منجم افلاک معانی اولان عرفا اسطرلاب عشقله اسرار خدایی واطوار نجوم علوم اسمایی بیلورلر وانکله سماوات
حقایقه یول بولورلر * مثنوی * عاشقی کر زین سر وکر زان سرست * عاقبت ما را بدان سو رهبرست * بو بیت سؤال
مقدره جوابدرکان دیمک لازم کلدی که اسطرلاب اسرار خدا اولان عشق محبت ربانی وهادی مرتبهٔ حقیقت عشق
سبحانیدر عشق مجازیده بوکونه خصلت بولنمز حضرت مولانا بو باده دنلره جواب باصواب بیورزلر که عاشقلق که
افراط محبتدر میل شهوانی وحب جسمانی دکلدر پس عشق عشق اولدیغی حیثیتدن کرک حقیقت طرفندن اولسون
وکرک مجاز وصورت جانبندن ظهوره کلسون المجاز قنطرة الحقیقه فحواسنجه عاقبت بزی اول مقام حقیقته ومرتبهٔ

وحدته رهبر درفرضا حقيقته واصل اولمدن عفتله متصف اولوب عشقنى كتم قيلان عاشق مجازحالنده اولسه شهيد
اولمك مقرردرتته كم امام سيوطى جامع الصغيرده بوحديثى حضرت عائشه يه وابن عباسه دخى اسنادا بحكله روايت
قيلور(قال عليه السلام من عشق وعف وكتم ثم مات مات شهيدا) حقيقت عشقده وماهيت جمالده خود تفرقه
واثنينيت يوقدر ليكن بعض عاشقلك جمالى مطلق عشقنه استعدادى اولمديغندن محبوب مطلق آنى جمال مقيده مقيد
قيلور تا بونده جميل مطلق عشقنه مستعد اولور آخرالامر عارف اولوب وكندوبى عشقله فنا قيلوب محبوب حقيقى وصالن
بولور*مثنوى*هرچه كويم عشق راشرح وبيان*چون بعشق آيم خجل باشم ازان*هرنه كه عشق ايچون شرح
وبيان سويلرم چونكم عشقه كلم اندن استحيا ايلرم انكيچون كه عشق صفت ذات الهى ظروف وحروفه صغمز بربحرنا
متناهيدر*شعر*تعالى العشق عن همم الرجال*وعن وصف التفرق والوصال*متى ما جل شئ عن خيال*
يجل عن الاحاطة والمثال*رتبۀ عشق اندن عاليتردركه طيور همم رجال انولئ پيرامن سراپردۀ جلالنه يول بوله
واصحاب عقول دست افهام وافكارله انك رخسار پرانوارندن نقاب ارتيابى رفع قيله وپايۀ عشق اندن دخى
برتردركه تفرقه ووصالله موصوف وموسوم اوله زيرا هر باركه برشئ مرتبۀ خيالدن برتر اوله احاطه ومثالدن دخى
عاليتر اولور پس عقول وفهوم انك شرح وبياننده عاجز قالورلر*مثنوى*گرچه تفسير زبان روشنگرست*ليك
عشق بى زبان روشنترست*اگرچه لسانه مضاف ومنسوب اولان تفسير وتعبير روشنگردر ليكن بى زبانك عشقى
لسان الحال انطق من لسان المقال فحواسنجه اوضح وروشنتردر مثلا بلا مقال اضطراب والم وصفرۀ وجه وغم
وعدول دمع وسقم عاشقك عشقنه شاهد حالدر*شعر*فكيف تنكر حبا بعد ما شهدت*به عليك عدول الدمع والسقم
ايحسب الصب ان الحب منكتم*ما بين منسجم منه ومضطرم*پس بوحالات اولمسه وبوصفتلر بولنمسه مجرد عشق
تفسيرا تكلمله خود عاشق اولمق محالدر*مثنوى*چون قلم اندر نوشتن مى شتافت*چون بعشق آمد قلم برخود
شكافت*قلمدن مراد يا الان ظاهرده اولان قلم وياخود اول وجوده كلان قلم اوله اگر قلم صورى مراد اولورسه معنى
بويله ديمك اولور كه چونكم قلم كتاب هرشئ يزمقلقده سرعت قيلدى چونكم عشقه كلدى قلم كندو اوزرينه طغرى شق
اولدى قلمك يارلمسى منقطع اولوب يارلمسندن كنايه واستعاره اولوروانقطاع وانشقاق قلم على طريق المبالغه
عشقك جلالت ومهابتن اشعار قيلور كان ديمك اولور كه قلم برشيئك تحريرنه سرعت قيلدى چونكم عشقك تحريرنه
كلدى مهابت وجلالت عشق اكا مستولى اولوب شق اولدى وياخود قلمك شق اولمسى عشقك كمال لذت وحلاوتن
اشعار قيلور نته كم بركسه زياده طتلو برشئ يسه دودا قلرى يارلور پس معنى قلم عشقه كلدكده عشقك كمال لذت
وحلاوتندن شكافته اولدى ديمكدن كنايه قيلور واگر قلمدن مراد قلم اعلا اولورسه شكافته اولمسى عجزندن وعدم
قدرتندن كنايه اولور نته كم معنايه مناسب بردر يركه(اول ما خلق الله القلم فقال له اكتب فكتب ما كان وما يكون
ثم قال له اكتب لا اله الا الله فكتبها ثم قال له اكتب محمد رسول الله فلم يقدر ان يكتبها)پس جميع اشيانى كتابت ايليوب
حق توحيد حقى دخى كتابت ايليوب محمد رسول الله يزمغه عاجز اولمسنده نكته بودركه حضرت مظهر عشق احددر
پس معنى قلم جمله ني كتابت ايلدى ومظهر عشق اولان محمدك اسرارنه وعشقنه كلدكده عاجز قالدى ديمك اولور
*مثنوى*عقل درشرحش چوخر دركل بخفت*شرح عشق وعاشقى هم عشق گفت*عقل عشقك شرحنده
خركبى بالچقلقده ياتدى قالدى يعنى عقل كندوبى ورطۀ شبهات وشكوكدن خلاص ايده ميوب وراه عشق ومحبته
كيده ميوب عاجز ومتحير اولدى انكيچون اللهك قوله محبتى وقوللك اللهه اولان محبتنى كندو فهمنه مناسب تأويل
قيلدى نته كم اكثر علما وفقها وعقلا ديديلر كه اللهك قوله محبتى اكا انعام واحسان مراد ايلمسيدر وقوللك اللهه محبتى
اللهك عبادتنى اختيار ورضا وامرنى ايثار ايلمسيدر ديرلر وبونك امثالى تأويل وتوجيه ايدرلر بز بونلره ديرزكه*بيت
ديكله كشى صاحب مسند اولمز*حديث عشق اى جان مسند اولمز*بواصولى استرسك ارباب وصولدن استه اصحاب
عقولك كتابلرينك ابواب فصولنده عشق بولنمز وعشق وجدانيدر قيل وقال وجواب وسؤال الله بيان قيلنمز عشق
وعاشقلغك شرحنى ينه عشق سويلر وعشقى بيلان بويتى تذكار ايلر بيت(چو عشق آمد هلا اى عقل بگريز نه مرد آتشى
آى پنبه برخيز*مثنوى*افتاب آمد دليل آفتاب*گر دليلت بايد ازوى رومتاب*آفتابه دليل ينه آفتاب
اولدى اگر سكا دليل گركسه اندن يوز دوندرمه كه اكا غير دليل اولمز وعقول وافكار اكا يول بولمز(اتفق المشايخ على
ان الدليل على العشق والمعشوق هو العشق وحده ولا سبيل للعقل اليهما لانه محدث والمحدث لا يدل الا على مثله كما
سئل عن النورى ما الدليل على الله وعلى محبة الله قال الله قيل فما بال العقل قال عاجز لا يدل الا على عاجز مثله عقل سر
كردان انجق كون ومكانده جولان وطيران قيلور آفتاب ذات سبحانه وصفت رحمان اولان حب يزدانه نيجه دليل

اولور بلكه بو خصوصده مضمحل ومتلاشی اولور كما قال الجنيد العقل يجول حول الكون فاذا نظر الى المكون ذاب
مثنوی از وی ار سایه نشانی میدهد* شمس هردم نور جانی میدهد* سایه دن مراد عقل ودخی عقلك استدلالنه
آلت اولان اشیادر وشمسدن مراد ذات الهیه در مع صفته المحبة الازلية پس تقدیر معنی اول آفتاب احدیتدن
وضیاء محبت ذاتیه دن اگرچه عقل سایه سی وكون پیرایه سی نشان ویرر شمس حقیقت هردم اول عقله نور جان وفهم
وعرفان ویرر اول جهتندن عشقه ومعشوقه دلالت قیلور بوخسه اگر نور جان وكحل عرفانله بصر بصیرت عقل منور
ومكحل اولمسه عشقی ندن بیلوردی ومعشوقه نیجه دلالت قیلوردی (مثنوی) سایه خواب آرد ترا همچون سمر* چون
بر آید شمس انشق القمر* شمسدن مراد ذات الهیه در مع صفته المحبة الازلية وقمردن مراد عقلدر نور القمر مستفاد
من الشمس فحواسنجه عقل نوری حقدن الور وانكله سایه كبی اولان مصنوعی وشمس كبی ضیا بخش اولان صانعی
ادراك قیلور مادام كه شمس حقیقت تجلی قیلمدیغچه اول دمكه شمس حقیقت تجلی قیله سایه كبی اولان عقل واشیا
سكا غفلت كتورر حكایات مورث خواب اولدیغی كبی ودخی چونكم شمس حقیقت تجلی قیله ومحبت ذاتیه ظهوره كله
قمر عقل منشق ومضمحل اولور یعنی نوری ووجودی قالمز وعقله مدرك اولان اشیا دخی ظهوره كلمز فرضا ظهوره
كلسه مورث غفلت اولور *مثنوی* خود غریبی در جهان چون شمس نیست* شمس جان باقیست اورا امس
نیست* شمس جان باقی كش اورا امس نیست* دخی نسخه در جهانده خود شمس كبی بر عجیب وبی نظیر نسنه یوقدر
یعنی باقی اولان شمس كبی كه ا كا زوال وغروب یوقدر مصرع ثانیده اولان شمس مصرع اولده اولان شمسی مفسر اولور
واندن بدل اولور *مثنوی* شمس در خارج اگرچه هست فرد* می توان هم مثل اوتصویر كرد* یعنی بو شمس ظاهر
اگرچه خارج عالمده فرد وبی نظیردر ولیكن هم بونك مثلنی مصورلر تصویر ایتمكه قادر اولور *مثنوی* شمس جان
كو خارج آمد از اثیر* نبودش در ذهن ودر خارج نظیر* شمس جاندن مراد جانلره حیات ویردیكی حیثیتدن ذات الهی
اولسه ده قابلدر وجانلره نور وكوكللره حبور وسرور ویردیكی جهتدن محبت ربانیه یه دخی شاملدر پس تقریر معنی ذات
الهیه ومحبت ربانیه كونشی كه بو فلكلردن خارج اولدی ا كا ذهنده وخارج عالمده مثل ونظیر یوقدر دیمك اولور *مثنوی
در تصور ذات اورا كنج كو* تا در آید در تصور مثل او* اول ذات الهیه ومحبت ربانیه نك تصورات انسانیه ده
صغمقلغی قنی یعنی ممكن دكلدر تا آنك مثلنی تصوره آنی ادراك قیله زیرا عقل وعقلك بیلدیكی وتصور قیلدیغی هرنه ایسه
محدث ومخلوقدر (كما قال علی كرم الله وجهه كل ما يعلم عقلك فالله خالقه) پس عقلك بیلدیكی وتصور قیلدیغی مخلوق
اولیجق ذات الهی ومحبت ربانی تصوره كلمكدن وعقل آنی ادراك قیلمقدن منزه در *مثنوی* چون حدیث روی
شمس الدین رسید* شمس چارم اسمان سر دركشید* روی ذات معناسنه درنته كم قرآنده وحدیثده وجه لك ذات
معناسنه استعمالی چوق كلمشدر وآسماندن مراد سحابدر وسما ذكر اولوبده سحاب مراد اولمق دخی آیتله وحدیثله
ثابت اولمشدر نته كم (وفی السماء رزقكم) ده ای وفی السحاب رزقكم دیدیلر واهل تفسیر (وانزل من السماء ماء) آیتنده
اريد بالسماء السحاب فان ما علاك سماء دیو تفسیر ایتدیلر پس تقدیر مرام بر فحوای الكلام یجر الكلام چونكم شمس
حضرتلرینك حقیقتی یوز بیك سوزی مرتبه تقریره وپایه تحریره واصل اولدی چارم فلكك شمسی بر فحوای (ان لله
عبادا قلوبهم انور من الشمس) كندودن انور اولان شمسك یوز بیك سوزین سامع اولدقده سحابه باش چكوب كمال
استحیاسندن سحابی یوزینه نقاب قیلدی ومختفی ومستتر اولدی كویا كه سحابله مستتر اولمسی اندن استحیا قیلمسی
اولدی (مثنوی) واجب آمد چونكه آمد نام او* شرح كردن رمزی از انعام او) چونكم اول حضرتك نام شریفی لسانه
وتقریر وبیانه كلدی ذكر المنعم شكر النعمة مقتضاسنجه آنی برای شكر نعمت یاد قیلمق وانك انعامندن بر رمزی
شارح اولمق واجب اولدی زیرا ومن شكر النعمة افشاؤها حدیثنك فحواسنجه اظهار نعمت منعم ایدن نعمتك
شكرنی ادا قیلدی وولی نعمتی خیرله یاد ایتمك ازدیاد نعمته باعث اولدی *مثنوی* این نفس جان دامنم بر تافتست*
بوی پیراهان یوسف یافتست* جاندن مراد حسام الدین چلبیدر كما قیل فی اول المثنوی وسندی ومكان الروح من
جسدی وبویدن مراد نفس رحمانی ونفحات سبحانی اولور وپیراهندن مراد علی طريق الاستعاره حضرت شمسك
وجود شریفلریدر نفحات یوسف حقیقیه ونسمات محبوب ازلیه یه محل اولدیغی ملابسه ایله وحضرت مولانا بشیر
صادق وحسام الدین چلبی یعقوب عاشق منزله سنده اولور ومصرع ثانی مصرع اوله علت اولمق معناسن اقتضا قیلور
پس تقدیر معنی بویله دیمك اولور كه بودم جانمه توام اولان حسام الدین دامنم طوتمشدر انكچون كه یوسف حقیقینك
ذات وصفاتنه مظهر اولان وجودك رایحه وفایحه سی (انی لاجد ريح يوسف لولا ان تفندون) دین یعقوب كبی بو بشیر
یوسف حقیقیدن بولمشدر انكچون اول حضرت حالنی واسرار بالنی متقاضی اولمشدر *مثنوی* كز برای حق صحبت

سالها * بازکو حالی ازان خوش حالها * بو بیت قول مضمر اولمق طریقی اوزره سؤال مقدره جواب اولور کان حسام الدین
چلبی نه دیدی دیمك لازم کلدی بیورررلر که دیدی یا مولانا نیجه ییللر اولان مصاحبتك حقیچون اول حاللری خوش
اولان شمسدن برحالی کیرو سویله وانکله اولان مقالی بزه نقل ایله * مثنوی * تا زمین وآسمان خندان شود * عقل
وروح ودیده صد چندان شود * تا کم زمین جسد وآسمان روح آنك اذکاری انوار ایله وگفتار حقیقت شعار ایله
خندان اوله ولطافت وطراوت بوله ونور عقل وروح ودیدهٔ دل اضعاف مضاعف اوله پس حضرت خداوندکار علی طریق
الاعتذار کندیلرك فناسنی وحسام الدین چلبینك اقتضاسنی واسرار شمسه عدم اقتدارنی برقاچ ابیات ایله دخی الی آخر
البیان ادا بیورررلر * مثنوی * لا تکلفنی فانی فی الفنا * کلت افهامی فلا احصی ثنا * حضرت سلطان الواصلین
حسام الدین چلبی یه خطابا بیورررلر که لا تکلفنی بکا تکلیف ایتمه ای حسام الدین حضرت شمسك مدحنی فانی زیرا
تحقیقا بن فی الفنا فناده یم وفنا عبارتدر وجود غیرك اضمحلالندن یعنی سالك وجودنی وسائر ماسوانك وجودنی
ذات حقده فنا قیلمقدن عبارتدر کلت افهامی بنم فهملرم تند اولدی فلا احصی ثنا پس بن احصا واعداد ایده مزم
انك مدحنی وثناسنی * مثنوی * کل شیء قاله غیر المفیق * ان تکلف او تصلف لا یلیق * کل منصوبدر مفعولیدر
قاله نك وقاله ده کی ضمیر کل شیئه راجعدر وغیر لفظا مرفوع فاعلیدر قاله نك تقدیر کلام هر شیء وهر کلامی که
بیهوشکارلك بو گفتارلری یعنی اعتذار اظهارلری عدم اقتدار مدح وثنای شمسه دلالت قیلملری مستغرق جمال
وحدت اولملری اشعاردر شول دمکه اول حضرت انوار ذات حق مطلع وجود شمسدن متجلی وطالع کوروب
وذرات ممکناتی پرتو شمس حقیقتله قائم کورمجك حیران وهائم اولوب علی طریق الاعتذار ممکنات پرتو شمس بیورررلر که
بن بومرتبه ده سرمست وبیهوشلك عالمنده ایکن مدح وثناسن ایتمك لایق دکلدر زیرا بومرتبه نك کلامی مرتبهٔ
بشریتده منفهم اولمز * مثنوی * من چه کویم یك رکم هشیار نیست * شرح آن یاری که اورا یار نیست * بن نه سویلیم
بنم بر طمرم هشیار دکلدر اول یارك شرحنی که انك یار ونظیری یوقدر یعنی عشق یارینم جمیع عروق واعضا واجزامه
برمرتبه تحلل وسرایت ایلمشدر که من جمیع الوجوه عقله محل قالمشدر پس مستك سوزنی هشیارا وانلر فهم قیلمز ومحو
طبقه سنده اولنلرك کلامنی صحوه کلمینجه اهل صحو انك کلامندن مستفید اولمز علی الخصوص مست اولان عاشق
بر یاری شیئدن سویلیه که انك موجوداتده یاری ونظیری اولمیه یاردن مراد فردانیت حقك مظهری اولان شمس
الدین تبریزی قدس الله سره العزیز حضرتلریدرکه قطب الاقطاب وفرد الافراددر فرد الافراد اولان کسنه هر عصرده
برکسنه اولدیغی محقق اولدیغیچون انکا یار ونظیر یوقدر دیمك برنده اولور وهذا قال شرح آن یاریکه اورا یار نیست *
مثنوی * شرح این هجران واین خون جکر * این زمان بکذار تا وقت دکر * بو هجرانك شرحنی وبو خون جکرك شرحنی
ای حسام الدین چلبی بو زمان قو تا وقت آخره دك تاکم محو مرتبه سنده صحوه کلدکده وافاقت بولدقده عقلك فهم
ایلدیکی قدر اول یارك نظیرك شرحنی سویلیم وانك مقامات علیه ومراتب معنویه سندن برمقدار نقل ایلیم * مثنوی
قال اطعمنی فانی جائع * واعتجل فالوقت سیف قاطع * قال حسام الدین چلبی دیرلر حضرت خداوندکاره اطعمنی
یا مولانا بکا اطعام ایله فانی جائع زیرا بن آجم وطعام معانی وحقایقه محتاجم واعتجل بکا اطعمهٔ معارفی واشربهٔ
اسرار ولطایفی اطعام ایلمکده عجله ایله فالوقت زیرا وقت سیف قاطع بر سیف قاطع وشمشیر صارم کبیدر دائما اعمار
انسانی بران اولمقده واوقات بنی آدمه نقصان ویرمکده در امدی انسانه لایق اولان هیچ اوقاتن تضییع ایتمك کرکز نته کم
ابن فارض حضرتلری بیورولر * بیت * وکن صارما کالوقت فی کل ماعسی * وایاك علی فهی اخطر من عسی) مثنوی
صوفی ابن الوقت باشد ای رفیق * نیست فردا گفتن از شرط طریق * حسام الدین چلبی حضرت خداوندکاره دیدیکه
ای رفیق صوفی ابن الوقتدر فردا دیمکلك شرط طریق دکلدر زیرا اهل طریق اولان صوفی ماضی ومستقبله نظر قیلمز طفل
صغیر پدرینك حکمنده محکوم اولدیغی کبی صوفی دخی وقتنك حکمنده محکوم ومقیددر وقتی نه اقتضا ایلرسه آنی
کورر وآنی مراد ایلر کچمشه وکلجکه ملتفت اولمز واوچنجی جلدده داستان مشغول شدن عاشق بعشق نامه خواندن
بیاننده مسطور اولمشدر * مثنوی * تو مکر خود مرد صوفی نیستی * هست را از نسیه خیزد نیستی * یا مولانا مکر سن
خود مرد صوفی دکلمیسن که این زمان بکذار تا وقت دیکر دیرسن استفهام تقریر ایچوندر یعنی سن خود مرد صوفیسن
دیمك اولور وارلغه نسیه دن یوقلق حاصل اولور دیرسن یعنی موجود اولان شیئه ویره سی وکلجك زمانده اوله سیدن فنا
کلور وعدم اولور * مثنوی) گفتمش پوشیده خوشتر سر یار * خود تو در ضمن حکایت گوش دار * بن اول جان منزله سنده
اولان حسام الدین چلبی یه دیدم یارك سری پوشیده اولمق خوشتردر تاکم نامحرملر اندن خبردار اولمیه خود سن
حکایاتك ضمن وعباراتك درونسنده قولق طوت تاکم ضمن حکایاتده اولان معانی شریفه ده یارك اسرارنه مطلع

اوله سن وانك عظم شاننه شعور بوله سن * مثنوی * خوشتران باشد که سر دلبران * گفته آید در حدیث دیگران *
خوشترلك اولدركه دلبرلك سری يعنی محبوبان حرم عزت اولان اولياء اللهك حقيقتنك وباطننك علی سبيل التمثيل كله
غيرلرك حديثی مابيننده تا نا محرم وبيگانه آنی غيرينك علی وسری قياس قيله واغيار ونامحرملردن مقصود بالذات
اولان يارك اسراری پوشيده اوله * مثنوی * گفت مكشوف وبرهنه بی غلول * بازگو دفعم مده ای بو الفضول *
جسد مده جان منزله سنده اولان حسام الدين چلبی ديديكه مكشوف وعريان وبی خيانت سر يارى كيروسويله بكا دفع
ويرمه ای فضيلتلر صاحبی گفتنك قائلی جان منزله سنده اولان حسام الدين چلبيدر جان ديدی ديه‌لك حقيقت معناسيه
شعوردن خاليدر * مثنوی * پرده بردار وبرهنه گو كه من * می نخسبم با صنم با پيرهن * وجه سر يار دن پرده‌ٔ معنايی
قالدروحجابی رفع ايله وعريان وآشكارا سويله كه بن پيرهن ايله اولان صنمله ياتمزم يعنی محجوب اولان محبوب ايله ومستور
اولان مطلوب ايله برمقامده استراحت ايتمزم پس مجاز وكنايه پرده لرين واشارات وحكايه سترلرين رفع ايله ومطلوب اولان
سری اشكارا وعيان سويله تا كم داماد روح حرم عروس سريار ايله حجله‌ٔ درونده خلوتخانه‌ٔ بطونده استراحت قيلمش
وهمخوابه اولمش اوله (مثنوی) گفتم ار عريان شود او در عيان * نی تو مانی نی كنارت نی ميان) حضرت خداوندگار جان
منزله سنده اولان حسام الدين چلبی يه ويردكلری جواب باصوابی تقرير ايدوب بيوررلر بن اول جان مثابه سنده اولان
حسام الدين چلبی يه ديدم اگر اويارحقيقينك سری عريان اوله مرتبه‌ٔ معاينه ده نه سن قالورسن نه اطرافك قالور ونه
ميانك قالور حقيقت معنی اولدركه حضرت شمس الدين تبريزينك سرندن مراد سر وحدت مطلقه در فی الحقيقه
وحدت مطلقه نك سری عيانه گلدكده آنی مشاهده قيلان سالكك وجودی قالمز وكنار وميانی محو وفنا اولور وكل
شیء هالك اولوب وجه باقی ظهوره گلور پس حضرت مولانا حسام الدين افندينك كمال فنايه نوعا عدم استعدادلرين
گوروب آنی محو وفنا مرتبه سندن بلا استعداد منع بيورديلر تا تدريجله كمال فنايه استعداد حاصل ايلدكدنصكره
حضرت شمسك مظهر اولديغی وحدت مطلقه سرينه طالب اوله ولهذا بيوررلر * مثنوی * آرزو می خواه ليك اندازه
خواه * برنتابد كوه را يك برگ كاه * ای تنده جان منزله سنده اولان حسام الدين چلبی آرزو ومراد ايسته وليكن اندازه
ايسته يعنی استعدادك مقداری طلب ايله زيرا هر كسه استعدادينك ويراسنده اولان مرتبه‌نك سرينه طاقت گتورمز
نته كم بر صمان چوپی طاغك تحملنه طاقت گتورمز زيرا صمان بيراغنك طاغی تحمل ايلمكه استعدادی يوقدر
كذلك هر برمرتبه نك اهلی فوقنده اولان مرتبه نك سرينه طاقت گتورمز * مثنوی * آفتابی كز وی اين عالم فروخت
* اندكی گر پيش آيد جمله سوخت * مثلا بر آفتاب كه اندن بو عالم شعله لندی وضيا بولدی اگر بر آزاجق درجه سندن
بو عالم جانبنه ايلر وگله جملهٔ يی يقه پس آفتاب حقيقی دخی بو محدثات وموجوداته سبحات وجهندن كشف حجاب
ايدوب قريب اولسه جميع اشيايی احراق ايليدی (كما قال صلی الله عليه وسلم حجابه النار لو كشفها لاحرقت سبحات
وجهه ما انتهی اليه بصره) وبشريتده وملكيتده اولنلر دخی او نور حقيقته مرتبه سندن بردرجه زياده بلا استعداد
تقرب ايلسه محترق اوليدی (كما قال جبرائيل فی المعراج عند الوصول الی سدرة المنتهی لو دنوت قدر انملة لاحترقت
مثنوی) فتنه وآشوب وخونريزی مجوی * بيش ازين از شمس تبريزی مگوی * ای جان منزله سنده اولان حسام الدين
چلبی فتنه وغوغا وخونريزلق ايستمه كه حضرت شمسك حقيقتنك سری ظاهر اولمق موجب فتنه وغوغا ومستلزم
سفك دما وجنك ووغا اولوراسدی بوندن زياده شمس تبريزيدن سوز سويلمه وانك حقيقتنك سرينك ظهورنی طلب
ايلمه كه انك ظهوری سبب فتنه وغوغا وخونريزلق اولور * مثنوی * اين ندارد آخر از آغاز گوی * رو تمام اين حكايت
بازگوی * بو شمس تبريزينك سرينك بيانی نهايت طوتمز حكايه نك ابتداسندن سويله يوری بو كنيزك حكايه سنك
تمامنی كيروسويله (خلوت طلبيدن آن ولی از پادشاه جهت دريافتن رنج كنيزك را) مثنوی * گفت ای شه خلوتی كن
خانه را * دوركن هم خويش وهم بيگانه را * طبيب الهی پادشاهه ايتدی ای شاه خانه يی تمام خلوت ايله هم محرم
وخويشی وهم بيگانه يی دور ايله يعنی خانه ده بندن وكنيزكدن غيری برفرد قالميه بونده اشارت وار در مريده خلوت
ظاهره وباطنه اولمينجه وتخليه‌ٔ خانه‌ٔ دل قيلمينجه امراض باطنه‌ٔ نفسانيه ظهوره گلمز وطبيب الهی اولان شيخ انك
نه مرضه مبتلا اولديغنه حقيقتله آگاه اولمز ولهذا كامليله عزلت وخلوت قيلمغه وبيگانه لردن بلكه محرم وآشنالردن بيله
مجتنب اولمغه اشارت ايدوب بيوررلر * مثنوی * كس ندارد گوش در دهليزها * تا بپرسم زين كنيزك چيزها * اول ولی
كامل ومرشد فاضل كنيزك نفسك مرضنه واصل اولمقدن اوتری روح سلطانی يه تخليه‌ٔ ظاهر وباطن امر ايدوب
ايتدی برمرتبه خلوت ايله كه دهليزلرده يعنی ايكی قپو مابيننده كمسه قولاق طوتميه تا كم خلوت تحقق اولدقده بو كنيزكدن
لسان حال ايله ويا مقال ايله شيلر صورم * مثنوی * خانه خالی ماند ويك ديار نی * جز طبيب وجز همان بيمار نی * پادشاه

طبيب الهيدن چونكم بو كلامى اشتدى انكله عمل ايدوب خانه يى تخليه ايتدى خانه خالى قالدى بر ديار قالمدن طبيب
الهى وهم اول بيماردن غيرى قالمدى * مثنوى * نرم نرمك كفت شهر تو كجاست * كه علاج اهل هر شهرى جداست
اول طبيب الهى اول كنيزكه نرم و حزين كلام كه دأب المرشدين در ملايمجه ديدى سنك شهرك قنده در بونده تنبيه وار در
معلم و مرشد اولان كسنه لره كه مريض معنوى اولان كسنه لره رفق و ملايمت ايليه (كما قال عليه السلام ان الله رفيق
يحب الرفق ويعطى على الرفق ما لا يعطى على العنف او ما لا يعطى على ما سواه وقال صلى الله عليه وسلم المحروم من يحرم
الرفق وقال لعايشة رضى الله عنها عليك بالرفق واياك والعنف والفحش فان الرفق لا يكون فى شئ الا زانه ولا ينزع من شئ
الا شانه وعن جرير عن النبى صلى الله عليه وسلم قال من يحرم الرفق يحرم الخير) وحضرت حق تعالى غليظ القلب اولمغى
وخلقه خشونت قيلمغى ذم ايليوب غيريلره ارشادا سورة ال عمرانده بيورورلر (فبما رحمة من الله لنت لهم ولو كنت
فظا غليظ القلب لانفضوا من حولك) اول طبيب الهى اول كنيزكه ايتدى اى كنيزك زيرا هر بر شهر اهلينك
معالجه سى جدا در نته كم عند الاطباء الجسمانية هر بر شهرك اهلينك علاجنده تفاوت مقرر در كذلك عند الاطباء
الروحانيه شهر معنويدن هر بر شهرك اهلينك تربيه و علاجى دبكر در (ولهذا قال عليه السلام الناس معادن كمعادن
الذهب والفضة) بو حديث شريفك شرحى جلد ثانيده ترك كفتن ان مرد ناصح بعد از چند پند مغرور حرص بيانده
مذكور اولمشدر * مثنوى * واندران شهر از قرابت كيستت * خويشى و پيوستكى با چيستت * طبيب الهى
ايتدى اى كنيزك اول شهرده قرابتدن سكا كيم وار در سنك خصملغك و اتصالك نه شئ ايله در بونده تنبيه بو در كه
مرشد و مربى مريض النفس مريدك اقربا و تعلقات روحانيه و جسمانيه سندن استفسار ايلر تا نور فراستله و قوت
كياستله انك اقران و جلساسندن و ميل و محبت ايلديكى اشيادن درونك اسرارنه مطلع اوله و امراض باطنه سنه
شعور تحصيل قيله * مثنوى * دست بر نبضش نهاد و يك يك * باز مى پرسيد از جور فلك * اول طبيب الهى دست
عقلى اول كنيزك نبض مقالى اوزره قودى و بر بريك بيك كلملرينك معناسى مصرع ثانى يه مصرو فدر فلكك جور
و ظلمندن كير و اول كنيز كدن صوردى تا كوره كه كنيزك نبضى نه سوزده و نه سؤالده حركت ايلر بو راده بعض متوهمين
جانبندن بر سؤال لازم كلور كه اول سؤال بو در كه ديرلر كه اذن حقله مرشد و قدرت ربانى ايله مربى اولان طبيب الهى
مريض النفس اولان مريدك امراض باطنه سنه مطلع اولمقده تا بو مرتبه تجسس و تفحص قيلورمى و امراض معنويه
صاحب مشاهده اولان طبيب الهى يه مستور و پوشيده اولورمى بو بيتى مثل موقعنده ايراد ايتمكله سؤال مقدره
جواب بيوررلر * مثنوى * چون كسى را خار در پايش جهد * پاى خود را بر سر زانو نهد * يعنى نعم مستور اولور
و مرض معنوينك انلره دخى ادراكى ايلمسى مشكل كلور مثلا چونكم بر كسه نك اياغنه خار باته اول كسه كندى اياغنى
دز اوزره قور خارى بولمقدن اوترى * مثنوى * وز سر سوزن همى جويد سرش * ور نيابد ميكند با لب ترش * ايكنه
باشندن اول ديكنك باتديغى باشنى ارر اكر اول اياغنه بتان ديكنى بوله مزسه دودا غيله اول ديكنك باتديغى محلى ياش ايلر
تا كم انك بولنمسى و اخراجى آسان اوله * مثنوى * خار در پا شد چنين دشوار ياب * خار در دل چون بود واده جواب
اياقده اولان ديكن بويله دشوار بولنجى اولدى كو كلده اولان خار نيجه اولور بكا جواب وير يعنى محسوس اولان و جسمه
الم ويرن بو نجلين عسرتله بولنجى اولديغى ثابت اولديسه كو كلده اولان خار معنوى يى بولمق نه وجهله آسان اولور
كير و جواب وير يعنى هر كسه آنى بولمق آسان اولمز مكر شول كسه يه كه عالم ربانى اوله و نظر كشف و شهود ايله باطن
انسانه نظر قيله (مثنوى) خار دل را كر بديدى هر خسى * دست كى بودى غمانرا بر كسى * كوكل خارنى اكر هر بر خس
كوريدى يعنى قلبده اولان مرضه هر ادنى و اخس اولان كسه نظر ايركوريدى غملرك بر كسه اوزره قچن دستى اولوردى
يعنى غموم و هموم بر كسه نك قلبى اوزره قچن هجوم قيلوردى يعنى اقدام و هجوم قيلمزدى و هر كس خار دله واقف
اولسيدى قلبنده غم و الم قومزدى ديمك اولور * مثنوى * كس بزير دم خر خارى نهد * خر نداند دفع آن بر مى جهد *
مثلا بر كسه خرك قويروغى آلتنه بر خار قور خر انك دفعنى بيلمز يعنى دفعنه قادر اولمز اضطرابندن قالغر بو بيت مثل
موقعنده واقع اولمشدر شول نفسلرى خركبى اولان غافللرك حقنده كه امراض معنويه دن بر خار دل آزاره مبتلا اولسه
انك دفعنه قادر اولمز بلكه انك المندن كماليله مضطرب و متألم اولوب بر يرده قرار قيلمز و درونك المندن آسوده اولمز *
مثنوى * بر جهد وان خار محكم تر زند * عاقلى بايد كه خارى بر كند * خر قالغر و اول خار آنى محكم رك اورر يعنى قالغدقجه
خرمخارك تأثيرى زياده اولور بر عاقل كركه اول خارى خردن قوپره و كيدره تا كه خر انك المندن خلاص بوله (مثنوى)
خر ز بهر دفع خار از سوز و درد) جفته مى انداخت هر جا زخم كرد) خر خارك دفع و رفعندن اوترى سوز و دردندن يعنى
زياده الم و اضطرابندن جفته آتدى بو زيرده زخم و مجروح ايتدى از سوز و دردك معناسى مصرع ثانى يه مصرو فدر يعنى

اول خاری اخراج وقتنده اولان محنت وزحمته صبر ایلیوب بلکه الم ودردندن اخراج خاره قصد ایلین عاقل حکمت شعاره
اداو جفا چفته لرین استروارآتوب وکندینك حظ نفسی جانبنی طوتوب قلب وجانسده بوزیره زخملر اوردی دیمك اولور
مثنوی) آن حکیم خارچین اوستاد بود * دست میزد جا بجا می ازمود * اول حکیم خارچین امراض معنویه یی بیلکده
وآنی تشخیص قیلمقده اوستاد ایدی ال اوردی یعنی ابادی کیاست وفراستی یریرانك احوالی اوزره قویوب صنه دی
وانك درونك سرنی تجسس وتفحص ایلدی (مثنوی) زان کنیزك برطریق داستان * بازمی پرسید حال دوستان * اول
کنیزکدن حکایت طریقی اوزره کیرو دوستلرینك حالنی صوردی زیرا * المرء علی دین خلیله فلینظر احدکم بما یخالل
حدیثنك فحواسنجه انسانك کارواسراری اخلاویاراندن معلوم اولور و جلساومصاحبلرندن احوال درونی ظهوره
کلور * مثنوی * باحکیم اوقصها میکفت فاش * ازمقام وخواجکان وشهر تاش * جونکم کنیزك اول حکیم الهیدن
بو مرتبه رفق وملایمتی کوردی اکا اول کنیزك اشکاره قصه لری سویلدی کندینك مقامندن وخواجه لرندن
وشهرندن وشهرك اطرافندن تاش چغتای دلنجه شهرك اطرافنه دیرلر لسان فارسیده ایکی شئ برشیئه منسوب اولسه
اکا دیرلر مثلا خواجه تاش وشهر تاش کبی ایکیسی برافندی قولی وایکیسی برشهرلو دیمك اولور بعض نسخه ده شهرله
تاشك ما بیننده واو واقع اولمشدر بو تقدیرا اوزره معنی شهرندن وشهرنده اولسندن قصه لر سویلدی دیمك اولور (مثنوی
سوی قصه کفتنش می داشت کوش * سوی نبض وجستنش می داشت هوش * اول حکیم الهی اول جاریه نك
قصه سویلمسی جانبنه قولاق طوتردی انك نبضی جانبنه ونبضنك حرکتی جانبنه عقل طوتردی تا انك نبض جانی نه کونه
حرکت ایلر عقله بیله وانك حرکاتمدن درونده اولان سرنه مطلع اوله نته کم طبیبان طبیعت نبضك حرکتندن
درونده اولان مرضه استدلال قیلورلر ومطلع اولورلر * مثنوی * تا که نبض ازنام که کردد جهان * اوبود مقصود
جانش درجهان * تا که کنیزکك نبضی کیمك نامندن قالقیجی وحرکت ایدیجی اولور جهانده انك جانینك مقصودی
اول اولور حاصل کلام طبیب الهی کنیزکك مرضی مرض عشق ایدیکن بیلدی ولیکن معشوقنی بیلمك
ایچون بوقدر جست وجو قیلدی زیرا معشوقی معلوم اولمیجق مرض عشقه علاج اولمق ممکن دکلدر * مثنوی *
دوستان وشهر اورا برشمرد * بعد ازان شهر دکر رانام برد * اول کنیزکك شهرینك دوستلرنی صایدی یعنی اسم
ورسمیله ذکر ایلدی بوندن مقصود مریدك نفسنك دوستلرنی وآنك مقامنده ساکن اولان یارانی طبیب
الهی اولان مرشد انك قتنده هر برینك نامنی اکا احصا ایلرتا کوره کم قنغی کسه نك نامنه میل قیلورونه شیئك
اسمندن حظ آلورومنبسط اولورچون برکسه برشیئه محبت قیلسه انك نامی ذکر اولدقده بهرحال سومدیکی شیئك
نامی ذکر اولدیغی کبی اولمز بلکه عند ذکر المحبوب یاقولنده یافعلنده ویاخود بشره سنده اکا برآخر حالت عارض اولور
پس صاحب فراست بوندن بیلور که انك اول شیئه میلی واردر ولهذا طبیب الهی آنك شهرینك دوستلرنی علی حدة
احصا ایلدی تا کوره کم قنغی شیئك نامنه زیاده ملتفت اولور وانك نامی ذکر اولدقده شاد اولوروفرح قیلور کوردیکه
اول دوستلرینك برینك نامنده اکا اصلا تغییر کلمدی واوضاعی متبدله اولمدی اندنصکره برآخر شهره نام ایلتدی یعنی
برآخر مرتبه نك تعریف وتوصیفنك ذکرنه شروع ایتدی (مثنوی) کفت چون بیرون شدی ازشهر خویش) درکدامین
شهر بودستی تو بیش * اول طبیب الهی بنه اول جاریه یه ایتدی ای کنیزك چونکم کندی شهرکدن طشره کتدك یعنی
مرشد کامل مریدك نفسنه دیرکه چونکم کندی وطن اصلیه کدن هجرت ایتدك قنغی شهرده سن زیاده اولمش سن
یاخود بوندن مقدم قنغی شهرده اولمش سن ارتق بو معنی باء موحده ایله بیش اولدیغی اوزره دریعنی قنغی مرتبه ده
ارتق اقامت قیلمش سن دیر مثنوی * نام شهری کفت وزان هم درکذشت * رنك رووبض اودیکر نکشست * برشهرك
نامنی دیدی واندن هم کچدی بو جمله مذکور اولان دوستلرك نامنده وشهرلرك ذکرنده اول جاریه تغییر اوضاع قیلمدی
کنیزکك یوزینك رنکی ونبضی دیکر اولمدی * مثنوی * خواجکان وشهرها رایك بیك * باز کفت ازجای وازنان ونمك
خواجه لری وشهرده اولنلری بربر هر برینك مقامنده وانلرله اولان نان ونمکدن کیرو دیدی یعنی التکرار حسن
موجبنجه تکرار تفصیل ایله خواجه لرنی وشهرلولرنی ذکر ایلدی که من احب شیئا اکثرذکره فحواسنجه اکر بوذکر اولنانلره
محبتی وارسه تفصیل وتکراردن حظ آلوروا کربونلره محبتی یوغ ایسه تکراردن وا کثاردن اکا ملالت حاصل اولور
پس بو تفصیل وتکراردخی برکسه نك باطننده مضمر اولان محبوبنی بیلمکه وسیله اولور * مثنوی * شهر شهر وخانه خانه
قصه کرد * نی رکش جنبید ونی رخ کشت زرد * طبیب الهی کوردیکه اجمالله مرادی حاصل اولمز پس تفصیلا
علی حدة شهر شهر وخانه خانه قصه ایلدی کنیزکك اصلا نه طمری حرکت ایلدی ونه یوزی صاروا ولدی یعنی تغییر
اوضاع قیلمدی ومتغیر اولمدی * مثنوی * نبض او برحال خود بدبی کزند * تا بپرسید ازسمرقندی چوقند * انك نبضی

شررو حركتسز كندی حالی اوزره اولدی تا کم طبیب الهی کنیز که قندکبی شیرین سمرقند شهرندن صوردی یعنی سمرقند طبیعتدن قندکبی اکا سؤال قیلدقده نور فراستله آنك مرتبه سنه انتقال ایلیوب بو بیتك مفهومی آنك ماصدق حالی اولدی نته کم بیورررلر * مثنوی * نبض جست وروی سرخ وزرد شد * کز سمرقندی زرکر فرد شد * سمرقنددن مراد شهر طبیعت وزرکردن مراد هوای بشریدر که کنیزك نفسك محبوب وهم صحبتیدر یعنی مرشد صادق وطبیب حاذق کنیزك نفسك علت خفیه ومرض معنویه سنی بیلمك ایچون چوق سوز سویلدی وجوانب خیلی جست وجو ایلدی آخر الامر شهر طبیعته کلوب انك بعض محاسنن یاد ایلدککده کنیزك نفسك عرق محبتی حرکت قیلوب وروی بشریتی متلون اولدیکه زیرا اول نفس سمرقند طبیعته منسوب برقومیدن فرد وجدا اولمشدی هوانك زرکره مشابهت تامه سی واردر مسول اعمال ومزین ومزور اقوال وافعال اولدیغی جهتندن نته کم زرکرلر نحاس ومزورناسدر * کما قال علیه السلام اکذب الناس الصواغون * زرکرله پیغمبر علیه السلام اکذب ناس بیوردی قلب زراندوده ویاخود مواعید کاذبه ایله ناسی فریب ایلدیکلری ایچون ویاخود کلاملرین کذب ودروغله مزخرف ومموه سویلدکلری ایچون پس هوانك دخی کاری تسویل اعمال ایلمك ودعوا اولافله وکذب وکزافله کلامن مزخرف ایدوب سویلمکدر پس مادام که کنیزك نفس زرکرهوا وهوسه میل قیله مرض معنویه دن خلاص اولمز وملاحت اصلیه سن بولمز وسلطان روحه مقارنت قیلمز (مثنوی) چون زرنجور آن حکیم این رازیافت * اصل آن درد وبلارا بازیافت چونکم رنجوردن اول حکیم بورازی بولدی یعنی چونکم مرشد کامل مرض کنیزك نفسی بیلدی اول درد وبلانك اصلنی وحقیقتنی کیروبولدی * مثنوی * کفت کوی او کدامست درکذر * برسرپل کفت وکوی غاتفر * طبیب الهی کنیزکه ایتدی اول زرکرك محله سی طریق وکذرده قنغیسیدر اول کنیزك ایتدی کوپری باشی وغاتفر محله سیدر غاتفر سمرقندده برمحله نك اسمیدر زرکر که مراد هوادر انك محله سندن مراد دنیادر الدنیا قنطرة فاعبروها ولاتعمروها حدیثنك مفهومنجه دنیا سمرقند شهر طبیعتده برکوپری کبیدر (کما قال بعض العلماء * بیت * برکهنه کوپریدر بوجهان کم کلان کچر * بالامن والسلامة اجعل عبورنا * کوپری جای اقامت دکلدر دنیاده دخی توطن وتمکن یری دکلدر حضرت مولانا پل وکذر لفظلرنی بورمزی بیان ایچون کتورمشدر * مثنوی * کفت دانستم که رنجت چیست زود * درخلاصت سحرها خواهم نمود * طبیب الهی کنیزکه ایتدی بیلدمکه سنك مرضك ندر علی الفور سنك خلاصکده یعنی سنی بومرضدن خلاص ایتمکده سحرلر کوسترمك استرم چونکم طبیب الهی کنیزکك مرضنی تشخیص ایلدیسنه مریضه قوت قلب اولمقدن اوتری تسلیه ویروب آنی تبشیر صحت ایله شاد ایلدی زیرا اکر طبیب روحانی واکر طبیب جسمانی اولنلرك قانونیدر که بعد تشخیص المرض مریضه صحت وشفا ایله بشارت ویررلر که مریض اولان کسنه یه شفا ایله مژده ویرمك نوعا اشفادن خالی دکلدر * مثنوی * شادباش وفارغ وایمن که من * ان کنم با تو که باران با چمن * شاد وفارغ وایمن اول که بن سکا آنی ایلیم که باران چمنه ایلر یعنی باران چمنه نیجه حیات بخش اولورسه واول چمنی نه مرتبه تازه وتر قیلورسه بن دخی سنك چمنزار قلب وروحکه حیات بخش اولم وسنی افسرده وپژمرده لکدن قورتروب صحت وعافیتله تروتازه قیلم بونده نکته بودرکه طبیب الهی اولنلر مریض النفس اولان مریدلره اکثر صحت معنویه وسلامت روحانیه ایله بشارت ویره لر تا کم اول مریض یأس وقنوط مرضنه مبتلا اولمیه واکا ضعف قلب کلمکله صحت حقیقیه دن امیدن قطع قیلمیه * مثنوی * من غم تو میخورم تو غم مخور * برتو من مشفقترم از صد پدر * کنیزکه استمالت ویروب وآنی بشارت صحت وعافیتله دیرکروب ایتدی بن سنك غمك ییرم ولازم اولان کلامی سکا دیرم سن غم ییمه وبنم حالم نیجه سنجر اولوردیمه بن سکا یوز پدردن مشفقرکم مرشد کامل ابویندن خیرلودر (ولهذا قال علیه السلام خیر الابوین من علمك * مثنوی * هان هان این رازرا با کس مکو * کرچه از تو شه کند بس جست وجو * اکاه اول اکاه اول بورازی کسه یه سویلمه که کل سرجاوز الاثنین شاع دینلمشدر اکرچه پادشاه سندن زیاده جست وجو ایلرسه ده * مثنوی * کورخانه راز تو چون دل شود * ان مرادت زودتر حاصل شود * سنك رازکك کورخانه سی یعنی مقبره سی چون دل اوله سنك مرادك اول سری پنهان ایتمکدن تیزرك حاصل اولور مصرع اولده قلبی قبره تشبیه بیوردیلر قلوب الاحرار قبور الاسرار نکته سنی اشعاردن اوتری نته کم قبره مدفون اولان تکرار اندن خروج ایتمك عادت دکلدر کذلك قلب ایچره مسطور اولان دخی ظهور قیلماق مقبول دکلدر * مثنوی * کفت پیغمبر که هر که سر نهفت * زود کردد با مراد خویش جفت * حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلم بیوردیلر که هر شول کسنه که سرنی کیزلدی کندینك مرادنه اول کسنه علی الفور جفت اولور مقارنت قیلور کما قال صلی الله علیه وسلم من کتم سره ملك امره بعض حوایجك حصولنه ومقاصدك وصولنه کتمان سر وسیله اولدیغنه بو حدیث دخی دلالت ایلر که طبرانی وبیهقی وابونعیم معاذ بن جبلدن

وبعض اصحاب حديث حضرت عمردن وبعض دخی حضرت عليدن روايت ايدرلردی كما قال صلی الله عليه وسلم استعينوا علی انجاح الحوائج بالكتمان فان كل ذی نعمة محسود) نه كم كتمان سره مناسب بو ابيات شريفه‌يی مثل موقعنده ايراد ايدوب بيوررلر * مثنوی * دانه چون اندر زمين پنهان شود * سر او سرسبزئی بستان شود * مثلا دانه‌لر چون زمينده پنهان اوله انلرك سری بستانك يشيللكی اولور يعنی بساتينده ظهور ايلين سبزوات ارض ايچره مدفون اولان دانه‌لرك اسراريدر كه اول دانه‌لرك ارض ايچره نيجه مدت مستور اولمسی سبزواتك ظهور قيلمسنه وبساتينك خضرواتله مزين اولمسنه سبب اولدی * مثنوی * زر و نقره گر نبودندی نهان * پرورش كی يافتندی زير كان * مثال آلتون وكوش اكر تحت الارض ده نهان اوليه‌لردی معدن التنده نچن پرورش بولورلردی ونوجهله بعد زمان ظهوره كلوب بويله عزيز الوجود اولورلردی بونلرك زير كانده پرورش بولمسی وعاقبة الامر بين الناس عزيز الوجود اولمسی بدايت حالده استتار واختفا ايلمرينك محصوليدر پس كتمان اسراره وصيت بيوردقلرندنصكره نه طبيب الهينك قصه سنه شروع ايدوب بيوررلر * مثنوی * وعدها و لطفهای ان حكيم * كرد ان رنجور را ايمن ز بيم * اول حكيم الهينك مواعيد صادقه والطاف صحيحه سی اول مريضی خوف وحذردن بری وايمن ايلدی * مثنوی * وعدها باشد حقيقی دلپذير * وعدها باشد مجازی تاسه گير * حقيقی وعده‌لر دلپذير اولور يعنی مواعيد صادقه‌يی الصدق طمانينة طروب حديثنك فحواسنجه كوكل قبول قيلور وقلبه اندن طمانينت حاصل اولور مجازی ودروغ وعده‌لر تاسه طوتيجی وغم ويريجی اولور يعنی الكذب ريبة فی القلوب قولينك مقتضاسنجه مواعيد كاذبه قلوبه قلق واضطراب ويريجی وكوكل اندن تاسه وغم طوتيجی اولور * مثنوی * وعدهٔ اهل كرم گنج روان * وعدهٔ نااهل شد رنج روان * اهل كرمك وعده سی كنج رواندر يعنی خلق قتنده جاری اولان كنجدر نااهلك وعده سی رنج رواندر يعنی جانه رنجدر (دريافتن آن ولی رنج را وعرض كردن رنج او را پيش پادشاه * مثنوی * بعد ازان برخاست عزم شاه كرد * شاه را زان شمه‌ٔ آگاه كرد طبيب الهی كنيزكك مرضنی تشخيص ايتدكدنصكره قالقدی وپادشاهه عزم ايلدی پادشاهی اول كنيزكك رنجندن برشمه آگاه وخبردار ايلدی كان پادشاه اول ولی كامله ايتدی پس بو خصوصده تدبير ندر * مثنوی * گفت تدبير آن بود كان مرد را * حاضر آريم از پی اين درد را * اول ولی كامل ايتدی تدبير اولدر كه اول مرد زرگری بو دردك اصلاحيچون سمرقنددن بونده حاضر كتوره‌لم * مثنوی * مرد زرگر را بخوان زان شهر دور * با زر و خلعت بده او را غرور اول بعيد شهردنكه مراد سمرقنددر زرگر مردی دعوت ايله زر وخلعتله اكا غرور ويريعنی خلع وافره وذهب متكاثره ايله اول زرگره غفلت وغرور ويرتا اكا مغرور اولوب وكندو شهرندن خروج قيلوب بورايه كلمكه سبب اوله ديدی * مثنوی * چونكه سلطان از حكيم اين را شنيد * پند او را از دل وجان برگزيد * چونكه سلطان حكيم الهيدن بونی ايشتدی انك پندنی دلدن وجاندن قبول واختيار ايلدی بونده تنبيه بودر كه مرشد كاملدن هرنه فرمان ظاهر اولورسه مريده لازمدر كه جان ودلدن اكا اطاعت ايدوب هيچ بروجهله مخالفت وعناد ايليه (فرستادن پادشاه رسولان را بسمرقند باوردن مرد زرگر * مثنوی * پس فرستادان طرف يك دو رسول * حاذقان وكافيان بس عدول * پس پادشاه بلا تأخير استعجال ايدوب اول طرفه يعنی سمرقند طرفنه برايكی رسول كوندردی اويله رسوللر كه حاذقلر واداء رسالتده كافيلر وزياده عادللر * مثنوی * تا سمرقند آمدند آن دو امير * پيش ان زرگر ز شاهنشه بشير * بو ايكی امير تا سمرقنده كلديلر اول زرگرك قتنه پادشاهدن بشارت ويريجی كلديلر * مثنوی * كای لطيف استاد كامل معرفت * فاش اندر شهرها از تو صفت * كه ای لطيف اوستاد ومعرفتی كامل شهرلرده صفت سندن فاشدر يعنی زرگرلك صفتی شهرلر ايچره سندن مشهور اولوب زرگرلك صنعتنده سنك شهرتك بين الناس ظاهر اولمشدر (مثنوی نك فلان از شه برای زرگری * اختيارت كرد زيرا مهتری * اشته فلان شاه زرگرلكدن اوتری سنی اختيار وقبول ايلدی زيرا كامل ومهترسن * مثنوی * اينك اين خلعت بگير و زر و سيم * چون بيايی خاص باشی و نديم * شمدی بو خلعتی وزری وسيمی اخذ وقبض ايله چونكم پادشاهك حضورنه كله‌سن خاص مصاحب اولورسن * مثنوی * مرد مال وخلعت بسيار ديد * غره شد از شهر وفرزندان بريد * مرد زرگر مال وخلعت فراوانی كوردی اكا مغرور اولدی شهرندن وفرزندلرندن جدا ومنقطع اولدی * مثنوی * اندر آمد شادمان در راه مرد * بيخبر كان شاه قصد جانش كرد * مرد زرگر شادان اولوب يوله كلدی يعنی اول ارسال اولنان ايكی امير ايله يوله دوشدی پادشاهه ملاقات ايتمكه عزم ايلدی مرد زرگر بی خبر كه اول شاه آنك جاننه قصد ايلدی (مثنوی) اسب تازی برنشست وشاد تاخت * خونبهای خويش را خلعت شناخت * عربی آته سوار اولدی وشادان آتی سوردی كندينك قان بهاسن خلعت اكلدی بو بيتانك تأويلی وبو محلك تحقيقی بويله ديمك اولور كه چونكم سلطان روح حكيم پرفتوحدن بونی قبول قيلوب درحال

عقلی وفهمی رسوانی زرکرهوایه ارسال ایلیوب انلردخی زرکرهوایی مقامندن اخراج ایچون مزاجکیرلك ایدوب
نعمت وخلعت وریاستدن سویلیوب شهرطبیعتده مرکوز ومستور اولان هوامغرور اولوب مراداتنه سوار اولوب
مراداتی جانبنه متوجه اولدی قصه‌دن حصه بودر لیکن صورت قصه ده مرد زرکرك سفره ریاست ومنصب ونعمت
خیالیله عزیمت قیلمسنده بو ایکی بیتی نصیحت بیوررلر *مثنوی* ای شده اندر سفر با صد رضا * خود بپای خویش
تا سوء القضا * در خیالش عز ومال ومهتری * کفت عزرائیل رواری بری * ای سفره بوز اختیار ورضا ایله کیدن
کندی ایاغیله تا سوء القضا ودرد وبلا جانبنه دلك اکرچه خاطرك دولت وعزت آرزو قیلور ولیکن نه بیلورسنکه عاقبت نیه
منجر اولور پس خواطر مزخرفه یه مغرور اوله وکندیکی خیالات مموهه یه مقید قیلمه دیمك اولور وبو بیتك مفهومی
بوکونه معانیی اقتضا قیلور ومعنیء لازمیسی بوکونه وبوشکل نصایحی مستلزم اولور بو صد رضا ایله سفره کیدن کمسه نك
خیالنده مملکت وعزت ومهترلك وارا اما عزرائیل بوکونه لسان حال الله علی طریق الاستهزاء والاستحقار دیدیکه یوری
ای مدمغ وغافل حرص وهوا الشطرفنه بلی ایلتورسن بولی اکا یعنی مراده یولی ایلتمزسن قبل وصول المرادبن سنك جانك
الورم وسنی بی مراد قیلورم دیر بو بیتك دخی مفهوم منطوقیسی بو یله دیمکی مقتضی اولور وطول املدن تحذیر قیلور
مثنوی چون رسید از راه ان مرد غریب * اندر آوردش به پیش شه طبیب * سوی شاهنشاه بردندش بناز *
تا بسوزد بر سر شمع طراز) چونکه بولدن اول عجیب وغریب اولان مرد شاهك شهرنه یتشدی ایچرو شاهك اوکنه
کتوردی آنی طبیب شاهنشاه جانبنه ایلتدیلر آنی نازله تا اول مرد اول شمع زیبانك باشی طرفنده پروانه وار یانه پس
اولدخی حکایه‌دن مآل ونتیجهء مقال اولدرکه اول حکیم الهی کنیزك نفسك اصلاحیچون انك زرکرهوایه جفت
اولمسنی سلطان روحه امر ایدوب پس اولدخی آنی برقاچ زمان هواسنه تابع قیلوب بعد زمان اول مرشد کامل
انکچون شربت معرفة اللهی مهیا قیلوب اکا شراب ایلدکده لطافت وملاحت زرکرهوا زائل اولوب دختر نفسك
حضورنده مضمحل وباطل اولدی ودختر نفس انك قباحت وخباثتن کوردکجه اندن اوصنوب وسلطان روح
جانبنه اصینوب هوایه محبت ایتمك مرضندن صحت بولدی *مثنوی* شاه دید اورا بسی تعظیم کرد * مخزن زررا
بدو تسلیم کرد * پادشاه آنی کوردی زیاده تعظیم ایلدی زرخزینه سنی اکا تسلیم ایلدی *مثنوی* پس حکیمش کفت
ای سلطان مه * ان کنیزك را بدین خواجه بده * صکره حکیم الهی پادشاهه ایتدیکه ای بزرك وعالی سلطان اول
کنیزکی بو خواجه یه ویر *مثنوی* تا کنیزك در وصالش خوش شود * اب وصلش دفع آن آتش شود * تا کنیزك انك
وصالنده تندرست وخوش اوله زرکرك وصالی آبی بو اتشی وبو حرارتی دفع ایدیجی اوله یعنی کنیزك مرضی دفع اوله
مثنوی) شه بدو بخشید ان مهروی را) جفت کرد آن هر دو صحبت جوی را) پادشاه طبیب الهینك سوزیله اول مهروی
اولان کنیزکی زرکره باغشلدی اول هر ایکی صحبت طلب ایدیجی یی بری برینه جفت ایلدی * مثنوی * مدت شش
ماه می راندند کام * تا بصحت آمد آن دختر تمام * آلتی آی مقداری اول ایکیسی بری بریله مراد سوردیلر تا اول دختر
تمام صحته کلدی *مثنوی* بعد آزان از بهر او شربت بساخت * تا بخورد و پیش دختر می کداخت * اندنصکره یعنی
آلتی آیدنصکره اول زرکردن اوتوری طبیب الهی شربت دوزدی تا زرکر اول شربتی ایچدی ودخترك اوکنده اریدی
مثنوی چون زرنجوری جمال او نماند * جان دختر در وبال او نماند * چونکه مریض لکندن زرکرك لطافت
وجمالی قالمدی دخترك جانی انك وبالنده قالمدی یعنی انك ثقلتنده وغمنده قالمدی *مثنوی) چونکه زشت وناخوش
ورخ زرد شد * اندك اندك در دل او سرد شد * چونکه زرکر زشت وناخوش ویوزی صاری اولدی آز آز انك قلبنده بارد
اولدی یعنی کوکلی سوویوب اندن اوصاندی قصه دن حصه بیوررلر وعشاق مجازی اولنلره تعریض ایدرلر
مثنوی) عشقهایی کز پی رنکی بود * عشق نبود عاقبت ننکی بود * شول برعشقلر که محضا بر رنکدن اوتری اوله رنکدن
مراد بوندن حسن ظاهر یدر انك کبی عشق حقیقتده عشق اولمز بلکه عاقبت عار وعیب اولور *مثنوی* کاش کان
هم ننك بودی یکسری * تا نرفتی بروی ان بد داوری) کاشکی اول زرکرهم باشدن باشه ننك وعیب اولیدی ذره قدر حسنی
اولمیدی تا اول زرکر اوزره بو قبیح ونامعقول حکم وحالت کچمیدی یعنی واقع اولمیدی *مثنوی* خون دوید
از چشم همچون جوی او) دشمن جان وی امد روی او) اوزرکرك جوی کبی چشمندن قان یلدی یعنی قان اغلدی
انك یوزی انك جانینك دشمنی کلدی یعنی زرکرك حسن وجمالی کندینك هلاکنه سبب اولدی حضرت مولانا
بو مضمونی اثبات ایچون بو ابیات شریفه یی ایراد بیوررلر *مثنوی* دشمن طاوس آمد پر او * ای بسا شه را بکشته
فر او * طاوسك دشمنی طاوس قنادی کلدی ای چوق شاهی انك فری یعنی شوکت وسلطنتی آنی تبه لمشدر * کفت
من آن آهویم کز ناف من * ریخت این صیاد خون صاف من * زرکرمونی زمانده ایتدی بن اول آهویم که بنم

نافهدن اوتری اول صیاد بنم صافی خونمی دوکدی یعنی ظاهرده بنم مثالم همان اول آهو کبیدرکه صیاد آنی نافه‌دن
اوتری صید ایدوب هلاک ایتدی * مثنوی * ای من آن روباه صحرا کز کمین * سر بریدندش برای پوستین * ای بن اول
صحرا روباهی یم که بوصودن پوستی ایچون انک باشنی کسدیلر یعنی بنم حالم همان اول روباهک حالنه بکزرکه پوستین‌دن
اوتری باشن کسدیلر * مثنوی * ای من آن پیلی که زخم پیلبان * ریخت خونم از برای استخوان * ای بن شول پیلم که
فیلجینک زخمی استخوانمدن اوتری قانمی دوکدی مثنوی) آنکه کشتستم پی مادون من * می نداندکه نخسبد خون من
اول کسه که بنی بندن ادنی اولان ایچون دپلشدر بیلمزکه بنم قانم اویومازیعنی البته آنک اثری قاتله ایرشور بوهم وجهدر
بیلمزمی که بنم قانم اویومازبووجه اوزره می نداندده استفهام انکاری معناسی وارد روزرکلدون اولان شمهٔ روحنه
وعقلنه نسبت حسن صورتی اولورکه آنک قتلنه سبب حسن صورتی اولدی وشاه آنی دون اولان صورتسدن اوتری
قتل قیلدی مثنوی) برمنست امروزوفردا بروی ست) خون چون من کس چنین ضایع کی ست) بوکون بنم اوزریمه‌در
ویارین انک اوزرینه‌درکه قیامتده انک عقوبتنی چکر بنجلین کسه‌نک قانی نچین ضایعدر یعنی ضایع دکلدر بلکه هرکس
نه ایلرسه کندی نفسنه عائد اولسی مقرردرنته کم بو بیتلری مثل موقعنده ایراد بیوررلر (مثنوی) گرچه دیوار افکند
سایه دراز * باز گردد سوی او آن سایه باز * مثلا گرچه اول نهارده دیوار اوزون سایه براغوریا خود سایه‌سنی اوزون
براغور اول سایه تکرار دیوار جانبنه رجوع ایلرزیرا هرکسدن خیروشرنه صادر اولورسه ینه اکا عائد اولور (کما قال الله
تعالی من عمل صالحا فلنفسه ومن اساء فعلیها * مثنوی * این جهان کوهست وفعل ما ندا * سوی ما آید نداها را
صدا * بو جهان فی المثل طاغدر وبزم فعلمز ندادر ندالرک صدا وعکسی بزم طرفمزه کلورزیرا طاغه حیقرسه‌لرصداسی
برویه منعکس اولور حاصل معنی بو عالم فانیده هرکس نه عمل اوزره ایسه البته انک جزاسنی کورردیمکدر (کما قال الله
تعالی الیوم تجزی کل نفس بما کسبت لاظلم الیوم) ولایظلمون فتیلا * مثنوی * این بگفت ورفت دردم زیرخاک *
آن کنیزک شد زعشق ورنج پاک) زرکر بو سوزلری دیدی وفوری خاک التنه کتدی یعنی اولوب خاکه دفن ایتدیلر اول
کنیزک زرکره اولان عشقدن وکندوده اولان مرضدن پاک اولدی * مثنوی * زانکه عشق مردکان پاینده نیست *
زانکه مرده سوی ما آینده نیست) زیرا که مرده‌لرک عشقی پاینده وباقی دکلدر زیرا که مرده بزم جانبمزه کلیجی دکلدر یعنی
هر محبوب مجازی وعشق مجازی باعتبار ما یؤل الیه مرده وفانی حکمنده‌در ومحبوب حقیقی وانک عاشقی دائما حی
وباقیدر پس بزکه عاشقان محبوب حقیقتز مرده حکمنده اولان محبوب مجازی وعشق مجازی بزم جانبمزه کلیجی دکلدر
پس مرده‌نک وزنده‌نک عشقنک ما بینی فرق وتمییزه شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * عشق زنده در روان ودربصر
هردمی باشد زغنچه تازه‌تر * زنده‌نک عشقی جانده وکوکلده وکوزده هر بردم غنچه کبی تازه‌رک اولور بو معنی دخی
جائزاولورکه دیله دیرینک عشقی روانده وبصرده‌دریعنی عشق حقیقتله ابدی حی اولان عاشقک عشقی جانده
وبصرده‌در زیرا مشاهدهٔ آیات وآثار محبوب حقیقتدن بصر عشاق لذت آلور وجان آنک وصالنه ایروب دائم ذوق
وحلاوت بولور هر برنفس غنچه‌دن تازه‌تر وخوشترا اولور اما عشق مرده بونک عکسیدرکه انک عشقی تنده اولور
ومعشوقنک حسنی باقی اولمدیغی اجلدن عشقی دخی فانی اولور بعد زوال حسن المعشوق عاشق مجازی پژمرده
وافسرده قالور * مثنوی * عشق آن زنده گزین کو باقیست * کزشراب جانفزایت ساقیست * اول حی ولا یموت
اولان اللهک عشقنی قبول ایله که او دائم وباقیدرکه سکا اول الله حیات زیاده ایدیجی شرابدن ساقیدر * مثنوی * عشق
آن بگزین که جمله انبیا * یافتند ازعشق او کار وکیا * اول اللهک عشقنی اختیار ایله زیرا جمیع انبیا اول اللهک عشقنده
کار وکیا بولدیلر یعنی تصرف وقدرته وشرف رسالته وعزت نبوته واصل اولدیلر مثنوی * توکو ما را بدان شه بار نیست
با کریمان کارها دشوار نیست * سن دیمه بزه اول شاهه اجازت وراه یوقدر زیرا کریملره ایشلرویاخود کریملرله ایشلرمشکل
ودشوار دکلدر یعنی اول شاه حقیقتک کریم اولان ولیلرینه هیچ کار مشکل ودشوار دکلدر همان انلره ربط
قلب ایلیوب تسلیم اولدقدنصکره انلرسنی اول شاه اعظمه اویله اشنا ایدرلر * بیان آنکه کشتن وزهر دادن مرد زرگر را
باشارت الهی بود * مثنوی * کشتن آن مرد بر دست حکیم * نی پی امید بود ونی ز بیم * اول مردک حکیم الهینک
النده قتل وهلاکی نه پادشاهدن امید ایچون ایدی ونه خوف وبیم‌دن اوتری ایدی (مثنوی) آونکشتش از برای
طبع شاه * تا نیامد امر والهام اله * طبیب الهی زرکری پادشاهک طبع وخاطری ایچون اولدرمدی مادامکه
طبیب الهی یه اللهک امر والهامی کلدی * مثنوی * آن پسر را کش خضر ببرید حلق * سر آنرا درنیابد عام خلق
اول پسرک که خضر علیه السلام انک بوغازنی کسدی خلقک عامی انک سری وحقیقتنی ادراک ایلمز اما خلقک خاصی
فهم ایلردیمک اولور بونک قصه‌سی جلد ثانینک آخرینه قریب عذر گفتن فقیر با آن شیخ بیانده ذکر اولمشدر * مثنوی *

انكه ازحق یابداووحی وجواب * هرچه فرماید بود عین صواب * اول کسه که اوحق سبحانه وتعالی حضرتلرندن
وحی وجواب بولوراومرشد هرنه بیوررسه عین صواب اولور خلاصهٔ کلام وحی سبحانی والهام ربانی موجبنجه عمل ایدن
هرنه ایلرسه خوب ومرغوب ایدوکی اشعـاردر انبیا واولیـا کبی * مثنوی * آنکه جان بخشد اگر بکشد رواست *
نائبست ودست اودست خداست * اول کسه که جان بغشلرا گر کسه یی اولدرسه روادر زیرا استرسه دیری قیلمغه
دخی قادردر واولور نائب حقدر وانك دستی دست خدادر * مثنوی * همچو اسمعیل پیشش سر بنه * شاد وخندان پیش
تیغش سر بنه) حضرت اسمعیل علیه السلام حضرت ابراهیم علیه السلامك اوکنده باش قویوب تسلیم اولدیغی کبی
سندخی انك اوکنده باش قوانك تیغ امرینك اوکنده شاد وخندان جان ویر حضرت اسمعیلك قصه سی وبو آیتك تفسیری
جلد ثالثك آخرینه قریب تمثیل گریختن مؤمن بیاننده ذکر اولمشدر مثنوی * تا بماند جانت خندان تا ابد * همچو جان
پاك احمد با احد) تا سنك جانك ابدی خندان قاله احمدك پاك جانی احد ایله ابدی خندان قالدیغی کبی * مثنوی) عاشقان
جام فرح انگه کشند * که بدست خویش خوبانشـان کشند * عاشقلر سرور وفرح جامنی اول وقت نوش ایلرلر که
خوبلر انلری کندی اللریله دپه لیه لر * مثنوی * شاه آن خون از پی شهوت نکرد * تو رها کن بدگمانی ونبرد * پادشاه
اول قانی حظ نفسندن اوتری ایلدی سن آنك حقنده سوء ظنی ومجادله ومنازعه یی ترك ایله * مثنوی * تو گمان بردی که
کرد آلودگی) درصفا غش کی هلد پالودگی) پالودکی فاعلدر غش مقدم مفعولدر پس ولی کامل حقنده سوء ظن ایدن
کسه ایچون جواب باصواب ویروب بیوررلر ای اسیر وهم وگمان سن گمان ایلدلك كه اول ولی کامل غرض نفسله آلوده لك
ایلدی نفسی اخلاق ردیه دن وخاشاك بشریه دن سوزمکلك غل وغش قورصفا حالنده پس اولیا وانبیا کدورات
بشریتدن کاراومر اراسوزلمشلر واغراض نفسانیه دن پاك وخالص اولمشلردر بونلرك افعالی سائر اهل نفسك افعالی
کبی دکلدر فافهم * مثنوی * بهر آنست این ریاضت وین جفا * تا برارد کوره از نقره جفا * بوندن اوترید ریعنی تصفیهٔ
قلب وتزکیهٔ نفس ایلمکدن اوترید ربو ریاضت وجفا ومشقت تا پوته سیدن جفایی یعنی خبس وخاشاکی بوقار وکتوره
زبدهٔ کلام پوتهٔ طریقت ایچره نفسه بو ریاضت وجفا اندن اوتریدرکه تا سیم روح کدورات نفسانیه دن وغل وغش
جسمانیه دن پاك اوله ونقرهٔ صافی کبی خلوص بوله * مثنوی * بهر آنست امتحان نیك وبد * تا بجوشد برسر آرد زر زبد
اونك وکلك امتحانی بوندن اوتریدرکه تا قاینیه زر کوپکونی یعنی غل وغشنی باشی اوزره کتوره وزبدلکدن قورتلوب
خالص قاله * مثنوی) گرنبودی کارش الهام اله * اوسگی بودی دراننده نه شاه)اگر اول پادشاهك ایشی الهام الهی
اولمیدی اویرتیجی بر کلب اولیدی شاه اولمیدی * مثنوی * پاك بود از شهوت وحرص وهوا * نیك کرد اولیك نیك بد نما
بلکه اول پادشاه شهوت وحرص وهوادن پاك ایدی اول پادشاه خوب ولطیف ایلدی لیکن بد کورینجی ایوایدی یعنی
باطنا مشروع ایدی وصورتا نامشروع ایدی نته کم حضرت خضر علیه السلامك نفس زکیه یی قتل ایتدیکی وسفینهٔ صالحی
خرق ایلدیکی کبی * مثنوی * گر خضر دربحر کشتی را شکست * صد درستی درشکست خضر هست * اگر حضرت
خضر علیه السلام دریاده کشتیٔ درستی صدی ایسه حضرت خضرك صمقلغنده یوز درستلك واردر بو محله مناسب
اولان آیت کریمه نك تفسیری وحضرت خضرك خرق سفینه ایلدیکی قصه ایکنجی جلدك آخرینه قریب صوفیٔ بسیار
خوار بیاننده مفصل ومشروح ذکر اولمشدر * مثنوی * وهم موسی باهمه نور وهنر * شد ازان محجوب تو بی پرمپر *
حضرت موسی علیه السلامك وهمی یعنی کندی وجود شریفنده مدبر اولان عقلی بودوکلی نور نبوت وهنر معجزات ایله
بیله حضرت خضرك بو اسرارندن محجوب اولدی سن قنادسز اوچه یعنی مادام که سکا یقین قنادی اولیه سن
بوکونه اسرارلدنی جانبنه پرواز ایته وبجردوهمله منسوب اولان عقل جزوی اسبنه سوار اولوب بوطرفه کتمه اگر بی الهام
خدا عقل بو سردن خبردار اولیدی بوقدر نور وهنر صاحبی اولان حضرت موسی علیه السلامك عقلی سر خضردن
خبردار اولوردی بوندن معلوم اولدیکه بی الهام خدا مجرد عقل بو سرلك ادراکنده عاجز وفرومانده اولورایمش * مثنوی
آن گل سرخش تو خونش مخوان) مست عقلست او تو مجنونش مخوان) اول زرکرك خونی معناده قرمزی کلدر سن آنی
خون اوقومه یعنی اول زرکره ظلم اولدی دیمه زیرا الهام الهی ایله اولدی تحتنده فائده وارد راول پادشاه طبیب الهی عقلك
مستیدر سن آنی مجنون اوقومه یعنی حددن زیاده عاقلدر سن اکا مجنون اوقومه یعنی مجنوندر دیمه وحقنده نامعقول
کلمات ایله * مثنوی * گر بدی خون مسلمان کام او * کافرم گر بردمی من نام او *اگر اول پادشاهك مرادی مسلمانك
خونی اولیدی کافرم اگر بن انك نامنی لسانم اوزره ایلتوردمسه یعنی هرگز آنك نامنی یادایلمزدم مثنوی) می بلرزد عرش
ازمدح شقی) بدگمان گردد زمدحش متقی * عرش عظیم شقی وفاسقك مدحندن دترربو حدیث شریفه اشارت بیوررلرکه
قال رسول الله صلی الله علیه وسلم اذا مدح الفاسق غضب الرب واهتز لذلك العرش رواه ابن ابی الدنیا والبیهقی عن انس کذا

فی الجامع الصغیر) متقی اولنلر اول فاسق وشقینك مدح اولنمسندن بدکمان اولور وماد حه سوء ظن قیلور بودخی برنوع کناه
اولورکه متقی اولنلرك سوء ظننه سبب اولمش اولور پس موضع تهمت که فاسقی مدح ایلمکدر اندن اجتناب لازمدر تاکم
متقی وصالح اولنلر بدکمان اولمیه وسوء ظن قیلمیه (ولهذا قال صلی الله علیه وسلم اتقوا مواضع التهم * مثنوی * شاه بود
وشاه بس آکاه بود * خاص بود وخاصهٔ الله بود * شاه ایدی وزیاده آکاه پادشاه ایدی یعنی ظالم وحقدن غافل دکلدی
خاص ایدی ودرکاه الهینك خاصی ایدی * مثنوی * آن کسی را که چنین شاهی کشد * سوی بخت وبهترین جاهی
کشد * اول برکسه‌یی که بوتجلین برپادشاه پرانتباه اولدوره بخت جانبنه واعلا واشرف اولان منصب ومرتبه طرفنه
چکر یعنی آنی عالیقدر ورفیع المنزله ایدر (مثنوی * کرندیدی سود او درقهر او * کی شدی آن لطف مطلق قهرجو *
اکرپادشاه آنك قهر وهلاك کنده آنك نفعنی کورمسیدی اول لطف مطلق یعنی صافی لطف نچون کسه‌نك قهر وهلاکنی
ایستیجی اولوردی یعنی حق تبارك وتعالی محض الطف صاحبیدر وقهر وغضبی بی علت وبی غرضدر نچون بنده سنه
قهروغضب ایلسه اول قهرده اول بنده‌یه نفع واردر کذلك اول لطف مطلقك مظهری اولان ولی کامل وعبد فاضل
نچون برکسه‌نك قهرنده اکا منفعت وفائده کورمسه قهرجو اولمزوا کا غضب قیلمز بلکه قهرلری اول مقهوره عین سود
ومنفعتدن اوتری اولور ولیکن اطفال سیرت اولان کسنه‌لر بوسردن آکاه اولمیوب متألم ومضطرب اولورلر * مثنوی *
بچه میلرزد ازآن نیش حجام * مادر مشفق دران دم شاد کام * مثلا طفل حجامك اول نیشندن دترر وخوف ایلر مشفق
ومهربان مادر اول غمده مسرور وشادکامدر یعنی حق جانبندن برطفل سیرت کسه‌یه بربلا کلسه اول نیشدن اول
بی عرفان لرزان اولور ولیکن مادر مشفق کبی اولان انك سرنه مطلع اولدیغندن شادان وخندان اولور (مثنوی) نیم جان
بستاند وصد جان دهد) آنکه دروهمت نیاید آن دهد) سنك نیم وضعیف جانکی آلوروا کا بدل یوز جان ویرر اول نسنه‌که
سنك فکر ووهمکه کلمز آنی ویرر نیم جاندن مراد روح حیوانی وحیات فانیدر نچون حضرت حق وجواد مطلق بر عبدنه
بلا وقهر تسلیط ایتمکله اونیم جانی السه واخذ قیلسه (ما لا عین رأت ولا اذن سمعت ولا خطر علی قلب بشر) حدیثنك
فحواسنجه وهمه کلمین وقلبه خاطره اولمین صد حیات طیبه ونیجه یوز جان باقی اکا عوض ویرر * مثنوی * تو قیاس
ازخویش میکردی ولیك * دور دور افتادهٔ بنکر تونیك) سن خدای تعالینك کارنی وانك اولیاسنك اسرارنی کندکدن
قیاس طوترسن ولیکن زیاده دورو حقیقتدن بغایت مهجوردوشمش سن ایو نظر قیل که (قیاس النفس علی النفس جائز
دکلدر وحقیقتده ایرن ارنلرك کار وکردارین بشر بنده قلان کسه کندی حالنه قیاس ایلمك لایق ومناسب دکلدرتاکم
طوطی کندی حالنی بوحکایه‌ده مذکور اولان جولقینك حالنه قیاس ایلدی لیکن عاقل اولان بیلورکه بونك حالیله آنك
حالنك ما بیننده بین السماء والارض تفاوت عظیمه واردر پس بومناسبتله بوحکایته شروع ایدوب بیورورلر (حکایت آن
مرد بقال وطوطی وروغن ریختن طوطی دردکان بقال مثنوی) بود بقالی ووی را طوطئ) خوش نوایی سبز کویا طوطئ
زمان سابقده بربقال وار ایدی وآنك برطوطیسی وار ایدی خوش آواز وسبز وتکلم ایدیجی برطوطی ایدی * مثنوی *
بردکان بودی نکهبان دکان * نکته کفتی با همه سوداکران * صاحب دکان انده دکل ایکن دکانده دکانك نکهبان
وحافظی ایدی جمیع بیع وشرا ایدیجیلره آدمی کبی نکته ولطیفه دیردی (مثنوی) درخطاب آدمی ناطق بدی * درنوای
طوطیان حاذق بدی * آدمی خطابنده ناطق ایدی یعنی برکسه‌یه خطاب ایلسه آدمی کبی سویلیجی ایدی طوطیلر
ترنمنده حاذق واستاد ایدی * مثنوی * خواجه روزی سوی خانه رفته بود * دردکان طوطی نکهبانی نمود *
خواجه برکون خانه‌سی جانبنه کتمش ایدی دکانده طوطی خواجه یرینه نکهبانلق کوستردی یعنی دکانی حفظ ایلردی
* مثنوی * کربهٔ برجست ناکه بردکان * بهر موشی طوطیك از بیم جان * ناکاه برکدی دکان ایچره صچره‌دی
برموشدن اوتری طوطی جلد جان قورتلوسندن * مثنوی * جست از سوی دکان سویی کریخت * شیشه‌های روغن
کل را بریخت * دکانك برجانبندن صچره‌دی برجانبنه قاچدی زیرا کربه کندوسنه قصد ایلدی صاندی کل یاغنك
شیشه‌لرینی دوکدی یعنی خوفندن قچارکن شیشه‌لره طوقندیغندن شیشه دوریلوب انلردن یاغ دوکلدی * مثنوی
ازسوی خانه بیامد خواجه‌اش * بردکان بنشست فارغ خواجه‌وش * طوطینك خواجه‌سی خانه‌سی جانبندن
دکانه کلدی بازرکان کبی دکانده فارغ وبی بال اوتوردی * مثنوی * دید پرروغن دکان وجامه چرب * برسرش
زدکشت طوطی کل زضرب * کوردی دکان یاغله پروجامه‌سی یاغه بولاشمش دکان صاحبی بحضورلغندن غضب
ایدوب طوطینك باشنه اوردی طوطی ضربدن کلیل اللسان اولدی باشی کل اولدی دیمك ایهامندن خالی
دکلدر * مثنوی * روزکی چندین سخن کوتاه کرد) مرد بقال از ندامت آه کرد * طوطی الم واضطرابندن برقاچ
کونجکز سوزنی قصر ایلدی یعنی هرکز سویلمدی بقال ایسه ندامتدن آه ایلدی ای حیف یعنی طوطی‌یی اوردیغنه

پشیمان اولدی * مثنوی * ریش برمیکند و می کفت ای دریغ * کآفتاب نعمتم شد زیر میغ * زیاده المندن صقالنی یولدی
وایتدی ای حیف بوهم وجهدر زیاده المندن صقالنی یولاردی وای دریغ دیردی که بنم نعمت ودولتم آفتابی بلوت
آلتنه کتدی یعنی طوطی تکلمی واسطه سیله ذی قیمت اولور چونکم انك آوازی وتکلمی کیده بی قیمت قالور ونعمت
زائل اولور خواجه نك آفتاب نعمتم شد زیر میغ دیمسی آنك آوازینك زائل اولمسندن کنایه اولور * مثنوی * دست من
بشکسته بودی آن زمان * چون زدم من بر سر آن خوش زبان * اول زمان بنم الم صنمش اولیدی اول خوش کفتار
طوطینك بن باشنه نیچون اوردم بوهم وجهدر چونکه بن اول خوش زبان مرغی اوردم بنم الم اول زمان صنمش اولیدی
* مثنوی * هدیها می داد هر درویش را * تا بیابد نطق مرغ خویش را * اول خواجه هر درویشه هدیه لر وصدقه لر
ویروردی تا کم کندی مرغنك نطقنی بوله بو معنی بیابد نقطهٔ واحده ایله اولدیغی اوزره در اما بیابد نقطتین ایله دخی
نسخه در بو تقدیر اوزره معنی تا کم کندینك مرغنه نطق کله دیمك اولور وبونده اشارت بو اولور که چون برکسه نك طوطیٔ
روحی ذکر وتسبیح ایلمکدن وکلام سویلمکدن ابکم اولسه بودخی برنوع بلا واثر غضب مولادر بلایی دفع ونار غضبی
اطفا ایلمز الاصدقه * کما قال علیه السلام الصدقة تطفی غضب الرب وقال علیه السلام الصدقة ترد البلاء * مثنوی
بعد سه روز وسه شب حیران وزار * بر دکان بنشسته بد نومید وار * اوچ کون اوچ کیجه دنصکره حیران وزار مأیوس کبی
دکانده اوتورمشدی * مثنوی * با هزاران غصه وغم کشت جفت * که عجب این مرغ کی آید بکفت * بقال هزاران
غصه وغمه جفت وقرین اولمش بویله دیو که ای عجب بو مرغ نه زمان کفتاره کلور * مثنوی) می نمود آن مرغ را هر کون
شکفت * تا که باشد اندر آید او بکفت * بقال اول مرغه هر درلو عجیب وغریب نسنه لر کوستردی تا اوله که اول طوطی
سوزه کله * مثنوی * جولقیٔ سر برهنه میکذشت * با سر بی مو چو پشت طاس وطشت * دکان اوکندن باشی
آچق بر جولقی کسه کجدی جولقی درویشاندن بر طائفه در آنك آخرنده اولان همزه وحدت ایچوندر طاس ولکن
ارقه سی کبی توی سز باشله * مثنوی * آمد اندر کفت طوطی ناکهان * بانك بر درویش زد که ای فلان *
طوطی چونکه جولقی یی کوردی اول زمان سوزه کلدی درویش اوزره حیقردی که ای فلان * مثنوی * از چه ای کل
با کلان آمیختی * تو مکر از شیشه روغن ریختی * ای کل نه سببدن کلره قارشدك سن کان شیشه دن یاغی دوکدك یعنی
سنی دخی بنجلین اوروب باشکی کلی ایلدیلر * مثنوی * از قیاسش خنده آمد خلق را * کو چو خود پنداشت
صاحب دلق را * طوطی درویشی کندوسنه قیاس ایتدیکندن خلقه خنده کلدی یعنی خلق تعجب ایدوب کولدیلر
زیرا که طوطی صاحب دلق کندی کبی صاندی * مثنوی * کار پاکانرا قیاس از خود مکیر * کرچه ماند در نوشتن
شیر شیر * قصه دن حصه بیورمغه شروع ایدوب دیرلر که پاك اولان اولیانك کارینی کندو نفسکدن قیاس طوتمه که
قیاس النفس علی النفس جائز دکلدر که برنفس برنفسه بکزه مك احتمالی یوقدر اکرچه بکزر یازلقده شیر شیره بونده
ایکی وجه اوزره معنی صحیح اولور اولا کتابتده لفظ شیر ایکیسی بری برینه مشابهدر ولیکن معنا بری ارسلان وبری
اپن معناسنه در پس صورتا مشابه ومعنا بری برینه مغایر اولدیلر ثانیا یازلقده شیرك شیره بکزه مسی بر اوستاد نقاش
بر ارسلانك بشکله نقشنی کاغده یازمه سیدر وفی الحقیقة اول کاغده یازیلان شیر ذی روح اولان شیره مشابهدر ولیکن
بینهما ماده تفاوت عظیمه ومغایرت کلیه واردر کذلك اهل صورت ایله اهل معنانك حالی بونك کبیدر اکرچه ایکیسی
بیله صورتا انساندر اما من حیث المعنی باطنلری یکسان دکلدر * مثنوی * جمله عالم زین سبب کمراه شد * کم کسی
ز ابدال حق آکاه شد * جمله عالم بو سببدن کمراه اولدی یعنی پاکلرك کارنی کندی نفسلری اوزره قیاس ایلدکلری سببدن
کمراه اولدی آز کسه ابدال محقدن آکاه اولدی خلاصهٔ کلام اولیاء اللهی کندیلری کبی زعم ایلدکلرندن انلرك اسرارنه
ومراتبنه عالم اولمیوب ضلالت وغوایتده قالدیلر دیمك اولور * مثنوی * همسری با انبیا برداشتند * اولیا را همچو خود
پنداشتند * انبیای عظام علیهم السلام ایله همسرلك یعنی برابرلك دعواسن طوتدیلر * کما قال الله تعالی حاکیا عنهم
قالوا ان انتم الا بشر مثلنا * اولیای عظامی کندیلر کبی زعم ایتدیلر * مثنوی * کفته اینك ما بشر ایشان بشر *
ما وایشان بستهٔ خوابیم وخور * بونلر دیمش که اشته بز بشر ز وانلر دخی بشر در بز وانلر خواب وخوره مقیدز * کما قال
الله تعالی فی سورة الفرقان حاکیا عنهم وقالوا ما لهذا الرسول یاکل الطعام ویمشی فی الاسواق * مثنوی * این ندانستند
ایشان از عمی * هست فرقی در میان بی منتها * اول کمراهلر اعمی اولدقلری جهتدن بو معنایی بیلمدیلر بونلر له انلرك
میاننده بی نهایت بر نوع فرق عظیم واردر مجرد صورت بشریتده مماثللری معنا دخی مماثل ومشابه اولمغی مقتضی
اولمز انکیچون حضرت حبیب اکرم صلی الله علیه وسلم بونلرك بشریتده مشترك اولمسنه اقرار بیوروب (انما انا بشر مثلکم
بیوردی ویوحی الی دیمکله بونلردن وجود شریفنی فرق وتمییز قیلدی پس حضرت خداوندکار دخی انبیا واولیانك کفار

وفجار ایله بشر یتده وا کلده وشربده ونفسا یتده مشترکلر اولوب لیکن من حیث المعنی بونلرک بیننده تفاوت عظیمه
اولدیغنی تفهیم ایچون ضرب مثل ایراد ایدوب بیوررلر * مثنوی * هردو کون زنبور خوردند از محل * لیک شد زین
نیش زان دیگر عسل * مثلا هر ایکی درلو آری یعنی بال آریسی وصاریجه آریدر بر یرده یدیلر لیکن بوندن نیش اولدی
واو بریسندن عسل اولدی (مثنوی) هردو گون آهو گیا خوردند زآب * زین یکی سرگین شد وزان مشک ناب) مثال آخر
ایکی دورلو آهو اوتلوق یدیلر وصو ایچدیلر بو برندن که مراد شکار آهوسیدر نجس اولدی واول برندن صافی مشک اولدی
مثنوی) هردو نی خوردند از یک آبخور) این یکی خالی وآن پر از شکر) مثال آخر هر ایکی نی که بریسی شکر قامشی وبریسی
غیر قامشدر بر ابخوردن ایچدیلر یعنی بر محلدن صو ایچدیلر بو بری شکردن خالی واول بری شکردن پردر (مثنوی) صد
هزاران اینچنین اشباه بین * فرقشان هفتاد ساله راه بین * بیچه یوز بیک بو تمثیلین اشباه وامثالی کور یعنی بوذ کر اولنان
تمثیلات کبی حددن زیاده امثال واشباه واردر وقس علی هذا سائر الامثال انلرک ما بیننده یتمش ییل مقداری یول کور
یعنی اهل صورتله اهل معنانک میاننده تفاوت عظیمه ومسافهٔ بعیده واردر (مثنوی) این خورد گردد پلیدی زو جدا *
وان خورد گردد همه نور خدا * بو کراه غدا وطعام یراندن پلیدلک جدا اولور یعنی انک وجودندن انجق نجاست آیریلور
واول طائفه که مراد انبیا واولیادر طعام وغدا یرید یکی نور خدا اولور (مثنوی) این خورد گردد همه بخل وحسد) وان
خورد زاید همه نور احد * بو گروه یر جمیعا اندن بخل وحسد ظاهر ومتولد اولورواول قوم پرشکوه یر جمیعا اندن احدک
عشقی طوغر * مثنوی * این زمین پاک وآن شورست وبد * این فرشته پاک وآن دیوست ودد * مثلا بو انبیا واولیا زمین
پاکدر واول کفره وفجره شوروبد یردرتته کم بو آیت کریمه بو ایکی طائفه نک حقنده خوب ولطیف مثال اولور (کما قال
الله تعالی فی سورة الاعراف (والبلد الطیب یخرج نباته باذن ربه والذی خبث لا یخرج الا نکدا) مثلا بو طائفهٔ
علیه فرشتهٔ پاکدر واول طائفهٔ خبیثه دیو کبیدر * مثنوی * هردو صورت گر بهم ماند رواست * آب تلخ وآب شیرین را
صفاست * هر ایکی صورت اگر بربرینه مشابه اوله رواومعقولدر زیرا صورتده اشتراکلری ومشابهت مقرردرتته کم
آجی صو ایله طاتلو صو یک صفاسی واردر یعنی ایکیسی بله صورتا صافیلر وصفوتده بری برینه مشترکلردر ولیکن ذوق
اولنسه ما بینلرنده تفاوت معلوم اولور * مثنوی * جز که صاحب ذوق که شناسد بیاب * او شناسد آب خوش
از شوره آب) که صاحب ذوقدن غیری بو ایکیسنک لذتنی کیم اکلر ادراک ایله خوش ولذیذ آبی تلخ وشوره آبدن اول اکلر
یعنی اول اهل ذوق اولان کمسه اکلر * مثنوی * سحر را با معجزه کرده قیاس * هردو را بر مکر پندارد اساس * اول اهل
ذوقدن غیریسی کفره کبی سحری معجزه یه قیاس ایلمش هر ایکیسنک بنیادنی مکر اوزره ظن ایلر یعنی بی ذوق وبی عرفان
اولان کمسه معجزه ایله سحرک ما بینی وصاحب معجزه ایله اهل سحرک میاننی فرق ایتمزلر تته کم جلد ثالثده ساحر بچه لر
بیاننده بو ایکیسنک میاننک فرقی مسطور اولمشدر فلیطلب فیه کرده نک فاعلی بیت اولده اولان صاحب ذوقدن
غیریسیدر * مثنوی * ساحران موسی از استیزه را * بر گرفته چون عصای او عصا * حضرت موسی علیه السلامک
زمانه سنک ساحرلری عناد ومجادله دن اوتری کندیلرینی حضرت موسی علیه السلام کبی زعم ایدوب انک عصاسی
کبی اللرنده عصا طوتمشلردی * مثنوی * زین عصا تا ان عصا فرقیست ژرف * زین عمل تا آن عمل راه شگرف
بو سحره نک عصاسندن تا اول عصایه وارنجیه دک بر عظیم فرق واردر وبو عملدن تا اول عمله وارنجیه دک براولو یول واردر
یعنی بو ایکیسنک ما بیننده مسافهٔ بعیده وفراسخ کثیره واردر * مثنوی * لعنة الله این عمل را در قفا * رحمة الله
این عمل را در وفا * بو عملک قفاسنده یعنی پیننده ومنتهاسنده اللهک لعنتی واردر واول عمل ایچون وفا ایلکده
اللهک رحمتی واردر که معجزات انبیا وکرامات اولیا مقتضئ رحمت خدادر * مثنوی * کافران اندر مری بوزینه طبع *
آفتی امد درون سینه طبع * کافرلر عناد وجدالده بوزینه طبعدر یعنی میمون طبیعتلودر که میمونک طبیعتی تقلید
اوزره مجبول اولمشدر کذلک کفره دخی عناد واستیزه ده آبا واجدادنه طبیعتلرینک مقتضاسی اوزره تقلید ایدرلر زیرا
سینه نک ایچنده طبیعت نفسانیه بر عظیم آفت کلدیکه کندی به هرنه ملایم اولورسه اکا تقلید ومیل ومحبت ایلر
* مثنوی * هرچه مردم میکند بوزینه هم * آن کند کز مرد بیند دم بدم * مثلا هرنه یی که انسان ایلر میمون هم آنی
ایلر که آدمدن آنی کوره دم بدم یعنی اهل طبیعت میمون کبی مردان الهی اولان انبیا واولیادن هرنه یی کورسه لر انلره
تقلیدا اول عملی بلا تحقیق ایلرلر ولیکن مقلد ایله محققک عملینک ما بینی میمون ایله انسانک عملی کبیدر * مثنوی * اوگمان
برده که من کردم چو او * فرق را کی داند آن استیزه رو * او میمون کمان ایلمش که بن انسان کبی ایلدم اول استیزه یوزلو
یعنی اول تقلیدده عناد وجدل ایدیجی ایکیسنک ما بیننده اولان فرقی نجن بیلور یعنی بیلمز * مثنوی * این کند از امر
واو بهر ستیز * بر سر استیزه رویان خاک ریز * بو امر الهیدن ایلر واو عناد ومرادن ایلر یعنی بو محقق کامل عملی امتثالا

لامر الله ایشلر واول بوزینه طبیعت اولان مقلد مجرد عناد وتقلیددن اوتری ایلر عناد وتقلید ایدیجیلرک باشی اوزره
طپراق صاچ ووجود ویرمه * مثنوی * این منافق با موافق در نماز * از پی استیزه آید نی نیاز * اول منافق موافقله
نمازده عناد وتقلیددن اوتری کلور تضرع ونیاز ایچون کلمز * مثنوی * در نماز وروزه وحج وزکات * با منافق
مؤمنان در برد ومات * صلات وصوم وحج وزکاتده مؤمنلر منافقلرله برد وماتده در یعنی غالب ومغلوب اولمقده در
مؤمنلر ایمانله تحقیقاً عمل ایلدکلری جهتدن دنیا وآخرتده غالبلردر ومنافقلر ایمانسز تقلید ایله عمل قیلدقلری
اجلدن دنیا وآخرتده مغلوبلردر * مثنوی * مؤمنانرا برد باشد عاقبت * بر منافق مات اندر آخرت * مؤمنلره
عاقبت برد اولور یعنی غالب اولورلر ونجات وفلاح بولورلر آخرتده منافق اوزره مات اولور یعنی خائب وخاسر اولورلر
وعذاب ولعنت بولورلر (مثنوی) گرچه هر دو بر سر یک بازیند * هر دو باهم مروزی ورازیند * اگرچه هر ایکیسی بیله
بر اویون باشی اوزره در یعنی مؤمن ایله منافق هر ایکیسی بر عمل طرفی اوزره در هر ایکیسی بری برینه نسبتله مروزی
ورازیدرلر مرو بر شهرک آدی وراز بر آخر شهرک اسمیدر که بینهماده مسافهٔ بعیده وفراسخ کثیره واردر
مروزی مروه منسوب ورازی رازه منسوب دیمکدر اولور بعضیلر مروزی مروه منسوب معناسنه در علی خلاف القیاس
مرو بر شهرک اسمیدر ورازی راز شهرنه منسوب معناسنه در ری بر شهرک اسمیدر دیمشلر * مثنوی * هر یکی سوی
مقام خود رود * هر یکی بر وفق نام خود رود * لیکن هر بریسی عاقبة الامر کل شئ یرجع الی اصله فحواسنجه کندی
مقامی جانبنه کیدر وهر بریسی کندی نامنک وفقی اوزره یعنی مقتضاسی اوزره کیدر بوراده نامدن مراد اصل
عند الله ازلی هر کسک ثابت اولان اسمیدر که لوح محفوظده اگر مؤمن ثابت اولدیسه ازلده اولان نامنک
موافقتی اوزره مقامی جانبنه کیدر واگر شقی ومنافق مسطور اولدیسه اول اسمک حکمی اکا آخر الامر غالب اولور
شقی ومنافق کیدر * مثنوی * مؤمنش خوانند جانش خوش شود * ور منافق گویی پر آتش شود * مؤمنه
مؤمن اوقورلر انک روحی خوش ومسرور اولور واگر مؤمنه منافق دیه سن پر آتش وزیاده مضطرب اولور * مثنوی *
نام او محبوب از ذات ویست * نام این مبغوض ز آفات ویست * یعنی اول مؤمنک نامی محبوب اولمق انک ایمانله
موصوف اولان ذاتندندر نفس الامرده ایمان محبوبدر انکچون موضوع اولان اسم دخی محبوب ویاخود مؤمنک
نامی علم اللهده ثابت اولان عیننه دن محبوب ومقبولدر که قبل من قبل بلا علةدر کذلک منافقک ذاتنک مغبوض
اولمسی آفاتندن ونفاقله موصوف اولان ذاتندندر فی الحقیقة نفاق آفت وبر یرامز صفتدر که انک قبحی انک اسمنی
دخی قبیح ایلر ویاخود منافقک نامی آفات ازلیه سندن مبغوضدر که اول آفات انک عین ثابته سنک اقتضاسیدر که
ورد من رد بلا علةدر * مثنوی * میم و واو و میم و نون تشریف نیست * لفظ مؤمن جز پی تعریف نیست * لفظ مؤمن
درت حرفدر ولفظ منافق بش حرفدر بو درت حرف ذات مؤمنه شرف ویرمز وبو بش حرفدن ذات منافقه عیب
وشین ایرمز بلکه لفظ مؤمن مصدق اولان ذاتی تعریف ایچون موضوع ولفظ منافق ظاهری باطننه مخالف اولان
ذاتی توصیف ایچون موضوع اولمشدر پس ذاتی مؤمن اولان کسه یه منافق دینسه وبونک امثالی الفاظ مکروهه ایله
تسمیه اولنسه نفسنه الم کلمز وناخوش اولمز زیرا بیلور که بو حروف انسانک ذاتنه عیب ویرمز لیکن بویله دین کسه یه
شرعاً مؤاخذه لازم کلور اما ذاتی نفاقله متصف اولان کسه یه منافق دیسک بو نام دون انک درونی عقرب کبی صوقر
زیرا نفسی مریض وخبیثدر پس لفظ منافق انک مرض نفسنی محرک اولور وخراشیده قیلور ونفسنه الم واضطراب
کلورنته کم * مثنوی * چون منافق خوانیش این لفظ دون * همچو کژدم می خلد در اندرون * بیوردقلری
بو معنایه اشارتدر زیرا معنی چونکم مؤمنه منافق اوقویه سن بو دون خبیث نام انک قلبنی عقرب کبی صوقر یعنی
اندن زیاده مجروح وبیحضور اولور * مثنوی * گرنه این نام اشتقاق دوزخست * پس چرا در وی مذاق دوزخست *
اگر بو منافق نامی اصلی دوزخ اولان نفاق صفتندن مشتق اولمیدی پس نیچون اول منافقده مذاق دوزخ
اولوردی که اول خشم وغضب واضطراب دروندر که جهنم صفتیدر * مثنوی * زشتیء این نام بد از حرف نیست *
تلخیء آن آب بحر از ظرف نیست * بو بد اولان منافق نامنک قبحی حرفدن دکلدر کذلک نیک اولان مؤمن لفظنک حسنی
دخی حروفدن دکلدر بلکه ایکیسنک بیله قبح وحسنی ذاتلرندندر نته کم دریا صوینک آجیلغی یرندن ویا برداغندن دکلدر
ذاتندندر واستعداد ازلیه سندندر * مثنوی * حرف ظرف آمد درو معنی چو آب * بحر معنی عنده ام الکتاب *
سورهٔ رعدده بو آیتدن مقتبس در (وما کان لرسول) ای ماصح لرسول ولم یکن فی وسعه (ان یأتی بآیة یعنی بر رسوله صحیح
اولمدی که آیتلردن بر آیت کتوره (الا باذن الله) اللهک اذنیله کتورر هر نه ایسه (لکل اجل کتاب) هر وقت وزمان
ایچون بر امر مکتوب ومقدر واردر تا اول وقت کلمینجه اول امر مکتوبک حکمی ظهور ایتمز (یمحو الله ما یشاء) الله

تعالى محو ونسخ ايلرلوحدن دیلدیکی نقشی (ویثبت) اثبات ایدردیلدیکی امری (وعنده ام الكتاب) واول اللهك
عندنده در لوح قضاء سابقه مشایخ صوفیه قتنده لوح درتدر اولا قضاء سابقه که عقل کل وعقل اول وحقیقت
محمدیه وقلم اعلی وام الكتاب دخی دیرلر بو جمله یه حدیث وارد اولمشدر اول ما خلق الله العقل اول ما خلق الله النور اول
ما خلق الله القلم) کبی پس بو لوح عقل کلده منقش اولان اموره من بعد تغیرات وتبدلات واقع اولمز ثانیا لوح قدر که
نفس ناطقۀ کلیه در لوح اولده مجمل اولان امور بو لوحده مفصلدر بوکا لوح محفوظ دخی دیرلر ثالثا لوح نفوس جزئیۀ
سمائیه که بونده منتقش اولور شکله وهیأته ومقداره بو عالمده هرنه وار ایسه اولکی لوح روح مشابه سنده در وایکنجی
لوح قلب مشابه سنده در واوچنجی لوح خیال مشابه سنده در ورابعا لوح هیولیدر که قابل صورتدر بو عالم شهادتده
پس بو لوحه لوح محو واثبات دخی دیرلر پس معنای بیت بودر که حروف ظروف کبیدر ومعانی اول حرفده آب کبیدر آب
معنانك بحری ایسه اول اللهك عندنده درکه اول بحر معنی ام الكتاب ولوح قضادر حرفدن مراد جمیع قوالب
انسانیدر زیرا جمیع عالم كلمات وحروف منزله سنده درکن امرینك مظهری اولدیغندن اوتری پس ظروف وقوالب
انسانیده هرکسك روحی واستعدادی وقابلیتی آب کبیدر پس هرکسك روحنده موضوع اولان شیرینلك وتلخلك
یعنی سعادت وشقاوت انسانك قوالب جسدانیسندن حاصل اولمق دکلدر بلکه بحر معنادن حاصل اولمشدر که اول
بحر معنی الله قتنده در واول بحر معنادن مراد ام الكتابدر معنیٔ آخر حروف ظروف کبیدر هر کلمه ده موضوع اولان
معنی آب کبیدر آجیلق وطتلولق صویك صفتیدر ظرفك دکل وبنك وبدلك معنانكدر حرفك دکل كذلك ایمان ونفاق
وخلاف ووفاق انسانك معناسندندر قلبندن دکل بحر معنی ایسه عند الله ثابتدر که اول ام الكتاب ولوح محفوظدر
هرکسك تلخ وشیرینلکی اول بحر معنادن ولوح بی خطادندر * مثنوی * بحر تلخ وبحر شیرین در جهان * درمیان
شان برزخ لا یبغیان * سورۀ رحمانده اولان ایته اشارتدر تفسیری بو جمله ده تفسیر مرج البحرین سرحنده کلور
معنای بیت آجی دریا وطتلو دریا جهانده بو ایکیسنك میاننده معنوی پرده وار درکه بری برینه متجاوز اولمزلر ومعنا
اختلاط قیلمزلر دیمك اولور بحر تلخدن مراد ازلده کافر ومنافق اولنلردر وبحر شیریندن مراد ازلده مؤمن وموافق
اولنلردر اگرچه بونلر بحسب الظاهر بری برینه مختلط اولورولیکن من حیث المعنی بری برینه مخالفت قیلورلرکه اول
برزخ معنوی بونلری بری برینه اختلاط ایلمکه قومز وبرزخ معنویدن مراد بوراده هر برینك خاصیت ذاتیه سی
واستعداد ازلیه سیدر * مثنوی * وانکه این هر دو زیك اصلی روان * برگذر زین هر دو رو تا اصل آن * بونی بیلکه بو هر
ایکی بحر بر اصلدن رواندر یعنی بو ایکی ضد اولان بحرینك اصلی حقیقت واحده درکه بو ایکیسی اول حقیقت واحده دن
بو عالمه روان اولمشلردر وظهور قیلمشلردر بو ایکی دریانك اختلاف صوریسندن کذر ایله تا بونك اصلی اولان حقیقت
واحده یه دك کیت بو جمله اختلافات صورینك متحد اولدیغی اول مرتبه ده سیرایت * مثنوی * زر قلب وزر نیکو در عیار
بی محك هرکز ندانی زاعتبار * قلب التونی وخالص التونی عیار ایلمکده محکسز مجرد اعتبار جهتندن بیله مزسن
بلکه بونلری بیلمکه وما بینلرینی فرق قیلمغه محك استرزیرا ایکیسنه بله صورتا التون اعتبار ایلرلر اما محکه اوردقده هر برینك
قبحی وحسنی عیانه کلور بونده زر قلبدن مراد مرائی ومنافقدر وزر نیکودن مراد مؤمن وموافق وعاشق وصادقدر
بو ایکیسنك ما بینی مجرد اعتبار جهتندن بیله مزسن بلکه بونلری بیلمکه وما بینلرینی فرق قیلمغه محك علم ومعرفت
لازمدرکه انبیا واولیایه مخصوص اولان محك علم ایله بونلرك ما بینی فرق اولنور وتمییز قیلنور * مثنوی * هر کرا در جان
خدا بنهد محك * هر یقین را باز داند او زشك * هر شول کمسه نك که خدای تعالی جاننده علم وعرفان محکنی قویه هر یقینی
اول کمسه شکدن کیرو بیلور وشك ایله یقینك ما بینی اول محك واسطه سیله فرق قیلور * مثنوی * در دهان زنده
خاشاکی جهد * انکه آرام که بیرونش نهد * بر دیرینك اغزینه بر خاشاك صیچرسه یعنی دوشسه اول دیری اول وقت
دکلنور وحضور ایلر که اول خاشاکی اغزندن طشره قویه * مثنوی * در هزاران لقمه یك خاشاك خرد * چون
در آمد حس زنده پی ببرد * نیجه بیك لقمه نك ایچنده بونکه بر کوچك خاشاك کلدی یعنی واقع اولدی زنده نك حسی ایز
ایلتدی یعنی اول کمسه اول خاشاکی وافر لقمه نك ایچنده ادراك ایلدی خلاصۀ کلام حس ظاهریده بو قدر فهم
وادراك وار درکه هزاران لقمۀ نفیسه نك ایچنده بر خاشاك خرد اولسه آنی ادراك ایلر پس حس باطنیده دخی اول قوت
وقدرت وار درکه نیجه بیك افعال صالحه اولسه وانك ایچنده نفاق وکفردن بر فعل اولسه در حال آنی ادراك
ایلر ویا خود هزاران مؤمن صادق ما بیننده بر منافق انلره هر حالده تشبه قیلسه بینه اول منافقی قوت ذائقۀ علمیه سی
اولان عارف بیلور وادراك قیلور * مثنوی * حس دنیا نردبان این جهان * حس دینی نردبان آسمان * دنیایه منسوب
اولان حس بو جهانك نردبانیدر یعنی بو جهان صورینك عمارتنك اسبابیدر حس دنیویدن مراد دنیایه

متعلق اولان ادراکاتدرکر ظاهری اولسون وا کر باطنی اولسون یعنی حواس ظاهره وباطنه دن دنیوی اولان
حسلرك هر بریسی بو جهان صورینك نردبانیدر دیمك اولور امادینه منسوب اولان حس که بوندن مراد ادراکات
عرفانیه وایقانیه در نردبان آسمان معنویدر وم‌رقات درجات عالم آخرویدر (مثنوی) صحت این حس بجوییداز طبیب
صحت آن حس بجوییداز حبیب * اول حس دنیوینك سلامت وصحتنی طبیب صوریدن ایستیکز زیرا طبیبان
طبیعته خلل کلان حسلره معالجه ایله باذن الله صحت ویرمك ممکندر بو حس دینینك یعنی ادراکات یقینك صحت
وسلامتنی حبیبدن طلب ایلیك حبیبدن مراد حضرت خدا وانك خلفاسی اولان هر عصرده اولیا واصفیادر که
بونلر طبیبان الهی وحبیبان ربانیدر لرکه دینی وروحانی اولان ادراکاته خلل کلسه باذن الله اکا صحت ویررلر واول
حسلری خللدن قورتروب سلامت مرتبه سنه ایرکوررلر * مثنوی * صحت این حس زمعموری تن * صحت
آن حس زتخریب بدن * اول حس صورینك صحتی تنك معمورلغندندر بو حس دینینك وادراکات یقینك صحتی بدنك
ویران وخرابلغندندر * مثنوی * راه جان مر جسم را ویران کند * بعد از آن ویرانی آبادان کند * زیرا جانك
یولی البته جسمی ویران ایلر اول ویرانلقدنصکره ینه معمور ایلر حاصل معنی اولدر که جان یولنه برکسه سالك اولسه
اول طریقك حکمی جسمك شهوات ومقتضیاتنی ازاله قیلر بعد فناء اوصاف الجسمانیه آنی لذائذ روحانیه وقوای عقلیه
وعرفانیه ایله معمور وآبادان ایلر * مثنوی * ای خنك جانی که در عشق مآل * بذل کرد او خانمان وملك ومال * ای
سعادتلو شول برجانکه مآل ومآبك عشقنده یعنی فی الحقیقه مرجع ومصیر اولان خدای تعالینك جنتنده خانمانی
وملك ومال وجاننی بذل ایلیه تا سعادت ابدیه یی وحیات طیبه یی حاصل قیله ابتدای حالده جان ومالنی بذل قیلان وانك
مقابله سنده اجر جمیل وجزاء جزیل بولان کسه ایچون بو مثللری ضرب ایدوب بیوررلر * مثنوی * کرد ویران
خانه بهر کنج زر * وزهمان کنجش کند معمورتر * مثلا برکسه خانه یی ویران ایلدی زر خزینه سندن اوتری که انده
مدفون ایدی وکن بیلدی وینه همان اول کنجدن خانه سنی اولکیدن معمورراك واطیفراك ایلر اول کنجی بولدقده
* مثنوی * آب را ببرید وجو را پاك کرد * بعد از ان جو را آروان کرد آبخورد * مثال آخر برکسه صویی باشندن
کسدی وجویی پاك ایلدی یعنی محل آب اولان ایرمغی نجاست وخباثتدن پاك ایلدی اندنصکره ایرمغه ایچمکه لایق
اولان صویی روان ایلدی آبخورد بونده ایچمکه لایق آب دیمکدر * مثنوی * پوست را بشکافت وپیکان را کشید
* پوست تازه بعد ازانش بردمید * مثال آخر برکسه دری یی یاردی ودمرنی انك ایچندن طشره چقردی اندنصکره
تازه دری انك یرینه بتدی * مثنوی * قلعه ویران کرد واز کافر ستد * بعد ازان برساختش صد برج وسد * مثال
آخر برپادشاه کافر قلاعندن برقلعه نك حین محاربه ده برج وباروسنی ویران ایلدی کافردن الدی ویران ایدوب کافر
الندن الدقدنصکره اول قلعه یی دوزوب اکا نیجه یوز برج وبارو وسد دوزدی بوجمله امثال بدایت حالده بذل قیلان ونهایت
کارده انك اجر وعوضن بولان کسه‌لر حقنده اولور * مثنوی * کار بیچون را که کیفیت نهد * این که کفتم این ضرورت
می دهد * صحت این حس بجوییدیتندن بو بیته کلنجیه دك بسط ایلدکاری قاعده وطریقته اولان انحصاری نفی
ایچوندر کان بیوررلر که اکرچه بز بر طریقت ایلدك که اول راه جان جسمی ویران ایلمکلکدر ودخی سالك کنج توحید
ایچون خانهٔ وجودین خراب وجود وهویی اول کنجدن معمور ومستطاب قیلمقدر دینشدی وبونك امثالی ضروب
امثال ذکر اولنمشدی اوبله اولیجق کار بیچون همان بو کونه طریقته منحصردر بوندن غیری اکا یول یوقدر دینمش اولمز
زیرا کار بیچون کیم کیفیت ویررویاخود نه کسه انك فعلنی برحالته وبرطریقته مربوط قیلور بز سوزلرکه دیدم بو ضرورت
ویررزیرا کاه اولور که اول حق برقولنی بلا ریاضة ولا مجاهدة کماله ایرکورر وجهل وغفلتله مرده ایکن درحال علم
ومعرفتله دیری کورر * مثنوی * که چنان بنماید وکاهی چنین * جز که حیرانی نباشد کار دین * افعال خدا وتیرهٔ واحده
اوزره دکلدر تا عقل وقیاسه صغه (فعال لما یرید ویفعل ما یشاء ویحکم ما یرید) انك شان شریفنده ظاهر
وبدیدر پس کاه اولور اکثر یا طاعات وعبادات ایدنه ومجاهده وریاضت بولنه کیدنه کرامت وولایت ویرر وکمال ووصاله
ایرکورر وکاه اولور که بی مجاهده چوق کسه‌لر مشاهده مرتبه سن بولوروروی مقصودی کورر و مجاهده ایلینلر
وریاضت یولنه کیدنلری محروم قیلور کوررسنکه نیجه کسه جمیع عمرنی کفر وعصیانله کچورر آخر عمرنده اکا ایمان
وایقان وعرفان شرابن ایچوررلر ودرحال کفر وعصیاندن کچوررلر ومرتبهٔ حقیقته اوچوررلر مثلا سحرهٔ فرعون کبی
وبعضلر دخی طاعت وعبادت قیلور حتی ولایت وکرامت مرتبه سن بولور وعند الناس مقبول ومسلم اولور آخر الامر
کافر اولور مثلا بلعم وبرصیصا کبی (لا یسئل عما یفعل وهم یسئلون) درانکیچون کل ذو فنون کار دینده حیران
ومجنوندر * کم عاقل عاقل اعیت مذاهبه * وجاهل جاهل تلقاه مرزوقا * هذا الذی ترك الاوهام حائرة * وصیر العالم

النعره زند بقا * مثنوی * نی چنان حیران که پشتش سوی اوست * بل چنین حیران که غرق ومست دوست *
دینده حیراندن مراد اغجلین حیران دکل که پشتی حق جانبنه ویوزی خلق جانبنه دربلکه مراد اولان بو غجلین حیراندرکه
دوستك مست ومستغرقیدر دینده حیران ایکی قسمدر برقسمی حیران حق شکلنده حیران خلقدر ومعرض محبت
وجود مطلقدر لباس دین وزی اهل یقین ایله وکلام مشایخ کزینله جلب دنیا وجمع احبا ایلر وخلقه دین وتقوادن
وراه خدادن سویلر وبر قسمی دخی مست ومستغرق دوست اولمشلردر ترك کائنات ومخلوقات قیلمشلر ورضای باری یی
اختیار ایتمشلر ودائما مذهب عشق ومحبته کتمشلردر نته کم ابن فارض بو ایکی قسمه اشارت بیوررلر (شعر * فما اخترت
حتی اخترت حبیك مذهبا * فواحیرتی ان لم تکن فیك حیرتی (مثنوی) ان یکی را روی اوشد سوی دوست * وین یکی را
روی او خود روی اوست * مست ومستغرق دوست اولان حیرانك یوزی (بلی من اسلم وجهه لله وهو محسن
آیتنك طبقنجه دوست جانبنه اولدی وپشتی حقه ویوزی خلقه اولان حیرانك یوزی خود آنك کندی یوزیدر یعنی قلبی
خود وجه مخلوقیتی وبشریتی جانبنه درحق جانبنه متوجه دکلدر وسروری مرحوم ازخود فانی کشت وبخدا
پیوست تصرف وتوجه ازان خدا شده دیمسی او حیرانك یوزی اول دوستك یوزیدر دیمك معناسنی مشعر اولور نته کم
شمعی دخی بو معنایه ذاهب اولوب واو برینك خود آنك وجهی دوستك وجهیدر که مراد ارباب حقیقتك کزیده سیدر که
مرتبهٔ استغراق وعالم وجددن جدا اولمز دیمشدر ولیکن سیاق وسباقه مناسبی آزکاور وبو معنالرك نه چنان
حیرانکه پشتش سوی اوست بیتنده توفیقی مشکل اولور فالاول اولی * مثنوی * روی هریك می نکر می دار پاس *
بو که کردی تو زخدمت روشناس * هر برینك یوزینه نظر ایله وحفظ طوت یعنی حیران خلق وحیران حق اولان
کسه لرك ذاتلرینه نظر ایله وبونلرك خاصهٔ ذاتیه لرنی قلبکده حفظ ایت بولایکه خدمتدن سن روشناس اوله سن یعنی
مرجودرکه خدمت الهیه ده وخدمت مشایخ ربانیه ایلکدن حقیقت شناس اوله سن رو بونده ذات وحقیقت
معناسنه در * مثنوی * چون بسی ابلیس آدم روی هست * پس بهر دستی نشاید داد دست * چونکه آدم صورتلو
شیطان چوقدر یعنی صورتده آدمی وسیرتده شیطاندر که شیطان خلقی نیجه اضلال ایدوب صراط مستقیمدن
چیقاررسه اول ضال ومضل همچنان خلقك ضلالتنه سبب اولور پس بیعت وارادت ایچون هر برا اله ال ویرمك لایق
دکلدر زیرا احتمالدرکه شیطانی ونفسانی اولوب مرشد لباسیله متلبس اوله ومشایخ محققین زینه داخل اولوب
ناسی بو مکرله صید قیله * مثنوی * زانکه صیاد آورد بانك صفیر * تا فریبد مرغ را آن مرغ کیر * زیرا که صیاد صفیر
صداسنی کتورریعنی قوش کبی صقلق دوروب اوترتا اول قوش طوتیجی مرغی الدایه بوندن مقصود صورتا صالح ومعنا
ابلیس صالح کبی اولان کسه لردرکه الفاظ وکفتار مشایخله خلقی صید ایدرلر واول دردمندلره اولیا وانبیانك
کلاملرندن دانه دوکوب دام مکرلرینه قید ایدرلر * مثنوی * بشنود آن مرغ بانك جنس خویش * ازهوا آید بیابد
دام ونیش * اول مرغ کندی جنسنك بانکنی ایشیدر اول بانکه مغرور اولوب هوادن آشغه کلور ودام ونیش بولور یعنی
دامه کرفتار اولوب هلاك اولور * مثنوی * حرف درویشان بدزدد مرددون * تا بخواند برسلیمی زان فسون * فقیران
حقیقی اولان درویشلرك حرفنی یعنی کلمات واصطلاحاتنی دون همت اولان مرداوغورلر تا کم برسلیم وساده دل کسه
اوزره اندن افسون اوقویه یعنی اولیا وفقرانك کلامنی بربون کسه یه سویلیه تا کم اول ساده دلی بو حیله ایله صید ایلیه
* مثنوی * کار مردان روشنی وکرمیست * کار دونان حیله وبی شرمیست * مردان الهینك کاری کرمیت ونورانیتدر
دونلرك ومدعی وکذاب اولان متقوللرك کارلری بی حیا القدر وخدعه وحیلتدر * مثنوی * شیر پشمین ازبرای کد
کند * بومسیلم را لقب احمد کند * سؤال ودریوزه دن اوتری بوکدن ارسلان ایلر یعنی شیران طریقت صورتنی
اورنوب اهل دنیایه انلرکبی سوزسویلرلر وحال بوکه قلبلری کلاب وذبابه مشابهدر (کما قال صلی الله علیه وسلم سیخرج
فی آخر الزمان من السکر رجال یختلسون اهل الدنیا بالدین ویلبسون جلود الضأن السنتهم احلی من السکر وقلوبهم
قلوب الذئاب الی آخر الحدیث کذا فی المصابیح فی باب السمعة والریا) بو مسیلم کذابه احمد لقب ایلرلر بو مسیلم کذابدن
مراد اول مدعی ولافزنلر کندی نفس خبیثلریدرکه انکا پیغمبر علیه السلام حضرتلرینك اسمیله ورسمیله زیب وزینت
ویروب کندیلرینی نبی وولی علامتلریله معلم ایدوب خلقی صید ایچون انلره صورت صلاحدن کورینورلر مسیلم کذاب
شول کسه درکه حضرت رسول صلی الله علیه وسلمك اواخرینه قریب ظهور ایدوب دعوای نبوت ایلمشدر بعد وفات
النبی علیه السلام حضرت ابوبکر رضی الله عنه برمقدار عسکر ایله اوزرینه واروب انکله محاربه قیلوب آخر الامر قاتل
حضرت حمزه اولان وحشی آنی قتل ایلمشدر نته کم سورهٔ مائده ده اولان (یا ایها الذین آمنوا من یرتد منکم عن دینه
آیتنده اهل تفسیر دین دهمرتد اولنلری اوچ قسم ایدوب بو مسیلمهٔ کذابك دخی قصه سنی بوکونه یازمشلردر مسیلمة تنبأ

وكتب الى رسول الله صلى الله عليه وسلم من مسيلمة رسول الله الى محمد رسول الله اما بعد فان الارض نصفها لى ونصفها
لك فاجاب عليه السلام من محمد رسول الله الى مسيلمة الكذاب اما بعد فان الارض لله يورثها من يشاء من عباده
والعاقبة للمتقين فحاربه ابو بكر رضى الله عنه بجنود المسلمين وكان بينهم قتال شديد فنصر الله المؤمنين عليهم وقتل
مسيلمة على يد وحشى قاتل حمزة وكان يقول قتلت خير الناس فى الجاهلية وشر الناس فى الاسلام كذا فى مشكوة
الانوار * مثنوى * بو مسيلم را لقب كذاب ماند * مر محمد را اولوا الالباب ماند * بو مسيلمك عاقبت لقبى كذاب قالدى
وحضرت محمد صلى الله عليه وسلمك تحقيقا لقبى اولوا الالباب قالدى اولوا الالباب عقللر صاحبلرى معناسنه در اولوا اسم
جمع اولور وحضرت رسول صلى الله عليه وسلمك عقل شريفى حددن زياده اولديغيچون وكندولرى واحد كالالف
قاعده سى اوزره جمع منزله سنه تنزيل اولنوب اولوا الالباب دينلدى (مثنوى) ان شراب حق ختامش مشك ناب
باده را ختمش بود كنده عذاب) اول مردان الهى ودوستان ربانى شراب حقدر كه انك عاقبت وخاتمه سى مشك نابدر يعنى
مرداروخواروهلاك وبوار دكلدر وبونلردن نوش ايلين شراب خورلرك دخى خاتمه سى سعادت كردار وبرقرار عنبر نثاردر
فليتنافس المتنافسون بو شرابك حقنده دينلسه اليق ولمثل هذا فليعمل العاملون بونلر ايچون ذكر قيلنسه احقدر
اما اول دونانكه بادهٔ شيطان ومادهٔ عصياندرلر انلرك خاتمه سى فضاحت وشناعت وعذاب وعقوبتدر وبونلرك
مشربندن شارب اولان طالبلرينك دخى عاقبتلرى وغايتلرى ذهابت وهلكت ورذالت وخباثتدر نته كم بو مكارلرك
حالنى طالب حق اولنلره اعلام واشعار ايچون وزير غدار وحيله كار بدكردارك وانى مرشد اتخاذ ايلين غباوت شعار
وبلاهت دثارلرك عاقبة الامر هلكت وبوارلرين تحرير وتذكار بيورورلر تا سالك اولنلر بو قصه دن حصه دار وبهره دار
اولهلر (داستان پادشاه جهود كه نصرانيانرا ميكشت از بهر تعصب ملت خود (مثنوى * بود شاهى در جهودان
ظلمساز * دشمن عيسى ونصرانى كداز * جهودلرده برظلم دوزيجى پادشاه وار ايدى عيسانك دشمنى ونصرانى يى
اريديجى يعنى نصرانى يى هلاك ايديجى ايدى * مثنوى * عهد عيسى بود ونوبت آن او * جان موسى او وموسى جان او *
اول زمان حضرت عيسانك زمانى ايدى ونوبت نبوت انك آنى ايدى يعنى اكا مخصوص ايدى حقيقتده خود
اوموسانك جانى وموسى انك جانى ايدى زيرا ايكيسى حضرت حق جل شانه نك پيغمبرلريدر وايكيسنك جانى حقيقتده
بردر اختلاف المجلى صورتده در وبحكم (لانفرق بين احد من رسله) جميع پيغمبرلر حقيقتده متحد در وحقيقتلرينه
وجانلرينك نورينه نظر اولنـدقده برانلرك ما بيننى فرق ايلمز اما مراتب حسبيله برى برلرندن افضل اولمسى محقق
ومصرحدر (كما قال الله تعالى تلك الرسل فضلنا بعضهم على بعض * مثنوى * شاه احول كرد در راه خدا *
آن دو دمساز خدايى را جدا * احول شاه خدا يولنده اول ايكى خدايه منسوب دمسازى جدا ايلدى يعنى طريق
حقده برى برينه موافق ايكى پيغمبرى كه حق طرفندن كلمكده برابر ايكن اول احول ودوبين بونلرك حقيقتنه نظر
ايتميوب ظاهر شريعتلرينه باقوب بونلرى برى برندن غيرى عدا ايلدى انك احول ودوبينلكنى تفهيم ايچون استاد ايله
شاكردك قصه سنى على طريق التمثيل ايراد ايدوب بيورورلر * مثنوى * كفت استاد احولى را كاندرا * رو برون آر
از وثاق آن شيشه را * مثلا بر استاد بر شاشى يه ايتدى كه ايچرو كل يورى خانه دن اول شيشه يى طشره كتور * مثنوى
كفت احول زان دو شيشه من كدام * پيش تو آرم بكن شرح تمام * اول احول ايچرو كيروب خانه ايچره شيشه يى ايكى
كوروب استادنه ايتدى اول ايكى شيشه دن بن قنغيسنى سنك اوكه كتورم تمام شرح وبيان ايله * مثنوى * كفت
استاد آن دو شيشه نيست رو * احولى بكذار وافزون بين مشو * استاد احوله ايتدى اول ايكى شيشه دكلدر يورى
شاشيلغى قو وزياده كوريجى اولمه * مثنوى * كفت اى اوستا مرا طعنه مزن * كفت اوستا زان دو يك را بر شكن) احول
استادنه ايتدى اى اوستاد بكا طعنه اورمه زيرا شيشه ايكيدر استاد احول شاكردينه ايتدى او ايكى شيشه دن برينى صى
مثنوى * چون يكى بشكست هر دو شد ز چشم * مرد احول كردد از ميلان وخشم) چونكه اول احول بر شيشه يى
صيدى اول بريسى دخى اولمدى يعنى احولك چشمندن ناپيدا اولدى زيرا اولده هم برايدى * مثنوى * شيشه يك بود
وبچشمش دو نمود * چون شكست آن شيشه را ديكر نبود * حقيقتده شيشه برايدى وانك كوزنده ايكى كوروندى
چونكه شاكرد بريسنى صيدى اوبريسى چشمندن كتدى زيرا حقيقتده اول برايدى مرئى اولان خيال دخى كوزندن
غائب اولدى پس پادشاه جهود دل ديدهٔ باطنى احول ايدى بو احول ظاهر شيشه يى ايكى كوردى يكى كبى اول احول باطن
انبياى عليهم السلام وحدت پيشه يى ايكى كوروب بربرندن فرق ايلدى پس ديدهٔ باطنك احول اولمسنه سبب وعلت
نه كونه خصلت ايدوكنى بيانه شروع ايدوب بيورورلر مردزياده ميلندن وغضبندن شاشى اولور يعنى بو ايكى صفت
قبيحه موجب احول بصر بصيرت اولور ومردى حقيقت بينايلكدن دور وكور قيلور جهود پادشاهى حقيقت

کورمکدن کورودورقالدیغی کبی (مثنوی) خشم وشهوت مردرا احول کند* زاستقامت روح رامبدل کند* غضب وشهوت مردی احول ایلر روحی استقامتدن مبدل ومحول ایلر یعنی قوت غضبیه وقوت شهویه انسانك بصر بصیرتنه علل وخلل ویروب روحی عدالت واستقامتدن تبدیل وتغییر قیلوب حقه میل قیلمقدن وحقیقت بین اولمقدن آنی دور ومهجور ایلر* مثنوی* چون غرض آمد هنر پوشیده شد* صد حجاب ازدل بسوی دیده شد* چونکه غرض کلدی هنر مستور اولدی کوکلدن کوزیجانبنه یوز پرده اولدی یعنی برکسه انواع هنرلك صاحبی اولسه وبرکسنك کوکلی کوزینه غرض نفسانی کلسه واول صاحب هنره اول غرض ایله نظر قیلسه آنك جمله هنری پوشیده اولورونیجه یوز حجاب آنك کوکلندن کوزی جانبنه حائل اولور* مثنوی* چون دهد قاضی بدل رشوت قرار* کی شناسد ظالم ازمظلوم زار جونکه قلبنده قاضی رشوته قرار ویره وغرض نفسانی پیدا اوله ظالمی زار وضعیف مظلومدن نجن اکلر بلکه غرض سببیله ظالمه معاونت ایلر* مثنوی* شاه ازحقد جهودانه چنان* کشت احول کالامان یارب امان* شاه جهودلره منسوب اولان کین وغضبندن آنجلاین احول اولدی که الامان یاربی الامان یعنی یاربی اول خویدن سن امین ایله دیمك اولور* مثنوی* صدهزاران مؤمن ومظلوم کشت* که پناهم دین موسی را وپشت) اول لعین یوز بیك بی کناه مؤمن دیه لدی بو اعتقاد اوزره که دین موسانك حافظ ومعینی ام (آموختن وزیر مکر پادشاه را جهت رفع نصرانیان* مثنوی اووزیری داشت رهزن عشوه ده* کو براب ازمکر بربستی کره* اول پادشاه جهود یولا اوریجی عشوه ویریجی یعنی حیله ومکر قیلیجی بروزیر طوتردی که اول وزیر آب اوزره مکرندن دوکوم بغلردی یعنی آبی بغلردی وجاری وساری اولمقدن کیرو قوردی دیمك اولور* مثنوی* کفت ترسایان پناه جان کنند* دین خود را ازملك پنهان کنند* وزیر پرتزویر پادشاهنه ایتدی ترسالر جانلرنی حفظ ایلرلر یعنی هلاك اولمقدن خوف ایلرلر پادشاهدن کندی دینلرینی پنهان ایلرلر یعنی هلاك خوفندن دینلرنی ستر واختفا ایلرلر* مثنوی* کم کش ایشانرا که کشتن سود نیست* دین ندارد بوی مشك وعود نیست) انلری دیلمه زیرا دیلمکك فائده سی یوقدر دین رایحه طوتمز زیرا مشك وعود دکلدر* مثنوی* سر پنهانست اندر صد غلاف* ظاهرش باتست وباطن برخلاف* دین یوز غلاف ایچنده پنهان سردر انك ظاهری سنکله در وباطنی خلاف اوزره در* مثنوی* شاه کفتش پس بکو تدبیر چیست* چارهٔ این مکر واین تزویر چیست) شاه وزیره ایتدی پس بو که تدبیر ندر سویله اول مکرلك واو تزویرلك چاره سی ندر (مثنوی* تا نماند در جهان نصرانئ* نی هویدا دین ونی پنهانئ) تا کم جهانده بر نصرانی قالمیه نه بر آشکاره دینلو ونه بر پنهان دینلو بو هم وجهدر نه دینی آشکاره اوله نه دینی پنهان حاصل معنی قتل عام ایدوب نصاری قومنی جمیعا هلاك ایدم کرکسه دینی آشکاره وکرکسه پنهان ایلسونلر دیمك اولور* مثنوی* کفت ای شه کوش ودستم را ببر* بینی ام بشکاف ولب در حکم مر* وزیر دیدی ای شه المی وقولغمی کس مصرع ثانیده اولان لب در حکم مرده بر قاچ وجه جائزدر اولا مر امر یا مردن امر اوله بو تقدیرجه معنی بورنمی یاروایه حکم ایلکده امر ایله بینیمی یاردقدنصکره بنی زیر داره کتوردیدی وثانیا مر مردن امر اوله معنی بینیمی یار ولبی حکم ده مرور ایله یعنی لبکی حکم ایلکده انفاذ واجرا ایله معناسنه اولور وثالثا مر تلخ معناسنه اولوب حکم مضاف اوله معنی بینیمی یار ولبمی دخی آجی حکم ایلکده ویا خود بینیمی یار ولبکی آجی حکم ایلکده ایله دیمك اولور* مثنوی* بعد ازان در زیر دار آورمرا* تا بخواهد یك شفاعتکر مرا* بو قدر سیاستدنصکره بنی دار اغاجی آلتنه کتور آحمق قصدنه تا بر شفاعت ایدیجی بنی ایستیه یعنی بکا شفاعت ایدوب صلبدن خلاص ایده* مثنوی* بر منادی کاه کن این کار تو* بر سر راهی که باشد چارسو* بو ایشی سن منادیلر ندا ایده جك برده ایله بر یول باشنده که چارسو اوله* مثنوی* انکهم ازخود بران تا شهر دور* تا در اندازم در ایشان شر وشور* اندنصکره بنی کندکدن تا ایراق شهره سور تا انلرك ایچنه فساد وفتنه وغوغا براغم که دینلرنه تمام اختلاف ونقصان واقع اوله کان پادشاه اول وزیر پرتزویره دیدی که سن انلره نه ایلیه جکسن وزیر دخی انلره ایلیه جکی مکری وسویلیه جکی فکری پادشاهه تقریر ایدوب دیدی (م ی(پس بکویم من بسر نصرانیم* ای خدای رازدان میدانیم) پس نصرانیلره دیم که سرله بن نصرانی یم یعنی نهانی دینده ام ای راز بیلیجی خدا سن بنی بیلورسن (تلبیس ان وزیر جهود جهت قصد ترسایان وعرض کردن حال ایشان در پیش شاه* مثنوی* شاه واقف کشت از ایمان من* وز تعصب کشت قصد جان من) پادشاه بنم ایمانمدن یعنی نصرانیتمدن اکاه اولدی وتعصب وغضبندن شاه بنم جانمه قصد ایلدی* مثنوی) خواستم تا دین خود پنهان کنم* انچه دین اوست ظاهر آن کنم* ایستدم تا دینی شاهدن پنهان ایدم اول نسنه که انك دینیدر یعنی دینه لازمدر آنی ظاهر ایدم که یهودیتدر* مثنوی* شاه بویی برد از اسرار من* متهم شد پیش او کفتار من شاه بنم اسرارمدن بر رایحه ایلتدی یعنی سرمی طویدی شاه قتنده بنم سوزم متهم وبی اعتبار اولدی* مثنوی*

كفت كفت تو چونان درسوزنست * ازدل تو تادل من روزنست * شاه ايتدى سنك سوزلرڭ نان ايجنده ا بكنه كبيدر
يعنى سوزلرڭ زياده ضررلودر من القلب الى القلب روزنة طبقنجه بنم قلبمدن تاسنڭ قلبكه پنجره واردر * مثنوى *
من ازان روزن بديدم حال تو * حال تو ديدم نتوشم قال تو * بن اول روزندن سنڭ حالكى كوردم يعنى سنڭ حقيقت
حالكه ايردم سنڭ حالكى كوردم يعنى حقيقتنه نظر ايركوردم سنڭ مقالكى ايشتمزم وقبول قيلمزم بعض نسخده
نونڭ وواوڭ فتحه سيله نوشتم واقع اولمشدر بو تقديرا اوزره معنى بن سنڭ حالڭ كوردم وقالڭ دووردم ديمڭ اولور * مثنوى
كر نبودى دين عيسى چاره ام (او جهودانه بكردى پاره ام) اكر حضرت عيسانڭ دينندن بكا چاره ومدد اولميدى بعض
نسخده كر نبودى جان واقع اولمش يعنى اكر عيسانڭ جانى بنم چاره ودرمانم اولميدى اول شاه جهود بنى جهودانه
پاره لردى يعنى ترحم ايتميوب بنى پاره پاره ايلردى (ى) بهر عيسى جان سپارم سردهم) صد هزاران منتش برخودنهم
عيساادن اوترى جانمى تسليم ايلرم وباشمى ويررم عيساادن اوترى جان ويرمكى كندى نفسم اوزره صدهزاران
منت قورم يعنى آنى كماليله جانمه منت بيلورم * مثنوى) جان دريغم نيست ازعيسى وليك * واقفم برعلم دينش نيك نيك
* بو بيت نصارى قومنڭ جانبندن اولان سؤال مقدره جواب اولور كان انلر جانبندن ديمڭ لازم كلور كه چونكم عيسى
حضرتلرندن اوترى جان وباش ويررسن وآنى جانڭكه منت بيلورسن پس آنڭ يولنده جان فدا قيلمقدن نيچون دريغ
قيلورسن بو نلرڭ بو سؤال مقدرنه جواب ويروب دير عيساادن جانم دريغ دكلدر اما انڭ دينڭ علمى اوزره تمام واقفم
يعنى زياده خوب بيلورم بو سببدن شمدى اولمڭ استمزم * مثنوى * حيف مى آيد مرا كان دين پاك * درميان جاهلان
كردد هلاك * بكا حيف وظلم كلور كه اول پاك دين كه مراد دين عيسادر جاهلر اورته سنده هلاك وضائع اوله (مثنوى *
شكر ايزد را وعيسى را كه ما * كشته ايم اين دين حق را رهنما * الله وعيسايه شكر اولسون كه بز اول حق دينه
ومذهبه رهنما ودليل اولمشز * مثنوى * از جهود واز جهودى رسته ايم * تا بزنارى ميانرا بسته ايم * جهوددن
يعنى جهودلردن وجهودلقدن قورتلمشز تا كه بز زنار ايله ميانمزى بغلمشز * مثنوى * دور دور عيسيست اى مردمان
بشنويد اسرار كيش اى مردمان * اى مردملر دور عيسى دوريدر انڭ دينڭ اسرارنى جان ايله بندن استماع ايليكز تا كه سزه
تحقيق وبيان ايدم بو نده تنبيه بودر كه هر صورت ظاهرده لباس صلاح له متلبس ودين ايمانه متعلق كما له متكلم
اولان كسه لره اعتماد واعتقاد ايلمك جائز دكلدر زيرا صورتده صالح ومعناده طالح كسه چوقدر وظاهرا مؤمن
وموافق وباطنا كافر ومنافق آدمه نهايت يوقدر نته كم بو وزير پرتزويركبى كه صورتا ادعاى نصرانيت ايلدى ومعنا
صرف جهود ايدى بو جمله نصارى قومنه ايليه جكى مكر وتزوير در كه نصارى قومنڭ ما بيننه داخل اولمزدن وانلرى
بو حيله ايله اضلال قيلمزدن مقدم بو تزويرى پادشاه جهوده بو كونه تقرير ايلدى مثنوى (چون وزير آن مكر برشه برشمرد
ازدلش انديشه را كلى ببرد * چون وزير بو حيله يى شاه اوزره صايدى وبيان ايتدى وقلبنده مركوز اولان حيله
وحقدى بربر نه ايسه عيان ايلدى جهود شاهنڭ قلبندن جميع غم وغصه يى ايلتدى پس نصارى قومنى قتل عام
ايتمكدن فراغت ايلدى * مثنوى * كرد با وى شاه آن كارى كه كفت * خلق اندر كار وى مانده شكفت * شاه وزيره
ايلدى اول ايشى كه وزير ديدى يعنى سياست وعقوبتدن هرنه سويلدى ايسه آنى اول وزيره ايلدى خلق
اول وزيرڭ حالنده عجبه قالمش ايدى كه شاهڭ بو قدر مقبولى ايكن نيچون اكا سياست ايتدى ديو خلق تعجب
ايلدى بعض نسخده مصرع ثانى خلق حيران ماند ازان مكر نهفت واقع اولمش يعنى خلق اول مستور مكردن
حيران قالدى زيرا حقيقت حالى بيلمديلر * مثنوى * راند اورا جانب نصرانيان * كرد در دعوت شروع او بعد ازان * اول
وزير پرتزويرى نصرانيلر جانبنه سوردى بويله ايلدكدنصكره نصرانيلر تمام اعتقاد كلسون ايچون اندنصكره اول
وزير دعوته شروع ايلدى وقوم نصارى حضورينه كلوب اكا تابع اولمغه باشلديلر (قبول كردن نصرانيان اورا
از بوشش وضعف * مثنوى * صد هزاران مرد ترسا پيش او * اندك اندك جمع شد دركيش او * صد هزاران يعنى
حددن زياده مرد ترسا اول وزير پرتزويرڭ جانبنه آز آز انڭ محله سنده جمع اولدى تا اندن آيين دين عيسى نه ايسه اوكرنه لر
* مثنوى * او بيان ميكرد ايشان را براز * سر انكليون وزنار ونماز * او انلره راز ايله بيان ايلردى انجيل وزنار
ونمازڭ سرنى * مثنوى * او بظاهر واعظ احكام بود * ليك درباطن صفير ودام بود * اول وزير ظاهرده دين عيسانڭ
احكامنى وعظ ايديجى ايدى ليكن باطنده دام وصفيرى ايدى خلاصه معنى اول وزير ظاهرا احكام الهيه يى نقل ايديجى
ايدى وليكن باطنا اول احكامى خلقه دام ايدوب كندى اول دامڭ صفير وصداسى ايدى خلقى اول صفير ايله صيد ايدوب
كندى بيعت وارادتنه قيد ايلردى وبو حكايه نڭ مألى آفاقه وانفسه تأويل اولور آفاقده معتبر اولديغى تقدير اوزره
شاه جهوددن مراد شيطان جندر كه دشمن بنى آدمدر ووزير حيله كاردن مراد شيطان انس اولان مرائى ومزور

ولباس مشايخله ملبس ومصورلردروانفسده اولديغى تقديرجه شاه جهوددن مرادنفس ووزيرندن مرادقوت
واهمه اولور وعيسادن مرادروح ونصارادن مرادقوای روحانيه اولور پس شياطين انس اولان مرايى ومزورلرك
شياطين جنله كمال آشنالقلرى اولديغيچون (يوحى بعضهم الى بعض زخرف القول غرورا) مغزاسنجه اقوال مزخرفه يى
انلره القاايدرلروخلقى اضلال واغوا جانبنه كيدرلر ويومزورلرحين دعوتده اول مرتبه دشمن شيطان ومحب رحمان
كورينوروالباس ديانت وتقوايى برشكله بورينورلركه عوام كالهوام دكل بلكه اكثرهمام انلرى تميزوتشخيصه
قادراولمزلرالاالله نوريله ناظراولنلر كذلك انفسده دشمن قواى روحانى اولان شاه نفس طرفندن قوت واهمه انوار
عقلله مشوب ولباس ديانت وتقوا ايله مستوراولوب ظاهرا واعظ احكام اولوب عبادت وطاعته امرايلرامابالطنا
صفيرودام اولديغى جهتدن قواى علميه وعمليه دن حاصل اولان اذواق وانوارا خلاصى ازاله وهلاك ايلرمشايخ بوكا
خواطر ملبوسه ديرلرهركس نفسك بومكرنى تميزايده مزلر *مثنوى* بهراين بعض صحابه ازرسول * ملتمس بودند
مكرنفس غول * انكيچون بعض اصحاب كرام رسول نيكنام عليه السلامدن نفس غولك مكرنى ملتمس اولورلردى
وعبادت واخلاص جانده اغراض نهاندن نه مكروحيله قيلرآنى سؤال قيلورلردى عصمنا الله واياكم عن خواطر
الملبوسة ومكايد المتشيخين المطموسة *مثنوى* كوچه آميزدزاغراض نهان * درعبادتها ودراخلاص جان *
دى يارسول الله نهانى غرضلردن نه قارشدرورونه مكروحيله بيداايلرعبادتلرده وجان اخلاصنده نه مكروحيله ايلر
اكركوكاف عربيله اوقونورسه معنى بويله اولوركه اونفس عبادتلرده واخلاص جانده اغراض نهاندن نه مكرلرخلطايلر
مثنوى * فضل طاعت رانجستندى ازو * عيب ظاهررانجستندى كه كو) اول رسول مكرمدن طاعاتك فضلنى طلب
ايلمزلردى بونده ايكى وجه جائزدروجه اول اولدركه طاعت ايچون اولان فضل وثوابى ديمزلردى واندن استفسار
ايلمزلردى زيرا خالص اولان طاعاتك فضيلت وثوابى محقق اولديغنى بيلورلردى بلكه آندن ظاهراولان عيبى
استرلردى كه قنى يعنى طاعاتك ظاهرنده اولان عيبى ايلمزلردى زيرا شوائب اغراض ديوطلب ايلرلردى وجه ثانى
اولدركه اول پيغمبرعليه السلامدن طاعاتك زياده لكنى طلب ايلمزلردى زيراشوائب اغراض نفسانيه دن خالصه اولان
طاعات قليله اغراض نفسانيه ايله مشوبه اولان طاعات كثيره دن خيرلو اولديغنى بيلورلردى پس اندن عيب ظاهرى
قنى ديوجست وجو قيلورلردى كودى معناسنه امرحاضراولسه دخى جائزدر *مثنوى* مو بموذره ذره مكرنفس
مى شناسيدند چون كل ازكرفس * نفسك مكرنى مو بموذره بذره اول اصحاب اكلديلروفرق ايلديلر كرفس
ياپراغندن كلى فرق ايلدكارى كبى *مثنوى* موشكافان صحابه هم دران * وعظ ايشان خيره كشتندى بجان *
صحابه نك موشكافلرى يعنى مدققلرى نفسك حيله ومكرى بابنده ايلديكى وعظده انلرك جانى هائم وحيران قالوردى كه
نفس مكارك بوقدرحيله وخدعه سى انلرى متحيرقيلوردى نعوذ بالله من شرورانفسنا ومن سيئات حسناتنا (متابعت
كردن نصرانيان وزيررا بجملكى ازضعف چشم (مى) دل بدودادند ترسايان تمام * خودچه باشد قوت تقليدعام
*ترسالرتمام مرتبه اكا كوكل ويرديلر يعنى اكا اعتقاد واعتماد ايلديلرعوام كالهوامك تقليدنك خودنه
قوتى اولور بونده عوامك اعتقادوتقليدنده قوت وثبات اولمديغنه تنبيه واردر (ولهذا قيل اعتقاد العوام كذنب
الحمار تقوم ساعة وتسقط ساعة) كه بونلرطبيعتلرينك مشتهاسنه مناسب بركسه بولسه لرا كا محبت واعتقاد
قيلورلر واكرنفسلرينك هواسنه مخالف اندن برفعل وبرخصلت كورسه لراعتقادلرى درحال ساقط اولوب
اندن رجوع ايلرلردى *مثنوى* دردرون سينه مهرش كاشتند * نائب عيسيش مى پنداشتند * نصارانك عوامى
انك محبتنى سينه لرى ايچره اكديلر آنى حضرت عيسانك قائم مقامى صانديلر *مثنوى* او بسردجال يك
چشم لعين * اى خدا فريادرس نعم المعين * اول وزيرظاهرا دجال دينكبى ايدى وسرا بركوزلى دجال لعين
ايدى يك چشم اولمسى ظاهر بين لكندن عبارتدر نته كم حضرت نبى عليه السلام بوكونه دجال ومكارلردن تحذير
ايدوب بيورورلر تكون فى آخرالزمان دجالون كذابون يأتون لكم من الاحاديث بمالم تسمعوا انتم ولا آباؤكم فاياكم واياهم
لايضلونكم ولا يفتنونكم رواه ابوهريرة معناى مصرع ثانى اى خدا فريادرس بونلكبى مكارلردن سن لطيف
ومعين سن *مثنوى* صدهزاران دام ودانست اى خدا * ماچومرغان حريص بى نوا * اى خدا دنياده يوزبيك دام
ودانه واردر بزآج حريص مرغلركبى يزكه برازاجق نسنه ايله اسيردام اولورز بعض نسخه ده دام دانست واقع اولمشدر
اضافتله كه معنى بويله اولوراى خدا جهانده يوزبيك دانه طوزاغى واردر يعنى اشكاره دانه لر واردر ليكن معناده
داملردر *مثنوى* دمبدم مابسته دام نويم * هريكى كربازوسيمرغى شويم * الهى هربردمده بزبريكى دامه بغلنمش
ومبتلا اولمشزفرضى هربريمز اكرباز واكربرسيمرغ اوله وز يعنى مع هذا اكرهر بريمز عقل وادراكده سيمرغ كبى

وشکار معانی ومعارف ایلمکه بلز کبی اولورسقده بنم بردامه مبتلا اولمقدن خالی اولمزز * مثنوی * می رهانی هر دمی
مارا وباز * سوی دامی میرویم ای سرفراز * الهی کمال لطفکدن هر بردم اول داملردن سن بزی خلاص ایلرسن وکیرو
ای بی نیاز بز دامه جانبنه کیدرز (مثنوی) ما درین انبار کندم می کنیم * کندم جمع آمده کم می کنیم) الهی بز بو انبارده کندم
ایلرز یعنی بو انبار وجودده اعمال وطاعات بغدایلرین تحصیل ایلرز جمع اولمش کندمی ضایع ایلرز یعنی وساوس
شیطانیه وحیله ومکر نفسانیه نك قلب ایچره دخولی اولدیغی اجلدن انلرك استراقه سی سببیله اعمال وطاعاتك
ذوقی کندمی ضایع ایلرز مع هذا صور اعمال وطاعات موجوددر ولیکن انلرك ذوقی ونوری مفقوددر * مثنوی *
مینندیشیم آخر ما بهوش * کین خلل درکندم است از مکر موش * آخر بز عقل وادراکمزله اندیشه ایلمزز که کندمده
بو خلل موشك مکرندندر یعنی عملك ذوقی بغدایك نقصان وخللی موش کبی اولان شیطانلرك مکر وفسادندندر که
انلرك ذوق ولذاتنی انبار درونندن هردم استراقه ایلر (مثنوی) موش تا انبار ما حفره زدست) از فنش انبار ما ویران شدست
موش تا که بزم انبارمزه حفره اورمشدر یعنی موش کبی اولان شیطان بزم انبار قلبمزه تا کم دلك دلمش ودخول
قیلمشدر اول موشك فن وضررندن بزم انبارمز ویران اولمشدر * مثنوی * اول ای جان دفع شر موش کن * وانکهی
درجمع کندم کوش کن * اولا ای جان موشك شرنی دفع ایله واندنصکره کندمك جمع وتحصیلنه کوش وسعی ایله والا اول
کندمدن سکا هیچ بر فائده اولمز زیرا سن جمع ایلرسن موش ضایع ایلر * مثنوی * بشنو از اخبار آن صدر صدور * لا صلوة
تم الا بالحضور * اول صدرلر صدرینك خبرلرندن ایشت که بیورمشدر لا صلوة الا بحضور القلب یعنی نماز کامل وتمام
اولمز الا قلبك حضوریله پس کندمدن مراد بو راده ذوق درون وحضور قلب اولور وشیطان صلوات و طاعاتدن حاصله
اولان ذوق ولذاتی وحضور قلبی مکر وحیلهایله ازاله ایلر وصلوات وطاعاتك روحی کیدوب انجق رسم وصورتی قالور
وبلا حضور رسم صلوة عند اهل الذوق صلوة حکمنده اولمز * مثنوی * کر نه موشی دزد در انبار ماست * کندم اعمال
چل ساله کجاست * اکر بزم انبارمزده خرسز موش اولمیيدی یعنی انبار درونمزده سارق اولان ابلیس قرار قیلمیيدی
پس قرق ییل مقداری اولان عمللرك بغدایی قنده در یعنی قرق ییلدن برو ظهوره کلان اعمالك اذواق وانواری بغدایی
قلبکده یوقدر پس معلوم اولدی که طاعاتدن حاصله اولان ذوقی نفس وشیطان آخذ اولور وازاله قیلور ایمش
* مثنوی * ریزه ریزه صدق هر روزه چرا * جمع می ناید درین انبار ما * آز آز واوفق اوفق هر کونك صدقی نیچون بو بزم
انبارمزده جمع اولمز روزه مدن صوم اولسه دخی وجهدن خالی اولمز ومعنایه خلل کلمز یعنی هر صومك صدقی از از نیچون
بو بزم انبار درونمزده جمع کلمز وکثیر اولمز اکر بر انباره کونده برقاج دانه داخل اولسه وضایع اولمسه بعد الایام جمع اولمق
وانبار طولمق مقرر اولوردی پس بزم دخی درونمز انبارنده هرکون اولان اعمالك صدقی وذوقی دانه لری ضایع
اولمیيدی وشیطان آنی بر جانبدن سرقه قیلمیيدی انبار قلبی صدق وذوق ایله پر اولان صدیقلر کبی بزم دخی قلبمز
پر اولوردی وصدق وصفا ایله دولردی پس بو معنایی تفهیم ایچون بو بیتلری مثل موقعنده ایراد ایدوب بیوررلر (مثنوی
بس ستاره آتش از آهن جهید * وان دل سوزیده پذرفت وکشید * مثلا آهندن آتشك چوق ستاره سی صچره دی
یعنی چقمقدن آتشك وافر شرارهلری ظهوره کلدی واو یانمش کوکل آنی قبول ایتدی وچکدی (مثنوی) لیك درظلمت
یکی دزدی نهان * می نهد انکشت بر استارکان * ولیکن ظلمتده بر دزد اول ستارهلر اوزره نهانی پرمغنی قور
* مثنوی * می کشد استارکانرا یك بیك * تا که نفروزد چراغی از فلك * بر بر اول ستارهلری یعنی شرارهلری سوندررر
تا کم فلکدن بر چراغ شعلهلنمیه آهندن مراد طاعاتدر وستارهلردن مراد انوار طاعاتدر دل سوزیدهدن مراد
عاشق سوختهنك قلبیدر ظلمتدن مراد ظلمت نفسانیه ودزددن مراد وساوس شیطانیهدر پس تقدیر کلام بویله دیمك
اولور که طاعات وعباداتدن ستاره وشرارهلر کبی انوار لامعه صچره دی وظهوره کلدی واول یانمش کوکل اول انواری
سوختهوار قبول ایتدی ودرونه چکدی ولیکن ظلمت نفسانیهده بر دزد بر تلبیس خفیه اول ظاهر اولان نورلر اوزره
مکر واضلال پرمغلرنی قورر واول وسوسه وتشویش ودغدغه پرمقلریله اول نورلری بر بر سوندروب ازاله ایلر تا کم آسمان
معنویدن بر چراغ روحانی شعلهلنمیه وکندینك خباثت وخیانتی ظهوره کلمیه زیرا اول دزد لئیم بیلور که خانهٔ دلده چراغ
روحانی شعلهلنورسه ونور الهی ظهوره کلوب منور درون اولورسه کندینك مکر وفسادی عیان اولور وحیله وخدعهیه
مجالی قالمیوب آخر اول خانهدن فرار قیلور پس بنه مناجاته وحضرت حق جانبنه عرض حاجاته شروع ایدوب
بیوررلر * مثنوی * کر هزاران دام باشد در قدم * چون تو با مایی نباشد هیچ غم * الهی اکر هزاران دام اولورسه قدمده
یعنی هر بر آدمده چونکم سن بزمله اولهسن یعنی سنك هدایت وعنایتك بزمله اوله هیچ غم یوقدر (م ی) چون عنایاتت
بود با ما مقیم * کی بود بیمی از آن دزد لئیم) الهی چونکم سنك عنایت وهدایتلرك بزمله مقیم اوله وبزمه دائما هادی ورهنما

اوله اول اتیم اولان دزودن بزه نجن خوف وبیم اولور * مثنوی * هرشبی ازدام تن ارواح را * می رهانی میکنی الواح را
الهی سن قادرسن وشول فتاح سنکه هر کیجه تن دامندن ارواحی قورتاررسن والواحی قوپاررسن یعنی ذهنلر
لوحه‌لرندن نقوش خواطری قلع ایلرسن (مثنوی) می رهند ارواح هرشب زین قفس * فارغان نی حاکم ومحکوم کس
هر کیجه ارواح بو قفس تندن خلاص اولور فارغ وآزاده لردر نه کسه نك حاکمی ونه کسه نك محکومیدر ارواحدن مراد
بونده هر کسك روح روانیدر که روح تمییزدخی دیرلر حالت نومده خروج ایدن وعالم ارواحه کیدن روح بو روح روانیدر
وبدنده قالان روح حیوانیدر وفی الحقیقه نوم غلبه قیلوب روح روان بدن دامندن خلاص اولدقده عالم ارواحده
کسه نك حاکمی ودخی برکسه نك محکومی اولمدیغی کبی بعد الخلاص بواسطة النوم من البدن دخی همان بویله فارغ
وآزاده اولورلر پس بومحلده اول سؤال لازم کلورکه هر کیجه ارواح قفس تندن قورتلوب نائم اولدقده منامنده یا حاکم اولمقدن
ویا محکوم اولمقدن خالی اولمزاکثر ارواح انسانی خودخوابده بو قیود ایله مقیدلردر بو سؤاله جواب شافی اولدرکه
مشاهده حاکم ومحکوم اولان بو قیود زندانده قالان روح روانده کلدر بلکه روح حیوانیدرکه حس مشترکك واسطه سیله
کندو فی اوصوریت خیالیه ده کورر * مثنوی * شب ز زندان بیخبر زندانیان * شب ز دولت بیخبر سلطانیان * زندانده
اولنلر کیجه ایله زندان وحبسدن بیخبرلردر سلطانه منسوب اولنلر یعنی صاحب دولتلر کیجه ایله دولتدن بیخبرلردر
پس بو جهتدن هر بری فارغ وآزاده اولورلر اگرچه منامدهلرده هر بری برقید ایله مقید اولورلرسه ده (مثنوی) نی غم
واندیشه سود وزیان نی خیال این فلان وآن فلان * بو دام تندن خلاص ارواحه نه زیانك غمی ونه فائده فکری واردرنه
بو فلانك فکری ونه او فلانك فکری واردر بلکه بو جمله دن فارغ وآزاده اولورلر اگر بوراده بر سؤال اولنورسه که رؤیاده سود
وزیان اندیشه سی وبو فلانك فکری مقرردر وبا جمله بر قیود ایله مقید اولمق محققدر پس آزاده لك نو جهله میسر
اولور جواب اولدرکه رؤیا عالم ارواحله عالم اجسادك اورته سنده اولان عالم مثالده کورینور پس اکثر زمانده انسانك
ارواحی عالم ارواحه واصل اولوب رؤیا وخیالات دامندن دخی آزاده اولورلر وبعض زمانده لحکمة ولمصلحة اول ارواحی
حق تعالی عالم خیالده بر حال ایله مقید قیلور پس بو عالمده دخی قیوددن خالی اولمدیغنه بناء بو عالم اجسامدن عد اولنور
وحضرت خداوندگارك مرادشریفلری عالم اجسامدن وعالم اجسامه متعلق اولان عالم خیالدن دخی آزاد اولوب عالم
ارواحه وصول بولوب مستغرق وبی قید اولدقلرینه کوره در زیرا ارواح انسانینك حالت نومده اکثریا شانلری بی قید
وآزاده اولمقدر وبعض زمانده رؤیاده برقید ایله مقید اولمقدر پس بیوردقلری کلام اکثره بناء اولور وعالم ارواحده
اولان آزاده لکه نسبت اولور فافهم * مثنوی * حال عارف این بود بی خواب هم * گفت ایزد هم رقود زین مرم *
سورهٔ کهفده جناب عزت اصحاب کهف حقنده بیوردیلرکه (وتحسبهم ایقاظا) خطاب سلطان انبیا علیه السلامه ویا هر
خطابه قابل اولان کمسه‌یه در علی الانفراد یعنی اگر سن اول وقتده حاضر اولیدك وکوریدك اصحاب کهفی ای محمد
ویالکی کمسه ظن ایلیدك بونلری ایقاظ وبیدار وهم رقود حال بوکه بونلر نائم وراقدلردر (ونقلبهم) ای نصرفهم (ذات
الیمین یعنی برذونده ویو زبونلری صاغ جانبنه (وذات الشمال) وصول جانبنه (وکلبهم) بو اصحاب کهفك کلبی باسط ذراعیه
ایقلرینی بلسطلدر (بالوصید) فناء غاره قاشانی رحمه الله تأویلاتنده اصحاب کهفدن مراد عارف بالله اولان اولیادر
دیمشلردرکه بیورلر وتحسبهم ایقاظا ای وتحسب العارفین بالله ایقاظا لانفتاح اعینهم واحساسهم وحرکاتهم
والالتفات الی اشتغال الدنیا وهم رقود عن ما سوی الله فی الحقیقة ونصرفهم الی جهة الخیر ونقلبهم تارة الی جهة مقتضی
الطبیعة والشواغل الجسمانیة لظهور الحکمتنا وکلبهم ای نفسهم باسط ذراعیه ای قویهما بالوصید ای بفناء البدن
ملازمة لهم معنای بیت عارفلر اولنلرك حالی منلمسزهم بویکونه آزاده لك وبی قیدلك اولور اگرچه بونلر اویانق وبو عالمه
کوزلری آچق ظن اولنور لیکن بونلر بو عالمدن اویومشلردر وقیود بدندن خلاص اولمشلردر نته کم حق تعالی اصحاب
کهف حقنده بونلرك کوزلری آچق اولدیغی جهتندن بونلری کورن ایقاظ ظن ایلدیکی حالده بونلر راقدلردر بونلردن
اورکه دیدی پس برکسه نك هم بیدارشکل متحرك اولمسی وهم اویویوب عالمدن قطع علاقه قیلمسی بو آیتله اثبات اولنور
پس عارف بیدارشکل ایکن نیجه نائم اولوب وارواحك نوم واسطه سیله بولدیغی آزادملکی نیجه بولوردیمك لازم کلزنته کم
بو معنایه تبیین ایدوب تفسیر بیورلر * مثنوی * خفته از احوال دنیا روز وشب * چون قلم در پنجهٔ تقلیب رب *
عارف دنیانك احوالندن کیجه وکوندز اویومش وفارغ اولمشدر ربك تقلیبی پنجه سنده قلم کبیدر یعنی قلم کاتبك الندهٔ
نه کونه بی اختیار ایسه وانك حرکات وسکناتی وهر حالاتی کاتبك اولدیغی مقرر اولدیسه عارف دخی دست قدرت
الهیه ده کاتبك النده قلم کبیدر * مثنوی * هر که او پنجه نبیند در رقم * فعل پندارد بجنبش از قلم * اول کمسه که رقم
وکتابده دستی کورمز جنبش وحرکتده فعلی قلمدن صانور یعنی فعل وحرکتده تقلیب ربی مشاهده قلمز اول فعل

وحركتی عارفك وجودندن قیاس ایلر * مثنوی * شمهٔ زین حال عارف وانمود * خلق راهم خواب حسی درربود * حق تعالی حضرتلری عارفك بو حالنده برشمه كوستردی تا بوراحت جزئیه دن انلرك راحت وفراغت كلیه سنه دلالت واستدلال قیله لر وانلر كبی بونلر دخی بو عالمدن كوز یوموب راحت ابدیه بوله لر (مثنوی) رفته در صحرای بیچون جانشان * روحشان آسوده وابدانشان * بو خلایقك جانلری صحرای بیچونه كتمشدر انلرك روحی وبدنلری آسوده اولمش وراحت بولمشدر * مثنوی * وز صفیری باز دام اندر كشی * جمله را در داد ودر داور كشی * الهی بر صفیر وصدادن اول ارواحی دام بیچره كیرو چكرسن جمله سنی داد داوره چكرسن یعنی جمیع ارواحی عدل ایلكه وعادل اولمغه جذب ایلرسن تا كم بونلر بدنلرینه كله لر واعمال واحوالده عدل قیله لر وعادل اوله لر دیك اولور * مثنوی * چونكه نور صبحدم سر برزند * كركس زرین كردون پر زند * چونكم صباح دمینك نوری باش یوقروا وره یعنی ظهوره كله كردونك زرین كركسی قناد اوره یعنی كركس زرین كبی اولان آفتاب فلك عالمه ضیا كستر اوله * مثنوی * فالق الاصباح اسرافیل وار * جمله را درصورت آرد زان دیار * صباحلری ظهوره كتوریجی اولان خدا اسرافیل كبی جمله ارواحی اول دیاردن یعنی عالم ارواحدن عالم صورته كتورر وهركسی كندی كارنه مشغول ایلر بو بیت سورهٔ انعامده اولان آیت كریمه یه تلمیح اولور فالق الاصباح فلقت الشیء فلقا دیرلر ایكنجی بابدن یارمق معناسنه در واصباح بالكسر مصدر وبالفتح جمع صباحدر ای شاق عمود الصبح عن ظلمته الليل یعنی اول الله مظهر صباحدر ظلمات لیلدن (وجاعل الليل سكنا) ولیلی عبادنه مسكن قیلیجیدر (والشمس والقمر حسبانا) وشمسی وقمری حسابه آلت قیلیجیدر (ذلك تقدیر العزیز العلیم) بونلری بو منوال اوزره قیلمقلق اول عزیز وقوی اولان اللهك تقدیریدر كه جمیع احوال عالمدر * مثنوی * روحهای منبسط را تن كند * هر تنی را باز آبستن كند) منبسط روحلری یعنی ارواح مجرده یی تن ایلر یعنی ارواح مجرده یی تنه مقید ایلر هر تنی كیرو بوكلو ایلر یعنی هر بدنی تكلیفاتله مكلف قیلر و یا را عمال ایله آنی بوكلو ایلر * مثنوی) اسب جانها را كند عاری ززین * سر النوم اخ الموتست این * الله تبارك وتعالی وقت نومده جانلرا تنی بدن ایرندن عاری ایلر وروح روانی عالم مثاله طیران ایلر وروح حیوانی روح روانك ایاغنه بند كبی اولوب حین یقظه ده اول بند واسطه سیله حق تعالی اول روح روانی ینه بدنه كتورر وزین بدنی اكا بندایدوب ینه دركار اولور بو معنی النوم اخ الموت حدیثنك سریدر زیرا نوم احد توفیندر (كما قال الله تعالى وجعلنا نومكم سباتا) ای قطعا عن الاحساس والادراك (ولذا یقال للمیت المسبوت وقال ایضا الله یتوفى الانفس حین موتها والتی لم تمت فی منامها فیمسك التی قضى علیها الموت ویرسل الاخرى الى اجل مسمى * مثنوی * لیك بهر آنكه روز آیند باز * می نهد بر پایشان بند دراز * ولكن اندن اوتری كه كوندز بدنلرینه كیرو كله لر اول ارواحك آیقلرینه اوزون بندقور یعنی ارواحله اجسادلری ما بیننه علاقه وضع ایلر تا ارواح بدنلرندن حالت نومده بالكلیه قطع علاقه ایلمیه لر (مثنوی) تا كه روزش وا كشد زان مرغزار * وز چرا گاه آردش در زیر بار * تا كه اول علاقه واسطه سیله اول ارواحی كوندز مرغزار عالم ارواحدن بدنلرینه كیرو چكه واوتلاقدن جان آتلرنی بار آلتنه كتوره یعنی عالم ارواح چراكاهندن ارواحی تكالیف واعمال یوكلرینك آلتنه كتوره وهر بر روح اول باری حامل اوله مثنوی * كاش چون اصحاب كهف این روح را * حفظ كردی یا چو كشتی نوح را * تا ازین طوفان بیداری وهوش * وارهیدی این ضمیر وچشم وكوش * ارواح انسان هر كیجه قوالب ابدان حبسندن خلاص اولوب وصحرای ارض الله واسعه ده سیر قیلوب استراحت اولدقلرنده جناب حق بعض قوللرینك روحنی افكار شیطانیه ومكاید نفسانیه ومقتضای عقل ومعاش وطبع خفاشدن مصون ومحفوظ ایلر وعلى السحر روحلری بدنلرینه كلدكده كندیلرینی غل وغشدن پاك بولورلر وانلرك روحنی كه جناب حق حفظ قیلمیه على السحر قالقوب كندیلرینی طوفان حوادثه مستغرق بولورلر پس حضرت خداوندكار بو معنایه اشارت قیلورلر كه كاشكی اصحاب كهفك روحی كبی اول روحی حفظ ایدیدی ویا خود كشتی نوحی حفظ ایلدیكی كبی آنی حفظ ایدیدی تا بو بیدارلق طوفانندن وهوش جزوی كردابندن بو قلب وچشم وكوش خلاص اولیدی روایت صحیحه ایله مثبتدر كه هر كم بو دعایی یاتدیغی وقتده اوقوسه الله انك روحنی بلیات صوری ومعنویدن حفظ ایلیه وحضرت پیغمبر علیه السلام كندیلری اوقورلردی (باسمك ربی وضعت جنبی وبك ارفعه ان امسكت نفسی فارحمها وان ارسلتها فاحفظها بما تحفظ به الصالحین) واكثر بو دعایی دخی اوقورلردی (اللهم سلمت نفسی الیك وفوضت امری الیك والجأت ظهری الیك ووجهت وجهی الیك رهبة ورغبة الیك لا ملجأ ولا منجأ منك الا الیك آمنت بكتابك الذی انزلته وبنبیك الذی ارسلته * مثنوی * ای بسا اصحاب كهف اندر جهان * پهلوی تو پیش تو هست آن زمان * ای چوق اصحاب كهف یعنی عارف بالله جهانده بو زمان سنك یانكده وسنك اوككده واردر حاصل معنی قیامته دكن عالم اولیاء اللهدن خالی دكلدر (مثنوی) غار با او یار با او در سرود

مهر بر چشمست وبر کوشت چه سود* غار اول اصحاب کهف مشابهسنده اولان عارفلرله دریار انکله سرورده در بووجه اوزره دخی معنی ویرملك جائزدر غارا کابار ومعیندر انکله سرود وتغنیده در غاردن مراد بونده خدای تعالیدن استعاره درکه اولیا وعرفانك هردم ملجاء ومأواسیدر سنك چشمك اوزره وکوشك اوزره مهر و پرده وارد را نلرسنك یانکده واوکده اولدیغی نه فائده ایلر زیرا انلری کورمکه دیدهٔ عشق ومحبت الله نظر ایلك لازمدر وعاشق ومحب اولمیان کسه لر انلرك مشاهده سندن بی بهره وبی نصیبدر شمدی بو معنایی توضیح ایچون مجنون وایلانك قصه سنی تقریر ایدوب بیوررلر نظیره آوردن قصهٔ لیلی راز سؤال خلیفه (م ی) کفت لیلی را خلیفه کان توبی) از تو مجنون شد پریشان وغوی) خلیفه لیلی یه ایتدی که اول سنمیسن که سنك عشقکدن مجنون پریشان وآزغون اولدی (مثنوی ازدکر خوبان تو افزون نیستی کفت خامش چون تو مجنون نیستی* حسنده سن غیری خوبلردن زیاده دکاسن لیلی خلیفه یه ایتدی ایسم اول سن چونکه مجنون وعاشق دکاسن خلیفه لیلایه حقیقتی ایله مشاهده ایتمکه قادر اولمدیغی کبی عوام دخی اولیاء اللهك سرلری مشاهده ایتمکه قادر دکللردر زیرا عین رضا ومحبتله ناظر اولمزلر بلکه عین سخط وچشم صورتله ناظر اولورپس بونلرك کوزندن انلرك حسن معنویسی مستور اولوب انلرك جمال با کمالی مشاهده سندن محروم قالورلر (مثنوی* هر که بیدارست او در خواب تر* هست بیداریش از خوابش بتر* هر شول کسه که بیدار و احوال دنیادن خبرداردر اوزیاده خواب غفلتده در انك بیدارلغی انك خوابندن بدتر وقبیحتردر زیرا خوابده ایکن کناهلردن واحوال دنیادن بریدر اما بیدارلقده کناهلردن وقیود دنیویه ایله مقید اولوب خطا وعصیاندن خالی دکلدر* مثنوی* چون بحق بیدار نبود جان ما* هست بیداری چو در بند آن ما* چونکه حقله بیدار اولمیه بزم جانمز بلکه عقل وحسله بیدار اوله اول بیدارلق بندده اولمق کبی بزه لایق اولدی دیمك اولور لفظ درا کر ظرف معناسنه اولورسه اما وصف ترکیبی اولورسه اول بیدارلق قیوباغی کبی بزم لایقمز اولدی دیمك اولور حد ذاتنده عقل وحسله بیدارلق بند در وحدت وسد راه حقیقتدر ویاخود بند ایکی طاغ اورته سی وعقبه معناسنه در تقدیر معنی اول بیدارلق بزم ایچون دربند کبیدر دیمك اولور* مثنوی* جان همه روز از لکدکوب خیال* وز زیان وسود واز خوف زوال* جان دوکای کون خیالك دبه اورمسندن یعنی خیال وفکر جانی اورسه ایوب مشوش قیلمسندن وزیان وفائده دن وزوال خوفندن *مثنوی* نی صفامی ماندش نی لطف وفر* نی بسوی آسمان راه سفر* اول جانك نه صفاسی ونه لطافت ونه قوتی قالور ونه آسمان ونه عالم ملکوت جانبنه روحه سفر یولی قالور بلکه بو عالم سفلیده نفس وشیطان الندمزبون اولوب عالم علوی مشاهده سندن وتجلیات الهی معاینه سندن محروم قالور* مثنوی* خفته او باشدکه او از هر خیال* دارد امید وکند با او مقال* فی الحقیقه خفته اول کسه اولور که او هر خیالدن امید ورجا طوتر وخیال ایله مصاحبت مقال ایلر یعنی قلبنه کلان خیالات دنیویه یه وجود ویروب انکله مکالمه ایلر وعمرنازنینی بیهوده یره صرف ایلر* مثنوی* دیورا چون حور بیند او بخواب* پس زشهوت ریزد او بردیو آب* مثلا اول کسه دوشنده شیطانی حوری کبی کورر پس اول کسه شیطانه شهوتدن آب دوکر یعنی شیطان سبیله احتلام اولور* مثنوی* چونکه تخم نسل را در شوره ریخت* او بخود آمد خیال از وی کریخت* چونکه نسل تخمنی شوره یره دوکدی اول کندیسنه کلدی یعنی بیدار اولدی خیال اندن قاچدی خیالدن مراد شیطاندر که آنی دوشنده کوردی پس عمرنی بیدارلقده هوا وهوسه وخیال وآرزویه صرف ایلین کسنه بو کابکزر* مثنوی* ضعف سر بیند از آن وتن پلید* آه ازان نقش پدید ناپدید* اول احتلام اولان کسه اندن باشنك ضعف وصداعنی وتننی پلید وناپاك کورر آه اول خیال اعتباریله ظاهر وحقیقت اعتباریله معدوم اولان نقشدن که نتیجه کسه نك ضلالت وهلاکنه سبب اولور بوندن مراد دنیادر که صورت حسبیله ظاهر وحقیقت جهتندن معدوم وفانیدر بو معنی دخی جائزدر که ناپدیدن مراد باطن اولدیغی حسبیله حضرت حق ونقش پدیدن مراد دنیا اولوب اول ناپدیدك پدید وآشکار اولان نقشندن دینه پس دنیا خصوصنده بر آخر مثالك ضربنه شروع ایدوب بیوررلر* مثنوی* مرغ بر بالا پران وسایه اش* می دود بر خاك پران مرغ وش* مرغ فلك جانبنه پرواز ایدیجی وانك سایه سی یرلرطپراق اوزره قوش کبی اوچوجی اولدیغی حالده بونده مرغدن مراد اسما وصفات الهیه در وسایه دن مراد نقوش وخیالات دنیویه در* مثنوی* ابلهی صیادان سایه شود* میرود چندانکه بی مایه شود* بر ابله اول سایه یی صید ایدیجی اولور اول قدر یلرکه مایه سز وقدرتسز اولور زیرا عمرنی اکا صرف ایلر *مثنوی* بی خبر از مرغان عکس هواست* بیخبر که اصل آن سایه کجاست* اول ابله بی خبر که او سایه او هواده اولان مرغك عکسیدر بی خبردر اول ابله که اول سایه نك اصلی قنده در یعنی دنیا که خیال ظل کبیدر واسما وصفات الهیه مرغ کبیدر ابله اولان بی معرفتك خبری یوقدر که بو دنیانك نقوش وآرایشی اسما

وصفات الهیه نك عكوس وظلالیدر وبو سایه وپیرایه صورینك اصلی مرتبهٔ حقیقتده در پس اصلی قویوب سایه
وپیرایه نك صید وشكارینه سعی قیلان عمرینی ضایع قیلور ومقصود بالذاتدن محروم قالور نته كم تمثیل ایدوب بیوررلر
مثنوی * تیرانداز دبسوی سایه او * تركشش خالی شود از جست وجو * اوله شكار ایلمك قصدنه سایه جانبنه اوق اتر
طلب وسعیدن آنك تركشی خالی وتهی اولور یعنی سهام انفاس قواسنی سایهٔ دنیا جانبنه رمی ایلر وجست وجو تیرلرندن
انك تركشی خالی قالور تركشدن مراد عمردر نته كم بیوررلر * مثنوی * تركش عمرش تهی شد عمر رفت * از دویدن
در شكار سایه تفت * آنك عمری تركشی بوش اولدی عمری كتدی رفت فعل ماضی مفرد مذكر غائبدر سایه نك
شكارنده تفت یلمكدن اوتری یعنی كرمیت ایله یلمكدن اوتری بودخی وجهدر سایه نك شكارنده یلمكدن پر حرارت
اولدی بیابان بیورد قدنصكره انك مكرنه فریفته و نقوش ظاهره سنه كرفتار وشیفته اولان ابلهك بو قید ودامدن
خلاص ونجات بولمسنه وسیله نه ایدیكنك بیاننه شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * سایهٔ یزدان چو باشد دایه اش)
وارهاند از خیال وسایه اش * اول ابلهك سایهٔ یزدان یعنی ظل الهی اولان ولی عالیشان چونكه دایه ومربیسی
اوله آنی سایه دن وخیالدن كیرو قورترر * مثنوی * سایهٔ یزدان بود بندهٔ خدا * مردهٔ این عالم وزنده خدا * یزدانك
سایه سندن مراد خدانك بنده سی اولور اول بندهٔ خدا بو عالمك مرده سی وخدانك زنده سیدر یعنی بو عالمدن بر موجب
موتوا قبل ان تموتوا اولمش ومیت كبی فراغت قیلمش وخدای تعالی ایله زنده اولمشدر وآنك قرب وصالنی بولمشدر
* مثنوی * دامن او كیر زوتر بیكمان * تارهی در دامن آخر زمان * ای اسیر سایهٔ دنیا اولان كسه اول سایهٔ خدانك
دامننی طوت یعنی آنك تبعیت وانقیادی ذیلنه علی الفور تشبث ایت بی كمان تا كم آخر زمانك دامننده اولقدن
قورتله سن یعنی تا كم بی شبهه آخر زمانك نهایتنده واقع اولان فتن ومحندن نجات بوله سن * مثنوی * كیف مد
الظل نقش اولیاست * كو دلیل نور خورشید خداست * سورهٔ فرقانده اولان آیت كریمه دن مقتبسدر نته كم بیوررلر
الم تر الی ربك) نظر ایتمز میسن یا محمد ربكك صنعنه وقدرتنه (كیف مد الظل) نه حال ایله ظلی بسط ایلدی ظلدن مراد عند
اهل التحقیق ظلال كائنات وصور مكوناتدر مد ظلدن مراد اظهاریدر یعنی ربك بو وجود خارجینی نجه اضافی
بسط ایدوب اظهار ایلدی (ولو شاء لجعله ساكنا) اكر ربك دیلرسه اول ظل كائناتی خزینهٔ عدمده ساكن قیلوب غیب
مطلقده منعدم ومكتوم قیلور (ثم جعلنا الشمس علیه دلیلا) اندنصكره بز قیلدق شمسی اول ظلك اوزرینه دلیل قیلدق
زیرا شمس اولمینجه ظل معلوم اولمز شمسدن مراد عقلدر یعنی بز شمس عقلی قیلدق بو ظل كائناتك اوزرینه دلیل قیلدق
تا حقیقتی نور عقل ایله منفهم اوله (ثم قبضناه) ای ذلك الظل یعنی اندنصكره بز اول ظلی اخذ ایلدك (الینا) بزم جانبمزه
(قبضا یسیرا) ای سهلا غیر عسیر یعنی آسانلغله معنای بیت كیف مد الظل كه حق تعالی بیوردی كه اندنصكره مراد
عند اهل التحقیق ظل كائناتدر وبو سایهٔ كائنات نقش اولیادر كه اول اولیا دلیل نور ذات خدادر كو ضمیری اولیانك
نقشنه راجع اولسه دخی جائزدر بو وجه اوزره معنی كه اول نقش اولیا اولان ظلال كائنات دلیل نور ذات خدادر دیمك
اولور وبو وجود خارجینك نقش اولیا اولمسی بو وجهله در كه جمله عالم حقیقت محمدیه نك صورتی ونقشیدر زیرا مدبر
موجودات ومربی ممكنات اولدر وهر كامل ومكمل كه مظهر اسرار حقیقت محمدیه اوله بو عالم بالكلیه انك جسدی
وصورتی ونقشی كبی اولور حیث ما یشاء انده تصرف ایدرلر نته كم ابن فارض حضرتلری بیوررلر * شعر * ولا فلك الا
ومن نور باطنی * به ملك یهدی الهدی بمشیئتی * مثنوی * اندرین وادی مرو بی این دلیل * لا احب الافلین كو چون
خلیل حضرت واهب الاحسان والانعام سورهٔ انعامده حضرت خلیل علی نبینا وعلیه السلامك مبدأ حالنده اولان
احوالنی حكایه بیوررلر (فلما جن علیه اللیل) وقتا كم حضرت ابراهیمك اوزرینه لیل بوروبوب ستر ایلدیسه قاشانی لیلی
طبیعت جسمانیه ایله تأویل ایدوب دیر كه فلما اظلم علیه اللیل ای عالم الطبیعة الجسمانیة فی صباه واول (رأی كوكبا
یلدزلری كوردی تأویلی یعنی رأی كوكب ملكوت الهیكل الانسانی التی هی النفس المسمات روحا حیوانیة اذ وجد
فیضه حیوانه وتربیته یعنی هیكل نفس انسانك كوكبی كه روح حیوانیدر انك حیوتنی وتربیه سن وفیضن بولدیسه
قال هذا ربی) حضرت ابراهیم علیه السلام دیدیكه بو كوكب بنم ربمدر وتأویلده بو كوكب روح حیوانی بنم ربمدر دیدی
فلما افل) وقتا كم اول كوكب زایل اولدیسه تأویلده یعنی روح حیوانیه صفتی انوار قلب وآثار رشد وتعقل ایله زائل اولدیسه
قال لا احب الافلین دیدی كه بن زایل اولان شیلره محبت ایتمزم قال القاشانی ای الغاربین فی الجسم المحتجبین به حضرت
خداوند كاردخی تعلیم بیوررلر كه طریق وحدت وراه جناب عزته دلیل ورهنماسز كتمه ونقوش كائناته لا احب
الافلین دی خلیل وار وجمله یه دل ویرمه زنهار * مثنوی * روز سایه آفتابی را بیاب * دامن شه شمس تبریزی بتاب *
یوری سایه دن بر آفتابی بول یعنی سایهٔ الهی اولان ولینك وجود ظاهریسندن آفتاب احدیتی بول تبریزه منسوب

شاه

شاه شمسك دامنی بولهٔ یعنی اکر سایهٔ وجود ولیدن آفتاب حقیقی بولمق استرسك شاه معنی اولان شمس الدین
تبریزی قدس الله سره العزیز حضرتلرینك دامن امر وارشادنی محکم طوت بتاب لغتده بولدیمك معناسنه در
وبو محلده محکم طوت معناسنه استعمال اولنور * مثنوی * ره ندانی جانب این سور وعرس * از ضیاء الحق حسام
الدین بپرس * بو سور وعرس جانبنه یول بیلمز ایسهك سوردوکون معناسنه عرس کلنه و کوکویه اطلاق اولنور
لیکن بونده محبوب معناسنه استعاره قیلنور ندانی ده استفهام معناسی ویریلور تقدیر کلام اکر بو محبوبهٔ حقیقته
وآنك وصالی سورنه یول بیلمزسك حقك ضیاسی اولان حسام الدین چلبی افندی قدس الله سره العزیز حضرتلرندن
سؤال ایله که اول محبوبهٔ حقیقتك وآنك وصالنك طریقنی اعلا بیلور وبو محبوبك وصالنه عاشق اولانلرکا اقتدا قیلور
یعنی بو ایکی کامل عصرلرینك مرشد ومربیسیدر اکر شمس حضرتلرینی بوله مزسك اول معشوقك یولنی حسام الدین
چلبی افندیدن صور بو معنی اول عصرده اولنلره کوره در پس اول عصرده اولمینلره نسبت بو کلامدن حصه بودرکه
ای آفتاب حقیقی بولمق استین شاه طریقت اولان شمس حضرتلرینك مشربنده بر ولینك دامن امر وارشادنی طوت
واکر اول محبوبك وصالنه یول بولمزسك حسام الدین صفتلو بر مرشد کاملدن انك طریقنی سؤال ایت دیمك اولور
مثنوی * ور حسد کیرد ترا در ره کلو * در حسد ابلیس را باشد غلو * اکر حسد یولده سنك بوغازکی طوته حسدده
ابلیس لعین ایچون غلو اولور یعنی طغیان اولور وتجاوز قیلور بونده مشایخ عظامه واولیای کرامه حسد ایلمکدن
حذر ایلمکه تنبیه وادرتنه کم شیطان حضرت آدم علیه السلامه حسد ایلیوب وسرکش اولوب انده اولان
نجه منافع وفوائددن محروم قالدی کذلك ولی اولنلره وارشاد قیلنلره شیطان کبی حسد قیلان وانا خیر منه دیوب
سرکش اولان کسلر انلرك منافع دینیه وفوائد یقینیه سندن محروم قالور * مثنوی * کوز آدم ننك دارد از حسد *
با سعادت جنك دارد از حسد * زیرا که او شیطان حسدندن آدم علیه السلامدن عار طوتر وفی الحقیقه سعادت ایله
جنك طوتر حسدندن که آدم علیه السلام حضرتلرینه ملائکه کبی محبت ومطاوعت قیلسه ایدی سعادت ابدیه
واصل اولوردی چونکه انکا حسد ایلیوب مخالفت قیلدی کندینك سعادتی ایله جنك طوتوب دولتنك یولن
اوردی (مثنوی) عقبهٔ زین صعبتر در راه نیست * ای خنك آنکس حسد همراه نیست * راه حقده بو حسددن اصعب
ودشوار بر عقبه یوقدر ای سعادتلو شول کمسه که حسد انکا همراه کلدر * مثنوی * این جسد خانهٔ حسد آمد بدان
از حسد آلوده باشد خاندان * بو جسد انسانی حسد خانه سی کلدی بیل ای اهل طریق حسددن خاندان آلوده
اولور یعنی حسد بر صفت قبیحه درکه خاندان وجود انسانی بی ملوث قیلور * مثنوی * کر جسد خانهٔ حسد باشد
ولیك * آن جسد را پاك کرد الله نیك * اکرچه جسد انسانی خانهٔ حسد اولور ولیکن بو جسدی الله تبارك
وتعالی ایو پاك ایلدی نته کم انبیا واولیا واصفیانك جسدلرنی پاك ایلدیکی کبی مادام که تطهیر الهی برکسه نك خانهٔ
جسدنی ماء علم ومعرفتله پاك قیلمیه انك جسدی خانهٔ حسد اولقدن خالی اولمز دیمك نکته سنی اشعار ایلر * مثنوی
طهرا بیتی بیان پاکیست (کنج نورست ار طلسمش خاکیست) سورهٔ بقره ده بو آیتدن مقتبسدر (وعهدنا) ای امرناهما
(الی ابراهیم واسماعیل) یعنی بز امر ایلدك ابراهیم واسماعیله (ان طهرا بیتی) تطهیر ایلك بنم بیتمی دیمکلکله
(للطائفین) طواف ایدنلر ایچون (والعاکفین) دخی مقیم اولنلر ایچون (والرکع السجود) دخی راکعلر وساجدلر ایچون
قال القاشانی ای امرناهما بتطهیر القلب من قاذورات احادیث النفس وارجاس وسواس الشیطان وانجاس دواعی
الهوی وادناس صفات القوی للطائفین ای السالکین المشتاقین الذین یدورون حول القلب فی سیرهم والعاکفین
الواصلین الی مقام القلب المقیمین فیه بلا تلوینات النفس والرکع الخاضعین الذین بلغوا الی مقام تجلی الصفات
ومرتبة الرضا السجود القانتین فی الوحدة پس حضرت خداوندکار دخی بو آیتك معناسنی تطهیر قلبه الوب
بیوررلرکه حضرت ابراهیم واسماعیله حق جانبندن کعبه نك تطهیرنه امر تطهیر قلبه اشارت اولوروپا کلکی بیان قیلور
نته کم بیوررلر طهرا بیتی قولی پاکلکی بیاندر زیرا ادلهٔ اصولیه نك بری دخی قیاسدر پس تطهیر کعبه واجب اولیجق
تطهیر قلب بطریق الاولی زیرا المؤمن اشرف من الکعبة عند الله حدیثنك فحواسنجه مؤمن کعبه دن اشرفدر پس
تطهیر قلب لازمدر معنای مصرع ثانی اول جسد من حیث الباطن نور الهی کنجیدر اکرچه اول نورك طلسمی جسد
خاکیدر انسانك ظاهرینه نظر قیلسك خاك وطیندن مرکب اولمش بر جسددر وباطنی انوار الهینك وعلوم واسرار
ربانینك مخزنیدر بو مخزن نوره جسد خاکی طلسم کبی واقع اولمشدر زیرا بو جسد خاکی درونده اولان کنج نوری
کوسترمز وشیطان سرت اولنلره درونده اولان خزینه نك فتحنه ومشاهده سنه یول ویرمز * مثنوی * کر کنی
بر بی حسد مکر وحسد * زان حسد دل را سیاهیها رسد * چونکه بی حسد اوزره یعنی درونی غل وغشدن صافی اولان

جسداوزره مکر وحسد ایلیه سن اول حسددن کوکاه سیاهلقلر ایرشورکه انك سببیله تیره دل اولوب ظلمت جهل
وغفلتده وسیاهئ کفر ومعصیتده قالورسن * مثنوی * خاك شو مردان حق رازیر پا * خاك بر سر کن حسد را همچو ما
مردان حقك آیاغی التنه خاك اول بزجلین حسدك باشی اوزره طپراق ایله هرکز حسده وجود ویرمه (بیان حسد وزیر)
مثنوی * ان وزیرك از حسد بودش نژاد * تا بباطل کوش وبینی باد داد * اول وزیر جلك که انك اصلی حسددن ایدی نژاد
اصل معناسنه در حسد باطل ایله کوش وبینی سنی یله ویردی یعنی عبث یره کندی اختیاری ایله قولغی وبورنی
کسدردی * مثنوی * بر امید انکه از نیش حسد * زهر او در جان مسکینان رسد * کوش وبینی سنی یله ویردی اول
امید اوزره ویردی که حسدی نیشندن انك زهری مسکین وبیچاره لرك جاننه ایرشه یعنی نصارانك فقرا ومساکیننك
جاننه حسد نیشندن زخم اوره تا انلری صورتا ومعنا هلاك قیله * مثنوی * هر کسی کو از حسد بینی کند * خویشتن
بی کوش وبی بینی کند * مصرع اولده کند بفتح الکاف کندیدن لفظندن قوپرمق معناسنه ماضیدر پس تقدیر معنی
هر شول کسه که حسددن برون قوپره یعنی خلقه ضرر قصد ایلیه کندو بی معنا بی کوش وبی بینی ایلر زیرا حسد انسانك
سمع جاننی کروانف جنانن بی فر ایلر اگرچه برقاچ وجهله دخی معنی قابلدر اما انلرده تکلف زیاده اولور * مثنوی * بینی
آن باشد که او بویی برد * بوی اورا جانب کوبی برد * بینی اولدر که او بر رایحه ایلته یعنی قوقو دویه رایحه ده اولدر که آنی
بر محله جانبنه ایلته بینی دن مراد مشام روحانی اولور که رایحهٔ روحانی اله ورایحهٔ روحانی آنی حقیقت محله سنك جانبنه
ایلته دیمك اولور * مثنوی * هر که بویش نیست بی بینی بود * بوی آن بویست کان دینی بود * هر کمکه اکا بوی بو قدر
بو هم وجهدر هر کمکه انك بویی بو قدر یعنی انك بورنی قوقو المز حقیقتده اول کمسه برونسزدر زیرا بروندن مراد رایحه
المقدر چونکم رایحه المیه عدم مشابه سنده در بویدن مراد اول دینه منسوب بویدر کـه انك سببیله کوی یار
حقیقی اولان مرشده وصول بوله حاصل معنی بینی دن مراد معنوی اولان بینی ورایحه دن مراد رایحهٔ دینیه در
بر کسه نك که دین رایحه سنی استشمام ایلیجك قوت شامهٔ باطنیه سی اولمسه اول کمسه مشام معنوی صاحبلرینه
نسبت برونسزدر (مثنوی * چونکه بویی برد وشکر آن نکرد * کفر نعمت آمد وبینیش خورد * چونکه بر بوی ایلتدی
وانك شکرنی ایلمدی یعنی چونکم طالب بر معدن روایح دینی اولان کاملدن بر دینه منسوب رایحه الدی ویقینه
مخصوص اولان برفایحه نی مشام جانله استشمام قیلدی کرکدر که انك شکرنی ایلیه چونکم اول رایحهٔ دینیه نك شکرنی
ایلمیه اول کمسه کفران نعمت کلدی وبورنی ییدی یعنی قوت شامهٔ روحانیه سنی محو ایلدی پس دین رایحه سنی المغه
قابل اولان قوت که درونندن زائل اوله اول کمسه نعمت دینیه ده بی بهره قالور بلکه مصر اولورسه نعوذ بالله عاقبة الامر
کافر اولور ولهذا قیل (بیت) مشو کفران نعمت زانکه کفران * چو نیکو بنگری باشد دو کفران * مثنوی * شکر کن
مر شاکرانرا بنده باش * پیش ایشان مرده شو پاینده باش * شکر ایله وتحقیق شکر ایدیجیلره بنده اول شاکردن مراد
بونده حق تعالینك نعم صوری ومعنویسنه شکر قیلان کاملردر انلرك اوکنده مرده اول باقی اول یعنی شاکر اولان
مرشدلره بنده ومرید اولیجق کرکدر که کالمیت بین یدی الغسال مرده اوله سن وجمیع مرادکدن کذر قیله سن تا کم
حیات ابدیه وسعادت سرمدیه مرتبه سن بوله سن شکرلك وشاکرلك تفصیلی اوچنجی جلدلك شرحنده برقاچ محلده بیان
اولنمشدر * مثنوی * چون وزیر از رهزنی مایه مساز * خلق را تو بر میاور از نماز * اول وزیر جهودکبی رهزنلکدن یعنی
یول اوریجی واضلال قیلیجیلقدن کندیکه سرمایه دوزمه سن مضل اولوب خلقی مأمور اولدقلری نماز ونیازدن بوقارو
کتورمه یعنی انلره نماز ونیازی ترك ایتدرمه * مثنوی * ناصح دین کشته آن کافر وزیر * کرده او از مکر در لوزینه سیر
* اول باطنا کافر اولان ونیرصورتا دینك ناصحی اولمش ایدی مکر وحیله سندن اول وزیر کویا لوزینه ایچره صارمساق
ایلمش ایدی یعنی انك حالی فی المثل صورتده لوزینه درونده سیر اولان حلوایه بکزردی نته کم زمانه مرائیلری دخی
بو قبیلدندر * فهم کردن حاذقان نصارا مکر وزیررا * هر که صاحب ذوق بود از گفت او * لذتی میدید وتلخی جفت او
* نصارادن هر کمکه صاحب ذوق واهل تمیز ایدی وزیرك سوزندن یعنی وعظ ونصیحته متعلق اولان کلامندن
بر لذت کوردی وآجیلق انك جفتی یعنی انك کلامنده والفاظنده ظاهرا بر لذت وحلاوت کوردی که باطنا مرارت
فساد وضلالت انکله جفت اولمش وازدواج قیلمش ایدی وزیردن مراد بونده مرائی ومدعی وکذاب اولان ونصیحت
وارشادی دام تزویر ایلیوب خلقه بحسب الظاهر نصیحت قیلان وبحسب الباطن انلری مضل اولان طائفه در
مثنوی * نکته ها می گفت او آمیخته * در جلاب قند زهری ریخته * اول وزیر نصیحتنده غرض نفسانیه ایله قریشمش
نکته لر دیردی مثلا قند جلابی ایچنه بر زهر دوکش ایدی مراد آفاقده اهل ریانك حالی بونك کبیدر وانفسده صورت
صلاحله متلبس اولان نفس لوامه نك عبادات وطاعاتی وخیر وحسناته متعلق اولان خواطر وکلماتی بو قبیلدندر

دیمك اولور (مثنوی) ظاهرش می گفت دررہ چست شو * وز اثر می گفت جان را سست شو * وزیرك كلامنك ظاهری
سامعه طریق حقده چست وچابك اول دیردی اثرده یعنی كلامنك اسلوب وفحواسنده جانه سست اول دیردی یعنی
برذوالوجهین كلام سویلردی كه انك ظاهرندن طریق حقه ترغیب وتحریض ایلمك منفهم اولوردی ولیكن انك اثری
ومعناسی جانلره سست اول وترك طاعت قیل دیمكی ایهام واشعار قیلوردی اگر اثر كسر همزه ایله قراءت اولورسه معنی
بویله دیمك اولور كه انك كلامنك ظاهری سامعه راه حقده چست اول دیر ایدی وانك عقبنده خفیة ایما واشارت ایله
جانه سست اول دیردی یعنی انك مقالی ظاهرا چست اول دیمك اولور پس برشیئك مشعر اولوردی وانك اثرندن جانه
سست وكاهل اول دیمكی نكته قیلوردی دیمك اولور پس برشیئك ظاهری خیره واثری شره داعی اولدیغنه وصورتا نافع
ومعنا ضرر قیلدیغنه بو ابیات شریفه یی ضرب اید وب بو معنایی تفهیم بیوررلر * مثنوی * ظاهر نقره گر اسفیدست
ونو * دست وجامه می سیه گردد ازو * مثلا نقره نك ظاهری اگرچه بیاض ویكیدر نو ضم نونله قرائت اولورال وجامه
اول نقره نك اثرندن سیاه اولور نقره ده بو خاصیت واردر كه بركسه آنی الی ایله صایسه وجیب جامه ده چوق زمان طوتسه
البته انك اثری اول كسنك النی وجامه سنی سیاه ایلر اگرچه اول نقره ظاهرا اسپید ونودر كذلك كلمات مضره ونصایح
مزخرفه ظاهرا دین اسلامه متعلق اولدیغی جهتندن بیاض ونو كبیدر ولیكن معنا انك اثری مؤثرات باطن
وموجب كدورت درون اولمسی مقرردر * مثنوی * آتش ارچه سرخ رویست از شرر * تو ز فعل او سیه كاری نگر *
مثال آخر آتش اگرچه سرخ روی در یعنی نورانی شكل در شرر وشعله جهتندن سن اول آتشك فعلندن واثرندن اولان
سیهكارلغه نظر ایله مثلا هرنه یی یاقسه وعلوی كتسه البته اول شی سیاه كومور كبی قالور پس شكلی نورانی وكار واثری
ظلمانی اولور كذلك مرایی وكذاب ومدعی اولنلرك فعلی وقوالی بو كه كوره قیاس ایله (مثنوی * برق اگر نوری نماید
در نظر * لیك هست از خاصیت دزد بصر * برق اگرچه نظرده بر نور كوستریر بو هم معنادر برق اگرچه نظرده صافی بر نور
كورینور لیكن انك خاصیتندندر بصری اوغرلمق یعنی خطف ابصار واخذ رؤیت وانوار ایلمك زیرا گوزه قاشوب برنسنه
كورمز اولور كذلك اهل ریا وقبل تصفیة النفس ارشاده تصدی ایلین اصحاب دعوی ظاهرا نظرده بر نور كوستررلر
ویاخود كندیلری نظر ناسده بر نور صافی كبی كورینورلر ولیكن بونلرك خاصیتندندر مستعد اولان طالبلرك ابصارنی
خطف ایلمك وبونلرك بصر بصیرتنك اوكنجه ادراكات نوارنی یی سلب ایلمك * مثنوی * هركه جز آگاه وصاحب ذوق
بود * گفت اودر گردن اوطوق بود * هركیكه آگاه وصاحب ذوقك غیری ایدی یعنی خبردار وصاحب ذوق دگل ایدی
وزیرك سوزی اوكسنك بوینده طوق اولدی یعنی گردن جاننده قلاده كبی قالدی نته كم بوزمانده بی ذوق وبی تمیز اولان
كمسه لرك گردن جاننه وزیر كبی پرتزویر اولان مرایی ومدعیلرك قولی طوق اولمش وهربری انلرك كلمات مزخرفه سنی
بوینلرینه قلاده قیلمشدر * مثنوی * مدت شش سال در هجران شاه * شد وزیر اتباع عیسی را پناه * شاهك
فراق وهجراندن التی یل مقداری اول وزیر پرتزویر عیسی علیه السلام حضرتلرینك توابعنه پناه اولدی یعنی
خواصدن غیری یه ملجاء ومأوی اولوب حفظ قیلدی (مثنوی) دین ودل را كل بدو بسپرد خلق * پیش امر حكم او
می مرد خلق * خلق جمیعا دین ودلی اكا تسلیم ایلدی خلق انك امر وحكمی اوكنده اولوردی یعنی اكا كمالیله مطیع
اولوردی * پیغام شاه پنهان با وزیر * مثنوی * درمیان شاه واو پیغامها * شاه را پنهان بدو آرامها * شاهله
اووزیرك اورته سنده پیغاملر وار ایدی شاهك اووزیره خفیة آراملری وار ایدی یعنی نهانی وعده لری وقلبه ارام وسكون
ویره جك سوزلری وار ایدی * مثنوی * پیش او بنوشت شه كای مقبلم * وقت آمد زود فارغ كن دلم * اول وزیرك اوكنه
شاه مكتوب یازدی بویله دیو كه ای بنم مقبولم وعده نك وقتی كلدی بنم كوكلمی تیز غمدن آزاد وفارغ ایله شاهك وزیره
خبر ارسال ایلمسندن مراد بونده شیطانك نفسه نهانی اخبار مزخرفه وخواطر مزوره یی القا ایلمسیدر تا قوای
روحانیه نك محو وازاله سنه سعی قیله وقوای روحانیه ونورانیه یی ازاله ایتمكله شیطانه غمدن فراغت كله وآسوده اوله
* مثنوی * گفت اینك اندرین كارم شها * كافكنم در دین عیسی فتنها * مكتوب ایچنده وزیر ایتدی ای شه شمدی
بو فكرده یم كه عیسانك دینی ایچنه فتنه لر براغم كه تا انك سببی ایله ظاهرا وباطنا هلاك اوله لر وضلالتده قالوب عقوبته
گرفتار اوله لر (بیان دوازده سبط از قوم نصاری) نصارادن اون ایكی سبطك بیاننده در سبط بلوك وقبیله
معناسنه در * مثنوی * قوم عیسی را بد اندر دار وگیر * حاكمانشان ده امیر ودو امیر * قوم عیسی ایچون دار وگیرده
یعنی ضبط وحكومتده انلرك حاكمی اون ایكی امیر ایدی * مثنوی * هرفریقی مر امیری را تبع * بنده گشته میر خود را
از طمع * هربر بلوك برامیره تابع ایدیلر اسباب دنیا امیدندن كندی امیرنه بنده اولمشدی * مثنوی * این ده واین دو
امیر وقومشان * گشته بنده آن وزیر بد نشان * بو اون ایكی امیر وبونلرك قومی اول وزیر بدنشانه بنده وافكنده

اولمشدی بعض نسخه‌ده بنده ضمیرسز واقع اولمشدر بوتقدیرا اوزره معنی انلر اول وزیر بدنشانڭ بند وصیدی اولمشدی دیمك اولور* مثنوی* اعتماد جمله بر گفتار او* اقتدای جمله در رفتار او* جمله‌نڭ اعتمادی اول وزیرڭ سوزی اوزره ایدی که هرنه دیسه مخالفت ایتمزلردی جمله‌نڭ اقتداسی انڭ رفتار وروشی اوزره ایدی (مثنوی) پیش او در وقت وساعت هر امیر* جان بدادی گر بدو گفتی بمیر* وقت وساعتده یعنی هردم جمیع امیرانڭ قتنده ایدی که انڭ قتندن جدا اولمزلردی بودخی وجه دراو وزیرلر او کنده وقت وساعتده یعنی هر دمده هر امیر جان ویرردی اگر فرضی هر برینه اول دیسه ایدی (تخلیط وزیر در احکام انجیل به قوم نصاری) بومحلده طومارلرڭ اختلافندن مراد مراتب سلوكڭ مخالفتی واحکام شریعتڭ بری برینه تناقض ومغایرتیدر والحال لا اختلاف فیها حقیقة بل یلزم الاختلاف بحسب المراتب والاعصار والاشخاص ولیکن مشایخ مقلده وارباب تفرقه کالوزیر مع توابعه الجهلة اختلافات ایات واخبارکه بحسب الاشخاص والاعصار وارده اولمشدر آنی حقیقة متناقض ومتخالف زعم ایدرلر ومشرب ومذهبلرینه موافق اولانی الورلر ومناسب اولمینی یا تأویل ایدرلر ویا ترك قیلورلر مثلا تزوج وعزوبت بری برینه ضد ایکن ایکی سنڭ بله حقنده مدح وقدحلرینه مناسب وترك وقبوللرینه موافق احادیث شریفه وارده اولمشدر امانظر اولنسه مخالفتی بحسب الاشخاص ویا بحسب الاعصار لازم گلور مثلا تناکحوا تناسلوا حدیثنه وبوڭ گبی احادیث شریفه‌یه امتثال ایلمك لازمدر تزوجه استطاعتی اولان شخصه اما تزوجه استطاعتی اولمسه ویا قدرتی اولسه ولیکن زمان فاسد اولسه وعالمه اختلال گلسه تزوج مع قدرته لازم اولمز (کما قال علیه السلام خیرامتی بعد المأتین خفیف الحاذ قالوا ومن خفیف الحاذ یارسول الله قال من لا اهل له ولا ولد ودخی افطار مع الطاقة علی الصوم بلاعذر بوعصرڭ اهلنه جائزدگل ایکن صومه معتاد اولمزدن اول بدء اسلامده اولان طائفه‌یه (وعلی الذین یطیقونه فدیة طعام مسکین) نصنڭ موجبنجه افطاره رخصت ویرلدی بعد الاعتیاد (فمن شهد منکم الشهر فلیصمه) نصیله حکم اول مقلد اولنلردن منسوخ اولوب شیخ وشیخه حقنده قالدی (ولما رای الیهود هذا الاختلاف طعنوا وقالوا الاترون الی محمد یأمر اصحابه بامر ثم ینهاهم عنه ویقول الیوم قولا ویرجع عنه غدا فنزلت ماننسخ من آیة اوننسها الی آخر الآیة پس بومقدمه معلومڭ اولدیسه اول وزیر مزور دخی دین عیساده دخیل ومقلد ایدی حضرت عیسانڭ یك رنگلکی صفتن بیلمدی واحکام انجیله حقیقتله واقف اولمدی انگچون انجیلده واقع اولان اختلافاتی حقیق صنوب مراتب واشخاص واستعداداته حمل قیلمیوب وطریق توحیدی بوله میوب ضال ومضل اولدی پس بو اختلافات اقوال شرایع انبیاده وتناقض افعال طرایق اولیاده محقق در ولیکن بحسب المراتب والاستعدادات لازم گلور مثلا هر برطومارڭ حکمی برمرتبه‌نڭ ویا بر شخصڭ حالیدر که اول مرتبه اهلنه وآخر شخصه انڭ حکمی لازم اولمز فافهم *مثنوی* ساخت طوماری بنام هر یکی* نقش هر طومار دیگر مسلکی* اول بولوس نام وزیر هر برامیرڭ نامنه انجیلڭ حکمنده برطومار دوزدی هر طومارڭ نقشی برغیری مسلك ومذهب ایدی (مثنوی* حکمهای هر یکی نوع دگر* این خلاف آن زپایان تا بسر* طومارلرڭ هر برینڭ حکملری برغیری نوع ایدی یعنی وزیر پرتلبیس نصارایه ویردیگی طومارلر بربرینه مخالف ایدی وبو طومار اول طومارڭ خلافی ایدی انتهاسندن ابتداسنه وارنجه یعنی اولندن آخرینه دگین جمیعسی بری برینه مخالف ایدی* مثنوی* دریکی راه ریاضت را وجوع* رکن توبه کرده وشرط رجوع* برطومارده راه ریاضتی وفضیلت جوعی ورکن توبه‌یی بیان ایلمش وشرط رجوع الی اللهی سویلمش (مثنوی) در یکی گفته ریاضت سود نیست* اندرین ره مخلصی جز جود نیست* برطومار آخرده دخی ریاضت سودمند دگلدر دیمش بویولده جود وسخادن غیری محل نجات وخلاص بولاجق بریر یوقدر حد ذاتنده اخلاقی مهذب اولنه ریاضت تحصیل حاصل در بویولده اخلاق حمیده صاحبنه مالی وار ایسه جود مالی بوغیسه بذل وجود ایلمك مخلص دیمك اولور مخلص اگر کسر لام الله افعال بابندن قرأت اولورسه بومعنی بویولده جوددن غیری برخلاص ایدیجی یوقدر دیمك اولور (مثنوی) دریکی گفته که جوع وجود تو* شرك باشد از تو با معبود تو* برنده دخی دیمش که سنڭ جوعله جودڭ سنڭ کندکدن اولدیغی تقدیرجه شرك اولور معبود که زیرا الاطاقة علی طاعة الله الا بتوفیق الله ولا حول عن معصیة الله الا بعصمة الله در پس برکسه جود وجوعی وتوبه ورجوعی کندیدن بیلسه کندوبی حقڭ عملنه شریك قیلمش اولور وشرك خفی ده قالور اویله اولیجق شرکله اولان عملدن فراغ ایلك اولور پس بو مرتبه صاحبنه اولی اولان عمل هر کارنده اللهی وکیل اتخاذ ایلیه وجمیع امورنی اکا تفویض قیله وبالکلیه تسلیم اوله (مثنوی) جز توکل جز که تسلیم تمام* درغم وراحت همه مکرست ودام* زیرا توکلدن وتسلیم تمامدن غیریسی غم وراحتده دوگلی مکرودامدر امامع توکل والتسلیم التمام سائر اعمال دخی سعادت فرجام در (مثنوی) دریکی گفته که واجب خدمتست* ورنه اندیشهٔ توکل تهمتست*

برنده دخی دیمش که سالکه واجب اولان خدمت وعبادتدر بوخسه توکل اندیشه سی بلاعبادة ولاخدمة باعث
تهمتدرکه یا العبادة ویا زندقی به حمل اولنور زیرا خدمت وعبادتدن قطع نظر متوکل اولمق وحقه کندوبی تسلیم قیلمق
دین وطریقت دکلدر بلکه توکل وتسلیم دخی مع الخدمة والعبادة مقبولدر * مثنوی * دریکی گفته که امر ونهیهاست
* بهر کردن نیست شرح عجز ماست * برنده دخی دیمش که امر ونهی لرکه بنده وارده اولمشدر ایلمکدن اوتری دکلدر
بلکه بزم عجزیمزی وعدم استطاعتمزی شرح ایچوندر بزم دیمزده مشایخ صوفیه وبعض متکلمینک دخی
سوزلری بودرکه لااستطاعة علی امتثال امر الله واجتناب نهیه الا بخلق الاستطاعة علی امتثال امره وتوفیقه
خلافا للمعتزلة زیرا انلر قتنده استطاعة اعضای سلیمه وقوت موجوده در پس استطاعة عرضدر واعراض لاتبقی
زمانین مقتضاسنجه برفعل ایچون اولان قوت برآخر ایچون دخی باقی قالمز بلکه هرفعل ایچون الله دن عبده استطاعت
وقوت ویرلمک لازم کلور حتی اول بنده او کاری اشلیه واول امری طوته خلافا للکرامیة زیرا انلر قتنده استطاعت مستمره
درمع الافعال کلها بونلره جواب بودرکه بو تقدیرجه استغناء العباد عن الله لازم کلور وخالق الله جمیع احوالده
مفتقر ومحتاج اولمق کورینور وایاک نستعین قولی بی معنی اولور وبطالت الرب عن بعض الافعال لازم اولور پس
حول وقوة واستطاعت اللهک اولور بو تقدیرجه برسؤال لازم کلورکه قولده فعله استطاعت اولمیجق پس بو امر ونهی
نه ایچوندر جواب بو بیتک معناسیدرکه وزیر لسانندن بیوررلر اوامر ونواهینک ورودی قول مستقلا کندی قوتیله
اشلمکدن اوتری دکلدر بلکه عجزنی وعدم استطاعتنی شرح وبیان ایچوندرکه لااستطاعة علی طاعة الله الا بتوفیق
الله مقتضاسنجه هرطاعته اشتغالی وهر امره امتثالی الله دن بیله واندن دایما انک امرنه امتثال ایلمکه وطاعتنه
اشتغال قیلمغه قوت ومعاونت طلب ایلیه نه انکه معتزله وقدریه کبی قدرت وقوتده کندوبی مستقلا قادر زعم ایدوب
حقه شریک قیلمیه واندن مستغنی اولمیه (م ی) تا که عجز خود ببینیم اندران * قدرت اورا بدانیم ان زمان) تا کم کندی
عجزمزی مرآة امر ونهی ده کوره وز وحقک قدرت وقوتنی بیله وز اول زمانده که کمال عبودیت بودر بو که عجب وخود
بینلک صغمز بومرتبه عجب وخود بینلکی نفی ایتمک ایچون سالکه لازمدر ولیکن جبردن احترازا ایچون بونک عقبنده
اولان مرتبه لازم اولورکه وزیر طومار دن نقل بیوررلر (م ی) دریکی گفته نه عجز خود مبین) کفر نعمت کردنست آن عجز
هین * برنده دخی دیمش که کندی عجزکی کورمه زیرا مع الاستطاعة علی الطاعة آگاه اولکه بو عجز کفران نعمتدر یعنی
حقک انعام واحسانی اولان قدرتک شکریکه عبادتدر اداایلمیوب اظهار عجز ایلمک کفر نعمت حق ایلمکدر (مثنوی
قدرت خود بین که این قدرت ازوست * قدرت تو نعمت او دانکه هوست * کندکده اولان قدرته نظر ایله که بو قدرت
انلندر تکلیفه مدار اولمق ایچون (لا یکلف الله نفسا الا وسعها) درسنک قدرت ووسعکی انک نعمتی بیلکه او الله هودر
هو عبارة عن وجود ازلی متفرد بصفة الجلال والجمال (وهذا اول کلمة دعی الله عباده الیها بقول قل هو فتم بها
الکلام ثم قال الله غایة ما فی الباب) جبره مایل اولان بورادهدرکه نعم برده قوت ووسعت جسمانی وار ولیکن اول قدرتی
طاعته صرف ایتمکه عاجزز پس جواب اولدرکه سنده اولان قدرت سرمایه سی مکلف اولدیغک امور ایچون صرف
ایلمک مراد ایلسک حق سنی اندن منع ایلمزا گر موانع شکلنده بعض امتحانات دخی کوستررسه ده زیرا فعل وارادت
حقده ظلم یوقدرنته کم (وما ظلمهم الله ولکن کانوا انفسهم یظلمون) ودخی (وما ربک بظلام للعبید) بیوردی وبوایکی
مرتبه دن اعلا برمرتبه دخی واردرکه اول مرتبه فنا فی الله درکل اولیایه میسر درا کا اشارت ایدوب بیورر لر * مثنوی
دریکی گفته کزین دو برگذر) بت بود هرچه بگنجد در نظر برنده دخی دیمش که بو ایکیسندن کچ اول کندوبی من کل الوجوه
عاجز کورمک ویا خود کندوبی الله قدرتیله قادر کورمکدر زیرا بت اولور هر نه کم غیریت قیاسیله نظرجانه صغه نته کم
بومرتبه یه شیخ الاسلام هروی حضرتلری اشارت بیوررلر (من وحد الواحد من واحد وکل من وحده جاحد حاصل
کلام اولدرکه برکسه مادامکه کندی ایله اوله اگر کندوبی عاجز کورمسی اولسون ویا خود قدرت وقوتی جمیعا الله دن
بیلسون اول کندی دید یکی اثنینیت اورته ده بتدر روح ابدر اول محو اولمینجه وبقای حق بالکلیه ظهوره کلمینجه کمال
مرتبه سی بولنمز واول کسه فنا فی الله ده دینلمز (مثنوی * دریکی گفته مکش این شمع را * کین نظر چون شمع آمد جمع را
برنده دخی اوسط سلوکده اولان ومرتبهٔ فنا فی الله دن بی بهره قلان کسه ایچون دیمش که بو موجوداته ودنیایه
اولان شمع نظرکی سوندرمه که زیرا بو نظر شمع کبی کلدی جمع باطنه وقوت قلبه انسانک بو اشیا ایله ودنیا وما فیها ایله
بالطبع الفتی مقرردر پس اوسط سلوکده ویا بدایت طریقده اولان کسنه ازهد فی الدنیا یحبک الله حدیثیله عمل قیلسه
واترکوا الدنیا لاهلها حدیثنک مضمونجه دنیایی دخی کمال بولمقدن اول تارک اولسه عجز ده دوشر وعقلی شاشر وتفرقهٔ
خواطر مکسلری باشنه اوشر پس بوکونه اولان کسنه امسک علیک بعض مالک فهو خیر لک حدیثیله وبونک امثالی

احادیثله عمل قیلمق ومال زکات ایجنده اولمق دینیه انفع در * مثنوی * زنظر چون بکذری وازخیال * کشته باشی نیم شب شمع وصال * زیرا کردخی کاله تمه دین جهانه نظردن وانك خیالندن کچرسك شمع وصال اولان نظری قبل الکمال نصف سلوکده سوندرمش اولورسن پس تدریجله کمال تحصیل ایدوب قلب بوجهانك حقیقتن بیلوب کمال فراغله فارغ اولدقده سن دخی شمع نظرك بودنیادن سوندرسك شمع جانك برضیاوزجاجهٔ جنانك باصفا اولور نته کم بو معنایه اشارت قیلورلر * مثنوی * دریکی کفته بکش با کی مدار * تاعوض بینی نظر راصدهزار * برنده دخی عاشق حق اولنلره وقلبی حق نوریله قوت بولنلره دیمش که بوجهانه اولان نظرك شمعنی سوندربالطوتمه تابوجهاندن دوخته اولسه چشم باطن افروخته اولور وانوار الهیدن ضیا بولور (مثنوی) که زکشتن شمع جان افزون شود * لیلی ات ازصبر تو مجنون شود * زیرا دنیایه اولان نظرك شمعنی سوندرمکدن شمع جانك افزون اولورسنك دنیادولتی اولان لیلاك ومحبوبك سنك صبرکدن سکا عاشق ومجنون اولور * مثنوی * ترك دنیا هرکه کرد اززهد خویش * پیش آید پیش اودنیا وبیش * بوبیت ماقبلنه علت اولورا نکچون سکا محبوبه اولان دنیادولتی سنك محبوبك اولور که هرشول کسنه که دنیایی ترك ایلدی کندی زهدندن ایلرو کلورانك اوکنه دنیا وزیاده کلور بو دنیا سایه کبیدر قووارسك اوککجه قچر وقچرسك سکا تابع وطالب اولور کما قال الله تعالی فی الحدیث القدسی یادنیا اخدمی من خدمنی واستخدمی من خدمك * مثنوی * دریکی کفته که انچت داد حق * بر توشیرین کرد در ایجاد حق * وبرنده دخی دیمش که اول نسنه یی که حق تعالی سکا ویردی انچه تراتقدیر ایلدی سنی وجوده کتورمکده ایلدی سنك اوزریکه آنی شیرین ایلدی سنی وجوده کتورمکده * مثنوی * برتو آسان کرد خوش آنرا بکیر * خویشتن را درمیفکن درزحیر * سنك اوزریکه دینی ودنیوی آنی که آسان ایلدی آنی خوش طوت کندیکی بورك آغریسنه ومشقت وریاضته براقه بومرتبه دینك رخصت وسهولتی طرفنه اشارتدر که لاحرج فی الدین در کما قال الله تعالی وما جعل علیکم فی الدین من حرج پس دین محمد سهولت اوزره قونلمشدر وحضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حنفیت ومسامحت اوزره بعث اولنمشدر کما قال علیه السلام بعثت بالحنفیة السمحة ودخی عسرتدن وتعمق وتکلفدن تحذیر قیلمشلردر کما روی عن عمر رضی الله عنه ایاکم والتعمق فی الدین فان الله قد جعله سهلا فخذوا ما تطیقونه پس جناب حق قوللرینه دینده من بعد عسرت مراد ایلمز پس قول دخی عسرته دوشمیه (کما قال الله تعالی یرید الله بکم الیسر ولا یرید بکم العسر) برنده عزیمتی ادا ایلدیکی کبی رخصتی دخی محلنده ادا ایلسه اللهك مقبول ومحبوب قولی اولور (کما روی عن ابن عمر قال النبی صلی الله علیه وسلم ان الله یحب ان تؤتی رخصه کما یحب ان تؤتی عزائمه اما سالك بودینده اولان رخصت وسیرة طرفنه قبل تزکیة النفس مائل اولسه بغایت ضرر چکر ولیکن بعد تصفیة النفس رخصت جانبی مندوب ومستحسن درچوق کسلر رخص دینیه یی کندیلره مذهب اتخاذ ایلدکلرندن فوائد دینیه دن خاسر اولدیلر ونقصان نده قالدیلر نته کم برطومارده عزیمته اشارت ایدوب نقل بیوررلر مثنوی * دریکی کفته که بکذار آن خود * کان قبول طبع تو ردست وبد * برنده دخی دیمش که ترك ایله کندی مقتضاکی زیرا اول سنك طبعنك قبولی اولان مردود وقبیحدر پس طبیعت که سهولت ورخصته مایل در چن طبعیله رخصتی ارتکاب ایتسه باطل در بلکه ارتکاب رخصت دخی طبعا اولمیه لمرضاة الله اوله * مثنوی * راههای مختلف اسان شدست * هریکی راملتی چون جان شدست * کورمز میسن فرق ضاله نك واصحاب اهویه نك مختلف اولان یوللری طبعه آسان اولمشدر هر برطائفه یه برملت مشربلرینه خوش اولدیغی ایچون جان کبی کلمشدر * مثنوی * کر میسر کردن حق ره بدی * هرجهود وکبر ازوا که بدی * اکر اللهك دینده اولان اموری میسر ایلمسی طریق ومذهب اولیدی هرجهود وکبر اول حقدن آکاه اولوردی اما حقك مجرد تیسیر وتسهیل ایلمسی جانبی عزایمدن قطع نظر یول بولمدی (کما قال الله تعالی واتبعوا احسن ما انزل الیکم من ربکم) ای العزایم دون الرخص والناسخ دون المنسوخ پس اللهك میسر ایلمسی ارتکاب ایلك محلنده لدی الحاجه خوبدر اما مجرد بو میسر اولانی مذهب اتخاذ ایلك مرهوبدر (مثنوی دریکی کفته میسر آن بود * که حیات دل غذای جان بود * برنده دخی دیمش که اللهك میسر ایلمسی اولدر که کوکلك حیاتی که ذوق باطندر جان انسانی وروح حیوانی یه غذا وله تا طاعت کراهتله اولمیه بلکه حضور قلب ولذة نفسله اوله * مثنوی * هرچه ذوق طبع باشد چون کذشت * برنیارد همچوشوره ریع کشت * زیرا هرنه کم طبع انسانینك ذوقیدر چونکم کچدی اول طبع بوقارو کتورمز وشورمز شوره یرکبی ریع کشتی یعنی انسانك طبعی کوکلدن غدا بولنسه وطاعت طرفنه اول طبیعتده ذوق ولذت قالمسه اول طبع زمین شوره کبی حاصل کتورمزوا کدیکی طاعت تخمنی یتورمز اکرچه طبع انسانی حیاة دلدن قطع نظر ایلسه طاعتدن ذوق یوقدر ولیکن حیات دل اکا غدا اولسه طاعتدن ذوق بولور فرضا طبیعتده طاعت ایچون ذوق اولمسه بلکه عبادت وطاعتی مع الکراهه قیلسه *

مثنوی

مثنوی) جز پشیمانی نباشد ریع او * جز خسارت پیش نارد بیع او * پشیمانلقدن غیری اولمز آنك ریع وحاصلی خسارتدن
غیری اوکنه نسنه کتورمز آنك بیعی وياخود خسارتدن غیری زیاده نسنه کتورمز آنك بیعی احب الاعمال الی الله
ادومها درکه انسانه اول عملدن پشیمانلق کلیه * مثنوی * او بسیر نبود اندر عاقبت * نام او باشد معسر عاقبت * اول
طبعنده طاعته ذوقی اولمین وطاعتی صفای خاطر ایله قیلمیان کسه عاقبتنده طاعت ایچون میسر اولان کسه لردن
اولمز بلکه آنك نامی عاقبتنده معسر اولنلردن اولور وياخود معسر عاقبت آنك نامی اولور نعوذ بالله بو بیتده بو حدیث
شریفه اشارت واردر که اتفاق اوزره حضرت علی کرم الله وجهه دن مرویدر (قال علیه السلام ما منکم من احد الا
وقد کتب مقعده من النار ومقعده من الجنة قالوا افلا نتکل علی کتابنا یا رسول الله قال اعملوا فکل میسر لما خلق له) یعنی
هرکس عملی موفق ومسهل اولمشدر خیردن وشردن خلق اولندیغی عمل ایچون یعنی ازلده اهل جنت اولنه بو دنیاده
سبب جنت اولان اعمال میسر وآساندر واهل جهنم اولنه موصل دوزخ اولان اعمال میسر وآساندر وبالعکس
اهل جنته اهل جهنم عملی معسر وکذلك اهل جهنمه اهل جنت عملی معسر در نتکم حضرت نبی علیه السلام
بو حدیثی تفسیر بیوردیلر فاما من کان من اهل السعادة فییسر لعمل السعادة واما من کان من اهل الشقاوة فییسر
لعمل الشقاوة ثم قرأ (فاما من اعطی واتقی وصدق بالحسنی فسنیسره للیسری واما من بخل واستغنی وکذب بالحسنی
فسنیسره للعسری (مثنوی) تو معسر از میسر باز دان * عاقبت بنکر جمال این وآن * سن معسری میسردن کرو بیل
تعسیر اولنان کسه ایله تیسیر اولنان کسه نك ما بینی فرق قیل وعاقبت بونك وآنك جمالنه ومآلنه ناظر اول هر کم طاعت
حقی ذوق طبع وشوق قلب ایله ایلسه میسر در ولما خلق طبعنه موافقدر وهر کم مع الکراهه قیلورسه معسر در بو معنالر
عاقبته نظر ایله در زیرا چوق کسه اولور که اوائلنده معسر اولور واواخرنده میسر اولور وبالعکس دخی اولور پس انما الاعمال
بالخواتم در انکیچون عاقبت بنکر بیوردیلر (مثنوی) در یکی گفته که استادی طلب * عاقبت بینی نیابی در حسب *
حسب آبا واجداد ایله اولان شرف ومفاخرته دیرلر پس برنده دخی دیمش که بو یولده بر اوستاد طلب ایله که الرفیق ثم الطریق
دینلمش وبو یوله مرشد سز کیدن یکلمشدر واوستادی اولمینك حقنده من لا استاذ له فاستاذه الشیطان قولی صادق
اولمشدر (یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله وابتغوا الیه الوسیلة) آیتنده اهل تحقیق وسیله دن مراد مرشد ورفیقدر دیمشلردر
ودخی (فاسئلوا اهل الذکر ان کنتم لا تعلمون) آیتی اوستاد ومعلم طلبی ایچوندر دیو یاد قیلمشلردر بونلر امثالی آیات
واخباری استادلك طلبی حقنده چوق تالی اولمشلردر لاسیما حضرت موسی علیه السلامك اولو العزم ایکن حضرت
خضری طلب ایلمسنده اولان امر بو خصوصده دلیل قاطع وبرهان ساطعدر پس حسب ونسبده عاقبت بینلك واهل
یقینلق بولمزسن وحسب ونسب ایله عاقبت کاره ونهایت علوم واسراره واقف اوله مزسن اکر آبا واجدادده اولان علوم
وکمالك انسانه نفعی اولیدی حضرت نوح علیه السلامك اوغلی حقنده انه لیس من اهلك) دیمزدی وحضرت خضر
اول ولد شیخ صالحی قتل قیلمزدی وبر فحوای (ان اکرمکم عند الله اتقاکم) اتقای ناس اکرم ناس اولمزدی اکر حسب
ونسب ایله عاقبت بینلك اولیدی (فلا انساب بینهم) درست اولمزدی وسلمان فارسی رضی الله عنه آل رسول دکل ایکن
السلمان من الی دیو بیورمزدی * مثنوی * عاقبت دیدند هر کون ملتی * لا جرم کشتند اسیر زلتی * بو بیتده بلا استاد لفظی
ما قبلنده اولان بیت قرینه سیله مقدر اولمشدر واعتماد الفهم العالم قرینه نك قیاسی سببیله نظمدن محذوف اولمشدر
زیرا معنی عاقبت کوردیلر وبلا استاد نهایت کاره نظر قیلدیلر هر کون ملل سالفه وامم سابقه لاجرم بلا اتباع
انبیا اسیر زلت وضلالت اولدیلر اکر کندی بلدکلری ایله اولان عاقبت بینلکدن کچسه لر وانبیای عظام علیهم السلامه
تابع اولسه لر وانلری مرشد واستاد اتخاذ قیلسه لردی اسیر ضلالت وغوایت اولمیه لردی دیمك اولور * مثنوی * عاقبت
دیدن نباشد دست باف * ورنه کی بودی بدینها اختلاف * عاقبت بین اولمق ونهایت کاره نظر قیلمق وحقیقت حالی
بولمق ال اورکوسی اولمز که سن بونلری سهولتله اله کتوره سن وکندیکی حقیقت بینلك مرتبه سنه بلا استاد یتوره سن
اکر بو عاقبت بینلك دست باف کبی سهل اولیدی نچون دینلرده واصحاب آیینلرده اختلاف اولوردی پس بونلرده
بو اختلاف حقیقت بین اولمدقلرندن واستاده متابعت وخدمت قیلمدقلرندن اولور (ولا یزالون مختلفین الا من
رحم ربك) فحواسی اوزره رحمت رب العالمین انبیا واولیایی بو اختلافاتدن خلاص قیلمشدر وطریق توحیدی بونلره
مبین اولمشدر و بونلردن غیریسی وبونلرك توابعندن ایرومی اختلافده قالمشدر * مثنوی * در یکی گفته که استا هم تویی
زانکه استا را شناسا هم تویی * مرد باش وسخره مردان مشو * رو سر خود کیر وسرکردان مشو * بر طومارده دخی کامل
العقل اولنلره نسبت دیمش که استاد ومرشد هم سنسن زیرا استاد ومرشدی عالم وشناسا اولان هم سنسن اوله
اولیجق بو مرتبه کمال کسنده اوله وقلبك وحدت مطلقه یی بوله وهر حالده حق شکاهادی ومرشد اوله مستقلا سن دخی

مرداول وزبون ومغلوب مردان اولمه يوري كبندي باشكي طوت مرشد طلبنده حيران وسركردان اولمه بومرتبه
اولياء اللهدن ظاهرا مرشده خدمت ايتمين اويسيلره كوره وخدا پرورلره كوره دراويسيلر انلردركه ظاهرا شيخ
ومرشدي اولميه وصورتا خدمت مشايخ قيلميه ليكن معنا برولينك روحانيتي آني تربيه وارشاد قيله امابو كروهك دخي
اكثري بعد الكمال لا عن احتياج برمرشده ارتباط ايلمشلردر بوكروهده مشهور اولان اوليادن شيخ عطار قدس
الله سره العزيز حضرتلريدركه ظاهر اشيخلري معلوم اولمامشدر حسين منصور حضرتلرينك روحانيتلري
آني تربيه قيلمشدر وثانيا حسن حرقاني قدس الله سره العزيز حضرتلريدر ظاهرا شيخلري يوقدر معنا بايزيد
قدس الله سره العزيز حضرتلرينك روحانيتي انلري تربيه قيلمشدر وثالثا بهاء الدين نقشبندي قدس الله سره العزيز
حضرتلريكه انلرك دخي ظاهرا شيخلري يوقدر معنا عبد الخالق غجدوانينك روحانيتلري تربيه قيلمشدر پس
بومرتبه كامله ايرنلره نسبت اوستاده خدمت نفس الامرده تحصيل حاصل اولور كذلك خدا پرورلره دخي مرشد لازم
اولمز زيرا انلر دخي جذبه خدا سبيله بولده قالمزليكن شو ايكي طائفه دن ماعداسي اكر خدمت اوستاد قيلمزلرسه
ومرشد ومعلمه تابع اولمزلرسه ناقص قالورلر وعلوم دين واسراريقيندن بي نصيب اولورلر بونلره سخره مرد ان اولمه
وكندي تدارككده اول مرشد طلبنده حيران قالمه دينلمز زيرا اوطومارك سوزي بو ايكي طائفه حقنده در غيريلره المز
مثنوي دريكي كفته كه اين جمله يكيست *هركه او دو بيند احول مرد كيست* برنده دخي ديمش كه بوجمله اقوال
مختلفه بحسب الحقيقه برلكدر هرشول كسه ايكي كورر وبري برينه ضد بولورشاشي ارجكز در وبصر بصيرتي كوردر
بحسب المراتب والاقوال والافعال اولان اختلافاتدن حقيقتك اختلافي واحكام دينيه نك تناقض وتغايري
لازم كلمز بلكه هرمرتبه نك حكمي لازم اولان محلنه صرف اولنسه متناقض اولمزتا كم كثرات واختلافات اشيا
وحدت ذاتيه خلل ويرمز (ففي كل شيء له آية تدل على انه واحد (م ى) دريكي كفته كه صديك چون بود *اين كه انديشد
مكر مجنون بود* برنده دخي ديمش كه يوز بر نيجه اولور بوني كم انديشه ايلر مكر مجنون اوله وزير بر تزوير لك اهل تقليد
اولمسي بو بيتدن منفهم اولورتا كم اصحاب تقليدك حالي بودركه ارباب توحيدك كلامي واسطه سيله وحدت مطلقه يه
اقرار ايلرلر ونطقه كتورروب آني سويلرلر اما تحقيقا توحيد كندي مقاملري اولمديغي ايچون هربار كه كثرات مختلفه وافعال
متنوعه يه نظر ايتسه لر توهم ايدرلر كه بو كثرت وتفرقه ضد وحدت وجمعيت اوله پس صديك چون بود ديرلر ووحدتيه
يوزدن مرآت كثرات ده متجلي وكثرت نه جهتدن وحدتله متحليدر بيلمزلر وشريعت وطريقت وحقيقتده واقعه اولان
احكام متنوعه واقوال مختلفه نك اختلافاتي بحسب المراتب ايدوكن فهم قيلمزلرتا كم وزير پرتزوير بوكونه اولان اقوال
مختلفه نك حقيقتك سيله مدي ومراتب واشخاصه نظر قيلوب موحد اوله مدي (مثنوي) هريكي قوليست ضد همدكر
چون يكي باشد يكي زهر وشكر زيرا بو اقوالدن هربري برقولدركه بري برينك ضديدر نيجه براولور بري زهر وبري
شكر كه الضدان لا يجتمعان درتم مراتب حسبيله وصورت اعتباري ايله لكل شيء اثر ولكل نبأ مستقر ودخي لكل
مقام مقال ولكل عمل رجال دينور وزهر وشكر مغاير عد اولنور زيرا وجودده هر برمرتبه نك برآخر حكمي واردر كما
قيل *بيت* هرمرتبه از وجود حكمي دارد *كرحفظ مراتب نكني زنديقي* ولكن بو اختلافات استعدادات مختلفه
صاحبلرندن حاصله اولور ومراتب كثيره اعتباريله ظهوره كلور اما معنايه نظر اولنسه اكر بو اقوال مختلفه ده واكر
عالمده اولان اشياء متنوعه وافعال متكثره ده اختلاف قالمز ومناقضت ومنافقت ومغايرت اولمز *مثنوي*
تا ز زهر واز شكر درنكذري) كي تواز كلزار وحدت بوبري) مادام كه سن زهر وشكر ونفع وضر قيدندن كچميه سن وجميع
اضدادك تميانني توحيد ايلمك شرابني ايچميه سن چن سن كلزار وحدتدن رايحه آلورسن ونه وجهله وحدت مطلقه يي
بولورسن اكر اضداد وانواعه بقارسك حق بوقيلورسن پس كلزار وحدته كيرن آني اسماء متضاده واوصاف متقابله
وافعال متنوعه ايله متجلي كورندر دخي وهو الاول في عين آخريته والآخر في عين اوليته والظاهر في عين باطنيته والباطن
في عين ظاهريته ديندر بومرتبه سيدر زهر وشكر ونفع وضر بونده برابردر معز عين مذلدر
ومحيي عين مميتدر وقابض عين باسطدر وقس على هذا سائر الاضداد *مثنوي* اين نمط وين نوع ده طومار ودو
برنوشت آن دين عيسى راعدو *بو اسلوب وبو نوع اون ايكي طوماري اول عيسى دينينه عدو اولان وزير يازدي بو نمط
وبو نوع ديمكلرندن بو معنا منفهم اولوركه مثنويده واقعه ومكتوبه اولان كلمات مختلفه آنك طوامير بنك
اقوال مختلفه سي اولميه بلكه انجق انك اختلافي بو مثنويده مسطوره اولان الفاظ منظومه ومختلفه يه تشبيه وتمثيل
اولوروبوكونه مختلفه سوزلر سويلدي ديمك اولور پس مثل اولمز مثال اولور ودخي انك طوماري اون ايكيدر ومثنويده
مكتوبه اولان دريكي كفته اون التيدر شهادت ايلركه بو انك عيني اولميه بلكه بوندن مراد اختلافات احكام شرعيه

ومغايرات مراتب مرعيه اوله توفيق وتوجيهنه اولنديغي اوزره وزير پرتزويرا فعيلك احكامنى حقيقتده متغاير
ومتناقض زعم ايدوب اول احكام مختلفه ايله برنيجه كروهى تفرقه واختلافه برقديغي كبي طائفهٔ مقلده دخي احكام
مختلفهٔ شرعيه‌يي توفيق ايده‌مدكلرندن وجمعيت جانبنه كيده‌مدكلرندن ستفترق امتي الى ثلثة وسبعين فرقة كلهم
في النار الا واحد قولنك موجبنجه يتمش اوچ فرقه اولوب بوجمله‌دن فرقهٔ ناجيه جامع جميع مراتب اولان اهل توحيد
اولديكه طريق اعدل واوسطي اختيار قيلدي مثلا بالكز جبري اولمدي وبالكليه قدري دخي اولمدي ومعتزله مذهبنده
دخي قالمدي مع هذا بنه بونلرك ادله ومذهبلريله محلنده عمل قيلدي والله اعلم (دربيان آنكه اين اختلافات درصورت
روشنست نه درحقيقت راه) اوزيك رنكي عيسي بونداشت * وزمزاج خم عيسي خونداشت * جامهٔ صدرنك ازان
خم صفا * ساده ويك رنك كشتي چون صبا) اول مقلد وزيرا حول وپرتزوير حضرت عيسي عليه السلامك يكرنكلكي
مرتبه‌سندن رايحه وذوق طوتمدي وحضرت عيسي عليه السلامك مزاجي كوپندن خوي طوتمدي بوزرنكلي
جامه اول صفا خمي اولان مزاج عيسادن ساده ويك رنك اولوردي صبا كبي مزاج عيسايي خمه تشبيه ايدب كيروا كا
مضاف قيلدي حضرت عيسانك ظاهرده دخي صباغ اولدقلري ملابسه سيله درزيرا حضرت عيسي عليه السلامك
معجزات عليه‌سندن بري دخي اول ايدي كه بر كوپدن جامه‌لري انواع الوان بويردي ولازم كلسه انواع الوانله منصبغ اولان
جامه‌يي يكرنك وساده ايلردي اكثر اهل تواريخ بوني بويله يازمشلر واهل تفسير دخي (فلما احس عيسي منهم الكفر قال
من انصاري) آيتنده بونه اشارت قيلمشلر درمحشئ بيضاوي اولان شيخ زاده مرحوم حاشيهٔ بيضاويده ديركه (قال اهل
التواريخ ان امه سلمته الى صباغ فاراد الصباغ ان يغيب يوما البعض مهماته فقال له هنا ثياب مختلفه فقد جعلت على
كل واحد منهما علامة فاصبغها بتلك الالوان فادخل الجميع عيسي في جب واحد فرجع الصباغ وسأل
فاخبره بما فعله فقال قد فسدت الثياب فاخرج ثوبا اخضر وثوبا احمر وثوبا اصفر وثوبا ابيض كما يريد الصباغ فتعجب
الحاضرون منه وآمنوا وهم الحواريون) وجامهٔ صدرنكدن مراد جامهٔ وجود انسانيدركه الوان اخلاق بشريتله ملون
وصفة نفسانيتله منصبغ ومكوندر وحضرت عيسي عليه السلامك مزاجي كوپندن يكرنك اولمسي اول حضرتك
شرعنه وقلبنه داخل اولنلرك وجودي جامه‌سي الوان اختلافات بشريه‌دن خلاص اولوب نور توحيد الله بوياغسي
وصبا كبي صفا بولمسيدر (مثنوي) نيست يك رنكي كزو خيزد ملال) بل مثال ماهي وآب زلال) وبو توحيدك يكرنكلكي
اول يكرنكلك دكلدركه اندن سالكه ملالت حاصل اوله بلكه اول بي رنكلك عالمي آب زلال كبي وا كا مستغرق اولنلر ماهي
كبي آنكله زنده اولوب وآنكله راحت وحيات بولوب عيش ونوش قيلورلر (مثنوي) كرچه درخشكي هزاران رنكهاست
ماهيانرا باييوست جنكهاست) اكرچه بوقور واقعه يعني بو عالم صورتده هزاران نقوش والوان واردر ليكن ماهيان
بحر وحدت اولان انبيا واوليانك يبوستله جنكلري واردر يعني عالم كثرتدن احترازو نفرتلري واردر (مثنوي) كيست
ماهي چيست دريا درمثل * تابدان ماندملك عزوجل * ماهي كمدرو دريانه شيدرمثلده كه تا اكا بكزه‌يه ملك عزوجل
يعني بو مثل دكل مثالدرسن وحدت بيرنكلكني دنيا بيرنكلكنه قياس ايتمه * مثنوي * صدهزاران بحر وماهي
دروجود * سجده آرد پيش آن اكرام وجود * زيرا نيجه يوزبيك بحر وماهي بو وجود عالمنده سجده وعبوديت كتورير لر
اول اكرام وجود صاحبنك اوكنه ويا خود اكرام وجوددن مضاف محذوف اوله پيش آن ذي اكرام وجود ديمك اوله
ويا خود درجل عدل قبيلندن اولوب اول عين اكرام وعين جود اولان حقك حضورينه سجده كتورر لر ديمك اوله
* مثنوي * چند باران عطا باران شده * تابدان آن بحر درافشان شده * برنيچه باران عطايا غيچي اولدي اول
حضرت طرفندن تا اول برقاچ باران عطاسبيله بو بحرلر درافشان اولدي * مثنوي * چند خورشيد كرم
افروخته * تا كه ابر وبحر جود آموخته * وبرنيجه خورشيد كرم اول حضرت جانبندن افروخته اولدي وطلوع
قيلدي تا كم بو ابر وبحرلراندن جود وسخا اوكركندي پس قياس ايله اول حضرتك عظم شانني كه جميع بحارانك
قلزم جودندن برقطره وجمله نيرات آنك خورشيد كرمندن برذره وكل نعم جهان آنك خزاين نعمتلرندن بربهره درپس
نوجهله دريا كامثال اولور * مثنوي * پرتو دانش زده برآب وطين * تا كه شد دانه پذيرنده زمين * اول خورشيد
كرم الهيدن پرتو دانش ولمعهٔ شناسش خاك وطينك اوزرينه اوردي تا بو زمين اول پرتو واسطه سيله دانه پذيرنده اولدي
* مثنوي * سال امين وهر كه دروي كاشتي * بي خيانت جنس آن برداشتي * كورمز ميسن خاك زمين اميندر هرنه
تخميكه اكا اكدلك بلا خيانه بلكه مع زيادة آنك جنسني اندن قالدردلك * مثنوي * اين امانت زان امانت يافتست
كافتاب عدل بروي تافتست * بو امينلكي زمين اول امانت الهيه‌دن بولمشدر كه آفتاب صفت عدل آنك اوزرينه
طالع اولمشدر * مثنوي * تانشان حق نيارد نوبهار * خاك سرهار انكرده آشكار * نشاندن مراد امردركه

پادشاهلرك امرینه نشان دیرلر ویاخود اسم عدالتك آثاریدر كه اعتدال زماندر تقدیر معنی تا امر الهی ویاخود
صفت عدالتك شانی اولان اعتدال ربیعی نوبهار موسمی كتورمیه بوشالك جوقنده اولان اسراری آشكار ایلدی
ولسان حال الله هر بر برك وبار وازهار واشجارما فی الضمیرین سویلدی همانا دیم كه انبت الله البقل مقتضاسنجه
جناب كردكار نوبهار واسطه سیله اسرارخانی اظهار ایلدی هر برك وباره برلسان اولوب اهل انظاره خالق
سویلدی بیت استرابسك المغه حكمت كتابندن سبق * خامهٔ قدرت نه یازمش صفحهٔ اشجاره بق بیت اشجاره بق كه
هر ورقی بركتابدر) ادراكی اولیائه جهان بر ورق دكل * مثنوی * آن جوادی كه جمادی را بداد * این خبرها
وین امانت وین سداد * اول برجواد كه برجماده ویردی بوخبرلری وبو امانتی وبوسداد واستقامتی (مثنوی) مر جمادی را
كند فضلش خبیر * عاقلانرا كرده قهر او ضریر * هر برجمادی آنك فضل واحسانی خبردار ایلر كه جمیع خصوصده
حق تعالینك امرینه مطیعلردر مع هذا اونلرده عقل وتمییز یوقدر آنك قهری عاقللری كور ایلمشدر كه عقل قوتی ایله انك
قهرندن خلاص بوله قادر اوله مدیلر وفكر وفراست ونتیجه بیك حكمت ومعرفتله آنك قضاسندن نجات بوله مدیلر
(مثنوی) جان ودل را طاقت آن جوش نیست * با كه كویم درجهان یك كوش نیست * مثلا حكما كافرین وعقلاء
مشركین كبی جان ودله اول جوش وطاقت یوقدر یعنی حق تعالی حضرتلرینك اسرار نهانی وحكمت بی پایانی
فهم وادراك ایلیه كه جان ودل ایچون اول طاقت واكالایق قدرت یوقدر بو جان ودلك ادراك ایلمكده عاجز وفرومانده
قالدیغی سری كیمه سویلیم كه جهانده بونك استماعنه لایق بركوش یوقدر یك كوش نیست دیونفی كلی ایلمكلرندن
مراد النادر كالمعدوم قولنك مفهومنی اشعار ایلر * مثنوی * هر كجا كوشی بد ازوی چشم كشت * هر كجا سنكی
بد ازوی یشم كشت * هر نرده كه بركوش وار ایدی اندن چشم اولدی یعنی هر قنده كه سمع مرتبه سنده بركسه وار
ایدی اول خدانك توفیق وهدایتندن رؤیت ومشاهده مرتبه سی بولدی هر قنده كه برسنك وار ایدی اندن یشم اولدی
یعنی هر برده كه برحجر لا یفهم وجماد كبی ابكم كسه وار ایدی اول خدانك فضل وعنایتندن یشم اولدی وجوهریت
مرتبه سنی بولدی * مثنوی * كیمیا سازست چه بود كیمیا * معجزه بخشست چه بود سیمیا * اول خدای تعالی كیمیا
دوزیجیدر كیمیانه اولور یعنی اول حضرتی كیمیایه تشبیه ایلدك نه افاده قیلور اكر اول كیمیا كبیدر دینلسه بو سوز یعنی
اولور كیمیا شول اكسیردر كه نحاس ورصاص مقوله سی شیلری سیم وذهب خاص ایلر وخدای تعالی بو اكسیرك
صانعیدر كذلك انبیا واولیا هر بری معنوی كیمیالردر كه كفر وعصیان وجهل وطغیان مسئله لرینی طاعت وایمانه
وعدل وعرفانه تبدیل ایلرلر حق سبحانه وتعالی بو معنوی اولان كیمیالرك دخی خالق وصانعیدر پس اكا كیمیا دینلسه
برنده اولمز اول صانع معجزه بخشدر سیمیانه اوله معجزه شول خارق عاداتدر كه انبیا علیهم السلامدن غیریسی انك
اتیانتده عاجزلردر زیرا اول خارق عاده اولان حالتنه انكچون معجزه دینلدی كه خلایقی عاجز ایلر اول خارق عاده اكر
اولیادن ظهوره كلسه كرامت دینور وسیمیا سحره مشابه شول تخیلاتدر كه انك حقیقتی یوقدر لیكن اوستادانی
صنعتله هیون ناسه موجود شكلنده كوسترر مثلا اهل شعبده نك بعض صنعت غریبه كوستردكلری كبی
* مثنوی * این ثنا كفتن زمن ترك ثناست * كین دلیل هستی وهستی خطاست * بندن بو ثنایی دیمك واحصا
ایلمك عین ترك ثنادر زیرا بو ثنایی دیمك وجوده دلیل ونشاندر ووجود عند اهل الكمال بر نوع ذنب وخطادر بلكه
اصحاب كمالك شانی خدای تعالی یه بی شائبهٔ وجود كمال عجزله ثنا ایلمكدر ووجود ایله اولان مدح وثنایی ترك قیلمقدر
نته كم سلطان انبیا صلی الله علیه وسلم احصای ثنا ایلمكده وجود وقدرتی ترك ایلدی ولا احصی ثناء علیك انت كما اثنیت
علی نفسك دیو بیوردی * مثنوی * پیش هست او ببابد نیست بود * چیست هست پیش او كور وكبود * اول خدانك
وجودی قتنده نیست وفانی اولمق كرك وجود انك اوكنده نه در كور وكبود در كور وكبود آرده قالمش شیشه دیرلر بونده
وجود غیرانك وجودی قتنده بی نفع وبی معنی دیمكدن عبارتدر پس وجود غیرك كور وكبود منزله سنده اولدیغی
بو منزله تفسیر بیوروب دیرلر (مثنوی) كر نبودی كور زو بكداختی * كرمی خورشید را بشناختی * اكر وجود غیر كور
اولمیدی اوندن اریدی یعنی اكر حقدن غیرینك وماسوا مرتبه سنده اولان اشیانك وجودی حضرت حقك
شهودندن كور اولمیدی بلكه آنی كندینك وجودنده مشاهده قیلیدی بوز كبی اریدی وفانی اولیدی وخورشیدك
كرملكنی اكلیدی یعنی خورشید حقیقتك نور وپرتونی وانك تأثیرنی فهم قیلیدی پس بو وجود غیرك وجود حقله
ماتم اولدیغی بیلماسی واندن خبردار اولماسی كورلكنه دلالت ایلر * مثنوی * ور نبودی او كبود از تعزیت * كی
فسردی همچو یخ این ناحیت * رنك كبود دیار عجمده رنك ماتمدر دیار رومده سیاه رنك رنك ماتم اولدیغی كبی
معنی اول وجود ماسوا تعزیتدن كبود اولمیدی یعنی حضرت حقدن بعید اولمق ماتمندن ازرق پوش شده

اولمیدی بوناحیت بوز کبی بخن طوکردی یعنی بوناحیۀ ممکنات ووجود کائنات بوز کبی بخن منجمد اولوردی وغیریت مرتبه سنده موجود قالوردی بلکه اول قدیم مطلقه قریب وقرین اولسیدی وآنك ظهورنی کندیلرك وجودنده معاینه قیلسیدی غیریتدن اثرلری قالمزدی (کما قال الجنید اذا قرن المحدث بالقدیم لم یبق له اثر) پس موجوداتك ماسوا وغیر مرتبه سنده موجوده ومنجمد اولمسی وصال حقدن وشهود وجود مطلقدن کوررومهجور قالملرینه شهادت ایلر (دربیان خسارت وزیر دربن مکر *مثنوی* همچوشه نادان وغافل بدوزیر* پنجه میزد با قدیم نا کزیر* پادشاه جهود کبی وزیر دخی نادان وغافل ایدی مغارتی ممکن اولمین وامرینك قبولی ضروری ولازم اولان قدیمله پنجه اوردی یعنی حضرت حقه مقابله قیلدی زیرادین عیسی علیه السلام حق تعالینك مرادایلدیکی دین ایدی آنك تغییرینه سعی قیلمق حقله پنجه اورمق کبی اولدی نا کز یرلابد ولازم معناسنه در (مثنوی) باچنان قادر خدایی کزعدم صدچوعالم هست کرداند بدم* انجلین قادر برخدایه پنجه اوردی که عدمدن بردمده بوعالم کبی یوز عالم وجوده کتورور *مثنوی* صدچوعالم درنظر پیدا کند* چونکه چشمش رابخود بینا کند* سنك نظرکده بوعالم کبی یوز عالم پیدا ایلر چونکه سنك چشمکی کندوسیله کوریجی ایلیه یعنی کندی نوریله کوریجی ایلیه *مثنوی* کرجهان پیشت بزرك وبی بنیست* پیش قدرت ذره می دان که نیست* اکرجهان سنك قتکده عظیم وبی پایان وبی نهایتدرلیکن قدیر وقدیمك قدرتی قتنده برذره بیل بوعالمی که حقیقتده یوقدر* مثنوی *این جهان خود حبس جانهای شماست هین روید آن سوکه صحرای شماست* بوجهان خود سزلك جانلریکزلك حبسیدرا کاه اولوکزاول جانبه کیدیکز زیرا اول جانب سزلك صحرا وتفرجکاهکزدر اول طرفدن مراد انبیا واولیا علیهم السلامك کندکلری ارض الله واسعة ومرتبۀ حقیقتدر *مثنوی* این جهان محدود وآن خود بیحدست* نقش وصورت پیش ان معنی سدست) بوجهان صورت محدود واول جهان معنی خود بی حد وبی نهایتدر وبونقش وصورت اول معنی عالمنك اوکنده حجاب وسددر بوعالم معنی دائما بوعالم صورتده متصرف وآنك اهلی بوعالم اهلینك اوزرینه غالب ومتسلطدر پس بوعالم معنی اهلنك عالم صورت اهلی اوزره غلبه وحکومتنك بیانته شروع ایدوب بیوررلر* مثنوی *صدهزاران نیزۀ فرعون را* درشکست ازموسئ بایك عصا* فرعونك صدهزاران نیزه سنی یعنی بوعالم صورتك اهلی اولان فرعونك وآنك عسکرینك آلت حرب وقتالنی اول عالمك اهلی اولان برموسادن برعصا ایله صدی* مثنوی *صدهزاران طب جالینوس بود* پیش عیسی ودمش افسوس بود* بوعالمك اهلندن اولان جالینوسك صدهزاران طبی وارایدی اول عالمك اهلی اولان حضرت عیسی علیه السلامك اوکنده وآنك نفس مبارکنك قتنده افسوس وبیهوده اولدی زیرا بواطبای صوری ابرای اکمه وابرص واحیای موتی ایلمکه قادر اولمدیلر حضرت عیسی علیه السلامدن بومعجزه لری کوروب عاجز قالدیلر مثنوی* صدهزاران دفتر اشعار بود* پیش حرف امی اش عار بود* نیجه یوز بیك شعرلرك دفتری وشاعرلرك افصحی وارایدی اول عالمك برامیسنك اوکنده اول اشعار عیب وعار اولدی امی ده که یالرك اولکیسی نسبت ایچوندر وایکنجیسی وحدت ایچوندر ضمیر غائب اولان اش مقدما آن معنی دیمکله اشارت بیوردقلری عالم معنایه راجعدر ویاخود بخدای تعالی یه راجعدر واشعاره دخی راجع اولسه جائزدر ولکن الاولین اولی وامیدن مراد حضرت محمد صلی الله علیه وسلمدر واول حضرته امی دینلمکده برایکی وجه واردر اولا برشیئی اوقیوب واستاددن برعلم تعلم ایلمدیکی ایچون امی دیدیلر که انادن نیجه طوغدی ایسه غیرلك تعلیمنه محتاج اولمیوب اویله ظهور ایلدی ثانیا امدن مراد عند اهل التحقیق ام الکتابدر اول حضرته امی دیو امه نسبت قیلمق آنك علمنك ام الکتابه منسوب اولدیغندن عبارتدر واول حضرتك عصر شریفنده افصح فصحا وابلغ بلغاقتی چوق ایدیلر ومکۀ مکرمه ده بونلرك برنادیه لری وارایدی کلوب اول موضعده جمع اولوب بری بریله تحدی ایلرلردی حتی بوجمله دن برکزیده وعالیقدر سبعۀ معلقه صاحبی یدی شاعر واردی کنانلرك شعری اعجاز مرتبه سنی بولمشدی وبونلرك هربری علی سبیل التحدی شعرلرین کتوروب باب کعبه یه تعلیق قیلمشلردی چونکم سلطان انبیا صلی الله علیه وسلم بونلرك دعوته بعث اولندقده وبونلره حضرت حق جانبندن قرآن عظیم ایله تحدی قیلندقده اقصر سوردن برسوره یی کتورمکه واکا نظیره دیمکه عاجز وفرومانده اولوب هربرینك اشعاری کندیلره عیب وعار کلوب کیجه ایله کعبه قپوسندن شعرلرنی اوغرلدیلر واول حضرتك لسان شریفندن ظهور ایلین حروف وکلمات مثالی کلمات وحروفك نظیره سنه قادر اولمیوب هربری اختفا قیلدیلر پس اول عالمك اهلنك بوعالمك اهلی اوزره غالب اولدیغنه انبیای عظام علیهم السلامك بومعجزاتی ایله استشهاد بیوردیلر وهرنبینك معجزه سی کندی عصرنده اولان قومنه هرنه کار وصنعت غالب اولدیسه واول قومك ایچنده هرنه حالت مقبول وپسندیده کلدیسه اونبینك معجزه سی اکا کوره واقع اولمشدر مثلا حضرت موسی علیه السلام زماننده سحره وساحره رغبت زیاده ایدی که

خلق بعض مخیلاتله عاجز ایلمشلردی حق تعالی عالم معنانك اهلی اولان حضرت موسی علیه السلامك عصاسنی اژدر ایلمکله بونلری عاجز قیلدی ودور عیسی علیه السلامده طب علی مرغوب ومعظم کلمشدی وهر برطبیب اول زمان قومنك ایچنده نبی کبی مکرم اولمشدی حق تعالی عالم معنانك اهلی اولان عیسی علیه السلام حضرتلرینی ابرای اکمه وابرص واحیای موتی ایتمکله بونلره ارسال ایلدی بونلر بومعجزه یی کوروب عاجز قالدیلر وحضرت نبی علیه الصلاة والسلامك زماننده ناس فصاحت وبلاغته رغبت قیلمشلر وبرفصیح وبلیغی عظیم القدر وجلیل المرتبه بیلمشلردی حق تعالی نبی امی حضرتلرینی بونلره بعث ایلدی بونلر انك فصاحت وبلاغتندن حیران قالدیلر وآنك مثلنی اتیانده عاجز اولدیلر پس هر برنبی برآخر نبیدن صادر اولان معجزه یی اظهاره قادردر ولیکن کندی زماننده اولان قومی هرنه یه رغبت ایلرسه بونلرك دخی معجزه سی اکا کوره ظهوره کلمشدر (مثنوی * با چنین غالب خداوندی کسی * چون نمیرد کر نباشد او خسی * بو تجلین غالب وقادر برخداوندك مقابله سنده برکسه نیچون اولمیه اکر اول کسه زیاده دنی اولمیه یا بونده مقابله معناسنه استعمال اولنور * مثنوی * پس دل چون کوه را انکیخت او * مرغ زیرك با دوپا آویخت او * اول خدا چون طاغ کبی قوی ومحکم قلبی قوپاردی یعنی عقل وفضاله کوه کبی راسخ وثابت قلبی یرندن قلع ایلدی اول قلبك قوت وثباتی آنك قضاسنه مقابله قیلمدی واول قوت وثبات واسطه سیله آنك پنجه قهرندن خلاص اولمدی اول قادر وقوی وعاقل وزیرك اولان مرغی ایکی اباغیله آصدی یعنی ایکی ایاقندن طوتدی ودام قهرنه بند ایتدی مرغ زیرکدن مقصود هر کارده زیرك وعاقل اولان وضرر ومکردن اجتناب قیلان کسه لردر (مثنوی) فهم وخاطر تیز کردن نیست راه) جز شکسته می نکیرد فضل شاه) فهم وخاطری تیز ایلمك یول دکلدر یعنی فهم وخاطر وعقلی تیز ایلمك حضرت حق جانبنه طریق اولمز زیرا اول پادشاه حقیقینك فضلی انکسار وشکسته ملکدن غیری طوتمز یعنی قبول قیلمز (ولهذا قال فی الحدیث القدسی * انا عند منکسرة القلوب * مثنوی * ای بسا کنج اکنان وکنج کاو * کان خیال اندیش را شد ریش کاو * اولکی کاو کاف عربیله کاویدن لفظندن بوجق قزیجی دیمك اولور وثانیجی کاو کاف فارسیله صغر معناسنه در تقدیر معنی ای چوق خزینه طولدریجی وبوجق قزیجی کسه لرکه اول خیال اندیش اولان وزیر برتزویره صغور صقاللی اولدی یعنی اول دنی وزیره تابع اولدی زیرا استعمال اهل فرسده ریش کاو شول کسه یه دیرلرکه بردنی شیئه تبعیت قیله وا کا مسخره اوله پس بو کلامدن مراد تعریض اولور شول صوری خزینه طولدروب مال جمع ایدن اهل دنیایه ویاخود معنوی کنج قلبلرین بحث ایدوب جواهر علمله پر ایدن علمایه که دنیای دنی یه ونفس خسیسه تابع اولمشلر وریش کاو منزله سنه بولمشلردر وبونلره خطاب ایدوب برنیجه ابیات الهه دخی ارشاد بیورر (* مثنوی * کاو که بود تا تو ریش او شوی * خاك چه بود تا حشیش او شوی * کاو که اوله تا سن انك صقالی اوله سن یعنی دنیا صغری ویا نفس اماره صغری نه شیء اوله که سن انك تابعی اوله سن خاك نه شیء اوله تا سن انك حشیشی اوله سن یعنی بو عالم تراب نه دنیدر که سن آنك اوتی اوله سن حاصل کلام انسان خلاصهٔ موجودات ایکن حیوان سیرت اولان نفسه ودنیای دنی یه تابع اولمق ومرتبه سفلی ده قالمق دین وایمانه ضرر ویرمسی ومعنا مسخ وفسخ اولمسی اشعار ایلر * مثنوی * چون زنی از کار بد شد روی زرد * مسخ کرد اورا خدا وزهره کرد * چونکیم برعورت بد فعلدن روی زرد اولدی یعنی خجل وشرمسار اولدی روی زرد خجالتدن کنایتدر خدای تعالی انك صورتنی مسخ ایلدی وآنی زهره ایلدی یوزینك زهره اولمسنده علمانك اختلافی واردر (وما انزل علی الملکین ببابل هاروت وماروت) آیتنك تفسیرنده اهل تفسیر بونك قصه سنی هر بری برنوع اوزره حکایه قیلمشلردر اکثری الان سبعهٔ سیاره دن اولان زهره یلدزی اولدیغنه قائل وراضی اولمشلردر وبعضیلر الان سبعهٔ سیاره دن اولان زهره در دیمشلردر وحضرت رسول صلی الله علیه وسلمك حدیث شریفی بو معنایه دلالت ایلر دیمشلرکه حدیث صحیحدر ورسول اکرم صلی الله علیه وسلم هر بار که زهره یلدزنی کورسه ایدی بیورورلردی که (لعن الله الزهرة فانها هی التی فتنت الملکین هاروت وماروت) رواه السیوطی فی الجامع الصغیر عن علی کرم الله وجهه وصاحب التیسیر تیسیرده دیرکه حق تعالی اول وقت کم آسمانی یراتدی کواکبیله خلق ایتدی وزهره سبعهٔ سیاره دن بریدر که آسمان ایله بیله خلق اولمشدر بلکه خدای تعالی هاروته ماروته کلان زهره نام عورتی مسخ ایلدی وآسمانه اسم اعظم قوتیله چیقاردی وآسمانده هنوز معذبدر ویاخود سائر ممسوخات کبی نار ملحقدر واول حدیثی که اصحاب حدیث حضرت نبیدن روایت ایلمشلردر که (لعن الله الزهرة فانها فتنت ملکین) بیورمشدر بو لعنت اکا اسمنك بوندقندن اوتریدر دیمشلردر ومعالمده مسطوردر که زهره برجمیله عورت ایدی اربله خصومت ایلدی اول ملکینك محکمه سنه کلدی فی الحال اول ملکلر بونك لطافت وملاحتنی کوروب فریفته اولدیلر القصه بونك مهماتنی تأخیره براقدیلر برآخر کونده اول عورت کیرو کلدی آنی اول ملکلر خلوتخانه لرینه

دعوت ایلدیلر وکندیلرلک عشق ومحبتنا آکا اشکاره سو یلدیلر اول زن دخی بونلره بو کونه جواب ویردی که سزلک
مطلوبکز حاصل اولمزالا اوچ فعلی ارتکاب ایله اولا بنم معبودم اولان بته پرستش ایتمکله وشوهرمی قتل قیلمغله ودخی
شرب خمرایتمکله بونلربت پرستلکی وقتل نفسی اکبر کبائردن ایدوکنی بیلوب آنی ایشلمکدن اجتناب قیلوب شرب
خمره راضی اولدیلر لیکن مجمع قبایح وام الخبائث بو اید یکنی بیلمدیلر روایت اولنورکه اول زمان بونلره دیدی که سز
هرشب بعد اداء حکومت ککده آسمانه عروج ایلرسز اول اسمله که آسمانه عروج ایلمکه انک برکاتیله قادراولورسز
بکا تعلیم ایلک بونلر اول اسم اعظمی اول زنه اوکرتدیلر واول اسمک قوتیله اول زن آسمانه عروج ایلدی وخدا انک
صورتنی مسخ قیلدی آنک صورتنی برکوکبک صورتنه مبدل اولدی بو محلده حضرت خداوند کارلک دخی
اکرچه کلام در بارلرندن بالبداهه عین زهرهٔ مشهوره اولمق منفهم اولور لیکن عین زهرهٔ مشهوره اولمق
کورینور بو تقریر ایله که مسخ لغتده برصورتک برآخر صورته تبدیل اولنمسیدر لرکه صورت اخری صورت اولی دن ادنی
اوله پس مسخ کرد اورا خدا او زهره کرد بیورملری خدای تعالی ان زن را مسخ کرد وبرشکل زهره کرد ویا در صورت
زهره کرد دیمکی اقتضا ایلر پس خدای تعالی اول زنی زهره صورتنه مسخ ایلمسندن واول زنک شکلی زهرهٔ مشهوره
شکلنه کرمسندن انک عین زهره اولمسی لازم کلمز بلکه حق تعالی آنی زهره صورتنده قیلدی دیمکی مستلزم اولور پس
صورت زهره یه ممسوخه اولدقدنصکره صاحب تیسیر دیدیکی کبی یا آسمانده قالمش اوله ویاخود سائر ممسوخات
کبی ناره کذر قیلمش اوله پس عین زهرهٔ مشهوره اولمق توهمی بونکله مندفع اولور وانکار علما لازم کلمز وبو محله بوندن
انسب توفیق اولمز فلیتأمل * مثنوی * عورتی را زهره کردن مسخ بود * خاک وکل کشتن نه مسخست ای عنود *
بر عورتی زهره ایلمک مسخ اولدی یعنی بر عورتک زهره صورتنده اولمسی وشکل زهره یه کیرمسی مسخ اولدی ای زیاده
عناد ایدیجی خاک وکل اولمق مسخ دکلمیدر یعنی مسخدر * روح می بردت سوی چرخ برین * سوی آب وکل
شدی در اسفلین * روح سنی چرخ برین جانبنه ایلتور یعنی آسمان روحانی جانبنه سنک روحک سنی جذب ایلرسن
مرتبهٔ اسفلینده آب وکل جانبنه کیتدک یعنی مقتضای روحی قویوب مشتهای تنی اختیار ایتدک * مثنوی * خویشتن را
مسخ کردی زین سفول * زان وجودی که بدان رشک عقول * کندیکی بو الحقلق جهتندن مسخ ایلدک شول
بر وجوددن مسخ ایلدک کم اول وجود عقولک شکی ایدی یعنی احسن التقویمده اولان وجود حقیقیهٔ انسانیه که
فی الحقیقه عقول وملائکه نک مغبوطی ومرغوبیدر سن آنی ای تن پرست ومتابعت هوا ایله پست اولان کسنه صورت
حیوانیه یه مسخ ایلدک بو آب وکل مرتبه سنده سفلی اولان اکل وشربه مقید اولدیغک جهتدن (مثنوی) پس ببین کین
مسخ کردن چون بود * پیش آن مسخ این بغایت دون بود * فاذا کان کذلک بو مقدمه معلومک اولدیسه نظر ایله
بو مسخ ایلمک نیجه اولدی او مسخک اوکنده بو مسخ بغایت دون اولور یعنی اول زهره نک مسخنه نسبت بو آب وکل
صورتنه مسخ اولمق کمالیله ادنی اولور زیرا اول زن صورت زهره یه که شکلا نورانیدر ممسوخه اولوب سفلیدن علوی
جانبنه عروج قیلوب آسمانده قرار قیلدی مع هذا احسن التقویمده اولان صورت معنویهٔ انسانیه یه نسبتله بنه
مسخ اولدی پس آب وکل اولمق ومحضا حیوانیتده قالمق نه مرتبه مسخ اولور بوکا کوره قیاس ایله (مثنوی) اسب همت
سوی اختر تاختی * آدم مسجود را نشناختی * بو بیت نجوم علمنه مشتغل اولان وعلم هیئتله تفوق وترقی زعم قیلان
کسنه لر جانبندن حاصل اولان شبهات ووهمیاتی دفع ایچون اولور وماقبلنه بو وجهله مناسبتی اولور خاک وکل
کشتن نه مسخست ای عنود بیوردقلری کبی ودخی پیش آن مسخ این بغایت دون بود کلامن ادا ایلدکلری کبی کانه اسیر
اکل وشرب اولان وعالم طبیعتده قالان منجمین واهل هیئت علملرینک موضوعی عالی اولدیغی جهتندن کندیلری دخی
مرتبهٔ سفلیه وشکل حیوانیه دن نجات بولمش وبو حکمدن کندیلری مستثنا اولمش زعم ایلرلر وکویا لسان حال الله
مسخ معنویدن بر نجات بولدق دیو سویلرلر پس انلره خطابا بو بیت شریفی بیورولر وانلرک زعمنده مسجود ملائکه اولان
آدمک قدر وشانی بیلمکی قویوب علم وهمتلریله افلاک که صعود وترقی ایلدکلرلی ذم وقدح قیلوب دیرلرای منجم همت
آتنی اختر جانبنه سوردک وکندیکی علم نجوم وهیئت واسطه سیله زهره وار افلاکه ایرکوردک مسجود ملائکه اولان آدمی
اکلمدک یعنی حضرت آدم که سنک پدرکدر آسمان اهلینک مسجودی اولمشدر پس حضرت آدم آسمانه واهل آسمانه
خدمت والتفات ومحبت قیلمدی بلکه آسمان واهل آسمان آکا تعظیم وخدمت قیلدی پس سنکه آدم زاده اولمسن
اکر خیر خلق اولیدک اولدیغک مرتبه یی سن اکار دلک والولد سر ابیه معناسی سنده بولنوردی وانک صفتیله موصوفه
اولوب کندی قدرکی بیلوردک * مثنوی * آخر آدم زاده ای ناخلف * چند پنداری تو پستی را شرف *
چند کویی من بکیرم عالمی * این جهان را پر کنم از خود همی * ای خلف یعنی ای ناصالح آخر آدم زاده سن نیجه

براپالجقلغی سن شرف زعم ایلرسن یعنی علم نجوم ایله زهره کبی آسمانه کتمك وافلاك علمیله ترفع وترقی ایتمك آدم
مسجوددن موروث اولان وانبیای عظامدن ظهوره کلان علمه نسبت تدنی وتسفلدر پس سن اول پستلکی نیجه
شرف عد ایلرسن ومقصود بالذاتی قویوب بیانه نه کیدرسن ای ناخلف خطابی اهل نجوم واهل هیئته اولمیوب
اهل هوا واهل دولته اولسه دخی لطیف اولور بو تقدیراوزره معنی آخر آدم اوغلیسن ای خیرسز ناصالح ولد بو دولت
صوری ورفعت ظاهری معنا پستلکدر پس سن هوا وهوسله نیچون ترفع وآسمان دولت صوری جانبنه ترقی ایدوب
معنا پست وسفلی اولان مرتبه‌یی نیجه برشرف ودولت ظاهره‌یه حریص اولوب بن عالمی طوترم دیو نیجه بردیرسن
بوجهانی دولت ایلرسن دیمك اولور وهو الانسب للمحل ای رفعت حاضره‌یه ودولت ظاهره‌یه حریص اولان بن عالمی
طوترم بوجهانی کندمدن پر ایلرم یعنی نیجه دلی کندمنك دولت ورفعتیله بو عالمی طولدررم دیرسن * مثنوی *
کرجهان پربرف کردد سربسر * تاب خوریکدازدش بایك نظر * مثلا اکر بو جهان باشدن باشه قار ایله پر اولسه
آفتابك حرارتی انی برنظرله اریدر یعنی دولت صوری ونخوت ورفعت رسومی فی المثل برف کبیدر اکر برکسه دولت
صوری وشوکت رسومی ایله جهانی باشدن باشه طوتسه وعالمی تحت تصرفنه آلوب ضبط ایلسه خورشید حقیقینك
تاب قهری برنظرده انی اریدروعلی الفور محو ونابود ایلر کذلك تاب لطفی دخی برف کبی اولان معاصی واوزاری برنظرله
اریدوب محو وفنا ایلر محصل کلام اول خورشید حقیقینك تاب قهرنه دولت وقدرت اناس نیجه طاقت کتوره‌مزسه
کذلك تاب لطف ورحمته خطا ومعصیت وجرم وضلالت برفلری دخی قرشو دوره‌مز بلکه انك تاب لطف وعنایتی
معاصی واوزار کثیره‌یی علی الفور افنا ایلرنته کم بعض کبار بیورررلر العنایة تهدم الجنایة وتوجب الهدایة وتورث الولایة
* مثنوی * وزر او وصد وزیر وصد هزار * نیست کرداند خدا یایك شرار * وجناب خدا اول پادشاه ذو العطادر که
اول وزیرك وزرنی وانك کبی نیجه یوز بیك کسلرك دخی وزر وخطاسنی شعلهٔ رحمتدن برشرار ایله یوق ایلر اکر ارادتی تعلق
ایلرسه * مثنوی * عین آن تخییل را حکمت کنید * عین آن زهراب را شربت کنید * اول تخییلات فاسده‌نك عینی
حکمت وافیه ایلر واول عین زهراب اولان سیئاتی شربت شافیه وحسنات صافیه ایدوب (اولئك یبدل الله
سیئاتهم حسنات) دیوانلره اشارت ایلر وانلر حقنده کلام سویلر * مثنوی * آن کمان انکیز را سازد یقین * مهرها
رویاند از اسباب کین * اول کمان ظهوره کتورلك کسمیی اهل یقین دوزوب حقیقته بیورر واسباب کیندن محبت ومهرلر
بیتورر (مثنوی) پرورد در آتش ابراهیم را) ایمنی روح سازد بیم را * حضرت ابراهیم علیه السلامی آتش ایچره بسلر
وبیم وخوفی روحلره ایمنلك ایلر انك عقلی ادراك ایلمز حکمت وصنعی چوق واسرار وکارنه قیاس واندازه یوقدر کاه
اولور که عادت الله برمقتضای عقل واسباب ووسایط اوزره جاریه اولور وکاه اولور که خرق عادة ایدوب برخلاف مقتضای
عقل برشی ایجاد قیلور (مثنوی) از سبب سوزیش من سودائیم * در خیالاتش چو سوفسطائیم * سوفسطائیه حکما
دهریه‌دن برطائفه درکه حقایق اشیایی انکار ایدرلر بونلر اوچ قسمدر برقسمی بو اشیا به اوهام وخیالات باطله دیرلر
بونلره عنادیه دیرلر وبرقسمی بونلردن اشیانك ثبوتنه منکر دکلدر ولیکن زعم ایلرلر که اشیا تابع دیرلر وبرقسمی بونلردن
اشیا اعتقادات اوله یعنی برشیئه اکر جواهر اعتقاد ایلرسك جوهردر واکر عرض اعتقاد ایلرسك عرضدر اکر قدیم
اعتقاد ایلرسك قدیمدر ومحدث اعتقاد ایلرسك محدثدر دیرلر بو کروهه عندیه تسمیه اولنور وبرقسمی دخی اشیانك ثبوتنه
وعدم ثبوتنه اولان علمی انکار ایدرلر وزعم ایدرلر که بونلر شك ایدیجیلردر وشك ایلدکلرندن دخی شك ایدیجیلردرهلم
جرا بوقسمه لاادریه دیرلر زیرا بونلره سؤال اولنسه که بو اشیاندر جوابلری لاادری دیمکدر پس حضرت مولانانك
چو سوفسطائیم دیو کندیلرینی تشبیه بیوردقلری بو لاادریه قسمیدر معنای بیت بن خدانك سبب سوزلکندن حیران
وسودائیم که بو خصوصده مقتضای عقله اعتمادم یوقدر وانك ارادت ذاتیه وحکمت خفیه سنك خیالاتندن
سوفسطائی کبی یم که لاادری دینلردنم که جمیع انبیا ومرسلین صلوات الله علیهم اجمعین بو خصوصده بویله دینلردر کما امر
الله نبیه فی کتابه الکریم) قل ما کنت بدعا من الرسل) ای بدیعا منهم اقدر علی مالم یقدروا علیه) وما ادری ما یفعل بی
ولا بکم ای فی الدارین علی التفصیل اذلا علم لی بالغیب والله اعلم (مکر دیکر انکیختن وزیر در اضلال قوم نصاری
مثنوی) مکر دیکر آن وزیر از خود ببست (وعظ را بکذاشت ودر خلوت نشست) اول وزیر پرتزویر کندو سندن برغیری
مکر بغلدی یعنی پیدا ایلدی وعظی قودی وخلوتده اوتوردی زیرا کثرت مشاهده قلت حرمتی موجبدر بو یتده اکثر
اهل خلوتك اخلاصله خلوت نشین اولمیوب بلکه ریا وتعظیم وخلق ایچون خلوت کزین اولدقلرینه اشارت واردرنته کم
بو وزیر پرتزویرك خلوت اختیار قیلمسی بو قبیلدندر * مثنوی * در مریدان درفکند از شوق سوز * بود در خلوت
چهل پنجاه روز * مریدلره شوق وآرزودن حرارت براقدی یعنی مصاحبت ودیدارنه زیاده مشتاق اولدیلر فرق اللی

کون

كورن خلوتده اولدی که کسه یه کورنمدی * مثنوی * خلق دیوانه شدند از شوق او * از فراق حال وقال وذوق او *
مطلق آنك اشتياق وآرزوسندن دیوانه وبی صبر اولدیلر آنك حالنك ومقالنك وذوق بالنك فراقندن * مثنوی) لابه وزاری
همی کردند او * از ریاضت کشته در خلوت دوتو * خلق تضرع وفغان ایلدیلر واو وزیر ریاضتدن خلوتده ایکی قات
اولمش ایدی * مثنوی * کفت ایشان نیست مارا بی تو نور * بی عصا کش چون بود احوال کور * انلر دیمش که
سنسز بزه نور یوقدر عصا کشسز کورك احوالی نیجه اولور * مثنوی * از سر اکرام واز بهر خدا * بیش ازین مارا
مدار از خود جدا * اکرام اجلندن وخدادن اوتری بزی بوندن زیاده کندکدن جدا طوتمه * مثنوی * ما چو طفلانیم
وما را دایه تو * بر سر ما کستران آن سایه تو * بز طفللر کبی یز وسن بزه دایه کبیسن سن اول سایه یی بزم باشمز اوزره
دوشت یعنی بزی تربیت وحمایتك سایه سنده طوت * مثنوی * کفت جانم از محبان دور نیست * لیك بیرون آمدن
دستور نیست) وزیر ایتدی بنم جانم محبلردن ایراق دکلدر لیکن خلوتدن طشره کلمکه اجازت یوقدر مادامکه براشارت
اولمیه (مثنوی * آن امیران در شفاعت آمدند * وان مریدان در شناعت آمدند * اول امیرلر بو خصوصده شفاعته
کلدیلر واول مریدلر شناعته کلدیلر یعنی تشنیع وکندیلر حقنده زبان درازلغه شروع ایلدیلر بویله دیوکه * مثنوی *
کین چه بدبختیست مارا ای کریم * از دل ودین مانده ما بی تو یتیم * که ای کریم بو بزه نه بدبختلقدر بزسنسز دل ودیندن
یتیم قالمشز * مثنوی * تو بهانه می کنی وما ز درد * می زنیم از سوز دل دمهای سرد * سن تعلل وبهانه ایلرسن خلوتدن
چیقمامق ایچون وبز دردو غمدن وکوکل حرارتندن صووق نفسلر اورورز یعنی زیاده اضطرابمزدن مفید ومؤثر اولمین
آهلر قیلورز * مثنوی * ما بکفتار خوشت خو کرده ایم * ما ز شیر حکمت تو خورده ایم * بز سنك لطیف سوزیکه خوی
ایلمشز ومعتاد اولمشز بز سنك حکمت ومعرفتك سودندن نوش ایلمشز سندن مفارقته قادر دکلز * مثنوی *
الله الله این جفا با ما مکن * خیر کن امروز را فردا مکن * الله حقیچون بزه بو جفایی ایلمه ویا خود اللهدن
قورق اللهدن قورق بزه بو جفایی ایلمه بودم خیر ایله بوکونی یارین ایلمه زیرا تأخیرده آفت واردر * مثنوی * میدهد دل
مر ترا کین بی دلان (بی تو کردند آخر از بی حاصلان * کوکل سکا رضا ویررمی که بو بی دللر یعنی سنك کوکلك رضا ویرر
ومعقول کوررمی که بو بی دل وبی جان اولان مریدلرك آخر سنسز بی حاصلردن اولهلر یعنی سندن دور اولوب بطال
قالهلر * مثنوی * جمله در خشکی چو ماهی می طپند * آب را بکشا ز جو بردار بند * جمله سی خشکیده اولان ماهی
کبی حرکت واضطراب ایلرلر کویا که سنسز حیاتدن امیدلرینی قطع ایلرلر ایرمقدن بندی قالدر آبی آچ یعنی صوبی
اولکی کبی اجرا ایت * مثنوی * ای که چون تو در زمانه نیست کس * الله الله خلق را فریاد رس * ای کسه که زمانه ده
سنك کبی کسه یوقدر الله الله خلقه فریاد ایرش ومعاونت ایله یعنی الله ایچون بزی بو اضطرابدن خلاص ایله (دفع کردن
وزیر مریدانرا * مثنوی * کفت هان ای سخرکان کفت وکو * وعظ وکفتار زبان وکوش جو * وزیر بو کونه عرض
اشتیاق ایلین مریدلره محقق وصادق اولان مرشدلر کبی دیدی آکاه اولك ای کفت وکونك مغلوب واسیری اولان قوم
کوش وزبانك سوزینی وپندنی دلیجی قوم یعنی کوشه متعلق وزبانه مضاف اولان وعظ وکفتارك استماعنی طلب قیلیجی
طائفه * مثنوی * پنبه اندر کوش حس دون کنید * بند حس از چشم خود بیرون کنید * دون اولان حس قولغنه
پنبه ایلیکز یعنی ظاهر قولغنی بغلیکز تا کم سمع باطنی مفتوح اولوب کلام الهیه واسرار ربانیه یی استماع ایده سز کندی
چشمکزدن حس بندنی طشره ایلیکز یعنی کندی باطنکز کوزندن بو حس ظاهری قیدنی اخراج ایلیکز تا بصر
بصیرتکز حس ظاهری حجابندن خلاص اولدقده کشاده اوله وعالم غیبك غرائب وعجائبنی مشاهده ایلمکه یول بوله
وجمال محبوب حقیقی یی معاینه قیله * مثنوی * پنبه آن کوش سر کوش سرست * تا نکردد این کر آن باطن کرست
اول سر قولغنك پنبه سی یعنی طقجی باش قولغیدر مادامکه بو ظاهر قولغی مفتوحدر باطن قولغی مسدود ودرپس
کرکدرکه مالایعنیدن وهزل ودروغ بی معنادن بو ظاهر قولغی سد ایده سن تا سمع باطن کشاده اوله زیرا تا بو ظاهر
قولغی صاغر اولمیه اول باطن قولغی صاغردر سمع باطنك مفتوح اولمسی سمع ظاهرك مسدود اولمسنه موقوفدر
فافهم * مثنوی * بی حس وبی کوش وبی فکرت شوید * تا خطاب ارجعی را بشنوید * حسسز وکوشسز وفکرتسز
اولکز یعنی انکشاف درون وانشراح صدورك حصولی ایچون حس وکوشك وفکرتك احکام وقیودندن بری وعاری
اولکز تا نفس مطمئنه مرتبه سن بولوب حضرت حقدن نفس مطمئنه یه واقع اولان ارجعی خطابنی استماع قیلکز که
حضرت حق کندی ذکریله مطمئنه اولان وشهوات ومقتضیات نفسانیه دن نجات بولان نفسلره کندی جنابنه دعوت
ایلمك اوزره خطاب ایدوب (یا ایتها النفس المطمئنة ارجعی الی ربك راضیة) بیورر بو آیتك تفسیری عنقریب عرب
بادیه نشینك حکایه سنده کلور پس ای سنك ذکریله مطمئنه اولان وحظوظ جسمانیه دن رجوع قیلان نفسك بو ارجعی

خطـابنی کوش باطنـله کندی جسمـانی اولان قیودندن نجـات بولوب حضرت حق جانبنه متوجه اولدیغی اوقاتك
کلیسـنده استماع ایلرنه آنکه همـان حین موت طبیعیده استمـاع ایلیه (مثنوی) تا بکفت وکوی بیداری دری * تو
ز کفت خواب بو یی کی بری * دریده کی یا خطـاب ایچوندر بیداریده که یا مصدریه در کوی بیدار یلغه مضـافدر یعنی
مادامکه سن بیدارلغك کفت وکو یـنده سن یعنـی سنکه قیل وقال ظـاهره مقید اوله سن کفتار خوابدن و اسرار عالم
نایابدن قچن رایحه الورسن ونه وجهـله باطن ذوقن بولورسن دیمك اولور * مثنوی * سیر بیرونست قول وفعل ما *
سیر باطن هسـت بالای سمـا * برزم قول وفعلمز سیر بیروندر یعنی بو اقوال وافعـالله اولان سیر ظـاهر عالمه منسـوب اولان
سیردرکه بو عالمدن طشره کتمز فعلك سیری فعلده ترقی زقولك سیری قولده ترقی ایلمکدر سیر باطن آسمـان اوزره دریعنی
قلبك وعقل وروحك سیری آسمـانك فوقنده در مرادقلب وروحك سـیر مع الله وسیر فی الله ایلمسـیدرکه اللهـله اولان
سیر واللهده اولان سیر بو سمـاوات سبعه دن عالیتردر * مثنوی * حس خشکی دید کز خشـکی براد * عیسیٔ جان پای
بر دریا نهـاد) حس ظـاهری خشکی ویا خشکه منسوب اولانی کوردی زیرا که خشـکلـكدن طوغدی خشکلكدن مراد
بو عالم صورتدر جان عیسی علیه السلام که روح اللهدر پای هـمت وعزیمتن دریا اوزره قودی دریادن مراد عالم معـنی
دریاسـیدر * مثنوی * سیر جسم خشك بر خشکی فتاد * سیر جان پا در دل دریا نهـاد * خشکه مضـاف اولان جسمك
سیری خشکلـکه دوشدی یعـنی بو عالم صورته وخاکه منسـوب اولان جسمك سیری وسلوکی خاك وصورت عالمنه واقع
اولدی اما جان سیری آیاغنی دریانك اورته سنه قودی یعنی روح سیرده قدم همتن بحر معـنی ایچره وضع ایلدی انسـان
فی الحقیقه بر برزخ جامعدرکـه تصفیٔ بری وتصفیٔ بحرید روحق سبحـانه وتعالی اول انسـانی بروبحرده سـائر اولمغله
وتصرف قیلمغله مکرم ایلدی نته کم بو آیت کریمه نك معنای باطنیسی بو مضمونه اشـارت اولمشدر (قال الله تعـالی ولقد
کـرمنـا بنی آدم وحملنـاهم فی البر والبحر * بونك تفسیری وتحقیقی ایکنجی جلدك آخرنه قریب قصهٔ بط بچکان
بیـاننده کاور (مثنوی) چونکه عمر اندر ره خشکی کذشت * کاه کوه وکاه دریا کاه دشت * آب حیوانرا کجا خواهی
تو یافت * موج دریا را کجـا خواهی شکافت * چونکم عمر خشلك یولنده کچدی یعـنی بو عالم صورتك طریقنده عمرك
ضایع اولدی کاه طـاغده کاه دریاده وکاه صحراده یعـنی ای طـالب سـنك عمرك عالم صورتك طریقنده اکر تجـارتله
اولسون واکر سیاحتله اولسون واکر دنیایه متعلق اولان خدمتله اولسون کاه طـاغلرده وکاه دریالرده وکاهی صحرالرده
مرور ایلیه الجواب سن آب حیـاتی قنده بولـسـك کرك سن دریانك موجنی قنده یارسك کرکدر یعنی چونکم سنك عمرك
بیابان عالم صورتده بویله ضـایع اوله آب حیات معـانی یی نه محلده بولسـك کرك وامواج دریای عالم ارواحی نیجه یاروب
وقطع قیلوب عالم الوهیته کذر قیلسك ونیجه واصل اولـسك کرك یعنی مادام که جان عالم صورت سیرنده مقید در آب حیات
معنادن ایچه مز ودریای عالم ارواحی قطع ایدوب ایلرو کچه مز وهوای عالم حقیقتده پرواز ایدوب اوچه مز دیمك اولور پس
کرکدرکه سالك هم خاکه منسوب اولان موجلردن وهم آبه منسـوب اولان موجلردن کـذر قیله وخلاص اوله تاکم
مرتبهٔ حقیقتی ومقـام ولایتی بوله پس موج خاکینك وموج آبینك تفسیرنده بو بیتله اشـارت ایدوب بیوررلر * مثنوی
موج خاکی وهم وفهم وفکر ماست * موج آبی محو وسکرست وفناست * خاکه منسوب اولان موج بزم وهم وفهم
وفکرمزدرکرکدرکه سالك وهم وفهم وفکرت موجلرندن ایلرو کچه که بونلر جسمه وعالم صورته متعلقدر وآبه منسـوب
اولان موج محو وسکردر وفنادر یعـنی موج آبیدن مراد روحانی اولان محو وسکر وفنادرکـه بو روحانی اولان
محو وسکر وفنـادن سـالك کچمك کرك تا محو حقیقی وسکر حقیقی وفنـاء حقیقی مرتبه سـنی بوله محو وسکر وفنـاء
روحانی ایله محو وسکر وفناء حقیقینك ما بیننـده تفـاوت عظیمه واردر محو روحانی اولدرکه سالك کندوبی مع بقیة
الوجود محو کورر حال بوکه کندوبی اویله کورمسی عـین وجوددر وسکر روحانی اولدرکه روحك لذایذ واذواقیـله
سالك مع بقیة الوجود سرخوش اولمـسیدر وفناء روحانی دخی سالك کـندوبی فانی کورمـسیدر ومحو وسکر وفناء
حقیقی بقیهٔ وجود ایله اولان حالتلردن برتردر (مثنوی) تا درین سکری ازان سکری تو دور * تا ازین مستی ازان جامی
تو کور * مادام که سن بو سکرده اول سکردن دورسن یعـنی ای سالك مادام که سن بو سکر روحانیده مقید اوله سن
اوسکر حقـانیـدن دور ومهجورسن تا سن بوندن مست سن اول جامدن سن کورسن یعـنی مادام که سـن بو لذات
روحانیـه دن مسـت سن اول جام حقـانیـه دن کورسن زیرا الذات روحانی دخی نه قدر وار ایسه حجاب نورانیدر
نتهـکم انواع لذات جسمانی حجاب ظلمانیدر پس سالکه حجاب ظلمانیدن کذر ایلمك نیجه لازم ایسـه عند
اهـل الفنـا حجبـات نورانیه دن دخی کذر ایلمك اویله لازمدر انکچون سری سقطی قدس الله سره العزیز حضرتلری
کـندی مریدلرنی لذات طـاعاتدن تحذیر ایدوب بیورردی ایاکم ولذات الطـاعات فانهـاسم قاتل * مثنوی *

کفت وکوی ظاهر آمد چون غبار * مدتی خاموش خوکن هوش دار * بوکفت وکوی ظاهری غبار کبی کلمشدر که
بو قیل وقال صوری آینهٔ قلبك زنکاریدر ولهذا قال النبی صلی الله علیه وسلم لابن مسعود قیل وقال وکثرة السؤال
واضاعة المال کذا فی الجامع الصغیر برزمان خاموش اولمغی خوی ایله عقل طوت یعنی قل الخیر والا فاسکت حدیثیله
عمل ایدوب هوش دردم لفظنك مصداقنجه عقلکی نفسك اوزره طوت یعنی سو یلدیکك کلامی تفکر وتعقل ایت
(مکرر کردن مریدان که خلوت را بشکن) جمله کفتند ای حکیم رخنه جو * این فریب واین جفا با ما مکو * مریدلر جمله
ایتدیلر ای فرجه وبهانه استیجی حکیم بوفریب وحیله‌لی وبو جفالی بزه دیمه یعنی بوسوزدن فراغت ایله * مثنوی *
چارپا را قدر طاقت بار نه * بر ضعیفان قدر طاقت کار نه * چارپایه طاقت وقوتی قدر یوك قو یعنی یوك کتورن حیوانه
تحمل ایلدیکی قدر یوك اورزیاده قومه ضعیفلر اوزره قوت وقدرتی قدر ایش قو یعنی (لا یکلف الله نفسا الا وسعها) ایله
عمل ایدوب تکلیف ما لا یطاق ایلمه * مثنوی) دانهٔ هر مرغ اندازه ویست * طعمهٔ هر مرغ انجیری کیست * هر مرغك
دانه‌سی آنك مقداریدر یعنی جثه‌سی قدردر هر قوشك طعمه‌سی بر انجیر یچن اولور (مثنوی) طفل را کر نان
دهی بر جای شیر * طفل مسکین را از آن نان مرده کیر * اکر طفله سود یرینه نان ویره‌سن مسکین طفلی اول ناندن اولمش
طوت یعنی اولمسی مقرریل زیرا اول حالده نانه تحملی یوقدر * مثنوی * چونکه دندانها برارد بعد از آن * هم بخود
کردد دلش جویای نان * چونکه طفل دندانلر یوقار وکتوره یعنی طفلك که دیشلری بتدکدنصکره هم او طفل کندی
اختیاریله نان طلب ایدیجی اولور دایه‌سنه احتیاج چکمزبوهم وجهدرهم او طفل کندیسنه نان طلب ایدیجی اولوز
دایه‌سنه توقف ایلمز * مثنوی * مرغ پر نارسته چون پران شود * لقمهٔ هر کربهٔ دران شود * قنادی بتماش قوش
چونکه پرواز ایدیجی اوله هر یرتیجی کدینك لقمه‌سی اولور یعنی مرغ پر نارسته کبی کماله ایرمین مرید و پروبال معنوی
بولمین مستفید اکر مرشد ومربیسندن قبل الکمال دور اولسه وزیر جناح تربیه‌سندن مهجور قالسه آنك حالی شول
قنادی بتمش قوش کبی اولور که اول هر کربهٔ درنده‌نك لقمه‌سی اوله زیرا بو مرید ناقص دخی کربهٔ درنده کبی اولان
اهل هوا واهل ضلالك وشیطان ونفس پروبالك لقمه‌سی اولور وانلرك پنجهٔ ضلالتنده قالور * مثنوی * چون برآرد
پر بپرد بر تر برد * بی تکلف بی صفیر نیك وبد * چونکه مرغ قناد کتوره یعنی قنادی بته او کندی اختیاریله اوچار زحمت
وتکلفسزنیك وبد صداسیسز یعنی اوتك وکتونك معاونتیسز * مثنوی * دیو را نطق تو خامش میکند *
کوش ما را کفت تو هش میکند * ای مرشد ومربی سنك نطق ومصاحبتك شیطان نفسی خاموش ودور ایلر سنك سوزك
بزم قولغمزه هوش ایلر یا خود سنك سوزك بزم قولغمزی هوش ایلر یعنی سنك کفتار معنیدارك بزم سمعمزه عقل
وهوش ادخال ایلر ویا خود محل عقل وهوش قیلر * مثنوی * کوش ما هوشست چون کویا توئی * خشك ما بحرست
خود دریا توئی * بزم سمعمز عین هوشدر ومعدن عقلدر چونکم کویا سن اوله‌سن بزم خشکمز بحردر چون دریا سنسن
یعنی بزم صوری اولان وجودمز عین دریای معانی اولور چونکم بزه دریا سنسن * مثنوی) با تو ما را خاك بهتر از فلك
* ای سماك از تو منور تا سمك * سنکله خاك بزه فلکدن یکرکدر زیرا انسان کامل مظهر ذات وصفات الهیدر
وفلك الحق بعض اسما وصفات الهیه‌نك مظهریدر پس انسان کامل ایله مصاحبت الله‌له مصاحبت ایلمك کبیدر
انکچون زمینده مرشد کامل ایله اولمق افلاك اوزره املا کله اولمقدن بهتردر بو خبر شریف دخی بو مضمونه دالدر
(کما قیل من اراد ان یجلس مع الله فلیجلس مع اهل التصوف) ای سن شول کسه سنکه سماکدن سمکه دك سنك
نورکدن عالم منوردر * مثنوی * بی تو ما را بر فلك تاریکیست * با تو ای مه این فلك باری کیست * صورت رفعت بود
افلاك را * معنی رفعت روان پاك را * مریدلر لسانندن مرشد کامله خطاب اولورنه کم وزیرك مریدلری اکا دیدیلر سنسز
بزه فلکلر اوزره تاریکلکدر سکا نسبتله ای ماه الهی بو فلك باری کیمدر ونه شیدر زیرا رفعتك صورتی یعنی صورتا رفعت
افلاك ایچوندر ورفعتك معناسی یعنی معنی رفعت روان پاك ایچوندر زیرا بو عالم صورتا عالم کبری ومعنا عالم صغرادر
وانسان کامل صورتا عالم صغری ومعنا عالم کبری ومجموعهٔ عظمادر * مثنوی * صورت رفعت برای جسمهاست *
جسمها در پیش معنی اسمهاست * رفعتك صورتی جسملر ایچوندر جسملر معنی قتنده اسملردر یعنی معنایه نسبت
جسملرك هیچ اعتباری یوقدر (جواب کفتن وزیر خلوت را نمی شکنم * مثنوی * کفت حجتهای خود کوته کنید *
پند را در جان ودر دل ره کنید * وزیر مریدلره ایتدی حجتلریکز قصه ایلکز وابرام والحاحدن فارغ اولکز نم پندمه
جانکز ایچنده وکوکلکز ایچنده یول ایلیکز یعنی پندمی جان وکوکلدن استماع ایلیکز * مثنوی * کر امینم متهم نبود
امین * کر بکویم آسمان را من زمین * اکر امین ایسه‌م امین متهم اولمز فرضا اکر بن آسمانه زمین دیسه‌م سزینی تصدیق ایلمك
وبکا اتباع قیلمق لازمدر بو سوزلرك جمله‌سی اکرچه وزیر لسانندندر لیکن انظر ما قال ولا تنظر الی من قال حدیثنك

موجبنجه جمله سی مقبول و مرغوبدر که مرشد ایله مریدلر ماینده واقع اولان مکالمات و معاملاتدر که بو صورتده
بیان اولندی * مثنوی * گر کمالم با کمال انکار چیست * در نیم این زحمت و آزار چیست * اگر بن اهل کمال ایسه م کماله
انکارنه در که بنم سوزلرمی قبول ایتمیوب عناد ایدرسز و اگر اهل کمال دکل ایسه م بو زحمت و جفانه در یعنی بندن فراغت
ایلیکز (مثنوی) من نخواهم شد ازین خلوت برون * زانکه مشغولم باحوال درون * بن بو خلوتدن طشره اولمق
استمزم زیرا که درون و قلب احوالنه مشغولم (اعتراض مریدان بر خلوت وزیر (م ی) جمله گفتند ای وزیر انکار نیست
گفت ما چون گفتن اغیار نیست * وزیرک مریدلری اکا حسن ادب ایله دیدیلر ای وزیر انکارمز یوقدر و بزم سوزمز اغیار
سوزی کبی دکلدر * مثنوی * اشک دیده ست از فراق تو دوان * آه آهست از میان جان روان * سنک فراقکدن
کوزمزک یاشی یلیجیدر یعنی اغلیجیدر و جانمز ایچنده آه آه روان و ظاهردر یعنی جاندن آهلر ایلرو جانه نسبت روان خوب
واقع اولمشدر * مثنوی * طفل با دایه نه استیزد ولیک * گرید او گرچه نه بد داند نه نیک * طفل دایه و مربیسنه استیزه
ایلمز ولیکن اغلار او اگرچه ایوئی و کتوئی فرق ایلمز مرید ایله مرشد کامل ماینده اولان معامله در که بو صورتده تقریر
بیورلر اما بو محلده بر قاعده واردر که طالب اسرار مثنوی اولنلره انک بیلمسی لازمدر که مثنوی شارحلری اکا واقف
اوله مشلردر که اول قاعده بودر که حضرت مولانا مثنوی شریفلرنک اکثر محلنده تقریر مقال ایلرکن درحال ظاهردن
مظهره و یاخود مظهردن ظاهره انتقال ایدرلر حقیقتده ظاهر و مظهر عین واحد اولدیغیچون مظهر که خلیفه
کاملک وجودیدر وانده ظاهر که اسما و صفاتیله حقدر پس عارف موحد خلیفه نک تعین ظاهرینه مناسب سوز
سویلرکن درحال مستخلفک غلبه شهودی سببیله کلامنی خلیفه نک مرآت وجودنده ظاهر اولان مستخلفه مناسب
سویلمکه باشلر نته کم بو محلده بویله در که مرید وزیره خطاب ایلرکن درحال شهود وحدت مطلقه غلبه قیلوب کلاملرنی
جناب حقه و وجود مطلقه توجیه ایدوب سویلمکه باشلدیلر و دیدیلر که * مثنوی * ما چو چنگیم و تو زخمه میزنی * زاری
ازمانی تو زاری میکنی * ای بزم مربیمز مظهرنده اسما و صفاتیله ظاهر اولان ربیمز بز بر چنک کبی آلتز سن اکا زخمه
اورورسن و ناله و زاری بزدن دکل سن زاری و نالان قیلورسن (مثنوی) ما چو ناییم و نوا از ما ز تست * ما چو کوهیم و صدا
در ما ز تست * و بز نای کبی یز بزده اولان نوا سندندر و بز کوه کبی یز بزده اولان صدا سندندر (مثنوی) ما چو شطرنجیم
اندر برد و مات * برد و مات ما ز تست ای خوش صفات * و کذلک بز شطرنج کبی یز غالب و مغلوب اولمقده بزم غالبیت
و مغلوبیتمز سندندر ای صفاتی خوش ربیمز (قل کل من عند الله) مخواسنجه (والله خالق کل شیء) مقتضاسنجه و دخی
(والله خلقکم و ما تعملون) آیتنک مقتضاسنجه جمیع اقوال و افعال و احوالک حق خالقیدر بنده همان اورته ده
بر آلتدر و بو جمله بیوردقلری بو رایه گلنجه یه دک توحید افعاله اشارتدر بو مرتبه ده اولنه مخلص دیرلر کسر لام ایله و جمیع
اعمالنی اگر خدادن کوروب کندوسنی معدوم مطلق مشابه سنده قویوب مظهرلق اعتباری دخی اولمسه بو مرتبه ده
اولانه فتح لام ایله مخلص دیرلر بونک قدر و علو شانی اولکیدن زیاده در که بونلرک مرتبه سی توحید ذاتدر پس توحید
ذات مرتبه سنه اشارت ایدوب بیوررلر * مثنوی * ما که باشیم ای تو ما را جان جان * تا که ما باشیم با تو در میان *
بزکم اوله وز ای سن بزم جانمزک جانی تا کم بز سنکله اورته ده اوله وز و وجودده و ایجاد افعالده مشارکت قیله وز
* مثنوی * ما عدمهاییم و هستیهای ما * تو وجود مطلقی فانی نما * ای پادشاه مطلق بز بز اولدیغمز حیثیتدن
محضا عدملر زو بزم وارلقلرمز دخی عدمدر محقق و سن فانی کوستریجی بر وجود مطلقسن ای طالب گفتار
خدمت مولوی و ای راغب اسرار حضرت مثنوی بو بیت معنوی چوق سوز کوتررا گر تفصیلا مباحث کثیره ایله شرح
ایلرسک طالبک عقلک یشورر اما اجمالا وجود مطلقک اسرارندن بر مقدار تحریر ایده لم تا کم شبهه سی اولنلر بو قدر ایله
اکتفا ایده لر اتفاق مشایخ بونک اوزرینه در که واجب الوجود وجود مطلقدر کما قال الشیخ الاکبر قدس الله
سره العزیز فی ابتداء الفتوحات فی العقیدة ان الله تعالی اله واحد لا شریک له موجود لذاته من غیر افتقار الی موجد
یوجده بل کل موجود سواه مفتقر الیه تعالی فی وجوده فالعالم کله موجود به و هو وحده متصف بالوجود لنفسه
لا افتتاح لوجوده ولا نهایة لبقائه بل وجوده وجود مطلق غیر مقید قائم بنفسه وقتا کم منکران حضرت شیخ
بو عبارتی فتوحاتده و بعض مصنفاتنده کوردیلر سه زعم ایلدیلر که شیخ وجودیه مذهبنده اوله پس اول حضرتی زعم
فاسدلرنجه تکفیر ایلدیلر و شیخک بعض معتقدلری دخی قیاس ایلدیلر که شیخک وجود مطلق در عبارتندن مرادی
یا وجود عام اوله بیلدیلر که بوندن نیجه فساد لازم کلور باخصوص شیخک واجب الوجود وجود مطلق دیمکدن مرادی
واجب الوجود علت و معلول دکلدر کما قال فی الباب السادس من الفتوحات اعلموا ان الحق هو الموصوف بالوجود
المطلق لانه سبحانه لیس معلولا لشیء ولا علة بل هو موجود بذاته و وجوده لیس غیر ذاته مع انه غیر معلول الذات بورادم

وسارق

برسؤال لازم کاورکه عدم معلولیت ذات الهی علی الاتفاق ظاهردراما عدم علت اولمسی نیجه قابلدرکه فلاسفه انکا
علة العلل دیرلروعقل کله آنی علت تامه طوترلردیرلرکه عقل اول حقدن مفارقت قیلمزواول دخی دائما عقل اوله افاضه
قیلمقدن خالی اولمزبوتقدیرجه انکله مقیدواکا علت اولور (وکان الفلاسفة صرحوا بان ایجاد الحق تعالی للعالم من لوازم
ذاته فیمتنع خلوه عنه) پس بونلر ارادت وقدرتی انکار ایدوب ایجاب اثبات ایلدیلر وموجب بالذات دیدیلر بومعنا ایسه
حقک وجودنی عالمک وجودیتـه عین تقیید وعالمک قدمنی تأییددر پس شیخ اکبر قدس الله سره العزیز حضرتلری
فتوحاتک ایکنجی بابنده بومحله مناسب دخی جواب باصواب بیوررلرکه (اعلم ان الحق تعالی موجود بذاته مطلق الوجود
غیرمقید بغیره ولا معلول عن شیٔ ولا علة لشیٔ وهو خالق المعلولات والعلل پس بومقدمه معلومک اولدیسه حضرت
مولانا وحضرت شیخ اکبرک وجود مطلق دیملریله وجودیه مذهبنده اولنلرک وجود دیمسنک ماییننده فرق عظیم واردر
زیرا بونلرک وجود مطلق دیمسی علت دکل وموجب بالذات دکل دیمک اولوروجودیه مذهبنده اولنلرک وجود مطلق
دیمسی مطلق وجود عام اولدر دیمک اولوربوکفردرنته کم سعد الدین تفتازانی مقاصد شرحنده تصریح ایلدی امابو ایکی
حضرتک بیوردیغی ایمان محضدرکه بوکا ایمان لازمدر اکر سؤال اولنورسه که شیخ اکبر حضرتلری فتوحاتده سبحان
من اظهر الاشیاء فهو عینها دیدی ودخی بیت (فنی کل شیٔ له آیة * تدل علی انه عینه * بیوردی پس بوسوزلر مذهب
وجودیه یی مؤید اولور جواب اولدرکه ینه فتوحاتک اول محلنده برقاچ سطر آشغی بیوررلرکه (فهو عین کل شیٔ فی الظهور
ما هو عین الاشیاء فی ذواتها سبحانه بل هو هو والاشیاء اشیاء) پس سوز چوق وقیل وقاله نهایت یوق معنای بیته کله لم
ماعدمها بیم دیدکاری اعیان ثابته یه نسبتله درکه الاعیان ما شمت رائحة الوجود فحواسنجه وجود خارجی رائحه سنی
استشمام ایتماشلردر وهستیهای ما یعنی بزم خارجده اولان وارلغمز دخی اکرچه بحسب الظاهر واردر ولیکن اول دخی
بحسب الحقیقه عدم وهالکدرکه (کل شیٔ هالک الا وجهه بیوردی یعنی یوقدر پس سن ای معبود بالحق بلا مقید
بالاشیاء ظاهرا باقی ونفس الامرده فانی اولان شیلری کوستریجی بروجود مطلق سن امام غزالی مشکوة الانوارده
بیوررلرکه (ترتقی العارفون من حضیض المجاز الی ذروة الحقیقة واستکملوا معارجهم فرأوا بالمشاهدة العیانیة انه لیس
فی الوجود الا الله وان کل شیٔ هالک الا وجهه فانه لا یصیر هالکا فی وقت من الاوقات بل هو هالک ازلا وابدا بو بیتک
مشرب اهل تحقیق اوزره وهرشیٔ نفس الامرده هالک اولدیغنه کوره برلطیف معناسی دخی واردر اول معنا
وهستیهای ما ماعدمها بیم اوزره معطوف اولمیه بلکه وهستیهای ما مبتدا ومصرع ثانی اکا خبر اوله پس معنی بویله
دیمک اولورکه بزوجود خارجی حیثیتندن عدملر وهالکلرزکه بزم وجودمز حقیقة وجود دکلدر وبزم ذوات حقیق
واعیان ثابته مز سن وجود مطلق فانی نماسن اکرچه اعیان مرتبهٔ علمده متمیزه اولدیغی اعتبار ایله بزم
هستیٔ حقیقیمز سن وجود مطلق سن دیمک قابل اولور (کان الله ولم یکن معه شیٔ) حدیثنی جنید قدس سره العزیز
حضرتلری استماع ایلدکلرنده بومرتبه یه اشارت ایدوب الآن کما کان بیوردیلر (رباعی) هستی که درو
ظهور ایات حقست * در دیدهٔ اهل کشف مرأت حقست * پس ظاهر اومبین که معروض فناست * در باطن اونکر که
آن ذات حقست پس توحید ذات مرتبه سنه اشارت بیوردقدنصکره ینه مریدلرلساتندن توحید افعال مرتبه سنک
تحقیقنه شیران علی تمثیل ایلمک طریقی اوزره شروع بیوررلر * مثنوی * ما همه شیران ولی شیر علم * حمله شان ازباد
باشد دمبدم) بونلر دیدیلرکه مثلا بزدوکلی شیرلرز ولیکن سنجاق شیری یز یعنی سنجاقلرک بزنده تصویر اولنان ارسلانلر
کبی یز اول علمده مصور اولان شیرلرک حمله سی دمبدم یلدن اولورکذلک بزم دخی جمله مز وحرکات وسکناتمز من کل الوجوه
حقیقتده نظر ایلادار ارادت الهیده ظهوره کاورکما قال علیه السلام اشارة الی هذا المعنی القلب کریشة فی فلاة تقلبها الریاح
ظهر البطن * مثنوی * حمله شان پیدا ونا پیداست باد * انکه نا پیداست هرکزکم مباد * بوسنجاقلرده منقوش
اولان شیرلر نقشنک جمله سی وحرکتی پیدادر وباد نا پیدادر کذلک بزم دخی اجساد واشخاصمزک جمله حرکتی ظاهر وبزده
متصرف اولان خدا باطن ونا پیدادر اولکه نا پیدادر بزدن اکسک وجدا اولمسون کم کاف فارسینک ضمه سیله قرأت
اولسه ده معنی صحیح اولور اول خدا که باطن ونا پیدادر بزدن غائب اولمسون دیمک اولور (مثنوی باد ما وبود ما از دادتست
هستیٔ ما جمله از ایجادتست * الهی بزم بادمز وبودمز یعنی محرکز ووجودمز سنک داد واحسانکدندر باددن
مراد محرک ومدبر اولان عقل وروحدر بزم وجودمز جمله یعنی علی الاطلاق کلیتله سنک ایجادتدر * مثنوی *
لذت هستی نمودی نیست را * عاشق خود کرده بودی نیست را * الهی سن شول قادر مطلق سنکه بوقلغه وارلق لذتنی
کوستردک یعنی عدمه وجود طعمن اذاقه قیلدک نیستدن مراد بوراده عدم اضافی اولان اعیان ثابته درکه
خارج عالمه اضافتله رایحهٔ وجودی استشمام ایلمامشلردی عدمی کندیکه عاشق ایلمشدک ازل ازالده بونده عدمدن مراد

انبیا واولیانك وعشاق الهی اولان اصفیانك عین ثابتهلریدرکه دخی وجود خارجی رایحه‌سنی استشمام ایلمزدن اول خدای تعالی بونلری ازل آزالده کندی‌یه عاشق ایلمشدی * مثنوی * لذت انعام خودرا وامکیر * نقل وباده وجام خودرا وامکیر * الهی کندی ازلی اولان انعام واحسانکك لذتنی بزدن کیرو طوتمه یعنی دریغ ایتمه کندی جامکی وباده‌کی ونقلکی یعنی عشقه متعلق اولان لذات وتجلیاتی بزدن دریغ ایتمه (مثنوی) وربکیری کیست جست وجو کند * نقش بانقاش چون نیرو کند * الهی بو فیوضاتی اکر دریغ طوته‌سن کیم جست وجو ایلر فی المثل نقش نقاشله نیجه زور ومقابله ایلر یعنی سنکه فیض وامدادکی امساك ایده‌سن برکمسه آنی طالب اولهمز ومجرد صور ونقوش منزله‌سنده اولان مخلوقات سن نیچون بویله ایشلرسك دیوسنك فعلکه معارضه ومقابله قیله‌مز (م ی) منکر اندر ما مکن درما نظر * اندرا کرام وسخای خود نکر * خداوندا بزه باقمه بزه نظر ایلمه کندی اکرام وسخاکه نظر ایله (مثنوی ما نبودیم وتقاضاما نبود * لطف تو نا کفته ما می شنود * الهی بز یوغ ایدك وبزم تقاضامز دخی یوغدی سنك لطف قدیمك بزم لسان ظاهرمز ایله سویلنمامش سرمزك مقتضاسنی ایشیدردی ومناجاتمزی بیلوردی (م ی) نقش باشد پیش نقاش وقلم * عاجز وبسته چو کودك در شکم) خدایا نقش نقاش وقلمك اوکنده عاجز ومقید اولور بطن مادرده کودك عاجز اولدیغی کبی * مثنوی * پیش قدرت خلق جمله بارکه * عاجزان چون پیش سوزن کارکه) مثلا قدرت الهیه‌نك اوکنده جمله بارکاه عالمك خلقی سوزن اوکنده کارکه کبی عاجزلردر کارکه ترکیجه کارکف دید کلریدر * مثنوی کاه نقشش دیو وکه آدم کند * کاه نقشش شادی وکه غم کند * اول نقاش حقیقی انسانك وجودی کار کاهنده کاه آدم نقشن وکاه شیطان نقشن ایلر یعنی کاهی صفت انسانیه ایله متصف وکاهی صفت شیطانیه ایله متصف قیلر کاهی انده شادیلك نقشن وکاهی غم نقشن پیدا ایلر * مثنوی * دست نی تا دست جنباند بدفع * نطق نی تادم زند درضر ونفع * افراد موجوداتدن برفردك الی یوقدرکه تا کندیده خدای تعالینك موجود قیلدیغی نقشك دفعنه النی تحریك ایلیه وکذلك هر برینك نطقی یوقدر تا ضرر ومنفعت جهتندن دم اوره یعنی کندی‌یه ضرر کلسه ویا اندن منفعت دور اولسه نیچون بو ضرری کتوردك واول منفعتی بندن ازاله ایدوب یتوردك دیو سوز سویلیه حقیقتده براحد بویله دیمکه قادر ومستحق اولمزنه‌کم (لایسئل عما یفعل وهم یسئلون) بومضمونه دلالت ایلر * مثنوی * تو ز قرآن بازخوان تفسیر بیت * کفت ایزد ما رمیت اذ رمیت * کر بپرانیم تیران نه زماست * ما کمان وتیراندازش خداست * سورهٔ انفالده اولان آیتدن مقتبسدر ما رمیت اذ رمیت ولکن الله رمی وقتاکم حضرت پیغمبر علیه السلام بقا بالله حالیله متصف ومتخلق اولدیلرسه جناب عزت فعل رمی اذ رمیت دیمکله اکا اثبات ایدوب وما رمیت دیمکله اندن نفی ایدوب ولکن الله رمی قولیله ذات بیچونه اسنادا یتسی مرتبهٔ جمعده مقام تفصیله اشارتدر پس رامی حقیقتده حقدر وحضرت نبی علیه السلام اکا آلتدر بو مقامه مشایخ قرب فرایض تعبیر ایدرلرپس بو ابیات شریفه‌یی مریدلر لساندن جمیع اشیانك وسالكك اولنلرك عند سطوة ارادة الذاتیة والتصرف الالهیه اضمحلال وتلاشی سنه وانقهار وتفانی سنه اشارت بیورررلر و سنه بقای حقله وارادت وجود مطلقله کار کننده اولدقلرینی اشعار ایدرلر یعنی مرتبهٔ قرب فرایضده جمیع افعال حقك اولدیغنه شاهد قرآن عظیمدن سن بو بیتك تفسیرنی اوقوکه ایزد تعالی (ما رمیت اذ رمیت) بیوردی رسولی حقنده پس حضرت رسولك بو مرتبه‌سنه وارث اولان اولیا دخی دست حقه آلت اولوب انلردن ظهور ایدن کار حضرت پروردکاردن اولورنه‌کم بیت ثانی بو معنایی تفسیر قیلور اکر بز سهام اقوال وافعالی قوس وجودمزدن رمی ایلسك فی الحقیقه اول بزدن دکلدر زیرا بز دست تصرف حقده کمان کبی یز وبو کمانك تیراندازی خدادرکه مرتبهٔ قرب فرایضده قول حقه آلت اولور پس بو کلمات طیبه‌دن جبر شائبه‌سی توهم اولنوب آنی دفع ایچون برقاج بیت بیورررلر * مثنوی * این نه جبر این معنی جباریست * ذکر جباری برای زاریست * زین العرب دیرکه جبار ابنیهٔ مبالغه‌دندر معناسی عبادنی امردن ونهیدن دیلدیکی شیئك اوزرینه قهر ایدیجیدر وقال بعض الشراح هو الذی یحمل الخلق علی ما اراد صدوره عنهم علی سبیل الاجبار ینه زین العرب بعض شراحدن نا قلدرکه انلردیدیلرکه جبار اول الله‌درکه خلقی علی سبیل الاجبار حمل ایلر اخلاق وارزاقدن واعمال واجلن وبونلر امثالی احوالدن دیلدیکی شیلرك اوزرینه که انلردن صدورین مراد ایلدی معنای بیت یعنی بوذکر اولنان اسرار وکفتار تکالیف شرعیه‌نك اسقاطندن اوتری اولان جبر مذموم دکلدر بلکه بو حقك جبار اسمنك معناسیدرکه تکالیف شرعیه‌نك مبناسی اولان اختیار جزئیه‌یی بوسلب ایتمز بلکه عین اختیارده اول جبارك فاعل مختار ومقلب القلوب والابصار اولمسنی اشعار ایلر پس اول اللهك جبار لغنك ذکری اکا تضرع وزاریلك ایچوندرکه همیشه آنی فاعل مختار بیلور (اللهم یا مقلب القلوب والابصار ثبت قلوبنا علی دینك یا الله دیه‌سن * مثنوی * زاری ما شد دلیل اضطرار * خجلت ما شد

دلیل اختیار* برزم زار بلغمزه اضطرارمز دلیل اولدیکه فغان وزار بلق البتّه اضطراری اولور وبزم بر کاردن خجالتمز
اول کاری اختیارمزله ارتکاب ایلدیکمزه دلیل اولدی زیرا جناب حق خلقدن بلا اختیار مع الاضطرار اولان
کاری تعییب وتعییرا یتمزلر پس بزم بر کسه‌دن بر کار معیوب ونامعقول ظهوره کلسه انلردن شرمسار اولمسی
دلیل اختیاردر زیرا بلا اختیار اولان کار عند الله وعند الناس معذوردر معیوب دکل* مثنوی* کر نبودی
اختیار این شرم چیست* وین دریغ وخجلت وآزرم چیست* اکر بزم اختیارمز اولمیدی بر کار نامشروعی
ایشلدکده حقدن ویاخود خلقدن بوشرمسارلق ندر وبو تحیف وخجلت وحیاندر بونلر خود اختیاره دلیلدر
زیرا اختیاری اولمین مثلا حیوانات کبی بر کارك ظهورنده حیف بیز وشرمسار اولمز زجر استادان بشاکردان
چراست* خاطر از تدبیرها کردان چراست* حضرت خداوندکار اثبات اختیار جزئیه‌ده بر شاهد آخر دخی
شروع ایدوب بیوررلر که ای اختیار جزوی یوقدر دین جبری اکر اختیار اولمسه اوستادلر شاکردلرینی بر کار معیوب
ایچون نیچون زجر ومنع ایدرلردی اختیاری اولمنسه خود زجر ومنع یوقدر وخاطری معلم اولنلر تدبیرلردن
دوندرمك نیچوندر اختیار اولدیغی ایچوندر اکر اختیار اولمیوب مضطر اولسه مضطرك تدبیرنی دوندرمکه
قصد اولورمیدی* مثنوی) کر تو کویی غافلست از جبر او* ماه حق پنهان شدست در ابر او* بو بیت معترض طرفندن
اولان سؤال اولور که این نه جبر این معنی جباریست بندن لازم کاور زیرا بو کلامدن منفهم اولان وجمیع مشایخك
واهل سنت والجماعتك کلماتندن ظهوره کلان بودر که جبر ایکی قسمدر بری جبر مذمومدر که سلب اختیار
ایدوب عبد جماد منزله سنده دردیوب خیر وشر اندن نه صدور ایلرسه خدا انکدر دین طائفهٔ مجبره‌نك جبریدر
وبر قسمی دخی جبر محمودر که سلب اختیار ایلمز وعبد جماد منزله سنده دردیو سویلمز بلکه معنا جباریتی مشعر
اولور واسرار قضا وقدردن خبر ویرر وجمیع انبیا واولیا وعلمانك مذهبی اولان جبر اوسطدر که بو جبرله متصف اولمین
مجوسی وثنویه کبیندر (بیت) هر آنکس را که مذهب غیر جبرست) نبی فرمود کو مانند کبرست) دیدکلری بو جبر محمودحه
اشارتدر که سر جباریت حقدر پس حضرت خداوندکار بو ایکی جبرك ما بیننی فرق ایلین معترض جانبندن
بر سؤال ایراد ایدوب بیوررلر که اکر سن ای معترض اولان کمسه غافلدر جبر محمودحدن اول ذکر اولنان مریدلر طائفه‌سی
دیرسك ماه جباریت وسلطنت حق انلرك ابر وجودنده پنهان ومستور اولمشدر وبونلرك بو کلماتی اهل جبر مذموم
اولدقلرندن ظهوره کلمشدر دیو اعتقاد ایلرسك* مثنوی* هست این را خوش جواب ار بشنوی* بکذری از کفر
ودردین بکروی* بو اعتراضه بر لطیف ومعقول جواب واردر اکر آنی استماع ایدرسن کفر وانکاردن کچرسن ودینه
تصدیق ایدرسن اول جواب بودر که بر قاج ابیاتله تنبیه بیوررلر (مثنوی) حسرت وزاری که در بیماریست*
وقت بیماری همه بیداریست* ای معترض معلومدر که حسرت وفغان خسته وشکسته‌لك وقتنده در صحت
وسلامت وقتنده دکلدر وبیمارلق وقتی دوکلی بیدارلقدر غفلت ومعصیت زمانی دکلدر بو معلوم اولدیسه
اول مریدلر دخی بو سوزلری بغایت سوزلرندن سویلدیلر وخستهٔ فراق یار ایکن زاریلق ایلدیلر بو ایسه اختیاری
دکل بر امر اضطراریدر مثلا خسته‌نك فغان وزاریسی کبی وخسته لکك وقتی ایسه انتباه وحقدن اکاه اولمق وقتیدر
جرم وکناه وقتی دکلدر نته کم (مثنوی) آن زمان که می شوی بیمار تو* می کنی از جرم استغفار تو* اول زمانده که سن بیمار
اوله سن جرمکدن استغفار ایلرسن (مثنوی* می نماید بر تو زشتی کنه* می کنی نیت که باز آیم بره* اول شکسته لك
حالنده سکا کناه وخطانك زشتلکی کورینور صحت بولورسم یوله کیروکلم دیو نیت قیلورسن (مثنوی) عهد وپیمان
میکنی که بعد ازین* جز که طاعت نبودم کار کزین* وعهد وپیمان ایلرسنکه بو حالتدنصکره اکر سلامت بولورسم بکا
طاعتدن غیری بر کار مقبول وکزین اولمیه (مثنوی* پس یقین کشت این که بیماری ترا* می ببخشد هوش
وبیداری ترا* پس یقین ومقرر اولدی بوکه شکسته‌لك سکا هوش وانتباه بغشلرسکا (مثنوی* پس بدان این اصل را
ای اصل جو* هر کرا دردست او بردست بو* فاذا کان کذلك ای اصل معنانی طلب ایلین بو قاعده‌یی بیل که هر کیمك که
دردی وانکساری واردر اول کمسه رایحه المشدر جبر حقیقیدن واسرار الهیدن بو خسته مجبور ومکسور اولمین اهل
جبر که نفسلر بنك درستلکی حالنده مجبورز دیرلر انلر رایحه اله ممشلردر* مثنوی* هر که او بیدارتر پر دردتر* هر که
او آکاه‌تر رخ زردتر* درد بیدارلغی وانتباهی مستلزم اولدیغی کبی حقدن بیدار اولمق دخی بادرد اولمغی مستلزم اولور
نته کم بیوررلر هر شول کمسه که حقك جمال وجلالندن وتصرف وتقلبندن زیاده بیدار وباخبردر اول کمسه زیاده
دردلودر وهر شول کمسه که آنك استغنا وقضاسندن آکاهتر در یوزی زیاده اصفردر (کما قال علیه السلام انا اعلمکم بالله
وانا اخشیکم من الله (مثنوی) کر ز جبرش آکهی زاریت کو* بینش زنجیر جباریت کو) اکر اول اللهك جبرندن یعنی

ارادت کلیه سندن وکیف مایشاء تصرف وتقلیبندن آکاه ایسك تضرع وزاری ایلمکلکك قنی که جبر وتصرف حق
مشاهده قیلان کسه نك تضرع وزاری ایلمك شانندندر نته کم انس حضرتلری حضرت رسالتپناهدن روایت
ایدرلرکه اول حضرت اکثر زمانده تضرع برله (یامقلب القلوب والابصار ثبت قلوبنا علی دینك یاالله) قولنی اکثار
ایدرلردی (فقلت یانبی الله آمنابك وبما جئت به فهل تخاف علینا قال نعم ان القلوب بین اصبعین من اصابع الرحمن
یقلبها کیف شاء) اکرجبارلك زنجیرینه کندیکی بسته کوررسك جبارلك زنجیرینك کورشی قنی که حقك جباریت
وقهاریتنی کورن وقبضهٔ قدرتده مجبور ومکسور اولان کسه نك علامتی واردرکه بیوررلر * مثنوی * بسته در زنجیر
چون شادی کند * کی اسیر حبس آزادی کند * زنجیرده بغلو اولان نیجه شادیلك ایلرو نیجه اسیر حبس آزادلق ایلر
یعنی بستهٔ زنجیر جبار اولان قوللر هرکز نفسانیتلری وهوالری جهتندن شادیلك ایتمزلر واسیر حبس ارادت حق اولنلر
آزادلرکبی آسوده وفارغ البال اولمزلر بلکه بندهلری کبی افکنده ودردمند اولورلر برمثال آخر دخی بودرکه * مثنوی *
ورتومی بینی که پایت بسته اند * بر تو سرهنکان شه بنشسته اند) مثلا کرسن کندیکی کورسك آیاغکی بغلمشلردر
وسنك اوزریکه پادشاهك چاوشلری اوتورمشلردر (مثنوی) پس تو سرهنکی مکن باعاجزان * زانکه نبود طبع
وخوی عاجزان) فاذا کان کذلك چون سنده بو حالت وبو واقعه محقق اولدیسه سن عاجز اولان مخلوقات اوزره سرهنکلك
ایله زیرا که عاجزلك طبعی وخویی اول سرهنکلك ایلمك وامر ونهی قیلمق دکلدر بو محلده مفید ومختصر نتیجه بودرکه
برکسه کندویی بستهٔ زنجیر جبار کوریسه وآنی هرحالده کندیده کورن وخلق دخی بو حالت اوزره بولان عاجز اولان
خلقه حکومت ایلمکدن قالور وانلره طعن وملامت ایلمکدن ومسلط اولمقدن بری اولور انکچون جباریت حق
مشاهده ایلین عرفاده بو کونه صفتلر بولنمز مکرکه امر حقله اوله ویاخود رضای حق ایچون اوله * مثنوی * چون
تو جبر اونمی بینی مکو * ورهمی بینی نشان دید کو * چونکم سن کندی نفسکده اول خدانك جبروا کراهنی کورمزسن
دیمه که بن مجبور ومکرهم واکرانك جبرنی کندکده کوردکسه کورمنك نشانی قنی جبروا کراه حق کورمنك نشانی
شاد وخندان اولمق ونالهٔ وافغان قیلمقدر * مثنوی * درهر آن کاری که میلستت بدان * قدرت خود راهمی بینی
عیان * امور دنیویهدن هر اول برایشده که سنك اول ایشه میل وارزولك واردر اول ایشده کندی قدرتکی عیان کوررسن
خدای تعالیدندر دیمزسن بلکه بن ایتدم دیو تفاخر ایلرسن یعنی سنکه حظ نفس ومیل قلبله برکاری اشلیه سن انده
مختارسن مجبور دکلسن وانده قدرت وارادتکی عیان کوررسن (مثنوی) درهر آن کاری که میلت نیست خواست
اندران جبری شدی کین از خداست * وشول کاره که میلك یوقدر وطلبك دخی یوقدر انده جبری اولورسن که
بو خدادندر یعنی کارده بنده وآخرته متعلق اولان عملره میل نفسك اولمدیغندن بو کارلرده جبری اولورسن ودیرسنکه
حق تعالی بو کاری اشلتمز وبن بو کارلرده جبری اولورم دیرسن ودیرسنکه مجبورم حال بوکه بو نفسك اول کارلردن
نفرتیدر بوخسه جبر حق دکلدر * مثنوی) انبیا درکار دنیا جبری اند * کافران درکار عقبا جبری اند * انبیا علیهم السلام
دنیا ایشنده جبریلردر یعنی دنیایه طالب وراغب دکللردر کافرلر آخرت ایشنده جبریلردر یعنی آخرته طالب ومائل
دکللردر * مثنوی * انبیارا کار عقبا اختیار * جاهلانرا کار دنیا اختیار * انبیایه آخرت ایشی اختیاریدر زیرا دنیادن
نفرت ایتمشلردر جاهللره کار دنیا اختیار ومقبولدر پس هرکسه که انك قلبنده محبت دنیا محبت عقبادن زیاده اوله اول
کسه جاهلان زمرهسندندر (م ی) زانکه هرمرغی بسوی جنس خویش * می پرد او درپس وجان پیش پیش * زیرا که
هرمرغ کندی جنسی جانبنه اوچار اول مرغ تن آرده وروح ایلرو ایلرو اوچار یعنی تن روحه تابعدر روح تنه تابع دکلدر
پس هرکسك روحی نه جنسدن ایسه اول جانبه کیدر تن دخی اکا تبعیت ایدر (م ی) کافران چون جنس سجین آمدند
سجن دنیار اخوش این آمدند * انبیا چون جنس علیین بدند * سوی علیین جان ودل شدند * کل شیء یرجع الی اصله
فحواسنجه هرکس اصلی جانبنه آخر الامر رجوع ایلر چونکم کافرلر سجین جنسندن کلدیلر بواجلدن دنیا زنداننه
خوش آیین کلدیلر وانبیای عظام علیهم السلام چونکم جنس علیین اولدیلر ولهذا جان ودل علیین جانبنه کتدیلر
سجین بروزن فعیل یدی قات یرك آلتنده موضع کتاب فجاردر دیمشلر (کما قال الله تعالی کلا ان کتاب الفجار لفی سجین
وما ادریك ما سجین کتاب مرقوم) ای کتاب مسطور جامع لاعمال الفجرة من الثقلین وعلیین فعلیل وزننده اولان علیدن
منقولدر صلحاء ثقلینك خیراتنك دیوانیدر ویاسماء سابعهده ابرارك دفتر اعمالنك مقامنك اسمیدر (قال الله تعالی
کلا ان کتاب الابرار لفی علیین وما ادراك ما علیون کتاب مرقوم یشهده المقربون (مثنوی) این سخن پایان ندارد
لیك ما * باز کوییم آن تمامی قصه را * بو الهی سوزلر پایان ونهایت طوتمز اما بز اول قصهنك تمامنی کیرو دیه لم * نومید
کردن وزیر مریدان را از رفض خلوت (مثنوی) آن وزیر از اندرون آواز داد * کای مریدان از من این معلوم باد * اول

وزیر ایصرودینا وازوبردی بولندی وکمال خریدار اولوب بو سرمعلوم اولسونلر (مثنوی) کمر امینی چنین پیغام کرد ✻
کزهمه یاران وخویشان باش فرد) که حضرت عیسی علیه السلام بکا بویله اعلام وخبر ایلدی یعنی حضرت عیسی بکا
سویلدی بویلدی که جمیع یاران وخصملرکدن فرد وجدا اول (مثنوی) روی در دیوار کن تنها نشین ✻ وز وجود خویش
هم خلوت کزین ✻ یوزی دیواره ایله تنها اوتور یعنی خلقدن اعراض وانقطاع ایدوب یالکز اول وکندی وجودکدن
هم خلوت وعزلته اختیار ایله بو سوزا کرچه وزیر مکارطرفندن ایدی (اما انظر ما قال ولا تنظر من قال) حدیثنك
فحواسنجه عند اهل الحق مقبول ومسلمدر (مثنوی) بعد ازین دستوری کفتار نیست ✻ بعد ازین با کفت وکویم کار
نیست ✻ شمدنصکره کفتاره یعنی وعظ وپنده اجازت یوقدر شمدنصکره کفت وکویله ایشم یوقدر وزیر انکا سکوت
بیورلشدر (مثنوی) الوداع ای دوستان من مرده ام ✻ رخت بر چارم فلك بر برده ام ✻ الوداع ای دوستلر بن اولشم که
موتوا قبل ان تموتوا امرینه مسنه وصول بولشم اسبابی چارم فلکه اوزره ایلتمشم بو سوز حضرت عیسانك فلك چارمده
اولدیغی اعتبار ایله در کان هر نبینك وارثی معنا اول نبینك مرتبه سنه قریب اولمغی اشعار ایلرا ما بونده علو مرتبه دن
عبارت اولور (مثنوی) تا بزیر چرخ ناری چون حطب ✻ من بسوزم در عنا ودر عطب ✻ تا ناره منسوب فلکك آلتنده
حطب کبی عناده وعطبده یانمیم زیرا اهل دنیانك رنج وعناسی دنیایه ابتلاسی قدردر چرخ ناری تعبیری کوره نار
اعتباریله در (مثنوی) پهلوی عیسی نشینم بعد ازین ✻ بر فراز آسمان چارمین ✻ شمدنصکره حضرت عیسانك
یاننده اوتورم دردنجی آسمانك اوزرنده ✻ ولیعهد ساختن وزیر هر یك امیر را جدا جدا (مثنوی) وانکهانی آن امیرانرا
بخواند ✻ یك بیك تنها بهر یك حرف راند ✻ اندنصکره دوازده امیرلری خلوتته اوقودی بر بر تنهاقی هر برینه سوق کلام
ایلدی یعنی هر بر امیری علی حده جدا جدا خلوتخانه سنه دعوت ایلیوب انلره وصیت ایلدی وهر برینه سن بنم نائب
وقائم مقامم اول دیو سویلدی (مثنوی) کفت هر یك را بدین عیسوی ✻ نائب حق وخلیفه من توی ✻ هر برینه ایتدی
عیسایه منسوب دینده حقك نائبی وبنم خلیفم سن (مثنوی) وآن امیران دکر اتباع تو ✻ کرد عیسی جمله را اشیاع تو
واول غیری امیرلر سنك اتباعکدر عیسی علیه السلام جمله سنی سنك شیعه لرك ایلدی یعنی اعوان وانصارك ایلدی
(مثنوی) هر امیری کو کشد کردن بکیر ✻ یا بکش یا خود همی دارش اسیر ✻ هر شول امیر که او یون چکه طوت یا قتل ایله
یا خود آنی اسیر ومحبوس ایت (مثنوی) لیك تا من زنده ام این را مکو ✻ تا نمیرم این ریاست را مجو ✻ لیکن مادام که
بن دیری ام بونی کسه یه دیمه مادام که اولمیم بو ریاسیتی بو حکم وحکومتی استمه (مثنوی) تا نمیرم من تو این پیدا مکن ✻
دعوی شاهی واستیلا مکن ✻ مادام که بن اولمیم سن بونی پیدا وفاش ایله شاهلق وغالبلك دعواسن ایله (مثنوی)
اینك این طومار واحکام مسیح ✻ یك بیك بر خوان تو بر امت فصیح ✻ اشته بو طومار حضرت مسیحك احکامی یعنی بو طوماره
مکتوب اولان احکام دین عیسادر ال بونی بر بر عیسا علیه السلامك امتی اوزره فصیح واشکاره اوقو (مثنوی)
هر امیری را چنین کفت او جدا ✻ نیست نائب جز تو در دین خدا ✻ اول وزیر هر بر امیره باشقه وتنها بویله دیدی خدا
دیننده که مراد دین عیسی علیه السلامدر سندن غیری نائب وخلیفه یوقدر (مثنوی) هر یکی را کرد او یك یك عزیز ✻
هر چه انرا کفت این را کفت نیز) اول وزیر امیرلردن هر برینی بر بر عزیز ایلدی اول اونا یکی امیردن آکا نه دیدی ایسه
بوکا دخی آنی دیدی (مثنوی) هر یکی را او یکی طومار داد ✻ هر یکی ضد دکر بود المراد) امرادن هر برینه اول وزیر فرادی
فرادی بر طومار ویردی هر برینك مرادی ومضمونی اوبرینك ضدی ایدی یعنی اول اونایکی طومارلرك مضمونلری جمیعا
بری برینه مخالف ایدی (مثنوی) متن آن طومارها بد مختلف ✻ همچو شکل حرفها یا تا الف ✻ اول طومارلرك متن
وظاهری مختلف ایدی یادن الفه دکین اولان حرفلرك شکلی کبی (مثنوی) حکم این طومار ضد حکم آن ✻ پیش ازین
کرده ایم این ضد را بیان ✻ بو طومارك حکمی اول بر طومارك حکمنك ضدی ایدی بوندن اقدم اول ضدی بیان ایلدك
تکراریانه احتیاج یوقدر کشتن وزیر خویشتن را در خلوت (مثنوی) بعد ازان چل روز دیکر در ببست) خویش کشت
ولز وجود خود برست ✻ اندنصکره قرق کون دخی قپویی بغلدی کندوسنی دیلدی وکندینك وجودندن قورتلدی
بوندن بر فائده مستفاد اولور اولا بو اولور که حسود کندی نفسنی غیره القای ضرر ایلکدن اوتری هلاکه ایلر ایمش
نته کم انواع حیله مسطوردر که بر کسه بر کسه یه حسد ایلدی هر نوع حیله ایلدی اول محسوده ضرر مقصود ایلدی ظفر
بوله مدی کمال حسدندن عاقبت بو سوء خاطره یی فکر ایلدی که کندویی بر کد مستقل اتدیریب اتك خانه سنه نهانی
القا ایتدیره پس بنده لندن برینه دیدی که بنی حیاتدن الدیکده الدی اشته سکا بر بچاق بنی فلان کسه نك خانه سنده
قتل ایلیوب مالندن آزاد اول تا بنم انتقامه سنده صیتم بولنمغله شرع قیلتدن آنی اخذ ایدوب والزام آنی قصاصه حکم ار
وقفا لقیب اولمنادان کندوزنا اول محسود مضرن القا ایچون الك علته سند قتل ایتدردی کذلك بو وزیر بیدین نوعین

دخی امت عیسایه تفرقه وضرر رمز اداایلسندن اوتری کوش وبینی سنی برباد ایلدکدنصکره کندو سنی دخی هلاک
ایلدی وبر حصه دخی بودرکه خلوتک نتیجه سی موت ارادی اولمق لازمدر ونفسی سالک اربعین ده کشته قیلمق واجب
اولدیغنی اشعار ایلر (مثنوی) چونکه خلق ازمرک او آگاه شد * برسر کورش قیامتگاه شد * چونکیم خلق
اول وزیرک موتندن آگاه اولدی انک قبری اوزره خلقک زار وفغانی کثرتندن قیامت یری اولدی (مثنوی)
خلق چندان جمع شد بر کور او * مو کنان جامه دران در شور او * انک قبری اوزره اول قدر خلق جمع اولدی صاچلرنی
یولجیلر وجامه لرنی یرتجیلر اولدیغی حالده انک غوغاسنده (مثنوی) کان عدد را هم خدا داند شمرد * از عرب وز ترک
وز رومی وکرد * که اول عددک صایسن هم خدا بیلور یعنی قابل شمار دکل ایدی عربدن وترکدن ورومی وکرددن
یعنی انده بوقدر طوائف مختلفه جمع اولمشدی (مثنوی) خاک او کردند بر سرهای خویش * درد او دیدند درمان جان
خویش * اول وزیرک قبری خاکنی باشلری اوزره ایلدیلر انک دردنی وفراقنک زخمی کندی جانلرینه درمان کوردیلر
(مثنوی) آن خلایق بر سر کورش مهی * کرده خون را ازد وچشم خود رهی * اول خلایق انک قبر ینک باشی
اوزره برآی کندیلرینک ایکی چشمندن خونه بریول ایلمش ایدیلر یعنی قان کوزلرندن آب کبی روان اولدی جمله خلایق
انک درد وفراقندن فریاد وفغانده ایدی هم شاهلر وهم کچیلر وهم اولولر بو جمله احوال انلرک کمال شوق
ومحبتنی اشعار ایلر * طلب کردن امت عیسی علیه السلام ازامرا که ولی عهد از شما کدامست * مثنوی *
بعد ماهی خلق کفتند ای مهان * از امیران کیست بر جایش نشان * بر آیدنصکره خلق ایتدیلر ای اولولر
امیرلردن انک یرینه نشان وقائم مقام کیمدر (مثنوی) تا بجای او شناسیمش امیم * دست ودامن را بدست او دهیم *
تا او وزیرک یرینه آنی امام وخلیفه اکلیه لم دست ودامنمزی انک النه ویره لم یعنی اکا کلی تسلیم اوله لم (مثنوی) چونکه
شد خورشید ومارا کرد داغ * چاره نبود بر مقامش جز چراغ * چونکه آفتاب فلک علم ومعرفت اولان بوجهاندن
کتدی وانک فراقی بزم درونمزه داغ ایتدی انک مقامنه چراغدن غیری چاره اولمز یعنی ظلمتدن نجات بولمق ایچون قائم
مقام خورشید فلک باری بر چراغ لازمدر کذلک چون بودنیادن خورشید فلک حکمت ومعرفت اولان مرشد کامل
انتقال ایلسه آنک قائم مقامی بر چراغ نورانی لازمدر که ظلمت نفسانیه ده قلان سالکلر اندن استناره ایده لر وانی پیشوا
ومقتدا ایدوب طریق حقه کیده لر (مثنوی) چونکه شد از پیش دیده وصل یار * نائبی باید از و مان یادکار * چونکیم
یارک وصالی کوزلرکندن کتدی اول یاردن بزه بریادکار نائب کرکدر که اول یارک وصالنی مذکر اوله وبونی کورمک
آنی کورمکی افاده قیله وبوا کاهر حالده مماثل کله (مثنوی) چونکه کل بکذشت وکلشن شد خراب * بوی کل را از که
یابیم از کلاب * چونکه کل کتدی وکلشن خراب اولدی کلک رایحه سنی کیمدن بولورز کلابدن زیرا کلاب کل وکلشنک
نائب منابیدر کل وکلشنک مروردندنصکره انلرک رایحه سنی استین کلابده بولور کذلک انبیا علیهم السلام واولیای
عظامک مروردندنصکره انلرک اثر ورایحه سنی طلب ایلین انلرجا بندن خلیفه اولان وظهوره کلان کسه لرک وجودنده
بولور (مثنوی) چون خدا اندر نیاید در عیان * نائب حقند این پیغامبران * چونکه خدای تعالی عیانه کلمز یعنی
محسوس اولوب ظاهر اولمز خلق ایچره بو پیغمبرلر حق تعالینک نائب وخلیفه سیدرکه انلر واسطه سیله خلق عالمه
حکم ایلروانلر لسانندن بنی آدمه علوم واسرارنی سویلر پس انلره تابع اولان همان حقه تابع اولمش اولور بونه حکم
بومعنایه اشارت ایدوب بیورورلر (م ی) نی غلط کفتم که نائب بامنوب * کر دو پنداری قبیح آید نه خوب) بو پیغمبرلر نائب
حقدر دیمشدم من حیث الحقیقه بویله دکلدر غلط سویلدم کمنائبله منوبی اکرفی الحقیقه ایکی ظن ایلیه سن قبیح کلور
خوب کلمز نائبله منوبی ایکی ظن ایلمنک قبیح اولمسی اولدر که اولا شرک خفی یی مستلزم اولور وثانیا انبیانک وجودندن
ظهور ایلین احکام حقک ارادتنسز انبیانک کندی مقتضالرندن اولمسنی اشعار قیلور ثالثا انبیایه اطاعت الهیه
اطاعت اولمق لازم کلور حال بوکه رسوله اطاعت عین الهیه اطاعتدر کما قال الله تعالی من یطع الرسول فقد اطاع الله
وانک یدنه بیعت عینیله الله یدنه بیعتدر کما اخبر الله تعالی فی سورة الفتح ان الذین یبایعونک انما یبایعون الله خلیفه
مستخلفک عینیدر دیدکلری بو جهتدندر وحضرت نبی علیه السلام من رأنی فقد رأی الحق بیوردقلری بومعنایه
شهادت ایدر نظر حقیقت بینله نظر اولنسه نائب ایله منوب ما بیننده من حیث الحقیقه اثنینیت یوقدر امامن حیث
الاعتبار مرتبه فرقه نظرا خالق ایله مخلوق ما بیننده فرق وتمیز چوقدر (مثنوی) نی دو باشد تا توی صورت پرست) پیش
اوک کشت کر صورت پرست * نی کلمه سی اولکی بیتدن مستفاد اولان معنی اتحادی نفی ایچوندر یعنی نائبله منوب
بر اولمز ایکی اولور تا سن صورت پرست سن یعنی مادام که سن صورت بین وتفرقه کزین سن واول کسه نک اوکنده نائب
ومنوب بر اولدی یعنی خلیفه مستخلفک عینی اولدی که صورت عالمندن قورتلوب معنی عالمنه نظر قیلدی پس معنا جمیع

انبیا واولیا متحد در صورتا متعین ومتعدد اولدقلرینی تفهیم ایچون بو بیتلری مثل موقعنده ایراد ایدوب بیوررلر
مثنوی چون بصورت بنگری چشم تو دوست * تو بنورش درنگر کز چشم رست * مثلا چونکه سن
صورته بقه‌سن ویاخود صورت اعتباریله نظر ایده‌سن سنک کوزلک ایکیدر سن انلرک نورینه نظر ایله که
اول نور کوزدن بتدی وظهور ایتدی پس اکر چشم منزله سنده اولان انبیانک نورینه نظر ایلسک بلا فرق الله
نوری کوررسن وانلرده اولان ظهوری حقک ظهوری بولورسن اما صورتلرینه نظر قیلورسک حقدن غافل اولورسن
وبری برندن متفاوت بولورسن *مثنوی* نور هر دو چشم نتوان فرق کرد * چونکه در نورش نظر انداخت مرد *
هر ایکی کوزک نورینی فرق ایلمکه قادر اولمز چونکه مرد چشمک نورینه نظر ایتدی یعنی بر مرد صورت چشمه نظر
ایتمیوب نورینه نظر ایتسه اتحاد انبیا واولیایی کندی کوزلرندن بیلوردی وانلرک منوبک من حیث المعنی
متحد اولدیغنه واقف اولوردی دیمک اولور (دربیان آنکه لانفرق بین احد من رسله الی آخره) بو آیت کریمه‌نک
تحقیقنک بیاننده درکه حق تبارک وتعالی سورهٔ بقره‌نک آخرنده مؤمنلر لساندن حکایه بیوروب دیرلر
(لانفرق بین احد من رسله) یعنی مؤمن اولنلر دیرلر بز انک رسلنک ما بیننی فرق ایلمزز ورسلک ما بیننده نه جهتدن
فرق اولمدیغنه وبونلر من حیث المعنی نوجهله اتحاد قلدیغنه اشارت ایدوب بو آیت کریمه‌یی تفسیر بیورورلر
مثنوی ده چراغ ار حاضر اید در مکان * هر یکی باشد بصورت غیر آن * فرضا بر مکانده اکر اون چراغ حاضر که
هر برسی صورتده اوبرینک غیری اولور *مثنوی* فرق نتوان کرد نور هر یکی * چون بنورش روی آری بی شکی
اون چراغدن هر برینک نورینی فرق ایلمک ممکن دکلدر شکسز چونکه اون چراغک نورینه توجه ایده‌سن
بو معنایی تفهیم ایچون بر مثال آخره شروع ایدوب بیورورلر *مثنوی* کر تو صد سیب وصد آبی بشمری *
صد نماند یک شود چون بفشری * اکر سن ظاهرده یوز الما ویوز ایوایی صایه‌سن متعدد اولور چونکه صقه‌سن
ذکر اولنان یوزلقلر جمیعا بر اولور *مثنوی* درمعانی قسمت واعداد نیست * درمعانی تجزیه وافراد نیست *
معانیده قسمت واعداد یوقدر معانیده جزو جزو قیلمق وهر شئی فراد افراد اولمق یوقدر بلکه عالم معانی وحقایقده
هر شئی متحدلردر معانیدن مراد مرتبهٔ وحدانیت ومرتبهٔ الوهیتدر که انده خدادن غیری یوقدر *مثنوی*
اتحاد یار بایاران خوشست * پای معنی کیر صورت سرکشست * یارلر یارانله اتحادی خوشدر معنی
ایاغنی طوت صورت سرکشدر یعنی موجب تفرقه اولان صورتی ترک ایت ومعنی ایاغنک طوت تا اتحاد حقیقی یه
واصل اوله‌سن ووحدت مطلقه سرینی بوله‌سن اکر صورته نظر ایدرسک مغایرت واختلافدن قورتلمزسن *مثنوی
صورت سرکش کدازان کن برنج * تا ببینی زیر او وحدت چو کنج * سرکش اولان صورتی رنج ایله اریتیجی ایله
یعنی معنی عالمندن باش چکیجی وقلبه تفرقه ودغدغه ویریجی صورتی طاعت ورياضتله اریتیجی ایله شول مرتبه‌یه
دکه مقتضیات صورت ولوازم طبیعتدن خلاص اوله‌سن حتی اول صورتک تحتنده وحدت مطلقه‌یی کنج کبی
کوره‌سن چونکه اول وحدت کنجنه ایره‌سن غنی اوله‌سن وتشویش ودغدغهٔ اختلاف وکثرتدن قورتلوب
صفا بوله‌سن *مثنوی* ور تو نکدازی عنایتهای او * خود کدازد ای دلم مولای او * واکر ای اسیر صورت سن
تنکی ریاضتله اریتمیه‌سن اول اللهک عنایتلری خود اریدر وانک مقتضیاتنی محو ونابود ایلر ای فلان کمسه بنم
کوکلم انک بنده سیدر ای حرف ندادر منادی محذوفدر که اول اسیر صورت اولان کمسه‌لردن بریدر مولا بونده بنده
معناسنه دربو بیتده حضرت مولانا قدس سره العزیز قرب الهی یه وصول ایکی وجه اوزره اولدیغنه اشارت بیورورلر که
برسی کسبی وبرسی وهبی اوله کسبی اولدر که ادای فرایض ونوافل ایله مقتضای صورتدن سالک خلاص اولوب انک
نتیجه سنده قرب نوافل ویا قرب فرایض ظهوره کله وهبی اولدر که سالک طاعت ورياضتله مقتضیات طبیعتدن
تجاوزه قادر اولمیوب وکنج وحدتی بولمیوب عاجز وفقیر قالدقده عنایات الهیه‌دن بر عنایت وثقلینک عملنه موازی
اولان جذبات رحمانیه‌دن بر جذبه اول سالکه ایریشوب آنی صورت قیدندن قورتروب کندولکندن محو وفانی ایلیوب
کنج وحدته ایصال ایلر (مثنوی) او نماید هم بدلها خویش را * او بدوزد خرقهٔ درویش را * اول الله کمال لطفندن هم
کوکل کوزلرینه کوستررکندویی وتجلی قیلور قلوبه ودیدهٔ قلوب عشاق آنی مشاهده قیلورلر (کما قال الشیخ عبدالله
محمد بن العزیز رؤیة الله بالقلب الصافی جائزة کما قال عمر رضی الله عنه رای قلبی ربی وقال علی کرم الله وجهه لا اعبد ربا
لم اره) اول خدا دیکر خار محنتدن پاره پاره اولان درویشک قلبی خرقه‌سنی که جابر المکسور اولمق انک صفتیدر خرقه
قلبدن استعاره ودیکمک انک انکسارینی درست ایتمکدن عبارت اولور *مثنوی* منبسط بودیم ویک جوهر همه *
بی سر وبی پا بدیم آن سر همه * دو کلیز بر جوهر منبسط ایدک جمله مز اول طرفده بی سر وبی پا ایدک یعنی جمیعا جمله مزک

اصلی غیر مرکب بر جوهر ایکن اول طرفه ... کما قال صلی الله علیه وسلم اول ما خلق الله
الدرة البیضاء درة بیضادن مراد ... کائناتک اصلی اولان جوهر بسیطدر ... منها
... بر ... روح الارواح ونور الانوار ومثل کل وقلم اعلی دخی تعبیر ایدرلر ... بو جوهر بسیطدر
حق تعالی حضرتلری ... ومعقول ونفوس واشباحی علی الترتیب بو جوهر بسیطدن خلق ایلدی ...
کثرات مختلفه وموجودات متنوعه اولدن ... کلوب ...
جلالنه ... برمقدار ... اولان ... فیض اقدس ...
وفیض اقدس وفیض مقدسک ... اعیان ثابته ... کلامده ...
دیباجه ... ذکر اولنشدر ... حق تعالی
حضرتلرینک ذاتی بیچونندن اعیان ثابته یه کلان فیض فیض اقدس ... بر نور واحددر
... مندن ... مختلفه یه کلان نور بسیط ... کلان اعیان ثابته ...
ظهور ایلین ... فیض مقدس ... اعیان ثابته دن ... ارواح اوزره کلان فیض ...
پس جمیع ارواحک وکلی اعیانک اصلی که فیض اقدسدر ... منبسط ... جوهر ... ایدلمشدر
جمیع اعیان ارواحک اصلی اولان فیض اقدسک شرحنه شروع ایدوب ... مثنوی * یک کهر بودیم
همچون آفتاب * بی گره بودیم وصافی همچو آب * مرتبه احدیتده بر گوهر ایدک آفتاب کبی که انده تفرقه وتجزی
متصور اولمق ممکن دکلدر آب کبی گره‌سز وصافی ایدک یعنی بو عالم صورتده اولان تعین وامتیاز کبی اول عالمده بری
بریمزدن متعین وممتاز دکل ایدک بلکه آب کبی بی عقده وصافی وآفتاب کبی ... منبسط بر نور ایدک * مثنوی *
چون بصورت آمد آن نور سره * شد عدد چون سایهای کنکره * چون کم اول انور خوب اولان نور صورته کلدی
کنکره لرک سایه لری کبی عدد اولدی یعنی ذات الهی چون تکمیل جلا واستجلا اقتضا ایدوب اشد انوار ذاتک که فیض اقدس
دیدکلری در اعیان ثابته مرتبه سنه کلدکده هر شیئک عیننه طلوع قیلدقده صور علمیه حاصل اولوب سایهای کنکره
کبی اعیان موجودات متعدده اولوب بری برندن وجود علمیه ایله ممتاز اولدی بعده اول اعیان ثابته دن فیض مقدس
دیدکلری انوار متنوعه مرتبه ارواحه کلوب طلوع قیلدقده هر کسک روحی عین ثابته سنک استعدادنه کوره
وجود روحانیه ایله موجود اولوب سایهای کنکره بری برندن ممتاز اولدی یعنی هر روح بری برندن ممتاز اولدی
بعده بو عالم صورتی وشهادتی حق تعالی خلق ایلدکدنصکره آدم وحوا علیهما السلام واسطه سیله اجسادبنی
آدم ظهوره کلدکدنصکره هر کسک روحی عین ثابته سنک استعدادنه کوره صورت انسانیه مرتبه سنه کلوب
سایهای کنکره کبی اجساد ایله متجسد ومتعدد اولوب صورت بولدی ووجود عارضی لباسنی کیدی پس بر سالک
مقام حقیقته ایرمک ومرتبه اصلی کورمک استرسه کرکدر که بو وجود مجازی بی ریاضتله ویران قیله بلکه
تعین نورانی وروحانی یی دخی افنا ایدوب تا مرتبه اصله وصول بوله سالک فناء جسمانی وروحانی یی افنادنصکره
مرتبه حقیقته ایردکده بو جمله نک حقیقتی واحد اولدیغنی مشاهده قیلور وانک چشم شهودندن تعداد وتفرقه
زائل اولور پس مقام حقیقتک وصولی ونه فرقلق مرتبه سنک حصولی نه طریق ایله میسر اولدیغنه اشارت ایدوب
بیورورلر * مثنوی * کنکره ویران کنید از منجنیق * تا رود فرق از میان این فریق * ای طالبان اسرار حقیقت
وسالکان طریق وحدت منجنیقدن کنکره وجودیکزی ویران ایلک وآنی منجنیق توحید وریاضتله کنکره کبی اولان
وجود مجازیکزی افنا ایدک تا بو فریق اوزرتاسندن فرق کیده یعنی بو زمره کائناتک ما بیننده اولان فرق وتمیز ومغایرت
واختلاف زائل اولوب سر وحدت مطلق ظهوره کله وجانکز مقام وحدت ومرتبه حقیقی بوله * مثنوی * شرح این را
کفتمی من از مری * لیک ترسم تا نلغزد خاطری * عناد وجدال جهتیندن بو سر وحدتک شرحنی بن سویلردم
وبوندن زیاده دخی عیان وبیان ایلردم لیکن کالیله شرح ایلمکه قورقرم تا برینک خاطری قایمه زیرا بو معنی مزلق اقدامدر
هر ضعیف الذهنک بو سر توحیدی استماعه قدرتی یوقدر اکثرینک اعتقادنه بو سر توحیددن خلل کلوب ملحد اولمش
واکثر دخی ورطه حیرته طالمشدر پس امناء الله اولان اولیا بو نی کالیله سویلمزلر الا اهلنه وبو سری عیان وبیان ایلمزلر
الا مستعد اولان محرملره پس نا اهل ونا محرم اولنلرک خاطری قایمسن واعتقادنه خلل کلمسن دیو اکثر کلی اولان
اولیا نکات توحیدی پوشیده سویلمشلر وسل سیف ایتمیوب تیغ کلاملرین غلاف امثال اصطلاح ایچره مستور ایلمشلردر
مثنوی * نکتها چون تیغ پولاد ست تیز * کر نداری تو سپر وا پس کریز * وحدت مطلقه یه متعلق اولان لکته لر فی المثل
کسکین تیغ پولاد کبیدرلر سالکا کر سن سپر طوتمزسک کیرویه قاچ سپر دن مراد بو نده نکات توحیدی بیلن ایچون

اولان استعداد وفهم درسندر یعنی ای سالك سنکه وحدت وجود نکته لرینه استعداد وفهم صاحب طوتمیه سن
کرکدرکه انك استماع وتعلمنه اقدام ایتمیه سن زیرا نا مستعدسن پس بعد حصول الاستعداد بونکته لری اوکرنمکه
اقدام قیلسك زیرا نا مستعد اولان سالكك دین واعتقادنه بونکته لر عین ضرر وعظیم خطردر پس کرکدرکه بونکته لری
استماع ایلمکدن کیرو کیده سن وتوحید وطاعتله تحصیل استعداد ایده سن وبونی سویلین عارفه مقارن کلسك سکا
ضرر ویرمز نته کم تیغ تیز مسیری اولان کسه قارشو کلسه ضرر ویرمدیکی کبی (مثنوی) پیش این الماس بی اسپر میا *
کز بریدن تیغ را نبود حیا * محصل کلام بو الماس تیغك اوکنه که مراد سر توحیددر سپرسز کلمه یعنی استعدادسز بلکه
استادسز وارشادسز بونك فهم وادراکنه اقدام قیلمه زیرا که تیغ تیزه کسمکدن حیا اولمز یعنی تیغ کبی اولان نکات توحید
سالكك پای اعتقادنی قطع ایلمکدن استحیا قیلمز پس کرکدرکه احسن جنه مرتبه سنده اولان براستاد اله
کتوره سن وانك ارشاد وتربیه سیله کندیکی مرتبهٔ استعداده یتوره سن بعده اولیانك نکاتنی وحقیقت آمیز اولان کلماتنی
تعلمه سعی واقدام ایلیه سن (مثنوی) زین سبب من تیغ کردم درغلاف) تا که کژ خوانی نخواهد برخلاف * بوسببدن
بن تیغی غلاف ایچره ایلدم بو مصرع بیت اولك مصرع ثانیسنه علت اولور وبو بیتله حضرت خداوندکار حضرت
مثنوی ده اولان کلاملرینی پوشیده سویلدکلرینه وجه وعلت نه ایدوککنه اشارت بیوررلر تقدیر معنی چونکم بو تیغه
کسمکلکدن حیا اولمدیغی مقرر اولدیسه بوسببدن بن تیغ نکاتی غلاف اصطلاحات وامثال ایچره وضع ایلدم
تا کم برکژخوان آنی خلاف مراد اوزره اوقومیه واعتقادنه ضرر ویروب طاعات وعباداتدن وآداب طریقتدن
بی بهره قالمیه پس بو معارف واسرارك بیانندن رجوع ایدوب واول امرانك قصه سنك بیانه شروع قیلوب بیوررلر
مثنوی * آمدیم اندر تمامی داستان * وز وفاداریٔ جمع راستان * بز داستانك تمامنه کلدك راستلر جمعنك
وفادارلغندن اولان داستانه کلدك بو مصرع اوله قید اولورسه معنی بویله دیمك اولور وجائزدرکه مابعدنده اولان بو بیته
مرهون اوله پس تقدیر کلام بویله دیمك اولورکه بز نه داستانك تمام اولمسنه کلدك وراستلر جمعی وفادارلغندن (مثنوی
کز پس این پیشوا برخاستند * بر مقامش نائبی میخواستند * که بو وفات ایدن پیشوادنصکره قالقدیلر اول پیشوا
ومقتدانك یرینه بر نائب استدیلر * منازعت کردن امرا در ولی عهدی وتیغ کشیدن بر همه کرم (مثنوی) یك امیری
زان امیران پیش رفت * پیش ان قوم وفا اندیش رفت * اول امیرلردن بری ایلرو کتدی اول وفادار قومك اوکنه کتدی
مثنوی) کفت اینك نائب آن مرد من * نائب عیسی منم اندر زمن * اول امیر دیدی اشته بن اول مردك نائبی یم زمانده
عیسانك نائبی بنم هر وارث نبی اولان ولینك نائب وخلیفه سی معنا اول نبینك نائبی اولدیغی مقرردر بو اجلدن زمانه ده
نائب عیسی علیه السلام بنم دیدی * مثنوی * اینك این طومار برهان منست * کین نیابت بعد ازو آن منست *
اشته بو طومار بنم حجت وبرهانمدرکه اول وزیرك بکا ویردیکی طومار درکه بو نیابت اندنصکره بنم ایچوندر وبکا
مخصوصدر (مثنوی) ان امیر دیکر آمد از کمین * دعویٔ او درخلافت بد همین * اول برغیری امیر دخی بوصودن کلدی
انك دخی دعواسی خلافتده هم بو ایدی * مثنوی * از بغل او نیز طوماری نمود * تا برامد هردو را خشم جهود *
قولتغندن اودخی برطومار کوستردی تا ایکیسنه بیله جهود خشمی کلدی یعنی زیاده غضبناك اولدیلر (مثنوی)
ان امیران دکر یك یك قطار * برکشیده تیغهای آبدار * واول غیری امیرلر برقطار اولوب یعنی بری برینك
اردنجه آبدار وتیز تیغلر چکمشلر نیابت وخلافت دعواسندن اوتری (مثنوی) هر یکی را تیغ وطوماری بدست
* درهم افتادند چون پیلان مست * هر برینك النده تیغ وبرطومار مست فیللر کبی بری برینه دوشدیلر یعنی جنك
ایلدیلر (مثنوی) صد هزاران مرد ترسا کشته شد * تا زسرهای بریده پشته شد * اول جنك وغوغاده نیجه یوز بیك
مرد ترساده لمش اولدی حتی کسلمش باشلردن پشته اولدی (مثنوی) خون روان شد همچو سیل از چپ وراست *
کوه کوه اندر هوا زین کرد خاست (چپ وراستدن قان سیل کبی روان اولدی بو جنکدن طاغ کبی هواده غبار قالقدی
وهوا کردکدورتله طولدی * مثنوی * تخمهای فتنها کو کشته بود * افت سرهای ایشان کشته بود *
فتنه لر تخملرینی که اول وزیر اکش ایدی انلرك باشلرینك آفتی اولمش ایدی یعنی انك مقدما زراعت ایلدیکی فتنه لر
تخمنك محصولی امرانك وانلرك توابعینك باشلرینه آفت وبلا اولمش وبونلری عاقبت جنك وهلاکه براقمش ایدی
* مثنوی * جوزها بشکست وان کان مغز داشت * بعد کشتن روح پاك نغز داشت * انلرك جسدی فی المثل کویا
جوزلر کبی ایدی جوزلر صندی واول کسه که مغز طوتدی یعنی نور ایمان ویاخود قلب پر عرفان طوتدی بعد الهلاك
لطیف وپاك روح طوتدی * مثنوی * کشتن ومردن که برنقش تنست * چون انار وسیب رابشکستنست * اولمك
ومقتول اولمق که تن نقشی اوزره واقعدر فی المثل انار وسیبی صمق کبیدر یعنی نار وسیبك وجودی صنقله درونلرینك

حالی ظهوره کلور وکیفیات وچاشنیلری معلوم اولور کذلك ابدان آدمی صندقدر نصکره احوال باطنه سی ظهوره کلور
ودرونك اسراری عیان اولور (مثنوی) آنکه شیرینست باشد نار دانك * وانکه پوسیدست نبود غیر بانك) اول نسنه که
شیرین ولذیذ در اونار دانك اولدی یعنی اول روحکه شیرین ولطیفدر نار دانك کبی مقبول اولدی وشول کسه که
ایچروسی چوریمشدر ولیدن خالی اولمشدر بانك دن غیری اولمدی یعنی آنك انجق صداسی اولدی * مثنوی * آنچه
با معنیست خود پیدا شود * وانکه پوسیدست او رسوا شود * اول نسنه که معنی ایله در بعد هلاك البدن خود اوپیدا
وظاهر اولور واول نسنه که چوریمشدر اول رسوا اولور * مثنوی * رو بمعنی کوش ای صورت پرست * زانکه معنی
بر سر صورت پرست) ای صورت پرست یوری معنایه چالش زیرا که معنی صورت باشی اوزره قناددر یعنی معنی که ایمان
وعرفان وایقاندر صورت باشی اوزره بومعنی بر دولت هما در که موجب سعادت ومستلزم دولت وعنایتدر نته کم
عوام ناس قننده بر هما بر کسه نك باشی اوزره سایه صالسه موجب دولت وسعادتدر اما خواص اولیا قننده صورت
باشی اوزره برمعنی موجب دولت وسعادتدر یعنی دولت ابدیه وسعادت سرمدیه استرسك طالب معنی اول که معنی
صورت باشی اوزره بر هما کبیدر دیمك اولور بردن مراد بر هما اولمیوب مطلق قناد معناسنه اولوب قوت وقدرت
معناسنه استعاره اولسه وسره طرف معناسی ویریلوب معنی بویله اولورسه دخی جائزدر یوری ای صورت پرست
معنایه سعی ایله زیرا که معنی صورت طرفی اوزره قوت وقدرتدر یعنی قوش قنادی ایله نیجه پرواز ایدرسه صورت انسانی
دخی آشیانهٔ حقیقته برمعنی ایله پرواز ایدوب واصل اولور پس طالب معنی اولنلر جانبندن تحصیل معنایه طریقندر
وانك حصولی نیجه میسر اولور دیمك لازم کلدی انلره جواب طریقیله بیوررلر (مثنوی) همنشین اهل معنی باش تا *
هم عطا یابی وهم باشی فتا * اهل معنانك همنشین ومصاحبی اول تا انلردن هم عطا بوله سن وهم فتی اوله سن یعنی
صاحب فتوت ایمان وعرفانله تازه وطری معنی بر جوان عالیشان اوله سن (مثنوی) جان بی معنی درین تن بی خلاف
هست همچون تیغ چوبین در غلاف) تا غلاف اندر بود با قیمتست) چون برون شد سوختن را آلتست) معناسز جان
بو تنده خلاف وشکسز غلاف ایچنده آغاجدن اولان قلچ کبیدر که یاقمقدن غیری کاره یرامز تیغ چوبین مادام که غلاف
ایچره اوله قیمتلودر تیغ آهنین اولمق قیاسیله چونکم غلافندن طشره اولدی وانك حالی ظهوره کلدی یاقمق ایچون آلتدر
* مثنوی * تیغ چوبین را مبر در کارزار * بنکر اول تا نکردد کارزار * جنك وقتاله تیغ چوبینی ایلتمه جنك
وقتاله کتمزدن اول نظر ایله تا که ایشك فغان وزار اولمیه یعنی ای لبی اولمیان ودرونی ذوق عرفان وایقاندن
بی بهره قلان کسه تیغ چوبین کبی اولان روح بی معنالی قیامت کارزارینه ایلتمه اولا بو دنیاده اول روحکه نظر ایله کور که
تیغ چوبین کبی بی معنامیدر ویا تیغ آهنین کبی پرجوهر وبامعنامیدر تا حین معرکه ده ایشك زار اولمیه کرکدر که
روحکی بو دنیاده نیجه کره امتحان واختبار ایلیه سن تا انك بامعنی اولمسی سکا حق الیقین ظهوره کله مجرد ظن وکمانله
آنی بامعنی زعم ایتمه وآخرت جانبنه اول زعمله کتمه تا اول محلده ایشك زاری اولمیه ویاشکه بلا کلمیه * مثنوی * کر بود
چوبین برو دیکر طلب * ور بود الماس پیش آبا طرب * بو دنیاده روحکه نظر ایله اکر چوبین مثابه سنده ایسه یوری
غیریسنی طلب ایله یعنی چوبین وپوسیده کبی اولان روحی ترك ایدوب مانند تیغ الماس بر روح صاحب فتوح طلب ایله
واکر الماس اوله ذوق وطربله ایلرو کل (مثنوی) تیغ در زرادخانهٔ اولیاست * دیدن ایشان شمارا کیمیاست * تیغ معنی
وشمشیر حب وولا اولیانك جبه خانهٔ قلبلرنده در تیغ باطنی اولمیان وشمشیر ایقان وعرفانی کردن جانه قلاده قیلمیان
کسه لره کرکدر نقد جان وجنانی انلره ویروب تیغ عرفان وایقانی انلردن اله وانلری بولا ویله وکوره زیرا انلری کورمك
ای طالبلر سزلره کبریت احمر واکسیر اعظمدر نعم کلید کنج دولت دیدن ارباب ولایت وکیمیای سعادت خدمت اصحاب
کرامتدر ولیکن هر طالبك بونلری کورمکه لیاقتی یوقدر یا خصوصکه بونلره متشبه مقلدقی چوقدر پس طلبده
زیاده صدق کرکدر که بونلرك رؤیتی میسر اوله * مثنوی * جمله دانایان همین کفته همین * هست دانا رحمة للعالمین *
جمیع دانالر وعالم بینالر همین بونی دیمشلردر همین که وارث نبی اولان دانا وعارف بینا عالملر ایچون رحمتدر اصل دانا ووارث
انبیا اولان علماء بالله درکه خلیفهٔ مصطفی وخلفاء جمیع انبیا اوله کما قال علیه السلام العلماء خلفاء الانبیاء وورثتی
اوورثة الانبیاء پس (وما ارسلناك الا رحمة للعالمین) ایتی که اول حضرتك شان شریفنده نازلدر پس اکا وارث اولان کامل
دخی عالمه رحمت اولور (م ی) کر اناری می خری خندان بخر * تا دهد خنده ز دانهٔ او خبر * اکر ای طالب بر انار الورسك
خنده ایلیجی یعنی شق اولوب درونده اولان دانه لری ظاهر قلیجی انار ال تا خنده انك دانه سندن خبر ویره انار دن
مراد علی طریق الاستعارة التمثیلیة عارف بالله در وجود یدر خنده دن مراد دهان کشا ومعنی نما اولدیغی حالتدر
ودانه سندن مراد اسرار روحی وعقاید وافکار قلبیه در پس بیورر لر که ای طالب اولیا اکر انار صفت بر یار خدایی خریدار

اوله سن دهانکشا ومعنی نما اولان مخزن دردانهٔ اسراری آل که تا آنك انبساط وتکلمی اسرار دانه لرندن وعقیده سی
خانه لرندن خبرویره زینهار شول اناری آلمه که مستور اوله ودرون احوالی نامعلوم اوله تا صکره مغبون اولمیه سن
ومخذول قالمیه سن (مثنوی) ای مبارك خنده اش کو از دهان * می نماید دل چو در از درج جان * یعنی ای مبارك
شول نارك خنده سی که یعنی شول عارف پراسرارك دهانکشا ومعنی نما اولمسی که اول عارف دهاندن کوستره درج
جاندن درکبی سر دلی تا کفتار بیرونندن اسرار درونی اشکار قیله وطالبلرا کا اشکار اوله (مثنوی) نامبارك خندهٔ آن
لاله بود * کز دهان او سیاهی دل نمود * نامبارك خنده اول لاله نك خنده سی اولدیکه آنك دهانندە خباثتنك
سیاهلغی کورندی لاله دن مراد شول مدعیدر که انك کلامندن سواد وقسوت قلبی وجهل وظلمت درونی منفهم اولور
وظهوره کلور (مثنوی * نار خندان باغرا خندان کند * صحبت مردانت از مردان کند * نار خندان یعنی منشق
اولوب دهانکشا ودانه نما اولان اناربا غی خندان وشادان ایلرزینت باغ اولدیغی جهتدن کذلك یار خندان باغ جنانی
خندان ایلر وکذلك صحبت مردان الهی سنی مرداندن ایلر زیرا صحبتنك مؤثره اولمسی محقق وهر شئ مقارننك حکمنی
اخذ ایلردیدکلری مصدقدر مصاحبت اولیا مصاحبت خدایه موصله وخدمت اصفیا قربت مولایه وسیله ایدوکی بین
العرفا معهود ومونوقدر (کما قال ابوبکر طمستانی اصحبوا الله فان لم تطیقوا فاصحبوا مع من یصحب الله لتوصلکم
برکة صحبته الی صحبة الله تعالی (بیت) از در اهل دلان دور مشو ای طالب * هر که دور نیست ازین در بخدا نزدیکست
مثنوی * کر تو سنك صخره ومرمر شوی * چون بصاحب دل رسی کوهر شوی * ای نامستعد اولان وعدم قابلیتنه
اعتراف قیلان کسه فرضا اکرسن قتی طاش ومرمر اوله سن چونکم صاحب دله ایرشه سن کوهر اولورسن زیرا
اصحاب دلدن اولان اولیانك نظرلری کیمیادر انلرك نظرا کسیر تأثیرلری طالبك مس کبی اولان وجود حقیرنی زر خالص
کبی عالیقدر وعزت وشرفله صاحب صدر ایلر (مثنوی) مهر پاکان درمیان جان نشان * دل مده الا بمهر
دلخوشان * ای طالب پاکلرك محبتی جانك ایچنده دیك یعنی جان دلکی انلرك محبتنه مقام ایت کوکل قومه
الا دلخوشلرك محبتنه قو (مثنوی) کوی نومیدی مرو امیدهاست * سوی تاریکی مرو خورشیدهاست * نومیدلك
محله سنه کتمه زیرا امیدلر واردر یعنی مأیوس ونا امید اولمه که حضرت رحمانك طالب اولنلر ایچون الطاف خفیه سی
واردر قرانلق جانبنه کتمه خورشیدلر واردر یعنی ظلمت یأس وکدورت حرمان جانبنه توجه ایتمه که آسمان ولایتك
آفتابلری واردر که انلر نور کمالریله طالبلرك ظلمت درونی ازاله ایدرلر * مثنوی * دل ترا در کوی اهل دل کشد * تن
ترا در حبس آب وکل کشد * کوکل سنی اهل دل محله سنه چکر تن سنی آب وکل حبسنه چکر اکر دله تابع اولورسك
اصحاب دله مقارنت ایله کله دولت ابدی وسعادت سرمدی بولورسن واکر تنك حکمنه اویارسك آب وکل زندانندە
ذلیل وحقیر قالورسن (مثنوی) هین غذای دل بده از همدلی * رو بجو اقبال را از مقبلی * اکاه اول برهمدلدن کوکل
غداسنی ویر یوری دولت واقبالی بر مقبلدن استه یعنی بر صاحب اقبال اولان اهل کمالدن اقبال حقیقیی طالب اول
وقلب وروحك انك معارف واسرارندن غدا ویردیك اولور (تعظیم نعت مصطفی علیه السلام که مذکور بود
در انجیل) حضرت ملك جلیل اثناء انجیلده حضرت نبی جمیلك بعض صفات علیه سنی بیان ایلمش ایدی نصرانیاندن
برطائفه انجیلك قرائتی وقتنده حضرت رسولك انجیلده مذکور اولان نعت شریفنه تعظیم وتبجیل ایلرلردی
اول حضرتك نام شریفی برکاتیله وانك نعتنه تعظیم وتبجیل ایلدکلری سببیله هلاك صوری ومعنویدن حق تعالی
انلره خلاص ونجات میسر ایلدی نته کم بونلرك حالنی وتعظیم ایلدکلری واسطه ایله بولدقلری مرتبه نك نتیجه ومألنی
نظمه کتوروب بیوررلر * مثنوی * بود در انجیل نام مصطفی * ان سر پیغمبران بحر صفا * مصطفی علیه السلامك
نام شریفی انجیلده وار ایدی اول پیغمبرلرك سروری صفا بحرینك نامی وار ایدی * مثنوی * بود ذکر حلیها وشکل او
بود ذکر غزو وصوم واکل او * اول رسولك شکللرینك وحلیه لرینك ذکری وار ایدی حلیه زینت معناسنه دراما بونده
شکل ظاهر اوزره مشاهده اولنان صفاتدن عبارت اولور انجیلده انك غزاسنك وصومنك واکل وشربنك ذکری
وار ایدی * مثنوی * طائفهٔ نصرانیان بهر ثواب * چون رسیدندی بدان نام وخطاب * نصرانیلرك برطائفه سی
ثوابدن اوتری چونکم اول نام شریفه وخطاب لطیفه ایرشورلردی یعنی اوقویوب اسم شریفلرینه واوصاف لطیفلرینه
کاسه لر (مثنوی) بوسه دادندی بران نام شریف * رو نهادندی بدان وصف لطیف * اول نام شریفه بوسه ویررلردی
یعنی اوپرلردی اول لطیف وصف اوزره یوز قورلردی وبوسه ویررلردی یعنی آنی تعظیما یوزلرینه سوررلردی * مثنوی
اندرین فتنه که کفتیم ان کروه * ایمن از فتنه بدند وز شکوه * بو فتنه ده که بن دیدم یعنی وزیرك فتنه سنده امرائك
قتالنده وجهلانك مقتول اولمسنده که بو فتنه وقتالی مقدما ذکر ایلدم اول تعظیم نام مصطفی علیه السلام ایلین کروه

فتنه دن وشکوهدن * مثنوی * ایمن از شر امیران ووزیر * در پناه نام احمد مستجیر * امیرلرك ووزیرلرك شرندن
ایمن وسالم احمدك نام شریفی پناهنده مستجیر اولدیلر یعنی امان بولیجی ومحفوظ اولیجی اولدیلر دنیاده هلاك اولقه دن
وآخرتده جهنمه کرمکدن نجات بولدیلر یهود ونصاری فرقه لرینك ایچنده بر فرقه ناجیه واردر که انلر دخی فرقه ناجیه
اسلامیه کبی دنیاده قهر الهی ایله هلاك اولمزلر وآخرتده دخی ناره دخول قیلمزلر نته کم بو حدیث شریف بو مضمونی مؤید
اولور وبو معنایه شهادت قیلور (قال علیه السلام افترقت الیهود وفی روایة اخری تفرقت الیهود علی احدی وسبعین فرقة
کلهم فی النار الا واحدة منهم) نصاری قومنك تفرقه سنه سبب ایتدا بوذکر اولنان بولیس نام وزیر اولمشدر که بونلری
دوازده طومار سبیله اولا اون ایکی فرقه قیلمشدر بعده بو اون ایکی فرقه یتمش بر فرقه اولمشدر بونلرك کلیسی اکر
یهودی واکر نصارادن اهل ضلالت واصحاب غوایتدر دنیاده قهر له هلاك اولمق وآخرتده ناره دخول قیلمق
مقرردر الا بونلردن شول بر فرقه لردکل که توریة وانجیلده حضرت مصطفانك نام شریفی ونعت لطیفنك کوروب تعظیم
ایتدیلر وانك نبوتنی وشرعنی مصدق اولدیلر نته کم نصارادن بو کروه ناجی اول حضرتك نام شریفنه تعظیم
ونعت لطیفنه تکریم ایلدکلری سببیله کندی زمانلرنده اولان فتن وهلاکدن ایمن اولدیلر ونیجه دولت صوری
ومعنویه وصول بولدیلر نته کم بیورر لر * مثنوی * نسل ایشان نیز هم بسیار شد * نور احمد ناصر آمد یار شد * انلرك
نسلی دخی بسیار اولدی احمدك نوری بونلره ناصر کلدی یار اولدی * مثنوی * وان کروه دیکر از نصرانیان * نام احمد
داشتندی مستهان * ونصرانیلردن او بر غیری طائفه احمدك نام شریفنی خوار ومستهان طوترلردی * مثنوی *
مستهان وخوار کشتند از فتن * از وزیر شوم رای وشوم فن) اول طائفه فتنه لردن که انلره واقع اولدی خوار ومستهان
اولدیلر شوم فنلو وشوم رایلو وزیردن یعنی رأیی شوم وفنی نامبارك اولان وزیرك فتنه وفسادندن خوار ومستهان
اولدیلر (مثنوی) هم مخبط دینشان وحکمشان * از پی طومارهای کژ بیان * هم انلرك دینی وانلرك حکمی
مخبط ومشوش اولدی نامشروع وکژ بیان طومارلردن اوتری * مثنوی * نام احمد آنچنین یاری کند * تا که نورش
چون نکهداری کند * حضرت احمدك نام شریفی بونك کبی معاونت ویار یلك ایلرتا کم اول حضرتك نور شریفی
نه کونه نکهدار وحافظلق ایلر بوندن قیاس ایله * مثنوی * نام احمد چون حصاری شد حصین * تا چه باشد
ذات آن روح امین * حضرت احمدك نام شریفی چونکم محکم وقوی بر حصار اولدی که اکا مع التعظیم تحصن ایدنلر
فتن ومحن صوری ومعنویدن نجات بولدی اول روح الامینك ذات شریفی تا نه مرتبه حصن حصین اوله بوندن
فهم ایله * مثنوی * بعد ازین خونریز درمان ناپذیر * اندر افتاد از بلای آن وزیر * بو درمان قبول ایلمین
خونریزدنصکره یعنی چاره وعلاج قبول ایتمین قان دوکیجی شاه جهوددنصکره که اول وزیر پرتزویرك بلا ومکرندن
طریق مستقیمدن آشغه دوشدی بو بیتك مستمعه صحیح سکوت افاده ایلین نتیجه سی بعد البیان اولان بیتدر
(حکایت آن پادشاه جهود دیکر که در هلاك دین عیسی علیه السلام سعی نمود * مثنوی * یك شه دیکر
زنسل آن جهود * در هلاك قوم عیسی رو نمود * اول جهود شاهنك نسلندن بر شاه دخی عیسی پیغمبرك
قومنك هلاکنه یوز کوستردی یعنی اولکی شاه کبی بو شاه دخی قوم نصارانك هلاك ایتمکه توجه ایتدی (مثنوی)
کر خبر خواهی ازین دیکر خروج * سوره بر خوان والسماء ذات البروج * والسماء ذات البروج اون ایکی برج
صاحبی اولان سما حقیچون (والیوم الموعود) دخی قیامت کونی حقیچون (وشاهد ومشهود) اهل تفسیر شاهد
ومشهوده چوق معنی ویرمشلردر شاهددن مراد حضرت محمد صلی الله علیه وسلم اوله ومشهوددن مراد امتی اوله
ویا شاهد امت محمد ومشهود امم سالفه ویاخود شاهد الله تعالی ومشهود خلایق ویا شاهد کراما کاتبین ومشهود
بنی آدم الی غیر النهایه معنی ویرمشلردر اما اهل تحقیق شاهددن مراد وحدت ذاتی عین جمعده مشاهده قیلان کسه در
ومشهود ذات احدیتدر دیمشلر وتنکیرلری تعظیم ایچوندر تقدیر کلام دخی شول مشاهدهٔ ذات حقیق ایدن عارف
حقیچون که آنك قدر عظیمی اللهدن غیری ادراك ایده من ومشهود اولان ذات واجب الوجود حقیچون انك
عظمت کبریاسنه عقول وافهام طاقت کتوره من (قتل اصحاب الاخدود) جواب قسمدر لقد تقدیر ایتمکله
یعنی اشیاء مذکوره حقیچون لقد لعن قوم قریش کما لعن وقتل اصحاب الاخدود یعنی تحقیق ملعون ومقتول اولدی
اصحاب اخدود الخدد الشق العظیم فی الارض اخدود یرده اولان شقوقه دیرلر (النار) بدل اشتمالدر اخدوددن یعنی
قتل اولندی اصحاب نار (ذات الوقود) صفتیدر نارك یعنی اول نار که لهب واشتعال صاحبیدر (اذهم علیها قعود
اذ ظرفیه در قتل نك ای قتل حین احرقوا بالنار هم بو کفار علیها نارك حوالیسنده قعود جالس اولدیلر کرسیلر اوزره وهم
بو کفار اخدود (علی ما یفعلون بالمؤمنین) مؤمنلره عذاب ایلردن واحراقدن اشلدکلری شیئه شهود حاضران ومشاهده

ڪكنان

كان ایدیلر پس حضرت خداوندكار اصحاب اخدودك حالنی بو محلده بیان ایدوب بیورورلر اكر بوغیر خروجدن خبر
استر ایسك یعنی ذونواس نام شاه جهودك خروجنك خبرینی طلب ایلر ایسك (والسماء ذات البروج) سوره سنی اوقو
یعنی بو سوره ده بو شاهك قصه سنه اشارت واردر كه قصه سی مشهور و اكثر تفاسیرده مسطوردر (مثنوی) سنت بد
كز شه اول براد * این شه دیكر قدم بروی نهاد * شاه اولدن سنت سیئه كه طوغدی بو غیری شاه هم انك اوزرینه قدم
قودی * مثنوی * هركه او بنهاد ناخوش سنتی * سوی او نفرین رود هر ساعتی * هر شول كسه كه اول برناخوش
سنت قودی و بر بدعت و قبیح طریقت احداث ایتدی هر بر ساعتده آنك جانبنه نفرین ولعنت كیدر نته كم بو حدیث
شریف بو معنایه دلالت ایدر (قال علیه السلام من سن سنة حسنة فله اجرها واجر من عمل بها ومن سن سنة سیئة
فله جزاؤها وجزاء من عمل بها * مثنوی * نیكوان رفتند وسنتها بماند * وز لئیمان ظلم ولعنتها بماند * اولر
بو عالمدن كتدیلر وانلردن لطیف خصلتلر قالدی ولئیم وذمیم اولان ادنادن ظلم ولعنتلر قالدی * مثنوی * تا قیامت
هركه جنس آن بدان * در وجود آید بود رویش بدان * قیامته دكین هر كیم اول بدلرك جنسی وجوده كله انك میل
وتوجهی انلره اولور الجنس الی الجنس یمیل دینشدر * مثنوی * رك ركست این آب شیرین وآب شور * در خلایق
می رود تا نفخ صور * بو طتلو صو و آجی صو طمر طمردر كه ایكیسی بری برینه مختلط اولمز خلایق ما بیننده نفخ صوره
دكین كیدر آب شیریندن مراد اخلاق حمیده واوصاف حسنه وطاعت وعدالت وعلم وحكمت وبونلر امثالی خصلتدر
وآب شوردن مراد اخلاق ذمیمه واوصاف سیئه وافعال ردیه وظلم ومعصیت وجهل وغفلتدر وبونلر امثالی قباحتدر
* مثنوی * نیكوانرا هست میراث از خوش آب * آن چه میراث اورثنا الكتاب * سوره فاطرده بو آیتدن مقتبسدر
نته كم بیورورلر (ثم اورثنا) اندنصكره بز اعطا ایلدك یا محمد (الكتاب) قرآن عظیمی بعد الوحی (الذین اصطفینا من عبادنا)
شول قوللرمه كه سنك امتكدن بز انلری كزیده واصطفا ایلدك (فمنهم ظالم لنفسه) پس بونلردن بعضی ظالم لنفسه در
(ومنهم مقتصد) وبونلردن بعضیسی خیرات وسیئات ما بیننده متوسطدر (ومنهم سابق بالخیرات) وبونلردن
بعضیسی سابق بالخیراتدر (قال المحققون الظالم المقلد والمقتصد المحقق والسابق الواصل وروی عن النبی كلهم
فی الجنة) معنای بیت نیكولره وخوش خولره میراث خوش آبدن اولدی اول نه میراثدر اورثنا الكتابدر یعنی نیكولره آب
خوشدن اولان میراث نه میراثدر یرسك خدای تعالی عبادندن بركزیده ایلدیكی بندهلرینه كتاب كریمی وقرآن عظیمی
میراث ویرمشیدر كه حضرت قرآن اوصاف مرسلین واخلاق سلف صالحینی بونلردن ماعدا نیجه عجائب
وغرائبی جامع بر كتاب مبیندر كه حق تعالی حضرتلری امت محمدن بو اوج طائفه یه بو خوش آب كبی اولان كتاب
مستطابی میراث قیلمشدر * مثنوی * شد نیاز طالبان ار بنكری * شعلها از كوهر پیغامبری * اكر فكر ونظر
ایلرسك طالب حق اولنلرك نیاز واحتیاجی پیغمبرلك كوهرنده شعله لر اولدی وحق تعالی پیغمبره منسوب اولان
شعله لردن طالبلره نیاز وتضرعی میراث قیلدی * مثنوی * شعلها با كوهران كردان بود * شعله ان جانب رود هم
كان بود * شعله لر كوهرلره دونیجی اولور زیرا كوهر اصل وشعله انك فرعیدر وفرع اصله تابعدر كذلك نیاز طالبانكه
شعله كوهران كبیدر پیغمبره منسوب اولان نور نبوته تابع وانك اطرافنی طائفدر شعله اول جانبه كیدر هم معدن
اولور كه انك معدنی جوهردر بونده مراد نور نبویدر كه طالبلرك شعله نیازی و پرتو سوز وسازی اصل ومعدنی اولان
نور نبوی یه عائد اولور دیمكدر بو معنایی توضیح ایچون خانه لرده عاریتی اولان نور شمسی تمثیل ایدوب بیورورلر * مثنوی *
نور روزن كرد خانه می دود * زانكه خور برجی ببرجی میرود * مثلا روزنك نوری خانه نك اطرافنه یلر یعنی روزنده اولان
آفتابك نوری خانه نك حوالیسنی دورایلر زیرا كه آفتاب بر برجه كیدر چونكم آفتاب بر برجدن بر برجه كیده
وبر یردن بر یره حركت ایده انك نوری دخی اكا تبعیت ایله حركت ایلر زیرا آفتابك نوری آفتابدن جدا اولمز وكذلك شعله لر
جوهرلردن جدا اولمز پس انوار دل طالبان دخی انلرك خانه قلبنده در ورایلر آفتاب نبوته تابعدر كه اندن جدا اولمز
وبو خانه قلوبده اولان نورلرك حركت ودوری آفتاب نبوتنك وحقیقت محمدیه نك مقتضاسنه كوره در كه طالبان الهی
ایله حقیقت محمدیه نك ما بیننده من حیث المعنی اتصال واردر كه انك خاصیتی وحكمی بونلرك باطننده موثر اولور وبونلرك
باطنی دخی انك خاصیت وحكمیله منصبغ ومتأثر اولور پس آفتاب حقیقت محمدیه نك من حیث المعنی قلوب طالبینده
تاثیر ایلدیكنه انجم ظاهره نك وجود انسانده تأثیر ایلدیكنی مثال ایراد ایدوب بیورورلر * مثنوی * هركرا با اختران
سوستكیست * مر ورا با اختر خود هم تكیست * مثلا هر كیمك كه بر كوكب ایله اتصال ومناسبتی واردر اول كسه یه
كندی اختریله یلك لك واردر یعنی كوكبك خاصیتی اول كسه ده ظاهر اولور واول كسه آنك خاصیت وحكمیله متأثر
ومنفعل اولور * مثنوی * طالعش كر زهره باشد در طرب * میل كلی دارد وعشق وطلب * اول كسه نك طالعی اكر

زهره اوله طرینده اول کسه میل کلی وعشق وطلب طوتار یعنی عیش وطرب ایلکه کلیتله میل ومحبت وطرب ایلر
مثنوی وربود مریخی خونریز خو* جنك وبهتان وخصومت جوید او* وا کر مریخه منسوب خونریز
خو بلور کسه اوله اول کسه جنك وبهتان وخصومت استر که انك طالعنك مقتضاسی بودر وقس علی هذا خواص
سائر الکواکب پس کواکب صوریه نك تأثیرلی بو رقاج بیتله تفسیر ایتدکدنصکره کواکب معنویه نك تحقیقنه
شروع ایدوب بیوررلر *مثنوی* اختران باشند ازورای اختران* کاحتراق ونحس نبود اندران* بو اختران ظاهره نك
وراسنده فلك ذات الهیه ده اخترلر واردر که اول اخترلرده زوال ونحوست اولمز بو اخترلردن مراد اسماء وصفات الهیه در
وتأثیراتی مستقلا کااسناد ایلینلر کافر اولدیلر اما بو اخترلره اسناد ایلینلر مؤمن وعارف اولدیلر نته کم زید بن خالد جهنی
روایت ایلر که بر کون حضرت رسول علیه السلام صلوة صبحی قیلدقدنصکره اول کیجه یغمور یغمشدی ناسه التفات
ایدوب بیوردیلر که (هل تعلمون ما قال ربکم قالوا الله ورسوله اعلم قال صلی الله علیه وسلم قال الله تعالی اصبح من عبادی
مؤمن بی کافر بالکواکب فامامن قال مطرنا بالکواکب فذلك کافر بی مؤمن بالکواکب واما من قال مطرنا بفضل الله
ورحمته فهو مؤمن بی کافر بالکواکب پس اختران ظاهری حقیقه مؤثره بیلن کافردر واختران اسما وصفاتی
مؤثره بیلن مؤمندر که بو تأثیری الهك صفاتنه اسناد ایلیوب مطرنا بفضل الله ورحمته دینلردر *مثنوی* سایران
در آسمانهای دکر* غیر این هفت آسمان نامور* بو کواکب اسما وصفات سایره در فلك الهیده که اول بو هفت
آسمانك غیریدر و بو سموات سبعه نك حاکمیدر (کما قال فی دیباجة الجلد الثالث الفلك النورانی الرحمانی الدری حاکم
علی الفلك الدخانی الکری والشهب الزاهرة والسرج المنیرة *مثنوی* راسخان در تاب انوار خدا* نی بهم پیوسته
نی از هم جدا* یعنی اول اختران الهی که اندن مراد اسما وصفات ربانیه در ثابته وراسخه در خدای متعالك ذاتنك
انوارینك تاب وضیاسنده که من بعد بو کواکب اسما وصفاتده ازلا وابدا زوال تغیری طاری اولمز مثلا بر سبیله
بر صفت کیدوب انك یرینه بر صفت دخی کلمز رحمتی ازلیدر کذلك غضبی دخی ازلیدر ومخلوقك رحمتی وغضبی کبی کاه
کلوب کاه کتمز زیرا ذات الهی حوادث دکلدر و بو صفات الهیه نجومی نه بری برینه متصلدر ونه بری برندن جدادر بری
برینه متصل اولماسی اولدر که مثلا هر بر اسم من حیث الآثار والاحکام بری برندن منفصلدر نته کم معز ضد مذل
ومانع مخالف معطیدر اما موصوف بر اولدیغی اعتباریله بری برندن جدا ومنفصل دکلدر مثلا معز ذات من له
الاعزازدر کذلك مذل دخی ینه اول ذات من له الاذلالدر بو جهتدندر که صفات الهی عین ذات دکلدر وغیری دخی
دکلدر لاهی هی ولا غیرها دیرلر *مثنوی* هر که باشد طالع اوزان نجوم* نفس او کفار سوزد در رجوم* هر شول
کسه نك که طالعی اول نجوم اسماء الهیه دن اوله آنك نفسی کفاری احراق ایلر رجم وطرد ایلکده مراد انك
نفسینك نوری کفر وکافرانی سوزان ایلردیمك اوله علی تقدیر المضاف ویاخود علی طریق الغزا والجهاد کفار
بر فسادی اهلاك ایلردیمك اوله ویاخود انك نفسی کفار نفسی یعنی نفسك مبالغه ایله اولان کافرلکلرنی بقا وبنیاد
کفرنی یقردیمك اوله اما بو محلده بر سؤال کلور که اول سؤال بودر عند المحققین جمیع عالم وآدم مظهر اسما وصفات خدای
ذی الکرمدر پس هر کسك طالعی اندن اولور اویله اولیجق بعضنی دون بعضنی اکا تخصیص ایلمك نیجه راست کلور
جواب بودر که مراد اسماء حسنادر بوخسه جمیع اسماء کلیه دکلدر *مثنوی* خشم مریخی نباشد خشم او
منقلب رو غالب ومغلوب خو* منقلب رو ومغلوب خو وصف ترکیبیدرلر ومصرع ثانی مریخه قید وصفت اولقده
قابلدر واو ضمیرنك مرجعی اولان کسه یه دخی قید وصفت اولمق ممکندر علی کلا التقدیرین معنی بویله دیمك اولور که اول
مظهر اسماء الهی اولان کمسه نك خشم وغضبی مریخه منسوب اولان خشم نفوس عوام کبی دکلدر که او مریخ منقلب
بوریجیدر صورتا غالب ومعنا مغلوب خودر زیرا غلبه وتأثیر حقیقة نفسندن دکلدر و غلبه وقهرنده دوام یوقدر
کندیدن ضعیف اولان عوامه غالب اولوب تأثیر ایدر باذن الله کندیدن شریف اولان خواصه غالب دکلدر بلکه
انلره نسبتله مغلوب خودر ومصرع ثانی مرجع ضمیره تبیدارلورسه معنی بودر که مظهر اسماء اولان کسنك خشمی
خشم مریخی اولمز بلکه خشم الهی وغضب ربانی اولور که اول مظهر اسماء الهی اولان کسه منقلب رودر وحقیقة
غالب وبحسب الظاهر مغلوب خودر که اولیاء اللهك صفتی واحوالی بویله در *مثنوی* نور غالب ایمن از نقص وغسق
درمیان اصبعین نور حق نور غالب که مظهر اسما اولان اولیانك نوریدر نقص وظلمتدن ایمندر وحقك نور ذاتنك
اصبعینی ما بیننده منقلبدر که اول اصبعین دن مراد اولان صفتین متقابلتین دراعنی جلال وجمال *مثنوی*
حق فشاندان نور را برجانها* مقبلان برداشته دامانها* وان نثار نور را وایافته* روی از غیر خدا برتافته* بو بیت سؤال
مقدره جوابدر کان دیمك لازم کادیکه اول نور غالبه واصل اولانلرنه وجهله واصل اولدیلر بونده سعیله می بولدیلر ویاخود

ازل ازالده می حاصل قیلدیلر جواب بیوررلر که حق سبحانه وتعالی اول نوری رش ایلدی ارواح اوزره (کما قال علیه
السلام ان الله خلق الخلق فی ظلمته ثم رش علیهم من نوره فمن اصابه من ذلك النور اهتدی ومن اخطأه ضل عن سواء
السبیل یعنی تحقیقا الله تبارك وتعالی خلقی ظلمت عدمده خلق ایلدی اندنصکره بونلرك روحلرینك اوزرینه اسما
وصفاتی نورندن نور صاچدی مقبلان الهی ومقبولان ربانی دامان استعدادلرنی کوبا یوقارو قالدیروب اچدیلر واول
نثار اولان نوری هرکس استعدادی مقداری کیرو بولشدر و یوزنی خدادن غیریدن دوندرمشدر ومهتدی اولمشدر
یعنی اول نور مرشوشی بولق واسطه سیله ماسوادن اعراض قیلمش ومن کل الوجوه خدای تعالی یه متوجه اولمشدر
مثنوی هر کرا دامان عشقی نابده * زان نثار نوری بی بهره شده * هر شول کسه نك که عشق ومحبته
منسوب دامان استعدادی اولمدی اول نثار اولان نور الهیدن بی نصیب اولدی وبو دنیاده ضلالتده قالدی (مثنوی)
جزوها را رویها سوی کلست * بلبلانرا عشق بازی با کلست * بو بیتك ماقبلنه مناسبتی سؤال مقدره جواب
اولمغله اولوردیك اولورکه دامان عشق اولمین بو عالمده کسب دامان عشق ایلیوب اول نوره متوجه اولوب اندن
بابهره اولسه قابل دکلیدر بیوررلرکه قابل دکلدر زیرا جزؤلرك یوزلری کلینك جانبنه دربس برکسه نك جانبنده که نور
هدایتدن برلمعه اوله اول نور کلینك جزوی کبی وضیاء اصلینك فرعی کبیدر کل شیء یرجع الی اصله فحواسنجه اول جزؤ
کندی کلی جانبنه متوجهدر بینهماده مناسبت تامه اولدیغندن اوتری مثلا بلبلانك عشقبازلغی کله درزیرا کل ایله
بلبل مابیننده مناسبت واردر پس اول مرشوش اولان نور الهیه دن هرکم ازلده بابهره اولدیسه بلبلك کله عشق
کبی جناب حقه عاشق اولان جزولك کله توجهی کبی توجه قیلوب مهتدی اولدی و بونك خلافی اولان ضلالتده
قالدی واهل جهنم اولدی *مثنوی* کاو را رنك از برون ومرد را * از درون دان رنك سرخ وزرد را * رنکهای نیك
از خم صفاست * رنك زشتان از سیاهابه جفاست * بو بیتلرك دخی ماقبلنه مناسبتی سؤال مقدره جواب اولمغله
اولور اول سؤال بودر که اول نثار اولان نوری بولان کسه ایله بولمین کسه نك بشره لرنده رنکلری وعلامتلری ندر
بیوررلرکه کاوك رنکنی بروندن ومردلك رنکنی وسرخ وزردنی درونندن بیل که انسان ایله جهه سی دروندن حیوان
ایله جهه سی بروندن دیدکلری مشهوردر مثلدر ایو رنکلر که اندن مراد اخلاق حمیده واوصاف پسندیده درخم صفادندر
یعنی صفت لطیفه وجمالیه کوپندندر وزشتلرك رنکی یعنی کافر وفاسقلرك اولری ضلال ومکرك سیاه چرکلو صویندندر
سیاهابه جفا ضلال ومکر حقدن استعاره اولورنته کم خم صفا صفات لطفیه وجمالیه دن استعاره در *مثنوی)
صبغة الله نام ان رنك لطیف * لعنة الله بوی این رنك کثیف * اول رنك لطیفك نامی الله بویه سیدر که اول نور مرشوش
محلی اولنلری جناب حق ایمان وعرفان وهدایت وتوحید رنکیله منصبغ قیلدی وبو کثیف وقبیح اولان رنك کفر
وضلالتك رایحه سی اللهك لعنتی یعنی اول کسه نك رحمت وقربتندن طرد وتبعیدی در *مثنوی* آنچه از دریا بدریا
می رود * از همان جا کامد انجا می رود * جزؤها را رویها سوی کلست * بیتی توضیح وتفسیردر تقدیر کلام جزولر
کللری طرفنه سفر ایدر اول نسنه که دریادن دریایه کیدر زیرا کل شیء یرجع الی اصله مقتضاسنجه هم اندن کلدی
هم اکا کیدر اکرچه نیچه مراتب ومقاماتی سیر قیلور سه ده واسامی کثیره ایله مسمی اولورسه ده آخر الامر ینه معدن
ومرکزینه کیدر اکر نوری واکر ناری واکر بری واکر بخاری هرنه دن کلدیسه اکا رجوعی محققدر مثلا حرارت شمس
واسطه سیله بحاردن بخار مرتفع ومتصاعد اولور وبعد التصاعد ابخرهٔ ارضیه ایله مرکب اولوب متراکم اولدقده
سحاب دینور وبرودت هوا واسطه سیله متقاطر اولدقده قطرات امطار اطلاق اولنور وبر یره کلدککده واجتماع
قیلدقده سیل وجوی تسمیه قلنور پس بوقدر مراتبی سیر قیلدقدنصکره واسامی کثیره ایله مسمی اولدقدنصکره
ینه مرکزی جانبنه میل ورجوع ایلر کذلك ارواح انسانی یا بحر شیرین جمالیه ویا بحر تلخ جلالیه وقهریه دن
ظهوره کلور واطوار مراتب وجودی سیر قیلور آخر الامر ینه مرکز ومدارینه راجع اولور *مثنوی* از سر که سیلهای
تیزرو) وزتن ما جان عشق آمیزرو) بو بیت ماقبلنده اولان بیته تمثیل ایچوندر یعنی مثلا طاغ باشندن تیزرو سیللر نیجه در
بزم تنلریمزدن عشق آمیز اولور یعنی ومحبتله مختلط کیدیجی جانلر بویله درکه دریای وحدت جانبنه بریرده قرارا تمیوب
مرتبهٔ خاکدن وکوه مغاکدن مکان طوتمیوب جریان وسریان ایدوب واصل اولور (اتش کردن پادشاه جهود وبت
نهادن پهلوی اتش که هرکه این بت را * سجده کند از اتش برست * آن جهود سك ببین چه رای کرد * پهلوی
اتش بتی برپای کرد * اول سك جهودی کورنه فکر ایلدی اتش یاننده بربتی آیاغ اوزره ایلدی (مثنوی) کانکه این بت را
سجود آرد برست * ورنه آرد در دل آتش نشست * ودیدیکه اول کسه که بو بته سجده کتوره آتشدن قورتلدی واکر
بو بته سجده کتورمیه آتشك ایچنده اوتردی *مثنوی* چون سزای این بت نفس او بداد * از بت نفسش بتی

دیکر زاد * چونکم اول کلب جهود بوبت مشابه سنده اولان نفسك لایقی ومرادنی ویردی بعض نسخه ده بوتله نداد
واقع اولمشدر بوتقدیر اوزره معنی اول کلب جهود بونفس بتنك امر الهی اوزره سزاسنی ویرمدی کلنك نفسی بتندن
برغیری بت طوغدی * مثنوی * مادر بتها بت نفس شماست * زانکه این بت مار وآن بت اژدهاست * النفس هی
ام الاصنام قولنك مضمونجه بتلرك اناسی سزلك نفسکزدر زیرا بت پرستلکك وجمیع هوا وارزو ومستلذاتك معدن
واصلی نفسدر زیرا اوصوری اولان بت مار مشابه سنده وبومعنوی اولان نفس بتی مانند اژدرهادر ولهذا قیل النفس
هی الصنم الاکبر ماری اولدرمك نیجه یسیر واژدرهایی اولدرمك نیجه صعب وعسیر ایسه سائر بتلری ازاله ایتمك ماری
هلاك ایتمك کبی آسان ویسیر اما بت نفسی اولدرمك اژدرهایی اولدرمك کبی صعب وعسیردر پس خارجده اولان
بتلرك نفس بتی اصل ومعدنی اولدیغنی تفهیم ایچون چقماقله طاشی تمثیل ایدوب بیوررلر * مثنوی * آهن وسنکست
نفس وبت شرار * آن شرار از آب میکیرد قرار * مثلا نفس آهن وسنکدر وبت شراردر اول شرار آبدن قرار طوتر
یعنی ساکن اولور وسوینور * مثنوی * سنك وآهن زآب کی ساکن شود * آدمی با این دوکی ایمن بود * لیکن سنك
وآهن آبدن ساکن وزائل اولورمی فرضا نیجه یللر آب ایچنده اولسه لر آتش ینه انلردن زائل اولمز آدمی بوایکیسی ایله
نیچون ایمن اولور بوایکیسندن مراد ظاهرا سنك وآهندر اما معنا نفس وشهوتدر مادامکه سنك وآهن برنده اوله آدمی
آتشدن ایمن اولمز کذلك نفس وشهوتکه برقرار اوله انسان کفر ومعاصیدن ایمن اولمز که جمیع کفر ومعاصینك اصلی
نفس وشهوتدر نته کم خارجده اولان نار وشعله نك اصلی سنك وآهندر اکثر نسخه لرده بودرت بیت واقع اولمشدر که
معنالری بویله دیمك اولور * مثنوی * سنك وآهن دردرون دارند نار * آب را بر نارشان نبود کذار * سنك وآهن
اتشی درونده طوتارلر بواجلدن انلرك ناری اوزره آبك کذری اولمز یعنی نارنی محو ایتمکه قادر اولمز (مثنوی) آب جو
نار برونی را کشد * دردرون سنك وآهن کی رود * آب جو چونکه آتش صورتنی سوندرر آب سنك وآهنك ایچنه نیچون
کیدر * مثنوی * سنك واهن چشمه نارند ودود * قطرهاشان کفر ترسا وجهود * سنك وآهن که مراد نفسدر
آتش ودوتن چشمه سیدر یعنی انواع فسق وفساد وکفرك منبعیدر اول چشمه نك قطره لری ترسا وجهودك
وسائر کافرلرك کفریدر زیرا بوجمله به سبب نفس اماره بالسوءدر * مثنوی * آب خم وکوزه کرفانی شود * آب چشمه تازه
وباقی بود * کوپلك وبرداقك صویی اکر فانی ونایاب اوله اما چشمه نك صویی تازه وباقی اولور * مثنوی * بت سیاه آبست
درکوزه نهان * نفس را آب سیه را چشمه دان * بت کوزه ایچنده سیاه آب مشابه سنده در نفسی آب
سیاه چشمه بیل * مثنوی * آن بت منحوت چون سیل سیاه * نفس بت کر چشمه بر آب راه * اول منحوت بت یعنی
کافرلرك اللریله یونلمش ودوزلمش بت فی المثل سیاه وبولانق سیل کبیدر که برزماندنصکره اول سیل دوکنمك ویا آنك
بولانقلغی کتمك ممکندر اما بتکر اولان نفس اماره شاه راه اوزره فی المثل برچشمه درکه لا ینقطع جاری اولور یعنی نفس
انسانی طریق ربانیده کفر وعصیانك منبعی وخذلان وخسرانك معدنیدر که طریق الهی انك آب سیاهیله کل الود
اولمشدر که نیجه سالکلرك قدمی انك بالجمیله ملوث اولمش ونیجه سی اول ورطه ده باتمش قالمشدر * مثنوی * صد
سبو را بشکند یکپاره سنك * وآب چشمه می زهاند بی درنك * برپاره طاش بوز دستی یی صروایچلرنده کی صویی
دوکوب ضایع ایلر ولیکن آب چشمه بوقفسز تقاطر ایدوب روان اولور * مثنوی * بت شکستن سهل باشد نیك سهل *
سهل دیدن نفس را جهلست جهل * صوری اولان بتی صیمق سهل اولور زیاده سهل وآسان اولور اما نفس اماره یی
سهل وآسان کورمك جهلدر یعنی کمالیله جهلدر تکرارلر تأکید وزیاده افاده ایلر * مثنوی * صورت نفس ار بجوبی
ای پسر * قصه دوزخ بخوان با هفت در * ای پسر اکر نفسك مثال وصورتنی استرسك یدی قپولو دوزخك قصه سنی
اوقو نته کم جهنمك صفتنی حق تعالی حضرتلری سوره حجرده بوآیت کریمه ایله بیان بیوررلر (وان جهنم لموعدهم اجمعین
لها سبعة ابواب لکل باب منهم جزء مقسوم) بوآیت کریمه نك تفسیری جلد اولك آخرینه قریب زید حکایه سنده
اولمشدر که ابواب سبعه دن مراد حدیث شریفله ثابت اولان مهلکات سبعه در دینمشدر * مثنوی * هرنفس مکری ودر
هرمکر ازان * غرقه صد فرعون با فرعونیان * نفس اماره نك ایشی هرنفسده برمکردر واول نفسده اولان
مکرلردن هرمکرده فرعونیلرله یوز فرعون غرقه در یعنی نفس اماره نك حیله ومکری قتی چوقدر آنك حیله وخدعه سی
کویا نیجه بیك فرعون توابعیله غرق اولمش بر دریادر که انك حد وپایانی یوقدر * مثنوی * درخدای موسی وموسی
کریز * آب ایمانرا زفرعونی مریز * نفس اماره نك شر وضررندن خلاص استرسك موسی علیه السلامك خداسنه
وموسایه قاچ یعنی موسی مشرب اولان وقلب موسوی اوزره سیر قیلان مرشد کامله وانك ربسنه التجا ایله تا امانه
بوله سن فرعونلقدن یعنی عاصی وطاغی اولمقدن ایمان صویی دوکمه * مثنوی * دست را اندر احد واحمد بزن *

اى برادر واره از بو جهل تن * الیکی احدوا جده اوریعنی احد تعالینك امرنه وحضرت احد علیه السلامك
سنتنه تمسك ایله ای برادر تن ابو جهلندن کیر وقورتل ابو جهل نفسدن قورتلق حضرت احدك امرنه موافقتسز
وجناب احد علیه السلامك شرعنه متابعتسز کسه یه میسر اولمز ابو جهل تندن خلاص اولمق استین کرکدرکه انك
شرعنه تمسك ایلیه * بسخن آمدن طفل درمیان آتش وتحریض کردن خلق رادرافتادن باتش الی آخره * مثنوی *
یك زنی باطفل آوردان جهود * پیش ان بت وآتش اندر شعله بود * اول جهود شاهی اوغلجغیله بر عورتی
کتوردی اول بتك اوکنه وحال بوکه اتش شعله ده ایدی * مثنوی * طفل ازو بستد در آتش درفکند * زن بترسید ودل
از ایمان بکند * اول جهود طفلی عورتدن الدی آتشه برقدی عورت آتشدن قورقدی وکوکلنی ایماندن قوپردی
* مثنوی * خواست تا او سجده ارد پیش بت * بانك زد آن طفل انی لم امت * عورت دیلدیکه اول بتك اوکنه سجده
کتوره اول طفل آتش ایچندن انی لم امت دیو بانك اوردی یعنی تحقیقا بن اولمدم دیو مادری جانبنه چاغردی (مثنوی)
اندرآی ای مادر اینجا من خوشم * کرچه درصورت میان آتشم * ای مادر آتش ایچنه کل خوف ایلمه زیرا بن
بونده خوشم اکرچه ظاهرده آتش ایچنده یم اما اتشدن ضرر یوقدر * مثنوی * چشم بندست آتش ازبهر حجیب
* رحمتست این سربر اورده زجیب * صورت اتش حجابدن اوتری کوزباغیدر عوام ناسه بو آتش جیب غیبدن باش
یوقاروکتورمش رحمتدر * مثنوی * اندرا مادر بین برهان حق * تا ببینی عشرت خاصان حق * ای مادر
آتش ایچنه کل حق تعالی حضرتلرینك برهان وآیتنی کورتا حق تعالی حضرتلرینك خاصلرینك عشرت وذوقنی
کوره سن بو قصه دن حصه بودرکه اول دم که عقل طفلی مادر طبیعتدن جدا اولوب فقر وریاضت اتشنه دوشسه انده
لذت روحانی ونعمت معنوی بولوب وخاصان خدانك انده اولان ذوق وعشرتنی بولوب کمالیله اکا یقین حاصل
اولدقدنصکره نطقه کلوب اولا مادر طبیعتی اول جانبه دعوت ایلر بعده اول آتش فقر وریاضتدن خوف ایلین
وآندن خوفلری سببیله جهود نفسه تابع اولمغه میل قیلان کمسه لری دخی دعوت ایلر وبونلره کلك بو آتش فقر ایچره
خاصان خدانك عشرتنی کورلك دیو سویلر (مثنوی) اندرا وآب بین آتش مثال * از جهانی اتشست ابش مثال *
ای مادر ایچرو کل آتش مثالنده آب کوریعنی عقل طفلی مادر طبیعتنه درکه ای مادر طبیعت خوف ایتمیوب بو آتش فقر
وریاضتك ایچنه کل آتش مثالنده آب حیات کورشول برجهاندنکه فی الحقیقه آتشدر وظاهرا اول آب مثالنده در
یعنی بودنیاکه صورتا آب لطیف مثالنده در لیکن معناده عذاب ناردر ودین ودیانت وفقر وریاضت اکرچه ظاهرا
آتش کورینور لیکن معنا نعمت خوش وراحت دلکشدر (مثنوی) اندرا اسرار ابراهیم بین * کو در آتش یافت
سرو ویاسمین * ایچرو کل حضرت ابراهیم علیه السلامك اسرارنی کورکه اول ابراهیم آتش ایچره کل ویاسمین بولدی
(مثنوی) مرك می دیدم کهٔ زادن زتو * سخت خوفم بود افتادن زتو * ای مادر سندن طوغدیغم وقتی وبوعالمه کلدیکم
زمانی موت کوردم سندن دشمکلك وجدا اولمقلق بکا قتی خوف اولدی زیرا اعتقادم بوایدیکه سنك رحمکدن اوسع
برعالم بوله میم بو رحم ایچره قیلدیغم حضوری آنده قیله میم (مثنوی) چون برادم رستم اززندان تنك * درجهان
خوش هوای خوب رنك * چونکم سندن طوغدم تنك اولان زنداندن قورتلدم خوب رنك وخوش هوالی جهانه
کلدم که رحم مادره نسبت جنتدر (مثنوی) این جهان را چون رحم دیدم کنون * چون درین آتش بدیدم
آن سکون * بن شمدی جهانی رحم کبی کوردم چونکم بو آتش ایچره بو سکون وقراری کوردم * مثنوی * اندرین
آتش بدیدم عالمی) ذره ذره اندرو عیسی دمی) ای مادر بو آتش ایچره بو عالمی کوردم که اول عالم ایچره ذره ذره برعیسی دم
واریعنی اول عالمك اجزاسندن هر جزءندن مرده لراحیا ایدیجی برحیا تبخش عیسی دم یعنی آدم وار درسالکك
عقل طفلی بو عالم اهلنك هر برینی عیسی دم کورمز الا آتش فقر وفنا ایچره اول دم که کندوبی آتش فنایه اتوب
وارلغك یقوب محو ایلیوب بقای حقله باقی اولدقدنصکره آتش ایچره بو سری مشاهده ایلیوب وطالب حیات ابدیه
اولنلره اول عالمك سرنی بوکونه سویلر (مثنوی) یك جهان نیست شکل هست ذات * وانجهان هست شکل بی ثبات *
ای مادر آتش معدوم الشکل وموجود الذات برجهان که بن انده سا کنم مراد عالم حقیقتدر واول موجود الشکل
اولان جهان بی ثباتدرکه سن انده ساکنسن بوندن مراد عالم صورتدرکه شکلا موجود ومعنا معدومدر (مثنوی)
اندرا مادر بحق مادری * بین که این اذر ندارد آذری * ای مادر مادرلك حقیچون آتشك ایچنه کل کورکه بو اتش آتشلك
طوتمز (مثنوی) اندرا مادر که اقبال آمدست * اندرا مادر مده دولت زدست * ای مادر آتشك ایچنه کل که اقبال
ودولت کلمشدر ایچرو کل ای مادر دولتی الدن ویرمه * مثنوی * قدرت آن سك بدیدی اندرا * تا ببینی قدرت ولطف
خدا * اول کلبك قدرتنی طشرده کوردك ایچرو کل تا حق تعالی حضرتلرینك قدرت ولطفنی کوره سن بعض نسخه ده

مصرع ثانی تا ببینی قدرت رب الوری واقع اولمشدر یعنی تا خلقك ربسنك قدرتنی کوره سن دیمك اولور (مثنوی)
من ز رحمت می کشانم پای تو * کز طرب خود نیستم پروای تو * بن سنك آیاغکی بو جانبه مرحمت جهتندن چکرم
طرب و ذوقدن خودسکا پروام یوقدر یعنی بر مرتبه طرب ونشاطه مستغرقم که سنك جانبنه قولایلغم وسنی قایرمقلغم
یوقدرسنی بو جانبه چکدیکم مجرد سکا مرحمتندر بونده تنبیه بودرکه سالکك طفل روحی آتش فقره دوشوب انده عالم
حقیقتی مشاهده ایلدکدنصکره کندی نفسنی وطبعنی اول جانبه دعوت ایلروسائر خلایقی دخی طاعت وریاضت
آتشنه دعوت ایلمکی نفسنه تکلیف ایلرنته کم بومعنایه اشارت ایدوب بیوررلر * مثنوی * اندرآ و دیکرانرا هم بخوان *
کاندرآتش شاه بنهادست خوان * آتشك ایچنه کل وغیریلری هم اوقوتا کاوب آتشك ایچنه کیره لر زیرا آتش ایچره
شاه خوان قومشدر شاهدن مراد شاه جهوددر وآتش ایچره اولان خواندن مراد حیات حقیقی ونعمت اخروی
در پس آتش ایچره بو نعمتی وضع ایلین فی الحقیقه الله در وشاه جهوده اسنادی اسناد مجازیدر اول ناری ایقاد ایدوب
مؤمنلری اول ناره القا ایلیوب بونلرك اول نعمت معنویه یه وصولنه سبب اولدیغی ملابسه ایله مادرینه خطاب ایدوب
آنی کندی مقامنه دعوت ایلدکدنصکره عامهٔ مؤمنینك دخی دعوتنه شروع ایدوب دیدی * مثنوی * اندرآیید
ای مسلمانان همه * غیر عذب دین عذابست آن همه * ای مسلمانلر جمیعا آتش ایچنه کلکز دین وطاعت لذتندن
غیریسی اول دوکلی عذابدر یعنی دین وطاعتك لذتی لذت باقیه یه درو سبب نعمت ابدیه درو دین وطاعت لذتندن غیری
اولان لذت لذت فانیه درو باعث عذاب اخرویه در * مثنوی * اندرآیید ای همه پروانه وار * اندرین بهره که دارد صد بهار
ای مسلمانلر پروانه وار جمیعکز ایچرو کلك بو بهره ونصیبه کالکز که یوز بهارلو تاریعنی عالم حقیقته واصل اولان
عقل خلقی جانب دین وطاعته بو کونه دعوت ایدر (مثنوی) بانك می زد درمیان آن کروه * پرهمی شد جان خلقان
از شکوه * اول طفل صغیر اول کروهك اورته سنده ندا اوردی خلایقك جانی هیبت وعظمتدن پر اولدی وجانلری
نور یقین ایله طولدی * مثنوی * خلق خود را بعد از آن بی خویشتن * می فکندند اندر آتش مرد وزن * اندنصکره خلق
کندیلرنی اختیارسز مرد وزن کیم وار ایسه آتش ایچنه براقدیلر * مثنوی * بی موکل بی کشش از عشق دوست *
زانکه شیرین کردن هر تلخ از وست) موکلسز کشش سز دوستك عشقندن یعنی انلر اوزره کسه حواله اولمدن وانلری آتش
جانبنه جذب قیلمدن محضا حقك محبتندن کندیلرنی آتشه براقدیلر زیرا که هر آجی یی طتلو ایلمك اندندر که استدیکی
قوللره جفایی عین صفا ومحنت ونقمتی محض نعمت وذلتی لذت ودرد وبلایی مطلق دوا وشفا ایلر * مثنوی *
تا چنان شد کان عوانان خلق را * منع می کردند کاتش درمیا * حتی خلقك آتشه کیرمسی ورغبت ایلمسی انجلین
اولدی که اول عوانلر خلقی آتشه کلمه دیو منع ایلدیلر * مثنوی * آن یهودی شد سیه روی وخجل * شد پشیمان زین
سبب بیماردل * اول یهودی سیه رو وخجل اولدی بو سببدن پشیمان وخسته دل اولدی * مثنوی * کاندر ایمان
خلق عاشقتر شدند * در فنای جسم صادقتر شدند * زیرا که خلق ایمانه اولکیدن عاشقرك اولدیلر جسملرنی فنا
ایلمکده صادقرك اولدیلر * مثنوی * مکر شیطان هم درو پیچید شکر * دیو هم خود را سیه رو دید شکر * خدایه
شکر اولسون که شیطانك مکر وحیله سی هم اکا طولشدی یعنی مکر وحیله وفسادی انا کاصارلدی وعائد اولدی
شیطان سیه رو اولمق ومکر وفسادی هم کندوسنی سیه رو کوردی خدایه شکر اولسون بو بیت شیطان سیه رو
اولمق ومکر وفسادی ینه کندی یه عودت قیلمق معنا برنعمتدر که آنك مقابله سنده خدای تعالی یه مؤمنلرك شکر کزار
اولمسنی اشعار ایلر (مثنوی) انچه می مالید در روی کسان * جمع شد در چهرهٔ آن ناکس آن * اول نسنه یی که پادشاه
جهود مؤمنلردن اولان کسه لرك یوزینه سوردی آندن مراد اول جهودلك مؤمنلره ایلدیکی اهانت وحقارتدر اول
ناکسك چهره سنده اول جمع اولدی بو معنی آن ناکسه متصل اولیوب آن ضمیرنا کس مفرد اولدیغی اوزره دراکر آن
ناکسه متصل اولوب ناکسك جمعی اولورسه معنی اول ناکسلرك یوزنده مؤمنلرك یوزینه سوردکی شی جمع اولدی دیمك
اولور رومی مالیدك فاعلی شیطان اولمقدن شاه جهود اولمق محله انسبدر * مثنوی * انکه می درید جامه خلق چست
* شد دریده آن او ایشان درست * اول کسه که خلقك جامهٔ عرضنی ولباس جسمنی بی توقف یرتدی یرتلمق اول
درنده نك لایق اولدی وانلر درست اولدی یعنی اول شاه جهود وانك اعوان وانصاری که مؤمنلرك عرض ووقارلرین
برتغه قصد ایلمشلردی حق تعالی آنلری آتش ایچره درست ایدوب نعمت بولدیلرمن حفر بئرا لاخیه وقع فیه حدیثنك
مقتضاسنجه انلر حقنده قازدیغی قیویه توابعیله کندی دوشدی وآتش قهر الهی ایچره آخر کاریانوب یشدی پس
غیریلره ضرر مرادایلیوب اول ضرر ینه کندیلره عائد اولدیغی مناسبتیله بو بیتی ایراد ایدوب بیوررلر) کژ ماندن دهان
ان مرد که نام محمد علیه السلام را بتسخر واستهزا خواندی * مثنوی * آن دهان کژ کرد وازتسخر بخواند *

مر محمد رادهانش کژ بماند * اول برکسه اغزنی اکری ایلدی مسخره لق جهتندن اوقودی یعنی حضرت محمد علیه
السلامك نام شریفنی استهزا ایله اغزینی اکرلدی کرقیلدی آنك اغزی اکری قالدی (مثنوی) باز آمد کای محمد عفو کن *
ای ترا الطاف وعلم من لدن * کیرو کلدی بویله دیو که ای محمد عفو ایله ای رسول حق سنك ایچون الله قتنده اولان علمك
لطفلری وادر * مثنوی * من ترا افسوس می کردم زجهل * من بدم افسوس را منسوب واهل * بن جهلدن سنی تمسخر
ایلدم تمسخره منسوب واهل بن اولدم قصه دن حصه بیانته شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * چون خدا خواهد که
پردهٔ کس درد * میلش اند رطعنهٔ پاکان برد * چونکم خدای تعالی حضرتلری استیه که کسه نك پرده سنی یرته انك
میلنی پاکارك طعنه سنه ایلتور * مثنوی * ور خدا خواهد که پوشد عیب کس * کم زند در عیب معیوبان نفس *
واکر خدای تعالی حضرتلری استیه که کسه نك عیبنی اورته معیوبلرك عیبنه نفس اورمز وانلرك عیب وقدحنه متعلق
سوز سویلز * مثنوی * چون خدا خواهد که مان یاری کند * میل ما را جانب زاری کند * چون خدای تعالی استیه که
بزه معاونت وعنایت ایده بزم میلمزی نیاز وزاریلق جانبنه ایلر (م ی) ای خنك چشمی که آن کریان اوست * ای همایون
دل که آن بریان اوست * ای سعادتلو شول چشم که اول چشم انك کریانیدر وای مبارك کوکل که او کوکل انك بریانیدر
* مثنوی * اخر هر کریه آخر خنده است * مرد اخر بین مبارك بنده است * هر کریه نك آخری آخر الامر خنده در آخر
وعاقبت کوریجی مرد مبارك بنده در پس کریه نك فوائد ومنافعنی تفهیم ایچون بو بیتلری مثل موقعنده ایراد ایدوب
بیوررلر * مثنوی * هر کجا آب روان سبزه بود * هر کجا اشك دوان رحمت بود * مثلا هر قنده که آب روان اوله انده سبزه
اولور هر قنده که بر کوز یاشی یلیجی اوله آنك ثمره سی رحمت اولور * ی * باش چون دولاب نالان چشم تر * تاز صحن جانت
بررويد خضر * دولاب کبی نالان وچشم تر اول بودخی وجهدر که دولاب نالان کبی چشم تر اول یعنی کوزی
یاشلو اول تا سنك جانك صحننده خضرته یعنی جانك ایچنده ایمان واسلام سبزه لری ظهور ایده * مثنوی * اشك
خواهی رحم کن بر اشك بار * رحم خواهی بر ضعیفان رحم آر * اشك وکریه استرایسك کوز یاشی یاغدیریجیلر اوزره
مرحمت ایله کریان اولان یتیملر ومظلوملر وفقیرلر اوزره مرحمت وشفقت ایله که بونلره مرحمت رقت قلبی وکریهٔ چشمی
مستلزم اولور وبونلره مرحمت وشفقت ایلمکدن حاصل اولان رقت دل وسرشك دیده سبب مغفرت وباعث رحمت حق
اولور خدای تعالیدن رحمت استرایسك ضعیفلر وفقیرلر اوزره مرحمت کتور * کما قال علیه السلام ارحموا ترحموا وقال
علیه السلام ارحموا من فی الارض یرحمکم من فی السماء * عتاب کردن آتش را آن پادشاه جهود سه سرسخن (مثنوی)
رو بآتش کرد شه کای تند خو * وی جهان سوز طبیعی خوت کو * شاه جهود یوزینی آتشه ایلدی وبویله دیو
سویلدی که ای تند خو آتش سنك اول طبیعی جهان یاقیجی خویك قنی که احراق ایلمك سنك خاصیت ذاتك ایدی
* مثنوی * چون نمی سوزی چه شد خاصیتت * یا ز بخت ما دکر شد نیتت * نیچون یاقمزسك سنك خاصیتك نه اولدی
یاخود بزم طالعمزدن سنك نیتك غیری اولدی * مثنوی * می نبخشایی تو بر آتش پرست * آنکه نپرستد ترا او چون
برست * سن اتش پرست اوزره ترحم ایلمزسن اول کسه که سکا طاپمز اول کسه نیجه قورتلدی * مثنوی * هرکز ای
آتش تو صابر نیستی * چون نسوزی چیست قادر نیستی * ای آتش یاقمقده سن هرکز صابرد کلسن نیچون یاقمزسن
سبب ندر قادرد کلمیسن پس تعجبه باشلیوب کندی کندی یه دیدی * مثنوی * چشم بند ست این عجب یا هوش بند *
چون نسوزاند چنین شعله بلند * ای عجب بو حالت کوز باغیمیدر یا عقل باغیمیدر بویله بلند وقوی شعله نیچون یاقمز
* مثنوی * جادوی کردت کسی یا سیمیاست * یا خلاف طبع تو از بخت ماست * ای اتش برکسه سکا جادولقمی ایلدی
ویاخود سیمیامیدر یاسنك طبعکك خلافی بزم بختمزد نمیدر * مثنوی * کفت اتش من همان آن اتشم * اندرا تو
تا ببینی تابشم * اتش لسان حاله ویاخود باذن الله لسان قال الله ایتدی بن همان اول آتشم ایچرو کل تاسن بنم
سوز وحرارتمی کوره سن بعض نسخه ده آتشم یرینه ای شمن وتابشم یرینه تاب من واقع اولمشدر * مثنوی * طبع من
دیکر نکشت وعنصرم) تیغ حقم هم بدستوری برم) بنم طبعم وعنصرم متغیر ومتبدل اولمدی حق تعالی حضرتلرینك
تیغی یم وآنك یداراد تنده یم هم آنك دستور واذنیله کسرم پس کندینك ارادتی حقه کمال اطاعتنی وحضرت حقك
آشنالرینه رعایتنی ودشمن وبیکانه اولنلره عداوتنی ترکمانلرك کلابنه تمثیل ایدوب دیر * مثنوی * بر در خرکه سکان
ترکمان * چاپلوسی کرده پیش میهمان * مثلا خرکاه قپوسی اوزره ترکمانك کلبلری مهمانك اوکنده چاپلوسلق وملایمت
ایلمشدر * مثنوی * ور بخرکه بکذرد بیکانه رو * حمله بیند از سکان شیرانه او * واکر خرکاه جانبنه بیکانه روواجبی شکل
برکسنه کچه اول بیکانه کلبلردن شیرانه حمله کورر (مثنوی) من زسك کم نیستم در بندکی * کم ز ترکی نیست حق در زندکی *
بعد ضرب المثل آتش جهود شاهنه ایتدی بن بنده لکده کلبدن اکسك دکلم حق تعالی حضرتلری حیات وقدرتده

برتركدن اكسلك دكلدرسنه كم تركمانك كابي آشنا اولان مهماني اينجتمزو بيكانه ونامحرم اولنه محبت وانسيت ايتمز بنده خي حق تعالينك آشنالرين احراق ايتمزم وبيكانه لره مرحمت ايتميوب ياقرم ديدي پس حضرت خداوندكار قدس الله سره العزيز هر كسك طبعنده اولان آتشك انساني غمناك وبخيده قيلمه سنك وباخود معتدل اولوب صحت وصفا ويرمه سنك بيانه شروع ايدوب قصه دن حصه بيوررلر (مثنوى) آتش طبعت اكر غمكين كند* سوزش ازامر مليك دين كند* اى انسان اكر سنك طبعكك آتشى سنى غمكين ايليه سوزشى واحراقى اول مالك دينك امرندن ايلر* مثنوى* آتش طبعت اكر شادى دهد* اندروشادى مليك دين نهد* سنك طبعك آتشى اكر سكا سرور ويره حقيقتده بوايكى حالت سنك طبعكدن دكلدر بلكه اندهشاد يلغى دين پادشاهى قورروكذلك غم والمى دخى اول قور پس بوغم وشاد يلغى طبعكدك بلميوب حضرت حقدن بيل (مثنوى) چونكه غم بينى تواستغفار كن* غم بامر خالق امد كاركن* چونكه سن قلبكده غم كوره سن استغفار ايله كه استغفار ايلمك غموم وهمومدن خلاصه سبب اولور (كما قال عليه السلام من لزم الاستغفار جعل الله له من كل هم مخرجا ومن كل ضيق مخلصا) غم خالق موجوداتك امريله كاركن كلدى يعنى تأثير ايديجى وعمل قيليجى اولدى ديمك اولور كاركن وصف تركيبى اولورسه معنى بودر وا كر وصف تركيبى اولميوب كن امر حاضر اولورسه معنى غم خالق عالمك امريله كلدى اى غمناك اولان كسه كار ايله يعنى مستغفر اول وعمل صالح قيل ديمك اولور (مثنوى) چون بخواهد عين غم شادى شود* عين بندپاى آزادى شود* چونكم اول خالق عالم استيه عين غم شادى اولور وعين پاى بند يعنى مطلق اياق باغى اولان شئ ازادلق اولور (مثنوى) بادوخاك وآب وآتش بنده اند* بامن وتومرده باحق زنده اند* بادوخاك وآب وآتش بنده لردر بكا وسكا نسبت مرده لروحقه نسبت زنده لردر يعنى عناصر اربعه وبونلردن ماعدا جمادات ونباتاتدن نقدر اشيا وار ايسه حقله زنده وقائم وآنك امرنى طوتمغه مطيع ومنقادلردر واكا تسبيح وتقديس قيلمقده عارف واستادلردر* مثنوى* پيش حق آتش هميشه درقيام* همچو عاشق روزوشب پيچان مدام* حق تعالى حضرتلرينك حضورنده آتش دائما قيامده درهرنه بيوررسه اكا قيام كوسترر مثلا عاشق كبى روزوشب دائما پيچاندر يعنى خدمته مترصد وحاضر وقبول فرمانه متهئ وناظردر پيچان نقط ثلثه ايله باء فارسى اولسه وطولشيجى معناسى ويرلسه بويله ديوكه اول آتش عاشق كبى روزوشب دائما طولاشيجيدر دخى خوب اولور *مثنوى* سنك برآهن زنى بيرون جهد* هم بامر حق قدم بيرون نهد* طاشى آهنه اوررسن آتش طشره صچرار اكرچه ظاهرا طاشى چقمغه اورمقدن صادر اولور ليكن معناهم اللهك امريله اول شراره لر قدمى طشره قور وظهور قيلورروا كا سبب سنك وجودلك اولور (مثنوى) آهن وسنك وهوا برهم مزن* كين دوميزايند همچون مردوزن) پس اى كاسب اعمال ومسبب افعال هوانك طاشنى وچاقمغى برى برينه اورمه يعنى نفسكى هوايه تابع ومقارن قيلمه زيرا بوايكيسى يعنى سنك وآهن وبونلردن مراد اولان نفس وهوا درمر دوزن كبى طوغورررلر يعنى نفس آهن وهوا طاش كبيدر چقن بوايكيسى برى برينه اورسلك يعنى مقارن ومنضم قيلسلك بو ايكيسنك ازدواج واجتماعندن نيجه فسوق ومعاصى تولد ايلرونيجه فتنه وفساد شراره لرى ظاهر اولوركه نيران حروب وقتالك اشتعالنه سبب اولور *مثنوى* سنك وآهن خود سبب آمدوليك* توبيالاتر نكر اى مرد نيك* سنك وآهن خود شراره ونارلك وجودنه سبب كلدى وكذلك نفس وهوا دخى فتنه وفسادلك وقتال وجدالك ظهورنه الت اولدى وليكن اى مرد نيك سن بالاتر اولان مرتبه يه نظر ايله كه اول بالاتر اولان مرتبه خالق جميع اسباب وافعالدر پس نظرنى خالق جميع افعاله ايله وسائط واسبابه نظر قيلمه كه بونلر الات ملاحظه وامور اعتباريه قيلنلندر (مثنوى) كين سبب رازان سبب آورد پيش) بى سبب كى شد سبب هركز زخويش) زيرا كه بوسبب صورى بى اول سبب معنوى ظهوره كتوردى سبب حقيقيسز سبب صورى كنديسندن نجن حاصل اولدى يعنى بواسباب صورى اسباب معنويه نك اقتضاسى اولميجه ظهوره كلمذى هرنقدر اسباب ووسايط وار ايسه اسباب حقيقينك مقتضاسى اوزره ظهوره كلمشدر پس اول اسباب معنويدن مراد نه ايديكنى بوبيتلرله اشارت ايدوب بيوررلر *مثنوى* وآن سببها كانبيارا رهبرند* آن سببهازين سببها برترند* اين سبب را آن سبب عامل كند* باز كاهى بى بروعاطل كند* اين سبب را محرم آمد عقلها* وآن سببهاراست محرم انبيا اول سببلر كه انبياى عظام عليهم السلام ره رهبرلردر اوسببلر بو اسباب صوريه دن برتر وعاليترد رلر واول انبيايه رهبر اولان سببلردن مراد اسما وصفات الهيه دركه نفس الامرده اسباب ظهورات كونيه درو هدايتبخش جان انبيا وولايتده ارواح اولياء در بواسباب دنيويه بى اول سببلر كه اسماء الهيه در عمل كننده ونفع دهنده ايلر كاه اولوركه كيرو آنى بى اثر وبى ثمر ومعطل ايلر مثلا ارزاق ومعاشك حصولنه دكان وجهد واكتساب اسباب صوريدر اكر اسم رزاق بواسباب صوريه يه عمل ويررسه وكار قيلورسه مفيد اولور والا معطل قالور وكذلك امراض واسقامه ادويه واشربه اسباب صوريه در

اكر بونلره اسم شافی نفع وشفا ویررسه نافع ومصلح اولور والا ادویه واطبانك معنی اولور پس معلوم اولدیكه بو اسباب صوری
اول اسباب معنوی اولان اسماء الهینك آلتیدر واول اسباب حقیقی بو اسباب مجازیده عاملدر بو سببلره عقلا محرم
اولدیكه بركار ظهوره كاسه عقل آنی سبب ظاهر یدن قیاس ایلر واول حقیقی سببلره انبیای عظام علیهم السلام
واولیای كرام محرم كلدیكه بونلره مؤثر فی كل الاشیاء اللهی كورورلر وآلات واسبابی امر اعتباری بیلورلر مثلا آتش
محرق بالطبع دكلدربلكه اذن الله ایله احراق ایلر وآب مغرق بنفسه دكلدربلكه ارادت حق ایله اغراق ایلر وكذلك نان
انسانی بالطبع مشبع دكلدربلكه انسانك قرنی نان واسطه سیله حق طویورر وصو دفع عطشه انجق بر سببدر اكا
ریان ایتمكی حق ییورر كما قال الشیخ الاكمل فی تنویر المصابیح وشرط المكتسب ان لا یعتقد ان الرزق من الكسب بل من
الله بنسبة الرزق الی الكسب كنسبة الطعام الی الشبع كما ان الشبع انما یحصل من الله لا من الطعام اذ رب اكلة تشبع
الاكل اذا قدر الله فیها الشبع وربما لم تشبع اذا لم یقدر فیها) دخی باب توكلده توكلی عام وخاصه تقسیم ایلدیكی محلده
دیركه فالتوكل العام ان یعلم الرجل ان لا مؤثر فی كل الاشیاء الا الله فالطعام لا یشبع الا بالله والماء لا یروی والادویة لا تشفی
والسم لا یقتل والنار لا تحرق الا بامر الله وكذلك الاشیاء (مثنوی) این سبب چه بد بتازی كو رسن * اندرین چه این
رسن آمد بفن * لسان عربده بو سبب نه اوله دیو فارسیجه سؤال اولنورسه فارسی دلیله اكا رسن دیلغت عربده
سبب شول حبله دیرلركه آنكله صویه توصل اولنه اندن استعاره اولندی هر شول شیئه ایچون كه انكله برشیئه
آخره توصل اولنور (كما قال ابن الاثیر فی النهایة السبب هو الحبل الذی یتوصل به الی الماء ثم استعیر لكل ما یتوصل
الی شیء كقوله تعالی (وتقطعت بهم الاسباب) الی الوصل والمودات پس مصرع ثانیده علی طریق الاستعارة دنیانی
چاهه تشبیه ایدوب بیورر لركه بو چاه دنیایه بو سبب صوری وعقلی هر نه ایسه فن خدا وصنع الهیله كلمشدر * مثنوی *
كردش چرخه رسن را علتست * چرخه كردانرا ندیدن ذلتست * این رسنهای سببها در جهان * هان وهان از
چرخ سركردان مدان * تا نمانی صفر وسركردان چو چرخ * تا نسوزی تو زبی مغزی چو مرخ * باد آتش می شود از امر حق
* هر دو سرمست آمدند از خمر حق * بو چرخ افلاكك كردش ودورانی رسن ایچون یعنی سبب دنیویه ایچون علت
وحدوث حادثاته سببدر ولیكن نه مسبب الاسباب ومفتح الابواب والمؤثر فی الافلاك والمتصرف فی العناصر والاملاك
خدای پاكدر پس تأثیری چرخ وانجمه اسناد ایدوب چرخه كردانی مشاهده ایلمك خطا وذلتدر نتهكم عبدهٔ نجوم
ودهریه نك فهوم تأثیراتی چرخ وانجمدن كوروب كافر اولدیلر پس سن ای طالب حق بو جهانده اولان اسباب ظاهره
رسنلرینی اكاه اول اكاه اول چرخ سركرداندن بیلمه تا چرخ كبی خالی وسركردان قالمیه سن وبینیسز لكدن چره ویا چام اغاجی
كبی یانمیه سن وطبیعی مذهبنده اولنلره اعتراض طریقیله بیوررلركه امر حق ایله باد آتش اولور وبالعكس وهر شیئ
طبیعتدن وخاصه سندن ایریلور باذن الله زیرا بو باد وآتش وجمیع اشیا بادهٔ ارادهٔ الهیه دن سرخوش كلمشلردر
* مثنوی * آب حلم وآتش خشم ای پسر * هم زحق بینی چو بكشایی بصر * حلم آبنی وخشم آتشنی یعنی آب كبی
لطیف حلمی وآتش كبی تیز وتند غضبی ای پسر هم حقدن كورورسن چونكه بصرنی آچه سن یعنی اكر بصر بصیرتك
كشاده ایتسك نفسكده اولان آب حلم وآتش غضبی دخی هم حقك امرندن كورردك * مثنوی * كرنبودی واقف
از حق جان باد * فرق كی كردی میان قوم عاد * اكر بادك جانی حقدن واقف وخبردار اولمیدی عاد قومنك اورتاسنی
نچن فرق وادراك ایلردی یعنی هود پیغمبر علیه السلامك امتنی عاد قومندن نچن فرق ایلردی وعاد قومنی قهر وهلاك
ایدوب مؤمنلره باد صبا اولورمیدی (سر سخن) قصهٔ بادكه در عهد هود پیغمبر علیه السلام قوم عاد را هلاك میكرد الی
خره * مثنوی * هود كرد مؤمنان خطی كشید * نرم می شد باد كانجا میرسید * حضرت هود علیه السلام كندی یه
تابع اولان مؤمنلرك اطرافنه برخط چكدی تا كم صرصر اول مؤمنلره ضرر ویرمیه اول باد صرصر اول یره كه یتشیدی
نرم ولطیف اولوردی (واما عاد فاهلكوا بریح صرصر) آیت كریمه سنك مقتضاسنجه قوم عاد اوریح عاصف ایله هلاك
اولوب انلره ایرشدكده قاهر وعنیف اولوردی (مثنوی) هر كه بیرون بود زان خط جمله را * پاره پاره می شكست اندر هوا *
هر كه اول خطدن طشره ایدی جمیعسنی هواده پاره پاره صاردی * مثنوی * همچنین شیبان راعی می كشید * كرد
بر كردرمه خطی بدید * بونجلاین یعنی حضرت هود علیه السلام كبی شیبان راعی خط چكدی قیون سوریسنك
اطرافنه برخط ایتدی شیبان راعی رضی الله عنه امام شافعی رضی الله عنه حضرتلرینك زمان شریفنده كلمش
ودنیایی تارك اولمش ونواحی مصرده قرار قیلمش برمرد صاحب كرامت وبرولی اهل سعادت ایدیكه اكثرا اوقاتده
حضرت امام شافعی آنك زیارتنه واروردی واول شیبان راعی جمعه دن جمعه یه شهره كلوب جمعه نمازنی ادا ایدوب ینه
كوسفندلری جانبنه روان اولوردی (مثنوی) چون بجمعه می شد آن وقت نماز * تا نیاید كرك انجا تركتاز *

جونكم اول شبان راعي جمعه جانبنه كيديدي نمازوقتنده تا كم قورد اوراده سوري اوزره ترك وتاز كتورميه (مثنوى) هيچ كركي در نرفتي اندران * كوسفندى هم نكشتي زان نشان * هيچ بر كرك اول خطك ايجنه كيمزدي هر بر كوسفند اول نشاندن دونمزدي يعني طشره كلمزدي پس قصه دن حصه بيانه شروع ايدوب بيورورلر * مثنوى * باد حرص كرك وحرص كوسفند * دايره مرد خدارا بود بند * قوردك حرصي يلي وكوسفندك حرصي مرد خدانك دائره سنه بند اولدى يعني مقيد ومربوط اولدى قوردك حرصي يلي دائره دن ايچرو كيده ميوب كوسفندلره ضرر ايركورمدى وكوسفندلر دخي دائره دن تجاوز ايده ميوب كنديلرني قورد النه ويرمدى كذلك مردان خدا دائره سنه داخل اولنلر حرص وهوا واسطه سيله دائره دن چقوب اباليس وشياطين پنجه لرينه كرفتار اولمزلر اباليس وشياطين دخي اول دائره يه كيروب آنلرى آزرده وپريشان قيلمزلر زيرا دائره مرد خدايه بوايكيسى مقيدلر ومرد خدانك دائره سى بونلرك مابيننه سدلر اولمشدر (مثنوى) همچنان باد اجل با عارفان * نرم وخوش همچون نسيم يوسفان * عارفلره اجل وموت يلي دخي بونك كبي نرم ولطيفدر اول باد اجل يوسف عليه السلامك رايحهٔ طيبه سى كبي بعض نسخه ده جمع صيغه سى اوزره يوسفان واقع اولمشدر يوسفاندن مراد لطيف وخوب اولان محبوبلردر يعني محبوبلرك نسيمي عاشقلره نيجه خوب كاورسه باد اجل دخي عارفلره آنك كبي لطيف وخوب كلور بعض نسخه ده دخي بوستان واقع اولمشدر معناسى واضحدر (مثنوى) آتش ابراهيم را دندان نزد * چون كزيدهٔ حق بود چونش كزد * آتش حضرت ابراهيم عليه السلامه ديش اورمدى چونكه اول حضرت حقك مقبول وكزيده سيدر آتش آنى نيجه اصرز (مثنوى * زآتش شهوت نسوزد اهل دين * باقيانرا برده تا قعر زمين * همچنين اهل دين شهوت آتشندن يانمز اما اهل ديندن باقيلرنى قعر زمينه ايلتمشدر نته كم آتش صورى حضرت ابراهيم عليه السلامى ياقوب ياقديغى كبي آتش شهوات نفسانى دخي اهل ديني ياقوب وفرق قيلوب انلرى ياقمز (م ى) موج دريا چون بامر حق بتاخت) اهل موسى را زقبطى واشناخت * دريانك موجي چونكه حقك امريله چاپدى وسرعت ايلدى حضرت موسى عليه السلامك اهلنى قبطيدن اكلدى يعني سبطيلره درياى قلزم منفلق اولوب اون ايكي يردن يول اولدى وقبطيلرى (فغشيهم من اليم ما غشيهم) طوراسنجه بروبوب غرق وهلاك قيلدى بو محلده واقع اولان حكايات بعض مواضعده مفصلا برقاچ كره شرح اولنديغيچون تفصيل وتطويلدن اجتناب اولنوب بوقدرله اكتفا قيلندى * مثنوى * خاك قارونرا چو فرمان دررسيد * با زرو تختش بقعر خود كشيد * خاك قاروني چونكم اكا فرمان الهى ايرشدى زرو تختي ايله آنى كنديك قعرنه چكدى (مثنوى) آب وكل چون از دم عيسى چريد * بال وپر بكشاد مرغى شد پريد * آب وكل چونكه حضرت عيسى عليه السلامك نفسندن اوتلادى يعني آنك دم مباركندن فيض آلدى وحيات بولدى بال وپر آچدى وبر مرغ اولوب اوچدى نته كم بو آيت كريمه بو معنايه شهادت ايدر (قال الله حاكيا عنه انى اخلق لكم من الطين كهيئة الطير فانفخ فيه فيكون طيرا باذن الله) بو خاصيت سنك وجودكدن دخي حاصل اولور سنك نفسكدن نيجه طيور جنت حيات بولوب ظهوره كاور نته كم بو بيت بو معنايه شهادت ايدر * مثنوى * هست تسبيحت بخار آب وكل * مرغ جنت شد زنفخ صدق دل * سنك تسبيحك آب وكل بخارى اولدى آب وكلدن مراد جسد انسانيدر كوكل صدقنك نفخندن اول بخار جنت مرغى اولدى مؤمنلرك تسبيح وتهليلنك صدق دللرى بركاتيله طيور جنت اولمسى احاديثله ثابت اولمشدر * مثنوى * كوه طور از نور موسى شد برقص * صوفىء كامل شد ورست او زنقص * طور طاغى حضرت موسى عليه السلامك ربسنك نورندن رقصه كلدى كامل صوفى اولدى واو طور طاغى نقصاندن قورتلدى بو بيتك شرحي بو جلدك اوائلنده طور مست وخر موسى صعقا بيتنده تفصيل اولنمشدر اوچنجي جلدك اوائلنه قريب دخي (صار دكا منه وانشق الجبل) بيتنده تعبير قيلنمشدر فليطلب فيها * مثنوى * چه عجب كر كوه صوفى شد عزيز * جسم موسى از كلوخى بود نيز * نه عجب اولدى اكر كوه طور عزيز صوفى اولديسه يعني عجب دكلدر حضرت موسى عليه السلامك جسم شريفي دخي بر كلوخ ايدى يعني حضرت موسى عليه السلامك جسدى اصلنده بى جان بر خاك پاره سى ايدى پس حضرت حق جل وعلا اكا حيات وقدرت وعلم وارادت ويروب نبوت ورسالتله تشريف ايدوب كنديله مكالمه مرتبه سنه ايركوروب ارنى انظر اليك ديمكه قابل ولايق ايلدى پس حق تعالى بر كوهه تجلى قيلسه واول كوه اول تجلى بركاتيله صوفىء عزيز اولوب رقصه كلسه وكامل اولوب نقصاندن نجات بولسه بعيد وغريب دكلدر (مثنوى) اين عجايب ديدان شاه جهود * جز كه طنز وجز كه انكارش نبود * اول جهود شاهى بو ذكر اولنان عجايبى كوردى كه اول آتش طعنندن غيرى واكا انكاردن غيرى اولمدى (طنز وانكار كردن شاه جهود وقبول نا كردن نصيحت ناصحان خويش را (سر سخن) * مثنوى * ناصحان كفتند از حد مكذران * مركب استيزه را چندين مران *

ناصحلرا کا ایتدیلر حددن تجاوز قیلمه ومفسد وظالم اولمه عنادمر کبنی بوقدر سورمه *مثنوی* ناصحان را دست
بست وبند کرد* ظلم را پیوند درپیوند کرد* ناصحلرک الینی بغلدی وبند ایلدی ظلمی بری برینه اولشدردی علی التوالی
ظلم ایلدی *مثنوی* بانک آمد کار چون اینجا رسید* پای دار ای سگ که قهر ما رسید* عالم غیبدن آواز کلدی ایش
چونکم بورایه ایرشدی ایق طوت قرار ایله ای کلب که بزم قهرمز ایرشدی (مثنوی) بعد از ان آتش چهل گز برفروخت*
حلقه گشت وآن جهودانرا بسوخت* آندن صکره اول آتش قرق ارشون یوقاری شعله لندی حلقه اولدی واحاطه
قیلدی واول جهودلری جمیعا یاقدی نته کم سورهٔ بروجده حق تعالی (ولهم عذاب الحریق) بیوردی بعض اهل تفسیر
عذاب حریقدن مراد دنیاده احراق بالنار اولمق ایدر دیمشلردر (مثنوی) اصل ایشان بود آتش ز ابتدا* سوی اصل
خویش رفتند انتها* ابتدادن انلرک اصلی آتش ایدی یعنی ابتدای خلقتدن بونلر آتشین خلق اولنمش ونار یلک بونلره
غالب اولمش ایدی برموجب کل شیء یرجع الی اصله عاقبت کندیلرینک اصللری جانبنه کتدیلر (مثنوی) هم ز آتش زاده
بودندان فریق* جزوها را سوی کل باشد طریق* بو فریق که مراد اصحاب اخدوددرهم آتشدن طوغمش ایدیلر
بوسببدن آتش خویی طوتوب مسلمانلری یاقدیلر جزولرک طریقی کل جانبنه کلدی وهر جزو عاقبة الامر کل جانبنه
رجوع قیلدی *مثنوی* آتشی بودند مؤمن سوز وبس* سوخت خودرا آتش ایشان چو خس* اوظالملر
مؤمن یاقیجی بر آتش ایدیلر انجق یعنی آتشک اگرچه احراق ایلمسی واردر لیکن احراقدن ماعدا نیچه خاصیتی وفائده
ومنفعتی واردر اما بونلر دینسلر انجق مؤمنلر یاقیجی بر آتش ایدی عاقبت انلرک آتشی کندیلرنی خار وخس کبی یاقدی
وکندیلرک عمللری کندیلره عائد اولوب بنیاد وجودلرنی یقدی *مثنوی* آنکه بودست امه الهاویه* هاویه باشد
مر اورا زاویه* اول کسنه نک اصلی هاویه اوله بر فحوای کل شیء یرجع الی اصله هاویه اکا زاویه ومکان اولور (کما قال الله
تعالی (واما من خفت موازینه فامه هاویه وما ادریک ما هیه نار حامیه) هاویه یاقیجی بر جهنمک اسمیدر (م ی) مادر فرزند
جویان ویست* اصلها مر فرعها را در پیست* فرزندک مادری فرزندینی طلب ایدیجیدر اصللر فرعلرک ارندهیعنی
طلبنده در *مثنوی* آبها در حوض اگر زندانیست* باد نشفش میکند کارکانیست* مثلا آبلر اگرچه حوضده
زندانی ومحبوسدر باد اول آبی نشف ایلر زیرا که ارکانه منسوبدر ارکان رکنک جمعیدر مراد چار عنصردر بعض نسخه ده کان
کانیست واقع اولمشدر معنی که اول معدنیدر دیمک اولور *مثنوی* می رهاند می برد تا معدنش* اندک اندک تا نه بینی
بردنش* باد اول آبی حوضدن خلاص ایلر انی معدننه دک ایلتور اندک اندک یعنی تدریج ایله که آنک ایلتمسنی کورمزسن
(مثنوی) وین نفس جانهای مارا همچنان* اندک اندک دزدد از حبس جهان* بو نفس بزم جانلرمزی انچلین یعنی
بو باد نفس بزم عمرلرمزی اول حوض ایچندن نشف اولنان ماکبی آزر آزر جهانک حبسندن اوغرلر پس کرکدر باد نفس
باد هوا وهوس اولمیه تا عمر آبنی بیهان یره ضایع قیلمیه بلکه توحید الهی وتسبیح ربانی ایله مزین ومطیب اوله تا (الیه
یصعد الکلم الطیب) فحواسنجه معدن حقیقته رجوع قیله وآب جانکی اصلنه ایصال قیله (مثنوی) تا الیه یصعد اطیاب
الکلم* صاعدا منا الی حیث علم* سورهٔ فاطرده بو آیت کریمه یه اشارت بیوررلر (الیه یصعد الکلم الطیب) اول اللهه
صعود وعروج ایدر کلمات پاکیزه کلمهٔ توحید وسائر تسابیح وتقادیسک نوابی قاشانی کلمهٔ طیبی تأویل ایدوب دیرکه ای
النفوس الصافیة الطیبة عن خبائث الطبایع الذاکرة لمیثاق توحید تا نفوس زکیه یی کلمهٔ طیبه یه تشبیه بو جهتدندرکه
جمیع موجودات کلمهٔ کن دن حاصل اولمشدر وبو تقدیرجه سببک اسمی مسببه اطلاق قیلندن اولور پس جملهٔ
موجودات کلمة الله در لیکن انبیا علیهم السلام واولیاء عظام کلمات تامات درنته کم جناب عزت حضرت عیسی علیه
السلام حقنده (وکلمته القاها الی مریم) بیوررلر پس بو جهتدندر نفوس زاکیه یه کلمات اطلاقی (والعمل الصالح یرفعه)
ودخی اعمال صالحه که صدق ایله آراسته اوله رفع ایلر آنی یعنی اول کلم طیبه یی محل قبول ورضایه معنای بیت حضرت
خداوندکار بیوررلرکه (تا الیه) تا اول اللهک جنابنه یصعد صعود وعروج ایدر اطیاب الکلم پاکیزه کلاملر کلمهٔ توحید کبی
وبعض علوم ومعارف حقانینک کلماتی کبی وبونلره مشابه اولنلرک آثاری حقه صعود ایدر صاعدا منا اول کلمهٔ طیبه
بزدن صعود ایلدیکی حالده ویاخود صاعد صعود معناسنه اوله پس مفعول مطلق اولور یصعد صعودا تقدیرنده یعنی اول
اللهک جانبنه کلمات پاکیزه بزم جانبمزدن صعود ایلمکله صعود ایلر الی حیث شول محله ومقامه که علم الله تعالی بیلدی
آنی (مثنوی) ترتقی انفاسنا بالمنتقی* متحفا منا الی دار البقا* ترتقی ارتقا وعروج ایدر انفاسنا بزم نفسلرمز وکلاملرمز
بالمنتقی نقاوت وطهارتله اولمغله حرام لقمه دن ومعاصی وآثامدن ومنهی اولان کلامدن متحفا منا بزدن تحفه
وهدیه قلنمدیغی حالده الی دار البقا دار بقایه وعالم علایه (مثنوی) ثم تاتینا مکافات المقال* ضعف ذاک رحمة من ذی
الجلال* اعراب بیت ثم حرفدر حروف عاطفه دن تأتینا جمله سی بیت سابقده ترتقی جمله سنه معطوفدر ومکافات

تأتینا نك فاعلیدر مضافدر مقاله ومقالده الف لام مضاف الیهدن عوضدر ای مقالنا دیمك اولور ضعف لفظا مرفوع
بدلدر مكافاتدن ذالنا اسمدر اسماء اشاراتدن اعرابدن محلا مجرور مضاف الیهدر ضعفه مشار الیه مقالدر تقدیر كلام
تأتینا مكافات قدر ضعف ذلك المقال دیمكدر رحمة تمیزیتله اوزره منصوبدر ومن حرف جر متعلقیله صفتیدر رحمتنك
ای رحمة كائنة من ذی الجلال معنای بیت ثم تأتینا یعنی بعد الصعود بزه كاور مكافات المقال مكافات ومجازات مقالمز
ضعف ذالنا اول مقالمزك ضعفی كاور یعنی اول مقالمزك ایكی مثلی قدر مكافات كلور رحمة رحمت یوندن من ذی
الجلال اول جلال وعظمت صاحبندن یعنی آنك اوزرینه لازم وواجب اولدیغی جهتدن دكل بلكه قوللرینه لطف
ورحتی یوندن كلور دیمك اولور* مثنوی* ثم یلجینا الی امثالها* کی ینال العبد مما نالها* ثم یلجینا جملهسی
تأتینا جملهسنه معطوفدر فاعل ضمیری تحتنده مستتر هو ذی الجلاله عائددر امثالها ده ضمیر مكافاته عائددر كی
حرفدر حروف نواصبدن العبد لفظا مرفوع ینالنك فاعلیدر العبد منصوب اولوب ینالنك مفعولی اولسه ده جائزدر
من حرف جر ما موصوفه ویا موصوله در علی كلا التقدیرین مكافات مقالدن عبارت اولور نال فعل ماضی فاعل ضمیری
تحتنده مستتر هو عائددر عبده ها ضمیر بارز محلا منصوب مفعولیدر نالنك عائددر مكافات حكمنده اولان مایه ومامع
صفته ویا صلته محلا مجروردر من الیه ومن بیانیه در متعلقی محذوفدر كه اول خبردر ویا نعیم ویا بونلر امثالی محله مناسب
اولان كلملردر اكر العبد منصوب اوقنورسه ینالنك مفعولی اولور وحرف جر متعلق محذوفیله ینالنك فاعلی اولور واكر
مرفوع اوقنورسه حرف جر متعلق محذوفیله ینالنك مفعولی اولور تقدیر كلام بویله دیمك اولور كه بعد مجیئ مكافات
مقالنا الینا یوصلنا الله الی امثال تلك المكافات لینال العبد نعیما هو من جنس مكافات التی نال ذلك العبد الیها قبله یعنی
مقالمزك مكافاتی بزه كلدكدنصكره حضرت ذی الجلال والاكرام بزی الجا وایصال ایلر اول مكافاتك امثالنه عبده نائل
اولمق ایچون شول نعم وحسنات كه اول عبدك نائل اولدیغی مكافات مقال قبیلندندر ومرفوع اولدیغی اوزره معنی
عبد ایرشسون ایچون اول خیره اول نعیمه كه اول شیئ جنسندندر كه عبدا كا نائل اولدی كه مراد اول شیدن مكافات
مقالدر* مثنوی* هكذا تعرج وتنزل دائما* ذا فلا زلت علیه قائما* هكذا ده ها حرف تنبیه در كاف حرف
تشبیه در ذا اسم اشارتدر تعرج فعل مضارع فاعل ضمیری تحتنده مستتر هی راجعدر بیت سابقده اولان انفاسه
ویاخود انفاس معناسنه مؤل اولمق اوزره مقاله راجع اوله تنزل فعل مضارع فاعل ضمیری تحتنده مستتر هی
عائددر مكافات مقاله دائما ظرفیت اوزره ویا تمیزیت اوزره منصوبدر ای زمانا دائما اومن حیث الدوام دیمكدر
ذا اسمدر اسماء اشارتدن مشار الیه مصرع اولك مضمونی ومفهومیدر اعرابدن محلا مرفوع مبتدادر فا تعقیب
ایچوندر لا زلت ده لا زال افعال ناقصهدن برفعلدر تا محلا مرفوع آنك اسمیدر قائما خبریدر علیه ده علی حرف جردر
ها كا متصل اولان ضمیر غائب محلا مجروردر علی ایله كه ذا ایله اشارت اولنان مفهومه راجعدر معنای بیت اكاه اول شویله كه
اولنان تعرج بزم انفاسمز ویاخود مقالاتمز كه مراد اطیاب كلم درحق جانبنه عروج وصعود ایدر وینزل ومكافات
مقالمز نزول ایدر دوام جهتندن یاخود هر زمانده شو مفهوم كه ذكر اولندی یعنی عروج انفاس ونزول مكافات
بونك اوزرینه همیشه قائم اولدی پس سن بو ایكی حالتدن زائل اولمدك هر باركه سندن اطیاب كلم وانفاس نفیسه حق
جانبنه عروج ایلیه انك مكافاتی سكا نزول ایلر زیاده نزول ایلین جزاء عاجله سید ور آخرتده كلیجك ونزول ایلیجك جزاء
آجله سیدر (مثنوی) پارسی كویم یعنی این كشش* زان طرف اید كه امدان جشش* تا الیه یصعد بیتندن بورایه
كلنجیه دك بو مضمونی عربی سویلدكدنصكره پارسی سویلیم یعنی بو چكمك كششدن مراد انفاس نفیسهیی
ونفوس طیبهیی حق تعالی حضرتلرینك عالم اعلایه جذب ایتمسیدر پس بو چكمكلك انسانك روحنه اول طرفدن
كلور كه اول چشش كلدی یعنی روحه اول لذت وذوق حاصل اولدی وروح اكا میل قیلوب منجذب اولدی (مثنوی)
چشم هر قومی بسوبی مانده است* كان طرف یك روز ذوقی مانده است* هر بر قوملك كوزی بر جانبده قالمشدر ودائم
اول جانبه نكران اولمشدر زیرا اول طرفده بركون بر ذوق سورمشدر* مثنوی* ذوق جنس از جنس باشد خود یقین*
ذوق جزو از كل خود باشد ببین* یقین بودر كه جنسك ذوقی كندی جنسندن اولور زیرا خلاف جنسندن ذوق اولمق
ولذت بولمق عقله ملایم دكلدر كذلك جزؤك ذوقی كندی كلندن اولور نظر ایله كندی كلندن غیریدن جزؤ ذوق المق قاعدهٔ
علمه مناسب دكلدر پس جنس ایكی قسم اولور بری ایو بری كتو قسم ثالث بو ایكی قسمه مستعد وقابل اولندر
پس بو قسم ثالثه اشارت ایدوب بیوررلر (مثنوی) یا مكر آن قابل جنسی بود* چون بدو پیوست جنس او شود*
یاخود مكر ظاهرا خلاف جنسدن اولان كسه اول بر جنسه قابل ومستعد اوله مثلا بر عاصی مطیع اولمغه وبر مطیع
عاصی اولمغه قابل اولدیغی كبی چونكه اول ظاهرا خلاف جنس اولان جنسه اولشدی آنك جنسی اولور اول جنسه

قابليتی حسبيله (مثنوی) همچو آب ونان كه جنس ما نبود * كشت جنس ما واندر ما فزود * مثلا آب ونان كبی كه
ظاهرا بزم جنسمزدكلدی بزه اولشمغله بزم جنسمز اولدی وبزم وجودمزده زياده ايلدی وقوت وجسامتمز آرتوردی
(مثنوی) نقش جنسيت ندارد آب ونان * زاعتبار آخر اورا جنس دان * آب ونان شكل وصورت جهتندن جنسيت
نقشن طوتمز كه آنك انسانه شكلا مشابهتی يوقدر اما آخر اعتبار دن آنی جنس بيل (مثنوی) ور ز غير جنس باشد ذوق ما
آن مگر مانند باشد جنس را * آنكه مانند ست باشد عاريت * عاريت باقی نباشد عاقبت * مرغ را گر ذوق آيد از صفير
چونكه جنس خود نيابد شد نفير * يورورلر كه البته جنسك ذوقی جنسدن اولور وخلاف جنسدن ذوق المق ممكن
دكلدر پس جنس اكرچه اوچ قسم اولور اما اصل بالاستقرا ايكی قسم اولور اول برقسمی مردود ومطرود در اول
قسمی معنا وصورتا جنسدر مثلا برعالم كسه برعالم كسه نك وبرانسان صالح برآخر انسان صالحك صورتا ومعنا
جنسيدر وايكنجی قسمی معنا جنسدر ليكن صورتا انسانله جنس دكلدر اما اعتبار آخرله جنس اولور وبونوع انسانده
دخی بولنور مثلا بركسه هيئت صلحاده واولياده دكل بلكه عوام شكلنده اما معنوی اوليا وصلحايه قابليتی اعتبارله
انلره جنسدر بوندن ذوق حاصل اولور اما مردود اولان قسم ثالث صورتا جنس ومعنا نا جنس اولنلردر مثلا نان
شكلنده زهر واحسان شكلنده اولان قهر وانسان شكلنده اولان حيوان واهل عرفان هيئتنده اولان اصحاب طغيان
كبی پس معنای بيته كلهلم بوقسم ثالثه اشارت ايدوب يورورلر كه اكر بزم ذوقمز ناجنس حقيقيدن اوله مكر اول جنسه
مشابه اوله صورتا بو ملابسه ايله اندن دخی حظ النورو ذوق النور اما بو ذوق معتبر وباقی دكلدر زيرا بو ذوقك سببی
ومنشأی مشابهتدر واول نسنه كه مشابهتدر عاريت وعرض اولدی عاريت وعرض ايسه عاقبت باقی قالمز پس
برشيئك سببی زائل اولنجق مسبب دخی موجود اولمز پس بو خصوصه برقاچ مثل ايراد ايدوب يورورلر كه مثلا اكر
مرغه ذوق كله كندی جنسی آوازی كبی اولان صفير صياددن چونكه بو آوازه فريفته اولوب كلسه كندی جنسن
بولمسه نفرت ايديجی اولور ودام بلاده قالور * مثنوی * تشنه را گر ذوق آيد از سراب * چون رسد در وی گريزد جويد آب
وبرمثال آخر دخی بودر كه بر تشنه يه اكرچه سرابدن ذوق كاور آبه مشابه اولديغيچون چونكه اول سرابه تشنه
اول آب شكلی آندن قچار اول تشنه ينه طلب آب ايلر پس متشيخ اولان كذابلر ومدعی اولان ناصوابلر دخی (كسراب
بقيعة يحسبه الظمآن ماء حتى اذا جاءه لم يجده شيئا) يعنی طلاب آب حيات حقيقی اولنلر بونلری ماء حقيقت ظن ايليوب
دفع عطش ايچون بونلره كمال رغبتله توجه ايلسه لر بونلرك تشنه لكی زياده اولوب آب مراده واصل اولمزلر وكنديلری
سراب جهالتدن وورطهٔ غفلت وبلاهتدن خلاص قيلمزلر بو خصوصده بر مثال آخر دخی بودر كه (مثنوی) مفلسان
هم خوش شوند از زر قلب * ليك آن رسوا شود در دار ضرب * مفلس اولان طالبلر اكرچه خوش اولورلر قلب آلتوندن
ليكن اول زر قلب كبی اولان منورلر رسوای اولورلر دار الضرب حقيقتده يعنی حضور عزتده (مثنوی) تا زراندودت
از ره نفكند) تا خيال كژ ترا چه نفكند) از كليله باز خوان ان قصه را * واندر ان قصه طلب كن حصه را * زنهار ای طالب
تا زراندوده لك سنی طريق حقدن كيرو براقميه وباطل واكری خيال سنی غفلت وجهالت قيوسنه آتميه كليله ودمنه نام
كتابدن بو قصه يی كيرو اوقو واول قصه دن حصه طلب ايله كه قصه دن مراد حصه در كه اول كليله ودمنه ده مسطور
اولان قصه بودر حكايت توكل وترك جهد كفتن نخچيران بشير * مثنوی * طائفهٔ نخچير در وادیٔ خوش * بودشان
از شير دائم كش مكش * وادیء خوش شده نخچيران طائفه سی يعنی حيواناتدن صيده مناسب اولان بر طائفه
بر لطيف وادیده انلره ارسلاندن منازعه واضطراب وار ايدی دائم * مثنوی * بس كه آن شير از كمين در مير بود *
ان چرا بر جمله ناخوش كشته بود * زياده كه اول شير بو صودن نخچيرلری قپاردی اول اوتلاق جمله سنك اوزرينه ناخوش
اولمشدی (مثنوی) حيله كردند آمدند ايشان بشير * كز وظيفه ما ترا داريم سير * اول نخچيرلر شيره كلديلر حيله ايلديلر
ديديلر كه وظيفه دن بزسنی طوق طوتارز يعنی سكا يومی تعيين وظيفه ايده لم (م ی) جز وظيفه در پی صيدی مبا) تا نگردد
تلخ بر ما اين كيا * تعيين اولنان وظيفه دن غيری بر صيدك اردنجه كلمه تا بوم رعا وكيا بزم اوزرمزه تلخ وناخوش اولميه
(جواب كفتن شير نخچيران را وفائدهٔ جهد كفتن (م ی) گفت آری گر وفا بينم نه مكر * مكرها بس ديده ام از زيد وبكر *
شير انلره ايتدی بلی ديديككز سوز مقبولمدر اكر وفا كورم مكر وحيله كورميم زيرا زيد وبكردن چوق حيله ومكرلر كوردم
احتمالدر كه سز دخی برمكره شروع ايده سز * مثنوی * من هلاك فعل ومكر مردم * من گزيدهٔ زخم مار وكژدم *
بن خلقك فعل ومكرنك هلاكی ام مار وعقربك اصرلمشی ام يعنی مار وعقرب طبيعتنده اولان كسه لردن چوق ضرر
كورمشيم (مثنوی) مردم نفس از درونم در كمين) از همه مردم بتر در مكر وكين) دروغمدن بوصوده اولان نفس مردمی
بكا مكر وكين ايلمكده جميع خلقدن قبيحرك وضررلودر كه نته كم بو حديث شريف بو معنايه دلالت ايدر (قال عليه

السلام اعدی عدوك نفسك التی بین جنبیك (مثنوی) كوش من لا یلدغ المؤمن شنید * قول پیغمبر بجان ودل گزید
نخجیرانه دیدیكه ای وخوش بنم قولنم لا یلدغ المؤمن حدیثن كوش ایتدی و پیغمبرك قولنی جان ودلله قبول ایتدی
نته كم احمد وابوداود ابوهریره دن وابن ماجه ابن عمردن بو حدیث شریفی روایت ایدرلر قال علیه السلام لا یلدغ المؤمن
من جحر واحد مرتین یعنی ملدوغ اولمز بر دلكدن ایكی كره یعنی مؤمن عاقل بر محلدنكه بركره ضرر كوره تكرارینه
كندی یه ضرر كلان یره اوغرمز واول محلدن بركره دخی محترز اولمز زیرا كه من جرب المجرب حلت به الندامه در
(ترجیح نهادن نخجیران توكل را بر جهد واكتساب (مثنوی) جمله كفتند ای حكیم باخبر * الحذر دع لیس یغنی عن قدر
جمله نخجیرلر ارسلانه ایتدیلر ای خبردار اولان حكیم حذری ترك ایله زیرا حذر قدردن غنا وفائده ویرمز
(كما قال علیه السلام دع الحذر فان الحذر لا یغنی عن القدر) یعنی حذری ترك ایله زیرا حذر قدردن مغنی اولمز زیرا المقدر
كائن وجف القلم بما هو كائن وانا كل شیء خلقناه بقدر وكل شیء فعلوه فی الزبر) دروبونك امثالی آیات واخبار چوقدر
همان عبده لازم اولان تسلیم ورضادر غیره چاره یوقدر (مثنوی) در حذر شوریدن شور وشرست * رو توكل كن توكل
بهترست * قدردن حذر ایلمكده شور وشرك پریشانلغی واردر شوریدن بونده پریشان معناسنه استعمال اولنور
یوری جمیع خصوصده خدایه توكل ایله توكل ایوركدر زیرا توكلده قضا وقدرده تسلیم اولمق بولنور اما كسب ومجاهده ده
نوعا قضایه معارضه ایلمك اولور نته كم بیوررلر * مثنوی * با قضا پنجه مزن ای تند وتیز * تا نكیرد هم قضا
با تو ستیز * قضا ایله پنجه اورمه ای تند وتیز یعنی متهور وغضبلو كسه تا قضا دخی سنكله عناد وخصومت طوتمیه
* مثنوی * مرده باید بود پیش حكم حق * تا نیاید زخم از رب الفلق * بنده حق تعالینك حكمی اوكنده مرده اولمق
كرك كالمیت بین یدی الغسال تا مبدع كائنات ومظهر مخلوقات اولان رب العزتدن زخم كلمیه زیرا مجرد كسبه اعتماد
قیلمق وتوكلی تارك اولمق حضرت حقك قضاسنه معارضه قیلمق كبیدر وآنكله مقابله ایدوب پنجه اورمق كبیدر
پس حضرت حقه توكل قلمین وآنك قضاسنه رضا ویرمین كسه یه عاقبة الامر زخم وقهر كلمك وبر بلا ایله هلاك اولمق
مقرردر (ترجیح نهادن شیر جهد واكتساب را بر توكل وتسلیم (مثنوی) كفت آری در توكل رهبرست * این سبب
هم سنت پیغامبرست * ارسلان نخجیرلره ایتدی نعم اگرچه توكل سالكه رهبر ودلیلدر كه جناب حقه ایرشدرر
بو سبب كه مراد جهد واكتسابدر هم پیغمبر علیه السلام حضرتلرینك عادت وسنتیدر بو محلده شیردن مراد جهد
واكتسابی توكل اوزره ترجیح قیلان واسباب ووسائله متمسك اولان طائفه در كه انلرك بحثلری بودر كه ذكر بیوررلر
* مثنوی * كفت پیغمبر باواز بلند * با توكل زانوی اشتر ببند * بو حدیث شریفه اشارت بیوررلر كه معاذ بن
جبل رضی الله عنه حضرتلری روایت ایدرلر بر كون بر كسه حضرت رسول علیه السلامه كلوب ایتدی
یا رسول الله دوه مك زانوسنی بغلیوب آنك حفظنده احتیاط قیله یمی ویا خود مطلق العنان قویوب و یروب
خدای تعالی یه متوكل اوله یمی قال النبی صلی الله علیه وسلم اعقل بعیرك ثم توكل علی الله یعنی پیغمبر علیه
السلام حضرتلری آواز بلند ایله دیدی اللهه توكل ایلمكله دوه نك دیزینی بغله توكل ایلمكله جهد واهتمامی
جمع ایله مجرد توكل قیلوب جهدی ترك ایله دیمك اولور * مثنوی * رمز الكاسب حبیب الله شنو) از توكل
در سبب كاهل مشو * ای مجرد توكله تشبث قیلان كسه الكاسب حبیب الله حدیثنك رمزنی ایشت وبو حدیثله
عمل ایدوب سندخی بر ایش ایتدوكدن اوتری سبب خصوصنده كاهل وقاصر اولمه معنیء حدیث شریف كسب
ایدیجی كسه اللهك محبوبیدر دیمكدر وكلوقوایدر دیمك اولور (ترجیح نهادن نخجیران توكل را بر اجتهاد
(مثنوی) قوم كفتندش كه كسب از ضعف خلق * لقمهٔ تزویردان مقدار حلق * بو بیانده قومدن مراد
توكلی جهد واكتساب اوزره ترجیح قیلان وطریق توكله ذاهب اولان طائفه در اول قوم كسب واجتهادی افضل
كورن شیره ایتدیلر كه كسب خلقك ضعفندن وتزویرندن خالی دكلدر كویا بر لقمهٔ تزویردر كه حریص اولنلرك بوغازی
مقداری اولور یعنی حرصی نه مقدار ایسه كسب وكاره سعی دخی اولقدر اولور * مثنوی * نیست كسبی از توكل خوبتر *
چیست از تسلیم خود محبوبتر * حق تعالی حضرتنه متوكل اولمقدن خوبتر بر كسب یوقدر كه (ومن یتوكل علی الله
فهو حسبه) بیورمشدر ودخی (وعلی الله فلیتوكل المؤمنون) دیو مؤمنلره امر قیلمشدر تسلیمدن خود مرغوب
ومحبوبرك ندر یعنی حضرت حقه امركی تسلیم وتفویض ایلمكدن محبوبتر بر خصلت یوقدر انكچون حضرت حبیب
اكرم صلی الله علیه وسلم هر كیجه یاتدیغی وقتده اللهم اسلمت نفسی الیك وفوضت امری الیك والجأت ظهری الیك
بیورورلردی * مثنوی * بس گریزند از بلا سوی بلا * بس جهند از مار سوی اژدها * بو خلق بلادن بلا جانبنه چوق
قاچارلر چوق كسه لر ماردن اژدرها جانبنه صچرارلر مثلا توكل زحمتندن قاچارلر اژدرها كبی صعب اولان كار وكسب

پنجه سنه كرفتار اولورلر ✱ مثنوى ✱ حيله كرد انسان وحيله ش دام بود ✱ آنكه جان پنداشت خون آشام بود ✱ انسان دردمند مرادنفسنك حصولى ايچون حيله ايلدى وكسب انبيانك خصلت وسنتيدر دبو توكلى قويوب اسبابه تمسك قيلدى آنك حيله سى كندى يه دام قيد اولدى اول نسنه يى كه جان قياس ايتدى قان ايچجى اولدى ✱ مثنوى ✱ در ببست ودشمن اندر خانه بود ✱ حيلهٔ فرعون زين افسانه بود ✱ غافل انسان عدودن خلاص ايچون بلا وعنا قپوسنى كسب غنا ايله تمكله بغلدى حال بوكه دشمن خانه درونده ساكن وآسوده ايديلر پس بونلر جمله اعدادن اضر ايكن يعنى اعداى عدو اولان نفس وكندى يه قرين اولان شيطان خانهٔ درونده ايكن انسان بوعدولرى خانهٔ درونده قويوب فقر وبلا كله جك قپولى سد ايلرا كرچه غنا وثروتله بوقپولرى بيار اما خبرى يوق كه نفس وشيطان آنك بنيادين وآخرتن يقار فرعونك حيله ومكرى بو افسانه دن اولدى يعنى قپويى بغليوب دشمن خانه ايچره اولمق قيلنمسندن افسانه اولدى ✱ مثنوى ✱ صد هزاران طفل كشت آن كينه كش ✱ وانكه اومى جست اندر خانه اش ✱ اول انتقام ايديجى وكينه چكيجى يوز بيك طفل ديه لدى واول كسه يى كه اول فرعون استردى آنك خانه سنده ايدى يعنى فرعون لعين ابناى بنى اسرائيلى دولتنك دشمنى ظهور ايلمه سن ديو قتل ايلدى حال بوكه حضرت موسى عليه السلام كندى خانه سنده صلب پدرندن مادرى رحمنه واصل اولدى وبعد التولد درياى نيل آنى فرعون سراينه قريب ساحله القا ايلدكده ✱ فالتقطه آل فرعون ليكون لهم عدوا وحزنا ✱ آيتنك طبقنجه آنك اهلى اول موسى عليه السلامى اخذ ايدوب قرة عين لى ولك ديو آنى خانه لرنده بسلديلر اوچنجى جلدده بوقصه مفصلا شرح اولنمشدر (مثنوى) ديدهٔ ما چون بسى علت دروست ✱ رو فنا كن ديد خود در ديد دوست) بزم كوزمز چونكم انده چوقلق علت واردر كه كورمكده وبر شيئك حقيقتنى بيلمكده خطا وخللدن خالى دكلدر يورى سن كندى كورمكى دوستك كورمسنده محو وفانى ايله تا كم سنك نظرك سندن محو اوله وا كابدل دوستك نظرى سنده ظهور ه كله تا كم غلط وخطا كورمكدن برى اوله سن ✱ مثنوى ✱ ديد ما را ديد اونعم العوض ✱ يابى اندر ديد او كل غرض ✱ بزم كورمزه آنك كورمسى نعم العوضدر يعنى دوستك نظرى وبصرى بزم نظرمزلئ يرينه نه كوزل عوضدر اول حضرتك نظرنده كلى مقصودى بولورسن وغلط وخطا كورمكدن بالكليه عارى اولورسن پس كندى ارادت وقدرتكى وآرزو ومشيتكى والحاصل بالكليه بشريتكى اول حضرتك ارادت وقدرت ومقتضا ومشيتنده محو ايله وطفل صغير پدر كبيرنى هر وجهله وكيل اتخاذ ايدوب اكا توكل وتمسك ايلديكى كبى وحضرت نبى الهى اكلا فى كلاء طفل الصغير ديديكى كبى سندخى بو يله ديوب اول حضرتى كنديكه وكيل اتخاذ وكندى كار وكسبكه وصنعت وقدرتكه اعتمادا يتمكى ترك ايله تا جميع مؤنتك بى زحمت ومشقت حاصل اوله (مثنوى) طفل تا كيرا وتا پويا نبود ✱ مركبش جز كردن بابا نبود ✱ مثلا طفل مادامكه طوتيجى ويليجى اولمدى يعنى تا قوت وقدرته وصول بولمدى اول طفلك مركبى باباسنك بوينندن غيرى اولمدى زيرا اول طفل باباسنى جميع امورنده وكيل مطلق اتخاذ ايدوب كندويى اكا تسليم قيلمشدر اول دخى اكا وكيل اولمشدر (فاتخذه وكيلا) ايت كريمه سنك حسبنجه سندخى ربكى وكيل مطلق اتخاذ ايله تا سنى رزق ايچون كيرا وپويا اولمقدن خلاص ايدوب كنزلا يفنى يه واصل ايده (مثنوى) چون فضولى كشت ودست وپا نمود ✱ در عنا افتاد در كور وكبود ✱ چونكم طفل بر فضول اولدى يعنى صاحب قوت وكستاخ اولوب ال آيق كوستردى زحمت وبلايه وكور وكبود اولمغه دوشدى كور وكبور آرده قالمغه ديرلر بونده مقصوددن بعيد وغافل اولمغه دوشدى ديمك اولور پس كندويى مستقلا صاحب قوت وقدرت بيلوب ارزاق جانبنه همت وحركت قيلمق سبب زحمت ومشقت اولور اما بو جهله يى ترك ايدوب توكل طريقنه كيدوب حضرت حق جميع امورنده وكيل اتخاذ ايلمك باعث راحت وموصل نعمت وسعادت اولور ✱ مثنوى ✱ جانهاى خلق پيش از دست وپا ✱ مى پريدند از وفا اندر صفا ✱ خلقك جانلرى دست وپادن اول يعنى جوارحله عمل وتصرف قيلمزدن مقدم عالم ارواحده وفا مرتبه سندن صفا مرتبه سنه اجنحهٔ روحانيه ايله اوچارلردى ✱ مثنوى ✱ چون بامر اهبطوا بندى شدند ✱ حبس خشم وحرص وخرسندى شدند) چونكم اهبطوا امريله مقيد ومحبوس اولديلر يعنى مرتبهٔ ارواحدن عالم اجسامه نزول ايلك ديو حق تعالينك امريله ارواح مامور اولدى وبو عالم اجسامه كلديلر خشم وحرصه وقناعت وقلته حبس اولديلر ✱ مثنوى ✱ ما عيال حضرتيم وشير خواه ✱ كفت الخلق عيال للاله ✱ بز حق تعالينك عيالى بز واندن سود طلب ايديجى بز يعنى بز حق تعالينك عيالى كبى بز واندن غدا وقوت ابدا نمزى استيجى بز نته كم بر كسه نك اهل وعيالى نفقه وكسوه لرين وقوت وغدالرين اول كسه دن طلب ايدرلر واول كسه نك اوزرينه بونلرك رزقنى ويرمك لازمدر كذلك جميع دواب وحيوانات رزقنى ويرمك الله اوزره لازمدر كما قال الله تعالى (ومامن دابة فى الارض الا على الله رزقها) بو جهتدن خلق عيال الله كبيدر نته كم حضرت پيغمبر عليه السلامدن مرويدر

خلق اللهك عيالیدر (قال عليه السلام الخلق عيال الله فاحب خلقه اليه احبهم لعياله عيال كسرعين ايله عيلك جمعيدر جياد جيدك جمعی اولديغی كبی اهل واولاد معناسنه داركه وديشی يه شاملدر * مثنوی * آنكه او از آسمان باران دهد * هم تواند كوز رحمت نان دهد * اول الله كه آسماندن اوباران ويركه سبب ارزاقدرهم قادردركه اول الله رحمت واحساندن بنده لرينه بی كسب نان ويره چونكم قضيه بويله اولديغی مقرر اولجق توكل ايلك اوليدر پس ذيل توكله تمسك ايدن طائفه عقلی ونقلی اولان حجتلرين اظهار ايلديلرسه نوبت كسب واجتهادی افضل واولی كورن شيرنهاده كلوب بونلرك مقدماتنی تسليم ايلدكدنصكره كسب واجتهادك فضيلتنده دلالات ايلين براهين ودلائلن سويلمكه بشلدی) ترجيح نهادن شيرجهد را بر توكل * مثنوی * كفت شير آری ولی رب العباد * نردبانی پيش پای ما نهاد * ارسلان بونلره ايتدی بلی كرچك سويلرسز حق تعالی حضرتلری بی كسب وبی سبب بنده لرينه رزق ويرمكه قادردر وليكن جميع عبادك مالك ومربيسی بزم ايا غمز اوكنه بر نرد بان قودی كه اندن مراد اسباب صوريدر نته كم نرد بانسز برعالی موضعه بركمسه چقمز كذلك صوری ومعنوی برعالی مرتبه يه وسيله وسببسز بركمسه ايره مز پس بر يوكسك يره چقمغه نرد بان نيجه لازم اولديسه برمرتبه يه ايرمكه برسببه تشبث ايتمك لازم كلدی * مثنوی * پايه پايه رفت بايد سوی بام * هست جبری بودن انجا طمع خام * طام جانبنه پايه پايه كتمك كرك پايه دن مراد هر مراد ومرام اولان شيدر پس نيجه برمقصود ومرامه توجه ايتسك برسببه تعلق ايدوب تدريجله كتمك لازم اولور بو مرتبه ده جبری اولمق طمع خام وبيهوده مرامدر يعنی بودنياده سعی وكسبی ترك قيلق وجبری اولوب بی كسب وبی سبب حق تعالی بنی اكر دنيوی واكر اخروی مقصود ومرادمه ايصال ايلرديمك خام طمع وخيال باطلدر نتم دنيا خصوصنده ترك اسباب ايتمك وتوكل طريقنه كتمك جميع انبيا واوليانك سنت وطريقتلری اوزره مستحب وممدوحدر وآخرت خصوصنده توكل ايتمك وترك اسباب واكتساب طريقنه كتمك جمهورك اتفاقی اوزره مذموم ومقدوحدر بلكه دنيا خصوصنده توكل قيله سن وآخرت خصوصنده مجتهد ومكتسب اوله سن كه سنت وطريقت بودر * مثنوی * پای داری چون كنی خود را تو لنك * دست داری چون كنی پنهان تو چنك * اياق طوتارسن كنديكی نيجه لنك ايلرسن ال طوتارسن پنجه كی سن نيچون پنهان ايلرسن بوالدن اياقدن مراد كسب ايلمكدر زيرا حكيم مطلق بو الی واياغی عبادنه انكيچون ويرديكه عمل ايده لر * مثنوی * خواجه چون بيلی بدست بنده داد * بی زبان معلوم شد او را مراد * مثلا افندی چونكه بنده سنك النه بربيل ويردی زبان ومقالسز اول بنده يه مراد معلوم اولديكه لسان الحال انطق من لسان المقالدر * مثنوی * دست همچون بيل اشارتهای اوست * آخر انديشی عبارتهای اوست * كذلك ال بيل كبی او اللهك اشارتلريدر يعنی الله تعالی بنده سنه مقال وكلامسز ال ويردی بوانسانده اولان ال اول خواجه نك بنده سنه بی مقال ويرديكی بيل كبيدر اول الله جانبندن اشارتدركه انكله كسب وكار ايليه عاقبت فكر ايديجيلك اول اللهك عبارتلريدر يعنی آخرت كاری فكر ايديجی ونتيجهٔ جوارح واعمالی ادراك ايليجی عقل اول اللهك عبارات وكلماتی كبيدر زيرا فكر واانديشه كلام نفسی قبيلندندر چونكم بر بنده يه حق تعالی عاقبت انديش برعقل وفكرت روزی قيله كانا كاحقيقت حالی ونتيجهٔ مآلی لسان معنوی ايله تقرير وتعبير ايلمش اولور وای بنده سن بوجوارحی بو اعمال اخروی ايچون صرف ايله ديو سويلمش اولور (مثنوی) چون اشارتهاش را بر جان نهی * در وفای آن اشارت جان دهی * چونكم اول اللهك اشارتلرنی جانك اوزره قويه سن يعنی دست وپا وسائر جوارح را عضا ايله اشارت اولنان كاری جان ودل ايله قبول ايده سن اول اشارتك وفاسنده جانكی ويره سن يعنی اول اشارت ايچون وفا ايلك خصوصنده جان وتنكی بذل قيله سن * مثنوی * پس اشارتهاش اسرارت دهد * بار بر دارد ز تو كارت دهد * پس سكا اول الله اسرار اشارتلرنی ويررو سنی كشف وشهود مرتبه سنه ايركورر سندن بار كلفت ومشقتی قالدررو سكا كار وتصرف ويرر * مثنوی * حاملی محمول كرداند ترا * قابلی مقبول كرداند ترا * شمديكه حاملسن وثقل طاعات وعباداتی مرتكبسن سنی محمول ايلر يعنی براق عشق وشوق اوزره سوار ايليوب كلفت ومشقتدن وزحمت بشريتدن آزاد ايلر وثقل عبادتی دخی رفع ايديجی وآنی سكا عبودت ايديجی ايلر الآن كه قابلسن يعنی امك امر وتكليفنی قبول ايديجيسن سنی مقبول وبركزيده ايلر * مثنوی * قابل امر ويی قائل شوی * وصل جويی بعد ازان واصل شوی * وامك امرنی شمدی قابلسن قائل امر اولورسن يعنی اول اللهك امرنی الآن قبول ايليجيسن بعد قبول الامر انك عبادنه امری سويليجی اولورسن وارشاد ايليوب افعل كذا ولا تفعل كذا ديو امر ونهی قيلورسن شمدی وصلت الهی ديلرسن بعد طلب الوصال واصل اولورسن واول حضرته اتصال قيلورسن * مثنوی * سعی شكر نعمتش قدرت بود * جبر تو انكار ان نعمت بود * سنك سعی ومجاهده ايلك قدرت نعمتنك شكری اولور يعنی قدرت وقوت بدنيه كم نفس الامرده بر نعمت عظمادر

آنك شكری عبادات وطاعات جانبنه سعی ایلمكدر سنك جبرك اول نعمته انكاراولور یعنی مع القوة والقدرة
بن مجبورم طاعته طاقتم یوقدر دیمكلك اول قدرت نعمتنه انكار وكفران اولور پس (ولئن كفرتم ان عذابی لشدید
موجبنجه كفران نعم اولنسه اول اللهك عذابی شدید اولور واول نعمت اندن كیدوب آخر الامر اندن محروم قالور
*مثنوی*شكر قدرت قدرتت افزون كند*جبر نعمت از كفت بیرون كند*قدرت نعمتنك شكری سنك قدرتكی
زیاده ایلر یعنی (ولئن شكرتم لازیدنكم) آیتنك حسبنجه قدرت واستطاعت نفسنده بر نعمتدر آنك شكری قدرتك
یتدكجه طاعت منعمه سعی وادای خدمتدر چونكم قدرت نعمتنك شكرین قیله سن قدرتكی افزون ایلر جبر نعمتی
الكدن طشره ایلر یعنی بن مجبور ومضطرم دیو مع الاستطاعة ترك سعی وخدمت ایلسك الكدن اول قدرت
واستطاعت نعمتنی ازاله ایلر عند العلما جبردن مراد سلب اختیار واسقاط تكلیفات ایدوب عبد جماد منزله سنده در
دیمكدر وعند الاولیا بر سالك قبل الوصول الی الكمال اوسط سلوكده سعی واجتهادی قویوب مقتضای نفسه اویوب
عبادات وطاعاتده تكاسل ایلمكدر نته كم بو معنایه اشارت ایدوب وسط سلوكده ترك سعی واجتهاد ایلین سالكه خطابا
بیوررلر اگرچه بن جبری دكلم بنم جبرم ندرد برسك*مثنوی* جبر تو خفتن بود در ره مخسب*تا نبینی آن در ودركه
مخسب*ای سالك سنك جبرك یولده اویومق اولدی یولده اویومه تا كم درحقیقتی ودرگاه وحدتی حقیقت كورمیه سن
اویومه یعنی ای سالك سنك جبرك اللهه توكل ایدوب سعی وكوششی ترك ایدوب طریق حقده استراحت اختیار
ایتمك وحظ نفسك جانبنه كیتمكدر مادام كه باب حقیقته كیرمیه سن ودرگاه الوهیتی كورمیه سن استراحت ایله
واجتهاد واكتسابی ترك قیلمه*مثنوی*هان مخسب ای جبری بی اعتبار*جز بزیر آن درخت میوه دار*ای
اعتبارسز كاهل جبری زینهار اویومه اول میوه لو درختك التندن غیری یرده درخت میوه داردن مراد عالم ربانی اولان
كاملك وجودیدر نته كم بو حدیث شریف دخی بو معنایه دلالت ایلر عن ثوبان رضی الله عنه (قال علیه السلام اذا لقیتم
شجرة من شجر الجنة فاقعدوا فی ظلها وكلوا من اثمارها قالوا كیف یمكن هذا فی دار الدنیا یا رسول الله قال اذا لقیتم
عالما فكانما لقیتم شجرة من اشجار الجنة) یعنی ای وسط سلوكده قلان ومجاهده وتحصیلده كاهل اولان استراحت قبولی
ایله باری اگر یاتورسك واستراحت ایدرسك شول معارف واسرار جانی میوه لرینك درختی اولان عالم ربانینك تحت
حمایت وسایه هدایتنده استراحت ایله*مثنوی*تا كه شاخ افشان كند هر لحظه باد*بر سر خفته برید نقل
وزاد*تا كم هر لحظه باد شاخ افشان ایلیه یاتمش كیمسه نك باشی اوزره نقل وزاد دوكه یعنی یاتورسك اول شجرة الهی
اولان عالم ربانینك ظل حمایتنده یاتكه تا باد ارادت الهی آنك قلب وروح وعقلی شاخلرنی سلكیجی اوله تا آنك ظل
سعادتنده آسوده اولان واستراحت قیلان كاهلك اوزرینه نقل اسرار وزاد معارف واذواق نثار قیله اول كاهل
بی اعتبارك جانی اول صاحب دولتك سایه حمایتنده قرار ایلدیكی واسطه ایله حق تعالی حضرتلرندن نتیجه عنایت
وهدایت ورحمت وقربت ثمره لرینه واصل اوله*مثنوی*جبر خفتن در میان رهزنان*مرغ بی هنگام كی یابد امان*
جبر ندر دیرسك عند الاولیا رهزنلر اورتاسنده یاتمقدر یعنی ترك سعی وكوشش ایدوب اهل نفس واهل شیطانك
ما بیننده استراحت ایتمكدر وقتسز قوش یعنی قنادسز پروازه جرأت ایلین مرغ نجه امان بولور یعنی اول سالككه
قبل الوصول الی الكمال رهزنلر ما بیننده استراحته میل ایلیه وقنادسز پروبالی یتمین قوش كبیدركه دونده لر ینجه سندن
امان بولمز وانلر ما بیننده هلاك اولور خلاص اولمز*مثنوی*ور اشارتهاش را بینی زنی*مرد پنداری وچون بینی
زنی*واگر اول اللهك اشارتلرینه برون اورسن برون اورمق متكبر اولمقدن والتفات وتعظیم قیلمامقدن كنایه در نته كم
بعض متكبرلرك دأبندندر كه بر كیمسه انلره بر سوز سویلرسه اگر خوشلرینه كلمزسه برونلرین تحریك ایدرلر وعدم
التفات سمتنه كیدرلر پس سن دخی ای كاهل بی اعتبار اگر اعضا وجوارحكده اولان اول اللهك اشارتلرینه التفات
ایلیوب متكبر اولوب اول نعمتلرك شكرینی ادا ایلمكدن سركش اولورسك كندینی مرد صنورسك وچونكم كندینی
حقیقت كوزیله كوره سن بر عورتسن مرد اولدر كه حق تعالینك ویردیكی نعمتلره شكرینی اداقیله وهر عضوینی ما خلق
لهینه صرف ایلیه اگر بر كیمسه بونلری تارك اولسه وكندوینی مرد بالغ زعم قیلسه نفسنده اول زن كبیدر*مثنوی*
این قدر عقلی كه داری كم شود*سر كه عقل از وی بپرد دم شود*اگر اول اللهك اشارتلرینه تعظیم والتفات ایلمزسك
بو قدر عقلیكه طوتارسن ضایع اولور بر باشدن كه عقل منقطع اوله ویا خود پرواز قیله اول باش دم اولور یعنی قویرق كبی
دنی وحقیر قالور زیرا انسان سائر حیواندن عقل ایله اشرف وافضلدر وعقلی اولان انسان سائر حیواندن عقل ایله اشرف
وافضلدر بی هوش اولان انسان ادنی واضلدر (مثنوی) زانكه بی شكری بود شوم وشنار*می برد
بی شكر را تا قعر نار*اول سببدن مالك اولدیغك عقل كم اولور كه شكرسزلك نامبارك وعیبدر اول شكرسزلك

ناشكر اولان كسبه بى تاقعرناره ايلتور *مثنوى* كر توكل ميكنى دركاركن * كشت كن پس تكيه برجباركن * اى كاهل اولان جبرى اكر توكل ايلرسك كارو عملده ايله يعنى كارو عملى ترك ايله كلك حالنده توكل ايله (ان الله لا يحب البطالين) فحواسنجه تا كم اللهك سومديكى بطاللرزمره سندن اولميه سن زراعت وكار ايله بعد مبالغه ايله جايرانكسار ومصلح كار اولان خدايه اتكال ايله كسب وكاردن قطع نظر آخرت خصوصنده توكل ايلمك جائز كلدر اكرسن ديرسك كه (وعلى الله فليتوكل المؤمنون) نص شريفى الله اوزره توكل ايلمك وجوبنه دلالت ايدر پس آخرت خصوصنده دخى بركسه ترك اعمال ايدوب بوامره امتثال ايتمكله اللهه متوكل اولسه جائز اولمزمى الجواب بوخصوصده توكل جائز كلدر زيرا عبد بو خصوصده اعمال الله مكلف ومامور در (كما قال الله تعالى واقيموا الصلوة وآتوا الزكوة واركعوا مع الراكعين) پس ترك عمل ايلين بونك امتثالى وجوب ايچون اولان امرلرى ترك ايلمك لازم كلور بو ايسه جائز كلدر بلكه اوامر الهيه يه عبد بحسب الطاقة امتثال ايليوب آخرت خصوصنده كارو كسب ايليه مع هذا ينه حضرت حقه متوكل اوله زيرا بلا توكل مجرد كسب وعمله دخى اعتماد جائز كلدر (باز ترجيح نهادن شيران توكل برجهد (مثنوى) جمله باوى بانكها برداشتند * كان حريصان كه سببها كاشتند * جمله وحوش ارسلانه آوازلر قالدرديلر بويله ديوكه اول حريصلر كه بودنيا خصوصنده سببلر تخمنى اكديلر نه برويردى وبونلرى اول اسبابه تمسك قيلدلرى نه مرتبه يه ايركوردى (مثنوى) صدهزاراندر هزاران مرد وزن * پس چرا محروم ماندند از زمن * مردوزندن نيجه يوز بيك كسه پس منافع زماندن نيچون محروم قالديلر حال بوكه اسبابه تمسك قيلديلر ومجتهد ومكتسب اولديلر *مثنوى* صدهزاران قرن زاغاز جهان * همچو اژدرها كشاده صد دهان * جهانك ابتدا سندن بو آنه كلنجيه دك نيجه يوز بيك قرن وقرون ماضيه دن نيجه يوز بيك كروه اژدرها كبى مراد ومقصودلرى جانبنه يوز آغز آچشدر *مثنوى* مكرها كردند آن دانا كروه * كه زبن بركنده شد زان مكر كوه * اول دانا قوم وزيرك طائفه مرادلرينه وصول ايچون مكرلر ايلديلر بر مرتبه كه دبندن طاغ مكردن قوپمش اولدى يعنى انلرك مكرى طاغلرى برندن قوپردى مراد انلرك مكر وحيله سنك قوتنى اشعاردر (مثنوى) كرد وصف مكرهاشان ذو الجلال * لتزول منه اقلال الجبال * نته كم بونلرك مكرلرنى ذو الجلال اولان الله تعالى كلام مجيدنده وصف ايلدى كه اول كلامك مضمونى مصرع ثانيدر معنى البته زائل اولور زائل مكردن جبالك قلهلرى ديمك اولور سنده كى ضمير مصرع اولده اولان مكره عائد اولور وباقى معنى بو آيت كريمه دن ظهوره كلور كه خداى تعالى سورة ابراهيمده امم سابقه نك حقنده كندى قضاسندن احتراز ايدوب هزار حيله ومكر ايلدكلرنى بيان بيوررلر (وقد مكروا مكرهم) تحقيقا كفار مكر ايلديلر غايت مكرله (وعند الله مكرهم) وبونلرك جزاء مكرلرى عذابدر مكتوبدر عند الله (وان كان مكرهم) اكرچه بونلرك مكرى اولديسه ده (لتزول منه الجبال) اى مسوى لازالته الجبال ومعدا لذلك يعنى جبالك ازاله سيچون مسوى ومعد اولديسه ده ويا خود ان نافيه اوله ولام آنى مؤكد اوله وما كان الله ليعذبهم وما كان الله ليضيع ايمانكم) آيت كريمه لرنده اولان لام كبى بو تقديرجه معنى محالدر بونلرك مكرى جبالى زائل قيله يعنى بونلرك مكرى جبالى زائل قيلمز ويا خود ان مثقله دن مخفف اوله ولام آنى مؤكد اوله تقدير كلام وان كان مكرهم من الشدة بحيث تزول منه الجبال وتنقلع عن اماكنها والحاصل قضا وقدره مكرلك وحيله نك فائده سى يوقدر *مثنوى* جز كه آن قسمت كه رفت اندر ازل * روى ننمود از شكار واز عمل * كه اول قسمت ونصيبدن غيريكه ازلده واقع اولدى شكار وعملدن يوز كوسترمدى يعنى حاصل اولمدى *مثنوى* جمله افتادند از تدبير وكار * ماند كار وحكمهاى كردكار * اول قومك جميعسى تدبير وكاردن دوشديلر يعنى عاجز قالديلر حق تعالينك كارى وحكملرى قالدى جد وجهدك هيچ فائده سى اولمدى *مثنوى* كسب جز نامى مدار اى نامدار * جهد جز وهمى مپندار اى عيار * پس اى نامدار كسبى بر نامدن غيرى بيله زيرا كسب بر آلت ملاحظه در حقيقتده تأثيرى يوقدر جهدى بر وهمدن غيرى صانمه اى عيار انكيچون كه جهدك بقدر اولميان مرادك وصولنه وحصولنه اصلا علاقه وفائده سى يوقدر (نكرستن عزرائيل بر مردى وكريختن ان مرد درسراى سليمان عليه السلام وتقرير ترجيح نهادن توكل بر جهد وقلت فائدهٔ جهد الى اخره بو بيان لطيف بو حديث شريفه اشارت اولور كه اهل تفسير سورهٔ لقمانك آخرنده (وما تدرى نفس ماذا تكسب غدا وما تدرى نفس باى ارض تموت) آيت كريمه سنك تفسيرنده تقرير وتسطير ايلمشلردر تفسير بيضاويده بويله واقع اولمشدر كه (روى ان ملك الموت مر على سليمان عليه السلام فجعل ينظر الى رجل من جلسائه ويديم النظر اليه فقال الرجل من هذا يا سليمان فقال ملك الموت فقال كانه يريدنى فمر الريح ان تحملنى وتلقينى بالهند ففعل فقال ملك الموت كان دوام نظرى تعجبا منه اذ امرت ان اقبض روحه بالهند وهو عندك) پس بو حديث شريفك معناى

لطیفنی نظمه کتوروب تفسیر بیوررلر (مثنوی) رادمردی چاشتگاهی دررسید * درسرا عدل سلیمان دردوید * بر کریم کسه برقورشلق وقتی ایرشدی حضرت سلیمان علیه السلامك عدلی سراینه یلدی (مثنوی) رویش ازغم زرد هردولب کبود * پس سلیمان گفت ای خواجه چه بود * انك یوزی غمدن صاری وهر ایکی دوداغی کوك پس سلیمان علیه السلام اکا دیدی ای خواجه سکا نه اولدیکه بومرتبه متغیر ومتبدل اولدك * مثنوی * گفت عزرائیل برمن اینچنین * یك نظر انداخت پر ازخشم وکین * خواجه حضرت سلیمان علیه السلامه ایتدی عزرائیل علیه السلام بکا خشم وکیندن پر بونجلین برنظر آتدی * مثنوی * گفت هین اکنون چه میخواهی بخواه * گفت فرما باد را ای جان پناه * سلیمان علیه السلام اکا ایتدی اکا اول شمدی نه استرایسك استه اول کسه سلیمان علیه السلامه ایتدی ای جان جفظا ایدیجی یله امر ایله (مثنوی) تامرا ازبخا بهندستان برد * بوکه بنده کان طرف شد جان برد * تا بنی بورادن هندستانه ایلته بولا یکه بنده که اول طرفه کتدی جانی ایلته یعنی جانی خلاص ایده پس بوخصلت لکثرناسك وجودنده موجوددر اولدیغی اجلدن قصه دن حصه بیانه شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * نك زدرویشی گریزانند خلق * لقمهٔ حرص وامل زانند خلق * اشته بونك کبی خلق درویشلکدن قچارلر اول سببدن خلق حرص واملك لقمه سیدر (مثنوی) ترس درویشی مثال آن هراس * حرص وکوشش را تو هندستان شناس * درویشلك خوفی اول کسه نك خوفی مثالیدرکه قورقدیغندن بدتره مبتلا اولدی وموتدن نجات بولدی سن حرص وجهدی هندستان اکله پس اکر درویشلکدن قورقوب حرص وکوشش جانبنه ذاهب اولورسك نتیجه بلا وزحمت چکلیککدن ماعدا معقد را اولان فقردن دخی نجات بوله مزسن چونکم قصه دن حصه نه ایدیکن بیان ایلدیلر تکرار قصه نك تتمه سنی تقریره شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * باد را فرمود تا اورا شتاب * برد سوی قعر هندستان برآب * حضرت سلیمان علیه السلام باده بیوردی تا اول کسه یی فوری هندستانك نهایتی جانبنه صو اوزره التدی یعنی اقصای هندستانده بر جزیره یه التدیکه آنك اطرافی آب ایدی * مثنوی * روز دیگر وقت دیوان ولقا * پس سلیمان گفت عزرائیل را * ایرتسی کون دیوان وقتی وخلق ایله ملاقات وقتی پس سلیمان علیه السلام حضرت عزرائیله دیدی * مثنوی * کان مسلمان را بخشم از بهر آن * بنگریدی تا شد آواره زجان * که اول مسلمانه غضب ایله اندن اوتری نظر ایلدککه تا جاندن آواره اولدی بعض نسخه ده خانه میجه ایله خان واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی اول مسلمانه اندن اوتری خشم ایله نظر ایلدك که تاخان ومانندن آواره اولدی * مثنوی * گفت من از خشم کی کردم نظر * از تعجب دیدمش در رهگذر * حضرت عزرائیل سلیمان علیهما السلامه ایتدی بن اکا نه چین غضبدن نظر ایلدم یعنی اکا خشم ایله نظر ایلدم رهگذرده اکا تعجبا نظر ایلدم * مثنوی * که مرا فرمود حق کامروز هان * جان اورا تو بهندستان ستان * زیرا حق تعالی بکا بیوردی بوکون اکاه اول سن آنك جانی هندستانده آل (مثنوی) از عجب گفتم گر اورا صد پرست * او بهندستان شدن دور اندرست * تعجبدن ایتدم اکر انك یوز قنادی وار ایسه ده اول کسه هندستانه کتمکلکده دوردر او بهندستان اندر شدن دور است تقدیرنده اولور * مثنوی * تو همه کار جهان را همچنین * کن قیاس وچشم بگشا و ببین * ای فقردن قورقان وتحصیل دنیایه حریص اولان سن جهانك جمیع کاروبارنی بونجلین قیاس ایله وکوزك آچ وکورکه سعی وحذرله مقدر اولاندن خلاص ممکن دکلدر * مثنوی * از که بگریزیم از خود ای محال * از که بربائیم از حق ای وبال * کیمدن تجاوز کندیمزدن ای کسه محالدر یعنی تقدیر الهی وقضاء ربانی بزم عین ذاتمز ونفس صفاتمزکبیدرکه ذاتمز اول قضانك مقتضاسی اوزره مجبوله اولمشدر پس قضاء الهی وتقدیر ربانیه دن قچمق کیشی کندی ذاتندن قچمق کبیدر وایسه محالدر کیمدن قپارزحقدن قپارز ای صاحب وبال وبال ده مضاف مقدر اولور ای صاحب وبال ویا خود ای ذو وبال تقدیرنده اولور یعنی ای ذو وبال حیله ومکر ایله کیمدن قپلرز حقدنمی قپلرز حق تعالینك تقدیری اولمینجه وبرشیئك حصولنه ارادتی تعلق قیلمینجه اول شیئی کسه اندن قپه مز ولکن کسه سعی وحیله ایله الده کتورمز (بازترجیح نهادن شیر جهد را بر توکل وفوائد جهد را بیان کردن (مثنوی) شیر گفت آری ولیکن هم ببین * جهدهای انبیا ومؤمنین * ارسلان نخچیرلره ایتدی بلی توکل ایلك خوب واطیفدر دنیا خصوصنده ولیکن هم کور انبیا ومؤمنینك جهدلرنی آخرت خصوصنده اکر جهد واکتسابك فائده سی اولمیدی انلر بوقدر مجاهدهٔ کثیره لیلر ایمیدی انلرك مجاهدات کثیره سی جهد واکتسابك منافع وفوائدینه شهادت ایلر * مثنوی * حق تعالی جهدشان را راست کرد * آنچه دیدند از جفا وگرم وسرد * حق تعالی انلرك جهدلرنی راست ایلدی آنیکه جفادن وگرم وسردن کوردیلر یعنی ریاضات شاقه دن هرنه کوردیلر سه وگرم وسردن نفسلرینه هرنه ایرکوردیلر سه حق تعالی آنی ضایع ایلیوب انلرك جهد وسعیلرنی درست وجزالرنی ثابت وراست ایلدی

* مثنوی * حیلهاشان جمله حال آمد لطیف * کل شیء من ظریف هو ظریف * ظرافت ذکاوت کیاسته دیرلر
پس انبیای عظامک صلوات الله علی نبینا وعلیهم اجمعین طریق حقده اولان حیله لری یعنی نفسه واهل نفسه مدارا ایله
مجاهده لری جمله حال لطیف کلدی بحکم کل شیء من الظریف ظریف هر شیء عاقل وذکی اولان کسه دن معقول
ومستحبدر * مثنوی * دامهاشان مرغ کردونی کرفت * نقصهاشان جمله افزونی کرفت * اول انبیا واولیا علیهم
السلامک داملری کردونه منسوب مرغ طوتدی یعنی چرخ کردونک رفعی صیدا یتدی انلرک نقصی جمله زیاده لک
طوتدی * مثنوی * جهد می کن تا توانی ای کیا * در طریق انبیا واولیا * ای اولو قادر اولدیغک وطاقتک یتدیکجه جهد
ایله انبیا علیهم السلام واولیای کرامک طریقنده تاسنکده سعیک مشکور اوله وحق تعالی مقامکی انلرککی عالی
قیله * مثنوی * با قضا پنجه زدن نبود جهاد * زانکه این راهم قضا برما نهاد * قضا ایله پنجه اورمق ومقابله قیلمق
جهاد اولمادی یعنی ترک اجتهاد واکتساب ایتمک ومقدر کاتندر کسب وجهدک فائده سی یوقدر دیمک قضای
الهی ایله پنجه طوتمق واکا مقابله ایتمک کبیدر بو ایسه صواب دکلدر زیرا که قضاء الهی بو کسب دخی اجتهادی
بزم اوزرمزه وضع ایلدی یعنی بو اکتساب واجتهادی بزم اوزرمزه حکم الهی وقضاء ربانی یازدی پس بونی
ترک ایلمک وانک تقدیرا ایلدیکنه راضیم دیو سویلمک انک حکمنه وقضاسنه معارضه ایتمک وکندی نفسنک مقتضاسی
اوزره کتمکدر بو ایسه صواب وسداد دکلدر دیمک اولور وطریق انبیا علیهم السلام واولیای کرامده مجاهده ایدنلره
اصلا زیان واقع اولمادیغی واضعاف مضاعف اجر جزیل وجزاء جمیل بولدیغی اثبات ایچون کندیلره محال اولان
شیئه شرط ایدوب بیورولر (مثنوی * کافرم من کر زیان کردست کس * در ره ایمان وطاعت یک نفس * کافرم بن اکر
برکسه زیان ایلمش ایسه ایمان وطاعت یولنده بر نفس یعنی برکسه بر نفس ایمان وطاعت یولنده اولوب اصلا وقطعا
زیان ایلمک واقع اولمشدرکه (ان الله لا یضیع اجر المحسنین آیتی بو معنایه دلالت ایدر) (وما کان الله لیضیع ایمانکم *
نص شریفی بو مضمونه شهادت ایدر پس کندیلر کفری اختیار ایتمک محالدر ومحسن ومجاهد اولنلرک جزاسی ضائع
اولمقدخی محال اولور زیرا محاله تعلیق محالی مستلزم اولور اکر بوراده بر سؤال لازم کلورسه که بلم وبرصیصا یه وبونلر
مثالی بعض صلحایه نه دیرسنکه بونلر طریق انبیا واولیاده نیجه ایام جهد واکتساب ایتدیلر وطاعات وعبادات
سمتنه برمرتبه ایردیلر که مستجاب الدعوة اولوب کشف وکرامت مقامنه یتدیلر مع هذا بونلرک جهد واکتسابی
ضائع اولوب وحسن خاتمه دن محروم قالوب کافر اولدیلر الجواب بزم سوزمز جهد واکتسابک واعمالک واقعا الک خالصا
لوجه الله اولمسنده وبی ریا وبی سمعه ظهوره کلمسنده در ریا وسمعه ایله اولان اعمال دکلدرکه بونلرک طاعات واعمالی
عزت ووقار ایچون وخدمت وتعظیم اناس ایچون ظهوره کلمشدر (وقدمنا الی ما عملوا من عمل فجعلناه هباء منثورا)
آیت کریمه سنک فحواسنجه انکچون هباء منثورا اولمشدر اکر خالص اولیدی ضائع اولمق احتمالی یوغیدی اکر دیرسنکه
خالص اولمیدی بونلردن کشف وکرامات ومستجاب دعوات ظهوره کاورمیدی نعم اتفاق مشایخ آنک اوزرینه درکه
عبد عبادتده مکر ایلسه (یخادعون الله وهو خادعهم) مقتضاسنجه حق تعالی دخی اکا مکر وخدعه ایلر پس اول
کشف وکرامات وخارق عادات استدراج قبیلندن اولور بو کونه کرامات وخارق عادات صحت اعماله دلالت قیلمز
والحاصل برکسه دن که خلوص ایله برعمل صادر اوله اول عمل محققدرکه ضائع اولمز پس مع الاستطاعة علی طاعة الله
مع سلامة الجوارح عاجز وشکسته یم دیمک یاشی درست وسالم اولوب قصد ایله باشم شکسته دردیوب باشن بغله ین
کسه یه بکزر پس بو کونه قصد ایله جبری اولان کسه یه خطاب ایدوب بیورولر * مثنوی * سر شکسته نیست این سر را
مبند * یک دو روزه جهد کن باقی بخند * ای قصد ایله جبری اولان کسه باشک صنمش دکلدر بو باشکی بغلمه زیرا جبرک
معناسی صنغی بغلمغه دیرلر مادام که سن صحیح صنمیه سن ومنکسر اولوب بی قدرت وبی طاقت قالمیه سن نه وجه ایله
قصدا وعمدا جبری اولورسن وبن شکسته یم دیو کندینه جبری استاد قیلورسن پس جبری قو برایکی کون عمله
وعبادته جهد ایله باقی کل یعنی بو برایکی کون اولان عمرده سعی وکسب اخروی ایله وآخرتده باقی وابدی شاد وخندان
اول (مثنوی) بد محالی جست کو دنیا بجست * نیک حالی جست کو عقبی بجست * بر محال بد یعنی حصولی تا ابد
ممکن اولمین شیء استدی اول کسه که دنیا استدی بر ایو حال استدی اول کسه که عقبی استدی که آنک دولت ولذتی ابدی
وسرمدیدر (مثنوی) مکرها در کسب دنیا بارد است * مکرها در ترک دنیا وارد است * دنیا کسبندن سعی ومکرلر بارددر
دنیا ترکنده مکر وحیله ایلمک کار واردر یعنی شرعی وجائزدر (مثنوی) مکر آن باشد که زندان حفره کرد * انکه حفره
بست آن مکریست سرد * ترک دنیاده وارد وحلال اولان مکر اول اولدیکه زندانی دلمش ایتدی یعنی بو سجن دنیایی
خرق ایدوب آخرت جانبنه کتدی اول کسه که دلکی یاغلدی اول سرد بر مکردر یعنی شول کسه که دنیا زندانندن

آخرت سراینه اولان قپویی بایدی وآنی سد ایلمك خصوصنده مکر ایلدی اول مکر بارد ومذموم بر مکر در * مثنوی *
این جهان زندان وما زندانیان * حفره کن زندان وخود را وارهان * بو جهان زنداندر وبز زندانیلرز زنداندن دنیایی
مجاهده قازمه‌سیله دلك ایله وکندیکی بو سجن دنیادن خلاص ایله حفره بونده دلك معناسنه در * مثنوی * چیست
دنیا از خدا غافل بدن * نی قماش ونقره وفرزند وزن * مصرع اول هم سؤال وهم جوابدر اکثر کسنه توهم ایدرلر که
شریعتده وطریقتده مذمومه اولان دنیادن مراد بو عالم شهادت اوله وقماش ونقره وفرزند وزن ودولت وثروت اوله
مذمومه اولان دنیادن مراد عند الانبیا والاولیا علیهم السلام بودکلدر نته‌کم بو بیت شریفله بو معنایه اشارت ایدوب
بیوررلر دنیا اندر فی الحقیقه خدای تعالی دن غافل اولمقدر قماش ونقره وفرزند وزن دنیا دکلدر نته کم حضرت نبی
صلی الله علیه وسلمدن برکسه ما الدنیا یا رسول الله دیو سؤال ایلدکده کل ما الهاك عن مولاك فهو دنیاك دیو جواب
ویردیلر وفی الحقیقه اکر محسوس واکر معقول هر نه شیکه سنی ربکدن کندی یه مشغول ایلرسه دنیا اولدر * مثنوی *
مال را کز بهر حق باشی حمول * نعم مال صالح خواندش رسول * شول مالی که حقك رضاسندن اوتری کتوریجی
اوله‌سك اول ماله حضرت رسول صلی الله علیه وسلم کوزل مال صالحدر اوقودی نته‌کم بو حدیث شریف دلالت ایلر
نعم المال الصالح للرجل الصالح یعنی مال صالح رجل صالح ایچوندر نه کوزلدر پس رضای حق ایچون حفظ اولنان
مال دنیادن اولمزبلکه دیندن اولور پس دنیا صددنده اولان نقره وقماش وارزاق ومعاشك ضرری نه جهتدن وفائده
سی نه جهتدن ایدوکنی بیان ایلمکه شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * آب در کشتی هلاك کشتی است * آب اندر
زیر کشتی پشتی است * کشتی ایچنده آب کشتینك هلاکیدر کشتی نك آلتنده آب کشتییه معین وظهیردر یعنی متاع
وقماش وارزاق ومعاش فی المثل صو کبیدر وانسان کشتی کبیدر اکر بونلرك محبتی درونه قورسه وبونلرك
فکر وخیالی آبی آنك قلبنه داخل اولورسه سبب هلاکی اولور اما بونلرك حب وخیالی درونه داخل اولمیوب درونی
محبت حقله طولرسه ومال ورزق طشرده قالورسه اصلا ضرر ویرمز بلکه آنك دین وطاعتنده اولمسنه معین وظهیر
اولور * مثنوی * چونکه مال وملك را از دل براند * زان سلیمان خویش جز مسکین نخواند * چونکه حضرت
سلیمان علیه السلام مال وملکی قلبندن سوردی اول سببدن سلیمان علیه السلام کندیسنه مسکیندن غیری
اوقومدی روایت اولنور که سلیمان علیه السلام اکثر اوقاتده فقرا ومساکین ایله اوتوروب بیلك برایدی برکون برکسه
اول حضرته دیدیکه سن سلیمان علیه السلام اوله‌سن نیچون فقرا ومساکینله اوتوروب بیلك برسن (قال احب المساکین
وجالس المساکین وانا کل معهم * مثنوی * کوزهٔ سر بسته اندر آب رفت * از دل پر باد فوق آب رفت * دریك واینلو
صو ایچنده باشی واغزی بغلنمش برداق باد ایله پرکوکلدن آب اوزره کتدی یعنی آب ایچره غرق اولمیوب آنك اوستنده سیر
ایتدی مراد شول تارك دنیا اولان سالکك کوزهٔ وجودیدر که آنك درونی هوای حقله طولو واغزی شهوات نفسانیه
ولذائذ دنیویه‌دن بغلو اوله آنك وجودی دنیایه غرق اولمز بلکه فوق الدنیا مرتبهٔ اعلاده سیر قیلر * مثنوی *
باد درویشی چو در باطن بود * بر سر آب جهان ساکن بود * درویشلك هواسی چونکم برکسه نك باطننده
اولسه اول کسه جهان صوینك اوستنده ساکن اولور یعنی دنیا محبتنه مستغرق اولمیوب عالم جاننده سیر قیلور
* مثنوی * کرچه جمله این جهان ملك ویست * ملك در چشم دل اولاشی است * اکرچه بو جهان جمیعا آنك
ملکی درملك جهان آنك کوکلی کوزنده لاشیدر که هرکز التفات ایلمز سلیمان علیه السلام کبی * مثنوی * پس
دهان دل ببند ومهر کن * پر کنش از باد کبر من لدن * فاذا کان کذلك بو سوز معلومك اولدیسه کوکلك اغزنی بغله
ومهر ایله تا که کیم محبت دنیا آبی آنك ایچنه کرمیه اول کوکلی لدنی اولان علم بادندن پر ایله بعض نسخه‌ده مهر من
لدن واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی اول کوکلی من لدن مهرنك هواسندن پر ایله لدندن مراد حق تعالی حضرتلرینك
ذات وصفاتیدر * مثنوی * جهد حقست ودوا حقست ودرد * منکر اندر نفی جهدش جهد کرد * جهد ایلمك
حقدر ودوا ایلمك حقدر ودردخی حقدر یعنی بونلرك هر برینك حقیقتی ثابتدر باطل دکلدر اما منکر اول شیرك
جهدنی منع ونفی ایلمکده جهد ایلدی بو مصرعده اش که ضمیر غائبدر شیره عایددر وشیردن مراد شریعت وطریقتده
جهد وکسب قیلان وسعی وکوششك مفید ونافع اولمسنی ادلهٔ عقلیه ونقلیه ایله اثبات ایلین عالملر وپیرلردر ومنکردن
مراد اکرچه ظاهرا نخجیرلردر اما جهد واکتسابی نفی قیلان وسعی وکوششی تارك اولوب بطال وعطال اولان فرق
ضاله مراد اولور پس تقدیر معنی بویله دیمك اولور که جهد لذودوا ودردلك حقیقتلری ثابتدر اکرچه جهدی منکر اولان
طائفه جهدی اثبات ایلین شیر مشربلرك جهدنی نفی ایلمك خصوصنده ادلهٔ عقلیه ونقلیه ایله جهد ایلدی پس
بو طائفه نك نفی جهد ایلمك خصوصنده جهد ایلملری کندیلری مکذب اولور وجهد وسعی اثبات قیلور پس نفی جهد

ایلمزنده جهد ایلملری عینیله اثبات جهد ایلمکی مستلزم اولور اکرچه مقال جهتندن جهدی نفی ایدرلرسه ده
نته کم سوفسطائیه طائفه سی حقایق اشیایی نفی ایلدیلر آنلرك حقایق اشیایی نفیه قایل اولمسی عین اثبات حقیقت
قیلمه لرنی مستلزم اولور ولهذا متکلم اولنلر دیرلر حقایق الاشیاء ثابتة اذ فی نفیها اثباتها (مقرر شدن ترجیح جهد بر توکل
(مثنوی) زین نمط بسیار برهان کفت شیر * کز جواب آن جبریان کشتند سیر * ارسلان بو اسلوبدن که بیان اولندی چوق
برهان ودلیل سویلدیکه جوابدن اول جبریلر طویدیلر وقانع اولدیلر * مثنوی * روبه وآهو وخرکوش وشغال *
جبررا بکذاشتند وقیل وقال * روبه واهو وخرکوش وشغالکه نخجیرلرك کزیده لریدر جبری وقیل وقالی قودیلر وبحث
وجدالدن فراغت قیلدیلر وفضیلت جهدی معتقد اولدیلر * مثنوی * عهدها کردند باشیر ژیان * کاندرین بیعت
نیفتد در زیان * شیر ژیان ایله یعنی آکریجی ارسلانله عهد ایلدیلر که بو بیعتده زیانه دشمیه لر (مثنوی) قسم
هر روزش بیاید بی جکر * حاجتش نبود تقاضای دکر * زحمت ومشقتسز اکاهر کونك قسمت وغداسی که ارسلانه
غیری طلب وتقاضایه حاجت اولمیه پس ما بینلرنده اتفاق ایلدیلر که مقارعه ایده لر * مثنوی * قرعه بر هرکو فتادی
روز روز * سوی آن شیر او دویدی همچو یوز * حیوانلاردن هر کیمك که اوزرینه قرعه دوشردی کوندن کونه
اول ارسلان جانبنه او حیوان پارس کبی یلردی (انکار کردن نخجیران بر خرکوش در تاخیر رفتن بر شیر * مثنوی * چون
بخرکوش آمد این ساغر بدور) بانك زد خرکوش کاخر چند جور) چونکم دور ایله بو ساغر خرکوشه کلدی یعنی نوبت اکا
ایرشدی خرکوش بانك اوردی وایتدیکه آخر جور وستم نیچیه دلك بو محله کانجیه دلك بو قصه آفاقه حمل اولندیغی اوزره
نخجیرلردن مراد بطالت وعطالت اختیار ایدن کسه لر وشیردن مراد کسب ومجاهده قیلان دلیرلر اولور وانفسه
اولندیغی اوزره نخجیرلردن مراد قوای نفسانی وخواطر شیطانی اولور وشیردن مراد عقل معاد اولور اما بو محلده
شیردن مراد نفس اماره ونخجیرلردن مراد قوای روحانی وحواس ظاهره وباطنه اولور وخرکوشدن مراد عقل معاد
اولور پس عقل معاد شیر نفسه صید وغدا اولمغه رضا ویرمیوب وکندییه تابع اولان قوانك دخی انلر جانبنه کتمسنه
وکندیلری اکا غدا ایتمسنه رضا ویرمیوب انك دفع وازاله سی خصوصنده تدبیر ایلمکه شروع ایلمه سی اولور وقوای
روحانیه عقل کاملك علوم واسرارنه وتدبیر وتدارکنه واقف اولمدقلری جهتدن آنك نفسلك حکمنه ومقتضاسنه
مخالفت ایلمسنه انکار ایلملری مراد اولور (مثنوی) قوم کفتندش که چندین کاه ما * جان فدا کردیم در عهد ووفا * اول
قوم خرکوشه دیدیلر که بو قدر وقت بز وفا وعهدده جانمزی فدا ایلدك (م ی) تو مجو بد نامیٔ ما ای عنود * تا نرنجد شیر رو رو
زود زود * ای عنود سن بزم بدنام لغمزی استمه تا که شیر انجنمیه یوری یوری تیز تیز مراد حواس ظاهره وباطنه
وقوای نفسانیه وروحانیه نفس اماره نك زبونی اولدقلری جهتدن آنی عظیم وقوی عدایلیوب وعقل کاملك علوم
واسرارندن غافل اولوب وحدذاتنده آنی ضعیف وحقیر قیاس قیلوب آنك شیر نفسه مخالفتنه وعدم اطاعتنه بو کونه
انکار ایدرلر عقل معاد دخی بونلره لسان حال الله بو کونه جواب ویروب بیورر (جواب کفتن خرکوش ایشانرا (مثنوی
کفت ای یاران مرا مهلت دهید) تا بمکرم از بلا بیرون جهید) خرکوش انلره ایتدی ای یاران بکا مهلت ویریکز تا مکرم
سببیله بلادن طشره صچرایه سز وشیرلك الم واضطرابندن خلاص اوله سز * مثنوی * تا امان یابد بمکرم جانتان
ماند این میراث فرزندانتان * تا بنم مکرم سببیله سزلك جانکز امان بوله بو مکر سزلك فرزندلریکزه میراث قاله باشلرینه
بو کونه بلا کلدکده بنم مکر وحیلهم کبی مکر وحیله ایدوب دشمنلرندن خلاص اوله لر * مثنوی * هر پیمبر امتانرا
در جهان * همچنین تا مخلصی می خواندشان * هر پیغمبر علیه السلام امتلرنی جهانده بو نجلاین تا بر محل خلاص
ونجاته انلری اوقودی * مثنوی * کز فلك راه برون شو دیده بود * در نظر چون مردمك پیچیده بود * زیرا هر نبی فلکدن
طشره اولمق یولنی کورمش ایدی هر بری صورتا نظر ناسده مردمك کبی پیچیده ایدی یعنی اکرچه بونلر خلقك
نظرنده صغیر وحقیر اولمش ایدی لیکن اقطار سماوات وارضدن خلاص اولمق یولنی کورمش ایدی * مثنوی *
مردمش چون مردمك دیدند خرد * در بزرکی مردمك کس ره نبرد * مردم اونبیلری کوزببکی کبی صغیر وحقیر
کوردیلر کوزببکی نك اولولغنه معنا کمسه یول ایلتمدی کذلك اکرچه خلق عالم انبیای عظام علیهم السلامی بحسب
الصوره مردمك کبی خورد وحقیر کوردیلر اما انلرك من حیث المعنی اولان عظم شانته کمسه یول ایلتمدی (اعتراض
نخجیران بر سخن خرکوش (مثنوی) قوم کفتندش که ای خرکوش دار * خویش را اندازهٔ خرکوش دار * قوم بر سبیل
اعتراض خرکوشه ایتدیلر ای خرکوش بزم سوزمزه قولق طوت کندیکی خرکوش اندازه سنده طوت یعنی مقداریکی
بیلوب حد وطورکدن تجاوز ایتمه (کما قال علیه السلام رحم الله امرء أعرف قدره ولم یتعد طوره * مثنوی * هین چه
لافست این که از تو بهتران * در نیاورد ند اندر خاطران * اکاه اول بونه لافدر بو که سندن ایولر واولولر آنی خاطره کتورمدیلر

مثنوی) معجبی باخود قضامان دربست * ورنه این دم لایق چون تو کیست * ای خرکوش معجب وخودپسند سن
یاخود قضا بزم قفامزده دروالا بو نفس وکلام چقن سنك کبینك لایقیدر مراد حواس جسمانیه وقوای نفسانیه نك
نفسی قوی وعقلی ضعیف کورملری وعقلك نفس اماره اوزره غلبه ومقابله سنی محلل بیالمزندن عبارت اولور
بازجواب خرکوش نخچیرانرا (م ی) کفت ای یاران حقم الهام داد * مر ضعیفی راقوی رأیی فتاد * خرکوش نخچیرلره
جواب ویروب ایتدی ای یاران حق تعالی بکا الهام ویردی تحقیقا بر ضعیفه بر قوی رأی دوشدی پس صورت بین اولمیوب
سیرت بین اولمغه سعی ایلك که صورتا چوق حقیر شی واردر که آنك کارنی صورتده عظیم وجسیم اولان شیلر اشلمکه قادر
اولمز (مثنوی) آنچه حق اموخت مر زنبور را) آن نباشد شیر را وکور را) مثلا اول نسنه یی که حق تعالی زنبوره اوکرتدی
اول صنعت شیره وبیان اشکنه اولمز * مثنوی * خانها سازد پر از حلوای تر * حق بر وآن علم را بکشاد در * اول زنبور
حلوای تردن طولو خانه لر دوزر حق تعالی حضرتی انك اوزرینه اول علمك قپوسنی اچدی حق تعالینك الهامیله
اول زنبور مسدس وهموار خانه لر دوزر که مهندسلر آنك صنعتنده عاجز ومتحیرلردر * مثنوی * انچه حق آموخت
کرم پیله را * هیچ پیلی داندان کون حیله را * مثال آخر اول نسنه یی که حق تعالی ایپك قوردنه اوکرتدی هیچ برفیل مع
جسامته وعظام شکله انك کبی حیله یی بیلورمی * * مثنوی * ادم خاکی زحق آموخت علم * تا بهفتم اسمان
افروخت علم * خاکه منسوب اولان آدم علی حق تعالی حضرتندن اوکرندی آسمان هفتمه دلك وياخود تا آسمان
هفتمده آنك علمی شعله لندی یعنی سماوات سبعه انك علمنك نوریله منوّر اولدی * مثنوی * نام وناموس ملك را
درشکست * کوری * آنکس که در حق درشکست * ملكك نامنی وناموسنی صیدی یعنی ملائکه انك علمی کوروب
قصورلرینه معترف اولوب سبحانك لا علم دیو کندیلردن نفی علم قیلدیلر وعجزلرین بیلدیلر اول کسه نك کورلکنه که حقده
ریب وشکده درو اول کسه دن مراد کیم ایدوکینی بو بیتله تعریف ایدوب بیورولر * مثنوی * زاهد ششصد هزاران ساله را
پوزبندی ساخت ان کوساله را * التی یوز بیك ییللق زاهدیکه مراد شیطاندر و التی یوز بیك ییل زاهد اولمسندن مراد
کثرت زهد وعبادتندن عبارت اولور بر پوزبند دوزدی اول کوساله یی پوزبنده منسوب اولان دوزدی
دیمك دخی وجه در پوزبند شول آغزباغنه دیرلر که بوزاغینك اغزینه بغلرلر اناسنی امسون ایچون پس برسبیل استعارة
تخییلیه شیطانی بوزاغویه تشبیه ایدرلر آنك پوزبندندن مراد قیاسات عقلیه سی اولور * مثنوی * تا نتاند شیر علم دین
کشید * تا نکردد کرد آن قصر مشید * تا دین علمنك سودنی چکمکه یعنی امکه قادر اولمیه تا اول محکم وعالی قصرك
اطرافنی طولانمیه قصر مشیددن مراد علم دین واسرار یقین اولور که حق تعالی آنی حضرت آدمه تعلیم قیلدی وشیطان
استکباری سببیله اکا وصولدن محروم قالدی (م ی) علمهای اهل حس شد پوزبند * تا نکیرد شیر زان علم بلند * کذلك
اهل حسك علملری انلره پوزبند اولدی یعنی اهل ظاهرك علملری کندیلره آغزباغی اولدی تا اول عالی علمدن سوت طوتمیه
یعنی علم دیندن واسرار یقیندن ذوق المیه زیرا الفاظ وعباراته مشتغل اولان وقیاسات عقلیه دن لذت بولان کسه لر
انبیا علیهم السلام واولیای کرام حضراتنك ذوق الدقلری علوم دینیه واسرار الدنیه دن ذوق الهمزلر ومنتفع اولهمزلر
مثنوی * قطره دل را یکی کوهر فتاد * کان بدریاها وکردونها نداد * کوکل قطره سنه برکوهر دوشدی کوکل قطره سندن
مراد شول سویدای دلدر که صنوبری الشکل اولان قلبك ایچنده مردمك چشم مقداری بر قطره لطیف خوندر که محل
حیات وروحدر سویدای دله علم وادراکله موصوف بر روح کوهری واقع اولدیکه حق تعالی حضرتی آنی دریالره
وفلکلره ویرمدی پس اکرچه منبع روح اولان سویدای دل حد ذاتنده بر صغیر شی درولیکن من حیث المعنی زیاده
عظیم وکبیردر که صورتا عظیم اولنلر آنك مالك اولدیغی علوم واسراره مالك اوله مزلر (مثنوی) چند صورت اخرای
صورت پرست * جان بی معنیت از صورت نرست * ای صورت پرست آخر نیچه دلك صورت سنك معناسز جانك
صورتدن قورتلمدی اکر معنایه واقف اولمق استرسك صورته بقمقدن کذر قیل تا هر شیئك عالم معناده اولان مرتبه سنه
وقدرینه عالم اوله سن (مثنوی) کر بصورت ادمی انسان بدی * احمد وبوجهل خود یکسان بدی * اکر آدم اوغلی
صورتله انسان اولیدی احمد وابوجهل خود یکسان اولوردی زیرا (انما انا بشر مثلکم) حسبجه ایکیسی بله بشریتده
وصورت انسانیتده مشترکلردر ولیکن من حیث المعنی بینهماده (کبین الارض والسماء تفاوت عظیمه واردر (مثنوی)
نقش بردیوار مثل آدمست * بنکر از صورت چه چیز او را کمست * مثلا دیوار اوزره نقش آدم کبیدر نظر ایله کورکه
صورتدن آنك نه شیئی اکسکدر اول آدم شکلنه مماثل اولان صورتك نه شیئی اکسك ایدوکنی بو بیتله بیان بیورولر (م ی)
جان کمست ان صورت با تاب را * رو بجو آن کوهر کمیاب را * اوبا تاب اولان صورتك یعنی اول دیوارده نقش اولان
تابلو وزینتلو صورتك جانی اکسکدر بوری اول نایاب وبی نظیر کوهری طلب ایله که لازم اولان اودر * مثنوی * شد سر

شیران عالم جمله پست * چون سگ اصحاب را دادند دست * جمله عالم ارسلانلرینك باشی پست ونكون اولدی چونكم
اصحاب كهفك كابنه ال ویردیلر یعنی انلرك صحبتنه وخدمتنه حق جانبندن دستور ویرلدی وجنت اعلایه انلرایله
داخل اولمغه تبشیر قیلندی باخصوص كه (وكلبهم باسط ذراعیه بالوصید) نص شریفیله معنون اولوب قرآن عظیمده
ذكر اولندی چونكم بو صدر وقدرا كا میسر اولدی سلاطین وحوش اولان شیرلرك باشی اول صورتا حقیر اولان سگه
ویریلان شرف وعزتی كوردكده پست ونكون اولدی حال بوكه بونلراندن بحسب الصورة نیجه وجوهله اولی واعلادر
ومعنی یوزندن بویله شرف وعزت بولدی پس (ان الله لا ینظر الی صوركم ولا الی اعمالكم بل ینظر الی قلوبكم ونیاتكم)
حدیثنك مفهومی اوزره خدای تعالی وانبیا علیهم السلام واولیاء كرام صورته باقمزلر بلكه نیت وسیرته نظر ایدرلر
پس كركدر كه سن دخی صورت بین اولمقدن كذر قیله سن وناظر سیرت اوله سن زیرا هر صورتده بهتر وعالیتر اولان
معنیده دخی بهتر وعالیتر اولمز ولهذا قیل اقل جبال الارض طور وانه * لاعظم عند الله قدرا ومنزلا * صورتا شاة
فیلدن اصغردر اما نظیفه در وصورتا پیل اندن اكبردر ولیكن جیفه در نته كم الشاة نظیفة والفیل جیفة دینلدی (م ی
چه زیانستش ازان نقش نفور * چونكه جانش غرق شد در بحر نور * اول منفور وقبیح نقشدن اكا نه زیان واردر چونكه
آنك جانی نور دریاسنه غرق اولدی * مثنوی * وصف صورت نیست اندر خامها * عالم وعادل بود در نامها * كاتبك
خامه لرنده وصف صورت یوقدر یعنی كاتبلرك قلمرنده صورتی توصیف ایلمك یوقدر خامه لردن مراد ذكر سبب ارادهٔ
مسبب قاعده سی اوزره كاتبلری نامه لرده عالم وعادل اولور یعنی متكوبلرا یچره بركسه یی وصف ایتمك لازم كلسه
صفات حمیده سی یازیلور صورت جمیله سی یازیلوب اكا رسال اولنمز اگر صورته اعتبار اولیدی بركسه مدح اولندیغی
وقتده انك شكل وصورتنك حسنی یازوب اكا كوندرلمك معتبر اولوردی بوخود معتبر ومقبول اولمشدر مكر كه بنه
اهل صورت ما بیننده زیرا بونلر كندی محبوب ومخدوملرینه نامه یازسه لر چشم وابروسنی مدح ایدرلر وصورت وشكلنده
اولان حسن ولطافتی یازرلر بونلرك بویله یازمه سی اهل معنا قتنده لیس بشئ قبیلندندر پس بعض كسه لر نامه لرنده
شكل وصورتی مدح ایدرلر دینلسه معتبر اولمز * مثنوی * عالم وعادل همه معنیست وبس * كش نیابی در مكان پیش
وپس) عالم وعادل جمیعا التحقیق معنیدر مراد روحك صفت حمیده لریدر كه اول صفتلری مكان وجهات پیش وپسده بوله مز
سن اكر دیرسك كه بدن علم وعدل صفتلرینه مكاندر دكلمیدر الجواب بوكونه صفتلر جانك صفتیدر بدنك صفتی دكل
جان ایسه داخل بدن وخارج بدن دكلدر واكا متصل واندن منفصل دخی دكلدر پس بدن بو صفتلرك مكانی اولمز
وبو صفتلر معنوی اولور كه اول معنالری مكانده وپیش وپسده بوله مزسن دیمك اولور * مثنوی * می زند بر تن ز سوی
لامكان * می نگنجد در فلك خورشید جان * بو علم وعدل صفتلرینك موصوفی اولان جان لامكان جانبندن تن اوزره
اورر یعنی عالم غیبدن ومرتبهٔ لاریبدن اول روح الهی جسم اوزره پرتو صالر واندە تدبیر وتصرف قیلر حدذاتنده جان
كونشی فلكاره صغمز قنده قالدی كه خانهٔ جسدیی آدمه صغه صورت عالم وآدم روح الهی یه نسبت برشئ حقیردر
* ذكر دانش خركوش وبیان فضیلت ومنافع دانش * مثنوی * این سخن پایان ندارد هوشدار * هوش سوی قصهٔ
خركوش دار * بوكونه سوزلر پایان طوتمز عقل طوت وفهم سخن ایت عقلكی خركوش قصه سی جانبنه طوت (مثنوی
كوش خر بفروش ودیكر كوش خر * كین سخن را درنیابد كوش خر * اشك قولغنی صات وغیری قولق صاتون آل زیرا
بو سوزی اشك قولغی فهم ایلمز كوش خردن مراد ظاهر قولغیدر كه كوش صور بو كلام معنوی یی فهم وادراكه قادر
اولمز بلكه بو كلامی كوش ادراك فهم ایلر كركدر كه آنی عقل كامل صاحبلرندن صاتون آله سن دیمك اولور * مثنوی *
رو تو روبه بازی خركوش بین * مكر شیر انداز خركوش بین * یوری سن خركوشك روباه بازلغنی كور یعنی دلكوكبی
حیله ومكراو بنامه سنه نظر ایركور خركوشك شیر انداز اولان مكرنی كور یعنی خركوشك شیری چاهه اتمه سنك مكرنی
مشاهده ایله دیمك اولور چونكم خركوش حقیرك شیر قوی ودلیری چاهه آتمسی وطائفهٔ نخجیرانی انك شرندن آزاد
ایتمسی علمیله اولدیغی مقرر اولدی ایسه علمك فضیلتنك ومدحت محمد علیه الصلوة والسلامك بیاننه شروع ایدوب
بیوررلر * مثنوی * خاتم ملك سلیمانست علم * جمله عالم صورت وجانست علم * علم سلیمان علیه السلام ملكنك
خاتمیدر نته كم سلیمان علیه السلام ملكنده اجناس مختلفه یی مشهور اولان كندینك خاتمی سببیله تحت تسخیره
وتصرفه المشدی كه اول خاتمك نقشی علمله اولمش وآنك وجودی علمله ظهوره كلمشدی پس بركسه نك فص قلبنده كه
علم تسخیر وتصرف منقوش اوله سلیمان علیه السلام وار خلق عالمك تصرفنه قادر اولور جمله عالم صورتدر وعلم جاندر
نته كم صورت حیات وقوتی جاندن بولور عالم دخی نظام وانتظامی علمدن بولور انكچون عالم عالمك حیات وروحی
مثابه سنده اولور موت العالم كموت العالم حدیثی بو مضمونه شهادت قیلور (مثنوی) آدمی را زین هنر بیچاره كشت

خلق دریاها وخلق کوه ودشت آدمی به بو هنرجهتندن بیچاره اولدی یعنی بوذکر اولنان علم وحکمت
اجلندن اوتری آدم اوغلنه زبون ومحکوم اولدی دریالرك وطاغ وصحرالرك خلقی که انسان بر وبحرلك مخلوقی اوزره
علم قوتیله حاکم ومتصرفدر * مثنوی * زو پلنك وشیر ترسان همچو موش * زو نهنك بحر در صفرا وجوش * پلنك
وارسلان انساندن موش کبی خوف ایدیجیدر دریا نهنکی انساندن صفرا وجوشده در یعنی درونی بولنقده
وقینامقده درکه مراد آنك درونك مضطرب ومتألم اولمسندن عبارتدر * مثنوی * زو پری ودیو ساحلها گرفت
* هر یکی درجای پنهان جا گرفت * انساندن پری ودیو ساحللر طوتدی یعنی آنك خوفندن قاچوب سواحلی
مسکن اتخاذ ایتدی هر بریسی خوفدن پنهان پرده یر طوتدی * مثنوی * آدمی را دشمن پنهان بسیست *
آدمی با حذر عاقل کسیست * آدمینك پنهان دشمنی زیاده چوقدر مثلا جن وپری وشیاطین وعفاریت کبی
حذر وتدارکله اولان آدمی عاقل برکسه در * مثنوی * خلق پنهان زشتشان وخوبشان * می زند بر دل بهر دم
کوبشان * خلق بونده فتح خا معجمه ایله یعنی مخلوقدر ضم خا ایله خوی معناسنه اولمق عدم مناسبتدن
خالی اولمدیغندن ماعدا جمیع ضمیرلری اکا ارسال ایلمك تکلفدن دخی عاری اولمز پس سیاق وسباقه انسب اولان مخلوق
معناسنه اولمقدر یعنی ذکر اولنان مخلوق پنهانلر بونلرك ضررلری ونفعلری وکلکلر وایلکلری هردمده
قلب اوزره انلرك کوب وتأثیری اولور یعنی وسوسه واغواسی والهام وافکار حسنه یی القاسی کوکل
اوزره هردمده بونلرك کوبی یعنی شیاطینك وسوسه ایله دوکسی وملائکه نك الهاملر ایله ثلوبی دوکلری هردم دللره واصل
اولور (کما قال علیه السلام ان للشیطان لمة وللملك لمة یا ابن آدم فاما لمة الشیطان فایعاد بالشر وتکذیب
بالحق واما لمة الملك فایعاد بالخیر وتصدیق بالحق فمن وجد ذلك فلیحمد الله ومن وجد الاخری فلیتعوذ بالله من الشیطان
رواه ابن مسعود * مثنوی * بهر غسل ار درروی درجو بیار * بر تو آسیبی زند در آب خار * حق سبحانه وتعالینك
ملائکه وجن وشیاطیندن مخلوقات خفیه سی واردرکه کیمی انسانه دوست وکیمی دشمندر انلرکه نوریلردر
انسانه دوست وانلرکه ناریلردر انسانه دشمندر اکرچه بونلرك ذواتی بحسب الظن مستوره ومخفیه در لیکن فعللری
واثرلری وجود انسانیده ظاهر وبدیدار اولور مثلا چن سن غسل ایچون برجو بیاره داخل اولسك آب دینده
اولان خار برآسیب اورر یعنی آیاغکه باتوب الم ویرر * مثنوی * کرچه پنهان خار در آب ست پست * چونکه در تو
می خلد دانی که هست * اکرچه خارك وجودی آب ایچنده پست وپنهاندر چونکه اول خار سکا باته بیلورسنکه آب
ایچنده خار واردر پس دائما همزات شیاطین والهامات ملائکه مقربین قلوب مؤمنینه کلوب تأثیری وخلجان
واضطراب ویردیکی ایچون بیلورلر * مثنوی * خارخار وحیلها ووسوسه * از هزاران کس بود نی یك کسه * باش
تا حسهای تو مبدل شود * تا ببینی شان ومشکل حل شود * تا سخنهای کیان رد کرده * تا کیان را سرور خود کرده *
کوکلك خارخاری یعنی الهامات ملکیه وهمزات شیطانیه جهتندن اولان اضطراباتی نیچه بیك کسه دن اولور یالکز
برکسه دن دکل یعنی یالکز برملکدن که قرینکدر همان اندن الهام اوله وغیری ملائکه دن اولمیه وهمان قرینك
اولان بر شیطاندن وسوسه اوله غیری شیاطیندن اولمیه بویله دکلدر بلکه نیچه یوز بیك ملائکه دن کرکسه سکا موکل
وکرکسه غیر موکل بو اضطرابات والهامات حاصل اولور وکذلك کروه شیاطیندن هزاران درلو کسه دن همزات حاصل
اولور یالکز برکسه دن دکل یعنی اکثر اضطرابات الهامات وخلجان همزات هزاران کسدن اولور همان برکسه دن دکل
یعنی اکثر کسه یه واقع اولور همان برکسه یه دکل سروری وشمعینك ذاهب اولدیغی معنی بودر لیکن اوکیسی اولیدر
پس مؤمنه بو ایکی خاطره نك ما بیننی فرق وتمیز ایلمك لابددر ولازمدر اکر سن بونلرك وجودینه انکار ایلرسك صبر ایله
تا سنك حواسك بو دنیاده موت اختیاریله ویاخود موت اضطراری ایله مبدل اوله وعالم ملکوت اکبر وملکوت
اصغر درحال ظهوره کله تا بو ملائکه وشیاطینی کوره سن ومشکل حل اوله اول زمانده بیله سن تا کملرك سوزنی رد
ایلمشسن وکیملری کندیکه سرور قیلمشسن بو سوز ملائکه وشیاطینك وجودنی انکار ایلین طوائفه الزام وحجتدر زیرا
فلاسفه وعقلادن بعض کسه واردرکه خارجده ملائکه وشیاطینك وجودی یوقدر دیرلر وملائکه سماویه دن مراد
قوای سماویه وملائکه ارضیه دن مراد قوای ارضیه وملائکه انساندن مراد عقل وفکر وقوای روحانیه وقوت عملیه در
وقوت عملیه در وشیطاندن مراد نفس اماره ووسواس وخناسدن مراد قوت واهمه دردیرلر (کما قال امام الحرمین من
المتکلمین فی کتابه الشامل اعلموا رحمکم الله ان بعض العقلاء انکروا الملائکة واولوا بقوی الروحانیة وان کثیرا
من الفلاسفة وجماهیر القدریة وکافة الزنادقة انکروا الشیاطین والجن اصلا ورأسا ولا یبعد ذلك مما لا یتشبث
بالشریعة وانما العجب من انکار القدریة ومعظم اهل الاعتزال مع تمسکهم بنصوص القرآن والاخبار) پس ای وجود

ملائكه وشياطينه انكار ايلين كمسه لر صبر ايلك تا حسكز مبدل اولدقده بونلری كوره سز ومشكلكز حل اوله اول زمانده مشاهده قيله سز كه ملائكه دن كيلرك سوزلرنی والهاملرنی رد ايلديكز وشياطيندن كيلری كنديكزه سرور ومقتدا ايلديكز بو معنی دخی قابلدر كه انلری مشاهده ايلدكده معلوم اوله ملائكه وشياطينك وجودنه اقرار ايلين اوليا ومحققيندن كيلرك سوزلرنی رد ايلديكز وبونلرك وجودنه انكار ايلين قومدن كيلری كنديكزه سرور ومقتدا ايلديكز (باز طلبيدن نخجيران از خرکوش سر انديشهٔ اورا (مثنوی) بعد ازان كفتند ای خرکوش چست * درميان آر انچه دراداركت تست * اندنصكره نخجيرلر ايتديلر ای چست وچابك اولان خرکوش اورتايه كتور اول نسنه يی كه سنك فكر وادراككده در * مثنوی * ای كه باشيری تو در پيچيدهٔ * باز كو رازی كه انديشيدهٔ * ای خرکوش سن بر ارسلانه صارلمش سن كيرو سويله وآشكاره ايله شول بر رأيی كه فكر ايلمش سن * مثنوی * مشورت ادراك وهشياری دهد * عقلها مر عقل را ياری دهد * مشورت مستشيره ادراك وهشيارلق ويرر وعقللر بر عقله قوت ويارلق ويرر * مثنوی * كفت پيغمبر بكن ای رای زن * مشورت كالمستشار مؤتمن * بو حديث شريفی مسلم بخاری وابوداود ترمذی ابوهريره دن ونسايی ام سلمه دن روايت ايدرلر قال النبی صلی الله عليه وسلم المستشار مؤتمن ومستشار اسم مفعولدر مشورت طلب اولنان كمسه در استشار فلان فی الامر من فلان ديرلر يعنی بر كارده بر كمسه بر كمسه نك رأيی طلب ايلسه مؤتمن دخی اسم مفعولدر ايتمنه ديرلر رأی جعله امينا معناسن ويررلر پس معنی مشورت طلب اولنان كمسه امين قيلنمشدر يعنی مستشاره واجبدر كه يعنی بر مستشير اندن هل لی مصلحة فی هذا الفعل ام لا ديو رأی طلب ايلسه اكا صالح اولنی وخيرلو كانی خبرويره زيرا مستشار امين اتخاذ اولنمشدر پس معنای بيت نخجيرلر خرکوشه ديديلركه ای خرکوش پيغمبر عليه السلام ديديكه مشورت ايله ای رأی زنكه مستشار مؤتمندر سن دخی بزدن رای طلب ايله وبزی امين اتخاذ ايله تا كم بزم آرا وعقولمزله قوت بوله سن ديديلر پس بو محلده مستشار نخجيران ومستشير خرکوش اولور وبعضلر خطا ايدوب عكسن زعم ايدرلر وبكلش معنايه كيدرلر شول وقتده كه نخجيران طبيعتلو وبهايم صفتلو كمسه لر صاحب عقل وعرفاندن مشاوره طلب ايلسه لر صاحب عقل اولنلر انلردن برقاج وجهله امتناع ايدرلر اولا هر كس مشاوره يه لايق دكلدر مكر كامل العقل اوله وثانيا هر زمانده تدبير تقديره اويمز قضا ايله كاه تك جفت وكاه جفت تك كاور وثالثا هر كسه كشف راز ايلمك جائز دكلدر قلوب الاحرار قبور الاسرار انكچون ديديلر كه اسرار انده مدفون ومصون اوله پس رازدلی سويلمك خطا وحبس نفس ايلمك احری واولی درتاكه كم سويلمك ودها نكشالق ايلمك مضرتنی بو بياناله بزه تفهيم بيوررلر (منع كردن خرکوش از راز ايشانرا * مثنوی * كفت هر رازی نشايد باز كفت * جفت طاق آيد كهی كه طاق جفت * خرکوش ايتدی هر رازی ظاهر وآشكاره ديمك لايق دكلدر زيرا كاهی جفت تك كاور كاهی تك جفت كاورتاكه جفتی تكمی ديد كاری اويونده تك ديسه كاهی جفت ظهور ايدر وجفت ديسه كاهی تك ظهور ايدر پس امور آتيه بر عاقلك معلومی اولميجق آنی قبل الوقوع اختيار ايلمك ضرردن خالی اولمز * مثنوی * از صفا كر دم زنی با آينه * تيره كردد زود باما آينه * يعنی ای صمت وسكوتك نفعن بيلمين وحبس نفس قيلمين كمسه اكر صفادن اوتری دم اورسك آينه يه ويوزنه قارشو صفاسنی مدح قيلسك علی الفور آينه بزمله بولانور وتيره اولور بو بيتده ممثل به مذكور وممثل محذوفدر ممثل به آينه وممثل اسباب مراد اولورهر نه ايسه پس آينه اسبابك صفاسی وجه مرادی كوسترمكه قابليت واستعداددن عبارت اولور وآينه اسبابك تيره اولمسی وجه مرادی كوسترميوب اكا قابليتی اولمقدن كنايه اولور پس توجيه معنی بوكونه اولور كه اكر آينه يه صفاسندن اوتری مدح ايتمكله دم اورسك آينه بزه علی الفور بولانور كذلك يعنی آينه اسباب مراده مقابل بالمشافهه كلام سويلسك مرأت آلات مقصود كلامك واسطه سيله مكدر اولور وخسار مرادی كوسترميوب بوزيلور بو سوز اكثريا انسانك درونده كنی سويلمسی وصول مراده مانع اولور ديمسی اشعار قيلور لاسيما ذهب وذهاب ومذهبی خصوصنده نامحرمه سوز سويلمك ايچون حديث شريف وارد اولمشدر كما قال عليه السلام استر ذهبك وذهابك ومذهبك پس بو حديث شريفه كه وارد اولمشدر تلميح ايدوب بيوررلر (مثنوی) در بيان اين سه كم جنبان لبت * از ذهاب واز ذهب وز مذهبت * بو اوچ نسنه نك بيان وافشاسندن لبكی آز دبرت يعنی هر كز سويلمه ذهابكدن وذهبندن ومذهبكدن زيرا انسانه كندی جان وجناندن احفظ بر مخزن ومحرم اولمز * مثنوی * كين سه را خصمست بسيار وعدو * در كمينت ايستد چون داند او * زيرا بو اوچه خصم ودشمن چوقدر يا خود بو اوچ ايچون خصم ودشمن چوقدر چونكه خصم وعدو بونلردن برنی بيله سنك بوصوكده طورر * مثنوی * ور بكويی با يكی دو الوداع * كل سر جاوز الاثنين شاع * واكر بر ايكی كمسه يه رازكی سويليه سك خود اول سره وداع وترك لازمدر زيرا هر سر كه ايكی يی تجاوز ايلدی

شایع وظاهر اولدی یعنی همانده که سردرون ایکی لبدن تجاوز ایلیه ویا خود ایکی کسه‌دن تجاوز ایلیه شیوع وظهوری مقرر اولور پس یا سترا سرار ایکرك ویا خود اغیاردن حذرا کرمشاوره لازم کاور سه اهل ومحرم اولنلر له مشورت ایله وسرکی انلره لسان حال الله سویله اکر لسان مقال الله سویلرسك باری علی طریق الکنایة والاشارة ایله نته کم حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز بو معنایه کوره پرنده‌لری تمثیل ایدوب بیوررلر * مثنوی * کرد وسه پرنده رابندی بهم * بر زمین مانند محبوس از الم * مشورت دارند سر پوشیده خوب * در کنایت با غلط افکن مشوب * مثلا ایکی اوچ اوچیجی قوشی بری برینه بغلسه‌لر یا اوزره المدن محبوس قالورلر بونلر مشورت طوترلر خلاص اولمق خصوصنده لسان حال الله سر پوشیده یعنی مستور وخوب ناظر اولنلره کنایتده غلط افکن اولملری بو وجهله ممکن اولور که بونلر کاه ساکن اولورلر کاه بری بریله پر زنان اضطرابلرندن جنك وجدل قیلورلر پس همان بونلره ناظر اولنلر بونلرك سکونلرندن توهم ایلرکه بونلر خلاصدن مأیوس اولدیلر وزمینه الفت وانسیت قیلدیلر حال بوکه بونلر لسان حال الله خلاص اولمق خصوصنده مشاوره‌ده درلر واکر بونلرك جنك وجدللرین کورسه‌لر ینه توهم ایدرلر که بونلر متحد الرأی دکللردر وبری بریله اتفاقلری یوقدر مشاوره ایسه اتحاد آرا ایله اولور وجنك واختلاف ایسه بری برینه بغض وعداوتی اشعار قیلور پس عدوعدویه نیجه معین اولور وضد ضدیله نه کونه اتفاق قیلور غلط افکن مشوب اشته بوکار مقلوبدرکه بونلرك بحسب الظاهر اولان اختلافی عین اتحاد وتضاد وتنازعی محضا اتفاقدر زیرا عقل صایب جزم ایلرکه بونلر خلاص خصوصنده معنا متفقلردر پس عاقل ودانا اولدرکه پرنده‌لردن بورموز واشاراتی الوب اکر محل اقتضا ایدرسه غلط اندازلق برله بوکونه معامله قیلوب تا سرنی فاش ایتمیه بومحله مناسب اولان معنا بودر اما سرورید بن عجبدرکه بوابیاته بر قاچ سوز یازمشدرکه عند عقل الصائب کعمراق لاعبدر وبوندن اعجب عجایب شمعیدرکه بعض معتاده اکا تقلید ایتمش وآنك اثرینه کتمشدر اما بمقتضای لکل عالم هفوة ولکل صارم نبوة ینه معذوردر

(مثنوی) مشورت کردی پیمبر بسته سر * کفته ایشانش جواب وبی خبر * در مثالی بسته کفته رأی را * تا نداند خصم از سر پای را * او جواب خویش بکرفتی ازو * وز سؤالش می نبردی غیر بو * حضرت پیغمبر علیه السلام قچن بر مجلسده اصحاب کرامله مشاوره ایلسه‌لردی بسته سر یعنی مستور وپوشیده مشورت ایدردی اصحاب کرام رضی الله عنهم اول رسوله جواب دیمش وخصم بی خبر ایدی واصحاب پیغمبر علیه السلامك مرادندن بی خبر ایدیلر دیمك مناسب معنی دکلدر حضرت پیغمبر علیه السلامك دأب شریفلری بو ایدیکه رأی لطیفلرین بر مثال له مقید ایدوب سویلردی تا خصم کلامك سردن پاسنی بیلمیه واکا کوره تدارك قیلمیه اول رسول کندی جوابنی طوتردی اول اصحابدن واول رسولك سؤالندن غیریلر ودین محمد علیه السلامدن ایریلر رایحه فهم ایتمزدی اکرچه حین مشاوره‌ده منافقیندن بعض کسه اولسه ایدی ذوالوجهین بر حدیث شریف بیوررلر ایدیکه عرفای اصحاب سر حدیثه مطلع اولوب اوانی جنانلرین تخمیر واسقیهٔ لسانلرین ایکا وابواب دهانلرین اغلاق ایدرلردی نته کم خمروا انیتکم واوکوا اسقیتکم واغلقوا ابوابکم وارد اولمشدر اما نامحرم اولان غیریلر بونك سرندن بوالیوب انجق معنای ظاهرینه کیدرلردی (قصهٔ مکر خرکوش * مثنوی * ساعتی تأخیر کرد اندر شدن * بعد از ان شد پیش شیر پنجه زن * خرکوش شیر جانبنه کتمکده بر ساعت تأخیر ایلدی اندنصکره پنجه اوریجی ارسلانك اوکنه کتدی (مثنوی) زان سبب کاندر شدن او ماند دیر) خاک را می کند ومی غرید شیر) اول خرکوشك کتمکده کیج قالدی اول سببدن شیر خاکی پنجه سیله قوپرردی واکرردی یعنی آنك کیج قالمسندن اوتری شیر غضبدن یری قازیوب کومردمکه باشلادی قصه‌دن حصه هر بارکه نفس اماره‌نك غداسی کندی یه کلمکده تأخیر اولنسه شیروار غضبه کلمسی مقرر اولدیغنی اشعار ایدر * مثنوی کفت من کفتم که عهد ان خسان * خام باشد خام وسست ونارسان * ارسلان کندی کندیسنه ایتدی بن دیدمکه اول دنیلرك عهدی خام اولور خام وسست وضعیف ونارسان اولور یعنی عهده وفا ایتمیجی اولور * مثنوی * دمدمهٔ ایشان مرا از خر فکند * چند بفریبد مرا این دهر چند * انلرك دمدمه سی واتفاقله اولان آوازه سی بنی اشکدن دوشردی بو دهر بنی نیجه بر الدر نیجه بر بونده قصه‌دن حصه بودرکه نفس اماره صاحبلری اهل دهرك مکر وخداعنه الدنمقدن خالی اولمز وهر بارکه مفتون وفریفته اوله کندیسنی بوکونه ملامت ایلمکدن بری اولمز * مثنوی * سخت درماند امیر سست ریش) چون نه پس بیند نه پیش از احمقیش) سست ریش کوشك صقاللو دیمکدر اما تدبیر وتدارکی ضعیف اولان کسه‌دن کنایه اولور احمقیده یا مصدریه اولور وبو بیت مثل موقعنده واقع اولور تقدیر کلام بوایلورکه محکم عاجز قالور سست ریش وبی اندیش اولان امیر چونکه اول امیر احمقلغندن نه اردنی ونه اوکونی کوره یعنی اول حاکم که حماقت وغضبندن شول وقتده که اوکن واردنی کورمیه اول ضعیف اندیشه وحماقت پیشه زیاده عاجز وفر ومانده قالور

ورأی باصوابدن محروم اولورشیردلیرعاجز قالدیغی ورأی باصوابدن محروم اولدیغی کبی * مثنوی * راه هموارست
وزیرش دامها * قحط معنی درمیان نامها * بو بیتده ایکی وجه جائزاولور وجه اول اولدرکه مصرع اول مقتضای
مقامك دلالت ایلدیکی کلام محذوفه علت اوله اول کلام محذوف چون نه بس بیندنه بیش ازاحتیش قولندن لازم
کلورکه دینسه پس امیره لازم وواجبدرکه بیش وپسنی کوره وهر برقدمه احتیاط ایله نظرایرکوره زیرا اول
ظاهرا همواروطیفدروآنك آلتنده طوزاقلروارد رنامار ایچنده معنی قحطی واردریعنی اکرحاکم عالم اولمزسه ورأی
وتدبیرله سلوك قیلمزسه طریق الهیده اولان دامراری کورمیوب اکا کرفتاراولورومعنا به طرف ومحل اولان
نام وکلامی بی معنی اولان نام وکلامدن تمیز ایده میوب ورطۀ جهل وغفلتده قالورووجه ثانی اولدرکه بو بیت بیت
اولده حاقتندن اوکن اردن کورمین امیرسست اندیشه مثال اوله تقدیرکلام بووجه اوزره بویله دیمك اولورکه
اول حاقتندن اوکن اردن کورمین امیرکویا بحسب الظاهر شول راه همواردرکه آنك آلتنده داملروارد روشول
نامار درکه آنك ایچنده معنی یوقدر یعنی بی تدبیروبی اندیشه اولان امیرظاهرا دوزیول کبیدرکه کورن کسه لر
آنی مقصوده موصل بروسیله قیاس ایلرلر اما آنك باطننده نیجه ضرروفسادداملرنی مشاهده ایلمزودخی شول
الفاظ مهمله کبیدر بحسب الظاهر اکا نام وکلام اطلاق اولنورولیکن انده معنادن اثراولمز پس بومناسبتله
اکثرالفاظ وتراکیب لذیذه حقیقتنه نظر اولندقده دام مشابه سنده اولدیغنه ومعنادن خالی اولدیغنه اشارت
وتنبیه ایدوب بیوررلر * مثنوی * لفظها ونامها چون دامهاست * لفظ شیرین ریك آب عمرماست * لفظلر
ونامار طوزاقلر کبیدر یعنی چوق ناملر واردرکه بحسب الظاهر شریف وعالیدر اما معنا دام کبی ولکیدر مثلا
برکسه یه امیرویا خود شیرودلیرویا خود حاکم با تدبیر دیرلر وبعض کسه لره دخی صلاح الدین ومعین الدین ومصلح
الدین دیو لقب ایدرلر کول واحقاره بونام دام اولوب بواسم ایله مسمی اولان کسه لرك ذواتنی دخی اسملری کبی
قیاس ایدرلر حال بوکه بونلرك مسمالری اسملرینه مطابق دکلدر وکذلك لفظلری دخی بویله در چوق الفاظ واردرکه
عبارات فصیحه واستعارات لطیفه شکلنده ظهوره کلمشدر وصناعات شعریه واصطلاحات بدیعیه یی جامعه
اولمشدر اما معنادن بهره سی یوقدر اکرچه الفاظده صناعاتی چوقدر پس بوکونه کلام واداکسراب بقیعة یحسبه
الظمآن ماء آیت کریمه سنك نحواسنجه بسراب قیعه یه مماثل اولمشدرانکچون بیوررلر شیرین ولطیف لفظ بزم عمرمزك
آبنك ریکیدر حاصل کلام اولدرکه قوم صویی ایچوب وجذب ایدوب نیجه ضایع ایلرسه ظاهرا شیرین اولان الفاظ
وعبارات دخی بزم عمرمز صوینی اویله ضایع ایلر مطلقا الفاظه متعلق اولان علوم انسانك عمرنی ضایع ایدیجیدر
دیمك اولور پس بوراده برسؤال لازم کلورکه دینله چونکه الفاظ شیرین جذب آب ایلین رماله مشابه اولدیسه هرلفظ
بوحکمده داخلمیدر رسؤال مقدره جواب اولمق طریقی اوزره منبع آب حیات اولان لفظلری اولکی لفظلردن
استثنا ایدوب بیوررلر * مثنوی * آن یکی ریکی که جوشد آب ازو * سخت کمیابست روآنرا بجو * اول برقوم که
اندن صوقینارقی آز بولنیدر یوری آنی استه یعنی شول برلفظ که آندن آب حیات علم وعرفان جوشان اولورو زلال
معارف واسرار ظهوره کلور بوکونه لفظلر الفاظ وکلمات اناس مابینده زیاده کیابدر یوری آنی طلب ایله تا آب عمری
ضایع قیلمقدن نجات بوله سن وخاصة آب حیات معنانی آندن شارب اوله سن پس منبع آب حیات اولان کلماتك
متکلمی مرد خدا اولدیغی اجلدن وکلام متکلمك صفتی اولدیغی جهتدن اولا منبع آب اولان ریکدن مردان خدانك
کلامنی مراد ایلیوب ثانیا کندی ذاتلرنی مراد ایدوب بیوررلر * مثنوی * هست آن ریك ای پسر مرد خدا * کو بحق
پیوست ازخود شد جدا * ای پسر اول ریکدن مراد خدادرکه اول مرد خدا حق تعالی حضرتلرینه واصل اولدی
وکندیسندن جدا اولدی یعنی صفات نفسانیه دن واخلاق بشریه دن کذرایدوب اوصاف الهیه ایله اتصاف قیلدی
* مثنوی * آب عذب دین همی جوشد ازو * طالبانرا زان حیاتست ونمو * اول مرد خدادن دینك لذیذ وشیرین
صویی همیشه قینار وظهور ایلر طالبلره اندن حیات ونشو ونما واردر والحاصل مردان خدانك اکر ذواتی وا کر
کلماتی منبع آب حیات اولان ریکه بکزر (مثنوی) غیرمرد خق چوریك خشك دان * کاب عمرت را خورد او هرزمان
امامرد خدادن غیری یبس قوری قوم بیل زیرا او هرزمان سنك عمرك آبنی ایچر والحاصل بونلرك ذاتلری وکلماتلری
محل ضیاعت عمر اولدیغی مقرردر پس بونلرله مقارنتدن حذر لازمدر عمر ضائع اولمیه * مثنوی * طالب حکمت
شو ازمرد حکیم * تا ازو کردی تو بینا وعلیم * مرد حکیمدن طالب حکمت اول یعنی لازمدرکه بی معنی اولان
کسه لردن مفارقت قیله سن وبرمنبع حکمت اولان مرشد علیمدن علم وحکمتی طالب اوله سن تا که سن اندن بصیر
وعلیم اوله سن حکمتك تعریفی وبوکا متعلق اولان کلمات جلد ثالثك دیباجه سنده مذکور اولمشدر فلیطلب فیه

مثنوی منبع حکمت شود حکمت طلب * فارغ اید او ز تحصیل سبب * حکمت طلب اولان کسه یعنی حکمت
الهیه‌یی طالب ایدیجی کسه بعد تحصیل الحکمة حکمتك منبعی اولور منبع حکمت اولدقدنصکره اول کسه تحصیل
سببدن فارغ اولور *مثنوی* لوح حافظ لوح محفوظی شود * عقل او از روح محفوظی شود * لوح حافظ برلوح
محفوظ اولور یعنی ابتدای حالده طالب حکمت اولان کسه حفظ علوم حکم ایدیجی لوح ایدی بعد تحصیل الکمال
جهل وغفلتدن وخطا وذلتدن ومقابل علم وحکمتدن مصون ومحفوظ برلوح اولور زیرا بومرتبه‌ده آیینهٔ دل مجلی
اولوب ولوح محفوظه مقابله قیلوب انده اولان علم واسرار بونده منعکس ومنتقش اولور اول طالب حکمتك عقلی روح
القدسدن محفوظ اولور وفیض الور روحدن مراد کندی روحی ویاروح اعظم ویاخود روح القدس اولمغه امکان واردر
(مثنوی* چون معلم بود عقلش مردرا * بعد از ین شد عقل شاکردی ورا * چونکه اول کسیه اول عقلی معلم ایدی که
تحصیلی عقلی سببله اولوردی اندنصکره عقل اکا برشاکرد اولدی زیرا آنك روحی وعلمی عقل مرتبه‌سندن تجاوز
قیلدی وحضرت حقه واصل اولدی *مثنوی* عقل چون جبریل کوید احمدا * کر یکی کامی نهم سوزد مرا * عقل
حضرت جبریل کبی اکا دیر ای احمدا کربرآدیم ایلرو قویم تجلی نوری بنی یقار یعنی شب معراجده حضرت جبرائیل
علیه السلام سدریه واروب مقامنده قالدقده حضرت نبی اکا یا اخی لم تأخرت منی دیو سؤال قیلدقده بویله دیو جواب
ویردیکه یا احمد لودنوت انملة لاحترقت پس عقل دخی سالکك حضرت حقه کمال حبنی وقربنی کوردکده کندی
مرتبه‌سندن ایلرویه استعدادی اولمدیغنه بناء جبرائیل علیه السلام وار اول سالکك روحنه دیرکه ای وارث احمد
وای معدن اسرار محمد بن بومرتبه‌دن ایلرویه تجاوز ایده‌مزم وحضرت حقك ذات وصفاتنك مشاهده‌یی
مرتبه‌سنه کیده‌مزم سن سعادتله اول جانبه سیر ایله اکر بن کندی مرتبه‌دن ایلرو برآدم قویم تجلی نوری بنی احراق
وافنا ایلمك مقرردر *مثنوی* تو مرا بکذار زین پس پیش ران * حد من این بود ای سلطان جان * سن بنی
قو بوندنصکره ایلرو سور بنم حدم بو ایدی ای جان سلطانی نته کم حضرت جبرائیل علیه السلام حضرت سلطان
انبیایه لیلهٔ معراجده بویله دیدی پس وارثله مورث عنهك ما بیننده مناسبت تامه اولدیغیچون وارث کاملده دخی
بو حالت بولنوب عقلی اکا بوسوزی سویلر و آندن بوکونه تأخر ایلر پس کرکدر که سالك روز و شب طالب علم وحکمت
اوله وطریق علم حکمتده قدرتی یتدکجه سعی وکوشش قیله *مثنوی* هرکه ماند از کاهلی بی شکر وصبر * او همین
داند که کیرد پای جبر * هر شول کسه که کاهلکندن بی شکر وبی صبر قالدی یعنی اعضا وجوارحیله عبادت وقلبیله
محبت ولسانیله محمدت حق قیلمدی وامر الهی‌یه صابر اولمدی اول کسه همان بونی بیلور که جبر آیاغن طوته وجبر
بولنه کیدر یعنی دیرکه اکر امر الله بنم طاعت قیلمه هادی اولورسه بکا قوت ومکنت ویروبنم حالا طاعت وعبادته
قدرت ورغبتم یوقدر دیر مع هذا نفسك مرادی جانبنه قوت بولور اما طاعت کلسه کاهلکندن عاجز وبی قدرت اولور
(مثنوی) هرکه جبر آورد خود رنجور کرد * تا همان رنجوریش در کور کرد * هر شول کسه که جبر کتوردی یعنی
راه طاعتده عدم قدرت واستطاعت اظهار ایلدی اول کندولی رنجور ایلدی وقوت وقدرتی وار ایکن تمارض
قیلدی تا همان اول رنجورلق آنی مقبره‌ده ایلدی وهلاك قیلدی ویاخود اول جبر آنی موتا منزله‌سنده قیلدی تا کور
کسل وفتوره مدفون ومستور اولدی دیمك اوله پس مع القدرة والاستطاعة اظهار عدم قدرت مزیل نعمت ومغنی
قوت وقدرته باعث اولور نته کم مع الصحة والسلامة لاعلة تمارض ایلمك استجلاب مرض وسقامت قیلور (کما قال علیه
السلام لاتمارضوا فانکم اذا تمارضتم فتمرضوا) پس بو حدیثك معناسنی نظمه کتوروب بیورورلر *مثنوی* کفت
پیغامبر که رنجوری بلاغ * رنج آرد تا بمیرد چون چراغ * جبر چه بود بستن اشکسته را * یا بپیوستن رك بکسسته را *
حضرت پیغمبر علیه السلام دیدیکه لاغ ولطیفه ایله اولان خسته لك مرض کتورر تا چراغ کبی اولور یعنی چراغ
سوندیکی کبی اول کسنه دخی سونور پس جبر لغتده نه اوله شکسته ومکسور اولنی بغلامق ومصلح اولمق ویاخود منقطع
اولان عروق وحبالی بری برینه متصل قیلمغه دیرلر انکیچون جناب حقه عرب عربا یا جابر المکسور دیونداایدرلر که
مصلح مکسور آندر *مثنوی* چون درین ره پای خود نشکسته * بر که می خندی چه پا را بسته * چونکم ای اهل
جبر بو راه طاعتده سن آیاغك صحیح دلکن کندیکی مکسور قیلدیك کیمه کولرسن ونه آیاغك بغلرسن یعنی کمی استهزا
وتمسخر ایلرسن وآیاغك جبرك کسالت ایپیله بغلرسن وعاجز وبی پایم دیو راه طاعتده کتیوب تمارض قیلرسن جبر
مذهبنده اولنلر عبادت وطاعت قیلنلری استهزا ایلمك شانلرندندر نته کم دیرلر عجبدر بو ابله خلق بزده اختیار وقدرت
زعم ایدرلر وبزه عبادت تکلیف ایدرلر زخود بو خصوصده عاجز وبسته پایز پس حضرت خداوندکار بونلره دیرکه عباد
اللهدن کیمه خنده ایلرسن ونیچه بسته پایم دیو سویلرسن بونلری مستهزی اولمه وکندیکی طریق حقه شکسته پا قیله

زیراسن راه حقده پایکی شکسته قلیدلک رفتاوبی نوا اولیدلک جناب حق سکا پای معنی وساق بی عناوبراق رعنا ویردی وسنی منزل مقصوده ایرکورردی (مثنوی) وانکه پایش دره کوشش شکست * دررسیداورابراق وبرنشست حامل دین بوداومحمول شد * قابل فرمان بداومقبول شد * تا کنون فرمان پذیرفتی زشاه * بعدازین فرمان رساندر سپاه * تا کنون اختراثر کردی درو * بعدازین باشدامیراختراو * کرتراشکال آید درنظر * پس توشك داری دران شق القمر * کورمزمیسن ای کاهل بی هنراول پیغمبرعلیه افضل الصلوات مبارك آیقلری ره کوشنده شده ومتورم اولدی نته کم صحیحنده واردا ولدیکه اول حضرتك طول قیامدن وکثرت تهجددن مبارك آیقلری متورم اولدی پس حضرت عایشه رضی الله عنها اول حضرته دیدیکه اتکلف هذاوقدغفرلك ماتقدم من ذنبك وماتأخر قال علیه السلام افلااکون عبدا شکورا پس جناب حق سورۀ طه یی انزال ایلدیکه (طه ماانزلنا علیك القرآن لتشقی) یعنی یامحمد بزسکا قرآنی عبادتله نفسکه تعب ویرمك ایچون انزال ایلمدك بیوردی فقال له جبرائیل یامحمد ارفق علی نفسك فان لها علیك حقا وبومضمونی قصیدۀ برده صاحبی نظمه کتوروب دیر * بیت * ظلمت سنة من احیی الظلام الی * ان اشتکت قدماه الضرمن ورم * پس بوکوشش مقابله سنده اول حضرته براق یتشدی وانك اوزرینه اوتردی پس آنی مقام اعلایه یتوردی اوایلده اول برکزیدۀ آفاق حامل احمال دین ومرتکب اثقال شرع متین ایدی محمول براق اولدی وقابل فرمان ایدی مقبول رحمان اولدی * بیت * مهتری درقبول فرمانست * ترك فرمان دلیل خرمانست) تاشمدی امروفرمانی قبول ایدیجی اولدی پادشاه حقیقتدن بعدقبول امررحمان فرمان رسان اولدی خلق جهان وسپاه اکوان اوزرینه کم ابن فارض اول حضرتك مرتبه سندن ترجمان اولوب دیرلر * ولافلك الاومن نورباطنی * به ملك یهدی الهدی بمشیئتی وبدری لم یأفل وشمسی لم تغب * وبی تهتدی کل الدراری المنیره * پس تاشمدی یعنی عبودیت وبشریت حالنده نجوم اول منبع علومه اثرایلردی امامقتضیات بشریتدن جداوعبودیت ادا ایلدکدنصکره امیر اختران ومتصرف زمین وآسمان اولدی اکرسکا بوخصوص ایچون اشکال وشك کلورسه نظروفکرنده پس سن انشقاق قمرده شك وشبهه طوترمیسن منکرانشقاق قمراولان طائفه کبی مع هذابوخصوصده آیت کریمه واحادیث شریفه وارده اولمشدرجمهوردخی بونك اوزرینه اجتماع قیلمشدر * قال الله تعالی (اقتربت الساعة وانشق القمر وان یروا آیة یعرضوا ویقولوا سحرمستمر) * روایت کثیره ایله ثابتدروصحیحینده دخی مکتوبدرکه کفارمکه حضرت رسولدن برآیت استدیلر اول حضرت ماه بدره اشارت ایلدیلرایکی پاره اولوب اینوب حراطاغنك بری برجانبندن وبری برجانبندن کذرقیلوب ینه مقامنه واردی قصه سی مشهوردرتفصیله حاجت یوقدرپس حق تعالی بوحاصل اولان انشقاقدن خبرویررقیامت قریب اولدی حال بوکه اقتراب ساعتك آیاتندن بعضسی حاصل اولدیکه اول انشقاق قمردروقدانشق القمرقرآنی دخی بومعنایی مؤید اولورجماعت مفسرین وجمهورمحققین بومعنایه ذاهب اولمشلردراما مؤلفین سینشق القمریوم القیمة معناسنه ویرمشلردرنته کم عثمان بن عطا بابا سندن روایت ایلرکه (انه قال معناه سینشق القمر) وبونلرك حجتی بودرکه لووقع انشقاق القمرفی عهدالنبی علیه السلام لما کان یخفی علی احد من اهل الاقطار بوسوزباطلدرزیراقابلدرکه جناب حق اکثرناسه کوسترمیه وکیجه اولدیغندن ناسك کیمی اویورنده وکیمی نومده اولمش اوله لرپس بوتأویل باطلدر * مثنوی * تازه کن ایمان نه از کفت زبان * ای هوارا تازه کرده درنهان * ایمانکی دل وجاندن تازه ایله زبان سوزندن تازه ایلمه زیرا تصدیق جنان اولمسه اقرار باللسان اولمزکه منافق ایمانیله مشترك اولور ای نهانده وباطنده هوای نفسی تازه ایلمش کمسه * مثنوی * تاهواتازه ست ایمان تازه نیست * کین هواجز قفل آن دروازه نیست * مادام که هواتازه وقوی درایمان تازه وکامل دکلدرزیرابوهوا اول دروازه نك قفلندن غیری دکلدریعنی هواکه نفسك ماسوایه محبتندن عبارتدرجناب خدایه واصل اولمغه مانع قویدرزیرااول دروازۀ حقیقتك هواقفلی کبیدرمادامکه هوازایل اولمیه باب حقیقت مفتوح اولمزوسالك جناب حقه وصول بولمز (مثنوی کردۀ تاویل حرف بکررا * خویش راتاأویل کن نه ذکررا * ای هواسنی اله اتخاذ ایدن وتأویل باطل سمتنه کیدن کمسه بکرکلمه یی تأویل ایلمشسن یعنی حقیقت معناسنه مطلع اولمیوب مقتضای هوای نفسك اوزره معنی ویرمشسن کندیکی قرآنه تأویل ایله قرآن وحدیثی دکل یعنی لازم وواجب اولان اولدرکه کندیکی اصلاح ایدوب حضرت قرآنه اویدوره سن وقرآنی مرادنفسك اوزره تأویل ایتمیوب حالی اوزره قویه سن پس بوکونه تأویل ایدنلره ومقتضای هوالری اوزره توجیه قیلنلره برسبیل توبیخ خطاب ایدوب بیوررلر * مثنوی * برهواتأویل قران میکنی * پست وکژشدازتو معنی سنی * ای تأویل باطل صاحبی هوالك اوزره قرآنی تأویل ایدرسن مراداللهومرادرسول الله صلی الله علیه وسلم اوزره تأویل ایلمزسن بلندوروشن معنی سندن الحق واکری اولدی یعنی قرآنك معناسی نفس الامرده عالی

وروشنند راما سن هوای نفسنك اوزره تأویل ایلدیكدن الحق واكری اولدی پس مكس وبول خری بو كونه كسه لره تشنیع وتفظیع ایچون علی طریق التمثیل ایراد ایدرلرتا كم كلام الهی تفسیر ایدنلر تأویل باطل جانبنه كتمیه لر وكندی رأییله دخی تفسیرا یتمیلركه (من فسر القران برأیه فلیتبوء مقعده من النار) حدیث شریفی قوت رویتله تفسیر وتأویل ایدنلر حقنده وارد اولمشدر بعض نسخه ده بو اوچ بیت واقع اولمشدر كه ترجمه سی بودر* مثنوی*
ماندا حوالت بدان طرفه مكس* كو همی پنداشت خود را هست كس* ای تأویل باطل صاحبی سنك احوالك اول عجیب مكسه بكزر كه اول مكس كندیسنی بركسه صاندی *مثنوی* ازخود او سرمست كشته بر شراب ذره خود را بدیده آفتاب* سز اول مكس سز كندیسندن سرمست اولمش شراب اوزره كندیسنك ذره سنی آفتاب كورمشدر یعنی كندینك ذره قدر فهم وادراكنی خورشید انور قیاس ایلمشدر *مثنوی* وصف بازان را شنیده در بیان كفت من عنقای وقتم بیكمان* بیان وتفصیلده طوغانلرك وصفنی اشتمش یعنی بازان عالم معنانك اوصاف واخلاقی بیان اولنان كتابلرده استماع ایتمش ومجرد زعم فاسدی كندی یه غلبه ایدوب بن كمانسز وقتك عنقاسی ام دیمش (زیافت تأویل مكس وركیك ظن او (مثنوی) آن مكس بربرك كاه وبول خر) همچو كشتیبان همی افراشت سر اول مكس صمان چوپی واشك بولی اوزره كشتیبان كبی باشنی یوجلدردی (مثنوی) كفت من دریا وكشتی خوانده ام* مدتی در فكر آن می مانده ام) اول مكس دیدی بن دریا وكشتی اوقومشم یعنی بول خره دریا وبرك كاهه كشتی اطلاق قیلمشم بر مدت آنك فكرنده قالمشم ونیچه ایام بو كاره مشغول اولمشم *مثنوی* اینك این دریا واین كشتی ومن* مرد كشتیبان واهل رأی زن* اشته بو دریا بول خره اشارتدر وبو كشتی برك كاهه اشارتدر وبن مرد كشتیبانم ورأی ایدیجی اهلم یعنی اول مكس بویله زعم ایلربرك كاهه اشته كشتی وبول خره اشته دریا دیو سویلر وكندویی برای زن كبی زعم ایلر وبو كونه تأویل باطل ایلر *مثنوی* بر سر دریا همی راند او عمد* مینمودش آن قدر بیرون زحد* دریانك اوستنده اول مكس صال سوردی بو قدر شیء كه مراد برك كاه وبول خر وكندینك وجودیدر اكا حددن زیاده وبیرون كورندی *مثنوی* بود بیحد آن چنین نسبت بدو* آن نظر كه بیند آنرا راست كو *بی حد وفراوان ایدی اول چینا كا نسبت یعنی اول بول خر مكسه نسبتله بی حد ایدی اول نظر كه اول بول خری راست كوره قنی یعنی هر شیء حقیقتیله كوره اول نظر مكس جنسندن قنده اولور اول نظر اولمز الا انسانده اولور* مثنوی* عالمش چندان بود كش بینش است* چشم چندین بحر هم چندینش است* مكسك عالمی اول قدر اولور كه آنك بینش ونظر ید رچشم بو قدر بحر هم اكا بو قدر در زیرا هر كسك ادراكی نه مقدار ایسه علمی دخی اول مقدار اولور واشیایی دخی اول مقدار ادراك قیلور پس مقالك مألنه وبو كلامسك نتیجه ومرامنه بو بیتله اشارت ایدوب بیورر *مثنوی* صاحب تأویل باطل چون مكس* وهم او بول خر وتصور خس* باطل تأویلك صاحبی مكس كبیدر آنك وهم وظنی بول خر وتصوری وتأویلی خسدر تصوریرا وخسست تقدیرنده در خس برك كاه معناسنه اولور تأویل باطل اولور قید ایلمری تأویل حقدن احترازدر كه تأویل حقی بیلمز الا الله وعلمده راسخ اولنلر بیلور *مثنوی* كر مكس تأویل بكذارد برای * آن مكس را بخت كرداند همای* اكر مكس رای واسطه سیله اولان تأویلی ترك ایلرسه اول مكسی طالعی هما ایدر یعنی اكر مكس مشرب اولان مؤول رأیله اولان تأویل باطلی ترك ایلیوب ثابت اولورسه انك طالع هما یونی اوج معناده انی هما پرواز ایلر پس تأویل ركیكدن قورتلوب بعده هرنه سویلرسه تحقیق سویلر بو هم وجهه درا كر مكس تأویل باطلی رأی ملیح وفكر صحیح ایله ترك ایلیه آنی بختی هما كبی عالی مرتبت ایلر *مثنوی* آن مكس نبود كش این عبرت بود* روح او نه در خور صورت بود* كش كه اش تقدیرنده در تقدیر كلام اول مكس اولمز كه اكا فكر صحیح ایله تأویل باطلدن عبور ایتمك وراه تحقیقه كتمك حالی میسر ومقدر اوله آنك روحی صورتنه لایق اولمز بلكه صورت عالمندن برتر وعالیتر اولور وانك ادراكنده عقول حیران قالور (تولیدن شیراز دیرآمدن خركوش (م ی) همچو آن خركوش كو بر شیر زد* روح او كی بود اندر خورد قد* مثلا اول خركوش كبی كه اوكندویی شیره اوردی یعنی شیره پنجه اوردی ومخاصمه ومقابله قیلدی آنك روحی جسمی قدنه لایق ایدی یعنی آنك روحی قد وصورتندن عالیتر وبرتر ایدیكه كندندن اقوی واعظم خصمله مقابله ایدوب آنی هلاك ایتدی *مثنوی* شیر میكفت از سر تیزی وخشم* كز ره كوشم عدو بربست چشم* شیر حدت وغضبی طرفندن كندیسنه ایتدیكه دشمن كوش یولندن چشمی بغلدی یعنی اول طائفه نك سوزلرنی استماع ایدوب كوزلرم بغلندی *مثنوی* مكرهای جبریانم بسته كرد* تیغ چوبینشان تنم را خسته كرد* جبریلرك مكرلری بنی بسته ومقید ایلدی انلرك اغاجدن تیغی بنی مجروح ایلدی یعنی انلرك صادق وصحیح اولمین سوزلری بنی خسته وشكسته ایلدی *مثنوی* زین سبب من نشنوم آن دمدمه* بانك دیوانست وغولان آن همه

تهدنصکره بن اول دمدمه‌یی اشتمزم وانلرك اقاویل مزوره سیله اضلال ایرایش ا تمزم بو جمله سی دیولرك وغوللرك
صداسیدر یعنی بونلرك بو جمله سوزلری شیطانلرك وغوللرك حیله ومکرله اولان کلام واداسیدر غول بیابانده برنوع
جندر که بعض کسه لره دوستی کبی صدا ایدوب انلری اضلال ایدرلر ایکنجی جلدده تحقیق مذکور اولمشدر *مثنوی*
بردران ای دل تو ایشان را مایست * پوستشان بر کن کشان جز پوست نیست * ای کوکل سن صبر وتوقف ایله انلری
برت انلرك پوستنی قوپار که انلر پوستدن غیری دکادر وفی الحقیقه عهدنه وفا ایلمز کسه لر محضا قشر وپوست منزله سنده
درکه شیر غضب الهی انلره من حیث المعنی بو کونه نیت ایلروبوبی وقالری طورسه هلاك ایله دیولسان حالله سویلر (م ی)
پوست چه بود کفتهای رنك رنك * چون زره بر آب کش نبود درنك * قشر وپوست ندر کونا کون مقالات ودورلو
دورلو کلماتدر آب اوزره اولان ذره کبی یعنی نقوش وارقام کبی که انك درنك وقراری اولمیه *مثنوی* این سخن
چون پوست ومعنی مغز دان * این سخن چون نقش ومعنی همچو جان * بو سوزسو بلنور پوست کبی بیل ومعنایی ایچ
کبی بیل بو سوز نقش کبیدر ومعنی اکا جان کبیدر معناسی اولمین سوز قالب بی جان کبیدر کذا کالفظ مهمله دیرلر واکر
رضای خداوند ورضای رسوله موافق اولمزسه ا کاما لایعنی تعبیر ایدرلر *مثنوی* پوست باشد مغز بد را عیب
پوش * مغز نیکو را زغیرت غیب پوش * پوست پرامز ایچون عیبنی ستر ایدیجیدر کذلك الفاظ وعبارات
کشینك درونك عیبنی اورتجیدر ولهذا قال علیه السلام العلم والمال یستران کل عیب ا بو مغزی غیرتدن غیب
اورتجیدر غیبدن مراد بونده غیب هویت الهیه در یعنی حضرت غیب مطلق کمال غیرتدن مغز نغز صاحبی اولان
ولیلری دیدهٔ ناسدن ستر ایدیجیدر که بونلرك جمال جانلرنی وکمال عرفانلرنی خلق عالم کوره مزلر والطافت
درونلرینه نظر ایده کوره مزلر اما انلر که مغز بد صاحبلریدر علم ومال وقیل وقال اکرچه انلرك فساد درونی عیون
عوامدن ستر ایلمش در لیکن دیدهٔ خواصدن عیوب وقباحتلری مستور وپوشیده اولمشدر *مثنوی*
چون قلم از باد بد دفتر ز آب * هرچه بنویسی فنا کردد شتاب * چونکه قلم باددن دفتر آبدن ایدی هرنه یازرایسك
فوری فنا ومحو اولور *مثنوی* نقش آبست ار وفا جویی از ان * باز کردی دستهای خود کزان * بی معنی اولان سوز
فی المثل نقش ایدرا کراندن وفا وبقا استرایسك کیرودونرسك کندی اللریکی ایصریجی اولدیغك حالده *مثنوی
باد در مردم هوا وارزوست * چون هوا بکذاشتی پیغام هوست * اکر باددن مراد طوترایسك انسانك وجودنده
هوا وآرزودر چونکم هوایی قویه سن وخدانك امرنه اویه سن هوانك خبریدر یعنی چونکم هوای نفسانیه یی ترك
ایلیه سن هویت الهیه نك الهام وکلامی مرتبه سیدر وحضرت حقله مکالمهٔ خوش ایلمك وخبر الحق وآنی مشاهده
قیلمق مقامیدر *مثنوی* خوش بود پیغامهای کردکار * کوز سرتا پای باشد پایدار * حق تعالینك پیغاملری
خوش ولطیف اولور زیرا که او پیغاملر باشدن آیاغه دکین یعنی اولندن آخرنه دکین پایدار وبرقرار اولور پس کرکدرکه
ترك هوا ایده سن وطریق حقه کیده سن تا الهام حقه لایق اوله سن وپیغام خدایی کوش وهوشله استماع ایلمکه
استعداد بوله سن ومقام امنه وبقایه واصل اوله سن *مثنوی* خطبهٔ شاهان بکردد وآن کیا * جز کیا وخطبهای
انبیا * شاهلرك خطبه سی واول سلطنت ودولتلری بالکلیه متبدل اولور انبیای عظام علیهم
السلامك خطبه لرندن وسلطنت ودولتلرندن ماعداسیکه بونلر متبدل ومتغیر اولمزباقیدر *مثنوی* زانکه بوش
پادشاهان از هواست * بار نامه انبیا از کبریاست * از درمها نام شاهان بر کنند * نام احمد تا ابد بر می زنند * زیرا
پادشاهلرك هیبت وشوکتی هوادندر انکچون متبدل وفانی اولور انبیای عظامك اجازت نامه سی کبریادندر یعنی
انبیانك حکومت نامه سی وتصرفی عظمت وکبریا صاحبی اولان خدای تعالیدندر حق تعالینك کبریا الغنه
نیجه فنا وزوال کلمزسه انبیانك دخی اولولغنه اویله زوال کلمز اقچه لردن شاهلرك نامن قوپررلر یعنی سکه لرنی تغییر
ایدرلر اما حضرت احمد علیه السلامك نام شریفنی تا ابدی اوررلر یعنی بعض سیم وذهبدن لوحه لر اوزره تبرکا وتیمنا آنك
نام شریفنی تا قیامته دکین نقش ایدوب قزرلر ویا خود کاغددن صحیفه لر اوزره دائما نهایته دك کاتبلر انك
اسم لطیفنی یازرلر پس نام احمد همیشه مضروب اولقدن خالی اولمز پس بوراده بر سؤال لازم کلور که دینله مقدما دیدیکز
ایدیکه انبیای عظام علیهم السلامك دولت وخطبه لرندن ماعدا شاهلرك دولت وخطبه لری بالکلیه متبدل ومتغیر
اولور وانلرك نامه لری درملردن زوال بولور پس سلفده کلان انبیانك شریعتلری دخی منسوخه اولدی وا کثرینك نامه لری
دخی نامعلوم قالدی ونابدید اولدی پس جز کیا وخطبهای انبیا دیو شاهلرك خطبه وسلطنتندن انلرك خطبه سی
وسلطنت ونامه لرینی استثنا ایلمك نیجه صحیح اولور بو سؤال مقدره جواب ویروب بیوررلر *مثنوی* نام احمد نام جملهٔ
انبیاست * چونکه صد آمد نود هم پیش ماست * حضرت احمدك نام شریفی جمیع انبیانك نامیدر یعنی انك اسمی

جميع انبياء عليهم السلامك اسمنك مجمعی وانك شريعتی جميع انبيانك شرايعنك خلاصه وا كمليدر وانك حقيقتی جامع
جميع حقايق وانك روح شريفی جميع ارواح وعلومه حدايق كبيدركه جمله‌يی محيطدر چونكه انك اسمی ذكر اولنه جميع
انبيانك وجمله اوليانك واصفيانك اسملری ذكر اولنمش كبيدر مثلا چونكم يوز كلدی طقسان هم بزم قتمزده درزير ايوز
اعدادلك اكمليدر مادونده اولان عددلر بونك تحت حكمنده داخلدر وفی الحقيقه يوز ديسلك طقسان وسكسان ويتمش
واتمش تا احده وارنجيه دك جمله‌سی بو يوزلك ايچنده موجوددر يوز بو جمله‌يی محيطدر پس حضرت احمد عليه السلامك
نامی وشرعی وحقيقتی بوكا كوره قياس ايله كه انك ذكر اولنمسی جمله نك ذكر اولنمسی معنی اولور (هم در بيان مكر
خركوش * مثنوی * در شدن خركوش پس تأخير كرد * مكرها با خويشتن تقرير كرد * خركوش شيره كتمكده
چوق چوق تأخير ايلدی شيره ايده جك مكری اولا كنديسنه تقرير ايلدی (م ی) در ره آمد بعد تأخير دراز * تا بكوش
شير كويد يك دو راز) دراز ووافر تأخيردنصكره خركوش يوله كلدی تا شيرك قولاغنه بر ايكی رازديه خركوشدن مراد بونده
عقل معاددر عقل معاد صاحبلرينك بركاره شروع ايلمك وقتنده تأنی وتدبيرلری بوكونه اولور هر شيئك آخرنی اول تفكر
وتصور ايدوب اندنصكره اكا شروع ايدرلر * مثنوی * تا چه عالمهاست در سودای عقل * تا چه با پهناست اين
دريای عقل * عقل سوداسنده نه عالملر واردر عقل درياسنده نه عجب وسعتلر واردر سودای عقل بونده عقلك
قارلتيسنده يعنی وجودنده ديمك اولور * مثنوی * صورت ما اندرين بحر عذاب * می دود چون كاسها بر روی آب
مثلا بزم صورت ووجوديز بو شيرين درياده كه مراد دريای عقلدر بلرو حركت ايلر آب اوزره اولان كاسه لركبی * مثنوی
تا نشد پر بر سر دريا چو طشت * چونكه پر شد طشت در وی غرق كشت * تا كم بزم صورتمز كاسه‌سی آب عقلدن
پر اولميه دريا اوزره لكن كبيدر چونكه طشت آبله پر اولدی درياده غرق اولدی يعنی مادامكه بزم وجودمز كاسه‌لری آب
عقلدن طولميه وآنك اسرار لطافتندن پر اولميه عالم صورت سيرندن خالی اولمز ونقوش والوان كورمكدن فارغ كلمز اما
شول دمكه عقل ايله پر اوله وآنك معانی واسراريله طوله عالم صورتدن كذر ايدر رود دريای عقلك عمقنه كيدر واسرار عالم جبروتی
مشاهده قيلور وبحر لاهوته مستغرق اولور حتی واروب عقل كل مرتبه‌سنی بولور * مثنوی * عقل پنهانست
وظاهر عالمی * صورت ما موج يا ازوی نمی * عقل درياسی پنهاندر وظاهر اولان بر عالمدر ويا خود عالمه منسوب اولان
ظاهردر ويا خود بو صورت عالمی ظاهردر ديمك اولور بزم صورتمز فی المثل اول دريادن بر موج ويا بر نمدر (مثنوی)
هر چه صورت می وسيلت سازدش * زان وسيلت بحر دور اندازدش * هر نسنه‌يی كه صورت وتن اول دريايه وسيله
وواسطه دوزر بحر عقل اول وسيله اجلندن اوتری صورت وتنی كنديدن ايراغ آتار يعنی صورت وتن دريای عقل كه واصل
وداخل اولمق ايچون هر نه شيئيكه وسيله دوزرسه اندن دور اولمغه سبب اولور پس اكا موصل اولان وسيله ينه كندی نوری
اولور آنی غيرلك ادراكی ايچون وسيله قيلسلك ممكن اولور اما غيری انك وصول وادراكی ايچون وسيله قيلسلك انك ادراكندن
محروم قالور پس كندی ذاتنی بيلان وربسنی دخی مشاهده قيلان اول نور الهيدر واكا كا واصل اولمق مراد ايلرسلك
عقلكی وسيله ايله كه جزؤ كله وسيله اولمغه ممكن اولور * مثنوی * تا نبيند دل دهنده راز را * تا نبيند تيردور انداز را)
تا صورت مرتبه‌سنده اولان كوكل رازويريجی كورميه تا ايراق آتيجينك اوقنی كورميه دور انداز وده‌هنده رازدن
مراد خدای تعاليدر تيردن مراد واسطه وسببدر تقدير كلام مادامكه كوكل رازويريجی كورميه وايراق آتيجينك
سبب وتدبيری تيرينه نظر ايركورميه بوندن اولی معنی تيردور اندازه مضاف اولميوب نبيندلك فاعلی اولمقدر بو تقدير
اوزره تيردن مراد صورت مرتبه‌سنده اولان دل ويا خود مجرد حقدن دور اولنلك وجودی اولور وتقدير معنی بويله ديمك
اولوركه مادامكه كوكل رازويريجی كورميه ودخی تير كندويی ايراق آتيجی كورميه يعنی مادامكه تير كبی اولان دل
ويا وجود غافل بعيد ايديجی وايراق آتيجی فاعله نظر ايركورميه جواب بو بيت اولور (مثنوی) اسب خود را ياوه داند
وز ستيز * می دواند اسب خود در راه تيز * اول وجود غافل كنديسنك آتنی ياوه وضايع اولمش بيلور وعناد وجدالدن
كنديسنك آتنی يولده تيز يلديرر اسبدن مراد حقدن غافل اولان كسنك عقل وروحيدركه دائما اكا سواردر (مثنوی)
اسب خود را ياوه داند آن جواد * اسب خود اورا كشان كرده چو باد * اول جواد كنديسنك اسبنی ياوه وكم بيلور وحال
بوكه كنديسنك آتی آنی چكيجی ويليجی ايلمش * مثنوی * در فغان وجست وجو آن خيره سر * هر طرف پرسان وجويان
در بدر * اول سراسيمه وسركردان غلط ايدوب فغان وطلبده در قپو به قپو هر طرفه بليجی وطلب ايديجيدر وبويله
ديجيدر (مثنوی * كان كه دزديد اسب ما را كو وكيست * اين چه زير ران تست ای خواجه چيست * كه اول كسنه كه
بزم اسبمزی اوغورلادی قنی وكيمدر يعنی شول كسنه كه كندی روحندن وعقلندن خبردار اولميه وعالم ارواح
وعالم عقولك وجبروت وملكوت ديدكاری عالملرك طلبنده اوله اول كسنه كندی راكب اولديغی آتی حالا اكا راكب

ایکن ضایع ایلدم دیوطن ایلمی کیدرپس بوکونه کسیه دیمك کرکدرکه بواسب که سنك اویلوغك التنده در
ای خواجه ندر یعنی بو عقل وروحکه سن اکا راکب سن واول سنی حاملدر بونه درد یمك کرك اول کندی حقیقتندن غافل
اولان واسبنی یاوه زعم قیلان کسیه دیسك بو سنك سوار اولدیغك اسب نه در (مثنوی) اری این اسبست لیکن اسب کو
باخود آی ای شهسوار اسب جو * نعم بو اسبدر لیکن اسب قنی دیر ای اسب طلب ایدیجی شهسوار کندیکه
کل یعنی اکر برحقیقتندن غافل اولان کسیه بوسنك راکب اولدیغك عقل وروحکدر که حالا سنك ملککده در وسن
آنی طالبسن دیسك دیرکه بلی بو عقل وروحدر ولیکن عالم عقل وعالم روح قنده درکه بن آنك طالبی یم پس اکا دیمك
کرکدرکه ای شهسوار اسب جو غفلتی ترك ایله ورکندیسکه کل تا کم حقیقتکی کوره سن عالم ارواح دیدکاری کندی
روحکده وعالم عقول وجبروت دیدکاری کندی عقلکده وعالم لاهوت دیدکاری کندی سرکده مشاهده قیله سن
وهو معکم اینما کنتم) رموزنه عالم اوله سن که بو جمله بی سندن دور دکلدر * مثنوی * جان زپیدائی ونزدیکیست کم
چون شکم پرآب ولب خشکی چو خم * نفخهٔ الهی اولان جان انسانه کمال ظهورندن وغایت قربندن کم وپنهاندر
انسان برکوب کبیدر درونی آب حیات ایله پرو بیرونی آبدن خشك وخالیدر پس حقیقت نظری ایله نظر اولنسه جان جان
انسانه جان وجنانندن دخی اقرب واظهردر برمقتضای * ونحن اقرب الیه من حبل الورید * وبرمقتضای (واعلموا
ان الله یحول بین المرء وقلبه) وبرمقتضای (وفی انفسکم افلا تبصرون) نهایة ما فی الباب شدت ظهوری اکا
تقابدرسه کم تنك حیات وقیامی جانیله در پس جانك حیات وقیامی دخی جانانیله در معلوم اولدیکه هرحالده انسان
جاندن وجاناندن ایرو دکلدر ولیکن اکثر انسان بو معنانك مشاهده سنه قادر دکلدر انکچون حضرت مولانا قدس الله
سره العزیز بو خصوصده الوان ایله نوری تمثیل ایلدیلر تا معلوم اوله که الوانك ظهوری نورك وجودنده متوقف ایکن ونور
الواندن اظهر ایکن الوان مشهود ونور اکثر ناسه نسبتله مفقوددر (مثنوی) کی ببینی سرخ وسبز وفور را * تا نه بینی پیش
ازین سه نور را * لیك چون در رنك کم شد هوش تو * شد زنور آن رنکها روپوش تو * چونکه شب آن رنکها مستور بود *
پس بدیدی دید رنك از نور بود * وجود الوان مذهب شیخ ابو علی سینا ده وظهور الوان بعضلر مذهبنده وجود نور
واسطه سیله در پس الوانك ظهوری اوچ نوع نوردن ایکیسی اولمینجه اولماز اولا نور بصر ثانیا نور شمس وقمر ثالثا اکر کیجه
ایسه نور چراغ انوردر پس معنای بیت سن سرخ وسبز وفور رنکلی شیلری کورورسن یعنی جمیع الوانی نیجه مشاهده
قیلورسن تا بو الواندن اول اوچ نوری سن کورمیه سن یعنی البتته بو اوچ کونه نوردن ایکیسی اول سکا حاصل اولمشدر
اندنصکره سن الوان واشکالی کوردك ولیکن چونکم سنك هوشك رنکلرده مستغرق وکم اولدی اول رنکلر سکا
نوردن حجاب وروپوش اولدی وسیران الوان واشکالسنی مشاهدهٔ نوردن غافل قیلدی چونکم کیجه کلدی واول
رنکلر مستور اولدی پس کوردککه رنکی کورمکلك نوردن اولدی امدی ظهورات اشیا نور خدا ایله در زیرا هرنکم
ظاهر فی نفسه ومظهر لغیره در اکا نور تسمیه اولنور پس جناب حق جل شأنه نفسنده اسما وصفاتیله ظاهر ومظهر
جمیع مظاهردر پس بو اجلدن انك اسماء حسناسندن بری نوردر (وفی حدیث ابی ذر قال سألت رسول الله صلی الله
علیه وسلم هل رأیت ربك قال نور انی اراه بو حدیث اوچ وجهله قرأت اولنور فتح همزه وکسر همزه ویاء نسبیله ایکی
وجه اوزره بر نوردرکه ویاخود نوره منسوبدرکه بن انی کورورم دیمك اولور پس وارثان انبیا وواصلان حقیقت هدی
دخی ما رایت شیأ الا ورأیت الله قبله فحواسنجه هرنیه نظر ایتسه لر ابتدا خدایی کورورلر اندنصکره نور خدا ایله اشیایی
مشاهده قیلورلر ومؤثردن اثری بولورلر کما سأل الاعرابی النبی صلی الله علیه وسلم قال علیه السلام بم عرفت الله
قال عرفت الاشیاء بالله ای بنور الله وهدایته لا بواسطة الاشیاء پس کروه مستدلین بونلرك عکسیدرکه انلر اثردن مؤثره
استدلال قیلورلر وصانعی صنعله بیلورلر بو طائفه اول الوانی کوروب بعده نورك وجودنه انکله استدلال قیلان کبیدر
واولکی طائفه نورك وجودیله الوانی کورن کبیدر میز بینهما فاین هما * مثنوی * نیست دید رنك بی نور برون * همچنین
رنك خیال اندرون * این برون از آفتاب واز سها * واندرون از عکس انوار علا * خارجده اولان نور سبز رنك واشکالی
کورمك میسر اولمدی که ظلمتده الوان واشکال ظهوره کلمدی همچنین درونك خیالنك رنکی واحوالنك نوری دخی
بی نور درون ممیز اولمدی ونافع اولان مضر اولندن فیصل بولمدی الوان واشکال بیرونی بصر ایله کوریلور خیال واحوال
درونی بصیرت ایله بیلنور ونور بصیرتله فرق اولنور بو نور برونی آفتاب وسهادن یعنی نیران ظاهردندر ونور درونی عکس
انوار خدادن واثر صفات اعمادندر پس اصل نور نور بصیرتدر ونیجه وجوهشی ایله نور شمس وقمردن ونور بصردن دخی
افضل واقوادر زیرا قوت باصره کندی نفسنی وادراکنی وهم آلتنی که قلب ودماغدر ادراك ایلمز کلیات وجزئیاته
وموجودات ومعدوماتی دخی ادراك ایلمز وبواطن اشیایه نافذ اولور پس نور شمس وقمرده ونور بصرده بو خصلت وهنر

بوقدر ایله اولیجق اصـل نوردیمك بو کا صحیح اولور * مثنوی * نورنور چشم خود نور دلست * نورچشم از نوردلها حاصلست * نورچشم شول قوت باصره درکه جمیع چشمی اولان حیوانات ده بونورچشم موجود و حاصلدر بلا انضمام نورقلب پس حیوانات انکچون هر نه یی کورسه لر طبیعتلرینه ملایم اولانی احساس ایلمکدن غیری نه ایدوکن حقیقة بیلمزلر پس نورنورچشم بونلرده و نور بصرتی اولین آدملرده بوقدر زیرا نورنورچشم خود نور دلدر نورچشم ایسه کوکلك نورندن حاصلدر یعنی عند الرؤیة مدرکه اولان نورچشم نورقلوبدن حاصلدر و یا خود قوت باصره نك وحواس ظاهره نك نشو و نماسی رئیس جمیع اعضا اولان قلبدندرکه هر حسك اکا اتصالی و آندن استمدادی واردر بو تقریبله نورچشم نوردلدن حاصلدر * مثنوی * باز نورنوردل نورخداست * کوز نور عقل و حس پاك وجداست * کیرو بونلرکبی کوکلك نورینك نوری نورخدادر یعنی نوردلکه قوت عاقله در اکا نورخدا منضم اولمقسزین هر انسانده موارد ردون الجانبین استعدادلری مقداری پس نورخدا که عقل و حس نورندن پاك وجدادر چون نورقلبه منضم اولسه انکله معرفة الله حاصل اولور واسما وصفاتی بیلور و مراتب الهیه یی تمییز و ادراك قیلور و بی یسمع و بی یبصر مرتبه سنی بولور حتی هر اعضاسی نورخدا ایله (واشرقت الارض بنور ربها) مقتضاسنجه منور اولدقدنصکره کندولی عین نور خدا بولور نته کم حضرت پیغمبر علیه السلام دعالرنده بو معنایه اشارت قیلوب بیوررلر (اللهم اجعل فی قلبی نورا وفی سمعی نورا وفی بصری نورا وعن یمینی نورا وعن شمالی نورا وفوقی نورا وتحتی نورا وامامی نورا وخلفی نورا واجعل لی نورا * مثنوی * شب نبد نور وندیدی رنکها * پس بضد نور پیدا شد ترا * دیدن نورست وانکه دید رنك * وین بضد نوردانی بی درنك) پس الوان واشکالك کورلمسی نورله در چونکم کیجه نور اولمدی رنکلری کورهمدك پس نورك ضدی سببیله سکا نور پیدا اولدی امدی اول نوری کورمکدر اندنصکره رنکی کورمکدر و بو معنایی یعنی اول نوری کوروب صکره رنکی کورمکی نورك ضدیله بیلورسن بلا فکر و توقف که بونی بیلمك بدیهیاتدندر ملاحظه و نظره محتاج دکلدر مثنوی * رنج و غم را حق پی آن آفرید * تا بدین ضد خوش دلی آید پدید * رنج و غمی حق سبحانه و تعالی انکچون خلق ایلدیکه تا بو ایکی ضد سببیله خوش دللك ظاهره کله که هر شیء ضدیله منکشف اولور مثلا اکر کیجه اولمسه بلنمزدی که نهارنه در روشنا اولمسه معلوم اولمزدیکه بهارنه در فقر و غنا اولمسه سلامت و غنایی کم بیلوردی سقامت اولمسه صحتی کم بیلوردی و حیات اولمسه موتدن کم اکاه اولوردی یا خود ظلمت اولمسه نور و قوت اولمسه فتور بیلنوریمیدی والم اولمسه حضور و غم اولمسه سرور بولنوریمیدی البته نقمت نعمتی مظهر اولور و ذلت عزتی و زحمت راحتی تبیین قیلور اعلا پستی ایله بیلنور و هستی نیستیده کوریلور (بیت) هستی اندر نیستی بتوان نمود * مالداران بر فقیر آرند جود * وقس علی هذا سائر الاضداد * مثنوی * پس نهانیها بضد پیدا شود * چونکه حق را نیست ضد پنهان بود * فاذا کان کذلك الاشیاء تبین باضدادها لخواسنجه نهانیلر ضدیله عیان اولور چونکم حقه ضد یوقدر نهان اولور پس باء عربیله او قعقده جائزدرکه چوق نهانیلر ضدیله پیدا اولور چونکم حقك ضدوندی یوقدر پنهان اولوردیمك اولوره ی جناب حقك وجودده شریك وندی واولوهیتده مقابل و ضدی یوقدر که بواسطه تضاد و قابل ظهوره کله بلکه جمیع اوصاف متضاده و اسماء متقابله ایله مرایای کائنات و مجالیء موجوداتده متجلیه اولان حضرتدر (بیت) وما هی الا ان بدت بمظاهر * فظنوا سواها وهی فیهم تجلت * وغایت خفاسی کمال ظهورندندر و نهان اولمسی زیاده عیان اولمسندندر انکچون * بیت * ای تو مخفی در ظهور خویشتن * وی رخت پنهان بنور خویشتن دیمشلردر * مثنوی * که نظر بر نور بود آنکه برنك * ضد بضد پیدا بود چون روم و زنك * پس بضد نور دانستی تو نور * ضد ضد را می نماید در صدور * نور حق را نیست ضدی در وجود * تا بضد او را توان پیدا نمود * زیرا نظر اول نوره اولور اندنصکره رنکه اولور اویله اولیجق ضد ضدیله پیدا اولور رومی و زنکی کبی پس ضد نورله بیلدك سن نوری زیرا ضد ضدی کوستررصدورده بویله اولیجق نور حقی بو کونه استدلال قیلمق ممکن دکلدر زیرا حق تعالی حضرتلرینك نورینك وجودده ضدوندی یوقدر تا کم ضدی ایله آنی پیدا و هویدا کوسترمك ممکن اوله زیرا نوری ظلمتك ضدی اولان نوردکلدرکه آنك نورنی ظلمتله بیله سن و وحدتی کثرتك مقابلی اولان وحدت دکلدرکه وجود مقیددن وجود مطلقی آیبروب اکا بو استدلال ایله عارف و واقف اوله سن اکر نظر حق دیله بقارسك بر وحدت کوررسنکه جمیع کثراتله روغما اولمش و بر حقیقت بولورسنکه جمله اضداد و اختلافاتله ظهور قیلمش ومع هذا بو کثرات و مظاهرا کامحل و مکان دکلدر (مثنوی) لاجرم ابصارما لا تدرکه * وهو یدرك بین تو از موسی و که * سورۀ انعامده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (لا تدرکه الابصار) ای لا یحیط به الابصار لانه لطیف جلیل عن ادراکها وکیف تدرکه وهی لا تدرك انفسها التی هی نور منه (وهو یدرك الابصار) لاحاطته بکل شیء ولطف ادراکه پس بو بیتك معناسی لاجرم بزم کوزلریمز

اول اللهيى ادراك واحاطه ايدەمز نفى ادراك نفى رؤيتى مستلزم دكلدر زيرا ادراك احاطه به ديرلر حق تعالى احاطه اولمقدن منزهدر واول الله بزم ابصاريمزلك جميعنى ادراك ايلر بزم بصرلريمز آنى ادراك ايلمك خصوصنى سن كورموسى عليه السلامدن وكوه طوردن كه جبل طوره رب موسى عليه السلام تجلى قيلدقده كوه طورمدكولك ومتلاشى اولوب وحضرت موسى عليه السلام مغشى عليه يقيلوب عقلى كيدوب بعد الافاقه (سبحانك تبت اليك وانا اول المؤمنين) ديو جناب حقى بو بصرله ادراك اولنمقدن تنزيه قيلدى (مثنوى) صورت ازمعنى چو شير ازبيشه دان * يا چو آواز وسخن زانديشه دان * اين سخن واواز از انديشه خاست * تو ندانى بحر انديشه كجاست * ليك چون موج سخن ديدى لطيف * بحر ان دانكه باشد هم شريف * يعنى لاجرم بزم ابصاريمز آنى كورمديكى من حيث ذاته درلامن حيث صنعه وآثاره اكرچه عالم معنى بو كوزايله كورلمز اما معنا صورتده ظهور ايلديكى جهتدن صورتدن معنايه عارف اولورسن وآثاردن مؤثرى بيلورسن نته كم تمثيل بيوررلر مثلا معنى عالمندن صورت عالمى بيشه دن شيركبى بيل نته كم شير مشيستانده نشو ونما بولوب واندن چيقوب ظهور ايدركاوب بنا كا عودت ايدر كذلك بو صورت عالمى دخى مشيستان معنادن نشو ونما بولور واندن ظهوره كلور وينه اكا رجعت قيلور ياخود صورت عالمى انديشه دن حاصل اولان سخن وآوازكبى بيل كه معنى عالمى فكر وانديشه كبيدر وصورت عالمى صوت وسخن كبيدر كوركه بو سوز وبو آواز انديشه دن قالقدى وحاصل اولدى مع هذا سن بيلمزسنكه بحر انديشه نه مكانده دركه انسانه نه داخل ونه اندن خارج ونه منفصل ونه متصلدر وليكن بحر موج سخنى چونكم كوردكه لطيفدر آنك بحرنى دخى هم بيلورسنكه شريفدر زيرا الجرعة تدل على الغدير والحفنة تدل على البيدر الكبير فحواسنجه اثردن مؤثره استدلال اولنور وجزؤدن كله استشهاد وانتقال قيلنور فقس على هذا عالم الصورة وعالم المعنى والصنع مع الصانع الاعلى * مثنوى * چون زدانش موج انديشه بتاخت * از سخن واواز او صورت بساخت * از سخن صورت براد وبازمرد * موج خودرا باز اندر بحر برد * صورت از بى صورتى آمد برون * بازشد كانا اليه راجعون * چونكم عقل ودانش بحرندن موج انديشه تصور اولوب حلقوم ومخارج جانبنه چابدى واول تصورات ذهنيه مرتبه مخارجده حروف وكلمات لباسن كيوب سخندن واول سخنك آوازندن صورت دوزدى والفاظ وعبارات شكلن بغلدى سوزدن صورت طوغدى ومعنى حاصل اولدى وكيرو اولدى وزائل اولدى زيرا حروف وكلمات اعراض سياله كبيدركه ايكى زمان باقى قالمزپس بحكم كل شئ يرجع الى اصله موج سخن كيرو بحرينه كتدى كذلك جميع صورت بى صورتلك عالمندن كه عقل كل عالميدر نفس رحمانى كبى معانى اسماء الهيه يى اظهار قيلدى كيرو اكا كتدى يركه موجودات ممكنه برجلەمز تحقيقا اكا راجعلرز * مثنوى * پس ترا هر لحظه مرك ورجعتيست * مصطفى فرمود دنيا ساعتيست * جمله عالم مى شود هر دم فنا * باز پيدا مى نمايد در بقا * هست عالم دائما در سير وجلس * نيست خالى يك نفس از خلع ولبس * پس اى سالك اكر نظر حقيقت ايله بقسك هر لحظه سكا مرك ورجعت وارد روهر آنده اعدام وآنك امثالى ايجاد مقرردر وهركس دخى همچنان آنا فانا موت وحياتده درليكن تجدد امثال وتعاقب اشكال ايلديكيچون اكثر محجوبلر بو سردن غافلدر وبو معنى (بل هم فى لبس من خلق جديد) آيتنك معناى حقيقيسندن دخى حاصلدر پس افراد ممكناتدن هر برفرد دائما خلع ولبسده وفنا وبقاده دررلر بو نكته يى اشعار ايچون حضرت مصطفى عليه السلام الدنيا ساعة بيوردى مدت دنيا برساعت اولنجق برآدمك عمرى اول ساعتدن بردم اولور نهاية ما فى الباب اول بردم سرعت انكيزى صنع خدا ممتد كوستر اما كلمح بالبصر اوهو اقرب در عند اهل الله كما قال الله تعالى فى امر الساعة (وما امر الساعة الا كلمح بالبصر او هو اقرب * مثنوى * فكر ما تيريست از هو در هوا * در هوا كى پايد آيد تا خدا * تو ندانى بحر انديشه كجاست * بيورمشلردى وبحر انديشه يه مناسب برقاچ ابيات شريفه دخى ادا بيوروب وخلع ولبس سرنى دخى مناسبتله ذكر قيلدقدنصكره بحر انديشه يى ومنبع فكر وهر بيشه يى بيان ايدوب بيوررلركه اى طالب اسرار الهى بزم فكر وانديشه مز كويا بر تيردر هويت ذات الهيه دن هواى وجود انسانيه ده اول تير فكر بحنى اكلنور تا ينه خداى تعالى يه كلور پس دمبدم سهام افكار وافهام هويت الهيه دن هواى قلوب انسانيه يه رمى اولنور ينه جوانبنه عودت ايلر كذلك دنيا وما فيها نقدر وار ايسه هر آنده حق جانبندن نفس رحمانيه واسطه سيله هر شيئه وجود اعطا اولنور وينه مقتضاى احديت وقهاريتله انلردن سلب واخذ اولنور نته كم بو معنايه اشارت ايدوب بيوررلر (مثنوى) هر نفس نو مى شود دنيا وما * بى خبر از نو شدن اندر بقا * هر طرفة العينده كهنه ونو اولور بو دنيامز دەوحى اولور بو اشيا وبزه راند بو دنيانك كهنه ونو اولمسندن بى خبرز بقاى صورتده كه بو جهانك صورتا بر نوع اوزره اولان بقاسندن وتيره واحده

اوزره اولان قيامتدن قياس ايلرزكه بو عالم لحظة فلحظة كهنه وجديد اوليه حال بوكه هر آنده نيست وهست اولقده در
بو محلده توضيح معنى وتحقيق نحوى بودركه اسماء الهيه ايكى قسمه منقسمدركه اول انفسيه وقهريه در بو جمله سى هر آنده
دركار وبر عملدركه هيچ برينه تعطيل ممكن دكلدر پس حقايق امكانيه دن هر برشئ وجوده كلسه درحال رحمت رحمانيه
آنى اخذ ايدوب اكا افاضهٔ وجود ايلر پس احديت حقيقيه كه اقتضاى انقهار تعينات واستدعاى اضمحلال كثرات
ايلر درحال اول وجودى نفسندن خلع وسلخ ايلر همان دم رحمت رحمانيه اسلوب سابق اوزره اكا افاضهٔ وجود
ايلر نه وحدت حقيقيه آنى اندن سلب واخذ ايلر فعلى هذا جميع اشيادا ئما اعدام وايجاد وافنا وابقا اوزره اولوب
دنيا وما فيها هردم كهنه ونو اولمقدن خالى دكلدر پس بو جهان وكون ومكان اعراض سياله كبى اولديسه بو جمله دن
عمر انسانى ماء جارى يه تشبيه ايدوب بيوررلر * مثنوى * عمر همچون جوى نونو مى رسد * مستمرى مى نمايد در جسد
آن ز تيزى مستمر شكل آمدست * چون شرر كش تيز جنبانى بدست * عمر انسانى آب روان كبى طورمز نونو
يتشوب جريان ايلر بو درحال هردم كه كذشته اوله نفس رحمانى افاضهٔ عمر ايلر بو جهتدن جسد انسانيده عمر مستمر
دائما كورينور متجدد الامثال ومتشابه الاشكال اولديغيچون اما كمال سرعت سريانندن وبغايت تيز جريانندن
اول عمر مستمر الشكل كلمشدر وحس انده غلط ايدوب آنى طول ودراز عمر صانمشدر مثلا شول برشاخ اوزره بر آتش پاره
كبى كه سن آنى الكله تيز تيز تحريك ايده سن يا دائرهٔ مدور وياخود بر خط مستقيم كورينورتهكم بو معنانى تفهيم
ايچون تكرار نقطهٔ جواله ناريه يى تمثيل ايدوب بيوررلر * مثنوى * شاخ آتش را بجنبانى بساز * در نظر آتش نمايد
بس دراز * يعنى بر آتشه مضاف شاخ سوخته يى كندى صنعكله وكاركله تحريك ايلسك نظرده زياده طول ودراز آتش
كورينور كه نقطهٔ ناريهٔ جواله نك ياكرى الشكل كورنمسى وياخود خط مديد مرئى اولمسى مقرر ومحققدر نته كم
دينلمشدر * قطعه * رو نقطهٔ آتشين بكردان * تا دائرهٔ ازان نمايد * اين دائره غير نقطهٔ نيست * ليكن بنظر چنان
نمايد * مغالطهٔ حواس ظاهره وباطنه چوقدر وحواس مدركاتك حقيقت ونفس الامره اطلاعى يوقدر لاسيما
قوت واهمه وقوت خياليه نك اكثر كوروب بيلديكى برعكس وغلطدر نته كم بو حس ظاهر سرابى معدومى موجود
وقطرهٔ ناريه يى خط ممدود كورر ونقطهٔ جواله يى دائره زعم قيلور كذلك احول دوبين صورت دائرهٔ موجودات ممكنه ده
تجدد تجليات غير متناهيه الهيه ظاهره اولان نقطهٔ وحدتى ممتاز ندن غيرى كوروب وكثرات وتعينات نفس الامرده
امر اعتبارى ايكن حقيقة وجودى وار زعم ايلر حال بوكه عند اهل الشهود دائرهٔ سوهومى كبيدر * قطعه * اين
نقطه ز كردشى كه دارد * بر صورت دائره بر آيد * بكذار خيال ووهم بنكر * تا دائره نقطه نمايد * مثنوى * اين
درازى مدت از تيزى صنع * مى نمايد سرعت انكيزى صنع * طالب اين سر اكر علامه ايست * نك حسام الدين كه
سامى نامه ايست * بو بيت سؤال مقدره جوابدر كه اكر عمر انسان بر آن ومدت دنيا بر ساعت نيچه اولور كه بو قدر ايام
كثيره ومدت مديده وار در ديرسك بو درازى مدت انسانه نسبتله در كه حقيقت كاره واقف دكلدر پس حواس انسانه
سرعت انكيزىٔ صنع الهى بر نفسى چوق زمان وتيزىٔ صنع ربانى بر آنى نيچه بيك ايام كوستررحال بوكه ايام الوهيته
نسبتله بو دنيا بر ساعتدر انكيچون (وما امر الساعة الا كلمح البصر او هو اقرب) در وخلق عالم يوم قيامتى كوردكلرنده
حقيقت كاره واقف اولوب كنديلرى دنياده يا بر وقت وبر يا ساعت اكلندى ظن ايده لر * كما قال الله تعالى (كانهم
يوم يرونها لم يلبثوا الا عشية او ضحيها) پس بو سر مجرد قيل وقال ايله بيلنمز بلكه بو اسرارك صاحبى اولان رجاله خدمت
وارادتله بيلنور انكيچون بيوررلركه بو سرك طالبى فرضا علامهٔ عصر اولسه دا كاديكه اشته كامل ومكمل اولان
حسام الدين چلبى قدس الله سره العزيز كه اول حضرتك وجود شريفى نامهٔ سامى ونسخهٔ الهيه در اوله اوليجق اول عصرده
بو سره طالب اولان انلردن اخذ ايلمسى لازم ايدى وليكن هر عصرك طالبى (خذ العلم من افواه الرجال بقلب لا بعقل
ذى عقال) فحواسنجه اول عصرك كالله متصف اولان رجالندن اخذ ايلمسى لازمدر (رسيدن خركوش بشير) * مثنوى *
شير اندر آتش ودر خشم وشور * ديد كان خركوش مى آيد ز دور * آجلغندن وخركوش زياده تأخير ايتديكندن
ارسلان حدت وحرارتده وغضب واضطرابده ايدى كوردى كه اول خركوش ايراقدن كلور (مثنوى) مى دود
بى دهشت وكستاخ او * خشمكين وتند وتيز وترش رو * دهشتسز وكستاخلقسز اول خركوش يلريعنى كويا
خدمتده قصور ايلميوب اداى خدمت ايليوب بى باك كاور خشمناك وشدتلو وحدتلو واكشى يوزلو اولديغى حالده كه
صادق وبى كناه اولنلرك حالى بودر * مثنوى * كز شكسته آمدن تهمت بود * وز دليرى دفع هر ريبت بود * زيرا شكسته
وزبون كلمكدن جرم وتهمت اولور وجرأت ودليرلكدن هر شك وشبهه نك دفعى حاصل اولور (مثنوى) چون رسيد او
پيشتر نزديك صف * بانك بر زد شير هاى اى ناخلف * چونكم اول خركوش صف قتنه ايلريولك ايرشدى يعنى شير

طوردیغی صفه قریب ترازلدی هـای ای ناخلف دیوارسلان خرکوش اوزره بانك اوردی * مثنوی * من که کاو انرا زهم
بدریده ام * من که کوش شیر نرمالیده ام * وایتدی بنکه کاولری پرتمشم وپاره پاره ایلمشم بنکه ارکك ارسلانك قولغنی
بورمشم یعنی تأدیب ایدوب مغلوب ومقهور قیلمشم شیردن مراد بو محلده غضب شیر حقیقت اولور وخرکوشدن
مراد حضرت حق ایله عهد قیلان وعهدنه وفا قیلمیوب مکر وحیله طریقنه ذاهب اولان وامر حق وقتیله یرینه
کتورمیوب تأخیر ایلین کسه لر اولور پس غضب الهی شیری امره وقتیله امتثال ایتمیوب تأخیر ایدن کسه لره بو کونه
خطاب وعتاب ایدوب دیرکه * مثنوی * نیم خرکوشی که باشد کو چنین * امر ما را افکند اوبر زمین * برنیم خرکوش
یعنی بریارم عقللو ضعیف خرکوش کیم اوله که او خرکوش بونك کبی بزم امرمزی براوزره براغه یعنی امرمزه
التفات ایتمیوب تحقیر ایلیه پس حضرت مولانا قدس الله سره امر حقه امتثال ایلمکده تأخیر ایدنلره ومکر وحیلت
نفسانی متمنه کیدنلره نصیحت بیورورلر ودیرلر (م ی) ترك خواب وغفلت خرکوش کن * غره این شیرای خرکوش کن
ای خرکوش سیرت طوشان اویتوسنی وانك غفلتنی ترك ایله طوشانك کوزی آچق اویور آنی کورن بیدار صنور حال
بوکه اول اویورو کندیدن غافل اولور (کما قال صاحب حیاة الحیوان الارنب تنام مفتوحة العین فربما جاءها
القناص فوجدها کذلك فیظن انها مستیقظة) پس چوق انسان واردر که کوزی آچقدر وکورن آنی بیدار صنور
لکن نفس الامرده غافل ونائمدر بیدار شکل اولان غافلرك غفلتنه خواب خرکوش دیرلر پس بو کونه کسه لره تنبیه ایدوب
بیورورلر ای غافل خواب غفلت خرکوشی ترك ایله ای خر بو غضب الهی شیرنك غره وخروشنی استماع ایله (عذر کفتن
خرکوش (مثنوی) کفت خرکوش الامان عذریم هست * کرده عفو خداوندیت دست * خرکوش شیره ایتدی
الامان برعذرم واردر اکرسنك خداوندلکك عفوی ال ویره یعنی سنك خداوندلکك عفوی میسر اولورسه عذرمی
بیان ایلیم * مثنوی * کفت چه عذرای قصور ابلهان * این زمان آیند در پیش شهان * شیر خرکوشه ایتدی ای
ابلهلرك قصوروناقصی نه عذر یعنی نه بی معنی عذر شاهلرك قتنه بو زمانمی کلورلر بونده تنبیه بودر که وقتسز اولان
طاعت سبب عتاب وعقاب اولور * مثنوی * مرغ بی وقتی سرت باید برید * عذر احمق را نمی شاید شنید * وقتسز
قوش سن سنك باشکی کسمك کرك احمقك عذرینی استماع وقبوله لایق دکلدر * مثنوی * عذر احمق بدتر از جرمش بود
عذر نادان زهر هر دانش بود * احمقك عذری جرم وخطاسندن یرامزرکدر جاهلك عذری هر علمك زهریدر یعنی
هر کونه عذر قیلسه عذرك طریقنی بیلمیوب دخی زیاده خطا ایدوب عاقل وعالمه الم ویرر * مثنوی * عذرت ای
خرکوش از دانش تهی * من نه خرکوشم که در کوشم نهی * ای خرکوش سنك عذرك علم وادبدن خالیدر بن خرکوش
دکلم که عذرکی بنم کوشمه قویه سن یعنی بن سنك کبی ضعیف العقل اولنلردن دکلم که بی محل اولان عذرکی استماع
ایتدیروب قبول قیلدیره سن * مثنوی * کفت ای شه نا کسی را کس شمار * عذر استم دیدهٔ را کوش دار * خرکوش
شیره ایتدی ای شاه برحقیرنا کسی کس عدایله برستم دیده نك عذرنه قولاق طوت وآنك سوزنی استماع ایت * مثنوی)
خاص از بهر زکات جاه خود * کمرهی را تو مران از راه خود * علی الخصوص کندی منصب وعزتك زکاتندن اوتری
اولسون بر کمراهی کندی یولکدن سورمه وآنی طریق لطفکدن دور ایله بو محلده خرکوشدن مراد علایم غضب الهی
ظهوره کلدکده اظهار عذر ایلین اهل تسویف واصحاب خطا اولور ودخی اهل جرم ومعصیته تعلیم اولور که حین
عتابده تأدب ایدوب وتذلل وتواضع متمنه کیدوب بو کونه تضرع ونیاز ایده لر (مثنوی) بحر کو آبی بهر جو می دهد
هر خسی را بر سر وروی می نهد * دریا که او دریا هر جویه آب ویرر اول جهتدن آب ویرر که حرارت شمس واسطه سیله
ابخره ما هوایه تصاعد ایدوب آنی سحاب کندی یه نشف وجذب ایتدکدنصکره اندن زمینه متقاطر اولوب جویلره آب
ویرمش اولور پس بحرك جود وعطاده بو مرتبه عظیم شانی وار ایکن هر برخسی باشی ویوزی اوزره قور * مثنوی *
کم نخواهد کشت دریا زین کرم * از کرم دریا نکردد بیش وکم * دریا بو کرمدن کم وناقص اولمیسر دردریا کرمدن زیاده
واکسك اولمز * مثنوی) کفت دارم من کرم برجای او * جامهٔ هر کس برم بالای او * شیر خرکوشه ایتدی بن کرمی
او کرمك یرنده طوترم یعنی کرمی اهلنه ومستحقنه ایلرم زیرا ناا هله کرم حکمتی مخالف ووعد الهی مبطل اولور هر کسك
جامه سنی انك قدی مقداری کسرم که عدالت وحکمت بونی اقتضا ایدر پس مجرد کرمك کرمنه اغترار واعتماد بغیر
استعداد جائز دکلدر (کما قال الله تعالی (یا ایها الانسان ما غرك بربك الکریم الذی خلقك فسویك فعدلك) (مثنوی
کفت بشنو کرنباشم جای لطف * سر نهادم پیش اژدرهای عنف * خرکوش شیره ایتدی عذرمی وسوزمی اشت اکر
محل لطف اولمز ایسه م عنف وقهر اژدهاسنك اوکنده باش قودم زهرنه بیورورسك بعده تسلیم اولدم اصل عذر اولدر که
* مثنوی * من بوقت چاشت در راه آمدم * با رفیق خود سوی شاه آمدم * بن قوشلق وقتنده یوله کلدم کندی

رفیقم ایله شاهك جانبنه کادم پس اول رفیقنی تفسیر ایدوب دیر * مثنوی * یا من از بهر تو خرکوش دکر * جفت
وهمره کرده بودند ان نفر * بوله سندن اوتری برغیری خرکوشی اول قوم جفت وهمراه ایلمشلردی * مثنوی * شیری
اندر راه قصد بنده کرد * قصد هر دو همره آینده کرد * برشیر بوله بنده به قصد ایلدی هرایکی همراه کلیجی به قصد
ایلدی * مثنوی * کفتمش ما بندهٔ شاهنشهیم * خواجه تاشان که آن درکهیم * خرکوش دیر اول شیره ایتدم
بز برشاهنشهك بنده سی ایز اول درکاهك حقیر خواجه تاشلری ایز * مثنوی * کفت شاهنشه که باشد شرم دار *
پیش من تو یاد هر ناکس میار * اول بولده اولان شیر آخر بندن بو کلامی که اشتدی بکا دیدی شاهنشاهکم اوله شرم طوت
سن بنم حضورمده هر ناکسك یادنی کتورمه اکر آنلر ذکرنی برد خی یاد ایلرسك * مثنوی) هم ترا وهم شهت را بردرم
کر تو با یارت بکردید از درم * هم سنی وهم سنك شاهکی پرتارم اکر سن یولداشکله بنم قپومدن رجوع ایدوب
کیدرسکز * مثنوی * کفتمش بکذار تا بار دکر * روی شه بینم برم از تو خبر * اول شیره ایتدم قو بزی هلاك ایلمه تا برکره
دخی کندی شاهمك یوزنی کوره یم سندن خبر ایلته یم * مثنوی * کفت همره را کرونه پیش من * ورنه قربانی
تو اندر کیش من * اول شیر ایتدی یولداشکی بنم قتمده رهن قو بوخسه سن بنم آیین ومذهبمده قربانسن * مثنوی *
لابه کردیمش بسی سودی نکرد * یار من بستد مرا بکذاشت فرد * اول شیره چوق تضرع ونیاز ایلدم برفائده ایلدی
بنم یولداشمی الدی بنی یالکز قودی (مثنوی) یارم از زفتی سه چندان بد که من * هم بلطف وهم بخوبی هم بتن * بنم
یارم ایریلکدن اوچ اولقدر ایدیکه بن یعنی اوچ بن قدر ایدی هم لطافتده وهم خوبلقده وهم جثه ده وسمزلکده
مثنوی) بعد ازین زان شیر این ره بسته شد * حال ما این بود با تو کفته شد * شمدنصکره اول شیردن بو یول مسدود اولدی
بنم حالم بو ایدی وسکا سویلنمش سوزی دیرم وحق سوز آجیدر قل الحق ولو کان مرا ایسان اولنمش اولدی * مثنوی)
از وظیفه بعد ازین امید بر * حق همی کویم ترا والحق مر * شمدنصکره وظیفه دن امیدکی کس سکا حق سوزی دیرم
وحق سوز آجیدر الحق مر حدیثنك مقتضاسنجه حق اولان کلامی سکا سویلدم سند خی شمدنصکره برتدارك ایله
(مثنوی * کر وظیفه بایدت ره پاك کن * هین بیا ودفع آن بی باك کن * اکر سکا وظیفه کرکسه یولی پاك ایله کل اول
کل اول بی باکی دفع ایله بویانده (کفت بشنو کر نباشم جای لطف) بیتندن بورایه کلنجیه دك ظاهرا خرکوشك خطاب
ایلدیکی شیردن مراد نفس اماره اولور وخرکوشدن مراد سنه عقل معاد اولور واول بولده راست کلدم دیو حکایه
ایلدیکی شیردن مراد نفس اماره نك صفتلرینك عکسی واثری مراد اولور وکندی به همراهم دیو اسناد ایلدیکی
خرکوشدن مراد عقل معاش اولور وعقل معاد نفس اماره شیرینه بوکونه مکر وخداع ایدوب تا آنی کندی مقامندن
آیروب حیله ایله بوله کتوروب راه حقده نشان ایلدیکی چاه فقر وریاضته اتمق استر وانك شر وشورندن تحجیرلرکبی اولان
قوای روحانیه یی ومدرکات ظاهره وباطنه یی امین ایتمك استر پس نفسی ریاضت قیوسنه اتمغه بوکونه علم وحیله لازمدر
(جواب کفتن شیر خرکوش را وروان شدن با او * چون نهکم اول شیره خرکوش کندی ضدندن خبر ویردی وغدا
حظنك انقطاعندن پیام ایرکوردی درحال مقامندن ایریلوب کندی یه معارض اولانك دفعنه شروع ایدوب
* مثنوی * کفت بسم الله بیا تا او کجاست * پیشتر شو کر همی کویی توراست * دیدی بسم الله کل تا اوشیر قنده در
اوکده اول وایلرو کیت اکر سن طوغری سویلرایسك (مثنوی) تا سزای او وصد چون او دهم * ور دروغست این سزای
تو دهم * تا انك ویوز انجلینك لایقنی ویرم اکر بو دیدیکك سوزیلان ایسه سنك لایقکی ویرم مراد نفس اماره نك
عقل معاده انکار ایلمسی اولور (مثنوی) اندر آمد چون قلاوزی بپیش * تا برد او را بسوی دام خویش * خرکوش
برقلاوزکبی شیرك اوکنه کلدی یعنی عقل معاد نفسه پیشوا اولدی تا آنی کندینك طوزاغی جانبنه ایلته * مثنوی *
سوی چاهی کو نشانش کرده بود * چاه را او دام جانش کرده بود * برقیو جانبنه که اول آنی نشان وتعیین ایلمش ایدی
قیویی او خرکوش شیرك جانته دام ایلمش ایدی اکثر نسخه ده چاه را بحلنه چاه مغ را واقع اولمشدر بو تقدیرجه معنی عمیق
وتاریك قیویی انك جانته دام ایلمش ایدی دیمك اولور * مثنوی * می شدند این هر دو تا نزدیك چاه * اینت خرکوشی چو
آبی زیر کاه * بو ایکیسی که مراد خرکوش وشیردر تا چاهك قتنه کندیلر اشته سکا برخرکوش صمان التنده
صو کبی دیمك آنك مکر وپوشیده سندن کنایه اولور تکم بعض حیله کرلر یول اوزره برچقور ده وافر صو اوله انك اوزرینی
صمان ایله ستر ایدوب آینده لردن بری آنی صمان ظن ایلیوب اوزرینه بصد قده ایچنه دوشر * مثنوی * آب کاهی را
بهامون می برد * آب کوهی را عجب چون می برد * آب برصمانی صحرایه ایلتور وزیرا خفیفدر آب برطاغی عجب نیجه
ایلتور یعنی یرندن قلع وقمعه قادر اوله من کوهدن مراد عقل وعلمده ثابت وراسخ اولنلردر که آب مکر انلری تحریکه قادر
اولمز وکاهدن مراد شول ضعیف العقل اولان سفیهلردر که آب مکر وهوا انلری یرندن ایروب صحرای میل وهوسه

ایلتور * مثنوی) مکر اودام کند شیر بود * طرفه خرکوشی که شیری می ربود * اتك مکری طوزاغی شیره کند اولدی عجب
بر خرکوشکه بر شیری قابدی یعنی طرفه درکه صورتا بر ضعیف وحقیر اولان شیء ظاهرا بر قوی ودلیر اولان شیئی مغلوب
ایدوب هلاك ایتدی وبو بر ضعیف کسنه نك بر قوی ودلیر کسنه یی قهر وهلاك ایتمسی چوق واقع اولمشدر * مثنوی *
موسیٔ فرعون را با رود نیل * می کشد با لشکر وجمع ثقیل * مثلا بر موسی فرعونی نیل ایرمغنه چکر لشکر ایله وجمع
ثقیل ایله یعنی جمعیت کثیره ایله * مثنوی * پشه نمرود را با نیم پر * می شکافد بی محابا درز سر * مثال آخر بر پشه یارم
قناد ایله قایر مقسزوترجسز نمرودك باشنك درزنی یار یعنی باشنك بینی شق ایلر خلاصهٔ کلام اولدر که حضرت موسی
علیه السلام ضعیف ایکن اکا تأیید الهی اولوب ذو الاوتاد اولان فرعونی نیجه یوز بیك عسکر ایله رود نیله چکوب
کندی قوایعملماندن کچوب فرعونی هلاك ایلدی ونمرود دخی حضرت ابراهیم علیه السلام زماننده بر قوی شاه ایدیکم
دولت دنیا وجاه وعزت صوری آنی مغرور ایدوب دعوای الوهیته شروع ایلدی برکون غروره کلوب الله آسمان ایله بن
مقابله ایده رم دیو عسکر ایله بر صحرایه چیقوب اوتوردقده حق سبحانه وتعالی اضعف جمیع مخلوق اولان پشه لری انلره حواله
ایدوب بر مرتبه انلر اوزره مسلط اولدیلرکه قراری فراره تبدیل ایدوب کمی انلر واسطه سیله شربت موتی ایچدیلر وسالم اولنلر
مقاملری جانبنه نیجه الم واضطراب ایله قاچدیلر اول حینده بر نیم پشه نمرودك بوزینه قونوب آنی دفع ایده میوب بورنندن
ایچرو کیدوب بینی سنه داخل اولدی وانك سرنده درت یوز ییل قرار قیلدی نته کم شیخ عطار قدس الله سره العزیز
حضرتلری منطق الطیرده بو بیتله بو معنایه اشارت بیورورلر (بیت) نیم پشه بر سر دشمن کماشت * در سر او چار صد سال ش
بداشت (م ی) حال آن کو قول دشمن را شنود * بین جزای انکه شد یار حسود * کور انك حالنی که او دشمنك قولنی اشتدی
کور اول کسنك جزاسنی که حسوده یار ومصاحب اولدی (م ی) حال فرعونی که هامان را شنود (حال نمرودی که شیطان را
شنود * اول فرعونك حالنی کورکه هامانك سوزنی استماع ایلدی هامان فرعونك وزیری ایدی اکرچه اکا ظاهرا
دوست ایدی اما من حیث الحقیقه عدو اولدی زیرا هر بارکه ایمانه کلمك استسه انکله مشاوره ایلردی پس آنی ایمان
واسلام دولتندن محروم ایلدی اول نمرودك حالنی کورکه شیطانك سوزنی استماع وقبول ایلدی شیطان نمروده
انسان صورتنده تمثل ایدوب سن تکبر یسن ابراهیمه تابع اولمه وایمان کتورمه دیو دوست شکلنده بعض سوز القا
ایلردی اول بی عقل انك سوزنی قبول ایتدی کورکه آنك حالی نه مرتبه یه یتدی خلاصهٔ کلام ونتیجهٔ مرام بو قصه دن
حصه اولدرکه * مثنوی * دشمن ارچه دوستانه کویدت * دام دان کرچه ز دانه کویدت * دشمن اکرچه دوستلرکبی
سکا سویلردام بیل اکرچه سکا دانه دن سویلیه * مثنوی * کر ترا قندی دهد آن زهر دان * کر بتن لطفی کند آن قهر دان)
اکر سکا دشمن شکر ویره آنی زهر بیل اکر تنکه متعلق بر لطف ایلیه آنی قهر بیل بو جمله عدولرك زیاده دشمنی سکا کندی
نفسکدر وشیطان لعیندرکه انسانه عدو مبین در (کما قال الله تعالی (الم اعهد الیکم یا بنی آدم ان لا تعبدوا الشیطان
انه لکم عدو مبین) وقال علیه السلام اعدی عدوك نفسك التی بین جنبیك پس نفس وشیطان سکا دوستلر کبی هرنه
دیرلرسه وتنکه متعلق هرنه لطف القا ایدرلرسه آنی دام ومکر بیل که انك حقیقتی هلاك وعاقبتی ندامت وفضاحت اولمق
مقرردر بو حذر واحتیاطك فوائد ومنافعی واردر مادامکه قضای الهی کلمیه ومقتضای ربانی ظهور قیلمیه (م ی) چون
قضا آید نبینی غیر پوست) دشمنا ز باز نشناسی ز دوست * چونکم قضای الهی کله پوستدن غیری بی کورمزسین ورسم
وصورتدن کچوب هر شیئك حقیقتنه وباطننه نظر ایرکورمزسین دشمنلری دوستلردن کیروا کلمزسین وانولری کتوردن فرق
قیلمزسین ولهذا قال علیه السلام (اذا جاء القضاء عمی البصر واذا حل القدر بطل الحذر (مثنوی) چون چنین شد ابتهال
اغاز کن * ناله وتسبیح وروزه ساز کن * چونکه بویله اولدی ابتهال آغاز ایله یعنی قضا کله وسنی فرق وتمییزدن عاری قیله
چاره سی بودرکه یا مقلب القلوب والابصار ثبت قلبی علی دینك دیو ابتهال وتضرع باشله وناله وتسبیح وروزه یی دوزملك ایله
یعنی صوم وتسبیح وتضرعه شروع ایله (مثنوی) ناله میکن کای تو علام الغیوب) زیر سنك مکر بد مارا مکوب * ناله ایله
بویله دیو که ای سن جمیع غیبلره زیاده عالم پادشاه سن برامز فکر طاشنك التنده بزی دوکه (م ی) کرسکی کردیم ای شیر
افرین * شیر را مکمار بر ما زین کمین * ای ارسلان خلق ایدیجی پادشاه اکر کلبلك وکستاخلك ایلدکسه شیری بو پوصودن
بزم اوزریمزه حواله ایلمه شیردن مراد بونده نفس شیری ویا شیطان شیری ویا قضا شیری وغضب شیری اولمغه قابلیت
واردر (مثنوی * آب خوش را صورت آتش مده * اندر آتش صورت آبی منه * الهی لطیف آبه آتش صورتنی ویرمه
یعنی آب دینی بزه سوزنده کوسترمه اتشده ایلق صورتنی قومه یعنی دنیا وشهوات وهوا که من حیث المعنی آتش
کبیدر انده لطافت ونعمت وراحت صورتلرین قومه تا اکا فریفته اولوب نار بواره دوشمیه لم (مثنوی) از شراب قهر
چون مستی دهی * نیستها را صورت هستی دهی * الهی چونکم خلقه قهر شرابندن مستلك ویره سن بو قلره واراق

صورتنی ویررسن مثلا بودنیا که فی الحقیقه بوقدر حق تعالی اکا وآنك دولت وعزتنه وارلق صورتن ویرمشدر وآخرت که فی الحقیقه ثابته وموجوده درا کاوانك نعمت وعزتنه بوقلق شکان ویرمشدر قهر شرابندن مست اولان بوغی وارودخی وارا ولنی یوق کورر* مثنوی * چیست مستی بند چشم از دید چشم * تا نماید سنك کوهر پشم یشم * مستلك ندر چشمك کورمسندن چشمك باغلنمسیدر برمرتبه کورمکدن کوزبغلنه که حتی طاش کوهر وبولدیشم کورینه یعنی دنی وحقیر عالی وناچیز وقبیح یشم کبی لطیف وملیح کورنمکدر * مثنوی * چیست مستی حسها مبدل شدن * چوب گز اندر نظر صندل شدن * مستلك ندر حسلر مبدل اولمقدر یعنی ادراکات صوری ومعنوینك خاصیتلری متغیره اولوب که اشیانی کما هی حقیها ادراك واحساس ایتمکه قادر اولمیه مثلا ایلغین آغاجی نظرده صندل اولمقدر یعنی اول ایلغین اغاجی کبی باطل اولان شیلر صندل وعود اغاجی کبی لطیف ومقبول کورینه بواجلدن سرور کائنات علیه افضل الصلوات حضرتلری اکثر اوقاتده تعلیم الامته بودعایی ایدرلر اللهم ارنا الحق حقا وارزقنا اتباعه اللهم ارنا الباطل باطلا وارزقنا اجتنابه اللهم ارنا الاشیاء کما هی * قصهٔ هدهد سلیمان علیه السلام در بیان انکه چون قضا اید چشمهای روشن بسته شود الی اخره (مثنوی) چون سلیمانرا سراپرده زدند * جمله مرغانش بخدمت آمدند) چونکم سلیمان نبی علیه السلام حضرتلری ایچون سراپرده اوردیلر وانك چترهمایوننی صحرالرده قوردیلر جمیع طیور اول صاحب حبورك حضورینه کلدیلر (مثنوی) همزبان ومحرم خود یافتند * پیش اویك یك بجان بشتافتند زیرا مرغلر سلیمان علیه السلامی کندیلرینه همزبان ومحرم بولدیلر لاجرم بربر اول حضرتك اوکنه جانله اوردیلر (مثنوی جمله مرغان ترك کرده چیك چیك * با سلیمان کشته افصح من اخیك * جمله قوشلر انك اوکنده چیك چیکی ترك ایلمش ایدیلر یعنی قوش کبی اوتمکی وبی معنی یره صدا ایتمکی ترك ایلمشلردی سلیمان نبی علیه السلام ایله قوشلر سنك قرداشکدن فصیحتر وما فی الضمیری بیان ایلمکه باطقتر اولمشلردی (مثنوی) همزبانی خویشی وپیوندیست) مرد با نامحرمان چون بندیست * همزبانلق خصملق وپیوندلکدر یعنی ایکی کسه برلسانی بیلك وبرزبان اوزره تکلم ایلمك سبب اتصال وقرابتدر مرد نامحرملرله بنده منسوب اولان محبوس کبیدر اکثر زمانده هم زبان اولمق وایکی کسه برتکلم قیلمق محرم اولمغه والفت قیلمغه لسان اوزره سبب اولور اما اصل محرمیت جان ودلك بری برینه ازلده تعارف واتحادندن حاصله اولدیغیچون چوق اولورکه ایکی همزبان اولمیان کسه لر بری برینه محرم اولورلر ومحبت قیلورلر * مثنوی * ای بسا هندو وترك همزبان * ای بسا دو ترك چون بیکانکان * ای چوق هندو وترك همزباندر یعنی ای چوق کسه به ترکك وهندك بربرینه همزبانلغی چوقدر ای چوق واقعدر که ایکی ترك همزبان ایکن بری برینه بیکانه لر کبیدر * مثنوی * پس زبان محرمی خود دیکرست * همدلی از همزبانی بهترست * پس محرملك زبانی خود آخردر یعنی برکسه برکسه ایله محرم اولمق وهر بری آخرینك لسان حالنی بیلك وسردرونه مطلع اولمق همزبانلقدن غیریدر همدللك همزبانلقدن اولی وافضلدر پس بوندن حصه بودر که برکسه لسان مشایخی اوکرنوب انلرله همزبان اولسه وسردرونلرندن غافل قالسه انلرله انجق لسان جهتندن اشنا اولمش اولور اما برکسه انلرك لسان حالنه عارف وما فی البالنه واقف اولسه ومحرمیت مرتبه سن بولسه اکرچه اصطلاحلرین بیلمزسه ده بواندن اولی وافضلدر همدلی از همزبانی بهتراست بیوردقلری بومعنایی مؤید اولور * مثنوی * غیر نطق وغیر ایما وسجل * صد هزاران ترجمان خیزد زدل * نطقسز واشارتسز وکتابتسز کوکلدن نیچه یوزبیك ترجمان حاصل اولور وهربری ما فی الضمیرنی اهلنه ترجمه وبیان قیلور اهل حال قتنده لسان الحال انطق من لسان المقال در واهل بال قتنده لسان البال انطق من لسان الحال در اهل دل اولنلر ادراك ایدرلر نادانلر بلکه اهل حال اولنلر آنك فهمنده عاجزونا تواندر فهم من فهم وجهل من جهل پس اسرار محرمیتی وهمزبان وهمدمیتی مناسبتله بیان ایلدکدنصکره قصه یه شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * جمله مرغان هر یکی اسرار خود * از هنر وزدانش واز کار خود * جمیع قوشلر هر بریسی کندی سرلرنی کندینك هنرندن وعلمندن وکار وکردارندن * مثنوی * با سلیمان یك بیك وامی نمود * از برای عرضه خود رامی ستود * حضرت سلیمان علیه السلامه بربر آشکاره کوستردی عرض واعلام ایچون کندیسنی اوکدی * مثنوی * از تکبر نی واز هستی خویش * بهر آن تا ره دهد اورا بپیش * بونلرك عرض هنر ایلملری تکبرلکدن وکندی وجودلرندن دکل ایدی بلکه هر قوشك هنر عرض ایلمسی انکیچون ایدیکه تا یول ویره اول مرغك هر برینه اوکنه وقربنه تا آنکله اشنا اولمغه اول هنر وسیله اوله بونده حصه بودرکه خلفاء حق اولان اولیا واصفیایه برکسه بونیتله عرض هنر ایلسه اکا مصاحب اولمقدن ورضا سن اله کتورمکدن اوتری ولازم کلورسه اول هنرله خدمت قیلمقدن اوتری جائز اولور زیرا عرض هنر ایلمك مذموم وممنوع اولمسی مجرد خودپسند وخودفروش اولمغی مستلزم

اولدیغیچون وکبر ونخوت وفخر وانانیت صفتلرنی اشعار قیلدیغیچون اولورا کرانبیا علیهم السلام واولیای عظامك قرینه
وصولدن اوتری عرض هنراولورسه معقول ومقبول اولورنته کم یوسف علیه السلام حضرتلرینك ملك مصره اولان
خطابی قرآن عظیم الشانده حکایت اولندی (قال اجعلنی علی خزائن الارض انی حفیظ علیم) وبو آیت کریمه ده طلب
ولایتك جوازینه دلیل واردرا کرطالب اولان کسنه اقامت عدل واحکامه قادر ایسه بونك مثالی ا کا بکزرکه * می
چون بباید برده را از خواجهٔ * عرضه دارد از هنر دیباجهٔ * مثلا چونکه اسیر اولنه برخواجه دن کرك اوله یعنی
چونکه براسیر برکسه یی افندیلکه قبول ایده اول اسیر کندیده اولان هنردن بردیباجه عرضه طوتار تا اول خواجه
آنی قبول قیله وبو آنك خدمتنه وصول بوله دیباجه بونده برمقدار معناسنه استعمال اولنور * مثنوی * چونکه
دارد از خریداریش ننك * خود کند بیمار وکروشل ولنك * چونکه اسیر خواجه نك مشتریلکندن عار طوته یعنی اندن
حقنا محبوب نفرت ایده اول اسیر کندیسنی خسته وصاغر وچولق واقسق ایلر (مثنوی) نوبت هدهد رسید وپیشه اش
وآن بیان صنعت واندیشه اش * هدهدك نوبتی وآنك پیشه وهنرینك نوبتی ایرشدی واول هدهدك اندیشه
وصنعتنك بیانی نوبتی ایرشدی (مثنوی) کفت ای شه یك هنر کان کهترست * باز کویم کفت کوته بهترست * هدهد
ایتدی ای شاه نبوت برهنرکه اول هنر حقیرتر دراشکاره دییم حال بوکه کوته ومختصر سوز اولورکدرکه خیر الکلام
ماقل ودل موجبنجه سوزمو جز ومفید کرکدر کفت بونده سوز معناسنه در * مثنوی) کفت برکو تا کدامست آن هنر
کفت من انکه که باشم اوج بر * سلیمان علیه السلام ا کا ایتدی سویله تا اول قنغی هنردر هدهد دیدی اول وقت که
بن اوج هوا اوزره اولم وزیاده یوکسك اوچم برنقطهٔ واحده ایله اولورسه براوج تقدیرنه اولورا کرنقطهٔ ثلثه ایله یاء
فارسی اولورسه وصف ترکیبی اولوب یوکسکلك وجیجی معناسنه اولور (مثنوی) بنکرم از اوج با چشم یقین * من
ببینم آب در قعر زمین * چونکه اوج هوادن نظر ایدم چشم یقینله بن آبی قعر زمینده کوریرم (مثنوی) تا کجایست
وچه عمقستش چه رنك * از چه می جوشد ز خاکی یا ز سنك * اول آب تا قنده در وآنك درینلکی ندر یعنی نه
مقداردر واول آبك رنکی ندر اول آب ندن قینار برخاکدنمی یابرطاشدنمی قینار ویاخود طپرا قلقدنمی
ویاطاشلقدنمی قینار وظاهر اولور زمین ایچره آبی کورمك وهر قنغی محلده ایسه ا کا نظر ایرکورمك هدهدك
خاصیتندندر کما ورد فی کتاب حیاة الحیوان قال یذکر عن الهدهد انه یری الماء فی باطن الارض کما یراه الانسان
فی باطن الزجاج وزعموا انه کان دلیل سلیمان علیه السلام علی الماء وبهذا السبب تفقده لما فقده (مثنوی) ای سلیمان
بهر لشکر کاه را * در سفر میدار این ا کاه را * هدهد سلیمان نبی علیه السلام حضرتلرینه ایتدی ای سلیمان لشکرکاهدن
اوتری یعنی لشکر برمحله نزول ایتدکده انلره آنی آشکاره ایلمکدن اوتری بو مادنی ا کاهی سفرده یانکده طوت بو اولورکه
برکسه هر نقدر قدروشرفده اولسه ودولت وعزتده کمال مرتبه سن بولسه ینه کندی یه لازم اولان صاحب هنردن
اعراض ایلمیه ا کرچه اول صورتا حقیر ایسه ده زیرا انسان مدنی الطبعدرکه بری برینه البته محتاجدر (مثنوی
پس سلیمان کفت ای نیکو رفیق * در بیابانهای بی آب عمیق * پس سلیمان علیه السلام ا کا دیدی ای ایو یولداش
عمیق وبی پایان آبسز بیابانلرده بزمله اول * مثنوی * تا بیابی بهر لشکر آب را * در سفر سقا شوی اصحاب را * تا کم
لشکردن اوتری آبی بوله سن سفرده اصحابه سقا اوله سن یعنی لشکر ومصاحبلریمزدن اوتری سقا اوله سن وصوبی
بولوب آنك وجودینه دلالت قیله سن بونده هر خدمتی اهلنه ویرمکه تنبیه واردر هر امیره لازمدرکه برکاری آنك
اهلنه تفویض ایلیه واول کاری نااهل اولان کسیه تفویضدن حذر قیله تا عاقبت نادم وپشیمان اولمیه واشراط
ساعتی خلقه اظهار قیلمیه که برامری برنااهله ویرمك اشراط ساعتدندر کما قال علیه السلام اذا وسد الامر الی غیر اهله
فانتظر الساعة (طعنهٔ زاغ در دعوی هدهد * مثنوی) زاغ چون بشنود آمد از حسد) باسلیمان کفت کو کژ کفت وبد)
زاغ چونکه هدهدن بو سوزلری اشتدی حسدن ایلرو کلدی سلیمان علیه السلام حضرتلرینه ایتدی اول هدهد
اکری وقبیح سویلدی (مثنوی) از ادب نبود بپیش شه مقال * خاصه خود لاف دروغین ومحال * شاهك حضورنده
سوز سویلمك ادبدن اولمز علی الخصوص خود زیاده دروغ ولاف اوله واول لاف ممکن اولمیوب محال اوله بو معنی دروغین
ضم دال الله وکسر غین ایله اولدیغی وجه اوزره در فتح دال ایله وفتح غین ایله دخی اوقنمق جائزدر زیرا غین لغتده بولوت معناسنه
کلور بو راده پرده معناسنه استعاره اولسه جائز اولور بو تقدیر اوزره معنی علی الخصوص خود برلاف ازله که انده پرده اوله
واول لاف محال اوله اول هدهده لاف وکزاف اسناد ی نه جهتدن لازم کلوردی بیورسه الجواب (مثنوی) کرمر ورا این نظر
بودی مدام) چون ندیدی زیر مشتی خاك دام * ا کر اول هدهده دائم بو نظر اولیدی براوج خاکك التنده اولان طوزاغی
نیچون کورمزدی * مثنوی * چون کرفتار آمدی در دام او * چون قفص اندر شدی نا کام او * اول هدهد دامه نیچه

کرفتار کاوردی نه حالله ناکام وناچار قفص ایجره مبتلا اولوردی هدهددن مراد بوراده اسرار نعمایه مطلع اولان ومکنونات بواطنی مشاهده قیلان اصحاب مکاشفه در وزاغدن مراد انلرك کشف وشهودنه انکار ایلین طائفه در *مثنوی* پس سلیمان کفت ای هدهد رواست* کز تو در اول قدح این دردخاست* پس سلیمان علیه السلام هدهده ایتدی ای هدهد روا ومعقولمیدر که اول قدحه سندن بودرد ظاهر اولدی یعنی ابتدای حالده سندن بوکونه تیره لك ظهوره کلدی *مثنوی* چون نمایی مستی ای خورده تو دوغ* پیش من لاف زنی وانکه دروغ* ای دوغ ایچمش کسه سن نیچون مستلك کوسترسن بنم اوکمده برلاف اورسن اند نصکره اولاف دروغ اوله (جواب کفتن هدهد طعنهٔ زاغ را* هدهد حضرت سلیمان علیه السلامدن چونکم بوکونه عتاب آمیز خطابلری کوش ایتدی اکا جواب ویروب ایتدی *مثنوی* کفت ای شه برمن عور کدای* قول دشمن مشنو از بهر خدای* ای شاه رسالت بن عریان کدا اوزره خدا رضا ایچون دشمنك قوانی استماع ایلمه *مثنوی* کربطلانست دعوی کردنم* من نهادم سر ببراین کردنم* اکر بنم دعوا ایلدکم کذب وبطلان ایسه بن باشمی قودم ورانمی ومطیع اولدم بنم بو بینمی کس مثنوی) زاغ کو حکم قضا را منکرست* کرهزاران عقل دارد کافرست* زاغ که او زاغ قضانك حکمنه منکردر اکر هزاران عقل طوترسه هم کافردر بو بیتلرهدهدلسانندن طعنهٔ زاغه جواب طریقیله اولور هدهددن مراد قضا وقدره ایمان کتورن طائفهٔ علیه اولور وزاغدن مراد قضا وقدره انکار ایلین قدریه اولور وسلیمان علیه السلامدن مراد فرق مختلفه نك السنه ومذهبنه عارف اولان وارث کامل حضرت نبویه اولور پس ارباب شهود اسرار وجوده بر عارف نزومراتب کونیه ده مستتر ونابود اولان آب معنایه واقف دیو دعوی شکلنده سوز سویلسه لر اهل قدر مذهبنده ومعتزله مشربنده اولان زاغلر در حال انکار ایدرلر واعتراض ممتنعه کیدرلر دیرلر که لانسلم که بونلرده بونظر اوله وبونلر آب معنایی هردم مشاهده قیله زیرا اکر بونلرده بونظر مدام اولیدی نیچون زیرخاك بشر بنده مستتر اولان دام بلایی کورمزلردی وکرفتار ذلت ومحبوس قفص محنت وعقوبت اولمقدن توجهله ازاد اولمزلردی معلوم اولدیکه بونلر بودعواده اغفال وصلافلردر پس بحق منبع علوم وعرفان اولان سلیمان زمان علی طریق الامتحان هدهدان معرفته وعارفان آب حیات حقیقته دیسه که بو اعتراضه جواب ندر وبوطعنه یه کفتار باصواب نه وجهله در بونلر دیرلرکه ای شاه حقیقت زاغ طبیعت اولان اهل قدر که حکم قضایه منکرلردر اکر هزاران عقل وعلم دخی طوترلرسه کافرلردر بحکم حدیث شریف (قال علیه السلام القدریه مجوس هذه الامة دروشر ومعاصی قضای الهیه دن دکلدر بلکه عبدك نفسی آنی ایجاد ایلردین قدریه یی بعضلر تکفیر ایتمشلر بعضلر توقف ایتمشلردر تکفیر ایتمینلر بونلر اهل قبله اولوب قرآنله استشهاد ایلدکلری ایچون توقف ایتمشلردر وتکفیر ایدنلر خالقیت حقه شریك قوشدقلری ایچون تکفیر ایتمشلردر قضا وقدرك خیر وشرینه ایمان کتورمین مؤمن اولمدیغنه متعدد احادیث شریفه وارده اولمشدر کما قال علیه السلام والله لا یؤمن احدکم حتی یؤمن بالقدر خیره وشره وقال علیه السلام الایمان بالقدر نظام التوحید قضا الشیانك ازلدن ابده دك اوزرینه جاریه اولان احواله حکم کلیٔ اجمالیدر وقدر اولحکمك اوقات معینده آشنا اوزره اولان صور تفصیلیه سیدر (مثنوی) در تو تا کافی بود از کافران* جای کندی شهوتی چون کافران* اکرسنده فرضی ثنویه مذهبنده اولان کافرلردن برکاف اولسه یعنی قضاء الهیه نك انکارنی مشعر برحرف اولسه کافران کبی یعنی فرج نسوان کبی موضع شهوت ومحل رائحهٔ بدسن یعنی برفحوای انما المشرکون نجس شرك نجاست معنویه در پس ثنویه وقدریه خصالندن سنده که شرك خفی یی متضمن برخصلت اولسه جنابت معنویه وخباثت باطنیه ایله ملوث ونا پاکسن کرکدرکه درونکی آب توحید ومعرفتله پاك وطاهر قیله سن تاکم موحدین زمره سنه داخل اوله سن مثنوی) من ببینم دام را اندر هوا* کر نپوشد چشم عقلم را قضا) پس هدهد سلیمان علیه السلامه ایتدی هواده ایکن بن خالك التنده نهانی اولان طوزاغی کوریرم قضاء الهی اکر بنم عقلم کوزلنی اورتمزسه (مثنوی) چون قضا اید شود دانش بخواب* مه سیه کردد بکیرد آفتاب* چونکه قضاء الهی کله علم وعقل خواب غفلته کیدر ماه سیاه اولور آفتاب طوتیلور یعنی چونکم قضاء الهیه کله ماهه خسوف وآفتابه کسوف کلور وبونلرك نوری زائل اولور (م ی) از قضا این تعبیه کی نادرست* از قضادان کو قضا را منکرست* قضاء الهیه دن بو تعبیه یعنی بو تخلیط ومکر بحق نادر وقلیلدر یعنی نادر دکلدر بلکه بوکونه تخلیط ومکر اندن چوق واقع اولور قضاء الهیه دن بیل که او قضایه منکردر زیرا برکسه نك انکار وکفرنه قضاء الهی تعلق ایتمسه اول کسه کافر ومنکر اولمزدی معلوم اولدیکه هر کافرك کفری وهر منکرك انکاری قضاء الهیه ندر (قصهٔ آدم علیه السلام وبستن قضا نظر او را که مراعات صریح نهی وترك تأویل) حضرت آدم علیه السلامك قصه سیدر وقضای الهی آنك چشمنی نهی صریحك رعایتندن بغلمسنك بیانندهدر که اول نهی صریحی

(ولا تقربا هذه الشجرة فتكونا من الظالمين) درودخی آنك ترك تأويلدن كوزنی بغلمسنك بيانندهدر وترك تأويل معطوفدر مراعات اوزره تقدير كلام وبستن قضا چشم اورا از ترك تأويل ديمك اولور وترك تأويلدن كوزنی بغلدی ديمك ترك تأويلی كورمميوب وتأويلك تركنده اولان فوائدی بيلمميوب ونهی صريحه امتثال ايدهميوب تأويلی روا كوردی واختيار قيلدی ديمكی اشعار ايلر * مثنوی * بو البشر كو علم الاسما بكست * صد هزاران علمش اندر هر ركست * ابو البشر كه اول ابو البشر علم الاسمانك بكيدر يعنی حق تعالينك تعليم ايلديكی اسمانك اميريدر انك هر طمرنده صد هزاران علم واردر واسمادن مراد عند المحققين نه ايدوكنه بو بيتلرله اشارت ايدوب بيورورلر (مثنوی) اسم هر چيزی چنان كان چيز هست * تا بپايان جان او را داد دست * هر بر شيئك اسمی انجلين كه اول شیء ازلده ماويله اولمشدر تا نهايتنه دك انك جاننه ال ويردی يعنی علم الله ده بر شيئك اسمی نه اولديسه وخاتمه وعاقبتنده نه اوله جق ايسه انك علمی حضرت آدمك جاننه كشف اولدی وهر شيئك حقيقتنی بيلدی ديمك اولور * مثنوی * هر لقب كو داد آن مبدل نشد * انكه چستش خواند او كاهل نشد) هر لقبی كه او ويردی اول لقب مبدل ومتغير اولمدی يعنی هر نه شيئه حقيقی اعتبار ايله بر اسم ديدی ايسه اول اسم من بعد متغير اولمدی زيرا بو لقب واسمدن مراد هر شيئك لوح محفوظده ثابت اولان اسميدر اول كسيه كه چست اوقودی اول كسه كاهل اولمدی زيرا بو اسمی اكا حقيقتنه مطلع اولمغله اطلاق ايلمشدر پس تبديل ممكن اولمز (مثنوی) هر كه آخر مؤمنست اول بديد * هر كه آخر كافر او را شد بديد * هر شول كسه كه آخرنده مؤمندر آنی اول كوردی وخاتمهسنده مؤمن اولديغی حسبيله اكا مؤمن ديدی هر شول كسه كه آخرنده كافردر اول حضرت آدم عليه السلامه ظاهر واشكاره اولدی (مثنوی) اسم هر چيزی تو از دانا شنو * سر رمز علم الاسما شنو * هر بر شيئك اسمی سن عالمدن اشت علم الاسمانك سر رمزنك سرنی اشت يعنی حق تعالينك آدمه تعليم ايلديكی اسمانك رمزنك سرنی اول اسمايه عالم اولان عارف ودانادن استماع ايت كه حق تبارك وتعالی وارثان انبيا اولان عارف قوللرينه هر شيئك حقيقتنده اسمی ندر واول شیء عاقبة الامر نه اوله جقدر بونی دانا اولنلر بيلور واسترسك انلردن بر سن بو اوب انلردن تعلم ايت ديمك اولور * مثنوی * اسم هر چيزی بر ما ظاهرش * اسم هر چيزی بر خالق سرش * هر بر شيئك اسمی بزم قتمزده انك ظاهريدر يعنی هر شیء بحسب الظاهر نه حالتله موسوم ايسه بزم كا اوبله دير زيرا ما هر بر شيئك اسمی خالق كوربنك قتنده انك سر وحقيقتيدر نته كم بر شيئك ظاهرده اولان اسمی وحقيقتده اولان اسمی بو بيتلردن ظاهر اولور * مثنوی * نزد موسی نام چوبش شد عصا * نزد خالق بود نامش اژدها * موسی عليه السلامك قتنده آنك چوبنك نامی عصا ايدی آنك حقيقتده ثعبان اولمسندن خبری يوق ايدی اما خالق عالم قتنده آنك نامی اژدرها ايدی بر شيئك اوائلده بحسب الظاهر اسمی عند الناس بر كونه اولوب آخر الامر اول اسم زائل اولوب حقيقتده اولان اسميله مسمی اولديغنه اولا عصايی مثال ايلدكدنصكره مثال آخرك بيانه شروع ايدوب بيورورلر مثنوی * بد عمر را نام اول بت پرست * ليك مؤمن بود نامش در الست * مثلا حضرت عمر رضی الله عنهك نامی اول حالده بت پرست ايدی زيرا اسلامه داخل اولمزدن اول عند الكفره نامی اويله ايدی ليكن الست عالمنده آنك نامی مؤمن ايدی لاجرم اول ازلده اولان حقيقتنك اسمی اسلامه داخل اولدقدنصكره ظاهر اولوب بو دنيادن آخرته اول اسمله انتقال ايلدی (م ى) آنكه بد نزديك ما نامش منی * پيش حق اين نقش بد كه با منی * اول نسنه نك كه بزم قتمزده اسمی نطفه اولدی حق قتنده اول منی بو نقش صوری ايديكه بنلكله موجود واناينتله مشهوددر بو بيت نفس الامرده اولان اسامیء اشيا ايچون ضرب اولان تمثيلاتك بريدر مثلا هر شيئك ايكی نوع اسمی واردر بر اسمی حقيقيكه عند الله ثابت اولان اسمدر اكا من بعد تبديل وتحويل واقع اولمز ازلا وابدا ثابتدر بوزلمز وبر اسمی دخی مجازی وصوريدر البته بو اسم زائل اولور وآخر الامر اول اسم حقيقی عند الله هر نه ايسه ظهوره كلور وآنكله مسمی اولور يعنی صورتا كافر وعند الله مؤمن تسميه اولديسه عاقبة الامر مؤمن اولور واكر صورتا مؤمن وعند الله كافر ايسه نعوذ بالله آخر الامر كافر اولور وقس علی هذا ساٸر الاسامی پس اسما اشيا حقايق اشيادن عبارتدر والحقايق لا تنقلب كلامی بو معنايه اشارتدر پس حضرت آدم عليه السلامه جناب حق وعلم آدم الاسماء كلها مقتضاسنجه جميع مسمياتك حقيقة وصورتا ناملرينی اكا عيان اولدی حاصل كلام حضرت آدم عليه السلامك علم ودانشنه وفضيلت وبينشنه غايت ونهايت يوقدر (مثنوی) صورتی بد این منی اندر عدم) پيش حق موجود نه بيش ونه كم) بو منی عدمده يعنی عالم باطنده ومرتبهء علمده بر صورت ايدی حق تعالينك قتنده موجود ايدی بو ظاهرده اولان صورتدن نه بيش ونه كم * مثنوی * حاصل ان آمد حقيقت نام ما * پيش حضرت كان بود انجام ما) حاصل كلام بزم حقيقتده نامز يا خود حقيقت نامز اول كلدی حضرت حقك حضورنده كه او بزم انجام وعاقبتمز اوله يعنی انجام وعاقبتمزده هر نه شیء اوله جقدر بزم حضرت

حقك حضورنده حقيقةً ترك اسمى اول ارلدى ديمكدر * مثنوى) مردرا بر عاقبت نامى نهد * نى بران كو عاريت نامى نهد
* حق تعالى حضرتلرى مرده عاقبت امرده نه اوله حق ايسه آنك اوزرينه اسم قورانك اوزرينه دكل كه خلقا كا
بر عاريتى نام قور يعنى بعض كسه واردركه اولنده مؤمن آخرنده كافر اولور وبعضى بالعكس پس آخرنده وخاتمهٔ كارده
هرنه كونه صفتله متصف اولورسه ودنيادن آخرته هرنه حال ايله انتقال قيلورسه انك حق وقتنده اسمى اولدر واكا اول
نامى حق قومشدر (مثنوى) چشم آدم چون بنور پاك ديد) جان وسر نامها كشتش بديد) آدم پيغمبر عليه السلامك
چشمى كه اونور پاك ايله كوردى جان ونامكلرك سر وحقيقتى اكا آشكاره اولدى * م ى * چون ملك انوار حق دروى بيافت
در سجود افتاد ودر خدمت شتافت) چونكه ملك حقك انوارنى حضرت آدم عليه السلامده بولدى لاجرم ملك سجوده
دوشدى وخدمته اودى * مثنوى * مدح اين آدم كه ناميش مى برم * قاصرم كر تا قيامت بشمرم * بو آدمك
مدحى كه آنك نامنى ايلتورم قاصرم نرضا اكر آنك فضائلنى قيامته دك صايم وبعض نسخه ده مصرع ثانى بويله
واقع اولمشدر تا قيامت كرستايم قاصرم) يعنى قيامته دك اكر آنى مدح ايلرسم قاصرم كما هو حقه آنك ستايشنه
قادر دكلم ديمك اولور * مثنوى * اين همه دانست چون آمد قضا * دانش يك نهى شد بروى خطا * كاى عجب
نهى از پى تحريم بود * يا بتأويلى بد وتوهيم بود * بو جمله يى بيلدى چونكه قضا كلدكده بر نهيك دانشى اكا خطا
اولدى اول نهى بودركه جناب حق آدمه وحوايه خطابا بيوردى كه * ولا تقربا هذه الشجرة فتكونا من الظالمين *
وبو نهيده اولان خطا بودركه حضرت آدم عليه السلام بو نهيده متردد اولدى وكندى به ديديكه
اى عجب بو نهى تحريم ايچونمى اولدى وياخود تأويله منسوب اولان تنزيه ايچونمى اولدى وتخويفمى اولدى نهى تحريمى
اولدركه آنى فاعل ومرتكب اولان كسنه عتاب وعقابه مستحق اوله نته كم (ولا تقربا هذه الشجرة * نهى كبى
ودخى ولا تقربوا مال اليتيم نهى كبى ونهى تنزيهى اولدركه آنك مرتكبى عتاب وعقابه مستحق اولمز بلكه انجق
ترك اولى قيلمش اولور وكندوبى اول منهى اولندن انجق تنزيه وتطهير لازم كلور نتكم وارد فى هذا الحديث قال عليه السلام
من اكل الثوم والبصل والكراث فلا يقربن المساجد * مثنوى * در دلش تأويل چون ترجيح يافت * طبع در حيرت
سوى كندم شتافت * اول آدمك كوكلنده تأويل ايلمك چونكم ترجيح بولدى وترك تأويلى تأويل ايتمك اوزره اختيار
قيلدى پس آنك طبعى كندى حيرتنده ايكن كندم جانبنه سرعت ايتدى * مثنوى * باغبان را خار چون در پاى رفت
دزد فرصت يافت كالا برد تفت * مثلا باغبانك چونكه آياغنه ديكن باتدى باغبان كندى حالنه مشغول ايكن خرسز
فرصت بولدى متاعنى على الفور ايلتدى * مثنوى * چون ز حيرت رست باز آيد براه * ديد برده دزد رخت از كارگاه
چونكه آدم عليه السلام حيرتدن قورتلدى كيرو يوله كلدى آدم كوردى دزد اسبابى كاركاهدن ايلتمش يعنى شيطان
انك اسباب طاعتنى ومتاع معرفتنى سرقه ايتمش وحلهٔ جنتى وجودلرندن نزع ايدوب آنى دنيا صحراسنه آتمش
* مثنوى * ربنا انا ظلمنا كفت واه * يعنى آمد ظلمت وكم كشت راه * ربنا انا ظلمنا واه ديدى سورهٔ اعرافده اولان
ربنا انا ظلمنا آيت كريمه سنه اشارتدر كه تفسيرى عنقريب اضافت كردن آدم ذلت را بر خنده كلور يعنى اى بزم ربمز
بر نفسمزه ظلم ايلدك ديدى واه ايلدى وجرمنه معترف اولوب كنديدن صدور ايلين خطاسنه تأسف ايلدى يعنى ظلمت
كلدى وراه مستقيم كم ونا پيدا اولدى يعنى كلمه سى كلمهٔ تفسير دركان حضرت مولانا حضرت آدم عليه السلامك انا ظلمنا
انفسنا ديديكى قولى بو مصرع ثانيله تفسير ايدرلركان بيوررلركه حضرت آدم عليه السلام انا ظلمنا ديدى ظلمت
حقيقى ظلمتدر پس ظلمت كلدى وقضا بصر بصيرتى پوشيده قيلدى وراه روشن ناپيدا اولدى ديمكى ديلر ديمك اولور (م ى
اين قضا ابرى بود خورشيد پوش * شير واژدرها شود زو همچو موش * بو قضاء الهى كونشى اورتيجى بر بلوتدر ارسلان
واژدرها قضاء الهيدن موش كبى اولور پس اى سليمان * مثنوى * من اكر دامى نه بينم كاه حكم * من نه تنها جاهلم
درراه حكم * اكر بن حكم قضاء الهينك ظهورى وقتى بر طوزاغى كورميم حكم قضاء الهى بولنده همان يالكز
بن جاهل وغافل دكلم بلكه ظهور وقتنده انبيا واوليا عليهم السلام بيله عاجز ومتحير اولوردى ديدى * مثنوى * اى خنك
انكو نكو كارى كرفت * زور را بكذاشت او زارى كرفت * اى سعادتلو اول كسه كه اول نيكو كارلغى طوتدى اول كسه
زور وتجلدى قودى وزارى وتضرع يولن طوتدى (مثنوى) كر قضا پوشد سيه همچون شبت * هم قضا دستت بكيرد
عاقبت * اكر قضاء الهى سنى كيجه كبى بوررسه وپوشيده قيلورسه بر مرتبه كه ظلمت محنت وغفلتده قالوب خير وشرى
كورمك ممكن اولميه هم عاقبت سنك دستكى قضا طوتار وسنى اول ظلمتدن ينه قضا خلاص ايدر * مثنوى *
كر قضا صد بار قصد جان كند * هم قضا جانت دهد درمان كند * فرضا قضاء الهى اكر يوز كره سنك جانكه قصد ايده
وسنى هلاك مرتبه سنه ايركوره هم قضاء الهى سكا جان ويرر ودرديكه درمان ايلر * مثنوى * اين قضا صد بار اكر

راحت زند* برفراز چرخ خرگاه ات زند* بو قضاء الهی فرضا اگر یوز گوسنك یولکی اوره سنك خرگاهکی چرخك
فوقی اوزره اورر یعنی سنی عالی مرتبه یه ایرکورر* مثنوی* از کرم دان این که می ترساندت* تا بملك ایمنی بنشاندت
حقك کرمندن بیل بونی که سنی قورقودر تا خوف سببیله سنی امن ملکنه نصب ایده یعنی (لاخوف علیهم ولاهم
یحزنون) دیدیکی ولیلرك مرتبه سنه سنی ایصال ایده (م ى) این سخن پایان ندارد گشت دیر* گوش کن تو قصهٔ خرگوش
وشیر* بو سوز که مراد اندن قضا وقدرك اسرارنه متعلق اولان معارف علیه در پایان طوتمز صد دیز بعید اولدی ونقل
ایلدیکمز شیر وخرگوشك قصه سی کیرو قالدی شمدنکیرو خرگوش وشیرك قصه وحکایتنی استماع ایله که تا شیرك عاقبتی
نجه اولدیغی سکا معلوم اوله (پا واپس کشیدن خرگوش از شیر چون نزدیك چاه رسید (مثنوی) چونکه نزد چاه آمد شیر
دید* کز ره آن خرگوش ماند و پا کشید* چونکه شیر چاهك قتنه کلدی کوردیکه اول خرگوش یولدن قالدی و اباغن
چکدی* مثنوی* گفت پا واپس کشیدی تو چرا* پای را واپس مکش پیش اندرا* شیر چونکه خرگوشك اول حالنی
کوردی اکا دیدی ای خرگوش سن اباغکی نیچون کیرویه چکدك اباغنی کیرو آرد که چکمه ایلرویه کل* مثنوی* گفت
کو پایم که دست وپای رفت* جان من لرزید ودل از جای رفت* خرگوش چونکه شیردن اول سوزلری اشتدی شیره
ایتدی قنی بنم اباغم که الم واباغم خوفدن کتدی بنم جانم دتردی کوکلم یرندن کتدی* مثنوی* رنك رویم را نمی
بینی چو زر* ز اندرون خود می دهد رنکم خبر* بنم یوزمك رنکنی کورمزمیسن التون کبی صارو بنم یوزمك
رنکی خود درونمدن خبر ویرر* مثنوی* حق چو سیما را معرف خوانده است* چشم عارف سوی سیما مانده است
حق تعالی حضرتلری چونکه سیمایی معرف اوقومشدر (کما قال الله تعالی یعرف المجرمون بسیماهم وقال خطابا للنبیه
علیه السلام تعرفهم بسیماهم وقال سیماهم فی وجوههم من اثر السجود) چونکه سیما احوال درونی بیلمکه وسیله
اولدیسه اول سببدن عارفك چشمی سیمایه باقیده قالمشدر که احوال درونی آندن استدلال ایدرلر (مثنوی) رنك وبو غماز
آمد چون جرس) از فرس آگه کند بانك فرس) رنك وبوی جرس کبی غماز کلدی یعنی برکسه نك رنکی وبرشیئك رایحه سی
آنك ما فی الضمیرنی غمز ایدیجی کلدی نته کم جرس کورنمین برمتحركك شیئك وجودنی مخبر وغماز اولدی فرسك بانکی
فرسدن اکاه ایلر یعنی فرسی کورمسك صدا اورسه آنك صداسی آنك وجودنه دلالت ایدر* مثنوی* بانك هر چیزی
رساند زو خبر* تا بدانی بانك خر از بانك در* هر برشیئك صداسی آنك ضمیرو سرندن خبر یتشدیرر تا بیله سن بانك دری
بانك خردن زیرا افعال ومقالی احوال درونه راهنما اولور وعارف رضایه متعلق اولان سوزدن قلبك رضاسنه
وغضبنه متعلق اولان سوزدن درونده اولان غضبه استدلال قیلور نته کم بو حدیث شریف بو معنایه شهادت ایلر
عن عائشة رضی الله عنها اتفقا علی الروایة عنها قال علیه السلام انی لاعلم اذا کنت عنی راضیة واذا کنت علی
غضبی فقلت ومن این تعرف ذلك فقال علیه السلام اما اذا کنت عنی راضیة فانك تقولین لا ورب محمد واذا کنت
علی غضبی تقولین لا ورب ابراهیم قلت اجل والله لا اهجر الا اسمك معنای شریفی اولدر که حضرت نبی صلی الله
علیه وسلم حضرت عائشه صدیقه رضی الله عنهایه عن ایهامه دیدی تحقیقا بن بیلورم شول وقتده که سن بندن
راضیه اوله سن وشول وقتده که سن بنم اوزریمه غضبناك اوله سن غضبی فعلی وزننده انف مقصوره ایله غضبانك
تأنیثیدر پس حضرت عائشه رضی الله عنها دیدی بن دیدم که آنی ندن بیلورسن یا رسول الله رسول علیه
السلام حضرتلری دیدی اما شول وقتده که یا عائشه سن بندن راضیه اوله سن پس تحقیقا سن دیرسن محمدك ربیسی
حقیچون بویله دکلدر دیو قسم ایدرسن وشول وقتده که سن بکا غضبناك اوله سن پس سن دیرسن ابراهیمك ربیسی
حقیچون بویله دکلدر حضرت عایشه ایدر بن دیدم که نعم صادقسن یا رسول الله الله حقیچون بنم هجرانم همان سنك
اسمکه مقصوردر یعنی حین غضبده سنك ذات شریفکدن قلبا هجرانم یوقدر پس بو حدیث شریفده برکسه نك
کلامندن قلبنده اولان حالنه وافعالندن درونده اولان سرنه استدلال قیلمغه دلالت واردر زیرا الظاهر عنوان
الباطن فحواسنجه انسانك ظاهرنده بعض علایم وآثار اولور که آنك باطننده اولان اسرارنه اول علایم وآثاردن
دلالت واردر وآنك حال درونندن مخبر ومعلم اولور نته کم بو حدیث شریف بو معنایه دلالت وشهادت قیلور
قال علیه السلام ما اضمر احد شیئا الا ظهر فی فلتات لسانه وصفحات وجهه وقال جار الله العلامة مناسبا
لهذا المحل مخایل الغم والمسرة تبکی وتضحك فی الاسرة* مثنوی* گفت پیغمبر بتمییز کسان* مرء مخفی
لدی طی اللسان* حضرت پیغمبر علیه السلام بیوردیلر که المرء مخفی تحت لسانه پس بو حدیث شریفك مضمونی
اوزره بیوررلر که پیغمبر علیه السلام انسانی تمییز ایلمك حقنده بیوردیلر انسان لسانی طی ایلمك قتنده وکلماتنك
تحتنده پنهاندر زیرا ترجمان جنان ودلال عالم جاندر پس صراف نقد عرفان اولان اول لسانه نظر قیلور بعده اول

لسان واسطه سیله متکلمك مرتبه سنه واقف اولور (قطعه) زبان در دهان ای خردمند چیست) کلید در گنج صاحب
هنر* چو در بسته باشد چه داند کسی) که جوهر فروشست یا پیلور (مثنوی) رنك رو از حال دل دارد نشان) رحمتم کن
مهر من در دل نشان* یوزك رنکی کوکلك حالندن نشان طوتار زیرا سیما درونه البته دلالت ایدر بنم حالمی مشاهده
ایدوب بکا مرحمت ایله بنم محبتمی قلبکده نصب ایله پس رنك ظاهر انسانك باطننك حالنه نه کونه دلالت ایلر بو بیتله
اشارت ایدوب بیوررلر* مثنوی* رنك روی سرخ دارد بانك شکر* بانك روی زرد دارد صبر ونکر* قرمزی یوزك رنکی
شکر رنکنی طوتارذ کر مسبب اراده سبب قاعده سی اوزره شکردن مراد نعمت اولور پس حمرت وجه شکر صداسن
طوتار ونعمته دلالت ایدر زیرا نعمت وراحتسز یوز قرمزی اولمز صبردخی ذ کر مسبب اراده سبب قاعده سی اوزره بلا
ومحنتدن کنایه اولور ونکر بونده کفران معناسنه در تقدیر کلام صاری یوزك رنکی صبر ونکر طوتار یعنی بلا ومحنتك
وکفران نعمتك صداسنی طوتار واندن اخبار ایدر زیرا صفرت وجه دردو محنتدن وعدم راحت ونعمتدن حاصل اولور
وعدم نعمت کفران اولمقدن ظهوره کلور پس رنك روی زرد برکسنك حیرتنه وانکارنه دلالت قیلمش اولور خرکوش
شیره ایتدی ای شیر دلیر* مثنوی* برمن آمد بانك دست وپا برد* رنك رو وقوت وسیما برد* بکا کلدی اول نسنه که
دست وپایی قطع ایدر رنك روی وقوت وسیمایی ایلتور بونده تنبیه بودر که عقل سلیم هر بار که شیر موتی تفکر ایلیه
وهادم اللذات اولان مرك قریب اوله وعلایم موت اکا اصابت قیله آنك تدبیر ایلدیکی جوارحده قوت وقدرت قالمز
ورنك وسیماسی برنده اولمز پس خرکوش لساندن احوال موتی بو بیتلرله بیان ایلکه شروع ایدوب بیوررلر
مثنوی آنکه در هر چه در آید بشکند* هر درخت از بیخ وبن او بر کند* اول نسنه که یعنی اول قهر وهلاکه سبب
اولان موت شیری بکا قریب کلدیکه هر نه شیئه که کله آنی صر هر آغاجی کوکندن ودبندن اوقوپارر* مثنوی* درمن
آمد آنکه از وی کشت مات* آدمی وجانور جامد نبات* بکا کلدی اول نسنه که اندن مات وفانی اولدی آدمی وحیوان
وجامد ونبات (مثنوی) این خود اجزااند وکلیات ازو* زرد کرده رنك وفاسد کرده بو* بوذ کر اولنان موالید ثلاثه خود
جزؤلر در کلیات هم اندن رنکنی زرد ایلمش ورایحه سنی فاسد ایلمشدر کلیاتدن مراد بونده عناصر اربعه وافلاك تسعه
ارلمق وبونلردن ظهوره کلان اشیا اولمق محلده مناسبدر پس کلیاتك بعضسنك فنا وزوالنك شرحنه شروع ایدوب بیوررلر
م ی) تا جهان که صابرست وکه شکور* بوستان که حله پوشد گاه عور* تا کم جهان ومافیها گاه بلا ومحنته صبر ایدیجی
وکاهی راحت ونعمته زیاده شکر ایدیجیدر پس تبدل وتغیردن خالی اولمدی بوستان کاه برك وباردن حله کیر وکاهی
عاری اولور پس بودخی متغیر اولمقدن ورونقنه زوال کلمکدن نجات بولمدی (مثنوی) آفتابی کو بر آید نارکون) ساعتی
دیکر شود او سر نکون* شول بر آفتابکه طلوع وقتنده نارکون یوقارو کاور وعالمی شعله وشعشعه سیله منور قیلور
بر غیری ساعتده اول آفتاب سر نکون اولور یعنی بر قاچ ساعتدنصکره زواله وارور باشی آشاغی غروب ایدر
منور عالم ایکن کورکه بوهم زوالدن خلاص اولمدی (مثنوی) اختران تافته بر چار طاق* لحظه لحظه مبتلای احتراق
شول اخترلر که طوغمش وطلوع قیلمشدر چار طاق فلك اوزره وقتا فوقتا وآنا فانا مبتلای احتراق اولمقدن خالی
دکلدر احتراقدن مراد اولدر که قچن برکوکب برکوکبه مقارن ومقابل اولسه اول مغلوب ومحترق اولان کوکبك
حکمی وتأثیری قالمقدر* مثنوی* ماه کو افزود ز اختر در جمال* شد ز رنج دق او همچون خیال* ماه که اختردن
جمالده زیاده اولدی دق رنجندن اول ماه خیال کبی اولدی نته کم هلال ومحاق وقتنده مشاهده اولنور دق برمرضدر که
قچن برکسنه یه واقع اولسه آنی بغایت نحیف وضعیف وزار ایلر بو ابیات وماقبلنده ومابعدنده اولان ابیات
هر شیئك فنا وفواته وتبدلات وتغیراته تمثیلات طریقیله درنته کم بیوررلر* مثنوی* این زمین با سکون با ادب*
اندر آرد زلزله ش در لرز وتب* بو سکونله ادبله اولان زمین که حرکت واضطراب دن بریدر زلزله آنی ستمه ولرزه یه کتورور
باخصوص که زلزله ساعت آنی بر مرتبه یه یتوررکه کالعهن المنفوش پاره پاره وریزه ریزه ایلر* مثنوی) ای بسا که
زین بلای مرده ریك) کشته است اندر جهان او خرد وریك) ای چوق طاغ بو آرته قالمش بلادن یعنی بو صوکه قالمش فوات
وفنادن جهان ایچره اول طاغ خرد وریك اولمشدر یعنی ریزه ریزه وقوم کبی اوفق اولمشدرنته کم (وبثت الجبال بثا فکانت
هباء منبثا آیت کریمه سی بو مضمونه دلالت ایدر (مثنوی) این هوا با روح آمد مقترن* چون قضا آید وبا کشت وعفن
بو هواء لطیف که روحه مقترن کلدی وحیات بخش وجود انسانی اولدی چونکه قضاء الهی کلدی اول هوا وبا
ومتعفن اولور* مثنوی* آب خوش کز روح را همشیره شد* در غدیری زرد وتلخ وتیره شد* آب لطیف وشیرین که اول
روحه همشیره اولدی یعنی برابر کلدی بر غدیرده بر زمان طورمغله صاری وآجی وبولانق اولدی زرد وتلخ وتیره دلك آبه
نسبت موت وفنا صفتلریدر* مثنوی* آتشی کو باد دارد در بروت* هم یکی بادی بر و خواند یموت* شول بر آتش که

اول يقده يل طوتار باد بروت كبر وسركشلكدن كنايه دركه آتش جوهر نوراني وعلويدر بواجلدن سركشلك طوتار مع
هذا هم بريل آنك اوزرينه يوت اوقور يعني اولمك وسوبغك حالتني اكا اجرا ايلرينه كم برشمعه اوف ديسك سونر پس
بويله نوراني وسركش ايكن برمقدار يلدن نوري كيدوب مرده اولور (مثنوى) حال دريا زاضطراب وجوش او * فهم كن
تبديلهاى هوش او * دريانك حالتي آنك اضطراب وجوشندن يعني آنك غليان وخروشندن آنك عقلنك تبديل
اولدقني فهم ايله نته كم بركسه نك صورت ظاهره سي جوش وخروشده اولسه وحركات واضطراب قيلسه آنك عقلنك
تبديلدقني ظاهرده اولان اضطرابندن فهم ايلرسن پس دريانك دخي بوجوش وخروشندن هوشنك تبديل اولدقني
فهم ايله عند المحققين دريانك دخي هوشي واردر مراد انده مدبر ومتصرف اولان عقلدر عند الحكما كاعقل فعال ديرلر
* مثنوى * چرخ سر كردانكه اندر جست وجوست * حال او چون حال فرزندان اوست * كه حضيض وكه ميانه كاه
اوج * اندر واز سعد ونحسى فوج فوج * يعني چرخ سر دانكه الملاء الاعلى يطلبون الله كما انتم تطلبونه خواسنجه طلب
رضاى موجدنده حركات شوقيه ايله دورانده در آنك حالي دخي جوفنده اولان فرزندانك حالي كبيدر يعني مواليد
ثلثه كبي اول دخي دائما متبدل ومتغير اولمقده دركاه حضيضدركه مذلت وحقارت صفتيدر وكاهي ميانه كه
ذلت ورفعتك اعتدالي مرتبه سيدر وكاهي اوجدركه كمال رفعت حاليدر مثلا فلكي بر دائره فرض ايلسك وانك
اوسطنه برخط وهمي چكسك آنك نصف سفليسنه هابط وحضيض ونصف علويسنه صاعد واوج ديرلر كوكب كه
حوالئ بروج اوزرنده سير ايده مستقيمدر انك خلافي اولورسه راجعدر كوكب كه كاهي يوقار وفلكه قريب وكاهي
آشغه فلكه قريب اولور يوقار واوجه وارديغنه بعد ابعد ديرلر ودورالتته بولنى مقتضيدركه اوج مرتبه سنده اولان
ميانه مرتبه سنده اولان حضيضه نزول ايده وحضيض مرتبه سنده اولان وسط مرتبه سنده صعود ووسط مرتبه سنده
اولان اوجه عروج ايده پس حدوث وتغيردن خالي اولمز وسعد ونحسدن اول چرخده فوج فوج چوق سعادت
ونحوست واردر * مثنوى * از خود اى جزؤى ز كلها مختلط * فهم مى كن حالت هر منبسط * يعني اى كللردن
مختلط اولان وعناصر اربعه دن مركب وممزوج اولان جزؤى كندكدن فهم وقياس ايله هر مركب اولمين منبسطك
حالني سن نفسكده نيجه متغير ومنقلب ايسك جميع كليات وجزؤيات تبدلات وتغيراتدن وفوات ومواتدن خالي
دكلدر (مثنوى) چونكه كليات را رنجست ودرد * جزؤ ايشان چون نباشد روى زرد * چونكه كلياته جهانده رنج
ودرد واردر انلرك جزؤى نيچون زرد روى ومريض اولميه يعني چونكه كلياته تغير وتبدل وفنادن خلاص ميسر
دكلدر پس انلرك جزؤلرينه خلاص نيجه ميسر اولور * مثنوى * خاصه جزؤى كوز اضداد دست جمع * ز آب وخاك وز آتش
وباد ست جمع * خصوصا اول جزؤ كه او ضدلردن جمع ومركبدر آب وخاك وآتش وباددن جمعدر يعني على الخصوص
بر جزؤ كه اضداد اربعه دن مركب اوله وطبايع مختلفه دن اجتماع قيله انك متغير اولماسي وفنا بولماسي عجبدر
نته كم اضداد اربعه نك امتزاجني ميش وكركك امتزاجنه تمثيل ايدوب بيوررلر * مثنوى * اين عجب نبود كه ميش از كرك
جست * وين عجب كين ميش دل دركرك بست * يعني بو عجب اولمديكه قيون قورددن صچرادى وفرار ايلدى عجب بوكه
بو قيون قورده كوكل بغلادى حاصل كلام انسانك سقامت وموتي عجب دكلدر سقامت وموت چار اضدادلك بري بريله
امتزاج ايلمسندن حاصل اولور بلكه انسانك صحتي عجبدركه اول كركك وميشك وكوروشيرك الضدان لا يجتمعان ايكن
بري برينه كوكل ويرمسي ومصالحه قيلمسي كبيدر (قطعه) چار طبع مخالف وسركش * پنج روزى بدند باهم خوش
كر يكى زين چهار شد غالب * جان شيرين برآيد از قالب * مثنوى * زندكانى زآشتئ ضدهاست * مرك آن كاندر
ميانشان جنك خاست * انسانك زندكانلكي وصحتي بو چار اضدادلك بارشمه سندندر اولوم يل اول زمانكه بودرت
ضدلك اورته سنده جنك قالقدى واعتدال زايل اولوب مزاج فاسد اولدى (مثنوى) لطف حق اين شير او كور را * الف
دادست اين دو ضد دور را * حق تعالينك لطفي انسانك وجودنده بو شير وكوره وايكى اراق ضده الف وانس ويرمشدر
شير وكوردن مراد كه ايكيسي بري برينه ضددر عناصر اربعه دن حرارتله برودتدر ويا خود يبوستله رطوبتدر (مثنوى
چون جهان رنجور وزندانى بود * چه عجب رنجور را كر فانى بود * چونكه جهان بالكليه رنجور وزنداني اوله مريض
اكر فاني اوله عجب دكلدر (پرسيدن شير از سبب پاى واپس كشيدن خركوش (مثنوى) خواند بر شير او از ين رو پندها
كفت من پس مانده ام زين بندها) خركوش شيره بو يوزدن بندلر اوقدى وديدى بن بو بندلر سببندن آرده قالمشم وكمكده
آياغمى چكمشم قصه دن حصه بودركه عقل معاد نفس اماره شيرنه بوكونه پند وارشادلر ايلر متنصح اولسون وكين
وكدورتدن فراغت قيلسون ايچون چونكم بو موت وفناى عالمدن عبرت الميه وعقل معادك نصح وپندي اكا كار كر
اولميه خركوش عقل آخر الامر اني چاه رياضت وفقره آتروآني اول چاهه ايچره مغلوب ومقهور ايدر * مثنوى *

شیر کفتش توز اسباب مرض) این سبب کو خاص کا بستم غرض) شیر خرکوشه ایتدی سن اسباب مرضدن بو سببی دی
خاصة همان بکا غرض بودر یعنی تبدلات وتغیرات عالم وفنا وزوال بنی آدمدن معلومدر پس چاهدن تباعد وتأخر
ایلکه سبب ندر یعنی بنم مقصودم بودر بونی سویله (مثنوی) کفت آن شیر اندرین چه ساکنست * اندرین قلعه ز آفات
ایمنست * خرکوش شیره جواب ویروب دیدی بو چاهده ساکندر اول شیر بو قلعه ده آفاتدن ایمن ومحفوظدر چاه
وقلعه دن مراد بونده خلوتخانهٔ شیران طریقت اولور که انلر قلعهٔ خلوت ایچره آفات نفسانیه ومکاید شیطانیه دن
مصون ومحفوظ اولور وخارجده اولان شیردن مراد نفس اماره واهل نفس غداره اولور که چاه خلوت ایچره ساکن
اولان طریقت شیرلرینک بونلر ضدی وعدوسیدر پس خلوت وعزلتک محل امن وسلامت اولدیغنه وعاقل اولنلر
آفات عالمدن قاچوب چاه خلوت وعزلتی اختیار قیلدیغنه بو ایکی بیتله اشارت ایدوب بعده ینه قصه یه شروع ایدوب
بیوررلر که (مثنوی) قعر چه بکزید هر کو عاقلست * زانکه در خلوت صفاهای دلست * قیونک دیبی اختیار
ایلدی هر ککه اول عاقلدر زیرا که خلوتده کوکل صفالری واردر * مثنوی * ظلمت چه به که ظلمتهای خلق *
سر نبرد آنکس که کیرد پای خلق * چاهک ظلمتی یککه خلقک ظلمتلری بدو مضمردر بو مصرعده خبر محذوفدر که
او بداست بیوردقلر یدر که انکه مضمرست دیمکدر که قرینهٔ کلام بونلره دلالت ایدر و قرینه بهست بیوردقلر یدر که
انک ضدی بدو مضمردر و خبر تقدیراولمغه سبب اولدر اکر خبر مقدر اولمزسه بو مصرع سامعه صحیح سکوت
افاده ایلمزو باشنی قورترمدی اول کسه که خلقک آیاغنی طوترمراد خلقله مختلط اولان وروز وشب معاشرت
قیلان کسه فلاح ونجات بوله میوب عاقبت خائب وخاسر اولور وسوء خاتمه اوزره اولوردیمکی افاده ایدر * مثنوی *
کفت پیش آ زخم او را قاهرست * تو ببین کان شیر در چه حاضرست * شیر خرکوشدن چونکم بو سوزلری اشتدی ایلرو
کل بنم زخم آنی قاهردر ای خرکوش سن کور که اول شیر چاهده حاضرمیدر (مثنوی) کفت من سوزیده ام زان آتشی
* تو مکر اندر بر خویشم کشی * خرکوش برمکر پیدا ایدوب شیره ایتدی بن اول آتشیدن یانمشم یعنی اول آتش سوزان
کبی اولان شیردن نیجه زحمت ومحنت کوروب سوخته اولمشم ای شیر مکر سن بنی کندیکه چکه سن * مثنوی
* تا بپشت تو من ای کان کرم * چشم بکشایم بچه در بنکرم * ای کرم معدنی تا بن سنک مظاهرت ومعاونتکله چشم
آچم چاه ایچره نظر ایدم (نظر کردن شیر در چاه ودیدن عکس خود را وآن خرکوش را (م ی) چونکه شیر اندر بر خویشش
کشید * در پناه شیر تا چه می دوید) چونکه شیر خرکوشی کندینک صدرینه چکدی پس خرکوش شیرک حفظ وپناهنده
چاهه دکین یلدی (مثنوی) چونکه در چه بنکریدند اندر آب * اندر آب از شیر واو در تافت تاب * چونکه شیر و خرکوش
معا چاهده اولان آب ایچره نظر ایلدیلر آب ایچره شیردن واو خرکوشدن عکس تاب ظاهر اولدی (مثنوی) شیر عکس
خویش دید از آب تفت * شکل شیری در برش خرکوش زفت * شیر کندینک عکسنی کوردیکه صودن یلدرادی وظاهر
اولدی تفت بونده تافتدن مخففدر فعل ماضیدر یلدرادی وظاهر اولدی معناسنه بر شیرک شکلنی انک قتنده بر فربه
خرکوش کوردی * مثنوی * چونکه خصم خویش را در آب دید * مر ورا بکذاشت واندر چه جهید *
چونکم شیر کندینک خصمنی چاهده اولان آب ایچره کوردی شیر خرکوشی چاهک طشره سنده قودی وکندیسی
چاهک ایچنه صچرادی پس نفس اماره صاحبلرینک کسب ایلدکلری معاصی ومظالم چاهنه عاقبت دوشدکلری
وکندی عملرینک سوء جزاسنه نهایت کارده کرفتار اولدقلرینی بیان ایلمکه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی)
درفتاد اندر چهی کو کنده بود) زانکه ظلمش در سرش آینده بود) اول شیر بر قیویه دوشدیکه اول قیویی حقیقتده اول
شیر قازمش ایدی زیرا که انک ظلمی آنک باشنه کلیجی اولدی وتعبیرلر طائفه سنه هرنه ایلدیسه عاقبت بولدی بونده
تنبیه بودرکه * من عمل صالحا فلنفسه ومن اساء فعلیها) آیتنک فحواسنجه برکسه هرنه عمل ایلسه کندی نفسی
ایچون ایلر (فمن یعمل مثقال ذرة خیرا یره ومن یعمل مثقال ذرة شرا یره) آیت کریمه سنک موجبنجه برکسه
خیر وشرنه عمل ایلرسه عاقبت جزاسنی کورر * مثنوی * چاه مظلم کشت ظلم ظالمان * اینچنین کفتند
جمله عالمان * چاه مظلم اولدی ظالملرک ظلمی عالملرک جمیعسی بویله دیدیلر (کما قال النبی صلی الله علیه وسلم الظلم ظلمات
یوم القیمة * مثنوی * هر که ظالم ترچهش با هول تر * عدل فرمودست بدتر را بتر * چونکم حقیقت حال بودر پس هر ککه
ظالمرکدر آنک قیوسی هولناکدر یعنی زیاده قورقولو وتاریکتر در عدل الهی بدتره بدتر بیورمشدرکه وجزاء سیئة
سیئة مثلها قولی بو معنایی مؤید اولمشدر * مثنوی * ای که تو از جاه ظلمی میکنی * ازبرای خویش چاهی میکنی *
ای شول کسه که سن منصبکدن اوتری خلقه بر ظلم ایلرسن حقیقتده کندی کندکدن اوتری بر قیو قازرسن * مثنوی *
کرد خود چون کرم پیله بر متن * بهر خود چه میکنی اندازه کن * ایپک قوردی کبی کندی اطرافکه طولمه کندکدن

اوتری قوبی قازر ایسك مقدارله قازیعنی برعمل قبیحی ایلرسك آنك جزاسندن خلاص اوله جق وعذابنه صبر ایده جك قدر ایله والا اکر آنك عذابنه صبر ایده مزسك اندن تباعد ایله کما قیل (وان تصبر علی النیران فاعص) والا کن عن للعصیان قاص (مثنوی) هر ضعیفانرا توبی خصمی مدان * ازنبی ذا جاء نصر الله بخوان * ای ظالم قوی وای حاکم غوی سن ضعیف اولنلری خصم سز ومعین سز بیلمه بلکه ضعیفانك معین وناصری الله در شاهد استرسك قرآندن اذا جاء نصر الله سوره سن اوقو که حضرت نبی صلی الله علیه وسلم مع اصحابه اوایلده ضعیف وقوم قریش وکفار مکه قوی وغالب ایدیلر حق تعالی حضرتلری پیغمبر علیه السلامه ظفر ونصرت ویروب غالب وقهار اولان ظالملری مغلوب ومظلوم وضعیفلری غالب وقاهر ایدوب شهرلرنی اهل اسلامه ویردی نته کم رسولنه خطابا بیوررلر (اذا جاء نصر الله والفتح) شول وقتده که اللهك جنس نصرتی مؤمنلره کله ودخی فتح مکه ویاخود فتح جمیع بلدان حاصل اوله (ورأیت الناس یدخلون فی دین الله افواجا) وسن ناسی اللهك دیننه فوج فوج داخل اولورلر کوره سن (فسبح بحمد ربك) وسن تنزیه ایله ربکی شاننه لایق اولمیان اوصافدن حمد وسپاسنه متلبس اولدیغك حالده (واستغفره انه کان توابا) واندن مغفرت طلب ایله تحقیقا اول ربك دائما مستغفر اولان عبادنه رحمت ومغفرت ایله تواب اولدی محل استشهاد اللهك ظفر ونصرنی حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلمه وتوابعنه ضعیف ایکن کلمسی وانلرك قوی اولمسیدر (مثنوی) کرتو پیلی خصم توازتو رمید * نك جزاء طیرا ابابیلت رسید * ای ظالم فرضا اکرسن پیل ایسك وصورتده قوی ونبیل ایسك خصمك سندن اورکدی وقاچدی ایسه اشته سکا جزاء طیرا ابابیل یتشدیکه اضعف مرغاندرکه اقوای جانورانی واصحاب طغیانی بقوة الله هلاك ایلدی نته کم حق سبحانه وتعالی کلام مجیدنده رسولنه خبر ویروب بیوررکه * الم ترکیف فعل ربك باصحاب الفیل * روایت اولندیکه ملك نجاشی قبلندن اولان والی یمن اعنی ابرهة بن الصباح صنعاده قلیس نام برکنیسا بنا ایلیوب استدیکه حجاجی اکا تصریف ایده پس کنانه قبیله سندن برکشه واروب برکیجه اوکنیسایه افشان ایتدی ویاخود برآتش یاقوب باد آنی اول کنیسایه اولشدیروب آنی احراق ایلدی پس ملك یمن غضبه کلوب یمین ایلدیکه کعبه یی یقه وخراب ایده پس حبشه عسکریله ومحمود نام برعظیم فیلله ودخی بعض فیلرله تخریب حرم محترمه قصد ایدوب مغمس نام موضعه کلدکده عبد المطلب مع اشراف اکا چیقوب بو کاردن رجوع ایتمك ایچون ثلث مالنی اکا عرض ایلیوب قبول ایتمیوب تخریب کعبه یه مصر اولوب فیلری حرم محترمك جانبنه سوردکارنده فیلر دن اوته ایچرو کتمیوب یمن طرفنه دوندردکارنده هرولة وسرعة برله اول جانبه کیدوب بونلر بو کاره مشغول ایکن حضرت حق ابابیل قوشنی بونلرك اوزرینه ارسال ایدوب هر برینك منقارنده عدسدن بیوك برطاشی بونلرك باشنه آتوب باشلرندن کیروب دبرلرندن چقوب بونلری هلاك ایلدی قصه سی تفاسیرده مسطوردر پس حق تعالی رسولنه بیوررکه یا محمد عجب سن کورمدکمی یعنی انلرك آثارنی مشاهده قیلدك واخبارنی استماع ایلدك که سنك ربك نه اشلدی اصحاب فیله (الم یجعل کیدهم فی تضلیل) وبونلرك کعبه خصوصنده اولان مکرنی تضییع وابطالده قیلدیمی یعنی بونلرك مکرنی ضایع وباطل قیلدی (وارسل علیهم طیرا ابابیل ترمیهم بحجارة من سجیل) وبونلرك اوزرینه ابابیل قوشنی ارسال ایلدی سنك وکلدن اولان حجارهیی بونلرك اوزرینه آتدقلری حالده (فجعلهم کعصف مأکول) پس بونلری حق تعالی صمان کبی قیلدی وهلاك وتباه ایلدی * مثنوی * کرضعیفی درزمین خواهد امان * غلغل افتد در سپاه آسمان * اکر برضعیف زمینده امان استیه یعنی بر یوزنده اکر برمظلوم برظالمدن بیحضور اولوب حق تعالی حضرتلرندن امان استیه اول مظلومك تضرع ونیازندن آسمانك عسکرنه غلغله دوشر (مثنوی * کربدندانش کزی پرخون کنی * درد دندانت بکیرد چون کنی اکر برضعیفی دیشکله ایصره سن وپرخون ومجروح قیله سن بوستم مقابله سنده کاه دیشك اغریسیکه سنی طوته نیجه ایلرسن وجزاکی بولدقده نه قیلورسن * مثنوی * شیرخود را دید درچه وزغلو * خویش را نشناخت آندم ازعدو * شیر اولدم چاهده کندیسنی یعنی کندینك عکسنی کوردی وغلوو هجومندن اولدم کندیسنی عدودن ایکلدی (مثنوی) عکس خودرا اوعدوی خویش دید * لاجرم برخویش شمشیری کشید * کندینك عکسنی اول شیر کندینك دشمنی کوردی لاجرم شیر کندی اوزرینه برشمشیر چکدی (مثنوی) ای بساظلمی که بینی درکسان * خوی تو باشد درایشان ای فلان * ای چوق ظلم که غیری کسه لرده کوررسن ای فلان اول ظلم انلرده سنك خویکدر * مثنوی * اندرایشان تافته هستی تو * ازنفاق وظلم وبدمستی تو * سنك وارلغك انلرده یلدرامش وطالع اولمشدر سنك نفاق وظلم وبدمستلکدن یعنی سنك وجودکده اولان نفاقدن وظلمدن وبدمستلکدن وسائر اخلاق سیئه دن هرنه ایسه غیرلرك وجودی آیینه سنده رونما اولوب سن اول صفتلری انلرك زعم ایلیوب انلره بغض وعداوت ایلرسن حال بوکه المؤمن مرآة المؤمن حدیثنك مقتضاسنجه انلرسنك مرآتکدر

وانلرده كورينن صفات قبيحه سنك كندى صفاتكدر (مثنوى) آن تو يى وان زخم برخود مى زنى * برخود آندم تار لعنت مى تنى * برموجب المسلمون كنفس واحدة اول ظلم ايلديكك كسه فى الحقيقه سنسن اول زخمى كنديكه اوررسن كندك اوزره اول دمده لعنت تارينى طوقورسن يعنى اوزريكه لعنت ايلرسن تار تل معناسنه در * مثنوى * درخود آن بد را نمى بينى عيان * ورنه دشمن بودئ خود را بجان * كندى وجودكده اول بدفعالى وقبيح خصالى عيان كورمزسن والا كنديكه جانله دشمن اولورسن * مثنوى * حمله برخود ميكنى اى ساده مرد * همچو ان شيرى كه برخود حمله كرد * اى ساده وابله مرد كندك اوزرينه حمله ايلرسن اول مذكور اولان شير كبى كه كندى عكسى اوزره حمله ايلدى وكنديسنى هلاك قيلدى (مثنوى) چون بقعر خوى خود اندر رسى * پس بدانى كز تو بودان نا كسى * چونكه كندى خويكك قعر وغورينه ايرشه سن پس اول زمان بيلورسن كه اول نا كسلك سندن ايدى (مثنوى * شير را در قعر پيدا شد كه بود * نقش او انكش دگر كس مى نمود * ارسلانه قيو دبنده ظاهر اولديكه كورينن آنك نقشى ايدى اول نقشكه اكا غيرى كسه كوروندى * مثنوى * هركه دندان ضعيفى ميكند * كار آن شير غلط بين ميكند * هركيكه برضعيفك ديشنى قوپره حقيقتده اول غلط كوريجى شيرك ايشنى ايلر * مثنوى * اى بديده خال بد برروى عم * عكس خال تست ان از عم مرم * اى برامزبك كورمش عمى يوزنده يعنى اى عمى وخالى ذاتنده قبيح نقش كورن كسه اول سنك خالكك عكسى واثريدر عمكدن نفرت ايلمه خال خاء معجمه ايله در اولكى مصرعده بك معناسنه ومصرع ثانيده خاء معجمه ايله بك معناسنه وحاء مهمله ايله حالت معناسنه اولمق دخى جائزدر * مثنوى * مؤمنان آينهٔ يك ديكرند اين خبر مى از پيمبر اورند * مؤمنلر برى برلرينك آينه سيدر بو خبرى پيغمبر عليه السلام حضرتندن كتورولر نته كم امام طبرانى اوسطده بو حديثى انس حضرتلرندن روايت ايدولر قال عليه السلام المؤمن مرآة المؤمن يعنى مؤمن مؤمنك اينه سيدر هر نه صورتيكه بركسه برمؤمن قرنداشنك وجودنده كوره اول كنديننك صورت حاليدر بعك اولوراى آدم واى عالمك وجودنده احوال قبيحه وصفات خبيثه كورن كسه (مثنوى) پيش چشمت داشتى شيشهٔ كبود * زان سبب عالم كبودت مى نمود * مثلا سن كوزلك اوكنده شيشهٔ كبود طوتدك اول سببدن عالم سكا كبود كوروندى حال بوكه عالم كبود كادر (مثنوى) كرنه كورى اين كبودى دان زخويش * خويش رابد كو مكو كس را تو بيش * اكر كور دكل ايسك بو عالمده كورديكك كبودلكى كنديكدن بيل كنديكه برامزدى ارتق غيرى يه برامز ديمه يعنى اكر كور دل دكل ايسك بو عالمده كورديكك عيب ونقصانى كندى نفسكدن كور كندى نفسكه بددى غيرى كسيه ارتق بدسو يلمه تا كندى عيبكه مشغول ايلكله غيرى ناسك عيوبنى كورمكدن فارغ اوله سن ولسانكى غيبت ومالا يعنيدن امساك ايدوب طيبت وسعادت بوله سن نته كم حضرت نبى صلى الله عليه وسلم بيورولر طوبى لمن شغله عيبه عن عيوب الناس وانفق الفضل من ماله وامسك الفضل من قوله رواه الديلمى فى فردوس الاخبار عن انس رضى الله عنه (مثنوى) مؤمن ار ينظر بنور الله نبود * غيب مؤمن رابرهنه چون نمود * مؤمن اكر الله نوريله نظر ايلراولميدى احوال غيبدن مؤمنه نيجه كورينوردى يعنى مؤمن اكر الله نوريله نظر ايلمزسه غيبده اولان امور واحوالى مكشوف وعريان كورمزو باطنده اولان اسراره نظر ايركوره مز اسرار ضمائره نظر ايركورنلر وحقيقت حالى كورنلر الله نوريله نظر قيلانلردر (ولهذا قال صلى الله عليه وسلم فى حقهم اتقوا فراسة المؤمن فانه ينظر بنور الله رواه البخارى فى التاريخ والترمذى عن ابى سعيد والطبرانى عن ابى امامة * مثنوى * چونكه تو ينظر بنار الله بدى * نيكو يى را وانديدى از بدى * اى عيب بين چونكه سن الله ناريله نظر ايلر اولدك نار الله دن مراد الله الموقدة بعد وفراقيدر يعنى چونكه سن اشيايه الله بعد وفراقيله واندن بعيد اولديغك حالده نظر ايلرسك ايلكى برامزلقدن كه كورمدك ونيك وبد حقيقته شيدر تميز ايلمدك بونك سببى حقله نظر ايلمك اولور * مثنوى * اندك اندك نور را برنار زن * تاشود نار تو نورى بوالحزن * اى خلقك عيب ونقصانن كورمكه مشغول اولان كسه اكر بو بد نظردن خلاص اولمق استرسك از جق از جق نورى ناره اور يعنى تدريجيله نور توحيدى نار بشريت ولهب طبيعت ونفسانيت اوزره اور تا كم سنك نار نفسك ولهب طبيعتك نور وحدته وضياء حقيقته مبدل اوله اى حزن وغم صاحبى اولدمكه نار نفسك منطفى اوله ونور وحدت سنك وجودكده تجلى قيله اول نوريله اشيايه نظر قيلورسن وجمله اشيايى مظاهر الهى بولورسن پس عيب بينلكدن برى اولورسن مادامكه نور حقله نظر قيلميه سن حقيقت بين اوله مزسن وعيب بينلك مرتبه سندن دخى كذر قيله مزسن پس بو معنى انسانك مجرد كندى كسب واختياريله حاصل اولميوب بلكه توفيق الهى وهدايت ربانى ايله اولديغى مقرر اولديسه تعليما للطالبين مناجاته توفيق وترغيبا للصالحين عرض حاجاته باشليوب * مثنوى * هم تو زن يارب ازان آب طهور * تاشود اين نار عالم جمله نور * يارب العالمين اول آب طهوردن

هم سن اورتا كه عالمك بو نارى جميعا نور اوله آب طهوردن مراد توفيق وعنايت وتيسير وهدايتدركه نفسنده
بونلر ماء طهور كبيدركه هم مطهرلر وهم مطفيلردر نار عالمدن مراد بعد وغفلت وجهالت وكثافت
وبونلر امثالى بدخصلتدر حد ذاتنده بو صفتلر سبب نار وجهنمدر وباعث نار فرقتدر بو اجلدن بونلره نار
تعبير اولنور وبو صفتلرى انساندن ازاله ايتمز الا عنايت وهدايت آبى (مثنوى) آب دريا جمله در فرمان تست * آب
وآتش اى خداوند آن تست * الهى دريانك آبى بالكليه سنك فرمانكده در اى خداوند آب وآتش سنك لايق وملككدر
آب وآتشدن مراد اگرچه ظاهرده اولان آب وآتش فهم اولنور اما آبدن مراد جميع مطهر ومطفى اولان شيلر اولور
اگر صورى اولسون واگر معنوى اولسون وآتشدن مراد اگر صورى واگر معنوى احراق وافنا ايلين شيلر اولور
پس اگر بو جمله يى سنك امر وفرمانكده وقبضۀ تسخيركده ديمكى اشعار ايديجى اولور * مثنوى * گر تو خواهى آتش
آب خوش شود * ور نخواهى آب هم آتش شود * اى خدا اگر سن استيه سن آتش لطيف وخوش آب اولور
واگر استيه سن آب هم آتش اولور (مثنوى) اين طلب در ما هم از ايجاد تست * رستن از بيداد يارب داد تست *
الهى بزده بو طلب وسعى هم سنك ايجادكدر بيدادو ظلمدن قورتلمق سنك داد واحسانكدر (مثنوى) بى طلب
تو اين طلبمان دادۀ * گنج احسان بر همه بگشادۀ * طلبسز بزه بو طلبى سن ويردك احسان خزينه لرينى
جميع قوللريكه آچدك وبى شمار وبى حد عطالر ويرمشسن چونكه كم طلبسز بزه طلب احسان ايلدك پس طلب
قيلدقدنصكره مطلوبمزى دخى عطا ايله) مژده بردن خرگوش سوى نخجيران كه شير در چاه افتاد * مثنوى *
چونكه خرگوش از رهايى شاد گشت * سوى نخجيران دوان شد تا بدشت * چونكه خرگوش خلاص
اولمقدن شاد اولدى نخجيرلر جانبنه صحرايه دكين يله رك كتدى (مثنوى) شير را چون ديد در چه كشته زار *
چرخ ميزد شادمان تا مرغزار * خرگوش چونكه شيرى چاه ايچنده زار ومقهور اولمش كوردى مرغزاره وچراگاهه
دكين شاد اولديغى حالده چرخ اوردى ورقص قيلدى (مثنوى) دست ميزد چون رهيد از دست مرگ * سبز
ورقصان در هوا چون شاخ وبرگ * خرگوش چونكه موتك الندن قورتلدى اللرينى بربرينه اوردى وسبز ورقصان
اولدى هواده شاخ وبرك كبى يعنى هواده شاخ وبرك رقصان اولديغى كبى سبزلك لطافت وطراوتدن كنايه در (مثنوى)
شاخ وبرگ از حبس خاك آزاد شد * سر برآورد وحريف باد شد * شاخ وبرك خاكك حبسندن آزاد اولدى باشن يوقارو
كتوردى وبادك حريف ومصاحبى اولدى (مثنوى) برگها چون شاخ را بشكافتند * تا ببالاى درخت اشتافتند *
يپراقلر چونكه بوداغى ياردیلر وحبسدن نجات بولديلر تا درختك اوزرينه ايوديلر وفوقنه عروج ايليوب مراتب عاليه
بولديلر (مى) با زبان شطأه شكر خدا) مى سرايد هر بر وبرگى جدا) كه بپرورد اصل ما را ذو العطا * كه درخت استغلظ آمد
فاستوى) بو ابيات شريفه سورۀ فتحده اولان آيته اشارتدر اولى بودركه (ذلك مثلهم فى التورية) يعنى شو وصف مذكور
بونلرك صفت عجيب الشانيدر كتاب موساده (ومثلهم فى الانجيل كزرع اخرج شطأه) دخى صفتلريدر انجيلده ويا خود
مثلهم فى الانجيل مبتدا اوله وخبرى كزرع اخرج شطأه اوله يعنى بونلرك انجيلده صفتلرى شول اكين كبيدركه اول
حالنده ابراز واخراج ايليه شاخنى ويپراغنى (فآزره) من الموازرة بمعنى المعاونة او من الايزار وهى الاعانة پس تقويت
ويروب معاونت ايده اول شطأه (فاستغلظ) پس رقتدن غلظته تبديل اوله (فاستوى على سوقه) اندن نصكره ساقلرى
اوزره قايم اولدى (يعجب الزراع) زراعى عجبه كتورر اول زرعك قوتى وعظمتى وحسن منظرى جناب عزت جلت قدرته
وعلت صحابۀ كرامك مبدأ اسلامنده ضعيف وقليل اولوب بعده كثير اولوب اندنصكره بونلرك احوالنى مستحكم
اولديغنى ضرب مثل بيوررلر زيرا حضرت پيغمبر عليه السلام اول حالده شطأ زرع كبى ايدى بعده چهار
ياركزين رضى الله عنهم ايله قوى اولوب واصحاب سعادت قرينله مستحكم ومستغلظ اولوب يوما فيوما زياده اولدقده ناس
بونلرك احوال عجيب الشاننه تعجب ايدرلردى (ليغيظ بهم الكفار) تعليلدر بونلرك احوالنى زرعه تشبيهده روز بروز ترقى
وزياده اولدقلرى يعنى بونلرك يوما فيوما ترقيلرى كفاره بونلرك غليظ وغضب ايتملرندن اوتريدر (وعد الله الذين آمنوا) الله
تعالى وعده ايلدى شول كسلره كه ايمان كتورديلر (وعملوا الصالحات) دخى عمل صالح اشلديلر (منهم مغفرة) بونلردن
مغفرت اولنه عفو ذنوب وعيوب وعده ايلدى (واجرا عظيما) دخى عظيم اجرلر وعده ايلدى معنئ ابيات لسان شطأ
ايله يعنى هنوز چيقن يپراقله اول زرع خداى تعالينك شكرنى هر بريش وهر بر يپراق بشقه ايدرلر يعنى ادا ايلر بويله ديوكه
عطا واحسان صاحبى اولان خداى تعالى بزم اصلمزى بسلدى تا اول بزم اصلمز وكوكمز مستغلظ ومستحكم درخت
كلدى وساقى اوزره مستوى وقائم اولدى حضرت مولانا حبس تندن وسجن بدندن آزاد اولان عاشقك احوالنى
وحبس خاكدن نوظهور اولان شطأ زرعه تشبيه ايدوب وبطون درختدن بروز ايدن بركلره تمثيل ايدوب ديرلركه

هرشول كسه نك كه شطاً روحى حبس خالنتدن آزاد وبرك وشكوفه قلبى بند بندن خلاص اولوب مرتبهٔ كمالده
درخت مستحكم وشجرهٔ مستغلظ مشابه سنه يتدكده هرمرتبه ده لسان حاله شكرگزارلق وباد هواى عشق ايله
رقص وبى قرارلقلر ايدوب دائما ذوق وشوقدن خالى دكالردر * مثنوى * جانهاى بسته اندر آب وگل * چون رهند
از آب وگلها شاددل * آب وگلدن بسته ومحبوس اولمش جانلر چونكه آب وگلدن يعنى جسمانيت ونفسانيتدن
قورتلورلر شاددل اولدقلرى حالده بوشاددل كلمه سى مرهون اولوربو بيته (مثنوى) درهواى عشق چون رقصان
شوند * همچو قرص بدر بى نقصان شوند * يعنى شاددل اولدقلرى حالده بوشاددل اول جانلر درحق تعالينك عشق
هواسنده سرور وقلبله رقص ايديجى اولورلر قرص بدركبى بى نقصان اولورلر (مثنوى) جسمشان دررقص وجانها خود
مپرس * وانكه گرد جان ازانها خود مپرس * انلرك جسمى رقصده دركمال سرورلردن جانلرى خود صورمه كه انلرك
جانلرينك اوصافى تعبيره قابل دكلدر واول كسه لركه جان اوله وروح محض مرتبه سن بوله انلردن خود صورمه زيرا
انلرك شاننى توصيف ايلمك ممكن دكلدر * مثنوى * شيررا خركوش درزندان نشاند * ننك شيرى كوزخركوشى بماند
* خركوش ارسلانى زندانده اوتورتدى اول برشيره زهى عيب وعاركه اول برخركوشدن كيرو قالدى بو بيتده تعريض
واردر شول شيرودليرلكن كسلره كه خركوش تفسينك زبونى وآنك خداع ومكرينك مفتونى اوله (مثنوى) درچنان
ننكى وآنكه اين عجب * فخر دين خواهد كه كويندش لقب * انجلين برعيب وعارده دروآندنصكره بوعجبدراستركه آنك
لقبنى فخر الدين ديه لر يعنى اسير نفس وهوا ايكن وعيوب وذنوبه مبتلا ايكن بوندنصكره بوعجبدركه كندوبى دين
وطريقتده بر عالى قدر كسه زعم ايليوب استركه خلق آنك لقبنى فخر الدين ويا مصلح الدين ويا اكمل الدين ديه وبو القاب
كبى تعظيم وتكريمى مشعر مدح ايليه لر بونده فخر الدين رازى حضرتلرينه شائبهٔ تعريض اولمق دخى محتملدر * مثنوى
اى چوشيرى درتك اين چاه فرد * نفس چون خركوش خونت ريخت وخورد * اى كسه سن بوتنها چاهك دبنده يعنى
بوتن قيوسنك ايچنده برشيرسن خركوش كبى نفس مكروحيله ايله سنك قانك دوكدى وايچدى (م ى) نفس خركوشت
بصحرا درچرا * توبقعر اين چه چون وچرا * سنك خركوش كبى مكار نفسك صحراده چراده در سن اندن غافل اولوب
بو چون وچرا چاهنك قعرنده قالمشسن يعنى قيل وقال وبحث وجدال وجواب وسؤال بى دأل قيوسنه دوشوب افكار
ووساوس صوبى عقلك باشندن آشوب زاروز بون اولمش سن (مثنوى) سوى نخجيران دويدان شيرگير) كابشروا يا قوم
اذا جاء البشير * اول خركوش شيرگير با تدبير نخجيرلر جانبنه شيرك هلاك اولمسى تبشيرا تمك ايچون مسارعه ايلدى
وانلره بشارت ويروب سويلديكه اى قوم بشارت ايليك برى بر يكزه زيرا كه سزه مژده ويريجى كلدى وسزى
هلاك دشمنله مسرور وروشادان قيلدى حديثده وارد اولمشدركه مؤمنلره بشارت ويرمك وقلبلرينه ادخال سرور
ايلمك افضل اعمالدندر نته كم حضرت رسول عليه السلام بيورمشلر من افضل الاعمال ادخال السرور على المؤمنين *
رواه البيهقى عن ابن المنكدر خركوش طائفهٔ نخجيرانه بوكونه بشارت ويرديكه * مثنوى * مژده مژده اى گروه
عيش ساز * كان سك دوزخ بدوزخ رفت باز * اى عيش دوزيجى وعشرت ايديجى كروه سزه مژده دو بشارت كه اول دوزخ
كلبى كيرو دوزخه كتدى * مثنوى * مژده مژده كان عدوى جانها * كند قهر خالقش دندانها * بشارت بشارتكه
اول جانلرك دشمنى خداى تعالينك قهرى آنك ديشلرينى قوپاردى بونده مراد نفس امارهنك مقهور اولمسى وعقل
معاد آنك شرندن نجات بولمسى وقواى روحانيه وجسمانيه وحواس ظاهره وباطنه آنك فنا وزوالندن عقلك تبشير
قيلمسى وانلرك دخى بو خبر مسرت آميزدن مسرور وروشادان اولمسى اولور * مثنوى * انكه از پنجه بسى سرها بكوفت
همچو خس جاروب مرگش را بروفت * اول شيرك پنجه سندن چوقلق باشلرى دوكدى مرك جاروبى آنى هم خس
وخار كبى سپوردى (مثنوى * جمع گشتند آن زمان جمله وحوش * شاد وخندان از طرب در ذوق وجوش * اول زمان
جمله وحوش جمع اولدى شاد وخندان اولدقلرى حالده طرب وسروردن ذوق وجوشده * جمع شدن نخجيران درگرد
خركوش وثنا گفتن اورا (مثنوى) حلقه كردند او چو شمعى درميان * سجده آوردند وگفتندش كه هان * وحوش آنك
اطرافنى حلقه واحاطه ايلديلر اول آنلرك ميانده برشمع كبى ايدى اكا سجدهٔ تعظيم كتورديلر وا كا ديديلر اكاه اول (م ى)
تو فرشتهٔ آسمانى يا پرى * نه تو عزرائيل شيران نرى * سن آسمانك فرشته سيسن يا پريسن فرشتهٔ آسمان وپرى دكلسن
بلكه سن اركك ارسلانلرك عزرائيلى سن كه قهرله آنى هلاك ايدوب برى لرك شرندن خلاص ايلدك مراد قوى وحواسك
عقل معاده بعد الخلاص من آفات النفس ايلدكلرى مدح وشادومريدلرك مرادى مرتبه سنده اولان مرشد صاحب
سداده قيلدقلرى حمد وسپاسك صورتيدر (م ى) هرچه هستى جان ما قربان تست * دست بردى دست وبازويت درست
هرنه اولدك كسه يرم جانمز سنك قربانكدر اندن ال ايلتدك يعنى جمله يه سبقت ايدوب غلبه ايتدك الك وقولك درست

اولسون * مثنوی * راند حق این آب را در جوی تو * افرین بر دست و بر بازوی تو * حق تعالی حضرتلری بو علمك آبنی
سنك جوی وجودكه سوردی واجرا ایلدی سنك دست وبازوكه تحسین وآفرین اولسون دیدیلر * مثنوی *
باز كو تا چون سكالیدی بمكر * ان عوان را چون بمالیدی بمكر * بزه اشكاره سویله اول شیری مكرله كندیكه حیله
حیله ایله اینانديردك اول ظالمی مكرله نیجه مقهور وپایمال ایلدك * مثنوی * باز كو تا قصه درمانها شود * بازكو
تا مرهم جانها شود * اول شیر خصوصنده ایلدیكك مكری بزه كیرو سویله حتی قصه ایلمك بزه درمانلر اوله شیره نه وجهله
فرصت بولدیغكی بزه اشكاره دی تا بزم خسته جانلریزه مرهم اوله (مثنوی) باز كو كز ظلم ان استم نما * صد هزاران زخم
دارد جان ما * اشكاره سویله كه اول ستم كوستریجینك ظلمندن بزم جانلریز صد هزاران زخم طوتر بونده تنبیه
بودركه اصلاح نفسه كوشش قیلان طالبلر نفس وهواسی اولدیرن وحواس وقواسنی كولدیرن مرشددن
نفسنك اصلاح وافناسی خصوصنده ایلدیكی مكر وتدبیری سؤال ایده لر تا آنك كلمات طیبه سی بونلرك دردینه
درمان اوله وبونلرده كندی نفسلرینك اصلاح وافناسی خصوصنده آنك مكر وتدبیری كبی مكر وتدبیر قیله لر
* مثنوی * كفت تایید خدا بودی مهان * ورنه خركوشی كه باشد در جهان * خركوش بونلره دیدی ای اولولر
بو حالت خدای تعالینك تأیید وتوفیقی ایدی یوخسه جهانده بر خركوش كیم اوله بونده تنبیه بودركه چون عاقل اولان
كمسه یا دشمن ظاهر اوزره ویا عدوی باطن اوزره ظفر بولسه واو خصوصده ناس اكا تحسین وآفرین قیلسه مغرور
اولمیه واول قوت وقدرتی كندی علم وعقلنه اسناد قیلمیه بلكه آنی تأیید الهی وتوفیق ربانی ایله وكندوبی خركوش
كبی بر عاجز ناتوان عد ایلیه وبویله دیه * مثنوی * قوتم بخشید ودل را نور داد * نور دل مر دست وپا را زور داد *
حق تعالی حضرتلری كرمندن بكا قوت بغشلدی وقلبمه نور ویردی كوكل نوری تحقیقا دست وپایمه قوت وزور ویردی
مثنوی) از بر حق میرسد تفضیلها * باز هم از حق رسد تبدیلها * تفضیللرك جمیعسی یعنی زیاده لكلر وقوت وقدرت
وغلبه ونصرت وظفر وفرصت وبوكونه فضیلتلرك جمیعسی اهلنه الله تعالی قتندن ایرشور تبدیللر هم كیرو حضرت
حقدن ایرشور یعنی قوتی ضعفه وغلبه یی انهزامه وقدرتی عجزه تبدیل ایلمك كلر وهر حالاتی عكسنه تحویل قیلمقلر
هم ینه حقدن یتشور كه مقلب القلوب والابصار ومحول الاحوال والافكار اول پادشاه ذو الاقتدار در * مثنوی *
حق بدور ودور نوبت این تأییدرا * می نماید اهل ظن ودیدرا * بو تأیید وتوفیقی حق تعالی حضرتلری دور ودور نوبتله ظن وكمان
وبصیرت وعیان اهلنه كوسترر یعنی هر زمانده وهر دورده حق سبحانه وتعالی حضرتلری استدیكی بنده سنی توفیق
وعنایتله مؤید ومنصور ایلیوب ظاهرا وباطنا اول مؤید اولان كمسه اعدای دین اوزره غالب كلوب آنك غلبه وتسلطنی
واكا اولان تأیید وتوفیق حق سبحانه وتعالی حضرتلری اول زمانده اولان اهل ظنه واصحاب یقینه كوسترر حتی اهل
ظن واهل یقین بیلورلركه اول كمسه اول كاری مجرد كندی قوت بشریه سیله ایشلمدی بلكه اول كارك اندن ظهوری اكا
اللهك توفیق قیلمسیله واكا قوت وقدرت ویرمسیله ظهوره كلدی پس نوبته منسوب اولان ملكه مغرور اولان كمسه لرك
هر برینه علی حدة خطاب ایدوب خركوش اسلاندن پند ونصیحت بیوررلر (پند دادن خركوش نخجیرانرا كه بدین شاد
مشوید (م) هین بملك نوبتی شادی مكن) ای تو بسته نوبت ازادی مكن) اكاه اول نوبته منسوب اولان ملك سببیله شادلق
ایلمه ای كمسه سن نوبته بسته ومقیدسن آزادلك ایلمه ملك نوبتیدن مراد دنیادر كه هر كس انده قسمت اولنان قدر مناوبه
ایله تصرف ایدر واكثری كندی نوبتنك ونوبتنده اولان ملكنك بسته ودلخسته سی اولور بوكونه كمسه لر كندیلرینی
حر وازاد زعم ایلمك برنده اولمز حر وآزاد اولان كمسه لر اول كسلردر كه ملك نوبتیدن واكا اسیر اولمقدن نجات بوله لر وحضرت
حقك عشقنه وبنده لكنه اشتغال قیله لر * مثنوی * آنكه ملكش برتر از نوبت تنند * برتر از هفت انجمش نوبت زنند
* اول كمسه كه آنك ملكنی نوبتدن عالیتر طوتارلر یعنی ترتیب ایدرلر اول كمسه نك هفت انجمدن برتر نوبتنی اوررلر یعنی
انلركه بو نوبته منسوب اولان ملكدن ازاد اولدیلر واحرار مرتبه سن بولدیلر اول كمسه لرك ملكی وهر مرتبه سی افلاك
تسعه دن عالیتر اولدی آنك نوبتنی سبعه سیاره دن یوقارو اوررلر ومرتبه سی عرش اعلایه ایركورلر * مثنوی *
برتر از نوبت ملوك باقیند * دور دائم روحها با ساقیند * نوبتدن برتر اولانلر باقی ملكلردر دور دائم یعنی علی الدوام
انلرك روحلری ساقی حقیقتده دررلر وساقی حقیقت انلرك روحلرینه دائما بادهٔ وحدتی وشراب حقیقی اشراب
ایلر بعض نسخه ده دور دائم روحها را ساقیند واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی بو ملوك باقیه علی الدوام روحلره ساقیلردر
یعنی اسرار الهیه ومعارف ربانیه شرابنی بونلر طالبلرك روحلرینه اسقا وافاضه ایدیجیدر دیمك اولور * مثنوی *
ترك این شرب ار بكوبی یك دو روز (دركنی اندر شراب خلد پوز * بر ایكی كون اكر بو شربی ترك ایلیه سن یعنی بو اكل وشرب
جسمانیه یی بر قاچ كون ترك قیله سن وصوم وریاضته مشغول اوله سن اغزیكی جنت شرابنده ایلرسن وشراب مخلدی

دهان جان ایله ساقی حقیقتدن نوش قیلرسن * مثنوی * ای شهان کشتیم ما خصم برون * ماند خصمی زو بتر در اندرون * ای شاهلر بز ظاهرده اولان دشمنزی قتل وهلاک ایلدک لیکن آندن بدتر بر خصم بزم درونمزده قالدیکه اول نفس اماره در (تفسیر رجعنا من الجهاد الاصغر الی الجهاد الاکبر) حضرت رسول علیه السلام هر بارکه برغزادن کلسه لر واقامته نیت قیلسه لر بیوررلردیکه بز جهاد اصغردن جهاد اکبره رجوع ایلدک کفارله مجاهده یی جهاد اصغر ونفس مکارله مجاهده ایتمکی واکا خلافنه وعدم مقتضاسنه کتمکی جهاد اکبر تعبیر ایدرلردی انکچون عدولرک زیاده عدوسی نفسدر (کما قال علیه السلام اعدی عدوک نفسک التی بین جنبیک) پس اعدای عدوله مجاهده اکبر مجاهده در وافضل مجاهده دخی نفسیله وهواسیله مجاهده قیلاندر (کما قال علیه السلام افضل الجهاد ان یجاهد الرجل نفسه وهواه رواه ابن النجار عن ابی ذر الغفاری (مثنوی) کشتن این کار عقل وهوش نیست * شیر باطن سخرهٔ خرکوش نیست * بو خصمی اولدرمک عقل وهوشک کاری دکلدر زیرا باطن شیری خرکوشک زبونی ومغلوبی دکلدر شیر باطندن مراد نفس اماره در وخرکوشدن مراد هر هوش جزوی صاحبیدر یعنی نفس اماره هر هوش جزوینک سخره وزبونی اولمزو آنی قتل ایلمک هر عقله میسر کلمز (م ی) دوزخست این نفس ودوزخ اژدهاست * کو بدریاها نکردد کم و کاست * بو نفس اماره دوزخدر ودوزخ اژدرهادر زیرا اول نفس دریالرله کم ونقصان اولمز اول دوزخ دریالرله کم اولمزدیمک دخی جائزدرنته کم بو بیت بو دریالرله نفسک ودوزخک ناقص اولمه سنی تفسیر ایدر (مثنوی) هفت دریار درآشامد هنوز کم نکردد سوزش آن خلق سوز * دوزخ یدی دریایی نوش ایلر هنوز اول خلق یقیجی نک حرارتی کم وناقص اولمز کذلک نفس یدی دریا قدر ملک ودولتی بلکه سرتاسر جمیع دریا ایچنده اولان نعمت وعزتی نوش ایتسه هنوز آنک کرمیت وحرارتی ناقص اولمز وقناعت کاوب اول قدر دولتله طویمز (مثنوی) سنکها وکافران سنکدل) اندرآیند اندرو زار وخجل * طاشلر وطاش کوکللو کافرلر دوزخک ایچنه زار وخجل کاورلر (مثنوی) هم نکردد ساکن از چندین غذا * تاز حق آید مر اورا این ندا * دوزخ بو قدر غذادن هم ساکن اولمز واکا قناعت کلمز تا که اول دوزخه حق تعالیدن بو ندا کله (مثنوی) سیر کشتی سیر کوید نی هنوز * اینت آتش اینت تابش اینت سوز * طویدکمی طویدکمی یعنی ممتلی وسیر اولدکمی یوق هنوز دیه اشته سکا آتش اشته سکا حرارت یعنی دوزخ حق تعالی یه بویله جواب ویره * مثنوی * عالمی را لقمه کرد ودرکشید * معده اش نعره زنان هل من مزید * یعنی اول دوزخ عالمی برلقمه ایلدی وچکدی معده سی هل من مزید نعره سن اوریجیدر (کما قال الله تعالی یوم نقول لجهنم هل امتلأت) یعنی قیامت کونی بز دوزخه دیرز طویدکمی وتقول هل من مزید جهنم دیرکه دخی زیاده وارمی (مثنوی * حق قدم بروی نهد از لامکان * آنکه او ساکن شود از کن فکان) پس جناب حق قدمنی اول جهنمک اوزرینه قویه لامکان عالمندن اندنصکره اول دوزخ ساکن اوله امر وقبول عالمندن یعنی حقک ارادت کلیه سندن ودرحال بلامهله جهنم اطاعت وامتثال ایلمکلکدن ساکن اوله قط قط دیه کما روی عن انس اتفقا علی الروایة عنه قال علیه السلام لاتزال جهنم تقول هل من مزید حتی یضع الجبار فیها قدمه فتقول قط قط وعزتک فیزوی بعضها الی بعض قدم متشابهاتدندر سلفک مذهبی توقف وتسلیم وخلفک مذهبی تأویل وتکلم درپس تأویلنده وجوه چوقدر اما عند اهل التحقیق مقبول اولان وجهلر بونلردرکه قدم بعض مخلوق خدانک اسمی اوله وقدمه ده کی ضمیر او مخلوق معلومه راجع اوله ویاخود قدمدن مراد انبیا واولیا اوله وجباره اضافتی مجرد تعظیم وتشریف ایچوندر نته کم حضرت مریمه نافخ جبریل امین ایکن جناب حق نفخی کندی نفسنه اضافت ایدوب (ونفخنا فیه من روحنا) بیوردی وبو وجهی ابن ملک دخی والاستعارة لجماعة من الناس غیر بعیدة دیمکله جائز کورر ومولانا جامی بو حدیثک شرحنده بورایه مناسب دیرکه اکثر کبارلک اصطلاحنده قدم جبار انسان کاملدر اطلاق اولنور شوملابسه ایله که قدم آخر اعضای انساندر وانسان دخی من حیث نشأتهم العنصریة آخر جمیع خلق جهاندر (کما قال علیه السلام خلق الله آدم بعد العصر فی یوم الجمعة آخر الخلق فی آخر ساعة من ساعات الجمعة پس مشابهت ما بولنددیغیچون بو جهتدن بونلره قدم جبار دینلسه قابلدر پس بر فحوای حدیث تقول جهنم یوم القیمة جز یا مؤمن فان نورک اطفأ ناری نور مؤمن ایله نار والتهاب جهنم منطفی ومندفع اولق اولیجق انوار انبیا واولیاء الله منطفی ومنجمد اولمق بطریق الاولی ومضطرب اولوب بعضی بعضسنه ضم وجمع اولمق بسبیل الاحری در نته کم نفس انسانی دخی جهنمدن بر جزؤدر اول وقتده کم جناب حق انلرک قدم صدق وارشادنی نفوس انسانیه دن برنفسک اوزرینه وضع ایلیه سورت وکرمیت نفسانیه سی منطفی اولور وحرص وشره کیدوب آز غدایله قط قط دیوب قناعت قیلور * مثنوی * چونکه جزو دوزخست این نفس ما * طبع کل دارد همیشه جزوها * چونکه بو بزم نفسمز دوزخک جزویدر جزولر خود دائم کلک طبع وخوینی طوترلر پس معلوم اولدیکه نفس اماره صفت مذکوره ده واصل

مزاجده دوزخ کبید رزیرا هر جزؤ بهر حال کندی کاننك خوی وطبیعتنی طوتر ✱ مثنوی ✱ این قدم حق را بود کورا کشد
غیر حق خود که کمان او کشد ✱ در کمان ننهند الا تیر راست ✱ این کمانرا باز کون کژ تیرهاست ✱ راست شو چون تیر واره
از کمان) کژ کمان جز راست نجهد بی کمان ✱ یعنی بو دوزخ قهر ایدیجی قدم حقه مخصوص اولدیکه اول نفس اماره بی دخی
اولدر راول نفسك کمانی الله دن غیری خود کیم چکر نفسك کمانی چکمك انك اوزرینه غالب وقادر اولمقدن کنایه در
زیرا بین الناس مشهور مثلدر که فلان کسه فلانك یایی چکه مز دیرلر وبونی عدم قدرتدن وقادر اولمقدن کنایه ایدرلر
پس برکسه برکسه نك یایی چکمك اکا غالب وقادر اولمقدن کنایه اولور پس نفسك کمانی مناسبتیله نفس کماننذن
خلاص اولوب هدف مقصوده وارن وبولندن صاوب نشاندن کیروقلان کسه لری تیر راست وتیر کژه تمثیل ایدوب
بیوررلر که ای سالك کمانه قومزلر الا تیر راستی بو بیتده ذکر ملزوم اراده لازم واردر که اول تیرك کمانه قونمه سی ذکر اولنوب
اندن خلاص اولوب نشانه آتلوب واصل اولمسی مراد اولمقدر پس معنی ای سالك کمان نفسدن خلاص اولمق ایچون
وهدف مقصوده وصول بولمق ایچون قونمز الا مستقیم وراست اولان تیر وبو کمان نفسك معکوس واکری اوقلری
واردر که بونلر هدف مقصوده وارمزلر بلکه کیمی منبر اولور وکیمی ملحد اولور وکیمی کیرو قالور بو معنایه بو مصرع بالالتزام
دلالت قیلور بو قاعده معلومك اولدیسه سن دخی اوق کبی طوغری ومستقیم اول وفاستقم کما امرت فحواسنجه امر
اولنديغك اوزره عمل قیل تا کمان نفس امارهدن خلاص اوله سن کماندن راست اولمین اوق صچره یوب خلاص اولمز
بی کمان انکیچون حضرت نبی علیه السلام حضرت علی کرم الله وجهه ورضی الله عنه یه بو دعایی بو کونه تعلیم
ایدوب بیوردیکه یا علی قل اللهم اهدنی وسددنی واذکر بالسداد سداد السهم یعنی دیکه یاربی بکا هدایت ایله وبنی
سدید قیل وخاطرکده ذکر ایله اول دم اوقك سدادنه مشابه سداد یکه تا مراده اصابت ایدنلردن اوله سن ✱ مثنوی
چونکه واکشتم زپیکار برون ✱ روی آوردم به پیکار درون ✱ چونکه ظاهری خصمك جنکندن رجوع وفراغت
ایلدم پس شمدی درونی خصمك جنکنه توجه ایلدم ✱ مثنوی ✱ قد رجعنا من جهاد الاصغریم ✱ بانبی اندر جهاد
اکبریم ✱ برشول کسلرز که تحقیقا جهاد اصغردن یعنی کفار ایله مجاهده ایتمکدن رجوع ایلدك وحضرت
نبی ایله جهاد اکبرده یز یعنی نفس هوا سیله مجاهده قیلمقده یز ✱ مثنوی ✱ قوت از حق خواهم وتوفیق ولاف ✱
تا بسوزن برکنم این کوه قاف ✱ نفس اوزره غلبه قیلمقده قوت وتوفیق ولافی حقدن استرم لافدن مراد نفس اوزره
غالب اولدم وآنی مغلوب ومقهور قیلدم دیو سویلمکدر یعنی نفس اوزره غالب اولمقده قوتی وتوفیقی حقدن استرم
واکا غالب اولدم وانی مغلوب ومقهور قیلدم دیو خلقه سوز سویلمکی دخی اللهدن استرم تا بو کوه قافی یرندن ایکنه ایله
قوپرم کوه قافی یرندن ایکنه ایله قوپرم دیمکده تنبیه بودر که نفس اماره نك جمیع صفت ذمیمه سیله یرندن
قوپرمق کوه قافی سوزن ایله یرندن قوپرمق قدر اصعب واشددر وانك برصفتنی قلع ایلمك ایکنه ایله طاغلری یرندن
قوپرمقدن اعسر وطاغلری یرندن قوپرمق اکا نسبت ایسردر (ولهذا قال ابو هاشم قلع الجبال بالابر ایسر من قلع
صفة الکبر ✱ مثنوی ✱ سهل شیری دانکه صفها بشکند ✱ شیر آنست آنکه خود را بشکند ✱ سهل وبی اعتبار بیل اول
برشیریکه جنکده صفلر صر شیر فی الحقیقه اولدر که اول کسه که کندوبی صر یعنی اول کسه که کندوبی وهواسنی کسر ایلر
ونفسنه غالب اولوب آنی مقهور ومغلوب ایلر پهلوان ودلیر اول کسه در یوخسه صفلر صین وآدملر ینن کسه دکلدر قال
علیه السلام لیس شدید بالصرعة انما الشدید الذی یملك نفسه عند الغضب (م ی) دربیان این شنویك قصه (تا بری از سر
کفتم قصه) بونك بیاننده برقصه اشت یعنی صفلر صین شیر سهل وحقیر وکندوبی صین فی الحقیقه شیر ودلیر اولدیغی
مفهومك بیاننده برقصه رعنا کوش ایله تا بو قصه سببیله بنم کلامك سرندن برحصه اله سن اول قصه بودر (آمدن
رسول روم تا امیر المؤمنین عمر رضی الله عنه ودیدن او کرامات عمر را رضی الله عنه (مثنوی) تا عمر آمد ز قیصر یك رسول
در مدینه از بیابان نغول ✱ تا حضرت عمر رضی الله عنهه قیصردن بر رسول کلدی بعض نسخه ده با واقع اولمشدر یعنی
مدینه ده حضرت عمره قیصر رومدن بر رسول کلدی بعید ودور بیابانلردن ✱ مثنوی ✱ کفت کو قصر خلیفه ای حشم
تا من اسب ورخت را آنجا کشم ✱ اول رسول مدینه نك خلقنه دیدی ای حشم خلیفه نك قصری قنی تا بن اسب
ورخت واسبابی اوراده چکم (مثنوی) قوم کفتندش که اورا قصر نیست ✱ مر عمر را قصر جان روشنیست) اول قوم اکا
دیدیلر که انك قصری یوقدر بتحقیقا حضرت عمره قصر روشنالغه منسوب جاندر سائر امیرلر دنیا تعمیرینه بذل عمر وهمت
ایلدیلر سه حضرت عمر جان وجنان عمارتنه بذل عمر وهمت ایلیوب خانه جاننی تعمیر وقصر جنانني تنویر ایلمشدر
دیدیلر (مثنوی) کرچه از میری ورا آوازه ایست ✱ همچو درویشان مر اورا کازه ایست ✱ اکرچه میرلکدن
وحاکملکدن اول عمر ایچون برآوازه واردر وبین الناس امیر وحاکم اولمغله مشهور ونامدار در لیکن آنك درویشلر کبی برحقیر

خانه‌سی واردر کازه حقیر و کوچك اوه دیرلر * مثنوی) ای برادر چون ببینی قصر او) چونکه در چشم دلت رستست مو
اهل مدینه اول رسوله ایتدیلر ای برادر سن آنك قصرینی نیجه کورورسن چونکه سنك چشم دلکده موی
بتمشدر بو بیتلر حضرت عمر رضی الله عنهك قصر جان وجنانی کورمین و آنك مراتب عالیه ومقامات سامیه‌سنه
نظر ایرکورمین کسه‌لره حضرت مولانا لسانندن اولسه دخی لایق وجائزدر و اول چشم دلده بتن مویدن مراد هوا وهوس
مویی اولماق محتملدر اتمیدر تتمه کم هرکراهست ازهوسها جان پاك مصرعنده ازلان هوسلر بو چشم دلده بتن مویی و علل
مبین ومفسر اولور * مثنوی * چشم دل از مو و علت پاك آر * وانکه آن دیدار قصرش چشم دار * ای برادر قلبك
کوزنی مویدن وعلتدن پاك ایتکور یعنی بصر بصیرتکی عیوب وعللدن پاك اولمق مرتبه‌سنه یتوراندنصکره آنك
قصر معنویسنك دیدار رخسارنه کوز طوت وامیداید مادامکه بصر بصیرت موی عیوب وعللدن عاری اولمیه آنك
قصور جانی مشاهده ایلمکده قصوردن خالی اولمز پس بو قصور معنویه‌نك وایوان روحانیه‌نك رؤیتنه یول نه ایدوکنی
بو بیتله اشارت ایدوب بیوررلر * مثنوی * هرکه راهست ازهوسها جان پاك * زود بیند حضرت وایوان پاك *
هرکیمك که هوسلردن جانی پاك اولدی علی الفور اول کسه حضرت حق وایوان پاکی کورر (مثنوی) چون محمد پاك شد
زین نار و دود * هرکجا رو کرد وجه الله بود * چونکم حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم بو نار و دوددن پاك
اولدی ناردن مراد نار غضب وشهوت و دوددن مراد کثافت وکدورت بشریتدر یعنی چونکم حضرت رسول اکرم
صلی الله علیه وسلم بو نار غضب وشهوت ودخان کدورت بشریتدن طاهر اولدی برموجب (فاینما تولوا فثم وجه الله)
هرقنده که توجه ایلدی وجه الله ایدی پس شول کسه‌لرکه نار و دود نفسانیدن خلاص اوله‌لر و کثافت وکدورت بشریه‌دن
قورتلوب صفوت بوله‌لر وراثت مرتبه‌سنده واصل اولوب اول حضرتك مرشیده وجه حق مشاهده ایلدیکی
کبی انلر دخی مشاهده ایدرلر (ما رأیت شیأ الا ورأیت الله فیه) دیینلر بو مشاهده‌یه ایرن ارلردن * بیت * جهان
مرآت حسن شاهد ماست * فشاهد وجهه فی کل ذرات (مثنوی) چون رفیقی وسوسهٔ بدخواه را * کی بدانی
ثم وجه الله را * ای چشم دلی موی هوا وهوسدن پاك اولمین کسه چونکم سن بدخواه اولان وسوسه‌یه رفیقسن بودخی
جائزدر چونکم سن بدخواهك وسوسه‌سنه رفیقسن بدخواهدن مراد شیطان اولور یعنی چونکم سن ابلیس ملعونك
وسوسه‌سنه همراه وجلیس اوله‌سن ثم وجه اللهی نیجه بیلورسن و هر شیئده وجه حقیقی ظاهر اولدیغنه نوجهله یول
بولورسن (مثنوی) هرکه را باشد زسینه فتح باب * او زهر ذره ببیند آفتاب * هر شول کسه‌یه که سینه‌سندن فتح باب اوله
یعنی هر شول طالبه که قلبندن کشف الهی حاصل اوله و بصیرتی کشاده اولوب نور حقله نظر قیله اول کسه هر ذره‌دن
آفتاب حقیقی کورر (مثنوی) حق پدیدست از میان دیگران * همچو ماه اندر میان اختران * غیریلر اورتاسندن
حضرت حق پدید وظاهردر اخترلر اورتاسنده ماه پیدا و آشکاره اولدیغی کبی خفاسی کمال ظهورندندر اهل حقه
حق پیدا وظاهر خلق غائب ومستوردر و اهل خلقه خلق ظاهر و پیدا و حق غائب وخفیدر (مثنوی) دو سر انگشت
بر دو چشم نه) هیچ بینی از جهان انصاف ده) ایکی پرمغك اوجنی کوزلریکك اوزرینه قو جهاندن هیچ کوررمیسن
انصاف ویر یعنی انصاف بودر که جهاندن هیچ برشیء کوره مزسن (مثنوی) گر نه بینی این جهان معدوم نیست *
عیب جز انگشت نفس شوم نیست * ایکی پرمغکی کوزلرك اوزره قودیغك تقدیرجه اگر کورمسك بو جهان
فی الحقیقه معدوم دکلدر همی مجرد سنك کوزلرك مستور اولوب بو جهانی کورمدیککدن بو جهانك معدوم اولمسی
لازم کلمز بلکه بو جهان موجود وظاهردر سن اندن کوز یومش اولورسن کذلك جهان حقیقت بو جهاندن دخی
اظهر وروشنتردر اکرچه اول اظهر اولان جهان حقیقیی نیچون کوره مزسم دیرسك عیب شوم نفسك پرمغندن غیری
دکلدر یعنی نفس خبیث وشوم بصر بصیرت اوزره وضع اولمش و آنی پوشیده قیلمش انکشت کبیدر ظهور اولان جهان
حقیقیی کورممکه سبب اولدر و عیب وقباحت چشم دله پردی کبی اولان نفسکدر (مثنوی) تو ز چشم انگشت را بردار
هین * وانکهانی هرچه میخواهی ببین * سن کوزکدن پرمغکی قالدر ا کاه اول یعنی قلبك کوزندن پرده کبی اولان
نفس شومکی رفع ایله و آنك آرزو ومراداتنی آکاه اولوب درونکدن دفع ایله و آندنصکره هرنه استرسك کور مراد اولدر که
بصر بصیرتدن غشاوه غفلتی ومانع مشاهدهٔ رؤیت اولان حجابی ازاله ایله تا حقیقت حاله واقف اوله‌سن واهل بصیرتك
کوردیکنی سندخی مشاهده قیله‌سن دیمك اولور (مثنوی) نوح را گفتند امت کو ثواب * گفت او زان سوی
واستغشوا ثیاب * بو بیت شریف سورهٔ نوحده اولان بو آیتدن مقتبسدر (وانی کلما دعوتهم) حضرت حق جل وعلا
لسان نوح نبیدن علی طریق الحکایه بو آیتی نقل بیوررلر وانی تحقیق ابن کلما هربارکه دعوتهم بو قومی دعوت ایلدم
توحید حقیقی وایمان عیان جانبنه (لتغفرلهم) تا بونلری ایمان سببیله مغفرت ایده‌سن (جعلوا اصابعهم فی آذانهم) بونلر

اصبعلرنی اذنلرنده قیلدیلر یعنی سمعلرنی سد ایلدیلر استماع دعوتمدن (واستغشوا ثیابهم) غشاوه وغطا قیلوب بوروندیلر
ثیابلرنی بنم دعوتمك فرط کراهتندن (قال القاشانی فستروا ابدانهم والتحفوا بها لشدة میلهم الیها وتعلقهم بها
(واصروا) ای اکبوا علی الکفر والمعاصی (واستکبروا استکبارا) یعنی معاصی یه مکب اولوب دعوتمدن استکبار ایلدیلر
معنای بیت حضرت نوحه امتی دیدیلر که بز موعود اولان ثواب نوح دخی دیدیکه اول طرفدنکه استغشای ثیاب
ایلدیکز انکچون کورمز سکز حضرت خداوندکاردخی بیورر که ای هوای هوا جس شهواته محتجب وای غشاوه
علایق وعوایق بدنله مستتر سن ذات وصفات حقی نیجه مشاهده ایدرسن که دیده سر برتك حجاب غفلتدن کشاده
وبصر بصیرتك عمای شهوتدن آزاده اولمیه پس چشم جان کور وکوش جنان مستور اولدیغندن شهود جمال حقدن
دور اولدیکز (مثنوی) رو وسر در جامه ها پیچیده اید * لاجرم بادیده و نادیده اید * ای ثم وجه الله سرندن غافل اولنلر
باشکزی ویوزکزی جامه لریکزه صارمشسز یعنی وجه باطنکزی وسر جانکزی طبیعت جسمانیت جامه لرینه پیچیده
قیلمشسز لاجرم کوز ایله سز کورمشسز یعنی سزلرده دخی چشم باطنکز وار دروالیکن حجبات بدنیه ایله محجوب
ومستور اولدیغندن وجه باقینی کورمشسز و بو اجلدن جمال حقیقی هر شیئده مشاهده قیلمشسز * مثنوی *
آدمی دیدست وباقی پوستست * دیده آنست آنکه دید دوستست * آدمی فی الحقیقه دیده در وباقی پوستدر یعنی انسان
بصر منزله سنده در باقی اشیا واعضا پوست کبیدر نته کم مردمك چشمه انسان العین دیرلر دخی انسان دیدکاری
باقی اشیایه نسبت انسان العین منزله سنده اولدیغی اعتبار ایله در ایل نسنه که دوستی کورمکدر کورمك اودر پس انسان
دوستی کورندر دیمکی مستلزم اولور زیرا آدم دیده در و دیده دخی دوستی کورندر دوستی کورمین دیده دیده اولمز و دیده
مرتبه سنده ایرمین ادم آدم اولمز دیمکی اشعار قیلور و بوندن بر وجه آخر دخی جائز اولور فی الحقیقه آدمی چشمدر و باقیسی
پوستدر کورمك اودر که دوستی کوره کدر دوستی کورمین کوز فی الحقیقه کوز اولمز پس دوستی کورمین آدم انسان اولمز
وانسان العین مرتبه سن بولمز دیمك اولور * مری * چونکه دید دوست نبود کور به * دوست کو باقی نباشد دور به * چونکم
بر دیده یه دوستی کورمك اولمیه کور اولمق یکدر دوست که اول باقی اولمیه دور اولمق یکدر زیرا فانی اولان محبوب دوستلغه
لایق دکلدر مع الاختیار باقی اولمیان محبوبدن مفارقت اولمزسه بالضروری مفارقت خود مقرردر بو اجلدن باقی اولمیان
دوستلردن مع الاختیار دور اولوب باقی اولنه کوکل بغلمق لازم وواجب اولمشدر (مثنوی) چون رسول روم این الفاظ تر
در سماع آورد شد مشتاقتر * چونکه قیصر رومك رسولی بو تر و تازه الفاظی اهل مدینه دن سماعه کتوردی یعنی کوشنه
یتوردی حضرت عمر رضی الله عنهی کورمکه مشتاقلنلاندی (مثنوی) دیده را بر جستن عمر کماشت) رخت را واسب را
ضایع کذاشت * کوزنی حضرت عمر رضی الله عنهك جست وجویی اوزره حواله قیلدی اسبابنی وآتنی ضایع قودی
یعنی اسباب واسبنی یتوردی و فراغت قیلدی * مثنوی * هر طرف اندر پی آن مرد کار * می شدی پرسان او دیوانه وار
اول مرد کارك ایزنده واثرنده هر طرفه اول رسول روم دیوانه کبی پرسان اولوردی بو بیتده بو معنی دخی جائزدر که پرسان
اولفظنه مضاف اوله واولفظی حضرت عمره عائد اوله مصرع اولده اولان ان لفظی دخی اکا عائد اوله ومرد کاردن مراد
رسول روم اوله بو تقدیر اوزره معنی بویله دیمك اولور که مرد کار اولان رسول اول حضرت عمر بینده هر طرفه انك پرسانی
اولوردی مجنون کبی * مثنوی * کین چنین مردی بود اندر جهان * واز جهان مانند جان باشد نهان * اول
رسول روم تعجبا کندو سنه بویله دیدیکه جهان ایچره بونك کبی بر مرد اوله وجهاندن اول مرد جان کبی نهان اوله یعنی
بویله مدبر عالم وجان کبی حیات بخش بنی آدم بو جهان ایچره بر مرد صاحب علم اوله مع هذا بو جهان اهلندن
نیه پنهان اوله بو مرتبه شهرت ونباهتله اختفا عجیبدر دیوب انك طلبنده اولدی * مثنوی) جست اورا تاش چون
بنده بود * لاجرم جوینده یابنده بود * پس اول رسول روم آنی جست وجو ایلدی تا اکا بنده کبی اوله لاجرم طلب
ایدیجی مطلوبنی بولیجی اولور (کما قال علیه السلام من طلب وجد وجد) * مثنوی * دید اعرابی زنی اورا دخیل * کفت
عمر اینك بزیر آن نخیل * بر اعرابی عورت اول رسولی دخیل کوردی اعرابی شهرده ساکن اولمین بادیه وقری عربلرینه
دیرلر دخیل صکره دن کاوب بر قومه داخل اولان کیمسه یه دیرلر یعنی بادیه و قراده ساکن اولان عربلردن بر خاتون اول
رسولی غریب کوروب فراستله انك طالب حضرت عمر ایدوکنی بیلوب اکا دیدی اشته عمر اول خرما اغاجنك التنده در
مثنوی) زیر خرما بن ز خلقان او جدا * زیر سایه خفته بین سایهٔ خدا * اول حضرت عمر خلایقدن جدا خرما آغاجنك
التنده در خدای تعالینك ظلی سایهٔ نخل التنده یاتمش کوردیدی (یافتن رسول روم امیر المؤمنین عمر را رضی الله عنه
زیر درخت خفته (مثنوی) آمد او انجا واز دور ایستاد * مر عمر را دید ودر لرز اوفتاد * رسول روم اول یره کلدی ایراقدن
آیاغ اوزره طوردی حضرت عمر رضی الله عنهی کوردی و دترمکه دوشدی * مثنوی * هیبتی زان خفته آمد بر رسول

حالتی خوش کرد برجانش نزول * رسول رومه اول خفته اولان حضرت عمردن بر هیبت کلدی بر خوش حالت انك جانی
اوزره نزول ایلدی * مثنوی * مهر وهیبت هست ضد هم دکر * این دو ضد را دید جمع اندر جکر * محبت وهیبت بری
برینك ضدیدر امارسول روم بو ایکی ضدی جکرنده جمع اولمش کوردی (مثنوی) کفت با خود من شهان را دیده ام *
پیش سلطانان مه وبکزیده ام * رسول روم چونکه بو هیبت وعظمتی کندیسنده کوردی کندی کندیه دیدی
بن پادشاهلر کورمشم سلطانلر قتنده اولو ومقبول وکزیده اولمشم (مثنوی) از شهانم هیبت وترسی نبود * هیبت این مرد
هوشم را ربود * پادشاهلردن بکا بر خوف وهیبت اولمدی امابو مردك هیبتی بنم عقل وهوشمی قاپدی (م ی) رفته ام
در بیشه شیر وپلنك) روی من زیشان نکرد اینده رنك * شیر وپلنك اولان بیشه یه کتمشم بنم یوزم انلردن رنکنی دوندرمدی
(مثنوی * بس شدستم در مصاف وکارزار * همچو شیر آن دم که باشد کارزار * چونکه مصاف وکارزارده شیرکبی
اولدم اولدمکه کارزار اوله واول وقتده که عمل دشوار اوله یعنی کار دشوار اولدیغی دمده شیرکبی بن چوق صفلرده
وجنککارده اولدم * مثنوی * بس که خوردم بس زدم زخم کران * دل قوی تر بوده ام از دیکران * زیاده زخم یدم
وچوق زخم کران اوردم اول حالده غیریلردن دل قوی تر اولمشم (مثنوی) بی سلاح این مرد خفته بر زمین * من بهفت
اندام لرزان چیست این * بو مرد سلاحسز یراوزره یاتوب اویومش بنیدی اندامله ترجیم بو نه حالتدر * مثنوی *
هیبت حقست این از خلق نیست * هیبت این مرد صاحب دلق نیست * بو هیبت حقك هیبتیدر خلقدن دکلدر
زیرا خلقك هیبتنی کرارمرارا کورمشم دیدی بو صاحب دلق مردك هیبتی دکلدر زیرا دلق پوش اولان درویشلرك
بو مرتبه هیبتی اولمزدیدی (مثنوی) هر که ترسید از حق وتقوی کزید) ترسد ازوی جن وانس وهر که دید) بو بیت حضرت
مولانا قدس الله سره العزیزلساندن خائف اولنلرك وزهد وتقوی اختیار قیلنلرك عظم شاننی بیان ایچون واقع اولمشدر
بیوررلرکه هرشول کمسه که اللهدن قورقدی وتقوی اختیار ایتدی تقوینك ادنی مرتبه سی شرك خفی وجلیدن پرهیز
واوسط مرتبه سی جمیع محرمات ومشتبهاتدن پرهیز واعلا مرتبه سی جمیع ما سوی اللهدن پرهیز ایلمکدر بر کمسه که
اللهدن قورقسه وبو مراتب ثلاثه اوزره متقی وپرهیزکار اولسه اندن قورقر جن وانس وهرکیم که آنی کوردی نته کم
بو حدیثده واقع اولدی من خاف الله خاف کل شیء منه وفی روایة اخری من خاف الله یخوف الخلق منه ومن خاف الخلق
یخوفه من الخلق (م ی) اندرین فکرت بحرمت دست بست) بعد یکساعت عمر از خواب جست) بو فکرتده رسول روم
حرمت وادب ایله ال بغلدی وحضرت عمر رضی الله عنهه تعظیما خضوع وخشوع ایله قایم طوردی بر ساعتدنصکره
حضرت عمر رضی الله عنه خوابدن صچرهدی اویاندی (سلام کردن رسول روم باامیر المؤمنین عمر رضی الله عنه * م ی
کرد خدمت مر عمر را وسلام) کفت پیغمبر سلام آنکه کلام) رسول روم حضرت عمر رضی الله عنهه خدمت وتعظیم وسلام
ایلدی پیغمبر علیه السلام اول سلام اندنصکره کلام دیدی کما قال علیه السلام السلام قبل الکلام وفی روایة اخری
السلام ثم الکلام رواه الترمذی عن جابر (مثنوی) پس علیکش کفت اورا پیش خواند * ایمنش کرد وبپیش خود نشاند
السلام تطوع والرد فریضة حدیثنك مقتضاسنجه پس حضرت عمر علیك السلام دیو رد سلام ایلیوب اول رسول رومی
اوکنه اوقودی حضرت عمر رضی الله عنه آنی خوفدن ایمن ایلدی وکندینك حضورنده اوترتدی * مثنوی *
لا تخافوا هست نزل خائفان * هست در خور از برای خائفان * خایفلرك نزلی لا تخافوا اولدی یعنی اللهدن قورقیجی
کمسه لرك ما حضر طعامی قورقمکدر وامین قیلمق اولدی نته کم ربوبیت حقه اقرار ایدوب استقامت ایلین خایفلر ایچون
ملائکه عند الموت ویا عند البعث والحشر نزول ایدوب انلره لا تخافوا ولا تحزنوا دیه لر (کما قال الله تعالی ان الذین قالوا ربنا
الله ثم استقاموا تتنزل علیهم الملائکة ان لا تخافوا ولا تحزنوا وابشروا بالجنة التی کنتم توعدون) زیرا لایق اولدی خایفدن
اوتری اول لا تخافوا نزلی (م ی) هر که ترسد مر ورا ایمن کنند * مر دل ترسنده را ساکن کنند * هر کیمکه اللهدن قورقه
تحقیقا آنی ایمن ایلرلر تحقیقا خوف ایدیجینك کوکلنی ساکن ومتسلی ایلرلر * مثنوی * آنکه خوفش نیست چون
کویی مترس * درس چه دهی نیست او محتاج درس * اول کمسه که انك خوفی یوقدر اکا خوف ایله نیجه درسن یعنی
دیمزسن اکا درسن نه ویررسن او خود درسه محتاج دکلدر یعنی حکمت بالغهٔ الهیه بونك اوزرینه جاریه درکه
امین اولنی قورقودرونایف اولنی امین ایدر وهرکس نیه محتاج ایسه انك حاجتنی اکا سوق ایدر محتاج اولمین
کمسه یه برشیء ویرمك حکمته مناسب دکلدر * مثنوی * آن دل از جا رفته را دلشاد کرد * خاطر ویرانش را آباد کرد *
حضرت عمر اول کوکلی یرندن کتمشی دلشاد ایلدی انك ویران خاطرنی اباد ایلدی * مثنوی) بعد از آن کفتش سخنهای
دقیق * وز صفات پاك حق نعم الرفیق * اندنصکره حضرت عمر رضی الله عنه رسول رومه اسرار الهیه دن دقیق
وخفی سوزلر دیدی ونعم الرفیق اولان حق تعالینك پاك وبی نظیر صفتلرندن دیدی رفیق رفقدندر رفق عنفك ضدیدر

وحق تعالی رفقت ایدیجیدرکما قال علیه السلام ان الله رفیق یحب الرفق رفیق یولداش وصاحب اولمق دخی جائزدرکه
وهو معکم اینما کنتم بیوردی (مثنوی) وزنوازشهای حق ابدال را * تا بدانند او مقام رحل را * ودخی حق تعالینک
ابداله اولان نوازشلرندن سویلدی یعنی حق تعالینک اولیایه اولان احسانلرندن اکا نقل ایلدی تا اول رسول روم مقام
وحالی بیله که عند الاولیا مقام ندر وحال ندر ما بینلرنی تمییز قیله پس مقام وحالک ما بیننی تمییز ایلمکه شروع ایدوب بیوررلر
(مثنوی) حال چون جلوه ست زان زیبا عروس * وین مقام آن خلوت آمد با عروس) حال بلا عمل ولا کسب قلبه کلان
حالته دیرلر که صفت نفسانیه نک ظهوری ایله زائل اوله مثلا بسط کبی وقبض کبی وصحو کبی ومحو کبی ومحبت کبی
وشوق کبی پس بیوررلر حال فی المثل اول زیبا عروسدن جلوه کبیدر وبو عند المشایخ اولان مقام عروس ایله اولان خلوت
کبیدی یعنی صاحب مقام اولدرکه منبع حال اولان ذوق وتجلی آنک ملکی اوله وصاحب حال اولان انجق اول ذوق
تجلی بی بعض اوقاتده مشاهده قیله (مثنوی) جلوه بیند شاه وغیر شاه نیز * وقت خلوت نیست جز شاه عزیز * جلوه یی
شاه وشاهک غیریسی دخی کورر بوخصوصده تفاوت یوقدر اما عروس ایله خلوت وقتی عزیز شاهدن غیری یوقدر پس
اصحاب مقام عروس ایله خلوتده اولان شاه کبی واصحاب حال عروسک جلوه سنی مشاهده ایلین خلایق کبیدر پس
ما بینلرنده عموم وخصوص واردر کل اصحاب مقام اصحاب حالدر بغیر عکس (مثنوی) جلوه کرده خاص وعاما نرا عروس
خلوت اندر شاه باشد با عروس * عروس خاصلره وعاملره جلوه ایلمشدر لیکن خلوتده عروس ایله انجق شاه اولور عروسدن
مراد محبوب حقیقیدر که عوام وخواصه تجلی ایلمشدر ولیکن خلوتخانه وحدتده آنک وصالنه همیشه محرم اولنلر
اصحاب مقاماتدر (مثنوی) هست بسیار اهل حال از صوفیان * نادرست اهل مقام اندر میان * اهل حال صوفیلردن
چوقدر که تلوینایتدن خالی دکللردر لیکن صوفیلرک ایچنده صاحب تمکین اولان اهل حال ازدر حال ومقامک مناسبتله
بیان ایلدکدنصکره ینه قصه یه رجوع ایدوب بیوررلر (مثنوی) از منازلهای جانش یاد داد) وز سفرهای روانش یاد داد
حضرت عمر جانک منزللرندن اکا یاد ویردی ومراتب روحانیه یی ذکر قیلدی وروح روانک سفرلرندن اول رسول رومه یاد
ویردی وخبر ایرکوردی * مثنوی * وز زمانی کز زمان خالی بدست * وز مقام قدس کاجلالی بدست * وبر زماندن
سویلدیکه زماندن خالی اولمشدر مراد الاهله اولان وقتدرکه انده صباح ومسا وزمان ومکان اولمز وشول مقام قدسدن
یاد ویردیکه اجلاله منسوب اولمشدر مقام قدسدن مراد مرتبهٔ احدیتدر شائبهٔ کثرتدن ومزاحمهٔ اغیاردن سوادن
پالک ومقدسدر وبو مرتبه لرزیاده اجلال واعظامه منسوب اولمشدر * مثنوی * وز هوایی کاندرو سیمرغ روح * پیش
ازین دیدست پرواز فتوح * ودخی شول برهوادن خبر ویردیکه اول هواده سیمرغ روح بو عالمه کلمزدن اول وبو
نشئهٔ عنصریه ده تدبیر قیلمزدن اقدم پرواز فتوح کورمش ایدی یعنی دخی شول عالم ارواحک هوا وفضاسندن
سویلدیکه بو عالم جسده کلمزدن اول روح سیمرغی اول عالمده فیوضات الهی وفتوحات ربانی کورمش دبی پرو بال اول
عالمده نیجه مدت پرواز قیلمشدی (مثنوی * هر یکی پروازش از آفاق بیش * وز امید ونهمت مشتاق بیش * اول هواده
سیمرغ روحک هر بر پروازی آفاقدن زیاده ایدی ومشتاقک امید وحرصندن زیاده ایدی روحک هر بر پروازی اول عالمده
افاقدن زیاده اولمسی بو وجهله درکه بو آفاق محسوس ومحدوددر اول عالم معقول ونامحدوددر وبو آفاق اول عالمه نسبت
صحراده بر بیضه قدردر پس معقول ونامحدوده اولان روحک پروازی محدوده اولان آفاقدن زیاده اولور ومشتاق اولان
کسنه نک حرص وچاسندن دخی زیاده اولور وروحدن مراد بونده کامل اولنلرک روحی اولور ناقص اولان عوامک
روحی بجز یلری آفاقدن زیاده پروازه قادر اولمز * مثنوی) چون عمر اغیار رو را یار یافت * جان اورا طالب اسرار یافت
چونکم حضرت عمر اغیار یوزلو اولان رسول رومی یار بولدی آنک جاننی اسرار الهیه یه طالب وراغب بولدی * مثنوی *
شیخ کامل بود وطالب مشتهی * مرد چابک بود ومرکب درکهی * شیخ کامل وطالب مشتهی ایدی مرد چابک
ومرکب درکهی ایدی مرکب درکاهه منسوب مرکب ایدی دیمکدن مراد تند وحرون ویکانه دکل بلکه حاضر
ومهیا ومعلم ایدی ومرد ایسه چابک وفارس ایدی دیمک اولور مرد چابکدن مراد حضرت عمر رضی الله عنه ومرکب
درکهیدن مراد رسول روم اولور وبو معنی حضرت عمرک میدان تربیه وارشادده زیاده کامل واستاد اولدیغندن عبارت
اولور ورسول رومک قبول تربیه ایلمکده وغایت مستعد وقابل اولمسنی کنایه قیلور وفی الحقیقه طریق الهیه ده بر مرشد
کامل نیجه ایام وشهور خدمت وملازمت ایلیوب تعب وزحمت چکمک هر کسه لازم وواجب اولنلردن دکلدر زیرا
بعض قابل ومستعد کسه لر اولورلر که نامستعد اولان کسنه لرک نیجه سال وایام مده تحصیل ایلدیکی مرتبه یی اول قابل
ومستعد اولان مرشد کاملدن بر آنده حاصل ایلر (م ی) دید آن مرشد که او ارشاد داشت) تخم پاک اندر زمین پاک کاشت
اول مرشد کوردیکه اول رسول روم ارشاده طوتدی لاجرم پاک تخمی پاک یره اکدی یعنی آنک پاک وقابل اولان زمین

وجودنه بالذات اولان تخم یقینی وبذر اسرار دینی اکدی دیمك اولور (سؤال کردن رسول روم از امیر المؤمنین عمر رضی الله عنه
مثنوی) مرد گفتش ای امیر المؤمنین * جان ز بالا چون در آمد در زمین * اول مرد حضرت عمر رضی الله عنهه دیدیکه
ای امیر المؤمنین جان عالم بالادن زمینه نیجه کلدی (م ی) مرغ بی اندازه چون شد در قفص * گفت حق بر جان فسون
خواند وقصص * جانکه نفس الامرده اندازه وقیاسه صغمزدی بی اندازه اولان مرغ قفص تنده نیجه کیردی وبویله جای
مضیقده نه وجهله قرار ایتدی حضرت عمر اکا ایدی حق تعالی حضرتلری جان اوزره افسون وقصص معنوی وعلم
اوقودی اول فسون وقصص معنویدن مراد حق تعالینك روحه عالم جسده کلمك ایچون وانده الفت وقرار قیلمق ایچون
ویردیکی شوق ومحبت ومیل ورغبتدر (مثنوی) بر عدمها کان ندارد چشم وگوش * چون فسون خواند همی آمد
بجوش * عدملر اوزره که اول عدملر کوز وقولق طوتمز حق تعالی حضرتلری چونکه افسون اوقویه اول عدملر همیشه
جوشه و وجوده کلورلر عدملردن مراد بونده ارواحدر که عالم اشباحه نسبتله عدملردر یوخسه عدم مطلق دکلدر چونکم
ظاهرا چشم وگوش طوتمیان ارواحه حق تعالی فسونلر اوقیه یعنی انلرك ظهور وخروجنه ارادت الهیه تعلق قیله
وانلرك عالم اشباحه کلمسی انلره ملهم اوله درحال جوشه کلورلر وظهور وخروجه مبادرت قیلورلر (مثنوی) از فسون او
عدمها زود زود * خوش معلق می زند سوی وجود * اول اللهك فسونندن عدملر فوری فوری یعنی اول رحمانك
نفسندن باطنده اولان ارواح علی الفور وجود جانبنه لطیفه معلق اورور وتعین وتشخص مرتبه سنه تعلق قیلورلر
فسوندن مراد نفس رحمانیه اولور امر تکوینی اولسه دخی جائزدر کما قال الله تعالی (انما امره اذا اراد شیئا ان یقول
له کن فیکون * مثنوی * باز بر موجود افسونی چو خواند * زود اسبه در عدم موجود راند * حق تعالی کیرو
موجود اوزره بر افسونی چونکه اوقودی موجودك فوری عسکری عدم جانبنه سوردی (مثنوی) گفت در گوش گل
وخندانش کرد * گفت با سنگ وعقیق کانش کرد * حق تعالی گلك قولغنه راز دیدی وآنی خندان ایلدی گلك قولغنه
راز دیدی دیمکدن مراد انك وجودنه تجلی لطفیه ایله تجلی ایلدی دیمکدن عبارتدر حضرت حق سنکه راز دیدی وآنی
کانك عقیقی ایلدی سنکه راز دیدی دیمکدن مراد آنی تجلی لطفیه ایله تربیه ایدوب عزیز الوجود وذی قیمت ایلدی
دیمکدن کنایه‌در * مثنوی * گفت با جسم آیتی تا جان شد او * گفت با خورشید تا رخشان شد او * حق تعالی
حضرتلری جسمه بر آیت جمالیه دیدی حتی اول جسم مبارکیدر که حق تعالی حضرتلری اکا بر آیت ونشان تعلیم
ایلدیکه اول واسطه ایله جان اولوب آسمانه عروج قیلدی حضرت عیسی علیه السلام وحضرت ادریس علیه السلامك
جسملرنی دخی بو کا مذکوره قیاس ایله وارواحنا اشباحنا اشباحنا ارواحنا دینلر دخی بو آیت حقی مستمع
اولنلر وجسملرنی جان قیلنلردر حق تعالی آفتابه بر راز دیدی حتی آفتاب منور ورخشان اولدی آفتابه راز دیدی
دیمکدن مراد آنك قرصنی خلق ایلدی وآنك وجودنه اسم نورك تجلیسیله تجلی ایلیوب آنی منور عالم ایلدی دیمکدن
عبارتدر * مثنوی * باز در گوشش دمد نکته مخوف * در رخ خورشید افتد صد کسوف * کیرو خورشیدك قولغنه
بر نوع قورقولش نکته سویلدی اول نکته سببیله خورشیدك نورنه کسوف دوشدی نکتهٔ مخوفدن مراد قابض ومانع
ودافع اولان اسملرك تجلیسیدر یعنی اول خورشیدك ذاتنه حق تعالی بو صفتلرله تجلی ایلسه انك نورنی قبض ایدوب آنی
ضیا گستر اولمقدن وتنویر عالم قیلمقدن منع ودفع ایلر اگرچه ماهك ظهوری انك وجهنه پرده اولورسه ده بو کسوف ایچون
انجق بر سبب صوریدر یوخسه فی الحقیقه انك نورنی منع ایلین حضرت حقك ارادتیدر * مثنوی * تا بگوش ابر آن گویا
چه خواند * کو چو مشك از دیدهٔ خود اشك راند * اول گویا یعنی متکلم اولان خدا سحابك قولغنه نه اوقودی که اول
سحاب مشك کبی دیده سندن کوز یاشی سوردی وقطرات امطاری دموع ابصار کبی اقتدی واجرا ایتدی (مثنوی
تا بگوش خاك حق چه خوانده است * کو مراقب گشت وخامش مانده است * عجب حق تعالی خاکك قولغنه نه
اوقومشدر که خاك مراقب اولدی وخاموش قالمشدر محصل حق تعالی حضرتلری ابره بر نوعله تجلی قیلدیکه اولدمده که
انك واسطه سیله یغمور یاغدرمغه ارادتی تعلق ایلیه ارادت الهیه نك اثرنی ابرلر ذاتی فهم ایلر درحال قطرات امطاری
مراد الله اولدیغی قدر زمینه امطار ایلر وکذلك زمینه دخی بر کونه تجلی قیلدی وانك ذاتنه بر مرتبه تمکین واستقرار
ویردیکه همیشه ساکن وساکت اولوب ربیعی جانبنه منتظر اولمشدر وبوندن مقصود اولدرکه هر شیء ربسنك
کلامنی ایشدیجی وفهم ایدیجی وا کا مطیع اولیجی وامرن طوتیجیدر (مثنوی) در تردد هر که او آشفته است * حق
بگوش او معما گفته است * تا کند محبوسش اندر دو گمان * آن کنم کو گفت یا خود ضد آن * هم ز حق ترجیح یابد یك
طرف) زان دو یك را بر گزیند زان کنف) هر شول کسه که تردد ده آشفته وحیران در جناب حق انك گوش هوشنه
پوشیده ومستور وغیر معین سوز سویلمشدر تا اول کسه‌یی ایکی گمان ایچنده محبوس ایلیه واول ایکی گمان بو مصرع

تا بینك معناسیدر كه متردد و متحیر اولان كسه دیركه آنجی ایلیم كه اول الله دیدی مثلا (اجیبوا داعی الله) ودخی
استجیبوا لله وللرسول اذا دعاكم كبی دخی واعملوا صالحا آیتلری كبی آیاتیكه دیدی و بیوردی ویاخود بونك ضدینی ایلیم كه
اول مخالفت امر الهی وعدم متابعت حضرت رسول علیه السلامدر ومطاوعت شیطان غول ونفس پرفضولدرهم
آخر الامر نه مقلب القلوب اولان حقدن ترجیح بولور بر طرفكه (یضل من یشاء ویهدی من یشاء الی صراط مستقیم
بیورمشدر و متردد اولان كسه اول ایكی كاندن برنی اختیار ایلر اول كشف حقدن و جانب وجود مطلقدنكه
(ومن یهدی الله فهو المهتدی ومن یضلل الله فماله من هاد) بوخصوصده دلیل قاطع وبونك امثالی آیات واخبار
كثیره بومذهبه برهان ساطعدر برخلاف قدریه ومعتزله كه انلر بوكونه آیات واخباری تأویل ایدرلر وجبردن
احترازایدوب شرك خفی جانبنه كیدرلر * مثنوی * كرنخواهی در تردد هوش جان * كم فشار این پنبه اندر كوش جان *
ای طریق حقده متردد اولان كسه اكر جانكك عقلی تردد ده اولمق ایستمز ایسك یعنی متردد اولمقدن نجات بولمق
استرایسك بو پنبه یی جان قولغنه طقمه پنبه دن مراد پنبۀ غفلت ویا معصیتدر (مثنوی) تا كنی فهم آن معماهاش را
* تا كنی ادراك رمز وفاش را * تا حق تعالینك اول معمالرینی فهم ایلیه سن تا رمز وفاشی ادراك ایلیه سن یعنی
جانك قولغنه غفلت ومعصیت وحب جاه ومیل دولت پنبه لرین طقمه تا كم حق تبارك وتعالینك جانكه سویلدیكی
مستور سوزلری فهم ایلیه سن تا كم جناب حقك فاش وظاهر بیوردیغی كلامك معناسنی ورمز واشارتله جانه القا
ایلدیكی الهامك فحواسنی ادراك قیله سن وظاهر وباطن اسرارنه عالم اوله سن چونكم جانك قولاغی غفلت ومعصیت
پنبه لرندن پاك اوله * مثنوی * پس محل وحی كردد كوش جان * وحی چه بود كفتنی از حس نهان * پس سنك جانكك
قولغی محل وحی الهی اولور وحی ندر حسدن پنهان ونهان اولان كلامدر بونده وحیدن مراد الهامدر لغتده وحی
اشارته وكلام خفی یه دیرلر بو معنی اوزره مومنلره وصلحا واولیایه وحی الهی اولمقدن خالی اولمزحتی اضعف جانوران كه
نحلدر (واوحی ربك الی النحل) فحواسنجه اكا دخی بوطریق اوزره اشارت الهی والهام ربانی اولمقدن خالی اولمز
انبیایه مخصوص اولان وحی ملك واسطه سیله اولان وحیدر * مثنوی * كوش جان وچشم جان جز این حسست *
كوش عقل وكوش حس زین مفلسست * كوش جان وچشم جان بو حس صوریدن غیریدر وانلرك ادراك ایلدیكی
حواس ظاهره نك ادراك ایلدیكندن غیریدر عقل معاشك قولغی وحس صوریك قولاغی بو وحیك استماعندن
مفلس وبی بهره در پس مقدما بیوردقلری كلمات سابقه دن جبر معناسی منفهم اولوب سؤال لازم كلور كه اول
بیوردیغكز كلمات طیبه جبری متضمنه در پس جبر سزلكده مقبولمیدر بو سؤال مقدره جواب طریقیله
بیوررلركه * مثنوی * لفظ جبرم عشق را بی صبر كرد * هركه عاشق نیست حبس جبر كرد * بو بیت مثنوی شریفك
اغمض ابیاتندن بربیتدر و بونده خیلی اختصار وارد رسائله صحیح سكوت افاده ایلین معنی بالتمام بو بیتك لفظندن حاصل
اولمز بلكه مفهومندن مستفاد اولور ومفهوم بودركه ای سائل بن جبر دیسه م لفظ جبری بن عشقه اطلاق ایلرم
بنی بی صبر ایلدیكیچون بی صبر كرد لفظ جبرمه علت موقعنده واقع اولمشدر یعنی عشقه جبر لفظنی اطلاق ایلكه عشقك
بی صبر وبی قرار ایلمسی سببدر دیمك اولور وتقدیر بیت مثلا شویله دیمك اولوركه لفظ جبرا من بر عشق اطلاق میكنم
برای انكه اومرا بی صبر كرد بو بیتده سروری مرحوم اصابت ایتمش وشمعی بیانه كتمشدر ان اردت فلیطالع ومعنای مصرع
ثانی هرشول كسه كه عاشق دكلدر مثلا قدریه ومعتزله طائفه سی كبی اول جبری حبس ایلدی یعنی منع ایلدی
بو مصرعك مفهوم مخالفه سی وهرشول كسه كه عاشقدر واهل سنت والجماعة طریقنده صادقدر اول كسه
جبر اوسطی منع ایلمز دیمك اولور * مثنوی * این معیت با حقست وجبر نیست * این تجلی مهست این ابر نیست * بو بزم
ذكر ایلدیكمز معنی حقله هر حالده معیتدر یعنی عبد هر حالده حقدن مستغنی ومستقل دكلدر بلكه هر حالده حقك
ارادتنه وخلق ایتمسنه محتاجدر دیمكدر بو خسه جبر دكلدر بوذ كر اولنان معنی تجلی ماه حقیقتدر وظهور نور وحدتدر
بو ابر خطا وضلالت دكلدر (مثنوی) ور بود این جبر جبر عامه نیست * جبر آن امارۀ خودكامه نیست * فرضا
بوذكر اولنان معنی جبر اولدیسه ده عوام جبری دكلدر بلكه خواص اولیانك جبریدركه اول توحید افعال
وتوحید صفاتدر وعند اهل السنة جبر اوسط دیدكلریدر بو جبر اوسط نفس امارۀ خودكامه وفرق ضاله دن اولان
جبریلرك جبر مذمومی دكلدر زیرا بو جبریلر سلب اختیار ایدرلر واسقاط تكلیفات شرعیه وخلع اوامر مرعیه طریقنه
كیدرلر وعبد جماد كبی مجبوردر وعلی ای حال من كل الوجوه معذوردر دیرلر بوذكر اولنان جبر بویله دكلدر بلكه
بو جمیع انبیا واولیانك مرضیسی اولان نفس الامردر (مثنوی) جبر را ایشان شناسند ای پسر * كه خدا بكشاد
شان دردل بصر * پس بو كونه جبری اول كسلر فهم ایلر ای پسر كه خدای متعال انلرك قلبنده اولان بصر بصیرتلرین

کشاده قیلدی (مثنوی) غیب وآینده بریشان کشت فاش * ذکر ماضی پیش ایشان کشت لاش * اول
بصر بصیرت سبیله غیب وآینده انلر اوزره فاش اولدی یعنی امور غیبیه واسرار لاریبیه واحوال آتیه فاش اولدی
ماضینك ذکری انلرك قتنده لاش اولدی یعنی یاد ماضی وکذشته بونلر حضورنده لاش اولدی (مثنوی) اختیار و
جبر ایشان دیکرست * قطرها اندر صدفها کوهرست * وبو اهل اللهك جبری واختیاری اهل جبرك جبری
واهل قدرك اختیاری کبی دکلدر زیرا بو ایکیسی بیله مذمومدر بلکه بونلرك اختیار وجبری غیریدر اختیارلری
(وما یشاؤن الا ان یشاء الله) مقتضاسنجه مشیئت حقله مختار اولمرین ومرادقیلمرین اختیار ایلر وجبرلری (قل کل
من عند الله) فحواسنجه توحید افعال وتوحید صفاتی اشعار ایلر وحد ذاتنده بوکونه جبر تصفیهٔ نفس قیلان وآداب
شرعله مؤدب اولان اهل اللهه نسبتله مقبول ومعمود وحدر نفس اماره صاحبلرینه کوره مذموم ومقید وحدرده شـلا
قطره لر صدفلرده کوهردر یعنی قطرات امطارا جواف اصدافده لآلی ودرر بالاعتبار اولور وافواه مار بد کردارده زهر مار
اولور نته کم برکسه سری سقطی حضرتلرینه دیدی یاسری فلان کسه دیرکه انما نحن کالباب حرکاتنا وسکناتنا یست منا
حضرت سری بیوردیکه بو سوزی یا غایت عارف موحد سویلر ویا خود بغایت جبری ملحد اکر بونی سویلین آداب شرعله
مؤدب واحکام مرعیه ایله مهذب ایسه موحد وکاملدر واکر اسقاط تکلیفات شرعیه قیلان مباحیه دن اولان
کسه لر ایسه بی دین ملحددر اعاذنا الله وایاکم من الجبر والضلال * مثنوی * هست بیرون قطرهٔ خرد وبزرك * در صدف
درهای خرد ست وشرك) صدفدن طشرده قطره لر واردر صدفده اول قطره لر کوچك وبیوك اینجو دریعنی صدفك
خاصیتندندر که خرد اولان قطره یی در صغیر وبزرك اولان قطره یی در کبیر ایلرپس اولیاء اللهك صدف قلبی دخی اول
خاصیتی طوتر که خارجده اولان جبری علم توحیدقیله وطشرده نالایق اولان انلرك قلبنه داخل اولدقده نصکره
ولسانلرندن ظهور قیلدقده نصکره لایق وسزا اوله (مثنوی) طبع ناف آهوست آن قوم را * از برون خون ودرونشان
مشکها * اول ذکر اولنان قوم ایچون مسك آهوسنك نافه سنك طبیعتی واردر بونلر طشردن خوندر وبونلرك درونی
مسکلردر یعنی خارجده اولان عامهٔ ناسك نظرنده بونلرك ظاهری خون کبی حقیردر من حیث البشریه انلر قتنده
صورتلری وکلاملری دم کبی نامقبولدر اما بونلرك درونلری نفحات الهیه وتجلیات ربانیه مسکاریله پردر * مثنوی *
تو مکو کین مایه بیرون خون بود * چون رود در ناف مشکی چون شود * سن ای معترض اولان کسه برسبیل اعتراض
دیمه که بو مایه طشرده خون ایدی اول مایه چونکم نافك ایچنه کیده نیجه مشك اولور بوجهلنك خود معلومیدر که
دم نافه خارجده نجس ومردار ایکن نافه یه داخل اولدیغی کبی پاك ولطیف مسك اولور که اول نافه نك خاصیتندندر که
اول دم مرداری تبدیل ایلرپس قلب اولیاهم بونك کبیدر خارجده اولان جبره والحاده متعلق اولان علوم وکلمات انلرك
نافهٔ قلبنه داخل اولدقده ولسانشر یفلرندن صدور قیلدقده مسك اذفر کبی اطیف وعود وعنبر کبی نظیف اولور
(مثنوی) تو مکو کین مس برون بد محتقر * در دل اکسیر چون کشتست زر * سن دیمه که بو باقر طشرده بی قدر ومحتقر
ایدی اکسیرك ایچنده اول مس نیجه زر اولدی بو معلومدر که مس کیمیایه داخل اولدقده زر خالص اولور وقدر وقیمت بولور
مثنوی * اختیار وجبر در تو بد خیال * چون در ایشان رفت شد نور جلال * ای اصحاب ولایتك وارباب هدایتك
درونلرندن غافل اولان کسه اختیار وجبر سنده خیال ایدی یعنی اختیارم وار ویا خود جبرم وار خیالنده سن
وجبر واختیار سنده خیال کبی اولدی چونکم انلره کتدی اول جبر واختیار نور جلال اولدی یعنی سنك وجودکده
خیال مرتبه سنده اولان جبر واختیار انلرك وجودنده اول جبر واختیار حق تعالینك ذاتنك وعظمتنك نوری
وتجلیسی اولدیکه اختیارلری ذات حقك اراداتیله اولور وجبرلری دخی جباریت حقده مغلوب ومحکوم اولدقلری
جهتدن اولور پس بونلرك جبر واختیاری مرتبهٔ عقلده مقید اولنلرك جبر واختیاری کبی اولمز * مثنوی *
نان چو در سفره ست باشد او جماد * در تن مردم شود او روح شاد * مثلا نان چونکه سفره نك ایچنده اوله
اول نان جماددر ولیکن اونان خلقك بدننده بعد الاکل شاد روح اولور وروح حیوانی اندن قیمت بولور * مثنوی *
در دل سفره نکردد مستحیل * مستحیلش جان کند از سلسبیل * سفره نك ایچنده نان مستحیل روحه وجسمه
تبدیل اولمز اول نانی جان مستحیل ایلر سلسبیل جهتندن یعنی مادامکه نان سفره ده درکندی کندیدن اول روحه
وجسمه مستحیل ومتبدل اولمز بلکه اول نانی جان بعد الاکل روحه وجسمه مستحیل ومتبدل ایلر آب لطیف
جهتندن سلسبیل آب لطیف معناسنه درروها نیم طعام آبدر بوا جلدن جان آنی سلسبیلدن مستحیل ایلر
بیوردی (مثنوی) قوت جانست این ای راست خوان * تا چه باشد قوت آن جان جان * ای راست ودرست اوقویجی
بوکه بیان اولندی جانك قوت وتأثیریدر چونکم روح حیوانیده بومرتبه تأثیر وقوت اولدیسه وجماد و نانی روحه

وجسمه تبدیل قیلدیسه بوندن قیاس ایله تا اول جانك جانی وروحك روحنك قوتی نه مرتبه اوله جانك جانندن مراد
کامل اولان انسانك جانیدر یعنی بوندن قیاس ایله که روح الارواح منزله سنده اولان ولیلرك جاننك قوتی نیجه در انلرك
روح شریفلرنده اول مرتبه قوت واردرکه خارج عالمده ومیان بنی آدمده بالذات طیب اولمیان ونظافت ولطافت
مرتبه سن بولمیان شیلر انلره مقارن اولدقده بالذات لطیف وخوب ونظیف اولور بو معنانك توضیحی ایچون بو بیتلری دخی
مثل موقعنده ایراد ایدوب بیورورلر (مثنوی) کوشت پارهٔ آدمی از زور جان * می شکافد کوه را با بحر وکان * مثلا
آدمینك برات پاره سی جانك قوتندن طاغی شق ایلر بحر وکانله یعنی طاغی وبحری ومعدنی جان قوتیله یارر وپاره
پاره ایلر * مثنوی * زور جان کوهکن شق حجر * زور جان جان دران شق القمر * طاغ قازیجینك قوتی طاش یارمقدر
کوهکن وصف ترکیبیدر مطلقا هر طاغ قازیجی یه شامل اولسه ده جائزدر اما فرهاد مراد اولمق روشندر جانك
جانینك قوتی شق قمر ایلکدر جانك جانندن مراد روح الارواح اولان حضرت نبی واول حضرتك وارث کامل اولان
هر ولیدر اکرچه ولینك وجودنده شق قمر ایلك ظهوره کلمشدر اما انك جاننده اول قوت واردرکه اکر ارادت الهیه
تعلق ایلرسه انك جانی دخی شق قمره قادر اولور * مثنوی * کر کشاید دل سر انبان راز * جان بسوی عرش سازد ترکتاز
اکر کوکل راز طغارجغنك باشن آچرسه یعنی قلب بو راز واسراردن دخی زیاده سویلرسه وحقیقتله بو اسراری
کاشف اولورسه جان عرش جانبنه چیروسرعتله روان اولور بو مصرع روحك بدندن چقمسندن وعالم ارواحه سرعتله
کتمسندن کنایه اولور روح جانندن مراد اکرچه کندی روح شریفلرینه النسه ده قابلدر بو سری چوق سویلکله اول
جانبه زیاده شوق ومحبت غلبه ایدوب جان اول طرفه روان اولور وبوندن محو وفنا مرتبه سن بولور دیمك قابلدر
اما جاندن مراد بو سره مستعد اولمینلرك جانی اولمق محله انسبدر کان دیمك اولورکه اکر بو اسراردن دخی زیاده
سویلرسم وراز طغارجغن فتح ایلرسم بو سره قابل ومستعد اولمینلرك جانی عالم ارواحه کتمك وقبل الکمال مرتبهٔ اعلایه
ترکتاز ایتمك لازم کلور بو اجلدن کشف رازه اقدام اولنمیوب کتمان اسرار لازم کورلدی دیمك لازم اولور والله اعلم
* اضافت کردن آدم علیه السلام آن زلت را بخویشتن که ربنا ظلمنا واضافت کردن ابلیس کناه خودرا بخدا که بما
اغویتنی (م ی) فعل حق وفعل ما هر دو ببین * فعل ما را هست دان پیداست این * کر نباشد فعل خلق اندر میان * پس
مکو کس را چرا کردی چنان * خلق حق افعال ما را موجدست * فعل ما آثار خلق ایزدست * صراط مستقیم
وطریق قویم اولدرکه جبر صرفدن حذر ایدوب وادب بولنه کیدوب شیطان کبی بما اغویتنی دیمکله اغوا واضلالی
خدای متعاله اسناد قیلمیه سن بلکه آدم زاده ایسك زلت ومعصیتی حضرت آدم علیه السلام کبی کندی نفسکه اضافت
ایدوب ربنا ظلمنا بو اعتذاردن خالی اولمیه سن زیرا الافراط ولا تفریط والامر بین ذلك در پس ادب بودرکه جناب
عزت عبادنه تعلیم بیورورلرکه (وما اصابك من حسنة فمن الله وما اصابك من سیئة فمن نفسك) در مع هذا بو یله ایکن قل
کل من عند الله) مقتضاسنجه حسنات وسیأتك خالقی الله بیله سن که (والله خلقکم وما تعملون) بیورمشدر والحاصل
کمال اولدرکه موحد اوصاف وافعال اوله سن اما ادبه رعایت قیله سن تا ان شاء الله مرتبه سن بوله سن نته کم شیخ اکبر
حضرتلری یا ایها الناس اتقوا آیتنك تفسیرنده بو محله مناسب رعایت آدابا ممسی تعلیم بیورورلر قوله اتقوا ربکم ای
اجعلوا ما ظهر منکم وقایة لربکم واجعلوا ما بطن منکم وهو ربکم وقایة لکم فان الامر ذم وحمد فکونوا وقایة فی الذم
واجعلوه وقایتکم فی الحمد تکونوا ادباء عالمین پس بو مقدمه معلوم اولدیسه معنای ابیات اولدرکه بزم فعلمزکه
بزدن صدور ایلدیکی حیثیتدن وینه حقك فعلی خالق افعال اولدیغی جهتدن هر ایکیسنی کوربزم فعلمزی وار
بیلکه هر کسك تعیننك مقتضاسی وافعالی پیدا وآشکاره در تحقیق کل جمله دلایل عقلیه دن بری بودرکه اکر فعل خلق
کاسب اولدقلری جهتدن اورته ده اولمدیسه پس نیچون طبعکه مخالف برکسه دن بر فعل صدور ایلدکده دیمه ا کا
نیچون شویله ایدرسن مع هذا دیرسن وخطاب وعتاب ایدرسن معلوم اولدیکه عبد کاسب اولدیغی حیثیتدن عتاب
وخطابه مستحق اولور نهایت ما فی الباب بودرکه حقك خلق ایلسی بزم افعالمزی وجوده کتوریجی ومرتبهٔ ظهوره
کتوریجیدر بزم افعالمز آثار خلق ایزد متعالدرکه * شعر * مرید الخیر والشر القبیح * ولکن لیس یرضی بالمحال
(مثنوی) ناطقی یا حرف بیند یا غرض * کی شود یکدم محیط دو عرض * زیرا که نطق ایدیجی کمسه یا حرفی کورر یاخود
غرضی کورر ناطق بر نفسده ایکی غرضی بجن احاطه ایدیجی اولور یعنی ناطق اولان کمسه حالت واحده ده هم حرفی وهم
معنایی کورهمز دفعهٔ واحده ده ایکی مقصودی احاطه ایدهمز بلکه حرفی کوررسه معنادن ذاهل اولور ومعنایی کوررسه
حرفدن غافل اولور پس عبد هم موجد افعال وهم کاسب افعال اولمغه قابل دکلدر بلکه انك شاتندندرکه تحقیق
بر طرفی بیله وا کا مشغول اوله اکثر نسخه مصرع ثانیده دو عرض عین مهمله ایله واقع اولمشدر ایکی عرضدن مراد بری

حرف وبری اندن حاصل اولان معنی اولور * مثنوی * کر بمعنی رفت شد غافل ز حرف * پیش و پس یکدم نه بیند هیچ
طرف * آدمی تکلم ایلدکده اکر معنی جانبنه کتسه لفظدن غافل اولور هیچ برکوز بردمده اوکونی واردنی کورمز
طرف کوزه دیرلر * مثنوی * آن زمان که پیش بینی آن زمان * تو پس خود کی بیینی این بدان * مثلا اول زمانده که
اوکـکی کورهسن اول زمانده سن کندی آردیکی نیچون کوررسن بونی بیل * مثنوی * چون محیط حرف ومعنی نیست
جان * چون بود جان خالق این هر دوان * چونکم حرفله معنایی بردمده جان محیط دکلدر بوایکی انک جان نیجه خالق
اولور ایکی اندن مراد هم فعل وهم خلق فعلدر یعنی جان آدمی هم کاسب فعل وهم خالق فعل اولمغه قادر دکلدر اکر قادر
اولیدی حرف ومعنایی بکدمده احاطه ایلردی چونکم ایکی جانبی احاطه یه قادر اولمدیغی معلوم اولدیسه بوایکی غرضك
دخی محیطی وخالقی اولمدیغی بوندن معلوم اولور سروری وشمعی هر دواندن مراد حرف ومعنادر دیمشلر اما شرح
اولندیغی اوزره هر دوان دن مراد کسب فعل وخلق فعل اولمق اولیدر (مثنوی) حق محیط جمله آمد ای پسر * وا ندارد
کارش از کار دکر * اما حق تعالی حضرتلری ای پسر جمله اشیایی محیط کادی لا یشغله شأن عن شأن فحواسنجه آنك
برکاری برکار آخردن کیرو طوتمز ومشغول ایتمز (مثنوی) کفت شیطانکه بما اغویتنی * کرد پنهان فعل خود دیو دنی *
سوره اعرافده اولان آیته اشارتدر (قال فبما اغویتنی) شیطان دیدیکه سنك بنی اغوا ایتدیکك حقیچون قباده باقسم
معناسنه اولور وسبب معناسنه اولمقده جائزدر ای سبب اغوائك دیمك اولور (لاقعدن لهم صراطك المستقیم) ای
لاعترضن لهم فی طریق التوحید الذاتی وامنعنهم عن سلوکها بان اشغلهم بماسواه معنیت دیمك اولورکه شیطان
حضرت حقه بالمشافهه خطاب ایدوب سن بنی ازدردیغك سببله دیدی وکندینك غوایت وضلالتنی حضرت حقه
اسناد ایلدی کندینـك فعلنی اول دیو دنی پنهان ایتدی اکرچه حضرت حق انك غوایت وضلالتنی خلق ایدیجیدر
اما کندیسی اکا کاسبدر چونکم کندیسنك کسبنی وفعلنی کیزلدی وقبحنی حضرت حقه اسناد ایلدی بو جرأت
وبو کستاخلق سببله لعن وطرده لایق اولدی * مثنوی * کفت آدم که ظلمنا نفسنا * اوز فعل حق نبد غافل چو ما *
بو بیت سوره اعرافده اولان آیته اشارتدر (قالا ربنا ظلمنا انفسنا) آدم وحوا علیهما السلام بعد العصیان دیدیلر ای بزم
پروردکارمز بز کندی نفسلریمزه ظلم ایلدك (وان لم تغفر لنا) اکر بزه مغفرت ایتمزسك (وترحمنا) دخی مرحمت ایتمزسك
(قال القاشانی ای وان لم تغفر لنا بالباسنا الانوار الروحانیة مشرفة علینا وترحمنا بافاضة المعارف الحقیقیة (لنکونن
من الخاسرین) ای من الذین اتلفوا الاستعداد الاصلی وهو مادة السعادة والبقاء اکرچه حقیقتده جمیع افعالك خالقی
حقدر وخیر وشر ونفع وضر قل کل من عند الله مقتضاسنجه اندن ظهور ایدرلیکن رعایة للادب (ما اصابك من حسنة
فمن الله وما اصابك من سیئة فمن نفسك) مقتضاسنجه حسنه یی حقه وسیئه یی نفسکه اسناد ایدهسن نته کم حضرت آدم
علیه السلام الهی بز نفسمزه ظلم ایلدك دیدی اول آدم حق تعالینك فعلندن بزم کبی غافل اولمدی بلکه حق تعالی هر فعلی
خالق وهر شیء موجود ایدیکنی بیلورکن ینه ظلمی کندی نفسنه اسناد ایلدی (مثنوی) در کنه او از ادب پنهانش کرد) زان
کنه بر خود زدن او بر بخورد * اول آدم کناهی ادبه رعایت ایلدیکی جهتدن حضرت حقك کناهی خلق ایلمسنی
اخفا ایلدی شیطان کبی بی ادبلك ایلمدیکه اول فعل حقده کندی فعلنی ستر ایلیوب بما اغویتنی دیدی لاجرم حضرت
آدم علیه السلام اوکناهی کندیسنه اسناد ایلدیکندن میوه یدی یعنی منفعت بولدی (مثنوی) بعد توبه کفتش ای
آدم نه من * افریدم در توان جرم ومحن * آدم علیه السلام حضرتلری توبه ایلدکدنصکره حق تعالی اکا دیدیکم ای آدم
اول جرمی ومحنتلری سنده بن یرغدمی یعنی سنده بن خلق ایتدممی (مثنوی) نه که تقدیر وقضای من بدان * چون بوقت
عذر کردی آن نهان * سندن صادر اولان جرم ومحن بنم تقدیرم وقضامدکلیدی عذر وقتنده آنی نیچون ستر وپنهان
ایلدك * مثنوی * کفت ترسیدم ادب نکذاشتم * کفت هم من پاس آنت داشتم * آدم علیه السلام جناب عزته
جواب ویروب دیدی خوف ایلدم ادبی ترك ایلمدم حق تعالی حضرتلری ایتدی بن هم سنك اول ادبکی حفظ وتدم یعنی
اول ادبکی مقبول ایدوب سنی انکچون مقرب وبرکزیده ایتدم * مثنوی) هر که آرد حرمت او حرمت برد * هر که آرد قند
لوزینه خورد * هر شول کسه که درکاه حقه حرمت وتعظیم کتوره انك مقابله سنده حرمت وتعظیم ایلنور هر کیمکه قند
کتوررلوزینه بریعنی (من جاء بالحسنة فله عشر امثالها) آیتنك فحواسنجه برکسه هرنه کونه ایلك کتوررسه ادنی مرتبه
جزاسنه اون انك مثلنی الورو اوسط مرتبه اضعاف مضاعف ایلکلر بولور (هل جزاء الاحسان الا الاحسان مقتضاسنجه
احسانك جزاسی دکلدر الا احساندر (مثنوی) طیبات از بهر که للطیبین * یار را خوش کن برنجان وببین * طیبات کیملك
ایچوندر طیب اولنلر ایچوندر پس یاری خوش ایله خوشلق کورور رنجیده ایله رنجیده لك کورور (کما قال الله تعالی
الطیبات للطیبین والطیبون للطیبات والخبیثات للخبیثین والخبیثون للخبیثات) پس درکاه حقه طیب کلنلر ایچون

طيبات واردر وخبيث اولنلر ايچون خبيثات واردر مصرع ثانى بو معنايى مشعر اولورزيرا تقدير كلام يار را خوش كن
خوشى بين وبر نجان بدى بين ديمك اولور (م ى) يك مثال اى دل پى فرقى بيار * تا بدانى جبر را از اختيار * اى كوكل جبر
واختيارى برى برندن فرق وتميز ايلمك ايچون بر مثال كتور تا جبرى اختياردن بيله سن * مثنوى * دست كان لرزان
بود از ارتعاش * وانكه دستى را تو لرزانى زجاش * مثلا دست اول دست كه ارتعاشدن ترتجى اوله رعشه برمرضدركه
انسانه كلدكده انك الى ترتره دربى اختيار الى ترتره بن كسه يه مرتعش ديرلر واول بر دستدر كه آنى برندن سن
ترترددرسن * مثنوى * هر دو جنبش آفريده حق شناس * ليك نتوان كردن با آن قياس * هر ايكى حركتى حق
تعالينك يراتمشى ومخلوقى اكله ليكن بونى اكا قياس ايلمك كركمز زيرا بو اختيارى واول اضطراريدر اكرچه ايكيسنك
بيله خالق حقدر وليكن بيننده فرق عظيم واردر * مثنوى) زين پشيمانى كه لرزانيديش * مرتعش را كى پشيمان
ديديش) بو حركتدن پشيمان سنكه آنى سن ترترتدك پس معلوم اولديكه بو خصوصده سنك اختيارك واردر اما مرتعشى
اول حركتدن قچن پشيمان كوردك يعنى پشيمان كورمدك زيرا كه مجبوردر پس اهل اللهك جبرى مرتعشك جبرنه
بكزر كه مقبول ومحمودر واهل نفسك وجبريه نك جبرى غير مرتعش اولنك تحريك يد ايلدكده مجبورم ديمسنه
بكزر كه مذموم ومقدوحدر نفسلرينك حظى جانبنه كلسلر مريد ومختار اولورلر وطاعت وعبادته كلسلر اختيارمز
يوقدر دو كنديلرينى جبرى قيلورلر (مثنوى * بحث عقلست اين چه عقل آن حيله كر * تا ضعيفى ره برد آنجا مكر *
بوذكر اولنان بحث عقلك بحثيدر بو حيله كرنه عقلدر يعنى بو حيله ايديجى عقل جزوى حد ذاتنده عقل دكلدر ديمك
اولور واستفهام انكار ايچون اولوب حيله كر اولان عقلى نفسنده عقل اولمقدن نفى قيلور زيرا اصلنده عقل عقل كلدر كه
انبيا واوليانك عقليدر وعقول جزئيه اكا نسبت عقل دكلدر پس تقدير معنى بوذكر اولنان بحث بحث عقلدركه
اصلنده عقل دكلدر بو بحث عقلى انكچوندركه تا بر ضعيف الذهن كسه مكر كه اول جبر واختيار مرتبه سنه يول ايلته
وجبر واختيار ندر عقلى يتدكى قدر فهم ايليه (مثنوى) بحث عقلى كر درو مرجان بود * ان دكر باشد كه بحث جان بود
عقله منسوب اولان يعنى بحث فرضا اكر درو مرجان اولسه اول بحث غيرى اولور كه جان بحثى اوله يعنى جان بحثى
برمرتبه خوب ولطيف اولور كه عقله منسوب اولان بحث اكر درو مرجان بيله اولسه اكا مماثل اولمز (مثنوى) بحث جان
اندر مقامى ديكرست * باده جان را قوامى ديكرست * جانه متعلق اولان بحث برمقام آخرده دركه اول مقام عقلدن
عالى وبرتردر جان باده سنك برآخر قوامى واردركه اول عقل باده سنك قوامنه بكزه مز (مثنوى) آن زمان كه بحث عقلى
سازبود * اين عمر با بو الحكم موجود بود * اول زمانده كه عقله منسوب اولان بحثك دوزنى واعتبارى وارايدى
بو عمر كه مراد حضرت عمر رضى الله عنهدر بو الحكم ايله همرازودمساز ايدى بو الحكم ابو جهلك مقدم اولان
كنيتيدر وانكده اسمى عمر دريمشلر بو الحكم ديوا كا انكچون كنيت ويرمشلر كه حكم عقليه ده غايتله ماهر وابحاث
فكريه يه زياده قادر ايدى چونكم حضرت نبى عليه السلام بعث اولنوب انلرى دين مبينه دعوت ايلدكده بو قدر عقله
اسرار نبويه دن غافل وعلوم دينيه دن جاهل اولدى پس ضديله كنيت ويريلوب ابو جهل ديمكله معروف اولدى وبو كنيتله
شهرت بولدى اما حضرت عمر ايمانه كلدى وعلم دينى وبحث جانى بيلدى اول حضرتك لقب شريفى فاروق اولدى
انكچون كه حقى باطلدن زياده فرق وتميز قيلدى تتمه كم بيوررلر (مثنوى * چون عمر از عقل آمد سوى جان * بو الحكم
بو جهل شد در بحث ان * چونكم حضرت عمر عقلدن جان جانبنه كلدى يعنى عقل جزوى مرتبه سندن كچوب ايمان
واسلامه كلوب جان مرتبه سنى بولدى بو الحكم آنك بحثنده ابو جهل اولدى يعنى كنيتى ابو الحكم ايكن اول جانك
بحثنده ابو جهل اولوب جهل وغفلت مرتبه سنده قالدى وايمان وعرفاندن واسرار وحكم جاندن محروم اولدى
* مثنوى * سوى حس وسوى عقل او كاملست * كرچه خود نسبت بجان او جاهلست * حس جانبنده وعقل جزوى
جانبنده اول ابو جهل كاملدر اكرچه جانه نسبت خود او جاهلدر والحاصل استدلالى وصورى وعقلى اولان اموره
نسبت اول ابو الحكمدر ودينى ويقينى وجانى اولان علومه نسبت اول ابو جهلدر پس بوندن معلوم اولديكه عقل جزوينك
بحثى واستدلالى دينه متعلق اولان وجانه انتساب قيلان علوم واسراره واسطه اولمز ونفع وفائده دخى قيلمز * مثنوى *
بحث عقل وحس اثر دان يا سبب * بحث جانى يا عجب يا بو العجب * بحث عقلى وبحث حسى يى اثر بيل يا سبب يعنى
عقل وحسك بحثنى يا اثردن مؤثره استدلال ويا خود سببدن مسببه انتقال ايلمك بيل كه عقل وحس اثر وسبب مرتبه
سندن ايلرى تجاوز ايده مز وجان مرتبه سنه كيده مز اما بو جانه منسوب اولان بحث يا عجبدر ويا خود عجب صاحبيدر
يعنى جانه منسوب اولان بحث وعلى برمرتبه عجب بيل وا عجب عجايبدر كه عقل جزوى صاحبلرى انك ادراكنده
حيران وكماتنك فهمنده دخى عاجز وناتوانلردر * مثنوى) ضوء جان آمد نماند اى مستضى * لازم وملزوم ونافى مقتضى

زانكه

* زانکه بینارا که نورش بازغست * ازدلیل وازعصا کش فارغست * بوذکراولنان جبروقدر بحثی قیل وقال وبحث عقل پرعقالدرکه متکلمین واهل جدال لایقدرفاما اصحاب کمال بوکونه بحث وجدالدن خلاص اولمشلردر زیرا ای طالب رضا وضیای هدی وای راغب اسرار خدا بونلره جانك ضوئی کلدی وعین العیان حاصل اولدی پس دلایل عقلیه دن لازم وملزوم ونافی ومقتضی قالمدی لازم وملزومه مثال طویل النجاد وکثیر الرماد کبی که بونلر ملزومدر وبونلره لازم کلان قد طویل ومهمان کثیردرکه بونلردن کنایه در امابو محله مناسب اولان لازم وملزوم مثلا افعال خلق ملزوم واکا حقك خلق اتمسی لازمدر نافی ومقتضی اسم فاعلدر اکرمابینلرنده واومقدر اولورسه بری برینك مقابل وضدی اولوب نفی ایدیجی واقتضا ایدیجی دخی قالمدی دیمك اولور واکر وا ومقدر اولمزسه مقتضی نفی ایدیجی قالمدی دیمك اولور مثلا بو محله مناسب عند اهل السنة افعال خلق حق مقتضیدر واهل قدر واصحاب اعتزال بونی نافیدر پس ضیای جان ومقتضای اعیان اولدقده بومذکورانك برسیده قالمز اولسبیدنکه بر بینا کمسنه نك نوری بازغدر یعنی طالع ولامعدر اول بینا دلیلدن وعصا کشدن فارغدر بعض نسخه ده ازدلیل چون عصا کش فارغست واقع اولمشدر بوتقدیر اوزره معنا اول بینا عصا کش کبی دلیلدن فارغ ومستغنیدر دیمك اولور (تفسیر وهومعکم اینما کنتم) بوآیت کریمه سورهٔ حدیده دروبو محل بوآیت کریمه نك تفسیر وتحقیقینك بیاننده درمعنای شریفی اول الله سزکله بیله درهرنه یرده ونه حالده اولسکز اکثر علما اول الله هرنه یرده اولسکز علم وقدرتیله سزکله بیله درعموما وفضل ورحمتیله بیله درخصوصا دیو تفسیر ایلمشلردر امابو معیت فی الحقیقه عقلله بیلمز وفهمله ادراك اولنمز محصل عقل بونك درکنده خیراندر امابو بیان سرمعیتی بیلدریجی وانك معناسنی قابل معرفت اولنه روشن وواضح ایدیجیدر تفسیر وهومعکم اینما کنتم * مثنوی * باردیکرما بقصه آمدیم * ما ازان قصه برون خودکی شدیم * بزکیروبحسب الظاهر قصه جانبنه کلدك بزخود فی الحقیقه اول قصه دن قچن طشره کتدك یعنی قصه نك حقیقتندن طشره کتمدك ومقصود اصلیدن خروج اتمدك هرنه قصه یه کلسك انکله بیله بزوهرنه حاله ایرسك اندن خالی دکلز (مثنوی) کربجهل آییم آن زندان اوست) وربعلم آییم آن ایوان اوست) اکرجهل مرتبه سنه کلسك وغافل وجاهل اولسق اول انك زندانیدرکه اللهك عالم وعارف قوللری مرتبهٔ جهلده المنالر اولورلر وزندان محنتی بولورلر واکر علم مرتبه سنه کلورسك اول علم اول مقصود حقیقینك ایوانیدر تن انسانی ایوان صوریده نیجه راحت بولورسه جان دخی مرتبهٔ علمده اویله راحت بولور ورفعت حاصل قیلور وبعض نسخه ده قافیه زندان ماست وایوان ماست واقع اولمشدر بوتقدیر اوزره معنی اکرجهله کلورسك اول بزم زندانمزدر واکر مرتبهٔ علمه کلورسك اول بزم ایوانمز ومقام عالیشانمزدر والحاصل مرتبهٔ جهلده ومرتبهٔ علمده اندن خالی ودوردکلز * مثنوی) وربخواب آییم مستان وییم * وربیداری بدستان وییم * واکرخوابه کله وزانك مستلری یز واکر بیدارلغه کله وزانك قصه وحکایتنده یز محصل کلام ایکی حالده بیله آندن بعید ومهجوردکلز (مثنوی) وربکرییم ابرپررزق وییم * وربخندیم ان زمان برق وییم * واکراغلیه وزاول خدانك آنله برابری یزکه قطرات دموعی باران کبی یاغدیرورزمین وجودمزده نباتات حسناتی بتورمکدن اوتری واکرخنده ایلیه وزاول زمان خدای تعالینك برقی یز مثنوی) وربخشم وجنك عکس قهر هوست * وربصلح وعذر عکس مهراوست * واکرغضب وجنکه کله وز اول اللهك قهرینك عکس واثریدر یعنی بزم قهروغضبمز صفتلری حق تعالینك قهروغضبنك عکس واثریدرکه وجود انسانی آنك صفاسنك مرآت ومظهریدر واکرصلح وعذره کله وز اول اللهك مهر ومحبتنك عکس واثریدرکه بزده ظاهر اولمشدر مثنوی * ماکییم اندرجهان پیچ پیچ * چون الف اوخود ندارد هیچ هیچ * چه دارد هیچ هیچ دخی نسخه دربو بیت شریف حقك خلقله معیتی حقیقتده مع الاغیار والسوی اولمدیغی مشعر اولور بلکه معیت بحسب المراتب والاسماء لازم کلور والا فی الحقیقه معیت مع الغیر ممکن اولمز کما قال ابن الفارض (ولیس معی فی الملك شیئ سوای * والمعیت لم تحضر علی المعیت * پس حضرت خداوندکار دخی بومرتبه یه اشارت ایدوب بیوررلر که ای طالب سر وحدت اکرچه مرتبهٔ مظهریته نظرا تشبیه ایدوب اغلمسق آنك ابرپررزقی یز وکلسك آنك برقی یز وخشم وجنکمز آنك عکس قهری وصلح وعذریمز آنك عکس مهریدر دیرد لیکن مرتبهٔ احدیته نظر اولنسه بزکیمز بوطولاشق وقرشق جهانده که اسماء کثیره ومختلفه نك ظهوراتیله معقد اولمشدر اول حضرت خودنفس الامرده الف کبی متوحد بالذاتدر اتصال وانفصالدن وحرکات وسکناتدن واغیار وسوادن منزهدر کما قال علیه السلام (کان الله ولم یکن معه شیئ وقال الجنید الآن کما کان) امابو معنادن اوجه وانسب وعقل وفهمه اقرب اولان معنا بودرکه مصرع ثانی حضرت احدیته تشبیه اولیوب حقایق ممکنیه یه تشبیه اوله بوتقدیر اوزره معنی بزبو جهان معقدده کیمز الف کبی بز اول خودنه طوترهیچ هیچ برنسنه حرکات ونقاطدن طوتمز کذلك بزدخی نفس الامرده هیچ برشیئ طوتمزز بلکه بزم وجودیمز فی الحقیقه نابوددر وبزم

مجلی مزدە ظهور ایلین حرکات وسکنات واختلافات آنك اسماء وصفاتنك مقتضیاتیدر پس التوحید اسقاط الاضافات
بومرتبەیە کورەدینلمشدر * مثنوی * چون زعمر آن رسول این راشنید * روشنیء دردلش آمد بدید * چونکە اول
رسول روم حضرت عمر رضی الله عنهدن بو کلمات طیبەیی اشتدی بر روشنلك اول کلامدن آنك کوکلندە ظاهر کلدی
وقلبنی منور قیلدی اول رسول روم اول کلام حکمت آمیزك ذوقندن برمرتبە نورانی اولدی واستغراق مرتبەسن
بولدیکە * مثنوی * محو شد پیشش سؤال وهم جواب * کشت فارغ از خطا وازصواب * انك اوکندە هم سؤال
وهم جواب محو اولدی خطادن وصوابدن فارغ اولدی زیرا مقام وحدتی بولدی وکمال صفوتە ایردی (مثنوی * اصل را
دریافت وبکذشت ازفروع * بهر حکمت کرد درپرسش شروع * اصلی بولدیکە مقام حقیقتدر وفروعدن کچدیکە مراد
صور خلقیەدر اکرچە اصلی بولدی وفروعدن تجاوز قیلدی وسؤال وجواب قیدندن قورتلدی ولیکن حکمت
ومنفعتدن اوتری رسول روم سؤالە شروع ایلدی تا نتیجە طالبلر بو علمدن مستفید اولەلر واسرار حقیقتە وصول بولەلر
بو دخی کلینك دأبندندرکە کندیلر سؤال وجواب قیدندن مستغنی ایکن طالبلرك نفعندن وفائدە بولمسندن اوتری
طالبلرە لازم اولان علمی سؤال ایدرلر واستفسار سمتنە کیدرلر تا طلبە اول علمدن منتفع اولەلر ورسول رومك
بعد الکمال سؤالی دخی بو قبیلدن اولور * سؤال کردن رسول روم از عمر رضی الله عنە ازسبب ابتلای ارواح بااین
آب وکل اجسام * مثنوی * کفت یا عمر چە حکمت بود سر * حبس آن صافی درین جای کدر * سؤال ایدوب دیدیکە
یا عمر نە حکمت ایدی نە سر ایدی اول صافی اولان روحك بو منکدر وتیرە اولان بردە حبسی یعنی روح صافیکە بویلە
عالی جوهر ایکن بدن کثیف وسفلیدە محبوس اولمسنە حکمت ندر دیدی * مثنوی * آب صافی درکلی پنهان شدە
جان صافی بستەء ابدان شدە * آب صافی کلك ایچندە پنهان اولمش صافی جان بدنلرە مقید اولمش یعنی بوندە حکمت
ندر دیدی * مثنوی * کفت تو بحث شکرفی میکنی * معنیء رابند حرفی میکنی * حضرت عمر رضی الله عنە اکا جواب
ویروب دیدی ای رسول روم سن برشکرف یعنی برعمیق ودقیق بحث ایلرسن بونك حقیقتیلە کشفی شرعا جائز اولنلردن
دکلدر ولهذا روحك حقیقتندن سؤال اولندقدە (قل الروح من امر ربی) دیمکلە جواب ویرلدی اما جان صافینك
بدن کثیفە کلمسندە واکا تعشق وتعلق قیلمسندە چوق فائدە واردر مثلا جملەء فائدەدن بری بودرکە برمعنایی برحرفە
بند ایلرسن تا اول حرف واسطەسیلە درونکدە اولان معنی ظهورە کلە وخارجدە مخاطب اولان کسەلر اول حرف
واسطەسیلە اول معنادن منتفع اولەلر بومرادنە ایدیکنی بیلەلر * مثنوی * حبس کردی معنیء آزاد را *
بند حرفی کردەء توباد را) دروندە آزاد اولان معنایی حرفە حبس وقید ایلدك سن باد نفسی برکلمەیە مقید ایلمشسن وناسە
اول نفس وکلمە واسطەسیلە آنی سویلمشسن * مثنوی * ازبرای فائدە این کردەء * تو کە خود ازفائدە دربردەء * بونی سن
معلومدرکە فائدە ایچون ایلمشسن سنکە خود فائدەدن پردەدەسن یعنی روحك بدن کثیفە کلمسندن واکا تعلق
قیلمسندن محجوبسن * مثنوی * آنکە ازوی فائدە زائیدە شد * چون نبیند آنچە ما رادیدە شد * بعض نسخەدە
زایندە واقع اولمشدر تقدیر معنا اول الله کە آندن فائدە طوغیجی اولدی ویا طوغمش اولدی یعنی جنس فائدە آندن
وجود بولدی وظهورە کلدی اول الله نیچون کورمیە آنی کە بزە کورلمش اولدی یعنی بزدە اولقدر علم وحکمت واردرکە
البتە برفائدە کورمەسك برمعنایی برکلمەیە تعلیق ایلمزز وضمیردە اولان معنایی حرف وکلمە واسطەسیلە ناسە سویلمزز
چونکم مخلوق ایکن بزە بو فائدە کورلمش اولدی پس حکیم مطلق اولان حضرت حقە عالم معنادە اولان ارواحی قوەیە
کتورمکدە وصورت عالمنە یتورمکدە نیچون فائدە کورلمیە ونە وجهلە ارواح صافیەنك اجساد کثیفەیە کلمسندە
منافع کثیرە وفوائد عظیمە اولمیە (مثنوی) صدهزاران فائدە ست وهریکی * صدهزاران پیش آن یك اندکی * معنانك
کلامە مقید اولمسندە ومخارج وحروف مرتبەسنە کلمسندە نیجە یوزبیك فائدە واردر وصدهزارانك هر بری اول
برفائدەنك قتندە کە مراد اندن جانك جسدە تعلق ایلمسیدر اندکدر مصرع اولدە هر یکی لفظی مصرع ثانییە مرهون
اولور ومعنی هر برصدهزاران قدر عدد اول برفائدە قتندە اقل قلیلدرکە اندن مراد روحك بدنە تعلق ایلمسندە اولان
فائدەدر جملەدن بری مشایخ عظام روح صافینك جسد کثیفە تعلق ایلمسندە اولان فائدە خصوصندە مرآتی
تمثیل ایلمشلردر ودیمشلردرکە زجاجەء صافی بی کثافت رونما اولمز وناظر اوانك وجهی اول زجاجەء صافیدە تمثل
قیلمز پس صورت انسانیەنك کورلمسندن اوتری استادان جهان زجاجەء صافینك ظهرنە کدر وکثافت کتوروب
درحال اکا ناظر اولنك وجهی عیان ونمایان اولدی کذلك ارواح صافیەدە صفت الهیە بکمالها کورنمیوب آیینە
ظهرندە اولان کثافت کبی حق تعالی اجساد کثیفەیی ارواح صافیەیە ضم ایلدکدە ارواح صافیەدە ظهورە کلین
ونمایان اولمین صفات الهیە اجساد انسانیەدە ظهورە کلدی ومرآت وجود آدمیدە نمایان اولدی * مثنوی *

این دم نطقت کـه جزو جزو هاست * فائده شد کل کل خالی چراست * مثلا اول سنك نطقك نفسی كه جزولرك جزو يدر وهر بر عضو بر جزو در ونفس بوجمله جزولرك بر جزو يدر وبو مصرعك معناسى مى هو نقدير كلام اول سنك نطقك دمی كه جزولرك جزو يدركاى فائده اولدى كل فائده دن نيچون خاليدر اولكى كل ابكنچى كل مضاف دكلدر ابكنچى كادن مراد انسانك روحنك وجسمنك كليسيدر تقدير معنى كاى سنك نطقك نفخه سى كه جمله اجزا ابدانيه كدن بر جزو در انك الفاظ وحروفه تعلق ايلسى كلى فائده اولدى پس نفخهٔ الهى اولان روح جسمه كلدكده وجسمه ظاهر اولدقده كل اولور پس كل مرتبه سنده اولان فائده دن نيچون خالى اولور جزولك جزوى كلى فائده اولمق كلك كلى فائده يى جامع اولمسى اولوسله ثابت اولور (مثنوى) تو كه جزوى كار تو بافائده ست * پس چرا در طعن كل آرى تو دست نويت كل روحك بدنه كلسنده واكا تعلق قيلسنده اولان فوائدى اثبات ايلر رسول رومك جان صافى بستهٔ ابدان شده دبو سؤال ايلديكدن مراد بر جان دكلدر بلكه جانلرك كليسيدر ابدانك جمله اولمسى دخى بوكه دلالت ايدر وهر آدمك روحى بو جمله ارواحدن بر جزو كيدر پس رسول رومك روحى بو جملهٔ ارواحدن بر جزو منزله سنده اولديغى مقرر اولديسه حضرت عمر رضى الله عنه اكا بو طريق اوزره خطاب ايدوب بيوررلراى رسول روم سنكه جزوسن سنك ايشك فائده ايله دركه سن هر دم فائده دن خالى دكلسن پس كل روحك طعنته نيچون دست كتوررسن يعنى كل روحك ابدان كثيفه يه تعلق ايلسنده فائده ندر ديو نيچون طعنه شروع ايلرسن ارواحك ابدانه كلسنده وبدن آيينه سنده ظاهر اولسنده لا يعد ولا يحصى فوائد كثيره ومنافع عظيمه واردركه تحرير وتعبيرى ممكن دكلدر اما قليل كثيرمدليل اولديغيچون بو برقاچ فائده ذكرى ايله اكتفا اولندى فائدهٔ اول اولدركه روح صافى بدنه كلكله تحصيل كمال ايلر زيرا انك وجودنده بالقوه اولان خاصيت بو عالم اجسامده فعله كلور وانك على عيان مرتبه سن بولور واول عالمده ايتديكى اقرارى بو عالمده اثبات قيلور اول عالمده صالح وفاسد وصابر ومجاهد اكرچه حق تعالينك معلوميدركه بو عالمده دخى صالح اولان وفاسد اولان وصابر ومجاهد مرتبه سن بولان همان اول عالمده صابر ومجاهد اولندر بغير تفاوت وليكن اول عالمده صابر ومجاهد اولمغه اعتبار يوقدر زيرا اول عالم صلاح وفساد وصبر وجهاد عالمى دكلدر پس لازم كلديكه انده بالقوه حاصل اولان اعمال بو عالمده فعله كله وثبوت مرتبه سن بوله وابهذا (قال الله تعالى ولنبلونكم حتى نعلم المجاهدين منكم والصابرين) مجاهد وصابر عالم ارواحده ايكن دخى حق تعالينك معلومى ايدى ودخى صبر وجهاد ايله ابتلا اولنمشلردى پس اول عالمده صابر ومجاهد مرتبه سن بولمديلر تا بو عالم اجسامه كلمينجه وطاعت ومجاهده ايله اختيار اولنمينجه پس بو عالمه كلديلر مجاهده قيلوب مجاهد اولديلر وبلاره صبر ايدوب صابر مرتبه سن بولديلر وقس على هذا سائر الاوصاف اكر انسانك روحى بو عالم اجسامه كلسه وبالقوه ذاتنده اولان خاصيتى فعله كتورمسه كمال بولمزدى وبالقوه ذاتنده اولان خاصيتلر فعله كلمزو ثابت اولمزدى وفائدهٔ ثانى اولدركه روح عالم ارواحده ايكن وصالك ذوقنى واول عالمك قدرنى بيلمزدى وفراق وهجرانك طعمنى دخى طويمزدى پس اول عالمك قدرنى بيلمكدن ونعمت وصاله عالم اولمقدن اوترى حق سبحانه وتعالى اول روح آزادى سجن طبيعته كتوروب محبوس قيلدى وفراق وهجران المرينا كامذيق ارلدى تا اول عالمه عباد تله مستعد اوله وبعد الخلاص من البدن اول نعمتك قدرنى بيله حضرت آدم عليه السلامك قصه سى بو معنايى مؤيد اولور وروشن قيلور زيرا اولا حق تعالى اكا جنت ملكن ويرمش وجنت ايچره آنى (يا آدم اسكن انت وزوجك الجنة وكلا منها رغدا حيث شئتما) آيتك مفهومى اوزره نعمت وراحتله مستغرق قيلمشدى وليكن بى تعب وبى زحمت وبى سعى وبى مشقت ميسر اولان نعمتك قدر وقيمتى نوعا بيلممك مقرر اولديسه حق تعالى حضرتلرى انك شجرهٔ حنطه يه تقربى جنتدن خروجه وسمادن زمينه هبوطه سبب ايليوب بو دنيايه كتوردى وبو قدر آلام وشدايدى چكمك مرتبه سنه يتوردى انك وجودى بو قدر انسانك وجودينه سبب اولدقدنصكره وتحصيل كمال قيلدقدنصكره ينه جنت اعلايه واصل ايلدى محقق اولان عرفانك معلوميدركه صكره كى وصول اولكى كبى دكلدر وفائدهٔ ثالث اولدركه كنت كنزا مخفيا فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق لاعرف حديثنك فحواسى اوزره خاصة انسانك مخلوق اولمسى وروحك بو جسده كلمسى حق تعالينك بكاله بيلنمسى ايچوندر وعبدر يعنى معرفت شهوديه وتفصيليه ايله مشاهده قيلمق ايچوندر اكرچه عالم ارواحده دخى هر روح ربيستى استعدادى قدر بيلوب اقرار قيلمشدر ليكن معرفت اجماليه ايله معرفت تفصيليه وشهوديه ايله دكل زيرا معرفت شهوديه وتفصيليه نك محلى بو عالم ظاهردر صفات الهيه دن نيچه صفات واردركه انك ظهورى بو عالم ظاهر واسطه سيله اولور مثلا اسم شافى كبى كه شافى اسمنك ظهورى جسدده اولان مرضى ازاله ايدوب شفا ويرمكله اولور عالم ارواحده ايسه بو اسمك تجليسى نوعا ظاهر اولمز وكذلك اسم محيى ومميت كبى بونلرك دخى ظهورى بو عالم ظاهره نسبتله در

اکرچه محیی اسمنك عالم ارواحده اثر وتجلیسی واردر اما ظهوری اصل بو عالمده درکه اولك ودیرلك بو عالمه نسبتله در
پس عبد بو عالمه کلمینجه شانی اسمنك ومحیی وممیت اسمنك اثارنی مشاهده قیلمدی بو عالمه کلدکدنصکره
ربسنك بو صفتلرله موصوف اولدیغنی یقینا بیلدی ومشاهده قیلدی وکذلك حق تعالینك تواب اولمسنی وستر
عیوب ومغفرت ذنوب قیلمسنی روح بو عالمه کلمینجه مشاهده قیلمدی زیرا عالم ارواحده عیوب وذنوب یوغدیکه حق
ستار وغفارك صفتلری اول واسطه ایله ظاهر اولیدی کذا وکذا نیجه صفات واردرکه انك ظهوری بو عالم ظاهره
مرهوندر پس عبد ربسنی اول صفتلرله موصوف بیلمك دخی بو عالم اجسامه کلمکه موقوفدر سعادت کبری ونعمت
عظمی برکسه ربسنی موصوف اولدیغی اوصاف کامله ایله بیلمك ومشاهده قیلمقدر کمالیله بیلمك ایسه بو عالمده میسر
اولور پس روح انسانینك عالم اجسامه کلمسنده فائده حضرت حقك اوصاف کامله ایله بیلمسی وعبدلك تکمیل
معرفت قیلمسی ایچوندر * مثنوی * کفت را کر فائده نبود مکو * ور بود هل اعتراض وشکر جو) روحك جسده
تعلق ایلمسنده فائده نه در دین کسنه یه جواب بودرکه سوزك اکر فائده سی اولمزسه سویلمه وبی معنی اولان الفاظ
وحروفی تکلم ایلمه واکر سویلمك کلك سوزك فائده ومعناسی اوله اعتراضی ترك ایله وشکر طالبی اول که بو سرسکا بو وجهله
کشف اولمش اولورکه روحك عالم معنادن قالبه کلمسی ضمیرده اولان معنی حرفك الفاظ وحروفه کلمسی ومتکلم
ما فی الضمیرینی انکله بیان وعیان قیلمسی کبیدر البتته متکلم اولان کسنه باطنده اولان برمعنانی اظهار ایتمك استسه
آنی برحرف وبر کلمه یه وضع ایدوب اول واسطه ایله انی اظهار ایلر حرف اول معنایه ظرف اولور ومعنی اول حرفله ظهوره
کلور پس متکلم که برمعنایه دلالت ایلین کلمه یی ادا ایلیه البتته انده فائده مقرر اولور پس هر روحك جسده کلمسی
بوکه کوره قیاس ایله هر روح قالبه کلز الا نفس رحمانی واسطه سیله چونکم بر روح بر قالبه کله اول قالبده انك اثری
نمایان اوله کلمه معنایه دلالت ایلدیکی کبی اول قالب کندی روحنك شانته وحقیقتنه واندنه ایچون وضع اولندیغنه
دلالت ایلر پس صحائف کونده ای ایات حق اوقومق استین کسنه هر کلمه برمعنایه دلالت ایلدیکی کبی هر صورت
دخی برکونه معنایه دلالت ایلرامدی بو قوالب انسانیه وصور کونیه یه نظر ایله که هربری خاصة کندنده موضوع
اولان معنایه دلالت ایدر اکر عارف ایسك مشایخك عالم معنی دید کلری بو عالم صورتده کورورسن ومتکلم حقیقینك
اول صورتدن نه مراد ایلدیکنه واقف اولورسن * مثنوی * شکر یزدان طوق هر کردن بود * نی جدال وروترش کردن
بود * حق تعالینك شکری هر کردنك طوقی اولور یعنی هر کسك بوینه لازم وفرضدرکه منعم حقیقی یه شکر قیله علی
الخصوص عالم ارواحدن بو عالم انسانیته کتوردیکی ومرتبهٔ عقل وفهمه یتوردیکی نعمتنك شکرین قیله شکر جدال
ایلمك ویوزا کشمك دکلدر یعنی منعم حقیقی سنی بر بلایه مبتلا ایلسه وآفات ومحنتله امتحان قیلسه بنده نه نعمت واردر
دیو جدال ایلمك واول بلادن یوزك وکوزك ترش ایلیوب بونه بلا دردیو شکایت آمیز سوز سویلمك شکر اولمز شکر اولدرکه
وجودکی محضا نعمت بیله سن واکر بر بلا ایله امتحان اولنورسك جدال وترشرو یلکدن حذر قیله سن وممکن اولدیغی
مرتبه صابر اوله سن دیمك اولور والله اعلم * مثنوی * کر ترش رو بودن آمد شکر وبس * پس چو سرکه شکر
کوبی نیست کس) اکر شکر انجق ترش اولمق کلدیسه پس بو اعتبارله سرکه کبی برشکر کوی کسنه یوقدر زیرا سرکه
بردم ترشرو یلکدن خالی دکلدر (مثنوی) سرکه را کر راه باید در جکر * کو بشو سرکنکبین اوازشکر * سرکه یه اکر
جکرده یول بولمق کرکسه سرکیه دی او سرکه شکردن سرکنکبین اولسون یعنی اکشی یوزلو اولان کسنه دوونه یول
کرکسه کادیکه حلاوت وشکر وطاعتله مخلوط وممزوج اولوب تا اول واسطه ایله درونه یول بوله ومقبول اوله (م ی) معنی
اندر شعر بی جز با خبط نیست * چون فلاسنکست واندر ضبط نیست) معنی شعرده خبط وخطادن خالی دکلدر معنی
شعرده صپان کبیدر که ضبطده دکلدر یعنی نته کم بر صپان آتان کسنه استدیکی یری نشانه المدیغی کبی ومرادی اوزره
آنی اورمدیغی کبی ناظم اولان کسنه دخی استدیکی معنانی سویلیمز وکیف مایشاء ما فی الضمیرنی تعبیر ایلیمز بلکه
شعرده معنی صپانده اولان طاش کبیدر که اولورکه برمرادی نشان ایلیوب انك نظمنه قصد اولنسه معنا بر آخر
جانبه کیدر وشعرده ناظمك مرادی اولان معنی ظهور ایدر ربوبیت کان بعض کلماتك نظمه کلمسی وتقریر اولمسی اول محله
نسبه والیق ایکن اول کلمات نظمه کلیوب اول محلده بر آخر کلام وبر آخر معنی سویلندیکنه اعتذار ایلمك طریق
اوزره واقع اولمشدر (ومعنی انکه من اراد ان یجلس مع الله فلیجلس مع اهل التصوف) اول قولك معناسنك بیاننده
درکه برکسه الله ایله اوتورمق دیلسه پس اول کسه اهل تصوف ایله اوتورسون زیرا بونلر مظهر اوصاف الهی ومرآت
اسرار ربانیدرلرکندیلردن اولمشلر وحقله باقی اولمشلردر نته کم جنید حضرتلری تصوفی بویله تفسیر ایلیوب دیدیکه
التصوف ان یمیتك الحق عنك ویحییك به پس اهل تصوف کندیلردن فانی وحقله باقی اولنلردر * مثنوی * ان رسول

از خود بشد زين يك دو جام * كى رسالت ياد ماندش نى پيام * اول رسول روم بو برايكى جامدن كه نوش ايلدى كنديسندن كتدى جامدن مراد حضرت عمر رضى الله عنهك سوزديكى كلام سعادت انجامدركه رحيق تحقيق ايله برايدى اول رسول رومك كوش هوشيله نوش ايدوب بى خود اولدى واستغراق مرتبه سن بولدى انك ياد وخاطرنده نه رسالت ونه پيام قالدى * مثنوى * واله اندر قدرت الله شد * ان رسول ايجا رسيد وشاه شد * اول رسول برحالته ايرشديكه الله تعالينك قدرتنده واله وحيران اولدى اول رسول بو مرتبه يه ايرشدى وشاه اولدى (مثنوى) سيل چون آمد بدريا بحر كشت * دانه چون آمد بمزرع كشت كشت * سيل چونكه دريايه كلدى وقارشدى دريا اولدى دانه چونكه مزرعه كلدى كشت وزرع اولدى يعنى رسول روم مقدما سيل كبى ايدى بحر معنى اولان حضرت عمر رضى الله عنهه واصل اولمغله درياى معانى اولدى واول بر دانه كبى ايدى مزرعهٔ اسرار الهى اولان حضرت عمر رضى الله عنهه واصل اولدقده جمعيت معناسنى بولوب كشف علوم ومعارف اولدى كذلك هركيمكه اهل تصوفدن برينه ملاقات اولسه قطره ايكن دريا ودانه مشابه سنده ايكن محل جمع اولمق مقرردر پس بو معنايى مؤيد اولان سوزلره شروع ايدوب بيوررلر (مثنوى) چون تعلق يافت نان با بو البشر * نان مرده زنده كشت وبا خبر * چونكه نان بو البشره تعلق بولدى اكا غدا اولمق سببيله لاجرم مرده وجماد نان زنده وخبير اولدى * مثنوى * موم وهيزم چون فداى نار شد * ذات ظلمانى او انوار شد * موم وهيزم چون آتشه فدا اولدى وياندى اول موم وهيزمك ذات ظلمانيسى انوار ومنور اولدى * مثنوى * سنك سرمه چونكه شد در ديدكان * كشت بينايى شد انجا ديدبان * سرمه طاشى چونكم كوزلرده اولدى يعنى سرمه طاشى سحق اولنوب چونكم كوزلره چكلدى اول سنكك مسحوق مبالغه سبب اولدى اول چشم كوريجى اولدى (مثنوى) اى خنك ان مرد كز خود رسته شد * در وجود زنده پيوسته شد * اى سعادتلو اول مرده كه كنديسندن قورتلمش اولدى بر زنده نك وجودنه ارلشمش اولدى يعنى بر مرشد كامله واصل اولوب انك سايهٔ تربيه سنده پرورش بولدى (م ى) واى ان زنده كه با مرده نشست * مرده كشت وزندكى ازوى بجست * واى اول زنده يه كه مرده ايله اوتردى اول زنده مرده يه مقارنتله مرده اولدى وزنده لك اندن صچرادى مرده دن مراد اغنيا واهل دنيادر (كما قال عليه السلام اياكم ومجالسة الموتى قالوا ومن الموتى يا رسول الله قال عليه السلام الاغنياء وفى رواية اخرى قال اهل الدنيا وزنده دن مراد قلبى علم وعرفانله حيات بولان كسه در چونكم بر زنده دل اولان كسه مرده دل اولان كسه ايله مقارنت قيلسه صحبت مؤثره در وطبيعت سارقه اولديغى جهتدن مقارنتك حكمنى اخذ ايدوب مرده وپژمرده لك اكا دخى سرايت ايدر پس اى زنده دل اكر صحبت ومقارنته لايق وحيات قلبى زياده ايديجى اهل تصوفدن كمسه يى بولمزسك مرده دللرله همصاحبتدن فرار ايليوب خير الجليس وروح وروانه انيس اولان حضرت قرآنله انسيت ايله وانك تلاوتى ايله متلذذ اول واحكاميله عمل قيل (مثنوى) چون تو در قرآن حق بكريختى * با روان انبيا آميختى * اى زنده دل اولان كسه چونكم سن مرده دل اولنلرك صحبتنى ترك ايدوب حقك قرآننه قچه سن يعنى حضرت قرآنك تلاوتنه مقيد اولوب احكاميله عمل قيلوب اكا التجا ايده سن انبياى عظامك روانيله مختلط اولورسن وانلرك جانلريله آشنالق قيلورسن (مثنوى) هست قرآن حالهاى انبيا * ماهيان بحر پاك كبريا * زيرا قرآن انبياى عظامك احوال واوصافى اولدى انبياى عظام فى المثل پاك اولان درياى كبريانك ماهيلريدر اكر سن ديرسك كه بن قرآن عظيمى اوقورم قرآن عظيمى اوقومقدن مراد اصل انك احكامنى قبول ايلمكدر (مثنوى) ور بخوانى ونه قرآن پذير * انبيا واوليارا ديده كير * فرضى اكر سن قرآنى اوقويه سن وقرآن پذير اولميه سن انبيا عليهم السلام واولياى عظامى دخى كورمش طوت قرآن پذير اولميانه انبيا عليهم السلام واولياى عظامك صحبت وملاقاتى فائده مند اولمز وقرآنى قبول قيلمين انلرك رويتندن بهره ونصيب المز (مثنوى) ور پذيرايى چو بر خوانى قصص * مرغ جانت تنك آيد در قفص * واكر قرآن عظيمى قبول ايديجى اوله سن واندهاولان قصص انبيا عليهم السلامى چونكم اوقويه سن سنك جانك قوشى تن قفصنده تنك كلور يعنى طار كلور ومتالم اولور (مثنوى) مرغ كو اندر قفص زندانيست * مى نجويد رستن از نادانيست * بر قوشكه اوقوش قفس ايچره زندانيدر قفصدن قورتلمق استمزسه نادانلغندندر (مثنوى) روحهايى كز قفصها رسته اند * انبياى رهبر شايسته اند * شول بر روحلركه قفصلردن قورتلمشلردر رهبرلكه شايسته ولايق اولان انبيا عليهم السلامدر شايستهٔ حق اولان ورهبر اولان انبيا عليهم السلامدر ديمك دخى وجهدر * مثنوى * از برون آوازشان آيد زدين * كه ره رستن ترا اينست واين * اول انبيا عليهم السلامك آوازى طشردن دين جانبندن برو كلور يعنى كنديلركه عالم معناده مقعد صدقده ساكنلردر انلرك كلامى دين جانبندن برو خارج عالمدن طالبلره بويله دو كلوركه نفس تندن قورتلمق يولى سكا بودر بودر اين واين كلمه سنك مشار اليهى

مرده دللر صحبتنی ترك ایدوب حضرت قرآنه التجا ایدوب آنك احكامیله عمل قیلوب انبیای عظامك حالیله حالتمكدر
* مثنوی * مابدین رستیم زین تنگین قفص * جز كه این ره نیست چارهٔ این قفص * انبیای عظامدن جانبندن بویله
در لركه ای طالب فلاح و نجاح اولان كسه بز بو تنگین اولان تن قفسندن بوذ كرا اولنان سبیله قورتلدق بو قفسك چاره سی
یعنی بو قفسدن قورتلمغه چاره بو یولدن غیری دكلدر یعنی بو قفس تندن قورتلمغه چاره همان بوذكر اولنان طریقه
منحصردر مرده لر صحبتندن خلاصه وسیله و تن قفسندن نجاته ذریعه بودركه * مثنوی * خویش را رنجور سازی
زار زار * تا ترا بیرون كنند از اشتهار * كندیكی زیاده ضعیف و رنجور دوزه سن و اغنیا و اهل دنیایه كندیكی معیوب
كوستره سن تا سنی اشتهاردن بیرون ایلیه لر و مقبول و مطبوع عزدكلدر دیو سویلیلر * مثنوی * كه اشتهار خلق
بند محكمست * در ره این از بند آهن كی كمست) زیرا خلقك اشتهاری محكم بنددر یعنی بین الخلایق مشهور اولمق
و نباهت شان بولمق حق یولنده بر محكم قیددر طریق الهیده بو اشتهار قیدی بند آهندن قتی كدر یعنی قید اشتهار قید
آهندن كم دكلدر بلكه بند اشتهار بند آهندن دخی محكمدر و لهذا قال علیه السلام بحسب امرء من الشر ان یشار الیه
بالاصابع فی الدین او فی الدنیا الامن عصمه الله نته كم شهرتدن قورتلمغه و تن قفسندن خلاص اولمغه بو قصه یی تقریر
ایدرلر تا حصه اله سن و سندخی اول طوطی كبی قفس تندن نجات بوله سن و صحرای معانیده پرواز قیله سن *
قصهٔ بازركان كه طوطی محبوس او اورا پیغام داد بطوطیان هندوستان هنكام رفتن بتجارت (مثنوی) بود بازركان
و اورا طوطئ) در قفس محبوس زیبا طوطئ) بر بازركان وار ایدی و آنك بر طوطیسی وار ایدی قفسده محبوس بر زیبا
طوطی ایدی * مثنوی * چونكه بازركان سفر را ساز كرد * سوی هندستان شدن آغاز كرد * چونكم بازركان سفری
دوزملك ایتدی و تدارك ایلدی هندوستان جانبنه كتمكه عزم و آغاز ایلدی * مثنوی * هر غلام و هر كنیزك را ز جود
كفت بهر تو چه آرم كوی زود) هر غلامنه و هر جاریه سنه جود و كرمندن اول بازركان دیدی سندن اوتری نه كتوریم
تیز دیدی * مثنوی * هر یكی از وی مرادی خواست كرد * جمله را وعده بداد آن نیك مرد * انلردن هر بریسی اول
بازركاندن بر مراد طلب ایلدی اول نیك مرد جمله سنه وعده و یردی * مثنوی * كفت طوطی را چه خواهی ارمغان
كارمت از خطهٔ هندوستان * جمیع غلاملردن و جاریه لردنصكره طوطیسنه ایتدی نه ارمغان استرسن كه سكا
هندوستان سرحدندن آنی كتورم (مـی) كفتش آن طوطی كه انجا طوطیان * چون ببینی كن ز حال من بیان * اول
طوطی بازركانه دیدی اول یرده كه طوطیلری چونكه كوره سن بنم حالمدن انلره بیان ایله بویله دیوكه * مثنوی *
كان فلان طوطی كه مشتاق شماست (از قضای آسمان در حبس ماست كه اول فلان طوطیكه سزلك مشتاقكزدر قضای
آسماندن بزم حبسمزده در * مثنوی * بر شما كرد او سلام و داد خواست و ز شما چاره و ره ارشاد خواست * اول طوطی
سزه سلام ایلدی و سزدن داد طلب ایلدی و سزدن ارشاد و چاره یولنی طلب ایلدی * مثنوی * كفت می شاید كه
من در اشتیاق * جان دهم اینجا بمیرم در فراق * طوطی بازركانه ایتدی انلره بویله دیكه لایقمیدر بن سزلك اشتیاقكزده
جان و یرم بونده سزلك فراقكزده اولم * مثنوی * این روا باشد كه من در بند سخت * كه شما بر سبزه كاهی بر درخت *
بو روا اولا یقمیدر بن محكم بندده اولم سز كاه سبزه ده كاهی درخت اوزره اوله سز بو وجه دخی جائزدر كه دینه كه سز
درخت اوزره سبزه كاهده اوله سز بونده تنبیه بودركه بر كسه بلایه مبتلا اولدقده انبیا علیهم السلام و اولیای عظامك
ارواحندن بو كونه استمداد ایلیه * مثنوی * اینچنین باشد وفای دوستان * من درین حبس و شما در كلستان * دوستلرك
دوستلره وفاسی بویلی اولور بن بویله حبس و محبوس اولم و سز كلستانده اوله سز (مثنوی) یاد آرید ای مهان زین مرغ زار
یك صبوحی در میان مرغزار) ای اولولر بو زار و كرفتار مرغدن یاد كتور یكز بر صبوحه مرغزارلك ایچنده یعنی صباح
ایچیلن شرابله بو مرغ ضعیفی اول كلزارا یچره خاطره كتوریكز و ذكر ایدیكز (مثنوی) یاد یاران یار را میمون باد
* خاصه كان لیلی و این مجنون باد * یارلرك بریاری یاد ایتد كرایاسی یار ایچون میمون و مبارك اولور علی الخصوص یاد
ایلین لیلی و مذكور اولان مجنون اوله * مثنوی * ای حریفان بت موزون خود * من قدحهای خورم پر خون
ز خود) از خون خورد دخی نسخه در بو بیت طوطی جنك ارواح انبیا علیهم السلام و اولیاء عظامدن استمداد و استرشاد
قیلمسنك و قفس تندن خلاص و رها ایچون مستعین و مستمد اولمسنك بیاننده واقع اولان ابیات شریفه دندر
طوطی جان سالك ارواح انبیا علیهم السلام و اولیای عظامه عرض نیاز ایلر و بو كونه كلام سویلر كه ای كندی موزون
و معتدل اولان محبوبلرك حریفلری و مقربلری انصاف ایدركه بن عالم هجران و فراقده كندی قانمدن بر قدحلر ایچرم پس
جمله یه و عین جمعه خطاب ایلر ایكن و عرض حاجات ایدوب حالن سویلر كن بو جمله دن بر مطمح نظری و مصرع بصری
اولان محبوب معینه التفات ایدوب سویلر و جمله نك نفس واحده حكمنده اولمسی و مرتبهٔ وحدتده اتحاد قیلمسی

اشعار ایلرودیرکه *مثنوی* یك قدح می نوش کن بریاد من* کرهمیخواهی که بدهی داد من* ای محبوب ومرغوبم
برقدح می وصال ومشاهده دن نوش ایله بنم یادمه ا کراسترسڭ که ویره سن بنم نصیبم ویرادمی (بیت) چو با حبیب نشینی
وباده پیمایی* بیاددار حریفان باد پیمارا *مثنوی* یا بیاد این فتاده خاك بیز *چونکه خوردی جرعهٔ برخاك ریز
یاخود بو خاکه الیجی اولان افتاده نك یادنه یعنی بو عالم سفلی وجسمانیده قلان دلداده نك یادنه چونکم ساقی حقیقتدن
شراب طهوری ایچه سن وللارض من كاس الكرام نصیب فحواسنجه اتك فضله وجرعه سنی خاکه اوزره دوك
مثنوی* ای عجب آن عهدوان سوکند کو* وعدهای آن لب چون قند کو) ای عجب اول عهد واول یمین قنی اول
قند کبی شیرین لبك وعده لری قنی (م ی) کرفراق بنده ازبد بندکیست) چون تو بابد بد کنی پس فرق چیست ا کربنده نك
فراقی بد بنده لکدن یعنی قوللقده اولان قباحتندن ایسه چونکه سن بده بد ایلرسن پس خداوند وبنده اوزرته سنده
فرق ندر حضرت مولانا نك قدس الله سره العزیز بو آب شریفلری مثنوینك ا کثر محلنده بودرکه مظهر خدا اولان ولی
کامله خطاب ایلرکن مظهر وظاهرك مرتبهٔ احدیتده براولدیغنه اشارت ایچون مظهردن ظاهره ومتجلیدن تجلیه
التفات ایلرلروا کا مناسب وموافق سوزسویلرلر نته کم بو محلده دخی بویله در فافهم واول جناب محبوب حقیقی یه
بیوردقلری ابیات شریفه دندرکه بیوررلر (م ی) آن بدی که تو کنی در خشم وجنك* باطرب تر از سماع وبانك چنك
*ای محبوب حقیقی اول بد وجفا ییکه سن خشم وجنکده ایلرسن سماعدن وچنکك بانك وصداسندن شوق
وطربکله در* مثنوی* ای جفای تو زدولت خوبتر* وانتقام تو زجان محبوب تر* ای جان سنك جور وجفاك
دولتدن خوبتردر وسنك انتقامك جان وحیاتدن محبوبتر ومرغوبتردر *مثنوی* نار تو اینست نورت چون بود*
ماتم این تا خود که سورت چون بود) ای دلبر حقیقی سنك نارك بودرکه عشاق ذوق وصفا ایلردن ا کا یاتمغه جان ویررلر
سنك نورك نیجه اوله سنك ماتمك بودر یاخود سنك سورك نیجه اوله (مثنوی) از حلاوتها که دارد جور تو* وزلطافت
کس نیابد غور تو) حلاوت ولطافتلردنکه سنك جورك طوترکه تعبیری ممکن دکلدر ولطافت وملاحتدن کمسه سنك
غورکی بولمز یعنی سنك لطافت وملاحتك برمرتبه یه بالاندرکه کمسه انك حد وغایتنه ایرمز* مثنوی* نالم وترسم که
اوباورکند* وزکرم آن جوررا کمتر کند* ناله ایلرم وقورقرمکه اول محبوب حقیقی بنم ناله می تصدیق ایلیه
وکمال کرم ورحمتندن اول جوری کمتر ایلیه *مثنوی* عاشقم برقهر وبرلطفش بجد* بوالعجب من عاشق این هردوضد*
بن اول محبوبك لطفنه وقهرنه جدله عاشقم زیاده عجبدرکه بن بو درایکی ضدك عاشقیم* مثنوی* والله ارزین خار
دربستان شوم) همچو بلبل زین سبب نالان شوم) والله ا کربوخاردن بوستان جانبنه کیدم یعنی بوخاربلادن فحوب
بستان راحت وکلستان نعمت جانبنه سیرایدم بلبل کبی بوسببدن نالان اولورم واوخاربلادن فحوب کلستان راحته
کلدیکم ایچون فریاد قیلورم (م ی) این عجب بلبل که بکشاید دهان* تا خورد اوخاررا با کلستان* بوعجب بلبلدرکه
دهانی آچر حتی اول بلبل خاری کلستان ایله بیه یعنی بلا وجفایی صفا کبی قبول ایلیه (مثنوی) این چه بلبل این نهنك
آتشیست) جمله ناخوشها زعشق او خوشیست* نهنك دریای محیطده سا کن باغه شکلنده برعظیم جانوردرکه اندن
بیوك جانور اولمزمش عجایب مخلوقاتده مسطوردرکه برعالم کمسنه هند کمسنه کیروب کیدرکن برطاغه راست
کلوب اهل کشتی دیدیلرکه سبحان الله بونده طاغ یوقدر بونه حکمتدر دیوب کیدن طشره چقدیلر اول کوهك اوستنده
آتشلر یاقدیلر عکلر پشوردیلر بعد زمان اول کوه عظیم حرکته کلوب دریا ایچره کتمکه باشلدی یعنی کوردکاری کبی درحال
کمی یه قاچوب کیردیلر وکوردیلرکه اول کوه عظیم دریا ایچره غایب اولوب کتدی اهل کشتیدن خبردار اولنلر دیدیلرکه
بحمدالله که اغزی جانبنه بولنمدق وا کراغزی جانبنده نیجه بیك کمی اولسه ا کا نسبت بر برکاه قدر اولمیدی دیدیلر
پس حضرت مولانا قدس الله سره العزیز عاشق خدا اولنلری نهنکه تشبیه ایدوب بیوررلر بونه بلبلدر یعنی بلبل دکلدر
بلکه بو عاشق آتشه منسوب نهنکدر جمیع ناخوشلر انك عشقندن خوشلقدر وذوق ودلکشلکدر عاشقان حق
ومشتاقان جمال مطلق کل شیء من الحبیب حبیب مقتضاسنجه محبوب حقیقیدن لطف وقهر وعداوت ومهر وتریاق
وزهر هرنه کلورسه مقبول کوررلر نعمت ومحنت مقابلهسنده نیجه شکر قیلورلرسه نقمی دخی نعمت ومحنتی عین
منحت بیلوب اوله شکر قیلورلر وبلایی ولاوجفایی صفا بیلورلر کما قال ابن الفارض *شعر* وکل اذی فی الحب منك
اذا بدی) جعلت له شکری مکان شکیتی) وما حل بی من محنة فهو منحة) وقد سلمت من حل عقد عزیمتی) ومنك شفائی
بل شقائی منة *وفیك لباس البؤس اسبغ نعمة* وبایزید قدس الله سره العزیز حضرتلری بو محله مناسب
بیوررلر که بنده قضای خدایه رضا اول مرتبه ده درکه ا کر بنی دوزخده مؤبد قیلسه بنم شکرم جنتده مخلد اولاندن
بیتسه زیاده اولوردی اصل اهل ولاقتنده بلا مبلیدن غافل اولمقدر کما قال الشبلی البلاء هو الغفلة عن المبلی (وکما قال

القشيري في هذه الاية واسبغ عليكم نعمه ظاهرة وباطنة النعم الظاهرة المنحة والولاء والنعم الباطنة المحنة والبلاء لان البلاء يورث الفناء والفناء يورث البقاء والبقاء پس عشاق الهينك بو محله مناسب سوزلرى چوقدر همان عاشق اولدركه بالكليه كندى ارادت واقتضاسنى ترك قيله ودوستك مرادو رضاسنى هر نه ايسه كندويه مراد ايله تا عاشق كل مرتبه سنى بوله *مثنوى* عاشق كلست خود كلست او* عاشق خويشست وعشق خويش جو* بو بلبل باغ وحدت وعندليب كلزار حقيقت عاشق كلدر كلدن مراد مسمى الله اولان مرتبهٔ الوهيتدركه جميع اسما وصفاتله متصفه درو عاشق كل اولدركه جناب حقه اسماء لطفيه سى جهتندن نيجه عاشق ايسه اسماء قهريه سى طرفندن دخى اويله عاشق اوله مثلا معطى يى نيجه سورسه مانعى دخى اويله سوه ومعز وباسطه نيجه ايو رسه مذل وقابض جانبنه دخى اويله ايوه جميل ولطيف اولمسنى نه كونه آرزو قيلور سه قهار ومنتقم اولديغى وقتده دخى اويله آرزو قيلور و بو كونه اسماء جلاليه دن دخى حظ آلور و الحاصل معشوق هر نه صفتله تجلى قيلسه وهر نه حالى مريد اولسه عاشقك دخى مرادى اول اولور بو مرتبه يه واران عاشق بالكليه كنديدن قورتيلور ومن خرج عن الكل وصل الى الكل كلامنك طبقنجه كلدن يكن كل اولور وخليفه مستخلفك عينى اولور ديدكلرى مرتبه يى بولور وكندى كنديه عاشق اولور وكنديسنك عشقن طلب قيلور زيرا بعد المحو صحوه كلدكده نصكره اثنينيت اولمز ومغايرت باقى قالمز (كما قال ابن الفارض *شعر* فنى الصحو بعد المحو لم ا لك غيرها* وذاتى بذاتى اذ تجلت تحلت *فوصفى اذلم تدع باثنين وصفها (وهيئتها اذ واحد نحن هيئتى) وقد رفعت تاء الخطاب بيننا* وفى رفعها من فرقة الفرق رفعتى *صفت اجنحهٔ طيور عقول الهى) بو بيان الهه منسوب اولان عقول طيورلك قنادلرينك صفتيدر عقولك بش مرتبه سى واردر اول مرتبه سى روح حساسيدر اول نسنه يى كه حواس خمسهٔ ظاهره ايراد ايلر بو روح آنى تلقى وقبول ايلر و بو روح روح حيوانينك اصليدر و بو روح سودامن صبينك دخى وجودنده واردر ايكنجى مرتبه سى روح خياليدر حواس خمسه نك ايراد ايلديكى شيلرى حفظ ايلر وقت حاجتده روح آنى عقله عرض ايلركه انك مرتبه سى بالاتردر صبينك وجودنده بدايت نشو ونماسنده بو روح يوقدر زيرا كورديكى شيئى درحال فراموش ايلر اوچنجى مرتبه سى روح عقليدركه حس وخيالدن خارج اولان معانى يى ادراك ايلركه معارف ضروريهٔ كليه كبى بو حالت بهايم وصبيانده يوقدر دردنجى مرتبه سى روح فكريدركه انواع تاليفاتله علوم عقليه يى اخذ ايلر وكندى معلوماتى ما بينه درج ايلركه انكله ابواب معارف وعلومك استفتاحنه قادر اولور علمانك عقلى كبى بو مراتب اربعه ده اولان عقوله عقول بشريه ديرز بشنجى مرتبه سى شول روح قدسيدركه انبيا عليهم السلامه مخصوصدر وبعض اولياى عظامه دخى مخصوص اولور و بو روح قدسيدن انوار غيبى واسرار لاريبى متجلى اولور عقول الهى بو مرتبه ده اولان روحلردن عبارتدر و بو عقول الهى عالم معانيده ومراتب الهيده پرواز ايلديكى جهتدن طيوره مماثلدر بو عقولك جناحلرى قوت علميه وعمليه در وشوق ومحبت وولايت وكرامت وبونلر امثالى اولان صفتلرا كاجنحه كبيدركه بو كونه صفت عليه ايله اوج معناده پرواز ايدرلر (صفت اجنحهٔ طيور عقول الهى (م ى) قصهٔ طوطئ جان زنسان بود* كو كسى كو محرم مرغان بود* جان طوطيسنك قصه سى بو اسلوبدن اولور يعنى طوطى محبوس اولديغى كبى وآرزوى پرواز قيلديغى كبى جان طوطيسى دخى تن قفسنده محبوس اولمش واندن خلاصه آرزو ايلر عالم ارواح سيرنى ديلرقنى بركسه كه اومرغلرك محرمى اوله يعنى قنى بر طالب كه طيور الهى اولان انبيا عليهم السلام واولياى عظامك محرمى اوله وانلرك رازنى فهم ايلكه تحصيل استعداد قيله *مثنوى* كو يكى مرغى ضعيفى بى كناه* واندرون از سليمان با سپاه* قنى كناهسز زياده ضعيف برمرغ وانك درونده سليمان عليه السلام عسكريله اوله يعنى سليمان حقيقت كه حضرت حقدر جميع جنوديله انده اوله وانك وسعت باطنى بر مرتبه ده اوله كه جميع اشيايى احاطه قيله محصل صورتا اصغر معنا عالم اكبر اوله *مثنوى* چون بنالد زار بى شكر وكله* افتد اندر هفت كردون غلغله* اول مرغ ضعيف شكر سز وشكايتسز چونكه زار يلكله ناله ايليه انك ناله سى سببيله هفت كردونه غلغله دوشه يعنى اولياى عظامدن حد ذاتنده صورتا ضعيف ونحيف بعض كسلر واردركه شكر وشكايت طريقيله دكل بلكه كمال شوق ومحبتلرندن آه وناله ايلسلر دى آسمان خلقنه انك ناله سندن ولوله وزلزله دوشردى ديمك اولور (م ى) هردمش صد نامه صد پيك از خدا) يا ربى زوشست لبيك از خدا* خداى تعالى حضرتلرندن هردم اكا يوز نامه يوز پيك ايريشور يعنى نيجه فيوضات الهى ونيجه ارادات ربانى حق جانبندن انك جانبنه كلور اول كسه دن بر يا ربى ديمك حضرت خدادن انك مقابله سنده التمش كره لبيك ديمك اجبتك اجابة بعد اجابة ديمك معناسنى متضمن اولور *مثنوى* زلت او به ز طاعت نزد حق) پيش كفرش جمله ايمانهاى خلق انك خطاسى غيريلرك طاعتندن حق تعالينك قتنده يكدر وانك كفرى قتنده جمله ايمانلر كهنه در انك خطاسى خلقك خطاسى كبى دكلدر نته كم مجتهد فى الدين خطا ايلسه ثواب يازيلور

واصحاب تقلیدك ایمان وطاعتندن مجتهدك خطاسی اولیدروانك كفرندن مراد كفرك لغت معناسی
اولدیغی اوزره ستردر یعنی اول عاشق كندی ایمان وطاعتنی وحضرت حقله اولان اسرارنی وقربتنی عیوندن ناسدن ستر
ایلسی قننده مقلد اولان خلایقك ایمانلری كهنه وبی اعتباردر دیمك اولور وحضرت جنیدك كفرت بدین الله والكفر
واجب لدی) دیمسی وحضرت شبلینك طوبی لمن مات فی كفره فمن مات فی كفره فأ واه الفردوس دیمسی ستر اسرار وبوبیت
معناسی مراد اولور * مثنوی * هردمی اورا یكی معراج خاص * برسر تاجش نهد صد تاج خاص * هر برنفسده اول
عاشق صادق ایچون برخاص معراج واردركه مشاهدهٔ الهیدن هیچ خالی اولمزانك تاجینك باشی اوزره حق تعالی
نیچه تاج خاص قورتاجدن مراد بونده علوشاندر یعنی حق تعالی انك رفعتی اوزره نیچه خاص ومقبول رفعتلر قور
ویاخود تاجدن مراد ادب الهی اوله نتهكم بیورلمشدر * بیت * ادب تاجیست ازنورالهی * بنه برسر برو هرجا كه
خواهی) پس بوتقدیراوزره انك ادبی اوزره حق تعالی كندی نورندن نیچه تاج قوردیمك اولور * مثنوی * صورتش
برخاك وجان در لامكان * لامكانی فوق وهم سالكان * اول عاشق كاملك صورت جسدی خاك اوزره در وانك جانی
لامكانده در برلامكانكه سالكلرك وهمنك فوقنده دركه سالكلرك قوت واهمه سی آنی تصور وتوهم ایلمز
(م ی) لامكانی نی كه درفهم آیدت * هردمی دروی خیالی زایدت * سكا دیدیكم لامكان اول لامكان دكلدركه سنك
وهمكه وفهمكه كله هر بردمده اول مكانده سكا برخیال طوغه وبراندیشه حاصل اوله * مثنوی * بل مكان لامكان
درحكم او) همچو درحكم بهشتی چارجو بلكه مكان ولامكان اول لامكانك حكمنده در جنتك درت ایرمغی بهشتیلرك
یعنی بهشته منسوب اولان اهل جنتك حكمنده اولدیغی كبی نتهكم حدیثله ثابتدركه اهل جنت جنتك ایرمقلرنی
كیف مایشاء استدكاری جانبه روان ایلیلر وجنتك انهار اربعه سی انلرك حكمی وتصرفنده اوله كذلك مكان
ولامكان لامكان حقیقینك حكم وتصرفنده اولور * مثنوی * شرح این كوته كن ورخ زین بتاب * دم مزن والله اعلم
بالصواب * بوطیور عقول الهینك شرحنی قصه ایله وبوندن یوزچویر سویلمه وجمیعسندن الله تعالی صوابه عالمركدر
* مثنوی * بازمیكردیم ما ای دوستان * سوی مرغ وتاجر هندوستان * طیور عقول الهیه بیاتندن وانلرك مراتب
واسرارنی شرح ایلمكدن ای دوستلر بزكیرو رجوع ایدلم مرغ وتاجر هندستان جانبنه یعنی بونلرك قصه سنی بیان ایلكه
دیدن خواجه طوطیان هندوستان را دردشت وپیغام رسانیدن ازان طوطی الی اخره (مثنوی) مرد بازركان
پذیرفت این پیام * كو رساند سوی جنس ازوی سلام * مرد بازركان طوطیسندن بو خبری قبول ایلدیكه اول
بازركان طوطیسندن جنسی جانبنه یعنی هندوستانده اولان طوطیلره طوطیسندن سلام ایرشدره * مثنوی *
چونكه تااقصای هندستان رسید * دربیابان طوطیٔ چندی بدید * چونكم بازركان هندوستانك اقصا وغایتنه
ایرشدی بیابانده برقاچ طوطی كوردی (م ی) مركب استانید پس اواز داد) ان سلام وان امانت باز داد بازركان اوراده
مركبنی طوردیردی وصكره آواز ویردی اول سلامی واول امانتی آشكاره ویردی * مثنوی * طوطیٔ زان طوطیان
لرزید بس * اوفتاد ومرد وبكسستش نفس اول طوطیلردن برطوطی چوق دتردی اكربس باء فارسی ایله اولورسه
معنی اول طوطیلردن بریسی دتردی وصكره دوشدی واولدی وانك نفسی منقطع اولدی دیمك اولور (م ی) شد پشیمان
خواجه ازكفت خبر * كفت رفتم درهلاك جانور * خواجه خبرك دیمسندن پشیمان اولدی واول طوطینك
سامنی انلره سویلسندن ندامت قیلدی بازركان كندی كندی یه دیدی برجانورك هلاكنه كتدم یعنی موتنه سبب
اولدم (مثنوی) این مكر خویشست باان طوطیك) این مكر دو جسم بود وروح یك بازركان انی صحیح مرده اولدی
قیاس ایدوب كندی یه دیدی اول بزم قفسمزده اولان طوطی چكه مكركه خصمدر واراسه بوایكیسی مكر صورتا ایكی
جسم ایدی ومعنا برروح ایدی * مثنوی * این چرا كردم چرادادم پیام * سوختم بیچاره رازین كفت خام * بوكاری
نیچون ایلدم واول طوطیدن بونلره نیچون خبرویردم حیفا كه بیچاره طوطینی بوخام سوزدن یاقدم پس بومناسبتله
زباندن حاصل اولان ضرر وزیانك بیانته شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * این زبان چون سنك وهم آهن وشیست *
وانچه بجهد اززبان چون آتشیست * بوزبان فی المثل سنك كبی وهم آهن كبیدر واول نسنه كه زباندن صچرار وظاهر
اولور آتش كبیدر * مثنوی * سنك وآهن رامزن برهم كزاف * كه زروی نقل وكه ازروی لاف * پس ای قائل سنك و
آهنی كزاف وبیهوده یره بر بر ینه اورمه كاهی نقل یوزندن وكاهی لاف یوزندن یعنی بی تفكر وبی تدبر كركسه لاف
یوزندن وكركسه نقل جهتندن كلامه دم اورمه وبیهوده یره سوز سویلمه (مثنوی) زانكه تاریكست وهرسو پنبه زار
درمیان پنبه چون باشد شرار * زیرا كه بوعالم طبیعت قرنلقدر وهرجانب فی المثل پنبه لكدر پنبه ایچنده شرار آتش
نیچه اولور فكر ایله یعنی معلومدركه پنبه یه آتش دوشدكده نیچه یانر سد وانك سببیله نیچه اشیا سوخته اولورسه كلام

فتنه انكيزدخی نیران حرب وفسادی اولمله اشتعال ایلر * مثنوی * ظالم آن قومی كه چشمان دوختند * زان سخنها
عالمی را سوختند * ظالملردر اول قوم كه كوزلرنی دكدیلر یعنی اغماض عین ایدوب اول سوزلردن عالم اهلنی یاقدیلر *
مثنوی * عالمی را یك سخن ویران كند * روبهان مرده را شیران كند * بر كلام فتنه انكیز عالمی ویران وخراب ایلر اولمش
دلكولری ارسلانلر ایلر یعنی اصحاب خداع وحیله دن اولان كسلر مرده مشابه سنده مسكنت ده ایكن اول سوزلر انلری
شیران نركبی غضبناك ایلر * مثنوی * جانها در اصل خود عیسی دمند * یك زمان زخمند وكاهی مرهمند * كرحجاب
ازجانها برخاستی * كفت هرجانی مسیح آساستی * جانلرك جمیعسی دخی عالم طبیعته كلزدن اول الواث وادناس بشریتله
ملوث اولمزدن مقدم كندی اصلنده عیسی دملردر هر برنك مرده لرا حیا ایلمك شانندندر امابشریته كلدكدنصكره
برزمان زخملردر وكاهی مرهملردر یعنی هربار كه بشریت ومقتضای طبیعت غلبه ایلیه انلرك نفسی بری برینه زخم
اوررو جراحت اورروهربار كه اصلنده اولان خاصیت جان ظهوره كلدا اول زمانده مرهم اولورلر وحیاته ویررلر مصرع
اول عالم ارواحده اولدقلرینه كوره در ومصرع ثانی عالم بشریته كلدكلرینه كوره در پس جمیع جانلرك حیات بخش
اولمسنه ودم عیسی كبی مرده لرا حیا قیلمسنه مانع اولان بشریت حجابلری وطبیعت پرده لریدر فرضا جانلردن اكر
بشریت حجابی قالقیدی وادناس طبیعیه دن روحلرپاك ومقدس اولیدی هر برجانك سوزی حضرت مسیحك
سوزی كبی اولیدی ومرده لری احیا قلیدی * مثنوی * كرسخن خواهی كه كویی چون شكر) صبركن از حرص
واین حلوا مخور) ای متكلم اولان كسه اكرشكر كبی لذیذ وشیرین سویلمك استرسك ومسیح آسا نطق جان بخشكله نیجه مرده
دللری احیا ایلمك استرسك حرص وطمعدن صبرایله وبوحلوایی یمه حلوادن مراد لذات جسمانیه وحظوظ نفسانیه در
یعنی بولذایذ نفسانیه ومشتهیات جسمانیه دن یمه وحرص وطمعدن صبرایله تاشكر كبی سوز سویلیه سن وآنكله
نیجه مرده دللری احیا ایلیه سن دیمك اولور (م ی) صبرباشد مشتهای زیركان) هست حلوا آرزوی كودكان) زیركارلك
وعاقللرك مشتها ومبتغاسی صبراولور اما كودكلرك آرزو واشتهاسی حلوا اولور * مثنوی * هركه صبرآورد كردون
بررود * هركه حلوا خورد واپس تررود * ای عاقل هرشول كشی كه صبركتوردی وكندویی صابرلر مرتبه سنه یتوردی
كردون اوزره كیدر برمرتبه عالی یه پرواز اولور كه انك روحی آسمان برین اوزره سیر ایدر هرشول كسه كه صبرو قناعتی
كندی یه پیشه ایلیه مرتبه سی عالی وقدر وقیمتی سامی اولوب برمرتبه یه ایرر كه معنا آسمان رتبت وكیوان رفعت
اولوب انك روحی افلاك اوزره سیر ایلر اما شول كسه كه نفسنك حظنه اویاروانجق مشتهای طبیعتی اختیار ایلرمدبر
اولور وحیوانیتله قالوررو روحانیت وملكیت ذوقندن محروم اولور پس بوندن برسؤال لازم كلوركه اول سؤال بودر
انبیا علیهم السلام واولیای عظام خود برلر ایچرلر ومقتضای بشریت ومشتهای طبیعتلرنی ویروب بودنیاده خوش
كچرلر بزدخی انلره اقتدا ایدوب ییسك وایچسك ونفسمزه مرادو مشتهاسنی ویروب خوش كچسك جائز اولمزمی ومقبول
كلزمی حضرت شیخ عطارك قولیله جواب ویروب انك كلامنی تفسیر بیورررلر * تقریر قول فرید الدین العطار قدس الله
روحه بیت توصاحب نفسی ای غافل میان خاك خون میخور) كه صاحب دل اكر زهری خورد آن انكبین باشد معنای
شریفی اولدر كه اهل نفس اولنلره خطابا بیورررلر ای غافل سن صاحب نفس سن خاك اورته سنده قان یی یعنی بدنك ترابه
ملاصق ایدوب خدمت وریاضت سمتنه كیدوب میان خاك ایچره جكر قانن یی كه سكا نافع اولان بودر زیرا كه صاحب دل
اكر بر واقر زهر ییه اكا اول عسل مصفا اولور (مثنوی) صاحب دلرا ندارد این زیان * كرخورد او زهر قاتل راعیان
صاحبدله اول زهر زیان طوقنمز اكر اول صاحب دل آشكاره زهر قاتلی ییه * مثنوی * زانكه صحت یافت وز پرهیز رست
* طالب مسكین میان تب درست * زیرا صاحب دل امراض روحانیه دن قورتلوب صحت معنوی بولوب پرهیزدن
خلاص اولدی اما طالب مسكین هنوز تب اورته سنده در یعنی نفسانی اولان امراضك ایچندهدر پس اكا پرهیز ایلمك
لازمدر (مثنوی) كفت پیغامبر كه ای طالب جری * هان مكن با هیچ مطلوبی مری پیغمبر علیه السلام دیدی ای جری
دلیر اولان طالب زنهار برمطلوبله جدل ونزاع ایلمه یعنی ای طالب مرتبه سنده اولان مبتدی مرادو مطلوب مرتبه سنه
واصل اولان كامللرله عنادو همسرلك ایلمه كه سنك حالك انلرك حالنه بكزمز (م ی) در تو نمرودیست آتش درمرو *
رفت خواهی اول ابراهیم شو) سنده نمرودلك واردر آتشك ایچنه كیتمه كتمك استرسك اول ابراهیم اول یعنی ای
نمرود صفتیله متصف اولان اهل نفس بوا كل وشرب وحظ نفس من حیث المعنی آتش كبیدر اول جانبه كیتمه واكا اشتغال
ایتمه اكرلابد كیتمك استرسك اولا ابراهیم صفتیله متصف اول اندنصكره اول جانبه توجه قیل تا سكا ضررو ویرمیه وسنی
عاقبت هلاكه مبتلا ایلمیه (م ی) چون نه شباح ونی دریایی * درمیفكن خویش از خودرایی *) ای اهل نفس
چونكم یوزیجی دكلسن ودریایه منسوب اولان اهل دریادخی دكلسن سفاهت وخودرای لغكدن كندیكی دریایه براغمه كه

زیرا غریق اولورسن یعنی بو حظوظ نفسانیه ومشتهیات جسمانیه فی المثل دریا کبیدر علماء عاملین واولیای کاملین بو بحرده
سباحلر واهل دریا کبی غواصلردر بونلر حظوظ نفسانیه دریاسنه داخل اولسه لر کندیلری اندن خلاص ونجاته
قادرلردر سن مجرد کندی رأیکله وهوای نفسکله انلره متابعت ایلمکسزین اول دریایه کندیکی براقمه که اندن ضرر وزیان
بولورسن * مثنوی * او ز قعر بحر کوهر آورد * از زیانها سود بر سر آورد * اول مطلوب مرتبه سنده اولان وسباحت
وغواصلق علمی بیلان دریانک دیبندن کوهر کتورر بعض نسخه ده مصرع اول اوز آتش ورد احمر آورد واقع اولمشدر
معناسی اول ابراهیم خو آتشدن ورد احمر کتورر اول زیانلردن سود ومنفعتی فضله کتورر سر بونده فضله معناسنه در
(م ی) کاملی کر خاک کیرد زر شود) ناقص ار زر برد خاکستر شود بر کامل فرنیی اکر طپراغی طوتسه التون اولور اما ناقص
اولان کمسه اکر التون ایلتسه خاکستر اولور یعنی کامل بر حقیر وناقص شیئی طوتسه کامل العیار وعزیز الوجود ایلر
اما ناقص بر عزیز الوجود وکامل العیار شیئی اخذ ایتسه خاکستر کبی حقیر وبی معنی ایلر دیمک اولور (م ی) چون قبول
حق بود آن مرد راست) دست او در کارها دست خداست چونکه اول مرد راست وصادق حق تعالینک مقبولی اوله
جمیع ایشلرده انک الی خدانک الیدر یعنی اندن هر نه صادر اولورسه خدای تعالیدن صادر اولور واول کامل حضرت
حقه آلت مشابه سنده اولور (مثنوی) دست ناقص دست شیطانست ودیو) زانکه اندر دام تکلیفست وریو) ناقصک الی
شیطان ودیوک الیدر زیرا اول ناقص شیطانک تکلیف وحیله سی طوزاغنده در (مثنوی) جهل آید پیش او دانش شود
جهل شد علمی که در ناقص رود * اول کاملک قتنه جهل کلور علم اولور اما جهل اولدی اول بر علم که ناقصه کیدر زیرا
مقتضای علم اوزره عمل ایلمکه قادر اولمز واول عملک قدرینی دخی بیلمز * مثنوی * هرچه کیرد علتی علت شود * کفر کیرد
کامل ملت شود) علته منسوب اولان مریض هر نه یی طوتسه علت اولور زیرا امزاج فاسد اولنجه هر نه یی یسه فاسد
ایلر اما بر کامل کفر طوتسه ملت اولور زیرا کامل کفری عن علم طوتر وشرعا وعقلا آنی طوتمق واجب اولدیغی حینده
طوتر پس انک اول حینده کفری طوتمسی ملت اولور * مثنوی * ای مری کرده پیاده با سوار * سر نخواهی برد اکنون
پای دار * ای سوار ایله مری وعناد ایلمش پیاده شمدی باشکی ایلتمیه مزسن ایاق طوت پیاده دن مراد مبتدی وناقص
کمسه در سواردن مراد منتهی وکامل اولان کمسه در یعنی ای منتهی وکامل اولان کمسه لر ایله همسرلک وبرابرلک ایلمش
ناقص باشکی قورترمغه قادر دکلسن الان آنکله همسرلکدن آیاغک کیرو طوت دیمک اولور * تعظیم ساحران
مر موسی را علیه السلام که چه فرمایی اول تو اندازی عصا یا ما * مثنوی * ساحران در عهد فرعون لعین *
چون مری کردند با موسی بکین) ساحرلر فرعون لعینک زماننده چونکه کین ایله حضرت موسی علیه السلامه
مری وعناد ایلدیلر * مثنوی * لیک موسی را مقدم داشتند * ساحران اورا مکرم داشتند * لیکن ساحرلر اول
حینده حضرت موسی علیه السلامی مقدم طوتدیلر ساحرلر حضرت موسی علیه السلامی مکرم ومعزز طوتدیلر
مثنوی * زانکه کفتندش که فرمان آن تست) کر همی خواهی عصا تو فکن نخست * زیرا که ساحرلر حضرت
موسی علیه السلامه ایتدیلر فرمان سنکدر ایچوندرا کر استرسک عصاکی اول سن براق نته کم حق تعالی حضرتلری
بو آیت کریمه ایله بو معنالری بیان بیورر لر وساحرلردن حکایه قیلورلر (قالوا یا موسی اما ان تلقی واما ان نکون اول
من القی) ساحرلر یا موسی اما ان تلقی عصاک دیو تقدیر ایلدیلر تعظیم وتکریم معناسنی افاده ایلر (واما ان نکون اول
من القی) دیدیلر فرمان سنکدر واختیار سنکدر اکر استرسک اول بز القا ایده لم واکر استرسک اول سن القا ایله دیمکی
اشعار ایلر * مثنوی * کفت نی اول شما ای ساحران * افکنید آن مکرها را در میان * حضرت موسی علیه السلام
انلره ایتدی اول بن براقمزم ای ساحرلر اول سز اول سحر ومکرلری اورتایه براغکز نته کم حق تعالی حضرت موسی علیه
السلامک انلره دیمسندن حکایه بیوررلر (قال لهم موسی القوا ما انتم ملقون) مثنوی) این قدر تعظیم دین شان را خرید
* کز مری آن دست وپاها شان برید) بو قدر تعظیم وحضرت موسی علیه السلامی بوکونه تقدیم ایلمری انلره دین
صاتون الدی یعنی انلرک ایمانه سبب اولدیکه حضرت موسی علیه السلام ایله جدل وعناد ایلدکلری جهتدن انلرک اول
اللری وآیقلری کسلدی یعنی کامل اولان حضرت موسی علیه السلامه ساحرلرک تعظیم ایلملری دینلرینه سبب اولوب
مقبول حق اولدی ومری وعناد ایلدکلری مقابله سنده تنلرینه زخم کلوب اللرین وآیقلرین کسدردیلر نته کم بو بیت
بو معنایی مفسر اولور * مثنوی * ساحران چون حق او بشناختند * دست وپا در جرم آن در باختند) ساحرلر چونکه
اول موسی علیه السلامک حقنی اکلدیلر وعظیم شانه عارف اولدیلر اول ایتدکلری عناد وخصومتک جرمنده دست
وپالرینی اوینادیلر وقطع اولنمغی روا کوردیلر تا که دست وپالرینک محبت موسی علیه السلام اوزره قطع اولنمسی مقدم
ایلدکلری کستاخلغه کفارت اوله پس بنه حضرت شیخ عطارک قول شریفنک دلالت ایلدیکی معانینک بیانه

شروع ايدوب بيوررلر * مثنوى * لقمه ونكته است كامـل را حلال * تونهٔ كامل مخورمى باش لال * اى ناقص اولان
اهـل نفس لقمه يمك ونكته دمك كامله حلالدر زيرا كه كامل اولان كسه هر نقدر لقمه ييسه نور حق اولورو عبادت
وطاعته تقويت قيلورو هر نه مرتبه نكات واسرار سويلسه انك عهده سندن كلورو آنى شرعه توفيق وتطبيق قيلورسن
كامل دكسلك ييـه ولال وخموش اول زيراسن لقمه ييسـك غفلت وكثافت زياده اولورو هوا ونفسك قوت بولوروا كر
توحيد آميز نكته سويلرسك واسرار الهيه دن بيلديككك قدر نقل ايلرسك توفيقه قادر اولەمزسن وآنى مقتضاى شرع
اوزره تعبير قيلەمزسن پس نيجه كسه نك ضلالتنه وفساد عقيده سنه سبب اولورسن لازم كاوركه يمكدن وايچمكدن
پرهيز قيلەسن وساكن وخموش اولەسن واهل كماله نيجه زمان خدمت قيلەسن تاسندخى كمال مرتبه سن بولەسن
اندنصكره لقمه يمك ونكته دمك سكادخى حلال اوله * مثنوى * چون تو كوشى اوزبان نى جنس تو * كوشها را حق
بفرمود انصتوا * چونكم سن قولق اولمق مرتبه سنده سن واول كامل لسان مرتبه سنده تعبير ونطق صاحبيدر
اول سنك جنسك دكلدر زيرا كه حق تعالى حضرتلرى كوش مرتبه سنده اولنلره انصتوا دبودكلكه واصغا ايلكه
امر بيوردى كما قال الله تعالى (فاذا قرئ القران فاستمعوا له وانصتوا لعلكم ترحمون بو آيت كريمه نك تفسيرى جلد ثانينك
اواخرنه قريب منازعت چهار كس بيانده مذكور اولمشدر * مثنوى * كودك اول چون برايد شيرنوش * مدتى
خامش بود او جمله كوش * مثلا اوغلنجق چونكم اول طوغه شيرنوش طوغر يعنى سود ايچى طوغر بر نيجه مدت اول
كودك خاموش اولور جمله كوش اولديغى حالده * مثنوى * مدتى مى بايدش لب دوختن * از سخن تا او سخن آموختن *
اول كودك كه بر نيجه مدت سوز سويلكدن لبنى دكمك كرك تا اول كودك سوزدن سوز اوكرنه كلكه دلك يعنى سوز
اوكرنمكه قابل وتكلمه قادر اولنجيه دلك اغزنى سوز سويلكدن بغلمق اكالازم اولور * مثنوى * ورنه دارد كوش تى تى
مى كند * خويشتن را كنك كيتى ميكند * وا كر اول كودك قولق دوتميه تى تى ايلر يعنى بى معنى وبيهوده سويلراول طفل
كنديسنى جهانك ديلسزى ايلر پس طفل مرتبه سنده اولان مبتدى يه لازمدر كه خير الابوين اولان شيخنك نيجه زمان
كلامنه قولق طوته واندن حسن تعبير ايلكى واسرار طريقت سويلكى استماع ايده تا كنديدخى بعده صاحب نطق
ومالك حسن تعبير اولنه وا كرانك كلامنه قولق طوتمزسه واندن تعبير اسرار ايلكى تعلم ايتمزسه تى تى ديلركبى الفاظ
مهمله سويلكدن وبى معنى وبيهوده كلام نقل ايلكدن خالى اولمز محصل معنى كندوبى جهان اهلينك ديلسزى ايلمش
اولور بومعنا يى استماعه اصلنده استعدادى وقابليتى اولوب وليكن استماع ايتميوب قابليتنى ضايع ايلين كسلره كوره در
واول كسلركه اصلنده كوش ايتمكه استعداد طوتمزلر بو بيتله انلره دخى اشارت ايدوب بيوررلر (م ى) كر اصلى كش نبود
آغاز كوش * لال باشد كى كند در نطق جوش * اصلى اولان صاغر كه اكا ابتدادن قولق اولمدى يعنى تا انادن
صاغر طوغدى اول كسه ديلسز اولور نطقه قچن جوش ايلر يعنى ابدى سوزه قادر اولمز كذلك ازلده سمع باطنى اولمين
كسەلر كفتار مشايخى استماعه ميل قيلمز وابدى انلرك سوزنى متكلم اولمز * مثنوى * زانكه اول سمع بايد نطق را
* سوى منطق ازره سمع اندرا * زيرا كه نطق وكفتاره اول كوش واستماع كركدر سوز جانبنه اى طالب سمع يولندن
كل بورايه مناسب اولان كلمات تفصيلا ابتداده بشنو اين نى بيتنده مرور ايلمشدر * مثنوى * وادخلوا الابيات من
ابوابها * واطلبوا الاغراض فى اسبابها * يعنى اولا نطقه وحسن تعبيره استماع لازمدر منطق تعبير جانبنه سمع يولندن
ايچرو كلكه نطقك قپوسى سمعدر كه دينلمشدر سز ابياته ابوابندن داخل اولك واغراض مرادانى اسبابندن طلب قيلك
نيكوكارلق يوته ابوابندن داخل اولقدر وبد كردارلق يوته ظهورندن برى كلكدر (كما قال الله تعالى وليس البر بان تأتوا
البيوت من ظهورها ولكن البر من اتقى واتوا البيوت من ابوابها واتقوا الله لعلكم تفلحون) يعنى نيكوكارلق دكلدر كه
يوته اردندن وظهرندن كله سز وليكن ايلك شول كسه نك ايلككيدر كه اللهك حرام ايلديكى شيدن پرهيز ايليه وسز يوته
قپولرندن بروكلك اى مؤمنلر والله دن اتقا ايليك سزه امر ايلديكى خصوصده عذاب وعقابندن فلاحى رجا ايلديككز
حالده * مثنوى * نطق كان موقوف راه سمع نيست * جز كه نطق خالق بى طمع نيست * اول نطق كه سمع يولنه موقوف
دكلدر يعنى سمع طريقيله حاصل اولمز طمعسز اولان خالقك نطقندن غيرى دكلدر * مثنوى * مبدع است او تابع
استاد نى * مسند جمله وراسناد نى * اول خدا نطقى وهر شيئ مبدعدر يعنى يوقدن وار ايديجيدر استاد وارشاده تابع دكلدر
اول جمله نك مستنديدر انك غيرى يه اسنادى يوقدر يعنى جميع اشيانك مستند ومعتمدى اولدر اما انك هيچ برشيئه استناد
واعتمادى يوقدر (م ى) باقيان هم در حرف هم در مقال * تابع استاد ومحتاج مثال * اما باقيلر يعنى سائر خلايق وهم
حرفتلرده وهم مقالده البتته استاده تابع ومثاله محتاجدر استادسز ومثالسز بر صنعتك اداسنه وبر مقالك معناسنه
قادر اوله مز * مثنوى * زين سخن كر نيستى بيكانهٔ * دلق واشكى كير در ويرانهٔ * پس طالب مبتدى يه اولا سكوت

واستماع وتعلم كلام شيخ لازم اولدیغنی بیان ایلدكدنصكره طریق حقده‌ا كادخی نه لازم ایدیكنی بیان بیوررلر ای
طالب رضای الهی بوسوزدنا كریكانه‌دكل ایسك یعنی بوكلامه محرم واشنا ایسك بروبرانه‌ده خرقه وكوزیاشی طوت
یعنی اكربوسوزلری اشتدك وقبول ایتدكسه بوندنصكره سكالازم اولان اولدركه دنیایی ترك ایده‌سن وبروبرانه‌ده
بركهنه كسوه‌یه قناعت ایدوب كوزیاشی اقیده‌سن كه بدایت سلوكده اولنلره شرط بودربونده برمعنی دخی جائزدر
كرحرف شرط اولمیوب صاغر معناسنه اوله بوتقدیراوزره معنی ای طالب بوسوزدن صغرد كاسن امایكانه سن كركدركه
بروبرانه‌ده داق واشك طوته‌سن تامحرم واشنا اوله‌سن وعتاب الهیدن نجات بوله‌سن *مثنوی* زانكه ادم زان
عتاب ازاشك رست* اشك تر باشد دم توبه پرست* زیرا كه حضرت آدم علیه السلام اول عتابدن كوزیاشندن
قورتلدی توبه پرست اولان كسنك نفسی زیاده كوزیاشیله اولوریعنی ذنوبدن توبه‌یه ملازمت قیلان كسه‌نك اغزندن
چقان كلامی زیاده كوزیاشنه مقارن اولمق كركدربوخسه مجرد بی سرشك دیده وبی سوزش سینه تبت ورجعت
قولنه اعتبار یوقدردیمك اولور*مثنوی* بهر كریه آدم آمد برزمین * تابود كریان ونالان وحزین* آدم علیه السلام
براوزره كریه‌دن اوتری كلدی تاكه زمینده نالان وكریان وحزین اوله پس آدم زاده‌اوانه دخی بوحالت لازم اولمق كركدر
مثنوی آدم ازفردوس وازبالای هفت* پای ماچان ازبرای عذررفت * حضرت آدم علیه السلام فردوس
اعلادن وفوق سبعهٔ سمادن عذردن اوتری پای ماچانه كتدی یعنی صف نعاله كتدی ایتدیكی خطانك
عذرنی دیلكدن اوتری نزول ایتدی پای ماچان اصلنده اایاق دولاشدرمق وآیول آیول كتمك معناسنه درصكره مشایخ
عجم انی پابوج وپشمق چیقاره‌جق یره اطلاق ایلدیلرا ولمناسبتله كه‌اكثرا اول یرده آیاق دولاشیجی وپابوج كیی آدم
برمقدار آیول آیول یوریجی اولدیغندن اوتری مثنوی شریفده هرنه یرده كه پای ماچان ذكر اولنورسه اندن صف نعال
مراد اولوروطریق مولوینك ومشایخ صوفیه‌نك الان دأبیدركه چقن بركسه برجرم ایلسه آنی پای ماچانه كچوررلر
تاجرمنه اعتذار ایلیه وحرشدوه قتداسندن كناهنك عفونی دیلیه ومشایخ عظام بوادبی حق تعالی حضرتلری
حضرت آدمی عالم اعلادن مرتبهٔ اسفله خطاسنك عذرنی دیلكدن اوتری تنزیل ایلدیكندن اخذ ایتمشلردر فافهم
(م ی) كرزپشت آدمی وزصلب او) درطلب می باش هم درطلب او) ای طالب حق اولان كسه سن دخی اكر حضرت آدمك
صرتدن وصلبندن ایسك یعنی اكراولاد آدم ایسك همیشه طلبنده اول وهم انك یولكنده اول شیطان كبی سركش
اولمه وكریه وزاریدن فراغت قیلمه خیرخلف اولنه لازمدركه جدنك اثرنه كیده وانك طریقنی وعادتنی اختیار ایده طلب
بضم الطاء یولك معنی سنه‌در*مثنوی* زآتش دل وآب دیده نقل ساز* بوستان ازابر وخورشیدست باز* كوكل
آتشندن وكوزیاشندن نقل دوززیرا بوستان سحاب وآفتابدن كشاده وتازه‌در*مثنوی* توچه‌دانی ذوق آب
دیدكان* عاشق نانی توچون نادیدكان *سن كوزلك یاشینك ذوقنی نه بیلورسن سن كورمشلر كبی عاشق نان سن
(م ی) كرتواین انبان نان خالی كنی) پرزكوهرهای اجلالی كنی) اكرسن بودرونك طغارجغنی ناندن خالی وطعام یمكدن
بری ایلیه‌سن انبان درونكی اجلاله منسوب اولان كوهرلردن پر ایلرسن *مثنوی* طفل جان ازشیرشیطان بازكن
بعدازانش باملك انباز كن* ای سالك راه خدا جانك طفلنی شیطان سودندن منع ایله شیطان سودندن مراد غدای
جسمانیه درآندنصكره اول جانی ملائكه‌یه شریك ایله یعنی ملائكه‌نك غداسنه وذوقنه آنی اورتاغ ایدوب انلرك ذوق
الدیغی یردن سنك دخی جانك ذوق السون (مثنوی) تاتو تاریك وملول وتیرهٔ* دانكه بادیولعین همشیرهٔ* ای طالب
مادامكه سن كثیف وتاریكسن وملولسن وصفت نفسله بولانقسن بیلكه شیطان لعین ایله همشیره‌سن یعنی
شیطانك ذوق الدیغی ولذت بولدیغی یردن سندخی ذوق الوب لذت بولورسن*مثنوی* لقمهٔ كونور افزود وكمال*
آن بود آورده از كسب حلال* براقمه كه اول لقمه نوروكمال زیاده قیلدی واول لقمه‌یی آكل اولان كسه‌نك درونی منور
اولوب مرتبهٔ كماله متوجه اولدی حلال كسبدن كتورلمش لقمه اولدریعنی لقمهٔ حلالك البته شانندركه نوردرونی
وكمال جانی افزون ایلر(ی) روغنی كاید چراغ ما كشد* آب خوانش چون چراغی را كشد*شول برروغنكه كله بزم
چراغمزی سوندیره اول روغنه آب دی چونكم برچراغی سوندیره چونكم برروغنده روغنلق خاصیتی اولمیه وچراغه
معاونت قیلمیه اول آب طبیعت اولوب پس روغن دیمز كذلك برلقمه كه چراغ قلبه ضیا ویرمیه بلكه نوردرونی
اطفا ایلیه اول طعام اكرچه صورتا حلال مرتبه‌سنده ایسه‌ده‌ا كاحرام دی زیرا خاصیت حلال آنده بولنمش
اولوروآندن خاصیت حرام ظهوره كلش اولورپس انك حلال مرتبه‌سنده اولماسی نه فاده قیلور*مثنوی* علم وحكمت
زاید ازلقمهٔ حلال * عشق ورقت آمد ازلقمهٔ حلال) حلال لقمه‌دن علم وحكمت طوغر عشق ورقت قلب حلال
لقمه‌دن كلورو حلال لقمه‌نك خاصیت وشانی بونلردر(م ی) چون زلقمه توحسد بینی ودام) جهل وغفلت زاید ازادان

حرام چونكم لقمه وطعامدن سن حسد كورەسن وقيد ودام كورەسن يعنى كنديكى برشيئه مقيد كوروب وراه حقدن
مانده بولەسن اندن جهل وغفلت طوغه آنى حرام بيل زيرا لقمهٔ حرامك شانى بودر ولوكان فى صورة الحلال البتته
لقمهٔ حلال نور جان وذوق درون كتورر ولقمهٔ حرام كثافت وجهل وغفلت كبى خصلتلر بتورر (م ى) هيچ كندم كارى
وجو بردهد * ديدهٔ اسبى كه كرهٔ خر دهد) مثلا هيچ بغدايى اكرسن واربه حاصل ويررمى يعنى ويرمز يعنى بغداى اكسك
البتته بغداى محصولن ويرر واربه اكسك اربه محصولن ويرر هيچ كورمش ميسن براسبى كه كرهٔ خر ويره يعنى اسب كرهٔ خر
وخردخى كرهٔ اسبى ويرمك محال عقلا ركذلك لقمهٔ حلال طاعت ونورانيت وعلم وحكمت وبونلر امثالى خصلت
محصولن ويرر ولقمهٔ حرام ظلمات ومعصيت وجهل وغفلت محصولن بتوررنه اندن بوخصلت ونه بوندن اوخصلت
ظاهر اولورنته كم اربه دن بغداى وبغدايدن اربه حاصل اولمز واتدن اشك واشكدن ات دخى طوغمز (م ى لقمه تخمست
وبرش انديشها * لقمه بحر وكوهرش انديشها * زايد از لقمه حلال اندر دهان * ميل خدمت عزم رفتن انجهان
فى المثل لقمه تخمدر وانك حاصلى فكرلر در ومعناده لقمه دريادر وآنك كوهرى انديشه لردر آغزده حلال اولقدن طوغر
حق تعالينك خدمتنه ميل اول جهانه كتمكلك طوغر * بازكفتن بازركان با طوطى انچه ديد از طوطيان هندوستان
(م ى) كرد بازركان تجارت را تمام * باز آمد سوى منزل دوستكام اول بازركان تجارتى تمام ايلدى دوستلرك مرادى اوزره
نيكو حال ومرفه البال منزلى جانبنه كلدى (مثنوى) هر غلامى را بيا ورد ارمغان * هر كنيزك را ببخشيد اونشان
اول بازركان وعده ايلديكى اوزره هر برغلامنه ارمغان كتوردى هر كنيزكه او بازركان نشان بغشلدى يعنى احسان
ايلدى * مثنوى * كفت طوطى ارمغان بنده كو * انچه ديدى وانچه كفتى بازكو * طوطى اكا ايتدى بنده نك
ارمغانى قنى اول نسنه يى كه كوردك واول نسنه يى كه ايتدك كيرو دى (مثنوى) كفت نى من خود پشيمانم ازان * دست
خود خايان وانكشتان كزان بازركان ايتدى ديمزم بن خود اندن پشيمانم كندى الى چينيجى وبرمقلرمى اصريجى اولديغم
حالده بوله ديمك دخى وجه در كندى الى چينيجى ام وبرمقلرمى اصريجى ام بوله ديو * مثنوى * من چرا پيغام خامى
از كزاف) بردم از بى دانشى وازنشاف كه بن برخام خبرى نيچون كزافدن يعنى بيهوده جهتدن ايلتدم دانش سزلكمدن
وعقلسزلغمدن نشاف سفاهته وعقلسزلغه ديرلر * مثنوى * كفت اى خواجه پشيمانى ز چيست * چيست
ان كين خشم وغم را مقتضيست * طوطى بازركانه ايتدى اى خواجه پشيمانلق ندندر اول ندر كه بو خشم وغمى
مقتضيدر * مثنوى * كفت كفتم ان شكايتهاى تو * با كروه طوطيان همتاى تو * بازركان طوطى يه ايتدى سنك
بكا سپارش ايتديكك اول شكايتلرى هندستانده سكا مشابه وهمتا اولان طوطيلر كروهنه ديدم * مثنوى *
ان يكى طوطى زدردت بوى برد * زهره اش بدريد ولرزيد وبمرد * اول برطوطى سنك دردكدن رايحه ايلتدى وسنك
مرادكى فهم ايتدى انك اودى چاك اولدى وتتردى واولدى * مثنوى * من پشيمان كشتم اين كفتن چه بود) ليك چون
كفتم پشيمانى چه سود) بن پشيمان اولدم بو خبرى ديمك نه ايدى يعنى بو سوزى انلره ادا ايلمك نيچون اولدى دو پشيمان
اولدم ليكن چونكم ديدم پشيمانلق نه فائده پس بو معنا سبيله حفظ لسانه وضبط دهانه تنبيه ايدوب بيوررلر
* مثنوى * نكتهٔ كان جست نا كه از زبان * همچو تيرى دانكه جست اوازكمان * برنكته كه ناكاه زباندن صچرەدى
آنى برتير كبى بيل كه او تير كماندن صچرەدى يعنى دهاندن چيقان سوز كماندن چيقان اوق كبيدر (مثنوى) وانكردد
ازره آن تير اى پسر * بند بايد كرد سيلى را زسر * اى پسر اول تير يولندن كيرى دونمز برسيلى باشندن بندوسد ايتمك كرك
* مثنوى * چون كذشت از سر جهانى را كرفت * كر جهان ويران كند نبود شكفت * چونكم سيل باشدن كچدى
يعنى باشندن حفظ وضبط اولمدى جهانى طوتدى اكر جهانى ويران وخراب ايلرسه عجب اولمز سيلدن مراد كلمات
انسانيه در انك ضبطى جنان ودهاندمايكن ممكن اولور چونكم حفظ دهانه قادر اولميه سن وآنى باشندن ضبط
قيلميه سن باشدن تجاوز قيلدقدنصكره جهانى طوتسه واهل جهانى اول كلام فتنه انكيز ويران ايتسه عجب اولمز كه
چوق سوزلر جهانك خرابنه سبب اولمشدر * مثنوى * فعل را در غيب اثرها زاد نيست) وان مواليدش بحكم خلق
نيست * انساندن صدور ايدن فعل وقول كه خير وشر هرنه ايسه عالم غيبده اثرلرى زاده نيدر يعنى طوغمقلق مقرردر
وفعلك اول مواليد كه عالم غيبده طوغر خلقك حكمنده دكلدر (مثنوى) بى شريك جمله مخلوق خداست * ان
مواليد ارچه نسبتشان بماست * اول مواليد وآثار شريكسز جمله خدانك مخلوقيدر يعنى كسه نك انى ايجادا تمسنده
اصلا شركتى يوقدر بلكه خداى متعال اول آثاروجزانى خلق وايجاد ايلر اكرچه اول مواليدك نسبت واضافتى بنه
بزه در زيرا اصل فعل بزدن صدور ايلدى بس فعلدن طوغان دخى بزم اولور كما قال عليه السلام الناس مجزيون باعمالهم
ان خيرا فخير وان شرا فشر (م ى) زيد پرانيد تيرى سوى عمرو) عمرو را بكرفت تيرش همچو نمر) مدتى سالى همى زاييد درد

دردهارا آفریند حق نه مرد * زیدرا می آن دم ارمرداز وجل * دردها میزاید انجا تا اجل * زان موالید وجع چون
مرداو * زیدرا زاول سبب قتال کو * اصل فعل برکسه دن ظهور ایلدکده انك آثاری دخی اکا منسوب ومکتوب
اولدیغنه بو مسئله یی تمثیل طریقیله ایراد ایدوب بیورورلر مثلا زید براوقی پرتاب ایلسه عمرو جانبنه اتفاق اول عمروی
طوتدی اوق قیلان کبی و برسنه مقداری زیدك اوقنك یاره سندن عمرونك وجودنده دردلر طوغدی اول دردلری عمرونك
وجودنده حق یارادر زید یارادمز کورکه زیدرامی اول اوقی اتدیغی دم اولسه خوفندن دردلر و وجعلر طوغر عمرونك
وجودنده اول اوقك زخمندن تا عمرونك اجلی وقتنه دك اول اوقك وجعنك موالیدندن چونکم عمرو برسنه صکره
اولسه زیده سن اول سبب اولدیغندن اوتری قتال دیکه عمرونك زخمی سببیله اولدی * مثنوی * آن وجعها را بدو
منسوب دار * کرچه هست آن جمله صنع کردکار * همچنین کشت ودم ودام وجماع * آن موالیدست حق را مستطاع
* اول وجعلر که عمرونك وجودنده حاصل اولدی زیدا کا اول بادی اولدیغی جهتدن زیده منسوب طوت اکرچه اول جمله
اوجاع وآلام صنع کردکار وایجاد پروردکاردر زیدك انده صنع ومدخلی یوقدر و همچنین اکین ونفس وشصت ودام وجماع
وسائر اعمال اول موالیدکه بونلردن تولد ایلر حقه مطیعدر مثلا کنجی انجق القای تخم ایلر بتورمك ودانه شکلنه
کتورمك وکاله یتورمك انك صنعیدر اکنجینك انده مدخلی یوقدر ولیکن ینه محصولا کا منسوب اولور اکر کندم
وا کرشعیروا کرینبه وا کرحریر هر نه ایسه هیچ کندم کاری وجو بر دهد * دیده اسبی که کره خر دهد * کربخاری
خسته خود کشته * ورحریرقزدری خود رشته * کذلك دم دخی تخم کبیدر چقن سن کلمات هدایت سمانی تلفظ ایلسك
انك محصولاتی ینه سکا عائد اولور وقس مقلات الضلالة علی هذا وشصت ودام دخی بویله در سن جماع ایلرسن اول نطفه یی
جناب حق مضغه وعلقه ایلر و جنین ایلر بعد التولد هر نه ایسه سکا منسوب اولور بوراده بر سؤال مقدر لازم کلور که اول
سؤال بودر چونکم موالیدوآثار کار صنع پروردکارله اولدن ایوکدن کم تولد ایلکدر تبدیل عادة الله قابلیدرکه
برعملدن حسنه مأمول ایکن سیئه وسیئه توقع اولنورکن حسنه تولد ایلیه ومأمول ومتوقع اولان اثریا منعدم
ویا منعکس اوله بو ایسا تله جواب بیورورلر (م ی) اولیارا هست قدرت از اله * تیرجسته باز کرداندز راه * بسته درهای
موالید از سبب * چون پشیمان شد ولی زان دست رب * یعنی نعم خلفای خدا اولان اولیای عظام ایچون الهدن اول
قدرت وقوت واردرکه آتلمش اوقی یولندن کیرو دوندررلر موالیدك قبولرنی ولی خدا ایغلمشدر سببدن یعنی آثار واسبابدن
دفع وقطع ایلر چونکم ولی پشیمان و بی حضور اولدی اول موالیدك ظهورندن ولیکن بو موالیددن دست ربدن بغلر کندی
دست قدرتیله دکل بو مصرعده ایکی وجه جائزدر بر وجه بودرکه ولی حرف استدراك دن ولیکن معناسنه اوله بو تقدیر
اوزره بسته نك و پشیمان شدك ضمیری اولیای عظامدن علی سبیل البدل هر بر ولی یه عائد اولور نته کم بو تقدیر اوزره معنی
ویرلدی و بر وجه دخی ولی اولیای عظام خدادن علی الاطلاق برکسه مراد اوله و بسته و پشیمان شدك فاعلی اوله پس
بو تقدیر اوزره معنی چونکم ولی خدا موالید وآثارك ظهورندن بی حضور اولدی دست ربدن وقدرت حق جهتندن
موالیدك قبولرنی اسباب طرفندن بغلر وآثاری اسباب وآلاتدن دفع ایلر دیمك اولور مثلا آب مغرق ایکن آنی اغراق
ایلمکدن منع ایلر و نار محرق ایکن ناری احراق قیلمقدن دفع ایلر نته کم شیخ اکبر حکایه قیلورلرکه طبیعی مذهبنده
برحکیم ایله وقت شتاده بر مجلسده مقارنت واقع اولدی (قلنا یا نار کونی برداوسلاما علی ابراهیم) آیتی تلاوت اولنوب
مناسبتیله قصه ابراهیم علیه السلام ذکر اولندی ونارا کا برد وسلام قیلندی دیو حکایه اولندی درحال حکیم بوندن
بولاندی ودیدیکه محرق بالطبع اجسام قابله یی یقممق نیجه ممکندر وپس بو آیتده ناردن مراد نمرودك نار غضبی برد وسلام
ولدی دیمك اولور دیو مذهب باطله ذاهب اولیجق غیرت الهی ظهوره کلوب بکا برحالت مستولی اولوب اورتاده
منقل ایله وافر آتش وار ایدی جناب حق آنی بکا مسخر قیلوب اکا دیدمکه ایمان کتورمیسن اکر شو آتش سنی یاقمز ایسه
دیدی بلی پس انك اتی کتوروب اول آتشه قودم وآتشی اسباننه قویدم من بعد احراق ایلمدی پس اول حکیم ایمانه کلدی
(م ی) کفته نا کفته کند از فتح باب * که آزان نه سیخ سوزد نه کباب کفته کفته را تقدیرنده درو کندك فاعلی ولیدر تقدیر معنی
اول ولی کامیاب کندی یه اولان فتح بابدن دینلمشی دینلمش ایلر اول وجه اوزره که اندن نه شیش یانور نه کباب کوینور
یعنی کسیه ظلم وستم ایلمزبلکه آلت حقدرکه قدرت حق برله کمال عدالت ایلر دیمك اولور * مثنوی * از همه دلها که آن
نکته شنید) ان سخن را کرد محو وناپدید * دوکلی قلوبدن که اول ولی نکاتی اشتدیلرسه قلوبدن اول سخن وکلماتی محو
وناپدید ایتدی یعنی بونلر مصرف خواطر وجواسیس ضمایردر کما قال ابو یعقوب موسی رضی الله عنه فی حدیث النبی
علیه السلام اتقوا فراسة المؤمن فانه ینظر بنور الله فانهم جواسیس القلوب یدخلون قلوب الناس ویخرجون الخواطر
والوسواس فاذا جالستموهم فجالسوهم بالصدق والاخلاص (مثنوی) کرت برهان باید وحجت مها) بازخوان من ایه

اونتسها ﷺ اى اولوا كرسكا برهان وحجت كركسه قرأن عظيمدن من آية اونتسهايى كيرو اوقو بو سورۂ بقرده اولان آيته
اشارتدر (ما ننسخ من آية اوننسها) بو آيتك سبب نزولى بودركه يهود ومشركين ديديلركه محمد اصحابنه امر ايلديكى شيئ
نهى ايلرونهى ايلمشكن ينه امر ايلر پس حقدن كلدر بلكه تلقاء نفسندن ديدكلرنده نازل اولدى ونسخ لغتده برشيئك
صورتنى زائل اولوب برشيئ آخره تبديل اولمقدر ونسخ آيتدن مراد حكمى نفى اولوب برغير آيتك حكمى ثابت اولمقدر
ماننسخده ما شرطيۂ جازمه در وانسا من باب الافعال اونتدرمق وقلبندن برشيئ اذهاب ايتمكه ديرلر تقدير كلام
هرقنغى آيتى كه آيتلردن برنسخ ايده وزويا خود اونتديره وزنات بخير منها اول آيت منسوخه دن دخى خيرلوسن كتوريرز
اومثلها) ياخود اكا مانند نفعده وثوابده برآيت اخرى كتوريرز (الم تعلم ان الله على كل شيئ قدير) بيلزميسن يامحمد يعنى
بيلورسن تحقيقا الله تعالى جميع شيئه قادر پادشاهدر پس بو آيتك بو محله توفيق بومنوال اوزره اولوركه چون اولياء الله
وانبياى عظامدن بركسه مرتبۂ قرب فرائضه واصل اولدقده واوصاف حقله متصف اولدقده باذن الله تعالى ومتصرفه
وجميع اشياده متصرف اولوب حكملرى نافذ اوله پس قلوب خلقه باذن الله متصرف اولوب شول كسلردنكه راضى
اوله لر انلك قلبندن افكار فاسده وخبيثه يى نسخ ايدوب برينه افكار حسنه وخواطر پسنديده كتوره لر وانلردن كه
راضى اولميه لر افكار حسنه يى انلره انسا ايدوب افكار خسيسه ايراد ايده لر زيرا حق سبحانه وتعالى آيت اولده انسايى
كندى ذاتنه اسناد ايلدى وبو آيتده انسايى اوليا سنه اسناد ايلديكه باذن الله تعالى انلر دخى تذكير وانسايه قادرلردر
نته كم بو بيتله بومعنايى اثبات بيورورلر ﷺ مثنوى ﷺ آيت انسوكم ذكرى بخوان ﷺ قدرت نسيان نهادن شان بدان ﷺ
بو آيت سورۂ قد افلح ده درابتداسى بودركه (انه كان فريق من عبادى) بو آيت حضرت بلال وصهيب وسلمان رضى الله
عنهم وفقراء اصحاب رسول الله حقنده نازل اولمشدر انه ده ضمير شان ايچوندر يعنى تحقيقا شان بودركه بنم عبادمدن
بر فريق وزمرۂ سعادت رفيق واردركه (يقولون) انلر ديرلركه (ربنا) اى بزم ربمز (امنا) بز سنك وحدانيتكه تصديق
ايلدك (فاغفر لنا) پس بزى انوار ذات وصفاتكله ستر ايله (وارحمنا) وبزه رحمت ايله (وانت خير الراحمين) حال بوكه
مرحمت ايديجيلرك ارحميسن (فاتخذتموهم) پس سزانلرى اتخاذ ايلديكز (سخريا) ضم سينله وكسريله ده قرأتدر يعنى
مسخره اتخاذ ايلديكز (حتى انسوكم ذكرى) حتى سزه انلر اونتدرديلر بنم ذكرمى اهل تفسير بو معنايى اختيار ايلمشلركه
يعنى انلرك استهزاسنه اولقدر بوغل ايلديكزكه انلرك حاللرينه تقيدا يتمكز بنم ذكرمى اونتدردى اما اهل تحقيق
همان لفظندن مستفاد اولان معنايى اختيار ايدرلر يعنى سزانلرى استهزا ايلديكز انلر ده سزه بنم ذكرمى اونتدردى
بو تقديرجه انلر ده باذن الله تصرف ايلمش اولور (وكنتم منهم تضحكون) حال بوكه اى كافرلر سزانلره كولر اولديكز
(انى جزيتهم اليوم) جناب عزت يوم قيامتده ديه كه تحقيقا بن بونلره جزا ويردم الوان نعمى بوكون (بما صبروا)
سزلك اذا واستهزاكزه صبر ايلدكلرى سببيله (انهم هم الفائزون) تحقيقا همان بونلردركه فائزلردر اصناف نعمته
جائز وواصللردر انواع غنيمتزه حضرت مولانا قدس الله سره العزيز بردخى بيورورلركه اى اولياى عظام وعرفايى
تحقير وفقراى اصفيايى استهزا وتسخر ايدنلر احتراز ايليك كه انلرك غيرتى قلبكزدن نور ايمانى نزع ايدر نته كم شيخ اكبر
حضرتلرى بيورورلر من جلس مع الصوفية والعرفاء وخالفهم فى شيئ مما يحققون به نزع الله الايمان عن قلبه وصحيحنده
واردركه من اهان لى وليا فقد بارزنى بالمحاربة وبرحديثده دخى اغبر اشعث لو اقسم على الله لابره محصل مقال عرفا
وفقرايه على كل حال سوء ظندن واستهزاء وطعندن احتراز لازمدر معنى بيت انسوكم ذكرى آيت كريمه سنى اوقو
بوطائفه نك قلوبه نسيان قوملرينك قدرتنى بيل ﷺ مثنوى ﷺ چون بتذكير ونسيان قادرند ﷺ برهمه دلهاى خلقان
قاهرند ﷺ چونكه اوليا تذكير ونسيانه قادرلردر خلايقك جميعسنك كوكللرى اوزره قاهرلردر يعنى انلرك قلوبى
اوزره غالبلردر اندن تصرف ايلسه كه باذن الله قادرلردر استرلرسه برشيئى خلايقك قلبنه كتورورلر واسترلرسه برشيئى انلرك
قلبندن ازاله ايدوب آنى اونوتديررلر ﷺ مثنوى ﷺ چون بنسيان بست اوراه نظر ﷺ كار نتوان كرد ورباشد هنر ﷺ چونكه
ولى نسيان سببيله بركسنك فكر ونظرى يوليى بغليه اول كسه بركار وعمل ايلمكه قادر اولمزوا كرهنرى اولورسه ده
ﷺ مثنوى ﷺ خلتم واسخرية اهل السمو ﷺ از نبى خوانيد تاانسوكم ﷺ بو بيت مقدم اولان بيتى مفسردر خلت افعال
قلوبدندر مفعوليته تعديه ايدر مفعول اولى سخرية وثانيسى اهل السمو در وسمو عالى معناسنه در تقدير كلام اى
اهل دنيا وارباب نفس وهوا سزاهل سمو واصحاب علو يى سخريت ظن ايلديكز اسدى قرآندن اوقويك تا انسوكم
آيتنه دلك پس اوقورك كه اللهك ذكرنى سزه اونوتديررلر پس اللهك ذكرى نوربان وضياى جناندر برقلبدنكه نزع اولوب
زائل اوله نعوذ بالله اول قلب محل كفر وعصيان اولور (مثنوى صاحب دميادشاه جسمهاست ﷺ صاحب دل
شاه دلهاى شماست ﷺ شهر وكوى صاحبى جسملر پادشاهيدركه انلرك تصرف وحكومتى اجسامه در اما صاحب دل

سزلك

منزلنده اولوب بکز پادشاهیدرکه انلرك تصرفی و حکومتی قلوبه در * مثنوی * فرع دید آمد عمل بی هیچ شك * پس نباشد مردم الا مردمك * من تمام این نیارم گفت ازان * منع می آید ز صاحب مرکزان * جمیع عمل بلا شك ولا شبهة نظرك فرعیدر و بصر عملده اصل علت مستقله در پس فی الحقیقه انسان اولمز الا مردمك چشم و سائر اعضا و صورت و جسم و رسم منزله سنده در کما قال الشیخ الاکبر فسمی هذا الکون الجامع انسانا و خلیفة لانه للحق بمنزلة انسان العین من العین الذی به یکون النظر و هو المعبر عنه بالبصر پس بن بونك تمامنی دیمکه قادر دکلم یعنی بن بو انسان العین منزله سنده اولان اولیای عظامك احوالنی سویلمکه و اسرارنی کمالیله شرح ایلمکه قادر دکلم زیرا صاحب مرکز اولان انبیای عظام علیهم السلامدن منع وارد اولور که انلر مرتبهٔ ولایتدن و مقام حقیقتدن افشای راز ایتمکه راضی دکللرکه لو ظهرت الحقایق لبطلت الشرایعدر انکچون کلموا الناس علی قدر عقولهم لا علی قدر عقولکم دیو عقول و افهام ناسدن خارج کلام سویلمکدن نهی اولنمشدر * مثنوی * چون فراموشئ خلق و یادشان * با ویست و او رسد فریادشان * چونکه خلقه اونتدرمق و اکدیروب معلوم ایتدرمك اول خلیفهٔ حق اولان ولی خدا ایله در اول کامل یتشور اول خلقلك فریادنه انکچون اکا غوث اطلاق ایدرلر کما اشار ابن الفارض (شعر) وان دعیت کنت المجیب وان اکن * منادی اجابت من دعانی و لبت * مثنوی * صدهزاران نیك و بدرا آن بهی * می کند هر شب ز دلهاشان تهی صدهزاران نیك و بد افکار و خواطری اول بهتر اولان و بهای حسنه ایله اتصاف قیلان هر کیجه خلقك قلوبندن تهی و هر کون ینه پر ایلر و خلیفهٔ حقدرکه کونده بقوة الله و ارادته تصرف ایلر کما قال الشیخ یتجلی الحق لمرآة قلب الولی الکامل فتنعکس الانوار من قلبه الی العالم فیکون العالم باقیا محفوظا بوصول ذلك الفیض الیه فلا یجسر احد من العالم علی فتح الخزاین الالهیة و التصرف فیها الا باذن هذا الکامل لانه هو صاحب الاسم الاعظم ولا یخرج من الباطن الی الظاهر معنا من المعانی الا بحکمه ولا یدخل من الظاهر فی الباطن شیء من الاشیاء الا بامره وان کان یجهله احیانا عند غلبة البشریة علیه پس بو بیان تا آخرنه وارنجیه دك ولی کاملك تصرفنك شرحیدر اما سروری و شیخی باویست ضمیرنی خدایه ارجاع ایتدکاری بو معنایی عوامه تفهیم ایچوندر والله اعلم و فی الحقیقه بو تصرف ینه حضرت حقکدر و ولینك وجود مجازیسی اعتباریله دکلدر خلیفه مستخلفك عینیدر دیدکاری بو معنایه اشارتدر پس حضرت مثنوینك دأبندندرکه اکثر محلده خلیفهٔ کاملی وانك اوصافنی ذکر ایلرکن خلیفه فی الحقیقه مستخلفك عینی اولدیغی نکته‌یی اشعار ایچوندر حالا خلیفه‌نك ذکرندن مستخلفك ذکرینه انتقال ایدرلر و اکا مناسب اولان کلام سویلرلر و بو محلده دخی بویله‌درکه ولی کاملك ذکرندن و اکا مناسب اولان کلامدن خدای تعالینك تصرفنه انتقال ایلیوب بیان بیوررلر (م ی) روز دلها را ازان پر می کند * ان صدفها را پر از در می کند * کوندز کوکللری خدای تعالی اول افکاردن پر و مملو ایلر اول قلوب صدفلرنی دردن پر ایلر یعنی افکار و معانی و اسراردرلردن قلوب صدفلرنی هر کون طولو ایلر * مثنوی * آن همه اندیشهٔ پیشانها * می شناسد از هدایت جانها * اول پیشین اولان یعنی کوندزین مرور و تقدم قیلان دوکلی اندیشه‌لر الله تعالینك هدایتندن جانلری اکلرلر یعنی بعد النوم بیدار اولدیغی کبی هر کسك فکری و اندیشه‌سی ینه اکا کلور و هدایت الهیه‌دن کندی جانی فهم قیلور * مثنوی * پیشه و فرهنگ تو آید بتو * تا در اسباب بگشاید بتو * سنك صنعت و کمالك حین یقظه‌ده سکا کلور تا اسباب قپوسنی سکا فتح ایلیه یعنی سنی اول صنعت و هنرك نتیجه‌سیله مشغول ایلیه * مثنوی * پیشهٔ زرگر با آهنگر نشد * خوی این خوش خوب آن منکر نشد نوم حالنده هر کسك صنعتی و هنری لوح خاطرندن کیدر و حضرت حق آنی قوت و قدرتیله حفظ ایدر چونکه بیدار اوله سن نظر ایله زرکرك صنعتی آهنکره کتمدی بو خوش و لطیف خویلونك خویی اول منکر و بدخویه کتمدی یعنی هر کسك خویی و هنری اکر خیر و اکر شر هر نه ایسه بعد النوم ینه اکا کلسی و صاحبینی بولسی مقرردر محصل بر کسه‌نك خوی و هنری و عمل و صنعتی صباح اولدقده یا کلوب بر آخر کسیه دخی وار مز پس النوم اخ الموت فحواسنجه موت نومه بکزر و بعد الموت اولان حیات بیدارلغه بکزر کرکدرکه اول عالمك حالنی و موتی الان اولان نوم ایله بیدارلغه قیاس ایلیه‌سن نته کم بیوررلر * مثنوی * پیشها و خلقها همچون جهیز * سوی خصم آیند روز رستخیز * صنعتلر و خویلر جهاز کبی قیامت کونی خصم صاحبی جانبنه کلورلر و نه حال ایله اولدیلرسه و دنیاده نه عمل اوزره اولدیلرسه ینه اول حال اوزره بعث اولنورلر کما قال علیه السلام یبعث الناس علی ما ماتوا علیه و قال علیه السلام تموتون کما تعیشون و تحشرون کما تموتون (مثنوی) پیشها و خلقها از بعد خواب) و اپس آمد هم بخصم خود شتاب خواب نصکره صنعتلر و خویلر سرعتله کندی کرو خصم و صاحبنه کلور * مثنوی * پیشها و اندیشها در وقت صبح * هم بدانجا شد که بود آن حسن و قبح صنعتلر و فکرلر صبح وقتنده هم اول یره کتدیکه اول حسن و قبیح ایدی یعنی اکر حسن در و اکر قبح در ینه

کندی صاحبنه کیدر * مثنوی * چون کبوترهای پیك ازشهرها * سوی شهر خویش آرد بهرها * مثلا بیك کبوترلر کبی شهرلردن کندی شهری جانبنه خبرلر ونصیبلر کتورورلر نته کم بغداد وعراق جانبنده برشهردن برشهره خبر کوندرمك لازم کلسه اول شهردن مقدما برقاچ کبوتری مرسل خبر اولان کسه نك شهرنه کتورورلر اول دخی مرادن یازوب انك قنادنه بغلر اول کبوتر آنی کندی شهرنه کتورور اعمال انسانی دخی بوکه بکزر * شنیدن آن طوطی حرکت ان طوطیان ومردن ان طوطی درقفص ونوحهٔ خواجه بروی * مثنوی * چون شنید آن مرغ کان طوطی چه کرد * هم بلرزید اوفتاد وکشت سرد * چونکه بو مرغ اشتدیکه هندستانده اولان اول طوطی نه ایتدی هم بو طوطی دتردی دوشدی وصوق اولدی وکندویی میت کبی قیلدی (مثنوی) خواجه چون دیدش فتاده همچنین (برجهید وزد کله را بر زمین بازرکان چونکه طوطی یی بونك کبی دوشمش کوردی یرندن صجره دی واضطرابندن تاجنی یره اوردی * مثنوی * چون بدین رنك وبدین حالش بدید * خواجه برجست وکریبانش درید * چونکه بازرکان طوطی نی بورنکده وبوحالده کوردی خواجه غایت المندن صچرادی ویقه سن یرتدی پس حنینه باشلیوب * مثنوی * کفت ای طوطیٔ خوب وخوش حنین * این چه بودت این چرا کشتی چنین * دیدی ای خوب وخوش حنین اولان طوطی بوسکانه اولدی نیچون بویله اولدك اینچنین چرا کشتی تقدیرنه اولور * مثنوی * ای دریغا مرغ خوش آواز من * ای دریغا همدم وهمراز من * ای دریغ اولسون بنم خوش آوازلی مرغم ای دریغا بنم مصاحبم وبنم همرازم * مثنوی * ای دریغا مرغ خوش الحان من * راح روح وروضهٔ ریحان من * ای دریغا بنم خوش الحان اولان مرغم بنم روحمك شراب وراحتی وبنم ریحانمك روضه سی اولان مرغ دیدی وبوکونه نوحه وحنین ایدوب تأسف یدی بوندن مراد حیات قلبیه درکه بعض مقال وفعال سببیله اول حیات زائل اولور وطوطیٔ قلب اول حیاتسزلق قفسی ایچره مرده مشابه سنده اولور چونکم بازرکان آخرت اولان کسه طوطیٔ قلبنك حیاتنی کتمش کوره لازمدرکه بوکونه فریاد وحنین قیله وکاه اولورکه بو قلبك وحیات قلبك زوال وغیبتی عشق وفناسیله دخی اولور اول حینده عاشق نه نوحه وحنین قیلورنته کم شیخ محمد مغربی حضرتلرینك بو کلامی بو معنایه دلیل اولور (شعر) لقد کان لی قلب وقد غاب عن صدری * الی این لم اعرف ولا ربه ادری * اهل سار فی لیل من العشق ساریا * الی حضرة المذکور من عالم الذکر الا لیت شعری هل الاقیه مرة * وهل اری فی لقیاه ما ارتضی عمری * الا من رای قلبا فریدا من الوری * الا من رای قلبا وحیدا مدی الدهر * الا من رأی قلبا مصفی مطهرا * من الشك والانکار والشرك والکفر * الا من رأی قلبا عن الوهم خالیا * الا من رأی قلبا تخلی الی الفکر * الا من رأی قلبا یدور مع النهی * الا من رأی قلبا یفر عن القشر) الا من رأی ورقاء خضراء حلة) زمان الصفا غابت من الایك والوکر) وقلت له یا ذالك الکون طایع) تحجبت عن عینی وقدمت من هجر) فقال انبساطا عنك ما کنت نازحا) ولکننی عود الی البطن من ظهر (مثنوی) کر سلیمان را چنین مرغی بدی * کی خود او مشغول ان مرغان شدی * بو بیتده بعض متوهمین توهم ایلشلردرکه اکر خواجه دن مراد حضرت مولانا قدس الله سره العزیز اولورسه ویاخود عشاقدن بر آخر ولی مراد اولورسه علی کلا التقدیرین فضیلهٔ ولی علی النبی علیه السلام لازم کلور واکر خواجه عامهٔ مؤمنیندن برکسه اولورسه ده بو سؤال ینه وارد اولور پس بو بیت عقله وشرعه نه وجهله توفیق اولور پس سروری وشمعی بو توهمی دفع ایچون اکرچه بعض تأویل وتوجیه جانبنه کتمشلر اما ینه (لایسمن ولایغنی من جوع) قبیلندن اولوب شفای صدر حاصل اولمین کلمات تحریر ایتمشلردر بو بیته مناسب معنی وبو محله موافق ادا اولدرکه مطلقا عاشق کندینك معشوقی درنه ایسه سائر معاشق وملایحدن اجمل واعلی بیلور مثلا مجنونه لیلادن زیبا ورعنا بر محبوبه دخی یوغیدی وقلبی جمیع محابیب ودلبران جهاندن مستغنی وطوق ایدی مع هذا لیلی بر سیهچرده ونحیف وخوارجه قزایدی پس اکر مجنون ادعا ایلسه که بنم لیلام کبی احسن واجمل جمیع جهانده وخوبان سلطان زمانده بر محبوب یوقدر اکر اولسیدی چن سلاطین جهان عسا کرورعایا ایله مشغول اولورلردی بو سوزا کانسبتله صادقدر مع هذا اندن افضل واجمل محبوبه اولمسی لازم کلمز بلکه بو سوز کندینك لیلایه کمال عشقنی مبین اولور ومحبوبه سنك کندی نظرنده اولان مرتبه سنی اشعار قیلور کذلك عشاقدن واولیای عظامدن بری کندی معشوقنی مرغه تشبیه ایدوب علی تقدیر الفرض دیسه فرضا اکر سلیمان نبی علیه السلامك بنم معشوقم کبی مرغی اولیدی وبنم معشوقمه الفت ومحبت قیلدیغم کبی اول دخی اکا الفت ومحبت قیلیدی چن اول طیوره مشغول اولوردی دیسه بو قایلك سلیمان علیه السلام اوزره فضیلتی لازم کلمز بلکه کندینك معشوقنه اولان عشق ومحبتنی اندن نفی لازم کلور پس مرتبهٔ ثبوت عشق ومحبت مرتبه سی دکلدر علم وحکمت وعقل وتصرف مرتبه سیدر فرضا عشق انبیای عظامه دخی غلبه ایلسه خلقله انسیت وناسله الفته

مانع

مانع اولوردی پس عشاقك مرتبهٔ محبتده لسان محبتله سوز سویلدکلری عند کرام الناس معذور ومقبولدر ولوکان خارجا عن الشريعة ومتجاوزا عن الادب والطريقة زيرا كاه اولورکه افراط محبت وكرميت عاشقه ادبه رعايت ایلمکدن مانع اولور نته کم شیخ اکبر حضرتلری بو محله مناسب فتوحاتك یوز یمش سکزنجی بابنده مقام محبتده دیرکه حكى ان خطافا راود خطافة كان يحبها في قبة سليمان عليه السلام وكان سليمان عليه السلام في تلك القبة فسمعه وهو يقول لها قد بلغ منى حبك انك لوقلت لى اهدم هذه القبة على سليمان لفعلت فاستدعاه سليمان عليه السلام وقال له ما هذا الذى سمعته منك فقال يا سليمان لا تعجل على فان للمحب لسانا لا يتكلم به الا المحبون وانا احب الانثى والعشاق ما عليهم من سبيل فانهم يتكلمون بلسان المحبة لا بلسان العلم والعقل فضحك سليمان عليه السلام ورحمه ولم يعاقبه كذلك المحب لله لا يؤاخذ فان الحب مزيل للعقل ولا يؤاخذ الله الا العقلاء لا المحبين المعذورين (مثنوى)

ای دریغا مرغ کارزان یافتم * زود روی ازروی او برتافتم * ای دریغا شول مرغیکه اوچوز بولدم اتك یوزندن على الفور یوز چوردم یعنی اندن جدا اولدم پس زبانك زیان اولسنك واندن صدور ایدن اکثر کلماتك ضرر قیلسنك بیانتسه شروع ایدوب بیورررلر * مثنوى * ای زبان تو بس زیانی مر مرا * چون توپی کویا چکویم مر ترا * خواجه کندینك زبانته لوم ایدوب دیدی ای زبان سن بکا چوق زیانسن چونکه سویلیجی سنسن بن سکا نه سویلیم که بو قدر مضرته سبب اولورسن وسکوت ایتیوب نه تکلم قیلورسن * مثنوى * ای زبان هم آتش وهم خرمنی * چند این آتش درین خرمن زنی * ای زبان فی المثل هم آتش سن وهم خرمنسن زبانك خرمن اولسی کلمات طیبه که سبب خرمن حسنات اندر آنی تکلم ایلسندن عبارتدر وآتش اولسی کلمات فاسده که محرق خرمن طاعاتدر آنی سویلسندن کنایتدر بو آتشی بو خرمنه نیچه براورسن یعنی مفسد طاعات حسنات اولان کلماتی نیچه برسویلرسن * مثنوى * در نهان جان ازتو افغان میکند * کرچه هرچه کوییش آن میکند * ای زبان جان نهانده سندن فغان ایلر اکرچه جان هرنه دیرسك آنی ایلر بو مصرع زباندن صادر اولان کلام امر الهی ونهی ربانی اولدیغنه کورمدرکه هر تکلم زبان امر الهی ونهی ربانی مفهومنی جانه تکلیف ایلسه جان اکا مخالفت ایده میوب بو جهتدن هرنه دیرسه آنی ایلر * مثنوى * ای زبان هم کنج بی پایان تویی * ای زبان هم رنج بی درمان تویی * ای زبان هم بی پایان کنج سنسن یعنی بی پایان اولان خزاین علوم واسرارك کشف وفتحنه مفتاح سنسن وکنج بی پایان ثواب حسناته دخی وسیله سنسن ای زبان هم علاج ودرمانسز رنج سنسن سلامت سنك سکوتکده در ولهذا قال على كرم الله وجهه ما سلامة الانسان الا فى حفظ اللسان وبلای بی درمانك نطق لسانه موكل اولسنه حضرت على كرم الله وجهه ورضى الله عنهك بو کلامی دخی دلالت ایلرکه البلاء موکل بالمنطق بیورمشدر وفى الحقيقه اللسان صغير الجرم وكثير الجرم قولنك فحواسنجه لسان اکرچه بر کوشت پاره در ولیکن آنك یاره سی اوکلمز ودرمان پذیر اولمز بر یاره در کما قال الشاعر (شعر) جراحات السنان لها التيام * ولا يلتام ماجرح اللسان * مثنوى * هم صفیر وخدعهٔ مرغان تویی * هم انیس وحشت هجران تویی * ای زبان قوشلرك هم صفیری وهم خدعه سی سنسن یعنی طیور ارواح انسانی الدایجی واناری کندیلرین لسانی اوزره سوزسویلیجی وانلری بو اسلوبه صید وقید ایلیجی سنسن هم هجران ووحشت صاحبنك انیسی سنسن وحشتده مضاف مقدر اولور یعنی مطلقا صاحب وحشت وفرقت اولان کسه لرسندن صدور ایلین کلمات سبب انس اولور * مثنوى * چند امانم میدهی ای بی امان * ای توزه کرده بکین من کمان * ای امانسز لسان بکا نه قدر امان ویررسن یعنی بکا چوق زمان امان ویرمزسن ای سن بنم کینمه وقصدمه یایی کرشلش سن یعنی سهام کلا مکلسه بنی مجروح ایتمکه قصد ایلش سن * مثنوى * تك بپرانیدهٔ مرغ مرا * درچرا کاه ستم کم کن چرا * ای زبان شمدی بنم مرغمی اوچورمش سن ظلم چرا کاهنده ازاوتله یعنی ظلم محلندن حظ المه وظلمه وستمه متعلق سوز سویله * مثنوى * یا جواب من بده یاداد ده * یا مرا ز اسباب شادی یاد ده * یا بکا جواب سویله که سکا علاج ندر یا خود داد ویر یعنی انصافه کلوب عدالت ایله که سکا منهاج بودر یاخود بکا اسباب فرحدن یاد ویر یعنی مسرت وشادیلکك سببلرین ذکر ایله تا اکا تشبث ایدوب شاد وفرحناك اولم پس لسانه خطاب ایلدکدنصکره نه نوحه یه شروع ایدوب دیر * مثنوى * ای دریغا صبح ظلمت سوز من * ای دریغا نور صبح افروز من * ای دریغ اولسون بنم ظلمت یاقیجی ومحو ایدیجی صبحم ای دریغا بنم روزی منور ایدیجی صبحم بعض نسخه ده نور صبح افروز من واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره صباح شعله لندیریجی وصبحه ضیالویریجی نوردم دیمك اولور وکندی طوطیسنی استعارهٔ تمثیلیه طریقی اوزره صبحه ونوره تمثیل قیلمش اولور یعنی ای حیف ودریغ اولسون بنم ظلمت غم والممی ازاله ایدیجی وشادیلك صبحنی منور قلیجی مرغم سن بکا صبح ظلمت سوز وروز دلفروز کبی ایدك کتدلك دیمك اولور * مثنوى * ای دریغا مرغ خوش پرواز من * زانتها پریده تا آغاز من * ای دریغ اولسون بنم بلند

وخوش پرواز مرغم زانتها پریده تا آغازمن انتهادن تا بنم آغازمه پروازایلمش مرغم بونده مرغدن مراد تاجر طریقت اولنلك قوت روحانیه سی اولور وانتهادن آغازه پران اولمسی مرتبهٔ بشریتدن مبدأ اولکه مراداندن مرتبهٔ احدیت ویاخود مرتبهٔ اعیان ثابته در اول جانبه عروج وترقی قیلمسی اولور مرتبهٔ بشریت انسانك روحنه مبدأ اولدن سیر نزولی ایلدکده انتها واقع اولمشدر چونکم روح آغازدن سیر نزولی ایدوب بشریته کلوب سیر نزولیسی نهایت بولور بوندنصکره ینه تا مبدأ آغازه سیر عروجیله ترقی قیلوب حتی واروب اول ابرلدیغی مرتبه یی بولور * بیت * همه زآغاز سوی آخر اند * من از آخر بیایم سوی آغاز * دین قائلك قولی دخی بو معنایه اشارت اولور بو معنی دخی جائز اولور که انتهادن مراد وآغازدن مراد سلوکده اولان نهایت وبدایت اوله اکثر مکملانك روحی نهایت مرتبه یه وصولدنصکره تکمیل طالبین ایچون بدایت مراتب سلوکه سیر عن الله ایتمکله نزول ایدرلر پس انتهادن آغازه پرواز ایلمك بووجهله اولور نتهکم جنید حضرتلرندن برکسه من نهایته دونهایتدن سؤال ایلدی قال الرجوع الی البدایة دیوا کا جواب ویردی بو کلام بوذ کراولنان معنایی مؤید اولور * مثنوی * عاشق رنجست نادان تا ابد * خیز لا اقسم بخوان تا فی کبد * از کبد فارغ بدم باروی تو * وز زبد صافی شدم در جوی تو * بو بیتك ماقبلنه مناسبتی بو وجهله ممکن اولور معنی بویله دیمکدر که عاشق رنجه در بوذ کراولنان حالدن نادان اولوب کار دنیا وفیهایه دانا اولان کسه تا ابده دك اکر شاهد استرسك قالق لا اقسم یی اوقو تا فی کبده دك (لا أقسم بهذا البلد) بعض مفسر لا یی زائد طوتمشلر تقدیر کلام بن قسم ایدرم شو مکه شهرنه وزایدد کل دینلر بویله معنی ویررلر که بن قسم ایتمزم بو مکه شهرنه یا محمد (وانت حل بهذا البلد) حال بوکه سن بو مکه شهرنه حلول ایده سن پس قسم سنك ذاتکه لایقدر ولا زائد اولیجق معنی بن قسم ایدرم شو مکه شهرنه سن حلول ایلدیکك حالده زیرا اشرف المکان بالمکیندر اول شهره قسم سنك شانکی مشعردر اکر سن اولمسك اکا قسم ایتمزدم دیمك اولور بعضلر حلی حلال معناسنه المشلر بو تقدیرجه بن شو بلده یه قسم ایدرم که سکا نتهکم حلالدر کفارله قتال ایلمك بو شهرده وسندن غیری بر احده حلال اولمدی نتهکم عام فتحده کفارله برساعت قتال ایلمك حلال اولدی یاخود معنی بن قسم ایدرم شو شهره که سن حلال سن کفاره یعنی صیدده تعرضلرینی حلال ایلدکلری کبی سکا دخی تعرضی حلال مرتبه سنه ایرکوردیلر (ووالد وما ولد) والددن مراد حضرت آدم علیه السلام اوله که ابو الاشباحدر ویا حضرت پیغمبر علیه السلام اوله که ابو الارواحدر یعنی آدم علیه السلام حقیچون دخی اولادی حقیچون (لقد خلقنا الانسان فی کبد) جواب قسمدر تحقیقا بز خلق ایلدك انسانی رنجده وتعبده پس تعب اول مشقت رحم ورنج آخر مضایقهٔ موتدر وقس بینهما لاجرم اکثر ناس غم دنیا ایله مغموم والم ماسوا ایله محزونلردر خدمت مشایخ قیلمزلر وقدر عرفانی بیلمزلر که مضایقهٔ جهاندن خلاص اوله لر بن ایسم کبد ورنجدن فارغ اولدم سنك روی شریفك مشاهده سیله رنج وکبددن فارغ اولق علی طریق الکنایة دانالو عارف اولمغی مستلزم اولور وزبد نمدن ووسخ المدن صافی اولدم ای محبوب سنك جوی عشق ومحبتکده پس بر سؤال وارد اولور که اول کبددن فارغ اولدم وزبددن صافی اولدم دیدکدنصکره بو دریغ وتحیفلر ندر دیمکدر پس بو سؤاله جواب طریقیله بو بیتی ادا بیوررلر که مثنوی * این دریغاها خیال دیدنست * وز وجود نقد خود ببریدنست) بو ای دریغ دیمکلر وتحیف بیکلر ملاحظهٔ محبوب ودیدن روی مقصوددندر بو دیدن ومشاهده کردن ایسه سالك کندی نقد اولان وجودندن منقطع اولقدر پس طوطئ وجودك فنا وفوانی ایچون اکرچه ظاهرا دریغ قیلمقلقدر اما باطنا خیال دیدن یارله مسرور اولمقدر اویله اولیجق بو کار باز کونه صورتا دریغ جسددر طوطئ وجود موهومینك فوتنه وباطنا مسرتدر معشوق حقیقینك وصلتنه فافهم * مثنوی * غیرت حق بود وباحق چاره نیست * کو دلی کز حکم حق صد پاره نیست * بو مرغ خوشك اولمسی وفوت اولمسی حق تعالینك غیرتی ایدی وحکم حقه چاره یوقدر قنی بر کوکل که حق تعالینك حکمنده یوز پاره دکلدر پس غیرت فی الحقیقه نه ایدیکنی بو بیتله بیان ایلمکه شروع بیوررلر (مثنوی) غیرت آن باشد که او غیر همه ست * آنك افزون از بیان ودمدمه ست * غیرت اول اولور که اول خداد وکلی اشیانك غیریدر پس ماسوا حکمنده اولنه غیرت طوتر اول خدا که بیاندن ودمدمه دن یعنی نطقدن وصوتدن فزون وتوصیف وتفصیلدن برتردر (م ی) ای دریغا اشك من دریا بدی * تا نثار دلبر زیبا بدی * ای دریغ بنم کوزم یاشی دریا اولیدی تا زیبا اولان دلبرك نثاری اولیدی (مثنوی) طوطئ من مرغ زیرکسار من * ترجمان فکرت واسرار من * بنم طوطم بنم زیرك خوی اولو مرغم سار بونده خوی معناسنه دربنم فکرت واسرارمك ترجمانی جواب بو بیتدن حاصل اولور (مثنوی) هرچه روزی داد ونادادآیدم * او زاول کفته تا یادآیدم * اول طوطی یی توصیف وکمال انسیتی تعریفدرکه اندن مراد روح انسانی وجود تنهانیدر دیرکه اول طوطی بر مرغ ایدیکه هر نسنه یی اکا رزق ورروزی ویرویاویرمه بکا کلوردی

ونادادودادبكامونس ايدى كمال انسيتندن وعدم مفارقتندن كنايه دريعنى روح انسانى كرك نصيبين ورزقني ويروب كركسه
ويرمه تاموت اضطرارى وياخودموت اختيارى زمانته دك انسانه كلمكدن ومونس اولمقدن خالى اولمز وموت كلدكده
اكرچه روح اضافى اولمز وليكن روح حيوانيه وجسد انسانيه مونس ويار اولمز دادوناد آيدم دادم ونادادم آيدمرا
تقديرنده دراول طوطى اول كفته دن تابنم يادمه كاوركه اول كفته دن مراد الست بربكم قالوابلى دريعنى بمله ازلى
آشنادر (مثنوى) طوطئ كايد زوحى آوازاو * پيش ازآغاز وجود آغازاو) برطوطى دركه انك اوازى وحيدن كلور واول
سويلمز الا وحى الهيله سويلر انك آغازو ابتداسى وجود خارجينك ابتداسندن مقدمدركه حق تعالى ارواحى اجساددن
ايكى بوزبيك بيل مقدم خلق ايلمشدركما قال عليه السلام ان الله خلق الارواح قبل الاجساد بالفى مائة عام * مثنوى *
اندرون تست آن طوطى نهان * عكس اورا ديده تو براين وآن) اول طوطى سنك درونكده باطن ونهاندركه سنك نفس
ناطقكدر بونك اوزره سن آنك عكس واثرنى كورمشسن يعنى بوشيئك واوشيئك ظاهرنده كورديكك اول روحك
عكس واثريدر سن انجق انك عكس واثرنى كوررسن ذاتندن غافلسن (ى م) مى بردشاديت راتوشاد ازاو) مى پذيرى
ظلم راچون دادازاو * اول روح سنك سروركى وشادلككى سندن ايلتورمع هذا سن اندن بنه شادسن ظلمى اندن
عدل واحسان كبى قبول ايلرسن يعنى هربار كه سنك نفسكك حظنى ونفس ناطقك جسمكه متعلق سرورى
كوندرسه سن اندن بنه شاد اولورسن واوسنك نفسكك حظنى ازاله ايلمكه سكا ظلم ايلسه سن آنك بوستمنى عدل
كبى قبول ايدرسن (مثنوى) اى كه جان از بهرتن مى سوختى * سوختى جان راوتن افروختى) اى شول اهل نفسكه جانك
تنك ايچون ياقدك على خلاف اهل المحبة وروح روانكى ضايع وتلف قيلدك وتنكى افروخته ايدوب مترين ومتجسم اولدك
(مثنوى) سوختم من سوخته خواهد كسى * تازمن آتش زند اندر خسى * سوخته چون قابل آتش بود * سوخته
بستان كه آتش كش بود * بن ياندم على عكس اهل النفس والصور سوخته استرمى بركسه كه تابنم كانون قلبمدن آتش
عشق ومحبتى اقتباس ايدوب خس بشريته وهوا وهوس نفسانيته اوره سوخته يعنى قاوچونكم قابل واخذ آتش
اولور اوليله اولمجق سوخته بى آل كه آتش كش اولور ونار محبت وشرارهٔ عشقى جذب قيلور يعنى نايخته وخام اولندن
وكانون درونى بى نار قلاندن حذر ايله وانلردن كذر ايله كه برودت وفسرده لكلرى سكا سرايت ايتميه ديعك اولور پس
خواجه بنه نوحه وحنينه باشليوب دير (مثنوى) اى دريغا اى دريغا اى دريغ * كانچنان ماهى نهان شد زير ميغ
اى دريغ اولسون اى دريغ اولسونكه انچلين برماه بلوت آلتنه نهان اولدى بودخى تاجر طريقت اولنك
حيات قلبنه وقوت روحانيه سنك فوتنه تحسر وتأسف ايلمكدن عبارت اولور (مثوى) چون زنم دم كاتش دل
تيزشد * شير هجر آشفته وخونريزشد * بن نيجه دم اوره يم كه كوكلم آتشى تيز وزياده اولدى هجران وفراق شير آشفته
وخونريز اولدى چونكم هجران شيرى بركسه نك اوزرينه غلبه ايديجى وانك قاننى دوكيجى اوله سوزسويلمكه وحال
درونك نقل ايلمكه طاقتى قالمزپس بطريق استعارهٔ تخييليه هجرانى برشخص تندومسته تمثيل بيوروب تفهيم
ايچون بويتى مثل موقعنده ايراد ايدرلر * مثنوى * آنكه اوهشيار خود تندست ومست * چون بود او چون قدح كيرد
بدست) مثلا اول كسه كه هشيار اولديغى حينده تندومستدر چونكم النده قدح طوته وشراب نوش ايده اوليله كسنه
نه كونه اولور پس عشق وفراقى بوكه كوره قياس ايله كه عقل مرتبه سنده ايكن وعقله حكمنى ومقتضاسنى انفاذ
واجرا ايلديكى وقتده بيله بر تندومست كسنه كيبدر چونكم عقلى ازاله ايده وجوش وخروشه كاوب عاشقك وجودنه
غلبه ايده اول حينده نيجه اولمق كرك فهم ايله * مثنوى * شير مستى كز صفت بيرون بود * از بسيط مرغزار افزون بود *
مثلا برمست ارسلانكه صفتدن خارج اوله ودائرهٔ عقل وادراكدن بيرون اوله مرغزارك بسيطندن انك مستلكى
زياده اولور زيرا مرغزار مستلكى تحريك وتهييج ايديجيدر پس مست ارسلان كبى اولان عشق وشوقكه دائرهٔ توصيف
وتعريفدن بيروندر چون مرغزار قلب عاشقه قدم قوسه وانك قلبنك رونق وزينتنى كورسه انك مستلكى دخى زياده
اولور پس حضرت خداوند كارشير مستك بسيط مرغزاره كلدكده مستلكى افزون اولسندن كندى جنابلرينك
مرغزار حقيقته اروب حضرت محبوب حقيقتله اولان معامله ومكالمه سنك بيانته شروع ايدوب بيوررلر
* مثنوى * قافيه انديشم ودلدار من * كويدم منديش جز ديدار من * بن نظم كلام ايچون قافيه ورديف انديشه
ايلرم وبنم دلدارم بكا دير كه بنم ديدار شريفمدن غير يسنى فكر ايلمه * مثنوى * خوش نشين اى قافيه انديش من *
قافيه دولت تويى در پيش من * اى بنم قافيه فكر ايديجى عاشقم خوش وآسوده اوتور بنم قتمده دولت قافيه سى سنسن
يعنى دولت وسعادتك نظير ومثلى بنم قتمده سنسن پس قافيه وشعره حاجت يوقدر بوندن مراد شعرلك وقافيه نك تفكرى
حضرت الهيده مذموم اولمسنى اشعار ايلر وفى الحقيقه اول مرتبه ده قافيه انديشلك مذمومدركه ادب حضرت

الهی (مازاغ البصر وما طغی) آیتنك فحواسنجه محبوب حقیقیدن غیری یه بصر بصیرت میل وتجاوز ایلمكدر نته كم
اوچنجی جلدده طلب الدلیل عند حضور المدلول قبیح بیاننده بو معنایه اشارت بیورمشلردر و بو معنایه متعلق اولان
كلمات انده تفصیل اولنمشدر اما حضرت الهیه دن قطع نظر سائر مرتبه ده اولدقلری حالده نظم وقافیه وشعر مقبول
ومندوبدر * مثنوی * حرف چه بود تا تو اندیشی ازان * حرف چه بود خار دیوار رزان * حرف وصوت نه شیدر كه تا سن
اندن اندیشه قیله سن حرف فی المثل نه در باغلر دیوارینك خاریدر یعنی حدایق معانی ورياض معارفك دیواری اوزره
خار مشابه سندندر * مثنوی * حرف وصوت وگفت را برهم زنم * تا كه بی این هر سه با تو دم زنم * پس حرف وصوت
وگفتی بری برینه اوروروم یعنی محبوب حقیقی حضرت مولانا قدس الله سره العزیزه دیر كه حرف وصوتی رفع ایلمكله
بو مرتبه ده بونلرك حكمی یوقدر تا كه بو اوچیسز مرتبهٔ وحدتده سنكله دم اوروروم وسكا سر سكوا اولوروم اول سر
بودركه بو مثللره آنی بیان بیوررلر * مثنوی * آن دمی كز آدمش كردم نهان * با تو گویم ای تو اسرار جهان * آن دمی را
كه نگفتم با خلیل * وآن غمی را كه نداند جبریل * آن دمی كز وی مسیحا دم نزد * حق زغیرت نیز بی ما هم نزد * اول
بر دمیكه آنی آدمدن نهان ایلدم واندن كتم قیلدم سكا سویلرم ای سن جهانك اسراری سن ومجموعهٔ عالم وكون
جامعسن اول دمیكه خلیلم ابراهیمه دیمدم سكا دیرم واول برغمی كه جبرائیل علیه السلام بیلمز سكا بیلدیرم واول
بردمدركه حضرت عیسی علیه السلام اندن دم اورمدی وخبر ویرمدی حق تعالی كمال غیرتندن بزسز دخی هم
اندن دم اورمدی بو كلمات لطیفه وبو ابیات شریفه نك الفاظندن معنایه واقف وحقیقتنه عارف اولین كسه بونی فهم
ایلركه حضرت مولانا قدس الله سره العزیز انبیادن افضل اوله مع هذا بویله دكلدر ومراد شریفلری دخی تفضل علی
الانبیا دكلدر بلكه بو محلده اوچ وجه مراد اولنور واوچ كونه معنایه اشارت قیلنور كه هر بری برهان قاطعدركه
كسه اكا لا دعز اولا وارث كامل محمدی اول حضرته متابعت تامه ایله انك حقیقتنه مظهر مرآت اولوب مقابله قیلدقده
علی طریق الابدار یعنی كنور القمر یستفاد من الشمس انوار شمس حقیقت محمدی بدر كامل وارث نبویده متجلی اولدقده
اول كامل كندی عصرنده اول كندنده علی طریق الوراثه ظهوره كلان مرتبهٔ محمدیه نك ترجمانی اولور وا كا مناسب
ادا قیلور كه بو مرتبه قطب اعظم وغوث اكبر اولان كبارك مرتبه لریدر وحقیقت محمدیه دن ترجمان اولمق طریقیله سوز
سویلمش اولیا چوقدر جمله دن اكبر مشایخدن شیخ اكبر وابن فارض دركه اكثر كلاملری ترجمانیت اوزره در لاسیما
تائیهٔ ابن فارض كه اكثر محلنده مترجم حقیقت محمدی اولمشدر جمله دن بری بو بیتدركه بیوررلر * شعر * وانی وان
كنت ابن آدم صورة (وانی فیه معنی شاهد بابوة * پس حضرت خداوندكاردخی بو گفتار پر اسراری ترجمان
مرتبهٔ محمدی اولدیغی اعتباریله ادا بیورمشلردر حضرت محمدك نام شریفنی ذكرا تمدكاری دخی بو معنایه دلالت ایدر
زیرا آن دمی كز وی محمد دم نزد دیسه لردی ویا بو كه ماننده كلام ایلسه لردی توفیق مشكل اولوردی وثانیا معنی بودركه
دمدن مراد نفس رحمانیدر ونفس رحمانی اصطلاحات عرفاء ربانیه ده شول ظهورات الهیه یه اطلاق ایدرلركه مثل نفس
الانسانی عالم بطوندن خروج وظهوری اقتضا ایدوب تعینات ممكنه صورتنده ظهوره كلمش ومتجلیه اولمشدر پس اگر
نظر حقیقتله بو كائناته نظر قیلسك جمیع موجوداتی اسما وصفات الهیه دن بر اسم وبر صفته مظهر كورورسن وهر
بر صفتك مظهرینی بر آخر مظهره مغایر بولورسن پس هر سرده بر نوع سر وهر سینه ده بر كونه بر واردر قطره یه
ویردیكی تسلی یی بحر زخاره ویرمدی وذره یه قیلدیغی تجلی یی شمس نوره قیلمدی پس شان الهی بودركه ایكی اینه یه
بر صورتله نمایان اولمز وبر صورتله ایكی كره بر اسلوب اوزره تجلی قیلمز كما قال ابو طالب المكی ان الله لا یتجلی لصورة مرتین
ولا لصورتین مرة واحدة پس بو مقدمه معلوم اولدیسه بو تقدیرا اوزره معنی دیمك اولوركه اول نفس وظهوریكه آدمدن
نهان ایلدم ای مولانا سكا سویلدم وسكا ایلدیكم ظهوری خلیله ایلمزم وبو غمكه سن چكرسن آنی جبرائیل علیه السلام
بیلمز وبونی اكا سویلمزم وبو نفس ظهوردركه مسیحا بو كونه ظهوردن دم اورمدی پس نفس الامرده نظر اولنسه ظهور
مولانا قدس الله سره العزیز ظهور آدم كبی دكلدر واول ظهوركه حضرت مولانا قدس الله سره العزیزده عیان اولدی
حضرت ابراهیم علیه السلامده بعینه ظهور ایدن اول صفت واول حالت دكلدر وفی الحقیقه جبرائیل علیه السلام
مولانایه مخصوص اولان غمی بیلمز وحضرت عیسی علیه السلام مولاناده اولان ظهوردن دم اورمدی ودخی اورمز
مع هذا حضرت مولانانه قدس الله سره العزیز انبیادن افضل اولمق لازم كلمز وحق تعالی غیرتندن بزسز دخی دم
اورمدی دیمك معناسی حق بزسز ظهوره كلمدی دیمكدر زیرا آنك ظهوری بزمله ویزم وجودمز انكله در مغربینك
(بیت) ظهور تو بمنست ووجود من از تو * ولست تظهر لولای لم اكن لولاك) دیدیكی بو معنایی مؤیددر حضرت شیخك
شعر * فلولاه ولولانا * لما كان الذی كانا * قولی بو فحوایه مصدق اولور فافهم وثالثا بر معنی دخی بودركه جناب

حقی

حق جل وعلا بعض قوللرينه برحالت وبرخصلت ويرركه انبيا عليهم السلام وشهدا اكا غبطه ورشك ايدرلر (كما روى عن ابى مالك الاشعرى قال كنت عند النبي عليه السلام اذ قال ان لله عبادا ليسوا بانبياء ولا شهداء ولكن يغبطهم النبيون والشهداء بقربهم ومقعدهم من الله) پس بو غبطه ورشكى مستلزم اولان مرتبه مقعد انبيا عليهم السلامده اولمغى اقتضا ايدرتا كم رشك انبيا عليهم السلام وشهدا اصح اوله مع هذا بنه بونلرك انبيا عليهم السلام اوزره فاضل اولمسى لازم كلمز والله اعلم (مثنوى) ما چه باشد در لغت اثبات ونفى * من نه اثباتم منم بى ذات ونفى * ما لفظنده ندر اثبات ونفى ماينده مشترك برحروفدر اثبات اولديغنه مثال ما الانسان ديديكك كبى نفى اولديغنه مثال ما زيد بموجود كه ما كبى وزبان فارسيده دخى ما جماعت متكلميندن عبارتدر يعنى نحن كه على حده هر برينك انانيتنه اشارتدر والحاصل ما لفظنده اثبات ونفى معناسى بولنديغى كبى ما لفظى قابل اولان انسانده دخى بلكه جميع اشياده اثبات ونفى معناسى حاصل وموجوددر مثلا وجود مجازى وتعين صوريسى اعتباريله مثبتدر ووجود حقيقى يه نسبت اولنسه منفيدر پس سالك اثبات مجازيسن ووجود موهوميسن عشق الهى ايله نفى قيلوب عدميت اصليه سنه واصل اولسه بن اثباتدكلم بن ذاتسز نفى مطلقم ديسه صحيح اولور بو نفى وجود قيلان ولى حق زغيرت نيز بى ماهم نزد يوانانيت موهومه سندن تعبير وتعين منفيه سندن تقرير قيلمسى حقدن ما عدا مستقلا بر وجود آخر اولديغى اعتباريله دكلدر بلكه وجود مجازى ووهميسى اعتباريله دركه بعد ظهور الوحدة المطلقه اول وجود موهومى برامر اعتباريدر بو مرتبه ده سن من نه اثباتم منم بى ذات ونفى ديمكك صحيحدر پس بو مقدمه اوزره ما قبلنده اولان ابيات شريفه نك معناسنى دخى تفكر ايله كه متكلم ومخاطب كيمدر چونكه عاشق اوست تو خاموش باش ديملرى دخى وحدت مطلقه نك غلبه سى اعتباريله در پس حضرت مولانا قدس الله سره العزيز بقا فناده بولنديغنه ووجودترك وجودله حاصل قيلنديغنه اشارت ايدوب بيورورلر (مثنوى) من كسى در نا كسى در يافتم * پس كسى در نا كسى در يافتم * بن كسلكى نا كسلكده بولدم پس كسلكى نا كسلكده صرف وفدا ايلدم پس باء عربيله اولمق دخى جائزدر يعنى چوق كسلكى نا كسلكده اويناتدم ديمك اولور (مثنوى) جمله شاهان بندهٔ بنده خودند * جمله خلقان مردهٔ مرده خودند) مراد بقاى فناده ووجودى ترك وجود ايلكده بولدم واهذا وجود تعيينى بى وجود اولقده وترك تعين قيلمقده بذل وفدا ايلدم ديمك اولور جميع شاهلر كندى بنده سنك يعنى شاهلر دخى كندى بنده لرينه من وجه خدمت قيلمقدن وملتفت اولمقدن خالى دكللردر بو جهتدن بنده لرينك بنده لرى اولورلر جميع خلقلر كندى مرده سنك مرده سيدر بوندن مراد جمله خلايق كندى طريقى حينده جان ودل بذل ايلين كسيه جان ودل ويريجيدر وكاليله كندى عاشقنه هر كس عاشق اولجيدر ديمك اولور پس معشوق حقيقى يى دخى بويله بيل هر شول كمسه كه اكا زياده مشتاقدر اول پادشاه اكا دخى زياده مشتاقدر (كما قال فى الحديث القدسى الا طال شوق الابرار الى لقائى وانا اشد اليهم شوقا) هر شول كمسه كه انكيچون نقد بنده لك ايلرسه اول پادشاه دخى من كان لله كان الله له فحواسنجه انكيچون اولوروا كا تقرب وانسيت قيلورو انك جميع حوايج ولوازمنى اداقيلور پس بو معنى جانب شاه حقيقيدن عبدك بنده لكنه مكافات اولور (مثنوى) جمله شاهان پست پست خويش را * جمله خلقان مست مست خويش را * جميع شاهلر كندى پستنك پستيدر جميع خلقلر كندى مستنك مستيدر يعنى جميع خلايق كندى يه طالب وعاشق اولنه طالب وعاشق اولمق وكندينك مستى اولنه مست اولمق واندن لذت بولمق ظاهر وپيدا اولمشدر حتى حضرت خالق بيچون (من تقرب الى شبرا تقربت اليه باعا ومن تقرب الى باعا تقربت اليه ذراعا) حديثنك فحواسى اوزره بر بنده سى اول حضرته تذلل وعبوديتله تقرب ايلسه اول حضرت مرتبهٔ عزتدن رحمت ورأفتله تنزل ايدوب اول بنده يه زياده تقرب ايليه بو معنايى تفهيم ايچون بو بيتى مثل موقعنده ايراد ايدوب بيورورلر (م ى) مى شود صيادم غان را شكار * تا كند ناكاه ايشان را شكار * مثلا صياد قوشلره شكار اولور تا ناكاه انلرى شكار ايده پس اول حينده صياد كندى صيدا يچون خدمت قيلمش اولور وصيدينه صيد اولمش اولور چونكم اول مرغى صيد ايليه پس انك صيدى دخى اكا بنده وخدمتكار اولور * مثنوى * بى دلانرا دلبران خسته بجان * جمله معشوقان شكار عاشقان * بى دل اولان عاشقلرى دلبرلر جان ودل ايله استمشلر وطالب اولمشلردر جميع معشوقلر عاشقلرك شكاريدر اول جهتدنكه انك عزتى وشرفى ومحبوبيتى عاشقك عشقيله ظهوره كلور پس هر معشوقك حقيقتى كندى عاشقنه وطالبنه صيد وشكار اولمش اولورا كرچه صورتا اندن اعراض ايلرسه ده * مثنوى * هر كه عاشق ديدكش معشوق دان * كو بنسبت هست هم اين وهم آن * هر كيكه سن آنى عاشق كوردك معنا آنى معشوق بيل زيرا اول عاشق نسبتله هم بودر وهم اودر يعنى معشوق محبت قيلديغى جهتدن عاشقدر ومعشوقى اكا محبت قيلديغى جهتدن معشوقدر مثلا يحبهم ويحبونه آيتندن منفهم اولان بودركه الله تعالى بونلرى سور وبونلر دخى اللهى سور ديمكدر پس محب من وجه محب ومن وجه

محبوب اولور وعاشقيت ومعشوقيت ايكى جانبده بيله موجود اولور (مثنوى) تشنكان كر آب جويند از جهان * آب
جويد هم بعالم تشنكان * مثلا تشنه اكر جهاندن آب طلب ايلرسه آب هم عالمده تشنه لرى استر زيرا آبك قدر وشرفى
تشنه ايله معلوم اولور اكر تشنه اولمسه ايدى آبك شرفيتى ظهوره كلمزدى بو محله مناسب اولان تفصيل وتحقيق جلد
ثالثك اواخرنه قريب ملاقات ان عاشق با صدر جهان سرخنده مسطور ومذكور اولمشدر فليطلب فيه * مثنوى
چونكه عاشق اوست تو خاموش باش * او چو كوشت مى كشد تو كوش باش * چونكم عاشق طالب فى الحقيقه اودر سن
ايسم اول او چونكه سنك قولغكى چكه سن قولنى اول قولاغى چكمكدن مراد كلامى استماع ايچون تنبيه وايقاظ
ايلمكدن كنايه در يعنى اى عاشق چونكم اول معشوق حقيقى سكا كندى كلامنى استماع ايلمكدن اوترى تنبيه ايليه
سكا لايق اولان اولدر كه سن كوش اوله سن همان انك كلامنى استماع قيله سنكه اول سنك كنديه عاشق اولما كدر
وكنديدن وحدتك سوزى ومرتبهٔ احديتك سرى وكلامى بر سيل تند وتيزه بكزر كه ضعيف الذهن اولان طالبلرك
اودية قلوبنه اكر كذر ايلرسه انلرك قلوبنى وافهامنى ويران ايلمك مقرر اولديسه كندى وجود شريفلرينه
على طريق التجريد خطاب ايدوب بو وحدت آميز اولان كلماتك بند اولمسنه ومستور قالمسنه امر ايدوب بيوررلر
* مثنوى * بند كن چون سيل سيلانى كند * ورنه رسوايى وويرانى كند * اى مولانا بند ايله چونكم سيل سيلانلق
وجريانلق ايليه يعنى وحدته وحقيقته متعلق اولان سوزلسانكدن جريان ايلسون واكر بند ايلمزسك اول سيل رسوايلق
وخرابلق ايلر اكثر ضعيف الفهم اولان عاقللرك عقلنى وادراكنى خراب ايلر اما بو تحذير مبتدى اولانه وعاشق اولميوب
مرتبهٔ غفلده قلانه كوره در * مثنوى * من چه غم دارم كه ويرانى بود * زير ويران كنج سلطانى بود * بن نه غم طوترمكه
عشق الهيدن بكا ويرانلق اوله زيرا ويران وخرابه التنده سلطانه منسوب كنج اولور * مثنوى * غرق حق خواهد كه
باشد غرق تر * همچو موج بحر جان زير وزبر * حق تعالينك عشقنه ومشاهده سنه غريق اولان دخى زياده مستغرق
استر جان درياسنك موجى كبى زير وزبر اوله تا فرق وتميز قيدندن نجات بوله (م ى) زير دريا خوشتر آيد يا زبر * تير او
دلكش تر آيد يا سپر * دريانك آلتى لطيفرك كلور يا خود اوستى لطيفرك كلور انك تيرى دلكش رك كلور يا خود
سپرى دلكش رك كلور يعنى غريق حق اولان كسه بر مرتبه غرق اولمق استركه جان بحرنك موجى كبى زير وزبر اوله حتى
دريانك آلتى خوشتر كلور يا خود انك اوستى دلكش تر كلور فرق قيلميه پس بو بيتى بو معنايه وعدم فرق وتميزه علت
موقعنده ايراد بيوررلر * مثنوى * پاره كرده وسوسه باشى دلا * كر طرب را باز دانى از بلا) زيرا وسوسه نك پاره لنمشى
اولورسك اى كوكل اكر طربى عنا وبلادن كيرو بيلورسك وجفايى وفا وصفادن فرق قيلورسك مرتبهٔ استغراقك شرطى
بو جملهٔ احوال متضاده نك فرقى اولمقدر * مثنوى * كر مرادت را مذاق شكرست * بى مرادى نى مراد دلبرست *
اكر سنك مرادينكه ذوق شكر وار ايسه دمذاق بونده مصدر ميمى ذوق معناسنه يعنى اكر سنك كندى مرادك ايچون
شكر لذتى وار ايسه ومرادك سكا شكر كبى لذيذ ايسه بى مرادلق دلبرك مرادى دكلميدر چونكم دلبرك مرادى
عاشقك بى مراد اولمسى اوله اكر عاشق كندى شكر كبى لذيذ اولان مرادنى اختيار ايلرسه عاشق اولمز بلكه پاره كردهٔ
وسوسه اولمق مقرردر زيرا عاشقك شانى كندى مرادنى دوستك مرادندن اوترى فانى قيلمق ودوستك مرادى هرنه
ايسه آنى كنديه مراد بيلمكدر (كما قال بعض العشاق) اريد وصالك وتريد هجرى) فاترك ما اريد لما تريد * مثنوى *
هر ستارش خونبهاى صد هلال * خون عالم ريختن اورا حلال * اول محبوبك هر ستاره سى صد هلالك خونبهاسيدر
يعنى ستاره كبى اولان تجليسى ولمعهٔ عشق وشوقى هلال كبى اولان نتيجه يوز بيك عقلك ديتيدر هلالدن مراد بونده عقل
وفكر اولور قلب انسانه نور ويرديكى واسطه ايله عالمك قاننى دوكمك اكا حلالدر يعنى عالمى هلاك ايلسه اكا لايقدر كه انك
مقابله سنده اضعاف مضاعف مكافاتنى اعطا ايلر * مثنوى * ما بها وخون بها را يافتيم * جانب جان باختن
بشتافتيم) بز كه زمرهٔ عشاقز انك بولنده بذل جان ودل كه ايلدك انك مقابله سنده بهامزى وخون بهامزى بولدق اول
سببدن جان فدا ايلمك جانبنه ايودك عشاقك ديتى خداى تعالينك وصلت وقربتيدر نته كم حديث قدسى دلالت ايدر
(من احبنى قتلته ومن قتلته فانا ديته) چونكم عشاق بو ديت عاجله اولان وصلت ومشاهده يى نقد بوله لر انك
مقابله سنده بذل جان ودل ايلمك آسان كلوب اول ديتلرين الوب اندنصكره جانلرين بذل ايلمش اولور (مثنوى) اى حيات
عاشقان در مردكى * دل نيابى جز كه در دل بردكى * اى دعواى عشق ايلين كسه عاشقلرك حياتى دوستك طريق
عشقنده اولمكلكده در كوكل بولمزسن الا كوكل ايلتمكلكده يعنى كوكل صاحبى اولمزسك الا اول حضرته كوكل
ويرمكده وحيات طيبه وابديه بولمزسك الا روحكى اول حضرتك يولنده بذل قيلمقده (كما قال ابن الفارض (شعر)
بذالك جرى شرط الهوى بين اهله * فطائفة بالعهد اوفت فوفت (مثنوى) من دلش جستم بصد ناز ودلال * او بهانه

كرده

کرده بامن ازملال * گفتم آخر غرق تست این عقل وجان * گفت رو رو برمن این افسون مخوان * من ندانم آنچه
اندیشیدهٔ * ای دو دیده دوست را چون دیدهٔ * اعلم ایها الطالب که ارباب توحیدك نظر شهودلرنده لا موجود الا الله در
فاذا کان کذلك جناب حق ایله بچون معامله ایلسه لر گاه اطلاق وتنزیه مرتبه سی یوقدن معامله ومکالمه ایلرلر واول
مرتبه یه مناسب الفاظ سویلرلر وگاه تقیید وتشبیه مرتبه سی جهتندن معامله ومکالمه ایلرلر واکا موافق اداقیلرلر قرآن
عظیم الشان تنزیه وتشبیه اوزره نازل اولمشدر وکذلك اخبار نبی مختار تنزیه وتشبیه اوزره وارد اولمشدر پس عبد کامل
ووارث فاضلك دخی کلامی بو اسلوب اوزره اولور پس بو مقدمه معلومك اولدیسه معنا اولور که بن اول معشوق حقیقینك
کوکلنی استدم ورضاسنی طلب ایلدم اول محبوب مطلق صد ناز وشیوه ایله بهانه ایلدی بکابندن ملال واستغناسندن
اوتری ومحبوب حقیقی یه دل اسنادی آنی مقلب ومصرف اولدیغی اعتباریله واول حضرته مرآة ومجلا اولدیغی
ملابسه ایله در که بیت الله وعرش الله دیدکلری کبیدر وملالت اگرچه صفت نفسانیه در اما غایتنه حمل اولنمق اعتباریله
اول حضرته اطلاقی صحیح اولور که ملالتك غایتی تبری واجتناب ایدرنته کم اکثر صفت نفسانیه یی اهل تفسیر بو اعتبار
اوزره جناب حقه اطلاق ایلمشلردر پس بن اول حضرته دیدمکه ای محبوب حقیقی آخر بو عقل وجان سنك دریای
عشقکك غریقیدر ونار شوقکك حریقیدر پس وصالکی نهان قیلمه دیدی یوری بکا بو افسونی اوقومه بن بیلمزمیم اول
نسنه نیکه سن فکر ایلرسن ای ایکی کورشلی احول دوستی سن نیجه کورمش سنکه بنلکله دوست طلب ایلرسن وبن
اکا دیدم دیو ایکیلك سویلرسن بو ابیات شریفه کندی احوال معاملاتنی تقریرا تملك طریقیله عاشق ومعشوقی حقیقتده
غیری بیلان کسلره تعریضدر (مثنوی) ای گرانجان خوار دیدستی ورا) زانکه بس ارزان خریدستی مرا * ای جان ثقیل
اول دوستی خور کوردك واکا غایت تعظیم لتعظیم ایلمدك زیرا که آنی زیاده اوجوز صاتون الدك گرانجان کثافت بدنیه ایله
ثقیل اولان واللهك عبادت وطاعاتنده جاپك اولمین کسه ذروالاهلك امر شریفنی خور طوتمق کندوینی خور طوتمق
منزله سنده اولدیغندن ای گرانجان خوار دیدستی ورا یوردیلر مراد ای جانی طاعت حقده ثقیل اولان کسه اول
دوستك امرینی ودینی خور کوردك زیرا که آنی زیاده اوجوز صاتون الدك یعنی بابا کدن آنی تقلید له میراث
بولدك اجتهاد ایدوب دین حقی کسب قیلمدك وقرب حقه سعی ایله واصل اولمدك انکیچون بو متاع دین وطاعتك قدرنی
بیلمدك (مثنوی) هرکه او ارزان خرد ارزان دهد * گوهری طفلی بقرصی نان دهد) هر شول کسه که بر شیئی اوارزان آله
ارزان ویرر مثلا بر گوهری بر طفل بر نان پاره یه ویرر زیرا آنك قدرنی بیلمز پس ای طفل طریقت اولان گرانجان سن دخی
طاعت رحمانك قدرنی بیلیوب نفس وشیطان سنی نان وخوان ایله فریفته ایلسه لر اول نان وخوانی الوب طاعت رحمانی
انك مقابله سنده ضایع ایدرسن وبیلمزسنکه اول فی حد ذاته نه گوهردر پس حضرت مولانا قدس الله سره العزیز حضرت
خدای تعالی یه نه مرتبه عاشق ایدیکن وافراط محبتده نیجه صادق ایدیکن بیاننه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی
غرق عشقی ام که غرقست اندرین * عشقهای اولین وآخرین * بر عشقه غریقم که بو عشق ایچره غرقدر اولین وآخرینك
عشقلری یعنی اولین وآخرین نقدر مخلوق وار ایسه بو جمله نك عشقی اگر بر یره جمع اولسه بنم حضرت حق تعالی یه اولان
عشقمدن جمله سنك عشقی محو ومستغرق اولیدی دیمك اولور * مثنوی * مجملش گفتم نکردم زو بیان * ورنه هم افهام
سوزد هم زبان) من چو لب گویم لب دریا بود) من چو لا گویم مراد الا بود) بوذ کر اولنان اسرار الهیه سوزنی مجمل دیدم
مفصل سویلمدم واندن روشن ومشروح بیان ایلمدم واگر بویله ایهام وابهام اوزره اولمیدی هم زبان یاردی هم افهام
پس بو مقامده کلامی علی سبیل الکنایه سویلمك ومافی الضمیری بروجه استعاره تعبیر ایلمك ادب طریقته انسب
وقانون شریعته اقربدر انکیچون بو کبار بو اسرارك اخفا واسرار ایچون بعض اصطلاحات وضع ایلمشلردر که انك حقیقة مآلی
اربابنه معلومه ومشهوره واغیار ونامحرمه مستوره در نته کم بیوررلر بن چون لب دیسم مراد لب دریای وحدتدر لب
محبوب صورتدکل ولب دریای وحدت اصحاب نبوت وارباب ولایتدر که باطنلری بحر وحدت وظاهرلری بر بشریتدر
وچون بن لا دیسم مراد الا اولور یعنی چون بن لا یم وهیچم وفنایم دیسم بوندن مراد اثبات وجود حقیقی قیلمق وبقای
حقله باقی اولمق مراد اولور پس حقایق اسرار گفتار مشایخه بکماله عالم اولمین کسه لر مجرد الفاظدن مستفاد اولان
معنایی مراد زعم ایدوب انکار جانبنه کیتمیه لر نته کم حق تعالی نهی بیوردی ولا تقف ما لیس لك به علم آیتیله (مثنوی
من ز شیرینی نشستم رو ترش * من ز بسیاری گفتارم خمش) بن زیاده شیرینلکمدن ودرونملك لذیذلکندن یوزی اکشی
اولور مشم بن چوقلق سوزدن خاموش وساکتم یعنی درونم زیاده حلاوت ولطافتده اولدیغیچون عبوس الوجه
اولور مشم وکلمات طیبه ومقالات لذیذه یی چوق بیلدیکم ایچون ساکت وصامت اولمشمکه عرفاء بالله اولنلرك ومنبع
ذوقه وصول بولنلرك خویی بویله اولور وبو خصلتلرك اظهارنه سبب وعات اراد رکه * مثنوی * تاکه شیرینی ما از دو

جهان * در حجاب روترش باشد نهان * تا كه بزم شيرين لكمزايكى جهاندن وايكى جهانك اهلندن ترش رويلق
بجابنده نهان ومستور اوله * مثنوى * تا كه در هر كوش نايد هر سخن * يك همى كويم ز صد سرلدن * تا كه بو سوز
هر قولغه كلميه يعنى نامحرم اولنلر بو كلام حقيقت انجامى استماع قيلميه انك ايچون بو زسرلدن برين سويلرز يعنى
بو مثنويده اكثر سويلديكمز امر ونهى وعد ووعيد وقصص وضروب امثال وحكايات وكلمات مشايخ ثقاتدر احيانا
سرلدن ووحدت مطلقه يه مناسب اولان سخندن دخى بو زده برنى نظمه كتوررز بو كونه سوزدن از سويلديكمزه
سبب اولدر كه نامحرم وبيكانه اولنلرك كوشنه بو كونه سوزلر كلميه وبو قدر سويلمكه دخى سبب مستعد اولان طالبه
سرلدنى تعليم ايلمك ايچون اولور (تفسير قول حكيم سنائى رحمة الله عليه بهرچه ازراه وامانى چه كفران حرف
چه ايمان * بهرچه از دوست دور افتى چه زشت ان نقش وچه زيبا * حكيم سنائى حضرتلرى بيوررلر كه هر نه شئ
سبيله كه راه خدادن كيرو قاله سن اول حرف نه كفر ونه ايمان يعنى كر كسه كلمهٔ كفر اولسون وكر كسه كلمهٔ ايمان اولسون
چونكم طريق حقدن اول واسطه ايله كيرو قاله سن هيچ فرق بو قدر اكرچه فرضى اول كيرو قالديغك شئ كلمهٔ ايمان
دخى اولورسه حرف طرف معناسنه دخى كلور بو تقديراوزره كرك كفر طرفى اولسون وكر كسه ايمان طرفى اولسون
هر نه سببله كه راه حقدن كيرو قاله سن انده فرق اولمز هر نه سبب ايله كه حقيقى اولان دوستدن نفى دوشه سن اول نقش
زشت نه ايمش وزيبا نه ايمش يعنى ايكيسى بيله برابردر ونقش زشتدن مراد كفر ومعاصى واعمال قبيحه وافعال
سيئه در نقش زيبادن مراد ايمان وطاعات واعمال حسنه وافعال سيئه در بوراده اكر سؤال اولنورسه كه كفر
وعصيان محققدر كه انسانى حقدن وراه حقدن دورا يلر اما ايمان واسلامك دور ايلمك احتمالى وارميدر الجواب
اكر ايمان واسلام خالصا لوجه الله اولمزسه وعامل اولان كسه عملى براى حق قيلمزسه مقرردر كه آنى حضرت حقدن
وطريق الهيدن دور ايلر پس محقق اولان اولياى عظام اول اعمالك صورت حسنده اولديغنه اعتبار ايتميوب آنى كفره
برابر طوترلر كه انك صاحبى معنا مشترك اولمش اولور ودرمعنى (قوله عليه السلام ان سعد الغيور وانا اغير
من سعد والله اغير منى ومن غيرته حرم الفواحش ما ظهر منها وما بطن) سبب ورود حديث شريف اولدر كه حق تعالى
قذف ايدنلره حد بيوردقده سعد بن معاذ ديديكه يا رسول الله اكر بن كندى خانمده بر كسه بى خاتونمله فجور ايلركورسم
اكر بن شاهد كتورمكه كيدرسم شاهد كانجيه دك اول حاجله اولور وزانى فرار قيلور واكر اكا سوز سويلركن
قذف ايلرسم قذف ايچون تازيانه يرم واكر خاموش اولورسم غيرتم نى اولدر پس جناب رسول عليه السلام بيورديلر كه
تحقيقا سعد غيوردر وبن سعددن زياده غيورم والله بندن اغيردر اول سعد غيوردر اول اللهك غيرتندندر كه
فواحشى حرام ايلدى اول فواحشدن ظاهر اولنيده وباطن اولنيده (مثنوى) جمله عالم زان غيور آمد كه حق *
برد در غيرت برين عالم سبق * جمله عالم اول سببدن غيوركلديكه حق تعالى حضرتلرى غيرتده بو عالم اوزره سبق ايلتدى
يعنى غيرت خدا جميعسنك غيرتى اوزره غالب اولدى پس سائر خلق غيرتى انك غيرتندن الدى * مثنوى *
او چو جانست وجهان چون كالبد * كالبد از جان پذيرد نيك وبد * اول خداى تعالى فى المثل جان كبيدر وجهان
اكا نسبت قالب كبيدر نيك وبدى هر نه ايسه جاندن قبول ايدر پس اجساد عالمده فى الحقيقه متصرف ومؤثر خداى
تعاليدر پس خلقك غيرتى انك غيرتنك اثريدر اصحاب شهود بو وجودده مؤثر حقيقيدن غيرينى كورمزلر وهر شيئك
مرآة وجودنده آنى كوروب اندن غيريه نظر قيلمزلر لكن مقرب اولان اصحاب شهوددن بر ذلت معنوى صادر اولسه
غيرت الهيه انى مشاهده ومعاينه مرتبه سندن ايمان مرتبه سنه تنزيل ايدر نته كم بو معنايه اشارت ايدوب بيوررلر
مثنوى * هر كه محراب نمازش كشت عين * سوى ايمان رفتنش ميدان توشين * هر ككه نمازنك محرابى عين
اولدى يعنى انك قبله سى وحدة مطلقه يى وحقيقة الحقايق مشاهده ومعاينه ايلمك اولدى انك ايمان جانبنه كتمسنى
سن اكا عيب وشين بيل زيرا ايمان غيبه تصديق ايلمكدر وعين غيبده اولان ظهوره كلوب آنى مشاهده ايلمكدر پس
اهل اعيانك ايمان مرتبه سنه كلمسى انلره شيندر اما عوامك ايمان مرتبه سنه كلمسى ومؤمن اولمسى انلره نسبت
رفعت وشرفيتدر * مثنوى * هر كه شد مر شاه را او جامه دار * هست خسران بهر شاهش اتجار * مثلا هر شول
كسه كه پادشاهه تقرب قيلسه وجامه دار اولسه شاهدن اوترى اكا تجارت قيلمق وبازركان اولمق خسراندر * مثنوى *
هر كه با سلطان شود او همنشين * بر درش شستن بود حيف وغبين * هر كيمكه اوسلطانه همنشين ومصاحب اوله اول
كسه سلطانك قپوسى اوزره اوتورمق حيف وغبندر * مثنوى * دست بوسش چون رسيد از پادشاه * كرگزيند بوس پا
باشد كناه * پادشاهدن اول كسه يه چونكه ال اوپمك ايريشه اول كسه اكر پادشاهك اياغن اوپمكى اختيار ايده كناه
وخطا اولور * مثنوى * كرچه سر بر پا نهادن خدمتست * پيش ان خدمت خطا وذلتست * اكر پادشاهك اياغى

اوزره باش قودیغی خدمت وعبادتدر اول خدمت رفیعه‌نك اوکنده بو خدمت خطادر یعنی انی اونك خدمتنه نسبت اباغ اونك حقیردر ونتردر اول مرتبه‌یه تحقق ولمش ومحبوب حقیقی آنی او خدمته لایق قیلمش ایکن بو خدمت مرتبه‌سنه تنزل ایلسه بوعا خطا ایتمش اولور * مثنوی * شاه راغیرت بود بر هرکه او * برکزیند بعد از آنکه دیدرو * پادشاه حقیقته غیرت ایلك اولور هر شول کسه‌نك اوزرینه که او کسه انك یوزنی کوردکدنصکره غیرینی اختیار وکزیده ایلیه یعنی مشاهده مرتبه‌سنه ایروب برکسه محبوب حقیقته مقرب اولدقدنصکره اکر غیر حکمنده اولان برشیئی اول کسه اختیار ایدرسه حق تعالی اکا غیرت ایلرنته‌کم برکسه برکسه‌یی زیاده سوسه اول کسه‌یی اختیار ایدرسه حق تعالی اکا غیرت ایلرنته‌کم برکسه برشیئی سوسه انك غیریله یاران اولمسنه غیرت ایلر (ان الله لغیور) فحواسنجه حق تعالی خود جمیع خلایقدن اغیردر (م ی) غیرت حق بر مثل کندم بود * کاه خرمن غیرت مردم بود) مثلا حق تعالی حضرتلرینك غیرتی فی المثل کندم اولور خلقك غیرتی خرمن صمانی کبی اولور (م ی) اصل غیرتها بدانید از اله) آن خلقان فرع حق بی اشتباه * غیرتلرك اصلنی اللهدن بیلکوز خلایقك لایقی اولان غیرتی حق غیرتنك فرعی بلولك شبهه‌سز وبو غیرتك شرح وبیانیدر (مثنوی) شرح این بکذارم وکیرم کله) از جفای ان نکارده دله) بو غیرت صفتنك شرحنی قودم وشکایت طوترم اولده دله اولان نکارك یعنی چوق خاطره‌لی اولان یارك هجران وفراقنك جفاسندن نکار محبوب حقیقیدن عبارتدر ودده دله تعبیری تجلیات مختلفه صاحبی اولدیغنه اشارتدر وبوندنصکره اولان ابیات ثلثه کندی حاللرینی تقریر ایلك صددنده طالبه تعریض واخاص نصح قیلملندر کما ذکرنا هذه القاعدة فی شرح ابیات ثمانی عشر فی بیت درغم ما روزها بیکاه شد * مثنوی * نالم ایرا نالها خوش ایدش * از دو عالم ناله وغم بایدش * ناله ایلرم زیرا ناله‌لر اکا خوش کلور ایکی عالمدن اکا ناله وغم کرککدر یعنی ایکی عالمك اهلندن انك مقصودی ناله قیلمقدر وغمناك اولمقدر * مثنوی * چون ننالم تلخ از دستان او * چون نیم در حلقهٔ مستان او * انك قصه‌ٔ پرغصه‌سندن نیچون ناله ایلیم چونکم مستلرینك حلقه‌سنده دکلم (مثنوی) چون نباشم همچو شب بی روز او * بی وصال روی روز افروز او * انك روزی یسز نیچون شب کبی اولیم یعنی انك روزکبی یوزی یسز شب کبی نیچون تیره وتاریك اولیم وانك روز افروز اولان یوزینك وصالی یسز شب کبی سیاه پوش اولمق وتیره وتاریك اولمق بکا لایق اولور دیمك اولور (مثنوی) ناخوش او خوش بود در جان من * جان فدای یار دل رنجان من * انك ناخوشی بنم جانم اوزره خوش اولور که کل شیء من الحبیب حبیبدر بنم دل رنجیده ایدیجی یاره جان فدا اولسون * مثنوی * عاشقم بر رنج خویش ودرد خویش * بهر خشنودیٔ شاه فرد خویش * کندی رنج ودردم اوزره عاشقم کندی فرد ولانظیر شاهمك خشنودلغندن اوتری * مثنوی * خاك غم را سرمه سازم بهر چشم * تاز کوهر پر شود دو بحر چشم * غم طپراغنی کوزدن اوتری سرمه دوزرم یعنی انك طریق محبتنده غم چکمکی تنویر بصیرتم ایچون کحل ایلرم تا کم ایکی چشم دریاسی سرشك کوهرلرندن پر اوله * مثنوی * اشك کان از بهر او بارند خلق * کوهر ست واشك پندارند خلق * اول کوز یاشی که خلق اندن اوتری کوزلرندن یاغدررلر کوهردر وخلق آنی اشك صانورلر یعنی حق تعالینك خشیتی ومحبتی ایچون کوزلرندن نزول ایلین دموع جواهر ولآلی کبی عند الله وعند الملائکه مقبول وذی قیمت درنته‌کم شیخ عطار حضرتلری نقل ایدرلر جنید حضرتلرندن جنید حضرتلری دیرلر که برکون بر پرده کیدردم کوردمکه آسمانك ملکاری آسماندن چوق چوق نزول ایدوب بنم اوکمده بری برینه مزدحم اولدقلری حالده زمیندن برشیئ قاپشرلر وا کا کمال رغبتله رغبت ایدوب بری برندن الیشورلر انلرك بو مرتبه رغبتنه تعجب ایدوب ایچلرندن برینه سؤال ایلدمکه بو رغبت ایلیوب بری بریکزدن قاپشدیغکز نه شیئدر جواب ویروب دیدیکه سندن مقدم بو محله برشوریده دل عاشق اوغریوب کمال محبتندن بر آه سوزان چکوب کوزلرندن بر قاچ قطرات سرشکی یاغدردی حب الهیدن نزول ایلین سرشکك ودموعك عند الله وعند الملائکه کمال شرفنه وقوفمز اولدیغیچون انك کوزندن اینن برقاچ قطره‌سنه کمال رغبتله رغبت ایلیوب وآسماندن انکیچون نزول ایلیوب آنی بری بریمزدن قاپشدقکه اول برزم قتمزده جواهر ولآلیدن اولی وبهتردر دیدیلر * مثنوی * من ز جان جان شکایت میکنم * من نیم شاکی روایت میکنم * بو بیتده ایکی وجه جائزدر وجه اول استفهام اولمقدر بو تقدیر اوزره معنی بن جانك جانندن یعنی حضرت جانان‌دن شکایت می ایلرم بن شاکی دکلم حالمی حکایت وروایت ایلرم وجه ثانی استفهام اولمقدر بو تقدیر اوزره معنی بن جانك جانندن بحسب الظاهر شکایت ایلرم یعنی بنم سوزمده حضرت جاناندن ظاهرا شکایت ایلمك شایبه‌سی منفهم اولنور وفی الحقیقة بن شاکی دکلم بلکه حسب حالمی طالب اولنلره تعلیم ایچون روایت وحکایت ایلرم * مثنوی * دل همی کوید از و رنجیده‌ام * وز نفاق سست می خندیده‌ام * کوکلم همیشه بکا دیرکه اندن انجنمشم ودلك سست وضعیف نفاقندن کولمشم یعنی قلب عاشق معشوقله بر مرتبه متحد اولور که اندن

برمرتبه لذت الورکه کندی ذوقنی اغیارونامحرملردن بعض شکایت آمیز کلمات وحالاتله کزلدیکندن ماعدا
عقل وروحندن دخی اخفا ایتمکه قصد ایدوب زیاده لذتندن وبغایت یارله الفت وانسیتندن شکایت کونه اولان
حال ومقالی روپوش ایدینوب عقل وروحی دخی بوکونه شکایت آمیزاولان کلماتله فریفته ایلمک استرمثلا کوکل عقله
دیرکه بن اول دوستدن انجندم زیرا بلاوریاضاتی دکاچوق تحمیل ایدرحال بوکه باطنا دل اندن راضی وشاکردرپس
عقل دخی قلبک بوکونه رازنی وسرنی دویدقده انک نفاقسندن خنده ایلر بومعنادرکه حضرت مولانا قدس الله
سره العزیز کندیلرک قلب شریفنک حالنی نقل بیوررلرتا طالب اولنلر بیلهلرولی کاملک قلبنه بوکونه حال دخی کلور
ایمش کهسریاری کندیلردن بله اخفا واستتاره قصد قیلرایمش * مثنوی * راستی کن ای تو فخر راستان * ای توصدر
ومن درت را آستان * آستان وصدردر معنی کجاست * ماومن کوان طرف کان یارماست * بوخطاب مظهر
حقیقت محمدیه اولان کامل ومکملهدر بعد مناجات محبوب اکرم شرح روح اعظم ومکالمهٔ نورانجمه شروع
ایدوب بیوررلرکه راستلک ایله وعدالت واستقامتله نظرقیل ای راست اولان اولیای عظاملک وانبیا علیهم السلامک
مفخری سن صدرکائنات واشرف موجودات سن وبن سنک باب سعادتکک ایشکی یم وبوآستان وصدراعتباری
ودخی بوکونه هلال وبدر صافی وکدرکفتاری جمیعا صورته کورهدر عالم معناده صدروآستانه زاعلا واسفل ومیانه
قنده دروبرسن وبنقی اول طرفده که بزم یاریمزاندهدر یعنی بوتعینات مرتبهٔ آن لاتعینه صغمز ومقام وحدتده
مغایرت واثنینیت اولمز * مثنوی * ای رهیده جان تو ازما ومن * ای لطیفهٔ روح اندرمرد وزن * ای مظهرحقیقت
محمدیه اولان کامل که سنک جانک ما ومن قیدندن رها بولمشدروای مرد وزنده اولان روحک لطیفه سیکه سنک نورک
اغیار وماسویدن خلاص اولمشدرلطیفهٔ روح اصطلاح مشایخده شول دقیقة المعنی ورقیقة الفحوی اولان حقیقته
دیرلرکه عبارته صغمز واشارته کلمز (م ی) مرد وزن چون یک شود آن یک توی) چونکه یکها محوشد انکه توی چونکم
مرد وزن تعینی مضمحل وهالک اولوب مرتبهٔ وحدت براوله لروحدت مطلقه مقامنی بوله لر اول وحدت بلامقید
سنسن چونکم کثرت اعداد مقابلی اولان وحدتلر محو اوله ازبحغز سنسن کاف تصغیر ایچوندر * مثنوی * این من
وما بهر این برساختی (تا تو با خود نرد خدمت باختی * بومن وما دن مراد تعینات کثیره درپس معنی ای حقیقت واحده
بوتعینات کثیره یی انکیچون دوزدک ولایلی کاثنانی سلک وجوده بواجلدن دیزدک تاسن فی الحقیقه کندوشئونات
ذاتیه کله وبحسب الظاهر صفاتکله خدمت عبادت نردنی اوینادک اکرنظر حقیقت بیله نظراولنسه اغیار وسوی کورنمز
وغیریت واثنینیت بولنمز وغیریت انجق کثرت وصورت اعتباریله درانکیچون شیخ اکبر حضرتلری فتوحاتک اولنده
بومرتبه نک غلبه سی اعتباریله بیوررلر (شعر) العبد حق والرب حق * فیالیت شعری من المکلف * ان قلت عبد فذاک
میت) اوقلت ربی انی یکلف) وعارفه بوآیت کریمه نک سری بس درکه همان علی ای حال الله دیه وغیرینی ترک ایلیه کما قال
الله تعالی قل الله ثم ذرهم فی خوضهم یلعبون (مثنوی) تامن وتو ها همه یکسان شود) عاقبت مستغرق جانان شود
تامتکلم ومخاطب تعینی غلبهٔ وحدت وتجلیٔ احدیت اولدقده دوکلی یکسان اولورلر واختلاف اضداد مرتفع اولوب
عاقبت الامر کالکواکب فی سطوة ضیاء الشمس مستغرق جان اولورلر وحدت ظهوره کلور (مثنوی) این همه هست
وبیا ای امرکن * ای منزه ازبیا وازسخن) امرکن بمعنی آمرکن درعدل بمعنی عادل اولدیغی کبی ویاخود مضاف مقدر
اولورای ذوامرکن تقدیرنده خطاب مطلقیه دربیوررلرکه بودوکلی ذکراولنان فنای من وماواردرمقرردر وبقای
فردانیتک خصوصیتی اول حضرته محققدر وکل سن ای امرکن صاحبی وبن سکا کل دیدم ای سن شول منزه سن
کل دیمکدن وحرف وصوتله امر ایلمکدن وسخن سویلمکدن پس بخن جناب حضرته علی طریق التشبیه بر لفظ اطلاق
اولنسه درحال اندن تنزیه لازمدرتاکم مشبهه ومجسمه طائفه سنک اعتقادنه مشابه ومذهبلرینه موافق اولمیه پس
بومحلده بیا لفظندن مراد ظهور وبروزایله وحدانیتله ای امرکن امرینک صاحبی دیمک اولوروتنزیه اول حضرته
کل ظهورایله دیمکدن وناسک بوکونه سخندن لازم کلور (م ی) جسم جسمانه تواند دید نت) درخیال آردغم
وخندید نت) دل که اوبستهٔ غم وخندید نست) تومکوکه لایق آن دید نست) جسم اولنلر جسمانیت مرتبه سنده قلنلر
ای محبوب حقیقی سنی جسمانه کورمکه قادراولورسنک لسان شرعده ثابت اولان غم وخندهٔ فرحکی خیاله کتوررر
وجسمده اولان خنده وفرح کبی قیاس ایلرمثلا مجسمه ومشبهه مشربنه مایل اولان جسمانیلر آیات واخبارده
وارده اولان متشابهاتی مثلا وجاء ربک کبی وضحک الله البارحة حدیثی والله یفرح بتوبة عبده المؤمن حدیثی کبی
آیات واحادیثی ظاهرنه حمل ایدوب حضرت محبوب حقیقته اسناد اولان غم وخنده یی خیاله کتوررروتنزیه ایدمیوب
ایمان واسلامی بوزرربردل که دخی کوکلنک وغمک بسته ومقیدیدرسن دیمه که اول کورمنک لایقیدریاخود معنی سن

دیمه که اول کوکلك لایق کورمکلکدر یعنی کورمکلك انك لایق دکلدر زیرا اصح مشاهدهٔ حقه لایق اولان قلب
غم وخنده قیدندن آزاد اولندر فرضی برکسه دخی هنوز مقید صفات جسمانی ایکن تنزه ایلسه تنزیهی تحقیق اولمز
بلکه تقلید اولور قدسنا الله وایاکم عن قیود الجسمانیة سروری اول بیتی استفهام اولمق اوزره معنی ویرمشلردر یعنی
جسم وجسمانی سنی کورمکه قادر اولورمی یعنی اولمز دیمك اولورا کر نسخه جسم وجسمانی اولورسه بو دخی وجه
دروشمی دخی بعض نسخه ده چشم واقع اولدیغی اوزره استفهام انکاری معناسن ویروب دیرکه سنی جسمانی چشم
کورمکه قادر اولورمی یعنی قادر اولمزنته کم بو آیت کریمه آنی عیان ایلر (لا تدرکه الابصار وهو یدرك الابصار) سکا غم
وضحکی کسه خیال وفکر نه کتوررمی یعنی کتورمز زیرا کهسن غم وخنده دن منزه سن نسخه جسمانی اولدیغی تقدیر
اوزره بو معنی دخی وجه دن خالی اولمز اما اولکیسی اولیدر * مثنوی * انکه او بستهٔ غم وخنده بود * او بدین دو عاریت
زنده بود * اول کسه که او غم وخنده یه بسته اوله اول کسه بو ایکی عاریت سببیله زنده اولور یعنی بو غم وخنده که انسانك
وجودنده ایکی عاریتی حالتدر غم وخنده یه بسته اولان کسه بو ایکی عاریتی اولان حالتله دیریلور دیمك اولور * مثنوی *
باغ سبز عشق کوبی منتهاست * جز غم وشادی درو بس میوهاست * عشق الهینك سبز وتازه باغیکه اوبی منتها
وبی غایتدر غم وشادیدن غیری اول عشق باغنده چوق میوه لر واردر (مثنوی) عاشقی زین هر دو حالت برترست *
بی بهار وبی خزان سبز وترست * عاشقلق بو هر ایکی حالتدن عالیدر که در بهارسز وخزانسز عاشقلق تازه وتردر یعنی
بو شادی وغم حالتلرندن عاشقلق برتردر وانك بهاری دائمدر واختلاف هوا ایله زائل اولمز وناقص اولمز * مثنوی *
ده زکات روی خوب ای خوب رو * شرح جان شرحه شرحه باز کو * ای ذاتی خوب اولان محبوب کوزل ذاتکك
زکاتنی یعنی طهارتنی وپاکلکنی زکات حقیقی یه محتاج ومفتقر اولان وتزکیه وتنمیه طلب قیلان عاشقلریکه
ویروبونلری لوث وجود ومجازیدن تطهیر قیل وخوب یوزیکك فراق وهجراتندن شرحه شرحه وپاره پاره اولان جانك
شرح وتفسیرین سویله وا کاشرح صدر اعطا ایله * مثنوی * کز کرشمهٔ غمزهٔ غمازهٔ * بردلم بنهاد داغ تازهٔ * کرشمه
ناز وکوز اوجیله بقمق غمزه کوز وکریك قیمق فارسیدر غمازه دور توجی وکین ایدیجی معناسنه ده کلور عربیدر پس تقدیر
معنی بن او محبوبه دیدمکه ای خوب روی کوزل یوزیکك زکاتن اعطا ایله وبو شرحه شرحه اولان جانك شرحنی سویله پس
اول محبوب درحال طعان اولان غمزه سنك نازایله نکراتندن بنم کوکلم اوزره برداغ تازه وزخم بی اندازه قودی غمزهٔ
غمازه عبارتدر تجلی ذاتیهٔ جلالیه دن زیرا غمزه عینه مخصوص برشیوه در وغمازه اولمسی کیندار وخونخوار اولمسی
مشعر اولور یعنی بن دیدمکه طهارت ذاتکدن بکا اعطا ایله پس اول حضرت تجلی ذاتیهٔ جلالیه سندن بنم قلبم اوزره
وسخ بشریتی مطهر ودنس وجودی مزکی برداغ تازه قودیکه معنا لطف بی اندازه در زیرا اکرچه معنی حیات
ولذات جسمانی اولدیغی حیثیتدن دردوداغدر اما معطی وجود حقانی بولدیغی جهتدن ورد باغدر اکر بو محلده
بو سؤال اولورسه که علما لسان شرعده شان حقده وارده اولمین اسما والفاظك جناب حقه اطلاقنی جائز کورمزلر
پس کرشمه وغمزه وبونك امثالی لب لعل بامزه اطلاقی اول حضرته نیجه ممکن اولور الجواب نعم علمانك بو خصوصده
اختلافی واردر اکثری بو مذهبه ذاهب اولمشلردر که اسماء الله توقیفی در حضرت حقه براسمی وبرلفظی اطلاق
ایلمك شارعك اذننه موقوفدر اکر لسان شارع انك اطلاقنی جائز کوردی ایسه اول اسمله تسمیه اولنمق جائزدر والا فلا
وبعضیسی دخی دیرلر که هرشول لفظکه برمعنایه دلالت ایلسه که اول معنی شان حقده موجود وثابت اولسه اول
لفظك جناب حقه اطلاقی صحیح اولور بلا اذن شارع شول وقتده که اول حضرتك جناب کبریاسنه لایق ومشعر
تعظیم اوله وبعضلر دخی بو مذهبه ذاهب اولمشلردر که دیرلر هرکاه که عقل دلالت ایلسه که جانب حق متصف در صفات
وجودیه دن وسلبیه دن برصفاتله پس اول صفاتنه دلالت ایلین برلفظی اطلاق ایلمك جائز اولور خواه عربی خواه فارسی
اکثر ناس زعم ایدرلر که حضرت مولانا قدس الله سره العزیز بعض اصطلاحنده بو مذهبی اختیار ایلمش اوله لر
حال بو که مصرع عاشقانرا مذهب وملت خداست * بیوردقلری اوزره حضرت مولانا قدس الله سره العزیز اطلاق
الفاظده بو مذهبه ذاهب دکلدر بلکه جواب شافی وکلام وافی اولدر که اولیای عظامك اوج حالاتی واردر اولا عقل
وصحو حالی مادامکه عقل عالمنده اوله لر اولکی مذهب جمهور اوزره جناب حقه لسان شرعك اطلاق ایلدیکی اسما
والفاظله مکالمه ومعامله ایدرلر ثانیا سکر واستغراق حالیدر بو مرتبه ده شراب عشق حقله مست اولورلر ومشربلرینه
موافق ومناسب هرنه ایسه تکلم وتلفظ قیلورلر وبو مرتبه ده بونلر بو سوزلك اداسنده وبو کونه کلماتك جناب حقه
اطلاقنده معذورلردر زیرا بو حالده بونلر عقال عقلدن دورلردر پس رعایت ادب شرع عاقله واجبدر مست ومستغرق
اولنه دکل ومست وهشیار اولمق زیاده منتهی اولنه عکندر اوسط سلوکده اولنه قابل دکلدر نته کم بیوردلر

جمع صورت با چنین معنی ژرف * نیست ممکن جز بسلطان شکرف * سکر و هشیاری بباید جمع کرد * تا براه فقر
باشی شیر مرد * و بالفنا فی الله حالیدر بو مرتبه ده تفرقه و تمیز بر طرف اولور و قدم حدوث قیدی مرتبهٔ عقلده
قالور و تعینات و تشخصات غلبهٔ نور حقده مختفی اولور و هستئ مجازئ سالك محو و فنا بولور پس بو مرتبه ده اولنلرك
لسانلرندن هر نه کم جاری اولور سه اول کلام حقك اولور مثلا بایزید حضرتلرینك سبحانی ما اعظم شانی
(لا اله الا انا فاعبدونی) دیمسی کبی و کبار مشایخدن بو کونه الفاظ صادر اولمسی کبی و بو مرتبه ده سویلنن کلامه
کسه نك دخل ودقی جائز اولمز زیرا بو مرتبه ده اگرچه اول کلام ظاهرا بونلردن صادر اولور اما نفس الامرده حقدن
ظهوره کلور پس حقه دخل ودق ایلمك صحیح اولمز * بیت * برین معنی کسی را بر تو دق نیست * که صاحب مذهب
اینجا غیر حق نیست * مثنوی * من حلالش کردم از خونم بریخت * من همی گفتم حلال او می گریخت * بن اول
محبوبه حلال ایلدم اگر قانم دخی دوکدیسه بن قانم دوککی حلال اولسون دیردم اول محبوب قچردی یعنی بن انك
جفاسنه بر مرتبه ده عاشق اولدم که حتی قانم دوککی و هلاك ایتمکی اکا حلال قلدم و تیغ عشقکله محو و فانی
ایله دیردم اول بنی محو ایتمکدن و سوزمی اشتمکدن اجتناب ایلردی (مثنوی) چون گریزانی ز ناله خاکیان * غم چه
ریزی بر دل غمناکیان * ای محبوب حقیقی چونکم قاچیجی سن و قبول ایتمیجی سن خاکیلرك ناله سندن پس غمی
نیچون دوکرسن غمناکیلرك کوکلنه اشباع وازله جرامه مناسبه اولان چون او قطعه ده مناسبت از اولور فافهم
* مثنوی * ای که هر صبحی که از مشرق بتافت * همچو چشمهٔ مشرقت در جوش یافت * ای سن شول سلطان اعظم
سن که هر صبح که مشرقدن طلوع ایلدی سنی چشمهٔ مشرق کبی یعنی آفتاب کبی جوش و خروشده بولدی یعنی نثار جود
و رحمتله و بخشایش و اعطای نعمتله آفتاب عالمتاب کبی سنی مفیض و خطا بخش بولدی * مثنوی * چون بهانه
داری این شیدات را * ای بهانه شکرین لبهات را * چونکم بو صفت کرم و جود ایله متصف بر پادشاه سن اویله اولیجق
نیچون تعلل و بهانه ویررسن بو مبتلا و شیدا که ای سنك قیمت و بهاسی بو قدر شکرین لبلریکه لبلردن مراد نفس رحمانی
و تجلیات لطفیهٔ سبحانی درکه حیات بخش جمیع عالم ولذتده جان بنی آدم در چشم یاردن حاصل اولان بیمار و جکر
خوارلکه لب لعل یار شفا و صحت ویرر * بیت * نکر از چشم و از لب چیست پیدا * لوازم را رعایت کن در انجا *
ز چشمش خواست بیماری و مستی * ز لعلش گشت پیدا عین هستی * ز چشم او همه دلها جکر خوار * لب لعلش
شفای جان بیمار * مثنوی * ای جهان کهنه را تو جان نو * از تن بی جان و دل افغان شنو * بو بیت خدای متعاله
خطاب اولسه ده قابلدر و آینهٔ خدا اولان خلیفة الله ه خطاب اولمقده قابلدر جناب خدایه خطاب اولورسه ای غم
و ملالله فرسوده و کهنه اولان اهل جهانه هدایت و مسرت بخشکله جان نو کبی اولان خدا الی جان و دل اولان و کندوی
فنا قیلان تندن افغان و ناله بی ایشت و قبول ایله اگر آینهٔ رحمان و مظهر یزدان اولان انسان پرعرفانه اولورسه تقدیر
کلام بویله دیمك اولور که ای کهنه جهانه تازه جان و ای فرسوده اولانه کوانه روح روان بی دل و جان اولان تندن ناله
و افغانی کوش ایت و دخی سکا سویلرم ایشت بو معنی اولیدر ما بعدنه نسبتله نهایت ما فی الباب در حال ظاهردن
مظهره انتقال اولنمش اولور (مثنوی) شرح گل بگذار از بهر خدا) شرح بلبل گو که از گل شد جدا) ای شارح اسرار کل
و ای هادئ اعدل سبل خدا حق ایچون شرح کل حقیقی بی ترك ایله و کل معنویدن جدا اولان عشق بلبلنك شرحن سویله
(مثنوی) از غم و شادی نباشد جوش ما * با خیال و وهم نبود هوش ما * حالتی دیگر بود کان نادرست * تو مشو منکر که حق
بس قادرست * برکه بلبلان گلستان عشق و عندلیبان بوستان شوقز بزم جوش و خروشمز غم و شادیدن اولمز بلکه
تجلیات الهیه و تصرفات ربانیه دن حاصل اولور و کذلك علم و هوشمز خیال و وهمه منسوب اولان علم و هوش دکلدر
بلکه ورای عقول سلیمه و فهوم مستقیمه ده بر حالت دیگردر که اول قتی نادر الوقوع در سن صقین ورای عقلده نه کونه
حالت و معرفت اولور که عقول انسانی آنی ادراك ایلیه دیو منکر اولمه که جناب حق زیاده قادر الله در عقول سلیمه نك
ادراك ایلدیکی احوال و علومی عشاقنه میسر قیلور کما قال ابن الفارض * شعر * فثم وراء العقل علم یدق عن * مدارك
غایات العقول سلیمة * مثنوی * تو قیاس از حالت انسان مکن * منزل اندر جور و در احسان مکن * ای سن عشق
الهیدهسن عشق حالتنا سدن بونلرك مرتبه سنه استدلال ایتمه و جور و احسان مرتبه سنی منزله طوتمه یعنی
بو مرتبه لرده قالمه * مثنوی * جور و احسان رنج و شادی حادثست * حادثان میرند و حقشان وارثست * زیرا
جور و احسان و غم و شادی حادثدر پس جمیعی حوادث اولورلر و مضمحل اولورلر و حق بو جمله یه وارثدر زیرا المحدث
اذا قرن بالقدیم لم یبق له اثر در اولیا اولیجق قدیم اولان عشقك حالاتی محدثات کبی اولمز والله اعلم * مثنوی * صبح شد
ای صبح را پشت و پناه * عذر مخدومی حسام الدین بخواه * بو بیتده صبحدن مراد صبح ظاهر اولمقده و صبح حقیقی

اولقده قابل اما ایکیسی بله مراد اولمق اولور یعنی ممکندر که حضرت مولانا قدس سره العزیز کیجه دن نظم مثنوی یه
شروع ایدوب حضرت حسام الدین چلبی کتابت ایدیب بو محله کلدکده کیجه کیدوب صباح کلدکده حضرت
حسام الدین چلبی نك بو خدمتی ایچون جناب حقدن عذر دیلمش اوله لر و بنه صباح حقیقته ایما واشارت قیله لر
پس معنای بیت دیمك اولور که بزنظم مثنوی یه مشغول ایکن صباح اولدی ای صبحه معین وملجا اولان الله
بنم مخدوم ومعظمم حسام الدین چلبینك عذرینی دیله نکته بودرکه الهی بن انك خدمتنه لایق اعتذار
ایتمکه قادر دکلم بلکه کرکدر اول حضرتك عذرینی سن دیله دیمك اولورا کر بوراده برسؤال اولنورسه که عذرك ا ین
عذرینی دیلمکه دیرلر دخی تقصیر ایتدیککی دیلمك محلنده استعمال اولنور پس حسام الدین چلبینك
عذرینی سن دیله دیمك نیجه مناسب اولور جواب بودرکه بوراده عذرانك شکروتعظیمندن اولان قصوری
دیلمکدن عبارتدر پس دیمك اولورکه یارب بن اول حضرتك اداء شکر وتعظیمنده چوق قصور ایتدم پس اول
تقصیرك عذرینی سن دیله یعنی سن بنم ایتدیکم اکسکلکی سن تمام ایله زیرا کما ینبغی حکم شکروتعظیمی کما ینبغی
ادا ایلمکه سن قادرسن دیمك اولور وجناب حقك عبده اعتذار ایلسی منکراتدن دکلدر بلکه حدیث صحیحله
ثابتدر کما روی عن حسن البصری (قال قال علیه السلام یؤتی بالعبد یوم القیمة فیعتذر الله الیه کما یعتذر الرجل
فی الدنیا الیکم فیقول تعالی بعزتی وجلالی ما زویت عنك الدنیا لهوانك علی ای عبدی ولکن لما اعددت لك من
الکرامة والفضیلة الی آخره *مثنوی* عذرخواه عقل کل وجان توی * جان وجان تابش مرجان توی * ای کریم
ذوالمنن عقل کلك وجان کلك عذرخواهی سنسن یعنی عقل محمد وروح محمده تعظیم وتفخیم قیلان سنسن عذرخواه
اولمق تعظیمدن کنایه در پس ذکر ملزوم ارادهٔ لازم قیلنمشدر اولور کذلك وارثان عقل کل دخی جناب حق بویله تبجیل
وتکریم قیلورسن ای رحمان ذوالکرم جانلرك جانی ومرجان کبی اولان قلبك نورلمه تابشی سن مرجاندن مراد قلبدرکه
کثرة انشعابنده وحمرتنده زیرا کثری بعد الحد مدوری صنوبری الشکل اولمسنده قلبه مشابهت واردر *مثنوی*
تافت نور صبح وما زنور تو * در صبوحی با می منصور تو * نور صباح سعادت طالع اولدی وبز سنك طلعت بالنوروی
تابناککدن می منصوره که وشراب طهور که صبح سعادت وحقیقت باده سن ایچمده یز *مثنوی* دادهٔ تو چون
چنین دارد مرا * باده که بود کو طرب آرد مرا * باده در جوشش کدای جوش ماست * چرخ در گردش کدای هوش
ماست) بوراده باده دن مراد مطلقا مکیف ومست کننده ولذت دهنده اولان شیدرا کر صوری وا کر معنوی پس معنی
ای ساقی باقی چونکم سنك فیض وداد ینی بو کونه مست وکشاده طور باده صوری ومکیف امکانی نه درکه اول بکا
طرب کتوره وبنده نشاط وانبساط یتوره بلکه جمله باده حکمنده کیف ویرنلرو بژمرده وافسرده اولنلر ابدانی در
انی کورنلر کمال لذت وذوقنه ایرنلر جوشش وظهورده بزم جوش باطنمزلك محتاج ومفتقریدر وچرخ سرکردان کردش
ودورانده بزم عقلمزلك کدا وفقیریدر اتفاق مشایخ صوفیه واجماع حکماء مشائیه واشراقیه بونك اوزرینه درکه
موالید ثلثه وعناصر اربعه ده متصرف افلاك تسعه در افلاکده مدبر ومتصرف عقول وعقولده مدبر ومتصرف
عقل کلدر وبو عقل کل بر حقیقتدر که هر قومك لسانتده برکونه عبارتله مسمی در *شعر* عبارتنا شتی وحسنك
واحد * وکل الی ذلك الجمال تشیر * پس بزم برولی کامل حضرت محمد علیه السلامه کمال متابعتله بو حقیقته مظهر
وبو کماله مجلی اولدقده دیسه که جمیع لذات وکیفیات وجمله اذواق ومشتهیات ومسکرات جوششده ولذتده ونشاط بخشی
اولمسنده بزم خم باطنمزده اولان راح روحزلك جوششنك کداسیدر بو سوز صادقدر وکذلك بو چرخ سرکردان کردش
ودورانده بزم هوشمزلك تدبیر وتصرفنه مفتقردر وبزم عقل کامزانده متصرف ومدبردر دیسه بو قول دخی عقل وشرعه
موافقدر بو کونه کملانك جمله سی بو مرتبه یه اشارتدر ودخی قطبیت وغوثیته دلالتدر *مثنوی* باده از ما مست شدنی
ما ازو * قالب از ما هست شدنی ما ازو * ما چو زنبوریم وقالبها چو موم * خانه خانه کرده قالب را چو موم * بزکه حیطهٔ
عقل کلده مجتمعه اولان ارواح حقایق ایزمخلوق ایچون آماده اولان باده ولذت وکیفیات معتاده بزدن مست وکشاده
اولدی بزاندن دکل وکذلك قالب وصورت بزدن هست اولدی وظهوره کلدیکه بزم وجودمز انك حصولنه علت
مستقله در بز اندن اولمدق وبدنله وجود بولمدق خلافا للفلاسفة زیرا انلر دیرلر که نفس ناطقه بدنله بله وجوده کلور وظهور
بولور نیته کم هیاکل صاحبی تشبیه ایدوب دیرکه کما رایت فتیلة مستعدة تشتعل من النار فلا تتعجب من حصول
النفس الناطقه عند استعداد البدن بو سوز عند المحققین باطلدر زیرا ارواح وجود علیه لری جهتندن ازلیدر حادث
دکلدر ووجود روحانیه لری حیثیتندن قدیم زمانیدر کما قال علیه السلام فی حدیثه الله خلق الارواح قبل الاجساد
بالفی عام ارواحدن مراد ملائکه واجساددن مراد اجساد عالمدر دیمك مناسب دکلدر وبزم ارواح پرنوریمز مثلا زنبور

کیدروقوالب واجسادموم کیبدرتته کم زنبور مومی بالهام الله وتقدیره خانه ایلدی بعده عسل مصفا ایله
آنی سیراب ایدوب تعمیر وتکمیل قیلدی کذلك برم ارواحمزدخی ابدانمزی باذن الله وبقدرته تعمیر ایدوب عسل علم
ومعرفتله هر روح استعدادی مقداری کندی خانهٔ جسدینی پرایلدی وحکما ارواحك روح اعظم وحقیقت واحده
اولدیغنه واندن ظهوره کلوب تعین بولدیغنه انکار ایدرلر کما قال صاحب الهیاکل ولا یصح ان یکون حقیقته واحدة
فینقسم وتتوزع علی الابدان فان ما لیس بجسمانی لا یتجزی بل حادثة مع البدن اما مشایخ صوفیه بونلرك خلافیدر
زیرا انلر دیرلرکه ارواحك اصلی حقیقت واحده درکه اول عقل کلدر پس ارواح اندن ظهوره کلدی ومتعین اولدی
نته کم شیخ اکبر حضرتلری بوآیتك تفسیرنده دیرکه قال الله تعالی (یا ایها الناس اتقوا ربکم الذی خلقکم من
نفس وحدة) ای عین واحدة وهی العقل الاول (وخلق منها زوجها) التی هی النفس الکلیة (وبث منهما رجالا کثیرا)
ای عقولا ونساء ای نفوسا پس بو محلده قیل وقال چوقدر بوقدرله اکتفا اولندی (رجوع بحکایت خواجهٔ تاجر
مثنوی * پس درازست این حدیث خواجه گو * تا چه شد احوال آن مرد نکو * بو اسرار الهی ومعارف لدنی که
برسویلدك زیاده اوزون درنهایت پذیر اولمز خواجه نك حدیثنی سویله وانك حکایتنی نقل ایله اول ایو ومقبول مردك
طوطی ایله احوالی نه اولدی * مثنوی * خواجه اندر آتش ودرد وحنین * صد پراکنده همی گفت اینچنین * مذکور
خواجه آتش فراقده ودرد وحنینده بوذکر اولنان کبی یوز پراکنده وپریشان سویلدی * مثنوی * که تناقض
گاه نازو که نیاز * گاه سودای حقیقت که مجاز * گاه تناقض وگاه نازو گاه نیاز سویلردی گاهی حقیقت سوداسنی
گاهی مجاز سوداسنی یعنی گاه اولوردیکه کلامی بری برینه متناقض سویلردی وگاه ناز واستغنا وگاهی نیاز وافتقار
ایلردی وگاهی حقیقت وگاهی مجاز سوداسنی ومحبتنی ایلردی نته کم عاشقلرك دأبی وشوریده اولان اهل شوقك
حالت وخاصیتی بویله اولور وسلطان عشق بوکونه حالات مختلفه یی اقتضا قیلور پس انك بو خصوصده مقدور اولمسنی
بیان ایلیوب بیورورلر * مثنوی * مرد غرقه گشته جانی میکند * دست را در هر گیاهی میزند * غرقه اولمش مرد زیاده
جان چکیشور الغریق یتشبث بکل حشیش مفهومی اوزره الینی هر حشیشه اورور (م ی) تا کدامش دست گیرد
در خطر) دست وپایی میزند از بیم سر) خطر وهلاك محلنده تا قنغی کسه انك الینی طوتر باشی قورقوسندن زیاده ال وآیق
اورور یعنی غرق اولمق قورقوسندن زیاده ال وایق اورور یوزمکه سعی ایلر وهر النه راست کلنه یاپشوب تا انك الینی طوته
دیو غریق بحر عشق اولان عاشق فی المثل بویله در (م ی) دوست دارد دوست این آشفتگی * کوشش بیهوده به از خفتگی *
یار حقیقی بوکونه آشفته لکی دوست طوتر بیهوده یره سعی وکوشش ایلمك خفته لکدن یکدر یعنی طلب صددنده اولیوب
معطل یاتقدن بیهوده یره سعی ایتمك یکدر یعنی علی الخصوص که انسان کندوبی ورطهٔ هلاکدن تخلیص ایچون سعی قیله
بویله سعی عدم سعیدن هزار مرتبه بهتردر (م ی) (آنکه او شاه است او بیکار نیست * ناله از وی طرفه کو بیمار نیست
* بهر این فرمود رحمان ای پسر * کل یوم هو فی شان ای پسر * اول کسه که اوشاه در اوبی کار دکلدر ناله
وحنین اول کسه دن عجیبدرکه اول خسته دکلدر سروری وشمعینك ذاهب اولدیغی معنی مصرع ثانیده بودرکه
خواجهٔ تاجر خود بیمار بود ناله از و عجب نیست اما کسی که بدنیا مبتلا باشد بدرد الهی مبتلا نباشد ناله ازان کس
عجبست اما شمعینك سوزی بوندن ابعد درانکیچون یازلدی بوایکیسنك وردیکی معنی مصرع اوله ومابعدنده اولان
بیتك مفهومنه نسبت مناسبتدن ابعد در پس ذکر ملزوم وارادهٔ لازم قاعده سی اوزره ناله دن مراد شوق اولسه حضرت
حقه بووجه اوزره اسنادی صحیح اولور وعدم بیمارلکدن مراد عدم احتیاج اولور تقدیر معنی بویله دیمك اولورکه اولکه
پادشاه مطلقدر بیکار دکلدر بلکه هرآنده برشانده در کاراوزره شوق ومحبت قیلق اندن عجیبدرکه اول کاروعمله
محتاج دکلدر بودخی جائزدرکه مصرع ثانی استعارهٔ مکنیه طریقی اوزره حضرت حقك عدم احتیاجی وارایکن
برکار اولمسی ایچون مثال موقعنده ذکر اولنمش اوله بوتقدیر اوزره معنی بویله دیمك اولورکه اولکه پادشاه مطلقدر بیکار
دکلدر کاراندن طرفه درکه او محتاج کار دکلدر ناله ازوی طرفه کو بیمار نیست دیمك کار ازوی طرفه کو محتاج
نیست دیمك معناسندن استعاره اولنمش اولور وکنایه ایله بومعنایی ادا قیلور ای پسر حضرت رحمان سورهٔ رحمانده بوندن
اوتری بیوردی یعنی کار وعملك مقبول ومستحب اولمسیچون وعطالت وبیکارلغك نامقبول ونامستحب اولمسیچون
بیورورلردی (یسئله من فی السموات والارض کل یوم هو فی شأن) یعنی اول الله هرآنده برشانده کمنی عزیز ایلر وکمنی
ذلیل وکمنك رزقنی زیاده ایلر وکمنك قلیل وکمنی صحیح المزاج ایلرکمنی علیل چونکم حضرت جلیل دائما کارده اولیجق
بندهٔ ذلیل کارده اولمق اولوسیله ثابت اولور بواجلدن بهر این فرمود بیوردیلر بوآیت کریمه نك تفسیری بوجلدده قصهٔ
آن کسی که در یاریکوفت سرخنده مذکور اولمشدر فلیطلب فیه (مثنوی) اندرین ره می تراش ومی خراش * تا دم

آخر دمی فارغ مباش * بو طریق حقده مبذول وه مصروف اول وزحمت چکمه تراش لغتده یونول ومجراش طرمالن
دیمکدر اما بوراده مبذول اول وزحمت چك دیمکدن کنایه در آخر دمه دك بردم فارغ اولمه که (ان الله لا یضیع اجر المؤمنین)
حسبنجه مؤمنلرك طریق حقده اولان عملنك اجری حق تعالی ضایع ایلمزودخی والذین جاهدوا فینا لنهدینهم سبلنا
آیتنك فحواسنجه اکراول حضرتك طریقنده مجاهده ایدرسك سنی حقیقت سبلنه هدایت ایلر (مثنوی) تادم آخر
دمی آخر بود * که عنایت باتو صاحب سر بود * تا آخر دمده آخر بردم اولورکه عنایت خدا سنکله صاحب سر اولور
تادم آخر بود که آخر دمی بود که تقدیرنداولور حاصل کلام (واعبد ربك حتی یأتیك الیقین) مقتضاسنجه موت کلنجه دك
وبعد الموت اولنه یقین حاصل اولنجه دك عبادت قیل وسعی ومجاهده ایله اکرچه مجاهده وعملده عنایت ومشاهدهٔ
حضرت الوهیت میسر اولمدیسه آخر دمده آخر بردم اولورکه عنایت الهیه سنکله یار اولور ومقصود حقیقی ظهوره
کلور وجانك آلام وشداید سجن طبیعتدن نجات بولور دیمك اولور * مثنوی * هرچه کوشد جانکه در مردرزنست *
کوش وچشم شاه جان بر روزنست * جانکه مردوزنده درهرنه شیئه که چالشور جان شاهنك سمع وبصری روزن اوزره
دریعنی حق تعالی که سمیع وبصیردر خلقك وجودلری وقلبلری روزنه سی اوزره انك سمع وبصری حاضر ومسلطدر
هیچ برکسه برشانده اولمزوبر عملی قیلمز الا الله انك اوزرینه شاهد وحاضر درکما قال الله تعالی فی سورة یونس (وما تکون
فی شأن وما تتلوا منه من قرأن ولا تعملون من عمل الا کنا علیکم شهودا اذ تفیضون فیه وما یعزب عن ربك من مثقال ذرة
فی الارض ولا فی السماء ولا اصغر من ذلك ولا اکبر الا فی کتاب مبین) (بیرون افکندن خواجه طوطیٔ مرده را
ازقفص وپریدن (م ی) بعد ازانش ازقفص بیرون فکند * طوطیك پرید برشاخ بلند * بو نوحه وحنیندن صکره اول
تاجر اول طوطی یی قفصدن طشره براقدی طوطیجك اورادن شاخ بلنده دك اوچدی (مثنوی) طوطیٔ مرده چنان
پرواز کرد * کافتاب ازشرق ترکی تاز کرد * اول مرده طوطی انجلین پرواز ایلدیکه کویا شرقك آفتابی برترك تاز
ایلدی یعنی برکره چاپدی وسکرتدی یعنی آفتاب چرخ سیرده نیجه سرعت ایلرسه بو طوطی دخی سکرتمکده وچاپمقده
بویله سرعت ایلدی دیمك اولور * مثنوی * خواجه حیران کشت اندر کار مرغ * بیخبر تا که بدید اسرار مرغ) خواجه
مرغك کارنده حیران اولدی بیخبر ایکن تا که مرغك اسرارنی کوردی (مثنوی) روی بالا کرد وکفت ای عندلیب *
ازبیان حال خودمان ده نصیب * خواجه یوزنی یوقرو ایلدی وطوطی یه خطاب ایدوب ایتدی ای عندلیب کندی
حالکك بیانندن بزه نصیب ویر (مثنوی) اوچه کرد انجا که تو آموختی * ساختی مکری ومارا سوختی * اوطوطی
اوبرده نه ایلدیکه سن آنی اوکرندك برمکر دوزدك ومکر ایله بزی یاقدك * مثنوی * کفت طوطی که بفعلم پند داد *
که رها کن لطف واواز کشاد * طوطی خواجه یه ایتدیکه اوهندستانده اولان طوطی بکا فعلی ایله پند ویردی بویله
دیوکه لطافت وآواز کشاده لکی ای محبوس قفس ترك ایله اولور (م ی) زانکه آوازت ترا دربند کرد * خویش را مرده
پی این پند کرد * اندن که سنك آوازك سنی بند وحبسده ایلدی اوطوطی هندستانده کندیسنی بو نصیحت ایچون مرده
ایلدی * مثنوی * یعنی ای مطرب شده با عام وخاص * مرده شوچون من که تا یابی خلاص * یعنی بویله دیدیکه
ای خاص وعامه مطرب اولمش طوطی بنم کبی مرده اول تا اول قفصدن خلاص بوله سن * مثنوی * دانه باشی
مرغکانت برچنند * غنچه باشی کودکانت برکنند * دانه اولورایسك سنی قوشجغزلر دوشورورلر غنچه اولورایسك سنی
اوغلنجقلر قوپرورلر (مثنوی) دانه پنهان کن به کلی دام شو * غنچه پنهان کن کیاه بام شو * دانه یی پنهان ایله صافی
طوزاق اول غنچه یی پنهان ایله طام اوتی اول یعنی خیر وحسناتکی اظهار ایلمه تا کرفتار عوام وخواص اولمیه سن
بلکه ملامیه طریقن اختیار ایدوب بی نام ونشان اول تا شهرت وآفت بولمیه سن نتکم ملامیه خیرلرین اظهار
وشرلرین اضمار ایتمیوب بنجهٔ خلقدن بو لعب ایله خلاص اولمشلر واخلاص مرتبه سنی بولمشلردر کما قیل فی تعریفهم الملامی
هو الذی لا یظهر خیرا ولا یضمر شرا (مثنوی) هرکه کرد او حسن خودرا در مزاد * صد قضای بد سوی اورونهاد *
هرکیمکه اوکندینك حسننی مزاده ویردی یوز یرامز قضا انك جانبنه یوز توتدی یعنی هرجانبدن انکا نیجه بلالر کلور
زیرا شهرت آفتدر ومشار الیه بالبنان اولمق محل مخافتدر ولهذا قال علیه السلام بحسب امرئ من الشر ان یشار الیه
بالاصابع فی الدین الا من عصمه الله اکثر مشایخ کرام بو شهرت وناهتدن قچوب خمول اختیار ایلمشلردر شول
مرتبه ده که حتی خلق عالم انلری برخدمته محل ولایق کورمشلر کما قال ابن الفارض * شعر * واحلنی وهنا خضوعی
لهم فلم * یروفی هوانا بی محلا لخدمة * ومن درجات العز امسیت مخلدا * الی درکات الذل من بعد نخوتی * فلو قیل
من تهوی وصرحت باسمها * لقیل کنی اوسه طیف جنة * پس شهرتده اولان آفاتك بیانه شروع ایدوب بیوردیلر
(مثنوی) چشمها وخشمها ورشکها * برسرت ریزد چو آب ازمشکها * چشملر وخشملر ورشکلر مشکلردن آب کبی

باشی اوزره دوكرلر یعنی ان الحق عین لخواسنجه نیجه بد چشملرڭ كاچشمی اصابت ایدوب آنی بلا واذایه دوشردی
نتسه كم بیورلدی ان العین لتدخل الرجل القبر والجمل القدر دوشمنلرڭ خشم وغضبی وحسودلرڭ رشك وحسدی
اكا شرر ویررلر اما شهرتدن بری اولنلر بو آفتلردن وبونڭ كبی نیجه مخافتدن نجات بولورلر (مثنوی) دشمنان اورا زغیرت
میدرند * دوستان هم روز كارش میبرند) دوشمنلر آنی غیرتدن یرترلر ودوستلر هم آنڭ روز كارینی ایلتورلر وعمرینی عبث یره
ضایع ایدرلر * مثنوی * او نه غافل بود از كشت بهار * او چه داند قیمت این روز كار * اول كسه كه اكین اككدن
بهار موسمنده غافل اولدی اول كسه بو روز كارڭ قیمتنی نه بیلور كشت كافڭ فتحه سیله سیر معناسنه اولمق
محله انسب ومعنا به اوفق اولمزا كرچه بهار مناسب ایسه ده زراعت معناسنه اولمق اولیدر * مثنوی * در پناه لطف
حق باید كریخت * كو هزاران لطف بر ارواح ریخت * پس حق تعالینڭ پناهنه قچمق واكا التجا ایتمك كركدر زیرا اول
الله ارواح اوزره نیجه بیڭ لطفلر دوكدی (مثنوی) تا پناهی یابی آنكه چون پناه * آب واتش مر ترا كردد سپاه *
تا بر پناه وملجأ بوله سن اندن صكره نیجه پناه كه آنڭ تعریفی ممكن دكلدر آب وآتش بلكه جمیع اشیا سكا سپاه ومعین
اولورلر (مثنوی) نوح وموسی را نه دریا یار شد * نه بر اعداشان بكین قهار شد * حضرت نوحه وحضرت موسایه دریا یار
اولمدیمی انلرڭ اعداسی اوزره دریا كینله قهار اولمدیمی (م ی) آتش ابراهیم را نه قلعه بود * تا بر آورد از دل نمرود دود
آتش حضرت ابراهیمه قلعه اولمدیمی حتی نمرودڭ قلبندن دود كتوردی یعنی نمرود آنڭ غالب وكندینڭ مغلوب
اولمسندن آه ایلدی * مثنوی * كوه یحیی را نه سوی خویش خواند * قاصد آنش را بزخم سنگ راند * طاغ حضرت
یحیایی كندی جانبنه اوقومدیمی اكا قصد ایدیجیلری زخم سنگ ایله سورمدیمی (مثنوی) كفت ای یحیی بیا در من كریز
تا پناهت باشم از شمشیر تیز * كوه حضرت یحیایه ایتدی ای یحیی كل بكا قاچ تا شمشیر تیزدن سكا پناه اولم تقل
اولنور كه یهودیلر حضرت یحیایی شمشیرلر ایله قتل ایلمكه قصد ایلدكلرنده حضرت یحیا انلردن فرار ایلدی انلر اول
حضرتڭ پیننه دوشوب قووار ایكن بر طاغ حضرت یحیایه كل بكا قاچ دیو سویلدی واول جهودلر اوزره طاشلری
پران ایلدی انلر طاشلرڭ زخمندن حضرت یحیایی ترك ایلدیلر حضرت یحیی اول حینده اوطاغه تحصن ایتمكله انلرڭ
شرندن قورتلدی * وداع كردن طوطی خواجه را و بهندستان رفتن (م ی) یكدو پندش داد طوطی در وفاق) بعد از آن
كفتش سلام والفراق) پر مذاق اولان طوطی اول خواجه یه بر قاچ پند ویردی بودخی وجه در طوطی اول خواجه یه
بر ایكی پر ذوق پند ویردی مذاق ذوق معناسنه دراندن صكره اول خواجه یه دیدی سلام سنڭ اوزریكه اولسون سنڭ ایله
بنم مابینمده فراق در سلام علیك والفراق بینی وبینك تقدیرنه اولور (مثنوی) خواجه كفتش فی امان الله برو * مر مرا
اكنون نمودی راه نو * خواجه اكا ایتدی اللهڭ امانته اول تحقیقا شمدی بكا ایكی یول كوستردڭ (مثنوی) خواجه
با خود كفت این پند منست * راه او كیرم كه این ره روشنست * خواجه كندی نفسنه دیدی كه بو طوطینڭ اشلدیكی فعل
بنم پندمدر انڭ یولنی طوترمكه بو یول روشندر كه اقوم طرق واعدل سبل طریقتشادر كه اولمزدن اول اولمك وترك
ماسوی قیلمق انلره یول اولمشدر انلر كه بو یوله كتدیلر حبس تندن وقیودیدندن نجات بولمشدر پس الاهه موصل اولان
اقرب كل طرق بو یولدر (مثنوی) جان من كمتر ز طوطی كی بود * جان چنین باید كه نیكو پی بود * بنم جانم طوطیدن نیچون
اكسكرك اولور جان بویله اولملی كركدر كه ایو ایزلو ولطیف روشلو وله یعنی بو طوطی كبی كركدر كه انڭ طریقی ایو ایزله
تا نیجه لری دخی اول واسطه ایله خلاص قیله * مضرت تعظیم خلق وانكشت نمای خلق شدن جهة سروری (م ی)
تن قفس شكلست وتن شد خار جان * در فریب داخلان وخارجان * تشبیه ایدوب بیوررلر تن قفص شكلدر كه طوطی
جانه محبسدر وتن انسانی جان طوطینڭ خاری وخشكی اولدی داخل اولنلرڭ وخارج اولنلرڭ الدمه سنده وآنی مغرور
قیلمسنده داخل اولنلردن مراد قوای نفسانیه وهوای جسمانیه ووسوسهٔ شیطانیه در وخارج اولنلردن مراد مداح
وثنا خوان اولنلردر برای طمع تعظیم وتكریم قیلنلردر (م ی) اینش كوید منم همراز تو * وآنش كوید نه منم انباز تو
بو داخل اولان قوای نفسانی ووسوسهٔ شیطانی اكا دیر كه بن سنڭ همرازڭ اولورم واول خارجده اولان مداحلر
دیركه اول دكلدر بن سنڭ انبازڭ ودمسازكم (مثنوی) اینش كوید نیست چون تو در وجود * در كمال فضل ودر احسان
وجود * وكذلك بو داخل اولنلر اكا دیركه سنڭ كبی وجودده بر كمسه یوقدر جمال وفضلده واحسان وجودده (مثنوی
انش كوید هر دو عالم آن تست * جمله جانهامان طفیل جان تست * وخارجده اولنلر دیركه هر ایكی عالم سنڭ لایقكدر
سنڭ ایچوندر جمله بزم جانلریمز سكا طفیل وتابعدر (م ی) او چو بیند خلق را سرمست خویش) از تكبر میرود از دست
خویش) اول اسیر تن چونكم خلقی كندی یه سرمست كوره تكبر وغروردن كندی الندن كیدر یعنی ضایع اولور (م ی
او ندانند كه هزاران را چو او) دیو فكندست اندر آب جو * اول ممدوح اولان كمسه بیلمز كه انجلین نیجه بیڭ كمسه یی شیطان

ایرمق صویڭ ایچنه براقشدر (م ی) لطف سالوس جهان خوش لقمه است * کمترش خور کان پر آتش لقمه است
امدی اگرچه جهان سالوسلکنڭ لطفی یعنی جهان اهلنه سالوسلغنڭ لطافت وحلاوتی بر خوش لقمه
کبیدر اما آنی کمتر قبول ایت که پر آتش بر لقمه در (م ی) آتشش پنهان وذوقش آشکار * دود او ظاهر شود پایان کار
نهایت ما فی الباب انڭ آتشی پنهان وذوقی آشکار او عیاندر انڭ توتونی پایان کارده یا خصوصکه روز شمارده پیدا
وظاهر اولور پس اکثر کسه لرڭ نفسی بو کونه حیله ایدر که قوم مداحلر بنی مدح ایلسون مادامکه بن آنی قبول ایلیم بکا نه
ضرر پس حضرت خداوندکار اویله دینلره جواب طریقیله بیوررلر (مثنوی) تو مکو کان مدح را من کی خرم * از طمع
می کوید او پی می برم * مادحت کر هجو کوید بر ملا * روزها سوزد دلت زان سوزها * کرچه دانی کو ز حرمان کفت
آن * کان طمعکه داشت از تو شد زیان * سن دیمه که اول مداحڭ مدحنی بن نیچون قبول ایدرم اول مداح اول مدحی
بکا طمعندن سویلر بن انڭ طمعنه ایرایلتورم و آنی بیلورم پس بو کونه طمعله اولان مدحدن بن نیچون مسرور ومغرور
اولورم ونه وجهله تکبر وتعظم قیلورم پس مادامکه بر مدح نفسه کبر ونخوت ویرمیه ضرری یوقدر دیرمن حضرت مولانا قدس
الله سره العزیز بیوررلر که مدح وثنا نفسی تکبر ومغرور قیلور ولیکن مدح شیرین ولذیذ اولدیغندن مضرتی درحال
مکشوف اولمز بلکه مدحڭ نفسه تأثیر خفی سن بیلمك استرسن الاشیاء تبین بالاضداد مقتضاسنجه مدحی ضدیله
بیلورسن مثلا سنڭ مداحڭ سکا هجو سویلسه آشکاره نیجه کونلر قلبڭ پرسوز اولور اول سوزلردن وحرارتلردن
اگرچه بونی بویله بیلورسن که اول مادح اول هجوی حرماندن دیدی که اول طمعی سندن طوتردی میسر
اولمیوب زیان اولدی انکچون سنی قدح ایلدی بونی بویله بیلور کن (مثنوی) آن اثر می ماندت اندر درون * در مدیح
این حالتت هست آزمون * اول قدحڭ اثری والمی سنڭ درونکده قالور کذلك مدحده دخی بو حالت واردر امتحان ایله
(مثنوی) آن اثر هم روزها باقی بود * مایهٔ کبر وخداع جان شود * اول بر اثر که مراداندن مدح وثنانڭ اثریدر نیجه
کونلر درونده باقی اولور ومایهٔ کبر وخداع جان اولور وانسانی رنجور معنوی قیلور (مثنوی) لیك ننماید چو شیرینست
مدح * بد نماید زانکه تلخ افتاد قدح * مدح وقدحڭ نفس انسانیده اثرلری مقرردر ولیکن مدحڭ اثری کورنمز
چونکه مدح شیریندر نفس اندن لذت الدیغی ایچون انڭ اثرنی وضررنی درحال مشاهده ایده منز اما بد کورینور
زیرا که قدح تلخ واقع اولمشدر نفس انسانی درحال آنی احساس ایلر (مثنوی) همچو مطبوخست وحب کانرا خوری
* تا بدیری شورش ورنج اندری * ور خوری حلوا بود ذوقش دمی * این اثر چون آن نمی پاید همی * چون نمی پاید همی
پاید نهان * هر ضدی را تو بضد او بدان * بیوررمشلردیکه بالڭ ولذیذ اولانڭ اثری درحال کورنمز چونکه مدح دخی
شیریندر انکچون اثری کورنمز وبد درحال کورینور اندن اوتریکه مدح وذم تلخ واقع اولدی پس بو قدح وهجوڭ درحال
تأثیرنه ومدح وثنانڭ بعد زمان تأثیر وتضررینه تفهیمدن اوتری مطبوخ تلخی وحب قیی وحلوای شیرینی علی وجه
التشبیه ایراد ایدوب بیوررلر که هجو وقدح مطبوخ تلخ وحب قی کبیدر آنی ییسڭ تا کیچ زمانه دك شورش درون ورنج
بطون ایچنده سن اندر شورشی ورنجی تقدیرنده درونتا ومدح حلوا کبیدر اگر حلوا ییسڭ انڭ ذوقی بردم اولور
وبو شیرینلڭ اثری اول تلخڭ اثری کبی اگرچه دایم اکلنمز چونکه بو شیرینلڭ اگرچه ظاهرا اکلنمیوب کیدر اما لوازم
ومحصولی نهانی اکلنوب عاقبة الامر ضرر ایدر پس هر ضدی سن انڭ ضدیله بیلکه الاشیاء تبین باضدادها نحواسنجه
قدحڭ اثرندن مدحڭ ضرری مبین ومکشوف اولور مدحڭ ضررنی حضرت پیغمبر علیه السلام مشاهده قیلدقلری
ایچون بیوررلر که اذا رأیتم المداحین فاحثوا علی وجوههم التراب وعن ابی هریرة اثنی رجل علی رجل عند النبی صلی الله
علیه وسلم فقال علیه السلام قطعت عنق اخیك ثلاثا (مثنوی) چون شکر پاید نهان تأثیر او * بعد چندین دنبل
آرد نیش جو * چونکه شکر وحلوانڭ اثری نهان باقی انڭ تأثیری بر زماندنصکره نیش استیجی چبان کتورر یعنی نیشترله
دشلمسی لازم بر چبان پیدا اوله (م ی) نفس از بس مدحها فرعون شد * کن ذلیل النفس هونا لا تسد * نفس انسانی
خلقڭ تعظیمندن ومدح وتکریمندن فرعون اولور کن اول ذلیل النفس نفسی ذلیل ووجودی علیل اول هونا مهان
وخوار وحقیر اولدیغڭ حالده لا تسد صقین سید وافندی اولمه تا بو آیت کریمه نڭ مظهری اوله سن (وعباد الرحمن الذین
یمشون علی الارض هونا) پس تهوین نفس نعمت عظمایه موصل اولدیغنه جمله انبیا علیهم السلام واولیای عظام
متفقلردر نتهکم سید الطائفه جنید بغدادی بیوررلر النعمة العظمی الخروج عن النفس لان النفس اعظم حجاب بینك
وبین الله (مثنوی) تا توانی بنده شو سلطان مباش * زخم کش چون کوی شو چوکان مباش * تا قادر اولدقجه بنده
اول سلطان اولمه طوب کبی زخم چکیجی اول زخم اوریجی چوکان اولمه یعنی تعب وزحمت چکیجی اول زحمت ویریجی اولمه
وبسکاریش خندایلین ومدح وخوش آمد سویلین حریفلرله مصاحب وموانسات قیلمه (مثنوی) ورنه چون لطفت

نماندوین جمال * ازتو آیدان حریفان را ملال * واکر بو سوزی قبول قیلمیوب انلرله مجالست ایلرسك چونكه سنك
بو لطافتك و بو جمالك قالمیه وانلرك نفسنك حظی سندن حاصل اولمیه اول حریفلره سندن ملال کلور وانلر سندن
اعراض قیلور (م ی) آن جماعت کت همی دادند ریو * چون ببیندت بکویندت که دیو) واول جماعتكه سکا ریو ویردیلر
یعنی مدح وستایش ایتمکله الداد یلر بعد زوال الحسن والصف چون سنی کوره لر سکا دیرلرکه شیطاندر (مثنوی)
جمله کویندت چو بینندت بدر) مرده از کور خود بر کرد سر) چونكه سنی قبوده کوره لر جمله سی سکا دیرلر بر میت کندی
قبرندن باش قالدردی یعنی میتدن چرکین سندن قچرلر (مثنوی) همچو امرد که خدا نامش کنند * تا بدان سالوس
در دامش کنند * مثلا شول بر تازه رو محبوب کبی که غلامباره اولان خبیثلر انك نامنی خدا ایلرلر وحاشا وکلا کاسن بزم
خدامزسن دیو سویلرلر تا بو سالوس وظرافتله انی طوزاغه ایلرلر (مثنوی) چونكه در بدنامی آمد ریش او * دیو را ننك آید
از تفتیش او چونكه اول محبوبك بدناملقده صقالی کلدی یعنی ناپاکلکده ومستعمل اولمقده صقالی بتدی انك تفتیشندن
شیطانه عار کلور یعنی شیطان اهل فسادی انكله اضلال ایلمیه جکن بیلدکدنصکره اول ناپاك برمرتبه مخذول
اولورکه حتی شیطان آنی تفتیش ایلمکدن عار ایلر یا خود دیودن مراد شیطان انس اولان غلامباره اوله بو تقدیرا اوزره
معنی اول مستعملك صقالی کلدکدنصکره دیوانسان اولان غلامباره آنی تفتیش ایلمکدن عار کلوب من بعد آنی
تفحص ایلمز دیمك اولور (م ی) دیو سوی آدمی شد بهر شر (سوی تو ناید که از دیوی بتر) شیطان اهل خیر اولان آدمی جانبنه
کندی شردن اوتری وآنی اضلال ایلمکدن اوتری اما ای مستعمل وناپاك سنك جانبكه کلمز زیرا خباثتده شیطاندن
پرامزرلسن (مثنوی) تا تو بودی آدمی دیو از پیت * میدوید و می چشانید او میت مادام که آدمی وصالح ایدك شیطان
سنك اردکدن یلردی واو شیطان سکا شراب طاتدیردی (مثنوی) چون شوی در خوی دیوی استوار * می کریزد
از تو دیو ای نابکار * چونكه سن شیطانلق خوینده استوار وثابت قدم اولدك ای نابکار شیطان سندن قچر (مثنوی)
آن کسان کز دامنت آویختند * چون چنین کشتی همه بکریختند * اول وقتكه آدمی وصالح ایدك سنك دامنكه اول
شیطانلر اصلدیلر یعنی دامنكی محکم طوتدیلر چونكه بویله اولدك سندن قاچدیلر * تفسیر ما شاء الله کان وما لم یشأ
لم یکن * بو حدیث شریفك تفسیریدرکه حضرت نبی صلی الله علیه وسلم بیوردی اول نسنه یی که الله دیلدی اولدی
وشول نسنه یی که الله دیلمدی اولمدی پس بو قول شریفك معناسنی نظمه کتوروب بیورورلر (م ی) ان همه کفتیم لیك اندر
بسیج * بی عنایات خدا هیچیم هیچ * بو درکلی نصیحت ومعرفتی دیدك ولیکن راه حقه متهیء اولوب عزیمت ایلمکده
خدای تعالینك عنایتلرسز هیچ ابن هیچ بسیج بوله یراقلنمغه وسفره عزیمت ایتمکه دیرلر (م ی) بی عنایات حق وخاصان
حق * کر ملك باشد سیاهستش ورق * حق تعالی حضرتنك وحقك خاص قوللرینك عنایتلرسز فرضی اکر فرشته
اوله انك ورقی سیاهدر نفحات الانسده مسطوردرکه ابو السعود بن شبلی نقل ایلربر کون قپو یاتنده او ترمشدم پدرم
خلوتده ایدی قپو یغلو ایکن ناکاه برکسه تمثل ایلدی بیلدمکه عالم غیبك اهلندندر پس شیخك حضورنه دخوله اجازت
استیوب شیخ دخی اجازت ویروب ایچرو کیردکنده شیخك دست وپاینه یوزلر سوروب دعا وشفاعت رجا ایلدی شیخ اکا دعا
ایلیوب النی انك وجودی اوزره باتمام مسح ایلدی پس فی الحال پروبال صاحبی اولوب آسمان جانبنه پرواز ایلدی
بو قصه دن اکا سؤال ایلدم بو نه کونه کسه در جواب ویردیکه بو ملائکهٔ آسماندن برملك در تسبیح وخدمتنده قصور
ایدوب مقامندن دوشدی وپروبالی شکست اولدی سائر ملکلر انی بو جانبك دعاسنه الغه سوق ایلدیلر پس کلوب
خیردعامزی آلوب پروبالی همت وعنایتمز له یرینه کلوب ینه اولکی مقامنه واصل اولدی محصل خلیفهٔ الهی اولان
مردان خدانك همت وشفاعتنه اکثر ملائکه دخی محتاجلردر ولهذا کر ملك باشد سیاهستش ورق بیورد یلر ای خدا
سنك قدرك چندسز وچونسزدر یعنی ای خدا سنك عظمتك بی کم وبی کیفدر ظاهر وباطنك حالی اوزره عالم وواقف سن
(مثنوی) ای خدا از فضل تو حاجت روا * با تو یاد هیچکس نبود روا * ای خدا سنك فضل واحسانك حاجتی روا در
یعنی حاجتلری حاصل ومرادلره واصل اید یجیدر هیچ کسه یی سنكله یاد ایتمك روا وسزا اولمز (مثنوی) این قدر ارشاد
تو بخشیدهٔ * تا بدین بس عیب ما پوشیدهٔ الهی بو قدر ارشاد وهدایتی سن بغشلمشسن بو حال وبو زمانه کلنجیه دك چوق
عیبمزی اورتمشسن (م ی) قطرهٔ دانش که بخشیدی ز پیش * متصل کردان بدریاهای خویش * برقطره علمكه
اولدن بغشلدك اول برقطره علمی کندی دریالریكه متصل ایله (مثنوی) قطرهٔ علمست اندر جان من * وارهانش
از هوا وز خاك تن) بنم روحمده برقطره علمی هوادن وتن خاکندن خلاص ایله (مثنوی) پیش از آن کین خاکها خسفش
کنند * پیش از آنكه بادها نشفش کنند * اندن اولكه بو خاکلر اول قطرهٔ علمی خسف ایدرلر اندن اولكه بو بادلر اول
قطره یی نشف ومحو ایدرلر (مثنوی) کرچه چون نشفش کند تو قادری) کش از یشان واستانی واخری اکرچه بادلر اول

قطره یی چونکه نشف ایده لر سن قادرسن که اول برقطره علی اول خاکاردن وبادلردن کیروالەسن وخرید ارا اوله سن یعنی
اول قطرهٔ علی خاک بدن وهوای تن محو ایلدکدنصکره سن آنی انلرک حبسندن خلاص قیلغه وخریدار اولمغه قادرسن
(م ی) قطرهٔ کو درهوا شد یا که ریخت) ازخزینهٔ قدرت تو کی گریخت) برقطره که هوایه کتدی یعنی هوا آنی نشف ایدوب
محو ایتدی یاخود اول قطره که خاکه دوکلدی الهی سنک خزینهٔ قدرتکدن قچن قچدی (م ی) گردرآید در عدم یا صد
عدم) چون بخوانیش اوکند ازسر قدم) اکر اول قطره عدمه کله یاخود یوز عدمه کله یعنی یوز قات معدوم وفانی اوله
چونکه اول قطره یی وجوده اوقویه سن اول قطره باشدن ایق ایلر یعنی اکرسنک ارادتک اول فانی ومعدومک موجود
اولمسنه تعلق ایلرسه درحال کمال سرعت وشوقله مشیا علی الهام لامشیا علی الاقدام وجود جانبنه کلور واسند یکک
کبی موجود اولور (م ی) صد هزاران ضد ضد را می کشد * بازشان حکم تو بیرون میکشد * نیچه یوزبیک ضد کندینک
ضدنی دیلر وازاله ایلر کیروسنک حکمک اول محو اولان شیلری طشره چکر وخارج وجوده کتورر (مثنوی) ازعدمها
سوی هستی هرزمان * هست یارب کاروان درکاروان * عدملردن وجود جانبنه هرزمان یاربی کاروانی کاروانه
متصل اولمشدر (مثنوی) خاصه هرشب جمله افکار وعقول * غرق میکردند دربحر نغول * خصوصا هرکیجه جمیع
فکرلر وعقللر دریک وبی پایان دریاده غرق ویوق اولور (م ی) بازوقت صبح ان اللهیان * برزنند از بحر سرچون ماهیان
کیر وصباح وقتی اول اللهه منسوب اولان عقول وافکار وخواطر واسرار دریادن ماهیلر کبی باشلرنی یوقرو اوررلر
وظهوره کلورلر (مثنوی) درخزان ان صد هزاران شاخ وبرک * درهزیمت رفته ازدریای مرک * خزان وقتنده اول نیچه
یوزبیک شاخ وبرک هزیمتدن مرک دریاسنه کتمشدر (م ی) زاغ پوشیده سیه چون نوحه گر * درگلستان نوحه کرده
برخضر) نوحه ایدیجی وماتم طوتیجی کبی زاغ سیاه کیمش گلستانده سبزه لرک فوتی اوزره نوحه ایلمش (مثنوی) بازفرمان
اید از سالار ده * مر عدم را انچه خوردی بازده * کیرو کویک سالارندن فرمان کلور یعنی قریهٔ وجودک حاکمندن امر
وارد اولور عدمه که اول نسنه یی که یدک کیروویر وآنی مرتبهٔ وجوده ایرکوردیر (مثنوی) انچه خوردی وادهای مرک
سیاه * ازنبات ودارو وبرک گیاه * ای مرک سیاه اول نسنه یی که یدک ومحو ایلدک آنی کیروویر اول نسنه نبات ودارودن
وبرک کیاهدن در یعنی بونلردن هرنه یی که محو وفانی ایتدکسه بونلری کیرو ادا ایله دیو عالم عدمه امر الهی اولور پس اول
ظهور ووجود ایچون مأمور اولان اشیا وجوده کلور وظهور بولور (اذا اراد الله شیأ ان یقول له کن فیکون) نص شریفی
بومعنایه اشارت قیلور (م ی) ای برادر عقل یکدم باخود آر * دمبدم در تو خزانست وبهار * باغ دلرا سبز وتر وتازه بین
پرزغنچه وورد وسرو ویاسمین * ای برادر عقلکی بردم کندیکه کتور وعلمکی مشاهده مرتبه سنه یتور که آفاقده نیچه
خزان وبهار وار ایسه سنده دخی دمبدم خزان وبهار واردر مثلا بسطک بهار وقبضک خزان صحتک زمان ربیعی وسقامتک
وقت خریفی کبیدر وکوکل برباغ یی مثال کبی وانده اولان احوال لطیفه ومعارف جلیله انواع شکوفه کبیدر پس
کوکل باغنی سبزهٔ سرور ایله سبز ونشاط انبساط ایله تروفرحت ورفاهیتله تازه کور وغنچهٔ معرفتدن وورد علم وحکمتدن
وسرو عدالت واستقامتدن وباسمین خلوص وصفوتدن پرکور (مثنوی) زانبهی برک پنهان گشته شاخ * زانبهی گل
نهان صحرا وکاخ * برک افکار واوراق کفتارک کمال وفرتندن شاخ دل پنهان اولدی وکل لطایفک وسنبل معارفک
بغایت کثرتندن صحرای عقل کل وکاخ علم رسل نهان اولدی * مثنوی * این سخنهایی که از عقل کلست) بوی آن گلزار
وسرو وسنبلست * بوی گل دیدی که انجا گل نبود * جوش مل دیدی که انجا مل نبود * بو بنم سوزلرم برنوع
سوزلردر که عقل کلدندر وعقل معاش وجزؤیدن دکل وبو گفتار اول عقل گلزارینک بویی وانک سرو عدالت
واستقامتنک رایحه سی وسنبل حکمت ومعرفتک فایحه سیدر پس لازمدر که اثردن مؤثره وعطردن رایحهٔ مروح
ومعطره استدلال واستهدا ایده سن زیرا کلسز رایحه اولمز وملسز جوش وخروش بولنمز هیچ سن کل رایحه سی
کوردکمی که اول موضعده کل اولمیه وجوش مل کوردکمی که اول محلده مل اولمیه زیرا بوجوش وبوی عوارضدندر
البتته برمحل ومقومه محتاجدر کذلک کلمات صحیحه ومقالات فصیحه دخی برمتکلم ومدبره مفتقردر که اول مدبر
عقلدر پس (ع) کلامندن اولور معلوم کشینک کندی مقداری * قولنک مصداقنجه بوکونه عبارات لطیفه والفاظ
شریفه نک متکلم ومدبری عقل کل ایدیکنه شبهه وشایبه یوقدر (م ی) بو قلاوزست ورهبر مرترا * می برد تاخلد وکوثر
مرترا * پس بوکلام که عقل کلدندر بودرسکا قولاوز ورهبردر اکراستشمام اید رسک وانکله استهدا ایدوب باغک
بولنه کیدرسک سنی تاخلد وکوثره ایلتور وفردوس وحدت وحدیقهٔ حقیقته واصل ایدر (مثنوی) بو دوای چشم
باشد نورساز * شد زبوی دیدهٔ یعقوب ساز) رایحه چشمه نوردوزیجی وضیاویریجی دوا اولدی حضرت یعقوب علیه
السلامک کوزی بویدن اچلدی (فلما ان جاء البشیر القیه علی وجهه فارتد بصیرا) آیت کریمه سنک مصداقی اوزره وقتاکم

حضرت یوسف علیه السلامدن بشیر کلوب اول قمیصی حضرت یعقوب علیه السلامك وجه مبارکنه القا ایلدکده
یوسفك قمیصده اولان رایحه سندن انك بیاض اولمش و بی نور قالمش کوزلری اچلوب بصیر اولدیغی حالده یوسف جانبنه
رجوع ایلدی (مثنوی) بوی بد می دیده را تاری کند * بوی یوسف دیده را یاری کند * یرامز رایحه تحقیقا چشمی تیره
و بی نور ایلر یوسفك رایحه سی چشمه معاونت ایلر یعنی بد و فاسد اولان کسه لرك رایحهٔ خبیثی چشم دلی تیره و نابینا ایلر
و یوسفان حقیقت اولان اصحاب هدایت و ارباب معرفتك روایح طیبه سی بصر بصیرتی کشاده و بینا ایلر (مثنوی)
تو که یوسف نیستی یعقوب باش * همچو او با گریه و آشوب باش * سن که یوسف دکلسن یعقوب اول حضرت یعقوب
علیه السلام کبی کریه و تضرع و نیازله اول یعنی چونکم مقام مطلوبیته ایرمدك و مرتبهٔ محبوبیته قدم بصوب
واصل اولمدك کرکدر که یعقوب وار طالب یار اوله سن و روز و شب انك شوقنده کریه و زاری قیله سن اکر بو معنانك سرینه
وغورنه ایرمك استرسك (م ی) بشنو این پند از حکیم غزنوی * تا بیابی در تن کهنه نوی * حکیم غزنوی حضرتلرندن
بو پندی ایشت و بو نکله ایش ایت تا کهنه تنکده تازه لکلر بوله سن و بی حیات اولان قلبکه بو کلمات حیات بخشدن
حیات دل حاصل قیله سن حکیم حضرتلرینك بیوردقلری بو ایکی بیتدر * مثنوی * ناز را رویی بباید
همچو ورد * چون نداری گرد بدخویی مگرد * زشت باشد روی نازیبا و زرد * سخت باشد چشم نابینا و درد
ناز تازه کل کبی لطیف و زیبا بر یوز کرك چونکم کل کبی زیبا یوزك طوتمزسن نازلنمه و بدخو یلك اطرافنه
طولنمه زیرا زشت و نامقبولدر نازیبا و صاری یوز و مشکلدر چشم کور و دردآوله یعنی برکسه هم کور و هم مریض
و اهل درد اولمقلق مشکلدر چشم کور کذلك روی نازیبا ایکن بدخوی اولمق و کور اولمق واندن ما عدا مریض اولمق
کبیدر بو ایکی حالت قبیحه یه مبتلا ایکن باخصوص نازقیلمق اقبح قبایحدن اولور حاصل کلام برموجب حدیث رحم
الله امرأ عرف قدره ولم یتعد طوره برکسه کندی مقدارینی بیلمك و طور و مرتبه سندن تجاوز ایلمك رحمت حقه اقرب
واحسانه الیقدر (م ی) پیش یوسف نازش و خوبی مکن * جز نیاز و آه یعقوبی مکن) یوسفك قتنده نازش و خوبلق ایله
یعقوبه منسوب اولان نیاز و آهدن غیری ایلمه یعنی یوسف مصر حقیقت اولان اهل کمال حضورنده عرض جمال و کمال
قیلمه بلکه یعقوب وش نیاز و خضوعدن خالی اولمه (مثنوی) معنی مردن ز طوطی بد نیاز) در نیاز و فقر خود را مرده ساز
* طوطیدن اولمك معناسی نیاز اولدی یعنی انك اولمه سندن مستفاد اولان معنی نیاز و فقر اولدی سن هم کندیکی
نیاز و فقرده مرده دوز یعنی استغنا و کبری ترك ایله و حیات طیبه جانبنه طالب و محتاج اول * مثنوی * تا دم عیسی
ترا زنده کند * همچو خویشت خوب و فرخنده کند * تا بر عیسی صفتلو کسه نك نفس جان بخشی سنی زنده ایده
اول عیسی علیه السلام کندی کبی سنی خوب و فرخنده ایده اکر سن دیرسنکه ربیع صفت اولان اصحاب معرفت
و ارباب ولایت بزی نظرلری ایله احیا ایلسونلر و دم صبا نوآملریله جان و دلمزی سرسبز و تازه قیلسون جواب * مثنوی
از بهاران کی شود سرسبز سنگ * خاك شو تا گل بروید رنگ رنگ * بهارلردن طاش نیجون سرسبز و تازه اولور یعنی اولمز
خاك اول تا سنك وجودکده رنك رنك کللر بیته یعنی بهارلر کبی اولان مربی و مرشدلرك نظرا کسیر تأثیرلرندن
حصه دار اولمق و نشو و نما بولمق استرسك خاك کبی اول متواضع و متذلل اولوب انلرك تربیه سنه مستعد اول تا زمین
وجودکده کونا کون معانی کللری و اسرار و معارف و حکم لطایف سنبللری ظهوره کله مادامکه بونلرك حضورنده
خاك کبی اولمیه سن بو مرتبه یی بولمزسن * مثنوی * سالها تو سنگ بودی دل خراش * آزمون کن یکزمانی خاك باش
نیجه ییللر سن طاش اولدك دلخراش یعنی طاش کبی صلابت و قسوتله و غلظت قلبله نیجه ییللر کوکله الم و یریجی و قلوبه
زخم اوریجی اولدك امتحان ایجون برزمان خاك اول خلاصهٔ کلام چوق زمان کبر و نخوتله وصفت عجب و انانیتله
طاش کبی دلخراش اولدك تجربه ایله برزمان خاك کبی اول پست و متواضع و تخم نصح و ارشادی قبول قیل کورسندن
انلر حاصل اولور و نقدر منافع و فوائد دینی و دنیوی ظهوره کلور دیمك اولور * قصهٔ پیر چنکی در عهد امیر المؤمنین عمر
رضی الله عنه در روز بی نوایی از بهر خدا در کورستان چنك می زد (مثنوی) آن شنیدستی که در عهد عمر * بود چنکی
مطربی با کر و فر * آنی اشتدکمیکه حضرت عمر رضی الله عنه زماننده کر و فر ایله بر مطرب چنکی وار ایدیکه اوایل حالنده
انك آوازینك خیلی لطافت و رونقی وار ایدی (مثنوی) بلبل از آواز او بیخود شدی * یك طرب ز آواز خویش صد شدی *
مثلا بلبل انك آوازندن بیخود و بیهوش اولوردی خوب اولان آوازندن مستمعینك طربی یوز اولوردی * مثنوی *
مجلس و مجمع دمش آراستی * و ز نوای او قیامت خواستی) انك نفسی مجلس و مجمعی زینت ایلردی و انك نوا و نغمه سندن
قیامت قالقردی یعنی اول ترنم و الحان ایلمیدی قبور اجساد ایچره مرده اولان دللره حیات کلوب انك دم حیات بخشندن
قایم اولوردی و حیات اثر بولورلردی (مثنوی) همچو اسرافیل کآوازش بفن * مرده کان را جان در آرد در بدن

اسرافیل کبی که انك آوازی فن وصنعتله مرده لرك بدننه جان كتورردی ومرده دللرك قلوبنده حیات بتورردی (مثنوی) یارسائل بودا سرافیل را) كس سماعش پربرستی فیل را) مصرع اولده یارسائل لفظنده برقاچ وجه جائزدر اولا سائل سؤالدن اوله بو تقدیراوزره معنی اسرافیله سؤال ایدیجی یارایدی دیمك اولور ثانیا سائل سیلاندن اوله بمعنی جاری بوتقدیراوزره معنی اول بیرچنكی حیات بخش جان وجنان اولمقده وآواز والحان قیلمقده بریارجاری وهمزبان ساری ایدی اسرافیله ثالثا یاحرف علت اوله رسایل رسیلنك جمعی اولور رسیله بو یله محللرده یارده ومعین معناسنه كلور بو وجه اوزره معنی یاخود اول مطرب اسرافیله یارده لروهم اوازودمسازلر مرتبه سنده ایدیكه انك آوازینك استماعندن پروبال بتردی پیل كبی كران وثقیل اولنلره كثافت وكسالتده قالنلره دیمك اولور (مثنوی) سازد اسرافیل روزی ناله را جان دهد پوسیدهٔ صدساله را) اسرافیل حضرتلری بركون ناله سنی دوزروصوره نفخ ایدوب آوازایلر نتیجه بوزییللق چوریمشه جان ویرر پس نغمهٔ مطرب ونفخهٔ اسرافیل مناسبتله حیات بخش قلوب وارواح اولان انبیا علیهم السلام واولیای عظامك نغمات حیات مضاهاتلرینك شرح وبیانته شروع ایدوب بیوررلر *مثنوی * انبیارا دردرون هم نغمهاست * طالبانرازان حیات بی بهاست * انبیا علیهم السلامك درونلنده هم نغمه لر واردر لیكن معنوی طالبلره اول نغمات معنویه دن حیات بی بها اولور كه اول شول حیات باقیه در كه اكا اصلا قیمت اولمز (مثنوی) نشنودان نغمهارا كوش حس * كزستمها كوش حس باشد نجس * حس قولغی اول نغمه لری اشتمز زیرا ظلملردن وتعدیلردن حس قولغی نجس وناپاكدر بواجلدن اول پاك اولان نغمات طیبه یی استماع ایتمز كوش حسك نغمات قلبیه وكلمات معنویه یی استماع ایلدیكی عجب دكلدرزیرا بو كلمات قلبیه ونغمات معنویه جن وپرینك كلماتندن الطف واخفادر چونكم كوش حس آدمی كلمات قلبیه یه نسبتله ظاهروباهراولان كلمات جنی ونغمات پریلری استماعه قادراولمز پس اندن اخفی والطف اولنی نیجه فهم وادراكه قادراولور نته كم بو بیتله بومعنایه اشارت قیلور *مثنوی * نشنود نغمهٔ پری راآدمی * كه بودز اسرار پریان اعجمی * آدمی پرینك نغمه سنی اشتمز زیرا كه اول آدمی پریلرك اسرارندن اعجمی وغافلدر (مثنوی) كرچه هم نغمهٔ پری زین عالمست * نغمهٔ دل برتر ازهر دودمست * اگرچه پرینك نغمه سی هم بو عالمدندر لیكن قلبك نغمه سی هر ایكی نفسدن یعنی آدمی وپرینك كلامندن برتر وعالیتردر پس كوش حسله نغمات قلبیه نك استماعی وادراكی ممكن اولمز زیرا كلمات قلبیه بو عالمدن وبو عالمه مضاف اولان كلمات قبیلندن دكلدر انكچون كلمات آدمی پریدن الطف واخفادر (مثنوی) كه پری وآدمی زندانیند * هردودرزندان این نادانیند * زیرا پری وآدمی زندانیلردرهر ایكیسی بو نادانلق زندانده دررلر یعنی پری وآدمی جهل وغفلت زندانی ایچره ثابت وساكن اولمشلردر بواجلدن بو كه زندانی دیئورا كربو خصوصده شاهد وبرهان استرسك نته كم بیوررلر (مثنوی) معشرجن سورهٔ رحمان بخوان * تستطیعوا تنفذوا رابازدان * سورهٔ رحمانده معشرجن ایتنی اوقو تستطیعوا ان تنفذوا كلملرینك معناسنی كرو بیل تاسكا بونك حقیقتی معلومه اوله یامعشرالجن والانس * ای كروه جن وانس ان استطعتم اكرقادرایسه كزان تنفذوا نفوذ وخروج ایتمكلكه من اقطار السموات والارض جوانب سموات وارضدن فانفذوا پس خروج ونفوذ ایدلك لاتنفذون نفوذ ایده مز سزالا بسلطان الا انك قدرت وقوتیله (قال القاضی ان قدرتم ان تنفذوا لتعلموا ما فی السموات والارض فانفذوا لتعلموا لكن لا تنفذون ولا تعلمون الا ببینة نصبها الله فتعرجون علیها بافكاركم) پس بو محلده منفهم اولان بودركه جن وانسان زندانیلردر ومحبوسان محسوساتدر انبیا علیهم السلام واولیای عظامك سماوات ارواحنده اولان علومه شعورلری بو قدرمكرالله قوت وقدرت ویرمكله عالم قیله (مثنوی) نغمهای اندرون اولیا * اولا كوید كه ای اجزای لا * اولیای عظامك درونلك نغمه لری لسان معنا ایله اولا دیركه ای لانك جزولری یعنی ای لا یه مضاف اولان ونفیه تعلق قیلان جزولر (می) هین زلای نفس سرها برزنید این خیال ووهم یك سوافكنید * اكاه اولك نفی لاسندن باشلریكزی بو قاری اورك یعنی نفی لاسیله مرادنفیه متعلق اولان لا مرتبه سیدركه جمیع ماسوا مراد اولور جمیع ماسوادن باشكزی یوقاری چقارك ومرتبهٔ فنا ونفیدن خلاص اولك بو خیال ووهمی برجانبه براغكز وموجود حقیقی مرتبه سنه كلكز وآنی جمیع ماسوادن حقیقة استثنا قیلكز وانكله همیشه ودائم وباقی اولكز (مثنوی) ای همه پوسیده دركون وفساد * جان باقی تان نرو یید ونزاد * ای بوعالم كون وفساد ده دوكلی چوریمش جانلروهوا وهوسله مرده اولمش جنانلر سزلك باقی اولان جانلریكز بتمدی ودخی طوغمدی باقی اولان جان شول ولد معنوی وحیات قلبیدركه مرشد كاملك تربیه وهمتیله وطالبك راه حقده طاعت وریاضتیله روحندن حاصل اولور ومعرفت وحكمت لبنیله نشو ونما بولوب قوت حاصل قیلور ومن بعد اول حیات طیبه وولد قلبیه یه فنا طاری اولمز بلكه ابدالاباد باقی قالور (مثنوی) كربكویم شمهٔ زان نغمها * جانها سربرزنند ازدخمها * اكراولیای

عنناسك درونده اولان اول نغمه لردن برشمه سویلیم واندن برمقدار لفظ کتوروب نقل ایلیم جانلر دخمه لردن باش یوقری اوزرلر یعنی دخمه‌های اجساد ایچره مرده اولان ومقابراید انده پوسیده قالان ارواح انسانی اول نغمه لر لطافتندن حیات بوله لر وباش یوقری کتوروب ظهوره کلورلردی * مثنوی * کوش را نزدیك کن کان دور نیست * لیك نقل آن بتو دستور نیست) کوش جانکی بو نغمه لری لسان معنا ایله سویلین متکلمه قریب ایله که اول متکلم شرعصر دمسندن ایراق دکلدر ولیکن اول نغمات معنویه یی الفاظ وحروفله سکا نقل ایتمکه دستور یوقدر کرکدر که سن انی سمع جان ایله استماع ایده سن * مثنوی * هین که اسرافیل وقتند اولیا * مرده را زیشان حیاتست ونما * ای دقا براید ان ایچره مرده اولنلر و دخمه‌های اجسادده مدفون قالنلر آکاه اولك که اولیاء الله وقتلرینك اسرافیلیدر مرده دل اولنلره وافسرده وپژمرده قالنلره حیات بی بها ونشو ونما اوازدر * مثنوی * جان هریك مرده اندر کور تن) می جهد ز آوازشان اندر کفن * دریر مرده دلك جانی تن قبرندن کفن ولباس صوریده پیچیده ایکن انلرك آوازلرندن حیات بولوب سچرار وزنده اولوب حشر معنوی ایچون قایم اولور وقیامت معنوی یی مشاهده قیلور * مثنوی * کوید این آوازها خود جداست * زنده کردن کار آواز خداست * اول حیات طیبه بولان ودم اولیا ایله زنده اولان کسه دیرکه بو آواز خلایقك آوازلرندن جدادر زیرا بو انلره بکزه من زنده ایتمك آواز خدانك کاریدر خلایقك آوازی بو حاجتدن عاریدر پس انبیا علیهم السلام واولیای عظامك قلوبنك آوازلری ورازلری من حیث الحقیقه اللهك آوازی ورازی اولدیغنه اشارت ایدوب بو مثله تنبیه بیوررلر * مثنوی * ما بمردیم وبکلی کاستیم * بانك حق امد همه برخاستیم * بز که مرتبهٔ فناده وقید دلقیده اولان ارواحز ولدك وبالکلیه اکسلدك ومحو اولدق حق تعالینك بانکی یعنی کلام هدایت انجامی کلدی وسمع جانمزانی استماع ایدوب دوکلی قالقدق وحیات طیبه بولوب انکله قایم اولدق * مثنوی * بانك حق اندر حجاب وبی حجاب * آن دهد کو داد مریم را ز جیب * حق تعالینك بانکی اکر حجابده واکر بلا حجاب آنی ویرر که او حق حضرت مریمه جیبندن ویردی یانکدن مراد بورادهٔ بی حرف وصوت اولان کلام الهیدر وحق تعالینك تکلمی ایکی نوع اوزره اولور برنوعی بلا حجاب وحیله اولان وقلبه بلا واسطه اشارت ربانیه ایله کلان کلامدر وبرنوعی دخی ورای حجابدن اولان ویاخود ملائکه واسطه سیله ظهوره کلان کلامدر نته کم بو آیت کریمه ده کلام حقك بی حجاب ومن ورای حجاب اولمسنه دلالت واردر قال الله تعالی فی آخر سورة الشوری (وما کان لبشر ان یکلمه الله الا وحیا او من وراء حجاب او یرسل رسولا فیوحی باذنه) محصل کلام الهی اکر بی حجاب وبی واسطه قلبه وحی اولسون وباخود ملائکه یی انبیا علیهم السلامه ارسال ایلیوب ویاخود من ورای حجاب حضرت موسی علیه السلامه درخت جانبندن وراسندن سویلدیکی کبی انلر واسطه سیله وحی ایلدیکی کبی اولسون علی ای وجه کان کلام الهی آنی اعطا ایلر که حضرت مریم علیها السلامه جیبندن نفخ ایلدی واول نفخهٔ الهیه سببیله حضرت روح الله ظهوره کلدی فنفخنا فیه من روحنا نص شریفك ماصدقنجه نافخ حقیقتده خدای تعالیدر بعض مواضعده حضرت جبرائیل علیه السلامه اسناد اولنمسی مجازادر چونکه حق تعالی حضرتلری حضرت مریمه نفخ ایلدی واکا انسان حقیقتله بی حرف وبی صوت کلام سویلدی انك اثری حضرت مریمك وجودنده روح الله اولدی واندن ظهوره کلدی پس هرقنغی کسه نك قلبنه کلام حق کلسه وانك جان ودلنه الهام الهی اولسه انك خاصیت وشانی اولدرکه انك درونندن مرده لر احیا ایدیجی بر عیسی دم ولد معنوی حاصل اولور ونفخهٔ حق ایله وجود بولور روا کا عند المشایخ ولد معنوی دینور (مثنوی) ای فناتان نیست کرده زیر پوست * باز کردید از عدم ز آواز دوست * ای مرده للرسز شول کسه لرسزکه فنالرسزلری پوست انتنده یوق ایلمش دوستك آوازندن وانك کلام بازندن عدم جانبندن وجود حقانی مرتبه سنه رجوع ایلك وهمیشه بقا ودوام حقله باقی اولك وزنده قالك (م ی) مطلق آن آواز خود از شه بود * کرچه از حلقوم عبدالله بود * کفته اورا من زبان وچشم تو * من حواس ومن رضا وخشم تو * رو که بی یسمع وبی یبصر توی * سر توی چه جای صاحب سر توی * چون شدی من کان لله از وله * من ترا باشم که کان الله له * اول مرده دلاری احیا قیلان وپژمرده وافسرده اولان روحلره نشو ونما ویرن اواز وکلام بر ز خود مطلقا شاه حقیقیدن اولور اکرچه بحسب الظاهر الله قولنك حلقوم ودهانندن ظهور قیلور وبو معنایه (ان الله یقول الحق علی لسان عبده) حدیثی دخی شهادة قیلور وعبدالله شول بندهٔ کاملدر که جناب حقا کا جمیع اسما وصفاتیله تجلی قیله وقرب نوافل وقرب فرایضه واصل اوله بندکان حق ایچنده بو عبد کاملدن ارفع وبو بندهٔ فاضلدن اعلی بر دخی اولماززیرا بو مرتبه اسم ذات مستجمع جمیع صفات اولان اسم اعظمك مظهری وعبیدیدر الله سبحانه وتعالی اول کامله قرب نوافلده دیدیکه بن سنك لسان وچشمکم وبن سنك اسما وصفاتکله حواسکده ظهور ایده نم وبن رضا وخشمکم یعنی سنك رضاك بنم رضام وسنك خشمك

بنم حشممدر نوری ای بندۀ خالص بنم عبادم ما بینده مرشد اولدیغك حالده بنله ایشیدر و بنله کوررسن والانسان
سرمن اسراری حدیث شریفنك فحواسنجه سرسنسن نه سرمحلی صاحب سرسنسن من کان لله کان الله له حدیثنك
مقتضاسنجه چونکم سن الله اولان کسه اولدك اوله وحیرتکدن بندخی سنك ایچون اولورمکه بو خصوصده کان الله
حدیثی ثابت وبرهان قاطعدر (م ی) که تونی کویم تراکاهی منم (هرکه کویم آفتاب روشنم وای عبد کامل وبندۀ فاضل
کاه سکا سن دیرم تعینك وعبودیتك جهتندن وکاهی بنم دیرم ربوبیتم والوهیتم حیثیتندن هرنه دیرسم آفتاب
روشن ووحدت سبر هنم (مثنوی) هرکجا تابم زمشکاة دمی * حل شد انجا مشکلات عالمی * هرنه مظهر وتجلی قیلم
اسما وصفاتمله برمشکاتدن بردم طالع وظاهر اولم اول محلده عالمه منسوب اولان کسه لرك مشکلاتی حل اولورا کثر
نسخه ده مشکات یاسز واقع اولوب دمه مضاف اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی هرقنده که نفسه منسوب اولان
مشکاتدن یلدرایم یعنی هرقنغی محلده که دم وکلامه منسوب اولان محل مصباح حقیقیدن تجلی ایلیم او محلده
عالمك مشکلاتی حل وکشف اولدی دیمك اولور (مثنوی) ظلمتی راکافتابش برنداشت * ازدم ما کرددان ظلمت
چو چاشت * شول برظلمتی که آفتاب انی دفع ایلمدی وازاله قیلمدی بزم نفس وکلامزدن اول قوشلق کبی روشن
اولور ظلمتدن مراد جهالت وغفلت وکفر ومعصیت ظلمتلریدرکه انبیا علیهم السلام واولیای عظامك
دم ونفسلری ایله زائل اولور بعض نسخه ده بو بیت واقع اولمشدر (مثنوی) هرکجا تاریك امد ناسزا * ازفروغ ماشود
شمس الضحی * هرقنده نامعقول وناسزا برظلمت کلدی وظاهر اولدیسه اول ظلمت بزم فروغ تجلیمزدن ضحی کونشی
کبی اولور بوجمله کفته او وامن زبان وچشم تو بیتندن بو محله کلنجیه دك جناب حق لساندندر پس حقیقت آدم مرآت
الهی وبلا واسطه مظهر اسما وصفات ربانی اولدیغنه اشارت ایدوب بو بیت شریفی ادا بیوررلر * مثنوی * آدمی را
وبخویش اسما نمود * دیکرانرا زآدم اسمای کشود * آدمه وادمه منسوب اولان اولادنه اول خدای متعال بنفسه
کندی اسما وصفاتنی کوستردی وبرمصداق وعلم آدم الاسماء کلها تعلیم ایلدی وآدمدن غیریلره آدمدن اسرار
اسمایی فتح ایلدی وآدمی واولادنی خلیفه قیلوب انك واسطه سیله خلق عالمه علوی وسفلی هرکم ایسه اسما وصفاتی
عیان قیلدی پس آدم بین الحق والخلق برزخ جامع وواسطۀ کاملدر وخلیفۀ فاضلدر اولان قوت وقدرت وارادت
وعلوم وحکمت ومعرفت وبونلر امثالی اولان صفتلر آدم کاملده هرنقدر وار ایسه جمیعا حضرت حقکدر پس انسان
کامل مرآت الهی ومخزن اسرار ربانی ومظهر انوار سبحانیدر * مثنوی * خواه زآدم کیرنورش خواه ازو * خواه ازخم
کیرمی خواه از کدو * پس سن استرسك آدم کامل وخلیفۀ فاضلدن اخذ ایله انك نورنی ویا قادر ایسك بلا واسطه اول
الهدن اخذ ایت نته کم انبیا علیهم السلام واولیای عظام بلا واسطه اندن اخذ ایدرلر وخواه خم وحدتدن اخذ ایله
می علم ومعرفتی وخواه کدوی وجود خلیفه دن * مثنوی * کین کدو باخم بپیوستست سخت * نی چو تو شادان
کدوی نیك بخت * بو کدوی وجود خلیفه خم وحدته مستغرقه سخت متصلدر داعا اندن استفاضه ایدوب وآلت حق
اولوب مستحق اولنلره حقنی ادا وافاضه ایلرای بشر بنده قلان واسیر صورت واناپنده اولان اول کدوی نیك بخت
سنك کبی شهوت نفسانیه ولذت جسمانیه سندن شاد دکلدر بلکه حقله شاد ودرونی وجود مطلقله آباددر پس درونی
حقله آباد اولان خلیفه دن اسرار وانوار الحق حقدن المقدن واول خلیفۀ حقك آلندن دخی الحق بنه حقدن الحق
کبیدر وهلم جرا الی غیر النهایه نته کم بو معنایه اشارت ایتمك ایچون حدیث رسول علیه السلامك مضمونی نظمه کتوروب
بیوررلر * مثنوی * کفت طوبی من رآنی مصطفی * والذی یبصر لمن وجهی رأی * حضرت مصطفی صلی الله علیه وسلم
بیوردیلرکه طیبت وسعادت اول کسیه که بنی کوردی ودخی شول کسه یه طیبت وسعادت که بنم وجهمی کورن کسه یی
کوره بو حدیث شریفه اشارتدرکه امام طبری وحاکم عبدالله بن بشردن اتفاق اوزره بو حدیثی روایت ایدرلرکه
قال علیه السلام طوبی لمن رآنی وآمن بی وطوبی لمن رأی من رآنی وامن بی * طوبی لهم وحسن ماب * یعنی طیبت
وسعادت شول کسیه که بنی کوردی وبکا ایمان کتوردی ودخی شول کسیه که بنی کورنی کوردی ودخی شول کسیه که
بنی کورن کسه یی کورن کسه یی کوردی طوبی وجنت انلر ایچوندر پیغمبری کوروب ومجلسنه حاضر اولنه اصحاب دیرلر
واصحابی کورنه تابعین وتابعینی کورنه تبع تابعین دیرلر اکرچه لفظ حدیث شریفدن بو اوچ کوروهه منحصر اولمق
منفهم اولور لیکن رؤیتدن مراد رؤیت علمی اولورسه الی غیر النهایه والی دور قیامه بو طیبت وسعادت هر وارث نبی وعالم
سر مصطفوی اولنلره وانلری کورنلره حاصل اولور وحضرت مولانا قدس الله سره العزیز دخی بو محلده مراد شریفلری
بودر نته کم برکسه حضرت پیغمبر علیه السلامدن علم اقتباس ایلسه وبرکسه ده اندن اقتباس ایلسه الی غیر النهایه
بوکونه اخذ اقتباس ایلسه لر مادام که علم اولنجه آخرده اولان کسه دن اخذ ایتمك اولدماز لان کسه دن اخذ ایتمك کبیدر

وانك مرادينه كتمك پيغمبر عليه السلامك مرادينه كتمك كيبدر (م ى) چون چراغى نور شمعى را كشيد * هر كه ديد اورا
يقين آن شمع ديد * مثلا چونكه بر چراغ شمعك نورنى چكدى يعنى اول شمعدن شعله اخذ ايدوب بو چراغك وجودى دخى
ياندى وشعله لندى هر كيمكه او چراغى كوردى يقين محقق اول شمعى كوردى (م ى) همچنين تا صد چراغ ار نقل شد) ديدن
آخر لقاى اصل بد) بونك كبى يوز چراغه دك اكر نقل اولسه يعنى اول چراغك نورى بو ذكر اولنان اسلوب اوزره نجه
بيك چراغه دك انتقال قيلسه هر بر چراغ بر آخر چراغك نورندن مشتعل اولسه آخركى چراغى كورمك اصلك لقاسى
اولدى يعنى اولكى چراغى كورمك وا كا ملاقى اولمق مرتبه سنده اولدى زيرا بونك نورى اندن مقتبسدر (مثنوى)
خواه از نور پسين بستان توان * هيچ فرقى نيست خواه از شمع جان * استر ايسك سن اول نورى صكره كى نوردن آل هيچ
بر فرق يوقدر استرسك شمع جاندن آل شمع جاندن مراد جانلرده نوروير دكى ملابسه ايله حضرت خدادر حضرت نبى
مجتبى عليه السلام اولسه دخى جائزدر خلاصهٔ كلام منور باطن اولان على استرسك چراغ پسين مرتبه سنده اولان
عصركده كى وارث حضرت نبى عليه السلامدن اقتباس ايله وياخود حضرت نبى عليه السلامك مشكات
روحندن اقتباس ايله واسترسك جمله انواره اصل اولان حضرت خدادن اقتباس ايله ومقتبس اولان نورلرنما بيننده هيچ
فرق يوقدر هر قنغيسندن اولورسه اولسون زيرا بو چراغ پسينك نورى عينيله اولكى چراغك نوريدر بلا فرق (مثنوى)
خواه بين نور از چراغ آخرين * خواه بين نورش ز شمع غابرين * استرايسك نورى آخرلك چراغندن كور استرايسك نورى
غابر وعابرا ولنلرك شمعندن كور غابر ماضى معناسنه در استرا يسك نور حقى متأخرينك وجودلرى چراغلرندن
مشاهده ايله استرايسك انى عبور ومرور ايلين متقدمينك مصباح ارواحندن مكاشفه ايله كور * درمعنىٔ حديث
ان لربكم فى ايام دهركم نفحات الا فتعرضوا لها * بو حديث شريفك معناسنده دركه حضرت مصطفى صلى الله عليه
وسلم بيوردى وابوهريره وام سلمه رضى الله عنهما اول حضرتدن بونى بويله روايت قيلديلر حضرت عليه السلام
بيورمشلركه تحقيقا ربكز ايچون زمانكز كونلرنده نفحات واردر نفحات حاء مهمله ايله نفحه نك جمعيدر يعنى طيب
رايحه لر واردر مراد اللهك رحمتليدر انكيچون بعض روايتده من رحمة الله لفظى من بيانيه ايله وارد اولمشدر آكاه اولك
اى طالب حق اولنلر اول نفحه لرى توجه وقصد قيلك تعرض توجه وقصد ايلمكه ديرلر پس حضرت مولانا قدس الله سره
العزيز بو حديث شريفك معناسنده نفحات رحمة للعالمين اولان سرور كائنات عليه السلامك وارثلرينه حمل ايدرلر
وبونلرك هر برى نفحهٔ الهى ونفخهٔ ربانى اولديغنه تعليم وتفهيم ايدوب بيوررلر * مثنوى * كفت پيغمبر كه نفحتهاى حق
* اندرين ايام مى آرد سبق * پيغمبر عليه السلام ديديكه حق تعالينك نفحاتلرى بو ايامده سبقت كتوررلر
يعنى جميع اوقاتده وكل ساعاتده نفحات الهيه خلايق اوزره ظهوره كلور وغلبه قيلور * مثنوى *
كوش وهش داريد اين اوقات را * در ربابيد اين چنين نفحات را * اى طالب نفحات الهيه اولنلر بو وقتلره كوش
وهوش طوتكز بو تجليات لطيف وشريف نفحاتلرى قاپكز يعنى اخذ وقبولنه مستعد وطالب اولكز * مثنوى * نفحه
آمد مر شما را ديد ورفت * هر كرا مى خواست جان بخشيد ورفت * نفحهٔ ديكر رسيد آكاه باش * تا ازين هم وا نمانى
خواجه تاش * هر وقتده نفحات الهيه اولان نفحهٔ حق سزه كلدى وتحقيق سزى كوردى وكتدى وهركيمه
ديلديسه جان وايمان بغشلدى ورحلت ايتدى اكر بو كاملك وجودندن مستفيد ومسترشد اوله مدكز ايسه
بر آخر نفحه دخى يتشدى آكاه اول وآنى بول تا اندن دخى كيرو قالميه سن اى خواجه تاش وفورطه ورندن
محروم اولميه سن اى كاخفاش * مثنوى * جان نارى يافت ازو آتش كشى * جان مرده يافت ازوى جنبشى * آتشه
منسوب ومضاف اولان جان غضبناك غضب وشهوت آتشى اولدر مكلكى اول شيخ ربانى ونفحهٔ سبحانيدن بولدى
كشى بضم الكاف قرأت اولورسه معنى بودر واكر بفتح الكاف قرأت اولنورسه شوق عشقله آتش كبى بر شعله ونورانى
اولان آتش كش اولمغى وجذب نار محبت قيلمغى اول نفس رحمانيدن ودم سبحانيدن بولدى وجهل وغفلتله مرده
وخطا ومعصيتله پژمرده اولان جان انسانى علم ومعرفتله اول نفحهٔ الهيدن دين وطريقتده جنبش وحركت بولدى
مثنوى) جان نارى يافت ازوى انطفا * مرده پوشيد از بقاى او قبا * ونار منسوب اولان جان غضوب وپر شهوت اول
حضرتدن سنطفى اولدى وجهالت وغفلتده مرده انك بقاسندن قباى حيات ابديه يى كيدى واول تازه لكى وجنبشى
سالك اول مالك خزاين الهيه دن بولور * مثنوى * تازكى وجنبش طوبيست اين * همچو جنبشهاى خلقان
نيست اين * تازكى وجنبش طوبى در اول سائر خلقك حركت وجنبشى كبى دكلدر اول طوبى جنت اعلاده
بر شجر رعنادركه جميع اهل جنت انك سايهٔ سعادتنده خوش كچرلر وانك تحت ظلنده بيرلر ايچرلر جميع بيوت وقصور
جنانه انك اغصانى متدليه واثمار وقطوفى دانيه در (م ى) كرد را فتد در زمين وآسمان * زهرهاشان آب كردد در زمان

خودزبیم این دم بی منتها * بازخوان فابین ان یحملنها) ورنه خود اشفقن منها کی بدی * کرنه از بیمش دل که خون شـدی
* بو ابیات شریفه دن منفهم اولان بودرکه حدیث شریفـده اولان نفخات خاء معجمه ایله اولان نفخه معناسنه
اولمشدر واول آنک معناسنه وثانیا مناسبتله بونک معناسـنه اشارت قیلمشدر وایکیسنک یله جوازنه ذاهب
اولمشـدر پس خاء معجمه ایله اولدیغی اوزره بیوررلرکه اکر وجود انسـانیده اولان دم سبحانی ونفخهٔ ربانی زمین وآسمانه
دوشسه ایدی انلرک اهللرینک زهره لری درحال آب اولیدی واریوب فنا بولیدی خود بودم بی منتها و امانت خدانک
بیمندن زمین وآسمان ابا واشفاق ایلدیلرسن کیر واوقو فابین ان یحملنها آیت کریمه سنی والا بویله اولمیه ایدی اول اماتدن
بونلرک خوف واشفاقی نجی اولوردی اکر بودم بی منتهانک بیمندن قلب کوه خون اولمیدی بو آیت کریمه یه اشارتدر
جناب حق سورهٔ احزاب آخرنده بیوررلر (انا عرضنا الامانة) جناب عزت بیوررلرکه تحقیقا بز عرض ایلدک امانتی
(علی السموات والارض والجبال) سموات وارض وجبال اوزره امانتدن مراد بعضلر فرایضدر دیمشلر وبعضلر معرفة
الله دردیمشلر وبعضلر تکالیف شرعیه دردیمشلر لیکن حضرت مولانا قدس الله سره العزیزلری بیوردیغی بو جمله یی
جامع اولورکان بیوررلرکه اصل امانت نفخهٔ الهیه اولان روحدرکه مبدأ جمیع اعمال واحوال وعلت جمله تکالیف
وواجبات وحرام وحلالدر پس اصل ارض وسما وجبال بو نفخه دن اعراض واشفاق ایلدیلرکه مبدأ جمیع تکالیف
واحوالدر وبعض اهل تحقیق امانتدن مراد کمال ظهور حقدر من حیث اسمائه وذاته وصفاته دیرلر پس بوجمعیته
برشیئک استعدادی یوقدر الا انسان کاملک (فابین ان یحملنها) پس اول امانتی کوترمکدن ابا ایلدیلر یعنی کمال ظهور
حقه عدم استعدادلری اولدیغندن سماوات وارض وجبال وسائر اشیا بو امانتک ارتکابندن ابا ایلدیلر (واشفقن
منها) واول اماتنـدن اشفاق وخوف ایلدیلر (وحملها الانسان) پس اول امانتی انسان حامل اولدی یعنی کمال
مظهریته انسان قادر اولدی (انه کان ظلوما جهولا) تحقیقا اول انسان اولدی غایتله ظلم ایدیجی ومبالغه ایله جاهل
اولدی قال القاشانی ای ظلوما علی نفسه مهینا ایاها مفنیا اذ انه فی ذات الله جهولا لغیره ناسیا لما سواه نافیا لما عداه
بقوله لا اله الا الله وبر معنی دخی بودرکه ظلوم وجهول صفتان مبالغتاندر معنالری حددن تجاوز ظلم ایلدیلر وحددن
تجاوز جاهل اولدیلر دیمکدر پس قول مشهوردرکه اذا تجاوز الشئ حده انعکس ضده پس ظلمک ضدی عدل وجهلک
ضدی علمدر پس تقدیر کلام اول امانتی حامل اولدی انسان بغایت عادل وعالم اولدقلرندن دیمک اوله پس حضرت
خداوندکار بو امانتی عشق حق ونفخهٔ اسرار وجود مطلق ایله تعبیر بیوروب دیرلرکه اکر بو عشق حق ونفخهٔ اسرار وجود
مطلق ایله نفخهٔ اسرار سبحانیه یه هرشیئک قابلیتی اولیدی ابا ایتمیه لردی پس عشق حقه قابل اولان اولیای عظامک
وانسان کاملک نشئهٔ روحانیتلریدر (م ی) دوش دیکر لون این میداد دست * لقمهٔ چندی در آمد ره ببست * بو نفخهٔ
الهیه ودم ربانیه نک بوندن ماعدا بر آخر نوع اوزره بر لطیف معناسی وذکر اولنان شریف شرح رعناسی حضرت مولانا
قدس الله سره العزیزلرک علی طریق الواردات والالهام جناب حقدن قلب شریفلرینه القا اولنوب لیکن اکل وشرب
نفسانی سدباب حکم ربانی وارادت سبحانی قیلوب انک نطقه کلمه سـنه مانع اولدیغی بیان بیوررلر ودیرلرکه دون
برغیر کونه بو نفخه نک معناسی وشرح رعناسی بزه الهام واسطه سیله ال ویردی ولیکن بر قاچ لقمه کلدی ویلدی وراه
معنایی باغلدی کما قال علیه السلام اذا امتلئت المعدة خرست الحکمة پس حکمت ربانی ومرتبهٔ لقمانی استین کسه
غدای نفسانیه یی ترک ایلمک لازم اولدیغی اشعار ایچون بر قاچ کفتار حکمت آمیزدخی نظمه کتوروب بیوررلر (م ی)
بهر لقمه کشته لقمانی کرو * وقت لقمانیست ای لقمه برو * لقمه دن اوتری بر لقمان رهن اولمش یعنی لقمان صفت
ومعدن حکمت اولان روح الهی کرفتار غـدای نفسانی قالمش لقمان وقتیدر ای لقمه یوری یعنی علوم وحکمت
زمانیدر ای غدای جسمانی سن برطرف اول دیمک اولور * مثنوی * ازهوای لقمهٔ این خارخار * از کف لقمـان برون
ارید خار * بو خارخار بر لقمه دن اوتریدر یعنی بو غصه وتاسه ودغـدغه ووسوسـه بر غدا ایچوندر ازبرای لقمه ایست
تقدیرنده در لقمـانک پایندن خاری طشره کتورلک یعنی لقمـان صفت اولان روحک قدمندن غدای نفسه متعلق
اولان افکار واضطرابی اخراج ایدلک (مثنوی) درکف او خار وسایش تیز نیست * لیکتان از حرص آن تمیز نیست *
اول جان لقمانک پاینک کفنده خار واردر انکچون انک سایه سی تیزدکلدر یعنی انک جسدی تیزدکلدر ولیکن تا اول
خاره حرصکزدن تمیز یوقدر دیمکدر یا خود خاردن مراد غدای نفسانی واول غدا ایچون اولان افکاردرکه روحک
پاینه خار مشابه سنده واقع اولمشدر ولکن تا حرصدن تمیز یوقدر دیمکدر اما اولکی معنی اولیدر اکثر نسخه ده تیز بر بنه
نون ایله نیز واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی اول لقمه نک کفنده خار یوقدر وانک سایه سی دخی یوقدر بلکه خاردن مراد
غدای نفسانی یه حریص اولمق واشتغال قیلمقدر ولیکن سزه حرصکزدن اول تمیز یوقدرکه فرق ایده سز دیمک اولور

(مثنوی) خاردان آنراکه خرما دیده*زانکه بس نانکور وبس نادیده* معناده خاربیل آنیکه ظاهرده خرما کورمشسن زیرا که نانکورسن وزیاده کورمشسن انکچون خاری خرما کوررسن اکر نانکور ونادیده اولمیدلك ظاهرده خرما کبی نفیس کوردیکك طعاملری خاربیلوردك (مثنوی) جان لقمان کان کلستان خداست*پای جانش بسته خاری چراست*لقمانك جانیکه خدای تعالینك کلستانی ونظرکاه بوستانیدر انك جاننك ایاغی نیچون برخارك مجروحیدر یعنی برخار اول پای روحی مجروح وخسته ایدوب طریق حقه کیتمکدن کیرو قومق لایقمیدر (م ی) اشترآمد این وجود خارخوار*مصطفی زادی برین اشترسوار* بوخاریجی وجود فی المثل اشتر کلدی برمصطفی زاده بودوه نك اوزرینه سواردر یعنی برمصطفادن طوغمش وانك نورندن ظهوره کلمش برروح بو اشترخار خوار کبی اولان وجودن اوزرینه راکب اولمشدر انا نورالله والمؤمنون من نوری حدیث شریفنك فحواسنجه هرمؤمنك روحی بوتقدیراوزره مصطفی زاده اولور *مثنوی*اشترا تنك کلی دربارتست* کزنسیمش در توصد کازارست* ای اشترسنك ارقك اوزره برکل تنکی واردرکه انك نسیمندن سنده یوز کلزار بتدی یعنی ای اشترکبی اولان جسم سنك اوزرکده برکل دنکی واردرکه اندن مرادروحدرکه انك نسیمندن وبوی کریمندن نیچه یوز کلزار بتمشدر *مثنوی* میل توسوی مغیلانست وریك) تاچه کل چینی زخارمرده ریك) اماسنك میلك مغیلان دکنه وقوم جانبنه در یعنی غدای نفسانی واموال دنیوی ینه درارده قالمش خاردن عجبانه کل درر سن (م ی) ای بکشته زین طلب ازکوبکو* چندکویی این کلستان کوکو) ای بوطلبدن کوبکوکشت وسعی ایلمش نیجه بردیرسن که بوکلستان قنی وقنی (مثنوی پیش ازین کین خارپا بیرون کنی*چشم تاریکست جولان چون کنی* بوندن اولکه بوآیاغکده اولان خاری طشره ایده سن چشمك تاریك وبی نوردر نیجه جولان ایلرسن یعنی مادامکه پای جانکده خارطعام مرکوزوچشم دلك تاریك وبی نوراوله جولانه قادراوله مزسن وراه حقه رفتار قیله مزسن (م ی) آدمی کومی نکنجد درجهان * در سرخاری همیکردد نهان*مصطفی آمدکه سازد همدمی * کلمینی یاحمیرا کلمی*حقیقت آدمیه روح اعظم وعقل کلدرکه اول بوجهانه صغمز عجبدرکه برخارك طرفندن طولانورنهانده که اول خارلذت جسمانیه وعیش نفسانیه درکه کل عقل که نسبتله خاروعزت روح اعظمه کوره خواردرکورمزمیسنکه حقیقت محمدیه وعقل مصطفویه کون ومکانه صغمز ایکن کلدیکه بوعالم بشریتده برهمدم دوزه واول همدم حضرت عایشه رضی الله عنهاایدیکه هربار اول حضرته روحانیت وملکیت غلبه قیلسه بشریته نزول ایچون حضرت عایشه رضی الله عنهایه قریب اولوب یاعایشه بکا سویله ومکالمه ایله تاسنکله انسیت قیلم وبشریت لذتنی دخی بولم دیردی حمیرا حمرانك تصغیریدر حضرت عایشه رضی الله عنهانك لقبیدر بیاضنجه اولدیغیچون اکا حمیرا تلقیب اولندیکه بیاض اولان انسانه حمرا دیرلر(کما قال ابن الاثیر فی شرح هذا الحدیث قال علیه السلام خذوا شطر دینکم من حمیرا یعنی عایشه کان علیه السلام یقول لها یاحمیرا یرید البیضاء فان العرب تقول امرأة حمراء ای بیضاء حسنا (مثنوی) ای حمیرا آتش اندرنه تونعل* تازنعل توشود این کوه لعل هرکوه لعل دخی نسخه در علم نارنجاتده مسطوردرکه قچن بنده فرارقیلسه ویاخود برمحبوب سرکش اولسه انك اسمنی بریکی نعله یازوب آتشه قورلردرحال اول عبدآبق عودت قیلورومحبوب سرکش مطیع ومسخراولور پس نعلی آتشه قومق برکسه یی جذب وتسخیرقیلمقدن کنایه اولورذکرملزوم اراده لازم قیلنمشدر پس حضرت پیغمبرعلیه السلام حضرت عایشه یه بیوررلردیکه یاعایشه بنی بشریت عالمنه جذب وتسخیرایله تاسنك نعلکدن یعنی جذب وتسخیرکدن بوکوه وجودم ویاخود هروجودك کوهی دین وایمان اعلندن وایقان وعرفان کوهرندن پراوله بعض نسخده این کوه وبعضسنده هرکوه واقع اولمشدر وحضرت رسالت پناه علیه السلام انکچون حضرت عایشه یه بومعامله یی ایدرلردیکه تاآنك مکالمه ومصاحبتی واسطه سیله بشریتدن ودنیایه نزول ایدوب تبلیغ احکام ورسالته بروجه عدالت قادراوله لرزیرا انسادنیادندرانلرله صحبت بشریت وجسمانیتی اقتضا ایدروهربارکه بشریت ومقتضای عالم طبیعت غلبه ایتسه ایدی ارحنا یابلال دیرلردی زیرا آوازخوب روحانیدرعالم ارواحه جذب قیلورپس اول حضرتك مشرب لطیفلری بغایت اعتدال اوزره اولدیغندن شرع شریفلری دخی کمالیله عدالت اوزره درفافهم *مثنوی* این حمیرا لفظ تانیثست وجان * نام تانیثش نهند این تازیان) بو حمیرا که حمرانك تصغیریدر لفظ تأنیثدر وجان دخی تأنیثدر زیرا بوتازیلر اول جانه تأنیث نام قورلر یعنی بو حمیرا حقیقة تأنیث لفظیدر وکذلك جان دخی تأنیث سماعیدر عرب عربا کا تأنیث نامن وضع ایدرلر وهربارکه روحه ضمیر کوندرسه لر مؤنث ضمیری کوندررلر (مثنوی) لیك از تأنیث جان را باك نیست * روح را بامرد وزن اشراك نیست *ولیکن روحه تأنیثدن باك یوقدر وروحك مرد وزن ایله اشتراکی یوقدر یعنی ارو عورت اولمغله اشتراکی وتقییدی یوقدر مؤنث ومذکر اولمقدن برترو عالیتردرنتسه کم بیوررلر *مثنوی*

ازمؤنث ومذکر برترست * این نه آن جانست کز خشك وترست) زیرا روح فی حد ذاته مذکر ومؤنث اولقدن
مقدسدر بوذکر ایلدیکم جان اول جان دکلدر خشك وتردر یعنی یبوست ورطوبت وحرارت وبرودتك اجتماع
واعتدالندن ظهوره کلان ولطافت اخلاطدن حاصل اولان روح حیوانی دکل (مثنوی) این نه آن جانست
کافزاید زنان * یا کهی باشد چنین کاهی چنان * بووصف ایلدیکم جان اول جان دکلدر نان وطعامدن زیاده اوله
واکل وشربله قوت بوله یاخود کاهی بویله وکاهی انجلین اوله یعنی کاهی بوذکر اولنان کبی نان وطعامدن زیاده اولوب
قوت بوله وکاهی بی نان وطعام ناقص اولوب ضعیف اوله که روح حیوانینك حالی وصفتی بودر * مثنوی * خوش
کنندست وخوش وعین خوشی * بی خوشی نبود خوشی ای مرتشی * بونفخهٔ الهی وامر ربانی اولان روح خشك
وتردن واکل وشربدن حاصل اولان روح حیوانی کبی کاه خوش وکه ناخوش دکل بلکه خوش کنندهٔ روح حیوانی
وبدن انسانی ولذت دهندهٔ قوای جسمانی وروحانیدر وتسنده خوشدر وخوشلغك عینی وجمله لذت ونعمتك معدن
ومنبعیدرکه خوشلغی غیریدن المزولذت نعمتی واسطه ایله بولمزای مرادومقصودنه وسیله اتخاذایلین کمسه رشوة
حاجته اولشدیرن شیئه دیرلر رشادندر رشا الغتده ما یتوصل به الی الحاجة دیرلر مرتشی بوراده حاجته وسیله اتخاذ
ایدیجی دیمك اولور * مثنوی * چون تو شیرین از شکر باشی بود * کان شکر کاهی زتو غایب شود * مثلا چونکم سن
شکردن شیرین ولذیذ اوله سن اولورمیکه اول شکرلك احیانا سندن غایب اوله مصرع اوله بو دمصرع ثانیده استفهامدر
وبو معنی دخی اوجهدرکه استفهام اولمیه وشکردن مراد روح الهی وشیرین اولمقدن مراد اندن حلاوت بولمق اوله
وتقدیر معنی بویله دیمك اوله که چونکم سن شکردن شیرین اوله سن یعنی روح الهیه دن لذت وحلاوت بوله سن اول ذات
روح کاه اولورکه سندن غائب اولور وسنك قلبك اندن اول حینده بی لذت وحلاوت قالور وبو معنی مابعدنده اولان
بیتك ایکنجی معناسنه مناسب اولور * مثنوی * چون شکر کردی زتاثیر وفا * پس شکر کی از شکر کردد جدا *
چون اشباع واوله ادات استفهامدن اولمقده جائزدر بوتقدیرجه مصرع اول سؤال وجواب اولور یعنی نیجه شکر
اولورسن تأثیر وفادن شکر اولورسن دیمك اولور وبلا اشباع ادات شرطیه دن اولسه دخی جائزدر تقدیر معنی چونکم
حقك سکا وفاسنك تأثیرندن ویاخود سنك جنـاب حقه ایلدیکك وفانك تأثیرندن شکر اوله سن یعنی محضا روح الهی
اولوب کالیله لذت وحلاوت بوله سن پس شکرك نفس شکردن نوجهله جدا اولور زیرا لازمهٔ حقیقت حقیقتدن منفك
اولمز کما قال صاحب الهبة کل لازم الحقیقة لذاتها لا ینفك عنها نته کم حیوان ناطقلق انساندن منفك اولمدیغی
کبی پس بولذت وخوشلق روحك صفت ضروریه سی اولور وصفت ضروریه شیئك نفسندن منفك اولمزنته کم اربعه دن
زوجیت منفك اولمدیغی کبی (مثنوی) عاشق ازخود چون غذا یابد رحیق * عقل انجا میشود کم ای رفیق * عاشق
چونکم رحیق کندیدن غذا بوله رحیق شراب خالصه دیرلر یعنی عاشق چونکم شراب وحدتی ومی محبتی کندی
وجودندن غذا بوله واندن ذوق اله عقل جزوی اول محلده ای رفیق کم اولور یعنی انك سرنی وذوقنی فهم ایلمکدن عاجز قالور
(مثنوی) عقل جزوی عشق را منکر بود * کرچه بنماید که صاحب سر بود * عقل جزوی عشقه منکر اولور زیرا
المرء عدو لما جهل فحواسنجه عشقك اسرار اذواقنی ادراك ایلدیکی اجلدن وعشقك عظم شاننه واقف اولمدیغی جهتدن
اکا عداوت وانکار قیلور فرضی عقل جزوی صاحب سر اولمق کورنورسه ده ینه حقیقة مرتبه سی
حکمیله عشقه وعاشقه منکر اولمق مقرردر (مثنوی) زیرك ودانا ست اما نیست نیست * تا فرشته لا نشد اهرمنیست
نعم عقل جزوی زیرك ودانادر ولیکن نیست وفانی دکلدر اولکی نیست نفی ایچوندر نفی نفیه او غرسه اثبات معناسی
حاصل اولور مادامکه فرشته لا اولمیه آهرمنیدر یعنی ملائکهٔ سفلیدن هر قنغی ملك که نور الهیده محو وجود ایلمیه اول
شیطاندر شیطانك نوع ملائکه دن اولماسی ونفی وجود قیلمدیغی جهتدن شیطنت مرتبه سنده قالمسی ایکنجی جلدده
حضرت معاویه حکایتنده تفصیل اولنمشدر (م ی) اوبقول وفعل یار ما بود) چون بحکم حال آیی لا بود) اول عقل جزوی
قول وفعل ایله بزم یارمز اولور چونکه حال حکمنه کله سن عقل معاش لا ومحو اولور (مثنوی) لا بود چون او نشد
ازهست نیست) چونکه طوعا لا نشد کرها بیست * چونکه عقل معاش وجود مجازیدن فانی اولمدی وکندیی
محو قیلمدی لا اولور وبی قدر اولور عقل معاش چونکه طوعا واختیارا لا وفانی اولمدی کرها واضطرارا اعلالك اولمق
اکا بسدر یعنی کافیدر (مثنوی) جان کمالست وندای او کمال * مصطفی فرمود ارحنا یا بلال * جان حد ذاتنده
عین کمالدر ونقصانی روح حیوانی وقوای جسمانینك غلبه سی اعتباریله در پس بوجانك روح حیوانی حکمندن
وهوای جسمانی قیدندن خلاص اوله وکمال اصلیه سنی بوله انك نداوصداسی والفاظ واداسی دخی عین کمالدر انکیچون
مصطفی علیه السلام ارحنا یا بلال بیوردی یعنی ای بلال بزی دکلندر یورغنلق کتسون دیمکدر اراحه دکلندرمکه

دیرلر (کما قال الجوهری اراحة الرجل اذا رجعت نفسه الیه بعد الاعیاء یعنی یورغنلقدنصکره روحی اکا رجوع
ایلدی وراحت اولدی دیمك اولور (مثنوی) ای بلال افراز بانك سلسلت * زان دمی کاندر دمیدم در دلت * حضرت
رسول اکرم صلی الله علیه وسلم هر بارکه تبلیغ رسالتدن یورلسه‌لردی استراحت ایچون حضرت بلاله بیورورلردیکه
ای بلال اذان ویرومسلسل اولان صدا کی بلند ایله وجناب حقی تهلیل وتمجید ایدوب سویله اول نفخه وفیض دنکه بن آنی
سنك قلبکه افاضه ایلدم واول حیات حقیقتدن سکا سویلدمکه اول علم توحید وسر تمجید وتحمید درکه لفظ
اذان اندن خبرویرر (مثنوی) زان دمی کادم ازان مدهوش کشت * هوش اهل آسمان بیهوش کشت * یعنی یا بلال
نداوصدا کی اول دمدن سویلدیکك حالده یوکسك ایله که اول منبع علوم اولان نفخهٔ الهیه دن ونفس رحمانیه دن
آدم علیه السلام حضرتلری مست ومدهوش اولدی وعقول اهل آسمان انك ترو علمندن بیهوش اولوب حیران قالدی
* مثنوی * مصطفی بی خویش شد زان خوب صوت * شد نمازش درشب تعریس فوت * سر ازان خواب مبارك
برنداشت * تا نماز صبح دم آمد بچاشت * درشب تعریس پیش آن عروس * یافت جان پاك ایشان دستبوس *
رست جان پاك ایشان از عبوس * دخی نسخه‌ده بو کلام ایله اولکی کلام مابیننده حذف واختصار واردر تقدیر کلام
پیغمبر علیه السلام حضرتلری حضرت بلاله ارحنا بیوردقده حضرت بلال امتثالا لامر الرسول خوب آوازله
تهلیل وتمجیده باشلدی مصطفی علیه السلام بی خود اولدی اول خوب آوازدن دکلندی وراحت بولدی اول مرتبه
استراحت ایلدیکه اول حضرتك نمازی لیلهٔ تعریسده فوت اولدی تعریس اکا دیرلرکه مسافر اول لیلدن آخر لیله دك
کیده وآخر لیلده برموضعه نوم واستراحت ایچون نزول ایده کما قال ابن الاثیر فی النهایة التعریس نزول المسافر آخر اللیل
نزوله للنوم والاستراحة ابوقتاده دن وبعض صحابه دن بویله روایت اولنورکه رسول علیه السلام حضرتلری ایله غزواتدن
بعض غزاده تعریس ایلدك اولقدر استراحت ایدوب خوابه وارمش که صباح نمازی فوت اولمش وآفتاب ضحوهٔ کبری
محلنه کلمش وحرارتی بزه تأثیر قیلمش پس بیدار اولدقده حضرت رسالت پناه حضرت بلاله اذان اوقودیو بیوروب
حضرت بلال اذان اوقیوب اول فوت اولان صباح نمازنی جماعتله قضا ایلدیلر بولیلهٔ تعریس بر نیچه کره واقع
اولمشدر حتی بر آخر لیله تعریس ایلك سحرنده بنه ابوقتاده یه حفظك الله بما حفظت نبیك دیو خیر دعا بیورمشلردر اول
وقتده پیغمبر علیه السلام حضرتلری راحله سندن نوم غلبه ایدوبا کلمش واروب بنه طیانوب طوغرلتمش اوجنجی
کره ده سحره قریب مبارك باشلرین قالدروب من هذا بیورمشلر وابوقتاده دخی انا یا رسول الله دیمش اول دمده بو دعایی
دیمشلر پس حضرت مولانا قدس الله سره العزیزك کلامندن مفهوم اولان بودرکه بر کیجه سفر ایده‌لر واصحابه آخر
لیله دك کیده‌لر تعب راهدن یورغنلق حاصل اولدقده واستراحت ایچون برموضعه نزول قیلدقده ارحنا یا بلال
دیرلر پس حضرت بلال آواز خوب ایله تهلیل وتمجیده سر آغاز قیلدقده اول آوازدن اول مخزن راز واصحاب سرفرازه
بر ذوق وحالت کلمش اوله که اول ذوقدن بی خویش اولوب نماز صبح فوت اولسه بو تقدیر اوزره فوت نماز کثافت بدندن
حاصل اولمز بلکه کمال ذوق واستغراقدن حاصل اولور وهو الالیق بشأن الرسول واصحابه فافهم پس اول شب تعریسده
واقع اولان حالی تبیین ایدوب بیورورلرکه اول حضرت مبارك باشنی اول خواب مبارکدن یوقری قالدرمدی تا نماز صبحدم
ضحی وقتنه کلدی اول شب تعریسده اول عروس کبی اولان معشوقك حضورنده اول صاحب سعادتلرك جان پاکی
دستبوس مرتبه سنی بولدی یعنی وصلت ال ویردی ومشاهدهٔ معشوق حقیقی حاصل اولدی یاخود معنی انلرك جان
پاکی انقباض ومهنتدن ودردوالمدن خلاص اولدی بوراده بعض طاعن جانبندن برسؤال وارد اولورکه لسان شرعده
واقع اولمین الفاظك جناب حقه اطلاقی صحیح اولمز پس جناب حضرته عروس اطلاقی نوجهله مناسب اولور پس
بو وهمی دفع ایچون بیورورلر * مثنوی * عشق وجان هردو نهانند وستیر * کرعروسش خوانده ام عیبی مکیر * عشق
بمعنی معشوقدر یعنی معشوق حقیقی وجان هرایکیسی مستور ونهاندرلر جناب عزت تتق عزت وحجاب کبریا
وعظمتیله محتجبدر وجان دخی کمال لطافت وبغایت نورانیتله مستور ومختفیدر اکر اول معشوق محتجب اولدیغیچون
علی طریق الاستعارة التمثیلیة عروس ایلدمسه عیب طوتمه زیرا باب استعاره وتشبیه مفتوحدر ورعایت لوازم
السنة اولیاده مندوب وغیر مقدودحدر * مثنوی * ازملولی یار خاموشی کردی * کرهم اومهلت بدادی
یك دمی * لیك می کوید بکوهین عیب نیست) جز تقاضای قضای غیب نیست) زیرا یارم بنم بو کونه سوزمدن ملول
اولیدی یارك ملوللکندن بن خاموش اولوردم اکر اول یار هم بکا ساکت اولمغه مهلت ویریدی بردم ساکت وصامت
اولوردم لیکن اول یار حقیقی یه عیب یوقدر بو کونه سوزی سویله وبونك امثالی اسما والفاظی نقل ایله دیو بیورر دورنده
بو کونه اقتضا جانده وبو شکل تقاضا عالم غیبك قضاسندن غیری دکلدرکه بو کونه سوزی سویلمك اللهك امری وقضاسنك

اقتضا ایدوا کرچه بوکونه کلام سرقضای حقه جاهل اولان مخلوقه نسبتله عیب ایسه ده خداوند قبوله نسبتله
عیب دکلدر که انك امر ورضا سنك اوزرینه درنتـه کم عن قریب کز کرشمه غمزهٔ غمازهٔ بیتنده بورایه مناسب اولان
اجوبه واسئله تحریر اولندیکه اولیاء الله بوکونه کلماتی جناب حقه اطلاق ایلـدکده معذورلردر وهم مأمورلردر (م ی)
عیب باشدکه نه بیندجز که عیب (عیب کی بیندروان بالـٔ غیب عیب اولورکه اول کسه عیبدن غیری کورمیه یعنی اول
کسه عیبدن غیری کورمسه صافی عیب اولور وعالم غیبه مضاف ومنسوب اولان روان بالـٔ قچن عیب کورر یعنی عالم
غیبه متعلق اولان مشایخك قولنده وفعلنده عیب کوره بونلرك قول وفعلنده عیب کورن کسه لر صرف عیبدن غیری
اولمزلر (مثنوی) عیب شد نسبت بمخلوق جهول * نی به نسبت با خداوند قبول * عیب زیاده جاهل اولان مخلوقه
نسبت عیب اولدی خداوند قبوله نسبت دکل یعنی قبول ایدیجی خدای تعالی یه نسبتله وجهامن الوجوه مخلوقنده
عیب یوقدر که اوالله عبث وباطل شیٔ خلق ایلامشدر وناسه نسبتله عیب اولان شیلرده دخی نیجه حکم خفیه سی واردر که
هرکس اول غیبده اولان سر وحکمتی مشاهده ایده من (مثنوی) کفر هم نسبت بخالق حکمتست * چون
بما نسبت کنی کفر آفتست * کفرهم خالقه نسبت حکمتدر زیرا حق تعالی (وما خلقنا السماء والارض وما بینهما
باطلا) آیت کریمه سنك مقتضاسنجه باطل وعبث شیٔ خلق ایلامشدر پس کفر دخی عند اهل الحق انك مخلوقیدر اویله
اولیجق اول حکمت صاحبنه نسبت کفر وضلالات عین حکمت ومصلحتدر چونکم بزه نسبت ایلیه سن کفر آفت
ومضرتدر * مثنوی * ور یکی عیبی بود با صد حیات * بر مثال چوب باشد در نبات * وا کر بوز حیات ونیجه حسناتله
بر کسه ده بر عیب اوله اول عیب نباتده چوب مثالنده اولور (مثنوی) در ترازو هر دورا یکسان کشند * زانکه آن هر دو
چو جسم وجان خوشند * ترازوده هر ایکیسی یعنی چوبله نباتی یکسان چکرلر زیرا که هر اول ایکیسی جسم وجان کبی
خوشلردر (م ی) پس بزرکان این نکفتند از کزاف * جسم پاکان عین جان افتد صاف) پس اولولر بونی کزافدن وبیهوده
یره دیمدیلر پاکلرك جسمی صافی عین جان واقع اولدی ولهذا بوپاك اولان صاحب دللر اروا حنا اشباحنا واشباحنا
اروا حنا دیدیلر وجنید قدس سره العزیز دخی بو رباعی یی بو مضمونده خوش بیوردیلر رق الزجاج ورقت الخمر) فتشابها
وتشا کل الامر * فکانما خمر ولا قدح) وکانما قدح ولا خمر (م ی) کفتشان ونفسشان ونقششان) جمله جان مطلق آمد
بی نشان) انلرك سوزی وانلرك نفسی وانلرك نقشی یعنی انلرك جمیع احوالی جمله نشانسز مطلق جان کلدی حکم غالبکدر
والمغلوب کالمعدوم در چونکم جان نهانی انلره غالب اولدی بونلرك جمیع اعمالی وافعالی جان مطلق حکمنه داخل اولدی
وروح لطیف مرتبه سن بولدی * مثنوی * جان دشمن دارشان جسمست صرف * چون زیاد از نرد او اسمست
صرف) انلرك دشمن طوتیجی جانی صرف جسمدر اول پاکلری دشمن طوتن جان نردن زیاده کبی صرف اسمدر نرد
ترکجه طاوله دیدکلری لعبدر مشهور ایکی زاری واردر آنلرك مقابلنده اولان کسه قچن بر یولی تك کوره زاری راست
کلدکده آنی اوروخانه سندن چقارر نرد بازلر قتنده ما کازیاد وکشاد دخی دیرلرکه اصلا اول پولك بر نفع وفائده سی
وعملی یوقدر بلکه همان برقوری اسمدر کذلك اولیای عظام وانبیا علیهم السلامی دشمن طوتن جانلر نرد بازقتنده
کشاد وزیاد اولان پول کبی بی نفع وبی فائده برقوری نامدر * مثنوی * آن بخاك اندر شد وکل خاك شد * این نمك اندر
شد وکل پاك شد * زیرا اول پاکلری دشمن طوتن جان خاکه کتدی وبالکلیه خاك اولدی وهلاك اولوب ابدی
ناپاك قالدی بوکه مراد ابدان پاکاندر نمك ایچره کتدی وکل پاك اولدی ونور محض مرتبه سن بولدی * مثنوی *
آن نمك کز وی محمد املحست * زان حدیث بانمك او افصحست * بو پاکلر اول نمکه کتدیلر واول نمکله کندیلرین ملیح
ایتدیلرکه محمد اندن املحدر کما قال علیه السلام انا املح من اخی یوسف ویوسف اجمل منی اول ملاحت که حضرت نبی
علیه السلام انکله ملیح اولمشدر ملحهٔ الهیه وملاحت ربانیه دندر اول رسول علیه السلام اول ملاحتله اولان حدیثدن
افصحدر کما قال علیه السلام انا افصح العرب (م ی) این نمك باقیست از میراث او (با تو ندان وارثان او بجو) بو ملح ملاحت
ونمك بلاغت وفصاحت محمدیه الان باقیدر اول حضرتك میراثندن واول ملاحت محمدیه یه وارث اولان کبارسنکله
بیله در آنی طلب ایله * مثنوی * پیش تو شسته ترا خود پیش کو * پیش هستت جان پیش اندیش کو * انلر سنك او کنده
اوتورمشدر سنك خود او کك قنی سنك وارلغك او کنده یعنی حقیقتك حضورنده اولك فکر ایدیجی جان قنی یعنی حقیقت
انسانیه ده پیش وپس فکر ایدن جان حیوانی وعقل جزوی یوقدر پس سن وارثان حضرت نبی علیه السلامی استرسك
بو مرتبه ده طلب ایله که پیش انسانی حقیقة بودر وانلر بو مرتبه ده اوتورمشلردر * مثنوی * ـــــــر تو خود را پیش
پس داری کمان * بستهٔ جسمی ومحرومی زجان) اکر سن کندیکه معنی جانبندن پیش وپس کمان طوترسك یعنی عالم
معنایه نسبت کندیکه جهات وارقیاس ایدرسك جسمه بغلنمش وجاندن محروه سن * مثنوی * زیر وبالا پیش وپس

وصف تنست * بی جهتها ذات جان روشنست * زیرا تحت وفوق وپیش وپس تنك وصفیدر بی جهتلکلر روشن اولان
جانك ذاتیدر که انده جهات سته متصور اولمز (مثنوی) برکشا از نور بالنشه نظر * تا نبنداری تو چون کوته نظر *
امدی بونلری ومرتبه لرنی کورمك استرسك شاه حقیقتك نوریاکندن بصر بصیرتك کشاده ایله حتی سن ظن وقیاس
ایتمیه سن وشبهه وکمان بولنه کتمیه سن کوته نظر ایله (مثنوی) که همینی درغم وشادی وپس * ای عدم کومر عدم را
پیش وپس) سنکه همان بوسن پیش وپس توهم ایلینسن غم وشادی حالنده سن انجق ای حقیقتده عدم تحقیقا عدمك
پیش وپسی فی انسان نفس الامرده وجود علیه سی اعتباریله عدم اضافیدر که ازل انسانك عین ثابته سیدر پس
علم الهیه ده پیش وپس تصور اولنمز * م ی * روز باران است میرو تا بشب * نه ازین باران از آن باران رب * شبدن مراد
شب مرلئ وظلمت عدمدر که موت وعدمك شبه مشابهتی واردر عدمده اولان وبعد الموت اولان امور مرئی وتشخیص
اولنمدیغی جهتدن باراندن مراد واردات الهیه وفیوضات ربانیه در وخطاب محبوس جهات وپیش وپس قیدنده
اولان کسه لره درمعنی بیت ای محبوس جهات اولان کسه باران کونی درسلولئ ایت شب مرکه دلئ حقیقتسکا
کشف اوله بو دنیا باراتندن دکلدر اول باران رب العالمینه متعلق اولان باراندر که انك خاصیتی مرده دللری احیا ایلمکدر
وپژمرده لره ذوق وصفا ویرمکدر وزمین قلوبده نباتات صفات حمیده یی وذوق وشوق وعشق ومحبت میوه لرنی
بتورمکدر پس عالم غیبك بارانی اولدیغنه واصحاب شهود آنی دیدهٔ بصیرتله مکاشفه قیلدیغنه حضرت عایشه رضی
الله عنها انك بو حکایتنی ایراد ایدوب طالبلره تعلیم بیوررلر (سؤال عایشهٔ صدیقه از حضرت مصطفی صلی الله علیه وسلم
که امروز باران بارید وشما سوی کورستان بودید چونست که جامه ات ترنشده (م ی) مصطفی روزی بکورستان برفت
با جنازهٔ مردی از یاران برفت * حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم برکون کورستانه کتدی یاراندن برمردك
جنازه سیله کتدی * مثنوی * خاك را در کور او اکنده کرد * زیر خاك آن دانه اورزنده کرد * خاکی انك قبرنه طولدر ایلدی
خاك التنده انك دانهٔ وجودنی اول رسول علیه السلام دیری ایلدی یعنی اکا تلقین وتوحید ایلمکله ودعا وشفاعت
قیلمغله روضهٔ جنت اولان قبرنده حیات طیبه ایله آنی احیا ایلدی دیمك اولور پس بو مناسبتله حضرت خداوندکار
احوال عالم برزخی واسرار حشر ونشری اشجار زمینه برسبیل استعارهٔ تمثیلیه تفهیم ایچون تمثیل ایدوب بیوررلر
* مثنوی * این درختانند همچون خاکیان * دستها برکرده اند از خاکدان * بو یر یوزنده اولان درختلر خاکیلر
کبیدرلر خاکداندن اللرنی یوقرو قالدرمشلردر * مثنوی * سوی خلقان صد اشارت میکنند * کوشداران
خوش عبارت میکنند * لسان حال ایله خلایق جانبنه یوز اشارت ایلرلر واسرار برزخی واحوال حشر ونشری سویلرلر
واول کسه که انك کوشی واردر عبارت ایلرلر یعنی شول کسه نك که لسان حالك مقالنی فهم واستماع
ایلمکه لایق قولاغی واردر اکا تعبیر اسرار عالم برزخ ایلرلر دیمك اولور * مثنوی * با زبان سبز وبا دست دراز *
از ضمیر خاك میکویند راز * اوزون ال ایله وزبان سبز ایله خاکك باطن وضمیرندن رازسویلرلر یعنی هر برورق سبز
لسان کبیدر وهر برشاخ درازاوزون ال کبیدر پس بو زمینده اولان اشجار لسان برکله
ودست دراز کبی اولان شاخ طویل ایله ارضك باطندن راز واسرار سویلرلر ولسان حالی فهم ایدنه نیجه معانی
وحقایق نقل ایلرلر * مثنوی * همچو بطان سرفرو برده باب * کشته طاوسان وبوده چون غراب * بو اشجار شتا
زمانده فی المثل باشلرنی آب ایچنه ایلتمش قازلر کبی بهار زمانده طاوسلر اولمشلر وشتا زمانده غراب کبی اولمشلردر
(م ی) در زمستانشان اکر محبوس کرد) آن غرابان را خدا طاوس کرد) زمستان وقتنده اکرانلری محبوس ومدفون
ایلدیسه اول غرابلری خدای تعالی طاوس ایلدی یعنی شتا وقتنده حق تعالی حضرتلری اول اشجارککه حیات
وزینتنی ازاله ایدوب انلری من وجه محبوس ومسجون ایلدیسه وقرغه لر کبی سیاه پوش اولمش وماتم لباسن کیوب
بی برك وبار قالمش اغاجلری اول محیی ومعطی اولان خدا طاوسلر کبی تکرار برك وبار ایله مزین ومتحلی ایلیوب احیا ایلر
(م ی) در زمستانشان اکرچه داد مرك) زنده شان کرد از بهار وداد برك) حق تعالی زمستانده اکرچه انلره موت وفنا
ویردی انلری بهاردن دیری ایلدی وانلره برك وشکوفه ویردی (کما قال الله تعالی فی سورة الروم فانظر الی آثار رحمة الله
کیف یحیی الارض بعد موتها ان ذلك لمحیی الموتی وهو علی کل شئ قدیر * مثنوی * منکران کفتند هست این خود
قدیم * این چرا بندیم برب کریم * منکر حشر اجساد اولان دهریه بو خود قدیمدر درلر یعنی بو اشجارك حیات وفناسی
بهار وشتانك آثاریدر وبهار وشتا ایسه فلکك دورندن حاصلدر پس بو عالمك واشجارك حیات بولمسی وفنا اولمسی
قدیم الزماندن برو بویله در بونی رب کریمه نیچون بغلرز وربعلق بتورب شتانك بتوردککنی اکانه وجهله اسناد ایلرز
جمله منکرلر زعم ایلرکه بو عالم خود باقیدر بو جمله عالم قدیمده قایم ودایمدر قدم عالمه ذاهب اولان حکماء دهریه نك مذهبی

بودرکه انلر افلاکی قدیم باشکال الهاداغة الصور اعتقاد ایدرلر وزمینده اولان اشیایی داغة الاجناس والانواع زعم
ایدرلر * مثنوی * کوری ایشان درون دوستان (حق برویانید باغ وبوستان) هرکلی کاندر درون بویا بود) ان کل
از اسرار کل کویا بود * چونکم بو باغ وبوستان صورینك حقنده منکرلر بو کونه بیهوده یره تفوه وتکلم ایلدیلر بونلرك
زعمنه وکورلکنه دوستلرك درونده حق تعالی حضرتلری بوستان عرفانی وایقانی ظهوره کتوردی یعنی حکیم
مطلق اولیاسنك قلوبنده باغ ایمانی وبوستان عرفانی وایقانی ظهوره کتوردی تا بونلرك دماغ روحی اول باغ معنویدن
رایحه آله وبوستان قلبیدن نعمه بولوب قادر مطلقك قدرتنه وحکمتنه ایمان قیله هر بر کلکه درون باغنده قوقوجی اوله
اول کل معنوی لسان حاله کالك اسرارندن سویلیجی اولور کلدن مراد جامع جمیع اجزاء عالم اولدیغی اعتبار اله عند المحققین
مرتبهٔ الوهیتدر پس اولیای عظاملك باغ درونده حاصل اولان کل معنوی مرتبهٔ الوهیتك اسرارنی سویلیجی اولور دیمك
اولور * مثنوی * بوی ایشان رغم انف منکران * کرد عالم میدود پرده دران * بو دوستان خدانك بویی منکرلرك
بورنی یره سورتمك وانلری ذلیل ومقهور ایلمك ایچون عالمك اطرافنده یلر پرده یرتیجی اولدیغی حالده انلرك رایحه سندن
مراد قلبلرندن حاصل اولان علملری ومعرفتلریدر خلاصهٔ معنی اولیای خدانك قلوبندن حاصل اولان وظهوره کلان
روایح علوم ومعارف حکماء دهریه ومنکران تصرف الهیه اولان خذلانك تحقیر وتذلیلی ایچون اطراف عالمده
حجبات شکوك وشبهاتنی خرق وازاله ایدیجی اولدیغی حالده کیدر رواعتقادی درست اولان وانبیا علیهم السلام واولیای
عظامه ایمان قیلان کسلره معاونت ایدر (می) منکران همچو جعل از بوی کل * یا چو نازك مغز از بانك دهل *
اما منکرلر اول کالك رایحه سندن جعل کبیدرکه اول رایحهٔ طیبه دن نفرت قیلورلر ومتألم اولورلر یا خود بانك
دهلدن نازك مغز کبیدر یعنی بینی سی رقیق اولان کسه طبل اوازندن حظ ایتمیوب اصوات شدیده دن نفرت
ایلدیکی کبی منکران الهی اولان ملاحده وزنادقه اولیا وعلمانك اوازلرندن نفرت ایدرلر ومختنق اولورلر
ومع خبیثلرینه لایق کلمات خبیثه نك استماعنه میل ایدوب نجاست بوجکی کبی عقاید خبیثه واوهام قبیحه
سمتنه کیدرلر (می) خویش را مشغول میسازند وغرق * چشم می دزدند ازین لمعان وبروق) یعنی اولیا وعلما آواز بلند
ایله اسرار خفی بیان واحکام شرعی عیان ایلیوب انلره وجه حقیقتی کوسترسه لر اول خبیثلر کندیلرنی مصالح دنیویه دن
بر مصلحته مشغول ومستغرق دوزرلر کوزلرنی بو لمعان وبرقدن اوغورلرلر یعنی انلرك برق ولمعان ویریجی علملرندن
وکلاملرندن کوزلرنی یومرلر وانلر جانبنده اولان وجوه حقایقی کورمیوب نفسلرینك حظی طرفنه صرف ایدرلر (می
چشم می دزدند انجا چشم نی) چشم ان باشد که بیند مأمنی کوزلرنی اولیا وعلما جانبنده اولان وجوه حقایقی کورمکدن
اوتری اوغورلرلر وحال بو که اول یرده یعنی انلر مرتبه سنده چشم یوقدر زیرا فی الحقیقه چشم اولدرکه بر مأمن کوره واول
واسطه ایله محل هلاك وبوارده کندیسنی قورتروب محل امن وسلامته ایرکوره دیمك اولور مناسبتیله احوال برزخی
واسرار قیامتی ومنکران حشر اجسادك عقیده لرنی بیان ایلدکدنصکره بنه حکایتك تقریرینه شروع ایدوب
بیورورلر * مثنوی * چون زکورستان پیمبر باز کشت * سوی صدیقه شد وهمراز کشت * چونکم پیغمبر علیه السلام
مقابردن کیرو دوندی عایشهٔ صدیقه رضی الله عنهانك جانبنه کتدی وانکا همراز اولدی (مثنوی) چشم صدیقه
چو بر رویش فتاد * پیش امد دست بروی می نهاد) بر عمامه وروی او وموی او * بر کریبان وبر وبازوی او) عایشه نك
کوزی چونکم اول رسولك یوزی اوزره واقع اولدی ایلرو کلدی النی رسولك اوزرینه قودی عمامه سی وانك صحی
وصقلی وروبی اوزره ویقاسی وسینه سی وبازوسی اوزره ال قودی (می) کفت پیغمبر چه میجویی شتاب) کفت باران
آمدامروزاز سحاب * پیغمبر علیه السلام حضرتلری انکا دیدی سرعتله نه استرسك حضرت عایشه ایتدی بو کون
بولتدن باران کلدی ویغمور یاغدی * مثنوی * جامه هات می بجویم در طلب * ترنمی بینم ز باران ای عجب * طلبده
سنك جامه لرکی استرم تا کورمکه ترا ولمشیدر ای عجب باراندن جامه لرکی یاش کورمزم بونه حالتدر * مثنوی *
کفت چه بر سر فکندی از ازار * کفت کردم ان ردای تو خمار) پیغمبر علیه السلام حضرتلری انکا ایتدی ازاردن وباش
اورتوسندن باش اوزرینه نه براقدك دیدیکه اول سنك ردای شریفکی خمار ایلدم خمار کسر خا ایله عورتلر باشنه اورتدیکی
ازاردر (می) کفت بهر ان نمود ای پاك جیب) چشم پاکت را خدا باران غیب) نیست ان باران ازین ابر سما) هست
ابری دیکر ودیکر سما) حضرت نبی علیه السلام انکا ایتدی ای پاك جیب اولان عایشه اندن اوتری کوستردی خدای
تعالی سنك پاك اولان کوزکه عالم غیبك بارانی اول بارانکه کوردك بو سمانك ابرندن دکلدر بلکه برآخر ابر وغیری
سمادندر اول کوردیکك باران اول ابردن واول سمادندر (تفسیر بیت حکیم سنایی رحمة الله علیه (بیت)
اسمانهاست در ولایت جان * کارفرمای آسمان جهان * دره روح پست وبالاهاست * کوههای بلند ودریاهاست

جان ولایتنده آسمانلرو رندر اول اسمان جهان آسمانك کارفرماسیدر یعنی ایش بیوریجی ونك اوزرینه حکم
ید بجیدر بو آسمانلردن مراد شرح ابیات مثنویدن معلوملك اولور روح بوانده الحق وبو کسك یرلر واردر یعنی مرتبهٔ
سفلی ومراتب علوی راه روحده پست وبالا یرلر کیبدر اولوطاغلرودریالر واردر کوههای بلنددن مراد همم علیه
وعزایم شریفه تمکین ووقار وسکینت اولور ودریالردن مراد اسرار علوم وانوار معارف اولور (مثنوی) غیب را ابری
وآبی دیکرست * آسمان وآفتابی دیکرست * عالم غیبك ابری وآبی وکذلك آسمان وآفتابی بو عالمك ابر وآبی واسمان
وآفتابی کبی دکلدر بلکه دیکردر عند اهل التحقیق مراتب الهیه ومعنویه دن هر برمرتبه ماتحتنه نسبتله آسمان
ومافوقنه نسبتله زمین کبیدر مثلا مرتبهٔ عما که عماغیم رقیقه دیرلر سما کبیدر ماتحتنده اولان مراتبا کا نسبتله
زمین کبیدر واندن ظهور ایدن فیوضات وتجلیات امطار کبیدر وکذلك مرتبهٔ واحدیت عقل کله نسبتله آسمان کبی
واندن ظهور ایدن فیوضات باران کبی وتجلیات لطفیه باران بهاری وتجلیات قهریه باران پاییزی کبیدر وکذلك
عقل کل عقول عشریه نسبتله وعقول تعوسه نسبتله واجرام فلکیه یه نسبتله اسمان کبی وبونلردن ظهور وبروز ایدن
باران کبیدر تربیه وتنمیه یه سبب اولان باران ربیعی کبی واعدام واماته یه باعث اولان باران شتایی کبیدر * مثنوی *
نایدان الا که بر خاصان پدید) باقیان فی لبس من خلق جدید) سورهٔ قافده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (افعیینا بالخلق
الاول) ای افعجزنا عن ابداء الخلق حتی نعجز عن الاعادة یعنی ابتدا خلقی ایتمکه بزمی عاجز قالدقکه بونلری بعد الموت
اعاده دن عاجز اوله وز (بل هم فی لبس من خلق جدید * ای لا ینکرون قدرتنا علی الخلق الاول بل هم فی شبهة والتباس
فی خلق حادث یتجدد کل وقت یعنی کفار اول خلق اولمدیغنه انکار ایتمزلر بلکه خلق جدیده شبهه ده درلر وخلق
جدیددن مراد حشر اجساددر اما اهل تحقیق جملهدن حضرت شیخ اکبر رضی الله عنه فص شعیبیه ده بو معنایه
ذاهب اولمشلردر که بو عالم عین واحده ده اعراض مجتمعه دن عبارتدر والاعراض لا تبقی زمانین مقتضاسنجه عالم هر آنده
عدمه کیدوب انك مثلی ینه وجوده کلمکده در واکثر اهل نظر واهل عالم بو معنادن غافللردر کما قال سبحانه وتعالی
(بل هم فی لبس من خلق جدید) زیرا محجوب اولنلر تعاقب امثال وتناسب احوالدن خلق ظن ایدرلر که وجود عالم
برحال وازمنهٔ متوالیه برمنوال اوزره اوله پس عارف باللّٰه آنزادقنده اعدام وایجاد وکون وفساد قیامتدن برنوعدر
پس خلق جدیدی هر آن مشاهده ایدوب جناب عزتی برشانله متجلی کورورلر نته کم حضرت خداوندکاردخی بو معنایه
اشارت ایدوب بیورورلر عالم غیبك احوالی خاصان حقه ظاهر وپدیددر بو خصوصده سایر خلق عالم بو خلق جدیددن بی خبر
وبعیدلردر (مثنوی) هست باران از پی پروردکی (هست باران از پی پژمردکی * باران واردر پرورده لکدن اوتری
باران واردر پژمردهلکدن اوتری یعنی بر نوع باران واردر که وجود عالمه حیاتبخش اولور وخلقی تربیه وتنمیه قیلور
وبر نوع باران دخی واردر که خلقه مرده لك ویررو انلری پژمرده وافسرده قیلور (مثنوی) نفع باران بهاران بوالعجب *
باغ را باران پاییزی چو تب * بهارلره متعلق اولان بارانك نفعی زیاده عجیبدر کوز زمانته منسوب اولان باران باغه تب
کبیدر که خراب کننده در باران بهاریدن مراد فیوضات الهیه وتجلیات لطفیه وجمالیه در باران پاییزیدن مراد
تجلیات قهریه وجلالیه در (مثنوی) آن بهاران ناز پروردش کند * وین خزانی ناخوش وزردش کند * اول بهاره
منسوب اولان باران باغ وبوستان عالمی نازایله پرورده ایلر وحیات ویروب بسلر بو خزانه منسوب اولان باران اول باغ
وبوستان جهانی ناخوش وزرد ایلر * مثنوی * همچنین سرما وباد وآفتاب * بر تفاوت دان وسررشته بیاب *
بوذکر اولنان کبی سرمایی وبادی وآفتابی تفاوت اوزره بیل وسررشته یی بول یعنی بارانده نیجه تفاوت وار ایسه سرمادهٔ
وباده وافتابده دخی اویله تفاوت واردر که بو جمله سی بر خاصیت اوزره دکلدر * مثنوی * همچنین در غیب انواعست
این * در زیان وسود ودر ربح وغبین * بو دنیاده اولان انواع کبی عالم غیبده دخی بو انواع اوزره درزیان وسودده وربح
وغبینده یعنی عالم غیبك دخی بارانی تفاوت وانواع اوزره درزیان ویرمکده وسود ایلمکده وربحده وخسرانده نته کم
بعض یغمور واردر که زیان ایلر وبعض یغمور واردر که نفع وسود ویررو بعضیسی دخی ربح وخسارت ویرر پس عالم غیبك
نوازلی وامورنی بو که کوره قیاس ایله * مثنوی * این دم ابدال باشد زان بهار * در دل وجان روید از وی سبزه زار * ابدال
بدلك جمعیدر صفات بشریه یی ازاله ایدوب صفات الهیه یه بدل قیلان ولیلره دیرلر ابداله متعلق اولان احادیث وکلمات
یکنجی جلدده خرس حکایتنده واوچنجی جلدك دخی بعض مواضعنده مذکوره اولمشدر ابدالك بو نفسی اول بهاردن
اولور یعنی اولیای خدای تعالینك بو دم حیات بخشی ازل ذکر اولنان بهار معنویدن اولور طالب وقابلك دل وجاننده
اول دمدن سبزه زار بتر یعنی انلرك انفاس نفیسندن طالبلرك جنان وجاننده ایمان وعرفان وذوق وایقان کبی خصلتلر
ظهور ایدر (م ی) فعل باران بهاری با درخت * اید از انفاس شان در نیکبخت) بهاره منسوب اولان بارانك فعلی واثری

درختنه کلور انلرك انفاسندن نيك بخت اولان درخته يعنی اول بهار معناسنه منسوب اولان باران غيبك تأثيری وتربيه سی نيك بخت اولان وجود انسانی درختلر ينه انلرك نفس مباركلرندن كلور وحاصل وواصل اولور * مثنوی گر درخت خشك باشد در مكان * عيب ان از باد جان افزا مدان * فرنی اگر بر مكانده قوری اغاج اولسه اول درخت خشكك عيبنی جان افزا اولان باددن بيلمه بلكه انك خشك اولمسی ونشو ونمادن بی بهره قالمسی كندی عيبندن وقباحتندندر پس چون بر ولينك نفس نفيسی بر مكانده بر نيچه كسه لرك درخت وجودی اوزره واقع اولسه وانلره باران عطا وارشادنی ياغدرسه بو جمله انك نفس نفيسن قبول ايدوب وباران عطا وارشادنه مظهر اولوب نشو ونما بولسه لر وكمال مرتبه سنه واصل اولسه لر انك اول استعداد اصليه وطينت پاكيزه لرندندر لكن بو جمله دن بری اول نفس نفيسی قبول قيلمسه وحيات ولطافت بولمسه اول دخی انك وجود خبيثنك مقتضاسندندر مرشد ومربينك عيب ونقصانندن دكلدر * مثنوی * باد كار خويش كرد وبر وزيد * آنكه جانی داشت بر جانش گزيد * مثلا يل اسدی وكندی ايشنی ايلدی يعنی خاصيتی هر نه ايسه بذل وعطا ايلدی اول كسه كه بر جان طوتدی اول بادك خاصيت واثرنی جان اوزره قبول ايتدی كذلك حيات قلبيه سی اولان طالبلر باد نفس مرشدی جان ودل اوزره قبول قيلور وحيات قلبيه سی اولميان انك نفسينك خاصيت واثرندن محروم قالور در معنیء اين حديثكه اغتنموا برد الربيع فانه يعمل بابدانكم كما يعمل باشجاركم واجتنبوا برد الخريف فانه يعمل بابدانكم كما يعمل باشجاركم * حضرت رسول اكرم صلی الله عليه وسلم بر فحوای حديث بعثت بجوامع الكلم امتنه جامع الكلم كوندرلمشدر وجامع الكلم اولدركه قلت لفظه وكثرت معنايه دلالت قيله وظاهر لفظندن بر آخر معنا استفاده اولوب باطنی بر آخر معنايه اشارت اوله نته كم بو حديثدن معلوم اولور ظاهرندن مستفاد اولان معنی سز غنيمت عد ايليك ای امتم بهار زمانك برودتنی زيرا اول بهارك بردی اشجاره نه ايشلرسه ابدانكزه دخی آنی ايشلر واجتناب ايليك خزان وقشا زمانك صوغندن زيرا خزان زمانك بردی اشجاره نه ايشلرسه ابدانكزه دخی آنی ايشلر پس معنیء باطنيسی بهاردن مراد اصحاب عقل وجان وخزاندن مراد اصحاب نفس وخذلاندر اهل عقل وجانك بر دوسردی انسانه نافع واهل نفس وعصيانك بر دوسردی مضر وغير نافعدر كما بين فی النظم الشريف (م ی) گفت پيغمبر ز سرمای بهار * تن مپوشانيد ياران زينهار * پيغمبر عليه السلام ايتدی بهارك سرماسندن ای ياران زينهار تنكزی اورتمك (مثنوی) زانكه با جان شما ان ميكند * كه بهاران با درختان ميكند * زيرا كه سرمای بهار سزك جانكزه آنی ايلر كه اول بهارلر درختلره ايلر (م ی) ليك بگريزيد از سردیء خزان * كان كند كو كرد با باغ ورزان * ليك خزانك سرد وبرودتندن اجتناب ايدوب قچك زيرا خزانك صووغی سزك ابدانكزه آنی ايلركه اول خزانك صووغی باغه واصحه لره ايلدی (مثنوی) راويان اين را بظاهر برده اند * هم بران صورت قناعت كرده اند * راويلر بو حديث شريفی ظاهره ايلتمشلر يعنی ظاهرده اولان معناسنی فهم ايتمشلر وظاهره حمل ايتمشلر هم اول صورت ايله قناعت ايلمشلردر ولفظدن مستفاد اولان معنايه ذاهب اولوب سر حديثدن غافل اولمشلردر (م ی) بيخبر بودند از جان آن گروه * كوه را ديده نديده كان بكوه) جاندن اول گروه بی خبر اولديلر يعنی ظاهر بين اولان وعبارات والفاظده قلان عالملر جان كلامدن بی خبر اولديلر اول گروه طاغی كوردش ليكن طاغده پنهان اولان معدنی كورمش (مثنوی) ان خزان نزد خدا نفس وهواست * عقل وجان عين بهارست وبقاست * حديث شريفده واقع اولان اول خزان وخريف خدانك واهل خدانك قتنده نفس وهوادر عقل وجان وعقل وجانك اهلی عين بهار وبقادر (مثنوی) مر ترا عقليست جزوی در نهان) كامل العقلی بجو اندر جهان ای نفس وهوا صاحبی نهانده تحقيقا سنك ايچون بر عقل جزوی واردر عقل جزوی اولدركه وجودينك لوازمنی وكنديك وتوابعنك معاشنی وحوايج جسمانيه سنی تدبير وتدارك ايلمكه قادر اوله جهانده بر كامل العقل كسه استه كامل العقل اول كسه دركه ربسنی بيله وانك احكامنه عارف وعالم اوله ودنيای فانيه ميل ومحبتدن كذر قيله ونفس وهوادن نجات بوله وعقل وجان مرتبه سنه واصل اوله (مثنوی جزو تو از كل او كلی شود * عقل كل بر نفس چون غلی شود * سنك عقل جزوك انك كل اولان عقلندن كلی اوله كه صحبت مؤثره درويشیء مقارنتك حكمنی اخذ ايلك مقرردر عقل كل نفس اوزره بر زنجير كبی اولور واول نفسی مرادنه وهواسنه مشغول اولمغه قومیوب قيد وبند ايلر * مثنوی * جزو كل از كل او كرد د بديد * انچنانكه مستیء عقل از نبيد * كالك جزوی اول جزوك كاندن ظاهر وپيدا اولور يعنی عقل معاشكه عقل كاينك جزويدر اول عقل جزوی كندی كلی اولان عقل كاملدن بديد اولور وقوت بولور فی المثل انجلينكه نبيددن عقلك مستلكی ظاهر اولور يعنی عقل شرابه مقارن اولسه شرابك حكمی واثری عقلده ظاهر اولور وعقل اول شرابدن مست وسرخوش اولور كذلك عقل جزوی چون عقل كلی يه مقارن اولسه عقل كلك حكمی وآثری انده ظاهر وپديدار اولوب عقل جزوی اندن متأثر ومنفعل

اولوروعقلن کلینك خاصیت واوصافنی بولوردیمك اولور (مثنوی) پس بتاویل این بود کانفاس پاك * چون بهارست وحیات برك وتاك) پس بوذ کراولنان کلمات معلومك اولدیسه تأویلده معنای حدیث بواولورکه انفاس پاك بهار کبیدروبرلك وتاكك حیاتی کبیدریعنی بهاراوراق واشجارك حیاتی اولدیغی کبی اولیای عظامك انفاس پاکی دخی اوراق ابدانه واشجارارواح انسانه حیات وبریجی ولطافت وطراوت مرتبه سنه ایرکوریجیدردیمك اولور (مثنوی) گفتهای اولیا نرم ودرشت * تن مپوشان زانکه دینت راست پشت * اولیای عظامك سوزندن نرم ودرشت وگرم وسرد هرنه ایسه تنکی اورتمه یعنی بدنکی انلرك سوزندن قوروب حفظ ایتمه زیرا که انلرك سوزی سنك دینکه معین وظهیردر (مثنوی) گرم گوید سرد گوید خوش بگیر * تاز گرم وسرد بجهی وزسعیر * اگرشیخ گرم سویلروا گرسرد سویلریعنی اگرنرم سویلروا گرخشونت ایلرآنی خوش طوت تا گرم وسرددن وسعیردن صحرایه سن یعنی حرارت وبرودت مرتبه سندن خلاص اوله سن وجهنمدن نجات بوله سن (مثنوی) گرم وسردش نوبهار زنده گیست * مایهٔ صدق ویقین وبندگیست * ولی اولان مرشدلرك گرم وسردی زنده لکك نوبهاری وفرخنده لکك موجب قراری صدق ویقینك وبنده لکك مایه سیدر (مثنوی) زان کزو بستان جانها زنده است * زین جواهر بحردل آکنده است زیرا که جانلر بوستانی انك نفس حیات بخشندن دیریدر بوذکراولنان جواهر روحانیه وزواهر عرفانیه دن دل دریاسی مملو وپردرعاقله لازم اولان اولدرکه بوجواهر قدسیه ومعارف انسیه یی دل خزینه سنده پیان کبی حفظ قیله وانك ضایع اولمسندن حذرایلیه (مثنوی) بردل عاقل هزاران غم بود * گرزباغ دل خلالی کم بود * عاقلك قلبی اوزره هزاران غم والم اولورا گرکوکل باغندن برخلال یعنی برجزؤی ذوق وحالت ناقص اوله * دیگرسؤال عایشه ازحضرت مصطفی صلی الله علیه وسلم (مثنوی) گفت صدیقه که ای زبدهٔ وجود * حکمت باران امروزین چه بود) عایشه رضی الله عنها حضرت رسوله ایتدی ای وجودك زبده وگزیده سی بوکونکی بارانك سروحکمتی نه ایدی (م ی) این ز باراننهای رحمت بود یا * بهر تهدیدست وعدل کبریا * بوباغان باران حق تعالینك حکمتی ورحمتی بارانلرندنمی ایدی ویا خود تهدیددن وعدالت کبریادن اوتریمیدر یعنی بوکون کوردیکم باران غیب حق تعالینك فضل ورحمتنه متعلق اولان مطرمیدر ویا خود اول حضرت کبریانك عدلندن وخلقنه تخویف وانذارندن اوتری نازله اولان باران قهریه وجلالیه میدردیدی (مثنوی) این ازان لطف بهاریات بود * یازپاییزی پرآفات بود * بوباران اول بهاریاتك لطفندنمی ایدی بهاریاتدن مراد رحمت وفضل وجمال واحسان وبونلرامثالی اولان اوصاف الهیه در یاخود پاییزه منسوب اولان پرآفات قبیلندنمی ایدی پاییزی پرآفاتدن مراد صفات قهریه وجلالیه درخلاصهٔ کلام اول باران شکلنده کوردیکم نوازل احسان لطفیه وجمالیه جانبندنمیدر ویاخود اوصاف قهریه وجلالیه جهتندنمیدر دیو استفسار ایلدی (مثنوی) گفت این ازبهر تسکین غمست * کزمصیبت برنژاد آدمست * رسول علیه السلام حضرت عایشه رضی الله عنها یه ایتدی بوبارانکه سن کوردك حق تعالینك رحمتی جهتندن اسم رب طرفندن ظهوره کلان باراندر تسکین غمدن اوتریدرکه اول غم مصیبتدن آدمك نژاد ونهادی اوزره دریعنی آدم اوغلینك طبیعتی اوزره مصیبتدن حاصل اولان غم والمك ازاله سندن اوتری نازله اولان امطار لطفیه دندردیدی * مثنوی * گربران آتش بماندی آدمی * بس خرابی درفتادی وکمی * اگرآدمی اول آتش اوزره قالیدی یعنی آتش فراق ولوعت مصیبت واحتراق اوزره آدم اوغلی مستمر اولیدی چوق خرابلغه وکملکه دوشردی وعقلی باشندن کیدوب شاشردی وبرکاره مشغول اولمیوب معطل قالوردی (مثنوی) این جهان ویران شدی اندرزمان * حرصها بیرون شدی ازمردمان بوجهان درحال اول زمانده ویران اولوردی وانتظام عالمه خلل ونقصان کلوردی مردملرك تعمیر وجودیچون وبقای اجسادیچون اولان حرصلر طشره کیدردی پس عالم خرابه واررردی ونسل آدم منقطع اولوردی وحکمت حقه مخالف کلوردی * مثنوی * استن این عالم ای جان غفلتست * هوشیاری این جهانرا آفتست * ای طالب اسرار بیلکه عندالمحققین غفلت ایکی قسمه منقسمدر برقسمی شول غفلت معتدله ومقبوله درکه نفس الامرده بوغفلت نعمت الهیه در رحمت رحمانیه دن وحکمت یزدانیه دن حاصله اولور وبوغفلت معتدله اولدرکه انسانی حضرت حقدن وامور اخرویه دن واحکام دینیه دن غافل ایلمز بلکه آلام ومصیبتدن وموتی اولان کسه لرك فرقت وحرقتندن وموجب حیرت ودهشت اولان وحشتندن غافل ایلرتا بوواسطه ایله لوازم وجوده رعایت ایلیوب تدریجله قرب حقه وکمال هوشیارلغه واصل اولورا گربوغفلت معتدله اولمیدی انسانه حیرت ودهشت غلبه ایدوب معطل اولیدی وخود مرتبه سن بولیدیکه بوحالت مذمومه درپس حکمت الهیه بوغفلت معتدله یی بنده لرینه عالم غیبدن ارسال بیوررلرتاکم مصیبتزده لرك قلبی متسلی اولوروخوفله دهشت وحیرت مرتبه سنده بونلرك جانی روح وراحت

بولوروبرقسمی دخی شول غفلت متجاوزه ومذمومه درکه فی الحقیقه بوکونه غفلت نقمت الهی وقهر ربانیدر زیرا
بوغفلت مذمومه حق تعالینک قهروغضبی جانبندن کلوب خلایقک قلوبنه مستولی اولوب بونلری حضرت حقدن
وامور اخرویه‌دن واحکام دینیه‌دن غافل ایلیوب بوجهانک تعمیر وتزیینه حریص ایلر وجمع ماله واکل وشربه
وعزوجاهه مشغول ومنهمک قیلر وعالمک ستونی اولان غفلت متجاوزه درکه بوبیتله اشارت بیورلر ای جان بوعالمک
ستونی غفلتدرکه جهانک معموراولمسنه وزینت ورونق بولمسنه سبب وعلت بوکونه غفلتدر هوشیارلق بوجهانه
آفت وضرردر زیرا تعمیر وتزیینی مانع اولور اما غفلت وحماقت زینت وعمارتنی اقتضا قیلور ولهذا قال علیه السلام
لولا الحمقاء لخربت الدنیا * مثنوی * هوشیاری زان جهانست وچوان * غالب اید پست کردد این جهان * زیرا
هوشیارلق اول جهان معنویدندر چونکیم اول هوشیارلق غفلت اوزره غالب کلد وآنی مضمحل ومتلاشی قیله بوجهان
پست اولور وحقیر وناچیز قالور (مثنوی) هوشیاری آفتاب وحرص یخ * هوشیاری آب این عالم وسخ * فی المثل
هوشیارلق آفتاب وحرص یخدر هوشیارلق آب وبوعالم وسخدر یعنی بوعالمه حریص اولمق دونک اریان ونقوشنه میل
ومحبت قیلمق قلبه وسخ ودنس کبیدر هوشیارلق بوکونه اوساخی قلبدن ازاله ایدیجی وپاک قیلجیدر (م ی) زآن جهان
اندک ترشح میرسد * تا نغرددر جهان حقد وحسد * اول جهان الهیدن ازجق ترشح یتشور یعنی هدایت الهی عقله
بصیرت وهشیارلق اعطا ایلر ترشح صزمق معناسنه در بوراده عطاء قلیل معناسنه استعاره اولنور تا که جهانده
حرص وحسد اکرمیه یعنی غلبه قیلمیه اکر جهان الهیدن هوشیارلق اعتدال اوزره کلمیدی بوجهانده حرص
وغفلت بنی آدمه غلبه قیلوردی وانلری کار حقدن وامور اخرویدن بالکلیه معطل ایدوب کار دنیایه مشغول ایلردی
(مثنوی) کر ترشح بیشتر کردد زغیب * نی هنر ماند درین عالم نه عیب * اکر عالم غیبدن ترشح بیشتر اولورسه یعنی انتباه
وهوشیارلق زیاده کلورسه بوعالمده نه هنر قالور ونه عیب بلکه بوعالمه متعلق اولان عیوب وهنرک جمیعسی اول
حینده محو ومتلاشی اولوردیمکی اشعار اولور * مثنوی * این ندارد حد سوی آغاز رو * سوی قصه مرد مطرب باز رو
بوکونه معارف الهیه واسرار علیه حد وپایان طوتمز آغاز جانبنه یوری کیرو مرد مطربک قصه‌سی جانبنه کیت خطاب
تجرید قاعده‌سی اوزره کندی وجود شریفلرینه درحسام الدین افندی حضرتلرینه اولسه دخی جائزدرکه محرر مثنویدر
بقیهٔ قصهٔ پیر چنکی وبیان مخلص آن (مثنوی) مطربی کزوی جهان شد پر طرب * رسته زاوازش خیالات عجب *
برمطرب ایدیکه جهان اندن پرطرب اولدی آنک اوازندن عجب خیالات بتمش وقلوبده تمعینده طرفه حالات ظهور
ایتمشدی (م ی) ازنوایش مرغ جان پران شدی * وزصدایش هوش دل حیران شدی * اول مطربک نواسندن جان مرغی
پران اولورایدی واول مطربک صداسندن کوکل هوشی حیران اولوردی * مثنوی * چون برآمد روز کار و پیر شد *
باز جانش ازعجز پشه کیر شد * چونکه روز کار کلدی یعنی چونکه چوق زمان کچدی ومطرب پیر اولدی آنک جانی
طوغانی عجز وفقرندن پشه کیر اولدی یعنی شیء حقیر صید ایدیجی ودنی وناچیز شیئه راضی اولیجی اولدی * مثنوی *
پشت او خم کشته همچون پشت خم * ابروان بر چشم همچون پاردم * کوبک ارقه‌سی کبی اول مطربک
ارقه‌سی خم اولدی وبوکلندی اول مطربک ابرولری کوزی اوزره پالدم کبی اولدی اشغی صرقدی وکوزنی اورتدی
* مثنوی * کشته آواز لطیف جان فزاش * زشت ونزد کس نیرزیدی بلاش * آنک جان زیاده ایدیجی لطیف آوازی زشت
اولدی وکسه‌نک قتنده انک آوازی برشیئه دکزدی * مثنوی * آن نوای رشک زهره آمده * همچو آواز خر پیری شده *
اول زهره‌نک رشکی کلمش نوا ونغمه بر قوجه اشکک آوازی کبی اولمش * مثنوی * خود کدامین خوش که آن ناخوش
نشد * یا کدامین سقف کان مفرش نشد * خود قنغی خوش درکه اول ناخوش اولمدی وکل نعیم لامحاله زائل) فخواسنجه
جهانک جمله نعیمی ودنیانک هرخوشلغی عاقبة الامر محو وزائل اولمق مقرردر یا قنغی سقفدرکه اول مفرش اولمدی البته
دنیوی اولان هرسقف عالی عاقبة الامر پست وسافل اولمق محققدر * مثنوی * غیر آواز عزیزان در صدور * که بود
ازعکس دمشان نفخ صور * بوجمله‌دن آواز عزیزانی استثنا ایدوب بیورلر صدورده اولان آواز عزیزاندن غیریسی
که انلرک دمنک عکسندن اولور نفخ صور یعنی صور اسرفیلک حیات بخش اجساد فانیه اولان نفخه‌سی اول عزیزلرکه
انبیا علیهم السلام واولیای عظامدر انلرک نفس نفیسنک عکسی اولدی دیمک اولور نفخ صور بونلرک دمنک عکسی
اولمسی بووجه اوزره ممکن اولورکه بونلرک نفس وکلامی وحی الهی والهام ربانی ایله اولور پس بوتقدیر اوزره بونلرک
انفاس نفیسی مرده دللری وپژمرده اولان روحلری احیا ایلر پس جسددن قلب وروح شریف اولدیغی محققدر
شریفی احیا ایلین دخی شریف اولمق مصدقدر بوتقریبله نفخ صور بونلرک دمنک عکسی اولمق فهمه اقرب وعقله اوفقدر
مثنوی) اندرونی کاندرونها مست ازوست * نیستی کین هستهامان هست ازوست * بوعزیزلرک درونیکه جمیع

درونلرانلردن مستدر وبونلرك نيستلكى بر نيستدركه بوبزم وارلقلرعزاندن واردر يعنى عزيزان وجوداولان اوليای
عظـامك وجود موهومى مجـازى جهتندن فانى اولوب باطن عالمده حقله باقيلردر بركه بوعالم ظـاهرده وجود مجازى
ايله هست وموجودلرزبزم بووجودلرعزانلرك موجوداولديغى عالم عدمدندركه بوعالمه نسبتله نيستدروالا فى الحقيقه
هستدر (مثنوى) كهرباى فكروهرآوازاو * لذت الهـام ووحى ورازاو * اول عزيزان وجودلرك فكرى هرآوازلك
كهرباسيدر هرآوازاولفظنه مضاف دكلدراول ولى رازلك ووحيك والهاملك لذتيدر يعنى هرآوازى وافكارى مرتبهٔ
حقيقتـه ومقام مقبوليتـه جاذب اولان اولدروالهـام ووحيك ورازوسرلك حلاوت وروحى اولدركه اول مظهرذات
وصفـات الهيه درونوذ كراولنـان حالات وصفـات اندن ظهوره كلوروانك ذاتندن رونق وفربولور پس بنـه مطربك
قصه سنه رجوع ايدوب بيوررلر (مثنوى) چونكه مطرب پيرتر كشت وضعيف * شدزبى كسبى رهين يك رغيف *
چونكم مطرب زياده پيروضعيف اولدى كسب سزلكندن بررغيفـه مرهون اولدى (مثنوى) كفت عمرومهلتم
دادى بسى * لطفهـا كردى خدايا باخسى * پس جناب حقه متوجه اولوب بوكونه عرض حاجات قيلوب ديدى
خدايا بكا چوقلق عمرومهلت ويردك اى خـدا برخسه لطفلرايلدك (مثنوى) معصيت ورزيده ام هفتـادسـال *
بازنكرفتى زمن روزى نوال * يتمش ييل معصيته سعى قيلمشم بركون عطـاكى بندن كيروطوتمدك * مثنوى * نيست
كسب امروزمهمان توام * چنك بهرتوزنم كان توام * كسبم بوقدربوكون سنك مهمانكم چنكى سندن اوترى چالرم
زيرا كه سنك عبدومملوككم * مثنوى * چنك رابرداشت شدالله جوى * سوى كورستـان يثرب آه كوى * چنكى
بوقرتوقالدردى والله استيجى اولدى مدينهٔ منوره نك مقـابرى دينده آه ديجى اولديغى حالده بودخى وجهدركه دينـه
چنكى قالدردى والله دليجى اولديغى حالده مدينهٔ منوره نك كورستانى جانبنه آمايديجى كتدى شدرفت معناسنه
اولور * مثنوى * كفت خواهم ازحق ابريشم بها * كويه نيكوبى پذيردقلبها) كندى كندى يه ديدى حقدن ابريشم بها
استرم زيرا اول خدا كمال لطفندن نيكولك واحسانله قلبلرى قبول ايلر * مثنوى * چنك زدبسيـاروكريان سرنهـاد *
چنك بالين كردوبركورى فتـاد * كورستانده چوق چنك چالدى واغليه رق باش قودى چنكى يصدق ايلدى وبرمقبره
اوزره دوشـدى (مثنوى) خواب بردش مرغ جان ازحبس رست * چنك وچنكى رارهـا كردوبجست * آنى خواب
قايدى مرغ جانى حبسدن قورتلدى چنك وچنليلكى ومرغ جانى ترك ايلدى وتن حبسدن صجرادى (م ى) كشت
آزادازتن ورنج جهـان * درجهـان سادهٔ وصحراى جان * خواب سبيله تندن وجهان رنجندن آزاداولدى برجهان
ساده وصافيده وصحراى جانده يعنى آنك مرغ جانى بى كدورت وبى كثافت اولان جهانه وصحراى جانه واصل اولمغله رنج
جهاندن وآلام تندن آزاداولدى ونجات بولدى ديمك اولور (م ى) جان اوانجاسرايان ماجرا) كاندراينجا كرنماندندى
مرا) اول مطربك بنه جانى اول صحراى جانده ماجرانى ايرليجى ايدى بويله دوكه بومرتبه ده توليدى بنى قويه لردى كربونده
تمنى معناسنى متضمن اولمقده جائزدرنه كم لسان عربيده لوتمنى معناسنى متضمن اولوروحرف شرط اولوب مابعدنده
اولان ابيـاته جواب اولمق دخى جائزدر (م ى) خوش بدى جانم درين باغ وبهار) مست اين صحراوغيب لاله زار * بوباغ
وبهـارمعنويده بنم جانم خوش اولوردى بوصحرانك وغيبه منسوب اولان لاله زارلك مستى اولديغى حالده * مثنوى *
بى پروبى پاسفرميكردمى * بى لب ودندان شكرميخوردمى * اول جهان صـافيده قنـاتسز واياقسزسفرايلردم لب
ودندانسزشكريردم يعنى لذت روحانيه واذواق لدينه بولوردم ديمك اولور * مثنوى * ذكروفكرى فارغ از رنج ودماغ
* كردمى باسـاكنان چرخ لاغ * بوبيتده ايكى وجه جائزاولوراول اولدركه دماغدن ورنجدن فارغ ساكنان عرشله فكر
وذكره منسوب لاغ ايليدم بوتقديراوزره فكريده يانسبت ايچون اولور وبعض نسخه ده رنجله دماغ ماببننده واو بوقدر
وبعض نسخه ده واقع اولمشدركه ما ذكوره شرح اولندى ووجه ثانى اولدركه فكريده ياوحدت ايچون اوله
ومصرع اولك معناسى ثانى يه مصروف ومخلوط اولميه وبوبيت تنازع فعلين قبيلندن اولوركه مصرع اولده ذكروفكرى
ومصرع ثانيده لاغ كردمى لفظنده تنـازع قيلمش اولورلرپس قرينهٔ كلام بونى اقتضـا ايدركه يامصرع اول ويامصرع
ثانى يه بركردمى لفظى تقديرا اولنوب بويله دينله ذكروفكرى فارغ ازرنج دماغ (كردمى باساكنان چرخ لاغ) يعنى ملائكه
ايله لاغ ولطيفه ايليدم ديمك اولوركه رؤيا عالم مثـالدندر وعالم مثـال بين العـالم الارواح والاجسـادشول عالم خيالدركه
ناءيملك روحى اكا واصل اولوروا ستعدادنه مناسب انك صورخيـاليه سنى مشـاهده قيلوب كاه اولوركه بومرتبه دن ترقى
ايليوب عالم ملكوته داخل اولوروانك اصحاب وارباب ايله معـالمه ومكالمه قيلور كردمى باساكنان چرخ لاغ دنوانك سير
جانندن حكايه بيورملرى مرتبهٔ ملكوتك سيرنه انك جانى واصل اولديغنى اشعـارايلر (مثنوى) چشم بستـه عالمى
ميديدمى * وردوريحـان بى كفى مى چيدمى * كوزى بغلنمش وچشم ظاهرى اورتلمش ايكن برعالم كوريدم دست سز

وبركفسز ورد وريحان دريدم نه كم نايعلك روحى وچشم ظاهرى مسدود ومستورايكن عالم مثالى كوروب انلك عجايب
وغرايبنى مشاهده ايلروبى دست ظاهر اول عالمده ورد وريحان وسنبل وضيران دوشرر (مثنوى) مرغ آبى غرق درياى
عسل * عين ايوبى شرابى مغتسل * بو آيت سورهٔ صادده در اولى بودر (اركض برجلك) بوامرى يا جبرائيل ايده ويا خود
جناب عزت اركض ديو الهام ايده اى اضرب برجلك الارض اى ايوب اورآيقلر كله بيره (هذا مغتسل) آيقلرين امرى حقله
زمينه اوروب برعين بى نظير جارى اولنجق قبل حقدن اكا اشارت اولديكه (هذا) شوصو (مغتسل) محل اغتسالدر (بارد
وشراب اوله مغتسل كه باردر وشرابدر بررواية ده ايكى پيكار اشكار وپديدار اولوب برى بارد وبرى حار ايدى ماء باردن
ايچوب وماء حارى اغتسال ايلدى وجميع امراض واسقامدن صحت بولدى حضرت خداوندكار بيرچنكينك
روحنى ايوبه تشبيه ايدوب بيوررلركه پيرچنكى اول حالده برمرغ ابى ايديكه غرق درياى عسل اوله درياى عسل بوراده
كمال لذتدن كنايه در واول حال كانه ايوبه منسوب اولان عين ايديكه شراب مغتسل ايدى همان پس پيرچنكينك
غرق اولديغى ذوقى عين ايوبه تشبيه بيوررلر زيرا اول ذوق الهى دخى امراض باطنه وكامنه دن سالكى پاك وطاهر
قيلور (مثنوى) كه درو ايوب ازپا تا بفرق * پاك شد از رنجها چون نورشرق * كه اول عين سببيله ايوب عليه السلام
آيقدن باشه دك نورشرق كبى يعنى آفتاب كبى رنجلردن پاك اولدى بعض نسخه ده نورشرق يرينه نورحق واقع اولمشدر
اول چشمه سببيله نورحق كبى امراضدن پاك وطاهر اولدى ديمك اولور (مثنوى) درجم اكربودى چو چرخ *
درنكنجيدى دروزان نيم برخ) مثنوى شريف حجمده يعنى وسعت ومقدارده اكر چرخ كبى اولسيدى وطبقات
سماوات قدر واسع كليدى بو سردن اول مثنوى يه يارم پاره صغمييدى يعنى اول عالمك اسرار وانوارى وعجايب وغرايبى
برمرتبه بى حددر كه اكر اشجار اقلام وبحار مداد وطبقات سماويه اوراق اولسه وجميع خلايق بو اسرار وانوارك
شرحنى الى يوم القيام كتابت قيلسه انلك بعضيسنك نصفى يازلميدى وعشر عاشرى تحرير قيلنميدى * مثنوى *
كان زمين وآسمان بس فراخ * كرد ازتنكى دلم را شاخ شاخ * كه اول زياده واسع اولان زمين وآسمان تنكلكندن
كوكلى پاره پاره ايلدى زيرا بو عالم صورت عالم معنايه نسبت غايتله احقر واصغر برشيدر وقلب اوليايه كوره دانهٔ خردل
قدردر بو اجلدن تنكلكندن قلبى شاخ شاخ ايلدى بيوردى * مثنوى * وين جهانى كاندرين خوابم نمود *
دركشايش پروبالم را كشود * بو برجهانكه بو خواب ايچره بكا كورندى كشايشدن بنم پروبالمى اچدى يعنى پروبالم
عقل وروحم كه قيود جسمانيه ايله بسته اولمشدى بو عالم معنوى آچقلغندن بنم مقيد اولان پروبالمى آچدى حتى روح
روانم بو عالم علويدن جولان ايدوب اوجدى يعنى مطرب كنديسنه بويله ديدى (مثنوى) آن جهان وراهش ارپيدا بدى
* كم كسى يكلحظهٔ اينجا بدى * بو جهانك يولى اكر ظاهر اوليدى آزكسه برلحظه اول دنياده اوليدى يعنى مطرب
اول عالمده دنيانى كنديدن بعيد كوروب اكر دنيا جانبندن بو عالمه بريول اوليدى اول دنياده كسه برلحظه قرار قيلمزدى
ديدى وحضرت مولانا قدس الله سره العزيز انلك لساندن اول عالم روحانينك عظم شاننى وبو عالم اوزره فضل ورجحاننى
بيان بيوررلر * مثنوى * امرمى امد كه نى طامع مشو * چون زپايت خار بيرون شد برو) واول پير مطربك روحنه بوكونه
امر الهى كلديكه بو قدر طامع اولمه وبى موت اضطرارى بوراده قرار ايلمكه اميد قيلمه چونكم پايكدن خار بيرون اولدى
يورى يعنى چونكم پاى جانكدن احكام بدنيه وشواغل جسمانيه خارى طشره كلدى يورى عالم دنيا جانبنه كه قدم جان
خاركبى اولان اشغال جسمانيه ومقتضيات نفسانيه دن خلاص اولدقدنصكره بو عالمه كلمكه مانع ودافع اولمزوپاى
روحندن خار جسمانى اخراج ايلينكسه بو عالمه كلمكده عسرت ومشقت چكمز ديدى * مثنوى * مولى مولى ميزد انجا
جان او * درفضاى رحمت احسان او * پيرچنكينك جانى اول عالم روحانيده بر مولى مولى اوردى يعنى توقف وانتظار
ايلدى اول اللهك رحمت واحسانك صحراسنده موليدن توقف وانتظار ايلدى معناسنه اولور امابو فقير روشنه
افندى مرحومك كندى خطيله بو بيتك كنارنه تحرير يرين كوردم بويله ديش كه كيجه لرلساننده مولى مولى ديمك سلم سلم
وياخود خلص خلص ديمكدر پس بوراده درياى انواره مستغرق اولان چنكينك جانى الهى سلم سلم يعنى سن بنى سالم قيل
سالم قيل وورطهٔ دنيادن كشتىٔ وجودمى خلاص قيل ديونداوردى ديمك اولور بودخى وجهدن خالى دكلدر (درخواب
كفتن هاتف امير المؤمنين عمر رضى الله عنه را كه چندين زر از بيت المال بركير وبدان مرده كه دركورستان خفته است
* مثنوى * آن زمان حق برعمر خوابى كماشت * تا كه خويش از خواب نتوانست داشت * اول زمان حق تعالى
حضرتلرى حضرت عمر اوزره برخواب حواله ايلدى تا كه كنديسنى خوابدن طوتمغه قادر اولمدى يعنى خوابى
كنديدن دفعه قادر اولميوب بى اختيار اويودى * مثنوى * درعجب افتاد كين معهود نيست * اين زغيب
افتاد بى مقصود نيست * حضرت عمر عجبه دوشديكه بو خواب معهود كلدر وبو زمان اويومق بكا معتاد دكلدر

امدی بوخواب عالم غیبدن واقع اولدی بی مقصودده کلدر پس حکمت واردر دیوب (م ی) سر نهاد وخواب بردش خواب دید * کامدش از حق ندا جانش شنید) باش قودی وانی خواب ایلتدی ودوش کوردی که حضرت عمره حقدن ندا کلدی انک جانی اول ندایی اشتدی * مثنوی * آن ندایی کاصل هر بانک وندا است * خود ندا آنست این باقی صدا است * اول برندا که هر بانک ونغمه نک اصلیدر فی الحقیقه ندا خود اولدر وبو باقی ندالر صدادر نددن مراد کلام الهیدر زیرا حق سبحانه وتعالی متکلمدر بوانسانک وجودنده اولان کلام انک کلامنک پرتو واثریدر (مثنوی) ترک وکرد وپارسی کو وعرب * فهم کرده ان ندایی کوش ولب * ترک وکرد وعجم وعرب کوش ولبسز اول ندایی فهم ایلمشدر یعنی هر طائفه نک جانی حواس ظاهره سز ندای حقی فهم ایلمشدر اکر فهم ایلمسیدی ربسنی بیلمزدی جانده اولان معرفت حق اول ندای الهینک اثریدر (مثنوی) خود چه جای ترک وتاجیکست وزنک * فهم کردست ان ندارا چوب وسنک * خود ترک وتاجیک وزنکینک نه یری بدر یعنی عرب وعجم وروم همان بوندایی فهم ایتمدی اول ندایی چوب وسنک دخی فهم ایلمشدر زیرا چوب وسنک دخی ربلرنی بیلورلر ونچون انلره دخی امر الهی اولسه امر الهی یی قبول ایدوب منقاد اولورلر وانلرک قبول امر الهی ایلملری فهم قیلملرینه دلالت قیلور (مثنوی) هر دمی ازوی همی آید الست * جوهر اعراض می کردند هست * کرنمی آید بلی زیشان ولی (آمدنشان از عدم باشد بلی * واذ اخذ ربک من بنی آدم من ظهورهم ذریتهم واشهدهم علی انفسهم الست بربکم قالوا بلی * آیت کریمه سنک مصداقنجه اکرچه بنی آدمه حق تعالی عالم ارواحده الست بربکم دیوب بوجمله سی ربلرینک کلامنی فهم قیلوب انک ربوبیتنه والوهیتنه اقرار ایلدیلر اما عند المحققین وپیش اصحاب یقین بو الست خطابی همان عالم ارواحده برکره دینوب دخی منقطع اولمشدر بلکه هر انده هر شانه حضرت حق لسان معنوی ایله الست بربکم دیوب انلر دخی آلان بلی دیوب اقرار ایلمکده درلر پس اصحاب شهود قتنده بوکون بودنیاده ودخی یارن آخرتده دیدیکی الست خطابنکدون عالم ارواحده دیدیکی الست یه مغایر ومتفاوت دکادر نته کم ابن فارض حضرتلرینک بو بیتلری بو معنایه شهادت ایلر (شعر) ولیس الست بالامس غیر الامن غدا * وجنحی غدا صبحی ویومی لیلتی * وسر بلی لله مرآة کشفها * واثبات معنی الجمع نفی المعیتی * پس حضرت خداوندکارک هردمی ازوی همی آید الست * بیورملری خطاب الستک علی الدوام اولمسنی افاده ایلر یعنی هر بردمده اول خدادن دائما اشیا اوزره لسان معنوی ایله الست بربکم نداسی کلور اول نداادن جوهر واعراض وار اولورلر وا کابلی دیرلر جوهر مقوم ومخصصه محتاج اولمیوب قائم بالذات اولان شیئه دیرلر عرض قائم بالذات اولمیوب بر مقومه محتاج اولان شیئه دیرلر مثلا الوان کبی جوهر وعرضک تفصیلی ایکنجی جلدده قسم غلام درصدق وفای یار خود بیاننده مذکور اولمشدر فلیطلب فیها اکرچه بواشیادن ظاهرا بحسب اللفظ بلی دیمک کلمز ولیکن انلرک عدمدن کلسی بلی اولور وهر بری لسان حاله ربلرینک ربوبیتنه اقرار قیلور کما قیل * بیت * ففی کل شیء له آیة * تدل علی انه واحد (م ی) زان چه کفتم من زفهم سنک وچوب * در بیانش قصهٔ هش دار خوب * اول نسنه دن که بن سنک وچوبک ادراکندن دیدم وسنک وچوب دخی ندای حقی استماع ایلردیو تحقیق ایلدم انک بیاننده بر قصه یه خوب عقل طوت ویا خود بر خوب قصه یه هوش طوت بعض نسخه ده بو بیت دخی واقع اولمشدر که بودر (مثنوی) زانکه کفتم زاکهی چوب وسنک * در بیانش قصه بشنو بی درنک * چوب وسنکک اکاهلغندن اول نسنه یی که دیدم انک بیاننده بی توقف قصه ایشت تاسکا چوب وسنکک فهم ایلمسی وتسبیح حقی سویلمسی روشن اوله وبو قصه دن تسبیح جماداته ومعرفت نباتاته ایمان واعتقاد ایلمک ظهوره کله اول قصه بودر * نالیدن ستون حنانه چون از برای پیغمبر صلی الله علیه وسلم منبر ساختند که جماعت انبوه شده وکفتند ماروی مبارکترا بهنکام وعظ نمی بینیم وشنیدن رسول واصحاب ان ناله را وسؤال وجواب دادن مصطفی علیه السلام باستون صریح) ستون حنانه نک ناله قیلمه سنک بیاننده در چونکم پیغمبر علیه السلام دن اوتری منبر دوزدیلر زیرا جماعت چوق اولدی ودیدیلر بز سنک روی مبارککی وعظ وقتنده کوره مزز وحضرت رسول علیه السلام واصحاب حنول اول درختک ناله سنی اشتملرینک بیاننده درو مصطفی علیه السلام اول ستونه صراحة سؤال وجوابنک بیاننده در بو بیان بو حدیث شریفک معنای لطیفیدر که نظمه کتوروب بیورررلر وبخاری ونسائی وابوداود اتفاق اوزره بو حدیثی حضرت جابردن روایت بیورررلر قال جابر کان النبی علیه الصلوة والسلام اذا خطب استند الی جذع نخلة من سواری المسجد فلما صنع له المنبر فاستوی علیه فصاحت النخلة التی کان یخطب عندها حتی کادت ان تنشق فنزل علیه الصلوة والسلام حتی اخذها فضمها الیه فجعلت تأن انین الصبی الذی یسکت حتی استقرت قال النبی علیه الصلوة والسلام بکت علی ما کانت تسمع من الذکر ترجمه سی بودر که حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم

خطابت

خطابت ایلدیکی وقتده برترماآغاجنك دالنه طیانوردیکه اول مسجدده دیرکلردن بری ایدی وقتا کم اول نبی ایچون
منبردوزدیلرسه واول نبی علیه السلام آنك اوزرینه قصد ایلدیسه واوتردیسه اول نخله که آنك قتنده مقدما خطابت
ایلردی برمرتبه صیحه وحنین ایلدیکه حتی منشق اولمغه قریب اولدی پس حضرت نبی مکرم صلی الله علیه وسلم
منبردن ایندی واول دیرکی اخذ ایلدی ومعانقه قیلوب سکندیلر دخی ایلدی پس اول نخله صبی انین ایلدیکی کبی
انین ایلمکه بشلدی اول صبی که تسکیت اولنور یعنی ساکت قیلنور حتی قرار ایلدی وانینی دکدی پس حضرت نبی
علیه السلام بیوردیلر اول نخله اغلدی اللهك ذکرندن سامع اولدیغی ذکرك بعد ومفارقتی اوزره پس بوستونك حنین
وبکاسندن علماء ظاهر واهل اعتزال وفلاسفه مشربنده اولنلرتأویله میل ایتمشلردر و بوحنین وانین حضرت رسول
امین علیه السلام واصحاب کزینه سماع باطنیه وملکوتیه ایله مسموع اولدی دیو بیانه کتمشلردر صحیح اولان
بودرکه حضرت رسول علیه السلام واصحاب کرام اول حنین وبکایی استماع ظاهر ایله کوش ایتمشلردر بعض علماء
ظاهر دیرلرکه نعم حضرت پیغمبر علیه السلام واصحاب اول صدایی استماع ظاهر ایله استماع ایلدیلر لکن اول
صوتدن اول ستونك خبری یوقدر بلکه اول صدایی انده اول وقتده جناب حق خلق ایلدی معجزة للنبی علیه السلام
بویله دیلر جمادات ونباتاتك اللهدن ورسولندن آکاه اولملرینه وجناب حقه حقیقة تسبیح قیلملرینه انکار
ایدنلر ومعتزله وفلاسفه مذهبنه کیدنلردر زیرا بونلر دیرلرکه حقیقة تسبیحه ومعرفت وانین وخشیته عقل
وحیات لازمدر وعقل وحیاته اعتدال مزاج و بنیهٔ مخصوص واجبدر اویله اولیجق تسبیح وناله جماده مؤل مجازدر دیرلر
حال بوکه بوخصوصده آیات واخبار دن نصوص کثیره وارد اولمشدر امامشایخ صوفیه وارباب مشاهده تأویل ایتیوب
حقیقتنه مقر اولمشلردر واهل کلام وعلماء ظاهر باخصوص که معتزله وفلاسفه مجازدر دیوب تأویل قیلمشلردر مثلا
بوآیت کریمه ده من خشیته لفظنی مجازدر دیمشلردر قال الله تعالی (ثم قست قلوبکم من بعد ذلك فهی کالحجارة
اواشد قسوة وان من الحجارة لما یتفجر منه الانهار وان منها لما یشقق فیخرج منه الماء وان منها لما یهبط من خشیة الله
اکثر علما تفسیرلرنده تقلیدا للمعتزلة والخشیة مجازة عن الانقیاد دیمشلردر الا ابو اللیث وامام بغوی بونلر مجاز دکل
حقیقتدر دیمشلردر دخی (وان من شیء الا یسبح بحمده ولکن لا تفقهون تسبیحهم) آیتی تسبیح جمیع اشیایه حقیقة دلالت
ایلرکن تسبیحلرینی لسان حاله دیمشلردر حالا مشرکاردن ونفی صانع ایدنلردن ماعداسی لسان حاله اولان تسبیحه
واقف وعالملردر پس انلره لا تفقهون قولی برنده اولمز و محقق واهل کشف اولنلره دخی موافق کلمز وجهلدن شیخ اکبر
فتوحاتنده بیوررلرکه فان المسمی بالنبات والجماد عندنا له ارواح باطنت عن ادراك غیر اهل الکشف فلا یحس بها
مثل ما یحس بها من الحیوان والکل عند اهل الکشف حی ناطق ونحن زدنا مع الایمان بالاخبار الکشف فقد سمعنا
الاحجار تذکر الله بلسان ناطق تسمعه اذاننا منها وتخاطبنا مخاطبة العارفین بجلال الله پس حضرت خداوندکار
که اهل کشف ومشاهده نك کبارندندر جمادات ونباتاتك حیاتنی ونطقلرلرینی اولان تسبیحات وتهلیلاتنی اثبات ایلیوب
بیوررلر * مثنوی * استن حنانه از هجر رسول * ناله میزد همچو ارباب عقول * حنانه ستونی حضرت رسولك فراقندن
ارباب عقول کبی ناله اوردی (مثنوی) درمیان مجلس وعظ انچنان * کزوی آکه کشت هم پیر وجوان) مجلس وعظك
اورته سنده اانچلین که اول مجلسده حاضر اولان پیر وجوان اول ناله دن آکاه وخبردار اولدیلر (م ی) در تحیر ماند اصحاب
رسول * کز چه می نالد ستون با عرض وطول * رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینك اصحابی انك ناله
ایلمسندن تحیرده قالدیلرکه ستون عرض وطول ایله ندن ایکلر یعنی طول وعرضله هر جانبدن ناله ایلدیکی اشتدکده
متحیر اولدیلر (مثنوی) کفت پیغمبر چه خواهی ای ستون * کفت جانم از فراقت کشت خون) پیغمبر علیه السلام
اول ستونه ایتدی ای ستون نه استرسن اول ستون حضرت رسول علیه السلامه ایتدی سنك فراقکدن جانم خون
اولدی ناله مه سبب بودر (مثنوی) مسندت من بودم از من تاختی * بر سر منبر تو مسند ساختی) وعظ وقتنده سنك
مسند وتکیه کاهك بن ایدم بندن جایدلك یعنی بنی ترك ایدوب منبر جانبنه عروج ایتدك منبرك باشی اوزره سن مسند
دوزدك (م ی) کفت خواهیکه ترا نخلی کنند * مشرقی غربی زتو میوه چنند * حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم
اکا ایتدی چونکم سنك فریادك بوندن اوتریدر بونك مقابله سنده استرمیسن که سنی برنخل ایده لر مشرق ومغربك اهلی
سندن میوه دیره لر (م ی) یادران عالم حقت سروی کند * تاتر وتازه بمانی تا ابد یا خود اول عالم حقیقتده حق تعالی سنی
بر سرو ایده که تا ابدی تر وتازه قاله سن (م ی) کفت آن خواهم که دایم شد بقاش) بشنو ای غافل کم از چوبی مباش ستون
حنانه ایتدی آنی استرمکه آنك بقاسی دائم اولدی ای غافل بوقصه یی اشت وبر چوبدن کم اولمه کورکه بر ستون پارهسی
ذوی العقولدن دکل ایکن ترك فانی اختیار باقی قیلوب وطالب دولت ابدیه وحیات سرمدیه اوله سن ذوی العقولدن ایکن

وتحصیل بقا اودوامه مستعد وقابل ایکن نیچون طالب حقیقت اولمیه سن وتحصیل سعادت سرمدیه قیلمیه سن
(مى) آن ستون را دفن کردند در زمین) تا چو مردم حشر گردد یوم دین حضرت نبی اول ستونی یرایچنه دفن ایلدی
تا یوم دینده اول ستون مردم کبی حشر اوله (مى) تا بدانی هرکه را یزد بخواند * از همه کار جهان بیکار ماند) تا بونی
بیله سن هرکیکه حضرت یزدان اوقودی وکندی جنابنه دعوت قیلدی اول کسنه جهانك دوکلی کارندن بی کار
قالدی وعمل وفعل دنیویدن فارغ اولوب طاعت حقه مشغول اولدی (مثنوی) هرکه را باشد زیزدان کار وبار * یافت
بار آنجا وبیرون شد زکار * هرکیمه که خدادن کار وبار اولدی درگاه حقه یول واجازت بولدی وکار جهاندن طشره اولدی
(مثنوی) آنکه او را نبود از اسرار داد * کی کند تصدیق او ناله جماد * اول کسنه یه که اسرار الهیدن عطا اولمیه اول کسنه
جمادك ناله سنی نیچون تصدیق ایلر (مثنوی) گوید آری نی زدل بهر وفاق * تا نگویندش که هست اهل نفاق * جماداتك
تسبیحنه اعتقاد ایلینلره موافقتدن اوتری ظاهرا بلی دیرکوکلدن دکل تا اکا دیمیه لرکه اهل نفاقدر یعنی طعن وقدح
خوفندن اوتریدر تصدیق تسبیح جمادات قیلنلره بحسب الظاهر موافقت ایلیوب بلی اویله در دیرولیکن بحسب الباطن
تصدیق واقرار ایلمز (مثنوی) گرنیندی واقفان امر کن * در جهان رد گشته بودی این سخن * یعنی اگر بو جمادات
ونباتات اللهك کن امرینه واقف وعالم اولمیه لردی جهانده مردود اولمش اولوردی بو سوز یعنی بو جماداتك ونباتاتك
سوزی وکلامی حال بوکه بونلرك سوز سویلمسی وتسبیح وتکلم ایلمسی شرعا ثابتدر مردود دکلدر نتکم اول یعنیده
حضرت رسول علیه السلامه وحی کلوب منزل شریفلرینه منصرف اولدقده احجار واشجارك السلام ویرمسی
وحصانك کف مبارکلرنده شهادت قیلمسی مشهور ومتواتر اولمشدر ویاخود معنی اگر بو اشیا امر کن واقفلری دکللر
اولیدی جهانده بو کن سوزی رد اولمش اولوردی (انما امره اذا اراد شیئا ان یقول له کن فیکون) قولی تحصیل
حاصل وبیهوده اولوردی زیرا بیلمینك امرنی فهم ایتمین شیئه امر ایتمك عبث ومردود اولوردی اگر امر تسخیر ایچون
دردیو تأویل اولنورسه بو نکته فوت اولور (مثنوی) صد هزاران اهل تقلید ونشان * افگندشان نیم وهمی
درگمان * اهل تقلید واهل نشاندن یعنی علایم وآثار اهلندن وتقلید اهلندن نیچه یوزبیك کسنه لری یارم وهم انلری
شك وگمانه براغوب یعنی ادنی وهم انلره غلبه قیلدقده تحقیق ویقین مرتبه سندن دور اولوب جمادات ونباتاتك
حقیقة تسبیح قیلمسنده وجمیع اشیانك بیلرندن آگاه وخبردار اولمسنده شك وشبهه یه دوشوب بو خصوصده
وارده اولان نصوصی عقللرینه موافق وفهملرینه مطابق تأویل وتوجیه ایدرلر (مثنوی) که بظن تقلید
واستدلالشان * قایمست وجمله پروبالشان * زیرا انلرك استدلالی ظنله قایمدر وجمله پروباللری دخی یعنی جمله پروبال
عقل وفکرلری وتقلید واستدلاللری ظنله قایمدر ظن ایسه حقیقتدن برشیئی مغنی ومفید اولمز (کما قال
الله تعالی (وما یتبع اکثرهم الا ظنا ان الظن لا یغنی من الحق شیأ) وقال فی سورة النجم (ان یتبعون الا الظن
وان الظن لا یغنی من الحق شیأ (مثنوی) شبهه انگیزد آن شیطان دون * درفتند این جمله کوران سرنگون * اول دون
شیطان انلرك دروننده برشبهه قوپرر مثلا بو جمادات ونباتات حی وعاقل دکلدر نیچه ناطق اولورلر ونوجهله تسبیح قیلورلر
دیو انلرك قلبنه وسوسه ویرر آنك سببیله بو جمله کورلر باشی اشغه دوشرلر پس تأویل وتوجیهه سعینه کیدوب حقیقتدن
محروم اولورلر اما اصحاب یقین تشکیك وتشککدن چاه وهمه دوشمز وشبهه وشکوکه گرفتار اولوب کلام خدایی وکلام
نبی مجتبایی تأویل وتوجیه قیلمز (مثنوی) پای استدلالیان چوبین بود * پای چوبین سخت بی تمکین بود * استدلالی
اولان کسنه لرك اباغی چوبین اولور چوبین اولان اباق زیاده بی تمکین اولور یعنی اهل استدلالك طریق حقده عقل
وفکرلرینك قدمی اغاجدن اباق کبیدر ومعلومدر که اغاج اباقله یوریمك زیاده بی ثبات وبی قراردر وضعفدن خالی دکلدر
کذلك اصحاب استدلالك روشلری وباطن اشیایی استدلال ایدشلری ضعفدن خالی دکلدر * مثنوی * غیر آن قطب
زمان دیده ور * کز ثباتش کوه گردد خیره سر * اول دیده ور اولان قطب زماندن غیریکه اول قطب زمانك ثباتندن
طاغ خیره سر وسراسیمه اولور یعنی اهل استدلالك جمله سنك پای عقل وادراکی بی تمکین وبی ثبات اولور الا شول
بصیرت ومشاهده صاحبی اولان قطب زمان ومدار عرفان وایقان بونلرکبی اولمزکه آنك ثبات وقرارندن جبال راسخه
حیران اولور وآنك تمکین ورسوخنی کوروب بربرده واله قالور جمیع موسوس ومشکك بریره جمع اولسه لر واکا
شکوك وشبهاتی القا قیلسه لر اول مرکز علوم وعرفانی مقامندن اصلا تحریکه قادر اولمیه لردی * مثنوی * پای نابینا
عصا باشد عصا * تا نیفتد سرنگون او بر حصی * کوردل اولنك آیاغی عصا اولور عصا تاسنك ریزه لر اوزره اوکور
دوشمیه عصادن مراد استدلال وکوردن مراد کوردل وحصادن مراد ضلال وخطادر تقدیر معنی کوردل اولنلرك
راه حقده قدمی استدلال اولور واکا اعتماد واتکا قیلور تا کم ضلالت وخطا طاشلرینك اوزرینه باشی آشغی دوشمیه

(مثنوی) آن سواری کوسپه راشد ظفر * اهل دین را کیست سلطان بصر * اول برسوار که اوسپاهه ظفر اولدی یعنی اهل دینه کیدر سلطان بصر دراهل دین راسپه رادن بدل اولمق ویاخود سپه رایی مفسر اولمق معناسنه اقرب وانسبدر کیست سؤال سلطان بصر خبر اولور وتقدیر معنی بویله دیمک اولورکه اول سواریکه عسکره یعنی اهل دینه ظفر وظهیر اولدی اول کیدر دیرسک بصر سلطانیدر یعنی انسان العین منزله سنده اولان ومردمک دیده مرتبه سن بولان انسان کاملک سلطانیدر مراد حضرت نبی علیه السلام واکا وارث کامل اولان هر ولیدرکه وراثتلری حسبیله سلطان بصر منزله سنده اولورلر سلطان بصر دیمک سلطان انسان دیمک معناسنده در انکیچونکه بصره انسان دیرلر وانسانه انسان دیدکلری اشیایه وحقه بصر منزله سنده اولدیغندن اوتریدرکما نقلنامن کلام الشیخ الاکبر فی هذا الشرح مرارا (م ی) باعصا کوران اگر ره دیده اند * در پناه خلق روشن دیده اند * کورلر عصا ایله اگرچه یول کورمشلردر ومقصوده ایرمشلردر خلقک پناهنده روشن کوریجیلردر (مثنوی) گرنه بینایان بدندی وشهان * جمله کوران مرده اندی در جهان * مثلا اگر عالمده بینالر وشاهلر اولمیه لردی جهانده اولان جمیع کورلر اولمش اولورلردی (م ی) نی ز کوران کشت آیدنی درود (نی عمارت نی تجارتهای سود) زیرا کورلردن نه اکمک ونه بچمک کاورنه بنالری عمارت ایلمک ونه تجارتلرونه فائده ومنفعتلر حاصل اولور (مثنوی) گر نکردی رحمت افضالتان) درشکستی چوب استدلالتان اگر حق تعالی حضرتلری ای کورلر سزه افضال ورحمت ایلمیدی سزلک استدلالکز چوبنی صردی بعض نسخه ده تان برینه شان واقع اولمشدر بوتقدیراوزره معنی اگر الله تعالی اول کورلره رحمت وافضال ایلمیدی انلرک استدلالی چوبنی صردی یعنی ابطال ایلردی کورلردن مراد اهل ظاهر واصحاب استدلالدرکه ظاهر کوزی کور اولان ظاهرا دیده ور اولان کسه لره نسبت نه مرتبه ده ایسه کوردل اولان اهل استدلال دخی اصحاب یقین اولان اهل مشاهده یه نسبت بویله در (مثنوی) این عصا چه بود قیاسات ودلیل * ان عصا که داد شان بینا جلیل * بو عصا که بونده ذکر اولندی نه اوله قیاسات ودلیل مراد اولور اول عصایی انلره کیم ویردی جلیل اولان بصیر الله ویردی (مثنوی) چون عصا شد آلت جنک ونفیر * آن عصا را خرد بشکن ای ضریر * چونکم عصا جنک ونفیره آلت اولدی ای اعمی اول عصایی خرد ایله صی یعنی استدلال عصاسی قیل وقال وبحث وجداله علت وسبب اولدی اول عصای استدلالی ای کوردل اولان کسه ترک وازاله ایله تا انلک مقابله سنده چشم حقیقت بین اوله سن (مثنوی) اوعصاتان داد تا پیش آمدید) آن عصا از خشم هم بروی زدید * اوخدا سزه عصا ویردی تا ایلری کلدیکز اول عصایی هم غضبدن تا اکا اوردکز یعنی اول خدای تعالی قیاس واستدلال عصاسنی سزه انکیچون ویردیکه تا انلک خلفاسی اولان انبیاء علیهم السلام واولیای عظامه تبعیت ایده سز وانلرک یولنه کیده سز استرسکز ای کوردللر خشم وغضبه کلوب عصای استدلالی برسبیل بحث وجدال انلک خلفاسی اولان انبیاء علیهم السلام واولیای عظامه اوره سکز که حقیقتده حقه اورمق کبیدر (م ی) حلقهٔ کوران بچه کار اندرید * دیده بانرا درمیانه آورید) ای کورلر حلقه سی وای ضریرلر زمره سی نه کارده ونه عملده سز اوریتا کزه دیده بان کتوریکز یعنی ما بینکزده بربصیر کسه کتوروب اکا اقتدا ایلیکز تا انلک دلالتی واسطه سیله مصالحکز درست اوله وکار وکردارکز ظهوره کله ونتیجه بوله (مثنوی) دامن اوگیر کو دادت عصا * درنگر کادم چها دید از عصا * عصادن مراد استدلالدر اهل تقلیدلک عقلی اکا اعتماد واستناد ایدوب آنکله کورانه مدلوله یول بولدقلری ملابسه سیله پس معنی دیمک اولورکه استدلال عقلیه یی ترک ایت واول الهک امر وفرمانی دامن طوتکه سکا عصای عقل واستدلالی اول ویردی ونظر ایله که آدم علیه السلام نه لر کوردی ونه بلالره ایردی عصای استدلاله متکی اولمقدن ودامن نهی ترک قیلمقدن زیرا حضرت آدم علیه السلام دامن نهی صریحی قویوب وسوسهٔ شیطان سبیله عقل واستدلاله اویوب بوشجردن نهی تحریمیدر ویاتنزیهیدر مراد دیو استدلالی عصا قیلدقده عصیان واقع اولوب بوقدر بلالر چکدی پس اخبار ونصوصه استدلال عقلیه ایله معنی ویروب تصرف قیلمقدن ایمان کتورمک اولادر سنت سلف دخی بودر زیرا اکثر احکام مرعیه وامور شرعیه ده من بعد عقلک مدخلی یوقدر بلکه شرع شریفده عقله مخالف احکام وامور قتی چوقدر مثلا اوائل سورده اولان حروف مقطعه کبی وآیات متشابهه کبی وحجده اولان بعض افعال عجیبه کبی پس علیکم بدین العجائز حدیثنک مقتضاسنجه عقل واستدلالی ترک ایدوب امر اولندیغی اوزره راه حقه کیدوب ظواهر اخبار ونصوصه ایمان ایدوب جناب حقدن کشف حقایق اولنجیه دک ره شرع رسولدن عقله تصرف ایتمیه وزکه شرعده عقلک مدخلی یوقدر (م ی) معجز موسی واحمد را نگر) چون عصا شد مار واستون باخبر * حضرت موسی علیه السلامک وحضرت احمد علیه السلامک معجزه سنه نظر ایله عصی نیجه اژدر واستون حنانه نه کونه باخبر اولدی (م ی) از عصا ماری وازاستون حنین * پنج نوبت میزنند از بهر دین *

عصادن بر عظیم مار اولدی ستوندن حنین و اواز پیدا اولدی ستوندن مراد بورادہ منارہ در کان دیمش اولورلر که
عصای موسانک حیه اولمسی وستون حنانه نک ناله و اوازه قیلمسی کورمدک سه ستون منارہ نک آوازه ایلمسنی
مشاهده ایله اول ستون دینک قیامندن اوتری هر کون بش نوبت اورر بو سائر معجزاتدن اکبر و در حال ظاهر
اولوب نه زائل اولان انبیا علیهم السلامدن اعظمدر زیرا معجزاتک دوامی ماضی اولوب مرور قیلاندن وفی الحال ظاهر
اولوب زائل اولندن اعظمدر پس حضرت احمد صلی الله علیه وسلمک هر کون منارہ لر اوزره بش وقت اذان اوقنمق معجزهٔ
باهره و بینهٔ ظاهره لرندن ستون حنانه نک ناله سن اشتمدکسه بو ستون منارہ نک حنین و آوازن کوش ایتکه بو معجزه
اول ذکر اولان معجزه دن اعظم و اکبردر دیمک اولور وستوندن مراد منارہ تقدیر اولدیغی اوزره ذکر محل ارادهٔ حال
قبیلندن ومسببک حالی سببه اطلاق قبیلندن اولور (مثنوی) کرنه نامعقول بودی این مزه * کی بدی حاجت بچندین
معجزه * هرچه معقولست عقلش می خورد * بی بیانی معجزه وبی جزر و مد * این طریق بکر نامعقول بین * در دل
هر مقبلی مقبول بین * بو مزهٔ شریعت ولذت وحلاوت دین وطریقت اکر نامعقول دکل ایمش ایسه نچین بو قدر
معجزات انبیا علیهم السلامه محتاج اولوردی بلکه انبیا علیهم السلامه یله محتاج اولمزدی زیرا هر عاقل ومتفطن
نبی ومرشد راه حق اولوردی ومعقول اولان شیلر مقبول ونامعقول اولان مردود اولوردی حال بوکه شرع بویله دکلدر
زیرا چوق معقول شیلر واردر که حرام ونامشروعدر مثلا لبس حریر واوانی ذهب وفضه دن اکل کبی وچوق نامعقول
شیلر واردر که مشروعدر مثلا ارکان حجده رمی جمار وطواف قدومده سبعهٔ اشواط کبی وبونلر امثالی محصل شرع
عقله بیلنمز افعالی واحوالی قتی چوقدر زیرا انبیا علیهم السلام مطلقا مقتضای عقل اوزره بعث اولنمامشدر اکر عقلک
مقتضاسی اوزره بعث اولنه یدی من بعد عاقل اولنلر انلری انکار ایلمزلردی زیرا هر نکم معقولدر عقل آنی قبول ایلر
معجزه بیانسز وجزر ومدسز کش مکشسز بو طریق بکری نامعقول کور یعنی بو نامعقول اولان بکر طریقی کور
ویاخود معنی بو طریق بکری نامعقول کور که طریق انبیا علیهم السلامدر لاسیما طریق مصطفی علیه السلامدر
مع هذا هر مقبلک کوکلنده مصدق ومقبول کورومدر اولنلرک قلبنده مشکوک ونامعقول کوروبن نطق وحیات
جمادات وفهم وتسبیح نباتات دخی بو نامعقول اولان طریقدندر که عقل وفراست ایله بیلنمز وفکر وکیاست ایله بولنمز کشف
الهی وفتح ربانی یه مخصوصدر همان طریق اسلم بودر که علمای سلف کبی امنت بالله وبما جاء من عند الله علی مراد الله
دیه سن وامنت برسول الله وبما جاء من عند رسول الله علی مراد رسول الله دیو اقرار قیله سن تا خلاف مراد الله وخلاف
مراد رسول الله عقل ایله تصرف ایتمکدن امین اوله سن (مثنوی) آنچنین کز بیم آدم بودد * در جزایر در رسیدند از حسد
انچلین که آدمینک خوفندن شیطان وپریچی حیوان حسدلرندن اوتری جزیره لره اورکدیلر وانده قرار ایتدیلر
مثنوی) هم زبیم معجزات انبیا * سر کشیده منکران زیر کیا * هم انبیا علیهم السلامک معجزه لری خوفندن منکرلر
کیا التنده باش چکمشلردر کیا اوته دیرلر بوراده پرده وحجابدن عبارتدر وحجابه کیا تعبیری انلرک صیاد قورقوسندن
اوتلر التنه باش چکوب اختفا ایلین حیوانلره مشابه اولمسندن کنایه اولور (مثنوی) تا بناموس مسلمانی زیند) در تسلس
تا ندانی که کیند * حتی مسلمانلق ناموسیله دیریله لر یعنی اسلام ودین نام وناموسی حجابنک التنده زند کانلک ایده لر
تا بیلیه سنکه سالوسلکده بونلر کیملردر یعنی مؤمن مسلمانلق نامیله ریا وتسلس تحتنده دیریلوب کفر وعصیانلرین
اسلام پرده سیله ستر ایدرلر تا اهل ایمان اولان بونلرنه کسلر در بیلمزلر (مثنوی) همچو قلابان بران نقد تباه * نقره می مالند
نام پادشاه * بونلر شول قلابلر کبی اول تباه وخراب اولان نقد اوزره نقره سوررلر وپادشاهک نامنی اوررلر
تا بو وسیله ایله انلرک قلب زرانددوی بین الناس رواج بولور وخلق آنی نقره قیاس قیلور (مثنوی) ظاهر الفاظشان
توحید شرع * باطن ان همچو در نان تخم صرع * بو فلاسفه وحکمای اسلامیه نک ومعنا شرعی قویوب عقله اویان عقلاء
دینیه نک بحسب الظاهر اکرچه الفاظ کتابلری توحید شرع اوزره در ولیکن بحسب المعنی شرکی خفی وخلاف شرعدر
مثلا انلرک الفاظ وعباراتنک باطنی اتمک ایچره تخم صرع یعنی دلیجه تخمی کبیدر که آنی سائر اتمک که قیاس ایدوب
ییلکسنی مصروع ومدهوش ایلر (مثنوی) فلسفی رازهره نی تا دم زند * دم زند دین حقش برهم زند * فلسفینک
زهره وقدرتی یوقدر که دم اوردنی شرع شریفی انکار ایلیوب دلایل عقلیه ایله مباحثه قیلمغه ومتکلم اولمغه زهره سی
یوقدر اکر دم اوررسه وتکلم قیلورسه دین حق آنی برهم ایدر یعنی حق اولان دین اهلی آنی بری برینه اوروب قتل ایدرلر
زیرا فلسفی منکر تسبیح جمادات ونباتاتدر (مثنوی) دست وپای او جماد وجان او * هرچه کوید آن دو
در فرمان او) انک دست وپایی جماد وانک جانی هر نه دیرلرسه هر ایکیسی اول جانک فرمانندهدر یعنی ال وایاقکه حیاتدن
قطع نظر جماد حکمنده در وجانکه مدبر بدندر هر نه امر ایلرسه دست وپا وسائر اعضا انک امرینه مطیعلردر (مثنوی) بازبان

کرچه که تهمت می نهند * دست و پاهاشان کواهی میدهند * لسانلرا کرچه منکران نطق جمادات تهمت قورلر یعنی
جماداتك نطق وتسبیحنه انکار ایدرلر بومنکران نطق جماداتك اللری وآیقلری هم دنیاده لسان حال الله شهادت ویررلر ویوم
آخرتده (وتکلمنا ایدیهم وتشهد ارجلهم بما کانوا یکسبون) آیت کریمه سنك حسبنجه بونلرك اللری وآیقلری نطق
صریح ایله کندی عمللرینه شهادت ایدرلر دنیاده دست و پالری لسان حال الله انلر بوکونه دلالات وشهادت ایدرلرکه
ای منکر تسبیح جمادات اولان بز جمادات مرتبه سنده ایکن جانك محکوم وفرمانبرداری ایزهرنه امر ایلسه آنی ایلرز
سائر جماداتی دخی جان جانان اولان حضرت حقه نسبت بویله قیاس ایله دیرلر * اظهار معجزهٔ رسول علیه السلام وبسخن
آمدن سنك ریزه در دست ابوجهل وکواهی دادن سنك دیزه برسالت او (مثنوی) سنکها اندر کف بوجهل بود
کفت ای احمد بکو کین چیست زود * ابوجهلك آوجنده طاشلر وار ایدی حضرت پیغمبر علیه السلامه مقابل کاوب
دیدی ای احمد بوآوجمده اولان ندر تیزدی (م ی) کر رسولی چیست درمشتم نهان * کر خبرداری زراز آسمان) اکر رسول
صادق ایسك اوجمده اولان نهان ندر چونکه اسمانك رازندن خبردارسن (مثنوی) کفت چون خواهی بکویم کان
چهاست) یا بکویند انکه ما حقیم وراست) حضرت نبی علیه السلام ابوجهله دیدی نیجه استرسن آنمی استرسن الندهکی
نه لردر سو یلیم یاخود انلر سو یلیدلر که بز حقز وراستز (مثنوی) کفت بوجهل این دوم نادرترست * کفت
آری حق ازان قادرترست * ابوجهل ایتدی بو ایکنجی نادرترلردر یعنی بطن کفمده اولان شیلرسنك حق وصادق
اولدیغکه شهادت ایلك وسوز سویلك فتی عجیبرکدر حضرت نبی علیه السلام جواب ویروب ایتدی بلی حق تعالی نطق
اولمین شیلری نطقه کتورمکدن دخی زیاده قادرتردر جمادی نقطه کتورمك دکل بلکه اکا جمیع علومی بالفعل اعلام
ایلسه واول جامد اول علومی نقطه کتوروب سو یلسه الله اکا ودخی اندن زیاده یه قادرتردر (م ی) ازمیان مشت او
هر پاره سنك * درشهادت کفتن امدبی درنك * ابوجهلك آوجی ایجنده هر سنك پاره سی شهادت ایلکده سوزه
کلدی تأخیر وتوقف سز (مثنوی) لا آنه کفت والا الله کفت * کوهر احمد رسول الله سفت * ابوجهلك آوجنده
اولان حصا لا اله دیدی والا الله دیدی احمد رسول الله دیمك کوهرنی دلدی (مثنوی) چون شنید از سنکها
بوجهل این) زد زخشم آن سنکها را بر زمین) چونکه اشتدی طاشلردن ابوجهل بونی اوردی غضبندن اول طاشلری
زمینه اوزره (مثنوی) کفت نبود مثل تو ساحر دکر * ساحرانرا سرتویی وتاج سر * چونکه ابوجهل کفر وعنادندن
اعانه کلیوب دیدی سنك کبی برغیری ساحر اولمز ساحرلرك باشی وباشلرینك تاجی سنسن * مثنوی *
خاك بر فرقش که بد کور ولعین * چشم او ابلیس آمد خاك بین * بو معنالری مسطور اولان ایکی بیت ولدیدر اصح اولان
نسخه لرده بوقدر طبراق اول ابوجهلك باشی اوزره که کور ولعین ایدی انك چشمی خاك کوریجی ابلیس کلدی یعنی
ابلیس لعین حضرت آدمك جسد ترابیه سنی کوروب انده اولان انوار الهیه دن بی خبر اولدیغی کبی ابوجهل دخی
حضرت نبی علیه السلامك بشریتلرین کوروب انده اولان نور حقیقی وقوت وقدرت جناب الوهیتی کورهمدی
(مثنوی) باز کرد وحال مطرب کوش دار * زانکه عاجز کشت مطرب زانتظار * حضرت مولانا قدس الله سره العزیز
ینه حکایه یه رجوع ایدوب دیرلرکه ای مستمع بوکونه معارف دکلکدن رجوع ایله وذکر اولنان مطربك حالنه کوش
طوت زیرا که اول مطرب کورستان یثربده انتظاردن عاجز اولدی (بقیهٔ قصهٔ مطرب وپیغام رسانیدن امیر المؤمنین
عمر باوانجه هاتف اوازداد (مثنوی) بانك آمد مر عمررا کای عمر * بندهٔ ماراز حاجت باز خر * حضرت حقدن
حضرت عمر رضی الله عنهه منامنده ندا کلدیکه ای عمر بزم بنده مزی حاجتدن کیرو صاتون آل (م ی) بندهٔ داریم خاص
ومحترم * سوی کورستان تو رنجه کن قدم * بزم بنده طوتارم خاص ومحترم کورستان طرفنه سن قدم رنجه قیل یعنی کیت
(م ی) ای عمر برجه زبیت المال عام * هفتصد دینار بر کف نه تمام * ای عمر خوابدن صچره عامهٔ ناسك بیت المالندن
یدی یوز التونی تمام کفکه قو * مثنوی * پیش او بر کای تو ماراختیار * این قدر بستان کنون معذوردار * اول
التونی اول بنده مك اوکنه ایلت بویله دیو که ای سن بزم مقبولمزسن بو قدر التونی شمدیلك ال ومعذور طوت (مثنوی)
این قدر زر بهر ابریشم بها * خرج کن چون خرج شد اینجا بیا) بو قدر التون سکا ابریشم بهادن اوترید ربونی خرج ایله
چونکم خرج اولدی بورایه کل وحاجتکی ینه بکه عرض ایله دیدی (مثنوی) پس عمر زان هیبت اواز جست (تامیانرا
بهر این خدمت ببست * پس حضرت عمر رضی الله عنه اول آوازك هیبتندن صچره دی دخی بلنی بو خدمتدن اوتری
بغلدی (مثنوی) سوی کورستان عمر بنهاد رو * در بغل همیان دوان در جست وجو * حضرت عمر رضی الله عنه مقابر
جانبنه یوز قودی یعنی متوجه اولدی قولتوغنده همیان زر جست وجوده یلیجی اولدی * مثنوی * کرد کورستان
دوانه شد بسی * غیر آن پیر او ندید انجا کسی * مقابر اطرافنی چوقلق یلیجی اولدی او پیردن غیری اول برده عمر

حضرتلری برکسه کورمدی *مثنوی* کفت این نبود دکر باره دوید* مانده کشت وغیر آن پیر اونديد* حضرت عمر
رضی الله عنه کندیسنه دیدی بندۀ خاص الهی بود کاندوب برغیری کره دخی یلدی محصل عاجز وفرومانده قالمش
اولدی اول پیردن غیری ازل عمر کورمدی (م ی) کفت حق فرموده مارا بنده ایست* صافی وشایسته وفرخنده ایست
حضرت عمر کندیسنه ایتدی حق تعالی بیوردیکه بنم ایچون بر بنده وار در اول بنده صافی وشایسته وفرخنده در
(مثنوی) پیر چنکی کی بود مرد خدا* حبذا ای سر پنهان حبذا) پیر چنکی نجن مرد خدا اولورنه محبوب سن ای سر
پنهان نه محبوب سن یعنی ای سر نهانی وازلی نه عجب خوب ومرغوب سنکه صورت ظاهرده برکسه عاصی ایکن
آنی شایسته وصافی ایلرسن وکمال لطف وکرمکدن اکا بندۀ خاصم دیو سویلرسن دیدی پس بنه احتیاط واهتمامی
ترک ایلیوب (مثنوی) بار دیکر کرد کورستان بکشت* همچو آن شیر شکاری کرد دشت* غیری کره کورستانک
اطرافنی کشت ودور ایلدی اول شکار ایدیجی ارسلان صحرانک اطرافنی کشت ودور ایلدیکی کبی (مثنوی) چون
یقین کشتش که غیر پیر نیست* کفت در ظلمت دل روشن بسیست) بو قدر اهتمام واحتیاط ایلدکدنصکره چونکم اکا
یقین اولدیکه اول پیردن غیری بو قدر کندیسنه ایتدی ظلمت ایچره روشن دل زیاده چوقدر (مثنوی) آمد وبا صد ادب
آنجا نشست* بر عمر عطسه فتاد وپیر جست) حضرت عمر رضی الله عنه کلدی اول پیر اولدیغی پرده بوز ادبله اوتردی
حکمت الهی برله حضرت عمر رضی الله عنه عطسه واقع اولدی پیر خوابدن اویانوب صچرادی* مثنوی* چون عمر را
دید ماند اندر شکفت* عزم رفتن کرد ولرزیدن کرفت چون حضرت عمر رضی الله عنهی کوردی تعجبده قالدی کتمکلکه
عزیمت ایتدی وخوفندن دترمک طوتدی* مثنوی* کفت در باطن خدایا از تو داد* محتسب بر پیر کی چنکی فتاد*
درونده ایتدی خدایا سندن داد وفریاد محتسب چنکی پیرجکز اوزرینه دوشدی محتسب امر معروف ونهی امنکر
ایلین کسه یه دیرلر چونکم حضرت عمر رضی الله عنه خلافتلری زماننده بنفسه امر معروف ونهی منکر ایدرلردی
بو اجلدن پیر چنکی اکا باطننده محتسب اطلاق ایلدی* مثنوی* چون نظر اندر رخ آن پیر کرد* دید او را شرمسار و
روی زرد) حضرت عمر رضی الله عنه چونکه اول پیرک یوزینه نظر ایلدی انی خجل کوردی وزیاده حیاسندن روینی زرد
کوردی* مثنوی* پس عمر کفتش مترس از من مرم* کت بشارتها ز حق آورده ام* پس حضرت عمر رضی الله عنه
اکا دیدی بندن قورقمه وبندن اورکمه که سکا حضرت حقدن بشارتلر کتورمشم (م ی) چند یزدان مدحت خوی تو کرد
تا عمر را عاشق روی تو کرد* حضرت یزدان بر نیچه سنک خویکک مدحن ایلدی حتی عمری سنک یوزکه عاشق ایلدی
مثنوی پیش من بنشین ومهجوری مساز* تا بکوشت کویم از اقبال راز* بنم قتمده اوتور ومهجورلق دوزمه
تا اقبال ودولتدن سنک قولاغکه راز دیم* مثنوی* حق سلامت میکند می پرسدت* چونی از رنج وغمان بیحدت*
حق تعالی سکا سلام ایلرسنی صورر حدسز اولان رنج وغملر کدن نیجه سن یعنی حق تعالی سکا سلام ایدوب بی حد اولان
رنج وغملردن انک حالی ندر سؤال ایلر دیدی* مثنوی* نک قراضه چند ابریشم بها* خرج کن این را وباز اینجا بیا* اشته
بر قاچ دینار ابریشم بهاسی بونی خرج ایله کیرو بورایه کل قراضه زر خرده سنه دیرلر بونده دینارمرادا اولور (مثنوی) پیر لرزان
کشت چون این را شنید* دست می خایید وبر خود می طپید* اول پیر چونکم بو خبرلری اشتدی زیاده شرمندن
لرزان اولدی النی چیندی ومضطرب اولدی* مثنوی* بانک میزد کای خدای بی نظیر* بس که از شرم آب شد بیچاره
پیر* صدا اوردی بویله دیوکه ای بی مثل وبی نظیر اولان خدا زیاده شرمدن بیچاره پیر آب اولدی یعنی اریوب محو ونابدید
اولدی (مثنوی) چون بسی بکریست وز حد رفت درد* چنک را زد بر زمین وخرد کرد* چونکم پیر چوقلق اغلدی
ودرد والم حددن زیاده ایلدی چنکی یره اوردی وخرد ایلدی پس چنکه خطاب ایدوب بوطریقله نوحه یه باشلدی
(مثنوی) کفت ای بوده حجابم از اله* ای مرا تو راهزن از شاهراه* دیدی ای اللهمدن بکا حجاب وپرده اولمش ای سن
بکا شاهراهدن یول اوریجی سن (مثنوی) ای بخورده خون من هفتاد سال* ای ز تو رویم سیه پیش کمال* ای یتمش
ییل بنم قانمی ایچمش یعنی یتمش ییل قدر عمرمک تلف اولمسنه سبب اولمش چنک کمال صاحبی قتنده سندن بنم
یوزم سیاهدر پس چنکدن مراد توبه کار اولنلره نسبت نفس اماره اولور حضرت خدایه حجاب اولان ورهزن اولوب
طالبک یولن اورن نفسدر چنکه خطاب ایلدکدنصکره حضرت حقه متوجه اولوب وبو کونه مناجاته وعرض
حاجاته آغاز قیلوب دیدی (مثنوی) ای خدای با عطا وبا وفا* رحم کن بر عمر رفته در جفا* ای عطا ایله ووفا ایله اولان
خدا جفا ومعصیت ایچره کتمش عمره رحمت ایله (مثنوی) داد حق عمری که هر روزی از آن* کس نداند قیمت آن
در جهان* حق تعالی حضرتلری انک دعاسن قبول ایدوب اکا بر عمر ویردیکه اول عمردن هر برکون اوبر کونک قیمتنی
جهانده کمسه بیلمز یعنی بر عمر شریف اعطا ایلدیکه اول عمرک بر کونک قیمتنی جهانده بیلمکه کمسه قادر اولمز (م ی)

خرج کردم عمر خود را دمبدم * در دمیدم جمله را در زیر و بم * آه کز یاد ره و پردهٔ عراق * رفت از یادم دم تلخ فراق * وای
کز تری زیر افکند خرد * خشک شد کشت دل من دل بمرد * وای کز آواز این بیست و چهار * کاروان بگذشت و بیگه
شد نهار * حضرت خداوندکار پیر چنکی لسانندن مطربانه مناسب اولان الفاظ وکفتارله علم ادواره کرفتار اولنلره
وموسیقی یولنده عمر نازنینی تلف قیلنلره ارشاد ونصیحت ایدوب بیوررلرکه اول مطرب دیدی الهی عمریمی دمبدم خرج
ایلدم اوفوردم یعنی خرج وضایع قیلدم جمله سنی زیر و بمده یعنی الجق و یوکسک صدا ده و یونده اچقلقده و یوکسکلکده
عمرنی تلف ایلینلره دخی تعریض وایما وارد رعراق اون ایکی مقامدن بر بسیدر وراه عجم وراه عرب دیرلر یعنی عرب و عجم
طرزی دیمک مراد ایدرلر پس مطرب تحیف ایدوب دیرکه آه واهلر اولسون راه عجم وعرب یاد ایلمکدن وعراق مقامنی
خاطره قیلمقدن بونده دخی راه عرب وعجمی یاد ایدن وسیاحت ایدوب مقام عراق وحجازه کیدن کسه لره تعریض
وارد ربونلره اشتغال سببیله بنم یادمدن کتدی روحک بدندن فراقنک تلخلکی دمی و یاخود روحک حقدن فراقنک
اجیلغی دخی دیمک اولور وزیر افکند خرد دخی اون ایکی مقامدن بریدرکه بوکا کوچک دخی دیرلر حد ذاتنده
بر لطیف وتر هوا در بوندن دخی آه واه ایدوب دیرکه وایلر اول زیر افکند خردک لطافت وترلکندن که اکا کوکل و یرمک
واسطه سیله قلبم اکنی خشک اولدی وکوکلم اولدی ونشو ونمای حقیقیه دن محروم قالدی ودخی وایلر بو یکرمی درت
شعبه نک آوازندن که بوکه اشتغال سببیله قافلهٔ عمر کچدی واوقات نهاری وقت اولدی پس انسان بوکونه هوا وهوسه
عمر نفیسن ضایع ایتمک کرک وراه حجاز وعراق دیو بیهوده یره کتمک کرک بلکه راه خدایه کتمک ومقامات اولیا وعرفا
ایچون خرج ایتمک کرک تاکم نغمات اولیایه عارف والحان وترنمات اصفیایه واقف اوله سن وانلرک آوازلرین استماع
ایدوب قاله سن ومقاملرین بوله سن پس بو جمله دن رجوع ایدوب مانع راه حق اولان نفسدن خدای تعالی یه شکایت
ایلمکه باشلیوب دیدی (مثنوی) ای خدا فریاد ازین فریاد خواه * داد خواهم نی ز کس زین داد خواه * ای خدا بو فریاد
استیجیدن فریاد بو دادا ستیجیدن دادا استرم غیری کسه دن اوتری دادا ستمزم یعنی شکایتم کندی نفسمدندر غیریدن
دکلدر اکا عدالت استرم دیدی * مثنوی * داد خود از کس نیابم جز مگر * زانکه هست از من بمن نزدیکتر *
کندی دادمی کسه دن بولمزم الا مگر اول خدادنکه او بکا بندن یقینرکدر * مثنوی * کین منی از وی رسد
دم دم مرا * پس ورا بینم چو این شد کم مرا * زیرا بو بنلک اول موجود حقیقیدن یتشور دمبدم بکا پس اول موجود
حقیقی یی کورورم بو انانیت مجازی بکا کم اوله یعنی بو بنم عاریتی اولان وجودم واعتباری وموهومی اولان انانیتم محو
وفانی اوله پس مطلقا آنی کورورم اندن غیری کورمزم * مثنوی * همچو آن کو با تو باشد زر شمر * سوی او داری نه
سوی خود نظر * مثلا اول کسه کبی که او سکا زر صایجی اوله یعنی سکا التون ویریجی اوله انک جانبنه نظر طوترسن
کندی جانبنه نظر طوتمزسن یعنی حق تعالی حضرتلری دایما سکا زر و یرن کسه کبی وجود خالص ویریجیدر کرکدر که
سکا فی المثل زر صایوب زر و یرن کسه یه نظر طوتدیغک کبی اول وجود واهبی وکرم وجود صاحبنک جانبنه دایما نظر
طوتوب کندیکی کورمکدن فراموش قیله سن دیمک اولور (مثنوی) همچنین در گریه و در ناله او) می شمردی جرم چندین
ساله او * اول مطرب کریه وناله ده بو نجلین بو قدر یللق خطاسنی صایدی * کردا یندن امیر المؤمنین عمر رضی الله عنه نظر اورا
از مقام گریه که هستی است بمقام استغراق که مستی است (مثنوی) پس عمر گفتش که این زاری تو * هست هم آثار
هشیاری تو) پس حضرت عمر رضی الله عنه اکا دیدیکه بو سنک زاریلغک هم سنک هشیارلغک اثرلریدر یعنی بو کریه
وزاری نوعا وجوده وهشیارلغه دلیلدر (م ی) راه فانی گشته راهی دیگرست) زانکه هشیاری گناهی دیگرست عشق
حقله فانی اولمشک یولی بر غیر یولدر زیرا که هشیارلق ووجودله کریه وزاریلک معنا برکناه دیکردر ولهذا قال علیه السلام
وجودک ذنب لا یقاس به ذنب آخر (م ی) هست هشیاری زیاد ما مضی) ماضی ومستقبلت پردهٔ خدا) ماضی
ومستقبل سکا خدایه پرده در ماضی یی یاد ایلمکدن هشیارلق وار در یعنی کچمش زمانده اولان ماجرایی تذکر ایلمک
علامت هشیاری در وعقلک کاریدر (م ی) آتش اندر زن بهر دو تا بکی * پر گره باشی ازان هر دو چو نی * بر آتش اور هر
ایکیسنه یعنی ماضی یه ومستقبله آتش توحیدی وشعلهٔ لای فنایی اور ومحو اوله تا بجنه دک بر کره اوله سن بو هر ایکیسندن
قامش کبی یعنی ماضی ومستقبل قیدی ایله نه زمانه دک مقید ومعقد اوله سن وزمان ومکان بندنده قاله سن بو ایکیسی
محو ایله تا این وقت اوله سن دیدی (م ی) تا گره با نی بود همراز نیست) همنشین آن لب و آواز نیست مادامکه نای ایله کره اوله
همراز دکلدر اول لب و آوازک مصاحبی دکلدر یعنی وجود انسانی که نی کبیدر ماضی ومستقبل قیدی وزمان ومکان
تصوری وجود انسانیده عقده لر و پرده لر کبیدر مادامکه وجود انسانی بو عقده لرله معقد اوله وانک درزنی بوکونه
قیدلرده قاله اکا نفخ روح ایلین خدا ایله همراز اولمز واول کلام و آواز حقیقینک همنشینی دخی اولمز ودر و تند ازل کلام

كلام مرده اولور (م ی) چون بطوفی خود بطوفی مرتدی (چون بخانه آمدی هم باخودی مرشد کامل اولان حضرت
عمر رضی الله عنه مطرب باخبری مقام گریه دن ومرتبهٔ توبه دن مرتبهٔ فنافی الله وبقا بالله یه تصریف وترغیب ایدوب
بیورور که سن بچین کعبهٔ وحدته یول بولور سن ونه وجهله مطاف حقیقی طواف قیلورسن چونکه سن کندی
طوفکله سن برنوع طوفله مرتدی ومکتسی سن پس رداولباسله طواف کعبه جائز دکلدر کذلك رداء وجود وانانیتی
مرتدی اولسه کعبهٔ وحدتك طوافی ممکن اولمز زیرا شرط طواف کعبهٔ وحدت اولدر که اولا جمیع وارلق لباسندن
مجرد اوله سن وفنا احرامنی کیه سن تا کم طواف کعبهٔ وحدته مستحق اوله سن سن ایسه ای طالب وحدت چونکم خانهٔ
توحیده کندلنهم بنه کندکله سن پس کندیلکله توحید حق نیجه جمع اولور پس کندوینی نفی قیلان توحیده کمال بولور
بیت * موحد کم چغیر رواحد اولدر) کیرو توحید ایچنده جاهد اولدر (م ی) ای خبرهات ازخبرده بی خبر) توبهٔ تو از کناه
تو بتر * ای تو از حال کذشته توبه جو * کی کنی توبه ازین توبه بکو) ای سنك خبرده اولان الهدن خبرلك وا کا علملك
مع بقیة الوجود عین بی خبرلکدر زیرا سن اول علملری وخبرلری کندیکك زعم ایدرسن ومغایرت ومشارکت
بوانه کیدرسن بوکونه خبرلر ایسه اکرچه سکا خبرویرمکدن خبرویرمکلکدر ولیکن معنا نفس الامرده عین بی
خبرلك وبی اکاه لقدر کذلك سنك مع بقیة الوجود کناهدن کندکله توبه ایلالك سنك کناهکدن بدتر وقبیحتردر زیرا
اکبر خطا وکناه شرکدر شرك ایسه خفی وجلی یه منقسمدر پس کندیکی توبه قیلمقده حقه شریك قیلمش اولورسن اکرچه
برکناهدن رجوع قیلورسن کناه اکبر که کندی وجودکدر اکا مبتلا قالورسن بوجهتدن توبك کناهکدن بدتر اولور
ای که سندنجی ماضیده اولان حالکدن رجوع طلب ایدیجیسن بچین سن بوکونه توبه دن توبه ایلرسن سوبله زیرا بوکونه
توبه عند المحققین والمقربین برنوع سیئه در فوت اولنه مقیدا اولمق وقتك حکمنی ضایع قیلمقدر بچین ماضیده اولان
معصیتك توبه سنه مشغول اولسك وقتنده اولان طاعتك ومعرفت وموانستك اشتغالندن محروم قالورسن اویله
اولیجق یاد ماضیدن توبه ایدوب اولدیغك حالده ودمده حقله آشنا اولمغه ومعامله قیلمغه شروع لازمدر ای کسه که
سن توبه استیجی یعنی مرور ایلین احوالدن رجوع طلب ایدیجی وا کا مقید اولیجی سن سوبله بو توبه دن بچین توبه ایلرسن
ماضیده اولان حاله مقید اولمق وقتك حکمنی ضایع قیلمقدر وقتك حکمنی ضایع قیلمق ایسه برنوع کناهدر پس طالب
حق اولان احوال ماضی یه مقید اولمیوب وقتك حکمنی ویرمك لازم اولور (مثنوی) کاه بانك زیر را قبله کنی * کاه
کریهٔ زارورا قبله زنی * ای مطرب کاه بانك زیری قبله کاه ایلرسن وا کا متوجه اولورسن وکاه زاریلکله اولان کریه یه بوسه
اورورسن بانك زیر مطربلر اصطلاحنده صدای پسته دیرلر بوراده پست وسفلی اولان آوازه وکلامدن کنایه اولور وکریهٔ
زاری بی اوعت وآنی محبوب اتخاذ ایلمکدن استعاره اولور وتقدیر معنی بویله دیمك اولور که ای مطرب کاه پست اولان
آواز وکلامی کندیکه قبله ایدوب اکا مقید اولورسن وبعد التوبه کاهی کریه وزاریی محبوب اتخاذ ایدوب انکله معامله
وموانست قیلورسن بو ایکی حالت مشاهدهٔ حقه مانع اولنلردندر بورادن کیج دیدی (م ی) چونکه فاروق آینهٔ اسرار
شد * جان پیر از اندرون بیدار شد * چونکم فاروق اولان حضرت عمر رضی الله عنه آینهٔ اسرار الهی اولدی واول
پیره وجوه اسراری پیدا وتمایان قیلدی پیر چنکینك روحی دروندن بیدار اولدی وجان مرتبه سن بولدی * مثنوی *
همچو جان بی کریه وبی خنده شد * جانش رفت وجان دیکر زنده شد * جان کبی بی کریه وبی خنده اولدی انك جانی کتدی
غیری جانی زنده اولدی یعنی روح حیوانیسی کیدوب روح الهیسی زنده اولدی وانکله حیات باقیه بولدی (مثنوی
حیرتی آمد درونش آن زمان) که برون شد از زمین وآسمان اول زمان انك درونه برحیرت کلدی که زمین وآسماندن طشره
کتدی یعنی ماسوا ایی فراموش ایتدی (م ی) جست وجویی از ورای جست وجو) من نمیدانم تو میدانی بکو) جست
وجونك وراسندن برجست وجو یعنی صوری اولان جست وجونك فوقندن اکا بومعنوی جست وجو حاصل
اولدیکه انك کیفیتی عقلله بیلمز بن بیلمزم اکر سن بیلورسك دی بومعنی اول ذوقك تعبیری قابل وعقلله بیلنمسی ممکن
اولمدیغنی اشعار ایدر * مثنوی * حال وقالی از ورای حال وقال * غرقه کشته از جمال ذوالجلال * برقال وحال که
صوری اولان حال وقالك وراسندن اول پیر ذوالجلالك جمالنه غرق اولمش یعنی بو متعارف اولان حال وقالك وراسندن
برحال وقاله ایرمش که جلال وکمال صاحبی اولان خدانك جمالنه مستغرق اولمش * مثنوی * غرقهٔ نی که خلاصی
باشدش * یا بجز دریا کسی بشناسدش * اویله برغرقه دکل که اکا برخلاص اوله یا آنی دریادن غیری برکسه اکلیه یعنی
اول پیر شول دریای وحدته بر مرتبه غرق اولدیکه اکا اندن خلاص ممکن اولمز وبرمرتبه یه ایردیکه آنی دریای حقیقتدن
غیری کسه بیلمز * مثنوی * عقل جزو از کل کویا نیستی * کر تقاضا برتقاضا نیستی * چون تقاضا برتقاضا
می رسد * موج ان دریا بدینجا می رسد * بو بیتلر سؤال مقدره جواب اولمق اوزره دینلمش کان برسائل دیرکه بوذکر

اولنان اسرار عقل كلك ومرتبهٔ حقيقت كالك سرلريدر بونك سويلنمسنه سبب وعلت نه اولور جواب ويروب ديرلر
عقل جزوي عقل كليدن وياخود مرتبهٔ الوهيتدنكه حقيقت كالدر سويلنمي اولمزدي وكل مرتبه سنك اسرارني نقل
قيلمزدي اكر اول كل مرتبه سندن تقاضا تقاضا اوزره اولميدي وعقل جزويي نقل قيلمزدي اسرار كل ايلمكه راغب
وطالب قيلميدي چونكه مرتبهٔ كالدن عقله تقاضا تقاضا اوزره ايريشور اودرياي حقيقتك موجي بو عالم صورته
يتشور اول دريانك موجندن مراد معاني وحقايق واسرار اودقا يقدرنته كم حضرت مولانا قدس الله سره العزيزلك
باطنلرندن تموج ايدوب بو ظاهر عالمه بوقدر امواج درياي حقيقت اولان معارف وعلوم كلش وكتاب مثنويده الفاظ
وحروف ظروفنده قرار قيلمشدر هنيأ لشاربه وطوبى لطالبه * مثنوي * چونكه قصهٔ حال پير انجا رسيد * پير
وحالش روى در پرده كشيد * چونكه پير چنكينك حالي قصه سي بورايه ايرشدي پير وانك حالي يوزيني پرده يه چكدي
* مثنوي * پير دامن را زكفت وكو فشاند * نيم كفته در دهان او بماند * پير چنكي دامني سوزدن كلجيدن
سلكدي يعني كفت وكو مرتبه سندن كندوني خلاص قيلدي پرسوزانك حالندن برزم دها تمزده قالدي يعني
برمقدار سويلنمش قصه برزم لسانمزدن واقع اولدي (مثنوي) ازپى اين عيش وعشرت ساختن * صد هزاران جان
ببايد باختن) بو عيش وعشرتي دوزمكدن اوتري يعني پير چنكينك واصل اولديغي بو عيش وعشرت معنويي مهيا
ايتمكدن اوتري نتيجه يوز بيك جاني فدا ايتمك لايق اولور (مثنوي) در شكار بيشهٔ جان باز باش * همچو خورشيد جهان
جان باز باش * جان بيشه لكنك شكارنده طوغان اول يعني بيشهٔ بستان جانده صيد وشكار ايلمكده طوغان كبي اول
جهان خورشيدي كبي جان اويناديجي اول * مثنوي * جان فشان آفتاد خورشيد بلند * هردمي في ميشود پر
مي كنند * بلند آفتاب جان نثار ايديجي واقع اولدي هر بردم آفتاب نور ضيادن تهي اولور ينه پرايلرلر اول نور كه آفتاب
آني عالمه نثار ايلر آني نفسندن ايجاد واحداث ايلمكه قادر دكلدر بلكه هردم حضرت حق اكا اول نوري عطا ايلر
اول دخي خلق عالم اوزره آني نثار ايلر پس هرني كه بذل ايلرسه درحال آنك يرينه عوض وبدل ويرلور * مثنوي * جان
فشان اي آفتاب معنوي * مر جهان كهنه را بنما نوي * اي معنوي اولان آفتاب جان نثار ايله كهنه جهانه
يكيلك كوستر كهنه جهانه يكيلك كوسترمك اسكي اولان روحي بذل ايدوب انك مقابله سنده موهوب اولان يكي روحي
كوستر تا جهان وكهنه جهانك اهلي اني كورسونلر ديمكدن عبارت اولور آفتاب معنويدن مراد سالك راه حقدر
شمعي مرحوم سروري افنديلك تأويلي بو محلده فهم ايده ميوب آفتاب معنويدن مراد سالك راه حق اولمق محله
مناسب دكلدر ديمش ومراد حضرت حقدر دو سويلمش نفسنده خطا ايلمشدر اصل محله انسب واوفق اولان سالك
راه حق اولمقدر پس تقديرمعني بويله ديمك اولور كه اي آفتاب معنوي اولان سالك راه الهي آفتاب صوري كبي طريق
حقده جانك نثار ايله تحقيقا بو جهان كهنه يه يكيلك كوستركه سندن فياض مطلق بوني استرهرنكم انك يولنده بذل
ايلرسك انك اضعاف مضاعف عوض وبدلن بولمق مقرردر (مثنوي) در وجود آدمي جان وروان * مي رسد ازغيب
چون آب روان * بو بيت كان سائلك سؤال مقدرني دفع ايچون اولور كويا مخاطب اولان سالك ديركه حالا وجودمده
اولان جاني حق يولنده بذل ايلسم بي جان قالورم بيورورلر كه آدمينك وجودنه جان وروان عالم غيبدن آب روان كبي
ايريشور يعني جان وروان ماء جاري كبي عالم الهيدن دمبدم بدن انسانه ايرشمكده در اكر اول عالمدن سكا كلني في سبيل الله
بذل ايلرسك انك مثلي نونبو دخي زياده كلور واكر امساك ايلرسك كهنه اولوب فرسوده وپژمرده قالور پس اولى اولان آني
امساك ايلميوب بذل قيلمقدر تا انك بدلي جان جديد وروان سعيد بولمقدر (مثنوي) هرزمان ازغيب نونو ميرسد *
وز جهان تن برون شو ميرسد * هرزمان عالم غيبدن انسانه عمر وجان يكي يكي يتشور تن جهانندن طشره اولمق
ايريشور يعني هرنه كه عالم غيبدن وجود انسانه كلورسه تني جهانندن وبدني عالمندن طشره اولور يعني عالم غيبدن
كلان انك بدنندن خروج ايدوب ينه عالم غيبه عروج ايلر چونكم قضيه بونلكبدر كركدركه امساكدن حذر
قيله سن اكر جان سعيد ورزق جديد استرسك جان ومالكي انك يولنده باذل اوله سن تا كم نونو جان ونونو رزق ومال بوله
سن ديمك اولور * معنى دعاى اين دو فرشته كه هر روز بر سر بازار منادي ميكنند اللهم اعط كل منفق خلفا واللهم اعط
كل ممسك تلفا وبيان كردن انكه منفق ومجاهد را خوانست ني مسرف) بوبيان اول ايكي فرشته نك دعاسني تفسيردركه
اول ايكي فرشته هركون بازارباشنده بو دعايي ايلرلر اول دعا بودر اللهم اعط كل منفق خلفا الى آخره ودخي بيان ايلمكدر
كه اول منفقدن مراد مجاهد راه حقدر هوا او لنك مسرفي دكلدر بخاري ومسلم ونسائي بو حديث شريفي ابو هريره دن
روايت ايدرلر قال النبي صلى الله عليه وسلم (ما من يوم يصبح العباد فيه الا ملكان ينزلان فيقول احدهما (اللهم اعط
كل منفق خلفا ويقول الاخر اللهم اعط كل ممسك تلفا) يعني هيچ بر كون يوقدركه عباد حق انده صباحه داخل اوله لر

ایکی ملك نازل اولور وبریسی دیرکه ای بار اللهم سن هر منفقه عوض واضعاف مضاعف متاع وعوض ویر واول
بر ملك دخی دیرکه ای بار اللهم هر ممسك وبخیله سن تلف ویر تا امساك ایلدیکی شیء بلاخلف تلف اوله دیرلر پس
حضرت خداوندکار منفقی ایکی قسمه کذلك ممسکی دخی ایکی قسمه تقسیم ایدرلر یعنی منفق جان ومال ومنفق تن وجان
وممسك دخی بونلردر سائر معناسی نظمده واضحدر (مثنوی) کفت پیغمبر که دائم بهر پند * دو فرشته خوش منادی
میکنند * پیغمبر علیه السلام دیدیکه دائما پنددن اوتری ایکی فرشته خوش ندا ایدرلر بویله دوندا ایلرلر * مثنوی *
کای خدایا منفقانرا سیردار) هر درمشان تو عوض ده صد هزار که ای خدا منفقلری سن سیرطوت یعنی انفاق ایدیجیلری
طوق وغنی ایت انلرك هر درمنه صد هزار عوض ویر * مثنوی * ای خدایا ممسکانرا درجهان * تو مده الا زیان اندر
زیان * ای خدا ممسك اولنلره ماللرنی حفظ قیلنلره جهانده سن ویرمه الا زیان ایچره زیان ویرس امساك وانفاقك
تعریفنه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) ای بسا امساك کز انفاق به * مال حق را جز بامر حق مده * ای چوق امساك
که انفاقدن یکدر حق تعالینك مالنی حقك امرندن غیری یه ویرمه یعنی مطلقا انفاق ممدوح ومطلقا امساك دخی
مذموم دکلدر بلکه چوق امساك واردرکه انفاقدن یکدر مال حقی آنك امری توجهله اولدیسه ونه محله صرف ایله
دیو امر قیلدیسه کرکدرکه اویله قیله سن (مثنوی) تا عوض یابی تو کنج بی کران * تا نباشی از عداد کافران * تا کم حق
جانبندن کنج بی کرانی عوض بوله سن تا کم کافرلر عدادندن اولمیه سن ومسرفلر زمره سنه وصول بولمیه سن (مثنوی)
اشتران قربان همی کردند تا * چیره کردد تیغشان بر مصطفی * زیرا کافرلر دوه لر قربان ایلدیلر تا کم انلرك تیغی حضرت
رسول اکرم صلی الله علیه وسلم اوزره قوی وغالب اوله چونکم ایلدکاری قربان وسخا واحسان الله ایچون اولمیوب
حظ نفسلر ایچون اولدیغندن اخوان شیاطین اولدیلر ومغلوب ومقهور قالدیلر (م ی) امر حق را باز جو از واصلی)
امر حق را بازدان کز اهلی حق تعالینك امرنی بر واصلدن استه یعنی اللهك امرنه عالم اولان بر مرشد کاملدن طلب ایله
زیرا امر حق هر برکو کل فهم ایلمز (م ی) در نبی انذار اهل غفلتست (کان همه انفاقهاشان حسرتست قرآن عظیمده
اهل غفلت ایچون انذار وتخویف واردر زیرا که اهل غفلتك جمله انفاقی حسرتدر کما قال الله تعالی فی سورة البقرة
(کذلك یریهم الله اعمالهم حسرات علیهم وقال ایضا فی سورة الانفال فسینفقونها ثم تکون علیهم حسرة وبونلرك
حسرتنه سبب اولدرکه انفاقلری نفس وهوالری ایچوندر رضای خدا ایچون دکلدر هرنکم نفس وهوا اولنده بذل اوله
اسراف در ولو حبة وهرنکم خدا اولنده بذل اوله خیر وانفاقدر ولو کانت خزینة ولهذا لاسرف فی الخیر ولا خیر
فی السرف دینلمشدر * م ی * سروران مکه در حرب رسول * بودشان قربان بامید قبول * مکه سرورلری رسول
علیه السلام حضرتلرینك حربنده بونلرك قربانی قبول اولمق امیدیله ایدی * اشتران قربان همی کردند تا * چیره کردد
تیغشان بر مصطفی * بو بیت بعض مثنویده مقدم واقع اولمشدر شرح اولنیدیغی اوزره وبعضیسنده دخی بو محلده
مؤخر واقع اولمشدر (مثنوی) چون غلام یاغیی کو عدل کرد * مال شه بر یاغیان او بذل کرد * مثلا بر یاغی قول کبی که
او عدل ایلدی کندی زعمنده او غلام شاهك مالنی شاهك مبغوضی اولان یاغیلر اوزره بذل ایلدی * مثنوی *
عدل این یاغی وداد ش نزد شاه * چه فزاید دوری وروی سیاه * بو یاغینك عدل ودادی پادشاهك قتنده نه زیاده ایلر
دورلك وروی سیاه زیاده ایلر زیرا که اول عبد خائنك بذلی رضای شاه اوزره اولمدی اگرچه کندی نیتلری عدل وداد ایلدم
زعم ایلدی ولیکن بو کونه سخا وعدالت مستلزم حسرت وندامت اولمسی مقرر ومبیندر * مثنوی * بهر این
مؤمن همی کوید زبیم * در نماز اهد الصراط المستقیم * یعنی محلنده ادا ایلمنك خوفندن نمازده اهدنا الصراط
المستقیم یعنی همان سندن عون عنایت طلب ایلرز ای خدا سن بزه هدایت ایله طریق حقی که سنك رضاکه موصلدر *
* مثنوی * ان درم دادن سخی را لایقست * جان سپردن خود سخای عاشقست) اول درهم ودینار ویرمك سخی یه
لایقدر جان تسلیم ایتمك خود عاشقك سخاسیدر یعنی جانی جانان یولنده نثار ایلمکدر عاشقه لایق اولان عاشقلر قتنده
بذل ماله اعتبار یوقدر * مثنوی * نان دهی از بهر حق نانت دهند * جان دهی از بهر حق جانت دهند * حضرت
حقدن اوتری نان ویرسك آنك مقابلهسنده سکا نان ویررلر واکر حقدن اوتری جان ویرسك سکا جان ویررلر
* مثنوی * کر بریزد برکهای ان چنار * برك بی برکیش بخشد کردکار * اکر خارجده اولان چنارلك یپراقلری دوکیله
کردکار حضرتلری اول چناره بی برکلك برکنی بخش ایلر یعنی یپراقسزلق آزقنی اکا عطا ایلر اکرچه ظاهرا انك اوراقی
دوکلورسه آنك مقابلهسنده حضرت رزاق اکا ارزاق معنوی عطا ایلرکه اول اوراقه کافی ومعادل اولور بوندن
مقصود سخی اولنلرك بذل درهم ودینار ایلمسنه تمثیل اولور وبو بیت دخی بو معنانی توضیح وتفسیر قیلور * مثنوی *
کر نماند از جود در دست تو مال * کی کند فضل الهت پایمال * اکر جود وسخا جلندن اوتری الده مال قالمدیسه

حق تعالینك فضل وكرمی سنی بحق پایمال ایلر * مثنوی * هر كه كارد كردد انبارش تهی * لیكنش در مزرعه باشد بهی * هر شول كسه كه اكرانك انباری بوش اولور لیكن اكامزرعه‌ده ایلك وزیاده‌لك اولور * مثنوی * وانكه در انبار ماند وصرفه كرد * اشپش وموش حوادثهاش خورد * واول كسه كه تخمی انبارده قودی وصرفه ایلدی یعنی ادخار ایلدی حوادثلر فاره‌سی وبتی اول تخمی یدی وبوسیده ایلدی بشر وامال البخیل بحادث اووارث حدیثنك حسبنجه تمسك وبخیل اولنك مالی كندو یه وفا ایلیوب حوادث دهردن برحادثه ایله زائل اولور ویاخود عاقبة الامر بر وارثه قالور * قطعه * هر كرا مال هست وبخشش نیست * اوازان مال بهره كی دارد * یا بتاراج حادثات برند * یا بمیراث خواره بكذارد * مثنوی * این جهان نفیست در اثبات جو * صورتت صفرست در معنیت جو * بر مفحوای (كل شیء هالك الا وجهه وكل من علیها فان) بو جهان وكون ومكان نفی وفانیدر هر نه دیلرسك عالم اثباتده دیله وصورتك بوشدر سنك معناكده دایرمق وبو معنی دخی ایهام ایلر كه صورتك بوشدر مرادكی معناكده دیله * شعر * وتزعم انك جرم صغیر * وفیك انطوی العالم الاكبر * مثنوی * جان شور وتلخ پیش تیغ بر * جان چون دریای شیرین را بخر * اجی وطوزلو جانی تیغ اركنه ایلت دریای شیرین كبی اولان جانی ال جان شور وتلخدن مراد روح حیوانی ودریای شیرین كبی اولان جاندن مراد روح الهی اولور وتقدیر كلام روح حیوانیه كی تیغ عشق ربانیه قتنه ایلتوب انكله افنا ایله تا دریای شیرین كبی اولان روح الهیه‌یی اله سن وحقیقت بلذت وحلاوته مستغرق ازله سن دیمك اولور (مثنوی) ورنمی دانی شدن زین آستان * باری از من كوش كن این داستان * واكر بو آستانه‌دن اولمغی بیلمزسك یعنی جان شور وتلخی نثار ایدوب دریای شیرین كبی اولان جانی آستانه حقیقیدن المغه قادر اولمزسك باری بندن بو داستانی كوش ایله تا آستانه درگاه حقه وارمغی بیله سن وبو داستان سببیله بذل جان شور ایلمكه متشوق اولوب درگاه حقه عزیمت قیله سن * قصه آن خلیفه كه از كرم در زمان خود از حاتم طائی كذشته بود (م ی) یك خلیفه بود در ایام پیش * كرده حاتم را غلام جود خویش * زمان سابقده بر خلیفه وار ایدی حاتمی كندی جودینك غلامی ایلمش ایدی (م ی) رایت اكرام وجود افراشته فقر وحاجت از میان برداشته * اكرام وعدل سنجغنی عالی ایتمشدی فقر وحاجتی جهاندن قالدرمشدی (م ی) بحر در از بخشش صاف آمده) داد او از قاف تا قاف آمده بحر درانك بخششندن صاف كلشدی یعنی لآلی بحار انك عطا وكرمندن بی كدر صافی اولمشدی انك عدالت واعطاسی قافدن قافه دك كلشدی یعنی عالمی احاطه قیلمشدی (م ی) در جهان خاك ابر واب بود) مظهر بخشایش وهاب بود) جهان خاكده اول پادشاه فی المثل سحاب وآب ایدی یعنی باران عطاسیله جهان خاكه نشو ونما ویرمشدی وهابك بخشایشنك مظهری ایدی (م ی) از عطایش بحر وكان در زلزله) سوی جودش قافله بر قافله) انك عطاسندن بحر ومعدن زلزله‌ده ایدی شرم وخجالتدن انك جود وكرمی جانبنه قافله قافله اوزره ایدی (م ی) قبله حاجت در و دروازه‌اش * رفته در عالم بجود آوازه‌اش انك درو دروازه‌سی حاجت قبله‌سی ایدی جود وسخاسیله انك آوازه‌سی عالمه كتمش ومشهور اولمشدی (مثنوی) هم عجم هم روم هم ترك وعرب * مانده از جود وسخایش در عجب هم عجم هم روم هم ترك وعرب یعنی بو جمله طوایف مختلفه انك جود وسخاسندن عجبده قالمش ایدی (م ی) آب حیوان بود ودریای كرم * زنده كشته هم عرب زو هم عجم * اول خلیفه آب حیات ودریای كرم ایدی هم عرب وهم عجم اندن دیری اولمشدی خلیفه‌دن مراد اوصاف الهیه‌نك مظهری اولان شیخ كامل اولور * قصه عرابی وماجرای زن او بسبب فاقه (م ی) یك شب اعرابی زنی مر شوی را * كفت واز حد برد كفت وكوی را بر كیجه اعرابینك بر عورتی تحقیقا شوهرنه دیدی وكفت وكوی حددن ایلتدی اعرابی بادیه نشین اولان عربلره دیرلر (مثنوی) كین همه فقر وجفا ما می كشیم * جمله در عالم خوش وما ناخوشیم * كه دوكلی فقر وجفایی همان بز چكرز جمله عالم خوشلقده بز ناخوشز (م ی) نان مانی نان خورش مان درد ورشك * كوزه مانی آب مان از دیده اشك * بزم نانمز بو قدر بزم نان خورشمز یعنی قاتقمز درد ورشك وغبطه در بزم كوزه‌مز بو قدر بزم صویمز دیده‌مزدن كوز یاشیدر (م ی) جامه ما روز تاب آفتاب شب نهالین ولحاف از ماهتاب) كوندز بزم جامه‌مز آفتابك پرتو وحرارتیدر كیجه بزم دوشك ویورغان ماهتابدندر (م ی) قرص مه را قرص نان پنداشته * دست سوی آسمان برداشته * زن عرب كالیله آجلغن وزیاده فقر وكرسنه لكن اظهار ایدوب دیدیكه ای شوی آجلقده بزشو مرتبه‌ده یز كه ماهك قرصنی نان ظن ایلدك الیمزی آسمان جانبنه بو قاری قالدردق بو كمال كرسنه لكندندر زیرا انسان زیاده اج اولدقده نانه مشابه اولنی نان وخوانه مناسب اولنی خوان صانور (م ی) ننك درویشان ز درویشی ما * روز وشب از روی اندیشی ما) بزم درویشلكمزدن درویشلره ننك وعار واردر بزم رزق اندیشه ایلدیكمزدن روز وشب دریعنی بزم رزق ونصیب تفكر ایلدیكمزدن كوندزمز كیجه كبی تیره‌در (مثنوی خویش وبیكانه شده از ما رمان * بر مثال سامری از مردمان * خصم واجنبی بزدن اوركیجی اولمش وفرار قیلمشدر

سامرینك آدمیلردن نفرت ایتدیکی کبی نته کم سامری بیابانلرده کزرکن برآدم کورسه لامساس دیوب اندن قجر
واول آدم دخی اندن قجرزیرا اکر برآدم اکاس ایلسه البتته آتیده واول آدمیده حمی طوتمق مقرردر دیمشلردر بوکا سبب
حضرت موسی علیه السلامك اکا بدعا ایلمسی اولمشدرنته کم حق تعالی سورهٔ طه ده انك حکایه سنی اصلیله تحقیق
قیلمشدرنته کم حضرت موسی علیه السلامك اکا دیدیکنی بو آیتله بیان بیورر قال فاذهب فان لك فی الحیوة ان تقول
لامساس * مثنوی * کر بخواهم ازکسی یك مشت نسك * مر مرا کوید خمش کن مرك وجسك * فرضا اکر برکسه دن
براوج مرجمك استیم تحقیقا بکا خاموش اول مرك ودرد دیر بو سوزلرا کرچه زنك اعرابی یه سویلدیکی سوزلردر ولیکن
نفسك عقله فراقدن شکایت ایلدیکی صورتدر (م ی) مر عرب را فخر وعزست وعطا * درعرب تو همچو خطا اندرخطا
تحقیقا عربه عزوعطا فخردر عرب ایچره سن خط ایچره خطا کبی سن نته کم خط ایچره خطا واقع اولسه
بی معنی اولور ومردود قالور سندخی خطا ایله یازلمش خطا ایچره خط کبی سن (م ی) چه غزا ما بی غزا خود کشته ایم *
ما بتیغ فقر بی سر کشته ایم * نه غزا یعنی غزا سز بزخود دپلنمشز بز فقر تیغی ایله باشسز اولمشز * مثنوی *
چه عطا ما بر کدایی می تنیم * مر مکس را در هوا رك می زنیم بزنه عطا ایلرز بز کدالغه طولانورز تحقیقا عنکبوت کبی
بز هواده مکسك طمرلرن اوررز یعنی زیاده حقیرشیء صیدا یتمکه سعی قیلورز دیمك اولور * مثنوی * کر کسی مهمان
رسد کر من منم * شب بخسبد دلقش از تن بر کنم * اکر بر کسه بزه مهمان یتشه فرضا اکر بنکه بنم یعنی اکر نفسنده
بن ایسمده چونکم کیجه اویویه زیاده ضرورت وفقرمدن انك دلقنی تندن قوپاریرم وجامه سن صویرم پس مدعی ومغرور
اولان شیخلرك مثالی بونلرك حالنه بکزدیوب وانلره مرید اولانك حالی بادیه نشین اولان فقیر اعرابی یه مهمان اولان
کسه یه بکزه دیکی مناسبتله بو بیانی ایرادایدوب بیوررلر * مغرور شدن مریدان محتاج بمدعیان مزور وایشان را شیخ
ومحتشم وواصل پنداشتن ونقل را زنقد فرق نادانستن وبر بسته را از بر رسته * محتاج اولان مریدلرك مزور واولان مدعی
شیخلره مغرور اولمسنك وانلری شیخ ومحتشم وواصل قیاس قیلمسنك ونقلی نقددن فرق ایتمك بیلمسنك ومجازله
بربسته اولنی حقیقتله بررسته اولندن اکلمسنك وفهم قیلمسنك بیاننده در مجازله بربسته اولان حیله وصنعتله
برشیء حسن ایلمکدر مثلا کاغددن کل ویاقرنقل ویاسنبل دوزملك کبی وحقیقتله بررسته اولان ذاتندن کل وقرنقل
اولمق کبیدر پس متشیخ اولان مزورلر مجازا بربسته اولان شیئه بکزرلر که کندیلرینی شیخ ومرشد دوزمشلردر ومحقق
وکامل اولنلر حقیقتله بررسته اولان شیئه بکزرکه انلرده تصنع وتزویر یوقدر (م ی) بهر این کفتند دانایان بفن) میهمان
محسنان باید شدن * دانا لر وعالم ربانی اولان بفن الرفن وحکمتله بوندن اوتری دیدیلر محسنلرك مهمانی اولمق کرکدر مزور
ومحتاجلرك دکل (مثنوی) تو مرید ومیهمان آن کسی * کو ستاند حاصلت را از خسی * سن اول برکسه نك مریدی
ومهمانی سن که اول سنك حاصلکی خسلغندن الور یعنی ای طالب سن بردنی وخسیسك مریدی اولمشسنکه
دناءتدن او حیله ایله سنك دنیوی اولان محصولکی الور ویا خود کندویه سنی خدمتکار قیلمغله دینك وعمرك محصولنی
ضایع قیلور (مثنوی) نیست چیره چون ترا چیره کند * نور ندهد مر ترا تیره کند * کندیسی غالب وقوی دکادر سنی
نیجه غالب وقوی ایلر انجلین کسه سکا نور ویرمز بلکه سنی تیره وبی نور ایلر * مثنوی * چون ورا نوری نبود اندر قران
* نورکی یابند ازوی دیکران * چونکم اول شیخ مزورده نور اولمدی اکا مقارنت وقتنده غیریلر اندن نجه نور بولورلر
(م ی) همچو اعمش کو کند داروی چشم) چه کشد در چشمها الا که یشم بوکونه قبل اصلاح النفس ارشاده تصدی ایلین
شیخ شول اعمش کبیدرکه او معلول اولان چشمه علاج ودوا ایلر یعنی کندی کوزی معازل اولان کسه انك غیری معلول
اولان کوزه علاج ایلدیکی کبیدر بویله کسه خلایقك چشملرینه نه چکر چکمز الا که یشم چکر یشمدن مراد
کورکننده وضرر اولان شیدر چونکم مزور اولان شیخلرك وانلره تابع اولان مریدلرك مناسبتله حاللرنی بیان ایلدیلر
تکرار زنك عربه اولان مکالمه سنی تقریره شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) حال ما اینست در فقر وعنا * هیچ مهمانی
مبا مغرور ما * زن شوهرنه ایتدی فقر وعناده بزم حالمز بودر هیچ بر مهمان بزه مغرور وفریفته اولمسون (مثنوی)
قحط ده سال ار ندیدی در صور * چشمها بکشا واندر ما نکر * اون یلك قحطی اکر صورتلرده کورمدکسه
کوزلریکی آچ وبزه نظر ایله (مثنوی) ظاهر ما چون درون مدعی * در دلش ظلمت بروتش شعشعی * بزم ظاهرمز
مدعینك سیرت ودرونی کبیدر انك قلبنده ظلمت واردر وانك بروتی شعشعیدر یعنی انك درونی ریا ونفاقله ظلمانی
ولسانی لاف وکزافله نورانیدر * مثنوی * از خدا او را نه بوبی نه اثر * دعوتش افزون زشیث وبو البشر) حضرت خدادن
اکا نه بر بوی نه براثر واردر مع هذا انك دعواسی حضرت شیث وحضرت آدمدن زیاده در اکر شیث وبو البشر دعوا
ایلدیکی که بونك دعواسی انلرك دعواسندن زیاده اوله دیو خاطره اولنورسه مطلق انبیا علیهم السلام تحدی ودعوی

شرطدر پس انلردخی دعوای نبوت ایلمشلردر پس اکر مدعینڭ ولایت وکرامت وارشاد وهدایت دعواسی انلرڭ
دعواسندن زیاده اولسه عجب دکلدر (مثنوی) دیو نموده وراهم نقش خویش * او همی کوید زابدالیم و بیش * شیطان
هم اکا کندی نقشنی کوسترمش یعنی شیطان اندن استنکاف واجتناب ایدوب کندی ذات وصورتنی اکا کوسترمکه
لایق کورمش واو بو مرتبه ده ایکن کندی طورنی بیلیوب همیشه دیر ابدالدن ایرو زیاده یز اکثر نسخه ده واو واقع
اولمشدر بو تقدیرا اوزره شرح اولندی وبعضنده واو یوقدر بو تقدیرا اوزره اول دیرکه ابدالدن زیاده یز * مثنوی *
حرف درویشان بدزدیده بسی * تا کمان اید که خود هست او کسی * درویش حقیقی اولان وفقر حقیقت مرتبه سن
بولان اولیای عظامڭ حروف وکلماتن چوقلق اوغورلمش یعنی انلرڭ اصطلاحنی حفظ قیلمش تا کمان کله ناسه که او خود
برکسه در * مثنوی * خرده کیرد در سخن بر بایزید * ننك دارد از درون او یزید * سوز سویلمکده بایزید حضرتلرینڭ
اوزرینه خرده طوتر یعنی سوز سویلمکده ودقیق کلمات نقل ایلمکده اکا غلبه ایدر بایزید اوزره سوزده خرده طوتر دیمك
دقت ورنکین ادا ایلمکده اکا غلبه ایدردیمکدن عبارتدر مع هذا یزید اتك درونندن عار طوتر (مثنوی) بی نوا از نان
وخوان آسمان * پیش او ننداخت حق یك استخوان * آسمانڭ خوان ونانندن نصیبسزدر اتك اوکنه حق تعالی
بر استخوان آتمدی یعنی معنوی اولان غدادن قدن محروم اولمشکن وحق تعالی آنی سلك مرتبه سنه بیله قومیوب
اکا بر استخوان ویرمش ایکن (مثنوی) اوندا کرده که خوان بنهاده ام * نایب حقم خلیفه زاده ام) اوندا ایلمش ودعوی
ایدوب سویلمش که بن خوان قومشم حقڭ نائبی ام خلیفه زاده ام یعنی آدمکه خلیفهٔ حقدر اتك اوغلی ام واول نیجه
نائب حق ایسه بن دخی زمانمده اویله نائب حقم دیر (م ی) الصلا ساده دلان پیچ پیچ * تا خورید از خوان جودم سیر هیچ
* پیچ پیچ بونده زیاده دنی معناسنه اولور ومصرع ثانیده هیچ لفظنده هیچ مانعی تقدیرنده اولمقده جائزدر اما هیچ را
تقدیرنده اولمق محله انسب وارقدرتقدیر کلام هیچ مانعی مقدراولدیغی اوزره بویله دیمك اولور که ای دنی اولان
وطولاشقلق مرتبه سنده قلان ساده دللر صلادر کلك تا بنم جودم خواننده طوق بیك هیچ مانعسز دیمك
قرینهٔ کلامدن حاصل اولمش اولور وقرینهٔ کلام بو کونه تقدیری اقتضا قیلمش اولور اما هیچ را مقدر اولدیغی اوزره معنی
ای دنی اولان ساده دللر صلادر کلك تا جودوکرم خوانندن طویجه بیك هیچی یعنی دعوت ایلدیکم خوان جود
فی الحقیقه هیچدر اول هیچی طویجه بیك دیمك اولور اکر سؤال اولنورسه اول مدعی خوان جودمدن هیچی بیك دیمز
بلکه موجودی بیك دیر پس هیچی بیك دیمکی اکا اسنادنیجه قابل اولور الجواب چونکم اول مدعینڭ خوان ونان
آسماندن هیچ بر بهره سی یوقدر وفی الحقیقه خوان جودم دیدیکی دخی یوقدر پس بنم خوان جودمدن طوق بیك
دیمسی معنا خوان جودمدن طویجه هیچی بیك دیمکی مستلزم اولور پس اتك کلامنڭ ودعوتنڭ حقیقتی هیچ اولمق
معناسنی مستلزم اولدیغی ایچون حضرت مولانا قدس الله سره العزیز هیچ لفظنی بر سبیل تهکم اکا اسنادا تمکله
کتورمشلر تا بو معنای لطیفی مذکر اوله (مثنوی) سالها بر وعدهٔ فردا کسان * کردان در کشته فردا نارسان *
نیجه ییللر فردا وعده سی اوزره کسان لفظی مصرع ثانی یه مرهوندر یعنی چوق کسه لر اول قپونڭ اطرافنه دولنمش فردا
ایرشمیجی یعنی فردا انلرڭ مددنه ایرشمیجی اولدیغی حالده دیمك اولور رو توضیح کلام بویله دیمك اولور که اول مدعی ساده دل
اولان دردمندلری خوان جودمه کلك دیو دعوت ایلر اول کسه لر دخی اتك سوزنه اعتماد ایلیوب اکا متابعت
وملازمت ایلرلر چونکم لسان حال له اول دعوت اولندقلری خوان جودوکرمی استسه لر اول مدعی فردادیر پس فردا
اولوب بنه مطالبه ایلسه لر بوکون میسر اولمدیسه یارین میسر اولور دیوب ینه فردایه صالار نیجه ییللر فردا وعده سی اوزره
اول کسه لر آنڭ قپوسنڭ اطرافنی طولنورلر فردا انلرڭ مددنه ایرشجی اولمز (مثنوی) دیر باید تا که سر آدمی * آشکارا
کردد از بیش وکمی * چوق زمان کرك تا آدمینڭ سر وحقیقتی کملکدن وزیاده لکدن ظاهر واشکار اوله پس
هر شیخڭ سر درونده عالم اولمزدن اول علی الفور اقتدا ایلمك وارادت کتورمك جائز اولملردن دکلدر اما بیعت واقتدا مراد
اولدیغی تقدیرا اوزره هیچ برینه سوء ظن ایلمك دخی لایق دکلدر بلکه احتیاط واهتمام برکسه یه اقتدا ایلمك وقتنده
لازم وواجب اولور (مثنوی) زیر دیوار بدن کنجیست یا * خانهٔ مارست و مور واژدها * بدن دیوارنڭ التنده بر کنجمی
واردر یا خود مار ومور واژدرها خانه سیمی واردر یعنی بو بدن انسانڭ ایچنده کنج الهی ویا خود خزینهٔ ربانیمی واردر
ویا خود مار ومور واژدرها کبی اولان اخلاق ردیه وافکار خبیثه وعقاید قبیحه خانه سیمی واردر هر کس اول تمیزه
قادر دکلدر که فراستله احوال درونی بیلکه قادر اوله و برکسه نڭ باطننڭ اوصافنی معلوم قیله (مثنوی) چونکه پیدا
کشت کو چیزی نبود * عمر طالب رفته آکاهی چه سود) چونکم طالبه عاقبة الامر پیدا وظاهر اولدیکه اول شیخ
بر شی اولمدی طالبڭ عمری کتدی اکاهلق نه فائده یعنی بر طالب هدایت بوذکر اولنان کبی بر متشیخ مزورلندام

مكرنه كرفتار اولسه واول طالب دردمندی اول منور وفرداوفرداو بعض حیله ایله فر یفته قیلسه نیجه ایامدنصکره
اول طالب انك تزویرنه آگاه اولسه بوقدر عمر نازنین بیهوده یره كتمش اولورانك بعد زمان آگاه اولمسی آ كانه فائده قیلور
دربیان آنكه نادر افتد مریدی درمدعی منور بصدق اعتقاد بندد كه اوكسیست وبدین اعتقاد بمقامی میرسد كه شیخش
درخواب ندیده باشد وآب وآتش اورا گزند نكند وشیخش را گزند كند ولكن بنادر باشد نادر * انك بیاننده در كه ازواقع
اولور كه بر مرید برمنور مدعی یه صدقله اعتقاد بغلیه كه او شیخ نفسنده بركسه در بواعتقاد سببیله اول مرید بر مقامه
ایریشور كه انك شیخی اول مقامی واقعه ده كورمش اولور وآتش وصو اول مریده بنده اولوب ضرر ایلمز وانك شیخنه ضرر ایلر
ولیكن بوذكر اولنان حالت نادر اولور یعنی قتی آزدن ازواقع اولور پس النادر كالمعدوم حسبنجه بوكا اعتبار یوقدر بلكه
بر مرشد كامل محقق مریده لازم اولنلردندر (م ی) لیك نادر طالب اید كزفروغ) درحق آن نافع ایدان دروغ لیكن ازطالب
كاور كه اعتقادك شعله سندن اول مریدك حقنده اول دروغ نافع كله یعنی اول عین دروغ اولان شیخ یا خود اول شیخك
دروغی مرید صادقك حقنده نافع اوله بو نادر اولور (م ی) او بقصد نیك خود جایی رسد) كرچه جان پنداشت آن امد جسد
اول مرید كندینك ایواولان مقصدیله بریره ایرشور نیك خوده مضاف اولمیوب معنی بو یله اولسه ده جائزدر اول
مرید كندینك قصدیله خود برایو یره ایریشور اكرچه شیخی جان ظن ایلدی او جسد كلدی بو طالبك حسن اعتقادی
بركاتیله قصدی وسلوكی صحیح اولور (م ی) چون تحری دردل شب قبله را * قبله نی وان نمازاوروا) كیجه نك اورته سنده
قبله یی تحری كبی قبله یوق وانك نمازی جائزدر (م ی) مدعی را قحط جان اندر سرست * لیك ما را قحط نان در ظاهرست
مدعینك جان قحطی سرنده در ولیكن قحط نان بزه ظاهرده در یعنی اول باطنا جان فقیریدر وكندوبی ظاهرا محتشم
كوستررو برظاهرا نان فقیری یز چونكم بزم فقرمز ظاهردر * مثنوی * ما چرا چون مدعی پنهان كنیم * بهر ناموس
منور جان كنیم * بز نیچون مدعی كبی آنی ستر و پنهان ایلرز منوراولان ناموسدن اوتری جان چكشورز یعنی خلقدن
فقرمزی اظهار ایلكه عار ایدوب عرضمزی عار و ناموسله صیانت ایدوب بو ناموس منورلك تحتنده بلا چكرز خلق
بزی غنی صنور بز خود فقیرز پس بو عار وناموسی ترك ایدوب فقرمزی اظهار ایلیم دیدی بو جمله نفسك عقل جانبنه
ایلدیكی تشویش وتسویلدن عبارت اولوب ودروندن عقل جانبنه اكثرزمانده بوكونه دغدغه وخلجانی القا قیلور
وعقل دخی آ كا صبر وتحمل ایلكله نصیحت بیورر) رجوع بقصهٔ اعرابی وزن وتمثیلهای بو العجب (م ی) شوی كفتش
چند كویی دخل وكشت * خود چه ماند از عمر افزونتر كذشت * ار اول عورته ایتدی ای خاتون نیجه بردخل وزرع
استرسن كاف فارسینك فتحه سیله او قنسه دخی معنی جائز اولور معنی ای خاتون نیجه بردخل ومحصول ودور
وكشت استرسك عمردن خودنه قالدی زیاده ركی كچدی (مثنوی) عاقل اندر بیش ونقصان ننكرد * زانكه هردو
همچو سیلی بكذرد * عاقل اولان معیشتك زیاده ونقصانه نظر ایلمز زیرا هر ایكیسی سیل كبی كچر قرار ایلمز (مثنوی)
خواه صاف وخواه سیل تیره رو * چون نمی پاید دمی ازوی مكو * خواه صافی وخواه تیره رو یعنی بولانق سیل چونكم
برقرار دكلدر بردم اندن سویلمه یعنی اكر صافی اولان نعمت وصحت وراحت ورفاهیت واكر مكدر اولان وبولانق سیل
كبی كلان بلا ومحنت وعنا وزحمت چونكم قرار ایلمزلر بردم انلردن سویلمه * مثنوی * اندرین عالم هزاران جانور *
میزید خوش عیش بی زیروزبر * بو عالمده نیجه بیك جانور خوش عیش اولدقلری حالده دیریلورلر زیر وزبرمز یعنی
آشغی ویوقاری اولمقسزین هر بری بی كار ز كسب خوش آسوده دیریلورلر زیرا الله تعالی بونلره رزقلرنی بی كسب وكار ایصال
ایلر كما قال الله تعالی فی سورة العنكبوت وكأین من دابة لا تحمل رزقها الله یرزقها وایاكم وهو السمیع العلیم (مثنوی)
شكر میكوید خدارا فاخته * بر درخت وبرك شب ناساخته * شكر سویلر خدای تعالی یه اوكیك درخت اوزره وكیجه
ییجك رزقی دوزلمش * مثنوی * حمد میخواند خدا را عندلیب * كاعتماد رزق برتست ای مجیب خدای تعالی یه
عندلیب حمد ایدر كه رزقك اعتمادی سنك اوزرینه در ای دعالر اجابت ایدیجی نته كم حق تعالی سورهٔ هودده بو قولك
مضمونی بیوردی ومامن دابة فی الارض الاعلی الله رزقها (مثنوی) باز دست شاه را كرده نوید * از همه مردار ببریده
امید * طوغان شاهك النه امید ایلمش ویاخود محل نواله ایلمش جمیع مرداردن امیدنی كسمش نوید نواله وامید معناسنه
كلور اكرچه بعض معنالره دخی كلور اما محله مناسب اولان بوایكیسیدر * مثنوی * همچنین ازپشه داری تا بفیل *
شد عیال الله حق نعم المعیل * بونك كبی پشه دن طونه سن فیله وارنجیه دك یعنی اصغر حیواناتدن اكبر حیواناته
ایرنجیه دك نقدر حیوان وار ایسه جمله سی عیال الله اولدی وحق تعالی نه كوزل عیال پروردر نته كم
حضرت نبی علیه السلام بیوردی الخلق عیال الله واحب الخلق الیه احبهم لعیاله بو حدیث شریفك شرحی بو جلدده
نخجیران ایله شیر حكایه سنده مرور ایلدی * مثنوی * این همه غمها كه اندر سینهاست * از بخار وكرد باد وبود ماست

بودوكاى غملركه رزق ومعاشدن اوترى سينه لرده واردر بزم بادو بودمزلك كردو بخارندر يعنى بزم وجودمزلك بخارندن
وهوامزلك غبارندر بودوجود معناسنه وباده هوا معناسنه اولور وانلرلك غبار وبخارندن مراد مقتضاى مشتهيلرى
اولوركه موجب غموم وهموم اولور *مثنوى* اين غمان بيخ كن چون داس ماست* انچنين شد وانچنين وسواس
ماست* دانكه هر رنجى زمردن پاره ايست* جزو مرك ازخود بران كرچاره ايست* بوكوكلك قوپاريجى غملر بزم اوراغمز
كبيدر نته كم حكيمك ديمشلر در غموم وهموم انسانك اوراغيدر بويله اولدى واويله اولدى ديمك بزم وسواسمزدر يعنى رزقمز
شويله اولدى وياخود معاشمز بويله اولدى ديمك بزه وسوسه وخيال فاسده وبى معنى اولان فكر وخاطره دربلكه مؤمن
شويله اولدى وبويله اولدى وسوسه سندن خلاص اولوب حضرت حقه متوكل اولمق لازمدر بيلكه هر مرض موتدن
برپاره در اكر سنده برچاره وقدرت وارايسه مرك جزونى كندكدن سور *مثنوى* چون زجزو مرك نتوانى كريخت*
دانكه كاش برسرت خواهنــد ريخت* چونكه مرك جزوندن قجمغه قادردكل سن بيلكه اول جزولك كلنى كه مراد
موتدر سنلك باشك اوزره دوكك استرلر *مثنوى* جزو مرك ار كشت شيرين مرترا* دانكه شيرين ميكند كل را خدا*
دردها ازمرك مى ايد رسول* ازرسولش رومكردان اى فضول* مرك جزوى كه دردمرضدر اكرسكا شيرين اولديسه
بيلكه خداى تعالى كلى هم سكا شيرين ايلر مرض ودردلر مركدن رسول كلور اى فضول انك رسولنـدن يوز
دوندرمه انكله خوى ايله كليله خوى ايلمك آشنا اولمغه سبب اولور *مثنوى* هركه شيرين ميزيد اوتلخ مرد*
هركه او تنرا پرستد جان نبرد* هر كيمكه شيرين دريلور اوكسه آجيلقله اولدى هر كيمكه اوتننه طاپرجان ايلتمدى (مثنوى
كوسفندان ازصحرا ميكشنــد* انكه فربه ترمر اورامى كشنــد* مثلا كوسفندلرى صحرادن خانه جانبنه چكرلر اول
كوسفند سمزركدر آنى بوغزلرلر *مثنوى* شب كذشت وصبح آمد اى عمر* چند كيرى اين فسانه رازسر* شب كچدى
وصبح كلدى اى عمر يعنى اى ميوهٔ دل بوزرومال قصه سنى نيچه برباشدن طوترسن بعض نسخه ده سين ايله سمر وبعض
نسخه ده تا ايله تمر واقع اولمشدر بوتقدير اوزره نام زن اعرابى اولور اما الله اعلم اصلنده ثا ايله ثمر اولمقدر صكره نسخ كاتب ايله
تصحيف اولمشدر پس على كلا التقديرين شب دنيا كچدى وروز اجل نزديك اولدى بوسيم وزر قصه سنى باشدن نيچه
برطوترسن بوكفت وكودن فراغت ايدوب كار آخرته مشغول اول ديمك اولور وزر شماراولوب دنيايه حريص
اولنانه دخى تعريض اولور *مثنوى* توجوان بودى وقانعتربدى * زرطلب كشتى خود اول زربدى* سن ابتداده
جوان وتازه ايدك اول حينده قانعتر ايدك شمدى زرطلب اولدك خود اول زر ايدك يعنى سن وسالك اخره ايرشدى
زرطلب ايديجى اولدك خود اول حالده وتازه لك اوانده زركبى مقبول وجوهر ايدك *مثنوى* زربدى پرميوه چون
كاسدشدى * وقت ميوه پختنت فاسد شدى* ميوه ايله پربراصمه ايدك نيجه كاسد اولدك ميوه لك اولمق وپشمك وقتى
فاسد اولدك يعنى بدايت حالده اخلاق حسنه ميوه لريله برباغ كبى ايدك شمديكه يودلك پخته اولمق وكماله ايرمك وقتنده
نيچون حرص وطمع واسطه سيله فاسد اولدك *مثنوى* ميوه ات بايد كه شيرين ترشود) چون رسن تابان نه واپستررود
*سنلك ميوه لك كركدركه بوما فيوما شيرين تراوله رسن تابلر كبى كيرولك كتمه يعنى سنلك ميوهٔ حالك كركدركه روز
بروز لطيف وشيرين اوله وحلاوت ولطافت مرتبه سنده ترقى قيله موى تابلر كبى اردنه كتمه نته كم انلر برابى بوكرلر اردنه
كيدرلر ومدبر اولورلر ايكى كونى برابر اولان مغبون وبوكونى بكن كونندن شرلى اولنه حضرت نبى عليه السلام ملعون
ديمشدركما روى عن عايشه رضى الله عنها من استوى يوماه فهو مغبون ومن كان يومه شرا من امسه فهو ملعون
مثنوى* جفت مايى جفت بايد هم صفت* تا برايد كارها با مصلحت* اى زمان سن بزم جفتمزسك جفت هم خوى
وهم صفت كركدر تا ايشلر ومرادلر مصلحتله حاصل اولور *مثنوى* جفت بايد هم مثال همدكر* دردو جفت
كفش وموزه در نكر* جفت اوبر جفتى كبى كرلك كفش وموزه نك ايكى جفتنه نظر ايله تا جفتلك جفته مشابه اولمسى
بيله سن *مثنوى* كريكى كفش ازدو تنك ايد بپا* هردو جفتش كارنايد مرترا* مثلا ايكى كفشدن برى اياغكه
طاركله كفشك هر ايكى جفتى سنك ايشكه كلمز *مثنوى* جفت دريك خردوان ديكر بزرك* جفت شير بيشه ديدى
هيچ كرك) قيونك جفتى برى كوچك وبرى بويك كوردكمى بيشه ده اولان ارسلانك جفتنى هيچ قورد كوردكمى (مى
راست نايد برشتر جفت جوال* اين يكى خالى وآن يك پرزمال* مثال آخر چوالك جفتى دوه اوزره راست كلمز اوبرجفتى
خالى وبوجفتى مالامال پراوله *مثنوى* من روم سوى قناعت دل قوى* توچرا سوى شناعت ميروى) من قناعت
جانبنه دل قوى كيدرم سن نيچون شناعت جانبنه كيدرسن *مثنوى* مرد قانع ازسر اخلاص وسوز*
زين نسق مى كفت بازن تا بروز* قانع اولان مرد اخلاص وسوز درون جهتنـدن بواسلوبدن صبح وقتنه دك خاتوننه
سويلدى وبونمط اوزره پند ونصيحتلر ايلدى بو جمله دن مراد عقلك نفسه واهل عقل اولان مرشدلك اهل نفس اولان

مریده ایلدیکی نصیحتدن عبارت اولور * نصیحت کردن زن مرشوی را که سخن ازقدم ومقام خود افزونتر مکو که حق جل وعلا میفرماید که لم تقولون مالا تفعلون واکرچه این سخن راستست این مقام توکل ترانیست واین سخن کفتن فرق معاملهٔ خود زبان دارد والسلام * زن اعرابینک شوهرینه نصیحت ایلدککی نک بیانیدر بویله دیو که سوزی کندی مقامکدن وقدمکدن افزون سویلمه که بو سوزا کرچه نفس الامرده راستدر لیکن بو مقام توکل سنک ایچون دکلدر وبو سوزنه کندی مقامک ومعامله کک فوقنده سویلرسن سکا زبان طوترکه کبر مقتا عند الله اولور یعنی مقت یوزندن کبیر اولور بو آیت کریمه یه اشارت بیورر لر حق تعالی سورهٔ صفده اولنده بیورر (یا ایها الذین آمنوا لم تقولون مالا تفعلون کبر مقتا عند الله ان تقولوا مالا تفعلون) بو آیت کریمه نک سبب نزولی بو اولمشدر که برکون مسلمانلر دیدیلر که اکر بزبیلیدک حضرت حقه قنغی عمل احبدر بز اول عمله مبادرت ایدردک وما لمزی وجانلرمزی بذل ایدیدک پس (ان الله یحب الذین یقاتلون فی سبیله صفا) آیتی نازل اولدی وبونلر مقاتله دن تولی قیلدی یوم احدده پس بو آیت نازل اولدی وجناب حق فعلی قولنه اویمینلره انکله توبیخ قیلوب بیوردی که ای مؤمنلر نیچون سویلر سکز وانجق اسانله قبل ایلرسکز اول عملیکه اشلرسکز سزلک اشلمدیککزی سویلمه کز عند الله شدة بغض جهتندن عجب بیوک اولدیکه برکسه ایلمدیکنی سویلسه وحالی اولمین عملی ادعا ایلسه عند الله بغض عظیمه سبب اولور العیاذ بالله (م ی) زن بروزد بانک کای ناموس کیش * من فسون تو نخواهم خورد بیش) زن اول ارینک اوزرینه صدا اوردی بویله دیو که ای ناموس مذهبلی یعنی ای آیین نام وناموس اولان مرد بن سنک افسونکی بوندن زیاده ییمک یعنی قبول ایلمک استمزم (م ی) ترهات از دعوی ودعوت مکو رو سخن از کبر واز نخوت مکو * دعوی ودعوتدن ترهات سویلمه یوری کبر ونخوتدن سوز سویلمه * مثنوی * چند حرف طمطراق وکار وبار * کار وحال خود ببین وشرم دار * نیچه بر طمطراق حرف وکلمات وکار وباره متعلق الفاظ واصطلاحات ایلمک کندی ایشکی وکندی حالکی کور وشرم طوت (مثنوی) کبر زشتست واز کدایان زشت تر) روز سرد وبرف وانکه جامه تر) کبر فی نفسه قبیحدر اما کدالردن اقبحدر کما قال علیه السلام ثلثة لا یکلمهم الله یوم القیامة ولا ینظر الیهم ولا یزکیهم ولهم عذاب الیم) شیخ زان وملک کذاب وفقیر متکبر وفی روایة اخری عائل متکبر مثلا کون صووق وقار روانده صکره ثفتان یاش یعنی بوذ کارلنسان مرتبه زشت ونامناسب ایسه فقیره دخی متکبر اولمق وحالنی بیلیوب حدندن زیاده دعوا قیلمق بویله زشت وغیر مناسبدر (م ی) چند دعوی ودم باد وبروت * ای ترا خانه چو بیت العنکبوت ای مدعی نیچه بر دعوا وباد وبروت دمی بروت بیغه دیرلر بو راده کبردن کنایه در وباد دخی هوای نفسدن کنایه در یعنی نیچه بر ادعا ونیچه بر کبردن وهوای نفسدن دم اورمق ای سنک اولک اور مجلک اوی کبی نته کم بیوتک اوهنی بیت عنکبوتدر سنک دخی بیت قلبک وخانهٔ دینک بیت عنکبوت کبی سست وضعیف ایکن بو دعوا وقناعت وریاضتدن وتوکل وطاعتدن کلام ادا ایلمک سکا نه مناسبدر (مثنوی) از قناعت کی تو جان افروختی * از قناعتها تو نام اموختی) قناعتدن سن قچن جانکی شعله لندردک قناعتلردن سن نام اوکرندک (م ی) کفت پیغمبر قناعت چیست کنج * کنج را تو وانمیدانی زرنج) پیغمبر علیه السلام ایتدی قناعت ندر کنجدر کما قال علیه السلام القناعة کنز لا یفنی سن کنجی رنجدن کیرو بیلمزسک یعنی قناعتکه کنجدر دنیایه میل ومحبت رنجدر سن قانع اولمق کنجنی دنیایه محبت قیلمق رنجندن فرق قیلمزسن پس مجرد قانعم دیمکدن نه منفعت وارد ر (م ی) این قناعت نیست جز کنج روان * تو مزن لاف ای غم ورنج روان) بو قناعت فی الحقیقه کنج رواندن غیری دکلدر بونده مصرع ثانیده اولان روانلرایکیسی بیله جان معناسنه در بو قناعت دکلدر الا جان خزینه سیدر ای جانک غم ورنجی سن کنج جان اولان قناعتدن لاف اورمه (م ی) تو مخوانم جفت کمترزن بغل * جفت انصافم نیم جفت دغل سن بکا جفت اوقومه بکا ازقولتق اور یعنی بکا یان اوروب مخاصمت ایله اهل انصافک جفتی ام دغل وحیله کارلک جفتی دکلم (م ی) چون قدم با میر وبا بک میزنی * چون مگس را در هوا رگ میزنی نه حال الله میرله وبکله قدم اوررسن یعنی انلره کندیکی همسر وهمتا قیلورسن چونکم هواده اوچن مکسک طمرن اوررسن یعنی سکک اولرسن وکرسنه لککدن ادنی واحقر اولان شیلری صید قیلورسن پس بو حالته کرفتار ایکن کندیکی نه وجهله ارباب دولت واصحاب قناعتدن عد ایلرسن (م ی) با سکان زین استخوان درچالشی * چون نی اشکم تهی درنالشی) کلابله استخوان اوزره جنک وچالشده سن یعنی طالب دنیا اولان سکلرله دنیایه متعلق اولان خوان واستخواندن اوتری جنک وجدالده سن شکمی بوش برقش کبی نالش وفغانده سن (مثنوی) سوی من منکر بخواری سست سست * تا نکویم آنکه دررکهای تست * بنم جانبمه حقارتله سست سست نظر ایلمه تا دیمیم اول نسنه یی که سنک طمرلرنده در یعنی اکر بکا حقارتله بقوب سوزم قبول ایلمزسک سنک درونکده اولان عیبلرکی افشا واظهار ایلرم (مثنوی) عقل خود را از من افزون دیدهٔ * مر من کم عقل را چون دیدهٔ کندی عقلکی

بندن

سندن زیاده کورمش سن بن ناقص عقلی دخی نیجه کورمش سن یعنی بنی حقیقتله کوره مامش وبنم ادراکمه وادعامی بیله مامش سن (مثنوی) همچو کرک غافل اندر ما مجه * ای زننك عقل تو بی عقل به * غافل قوردکبی بزه صچرامه ای مرد سنك عقلك عارندن بی عقل اولمق یکدر (م ی) چونکه عقـل تو عقیله مردمست) ان نه عقلست انکه مار وکژدمست چونکه سنك عقلك خلقك عقیله سیدر یعنی خلقك قید وبندیدر اول که مار وعقربدر اول عقل دکلدر یعنی سنك عقلك مار وکژدم قبیلندن موذی سیرتدر اول عقل دکلدر (مثنوی) خصم مکر وظلم تو الله باد * مکر عقل تو زما کوتاه باد * سنك ظلم ومکرکك خصمی الله اولسون سنك عقلكك مکر وشرری بزدن کوتاه اولسون پس اول زن لساندن نفس اماره اهلنی افسون وصنعتـله صید ایلین مزور شخلرك صورت حالنی بیـان ایلمکه شروع ایدوب بیورورلر (مثنوی) هم تو ماری هم فسونکر ای عجب * مارکیر وماری ای ننك عرب * سن هم مارسن وهم فسونکرسن بوحال ای عجبدر مارکیرسن ومارسن ای عار وعیب عرب یعنی سن هم نفس اماره صاحبیسن وهم افسون ایدیجیسن فی المثل بوحالت نفسنده مارکیر اولمق کبیدر ای ننك عرب بوحالت ایسه فی الحقیقه عجبدر پس نفس اماره صاحبی اولوب حیله وافسونله نفس اماره صاحبی اولان خلقی صـید ایلمك هم مار اولوب هم مارکیر اولمق کبیدر (م ی) زاغ اکر زشتی خود بشناختی همچو برف از درد وغم بکداختی * زاغ اکر کندینك زشتلکنی اکلیدی درد وغمدن قارکبی اریردی یعنی زاغ طبیعت اولان اهل ضلالات کندی قباحتلرنی فهم ایلیه لردی درد وغملرندن قارکبی اریه لردی (مثنوی) مرد افسونکر بخواند چون عدو * او فسون بر مار ومار افسون برو * افسونکر اولان مرد مار اوزره افسون اوقور عدوکبی او افسونی مار اوزره اوقور مارهم معنی افسونی انك اوزرینه اوقور (م ی) کر نبودی دام او افسون مار) کی فسون ماررا کشتی شکار * مارك افسونی اکر اول افسونکره دام وقید اولمیدی افسونکر مارك افسونته چقن شکار وکرفتار اولوردی واول مار انی کندی به توجهله مشغول قیلوردی (م ی) مرد افسونکر زحرص کسب وکار (در نیابد آن زمان افسون مار افسونکر مرد کسب وکار حرصندن اول زمانده مارك افسونی اکلز (م ی) مارکوید ای فسونکر هین هین * آن خود دیدی فسون من ببین * مار ایدر ای فسونکر اکاه اول اکاه اول کندی لایقکی وخاصیتکی کوردك بنم افسونمی دخی کور یعنی نفس اماره صاحبی اولان ناس حیله وافسونله انلری صید ایلمکه قصد ایلین متشیخ ومزورلره لسان حالله دیرلر که سنکه بزی صید ایلمك ایچون مشغول اولمشسن وبزه افسون قیلمشسن بزم دخی معنی بوزندن سکا افسونمزه نظر ایله که سنی کارنافعدن کندیمزه مشغول قیلمشزدر * مثنوی * تو بنام حق فریبی مرمرا * تا کنی رسوای شور وشر مرا * سن بنی حق تعالینك نام شریفیله الدارسن تا بنی شور وشرك رسوایی ایلیه سن یعنی بنی جمعیت ناسه وسیله ایلیوب بنم سببله انلری جر ایلیه سن (م ی) نام حقم بست نه آن رای تو * نام حق را دام کردی وای تو * نی حق تعالینك اسم شریفی بغلدی سنك اول رایك بغلمدی حق تعالینك نام شریفنی بنم کبی حقیری صید ایلمکه دام ایلدك وای سنك حالکه (م ی) نام حق بستاند از تو داد من * من بنام حق سپردم جان وتن * حق تعالینك نام شریفی سندن بنم دادمی الوریا خود السون بن جان وتنی حق تعالینك نام شریفنه تسلیم ایلدم (م ی) یا بزخم من رك جانت برد (یا که همچون من بزندانت برد * یابنم زخمله سنك جانك طمرینی کسه یا که بنکبی سنی زندانه ایلته مشهوردرکه دیار عربده طریق مشایخده بعض طائفه اسم اللهله ماره افسون ایلیوب آنی صید ایدرلر تا انکله خلقه اظهار کرامت ایدوب خلایقی بو واسطه ایله دام بیعته قید ایدرلر هر دمکه انلر اسم اللهله ماره افسون ایلیه لر مار دخی لسان حالله انلره بوکونه کلمات ایلرودیار رومده نفس اماره صاحبلرینی اسم الله وذکر الله ایله صید ایلیوب جمعیت وهنکامه ایلین مارکیرسیرتلر دخی انلر کبیدر هر بارکه ذکر اللهله صید ناسه مشغول اوله لر ناسك لسان حاللری انلره بوکونه مقالات سویلر (م ی) زن ازین کونه خشن کفتارها * خواند بر شوی خودان طومارها * مرد چون این طعنها از زن شنفت * مستمع شد بعد ازین بین تا چه کفت * بونك کبی خشن ودرشت سوزلردن کندینك زوجی اوزره اول زن طومارلر اوقودی یا خود کندینك زوجی اوزره اول طومارلریکه مضمونی نقل اولندی اوقودی مرد چونکه بو طعنه لری زندن اشتدی دکلیجی اولدی بوندنصکره کورتانه سویلدی دیمك اولور (نصیحت کردن مرد زن خودرا که درفقیران بخواری منکر ودر کار حق بکمان کمال نکر وطعنه مزن درفقر وفقیران بخیال وکمال بی نوایی خویشتن (مثنوی) کفت ای زن تو زنی یا بو الحزن * فقر فخر آمد مرا بر سر مزن * اول مرد زنه خطاب وعتاب ایدوب دیدیکه ای زن سن زنمیسن یا خود حزن صاحبیسن فقر بکا فخر کلدی باشمه اورمه یعنی توبیخ قیلمه که سرور کائنات علیه افضل الصلوات الفقر فخری وبه افتخر بیورمشدر پس اول حضرته فخر اولان وانك وارثلرینه دخی مقبول کلان فقر سببیله سن بنی نیچون تعییر ایلرسن دیدی * مثنوی * مال وزر سر را بود همچون کلاه * کل بود او کز کله سازد پناه

مال وزر فی المثل باشه کلاه کبیدر کل اولور اول کسه که کلاهدن پناه دوزروباشنك عیبنی انکله ستر ایلر
مثنوی آنکه زلف جعد ورعنا باشدش* چون کلاهش رفت خوشتر آیدش* اول کسنه که مجعد ورعنا زلفی
اوله انك کلاهی چونکم کندی اکا کلاهنك کتمسی خوشتر کورز زیرا زلف رعناسی ظاهر اولور* مثنوی* مرد حق
باشد بماننده بصر* پس برهنه به که پوشیده نظر* مرد حق فی المثل چشم کبیدر پس نظر پوشیده اولمقدن برهنه
ومکشوف اولمق یکدر* مثنوی* وقت عرضه کردن آن برده فروش* برکند از بنده جامه عیب پوش* مثلا اول برده
فروش یعنی اسیر صاتیجی مشتری اولان کسه یه اسیرنی عرضه ایلمك وقتنده عیب ستر ایدیجی جامه یی بنده دن قوپرر
یعنی اسیر صاتیجی عیبسز اولان اسیرنی بیع ایلمك مراد ایلسه اول اسیرك جامه سنی صویرتا بی عیبلکی ظهوره کله
مثنوی* ور بود عیبی برهنه اش کی کند* بل بجامه خدعۀ باوی کند* واکر بر عیب اوله اول اسیری اسیرجی نچون برهنه
ایلر بلکه جامه ایله اول اسیره خدعه ایلر یعنی بعض اطیف جامه لرله اکا خدعه ایلیوب مشتری یه جامه سیله عرض
ایلیوب انك جامه سنی خلع ایلمك خصوصنده بوکونه حیله آمیز کلماته شروع ایلر (مثنوی) کوید این شرمنده است
از نیك وبد* زین برهنه کردن از تو می رمد* دیرکه بو بنده نیك وبددن شرمنده ومحجوبدر برهنه ایلمکدن اوبنده سندن
اورکر ونفرت ایلر* مثنوی* خواجه در عیبست غرقه تا بکوش* خواجه را مالست ومالش عیب پوش* خواجه
قولغنه دککین عیبده غرقه در خواجه نك مالی وار در ومالی انك عیبنی ستر ایدیجیدر کما قال علیه السلام* العلم
والمال یستران کل عیب والفقر والجهل یکشفان کل عیب رواه ابن عباس رضی الله عنه کذا فی فردوس الاخبار
وفی الجامع الصغیر* مثنوی* کز طمع عیبش نبیند طامعی) کشت دلها را طمعها جامعی) که بر طامع اول ماله طمعندن
اول خواجه نك عیبنی کورمز طمعلر کوکللری تمام محیط وجامع اولدی (مثنوی) ور کدا کوید سخن چون زر کان
ره نیابد کالۀ او در دکان* واکر کدا کانه متعلق اولان خالص التون کبی سوز سویلیه انك قماشی ومتاعی دکانه یول
بولمز یعنی سوزی مقبول اولمز (م ی) کار درویشی ورای فهم تست) سوی درویشی بمنکر سست ست) درویشلکك
کار حقیقی سنك فهمکك وراسنده در درویشلك جانبنه سست سست یعنی اهانت وحقارتله نظر ایله* مثنوی*
زانکه درویشی ورای ملك ومال* روزیٔ دارند ژرف از ذا الجلال) زیرا درویشلر ملك ومالك وراسنده وفوقنده
ذا الجلال اولان اللهدن عظیم بر رزق طوترلر که اول رزق معنوی وغدای روحانیدر (مثنوی) حق تعالی عادلست
وعادلان* کی کند استمکری بر بی دلان* آن یکی را نعمت کالا دهد* وین یکی را بر سر آتش نهد* آتشش سوزا که
دارد این کمان* بر خدا وخالق هر دو جهان * حق تعالی عادلدر وعادل اولنلر نچون بی دل وشکسته اولنلره ظلم
وستمکرلك ایدر مثلا عادل دکلدر اول کسه که بر قولنه نعمت وکالا ویره وبر قولنی دخی آتش فقر وریاضت اوزره قویه آتش
آنی یاقیجی اوله کم طوتر بوکونه کمانی خدا وخالق هر دو جهانه که آنك فعلی بوکونه ظلم دکلدر اکر توهم اولنورسه که
خدانك خود کاری بر قولنی نعمت ودولت ایچره طوتمق وبر قولنی دخی آتش نقمت وذلت ایچره یاقمقدر پس بونیجه
عدل اولور جواب بودر که نعم اکر بر قولنه وافر نعمت وبردی لکن اول نعمت قدرنجه تعب وزحمتی معادل قیلدی که اول
ادای شکردر اکر بودنیاده اول زحمت چکمزسه اخرتده چکر وبر اخر قولنه دخی اکرچه فقر وذلت ویردی لکن
انده بر راحت ولذت قودی اکر بو دنیاده اول راحتی بولمزسه حالت نزعده ویا آخرتده آنی مشاهده ایدر محصل هر فعلی
عدل اوزره در ولکن عقول قاصره آنی ادراك ایده مز (کما قال الله تعالی (وما ربك بظلام للعبید* مثنوی* فقر فخری
از کزافست ومجاز* نی هزاران عز پنهانست وناز) فقر فخری حدیثی کزاف ومجازدمیدر یعنی حضرت نبی علیه
السلامك الفقر فخری بیورمسی کزاف ومجاز جهتندن دکلدر هزاران عز وناز انده پنهاندر بو اجلدن اول حضرت
وبه افتخر دیوانکله افتخار ایلدیلر حدیث شریف مجز آثار الفقر فخری وبه افتخر دروفی کلمه سی مصرع اوله قید
اولمق اوزره شرح اولندی مصرع ثانی به صرف اولوب استفهام تقریری اولمق دخی جایزدر بو وجهه کوره انده هزاران عز
وناز پنهان دکلیدر یعنی پنهاندر دیمك اولور (م ی) از غضب بر مالقبها راندی) یار کیر ومار کیرم خواندی غضبکدن بنم
اوزریمه لقبلر سوردك بن یار طوتیجی ام سن بکا مار طوتیجی اوقودك (م ی) کر بکیرم بر کنم دندان مار* تاش از سر کوفتن
نبود ضرار* فرضی اکر ماری طوتم انك دیشنی قوپررم تا اول یلانی باش دوکمکدن ایمن ایلرم یعنی اکر بر نفس اماره
صاحبنی صید ایلیم ودام بیعت وارادتمه قید ایلیم انك خلقه ضرر ویرن اخلاق ذمیمه سن قلع ایلرم تا اوهلاکدن
وسنکسار اولمقدن خلاص اولور (م ی) زانکه ان دندان عدو جان اوست* من عدو را میکنم زین علم دوست زیرا که مارك
اول دیشی انك جاننك دشمنیدر بو علمدن بن عدوی کندیمه دوست ایلرم یعنی مارك زهر وضرر اولان دنداننی قلع
وخلع ایلدیکم علم جهتندن ماری کندیمه یار ایلرم بو سوزلرا کرچه مرد عربك زنه اولان کلامیدر اما بوندن مراد مصلح

ومربی اولان مرشدلرا کازن کبی طعن واطاله ایلین منکرلره جواب برصوابی اولورکان دیرلرکه ای بدکمان سن بزی اول شهرت وجمعیت ایچون هنگامه کیر اولان یلانجی ویلا نجیلردن قیاس ایله بزبرنفس اماره صاحبی صید ایلسك اکازه رلوند تذنکیرکبی ازلان مال وسوءحالی وقبیح خصالی اندن ازاله ایدرز تا زیاده خلقدن اکانسرلرا برتمکدن امین اولوروآخرتده دخی عذاب حقدن امان بولور برعدوبی بوکونه عملدن کندومزه یارایلرز سن سوءظن ایلیوب بزی خلق ایچون اولان مارکیرلردن ظن ایله دیرلر (م ی) ازطمع هرکز نخوانم من فسون) این طمع را کرده‌ام من سرنکون) بن هرکز طمعدن اوتری افسون اوقومزم زیرا بو طمعی بن سرنکون وزبون ایلشم (م ی) حاش لله طمع من زخلق یدست از قناعت دردل من عالمیست * حاشه لله بنم طمع خلقدن یوقدر قناعتدن بنم قلبمده برعالم واردرکه اول عالم لایفنی در مثنوی) برسرامرودبن بینی چنان * زان فرود آ تا نماند این کمان امرود آغاجنك باشی اوزرنده بی انجلین کوره‌سن امرود اغاجندن اشغه کل تا اول ظن قالمیه بو بیتك معناسنك وضوحی بوقصه‌یی بیلمکه موقوفدر اول قصه بودرکه برارلك عورتنك بربیکانه عاشقی وارایمش اول خاتون کندی اریله برباغچه‌ده اوتررکن اول عاشق عورتله مصاحبت ایتمکه اشارت ایلمش اول اوتوردقلری نشیمنك اطرافی اشجارو کیاهله برایمش عورت عاشقنه اول اوتلوغه کاوب اختفا ایله دیو اشارت ایلمش بعده برحیله ایدوب ارنه دیمش که بن شوامرود آغاجنه چیقمق استرم اجازت ویردیمش اری دخی عورته اجازت ویروب امرود آغاجنه چیقمش پس یوقرودن آشغه خطاب ایدوب دیمش که ای مردسنك یانکده اول بیکانه عورت نه ایشلراری آشغیدن یوقرویه دیمش که ای خاتون مجنونمیسن بنم یانمده عورت یوقدر پس خاتون البته سنك یانکده بربیکانه عورت واردر دیو فریاد ایلمش پس اکاری کل امدی آشغه این حقیقت حالی کوردیمش پس عورت آشغه اینوب عجیبدربن سنك یانکده یوقرودن ایکن بربیکانه عورت کوردم شمدی غائب اولدی کل سندخی چیق کوره‌لم نه ظهور ایدر دیمش پس اراغاجه چیقدقده اوتلرك ایچندن اول بیکانه اری یاننه چکوب انکله معانقه‌یه باشلمش مرد ایله آغاج اوزرندن چاغررمش که ای عورت سنك یانکده کی نامحرم ارکیمدر عورت دیمش که بنم یانمده بیکانه ونامحرم کسه یوقدر بن شویله تنها اوتورورم کل امرود اغاجندن آشغه این تاکمانك قالمیه دیمش پس ار آشغه اینجیه دك نامحرم اولان کسه قاچوب اوتلق ایچنه کیزلنمش آشغه اینوب خاتونك یانده کسه کورمدکده خاتون دخی دیمش که بورویت ناصالح امرود آغاجنك خاصیتندندر پس بوکلام ضرب مثل اولمش یعنی برکسه برشیئی حقیقتیله کورمیوب غلط ایلسه اکا حقیقت بین اولان کسه‌لر بوقولی ضرب مثل ایدوب ای فلان ازسر امرودبن فرودآی تا کمانت نماند دیرلر پس اول مردعورتك کندی خاتونه برسرامرودبن بینی چنان دیمسی سن بنی کندی غلط بین اولان نظرکله مرتبه کدن انجلین کورورسن کل اندن تنزل ایله بنم مرتبه‌مه قریب اول تا حقیقت حاله واقف اولوب بدکمان قالمیه‌سن دیمك اولور (م ی) چونکه برکردی توسرکشته شوی) خانه را کردان بینی ان توی) مثلا چونکه سن برمقدار دونه‌سن سرکشته اولورسن خانه‌یی دونیجی کورورسن اول سنسن پس سنك اول حینده خانه‌یی دونیجی کورمکدن خانه‌نك دونمسی لازم کلمز بلکه آنی دونر کوردیکك کندی باشکك دونمسیدر کذلك سنکه برکسه‌یی دنیایه حریص وطالب کوره‌سن وصید ناس ایلمکه مائل وراغب بوله‌سن سن آنی کندلك کبی حریص وطالب قیاس ایله زیرا قیاس النفس علی النفس جائزدکلدر * در بیان آنکه جنبیدن هرکسی ازانجا که ویست هرکس را از چنبرهٔ وجود خود بیند تابهٔ کبود آفتاب را کبود نماید وسرخ سرخ نماید چون تابها ازرنکها بیرون آید سپید شود از همه تابهای دیکر اوراست کوترباشد وامام همه باشد بوسرخ شریف انك بیانیده‌درکه هربرکسه‌نك حرکتی اول یردنکه اودرهرکسی کندی وجودینك دائره‌سندن کورور مثلا کبود صرچه آفتابی کبود کوستررو قرمزی صرچه قرمزی کوستررچونکه صرچه‌لر رنکلردن طشره کله وخلاص اوله بیاض اولور دوکلی صرچه‌لردن او بیاض وصافی اولان طوغری سویلیرلر اولورودوکلی صرچه‌لرك امامی منزله‌سنده اولور صافی وبیاض اولان صرچه‌لردن مراد درونی غل وغشدن صافی اولان صوفیلردر و کبود سرخ اولان تابه‌لردن مراد درونی غل وغش ایله پر اولان کسه‌لر اولورکه بونلر برکسه‌یه نظر ایلسه‌لر انجق کندی فهم وقیاسلری قدر بیلورلر وآنی کندیلره قیاس قیلورلر (م ی) دیداحمدرا ابوجهل وبکفت * زشت نقشی کزبنی هاشم شکفت مثلا حضرت احمد علیه السلامی ابوجهل کوردی وایتدی که بنی هاشمدن برقبیح نقش اچلدی وظاهراولدی (م ی) کفت احمد مر وراکه راستی راست کفتی کرچه کارافزاستی حضرت رسول کائنات علیه افضل الصلوات اکا ایتدی کرچلسن راست دیدلرا کرچه کارافزاسن یعنی حددن تجاوز ایدیجی سن (م ی) دید صدیقش بکفت ای آفتاب * نی زشرقی نی زغربی خوش بتاب حضرت ابوبکر الصدیق رضی الله عنه اول حضرتی کوردی ودیدی ای آفتاب نه شرقدنسن نه غربدنسن لطیف پلدرایجیسن یعنی لاشرقیة ولاغربیة آیت کریمه‌سنك مصداقنجه شرقه وغربه منسوب اولمین برآفتاب الهی سن که

نورك عالمه ضيا ويريجيدر خوش طلوع ايله تاريك اولان درونلري منور قيل ديدي (مثنوى) كفت احمد راست كفتى
اى عزيز * اى رهيده تو زدنياى نه چيز * حضرت احمد عليه السلام اكا ديدى اى عزيز راست سويلدك اى صديق سن
ناچيز اولان دنيادن قورتلمشسن * مثنوى * حاضران كفتند اى صدر الورا * راست كو كفتى دو ضد كو ر چرا) حاضر
بولنانلر حضرت رسول اكرم عليه السلامه ديديلر اى خلقك صدرى واشرفى ايكى ضد سويليجى يه نيچون راست كو ديدك
حال بوكه بونلرك بريسنك كلامى برى برينه متناقضدر (مثنوى) كفت من آيينه ام مصقول دست * ترك وهندو در من آن
بيند كه هست * حضرت نبى عليه السلام بيورديكه بن دست الهينك مصقولى آيينه ام يعنى دست قدرتله جلا بولمش
ومصيقل اولمش برمرآتم تركله هند بنده آنى كورركه كنديسنده واردر نحن مرآة مجلوة قد يرى كل احد فينا صورته قولنى
بعضلر بومضمونده حديث شريفدر ديمشلر وبعضلر كلام اكابر دن اولسان مشايخدن نقل ايلمشلر (مثنوى) اى زن
ار طماع مى بينى مرا * زين تحرى زنانه بر ترا * اى زن اكر بنى طماع كورر ايسك بو زنلر كبى تحرى ايلمكدن يوقرو كل
ومردلر مرتبه سنه ترقى ايدوب انلر كبى يقين مشاهده صاحبى اول (مثنوى) آن طمع را ماند ورحمت بود * كو طمع
انجا كه آن نعمت بود * اول طمعه بكزر وليكن رحمت اولور يعنى اول صيد مردم ايلمك وفقر وقناعتدن خلقه سوز
سويلمك نوعا طمعه مشابه اولور وليكن باطنا طمع دكلدر بلكه حقدن رحمت وخلقه مرحمتدر زيرا طمع اول
مرتبه ده كه اول نعمت اوله يعنى برير ده كه نعمت معنوى وغناى قلبى اوله انده حرص وطمعدن اثر اولمز اكرچه سوزى
طمعه مشابه اولورسه ده (مثنوى) امتحان كن فقر را روزى دو تو * تا بفقر اندر غنا بينى دو تو * سن فقرى بر ايكى كون
امتحان ايله اكا صبر وتحمل ايلكه تا فقرده ايكى قات غنا كورهسن ايكى قات غنادن مراد غناى ظاهر وغناى
باطندر زيرا فقر تمام اولدقده وسالك اندن لذت بولدقده اكا غناى قلب حاصل اولور وظاهرا دخى هر نيه مالك
اولورسه اكر صورتا آزايسه ده آنى وافر وكثير عد ايلر پس غناى باطن حاصل اولدقده غناى ظاهر اندن خالى اولمز اويله
اولنجق فقردن ذوق الان كسه فقر ايچره ايكى قات غنا بولمش اولور (م ى) صبر كن بافقر وبكذار اين ملال * زانكه
در فقرست عز ذو الجلال) فقره صبر ايله وبو ملال وكلالى قو يعنى ترك ايله زيرا كه حق تعالينك عزتى فقرده در (مثنوى
سر كه مفروش هزاران جان ببين * از قناعت غرق بحر انكبين) سركه صاتمه يعنى بوزك كوزك اكشى ايتمه نيجه بيك جانى
قناعتدن عسل درياسنه غرق اولمش كور يعنى نيجه جانلر فقر وقناعت واسطه سيله بحر لذته مستغرق اولمشلر در انلره
نظر ايركور (م ى) صد هزاران جان تلخى كش نكر * همچو كل آغشته اندر كلشكر * نيجه يوز بيك اجيلق چكيجى جانه
نظر ايله كل كبى كلشكر ايچره ممتزج ومختلط اولمش يعنى رياضت وتلخلكدن لذت الوب كل ايله شكرك امتزاجى كبى انكله
اختلاط والفت قيلمشدر * مثنوى * اى دريغا مر ترا كنجا بدى * تا زجانم شرح دل پيدا شدى * اى دريغا تحقيقا
سكا وسعت وحوصله اوليدى تا جانمدن كوكلك شرحى پيدا وظاهر اوليدى وسكا درونلدتندن خبر قيليدى (مثنوى
اين سخن شيرست در پستان جان * بى كشنده خوش نمى كردد روان) بو سوز فى المثل جان ممه سندن سوددر چكيجى
واميجيسز خوش روان جارى اولمز * مثنوى * مستمع چون تشنه وجوينده شد * واعظ ار مرده شود كوينده شد *
مستمع اولان كسه چونكم تشنه وطالب اولدى واعظ فرضى اكر مرده مشابه سنده اوله سويليجى اولور زيرا مستمعينك
طلب واشتهاسنك وجود تكلمده عظيم تأثيرى واردر * مثنوى * مستمع چون تازه آيد بى ملال * صد زبان كردد
بكفتن كنك ولال * مثلا مستمع اولان كسه ملال وكلالسز چونكم تازه ولطيف كله كنك ولال اولان كسه سوزده
يوز ديللو اولور كنك ولال ايكيسى يله ديلسزه ديرلر (م ى) چونكه نامحرم در آيد از درم * پرده در پنهان شوند اهل حرم
* چونكم قپومدن ايچرو نامحرم كله اهل حرم پرده ايچره پنهان ومستور اولورلر * مثنوى * ور در آيد محرمى
دور از كزند * بركشايند آن ستيران روى بند * واكر ضرردن بعيد بر محرم ايچرو كله اول مستورلر يوزيك بند ونقابنى
آچارلر بوندن مقصود اسرار درونه محرم اولنلره ظاهر اولورلر ونامحروم اولنلردن چكرلر ديمك اولور * مثنوى * هر كجا
خوب وخوش وزيبا كنند * از براى ديدهٔ بينا كنند) هر نه شيئى كه خوب وخوش وزيبا ايلرلر كوريجى كسه نك كوزندن
اوترى ايلرلر اعمادن اوترى ايلمزلر كه اعمانك مبصرات لطيفه دن نصيبى يوقدر * مثنوى * كى بود آواز چنك وزير وبم *
از براى كوش بى حس اصم) كذلك چنكك زير وبمك آوازى چقن اولور زير اشغى صدا وبم يوقرو صدايه ديرلر كه ايكيسى
يله برى برينه مناسب اوله اصمك بى حس اولان كوشندن اوترى يعنى آواز چنك وآواز زير وبم صاغر كسه نك بى ادراك
اولان كوشندن اوترى چقن اولور يعنى مسموعات لذيذه ونغمات نفسيه اصم اولان كسه دن اوترى اولمزكه انلرك
مسموعات لذيذه دن حصه سى يوقدر * مثنوى * مشك را حق بيهده خوش دم نكرد * بهر حس كرد وپى اخشم نكرد
مسكى حق تعالى حضرتلرى بيهوده يره خوش دم ايلدى يعنى عبث يره لطيف رائحه لو قيلدى حس وادراك كدن اوترى

ايلدى

ایلدی اخشمدن اوتری ایلدی یعنی قوت شامه سی یرنده اولوب استشمامه قادر اولان کسه ایچون خلق ایلدی
دماغی فاسد وقوت شامه سی مختل اولان کسه دن اوتری ایجاد قیلدی جمیع مبصرات قوت باصره سی اولان کسه لر
ایچون موجوده اولمشدر تا اندن متلذذ اولوب اعتبار قیله لر وجمله مسموعات قوت سامعه سی اولان کسه لر ایچون
ظهوره کلمشدر تا اندن بهره بوله لر ومشمومات دخی قوت شامه سی مختله اولمیانلر ایچون خلق اولنمشدر تا اندن ذوق
وراحت بوله لر *مثنوی* حق زمین وآسمان بر ساختست * در میان پس نار ونور افراختست * حق تعالی زمین
وآسمانی دوزمش ووجوده کتورمشدر زمین وآسمان اورتاسندن چوق نار ونور یوجلتمش وپیدا ایلمشدر (م ی)
این زمین را از برای خاکیان * آسمان را مسکن افلاکیان * بو زمینی خاکیلردن اوتری آسمانی افلاکیلردن اوتری یعنی
بو زمینی خاکه منسوب اولان مخلوقدن اوتری مسکن ایلدیکه انلر زمینه اهل ومستحقدر وآسمانی افلاکه منسوب اولان
ملائکه دن اوتری ایجاد ایلدیکه انلر اول مرتبه یه مستعدلردر *م ی* مرد سفلی دشمن بالا بود * مشتری هر مکان
پیدا بود * مثلا سفلی اولان مرد بالانک دشمنی اولور یعنی مرتبه اعلایه وانک اهلنه فعلا وحالا عداوت قیلور دشمن بالا
اولمقدن مراد سفلی یه اهل اولمسیدر وسفلی اولان عمله میل قیلمسیدر که سفلی علوینک ضدیدر برکسه سفلی اولوب عملی
دخی سفلی اولسه بالطبع دشمن بالا اولور اگرچه ظاهرا بالایه هم عداوت ایلمسه ده چونکم بو مقدمه معلومک اولدیسه
هر مکانک مشتریسی پیدا اولور انلر که جنت اعلایه مشتریلردر اکا مناسب عمل قیلورلر واو مقام بالایه مستحق ومستعد
اولورلر انلر که اهل دوزخدر اول جای ادنایه مناسب افعال خبیثه قیلورلر واول جای خبیثه مستحق اولورلر (مثنوی)
ای ستیره هیچ تو برخاستی * خویشتن را بهر کور آراستی * ای مستوره هیچ سن قالقدیمی کندیکی کوردن اوتری تزیین
ایدوب آراسته ایلدکی کور بونده اعمی معناسنه اولمق محله انسبدر ماسروری وشمعینک وبردیکی معنالر
مناسبتدن ابعددر زیرا بو بیت مثل موقعنده واقع اولوب اول خاتونک کندی فهم ایلدیکی یردن مرد عربه کندی
حالنی تفهیم ایلمک مراد ایلر یعنی ای مستوره مثلا سن هیچ قالقوب کندیکی اعمادن اوتری بزه یوب آراسته ایلدکی
معلومدرکه ایلدک بلکه محرم اولان بینالر رویت وسیرندن اوتری کندیکی ترتیب وتزیین ایلدک چونکم سنک حالک
بودر سنکه کوردل اوله سن بن سنکچون اوصاف واسرار ندرونمی نیجه اظهار ایلیم واظهار وعیان ایلدیکم تقدیر اوزره
دخی سن آنی کورمکه ومشاهده قیلمغه نیجه قادر اولورسن دیمک اولور وبو بیت بو معنایی تأیید قیلور (م ی) گرجهانرا
پر در مکنون کنم * روزی تو چون نباشد چون کنم * اگر جهانی فرضی پر در مکنون ایلیم ودر مکنون کبی
نفیس ولطیف سوزلر سویلیم چونکم سنک نصیبک اولمیه بن نیجه ایلیم گرکدرکه در مکنون کبی اولان گفتار واسرارمه
مستعد واهل اوله سن تا که اندن نصیب اله سن (مثنوی) ترک جنگ ورهزنی ای زن بگو * ورنمی گویی بترک من بگو *
ای زن جنگ ورهزنلکی ترک ایله واگر جنگ ورهزنلکک ترکنی سویلمزسک بنم ترکم سویله یعنی آنی ترک ایلمزسک بنی ترک ایله
دیمک اولور تحقیقا (مثنوی) مرمرا چه جای جنگ ونیک وبد * کین دلم از صلحها هم می رمد * بکا نه نیک ونه بدک جنگی
یریدر زیرا بو کوکلم صلحلردن دخی اورکرقنده قالدیکه جنگ وجداله تحمل قیله مراد کمال فراغی اشعاردر *مثنوی
گرخمش کردی وگرنی آن کنم * که همین دم ترک خان ومان کنم * اگر خموش اوله سن وسکوت قیله سن خوب ولطیفدر واگر
خاموش اولمیه سن وسوزمله عمل قیلمیه سن آنی ایلرم که هم بو دم ترک خان ومان ایلرم یعنی اوی وبرقی ترک ایدوب سکا
طلاق ویریرم وبو جمله بورایه کلنجیه دک عقلک نفسه وکامل العقل اولان مرشدک اهل نفسه ایلدیکی خطاب وعتابدن
وجواب پرصوابدن کنایت اولور) مراعات کردن زن شوهر را واستغفار کردن از گفته خویش (م ی) زن چو دید اورا که
تند وتوسنست * گشت گریان گریه خود دام زنست * زن چونکم او مرد عربی کوردیکه حرون وسرکشدر گریان اولدی
گریه خود زنک طوزاغیدر یعنی قچن خاتونلر ارلرینی کندی مرادلری اوزره عامل ایلیه مسه لر واطفله دخی طبیعتلرنه
اویدرمسه لر گریان اولورلر تا بو حیله ایله انلری کندیلره مائل قیلورلر (م ی) گفت از تو کی چنین پنداشتم * از تو من امید
دیگر داشتم * زن شوهرنه ایتدی سندن قچن بویله صانمشدم بن سندن غیری امید طوتدم یعنی بنم امیدم بو ایدیکه سن بکا
موافقت ایلیه سن دیو بونی ظن ایلردم وبویله امید طوتردم دیدی (مثنوی) زن در آمد از طریق نیستی * گفت من خاک
شمایم نی ستی * زن بو قلق طریقندن کلدی ودیدی بن سزلرک خاک کزمسی دکلم یعنی سزه خاتون اولمغه لایق دکلم
بلکه سزلرک قدمکزک ترابیم دیوب تواضع وتذلل طریقندن کلوب التیام وملایمته باشلدی (مثنوی) جسم وجان
هرچه هستم آن تست * حکم وفرمان جملگی فرمان تست * جسم وجانم وهر نه م وار ایسه ملکک وسنک لایقکدر حکم
وفرمان بالکلیه سنک فرمانکدر الامر امرکم هرنه امر ایلرسک بنده فرمانم وسکا مطیع ومنقادم هیچ مخالفتم یوقدر
دیدی *مثنوی* گر ز درویشی دلم از صبر جست * بهر خویشم نیست آن بهر تواست * اگر درویشلکدن بنم کوکلم

صبر ایلمکدن صجره‌دی ایشنده اول خصوص کندمدن اوتری دکلدر سندن اوتریدر (مثنوی) تو مرادردرد ها بودی
دو ٭ من نمی خواهم که باشی بی نوا ٭ سن بکا دردلرده دوا اولدلك و نتیجه محنت و بلاز ماننده لطف و احسان قیلدلك
بن استمزم که بی نوا محتاج اولهسن ٭ مثنوی ٭ جان تو کز بهر خویشم نیست این ٭ ازبرای تست این ناله و حنین)
سنك جان و حیاتك حقیچون بو طلب کندمدن اوتری دکلدر بو ناله و حنین سندن اوتریدر پس اسم حقه دخی قسم
ایلیوب کندی دعواسنك صدقنی اثبات ایلمك ایچون دیدی (مثنوی) خویش من والله بهر خویش تو ٭ هر نفس
خواهد که میرد پیش تو ٭ بنم کندم سنك کندلك ایچون خویشلر بونده ذات معناسنه استعمال اولنور یعنی بنم
ذاتم بالله سنك ذاتك ایچون هر دم استرکه سنك اوککده اوله و سکا فدا و قربان اوله (مثنوی) کاش جانت کش روان من
فدی ٭ از ضمیر جان من واقف بدی) بو بیتك فارسیجه تقدیری کاشکی جانت از ضمیر جان من واقف بودی که بجانت
روان من فدا باددیمك اولور یعنی نولیدی سنك جانکه که بنم روح روانم اکا فدا اولسون بنم جانمك ضمیرندن واقف اولیدی
وبنم مرادمی بلیدی (مثنوی) چون تو با من این چنین بودی بظن ٭ هم ز جان بیزار گشتم هم ز تن ٭ چونکم سن بکا سوء
ظن ایلمکده بویله اولدلك هم جانمدن بیزار اولدم هم تندن ٭ مثنوی ٭ خاك را بر سیم و زر کردیم چون ٭ تو چنینی با من ای
جان را سکون ٭ طپراغی سیم و زرا و زره ایلدك چونکم سن بنم ایله بویله سن ای جانه سکون و آرام اولان یعنی ای جانمه
سکون و آرام اولان کسه چونکم سن بنمله بویله ضد و مخالف سن سیم و زرا و زره طپراق صاچدلك واندن فراغت ایلدك
انکیچون سنکله ضد اولمق مناسب دکلدر دیدی ٭ مثنوی ٭ تو نه در جان و دلم جا میکنی ٭ زین قدر از من تبرا میکنی ٭
سنکه بنم جان و دلمده یر ایلرسن بو قدر سوزمدن بندن تبری ایلرسن (مثنوی) تو تبرا کن که هستت دستگاه) ای تبرای تو
جان را عذر خواه ٭ سن تبری و استغنا ایله زیرا سکا دستگاه و قدرت واردر ای سنك تبری و استغنا که جانم عذر خواهدر
یعنی سن هر بار که بندن بری اولمغه و استغنا قیلمغه قصد ایلیه سن بنم جانم انك عذرنی دیلیجیدر و سکا تضرع ایلیجیدر
٭ مثنوی ٭ یاد میکن آن زمانی را که من ٭ چون صنم بودم تو بودی چون شمن ٭ سابقده اولان اول بر زمانی یاد ایله که
بن صنم کبی ایدم سن شمن کبی ایدك یعنی بن بت و سن بت پرست کبی ایدلك مرادی بن معشوق و سن بکا عاشق ایدك دیمك
اولور بو بانده بوجمله نفسك عقله کمال متابعتی و زیاده انقیادی اولدیغنك صورت حالی مراد اولور ٭ مثنوی ٭
بنده بر وفق تو دل افروخته ست ٭ هرچه گویی پخت گو یدسوخته ست ٭ من سپاناخ تو ام هرچم پزی ٭ یا ترش بابا که
شیرین می سزی ٭ زن شوینه یعنی نفس عقل تدخوینه کمال اطاعت و انقیادی حالنده دیرکه بنده سنك امرکك
موافقتی اوزره کوکلی منوردر هر نه کار یکه دیه سن پشورمهیا ایله بنده دیرکه دل سوخته در سوخته است تقدیرنده در
بو سوخته اولان بنده کوکل اولقده قابلدر و کوکل سکا یانمشدر دیمك زیاده عاشق منقاد اولمسندن کنایه اولور دخی
دیرکه بن حوایج طعامك کبی ام هر نه که بنی پشورسك قابلم یا اکشی شورباو یا که شیرین شوربا سن لایقسن اکا بن
مطیع سکا ٭ مثنوی ٭ کفر گفتم نك بایمان آمدم ٭ پیش حکمت از سر جان آمدم ٭ اول معارضه و قتنده عظیم
خطا ایلدم کفر سویلدم اشته ایمانه کلدم حکمك اوکنه جان طرفندن کلدم یعنی جان و دل او جندن زیاده ذوق محبتله
کلدم ٭ مثنوی ٭ خوی شاهانه ترا نشناختم ٭ پیش تو گستاخ اندر تاختم) سنك شاهانه اولان خوی و عادتکی اکلمدم
سنك اوکده کستاخانه سوردم یعنی سنك ادبکه رعایت ایتمیوب بی ادبانه سوق کلام ایلدم ٭ مثنوی ٭ چون ز عفو تو
چراغی ساختم ٭ توبه کردم اعتراض انداختم ٭ چونکه سنك عفوکدن بر چراغ دوزدم ایلدیکم خطایه توبه ایلدم
و اعتراضی بیانه اتدم ٭ مثنوی ٭ می نهم پیش تو شمشیر و کفن ٭ میکشم پیش تو گردن را بزن ٭ سنك اوککه شمشیر
و کفن قورم بوینمی سنك اوککه چکرم اور (مثنوی) از فراق تلخ میگویی سخن ٭ هرچه خواهی کن و لیکن آن مکن
آجی فراقدن سوز سویلرسن هر نه استر یسك ایله و لیکن بونی ایلمه ٭ مثنوی ٭ در تو از من عذر خواهی هست سر ٭
با تو بی من او شفیع مستتر سنك وجودکده بندن اوتری بر عذر خواه سر واردر و یا خود بر عذر خواه مستور و مخفی واردر
سکا بنسز اول دائما بر شفیعدر و اول مستور اولان عذر خواهی بو بیتله تفسیر ایدوب بیورر (م ی) عذر خواهم در درونت
خلق تست ٭ ز اعتماد او دل من جرم جست ٭ بنم عذر خواهم سنك درونکده سنك خلق کریمکدر اکا اعتماد ایلمکدن
بنم قلبم جرم دیلدی که او خلق کریم صاحبی مؤاخذه ایلمز دیو بو کونه جرأت و جسارت قیلدی (م ی) رحم کن پنهان
ز خود ای خشمگین) ای نه خلقت به ز صد من انگبین ای بکا قبا حتمدن اوتری خشمکین اولان کندی درونکدن بکا پنهان
رحم ایله ای سنك خلق کریمك یوز بطمان انکبیندن یعنی بالدن خوشتر و شیرینتر (م ی) زین نسق میگفت با لطف و گشاد) درمیانه گریه
بروی فتاد ٭ زن مرد عربیه بو اسلوبدن لطف و کشاد ایله سویلدی اثناء کلامده زن اوزره بر گریه واقع اولدی اگرچه بو سوزلر
صورت قصه‌ده زن لساندن مرد اعرابی یه التیام ایلمك طریقی اوزره واقع اولمشدر اما مرادی نفسك عقله کمالیله متابعت

وطاعتی

وطاعتنك صورتي حاليدر ادنى عرفاني اولان كسه يه بو بيانلرك تأويل وتوجيهي مبين وظاهر اولديغيچون وقصه‌دن
حصه عقلله نفسك معامله ومكالمه سي اولديغي بو علمك طالبلري قتنده شيوع بولديغيچون هر بريتده مرادنفسدر
وياعقلدر ديلميوب تطويل كلامدن اعتماد اعلى فهم الطالبين احترازاولندى * مثنوى * كريه چون ازحد كذشت
وهاى هاى * زوكه بى كريه بداوخود دلرباى * كريه وهاى هاى چونكم حددن كچدى اندن كه خود كريه سز كوكل
قاپيجى ايدى * مثنوى * شد ازان باران يكى برقى بديد * زد شرارى بردل مرد وحيد * اول باراندنكه مراد كوزياشيدر
اندن بر برق ظاهر اولدى رياضت وقناعت عالمنده فرد وحيد اولان مردلك كوكلى اوزره شراره اوردى يعني زنك
كريه سندن اعرابينك قلبنه رقت ومرحمت كاوب متأثر ومنفعل اولدى * مثنوى * آنكه بنده روى خوبش بود مرد *
چون بود چون بندكى آغاز كرد) اول كسه كه مرد آنك روى خوبنك بنده سى ايدى وانك جان ودل ايله افكنده سي ايدى
مرد نيجه اولورچونكم اول مرد بنده لكه آغاز ايلدى (مثنوى) آنكه از كبرش دلت لرزان بود) چون شوى چون پيش تو
كريان بود * مثلا اول كسه كه انك كبرندن سنك قلبك دتريجي اولورسك نيجه اولور اول سنك اوكنده كريان اوله وسكا
تواضع وتذلل قيله (مثنوى) آنكه ازنازش دل وجان خون بود * چونكه آيد درنيازاو چون بود) اول كسه كه انك نازندن
دل وجان خون اوله چونكم او محبوب نيازه كله اول عاشق نيجه اولور * مثنوى * آنكه ازجوروجفايش دام ماست
عذرما چه بود چو اودرعذرخاست * اول كسه كه انك جوروجفاسندن بزه دام واردر بزم عذريمز نيجه اولور چونكه
اول عذره قالقدى يعنى بوذكر اولنان وجوهك جمله سنده صبروتحمله مجال يوقدر (مثنوى) زين للناس حق آراستست
زانچه حق آراست چون داننـد جست * بو آيت سورة ال عمرانده در (زين للناس حب الشهوات) يعني زينت اولندى
انسانه محبت ومشتهيات نفسانيه ومزين حقيقتده حقدر زيرا خالق افعال واعمال اولدر (من النساء) من بيان ايچوندر
وشهواتدن حالدر وشهواتي بياندر اى حال كونها من طائفة النساء ديمكدر ونسائله ابتدا اولمسي بو طائفه‌نك فتنه‌سي
سائر اشيادن اشد اولديغنه اشارتدر (والبنين) وحال كونها من الاولاد والانسال بنين وبنات دخي محبت وشهوات
نفسانيه دروزيرا ساللك بونلرك سبيله نيجه معاصي ارتكاب ايدوب راه حقه مانع اولورلر كما قيل اولادنا اكبادنا وان عاشوا
افتنونا وان ماتوا احرقونا (والقناطير) جمع قنطار وقنطار مال كثيره يه ديرلر قال ابوهريرة رضي الله عنه هو اثنتا عشرة
القاوقية واربعون درهما بعضلر تمش بيك دينار ويوز بيك التونه دخي قنطار ديرلر (المقنطرة) اى المضروبة المنقوشة
وبعضلر مقنطره يي محكمه ومحصنه ايله تفسير ايتمشلردر يقال قنطرت الشيء اذا احكمته اى المحصنة المحكمة ديمك اوله
كذا في معالم التنزيل وبعضلر مقنطره يي قنطاردن مأخوذدر ديرلر نته كم بدرة والف مؤلفة ودراهم مدرهمة ديدكلرى
كبي بوتقديرجه قناطيري تأكيد اولور وقال ابن زيان رضي الله عنه القناطير الاموال فوق الارض والمقنطرة
المدفونة الذهب والفضة اول قناطير مقنطره التوندن وكموشدن اولديغي حالده (والخيل المسومة) معطوف على النساء
خيل مفرد اللفظ مجموع المعنى درقوم كبي واحدى فرسدر ومسومه تفعيل بابندن اسم مفعولدر مأخوذ من السمة
وهي العلامة ويا خود سائمه دن مأخوذ اوله نته كم ديرلر اسام الدابة وسومها اى ارسلها الى الرعى بو تقديرجه
مسومه مرعيه ديمك اولور يعني اول محبت شهوات افراس معلمدن اولديغي حالده (والانعام) جمع نعم اى الابل
والبقر والغنم (والحرث) اى الزرع بو جمله فتنه سالكدركه راه حقدن ووصول جناب وجود مطلقدن دورايلر (ذلك) يعني
شوذكر اولنان اشيا (متاع الحيوة الدنيا) متاع دنياى فانيه در قليل الانتفاع وسريع الزوالدر (والله عنده حسن
المآب) اى حسن المرجع الذى لا يزال ولا يفنى وهو الجنة وحضرت خداوندكار بيورورلركه اول عرب باديه نشين خاتوننك
كندى يه انقياد ومحبتن كوريجك بالضرورى بى صبروقرار اولوب اكا اطاعت ايلدى زيرا انسا جهتندن اولان حب
مشتهياتكه ناس ايچون زينت قيلندى حق آراسته ايلمشدر اول نسنه دنكه حق بزه دى خلق اندن صچرامغي نه بيلور
واندن نيجه خلاص اولورلر بويتده واقع اولان قايم مقام فاعلي انسان طرفندن آراسته وپيراسته ايده اول مكردن
كسه خلاص اولمز مكر هدايت اوله * مثنوى * چون بى يسكن اليهاش آفريد * كى تواند آدم ازحوا بريد * چونكم
حق تعالى حضرتلرى مرده نسايى استيناس واكا سكون وآرام ايلمك ايچون يراتدى آدم عليه السلام حوادن نچون
كسلمكه قادر اولور نته كم سورة اعرافده اولان بو آيت كريمه بو معنايه شهادت قيلور (هو الذى خلقكم من نفس واحدة)
يعني اول الله سزى خلق ايلدى نفس واحده دن يعني آدمدن (وجعل منها زوجها) ودخي اول نفس واحده دن
قيلدى زوجني يعني حوايي (ليسكن اليها) اى ليستأنس بها يعني انكله استيناس ايتسون ايچون پس جناب عزت
حوايي تسكين وتأنيس آدم ايچون خلق ايديجك آدم حوادن نيجه منقطع اولور پس بنى آدم دخي كذلك * مثنوى *
رستم زال اربود وزحمزه بيش * هست درفرمان اسيرزال خويش * اكر بركسه فرضي رستم زال اوله وحمزه دن زياده

اوله حكم وفرمان قبول ايلمكده كندى قارى سنك اسيريدر يعنى بومرتبه پهلوان بيله اولسه لرينه كندى خاتونلرينك
من وجه اسير ومغلوبى اولمقدن خالى اولمزلر زال بونده قرى معناسنه دررستمه نسبت خوب واقع اولمشدركه انك باباسيدر
(م ى) انكه عالم مست كفتش آمدى * كلمينى يا حميراى زدى * اول كسه كه عالمك سوزنك مستى كاوردى كلمينى يا حميرا
اورردى يعنى اول سيد كائنات ومفخر موجودات حضرتلرى كلام لطيفلرينه عالم مست ومحكوم اولمش واول حضرت
عالم قيدندن خلاص بولوب استغنا قيلمش ايكن اكثر زمانده حضرت عايشهٔ صديقه رضى الله عنها يه كاوب بكا سويله
يا حميرا دو خطاب بيوررلردى وآنكله الفت وانسيته رغبت قيلورلردى حميرانك شرحى عن قريب تفسير حديث ان لربكم
فى ايام دهركم شرحنده مرور ايلدى (م ى) آب غالب شد بر آتش از نهيب * آتشش جوشد چو باشد در حجيب * چونكه
ديكى حايل آمد هر دورا) نيست كرد آن آب را كردش هوا) ظاهرا بر زن چو آب ار غالبى) باطنا مغلوب زن را طالبى (الرجال
قوامون على النساء) فحواسنجه اكرچه رجال بحسب الظاهر نسايه غالبدر وليكن بحسب الباطن مغلوبدر نتسه كم
بو معنايه آب وآتشى تمثيل ايدوب بيوررلر اكرچه آب آتش اوزره غالب اولدى نهيب ومهيب اولديغى جهتدن آتش
اول آبى قينادر واوينادر چونكم حجابده اوله چونكم بر چولمك حجاب وحايل كله هر ايكيسنك مياننه بوق ايلر اول آبى
وآنى هوا ايلر كذلك سندخى ظاهرا اكرچه آب آتشه غالب اولديغى كبى زن اوزره غالبسن اما باطنا مغلوبسن زيرا زنه
طالبسن پس اول سكا مطلوبه ومعشوقه اولديغى حيثيتدن غالبدر (م ى) اينچنين خاصيتى در آدميست * مهر حيوانرا
كمست آن از كيست * بو نجلين برخاصيت آدميده دور زيرا عقل ومحبت انسانه مخصوصدر حيوانك محبتى ناقصدر يعنى
اول نقصان محبت حيوانك ناقصلغندندر زبدهٔ كلام بودركه انسانده اولان عقل ومحبت حيوانده يوقدر اول سببدن
ديشى سنك مغلوبى د كلدر * دربيان اين خبر كه انهن يغلبن العاقل ويغلبهن الجاهل * العاقل منصوبدر مفعوليت
اوزره والجاهل مرفوعدر فاعليت اوزره يعنى عاقلك شانندندر تحقيقا نسا طائفه سى انلره غالب وفاعل وانلر نسوانه
خصال محموده وفعال ممدوحه لرى جهتندن مغلوب ومفعوللردر وجاهلك دخى شانندندركه مثنوينك حقيقتنده عالم
اولمديغندن واخلاق حيوانيه واوصاف شهوانيه سنى زائل قيلمديغندن انلره فاعل وغالب اولور ومقتضاى نفسى اوزره
حكومت قيلور (م ى) كفت پيغامبر كه زن بر عاقلان * غالب آيد سخت وبر صاحبدلان) پيغمبر عليه السلام بيورديكه
زن عاقللر اوزره وصاحبدللر اوزره زياده غالب كلور زيرا عاقل وصاحبدل اولانلر رقيق القلب اولور پس رعونت
وخشونتدن پرهيز قيلور (مثنوى) باز بر زن جاهلان چيره شوند * زانكه ايشان تند وبس خيره روند * كيرونسا اوزره
جاهللر غالب اولورلر زيرا كه اول جاهللر زياده تند وخيره وغضبلو كيدرلر يا خود معنى خيره وتيره كيد بجيلردر بو تقدير
اوزره خيره رووصف تركيبى اولور كه خشونت وغلظت جهل وغفلتك مقتضاسيدر (م ى) كم بودشان رقت ولطف ووداد
زانكه حيوانيست غالب بر نهاد * جاهللرك رقت قلبى ولطف ومحبتى آز اولور زيرا كه جاهللرك طبع ونهادى اوزره
حيوانلق غالبدر (م ى) مهر ورقت وصف انسانى بود) خشم وشهوت وصف حيوانى بود محبت ورقت انسانه منسوب
وصف اولور خشم وشهوت حيوانه منسوب وصف اولور يعنى محبت رقت سيرت انسانيه در وخشم وشهوت صفت
حيوانيه در * مثنوى * پرتو حقست آن معشوق نيست * خالقست آن كو يا مخلوق نيست * اكر ديدهٔ حق بينله نظر
اولنسه خاتون ملاحت مشحون پرتو جمال حق ومرأت وجود مطلقه در انجق معشوق صورى د كلدر فقط كما قال
ابن الفارض قدس سره بيت) وكل مليح حسنه من جمالها * معار له بل حسن كل مليحة) وبونلر خالقدر كان ديلدى كه
مخلوق د كلدر خالق اسمنك معناى اصليسنه نظرا انسانه اطلاقى صحيح وجائزدر آيات واخبارده وكلمات فصحا وبلغارده
چوق وارد اولمشدر كما قال الله تعالى (فتبارك الله احسن الخالقين) اى المقدرين تقديرا وقال الله تعالى (وتخلقون
افكا) اى يقدرون كذبا پس بونده معنى اول خاتون خالق صفتيله متصفه دركه اولادنى مستوره ومقدره ومربيه در ومظهر
حضرت خالق بيچوندر كويا بو جهتدن مخلوق مقدر د كلدر اكرچه مولود ومربى اولديغى حيثيتدن مخلوق ومقدردر
بونلر جناب حقك ايجادنه مظهر وايلادنه مصدر اولديغيچون عبادنى كلام مجيدنده عبادت وشكره امر بيورديغى
محللرده والدينه دخى احسان وشكرى قرين قيلدى لاسيما خاصة والدينه رعايت وخدمت ايلمك كره بعد كره حديثله
ثابت اولدى كما قال الله تعالى (وقضى ربك ان لا تعبدوا الا اياه وبالوالدين احسانا وقال ان اشكر لى ولوالديك وعن ابى
هريرة رضى الله عنه قال رجل يا رسول الله من احق بحسن صحابتى قال عليه السلام امك قال ثم من قال عليه السلام
امك قال ثم من قال عليه السلام امك قال ثم من قال عليه السلام امك ثم ابوك وروى امك ثم امك ثم ابوك) بو محلده
اوليانك چوق سوزى واردر * تسليم كردن مرد خود را بالتماس زن بود از طلب معيشت وآن اعتراض زن را
اشارت حق دانستن بنزد عقل هر داننده هست نه باكرديده كرداننده هست بو سرخ شريف مرد عرب كندوبى تسليم

ایلمسنلك بیاتنده دراول نسنه كه طلب ومعیشتدن زنك التماس ورجاسی ایدی وزنك اول اعتراضی اشارت حق بیلمسنلك
بیاتنده درزیرا دینلمشدر هرداتنده نك عقلی قتنده واردركه هردونبی ایله بردوندر یعنی واردر چونكم هرمتحركك برمحركی
وهركوندنك برمهیجی اولدیغی عنـد العقل ثابت اولمحق وعند العـارفین جمله نك محركی ومتصرفی خـدای تعالی ایدیكی
ظـاهر اولوب ثبوت بولمحق بچن بركسه دن بركاروبا خود بركفتـار انلر اوزره واقع اولسـه آنی عبث عدایلیوب آنی محركی
حقیقینك اشارتی بیلوب بونده حكمت واردر دیوب اكثرزمانده انكله عمل ایدرلرتـه كم بومرد عرب كندی زنندن صدور
ایلین اعتراضی اشـارت الهیه دردیوب اكامطاوعت ایلـدی (مثنوی) مردزان كفته پشیمان شد چنـان * كزعوانی
سـاعت مردن عوان * مرد عرب اول سوزدن آنجلین پشیمـان اولدیكه عوان اولمق سـاعتنده عوانلغندن پشیمان
اولدیغی كبی (مثنوی) كفت خصم جان جان چون آمدم * برسرجان من لـكدهـا چون زدم * اعرابی ایتدی نیچون
جانمك جانینك خصمی كلدم بن جانمك باشی اوزره نیچون دپه لراوردم قصه دن حصه عقل نفسك كندی یه كمال متـابعت
وانقیـادن مشـاهده ایلدكده مقـدما اكا ایلدیكی مخـالفت وجفـایه پشیمـان اولوب اكا متـابعت ایلمسی مراد اولور
(م ی) چون قضا آید فروپوشد بصر * تانداند عقل ما پا ازسر) چونكم قضای الهی كله بصری كورمكدن اورتر تاكم بزم
عقلمز آیاغی باشدن بیلمزواد نادن اعلایی فرق قیلمز (مثنوی) چون قضـا بكذشت خودرامی خورد * پرده بدریده
كریبان میدرد * چونكم قضا كچدی وكوزی آچدی حقیقت حالی كوریجی اولدی كندویی یر یعنی بغـایت متألم اولور
پرده سی یرتلمش یقه یرتریعنی پردۀ عرض وناموسی یرتلمش اولدیغی حالده كریـبان ویقه سن چاك ایدر واول ایشلدیكی
فعله كریان اولوب فریاد ایدر * مثنوی * مردكفت ای زن پشیمان میشوم * كربدم كافر مسلمان میشوم * مرد زنه ایتدی
ای زن مقدما ایلدیكمه وخطـا ایله سویلدیكمه پشیمـان اولورم اكر كافراولدمسه وسكا انـكار قیلدمسه مسلمان اولورم
یعنی سكا انقیـاد قیلورم مردن مراد عقل وزندن مراد نفسـدر شول زمانده كه نفس اماره كندی مقتضـاسی اوزره
حركت ایلیوب عقله مخالفت ایلسه عقل دخی مقدم اولان بیـانلرده ذكر اولنان اوزره نفسه مخالفت ایلر اخر الامر عتاب
ایدوب تأدیب قیلوب كلام فرقت آمیزلرله آنی تربیه ایلیوب تدریجله مطمئنه وراضیه مرتبه سنه ایرشدرر چونكم نفس
اماره لكدن قورتلوب مطمئنه وراضیه مرتبـه سـنه ایره اصلا مقتضـای عقله مخـالفت ایتمیوب اكا كمالیله متـابعت
ومطاوعت ایلر چونكم عقل انك بوحسن خلقنی كوره وكندی یه اولان بو میل ومحبتنه نظر ایركوره مقدما اكا ایلدیكی
جفـالره اعتذاره باشلیوب بوكونه معذرت آمیز كلام ایلر ولسـان عقلیه ایله بوذكر اولنه جق معنالری نفسنه سویلر
(مثنوی) من كنهكار توام رحمی بكن * برمكن یكبار كیم ازبیخ وبن * بن سنك كنهكارك یكبار رحم ایله براوغوردن بنی بیخ
و بنـدن قوپرمه یعنی زیروزبر ایلمه چونكم نفس مطمئنه اوله وراضیه لك مرتبه سن بوله عقلك معشوقه سی اولور وعقل
اكا عاشق اولوب كمالیله انقیـاد قیلور ومقدما انك حقنده ایلدیكی انـكاره پشیمـان اولوب اندن رجوع قیلور (مثنوی)
كافر پیرار پشیمـان میشود * چونكه عذر آرد مسلمان میشود * كافر پیرا كركفردن پشیمـان اوله چونكم عـذر كتوره
مسلمان اولور یعنی عقل نفسه دیركه سنك حقنده بن سـاتر اولوب سكا انـكار قیلدم چونكم سـاتر حق اولان منكر پیر
اكر انـكارندن پشیمـان اولسه ورجوع قیلسه وعذر كتورسه مسلمان اولور بندخی سكا انـكاردن پشیمان اولدم وحكمكه
منقـاد اولدم دیركفرك معنـاسی انـكار واسلامك انقیـاد اولوب تأویلی بویله دیمك اولور وحضرت مثنوینك دأب
شریفی وقاعدۀ لطیفی اولدركه اكثر مواضعده مظهر اوصاف الهی اولان برشینك ذاتنی تعریف وتوصیف ایلركن
واول مظهره مناسب الفاظ ومعـانی سویلركن درحال اول مظهرك تعریفندن انده اوصافیله ظـاهر ومتجلی اولان
خدانك توصیفنه انتقال ایلیوب انك وصفنه باشلرلروا كا مناسب وموافق اولان سوزلر سویلرلر و بوقاعده یی اكثر محلده
اجرا ایلمرندن مقصود من حیث الحقیقه ظـاهر ایله مظهرك اتحادنی اشعـار ایلمكدن اوتری اولورتـه كم اوایله قریب وزیر
حكایه سنده (تو وجود مطلق فانی نما) بیتنده دخی بوقاعده بسط اولنمشدر بومحلده دخی بویله درتـه كم بیوررلر (مثنوی
حضرتت پر رحمتست وپر كرم * عاشق او هم وجود وهم عدم * الهی نفس وعقل مرآتلرنده متجلیه اولان سنك ذات
مقدسه اولان حضرتك پر رحمت و پر كرمكدر انك عاشقیدر هم وجود وهم عدم وهم عقل وهم نفس بلكه جمیع اعلا
واحسن اول حضرت مقدسه نك عاشقیـدر (مثنوی) كفر وایمـان عاشق آن كبریا * مس ونقره بندۀ آن كیمیـا * كفر
وایمـان اول كبریانك عاشقیدر مس ونقره اول كیمیـانك بنده سیدر یعنی كفردن وایمـاندن واهل كفر واهل ایمـاندن هیچ
بركسه بوقدر الا هر بری كندی استعدادلرینه مناسب ومرتبه لرینك مقتضـاسنه موافق اول حضرت كبریانك عاشقیدر
دنی وشریفدن وكـثیف ولطیفدن هیچ برشئ بوقدر الا اول اكسیر اعظم كبی اولان لطف ورحمت كاتینك بنده سیدر
دیمك اولور * دربیـان آنكه موسی وفرعون هردو مسخر مشیتند چنـانكه زهر وپادزهر وظلمات ونور ومناجات كردن

فرعون بخلوت تاناموسی نشکند (م ی) موسی وفرعون معنی راره‌ی) ظاهران ره داردواین بی رهی حضرت موسی
علیه السلام وفرعون علیه مایستحق معنانك قوالیدر معنادن مراد اعیان ثابته درکه صور عالم الهیه درهر کسك عین
ثابته سی کندیده حاکم واولدیکسه اکابنده ومحکومدر اکرچه حضرت موسی علیه السلام ره هدایت طوتر که اسم
هادینك مظهریدروانده سلطنت هدایت حاکمدر وفرعون دخی بیرهلك طوترکه اسم مضلك مظهریدر وسلطنت
ضلالت ازلیه انده حاکمدر قبیل من قبل فی الازل بلاعلة ورد من رد فی الازل بلاعلة در پس بوایکیسی معنانك
محکومی اولدیلر (مثنوی) روز موسی پیش حق نالان شده * نیم شب فرعون هم کریان شده * کوندز حضرت موسی
علیه السلام حق حضورنده ناله ایدیجی اولمش نصف اللیده فرعون هم اغلیجی اولمش بویله دیوکه (مثنوی) کین چه
غلست ای خدا بر کردنم * ورنه غل باشد که کوید من منم * ای خدای تعالی بنم کردنم اوزره بونه غلدروا کر غل اولمیه کیم
بن بنم دیر یعنی اکر بنم کردن جانمده ضلالت زنجیری اولمیدی وبنی کبروانانیت جانبنه جذب قیلمیدی کیم بن بنم دیو
سویلردی وکبروانانیت دعواسنی ایلردی دیمك اولور (مثنوی) زانکه موسی رامنور کرده * مر مرا زان هم مکدر کرده *
الهی وخلاقی اول علم وارادتدن که موسایی منور ایلمشسن تحقیقا بنی هم اول علم وارادتدن مظلم ومکدر ایلمشسن
* مثنوی * زانکه موسی راتو مهرو کرده * ماه جانم راسیه رو کرده * اول حکمت سببیدنکه سن موسایی ماهرو
ومقبول ایلمشسن بنم جانم ماهنی سیه رو ایلمشسن * مثنوی * بهتر از ماهی نبود استاره ام * چون خسوف آمد چه
باشد چاره ام * بنم ستاره م بر ماهدن زیاده ایو اولمدی چونکه بنم ستاره مه خسوف کلدی بکا چاره نه اولور یعنی بنم طالعم
ماه تاباندن روشنراك دکلدر چونکم ماه خسوف وافول ومحاق ومقابله واحتراقدن خالی دکلدر پس بنم کوکبم خدای
تعالینك تقدیرندن نیجه خلاص اولور ونوجهله بو خسوف معنویدن کندی قوتیله نجات بولوردیدی (م ی) نوبتم کر رب
وسلطان میزنند * مه کرفت وخلق پنکان میزنند * خلق بنم نوبتمی اکرچه رب وسلطان اوررلر وبکا رب وسلطانسن
دیو تعظیم قیلورلرشوکا بکزرکه ماه طوتلدی وخلق طاس اوررلر یعنی شول زمانده آی طوتلسه عادت ناس اولدرکه
تبسی وطاس چلارلر انك طوتلدیغنی فاش وظاهر ایلمکدن اوتری (مثنوی) میزنندان طاس وغوغا میکنند *
ماه را زان زخمه رسوا میکنند خلق اول طاسی چلارلر وغوغا ایلرلر ماهی اول زخمه دن فاش ورسوا ایلرلر (مثنوی
من که فرعونم زخلق ای وای من) زخم طاس آن ربی الاعلای من) بنکه فرعونم خلقدن بکا ای وای بعض نسخه ده
خلق برینه شهرت واقع اولمشدر بوتقدیر اوزره بنکه فرعونم شهرتدن بکا ای وای بکا اول ربی الاعلادیمکلك طاس
زخمیدرکه بنم بی نوراولدیغمی ورسوای ایدیجیدر (م ی) خواجه تاشانیم اما تیشه ات * میشکافد شاخ را در بیشه ات
* باز شاخی را موصل میکند * شاخ دیکر را معطل میکند * شاخ را بر تیشه دستی هست نی * هیچ شاخ از دست
تیشه جست نی * فرعون علیه مایستحق جناب حقه مناجاتنده دیدیکه الهی حضرت موسی علیه السلام ایله
خواجه تاشلرزکه سنك عبد مملوککزاماسن بر باغبان حقیقت سنکه تیشه ارادت ومشیتك مصنوعات ومخلوقاتك
بیشه لکنده برشاخ وجودی شق وپاره ایلرعلی مقتضی الحکمة البالغة کیرو بر آخرشاخی بی هنرو بی ثمر ایکن اکاعنایت
وهدایت شاخنی موصل ایدوب مؤید ومکمل ایلر (ذلك فضل الله یؤتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم) یختص
برحمته من یشاء والله واسع علیم) وشاخ دیکری معطل ایدوب کرفتار وادبار ومستحق نار ایلرکه (یفعل الله مایشاء
ویحکم مایریدر) ودخی (لایسئل عما یفعل وهم یسئلون) هیچ شاخك باغبانی دفع ایتمکه الی واریمدر بوقدر قال الله
تعالی (وان یمسسك الله بضر فلا کاشف له الا هو وان یردك بخیر فلا راد لفضله یصیب به من یشاء من عباده) هیچ شاخ
تیشه الندن صیچره دمی وقورتلدیمی یوق کذلك بوباغ عالمده هیچ برفرد باغبان حقیقتك تیشه قضا وقدرندن
خلاص ونجات بوقدر بوسره واقف اولنلر اللهم لامانع لما اعطیت ولامعطی لما منعت ولاراد لما قضیت ولامبدل
لما حکمت ولاینفع ذا الجد منك الجد دیرلر * مثنوی * حق آن قدرتکه آن تیشه تراست * از کرم کن این کژیها را تو راست
الهی اول قدرت حقیچونکه سنك اول تیشه لك ایچوندر ویاخود معنی اول قدرت حقیچونکه اول تیشه سنکیچون حاصلدر
کرمکدن بواکریلکلری سن راست ومستقیم ایله (م ی) باز با خود کفته فرعون ای عجب * من نه در یاربنا ام جمله شب
فرعون کیرو کندی نفسنه ایتدی ای عجب بن دوکلی کیجه یاربنا دیمکلی ام یعنی بن خود جمله کیجه لرده یاربی دیو تضرع
ایلمکده ام (مثنوی) در نهان خاکی وموزون میشوم * چون بموسی میرسم چون میشوم * نهانمده وخلوتمده خاکی
وموزون اولورم چونکه موسایه ایریشم نیجه اولورم ونیچون بو حالتدن متبدل ومتغیر اولوب طغیان وعصیان قیلوم
(م ی) رنك زر قلب ده تو میشود * پیش آتش چون سیه رو میشود * قلب التونك رنکی فرضا اون قات اولورسه آتشك
قتنده نیجه سیه رو اولور یعنی سیه روبلقی نه مرتبه ظهوره کلور بیلورمیسن آتش قتنده قلب التونك اون قات رنکی

اولسه سیهر ویلغی کالیله ظاهر اولور پس فرعون کندوینی قلب آلتونه تشبیه ایدوب بندنی تمهاده زراندود اولورم
وایمان واقرار قیلورم اما آتش کبی اولان حضرت موسی علیه السلام قتنه وارسم سیهر ویلغم ظهوره کلوردیردی
چون بونده اشباع واوله اوقمق معناسنه انسبدر اما حرف تشبیه طوتلسه اصلنده سیهر واولمق معناسنی ایهام ایلر
(مثنوی) نی که قلب وقالبم درحکم اوست * لحظهٔ مغزم کندیك لحظه پوست) بنم قلب وقالبم اول فاعل مطلقك اوکنده
وحکمنده در کلیدر یعنی انك حکمنده در بنی اول پادشاه بر لحظه پوست وبر لحظه مغز ایلر یعنی بردم عدو وبردم دوست
ایلر * مثنوی * سبز کردم چونکه کوید کشت باش * زرد کردم چونکه کوید زشت باش * چونکه کشت وزرع اول دیه
سبز وتازه اولورم چونکه زشت اول دیه زرد وپژمرده اولورم * مثنوی * لحظهٔ ماهم کندیکدم سیاه * خود چه باشد
غیر این کار اله * بنی بر لحظه ماه وبردم سیاه ایلر خود بوندن غیری نه اولور الله تعالینك کاری مقلب القلوب ومحول
الاحوال اولمقدر استدیکنه هدایت ایلر ودیلدیکنی فساد وضلالتده قور (مثنوی) پیش چوکانهای حکم کن فکان
میدویم اندر مکان ولا مکان * کن فکان حکمنك چوکانلری قتنده یعنی امر وقبول چوکانلرینك میدانده
مانند کوی مکان ولا مکانده یلرز (مثنوی) چونکه بیرنکی اسیر رنك شد * موسیٔ باموسیٔ درجنك شد * چون
به بیرنکی رسی کان داشتی * موسی وفرعون دارند آشتی * کرترا آید برین نکته سؤال * رنك کی خالی بود از قیل وقال
بیرنکلك عالمی مرتبهٔ احدیت وذات بحتدر که کان الله ولم یکن معه شیٔ مرتبه سیدر وکنز مخفیلك عالمیدر پس
برموجب حدیث قدسیکه کنت کنزا مخفیا فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق لاعرف استدیکه اول کنز مخفی بیلنه وظهوره
کله پس اسماء متضاده وصفات متقابله واعیان ثابته ایله اول بیرنکلك مرتبه سی منصبغ اولدی وهرکسك تعینی
ظهوره کلدی پس ان لاتعین مرتبه سی من وجه بو ظهورات وتعینات ایله مقید اولدیغی اعتباریله حضرت خداوندکار
چونکم بیرنکلك اسیر رنك اولدی دیو مقید اولمغی اسیر اولمغله تعبیر بیوردیلر ونفس الامرده نظر اولنسه حضرت موسی
علیه السلامده ظهور ایلین حقیقتدرکه مظهر ضد موساده دخی اکا مقابل بر آخر صفتله ظهوره کلوب موسی ایله
جنکده اولدیکه بو ایکی مظهرده ظهور ایلین حقیقت واحده در چونکم سلوك وتصفیه ایله بیرنکلك مرتبه سنه
ووحدت مقامنه یتشه سنکه سن آنی ازلده طوتدك ایدی ومرتبه ده موسی وفرعون صلح واتحاد طوترلر زیرا بو مخالفت
ومغایرت وضدیت ومباینت مرتبهٔ کثرات وعالم تعیناته کوره در اکر مرتبهٔ وحدته نظر اولنسه مغایرت
ومباینت اندہ نه کار طوترای اسیر رنك وخیال اکر سکا بو نکتهٔ توحیدده بر سؤال لازم کلورسه که حضرت موسی
علیه السلام اللهك نبیسی وفرعون شقیسیدر پس نیجه ممکندرکه الضدان لایجتمعان ایکن بونلر مجتمع اولوب صلح
طوترلر جواب بودرکه عالم رنك وکثرت قیل وقال ووهم وخیال ونزاع وجدالدن خالی دکلدر اتحاد اضداد مرتبهٔ احدیت
وعالم وحدته کوره در بوخسه بو عالم کثرته کوره دکلدر (م ی) این عجب کین رنك از بیرنك خاست * رنك با بیرنك
چون درجنك خاست * بو عجب که بو رنك والوان ومخلوقات واکوان بیرنکلك عالمندن واحدیت مرتبه سندن
حاصل اولدی وظهوره کلدی رنك بیرنکلکله نیجون جنکه قالقدی جنك وجدل خود ایکی ضدلك ما بیننده اولور پس
رنك وکثرت مرتبهٔ وحدتك بعض احکام وخواص اعتباریله ضدیدر مثلا اول باقی وبو فانی اولمغله واول قدیم وبو حادث
واول واجب وبو ممکن واول غنی وبو فقیر اولمغله وبونك امثالی اوصاف متضاده اعتباریله پس بو ایکی مرتبه نك احکام
ومقتضیاتی بری برینه مخالف ومغایر اولدیغیچون اصحاب واهالیسنك ما بیننده دخی جنك وجدل قالقدی
عالم توحید وبیرنکلك اربابی انبیاء علیهم السلام واولیای عظامدر مع توابعهم وعالم کثرت وباررنکلك اصحابی کفره
وفجره واشقیادر مع مردتهم پس مرتبهٔ وحدتك اهلی اثبات وحدت ومرتبهٔ کثرتك اهلی اثبات کثرت واثنینیت
ایدرلر وبیرنکلك اهلی ترك کدورات مخالفات ایدوب صفوت بولنه وباررنکلك اهلی کدورات ومعاصی ومخالفت
ایدوب صفوت بولندن باررنك جانبنه کیدرلر چونکم نفس مرتبتنده بعض وجوه اعتباریله ضدیت مقرر اولدیسه
اصحاب واهالیسی ما بیننده دخی مغایرت وضدیت ثابت اولدی نته کم معقولی محسوسه تمثیل ایدوب تفهیما للطالبین
بیوررلر (مثنوی) اصل روغن زاب افزون میشود * عاقبت با آب چون ضد میشود * چونکه روغن را ز آب اسرشته اند
آب باروغن چرا ضد کشته اند * مثلا اصل روغنکه یغ شجرهٔ زیتون وسمسمدر ومن الماء کل شیٔ حی فحواسنجه آبدن
نشو ونما بولور وافزون اولور عاقبة الامر آبه نیجون ضد اولور چونکه روغنی آبدن آمیخته وتخمیر ایلدیلر آب روغنله
نیجون ضد اولدیلر ظاهر اسؤال ومعنا جوابدر یعنی ای سائل اکر سن سؤال ایلرسك که نه وجهله بو بیرنکلك مرتبه سی
باررنکلك مرتبه سیله وبو ایکی مرتبه نك اهلی بری بریله مخالفت وجنکده اولدیلر باررنکلك مرتبه سیله سن آب روغندن
بو معنانی فهم ایله چونکه بینهماده اصلیت وفرعیت ثابته اولمش ایکن ونشو ونما وحیات وغدانی روغن آبدن

بواش ایکن تعین خاصه سی جهتندن آبه ضد اولدی وخاصهٔ تعینی جهتندن ضد اولدی کذلك روغن وجود انسانی ماء الحیوة برذاتیدن نشو ونما وحیات وغدا اولورکن وآب حیات حقیقی ایکن کالماء فی السمسم والدهن انده سرایت قیلورکن متکبر علی الله اولمقدن ومعصیت ومخالفت قیلمقدن وخاصهٔ بشریتلرین افنا ایدوب حقیقتله متصف اولان انبیا علیهم السلام واولیای عظامه دخی ضد دوندا اولمقدن وعداوت وبغض قیلمقدن خالی اولمزلر چونکم اصل مرتبه لرده که بی رنکلکه بارنکلك مرتبه لریدرکه عالم معنا ایله عالم صورتدن عبارتدر ضدیت ومغایرت مقرر اولیجق بونکیسنك اصحابی ما بیننده دخی ضدیت مقرردرنته کم بو ایکی مرتبه نك اصحابینك ضد وندا اولمسنه ومرتبه لری حکمیله جنك وجدل قیلمسنه بو بیتی تمثیل ایدوب بیورورلر (م ی) چون گل از خارست وخار از گل چرا * هر دو در جنکند واندر ماجرا * چون گل خاردندر وخار گلدندر نیچون هر ایکیسی جنکده وخلاف ونزاعده دریعنی انبیا علیهم السلام واولیای کرامك هر بری وحدت باغنك گلیدر اما اکثری خار وجودکفار وفجاردن حاصل اولمشدر وبعضلر دخی اگرچه انبیا علیهم السلام واولیای کرامدن طوغمشدر ولیکن اصللرنده وجدلرنده خار کفر ثابت اولمشدر اکثر خار وجود کفار وفجار دخی انبیا علیهم السلام واولیای کرامك گللرندن ظهوره گلمشدر نیچون هر ایکیسی جنکده وماجراده درلر وکشمکش وچون وچرا قیلورلر مع هذا اصلیت وفرعیت ما بینلرنده ثابته در انکیچون ظهور خدا الاشیاء تعرف باضدادها فحواسنجه اضداد اوصاف واسماء ایله پیدا وهویدا اولمشدر پس مظاهر اسماء متضاده ما بیننده دخی مخالفت ومنازعت ظهوره گلمشدر * مثنوی * یا نه جنکست این برای حکمتست * همچو جنك خرفروشان صنعتست * یا نه اینست ونه آن حیرانیست * گنج را جو گنج در ویرانیست * یا خود بو انبیا علیهم السلام واولیای کرام هدایت شعارله کفار وفجار ضلالت دثارك جنکی حقیقه دکلدر بلکه برای حکمت بالغه واظهار اسرار کامنه ایچوندر مثلا جنك ونزاع خرفروشان کبی که بر صنعتدر صورتا برای مصلحت وحقیقة اتحاد والفت وتشدید بنای مصلحت وصنعتدر اگر نظر حقیقت بینله بقرسك نه برای حکمت ومصلحت جنکدرونه اول صورتا اولان جنکدر بلکه حیرانلقدر گنج وحدتی طلب ایله که گنز وحدت اضداد واختلافك ویرانلغنده در بو کثرات واختلافاتك مع قیامهما ویران وخرابلغی بو کونه معلوم اولورکه مثلا خیال ظاهله نظر قیلسك اشخاص مختلفه والسنهٔ متنوعه وافعال وحرکات متضاده ومتباینه ایله قیل وقال وجنك وجدال ونزاع وقتال ایلمکده در بو صورتا اولان اختلافاتی ویران قیلسك وباطن پرده یه داخل اولسك کندیکی دخی بی وجود برامر اعتباری بولسك کنز مخفی بولوردك بعده سر وحکمت نه ایدیکن بیلوردك * مثنوی * آنچه تو گنجش توهم میکنی * زان توهم گنج را گم میکنی * اول نسنه بیکه سن آنی گنج توهم ایلرسن اول توهمدن گنجی گم ایلرسك یعنی ای کندوبی گنج وحدته واصل اولدم دیو توهم ایلین کسه اول بیلدیکك وواصل اولدیغك معنایی سن گنج وحدت توهم ایلرسن اول توهمدن اول گنج وحدتی گم وضایع ایلرسن زیرا مادامکه سنده گنج وحدتی بولدم واکا واصل اولدم دیمك توهمی موجود اوله البته گنج وحدتك مفقود اولمسی محقق اولور (مثنوی) چون عمارت دان تو وهم ورایها * گنج نبود در عمارت جایها * وهم ورأیلری سن ای واصل گنج وحدتم دین عمارت کبی بیل عمارتده گنجك یرلری اولمز بلکه گنجك محلی ویرانلقده در پس طالبك دخی بیلدم وبولدم دیمك توهمی ورایی برنده موجود ومعمور اوله انده گنج وحدت نیجه بولنور وبقیهٔ وجودی اولان کسه نوجهله گنج وحدته محل ومظهر اولور * مثنوی * در عمارت هستی وجنکی بود * نیست را از هستها ننکی بود) عمارتده وارلق وجنك ایلمك اولور نیستده وارلقلردن زیاده عار اولور یعنی نیست که ظاهرا موجوداته نسبتله گنج وحدتدر پس ظاهرا نیست اولان گنج وحدته واتك اهلی اولان اصحاب فنا یه وجودلردن وتعینلردن وبونلرك اهلندن زیاده عار اولور پس ای واصل گنج وحدتم دین دفینهٔ وحدت مطلقه یی محل جنك واختلاف اولان وجودکاه نیجه بولورسن واتك وجودنده عاری وارایکن مع بقیة الوجود آنی نه وجهله بولورسن دیمك اولور * مثنوی * نی که هست از نیستی فریاد کرد * بلکه نیست آن هست را واداد کرد * زیرا که وارلق یوقلقدن فریاد ایلدی نفی کردلفظنه مصروف اولور وتقدیر کلام زیرا که هستی از نیستی فریاد نکرد دیمك اولور بلکه یوقلق اول واری کندیدن کیرو ویرمك ایستدی یعنی دور وبعید ایلدی خلاصهٔ کلام نیستدن مراد عالم معنی واتك اهلی اولان اصحاب فنا وهستدن مراد عالم دنیا واتك اهلی اولان اصحاب وجود واهل عناد در پس اهل دنیانك زعملری بودرکه بز یوقلقدن واهل فنادن کریزان اولورز وانلردن نفرت قیلورز دیرلر بو زعم خطادر بلکه امر برعکسدر اهل وجود اهل فنادن ومرتبهٔ فنادن فرار ایلدی اهل فنانك انلری باطنا کندیلردن دور ایلمرندن حاصل اولور بوخسه اصحاب فنا انلره باطنا میل ومحبت ایده لردی اهل دنیا انلره هزار جانله طالب وراغب اوله لردی (م ی) تو مکو که من گریزانم ز نیست * بلکه او از تو گریزانست نیست

ای اهل وجود سن دیمه که بن یوقدن واهل فنادن کریزانم بلکه اول یوقلق عالمی وانک اهلی یکرمی مرتبه سندن
نفرت ایدر مجیدرا کرسن دیرسنکه اهل فنا بنی کندی یه دائم دعوت ایدوب وتکامیل ورغبت ایدرشدن اونوجهله
نفرت ایدرلر الجواب * مثنوی * ظاهرا میخواندت او سوی خود * وز درون میراندت با چوب رد * نعم ظاهرا اوسنی
کندی جانبنه اوقور و درونندن سنی چوب رد ایله سوررانک درونک نفرتی سنک وجودنده اولان نفرتی ظهوره کتورر
(مثنوی) نعلهای باز گونست ای سلیم * نفرت فرعون میدان از کلیم * ای ساده دل کسه بو بیت سابقده ذکر اولنان
اهل فنانک اهل دنیایی طالب واهل دنیانلردن هارب اولمسی بازکونه نعللر درفنه کم ایرآزدرمقدن اونری آته نعللری
ترس اورورلر اول نعل بازکونه اولان اتلرلری ایزنه واثرنه بقان اکر ظاهرنه اعتقاد ایلرسه مراده اصابت ایلمش
اولور چونکم بو نعل بازکونه یی ندر بیلدکه نفرت فرعونی موسای کلیم حضرتلرندن بیل ظاهرا موسی علیه السلام
آنی دعوت ایلردی وباطنا اندن نفرت ایلردی، پس حضرت موسی علیه السلامک باطننک نفرتی فرعونک وجودنه
تأثیر ایدوب ظاهرا حضرت موسی علیه السلامدن نفرت ایلردی وکذلک حضرت نبی علیه السلامک ابوجهلدن
قاچسی وابوجهلک اندن قاچسی وحضرت ابراهیم علیه السلامله نمرودی دخی بوکا کوره قیاس ایله وهر اولیایه
منکر اولوب انلردن نفرت ایلینلری دخی بوکا کوره قیاس ایله * سبب حرمان اشقیا از دو جهان که خسر الدنیا
والاخرة * اشقیانک ایکی جهانک عزت ودولتندن محروم اولملرینک سببینک بیانیدرکه خسر الدنیا والاخرة اولمشلردر
یعنی دنیا وآخرتده مخذول ومدحور قالمشلردر (مثنوی) چون حکیمک اعتقادی کرده است * کاسمان بیضه زمین
چون زرده است * چونکم حکیم جک تمام اعتقاد ایلمشدر بویله دیوکه آسمان بیضه زمین صاریسی کبیدر حکمانک
مذهبی بونک اوزرینه درکه جمیع افلاک کری الشکل بیضه کبیدر وخاک افلاکک میاننده یمرطه نک صاریسی
کبیدر * مثنوی * کفت سایل چون بماند این خاکدان * درمیان این محیط آسمان * سائلدن بریسی دیدی
بو خاکدان نیجه قالدی بو محیط اولان آسمانک اورتاسنده (مثنوی) همچو قندیلی معلق در هوا * نی باسفل میرود نی
بر علا * هواده معلق بر قندیل کبی نه اسفله ونه اعلایه کیدر بلکه میان آسمانده شویله معلق طورر بونک معلق
طورمسنک سببی ندر دیدی (م ی) آن حکیمش کفت کز جذب سما * از جهات شش بماند اندر هوا) اول حکیم اول سائله
دیدی آسمانک جهات ششدن جذب ایلمسندن زمین هواده معلق قالدی بو معنایی سائله تفهیم ایچون مقناطیسدن
دوزلمش قبه یه وزمینی کرهٔ حدیده تمثیل ایدوب دیر (م ی) چون ز مقناطیس قبه ریخته * درمیان ماند آهنی آویخته
مثلا آسمان مقناطیسدن دوکلمش ودوزلمش قبه کبی آصلمش بر آهن اورتاده قالدی یعنی زمین بر آهن طوب کبی
وآسمان مقناطیسدن دوزلمش بر قبه کبی هر جانبدن زمینی جذب ایلدیکندن زمین میان آسمانده معلق قالدی دیمک
اولور اما بو مذهب ضعیفدر (م ی) آن دکر کفت آسمان باصفا * کی کشد در خود زمین تیره را * اول بر غیری حکیم ایتدی
آسمان باصفا تیره وکثیف زمینی کندینه نجه چکر یعنی چکمز زیرا لطیف کثیفی جذب ایلمک شانندن دکلدر
* مثنوی * بلکه دفعش میکند از شش جهات * زان بماند اندرمیان عاصفات * بلکه آسمان زمینی شش جهاتدن
دفع ورد ایلر زیرا که لطیفدر اول سببدن زمین عاصفات ماییننده قالدی یعنی زمین آسمانک شش جهاتدن طرد
ایلمسندن ریاح میاننده معلق قالوب شش جهاتدن بر جانبه کیده مشدر * مثنوی * پس ز دفع خاطر اهل کمال *
جان فرعونان بماند اندر ضلال * چونکه بو مقدمه معلومک اولدیسه وآسمان لطیفک زمین کثیفی هر جانبدن
رد ایلمسی ظهوره کلدیسه پس اهل کمال اولان اولیانک خاطرینک دفع ایلمسندن فرعونلرک جانی ضلال ووباله قالدی
واهل کماله منکر اولوب انلرک صحبت ارادتندن اجتناب قیلدی (م ی) پس ز دفع این جهان وآن جهان * مانده اند این
بیرهان بی این وآن) پس بو جهانک واوجهانک دفعندن بویولسز وادبسزلر بونسز وآنسز قالمشدر وخسر الدنیا والاخرة
اولمشلردر بو آیت کریمه سورهٔ حجده در (قال الله تعالی خسر الدنیا والاخرة ذلک هو الخسران المبین) یعنی شول وقتکه
بو جهان موت واسطه سیله اول یولسزلری کندیدن آخرت جانبنه طرد ایلیه آخرته مناسب کارلری واستعدادلری
اولمدیغی اجلدن عالم آخرت دخی بونلره لذت ویرمیوب دفع ایلیه (وحیل بینهم وبین ما یشتهون) آیت کریمه سنک
فحواسنجه دنیا جانبندن اولان لذتلری ایله کندیلری ماییننه بر سور معنوی حائل اولدیغی اجلدن دنیا جانبندن لذت
الهمیلر وآخرته متعلق بر عمللری وکارلری اولمدیغنه بناء آخرتدن دخی حظ ونصیب بولمیه لر پس بو جهانک واوجهانک
دفعندن دنیا وآخرت لذتندن محروم اوله لر (مثنوی) سرکشی از بندکان ذو الجلال * دانکه دارند از وجود تو ملال *
ذو الجلال اولان اللهک بنده لرندن اکر باش چکرسن بیل که انلر سنک وجودندن ملال طوترلر اول بندکان الهی اولان
ولیلر * مثنوی * کهربا دارند چون پیدا کنند * کاه هستی ترا شیدا کنند * کهربا طوترلر چونکم ظاهر ایده لر سنک

کاه کبی اولان وجودکی شـید ایلرلر *مثنوی* کهربای خویش چون پنهان کنند* زود تسلیم تراطغیان کنند*
اول ولیلر کندیلرینک کهرباسنی چونکم پنهان ایده‌لر کهربادن مراد قلب شریفلرینک محبت ورضاسیدر چونکم
قلبلرنده محبت ورضا کهرباسنی پنهـان ایده‌لر سنک تسلیمکی علی الفور طغیان ایدرلر عبد القـادر کیلانی قدس الله سره
العزیز حضرتلرندن کندینک برمریدی نقـل ایلرکه بن شیخلها اکثر زمانده جمعه‌یه کیدردم کثرت ناس ایچنـده ناس
اکا التفـات ایلمزلردی خاطریمه کلدیکه عجبدرکه بویله صاحب سعادت بونلرک ما بیننـدن کچرکیـدرا کا تعظیم والتفات
ایلمزلر بوخاطره‌دنصکره جمعه‌یی ادا ایدوب جامع قپوسـندن شیخ طشره‌یه متوجه اولدقده اول قدر ناس اوشـدیکه
دست بوسلرینه اقدام وازدحام ایلـکده کوجله خلاص اولوب خانهٔ سعادتلرینه نیجه زحمتلرله کلوب دوشدی وبکا
ایتدی بونلرک قلوبی بزم دست ارادتمزده درصانمه که بونلر بزه التفـات ایلمزلر بلـکه بزم بونلردن باطنمزک تفرقی انلر بزی
کورمکه وبزدن نفرت ایلـکه سبب اولوردیمش *مثنوی* آنچنانکه مرتبهٔ حیوانیسـت * کواسیر ومغبهٔ انسانیست
انجلین که حیوانلق مرتبه‌سـیدرکه او حیوانلق مرتبـه‌سی انسانلغک اسیر ومغلوبیدر (مثنوی) مرتبـهٔ انسان
بدست اولیا(مغبه چون حیوان شناسش ای کیا) کذلک انسـان مرتبه‌سی اولیای عظامک النده اول انسان مرتبه‌سنی
حیوان مرتبـه‌سی کـبی زبون ومغلوب فهم ایله ای اولو یعنی مرتبهٔ حیوانیت مرتبهٔ انسانلغک نیجه زبون
ومغلوبی ایسه مرتبهٔ انسانیت دخی دست تصرف اولیایه نسبت اویله زبون ومغلوبدر وجود انسانیده اللهک ولیلری
باذن الله کـیف مایشاء تصرف ایدرلر (م ی) بندهٔ خود خواند احمد در رشاد *جمله عالم را بخوان قل یا عباد) سورهٔ
زمرده اولان آیت کریمه‌یه اشارتدر معنای بیت کندینک قولی وبنده‌سی دیدی پیغمبر علیه السلام ارشاد وقتنده جمله
عالمه اوقوسن (قل یا عباد) آیتنی وفهم ایله بونکته‌یی یعنی اکرچه قرآن کلام الله درلیکن حلقوم محمدیدن ظاهر اولدی
وعباد عباد اللهدرلیکن عباد محمد مثابه‌سنده‌در زیرا خلیفهٔ حقدر مثلا پادشاهک قوللری وزیرک قولی مرتبه‌سنده‌در
پس بونکته آیتدن دخی منفهم اولور (قل) یعنی دی یا محمد سن (یا عبادی) ای بنم قوللرم دی پس یاء متکلمدن رمز
وحدت نه ایدیکی منفهم اولور (الذین اسرفوا علی انفسهم) اویله قوللرمکه معاصی ومناهیده نفسلری اوزرینه افراطله
اسراف ایلدیلر (لا تقنطوا من رحمة الله) ای لا تیأسوا من مغفرة الله وفضـله (ان الله یغفر الذنوب جمیعـا) الله تعالی
مغفرت ایلر جمیع ذنوبی ولو بعد العود (انه هو الغفور الرحیم) تحقیقـا اول الله مبـالغه ایله رحمت ومغفرت ایدیجی همـان
اولدر وا کا منحصردر (م ی) عقل تو همچون شتربان توشتر) میکشاند هر طرف در حکم مر) سنک عقلک دوه‌جی کبیدر
سن شتر کبی سن آنجی حکمده عقل سنی هر طرفه چکر یعنی طوعا وکرها عقل سنی کنـدیسـنه تابع ایدر *مثنوی*
عقل عقلند اولیـا وعقلها* بر مثال اشتران تا انتها* اندر ایشـان بنکر آخر زاعتبار* یک قلاووزست جان صد هزار*
مرتبهٔ انسـانی عقوله تابع واسیردر وعقول انسـانده کیف مایشأ مدبر ومتصرفدر واولیای خـدا عقلک عقلی دررلر
وسـائر عقول انسانی دوه‌لر کـبی تا انتهـایه یعنی عقل کله وجناب خـدایه دک انلره مقیـد ومحکوم در بو اولیـایه
آخرش من حیث الاعتبـار نظر ایله یعنی صورتی ترک ایدوب معنی جانبنه کذر ایله کورکه نیجه یوزبیک جانه قولاوز
وپیشوا بردر واول قلاوز هادئ سـبل ومظهر عقـل کله پیغمبر زمان وساربان کاربان عرفان وایقان اولان قطب
دوران وغوث اهل جاندرکه جمیع جانلر انک تحت تصرفنده وقید وبند حکمنده دررلر ولیکن هر ولی ما قبلنه نسبتله مقید
وتابع وما بعـدنه نسبتله قاید ومتبوعدر بو مرتبه‌نک صاحبی بویله دینلردر* بیت* وروحی للارواح روح فکلما* تری
حسـناً فی الکون من فیض طینتی*مثنوی* چه قلاووز وچه اشتربان بیاب *دیدهٔ کان دیده بیند آفتـاب* نک
جهان درشب بمانده میخ دوز) منتظر موقوف خورشیدست وروز) اینت خورشید نهان در ذره) شیر نر در پوستین بره
یعنی مقدما مظهر عقل کل اولان وارث رسله وپیشوای اهل سبله قلاووز تعبیر ایلدیکی قاید وهادئ اهل جهان اولدیغی
اعتبار یله اکر دیدهٔ حق بینـله بقرسن نه قلاووزونه اشتربانا کله‌وبول وبر خوشیجه مدرک اول دیده بر دیده درکه اول
آفتـاب حقیقی کورر وجناب حقه اول بمنزله انسان العین اولور انکیچون اکا انسـان کامل دینور واشته جهـان شبده
قالمش ومیخلنیجی اولمشدر اکثر نسخه‌ده نک محلنه یا ایله یک واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی بو جهـان مثلا برجهاندرکه
شب جهـالت وغفلتده وظلمت کفر ومعصیتده قالمش ومیخلنمشدر منتظردر خورشیده وروزه موقوفدر یعنی بوجهان
واهل جهان عیـان اولمغـه وهر برینک مراتب واعمـال واحوالی وحسن وقبح خصالی تمیـیز وبیانه کلـکه موقوف
خورشید هدایت ومنتظر روز ولایتدر تا کم اول نور ولایت وشمس هدایت بو جهانه پرتو صالمینجه نیک وبد بیلنمز وناقص
واکمل واعلا واسفل فرق اولنمز اشـته سکا ذرهٔ وجود بشریتده نهـان اولمش خورشید انوارکه اول مظهر عقل اکبردر
کویا قوزی پوستنده برشـیر نردر وغیر رجاله نسبتله برکرجک اردر*مثنوی* اینت دریای نهان در زیر کاه* پا برین که

هین منه باشتباه * اشتباهی وکمانی دردرون * رحمت حقست بهر رهنمون * اشته سکا بشریت وصورت کاهنك التنده
نهان اولمش بر دریای بی پایان اکاه اول اول صورت کاهنك اوزرینه پای حقارت وقدم ملامت واهانتی اشتباه وکمان
واسطه سیله قومه که غرق وهلاك اولورسن اکر دیرسك که اول وجود ذره ده نهان اولان خورشید جان وصورت پرده
اختفا ایدن شیر ژیان وزیرکاه بشریتده پنهان اولان نه کونه انساندرکه حق اکا اشتباه وکمانله نظرا تهمه وزو تحقیر واهانت
جانبنه کتمیه وز جواب اولدرکه مادامکه مرشد ومتعبد طلبنده اولدقچه هر کوردیکك انسانی مقبول رحمان بیل که
مصراع) درهیچ سری نیست که سری زخدا نیست درلا سیما فقرا وصلحا وعرفا شکلنده اولنلره سوء ظندن حذر قیل که
ان بعض الظن اثم) درودخی (ان الظن لا یغنی من الحق شیئا) درحسن ظندن هیچ برکسه ضرر ا تمشدر اما سوء
ظندن ضرر چکن چوقدر (بیت) هر بیشه کمان مبرکه خالیست) شاید که پلنك خفته باشد) پس بو محلده اشتباه وسوء ظن
خطا ومعصیت وموجب قهر ونقمتدر اما شول بر اشتباه وکمان که درون طالبده مرشد ورهنمون ایچون مضمر ومدفوندر
اول رحمت حقدر وطالبه بو کونه شبهه الیق واحقدر زیرا طالبه جائز دکلدر که هر برهواپرستی خداپرست وهر رذیل
وپستی مست شراب الست بیله وهر یاوه تازه یالك بازاعتقاد قیله واکا تابع اوله بلکه هر شیخ اقتدایه صالح دکلدر
الا محو دن صکره صحوه کلان ووحدت وکثرت مرتبه لرینی جمع قیلان واخلاق محمدیه ایله متخلق اولان (م ی) هر پیمبر فرد
آمد درجهان) فرد بود وصد جهانش درنهان) هر پیغمبر جهانه فرد کلدی ظاهرده فرد ایدی ومعناده انك نهان درونده
یوز جهان وار ایدی * لیس علی الله بمستنکر) ان یجمع العالم فی واحد) اکر سؤال اولنورسه که هر پیغمبر جهانه علی
الاطلاق فرد کلمدی بلکه بعضی ایکیسی برعصرده کلدی مثلا حضرت موسی علیه السلام ایله هارون علیه السلام
وبعضی دخی درت وبش پیغمبر برزمانده کلدی مثلا حضرت عیسی علیه السلام وحضرت عیسی علیه
السلامك انطاقیه قومنه ارسال ایلدیکی نبیلر کبی جواب اولدر که بونلر نه من حیث الحقیقه فرددر ظاهرده دخی
حضرت هارون موسی علیه السلام حضرتلرینك خلیفه سی ایدی وتابعی مرتبه سنده در وکذلك حضرت عیسی
علیه السلامك ارسال ایلدیکی نبیلر حضرت عیسی علیه السلامه تابعلردر پس هر پیغمبرك جهانه فرد کلمسی
وجهانده فرد اولمسی بونلر مانع اولمز اما بعض نسخه ده هم پیمبر واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره بو سؤال وارد اولمز
ومعنی بویله دیمك اولور که هم پیغمبر علیه السلام جهانه فرد کلدی بحسب الظاهر فرد ایدی اما بحسب المعنی انك
یوز جهان نهان اولمشدی یعنی اول معنا عالم کبرادر (مثنوی) عالم کبری بقدرت سحر کرد * کرد خودرا درکهین
نقشی نورد * عالم کبری قدرت کامله ایله سحر ایلدی عالم کبریدن مراد باطن انسان کاملدر یعنی باطنا عالم کبری اولان
انسان کامل قدرت کامله سیله سحر ایلدی کندیسنی صغیر وحقیر بر نقشده طی ایلدیکه اول نقش صورت بشریه در
وفی الحقیقه انسان صورتا جرم صغیر ومعنا عالم اکبر اندده منطوی وملفوفدر کما اشار علی رضی الله عنه الی هذا المعنی
خطابا للانسان * وتزعم انك جرم صغیر وفیك انطوی العالم الاکبر (مثنوی) ابلهانش فرد دیدند وضعیف *
کی ضعیفست آنکه باشه شد حریف) ابلهلر اول پیغمبر علیه السلامی فرد کوردیلر وضعیف کوردیلر چون ضعیفدر که
اول کسه شاه حقیقت اکا حریف ومصاحب اوله یعنی ضعیف اولمز بلکه هر قویدن اقوی اولور (مثنوی) ابلهان
کفتند مردی بیش نیست * وای ان کو عاقبت اندیش نیست * ابلهلر پیغمبر علیه السلام حقنده دیدیلر بر مرددر
زیاده دکلدر وای اول کسه یه که عاقبت فکر ایدیجی دکلدر (حقیر وبی خصم دیدن دیده های حس صالح وناقه صالح را
علیه السلام چون خواهد که حق تعالی لشکری را هلاك کند در نظر ایشان حقیر نماید خصما نرا اواندك اکرچه غالب باشد
ان خصم بو سرح شریف حس کوزلری حقیر وبی خصم کورمکلك بیانده در حضرت صالح وناقه صالحی چونکم خدای
تعالی استیه که برلشکری هلاك ایلیه انلرك نظرنده خصملری حقیر وقلیل کوستره اکرچه اول خصملر فی الحقیقه غالب
وقوی اولور لرسه ده کما قال الله تعالی (ویقللکم فی اعینهم لیقضی الله امرا کان مفعولا) بو آیت سوره انفالده در اولی بودر
واذ یریکموهم) ذکر ایلك اول وقتیکه ای مؤمنلر که الله تعالی کوستردی سزه کافرلری (اذ التقیتم) اول وقتده که کافرلره
ملاقی اولدیکز (فی اعینکم قلیلا) سزلك کوزلریکزده قلیل کوستردی (ویقللکم فی اعینهم) دخی سزی تقلیل ایلدی انلرك
کوزلرنده (لیقضی الله امرا کان مفعولا) الله قضا ایلکدن اوتری شول امریکه علمنده مفعول ومقدر اولمشدی (م ی)
ناقه صالح بصورت بدشتر * بی برید ندش زجهل آن قوم مر * صالح پیغمبر علیه السلامك ناقه سی صورتده شتر ایدی
اول تلخ وخام قوم جهل سببیله انك سکرنی کسدیلر (کما قال الله تعالی فی سورة الشمس کذبت ثمود بطغویها اذ انبعث
اشقاها فقال لهم رسول الله ناقة الله وسقیاها فکذبوه فعقروها (مثنوی) از برای آب چون خصمش شدند *
نان کور واب کور ایشان بدند * آبدن اوتری چونکه اول ناقه یه خصم اولدیلر انلرنا نکور وآب کور اولدیلر یعنی کفران

نعمت الهی اولوب هلاکه مستحق اولدیلر نان وآب غدا معناسنه استعمال اولنوب کورکاف فارسیله اوقنورسه نان
وآب کوره مضاف اولورسه معنی بویله دیمک اولور که بونلر قبرلک آب ونانی اولدیلر یعنی غداسی اولوب محو وفانی اولدیلر
دیمک اولور (مثنوی) ناقة الله آب خورد از جو وميغ * آب حق را داشتند از حق دریغ) ناقة الله ایرمقدن وبلوتدن نازل
اولان آبدن صو ایچردی ناقه نک اللهه اضافتی تشریف ایچوندر مراد ناقهٔ صالحدر حقک آبنی حق تعالیدن دریغ
طوتدیلر ناقة اللهدن صویی دریغ طوتمق حقیقتده اللهدن دریغ طوتمق منزله سنده اولدیغنی اشعار ایچون آب حق را
داشتند از حق دریغ بیوردیلر که حق تعالی اول مکانده اولان صویی بالکلیه برکون خاصة ناقه ایچون تعیین ایدوب
وبرکون دخی انلر ایچون تعیین ایلدی انلر امر حقه انقیاد ایده میوب اول ناقه نک صوینی الدقلرندن ما عدا آنی سکرلدیلر
پس قصه دن حصه یه شروع ایدوب بیوررلر (م ی) ناقهٔ صالح چو جسم صالحان * شدکمینی درهلاک طالحان *
هر عصرده صالح اولان کسه لرک جسمی ناقهٔ صالح کبیدر وباخود ناقهٔ صالحلرک جسمی ناقه کبیدر صالحلرک هلاکی
خصوصنده بر پوصو اولدی یعنی صلحا واولیایه منکر اولان فاسقلرک هلاکنه اولیا وصلحانک جسملری سبب اولدیغی
کبی ناقهٔ صالح دخی قوم ثمودک هلاکنه سبب اولدی (م ی) تا بران امت زحکم مرگ ودرد (ناقة الله وسقیاها چه کرد سورهٔ
والشمسده بیوررلر که (فقال لهم رسول الله) پس قوم ثموده حضرت صالح علیه السلام دیدیکه (ناقة الله وسقیاها) ای
ذروا ناقة الله مع شربها یعنی حذر ایلیک ای قوم واللهک ناقه سنی شربیله بله ترک ایلیک فکذبوه اول قوم صالح علیه السلامی
تکذیب ایلدیلر (فعقروها) اول ناقه یی عقر ایلدیلر یعنی سکرلدیلر (فدمدم علیهم ربهم) فاطبق علیهم العذاب یعنی بونلرک
ربلری بونلرک اوزرینه عذابی قیلدی (بذنبهم) گناهلری سببیله (فسویها) ای فسوی الدمدمة علیهم فلم یفلت منها صغیرا
ولا کبیرا ولا یخاف الله تعالی خوف ایتمز (عقباها) عاقبته دمدمه دن معنی بیت حتی اول امت مقهور ه اوزره مرگ ودردک
حکمنده (ناقة الله وسقیاها) نه ایلدی یعنی اللهک ناقه سی واول ناقه نک سقیا وشربی کورکه اول قومه نه کار قیلدی
(م ی) شحنهٔ قهر خدا از یشان بجست * خونبهای اشتری شهری درست) حق تعالینک قهری شحنه سی اول امتدن
بر دوه نک قان بهاسنی تمام بر شهر استه دی اول ناقه یی سکرلدکدنصکره بالکلیه اول شهری اول ناقه نک خونبهاسنه بدل
حق تعالی قهر ایلدی پس ینه قصه دن حصه یه شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * روح همچون صالح وتن ناقه است *
روح اندر وصل تن در فاقه است * واللهک ولیلرینک روحی صالح کبیدر وتنلری ناقه کبیدر روح اولیای عظام وصل
اللهیده وتنلری احتیاج وفاقه ده در * مثنوی * روح صالح قابل افات نیست * زخم بر ناقه بود بر ذات نیست * صالح
اولان روح قابل افات دکلدر زخم ناقه اوزره در ذات اوزره دکلدر روحک صالحه اضافتی موصوفک صفته اضافتی
قبیلندن اولور ومراد هر ولینک صالح اولان روحی ناس جانبندن زخم آفت ایرشمکه قابل دکلدرنته کم قوم ثمودک
حضرت صالح علیه السلامه ضررلری ایرشمدی زخم آفت ناقهٔ جسمه ایریشور انک ذاتنه ایرشمز دیمک اولور
* مثنوی * روح صالح قابل آزار نیست * نور یزدان سغبهٔ کفار نیست * صالح اولان روح قابل آزار دکلدر نور یزدان
کافرلرک زبون ومغلوبی دکلدر نته کم صالح پیغمبر علیه السلام کفارک زبونی اولمدی * مثنوی * حق ازان پیوست
با جسم نهان * تاش آزارند وبینند امتحان حق تعالی حضرتلری بو جسمه اول جهتدن نهانی متصل اولدیکه تا اول جسمی
هل صورت انجیده لر وامتحان الهی یی کوره لر حق تعالینک نهانی جسمه اتصالندن مراد اکا کمال قربندن واندن
اوصافیله ظهورندن عبارتدر بوخسه کیفیتله اولان اتصال کبی دکلدر بلکه * بیت * اتصالی بی تکیف بی
قیاس * هست رب الناس را با جان ناس * مضمونی اوزره چونکه محجوبلر حضرت حقک بر جسمه بوقرب
واتصالنی بیلیوب آنی برقوری جسم زعم ایلیوب انک آزارنه قصد ایلسلر حضرت حقدن بلا وامتحان کوررلر * م ی *
بی خبر کازار این آزار اوست * آب این خم متصل با آب جوست) محجوب وغافل بی خبر که بو جسم ولینک آزاری اول حقک
آزاریدر زیرا بو خمک آبی اول جویه متصلدر یعنی ولینک بو وجودی خمنده اولان آب روح اول حقیقت ایرماغنه واصلدر
بونک وجودنده اولان اوصاف واحوال حضرت حقدن اکا حاصلدر ولهذا بوکا اهانت معنا حضرت حقه اهانت
وبوکا خدمت ورعایت ینه حضرت حقه خدمت ورعایت اولدیغیچون حدیث قدسیده بیوررمن اهان لی ولیا فقد
بارزنی بالمحاربة (م ی) زان تعلق کرد با جسمی اله * تا که کردد جمله عالم را پناه) انکیچون تعلق بی کیفله اولیا وانبیانک
جسملرندن بر جسمه الله تبارک وتعالی تعلق ایلدیکه تا کم اول جسم جمیع عالمه پناه وملجأ اوله نته کم انبیای عظام علیهم
السلام اهل عالمه عذاب خدادن ملجأ اولدیلر (کما قال الله تعالی فی حق نبیه وما کان الله لیعذبهم وانت فیهم کذلک وارثان
انبیا علیهم السلام اولان دخی بعد الانبیا اهل عالمه پناهدر وبهم یمطرون وبهم یرزقون حدیثی بونلرک حقنده در ومعنایه
کواهدر (م ی) کس نیابد بر دل ایشان ظفر * بر صدف اید ضرر نی بر کهر) انلرک کوکلی اوزره کمسه ظفر بولمز یعنی ضرر

ایرشدرمکه قادراولمزسنر رصدفه کلورکهره کلمز(م ی) ناقهٔ جسم ولی رابنده باش) تاشوی باروح صالح خواجه تاش
ولینك جسمی ناقه سنه بنده اول اکاجان ودل ایله خدمت قیل تاصالح پیغمبر علیه السلامك روحیله خواجه تاش
اولهسن ویاخود صالح اولان روحله برخواجه نك قولی اولهسن پس حصه بیانندن قصه بیاننه رجوع ایدوب بیوررلر
مثنوی * کفت صالح چونکه کردید این حسد * بعد سه روز از خدا نقمت رسد * صالح پیغمبر علیه السلام اول قومه
ایتدی ای قوم چونکه بو حسدی ایلدیکز اوج کوندنصکره خدادن سزه نقمت وعقوبت ایریشور * مثنوی * بعد سه
روز دکر از جان ستان * آفتی آید که دارد سه نشان (دیکر اوج کوندنصکره جان الیجیدن برآفت کلورکه اوج نشان طوتر
مثنوی) رنك روی جملتان کردد دکر * رنك رنك مختلف اندر نظر * جمله کزك یوزینك رنکی متغیر اولور نظرده رنك رنك
مختلف اولور یعنی بری بریکزك نظر یکزده وجوهکزك رنکلری الوان مختلفه اوزره اولور * مثنوی * روز اول رویتان
چون زعفران * دردوم روسرخ همچون ارغوان * اول کونده سزك یوزکز زعفران کبی اولور ایکنجی کونده سزك
یوزیکز ارغوان کبی قزل اولور (مثنوی) درسوم کردد همه روها سیاه * بعد ازان اندر رسد قهر اله) اوچنجی کونده جمیع
یوزلر سیاه اولور اول کوندنصکره حق تعالینك قهری ایریشور (مثنوی) کرنشان خواهید از من زین وعید * کرهٔ ناقه
بسوی که دوید * اکر بو وعیدغضبندن بندن نشان استرسکز ناقه نك یاوریسنه طاغ جانبنه بلیکز (مثنوی) کرتوانیدش
کرفتن چاره هست (ورنه خود مرغ امید ازدام جست * اکر آنی طوتمغه قادر ایسکز خلاصه چاره وار دروا کر کره یه
ایرشمکه ممکن اولمیه امید مرغی طوزاقدن صچرادی یعنی عذابدن خلاصه امید طوتمغك که خلاصه مجال یوقدر پس
اول قوم کره نك اردنجه یلدیلر * مثنوی * کس نتانست اندران کره رسید * رفت در کهسارها شد ناپدید * اول کره یه
ایرمکه کمسه قادر اولمدی طاغلر ایچنه کتدی ناپدید اولدی * مثنوی * همچو روح پاك کو از ننك تن * میکریزد جانب
رب المنن * مثلا شول پاك روح کبی که اول روح تنك عارندن منتلر ونعمتلر صاحبینك جانبنه قچر * مثنوی *
کفت دیدیت آن قضا مبرم شدست * صورت امید را کردن زدست * صالح علیه السلام انلره ایتدی کوردیکزمی
اول قضاء الهی مبرم ومقرر اولمشدر امید صورتنك بوینی اورمشدر * مثنوی * کرهٔ ناقه چه باشد خاطرش * که بجا
آرید زاحسان وبرش * ناقه نك کره سی ندر اول صالحك خاطریدرکه احسان وایلك ایلمکدن آنی یرینه کتورکز
خاطرش ده وبرش ده اولان ضمیرلر اکرچه صالح پیغمبر علیه السلامه عائددرلیکن هرعصرده اولان صالحك
خاطرنی اول عصرك قومی اله کتورمکه بونده تنبیه واشارت واردر * مثنوی * کربجا آید دلش رستید ازان * ورنه
نومیدیت وساعدرا کزان * اکر انك کوکلی یرینه کله اول عذاب وعقابدن قورتلدیکز والا خلاصدن نومید ومحرومسز
وساعدلریکزی اصر یجیسز (مثنوی) چون شنیدند این وعید منکدر * چشم بنهادند وآنرا منتظر * چونکه
بومنکدر وبولانق وعیدی اول قوم اشتدی اول عذابك ظهورینه کوز قودیلر واکامنتظر اولدیلر (م ی) روز اول روی خود
دیدند زرد * میزدند از ناامیدی آه سرد) اول کون کندیلرك یوزنی صاری کوردیلر امیدسزلکدن صوق آه اوردیلر (م ی
سرخ شد روی همه روز دوم * نوبت امید وتوبه کشت کم * ایکنجی کون جمیعسنك یوزی قزل اولدی امید وتوبه
نوبتی کم ومحو اولدی (مثنوی) شد سیه روز سوم روی همه * حکم صالح راست شد بی ملحمه * اوچنجی کون جمیعسنك
یوزی سیاه اولدی صالح پیغمبر علیه السلامك حکمی جنك وجدلسز راست اولدی (مثنوی) چون همه برناامیدی
سرزدند) همچو مرغان در دو زانو آمدند چونکه جمیعسی امیدسزلکه باش قودیلر مرغان کبی ایکی دیز اوزره کلدیلر
نته کم طیور کاور یراوزره چوکرلر وآیقلرین التلرینه الوب اوتوررلر بونلر دخی ایقلرین آلتلرینه آلوب خانه لری ایچره دیز
چوکدیلر * مثنوی * در نبی آورد جبریل امین * شرح این زانو زدن را جاثمین * نته کم جبریل امین علیه السلام قرآن
عظیمده کتوردی بوزانواورمغك شرحنی جاثمین دیمکله نته کم سورهٔ اعرافده حق تعالی بونلرك جاثم اولملرندن خبرویروب
بیوررر (فاخذتهم الرجفة) پس بو قومی زلزله واضطراب اخذ ایلدی (فاصبحوا فی دارهم جاثمین) پس بونلر اولرنده صباحه
جاثمین داخل اولدیلر جاثم دیزچوکیجی یه دیرلر پس بونلرك حالندن وقت بلاده مؤدب اولوب دیزچوکوب جانب حقه
متضرع اولان کمسه لره خطاب ایلمك طریقیله حصه وارشاد بیوررلر (مثنوی) زانو آندم زنکه تعلیمت کنند * وزچنین
زانو زدن بیمت کنند * ای وقت نزول وبلاده دیزچوکوب متضرع اولان کمسه دیزی اولدمده یره اورکه سکا ناصحلر تعلیم
ایلرلر وبونك کبی دیزچوکمکدن وبی وقت تضرع ایتمکدن سنی قورقودرلر (م ی) منتظر کشتند زخم قهر را * قهر آمد
نیست کرد آن شهر را) قوم ثمود قهر الهی زخمنه منتظر اولدیلر قهر الهی کلدی اول شهری وخلقنی یوغ ایلدی (مثنوی
صالح از خلوت بسوی شهر رفت * شهر دید اندر میان دود وتفت * صالح علیه السلام خلوتدن شهر جانبنه کتدی شهری
دود وتفت ایچنده کوردی (م ی) ناله از اجزای ایشان میشنید * نوحه پیدا نوحه کویان ناپدید * انلرك زیروزبر اولمش

اجزاسندن ناله وفغان اشتدی نوحه ظاهر نوحه کویلر نابدید وناپیدا یعنی آثار نوحه ظاهر وذوات نوحه کران مستور
وناپیدا اولمشدی (م ی) زاستخوانها شان شنیدا ونالها * اشك ریزان جان شان چون ژالها * انلرك استخوانلرندن
صالح علیه السلام نالهلر اشتدی کوزیاشی دوکوجی ایدی انلرك جانی ژالهلر کبی یعنی بونلری بوحالت اوزره مشاهده
ایلدی (م ی) صالح آن بشنید وکریه سازکرد * نوحه برنوحه کران آغاز کرد صالح علیه السلام بونی اشتدی واغلمغه
باشلادی نوحه ایدیجیلر اوزره نوحه ایتمکه شروع ایلدی (مثنوی) کفت ای قومی بباطل زیسته * وزشما من پیش حق
بکریسته * حضرت صالح علیه السلام اول قومه بوکونه خطاب ایدوب دیدی ای باطل ایله دیرلمش برقوم وسزدن
اوتری بن حق حضورنده اغلمشم وسزدن حضرت حقه چوق شکایت ایلمشم حضرت صالح علیه السلامك اول
قومك هلاك اولمسندن صکره انلره بوکونه خطاب ایلمسی حضرت نبی علیه السلامك بدرغزاسنده مقتول اولان
کفره نك اجسادنه خطاب ایلیوب بویله دیمسی کبیدر کما قال علیه السلام (انا وجدنا ما وعدنا ربنا حقا فهل
وجدتم ما وعد ربکم حقا) روایت اولنورکه چونکه بدرغزاسنده کفار مقتول اولدیلر وانلرك اجسادلرین کتوروب
برچقوره طولدردیلر حضرت نبی صلی الله علیه وسلم انلرك اوزرینه کلوب انلره بوکونه خطاب ایلدیلرکه تحقیقا
بز بزمك وعده ایلدیکنی بولدق حق وثابت بولدق پس سزدخی ربکزك وعده ایلدیکنی تحقیق حق وثابت بولدیکزمی
حضرت عمر رضی الله عنه ایتدی یارسول الله ارواحی اولمین اجساد مرده یه نیچون سوزسویلرسز حضرت رسول علیه
السلام اکا جواب ویروب بیوردی والذی نفس محمد بیده ما انتم باسمع لما اقول منهم لکن لا یجیبون بو حدیث شریف
دلالت ایلرکه اشقیانك جانی بعد الخروج عن الابدان عذابده باقی اولورلر (مثنوی) حق بکفته صبرکن برجورشان *
پندشان ده بس نماند از دورشان * حضرت صالح علیه السلام اول حینده کندیسنه ایتدی حق تعالی بکا انلرك
جوری اوزره صبرایله دیمشدر انلره پند ویر انلرك دور زماننه دن چوق قالمدی (مثنوی) من بکفته پند شد پند از جفا *
شیر پند از مهر جوشد وز صفا * حضرت صالح علیه السلام ایدر بن حق تعالی یه دیمشدم بنم نصیحتم انلرك
جفاسندن بند اولدی یعنی منعقد اولدی زیرا نصیحت سودی مهر وصفادن قینار ودرونك محبتندن ظهوره کلور پس
متکلمدن تکرار مخاطبه التفات ایدوب اول مقهور اولان قومه بوکونه خطاب ایلدی * مثنوی * بسکه کردید ازجفا
برجای من * شیر پند افسرد در رکهای من * زیاده جفاده که بنم حقمده ایلدیکز نصیحت سودی بنم طمرلرمده منجمد
اولدی وسزه نصیحت قیلمقدن قلبم نفرت قیلدی * مثنوی * حق مرا کفته ترا لطفی دهم) برسر آن زخمها مرهم نهم
حق سبحانه وتعالی خاطرمی جبروتسلیه ایتمك ایچون بکا دیمشدرسکا زیاده لطف ویررم اول زخملرك باشی اوزره مرهم
قورم (م ی) صاف کرده حق دلم را چون سما * روفته از خاطرم جور شما) حق تعالی حضرتلری بنم قلبمی سما کبی صاف
ایلمشدر بنم خاطرمدن سزلك جورکزی خاشاکنی سپورمشدر (م ی) در نصیحت من شده بارد کر) کفته امثال وسخنها چون
شکر * تکرار مرحمت وشفقت جهتندن بن سزه نصیحتده اولمشم شکرکبی سوزلر ومثللر دیمشم (م ی) شیر تازه از شکر
انکیخته * شیر وشهدی با سخن آمیخته * شکردن تازه سود پیدا ایلمش ایدم سوز ایله برشهد وشیری قرشدرمشدم یعنی
لطیف وشیرین سوزلر دیمشدم (م ی) در شما چون زهر کشته آن سخن) زانکه زهرستان بدید از بیخ وبن سزلك وجود کزده
اول لطیف وشیرین اولان سخن زهر کبی اولمشدی زیرا که اصلندن وکوکندن زهرستان ایدیکز * مثنوی * چون شوم
غمکین که غم شدسرنکون * غم شما بودید ای قوم حرون * نیچون غمکین اولم که غم باشی آشغی اولدی ای تند وحرون
قوم بکا غم سزاولدیکز (م ی) هیچ کس برمرك غم نوحه کند) ریش سر چون شد کسی مو بر کند) هیچ کمسه غمك مرك
وزوالی اوزره ناله ونوحه ایلرمی چونکه باشك یاراسی کتدی برکمسه اندن اوتری قیل قوپررمی وانك زوالی ایچون صاچن
صقالن یولوب فریاد قیلورمی (مثنوی) رو بخود کرد وبکفت ای نوحه کر * نوحه اترا میرزد آن نفر * صالح علیه
السلام کندیسنه توجه ایلدی وایتدی ای نوحه کر اول نفرسنك نوحه کدکز * مثنوی * کژ مخوان ای راست
خوانندهٔ مبین * کیف آسا خلف قوم ظالمین * سورهٔ اعرافده اولان آیت کریمه یه اشارتدر الله تبارك وتعالی حضرت
شعیب علیه السلامه بیورر (الذین کذبوا شعیبا کانوا هم الخاسرین فتولی عنهم وقال یا قوم لقد ابلغتکم رسالة
ربی ونصحت لکم فکیف آسا علی قوم کافرین) شول کسهلرکه شعیبی تکذیب ایلدیلر من حیث الدین والدنیا
خسرانه مخصوص همان انلر اولدیلر جناب حق بونلره عذاب کوندروب مقهور اولدیلر بعد نزول العذاب حضرت
شعیب علیه السلام بونلردن اعراض ایلدی ودیدیکه ای قوم تحقیقا بن سزه ربمك رسالتنی ابلاغ ایلدم وکمال لطف
وملایمتله موعظه ونصیحت سویلدم قبول ایلمدیکز پس حضرت شعیبك قومنك هلاك اولمسی اوزره حزنی مشتد
اولدی پس کندی کندیسنه انکار ایدوب دیدیکه فکیف آسا بن نه حاله محزون اولورم کافرلر قومنك هلاکی اوزره آسا نفس

متکلمدر آسی یأسی دن دردنجی بابدندر آسی فلان علی مصیبة دیرلرچن برکسه برمصیبت اوزره محزون اولسه
اما بورادە ایکی سؤال واردر اولوربری بو بیت کە حضرت صالح علیه السلام لسانندن قومنك هلاکی اوزره محزون اولمق
صددندە دیمشدر آیت کریمه ایسه حضرت شعیب علیه السلام لسانندر پس نیجه موافق اولور ایکنجیسی بوکه
آیتده کافرین و بیتده ظالمین واقع اولمشدر پس نکتە ندر جواب بودر کە (لانفرق بین احد من رسله (نکته سنی مشعر
اولور وانبیانك کمال اتحادلرنی اعلام قیلور بو نکته یه تنبیه ایلمك ایچون مصرع اولده اکر اوقومه ای قرآنی طوغری
اوقوین یوردیلر یعنی ای مبینی طوغری اوقوین فی الحقیقه شعیب علیه السلامك بویله دیمسی همان صالح علیه
السلامك بویله دیمسیدر و بالعکس امدی قرآنی اکر اوقومه واتحاد انبیا علیهم السلامی فهم ایده کورکندیکی مرتبهٔ
تفرقه دە قومه دیمك اولور و کافرین دیمك دخی نظمه مناسب ایکن ظالمین ایرادایلملری آنکچوندر کە کفرله ظلمك ما بیننده
عموم وخصوص واردر اولا کافرلك ظالم اولدیغنی اشعار ایلدیلر الکزشرك وکفر ظلم عظیمدر وثانیا ظلمه یه دخی شامل اولور
پس ظلمه نك دخی هلاکنه تأسف وتلهف ایلمکی اعلام ایلدر (م ی) بازاندر چشم ودل او کریه یافت * رحمتی بی علتی دروی
بتافت کبیروار صالح علیه السلام کوزنده وقلبنده کریه وکریه نك باعثی اولان رقتی بولدی برسببسز رحمت انك وجودنده
ظاهر اولدی (م ی) قطره می بارید وحیران گشته بود * قطرهٔ بیعلت ازدریای جود) کوزندن قطرهٔ سرشکی یاغدردی
وحیران اولمشدی جود وکرم دریاسندن سبب وعلتسز برقطره ایدی (م ی) عقل اومی کفت کین کریه زچیست) برچنان
افسوسیان شاید کریست * صالح پیغمبر علیه السلامك عقلی کندیسنه ایتدیکه بو کریه ندر انجلین تمسخر واستهزا
ایدیجیلر اوزره اغلمق لایقمیدر * مثنوی * برچه می کری بکوبر فعلشان * برسپاه کینه توز نعلشان * نیچون
اغلرسن سویله انلرك فعللری اوزره می اغلرسن انلرك بدنعل اولان یعنی بدروش اولان کینه سی عسکری اوزره می
اغلرسن بدنعل بدروش معناسنه اولور (مثنوی) بردل تاریك پرزنکارشان * برزبان زهر همچون مارشان *
انلرك پرزنکار تاریك کوکلی اوزره می اغلرسن انلرك مارکبی زهرلی زبانی اوزره می کریه ایلرسن (مثنوی) بردم ودندان
سکسارانه شان * بردهان وچشم کژدم خانه شان * اغت حلمیده دیرکه سکسار برکونه مخلوقدر ایت باشلو طوکز
دیشلو کجی صقاللو فیل قولقلو کوزلری صاری وکوده لری چویدر نکلوا کثر قالون چریره سنده اولور یعنی حضرت
صالح علیه السلام کندیلرینه تسلی ویروب دیدیکه ای صالح بونلرك نه سنه اغلرسن بونلرك سکساردیشی وقوریغی
کبی دندان ودملری اوزره می اغلرسن ویاخود کژدم خانه سی کبی اولان کوزلری واغزلری اوزره می اغلرسن دیمك اولور
انلرك عقرب خانه سی اولان دهان وچشمی اوزره می اغلرسن یعنی کریه ومرحمتك انلرك کژدم کبی موذی اولان زبانلری
اوزره وبدنظرلری اوزره میدر (مثنوی) برستیز وتسخر وافسوسشان * شکرکن چون کرد حق محبوسشان * انلرك
عنادی وطعن وتمسخر واستهزاسی اوزره می کریه ایلرسن شکرایله کە حق تعالی انلری زندان قهر ایچره حبس ایلدی
ظالم اولان قومك هلاکی اولمسی وآردی کسلوب منقطع اولمسی برنعمتدر بونعمتك مقابله سنده دخی حق تعالی یه
حمد وشکر ایلمك کلام عزتله اشارت اولنمشدر کما قال الله تعالی (فقطع دابر القوم الذین ظلموا والحمد لله رب العالمین)
مثنوی) دستشان کژ پایشان کژ چشم کژ * مهرشان کژ صلحشان کژ خشم کژ * انلرك الی اکری انلرك آیاغی اکری
کوزی اکری انلرك محبتی اکری انلرك صلحی اکری خشمی اکری یعنی اکری طوتیجی واکری کیدیجی واکری کوریجی
برقومدر کە درست برفعللری یوقدر واکری محبت ایدیجی واکری صلح ایدیجی واکری غضب ایدیجی برطائفه درکه مستقیم
الاحوال اولمیوب برحاللری تلەدکلدر (م ی) ازپی تقلید وزروایات نقل * پانهاده برسر این پیرعقل * پیرخرنی جمله کشته
پیرخر * ازریای چشم وکوش همدکر * ازبهشت آورد یزدان بندکان * تانمایدشان سقر پرورده کان * تقلید برآخر
کسه نك قولنی وفعلنی بوینه قلاده کبی لازم ایدوب انك قولنه وفعلنه من غیر نظر وتأمل اعتقاد ایلیوب تابع اولمغه
دیرلر کما قال صاحب التعریفات التقلید عبارة عن اتباع الانسان غیره فیما یقول ویفعل معتقدا للحقیقة من غیر نظر
وتأمل فی الدلیل کأن المقلد جعل قول الغیر وفعله قلادة فی عنقه حضرت صالح علیه السلام لساندن بو ابیات
نصیحت سماتی ایراد ایدرلر ولیکن هر مقلد اولان کسه یه دخی تعریض وتوبیخ مراد اولنور دیدیلرکه بوقوم پیسداد آبا
واجدادلرینه تقلید ایلمرندن اوتروده نقل وروایات راباتندن اوتری یعنی عملرندن اوتری پیر عقلك جمالی اوزره یعنی
عقل معادلك ویاخود حضرت صالح علیه السلام پرسدادلك جمالی اوزره آیق قودیلر وروایات نقلیات وروایاته
اویدیلر یعنی هربار کە صالح علیه السلام هرامت اهل تقلیدی حقیقت وهدایت جانبنه دعوت ایلسیدی سلفلرینك
اقوال واعمالنه جاهلا عن حقیقة الحال اتباع ایدرلر وروایات ومنقولاتی پیشوا ایدوب اردنجه کیدرلرچن پیر عقل
وعالم حقیقت نقل اولان مرشد صالح بونلری دعوت ایلسه انك جمال ارشاد هدایتنك اوزرینه آیق قورلر واسلاف

سنقدمینك اقوال واعمالن بلاشعور سنداید نوب دیرلرکه (انا وجدنا اباءنا علی امة وانا علی آثارهم مقتدون وکما قال تعالی فی ذم اهل التقلید من المشرکین والکفرة (واذا قیل لهم اتبعوا ما انزل الله قالوا بل نتبع ما الفینا علیه آباءنا اولو کان آباؤهم لا یعقلون شیئا ولا یهتدون) بو اهل تقلید کردن جانلرینه سلفلرینك اقوال واعمالنی قید وقلاده ایلدکلری ایچون بیرحر وآزاده اولمدیلر بعض نسخده خاء معجمه ایله واقع اولمشدر بوتقدیرا اوزره بیرخر یعنی بیرصاقون آلیجی اولمدیلر بلکه جمله سی بیرخراولدیلر بری برلرینك کوشنه وسمعنه وچشمنه ریا ایلمرندن اوتری یعنی اکابر واعالیسنك کوزلرینه عادت اوزره اولان عملرین کوسترمك وقدمایه ایلدکلری متابعتی انلرك کوشنه اسماع ایلمرندن اوتری بند تقلیده اسیر وبولارلمش برخر بیربی تدبیر کبی اولدیلر زیرا اکراول عادت اوزره ایلدکلری عبادتی ترك ایدوب بیرعقله وعالم حقیقت نقله متابعت قیلسه لردی انلرك رؤسا وعلماسی انلره طعن وملامت وذم وغیبت ایدرلردیکه کوردکی فلان کسه نیچه آباواجدادی طریقن ترك قیلدی ووراروب فلان کسه یه تابع وبنده اولدی کما یقولون فی زماننا هذا فی تارك التقلید وسالك طریق التوحید پس جناب حضرت جنت اعلادن ارشاد ودعوت ایچون بو عالمه انبیا واولیادن بنده لر کتوردی تا انلره کوستره پرورده لری یعنی جهنم ایچون پرورده وآماده اولنلریکه انلرك علامتی تقلیدی ترك ایتمك وتوحید واسلام یولنه کتمکدر * دربیان معنی مرج البحرین یلتقیان * انك معناسی بیاننده درکه حق تعالی حضرتلری (مرج البحرین یلتقیان بینهما برزخ لا یبغیان) بیوردی مرجت الدابة دیرسن چقن دابه یی مرعایه ارسال ایلسك مرج البحرین ای ارسلهما الله یعنی الله تبارك وتعالی ارسال ایلدی بحر ملح وبحر شیرینی بری برینه یلتقیان ای یتجاوزان ویتماس سطحهما یعنی بری برینه تجاوز ایدوب سطحلری بری برینه مماس اولدی بینهما برزخ ای حاجز حصین من قدرة الله لا یبغیان ای لا یبغی احدهما علی الآخر بالممازجة وابطال الخاصیة یعنی حدلرندن تجاوز ایدوب بری برینك خاصه سن ابطال ایتمزلر (فبأی آلاء ربکما تکذبان) خطاب ثقلینه در یعنی ربکزك قنغی نعمتنه تکذیب ایدرسکز ای جن وانس * مثنوی * اهل نار وخلد را بین هم دکان * درمیانشان برزخ لا یبغیان * اهل جنت واهل جهنمی سن هم دکان کورکه ایکیسی بر دکانده اوترلر انلرك اورته سنده بر برزخ وپرده واردرکه ایکیسی بری برینك مرتبه سنه تجاوز ایلمزلر * مثنوی * اهل نار واهل نور آمیخته * درمیانشان کوه قاف انکیخته * اهل نار واهل نور بری برینه ظاهرا قریشمشدر لکن انلرك ما بیننه من حیث الباطن کوه قاف قوبارلمشدر یعنی وضع اولنمشدر * مثنوی * همچو درکان خاك وزر کرد اختلاط * درمیانشان صد بیابان ورباط * مثلا خاك وزر کبی که معدننده بری بری ایله اختلاط ایلدی اما خاکه زرك میانلرنده یوز بیابان ونیچه یوز رباط واردر * مثنوی * همچنانکه عقد در در وشبه * مختلط چون میهمان یکشبه * اهل نور واهل نارك وهدایت شعار وضلالت کردارك مثالی انك کبیدرکه بر قلاده ده در وشبه منتظم اوله وبر کیجه لك مهمان کبی اختلاط قیله آخر الامر هرکس کندی مقامنه کیدر وعقدی جناب حق قطع ایدوب بر مصداق (وامتازوا الیوم ایها المجرمون) در وشبهی تمیز وتفریق ایدوب عقددر درعقد تقدیرنه در (مثنوی) بحر را نیمیش شیرین چون شکر * طعم شیرین رنك روشن چون قمر * اول بری برینه مختلط وملتقی اولان نصفی شکر کبی شیریندر طعمی لذیذ ورنکی قمر کبی روشندر بحر شیرتدن مراد لطف وجماله مظهر اولان اهل طاعت واصحاب هدایت اولور (مثنوی) نیم دیکر تلخ همچون زهر مار * طعم تلخ ورنك مظلم قیروار * نصفی دخی زهر مار کبی تلخ در طعمی آجی ورنکی زفت کبی مظلمدر بوندن مراد اصحاب کفر ومعصیت واهل ضلالت اولور مثنوی * هردو برهم میزنند از تحت تا اوج * برمثال آب دریا موج موج * هر ایکیسی بری برینه تحت واوجدن اوررلر یعنی اهل خلد واهل نار ایکیسی اشغی مرتبه دن یوقرو مرتبه دن بری برینه دوقنورلر واختلاط قیلورلر دریا صوینك مثالی اوزره موج موج یعنی دریانك صوینك موجلری آشغیدن ویوقریدن بری برینه دوقنورسه اهل جنت واهل جهنم دخی بری برینه انك کبی قرشوب خلط قیلورلر (مثنوی) صورت برهم زدن از جسم تنك * اختلاف جانها در صلح وجنك * مقدما بحر وحدتك نصفی شکر کبی شیریندر مراد اسماء لطفیه وجمالیه در ونصفی زهر مار کبی تلخ رنکنده مظلمدرکه مراد اوصاف قهریه وجلالیه در بوایکی کونه اسما واوصاف آب دریا کبی موج موج دریای وحدتدن حاصل اولوب اسفلدن واعلادن بری برینه اوریلوب ومختلط قیلنمشدر یعنی مؤمنلرله کفارلك وموحدلرله اهل انکارلك واهل نورله اهل نارلك اختلاط واختلافیدر وانفسده جسم تنکدن بری برینه اورمسنك وظهور قیلمسنك صورت ومثالی جانلرك صلح وجنکده اولان اختلافیدرکه صلح اثر صفت لطفیه وجنك اثر صفت قهریه در * مثنوی موجهای صلح برهم میزند * کینها از سینها بر میکند * صلح موجلری لطف دریاسندن حاصل اولوب بری برینه اوررلر اثری اولدرکه سینه لردن کینه لری قوپروب ازاله قیلور) (مثنوی) موجهای جنك برشکل دکر * مهرها را میکند زیر

وزير * جنك موجلرى دخى شكل آخر اوزره درياى قهر الهيده كاوب محبتلرى زير ومحو ايلر * مثنوى * مهر تلخانرا
بشيرين ميكشد * زانكه اصل مهرها باشد رشد * محبت اجيلرى طتلويه چكر زيرا كه محبتلرك اصلى رشددر * مثنوى
قهر شيرين را بتلخى ميبرد * تلخ با شيرين كجا اندر خورد) قهر وعداوت طتلويى آجيلغه ايلتور يعنى كندى جانبنه جذب
ايدوب تبديل ايدر زيرا تلخ شيرين ايله كجن لايق اولور يعنى كجن شيرينلك جانبى غالب اولسه تلخلكى كنديه جذب ايدوب
انك تلخلكنى محو وتبديل ايلر وكذلك تلخلك دخى غالب كاسه شيرينلكى كنديه جذب ايدوب محو وتبديل ايلر
انكيچونكه تلخلك شيرينلكله معا بر يرده جمع اولمق لايق وقابل اولمز زيرا ايكيسى برى برينه ضدلردر ضدينك اجتماعى
ايسه ممكن دكلدر (مثنوى) تلخ وشيرين زين نظر نايد بديد * ازدر يجهٔ عاقبت دانند ديد * آجى وطتلو بو نظردن ظاهر
كلمز يعنى معنوى اولان تلخلك وشيرينلك بو حس ظاهر ايله مدرك اولمز اهل بصيرت بونك ادراكنى عاقبت پنجره سندن
كورمكى بيلورلر يعنى عاقبت بين ايله اولان كوزنه كورمكه قادر اولورلر (مثنوى) چشم آخر بين تواند ديد راست * چشم
آخر بين غرورست وخطاست * آخر وعاقبت بين اولان كوز راست كورمكه قادر اولور آخور بين كوز غرور وخطادر
يعنى بو عالم صورتكه روح حيوانيتك آخورى كبيدر و چشم ظاهر انجق بو عالم صورتى كوريجيدر پس خطا
وغلطدن خالى دكلدر بوذكر اولنسان تلخ وشيرينلكى چشم ظاهر كورمكه قادر اولمز بلكه بونى كورمكه عاقبت بين اولان
عبرت كوزى كركدر ديك اولور (م ى) اى بسا شيرينكه چون شكر بود * ليك زهر اندر شكر مضمر بود * حضرت مولانا
قدس الله سره العزيز بعد شرح اوصاف المتضاده ومظاهرها المتقابلة فى الآفاق والانفس اوصاف ملتبسه
وبازكونه نك شرحنه وبو افعال ملتبسه يى تميز قيلان طائفه نك تفاوتلك تفسيرنه شروع ايدوب بيوررلركه اى چوق اسماء
لطفيه وجماليه مظهرى صورتا شيرين ولطيف شكر كبى شيلر واردركه بو صورت اهلى انلرى لطف الهى ونعمت ربانى
عد ايلر ليكن زهر قهر اول شكرلك ايچنده مضمر واول نعمتك ايچنده نقمت مستردر كما قال على كرم الله وجهه سبحان
من اتسعت رحمته لاوليائه فى شدة نقمته واشتدت نقمته لاعدائه فى سعة نعمته انكيچون اطراف جنت مكاره وشدته
وحوالى دوزخ شهوت ولذته احاطه اولنمشدر كما قال عليه السلام حفت الجنة بالمكاره وحفت النيران بالشهوات
حضرت رسالتپناه عليه السلامك اللهم ارنا الحق حقا وارزقنا اتباعه اللهم ارنا الباطل باطلا وارزقنا اجتنابه
اللهم ارنا الاشياء كما هى بيورملرى بو اشياى مزوره يى وافعال مزخرفه يى تميز ايچوندركه حضرت رب العباددن استمداد
ايلمكه ارشاددر زيرا هركس اشياى مشتبهه وملتبسه نك تميزنه قادر دكلدر الا اللهك علم ومعرفت وتميز وكياست
ويرديكى قوللردر پس بودين وطريقده اولان مشتبهات وملتبساتى هركس علم وكياستى مقدارى فهم ايلر (مثنوى) انكه
زيركتر شود بشناسدش * زان دكر چون برلب ودندان زدش * اولكه غايتله اعرف عرفادر وزيركتردر لطف ونعمت الله
مندرج ومستتر اولان قهر وغضبى رايحه سيله اكلر وعلم وكياستده بو مرتبه اولمين اول برغيريسى چونكه آنى لب ودندانه
اوره اول وقت اكلر وبوندن دخى ناقص اولان اغزنه داخل اولدقده بيلور (مثنوى) پس لبش ردش كند پيش از كلو *
كرچه نعره ميزند شيطان كلوا) پس انك ابى اول زهرناك اولان شيئى رد ايلر بوغازنه دخول ايلمدن اول اكرچه شيطان بيكوز
ديونعره اورر (مثنوى) وان دكر را در كلو پيدا كند * وان دكر را در بدن رسوا كند * واول برينه بوغازنده پيدا ايلر يعنى
علم ومعرفتده ذكر اولنان كسه لردن ناقص تر اولان كسه نك طعام حرام بوغازنده قبل الدخول الى بطنه ظاهر اولور
واول برنى قارننه داخل اولدقده بدننده رسوا ايلر * مثنوى * وان دكر را در حدث سوزش دهد * ذوق آن زخم
جكر دوزش دهد * واول برينه حدث وقتنده يانقلق ويرر اول طعام حرامك ذوقى جكر دليجى زخم ويرر يعنى حرام
خور اولنلك حين استنجاده اول حرامك سوز ومضرتى ظاهر اولوب انك ذوقى اكا جكر دليجى الم وزحمت ويررانك شكمنى
وبامقعدنى دردوبلالره ايركورر ديمك اولور بو طائفه نوعا حق تعالينك رحمتنه مظهر اولنلردركه عن قريب
جزالرنى دنياده چكمش اولورلر وتأديب الهى ايله مؤدب اولوب توبه قيلورلر (مثنوى) وآن دكر را بعد ايام وشهور * زان
دكر را بعد مرك از قعر كور * واو برينه نيچه ايام وشهوردنصكره حالت نزعده پيدا اولور واو برينه بعد الموت قبرده معلوم
اولور (مثنوى) ور دهندش مهلت اندر قعر كور * لابد آن پيدا شود يوم النشور) واكر مقبره ده بنده اكا مهلت ويرهلر واول
حرامك عذابنى كوستروب اندن سالم اوله لابد اول زهرلك اثرى حشر ونشر كوننده پيدا اولور (م ى) هر نبات وشكرى را
در جهان * مهلتى پيداست از دور زمان * هر برنبات وشكر ايچون جهانده دور زمانده بر مهلت پيدادر يعنى هر شيئ
ايچون زمانك دورنده بر مدت وبر ساعت واردر اول مدت كلمينجه اول كار ظهوره كلمز (مثنوى) سالها بايد كه اندر
آفتاب * لعل يابد رنك ورخشندكى وتاب * مثلا بيللر كركدركه آفتابك پرتو تربيه سنده لعل رنك وبراقلق وپرتو بوله
مثنوى) باز تره در دو ماه اندر رسد * باز تا سالى كل احمر رسد * كيرو برلك تره اكا ماتنده اولان سبزه ايكى آيده كماله يتشوب

کیروقرمزی کل بربیله دکن ایریشورکل احمره تخصیص حسن ووردا حمر لطیف اولدیغی حسبیله دربوخسه غیری
کللردخی بوحکمده داخلدر(م ی) بهراین فرمود حق عزوجل * سورة الانعام درذکراجل (هوالذی خلقکم من طین
اول الله درکه سزی خلق ایلدی طیندن مادۀ اولی طیندر یاخود مضاف محذوف اوله ای خلق اباءکم من طین دیمک اوله
(ثم قضی اجلا) اندنصکره قضا ایلدی براجل غیرمعین که موتدر (واجل مسمی عنده) واجل معین اول اللهك قتنده
مثبتدر متغیر اولمز اجل مسمادن مراد قیامت اوله ویاخود ابتدای خلقتدن موته وارنجه اولان مدت اوله (ثم انتم
تمترون) ای ثم انتم بعدما علمتم قدرته علی ابدائکم وافنائکم واحاطة علمه بکم تشکون فی قدرته فتثبتون لغیره قدرة وتأثیرا
یعنی اللهك قدرتن بلدکدنصکره ای کافرلرمرا وعناد ایدوب شك ایلدیکز حضرت خداوندکاردخی بوکا مناسب
بیوررلر جناب حق عزوجل بوندن اوتری بیوردی سورۀ انعامده اجل ذکرایلسنده یعنی جمیع نباتات وحیواناته
برمدت ومهلت معین قیلمشدر زمانی کلدکده نه برساعت تأخیرونه برساعت تقدیم ایدر (م ی) این شنیدی مو بموبت
کوش باد) آب حیوانست خوردی نوش باد * بوسروحکمت رحمانی سوزنی اشتدکسه جمیع مویك بشقه بشقه قولق
اولسون بوسوزیکه استماع ایلرسن معنوی آب حیواندر اکرایچدکسه نوش اولسون (م ی) آب حیوان خوان مخوان
این را سخن روح نوبین درتن حرف کهن بوکلامه آب حیوان اوقو سوز اوقومه که قلوب ارواحی احیا اید یجیدر اسکی حرف
تننده یکی روح کورحروف منقطع وکلمات وترا کیب اسکیمش شیلردرو تن کهنه کبیدر بو معانی لطیفه واسرار شریفه که
برنظمه کتورمشزدر حرف کهن تننه یکی روح کبیدر پس سن بو کلمات حیات بخشی ابدان حروف عتیقه ایچره تازه
ولطیف روح کبی کوردیمك اولور (م ی) نکتهٔ دیکر توبشنو ای رفیق) همچو جان او سخت پنهان ودقیق) درمقامی هست
هم این زهرمار) از تصاریف خدای خوشکوار) بیوررلرکه بومحلده برخوش نکته واردرسن آنی استماع ایله ای رفیق که
اونکته جان کبی زیاده پنهان ودقیقدر بعض نسخه ده سخت وپیدا اودقیق واقع اولمشدر بوتقدیر اوزره معنی اول نکته
عارفه نسبتله جان کبی زیاده ظاهر وبعض کسه یه نسبتله دقیق ونهاندر دیمك اولور واول نکته بودرکه نعمت ودولت
دنیوی ولذت وشهوت جسمانی عباد اللهدن جیعسنه ضرر ایلینلردن دکلدر بلکه اهل نفس واهل صورت اولنلره
مخصدر وبرمقامده دخی هم بوزهرمار خدایه منسوب اولان تصاریفدن خوشکوار اولدی یعنی کاله ایرنلرك وکدورات
نفسانیه دن صفوت بولنلرك مقامنده بو لذات نفسانی وشهوات جسمانی ودولت وعزت وریاست وبونلر امثالی
ضرردهنده وهلاك کننده شیلر بونلره ضررویرمز وغضب وقهره ایرکورمز فافهم (م ی) درمقامی زهرودرجایی دوا
* درمقامی کفر ودرجایی روا * برمقامده زهردر وبریرده دوا وشفادر برمقامده کفروخطادر وبریرده جائز
وروادر * مثنوی * کرچه آنجا او کزند جان بود * چون بدینجا در رسد درمان بود * اکرچه اومحلده یعنی مبتدینك
وجودنده اول زهرمار کبی اولان لذات نفسانیه جانه ضرر اولور چونکم بو محله یتشه یعنی اهل کمالك وجودنه ایریشه
اول ذکراولنان لذات نفسانیه درمان اولور * مثنوی * آب درغوره ترش باشد ولیك * چون بانکوری رسد شیرین ونیك
مثلا غوره مرتبه سنده آب اکشی اولور ولیکن چونکه غوره انکورلکه ایریشه انك آبی شیرین ولطیفدر * مثنوی *
بازدرخم اوشود تلخ وحرام * درمقام سرکگی نعم الادام) کیرو اول انکورلك مرتبه سنده شیرین وحلال اولان شیره خم
ایچره اوتلخ وحرام اولور پس خمردن خل مرتبه سنه ایردکده سرکه لك مقامنده نعم الادام الخل دینور وادام لطیف اولور
پس شیء واحد هرمرتبه ده برآخر حکمده اولورکه مرتبهٔ ثانیه ده اولدیغی مرتبهٔ اولده اولدیغی کبی اولمز کذلك لذات
دنیوی وحظوظ نفسانی مبتدینك وجودنده اولدیغی کبی منتهینك وجودنه نسبت ایله اولمزنته کم بوبیان شریف ایله
دخی بو معنایی تأیید ایدوب بیوررلر (درمعنی انکه هرچه ولی کامل کند مریدانرا نشاید کستاخی کردن وهمان
فعل کردن کــه حلوا طبیب رازیان ندارد امار نجوررا زیان دارد وسرما وبرف انکوررا زیان ندارد اما غوره
رازیان دارد * بوسرخ شریفك معناسی بیانده درکــه اول نسنه بی که ولی کامل ایلر مریدلره کستاخلك
ایلمك وهمان اول فعلی ایلمك لایق دکلدر زیرا حلوا طبیبه زیان طوقنمز اما خسته یه زیان طوقنور وصوغوق وقار اوزمه زیان
طوقنمز اما غوره یه زیان طوقنور (لیغفرلك الله ما تقدم من ذنبك وما تأخر) زیرا بوآیت کــریمه نك مضمونتك مظهری
اولمشدرکــه حق تعالی حضرتلری حبیبی حقنده بیوردی یا محمد الله تعالی سنك ذنبکدندن تقدم ایلین وتأخر
ایلینی بالکلیه مغفرت ایلمك ایچون سکا فتح مبین ایله فتحی میسر ایلدی پس برسالك مرتبهٔ ولایته ایروب اول حضرته
وارث کامل اولدقده بوآیت کریمه نك مضمونته مظهر اولوب (ما تقدم من ذنبه وما تأخر) بالکلیه مغفور اولور اما مبتدی
اولان بومرتبه ده اولنه تقلید ایلسه ضرر قیلورنته کم بیوررلر * مثنوی * کرولی زهری خورد نوشی شود * ور خورد
طالب سیه هوشی شود * فرضا اکرولی برزهر ییسه صافی عسل اولور وا کرطالب ومبتدی زهر ییسه سیه هوش وتیره دل

اولور (مثنوی) رب هب لی از سلیمان آمدست * که مده غیر مرا این ملک ودست * سورهٔ صادده جناب رب العباد بیوررکه (قال) سلیمان علیه السلام دیدی (رب) ای بنم پروردکارم (اغفرلی) بنی یرلغه (وهب لی ملکا) وبکا بر ملک موهبت ایله که (لا ینبغی لاحد من بعدی) لایق اولمیه براحده بندنصکره مقاتل بیوررلرکه لا ینبغی لاحد من بعدی دن مراد تسخیر ریاح وطیور وشیاطین درنته کم آیتک اخرینده بوکا دلالات ایدر وبو حدیث شریف دخی بو معنایی مؤید درنته کم ابوهریرة رضی الله عنه حضرتلری حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلمدن روایت بیوررلر مسلم وبخاری بنک متفق علیه اولدیغی احادیث شریفه دندر قال علیه السلام (ان عفریتا من الجن) تحقیقا زمرهٔ جندن بر عفریت یعنی بر خبیث ومنکر (تفلت) بکا تعریض ایلدی (البارحة) دون کیجه (لیقطع علی صلوتی) بنم صلوتمی قطع ایتمکدن اوتری فامکننی الله منه ای اعطانی الله مکنة من اخذه وقدرة علیه) یعنی بکا الله تعالی قدرت ومکنت ویردی (فاخذته) بن آنی طوتدم فاردت) بن دیلدم (ان اربطه) اول عفریتی بغلیم) علی ساریة من سواری المسجد) مسجدلک دیرکلرندن بردیرکه حتی ینظروا الیه کلکم) حتی اول عفریته جمله کز نظر ایلیه سز (فذکرت دعوة اخی سلیمان) پس بن ذکر ایلدم قرنداشم سلیمان علیه السلامک بودعاسنیکه دیدی (قال رب اغفرلی وهب لی ملکا لا ینبغی لاحد من بعدی) فرددته پس بن اول عفریتی رد ایلدم (خاسئا) ای ذلیلا پس حضرت سلیمان علیه السلامک بو کلامی حسده مشابه در لیکن خلقه عین مرحمتدن ناشی دیمشدرنته کم حضرت خداوندکار بومحلده تصریح وتبیین ایدرلر (انک انت الوهاب) تحقیقا سن یاربی وهابسن دیدی چون حضرت سلیمان پیغمبر علیه السلامدن یاربی سن بکا هبه ایله دیمک کلمشدر بویله دوکه بندن غیری یه بوملکی وبوقدرتی ویرمه (م ی) تومکن با غیر من این لطف وجود * این حسد را ماند اما آن نبود) الهی بندن غیری یه بولطف وجودی ایله بوسوز حسده بکزر اما اول حسد اولمدی * مثنوی * نکتهٔ لا ینبغی میخوان بجان سر من بعدی زبخل اومدان * لا ینبغی لاحد نکته سنی جان ایله اوقو من بعدی سرینی انک بخل وحسدندن بیلمه (مثنوی بلکه اندر ملک دید اوصد خطر * مو بمو ملک جهان بد بیم سر * بلکه حضرت سلیمان علیه السلام ملکده یوز خطر کوردی زیرا جهان ملکی مو بمو باش قورقوسی اولدی (مثنوی) بیم سر بابیم سر بابیم دین * امتحانی نیست مارا مثل این * سلطنتده وصوری اولان دولتده دین قورقوسیله جان قورقوسیله باش قورقوسی واردر کسر سینله اولان سردن مراد جان اولور بر امتحان بزم ایچون بونک کبی یعنی بوسلطنت ودولت کبی یوقدرنته کم مصابیحده امام بغوی بو حدیثی باب امارتده روایت بیوررلر قال علیه السلام انکم ستحرصون علی الامارة وانها ستکون علیکم ندامة فنعمت المرضعة وبئست الفاطمة (مثنوی) پس سلیمان همتی باید که او * بکذرد زین صدهزاران رنک وبو پس بر سلیمان همت کرککدر که اودولت وسلطنته مغرور اولمیوب بونجه یوزبیک رنک وبویدن کچه وامور دنیویه یه محبت ایتمیه مثنوی) با چنان قوتکه اورا بودهم * موج آن ملکش فرو می بست دم) انجلین قوتله که حضرت سلیمان علیه السلام ایدی اول ملکک موجی انک نفسنی بغلدی نته کم صافنات جیادا کاعرض اولندقده انک سیرینه مشغول اولوب ایکندی نمازی فوت اولوب حتی شمس غروبه واردی نته کم حق تعالی حضرتلری سورهٔ صادده اندن خبر بیوردی (اذ عرض علیه بالعشی الصافنات الجیاد فقال انی احببت حب الخیر عن ذکر ربی حتی توارت بالحجاب) (مثنوی) چون برو بنشست زین اندوه کرد * بر همه شاهان عالم رحم کرد * چونکه بو غصه دن حضرت سلیمان علیه السلام اوزره غبار اوتوردی جمیع عالم پادشاهلری اوزره ترحم ایلدی (م ی) شدشفیع وکفت این ملک ولوا) با کمالی ده که دادی مرمرا * سلیمان علیه السلام شفیع اولدی وایتدی الهی بوملک ولوایی شول کمال وقدرتله ویرکه بکا ویردک یعنی بودولت وامارتی شول کسه یه ویرکه اکا کمال وعدالت وعصمت ویرمش اوله سن نته کم آنی بکا ویردک تا اول عدالت وکمال ایله اولان کسه بو دولت وامارتک حقندن کلوب بنه ضرر کلمیه (مثنوی) هر کرا بدهی وبکنی آن کرم * او سلیمانست آنکس هم منم * کمالی وعدالتی وحسن خصالی هر کیمه که ویره سن واکا عطا ایلیه سن اول کسه زمانه سنک سلیمانیدر واول کسه فی الحقیقه هم بنم بندن غیری اولمز (م ی) اونباشد بعدی او باشد معی * خود معی چه بود منم بی مدعی * اول کسه بعدی اولمز بلکه معی اولور یعنی بندنصکره اولمز بنمله بیله اولور اکرچه زمان حسبیله بندنصکره کلدیسه ده مرتبه اعتبار ایله بنمله بیله درمعی خود دیمک ندر اول بنم بی نزاع وبی مدعی زیرا معیت ایکی شئ بر یرده اولمقدر حقیقة وجودده نظر اولندقده معیت واثنینیت قالمز بلکه بونده ظهور ایلین عینیله انده ظهور ایلین اولور بو جهتدن بواواولور بی نزاع * مثنوی * شرح این فرضست کفتن لیک من * بازمی کردم بقصهٔ مرد وزن * بوسوزک شرحنی دیمک فرضدر یعنی خودمعیت ندر عینیله اول کسه بی خصومت بنم دیه سنک شرحنی دیمک فرضدر زیرا بونکله انک ما بیننده اتحاد معنوی نه جهتدن اولدیغی توضیح قیلمق لازم وواجبدر ولیکن بن کیرو مردوزن قصه سنه

رجوع ايلرم (مخلص ماجراى عرب وجفت او) يعنى عربك وانك جفتنك ماجراسينك وخلاصنك محلى بيانده در
مخلص اكرمصدرميمى اولورسه خلاصى بيانده درديمك اولور * م ى * ماجراى مردوزن را مخلصى * بازمى جويد درون
مخلصى) مردوزنك ماجراسيچون برمخلصى برمخلصك درونى كيروا ستر مخلصدن مراد حسام الدين افندى حضرتلرى
اولور (مثنوى) ماجراى مردوزن افتاد نقل) اين مثال نفس خودميدان وعقل) اين زن ومرديكه نفسست وخرد
نيك بايستست بهر نيك وبد) وين دوبايسته درين خاكى سرا * روزوشب درجنك واندر ماجرا * مردوزنك حكايه
وماجراسى نقل واقع اولدى بونى عقل ونفسك مثالى بيل كه قصه دن حصه بودر بوزن ومرديكه برذكر ايلدك مراد
نفس وعقلدر ايو كركاودرايودن وكتودن اوترى وصالح وطالحدن اوترى وبوايكى لازم ضروريكه نفسدر بودار دنياده
وياخود بوخاكه منسوب اولان جسم اونده كيجه كوندز جنك وماجراده ونزاع وچون وچراده دررلرتا كه هر برينك
اقتضاسنى ونزاع وآرزوسنى نظمه كتوروب بيوررلر * مثنوى * زن همى خواهد حوايج خانقاه * يعنى آب روونان
وخوان وجاه زن هميشه خانقاهك حوايج ولوازمنى استريعنى آب روى ونان وخوان وجاه طلب ايلركه حوايج خانقاهدن
مراد بونلردر (م ى) نفس همچون زن بى چاره كرى) كاه خاكى كاه جويد سرورى) نفس زن كبى چاره ايد بجيلك ايچون
يعنى مرادينك حصولى ايچون كاه خاكى وتواضع وتذلل ايديجى اولور كاه عظمت وسرورلك استر (م ى) عقل خودزين
فكرها آكاه نيست * درد ماغش جزغم الله نيست) عقل معاد خود نفسك ايلديكى بوفكرلردن آكاه دكلدر انك دماغ
وفكرنده الله غمندن غيرى بوقدر (م ى) كرچه سرقصه اين دانه ست ودام) صورت قصه شنوا كنون تمام) اكرچه قصه نك
سرى بودانه ودامدر يعنى قصه دن حصه بوعقل ونفسدركه دانه ودام كبيدر اما شمدى قصه نك صورتنى تمام ايشت زيرا
صورت معنايه ومعنى دخى صورته لازمدرلابد صورت معناسز مفيد اولمز ومعنى دخى صورتسز ظهوره كلمز (م ى)
كربيان معنوى كافى شدى * خلق عالم عاطل وباطل بدى * اكربيان معنوى كافى اوليدى يعنى مجرد ايمان وعرفان
واعتقاد اسلامه كفايت قيليدى خلق عالم عاطل وباطل اولوردى يعنى عبادات وطاعات واعمال صالحات
وافعال حسنات ايشلمكدن معطل اولوردى اما اقرار باللسان وعمل بالاركان دخى ايمانك شرطندندركه ظاهر باطنك
عنوانيدندر (م ى) كرمحبت فكرت ومعنيستى * صورت روزه ونمازت نيستى) اكرمحبة الله مجرد فكرت ومعنى اوليدى
بوتقديرا اوزره سنك صوم وصلاتكك صورتى اولمزدى وعبادات ظاهره يه شروع ايلمك لازم كلمزدى (مثنوى) هديهاى
دوستان باهمدكر * نيست اندر دوستى الا صور * دوستلرك برى برينه ارمغانلرى دوستلق خصوصنده دكلدر
الا صورتلردر اكرچه صورتلردر اما سرينه دلالت ايد يجيلردر (مثنوى) تا كواهى داده باشد هديها * برمحبتهاى مضمر
درخفا * تاكم صورى اولان هديه لر شاهدلك ويرمش اوله خفاده رونده مستر اولان محبتلر اوزره * مثنوى * زانكه
احسانهاى ظاهر شاهدند * برمحبتهاى سراى ارجمند * زيراكه ظاهرده اولان احسانلر شاهدلردر سرده اولان محبتلر
اوزره اى محترم اولان كسه (مثنوى) شاهدت كه راست باشد كه دروغ * مست كاهى ازمى وكاهى زدوغ * سنك شاهدك
كاه راست اولور وكاهى كذب ودروغ اولور يعنى اعمال ظاهرلك كاهى بى ريا خالص اولور وكاهى مع الريا منوره وكاذبه
اولور مثلا مست كاهى ميدن وكاهى دوغدن مست اولور ميدن مست اولدقده مستلكى صحيح وصادق وايراندن مست
اولدقده مستلكى كاذبدر اما ناسه كنديسنى مست كوستررلر (مثنوى) دوغ خورده مستىٔ پيدا كند * هاى وهوى
سركر اينها كند * مثلا دوغ ايچمش كسه كذب ايله برمستلك پيدا ايلر هاى وهوى باش اغرتمقلقلر ايلر صحيح مست اولنلر
كبى حال انكه انده مستلكدن اثر يوقدر * مثنوى * آن مرايى در صيام ودر صلاست * تا كمان ايدكه او مست ولاست
اول مرايى صيامده وصلاتده درتاخلقه كمان كتوره كه اول مست محبت الهيدر (م ى) حاصل افعال برونى ديكرست
* تانشان باشد برانچه مضمرست * حاصل كلام افعال برونى وصورى ديكردر يعنى احوال دروينه دن غيريدر وليكن
بوافعال برونى وضع اولنمشدر تا نشان اوله اول نسنه نك اوزرينه كه درونده مضمردركه ظاهر باطنه عنوان ونشان
اولور اما ظاهرده اولان نشان صادق وكاذب اولمغه محتملدر بواجلدن مناجاته شروع ايدوب اول نشان صورينك
كزاولسندن راست اولمسنى فرق ايلمك ايچون حق تعالى حضرتندن تميز ايلمك طلب ايدرلر وغيرلره دخى بوخصوصده
خداى تعالى دن تميز استملك ايچون ارشاد بيوررلر (مثنوى) يارب اين تميزده مارا بخواست * تا شناسيم آن نشان كژ
زراست * يا ربى سن بزه طلب وسؤال ايتمكله اول تميزى وير تا كم اول اكريلك نشانى طوغريدن انكليه لم وكاذبى
صادقدن فرق ايليه لم (مثنوى) حس راتميز دانى چون شود * انكه حس ينظر بنورالله بود * كراسر بنود سبب
هم مظهرست همچوخويشى كزمحبت مخبرست * الظاهر عنوان الباطن مخواسنجه افعال برونى احوال
درونه دلالت وشهادت ايلر ومحبت ومودت قلبى اعلام ايدوب مافى الضميرى سويلر وليكن شاهد اولان افعال ظاهره

کاه راست وصادق وکاه کذب ومنافق اولور محصل هر حسه آنک تمییزی میسر اولمز حس وادراک ایچون تمییز بیلور میسن
نیچه اولور اول حسکه ینظر بنور الله اوله اویله کدن تمییز اول قیلور اما ناظر بنور الله اولمیلر اثردن مؤثره استدلال قیلور
مثلا اثر افعال بروفق ومؤثر حال ومحبت دروبندر که آثار وافعال ما فی الضمیره دلالت وشهادت ایلر اما چونکم آثار
محبت اولمسه اسباب محبت دخی مظهر درشول قرابت کبی که محبتدن مخبردر چن برکسه ده افعال صورت وآثار محبت
اولمسه اکر محبتک اندهسببی اولورسه انک محبتنه دلالت ایدر مثلا اکر اول کسه نک اهل محبته قرابتی وعاشقان خدا ایله
الفتی وار ایسه بوسبب محبت دخی مظهر محبتدر (مثنوی) نبود آنکه نور حقش شد امام * مر اثر را یا سببها را اعلام *
اما برکسه یه نور حق امام اوله اول همام آثار واسبابه غلام اولمز بلکه نور خدا ایله اسرار درونه مطلع اولور وضمایری
بلا استدلال مشاهده قیلور (مثنوی) تا محبت در درون شعله زند * زفت کردد وز اثر فارغ کند * تا انک درونده
عاقبت محبت الهی شعله اورر وظاهر اولور اول محبت تدریجله بیولک وقوی اولور واول کسه یی اثردن فارغ ومستغنی ایلر
(مثنوی) حاجتش نبود پی اعلام مهر * چون محبت نور خود زد بر سپهر * نور مهر ومحبتی اعلام ایچون اکا حاجت
ایلر واحتیاج اولمز چونکم محبت الهی کندینک نورنی سپهر وفلک اوزره اوردی یعنی چونکه محبت الهیه کمالیله ظاهر اوله
وانک نوری دروندن برونه شعله اوره اسبابله اعلام ایتمکه احتیاج قالمز * مثنوی * هست تفصیلات تا کردد تمام *
این سخن لیکن بجو تو والسلام * بو محلده تفصیلات واردر تا کم بو سوز تمام اوله ولیکن او تفصیلاتی اهلندن طلب ایله
ودخی سلامتده اول تفصیلات بودرکه محبت اصلنده جمیل حقیقینک کندی جمال وکمالنه در جمعا وتفصیلا مرتبهٔ
جمعده اولان محبت بلا توسط کائنات ذات الهیه نک کندی جمال وکمالنه اولان حبیدر وجمعنک مرتبهٔ تفصیله محبتی
اولدرکه ذات الهیه مع اسمائه وصفاته مظاهر کونیه ومرایات متناهیه ظهورو تجلیسنه اولان حبیدر * رباعی *
جانا نکه دمی عشق نزد با همه کس * کس راتر سدید امنش دست هوس * مرآت شهود اوست ذرات وجود * با صورت
خود عشق همی بازد بس * یا خود تفصیلدن مراد مرتبهٔ تفصیلده اولنه محبتدرتتمه کم اکثر افراد انسانینک مظاهر
کونیه ده عکس جمال مطلقی کوروب اکا محبت وعاشق اولدیغی کبی (رباعی) ای حسن تو کرده جلوها در پرده *
صد عاشق ومعشوق بدید آورده * بربوی تو لیلی دل مجنون برده * وز شوق تو وامق غم عذرا خورده * ویا خود مرتبهٔ
تفصیلدن جمعه اولان محبتدر مثلا اهل سلوکک جناب حقه اولان محبتی ووجود مطلقه اولان اشتیاق ولوعتی کبیدر
وبو محبتک آثار وعلامتی (قل ان کنتم تحبون الله فاتبعونی یحببکم الله) آیت کریمه سنک مقتضاسنجه متابعت حضرت
رسالتپناه ومطاوعت امر الله درکه برکسه نک جناب حقه اولان محبتنه بو افعال ظاهره شهادت ایلر اما شول
عاشق صادقکه محبتی مشتعل اوله وزفت اولوب شهرت بوله اول اثردن فارغ اولور یعنی اکا اثر له استدلال ایلمکدن
مستغنی اولور اکا حاجت اولمز واحتیاج لازم کلمز افعال ظاهر یله مهرنی اعلام ایلمکه فرضا عاشق صادق افعال
ظاهره یی کتم ایلسه وآثار محبتی ستر قیلسه چونکم انوار محبت سپهره اوره ورایات عشق قائم اولوب طوره انک ستری
نیچه ممکن اولور (شعر) فکیف تنکر حبا بعد ما شهدت * به علیک عدول الدمع والسقم (مثنوی) کرچه شد معنی درین
صورت بدید * صورت از معنی قریبست وبعید * در دلالت همچو آبند ودرخت * چون بماهیت روی دور ند سخت *
ترک ماهیات وخاصیات کو * شرح کن احوال آن دو ماه رو * بیت اول کلمات سابقه دن ناشی اولان سؤال مقدری دفع
ایچوندر اول سؤال بودرکه معانی وحقایق صورت حکایات کلماتده ظهور ایلدیکی کبی جمال وکمال خدا وعالم معنی
دخی بو آیینهٔ صورتده ومجلای بشریتده عیان ونمایان اولدی وتجلیات الهیه ایله جهان طولدی بیورررلر نعم کرچه عالم
معنی آیینهٔ صورتده ظاهر وبدید اولدی ولیکن صورت معنایه من وجه قریب ومن وجه بعیددر معنی صورتده ظهور
ایلدیکی حیثیتدن وصورت آیینه اولدیغی جهتدن صورت معنایه اقرب من حبل الورید درا ماهر برینک حقیقتنه
نظر اولنسه صورت معنادن ومعنا صورتدن بغایت بعیددرتتمه کم صورتک معنایه قرب وبعدنی تمثیل ایدوب بیوررلر
بو معنایله که صورت بری برینه دلالت ایلمکده آب ودرخت کبیدرتتمه کم اشجار سبزه زارانه دلالت قیلور زیرا ادراکی
اولان بیلور که درخت نشو ونمایی مادن الور کذلک عالم صورت معنایه وعالم بالایه بو کونه دلالت قیلور زیرا عند العلماء
پیدا وهویدادر که عالم صورت معنا ایله قائمدر وخدای متعال قیومدر وعالم صورت جمیع حالاتده حیاتده ومماتده
وحرکات وسکناتده ودخی سائر صفاتده جناب حقه محتاج ومفتقردر وخدای متعال رب العالمیندر ومقوم آسمان
وزمیندر چونکم هر برینک ماهیتنه ذاهب اوله سن بری برندن قتی دور وبعیددرلر مثلا ماهیت ما جوهر سیاله
وماهیت درخت نبات نامیه در پس بینهما ماده مسافهٔ بعیده واردر وصورت عالم ممکن الوجود وماهیات عالم اعیان
ثابته وماهیات غیر مجعوله درکه مراد صور علمیهٔ الهیه در وامور کلیه در عند الحکماء والمشایخ الصوفیه خارجده

موجوده اولان طبایع وخلایقك حقایق لازمه سیدر مثلا حیات وعلم وقدرت وارادت وبونلر امثالی امور عقلیه دن اولان صفتلردر اگرچه بونلر خارجده وجود عینی ایله موجوده اولمدیلر ولیکن آنك درختنده اولان ظهوری کبی خارجده اولان اعیان موجوده ده ظهور ایلدیلر وبو امور کلیه نك وحقایق معنویه نك انك درختنده اولان حکم واثری کبی هر وجود عینیده حکم واثری واردر بلکه من وجه عین اعیان موجوده در اگرچه من وجه غیری کورینور ونفسنده هر بر امور معقوله اولمقدن بنه خالیه دکلدر هر برنك احکام وآثاری اعیان موجوداتده عیان اولدیغی اعتبار ایله کالماء فی الاشجار آشکار وپدیداردر کادر ولیکن ماهیاتنه نظر اولنسه بو عالم صورتدن بو امور معنویه زیاده بعیده ومختفیه دریس بو ماهیات اعیان موجوده وخاصیات اشیای مخلوقه نك بحثی وشرحی قتی چوقدر وبونك تفصیلنه نهایت یوقدر بو ماهیات وخاصیات شرحنی ترك ایله واول ایکی ماهر وکه صورتا زن ومردر ومعنا نفس وخرددر انلرك شرحنی واسرارنی سویله (دل نهادن مرد عرب بر التماس زن خویش وسوکند خوردن که درین تسلیم مرا حیلتی وامتحان نیست * مثنوی * مرد کفت اکنون کذشتم از خلاف * حکم داری تیغ برکش از غلاف * مرد عرب زننه ایتدی آلان نزاع وخلافدن کچدم بنم اوزریمه حکم طوترسن غلافدن تیغکی چك یعنی تیغ امرکی غلاف دهانکدن اخراج ایدوب بنم اوزریمه ابرا ایله دیدی (م ی) هرچه کویی من ترا فرمان برم) در بد ونیك آمد وی ننکرم هرنه سویلرسك بن سکا مطیع وفرمانبرم یاخود معنی هرنه دیرسك بن سنك فرمانکی یرینه ایلتورم اول فرمانکك یرامز وایو کلسنه نظر ایلمزم یعنی سنك امرك بنم اوزریمه اگر نافع وگر ضاردر انك نفع وضررنه باقیوب هر وجهله اکا مطیع اولورم (مثنوی) در وجود تو شوم من منعدم * چون محبم حب یعمی ویصم * سنك وجودکده بن منعدم وبی وجود اولورم چونکم بن محبم حب انسانی کور وصغیر ایلر یعنی محبوبنك عیبنی کورمکدن اعمی وقبایحن اشتمکدن اصم ایلر کما قال علیه السلام حبك الشیء یعمی ویصم بو حدیث شریفك شرحی اکثر مواضعده مذکور اولمشدر بونده تنبیه واشارت واردر شول مرتبه یه که اولمدکه نفس اماره لوامه لك صفتلرندن کچوب مطمئنه مرتبه سنه ایروب عقله کما لیله تابع اوله عقل اکا محب وعاشق اولوب مع زیادة تابع اولور وانك مرادی اوزره سیر قیلور (م ی) کفت زن آهنك برم می کنی یا بحیلت کشف سرم می کنی * زن مرد عربه ایتدی بکا بر واحسان قصدنمی ایلرسن یا حیله ایله بنم سرمی کشفمی ایلرسن یعنی بکا بو مرتبه تبعیتك مجرد لطف واحسانمی ویا خود کشف سر درون ایچون تجربه وامتحانمیدر پس اعرابی زنه کمال اعتماد حاصل اولسون ایچون وکندینك اکا اولان انقیادنه اطمینان کلسون ایچون اسم ذات ومستجمع جمیع صفات اولان الله تعالی یه قسم ایلدی * مثنوی * کفت والله عالم السر الخفی * کافرید از خاك آدم را صفی اعرابی ایتدی عالم سر وخفی اولان الله حقیچونکه اول الله خاك تیره دن آدم علیه السلام حضرتلرینی صفی وبرکزیده براتدی (مثنوی) درسه کز قالب که دادش وانمود * هرچه در الواح ودر ارواح بود) اوچ ارشون قالب که اکا ویردی اول قالبده کیرو کوستردی هرنه که لوحلرده وروحلرده اولدیسه لوحلردن مراد لوح قضا ولوح قدر ولوح محو واثباتدر ارواحدن مراد عالم ارواحدر والواحدن مراد ارواح مناسبتیله عالم اشباح اولسه دخی جائزدر یعنی عالم اشباحده وعالم ارواحده هرنه شی وار ایسه انك علمنی واسرارنی اولقدر صغیر قالبده اکا کوستردی دیمك اولور (مثنوی) تا ابد هرچه بود او پیش پیش * درس کرد از علم الاسماء خویش) تا ملك بیخود شد از تدریس او) قدس دیکر یافت از تقدیس او) حضرت آدم علیه السلامك اول اعرابی لساندن عظم شاننی تعریف ایدوب بیوررلرکه اول آدم علیه السلام ابده دك هرنکم اوله انك اسمنی وسرنی اول ادم علیه السلام اوکجه اوکجه ومقدم مقدم درس تعلیم ایلدی کندی یه تعلیم اولنان اسمانك علمندن حتی ملائکه انك تدریس وتعلیمندن بیخود اولدی (سبحانك لا علم لنا الا ما علمتنا) دیوب کندیلردن نفی علم قیلدی وهر بری قدس ونزاهت آخر بولدی ومعرفتده نقصانن بیلدی اول آدم علیه السلامك تقدیسندن زیرا ملائکه آدمدن اول انجق صفات سلبیه ایله تسبیح وتقدیس ایدرلردی پس حضرت آدم علیه السلام جناب حقی صفات سلبیه وثبوتیه ایله تسبیح وتقدیس ایلدککده بونلر لوث قلت معرفتدن پاك اولوب طهارت کامله بولدیلر دیمك اولور مثنوی) آن کشادی شان کز آدم رو نمود * در کشاد آسمانهاشان نبود * اول کشاده لك وفتوح که حضرت آدم علیه السلامدن انلره یوز کوستردی آسمانلرك کشاده لکندن وفتوحندن انلره اولمدی (مثنوی) در فراخی عرصهٔ آن پاك جان * تنك آمد عرصهٔ هفت آسمان * اول پاك جانك میدانی وسعتندن یدی آسمانك میدانی طار کلیدی یعنی انسان کاملك وسعت عرصه سی جانه نسبت بو هفت آسمان وزمین دخی صغیر ومهیندر نته کم بو معنایه اشارت ایذوب حدیث قدسینك مضمونی ایله استشهاد بیوردیلر (مثنوی) کفت پیغمبر که حق فرموده است * من نکنجم هیچ در بالا وپست حضرت پیغمبر علیه السلام ایتدیکه حق تعالی بیورمشدر بن هیچ بالا وپسته

صغمزم بو حديث شريفه اشارتدركه حضرت نبی عليه السلام حق تعالی حضرتندن حكايه بيوررلر (قال الله تعالی لايسعنی ارضی ولا سمائی ولكن يسعنی قلب عبدی المؤمن التقی النقی الورع) پس حديث شريفك شرحنی نظمه كتوروب جناب حقدن حكايه بيوررلر * مثنوی * درزمين وآسمان وعرش نيز * من نكنجم اين يقين دان ای عزيز * زمين وآسمانده وعرشده دخی بن صغمزم ای عزيز بو معنايی سن يقين بيل (مثنوی) دردل مؤمن نكنجم ای عجب * كرمرا جويی دران دلها طلب * اما مؤمنك قلبنه صغارم بو عجبدر اكر بنی استرسك كوكللرده طلب ايله كه قلب المؤمن بيت الله وقلب المؤمن عرش الله ديمشدر * مثنوی * كفت ادخل فی عبادی تلتقی * جنة من رؤيتی يا متقی * سورۀ فجرك آخر ينه اشارتدر * يا ايتها النفس المطمئنة * ای النفس التی نزلت عليها السكينة وتنورت بنور اليقين فاطمأنت من الاضطراب * ارجعی الی ربك * رجوع ايله جناب ربكه (راضية) راضيه اولديغك حالده اعطا اولنن نعمتاره (مرضية) عند الله * فادخلی فی عبادی * ای ادخلی فی زمرة عبادی الذين كانوا من اهل التوحيد * وادخلی جنتی * ای ادخلی معهم جنتی وقال بعضهم ادخلی فی جسد عبادی حالة البعث وادخلی مع اجسادهم جنتی حضرت خداوندكار بيوررلر كه كفت حق تعالی ديدی ادخل داخل اول سن ای نفس مطمئنه فی عبادی بنم عباد پرشادم زمره سنه تلتقی سن ملاقی اوله سن جنة من رؤيتی بنم رؤيتمدن جنت عظيم الشانه يا متقی ای متقی اولان قول جنة لفظا منصوبدر تلتقينك مفعوليدر من رويتی جنتك صفتيدر ای جنة كائنة من رؤيتی ديمكدر پس زمرۀ عباد اللهه داخل اولمق خدمتلرنده اولوب قلبلرين اله كتورمكدن كنايه در بو خصوصه مجرد دخول دكلدر پس عارفك قلبنه داخل اولمق اعمال مقبوله دندر كما ان رجلا قال لابی يزيد البسطامی قدس الله سره العزيز دلنی علی عمل اتقرب به الی الله فقال احبب اولياء الله وادخل فی قلوبهم فان الله ينظر الی قلوب العارفين كل يوم ثلثمائة وستين نظرة لعله ينظر الی اسمك فی قلبه فيغفر لك عرفادن بری بو بيتی قی احسن بيورمشلردر * بيت * جنت حقك باغچه سيدر عارف انك باغبانيدر * باغبانله بيلشی كورتا كيره سن باغچه سنه (مثنوی) عرش با آن نور با پهنای خويش * چون بديد اورا برفت از جای خويش * عرش عظيم كندينك پهنا اولان نوريله و يا خود معنی عرش عظيم كندينك پهنالكی نوريله يعنی بو مرتبه عريض الجرملكی نوريله چونكم اول آدمی وانك اسرارنی كوردی كندی يرندن كتدی يعنی حضرت آدم عليه السلامك عظيم شانی كورديكی كبی كندی مرتبه سنده اولان عزت وعظمتی ترك ايدوب انك اسرار انوارنده متحير اولدی * مثنوی * خود بزركی عرش باشد بس بديد * ليك صورت كيست چون معنی رسيد * نعم عرش عظيمك بيوكلكی خود زياده بديددر يعنی زياده دراز وكبيردر ليكن چونكه معنی ايرشدی صورت كيمدر زيرا عرش وما فيها صورت وقلب انسان كامل معنادر معنی قتنده صورت حقير وبی اعتباردر * مثنوی * هر ملك می كفت مارا پيش ازين * الفتی می بود بر روی زمين * هر بر ملك حضرت آدم عليه السلام علم اسمايی سويلدكده وحقايق اشيايی نقل ايلدكده بويله ديدی بزه بو وقتدن اول روی زمين اوزره بر الفت وار ايدی * مثنوی * تخم خدمت در زمين می كاشتيم * زان تعلق ما عجب می داشتيم) زمينده خدمت تخمنی اكدك وعبادت وطاعت دكلرين ديكدك اول زمينه اولان تعلق والفتدن بز عجب طوتدك * مثنوی * كين تعلق چيست با اين خاكمان * چون سرشت ما بدست از آسمان * چون كندی كندی عزه ديدك بو خاكه بزم ميل وتعلقمز ندر چونكه بزم سرشت وخلقتمز آسماندن اولمشدر * مثنوی * الف ما انوار با ظلمات چيست * چون تواند نور با ظلمات زيست * بز نوراك ظلماتله الفت وانسيتی ندر نور ظلماتله دريلكه نيجه قادر اولور كه بو ايكيسی ضدلردر * مثنوی * آدما آن الف از بوی تو بود * زانكه جسمت را زمين بد تار وپود * ای آدم اول مقدما اولان الفت وانسيتكه بزه زمين مابيننده اولمشدی سنك رايحه واثرندن ايدی زيرا زمين سنك جسمكه تار وپود ايدی يعنی ارش وارغچ مشابه سنده ايدی * مثنوی * جسم خاكت را ازينجا بافتند * نور پاكت را درينجا يافتند * سنك خاك اولان جسمكی بوندن طوقودیلر يعنی زمينده تركيب وتخمير ايلديلر سنك پاك نورنی بو خاكی جسدده بولديلر * مثنوی * اين كه جان ما زروحت يافتست) پيش پيش از خاك آن می تافتست * بو انس والفتی كه بزم جانمز سنك روحكدن بولمشدر مقدما خاكدن اول اول اول حالت خاكدن لامع وظاهر اولمشدر (م ی) درزمين بوديم وغافل از زمين * غافل از كنجی كه در وی بد دفين بوندن اول زمينده اولدق وزميندن غافل ايدك شول بر كنجدنكه انده اول مدفون ومستور ايدی (مثنوی) چون سفر فرمود ما را زان مقام * تلخ شد ما را ازان تحويل كام * چونكه اول مقامدن حق تعالی بزه آسمان جانبنه سفر بيوردی بزه اول تحويل مكان وتبديل مقام ايلمكدن كامز تلخ اولدی * مثنوی * تا كه حجتها همی كفتيم ما * كه بجای ما كه آيد ای خدا * تا كم اول خلافت موضعنده بز حجتلر سويلدك كه ای خدا بزم يريمزه كيم كلور كه بز سنی تسبيح وتقديس ايدييورز * مثنوی * نور اين

تسبیح واین تهلیل را) می فروشی بهر قال وقیل را) بو تسبیح وتهلیل نوربنی قال وقیلدن اوتری صاتر میسن یعنی سفك دماء
قیلان وبربوزنده فاسد اولان بنی آدمی بزم اوزریمزه اختیار ایدرمیسن * مثنوی * حکم حق کسترد بهرما بساط *
که بکویید از طریق انبساط * حق تعالینك حکمی بزدن اوتری رحمت ورأفت بساطنی دوشدی ودیدیکه ای
ملکارم انبساط طریقندن سو یلیکز انبساط ترك حشمت وخلع ادب ایتمکه دیرلر یعنی احتشام وادبی ترك ایلك
طریقندن بوکونه سوزسو یلیك سزه اجازت دیدی (مثنوی) هرچه آید بر زبانتان بی حذر * همچو طفلان یکانه باپدر
هرنکه سزك لسانکزه اوزره کلورسه خوف وحذر سزسو یلیك یکانه ومقبول طفللر پدرلرینه سو یلدکاری کبی (م ی)
زانکه این دمهاچه کر نالایقست * رحمت من بر غضب هم سابقست * زیرا بوسوزلرا کر نالایق ونا معقولدر بنم
رحمتم غضب اوزره هم سابقدر (قال الله تعالی فی الحدیث القدسی سبقت رحمتی علی غضبی) (مثنوی) ازپی اظهار این
سبق ای ملك * در تو بنهم داعیهٔ اشکال وشك * بوسبق رحمتی اظهار ایتمك ایچون ای ملك سنك وجودنده اشکال
وشك داعیه سنی قورم وسنك بوخصوصده دردرونکی تقاضا کرایلرم * مثنوی * تا نکویی ونکیرم بر تو من) منکر حلم
نیارد دم زدن * تاکم نالایق سوزی سن سو یلیه سن وبن سنك اوزرینه طوتیم یعنی سنی اول جرم واسطه سیله
مؤاخذه ایتیم بنم حلمه منکر اولان دم اورمغه قادر اولمیه یعنی حلمی ورأفتی بوقدر دیو طعن قیلمیه * مثنوی * صد پدر
صد مادر اندر حلم ما * هرنفس زاید در افتد در فنا * بزم حلمزده یوز پدر ویوز مادر هرنفس طوغر فنایه دوشر یعنی
بزم دریای حلمزدن انلرك حلم وشفقتی ظاهر اولوب محو اولور (ولهذا قیل الله ارحم بعبده من الوالدة المشفقة بولدها)
(مثنوی) حلم ایشان کف بحر حلم ماست * کف رود آید ولی دریا بجاست * خود چه کویم پیش آن در این صدف
نیست الا کف کف کف) جناب حق لسانندن جناب عزت بیوررلر که پدران ومادرانك حلم ومرحمتی بزم
حلمز دریاسنك کفی وحبابیدر کف کیدر کلور قسمیدر ولیکن دریای رحمت برنده قائمدر زیرا جناب حقك حلم
ومرحمتی مخلوق حلمی کبی کاه حلیم وکاه غضوب اولمز بلکه حلمی وغضبی دائمدر بیت ثانی مردعرب لسانندن زننه
دیرخود نه سو یلیم واللهك حلم ورأفتی نه وجهله تقریر ایلیم اواللهك رحمتی درینك اوکنده بوپدر ومادرلك صدف
رحمتی وقشر رأفتی دکلدر الا کفك کفك کفیدر یعنی نتیجه مرتبه اندن دونترو وجوه کثیره ایله اندن قلیل
وحقیرتردر زیرا جناب حق اکرم الاکرمین وارحم الراحمین درو بوخصوصده بو محله مناسب احادیث کثیره وارد
اولمشدر ایرادنه حاجت یوقدر * مثنوی * حق آن کف حق آن دریای صاف * کامتحانی نیست این کفت ونه لاف *
اول کف حقیچون واول دریای صاف حقیچون یعنی اول کف کبی اولان پدر ومادرلك رحمی حقیچون ودریای صاف
کبی اولان رحمت الهی حقیچون که بوسوز امتحان دکلدر وکذب ولاف دخی دکلدر * مثنوی * از سر مهر وصفااست
وخضوع * حق آنکس که بدو دارم رجوع * محبت وصفا وخضوع بوتندر اول کسه نك حقیچونکه اکا رجوع
طوترم * مثنوی * کر بپیشت امتحانست این هوس * امتحان را امتحان کن یکنفس * بو هوس اکر سنك قتنده
امتحان ایسه برنفس بنم امتحانمی امتحان ایله * مثنوی * سرمپوشان تاپدید آید سرم * امرکن تو هرچه بروی قادرم *
سرکی ستر ایلمه تا بنم سرم ظاهر کله بکا امر ایله هرنسنه یه که انك اوزرینه قادرم (مثنوی) دل مپوشان تاپدید آید دلم *
تاقبول آرم هر آنچه قابلم * قلبکی ستر ایلمه تا بنم قلبم ظاهر کله تاقبول کتورم هر اول نسنه یه قادر اولم (مثنوی) چون
کنم در دست من چه چاره است * در نکر تاجان من چه کاره است * نیجه ایدم بنم الیمده نه چاره وار درنظر ایله تا بنم جانم
نه کاره منسو بدر (تعیین کردن زن طریق طلب روزی کدخدای خودرا وقبول کردن او) * مثنوی *
کفت زن یك آفتابی تافتست * عالمی زوروشنایی یافتست * زن اعرابی یه ایتدی دنیاده برآفتاب
طلوع ایلمشدر تمام عالم اندن روشنالق بولمشدر (مثنوی) نائب رحمان خلیفهٔ کردکار * شهر بغداد است
از وی چون بهار * رحمانك نائبی کردکارك خلیفه سیدر پادشاهلر یوزنده حق تعالینك خلیفه سی وکولکه سی
کبیدر که مظلوملر انك ظل سعادتنده آسوده اولورلر بغداد شهری اندن وانك کرم واحساندن بهار کبیدر (مثنوی)
کر بپیوندی بدان شه شه شوی * سوی هرادبار تاکی میروی * همنشین مقبلان چون کیمیاست * چون نظرشان
کیمیایی خود کجاست * اکر اول پادشاهه واصل اولهسن پادشاه اولورسن هرادبارو بدکارلك جانبنه قچنه دك
کیدرسن مقبل اولنلرك وسعادت حقیق بولنلرك همنشینلکی کیمیا کبیدر انلرك نظری کبی
بر کیمیا خود قنده در (م ی) چشم احمد برابوبکری زده * اوزیك تصدیق صدیق آمده * حضرت احمد علیه
السلامك مبارك چشمی ابوبکر اوزره اورمش اول ابوبکر بر تصدیقدن صدیق کلمش * مثنوی * کفت من شه را پذیرا
چون شوم * بی بهانه سوی او من چون روم * اعرابی عورتنه ایتدی بن شاهی نیجه قبول ایدیجی اولم سبب وبهانه سز

بن

بن آنك جانبنه نيجه كيدم * مثنوى * نسبتى بايد مرا يا حيلتى * هيچ بيشه راست شد بى آلتى * بكا يا برسبب ويا خود
برحيلت وصنعت كرك هيچ صنعت برآلتسز راست اولديمى يعنى شاهلر حضورنه وارمغه بروسيله لازمدر بى آلت
وبى سبب بوكارك حصولى مشكلدر * مثنوى * همچو مجنونى كه بشنيد از يكى * كه مرض آمد بليلى اندكى * اول
مجنون كبى كه بركسه دن اشتديكه ليلايه براز جق مرض كلدى * مثنوى * كفت آوه بى بهانه چون روم * ور بمانم
از عيادت چون شوم * مجنون ايتدى اى واه ليلايه بهانه سز نيجه كيدم وا كر عيادتدن قالورسم نيجه اولور يعنى آنك
حالى صورمزسم نيجه اولور * مثنوى * ليتنى كنت طبيبا حاذقا * كنت امشى نحو ليلى سابقا * مقدما حضرت
مولانا قدس الله سره العزيز بو محلده سالكك نفسنى زنه وروحنى مرده تشبيه ايدوب بيوررلر سالكك نفسى روحنه
لسان حالله ديركه اى روح برمى شد كامل وخليفۀ فاضل زمانكده وار در آنك حضورنه واركه سنى دنيا وآخرت
احتيا جندن خلاص ايده ديدكده روح دخى ديركه اى نفس بنمهاده مناسبت واستعداد لازمدر بى سبب وبى استعداد
نيجه قابلدركه انسان كامل ايله آشنا اوله مثلا ليلى خسته اولمش ومجنون آنك عيادتنه برسبب وواسطه بوله ميوب
على طريق التحسر والتلهف ديمشكه ليتنى كنت نوليدم بن اوليدم طبيبا حاذقا برطبيب حاذق كنت امشى
بن بورر اوليدم نحو ليلى ليلى جانبنه سابقا سبقت ايديجى اولديغم حالده * مثنوى * قل تعالوا كفت حق ما را بدان * تا بود
شرم اشكنى ما رانشان * شب پرانرا كرنظر وآلت بدى * روزشان جولان وخوش حالت بدى * سورۀ آل عمرانده
اولان آيته اشارتدر (قل يا اهل الكتاب تعالوا الى كلمة) دى يا محمد اهل كتابه كلك اول كلمۀ حقه كه (سواء بيننا وبينكم)
اى لا يختلف فيها الرسل والكتب وما بعدنده بو آيت اول كلمه نك تفسيريدر (ان لا نعبد الا الله) يعنى بز عبادت ايتميوز الا كا
(ولا نشرك به شيئا) ودخى بز اكا عبادتده شريك ايتميوز (ولا يتخذ بعضنا بعضا اربابا من دون الله) ودخى اتخاذ ايتميوز
بعضمز بعضمزى ارباب اتخاذ ايتمكله اللهدن غيرى مسيح بن الله وعزير بن الله ديمه يز پس بركسه نك كه كلامى وحالى
مخالف رضاء الله ورضاء رسول الله اوله انلره خدمت ومحبت من دون الله ارباب اتخاذ ايتمك قبيلندندر ديمشلر (فان
تولوا) اكر توحيدحقدن اعراض ايدرلرسه (فقولوا اشهدوا) پس سز ديك انلره شاهد اولك كه (بانا مسلمون) تحقيقا
بز مسلمانلرز وسورۀ انعامده دخى بيوررلر (قل تعالوا) دى يا محمد كفاره كلك (اتل ما حرم ربكم عليكم) بن سزه تلاوت
يده يم ربكزلك سزلك اوزريكزه حرام ايلديكى شيئى (ان لا تشركوا به شيئا) اللهه شرك ايتميه سز (وبالوالدين احسانا)
دخى والدينه احسان ايده سز پس دعوت حق جمله امه شاملدر پس باى وجه كان اكر بلا استعداد واكر بلا مناسبة
ولا اسعاد توجه واجابت لازمدر * معنى بيت مردعرب لسانندندركه خاتونه سويلر وليكن حضرت مولانا قدس
الله سره العزيز بو درگاه حقه بلا هدية ولا وسيلة توجه ايلمينلره تعريض ايلرمردعرب ديركه نم اى خاتون اكر
جناب حق كلام مجيدنده برنيجه محلده رسولنه امر ايدوب تعالوا بيوردى يعنى كلك ديو دعوت قيلدى تاكم بزه آنك
دعوتنه اجابت قيلمغه شرم شكنلك وحياقر مقلق نشان وعلامت اوله پس بو شرم شكنلك دخى نوعا وسيله والتدركه
انسانه بو حيا وعارى كيدروب خليفة الله دعوتنه اجابت قيلمغه خيلى كوشش واستعداد كركدر بزده ايسه
بو آلت نظر بوقدر مثلا شب پره لرلك اكر نظرى وآلت استعدادى اوليدى كوندز انلره جولان وخوش
حالت اولوردى سانرطيور كبى حال بوكه روزانى جولاندن وطيراندن مانع ودافع دكلدر وليكن آنك نهارده جولان
ايتمكه استعدادى يوقدر پس جناب حضرت دخى اكرچه انبيا عليهم السلام واولياى كرام لساندن عبادنى دعوت
ايلمشدر اما على اى حال اول دعوته استعداد لازمدر اقل ما يكون شرم شكن وعار افكن اوله سن (م ى) كفت چون
شاه كرم ميدان رود * عين هر بى آلتى آلت شود * زانكه آلت دعويست وهستيست * كار در بى آلتى و پستيست
زن شوهرنه يعنى نفس فقر خوى عقل نصيحت كوينه ديركه اى عقل چونكم كرم شاهى وجمله مخلوقك الهى ميدان عطا
واحسانه كيده وجود وكرمله عبادنه توجه ايده عين هر بى آلت آلت اولور وكل بى دولت دولت بولور * بيت * داد حق را
قابليت شرط نيست * بلكه شرط قابليت داد اوست) عطا وموهبت الهيه به وسيله وآلت لازم دكلدر بلكه حقيقته
نظر اولنسه بو يولده بوقلقدن وكمال فقردن ايو وسيله وآلت اولمز انكچون آلت وسبب دخى نوعا دعوا ووارلقدر اصل كار
وعمل التسزلكده وكمال پستلكده در نتكم ابن الفارض دير * بيت * ويمتها بالفقر لكن بوصفه) غنيت فالقيت
افتقارى وثروتى) فاثبت لى الغاء فقرى والغنى) فضيلة قصدى فاطرحت فضيلتى) يعنى بن اول حضرت جانبنه كمال فقرله
قصدا يلدم ليكن اول فقرلك وصفيله غنى اولدم پس وجودمله اولان افتقار وثروت وغنا ميده القا ايلدم پس فقر وغنامى
القا ايلكله دخى بنم قصدمك فضلنى اثبات ايلدى بكا پس فضيلتمى دخى طرح ايلدم تائيه شرحنده مفصلا تحرير
ايلدك پس الاعتماد على العمل عند العارفين من الزلل نحو اسنجه اعمال وافعاله استناد خود نوعا خطادندر وسن

وجه دعوادندر پس طریق حقده کمال فقر وفنادن اعلا بر عمل وجناب حضرتنه سوکلو بر خصلت یوقدر پس قرب حقه فقرله توجه جله‌دن اعلادر (مثنوی) کفت کی بی آلتی سودا کنم * تا نه من بی آلتی پیدا کنم * پس کواهی بایدم برمفلسی) تاشهی رحم کند با مونسی * تو کواهی غیر کفت وکوورنك * وانما تا رحم اردشاه شنك * یعنی عقل مسعود کند ولی راه حقده فنا ومفقود زعم ایلین نفسه دیرکه نعم ای نفس قرب حقه وهم وجود مطلقه فقیرلك وبی آلتلك اعظم هدیه واقرب کل وسیله در لیکن بن بی آلتلکه مع الوجود سودا ایلیم تا بن بی آلت وبی وجودلك مرتبه سنی پیدا ایلیم وحقیقت فقرله تحقق قیلیم پس مع بقیة الوجود آلات واسباب نفسانیته‌له موجود ایکن بن بی وجودوفقیرم ویو بولده لازم اولان بی وجودبی آلتلکدر دیو ترك اعمال وقطع آلات واحبال ایلك خود خطای اکبردر نعم المفلس فی امان الله درامامفلسلك اوزره چوق شاهد کرکدرحتی افلاس ثابت اوله وحقوق ساقط اوله وشاه غنی یکا مونسلکله رحم قیله بعض نسخه‌ده بامونسی یا ایله واقع اولمشدر بو تقدیرا اوزره اولان معنی دخی تقدیرا اولنور مفلس شرعده درهم ودیناری اولمینه دیرلر وطریقتده درهم ودیناره محبت قیلمینه ودنیا ومافیهادن بهره المینه دیرلر وحقیقتده نفسانی وروحانی وجودین افنا ایدوب سایه وجوددن اصلا وجودی قالمینه دیرلر پس بو مرتبه مجرد زعمله اولمز وبالکز قیل وقال الله اله کلمز وشکل فقر ورنك افلاسله دخی کسه بونی بولمز وبونلر فقر حقیقیه به شاهد اولمز بلکه سن فقر حقیقیه یه کفت وکوورنك وبودن غیری شاهد کوستر تا کم سکا اول شاهشنك ویانك مونس ومقربی اولان ولی بافرهنك مرحمت وشفقت ایلیه پس برکسه مجرد زعمله وقیل وقال وشکله بو یولده لازم اولان بی وجودلکدر آلات واعمال ایسه مورث انانیت ودعوادر دیو وسایل وآلاتی ترك ایلسه مقت وغضب حقه مظهر اولور نه حالا له رحمت مرتبه سن بولور والله اعلم * مثنوی * کین کواهی که ز کفت ورنك بد * نزد آن قاضی القضا آن جرح شد * زیرا که بو برشاهددرکه مجرد سوزدن وشکلدن اولدی حقیقة شاهد اولمدی اول قاضیلر قاضیسنك قتنده اول شاهدلر جرح اولدی (م ی) صدق می خواهد کواه حال او * تا بتابد نور او بی قال او * انك حالنك شاهدی صدق استریعنی مفلسك حسب حالنه شاهد صدق واخلاصدر مجرد مفلسم دیمك ویا مفلس رنکن اورتنمك کفایت ایلمز تا مفلسك نور باطنی انك قیل وقالیسز ظاهر اوله (هدیه بردن عرب سبوی آب باران از میان بادیه سوی بغداد باامیر المؤمنین برپنداشت آنکه آنجا قحطآبست (مثنوی) کفت زن صدق آن بود کز بود خویش * پاك برخیزی تو از مجهود خویش * زن اعرابی یه ایتدی بو یولده صدق اول اولورکه کندی بودندن یعنی وجودکدن وکندی مقدور ومجهودکدن پاك قالقه سن وترك علاقه قیله سن (مثنوی) آب بارانست مارا در سبو * ملکت وسرمایه واسباب تو * برم ایچون دستیده یغمور صویی وار درسنك ملکت سرمایه واسبابکله حاضر هدیه وقربه شاهه وسیله‌در * مثنوی * این سبوی آب را بردار ورو * هدیه ساز و پیش شاهنشاه شو * بو آب بارانله بر سبویی قالدر ویوری بونی ارمغان دروشاهنشاهك قتنه کیت * مثنوی * کوکه مارا غیر این اسباب نیست * در مفازه هیچ به زین آب نیست * دیکه بزم بوندن غیری اسبابمز یوقدر صحراده هیچ بوندن غیری ایو ولطیف آب یوقدر * مثنوی * کر خزینش پر متاع فاخرست * اینچنین آبش نباشد نادرست * اکرچه انك خزینه سی متاع فاخرله پردر انك بو مثللو آبی اولمز زیرا بویله آب نادردر عقل ونفس بوندن غافلدر که عالم حقیقتده ودرکاه الهیده انك محصول ومجهودی اولان آب علم وآب طاعت بی اعتباردر لیکن خدای تعالی آنی فضلندن قبول ایلر * مثنوی * چیست آن کوزه تن محصور ما * اندرو آب حواس شور ما * اول کوزه ندر یعنی کوزه‌دن مرادندر بزم محصور ومحفوظ اولان تنمزدر انك ایچنده اولان بزم شور حسلریمز صویدر * مثنوی * ای خداوند این خم وکوزه مرا * در پذیر از فضل الله اشتری * سوره توبه‌ده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (ان الله اشتری) تحقیقا الله تعالی اشترا ایلدی (من المؤمنین) مؤمنلردن * انفسهم واموالهم) نفسلرنی ومالارنی (بان لهم الجنة) مقابله سنده بونلره جنت ویرمکله معنی بیت اول عرب بادیه نشین دیدیکه ای خداوند بو بنم خم وکوزه وجودمده اولان اعمال صوینی قبول ایله الله اشتری دیدیکك فضلکدن * مثنوی * کوزه با پنج لوله پنج حس * پاك دار این آب را از هر نجس * بش حسك لوله سیله اولان بر کوزه‌تنی بو آبی جمیع نجسدن پاك طوت انسانك بدنی بر کوزه یه وبش حس ظاهری بش لوله یه واول حسلرده موضوع اولان قوتلر آبه مشابهدر وبونلری لما خلق لهندن غیری موضعه صرف ایلك قوتلری ضایع ایلك ونجس ایلك حکمنده در پس انسان کرکدرکه بو کوزه تننده موجود اولان آب قوایی هر محرمات نجسندن پاك طوته * مثنوی * تا شود زین کوزه منفذ سوی بحر * تا بکیرد کوزه من خوی بحر * تا که بو کوزه‌دن دریا جانبنه منفذ اوله تا بنم جسم کوزه سی بحرك خوینی طوته * مثنوی * تا چو هدیه پیش سلطانش بری * پاك بیند باشدش شه مشتری * تا بو کوزه‌یی ارمغان

كبي پادشاهك حضور شريفنه ايلتمه سن پادشاه اني يالك كوره كامشترى اوله * مثنوى * بى نهايت كردد آبش بعد ازان * پر شود از كوزه من صد جهان * درياى حقيقته كوزهٔ تندن منفذ اولدقدنصكره اول كوزهٔ تنك آبى بى نهايت اولور اندنصكره بنم تنم كوزه سندن يوز جهان پر آب اولور يعنى درياى حقيقته واصل اولدقدنصكره جميع جهان انك آب حياتى علمندن سيراب اولسه وفيض بولسه انك كوزهٔ وجودنده اولان آبنه نقصان كلمز * مثنوى * لولها بربند و پر دارش ز خم * گفت غضوا عن هوا ابصاركم * لوله لرى بغله و كوزه يى كوپدن پر ايله حق تعالى كوزلريكزى هوادن يومكز ديدى كما قال الله تعالى فى سورة النور (قل للمؤمنين) دى يا محمد مؤمنلره (يغضوا) غض ايلسونلر (من ابصارهم) بصرلرنى حلال اولمين محرماتدن (ويحفظوا فروجهم) ودخى فرجلرنى محرماتدن حفظ ايلسونلر (ذلك) يعنى غض بصر وحفظ فروج (ازكى لهم) بونلره اطهر وازكيدر (ان الله خبير بما يصنعون) تحقيقا الله تعالى خبيردر بونلر ايشلدكلرى شيئه پس حواس خمسه نك هر برى كوزهٔ تنده بر لوله كبيدر هر بارکه اول حسك بريسنى لما خلق لهندن غيريه صرف ايلسك كأن اول لوله يى كشاده ايدوب آب ايمانى عبث يره ضايع ايتمش اولورسن پس غضوا امرينك حكمتى وفائده سى آب ايمانى حفظ وحراست ايچوندر (مى) ريش او پر باد كين هديه دراست * لايق چون اوشهى اينست راست * اعرابينك ريشى پر باد که كيلك ارمغانى كيلك واردر يا خود معنى اعرابينك ريشى پر باد که كيلك ارمغانى واردرا نجلاين برشاهه لايق راست ارمغاندر يعنى اعرابى كندى يه مغرور اولوب وحسن اعتقاد قيلوب ديركه بو كونه هديه كيلك ايچون واردر يعنى كسه نك بو كونه هديه سى بوقدر انك كبى پادشاهك لايق راست ودرست بودر بو معنى دخى جائزدر انك كبى پادشاهك لايق راست ودرست وانك صقالى پر باد اولسون كه بو هديه كيلك ايچوندر انك كبى شاهك لايق بودر كه طوغرى سويلر راست كو تقدير نده اولور بو بيت حضرت مولانا قدس الله سره العزيز لسانندن وصور تامرد عربه استهزا ومعنا اعماله ودانشنه معجب اولنلره وعلم وعملارين عظيم وباقيات بيلنلره تعريض وتوبيخدر * مثنوى * زن نميدانست كانجا بر گذر * هست جارى دجلهٔ همچون شكر * اعرابينك زنى بيلمز ديكه انده كذار اوزره يعنى دار الخلافه اولان بغداده لكه جلك پر اوزره شكر كبى لذيذ بر دجله ايرمغى جاريدر * مثنوى * درميان شهر چون دريا روان * پر ز كشتيها و شست ماهيان * شهر اورتاسنده دريا كبى جارى اول آب كشتيلردن وماهيلرك شستندن پردر يعنى نفس انسانى عالم معنوى ومرتبهٔ الهيده اولان علوم ومعارف واسرار ولطايف دجله سندن بى خبردر بيلمزکه اول مرتبه ده جميع علوم واذواقك اصلى وبحرى واردر (وما اوتيتم من العلم الا قليلا) نحو اسنجه انسانه اعطا اولنان علم ومعرفت اول دريادن برقطره كبيدر (مثنوى) رو بر سلطان و كار و بار بين * حس تجرى تحتها الانهار بين) اينچنين حسها اودرا كات ما * قطرهٔ باشد دران بحر صفا) سورهٔ توبه ده اولان آيته اشارتدر (والذين اتبعوهم باحسان) يعنى شول كسه لركه مهاجر وانصاردنصكره انلره عمل صالح ايشلمكده اتباع ايتديلر احسان ايتمكله كه احسان اولدركه ان تعبد الله كانك تراه وان لم تكن تراه فانه يراك (رضى الله عنهم ورضوا عنه) بونلردن الله تعالى راضى اولوب وبونلر دخى اللهدن راضى اولديلر (واعدلهم جنات) الله تعالى بونلر ايچون جنتلر اعداد واحضار ايلدى (تجرى تحتها الانهار) اول جناتك تحتلرنده انهار جاريه اولمقده در بونلرك تصرفنده اوله بو انهار مذكوره (خالدين فيها) بو جنتلرده خلودلرى مقدر اولديغى حالده (ذلك الفوز العظيم) يعنى بو مذكور اولان نعمتلر نجات عظيمه در ووصلت جسيمه در پس حضرت خداوندكار بيورورلركه سلطانك قتنه كيت وكار وبار وشوكت وعظمت كور تحتنده انهار جاريه اولان حسى كور يعنى اى سالك حق سن كندى علم وعرفانك آيينه فريفته ومغرور اولمه بلكه واصل جناب باركاه سلطان ازل اول كه ذات وصفات جناتنك تحتنده نيجه انهار معانى وهزار جويبار اسرار سبحانى جارى اولمقده در اكر برقطره سن نوش ايدرسن فمن شرب منها لم يمت ابدا ماصدق حالك اولور معنى اجراى دانش وبينشنه مغرور ومعجب اولان بورو سلطان حقيقتك قتنه دلك كيت واصل كار وبارى انده سير ايت وتحتندن انهار علوم ومعارف جاريه اولان حسى كور كه اول حس انبيا عليهم السلام واولياى كرامك حس وادرا كيدر انك تحتنده انهار علوم الهى واسرار ربانى جاريه اولور كه بزم بو تجلين حواس وادرا كاتمز برقطره اولور اول صفا نهرنده يعنى اول بحر صفا به نسبتله كه * وما اوتيتم من العلم الا قليلا * بيورلمشدركه نسانك ادرا كى علم حقه نسبتله برقطرهٔ حقير كبيدر (درنمد دوختن زن عرب سبوى آب باران و مهر نهادن بروى از غايت اعتقاد عرب * مثنوى * مرد گفت آرى سبو را سر ببند * هين كه اين هديه است ما را سودمند * مرد عرب زنينه ايتدى بلى سبونك باشنى بغله اكاه اولكه بو ارمغان بزه نافعدر * مثنوى * در نمد درد ز تو اين كوزه را * تا گشايد شه بهديه روزه را * اى زن بو كوزه يى سن كچه يه ديك تا كم شاه بو هديه ايله صومى اچه * مثنوى * كين چنين اندر همه آفاق نيست *

بجز رحیق ومایهٔ ذواق نیست * زیرا بونك کبی بر لطیف آب دوکلی آفاقده بوقدر بو آب شراب خالصدن ومایهٔ ذواقدن
غیری دکلدر فی الجمله عقل ونفس مرتبهٔ حقیقتده ایرمزدن اول بو بریهٔ دنیاده ایکن کندی کوزهٔ وجودنده حاصل
قیلدقلری ماء مهین کبی اولان علمارین وعملارین ماء معین کبی زعم ایلیوب جمیع آفاقده انکله بر لطیف شیء یوق ظن
ایلملرینه اشارت اولور * مثنوی * زانکه ایشان زابهای تلخ وشور * دائما پر علتند ونیم کور * زیرا که انلر آجی وطوزلو
صولردن دائما علت ومرضله پر ونیم کورلردر یعنی کوزلری خیره وبی نوردر * مثنوی * مرغ کاب شور باشد مسکنش *
او چه داند جای آب روشنش * بر مرغ که انك مسکنی آب شور اوله او مسکنك روشن اولان صو ینك یرنی او مرغ نه بیلور
(م ی) ای که اندر چشمهٔ شور است جات * تو چه دانی شط وجیحون وفرات * ای شول کمسه که سنك یرك شور چشمه‌ده در
سن شط وجیحون وفراتی نه بیلورسن مراد اهل صورت واهل نفس اولنلره خطابدر چشمهٔ شوردن مراد انلرك حظ
الدیغی ولذت بولدیغی غذای نفسانی ولذت جسمانیدر وجیحون وفراتدن مراد اذواق روحانی واشراق سبحانیدر
والحاصل بو جمله اهل نفس واهل صورتك مثالی اولور که انلر عالم حقیقت اهلنك ذوقلرندن بی خبر اولدقلرندن کندی
ذوقلرنی عظیم ذوق ولذت عد ایلرلر (م ی) ای که نارسته ازین فانی رباط) تو چه دانی محو وسکر وانبساط) ای کمسه که سن
بو فانی رباطدن خلاص بولمامش سن محو وسکر وانبساطی نه بیلورسن یعنی ای فانی دنیانك قیدندن خلاص اولمین
کمسه سن طریق الهیده اولان محو وجود ایلمکدن وسکران حق اولمقدن وانبساط مرتبه‌سن بولمقدن نه خبر
طوترسك اهل نفس واهل صورته بو مرتبه‌لرك شهودی میسر دکلدر وبو مرتبه‌لرك شرحی چوقدر (مثنوی) ور بدانی
نقلت از اب وجدست * پیش تو این نامها چون ابجدست * ابجد وهوز چه فاش است وپدید * بر همه طفلان معنی
پس بعید * ای بو دنیای فانیدن ورباط جسمانیدن سنکه نارسته سن وبو صورت بشریته مربوط وبسته سن سن نه
بیلورسن اولیانك سلوکنده اولان مرتبه‌لرك کیفیتی نیجه‌در اکر بو مرتبه‌لری علمله بیلورم دیرسك فرضی اکر
بیلورسکده بیلمك طریقنده اولان آبا واجدادندن ومشایخ سلفدن نقلله وانلره تقلید ایله‌در کندی حالك دکل وتحقق
وتخلق ایلدیکك مقامك دکلدر سنك اوککده بو نامار وبو کونه اصطلاح کلاملر ابجد کبیدر ابجد وهوزنه فاشدر ونیجه
پدیددر جمله اطفال اوزره ولیکن معناسی زیاده بعیددر فصول مفصلده وبعض کتبده مسطوردرکه بو ابجدك
هر بر کلمه‌سی لسان عرب اوزره بر معنایه دلالت ایدر مثلا اب ای ابی آدم عن الطاعة جد ای جد فی التقرب الی الشجرة
واکل الحنطة هوز ای تحرك الی التوبة حطی ای حط وسقط عنه الذنب کلمن ای تلقی الکلام من ربه سعفص ای سعی
فصار مقبولا قرشت ای کسبت نفس آدم درجة عالیة وفضائل سامیة ثخذ ای نعم الله علیه ضظغ ای خلص من الغل
والغش پس بو ابجد کلمه‌لرینك الفاظی اطفاله نیجه آسان ایسه اطفال طریقته‌ده‌خی اصطلاحات مشایخ
بو کونه محفوظ ومعلومدر ولیکن اصطلاحات علومیله کمسه مسلمان اولمز والفاظ وعبارات ارباب ولایتی
ازبر قیلمغله وخلقه آنی تالی اولمغله انلرك مرتبه‌سی اله کلمز بلکه بو مرتبه‌لر تحقق وتخلق اولمغه وتقلید وقیل
وقالدن کذر قیلمغه سعی وکوشش لازمدر عصمنا الله وایاکم عن التقلید ووهب لنا مرتبة التحقیق * مثنوی *
پس سبو برداشت آن مرد عرب * در سفر شد می کشیدش روز وشب * پس اول مرد عرب سبویی قالدردی
سفره کتدی وروز وشب آنی چکدی مراد عقل ونفسك مقام طبیعتدن ومرتبهٔ صورتدن کذر ایلیوب وسلوکه
کیروب متوجه الی الله اولمسیدر * مثنوی * بر سبو لرزان بد از آفات دهر * هم کشیدش از بیابان
تا بشهر * دهرك آفاتندن سبو اوزره دتریجی ایدی اول سبویی بیابادن تا شهره چکدی (مثنوی) زن مصلا باز کرده
از نیاز * رب سلم ورد کرده در نماز * زن نیاز وتضرع جهتندن سجاده‌سن اچمش رب سلم دیمکی نمازده ورد ایلمش
یعنی یارب سن بو کوزه ایچره اولان آبی آفات صوری ومعنویدن سالم قیل دیمکی ورد ایلمشدی (مثنوی) که نکه
دار آب ما را از خسان * یارب آن کوهر بدان دریا رسان * که بزم صویمزی ادانی وخسلردن نکاه طوت یاربی اول
کوهری اول دریایه ایرشدر بونده تنبیه بودرکه سالکك نفسی سیر الی الله حالنده کوزهٔ وجودنده اولان آب ایمان
وطاعتی حفظ ایلمکه بو مرتبه مقید اوله وروز وشب نماز ونیازده اولوب حضرت حقه دعا قیله وبو کوهری اول دریای
حقیقته الهی سن ایرشدر دیو ملتمس ومتضرع اوله * مثنوی * کرچه شویم آکه است وپرفن است * لیك کوهر را
هزاران دشمنست * اکرچه بنم زوجم آکاه وذو فنون وکاملدر لیکن کوهرك هزاران دشمنی واردر (مثنوی)
خود چه باشد کوهر آب کوثرست * قطره‌ئی زینست کاصل کوهرست * کوهر خود نه اوله یعنی کوهر بوکا نسبت شیء
دکلدر بو آب کوثردر یعنی علم وعملدن زیاده کثیر خیردر بوندن بر قطره‌در که کوهرك اصلیدر جواهر روحانیه ومعنویه‌نك
اصلی آب علم وعمل اولدیغنه اشارتدر وکوثردن مراد عند اهل التفسیر علم وعملدن زیاده خیر کثیردر نتکم

انا اعطیناك الکوثر) ده مفسرلر کوثری ای الخیر الکثیر المفرط من العلم والعمل دیو تفسیر ایلمشلردر * مثنوی *
از دعاهای زن وزاری او * وزغم مرد وکرانباری او * زنك دعالرندن واناك زاریلغندن ومردك غمندن واناك
کرانبارلکندن یعنی سبو بارنی چکوب اناك زحمتنی ارتکاب ایلسندن (م ی) سالم ازدزدان وازآسیب سنك * برد
تا دار الخلافه بی درنك * دزدلردن وسنك طوقنمسندن سالم اولدیغی حالده توقف وصبر ایتمز دار الخلافه دك اول سبویی
ایلتدی مراد سالکك عقل ونفسی دعا وتضرع ایلمرینك برکاتیله سبوی علم وعملرین مرتبهٔ حقیقته ایلتملرینك
صورت حالی اولور * مثنوی * دید درکاهی پرازانعامها * اهل حاجت کستریده دامها * چونکم دار الخلافته ایردی
انعاملردن پر بردرکاه کوردی اهل حاجت انده داملر دوشه مشلر یعنی اصحاب حاجات وصول مرادات ایچون هربری
بروسیله بسط ایلمشلر * مثنوی * دمبدم هرسوی صاحب حاجتی * یافته زان درعطا وخلعتی * هردمده هرجانبده
برصاحب حاجت اول بابدن عطا وبرخلعت بولمش (مثنوی) بهر کبر ومؤمن وزیبا وزشت * همچو خورشید ومطر
نی چون بهشت * کافر ومؤمندن وخوب وزشتدن اوتری آفتاب وباران کبی ایدیکه جمله یه فیض وعطاسی شامل وبرابر
ایدی جنت کبی دکل ایدی یعنی جنت کبی مؤمنلره مخصوص ایدی واهل طاعت واصحاب هدایته منسوب
اولمشدی بلکه فیوضات وعطیاتی جمیع خلایقه علی السوی استعدادلرینه کوره ایرشمشدی دیمك اولور
نته کم درکاه الهینك شانی بودرکه جمیع خلایقه استعدادلرینه مناسب اناك فیضی وعطاسی عام وشاملدر پس اول
حضرته مظهر کامل اولان خلیفه نك دخی درکاهنك شانی بویله اولور مروری ونجمی حرف نفی اولان نی کلمه سیله
ماقبلنی نفی ایدوب معناسی بویله وپرمشلردرکه آفتاب وباران کبی ایدی اویله دکل بلکه جنت کبی ایدی یعنی جنت
کبی بی نهایت وپرانعام ایدی بوسرورینك وپردیکی معنادر بونك وپردیکی معنی اوزره دخل لازم کلمز وماقبلنه
مناسبتدن دخی خالی اولمز اما نجمی دیرکه یعنی جمیع عالمه انواع انعامی عام وشامل دکلدر بلکه اهل جنته مخصوصدر
اکرسؤال اولنورسه ولازم کاورسه که بعض نسخه ده نی موقعنه بل واقع اولمشدر بونسخه لر بونلرك وپردیکی معنایی
مؤید اولور جواب اولدرکه بوتقدیر اوزره معنا بویله اولق کرك کبردن زشتدن ومؤمن وزیبادن اوتری خورشید ومطر
کبی احسان وعطاسی جمله یه عام ایدی بلکه جنت کبی مؤمن وزیبا اولنلر ایچون عطاسی خاص ایدی نته کم حق
تعالی حضرتلرینك عطای عامه وعطای خاصه سی ورحمت عامه ورحمت خاصه سی واردر پس اخلاق الله ایله متخلق
اولان خلیفهٔ کاملك وجودی دخی عطای عام وعطای خاصله متصف اولورانلرکه کبر وزشت مقوله سیدر عباد الله
اولدیغی جهتدن انلردنخی عطا وبخششی امسالئودریغ ایلمز انلرکه مؤمن وزیبا مقوله سیدر خاصة انلره برکونه
عطا وبخشش ایلرکه عامه یه قیلدیغی کبی اولمز دیمك اولور وهو الاولی من الاول * مثنوی * دید قومی درنظر آراسته
قوم دیکر منتظر برخاسته * اعرابی برقومی کوردیکه نظر خلیفه ده مزین اولمش برقوم دخی فرمانه منتظر ایاغ اوزره
طورمش اولکی طائفه دن مراد مقربان درکاه الهی وثانیجی طائفه دن مراد امر حقه منتظر اولان عباد وزهاد
مقامنده خدمتده اولان کسه لردر (م ی) خاص وعامه از سلیمان تا بمور * زنده کشته چون جهان از نفخ صور
خواص وعوام سلیماندن موره دکین یعنی شریفدن وضیعه واعلادن ادنایه وارنجه جهان نفخ صوردن دیری
اولدیغی کبی دیری اولمشدی وهربری استعدادلرینه مناسب برکونه حیات بولمشدی (م ی) اهل صورت درجواهر یافته
* اهل معنی بحر معنی یافته * اهل صورت جواهرده اورلمش یعنی مخلوط ومستغرق اولمشدی یافته بونده مخلوط
ومستغرق اولمش معناسنه استعاره در اهل معنی معنی بحرنی بولمش یعنی حضرت حقه واصل اولمشدی (مثنوی)
انکه بی همت چه با همت شده) وانکه با همت چه با نعمت شده) اول کسه که همتسز ایدی نه عجب همتلو اولمش واول
کسه که همتلو درنه عجب نعمتلو اولمشکه اناك غورنه کسه ایرمز واول کسه که همتلو کلمش یعنی اول کسه که همتسز اول
درکاهه کلمش بر عجب همته واصل اولمش وبر عظیم نعمته ایرمشکه اناك کنهن کسه بیلمز (دربیان آنکه چنانکه کدا
عاشق کرمست عاشق کریم کرم کریم هم عاشق کداست اکر کدارا صبر بیش بود کریم بردراو آید وکریم راصبر بیش بود کدا
بردراو آید اما صبر کدا کمال کداست وصبر کریم نقصان اوست) بوسرخ شریف اناك بیاننده درکه انجلین که کدا کرمك
عاشقیدر کریمك دخی عاشقیدر کریمك کرمی هم کدانك عاشقیدر اکر کدانك صبری زیاده اوله کریم اناك قپوسنه کاور
اما کدانك صبری کدانك کمالیدر زیرا صبرا کامقبولدر وکریمك صبری کریمك نقصان وعیبیدر (م ی) بانك می آمد که
ای طالب بیا * جود محتاج کدایان چون کدا) آواز کلدیکه ای طالب کل زیرا جود وکرم کدا کبی کدالره
محتاجدر * مثنوی * جود می جوید کدایان وضعاف * همچو خوبان کاینه جویند صاف * جود ومنا
کدالری وضعیفلری استرشول خوبلر کبی که صاف وروشن آینه استرلر تا کندی جماللرنی اول آینه ده کوره لر

مثنوی روی خوبان ز آینه زیبا شود* روی احسان از گدا پیدا شود* خوبلرك یوزی آینه‌دن زیبا اولور
كذلك احسانك یوزی كدادن آشكاره اولور زیرا مرآت منظر حسن خوبان اولدیغی كبی كدا دخی مظهر جود
واحساندر*مثنوی* پس ازین فرمود حق در والضحی* بانك كم زن ای محمد بر كدا*پس بو سببدن بیوردی حق
تعالی حضرتلری سورهٔ والضحی ده ای محمد كدا اوزره بانك اورمه یعنی كدایی حضورندن سورمه كما قال الله تعالی
(واما السائل فلا تنهر) ای لا تنهر السائل ولا ترده اذا اتاك یسئلك وفی الحدیث عن انس بن مالك قال قال علیه السلام
اذا اتاك السائل علی فرس باسط كفیه فقد وجب الحق ولو بشق تمرة رواه مسلم (مثنوی* چون گدا آیینهٔ جود ست هان*
دم بود بر روی آیینه زیان* چونكه كدا جود وسخانك آیینه سیدر اكا اول نفس آیینه‌نك یوزنه زیان اولور *مثنوی*
آن یكی جودش گدا آرد پدید* وین دیگر بخشد گدایان را مزید* پس گدایان آیت جود حقند* وانكه با حقند جود
مطلقند* وانكه جز این دو ست او خود مرده ایست* او برین در نیست نقش پرده ایست عند مشایخ الصوفیه جناب
حقك ایكی كونه جودی وار در برینه جود اقدس دیرلر فیض اقدس دخی تعبیر ایدرلر وبرینه دخی جود مقدس دیرلر
فیض مقدس دخی تسمیه ایدرلر جود اقدس اولدر كه ازلا برالای محتاج وفقیر واجی وجوده كتوروب انلری مرتبهٔ افتقار
واحتیاجه یتورور بعد عرض الاحتیاج جود مقدس اول مفتقر ومحتاج اولنلره بحسب استعداداتهم زیاده لك
بخش ایلر وانعام واحسان قیلور پس اگرچه (والله الغنی وانتم الفقراء) ایت كریمه سنك مصداقنجه جمیع انسان
بل كون ومكان مفتقر الی الله در وبحسب استعداداتهم انك جودینك آیینه سیدر لیكن بو جمله‌دن مفتقر الی الله اولان
كدای صالح وفقیر صابر حقك جود وكرمنك آیینه سیدر لر واول فقرا كه كندیلردن فانی وحق‌له قائملردر انلر جود
مطلقدر لر زیرا اذا تم الفقر فهو الله در بونلر كندی كندیلردن فانی وحق‌له باقیلردر وبونلر جود مطلق وعباد الله
محضا كرم حقدر (وبهم یمطرون وبهم یرزقون) بونلر حقنده در واول فقیر ودرویش بو ایكیدن غیری اوله یعنی فقیر الی الله
وفقر فانی فی الله اولمیه اومرده در وافسرده در مرده در او بو حق قپوسنده دكل خلق قپوسنده نقش پرده در بونلر آیینهٔ
جود خلقدر درویشدن مراد عند الاولیا بونلردكلدر نته كم تصریح بیورورلر فرق میان آنكه درویشست بخدا وتشنهٔ خدا
وسیان آنكه درویشست از خدا تشنهٔ غیر اوست بو مرغ شریف اول كسه نك میانی فرق ایلمك بیانتده دركه خدایه
درویش وخدانك تشنه سیدر یعنی خدای تعالی یه مفتقر ومحتاج واكا محب ومشتاقدر واول كسه نك میانتك فرق
ایلمسنك بیانتده دركه خدادن درویشدر واندن غیریه تشنه‌در یعنی خدای تعالی جانبندن برشیئه مالك دكل
بلكه حضرت حقك طاعتندن ومعرفتندن وقرب ومحبتندن فقیر وعاریدر ومخلوق جانبنه تشنه وطالبدر دیمك
اولور *مثنوی* نقش درویشست او نی اهل جان* نقش سك را تو مینداز استخوان *اول خدادن درویش غیره
تشنه اولان كسه درویش نقشیدر اهل جان دكلدر وبعض نسخه‌ده اهل جان یرینه اهل نان واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره
معنی اول كسه درویش شكلیدر نانه لایق دكلدر یعنی نعمت حقه وخوان الهی یه مستحق دكلدر سن كلبك نقشنه
استخوان آتمه زیرا نقش كلبه استخوان لایق دكلدر كذلك صورت درویش اولان بی ایمان وبی عرفانه نان دخی لایق
دكلدر *مثنوی* فقر لقمه دارد اونی فقر حق* پیش نقش مرده كم نه طبق* اول درویش لقمه فقرلی طوتر حق
فقرلی طوتمز مرده اولان نقشك اوكنه سن طبق قومه یعنی ایمان وعرفانی اولمیان وحضرت حقه عرض احتیاج
ایلمین كسه نقش مرده كبیدر اكرانك اوكنه نعمت قوسك اول نعمتك قدرین بیلمز وانك منعمنه شكر قیلمز
پس انك اوكنه نعمت قومق لایق اولمز *مثنوی* ماهی خاكی بود درویش نان* شكل ماهی لیك از دریا رمان*
نانه متعلق اولان درویش فی المثل خاكه منسوب بالق اولور نته كم بریه ده وبعض وادیده بالق شكلنده بر حیوان
اولور كه اكا ماهی خاك دینور او حیوان اگرچه شكل ماهیده در لیكن دریادن اوركیجی ونفرت ایدیجیدر (مثنوی)
مرغ خانست او نه سیمرغ هوا* لوت نوشد او ننوشد از خدا* او درویش فی المثل مرغ خانه در سیمرغ هوا دكلدر
یعنی خانهٔ دنیانك قوشیدر سیمرغ قاف قربت دكلدر اوكونه درویش لوت وقوت یر خدای تعالیدن یوب ایچمز وهما
طبیعت اولوب هوای محبت وفضای قناعتده پرواز ایدوب اوچمز بو كونه درویشلرك اكثری طالب حق وعاشق
وجود مطلق مسلكنه سالك وانلر شكلنه متشكل زمالك اولورلر *مثنوی* عاشق حقست او بهر نوال* نیست جانش
عاشق حسن وجمال* ولیكن حضرت حقك عاشقیدر مجرد نوال وعطیهٔ نفسانیه ایچون انك جانی حسن وجمال الهی
عاشق دكلدر (م ی) گر توهم میكند او عشق ذات* ذات نبود وهم اسما وصفات* وهم مخلوقست ومولود آمدست*
حق نزاییدست اولم یولدست* عاشق تصویر ووهم خویشتن* كی بود از عاشقان ذو المنن) اگر اول درویش نان كندویی
عاشق ذات سبحانی توهم ایلرسه عشق ذات اولمز اسما وصفاتی جزئی ادراك ایلمك ویاخود ایكلش اكلق وهم انسانده شو قوت

جسمانیه درکه انك شانی محسوساته متعلقه اولان جزئیاتی ادراك ایلمکدر محبت عمر وعداوت بکر کبی اکثرادراکنده
غلط ایلر علی الخصوص معقولاتده زیاده غلط ایلر وینه کندوبی عاشق ذات دیو زعم ایلرپس حضرت مولانا قدس الله
سره العزیز بیورورلرکه اکر درویش صورت کندوبی عاشق ذات احدیت ظن ایلرسه عشق ذات الهی یه اولمیوب اسما وصفاتك
وهم وادراکیله وهم کزبین وغلط آیین برقوتدر عشق ذات اکادیرلرکه افراط محبت الهی عاشقك وجودینه بروجهله
سرایت وتأثیر ایلیه که انك شکل ظاهرندن غیری جمیع وجودنی افنا ایدوب انك نظرنده وجمله وجودنده معشوقدن
غیری برنسنه قومیه پس مرتبهٔ نفسانیه ده قلان کمسه مع البشریه وحظوظ النفسانیه کندوبی عاشق خدا زعم
ایلمك نه فائده ایلر عقل ووهمله خدا بیلنمز وتصور وتوهمله حضرت حقك قربی وحبی بولنمز زیرا وهم وعقل مخلوقدر
ومولود کمشدر وجناب حق مولود اولمشدر (لم یلد ولم یولد) در پس هر نه یی کیم مخلوق اولان عقل ووهم تعقل
وادراك ایلسه اول مخلوقدر والله اول معقول ومدركدن اولان تصوراتك خالقیدر کما قال علی رضی الله عنه کلما یتعقل
فی عقلك وبتصور فی ذهنك فاعلم ان الله خالقه مثلا برکمسه کندی عقلنده ذات حق جل شانه تصور ایلسه وا کاعقل
ووهمله محبت ایلسه کندی تصورینك عاشقیدر اول کمسه پس تصور بروهمه عاشق اولان عاشقان ذوالمنن حق
اولوب عاشقان ذوالمنن کندیلرینی فانی قیلنلر وزنکار وهم وتصوردن صافی اولنلردر (مثنوی) عاشق آن وهم اکر صادق
بود * آن مجازاو حقیقت کش شود * اول وهمك عاشقی اکر صادق اوله اول مجازانی حقیقته چکرکه (المجاز قنطرة
الحقیقة) دینلمشدر ومجازك حقیقت جانبنه جاذب اولمسی بووجوه ثلاثه ده معلوم اولوراولا برکمسه برصاحب جماله عاشق
اولوب انك واسطه سیله جذبهٔ خدا ایرشوب اول جمالك خالقی اولان ذوالجلال والکماله عاشق اولور ثانیا برکمسه جنت
ایچون ونعمت آخرت ایچون حضرت خالقه عبادت ومحبت ایلرپس عنایت الهی اکا معرفت ویقین میسر ایلیوب
جنت ونعمت آخرت ایچون اولان عبادت ومحبت مرتبه سندن محجوب حقیقت شرابنی ایچوب الهی (ما عبدتك خوفا
من نارك ولا رغبة فی جنتك بل لوجهك الکریم) دینلردن اولور ثالثا برکمسه فی الحقیقه حضرت حقه عاشق اولمیه
ولیکن کندوبی عاشق توهم ایلیه وناسه دخی کندوبی عاشق کوستره بوقسم اکروهمنده کاذب ومرائی ایسه مجازی
حقیقت جانبنه جذب ایلر آن مجازش در حقیقت میکشید بیوردقلری بوقسمه کوره اولور * مثنوی * شرح میخواهد
بیان این سخن * لیك می ترسم زافهام کهن * بوسوزك بیانی شرح استر اما کهنه وضعیف فهملردن قورقرمکه
بوسوزمك سرنی فهم ایتمیوب بی معنی خیالات وافکاره دوشوب ضلالته ایرشمیه (مثنوی) فهمهای کهنهٔ کوته
نظر * صد خیال بد درآرد در فکر * کوته نظر اولان کمسه نك کهنه وبیهوده فهملری فکرلره نیجه یوز خیال بد کتورر
وکندوبی وساوس وخیالات فاسده وادیلرنده یتورر * مثنوی * بر سماع راست هرکس چیر نیست) لقمهٔ هر مرغکی
انجیر نیست * زیرا راست ودرست استماعه هرکس غالب وقادردکلدر هر قوشجغزك لقمه سی انجیر دکلدر بلکه
هر قوشك استعدادینه مناسب برلقمه سی واردر * مثنوی * خاصه مرغی مرده وپوسیدهٔ * پر خیالی اعمئی بی دیدهٔ *
علی الخصوص براولمش چورمش قوش برپرخیال دیده سز براعمی اوله یعنی شول درویش وشیخ صورتنده اولان
کمسه لرکه مرغ مرده وپوسیده کبی اوله وخیالات فاسده وافکارنا پسندیده ایله پر اولوب بصر بصیرتی کور ونادیده تنی
بو کونه کمسه لر اول کلام حقیقیدن هیچ بهره بولمزلر واصلا آنی دخی فهم قیلمزلر * مثنوی * نقش ماهی را چه دریا وچه
خاك * رنك هندو را چه صابون وچه زاك * ماهینك نقش وتصویرینه دریا نه وخاك نه هندینك رنکنه صابون
نه وزاك نه یعنی نقش ماهی کبی اولان بی فهملره دریا وخاك برابردر یعنی صورت ومعنی مساویدر وهند وعرب کبی
اولان قره یوزلولره قره بویا ایله صابون برابردر یعنی صابون ارشاد ایله اکرانلری یوسك ویاخود زاك اضلال وافساد ایله
بویه سك انلره بردرکه اصلنده سیه رو وبد خویدر قابل اصلاح دکلدر (مثنوی) نقش اکر غمکین نکاری بر ورق
اوندارد از غم وشادی سبق * بوبیت مثال در مرغ مرده واعمای بی دیده اولان بی فهملر ایچون مثلا ورق اوزره نقشی
اکر غمکین نقش ایده سن اول نقش غم وشادیدن سبق طوتمز * مثنوی * صورتش غمکین واو فارغ ازان * صورتش
خندان واوزان بی نشان) وین غم وشادی که اندر دل خطیست * پیش ازان شادی وغم جز نقش نیست * اول نقشك
صورتی اکرچه غمکیندر لیکن اول غمدن فارغدر ویاخود اول نقشك صورتی خنداندر واول خنده دن بی نشاندر
کذلك درویش نان وبی فهم واذعان اولان طائفه اکرچه صورتا غمناك وشادان اولورلر ولیکن کالنقش فی الورق حقیقت
غم وشادیدن بی خبردرلر وحقیقت شادی وغم شادیٔ حقیقت وآخرتدر زیرا بوغم وشادیٔ صوریه که کوکلده برخط
وحالتدر اول شادی وغم آخرته نسبتله نقشدن غیری دکلدر (م ی) صورت غمکین نقش از بهر ماست * تا که ما را یاد
آید راه راست * نقشك غمکین صورتی بزدن اوتریدر تا که طوغری یول بزم یاد وخاطرمزه کله * مثنوی * صورت

خندان نقش ازبهر تست * تا ازان صورت شود معنی درست) نقشك خندان صورتی سندن اوتریدر اول صورتدن معنی
درست اوله یعنی بو نقش دیوار کبی اولان بی عقللرك خندان صورتی سكا ارشاد وتنبیه ایچوندر تا اول صورتدن ای عاقل
ودانا معنالك درست اوله وحقیقت وغم وشادیدن خبر بوله صورت نقش كبی بی فهم وبی خبر قالمیه * مثنوی * نقشهایی
کاندرین گرمابهاست * از برون جامه کن چون جامهاست) تا برونی جامها بینی وبس (جامه بیرون کن درآ ای هم نفس
زانکه با جامه درون سو راه نیست) تن زجان جامه زتن آگاه نیست) شول نقوش وصور که بو حماملرده واردر جامه کبی
طشره سندن نظر اولندقده اول جامه لر کبیدر یعنی بی معنی وبی جان صورتلردر کذلك بو گرمابه جهانده مصور اولان
اشکال انسانی خارجدن نظر اولنسه جامه کبی بر آلای اشکال تمثالدر مادامکه برونی سن وخارج عالمده مقیدسن
انجق صورت جامه لرنی واجساد شکللرنی کورورسن پس ای سالك جامه صورتی خلع ایله ولباس بشریتی سلخ ایله باطن
حمام عالمه داخل اول ای همدم تا حقیقت عالم وآدم ندر که بیله سن وماهیات اشیایی بلا لباس صورت مشاهده
قیله سن وسکا لباس وصورتدن مجرد اول دیدیکم آنکچوندر جامه ایله درون جانبنه یول یوقدر وبعض نسخه ده دران
سو واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی زیرا که جامه ایله اول جانبه یول یوقدر یعنی باطن جانبنه یول یوقدر زیرا تن جاندن
جامه تندن آگاه دکلدر پس بو واطن اشیایه مطلع اولمغه تجرد وانسلاخ شرطدر (پیش امدن نقیبان ودربانان خلیفه
ازبهرا کرام اعرابی وپذیرفتن هدیه او * م ی * آن عرابی از بیابان بعید) بر در دار الخلافه چون رسید) اول اعرابی بعید
اولان بیاباندن دار الخلافه قپوسنه چونکه ایرشدی (م ی) پس نقیبان پیش او باز آمدند) بس گلاب لطف بر جیبش
زدند * پس نقیبلر اناك اوکنه کلدیلر یعنی استقبال ایلدیلر نته کم درگاه الهی یه متوجه اولان سیر فی الله مرتبه سنه
ایردکده وبواطن عالمه نظر ایر کوردکده درگاه حقك نقباسی اکا استقبال ایدرلر اناك جیبنه وگریبانه چوق لطف گلابی
اوردیلر (م ی) حاجت او فهم تشان شد بی مقال * کار ایشان بد عطا پیش از سؤال * مقالسزاعرابینك حاجتی انلرك
فهم ومعلومی اولدی انلرك كار وعادتی سؤالدن اول عطا واحسان ایدی * مثنوی * پس بدو گفتند یا وجه العرب *
از کجایی چونی از راه وتعب * پس اول نقیبلر اکا دیدیلر ای عربك وجهی یعنی آب رویی وشریفی قندنسن یولدن
وزحمتدن نیجه سن * مثنوی * گفت وجهم گر مرا وجهی دهید * بی وجوهم چون پس پشتم نهید * اعرابی انلره
دیدی بن وجهم وشریفم اگر بکا یوز ویره سز وجوهم یوقدر یعنی شرف وعزته مناسب وجهلرم یوقدر چونکم بنی ورای
ظهر یکزه قویه سز * مثنوی * ای که در روتان نشان مهتری * فرتان خوشتر ز زر جعفری) ای کسه لر که سزلك
یوز کزده اولولق نشانی واردر سزلك فر وشوکتکز جعفری التوندن اودر زر جعفری جعفره منسوب برخالص التوندر
یعنی باب سعادته کلان محتاجلره اولان التفات وکرمکزلك مسرتی جعفری التوندن اودر * مثنوی * ای که یك
دیدارتان دیدارها * ای نثار دیدتان دینارها * ای نقیبلر سزلك بو دیدار کز نیجه دیدارلر منزله سنده در یعنی سزلك
برلقا کز نیجه لقالر معادلدر ای کسه لر سزلك دیدکزه یعنی رؤیت وشهودکزه دینارلر نثار اولسون * مثنوی *
ای همه ینظر بنور الله شده * در بر شه بهر بخشش آمده * ای دوکلیکز الله نوریله نظر ایلر اولمش شاه قتنده محتاجینه
بخشش واحساندن اوتری کلمش بونلردن مراد نقبای درگاه الهیدر ونقبا عند اهل التحقیق اهل اللهدن اوچیوز
کسه لردر کان لله ثلاثمائة قلوبهم كقلب آدم حدیثی بونلرك شاننده در بونلرك مرتبه سی ابرار واخیار مرتبه سندن ایلرودر
یقین بونلردن بری فوت اولسه ابرار واخیاردن بونلر مرتبه سنه مستحق برکسه یی بونلرك مرتبه سنه داخل ایدرلر
وبونلر حوایج ناسی ادا ومحتاجلرك مرادنی قضا ایلمك ایچون وضع اولنمشلردر هرکسك استعدادنه مناسب مرادی
نه ایسه بونلره راست کلدکده باذن الله ادا ایدرلر * مثنوی * تا زنید آن کیمیاهای نظر * بر سر مسهای اشخاص بشر *
تا اول نظر یکز کیمیالرنی اوره سز بشرلك اشخاص مسلرینك سری اوزره یعنی شاه حقیقت قتندن سر عباد اللهه
مجرد عطا وبخشایشدن اوتری کلمش طائفه سز که تا اول نظر اکسیر تأثیرلریکزی بشرك مس کبی اولان شخصلری
وجسدلری اوزره اوره سز تا انلری مرتبه کماله ایرکوره سز وذلت وحقارت مرتبه سندن خلاص ایده سز دیدی
* مثنوی * من غریبم از بیابان آمدم * بر امید لطف سلطان آمدم * بن غریبم بیاباندن کلدم سلطانك لطفی امیدی
اوزره کلدم (مثنوی) بوی لطف او بیابانها گرفت * ذرهای ریگ هم جانها گرفت * انك لطف واحسانی رایحه سی
بیابانلری طوتدی ریگك ذره لری هم انك نسیم احسانی سببیله جانلری طوتدی (مثنوی) تا بدینجا بهر دینار آمدم *
چون رسیدم مست دیدار آمدم * تا بورایه دك دینار دن اوتری کلدم چونکم بورایه ایرشدم مست دیدار کلدم
ودینار دن فراغت قیلدم (مثنوی) بهر نان شخصی سوی نانبا دوید * داد جان چون حسن نانبا بدید) مثلا اتمکدن
اوتری برشخص اتمکجی جانبنه یلدی چونکه نانبانك حسنی کوردی جان ویردی یعنی نان وجان خاطرندن کیدوب

اكاعاشق اولدی (مثنوی) بهر فرجه شد یکی تا کلستان * فرجه اوشد جمال باغبان * مثال آخر سیر و تفرجدن
اوتری برکسه کلستانه کتدی باغبانك حسن وجمالی انك فرجه وسیری اولدی (مثنوی) همچو اعرابی که
آب از چه کشید * اب حیوان از رخ یوسف چشید * مثال آخر شول براعرابی کبی که چاهدن آب چکدی وقصدی
دنی قیودن صو ایدی چونکم بعد الارسال دلوی اخراج ایلدی حضرت یوسف علیه السلامك یوزندن آب حیات
طاتدی اعرابیدن مراد مالك بن زعبردرکه کنعان قیوسندن صو چکرکن حضرت یوسف علیه السلام انك دلونه تعلق
ایلیوب طشره چکدکده (قال یابشری هذا غلام) دیوب آب حیات ایچمش کبی ذوق وحیات بولدی بو آیت کریمه نك
تفسیری بو محله مناسب دردنجی جلدده دلداری کردن ونواختن سلیمان علیه السلام بیاننده مذکوردر (م ی)
رفت موسی کاتش آرد او بدست * آتشی دید اوکه ز آتش برست * مثال آخر حضرت موسی علیه السلام کتدیکه
آتش کتوره او اله برآتش کوردیکه اوآتش طلبندن قورتلدی یعنی نارشکلنده تجلئ الهی کوروب انی انا الله خطابنی
استماع ایلدکده مست ومستغرق اولدی نته کم حق تعالی حضرتلری انك حالندن قرآن عظیمنده اکثر مواضعنده
حکایه قیلدی کما قال فی سورة طه (وهل اتیك حدیث موسی اذرای نارا فقال لاهله امکثوا انی آنست نارا) آه (م ی)
جست عیسی تا رهد از دشمنان * بردآن جستن بچارم آسمان * مثال آخر حضرت عیسی علیه السلام صیچرادی
تا دشمنلردن قورتله اول صیچرامق آنی فلك رابعه التدی نته کم حق تعالی سورهٔ نساده آیتك آخرینه قریب (وما قتلوه
یقینا بل رفعه الله) بیوردیکه یهودیلر الندن قچوب براوه کیردکده حضرت جبرائیل علیه السلام آنی الله اذنیله فلك
رابعه ایرکوردی (مثنوی) دام آدم خوشهٔ کندم شده * تا وجودش خوشهٔ مردم شده * مثال آخر حضرت
آدم علیه السلامك دامی کندمك خوشه سی اولمش وشجرهٔ کندمه تقرب ایلدیکی واسطه ایله جنتدن خروج قیلمش
تا انك وجودی خلقك خوشه سی اولمش یعنی انسانك وجودنه صالقم کبی سبب اولمش حتی بوقدر اولاد وانسال انك
وجودندن ظهوره کلمشدر (مثنوی) باز آید سوی دام از بهر خور * ساعدشه یابد واقبال وفر * مثال آخر طوغان
لقمه وغدادن اوتری طوزاق جانبنه کاور شاهك ساعدنی ودولت وقوتنی بولور (مثنوی) طفل شد مکتب پی کسب هنر
بر امید مرغ وبالطف پدر * مثال آخر طفل مکتبه کتدی کسب علم وهنر ایلمکدن اوتری پدرینك لطفی سببیله مرغ
امیدی اوزره (م ی) پس زمکتب آن یکی صدری شده * ماهکانه داده وبدری شده) پس مکتبدن اول برطفل کسب هنر
ایلدکدنصکره صدره منسوب اولمش وجهلانك اوزرینه تصدر قیلمش حین تحصیلده معلمنه آیلق ویرمش بعد التحصیل
فلك علمده بربدر کامل اولمش * مثنوی * آمده عباس حرب از بهر کین * بهر قمع احمد واستیز دین * مثال آخر عباس
حضرتلری کین وانتقامدن اوتری حرب وقتاله کلمش حضرت احمد علیه السلامك قمع ورفعی ایچون وباطل دینك
ستیز وعنادندن اوتری یعنی زمان جاهلیتده اولان کندی دینه معاونت ایتمك ایچون حضرت رسول علیه السلام ایله
محاربه ایلمکه حاضر اولوب عاقبت اول حربده اسیر اولوب اسلامه کلدی (مثنوی) کشت دین را تا قیامت پشت وروی *
در خلافت او وفرزندان او * قیامته دکین دین مبینه ظهیر ومعین اولدی خلافتنده حضرت عباس رضی الله عنه
وانك اولادی خلافت صوری انك اولادندن منقطع اولوب غیره انتقال ایلدکدنصکره انك نسلندن اولنلر خلافت
معنویه مظهری اولوب دین مبینه قیامته دك ظهیر ومعین اولسه لر عجب دکلدر بو جمله امثلهٔ متعدده دن مراد اولدرکه
برکسه دنیوی ونفسانی برمراد اوزره خلیفهٔ حق اولان مشایخك بابنه متوجه اولورا کا کلدکده درکاه حقدن
اکا بر آخر حالت یوز کوستروب مقصود اصلی جانبنه عزیمت ایلسندن عبارت اولور (م ی) من درین در طالب چیز
آمدم * صدر کشتم چون بدهلیز آمدم * بن بوقپویه برنسنه طلب ایدیجی کلدم چونکم دهلیزه کلدم صدر عالی قدر
اولدم (مثنوی) آب آوردم بتحفه بهر نان * بوی نانم برد تا صدر جنان * ارمغان یرینه ناندن اوتری آب کتوردم نان
رایحه سی بنی جنانك صدرینه ایلتدی یعنی نان امیدی بنی بو یله خلیفهٔ حقك جنت کبی اولان دار سعادتنه کتورمکه
سبب اولدی (مثنوی) نان برون راند آدمی را از بهشت * نان مرا اندر بهشتی در سرشت * نان آدم علیه السلام
حضرتلرینی جنتدن طشره سوردی نان بنی بهشته منسوب اولان قوم ایچره تخمیر وتخلیط ایلدی حق تعالی
قادردرکه برشیئ برکسه یه نسبتله سبب طرد وبعد وبرکسه یه نسبتله سبب قرب وانس ایلیه (مثنوی) رستم از آب وزنان
همچون ملك * بی غرض کردم درین در چون فلك * بورایه کلدم فرشته کبی آب ونان دن قورتلدم من بعد بو باب اوزره
فلك کبی غرضسز دور ایلرم (مثنوی) بی غرض نبود بکردش در جهان * غیر جسم وغیر جان عاشقان * جهانده
غرضسز اولمز کردش وحرکتده عاشقلرك جسمندن وجانندن غیری یعنی عاشقلرك جسم وجانی وکردش ودورانی بی غرض
نفسانیدر اما عاشقلردن غیریسنك کردش وحرکتی یا دنیوی ویا اخروی البته برغرضدن خالی دکلدر (بیان آنکه عاشق دنیا

برمثال عاشق دیوارست که بروتاب آفتاب زده باشد وجهد وجهاد نکرد تافهم کند که آن تاب رونق ازدیوار نیست ازقرص آفتابست درآسمان چهارم لاجرم دل بردیوار نهاد چون پرتو آفتاب با آفتاب پیوسته او محروم ماند) بو سرخ شریف آنك بیاننده درکه دنیایه عاشق وطالب اولان دیواره عاشق اولان کمسه کبیدرکه اول دیوارا اوزره آفتابك نوری وپرتوی یلدرادی وجهد وسعی ایلدی تافهم ایده که اول دیوارا اوزره آفتابك نوری وپرتوی رونق دیواردن دکل بلکه فلك رابعده اولان آفتابك قرصندن وذاتندندر اول سببدن لاجرم دیوارا اوزره کوکل قودی چونکه آفتابك پرتوی آفتابه متصل اولدی ودیواردن کذر قیلدی اول عاشق دیوارا اولان کمسه ابدی محروم قالدی (وحیل بینهم وبین مایشتهون) وحیل یعنی حایل اولندی بینهم بو کفار ومنافقینك ما بینلرنه (وبین مایشتهون) دخی اشتها ایلدکلری شیئلك ما بینه مراد دنیاده اولان حظ ولذتلری وراحت وعزتلریدر بو آیت سورهٔ سبأنك آخریدر (مثنوی) عاشقان کل نی عشاق جزو* ماند از کل انکه شد مشتاق جزو* عاشقان خدای متعال بو جزولك عشاقی دکلدرنه این عشاق جزوست تقدیرنده اولور بو معنی دخی جائزدرکه حرف ندا مقدر اولوب دینه ای بو جزولك عشاقی اولیان عاشقان کل بیلکه کلدن محروم قالدی شول کمسه که جزوه مشتاق اولدی جزو اصلنده اکادیرلرکه برشیء اندن وغیریدن مرکب اوله وکل اولدرکه برنیجه جزولردن مرکب اوله کما قال صاحب التعریفات الجزو ما ترکب الشیء منه ومن غیره والکل ما ترکب من الاجزاء لیکن اصطلاح صوفیه ده بو محلده واقع اولان جزء وکلدن مراد بو دکلدر بلکه جزودن مراد ظاهر اسماء الهیه اولان تعینات کلدن مراد مرتبهٔ الوهیتدر کما قال صاحب التعریفات الکل اسم للحق تعالی باعتبار الحضرة الالهیة الجامعة للاسماء والصفات ولذا یقال واحد بالذات وبالاسماء والصفات (مثنوی) چونکه جزوی عاشق جزوی شود* زود معشوقش بکل خود رود* ریش کاینده غیری شد او* غرقه شد کف در ضعیفی در رد او* چونکه تعینات موجوده دن بر جزوی بر آخر جزولك یعنی مظهر اسماء الهیه دن بر مظهرلك عاشقی اوله علی الفور انك معشوقی جماد ونباتات وانساندن هرنه ایسه کل شیء یرجع الی اصله فحواسنجه کندی کلی طرفنه کیدر اول عاشق جزوی غیرلك قولنك ریش کاوی یعنی مسخره ومغلوبی اولدی وعمرنی بیهوده یره ضایع قیلدی بعض نسخه ده ریش کاوایله بنده نك ما بینده واو عاطفه واقع اولمشدر بو تقدیرا اوزره معنی اول عاشق جزوی مسخره وزبون وغیرلك قولی کلدی دیمك اولور مثلا هوا وهوس دریاسنه غرقه اولوب الغریق یتشبث بکل حشیش فحواسنجه التی (کبیت العنکبوت) اولان مخلوقه اوردی او (مثنوی) نیست حاکم تا کند تیمار او* کار خواجهٔ خود کند یا کار او* اول مخلوق ضعیف حاکم شریف دکلدر تا اول عاشقه تیمار ایلیه یا کندو افندیسنك کارین قیله ویا خود انك کارنه مشغول اوله مصرع دل اکر بار کشد بارنکاری باری* دیلر خوب دیمش وبو معناده قول عرب دخی مثل قیلنمش (اذا زنیت فازن بالحرة واذا سرقت فاسرق الدرة) بو سرخی تقریر وبیان ایلدکلری وقتده بعض مثنوی خوانلر حسن تعبیر ایله میوب وتحقیق وتوجیه جانبنه کیده میوب تحت اللفظ معناسیله اکتفاء ایلدکلرنده سامعیندن بعض علماء اتلره انکار ایدوب دیمشلرکه بو سوزدن من وجه زنایه وسرقیه اذن لازم کلورا کر بو برمثلدر اولا دعرب بونی بویله دیه کلمشلردر دینورسه پس حضرت مولانا قدس الله سره العزیز بویله مثل قبیحی نه ایجاب ایدرکه محل ارشادده ایراد ایلیه وبو موضعده آنی کتوروب سویلیه بو محلده بونلره جواب شافی بودرکه اولا مثل لغتده ندر واصطلاحده نیه دیرلر وانك مضربی ومو‌ردی ندر بیلمك کرککه حتی مشکل حل اوله مثل لغتده نظر معناسنه در ومثل ومثیل شبه وشبیه کبیدر پس بو معنای لغویدن شونه بین الناس سائر ودایر ومشهور اولان قوله نقل اولندیکه انك مضربی مورده تشبیه اولنه مورد شول حالت اصلیه درکه ابتدا اول قول اول معناده وارد اولدی ومضرب شول موضعه دیرلرکه اول قول انده ثانیا ضرب مثل اوله پس مورد حالت اصلیه یه ومضرب اکا مشبه بها اولان حالت ثانیه یه دیرلر مثلا بو مثل عربده مورد حره زنا ایلك ودری سرقه قیلمقدرکه حالت اصلیه در پس عربلر ثانیا برقولی اکر صورسك بر حر وآزاد کمسه یی سوه که اول کمسه نك بنده سی واسیری اولمیه وطمع قیلورسه برشیئك بغایت نفیسنه طمع قیله که اول شیء فی حد ذاته دنی وحقیر اولمیه دیمك محلنده ضرب مثل ایلدیلرتته کم حضرت مولانا قدس الله سره العزیز* مثنوی* فازنا بالحره بی این شد مثل* فاسرق الدره بدین شد منتقل* دیو بو معنایه اشارت بیوررلر یعنی حره یه زنا ایله دیمك وسورسك برحا کم یردادی وبرسر والزادی سود یکدن اوتری مثل اولدی فاسرق الدره طمع ایدرسن برشیئك بغایت اعلاسنه طمع ایله دیمك ایچون معنای اصلیسندن منتقل اولدی دیمك اولور بو مثلك موردی حرام ومضربی حلالدر بو ایسه شرعا وعقلا جائزدر زیرا حلالی حرامه تشبیه وبالعکس کلام نبوت پناهده وکلام اولیاء اللهده چوق واقع اولمشدر کما قال علیه السلام عند استحسان کلام عمرو بن الاهتم ان من البیان لسحرا حکم علی طریق التشبیه البلیغ ای ان بعض البیان سحر فالمشبه مباح مندوب والمشبه به حرام محظور فافهم

هذا المعنى والله اعلم بالصواب * مثنوى * بنده سوى خواجه شد او ماند زار * بوى كل شد سوى كل او ماند خار * بنده
افنديسى جانبنه كتدى اول عاشق انك فراقندن زار ومحزون قالدى كلك رايحه سى كل جانبنه كتدى اكا خار قالدى
ياخود اول خارله قالدى ديمك اولور * مثنوى * او بمانده دور از مطلوب خويش * سعى ضايع رنج باطل پاى ريش *
اول كسه كندى مطلوبندن دور وجدا قالمش سعى ضايع رنج وزحمتى باطل آيانى مجروح يعنى عاشق صورت اولان
كسه نك مثالى بودر (مثنوى) همچو صيادى كه كيرد سايهٔ * سايه كى كردد ورا سرمايهٔ * مثلا شول بر صيادكبى كه
اول بر سايه طوته سايه اكا قچن بر سرمايه اولور (مثنوى) سايهٔ مرغى كرفته مرد سخت * مرغ حيران كشته بر شاخ
درخت * مرد ايله بر مرغك سايه سنى محكم طوتمش اغاجك بوداغى اوزره مرغ حيران اولمش بويله ديوكه * مثنوى *
كين مدمغ بر كه مى خندد عجب * اينت باطل اينت پوسيده سبب * بو مدمغ عجب كيمك اوزرينه كولر يعنى نه شئ اوزره
شاد اولور اشته سكا باطل اشته سكا چوريمش سبب سايه دن مراد صور كونيه ومرغدن مراد اسماء الهيه اولور چون
بر عاشق صورت صور كونيه دن بر صورتى صيد قيلسه وآنى صيد ايلدم واله كتوردم ديو شاد اولسه اول اسم الهى
وصفت ربانيكه صورت اكا سايه واول صورتك حقيقتى كبى واقع اولمشدر لسان حال الله اول ابله ايچون ديركه بو ابله نه اوزره
شاد اولور نه اوزره خنده قيلور زهى باطل بيره سعى وطلب وزهى پوسيده سبب كه بونك نتيجه سى همان محضا
زحمت وتعبدر * مثنوى * ورتو كويى جزو پيوسته كسست * خارجى خور خار مقرون كاست * بو بيت شول عرفان
جزوى صاحبلرينكه مخلوقه حب طبيعيلرى مقتضاسنجه محبت ايدوب بونك محبتى حقك محبتيدر ديو تأويل ايدنلرك
سؤالنه جوابدر بيوررلر كه اى اسير صورت اكر سن ديرسك وسؤال ايراد ايلرسك كه بنم سوديكم جزو خود كه پيوسته در
يعنى مرتبهٔ الوهيتك بر صفتنك وياخود بر نتيجه اوصافنك آيينه ومظهريدر پس بو آنك اثريدر وبونك حسنى آنك حسن
وجمالنك پرتويدر اوزيله اوايچق بر جزوى سومك معناعين كلى سومك اولدى جواب بودركه اكر سنك قتنده بر جزوه محبت
كله محبت اولديسه خار دخى كلك جزويدر خاربيكه خار كله مقرون ومتصلدر بونده كنايه عذاب وعتاب وقهر وغضب
بى حساب دخى اول مرتبه نك جزوى واثريدر پس آنى دخى قبول ايله زيرا بو خار اول كلك خارى وبو نار اول يارك ناريدر
پس مشتهياتدن قاچق وبوكونه تأويلدن كچمك سالكه لازم اولنلردندر بو بيت بويله زعم ايدنلر ايچون ديلنلردندر
(بيت) فان تصبر على النيران فاعص * والا كن عن العصيان قاص (م ى) جز نيك رونيست پيوسته بكل * ورنه خود
باطل بدى بعث رسل * چون رسولان از پى پيوستنند * پس چه پيوندند شان چون يك تنند * بو ابيات جزو كه
پيوسته در جزو سومك كلى سومكدر ديننلره هم تسليم وهم رددر يعنى اى جزوى كه پيوستدر دين نعم اجزاى عالمدن
هر بر جزو واشخاص بنى آدمدن هر بر شخص من حيث المظهريه مرتبهٔ الوهيته پيوسته وهويت الهيه نك
اسما وصفاتيله بو جهله دن سريانى على السويه در وليكن هر بر جزو يعنى هر بر مخلوق كندى امكانيتلرى جهتندن
وتعين اقتضالرى اعتباريله كل اولان مرتبهٔ الوهيته پيوسته دكلدر زيرا اكر جميع اشيا امكانيتلرى حسبيله وتعينلرى
اعتباريله هى هى اولسه وعين واحد مرتبه سن بولسه انبياء عظامك صلوات الله عليهم اجمعين بعثى واولياء
كرامك دخى ارشاد وهدايتى باطل اولوردى وبى معنى قالوردى چونكم انبياء عظام خلق خالقينك قربنه ومعرفتنه
پيوسته قيلمقدن اوتريدررلر پس نه بى اواشدررلر چونكم بر تن حكمنده درلر اكر هو هو اولسيدى ويك تن مرتبه سن
بولسيدى انبيا عليهم السلامك كلسى تحصيل حاصل اولوردى بلكه انبيا عليهم السلام خلق ارباب متفرقه
وجزويه دن رب الاربابه وجامع جميع اسما وصفات اولان اللهه دعوت وارشاد ايچوندر كما قال الله تعالى فى حق نبينا عليه
السلام (قل هذه سبيلى ادعو الى الله على بصيرة انا ومن اتبعنى وسبحان الله وما انا من المشركين) يعنى دى يا محمد ارباب
متفرقه بنده لرينه كه شو طريق توحيدكه صراط مستقيم اندن عبارتدر بنم يولمدر بن خلايقى دعوت ايلرم مستجمع
جميع صفات اولان اللهه (على بصيرة) لا على جهل ولا غفلة وبكا اويان وارنلرم دخى بو يوله دعوت ايدرلر پس بن الهى
غيرى اكا شريك قيلمقدن تنزيه ايلرم وبر آنك حبنده مشركاردن دكلم (م ى) اين سخن پايان ندارد اى غلام) روز بيكه شد
حكايت كن تمام * اى غلام بو سوزك پايان طوتمز روز وقت سزا اولدى يعنى كيج قالدى حكايتى تمام ايله (سپردن عرب هديه را
يعنى سبو را بغلامان خليفه (مثنوى) آن سبوى آب را در پيش داشت) تخم خدمت را دران حضرت بكاشت) عرب
باديه نشين اول صو دستيسنى ايلرو طوتدى اول حضرتده خدمت وعبوديت تخمنى اكدى (م ى) كفت اين هديه بدان
سلطان بريد * سائل شه را ز حاجت واخريد) اعرابى اول غلامانشاهه ايتدى بو هديه يى اول سلطانه ايلتوكز شاهك
سائلنى حاجتدن كيرو الكز ومرادنى حاصل قيلكز (م ى) آب شيرين وسبوى سبز ونو * ز آب بارانى كه جمع آمد بكو *
بو هديه لذيذ صو ويكى ويشل دستيدر شول بر باران صوى ندركه چوقورده جمع كلدى بوندن مراد شول بريهٔ صورتى

تجاهدن ایله قطع ایدوب درکاه حقه واصل اولدقده شکره نورتقوا ایله وجودی دستیسی سبزونوغند دوخته اولان
وآب علم قلیل ایله طولان کندینك هدیه سی برشی زعم ایلیوب تقیبان درکاه الهی اولان اصفیایه ویاخود خادمان
باب عزت اولان ملائکه یه عرض ایتسنك صورت حالی اولور (مثنوی) خنده می آمد نقیبانرا ازان * لیك بذرفتند
آنرا همجو جان * نقیبلره اول هدیه دن خنده کلدی لیکن آنی جان کبی قبول ایلدیلر (مثنوی) زانکه لطف شاه
خوب باخبر * کرده بود اندر همه ارکان اثر * زیرا که باعلم وباخبر اولان خوب شاهك لطفی جمیع ارکان واعیانه اثر
ایلمشدی (مثنوی) خوی شاهان دررعیت جا کند * چرخ اخضر خاك را خضرا کند * زیرا شاهلرك خویی رعیتك
وجودنده برایلر کما قیل الناس علی دین ملوکهم یعنی فلك خاکی وزمینی یشل ایلر بینهما ده بو قدر بعد مسافه وار ایکن
بیله پس پادشاهلره متعلق اولان خوی وخصلتك بیانته شروع ایدوب بیورر (مثنوی) شه چو حوضی دان حشم
چون لولها * آب از لوله روان در کولها * ای مستمع اولان کسه فی المثل پادشاهی بر حوض کبی وخدم وحشمی لولهلر
کبی بیل آب لوله دن کوللره جاریدر کول غدیر دید کلریدر * مثنوی * چونکه آب جمله از حوضیست پاك * هر یکی
آبی دهد خوش ذوقناك * چونکه جمله لوله لرك آبی بر پاك حوضدندر هر برلوله خوش وذوقلو بر آب ویرر (مثنوی)
وردران حوض آب شورست وپلید * هر یکی لوله همان آرد پدید * وکر اول حوضده شور ونا پاك صو وار ایسه
هر برلوله همان اول آبی ظاهر کتورور (مثنوی) زانکه پیوستست هر لوله بحوض * خوض کن درمعنی این حرف
خوض * زیرا که هر لوله حوضه متصلدر بو حرف کلامك معناسی آینه خوض ایله یعنی تعمق وتفکر قیل دیمك اولور
وبو کلامك معناسنه خوض وتعمق ایلك بو کونه اولور که بو صورت عالم بر جسد مسوا کبیدر و پادشاهلر مانند قلب
وارکان دولت وخادمان باب سلطنت مانند جوارح واعضادر چون قلب مشابه سنده اولان پادشاه صالح اولسه
ارکان دولت واعیان سلطنت بلکه جمیع رعیت دخی صالح اولورلر کر مانند قلب اولان پادشاه فاسد اولورسه
بواعضاء جسد حکمنده اولان کسه لر دخی فاسد اولورلر نته کم نعمان ابن بشیردن روایت اولنان حدیث شریفك
معناسنده صدرالدین قنوی حضرتلری بویله دیمشدر که اول حدیث بودر قال صلی الله علیه وسلم ان فی جسد ابن
آدم لمضغة اذا صلحت صلح الجسد واذا فسدت فسد الجسد الا وهی القلب پس آفاق انفسه وانفس دخی آفاقه مطابقدر
نته کم آفاقده پادشاه صالح اولسه انك جنودی دخی صالح اولور کذلك نفس آدمیده قلب صالح اولسه انك جنودی
مشابه سنده اولان اعضا وجوارحی دخی صالح اولور کما قال علیه السلام القلب ملك اذا صلح الملك صلحت جنوده واذا
فسد الملك فسدت جنوده رواه ابو هریره رضی الله عنه کذا فی الجامع الصغیر) کلکم راع وکلکم مسؤل عن رعیته حدیث
شریفنك فحواسنجه هر کس کندی وجودنك والی التنده وتحت حکمنده تصرف ایلدیکی کسه لرك راعیسیدر هر نکم
کندی عقل وجاننده موجود اوله وجود ظاهر یسنه وتحت حکمنده اولان کسه لره کل اناء یترشح بما فیه فحواسنجه اندن
ترشح ایلیوب انلره تأثیر ایلك مقرردر نته کم بو معنایه مناسب بیورر (مثنوی) لطف شاهنشاه جان بی وطن * چون اثر
کردست اندر کل تن) بی مکان وبی وطن اولان جان شاهنك لطافت وصفاتی تنك کلی بجزونه نه کونه اثر ایلمشدر بر کسه نك
تنی کوردیکك کبی انك جاننك لطافتنه وصفات حمیده سنه استدلال ایلرسن (مثنوی) لطف عقل خوش نهاد
خوش نسب * چون همه تن را در آرد در ادب * وکذلك خوش نسب وخوش طبیعت اولان عقلك لطافتی جمیع
جسدی نیجه ادبه کتورور یعنی نظر ایله جسدینی آدمه که انده اولان ادب وحیا وایمان وبونلر امثالی اولان خصال
حسان جمیعا عقلك آثار وشانیدر که بی عقل اولنده ادب وحیا وایمان اولمز (مثنوی) عشق شنك بی قرار بی سکون
چون دراردکل تن را در جنون * سکونسز قرارسز شوخ وشنك اولان عشق جمیع تنی نیجه جنونه کتورور
یعنی تنك جنون ودیوانه لکی عشقك تأثیرندندر * مثنوی * لطف آب بحر کو چون کوثرست * سنك ریزه ش جمله در
وکوهرست * دریا آبینك لطافتیکه اودریا کوثر کبیدر انك خرد طاشی جمله در وجوهردر یعنی دریانك صوینك
خاصیت ولطافتندندر که اکثر انك سنك ریزه لری بر ینده در وجوهر واقع اولمشدر بو کلام در وجوهر محلی اولان دریایه
کوره در (مثنوی) هر هنر کاستا بدان معروف شد * جان شاکردان بدان موصوف شد * محصل کلام ونتیجه مرام
هر هنر که استاد انکله معروف اولدی واول هنرده مهارت وحذاقت بولدی شاکردلرینك جانی انکله موصوف اولدی
(مثنوی) پیش استاد اصولی هم اصول * خواند آن شاکرد چست با حصول * مثلا اصوله منسوب استادقتنده
حصول ایله اولان چست وچابك اولان شاکرد هم اصول اوقور یعنی علم اصولی حاصل ایتمکله چست وچابك اولان اول
اصولی انك قتنده هم اصول اوقوردیمك اولور * مثنوی * پیش استاد فقیه آن فقه خوان * فقه خواند نی اصول
اندر بیان * فقیه اولان اوستادقتنده اول فقه اوقوییجی شاکرد فقه اوقوربیان وتعبیر وقتنده اصول اوقومز

(م ى) پیش استادی که او نحوی بود * جان شاکردش ازو نحوی شود * شول براستادقتنده که اول استاد نحوی اوله
آنك شاکردنك جانی اندن نحوی اولور (مثنوی) بازاستادی که او محور هست) جان شاکردش ازو محو شهست) کیرو
شول براستادکه اوطریق حقك محو وفاتیسیدر انك شاکردنك جانی اندن شاه حقیقینك محویدر یعنی طریق حب
الهیده فانی اولان مرشددن انك شاکردلری دخی فنا اوکورلر وکندیلرنی شاه حقیقینك محوی قیلورلر * مثنوی *
زین همه انواع دانش روز مرك * دانش فقرست سازراه وبرك * بو دوکلی انواع علومدن موت کونی فقر علمیدر راه
آخرتك ازغی ودوزنی کتاب وسنت علی علم فقردرکه بوجمله عبدك فناسی وربك بقاسی مبین ومفسردر وکتاب وسنته
موافق اولان اولیا وعلمانك علملری دخی هب دانش فقردر والحاصل علم ایکی قسمدر بری علم نافع بری غیری نافع کما قال
علیه السلام العلم علمان علم فی القلب وذلك العلم النافع وعلم علی اللسان فذلك حجة الله علی ابن آدم رواه جابر پس علم
نافعك جمیعسی علم فقرهده داخلدر (حکایت ماجرای نحوی وکشتیبان (م ى) آن یکی نحوی بکشتی درنشست
رو بکشتیبان نهاد آن خود پرست * اوبر نحوی بر کیده اوتوردی اول خود پرست کشتیبانه یوز قودی یعنی توجه
ایلدی (مثنوی) کفت هیچ از نحو خواندی کفت لا * کفت نیم عمر تو شد درفنا * اول نحوی کشتیبانه ایتدی هیچ
نحودن اوقودیمی کشتیبان ایتدی اوقومدم نحوی کشتیبانه ایتدی سنك عمرك نصفی فنایه کتدی * مثنوی *
دلشکسته کشت کشتیبان زتاب * لیك آن دم کشت خامش ازجواب * کیجی حرارتدن دل شکسته اولدی لیکن
اولدم جوابدن خاموش اولدی * م ى * باد کشتی را بکردابی فکند * کفت کشتیبان بدان نحوی بلند * امر الهی ایله
باد کشتی‌یی برکردابه براقدی کیجی صوت بلند ایله اول اهل نحوه دیدی * مثنوی * هیچ دانی اشنا کردن بکو * کفت
نه ای خوش جواب خوب رو * هیچ یوزمکك بیلورمیسن سویله نحوی ایتدی ای خوش جواب وخوب رو بیلمزم
(مثنوی) کفت کل عمرت ای نحوی فناست * زانکه کشتی غرق این کردابهاست * کیجی نحوی یه ایتدی سنك عمرك
کلیسی فنادر زیرا که کشتی بو کردابلرك غرقیدر (م ى) محو می باید نه نحو اینجا بدان * کر تو محوی بی خطر در آب ران
* بیل بو محلده محو کرك نحو کرکز اکرسن محوی ایسك آب ایچنه خوف وخطرسز سور بو قصه‌دن حصه اولدرکه
کشتی وجودك شکسته اولمسی وقتنده علم قیل وقالك انسانه فائده‌سی اولمیوب بلکه علم محو وحالك نفع وفائده‌سی
اولدیغنی افاده ایلر (مثنوی) آب دریا مرده را بر سر نهد * ور بود زنده ز دریا کی رهد * آب دریا مرده‌یی باشی اوزره قور
واکر دیری اوله دریادن نجه قورتولور (مثنوی) چون بمردی تو ز اوصاف بشر * بحر اسرارت نهد بر فرق سر * چونکم
سن بشر وصفلرندن اوله‌سن وموتوا قبل ان تموتوا خواصی اوزره اولمزدن اول اولوب مرتبهٔ فنایه ایروب قرب حقی بوله‌سن
اسرار الهی دریاسی سنی باشنك اوزرینه قورو سکا تعظیم وتکریم قیلور (مثنوی) ای که خلقانرا تو خر می خوانده *
این زمان چون خر برین یخ مانده * ای شول کسه که خلایقه سن خر اوقورسن یعنی علمکه مغرور اولوب انلره خر لایفهم
دیو قفرسن بو زمان خر کبی بو یخ اوزره قالمشسن یعنی اشك بوز اوزره طیرنوب قالدیغی کبی سن دخی بو زمان بو دنیاده
خر کبی قالوب ایلرو کیده ممشسن وآخرت وعالم حقیقت جانبنه سیر ونقل ایده ممشسن (م ى) کر تو علامهٔ زمانی در جهان
نك فنای این جهان بین وین زمان) اکرسن جهانده زمانك علامه‌سی ایسك اشته بو جهانك وبو زمانك فناسنی کور یعنی
علامه لك اولدرکه بو جهانك وبو زمانك فناسنی حقیقة مشاهده ایلیوب علمی وعملی مجرد بقا ایچون قیله (م ى)
مرد نحوی را ازان در دوختیم * تا شمارا نحو محو آموختیم * فقه فقه ونحو نحو وصرف صرف) درکم آمد یابی ای یار
شکرف * مرد نحوی قصه‌سنی عرب بادیه نشین قصه سنك ما بیننه اول جهتدن کتوروب دکدلك وانکچون بو محله ضم
ایلدك تا که سزه محو وفنا نحونی یعنی علمنی وقاعده‌سنی اوکرده وزویت تا بینك معناسی فقهك مفهومنی ونحوك
مقصودنی وصرفك تبدیل وتغییرنی اکسك کلمکده ویوق اولمقده بولورسن ای اولو یار فقهك فقهه ونحوك نحوه وصرفك
صرفه اضافتی عاملك خاصه ولغو ینك اصطلاحی اولان اضافت لفظی قبیلندندر فقه اصلنده فهمه دیرلر واصطلاحده
مسائل واحکام شرعیه‌یه مع ادلتها عالم اولمغه دیرلر ونحو لغتده برقاچ معنایه کاور بوراده قصد معناسنه‌درکه یعنی
مقصوددر واصطلاحده شول قواعد وقوانین ایچون وضع اولنان علمدرکه انکله احوال تراکیب عربیه اعراب
جهتندن معلوم اولور وصرف لغتده تبدیل وتغییره دیرلر واصطلاحده شول قواعد وقوانین ایچون وضع اولنان علمدرکه
انکله احوال ابنیهٔ کلمه معلوم اوله پس مضاف اولان مصدرلر مفعول معناسنه اولور مثلا فقه یعنی مفقوه یعنی
مفهوم ونحو یعنی منحو یعنی مقصود وصرف یعنی تبدیل وتغییر پس تقدیر کلام بویله دیمك اولورکه مسائل شرعیه
واحکام مرعیه‌نك مفهومنی ونحو علمنك مقصودنی وصرف علمنك تغییر وتبدیلنی جمله علم فقرده ویوقلقده بولورسن
ای یارسنی علم فقهك مفهومی عبودیتی کمالیله ادا ایلمکدر پس کمالیله عبودیتی ادا یوقلقده وکم امده لکده در وعلم نحوك

قصدی اصلاح الفاظ ایلمکدر واصلاح الفاظدن مقصود معنی درست اولمقدر پس معنادرستلکی دخی علم نحو وفناده بولنور کذلك صرفك تبدیل وتغییری کبی تبدیلات وتغییرات علم نحو وفناده بولنورنته کم علم صرفده بنای کلمه تبدیل وتغییر اولدیغی کبی علم نحو وفناده کم آمدلکده دخی بنای انسانی تبدیل وتغییر اولوب اصل بشریتدن چیقر نشئهٔ آخر حاصل اولور بومعنی دخی قابلدر که فقهی فهم ایلمکی ونحولك قصدنی ویاخود بر آخر نوعنی وصرف علمنی تغییر ایدوب بوزمقلغی کم آمدلکده بولورسن دیمك اولور (مثنوی) آن سبوی آب دانشهای ماست * وآن خلیفه دجلهٔ علم خداست * اول سبوی آبدن مراد بزم دانشلریمزدر وعربدن مراد بزز واول خلیفه‌دن مراد دجلهٔ علم خدادر (م ی) ما سبوها پر بدجله می بریم * کر نه خر دانیم خود را ما خریم * بز آبله پر سبولری دجله‌یه ایلتورز یعنی بز دجلهٔ علم خدایه متوجه اولدقده کندی علمزدستیسنی برشیٔ صانوب بیله ایلتورز بوتقدیرجه اکربز کندیمزی خربیلمزسك خرواحمقز زیرا (وما اوتیتم من العلم الاقلیلا) فحواسنجه جمیع انبیا علیهم السلام واولیای کرامك علمی بحر علم حقه نسبتله بردستی صوقدر درپس بو جهلدن بر انسانك علمی برقطره قدر درپس بومعنانی بیلورکن بنه علم وعملنی برشیٔ عدایدوب درگاه حقه ایلتسه‌ز کندومزی بولیله ایکن خرواحمق بیلسه اول کسه خربلکه خردن بدتردر (مثنوی) باری اعرابی بدان معذور بود * کوزدجله غافل وبس دور بود * باری اعرابی اول آب سبولی تحفه ایلتمسی سببله معذور ایدی زیرا که اول دجله‌دن غافل وزیاده بعید ایدی (مثنوی) کر زدجله با خبر بودی چوما * از نبردی آن سبو را جابجا * اکر اعرابی دجله‌دن بزم کبی باخبر اولیدی اول اعرابی اول سبوی آبی منزل بمنزل بغداد جانبنه ایلتمزدی (مثنوی) بلکه ازدجله چو واقف آمدی * آن سبو را بر سر سنکی زدی * بلکه دجله‌دن چونکه واقف کلیدی اول سبولی برطاشك باشنه اورردی واول درگاهه فقرتام ایله متوجه اولوردی (قبول کردن خلیفه هدیه را وعطا فرمودن با کمال بی نیازی ازان هدیه وازان سبو (م ی) چون خلیفه دید واحوالش شنید * آن سبو را پر ززر کرد ومزید * چونکه خلیفه اعرابینك ارمغاننی کوردی وانك احوالنی اشتدی اول سبولی التوندن پر ایلدی واندن زیاده هم اکا خلعت ونعمت ویردی (مثنوی) آن عرب را کرد از فاقه خلاص) داد بخششها وخلعتهای خاص اول اعرابی‌یی فقر وفاقه‌دن خلاص ایلدی بخششلر وخاص خلعتلر ویردی (م ی) پس نقیبان را بفرمود آن قباد) آن جهان بخشش وآن بحر داد پس اول قباد نقیبلره بیوردی اول بخشش جهانی واول عدل دریاسی (م ی) کین سبو پر زر بدست او دهید * چونکه وا کردد سوی دجلش برید) که بو پر زر اولان سبولی انك النه ویریکز چونکه بورادن دونه آنی دجله جانبنه ایلتوکز (م ی) ازره خشك آمدست واز سفر * ازره دجله‌ش بود نزدیکتر) قوری وقره یولندن کلمشدر اول اعرابی سفردن دجله یولندن اکا نزدیکتر اولور مکانی پس اول نقیبلر اول پرزر اولان سبولی اکا ویروب آنی کتوروب برکمی‌یه قودیلر * مثنوی * چون بکشتی درنشست ودجله دید * سجده می کرد از حیا ومی خمید) چونکه کمی‌یه اوتوردی ودجله‌یی کوردی حیا وشرمندن سجده ایلدی واکلدی بویله دیو * مثنوی * کای عجب لطف این شه وهاب را * وان عجبتر کوستد آن اب را * که بو وهاب اولان شاه ایچون عجب لطف واردر واول قتی عجب ترکه اول پادشاه اول ماءرا کدی الدی * مثنوی * چون پذیرفت ازمن آن دریای جود * اینچنان نقد دغل را زود زود * اول جود وکرم دریاسی بندن نه حالله قبول ایلدی اشبلین دغل وحقیر نقدی علی الفور تیز تیز (مثنوی) کل عالم را سبو دان ای پسر * کو بود از علم خوبی تا بسر * ای پسر جمیع عالمی فی المثل سبو بیلکه اول عالم سبوسی علمدن وخوبلقدن تاباشنه دك پردر (مثنوی) قطرهٔ ازدجلهٔ خوبی اوست * کان نمیکنجد ز پری زیر پوست * اول الهك خوبلغی دجله سندن بو عالمده اولان خوبلق برقطره‌در که اول خدانك خوبلغی پرلکندن یعنی وفرت وکثرتندن پوست التنه صغمز وصورت دائره سنه داخل اولمز بو پوست التنه کلان وصورت دائره سنه داخل اولان جمال وکمال انك دریای جمال وکمالندن برقطره‌در (م ی) کنج مخفی بد ز پری چاك کرد) خاك را تابانتر از افلاك کرد * کنت کنزا مخفیا فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق لاعرف حدیث شریفنك فحواسنجه غیب هویت مرتبه سنده جواهر اسما وصفاتله مالامال بر کنز مخفی ایدی پرلکندن یعنی صفات علیه سنك واخلاق جمیله سنك کمالیله مقتضیاتندن پردهٔ غیبی چاك ایلدی خاکی افلاکدن تابان تر وروشنتر ایلدی یعنی عالم خاکی ویاخود جسد خاك بنی آدمی اسما وصفاتنه مظهر قیلمغله افلاکدن من حیث المعنی منور ایلدی * مثنوی * کنج مخفی بد ز پری جوش کرد * خاك را سلطان اطلس پوش کرد * حضرت الوهیت مرتبهٔ احدیتده کنز مخفی وپنهان ایدی اوصاف کمالاتنك وفرت وکثرتندن جوش ایلدی خاك جسد بنی آدمی اطلس پوش سلطان ایلدی اول جسد ترابیهٔ سلطانده اولان قوت وقدرت ومهابت وسطوت وبونلر امثالی اولان صفت وحالت اول دریای کمال وجمالکدر والا بو خاك پاره‌لر بو صفتلری نره‌ده بولوردی * مثنوی * ور بدیدی شاخی از دجلهٔ خدا * آن سبو را او فنا کردی فنا *

اکر آب علم وجمال الله پر اولان وجود دمتیسنی مقبول ومغتنم عد ایلین کسه خدای تعالینك دجلهٔ کمال وجمالندن
برشاخی یعنی بر جدول وخلیجی کوریدی اول وجود سبوسنی اول کسه فنا ایدیدی اول وجودك اثك قتنده اعتباری
قالمیوب آنی بالکلیه محو ایدوب خدا جانبنه بی وجود اولدیغی حالده کیدیدی * مثنوی * آنکه دیدندش همیشه
بی خودند * بیخودانه بر سبو سنکی زدند * اول کسه لرکه دجلهٔ خوبی خدادن اولان شاخی کوردیلر همیشه
بی خودلردر بی خودلر کبی واهل فنا ماتندی سبوی وجودلری اوزره سنك فقر وریاضتی اوردیلر وکسر وجود ایدوب
غنا مرتبه سنه ایردیلر * مثنوی * ای زغیرت بر سبو سنکی زده * وین سبو زشکست کامل تر شده * ای غیرتندن
وهمت ومحبتندن سبوی وجود اوزره بر طاش اورمش بو سبو صنمش اولمقدن کاملراولمشدر * مثنوی * خم شکسته
آب ازو ناریخته * صد درستی زین شکست انکیخته * کوپ صنمش واندن آب دوکلمش یوز درستلك بو شکسته لکدن
اول خم قو پرمش وحاصل ایتمش مراد وجود موهومینك صنمسی وعقلك کامل اولمسی وخم کبی اولان صفت
نفسانینك صنمسی وآب عقل وآب عرفانك اندن دوکلیوب ایمان وایقانه واذواق جان وجنانه اکانجه درستلك
حاصل اولمسندن عبارت اولور * مثنوی * جزو جزو خم در رقصست وحال * عقل جزوی را نموده این محال * کوپك
جزولك جزوی رقصده وحالده در لیکن عقل جزوی یه بر حال محال کورنمشدر خمدن مراد وجود انسانیدر انك جزوندن
مراد هر بر عضوی اوله وجزو جزوندن مراد انك تابعلری اوله چونکم سالك وجود خمی صیوب فانی اوله وآب معنا یه
وصول بولوب روحی انکله طوله انك هر بر عضوی کمال ذوقندن رقص وحالده اولور ولیکن عقل جزوی صاحبلرینه بو حال
محال کورینور که انلر سردن غافلر وبو علمدن جاهلردر * مثنوی * نه سبو پیدا درین حالت نه آب * خوش ببین
والله اعلم بالصواب * بو حالتده نه سبو ونه آب ظاهردر بو سوزلرك حقیقتنی خوش کور وبو کلماتك ماهیتنه نظر
ایرکور والله تعالی صوابه اعلمدر اکر دیر سککه بنده بو کونه معنا ینك اطلاعنه استعداد یوقدر بن بو کونه معنایی
نیجه خوش کوره یم جواب بیورورلر * مثنوی * چون در معنی زنی بازت کنند * پر فکرت زن که شهبازت کنند * چونکم
معنی قپوسنی قققه سن سکا آچارلر فکرت قنادینی اور که سنی شهباز ایلیه لر المرء یطیر بجناحی الهمة والفکرة خواجه
انسان همت وفکرت جناحلری ایله اوچار بو عالم صورتدن کذر ایدوب جانب معنایه کچر واول عالمك شهباز بلند
پروازی اولوب وجه مقصود ینك نقابنی آچار (م ی) پر فکرت شد کل آلود وکران * زانکه کل خواری تا کل شد چونان
سنك فکرك قنادی بالجغه بولشمش وثقیل اولدی زیرا کل یییسن سکا بالجق نان کبی اولدی (مثنوی) نان کلست
وکوشت کمتر خوار ازین (تا نمانی همچو کل اندر زمین) نان وکوشت اصلنده کلدر بوندن ازرق یی تا کل کبی زمینده قالمیه سن
اما عجب حالتدر که سکا نه آجلق ونه طوقلق فائده ایلر (م ی) چون کرسنه می شوی سك میشوی) تند وبد پیوند وبدرك
می شوی * چونکم آج اوله سن سك اولورسن یعنی سك کبی بد خو اولوب تند وبد پیوند وبدرك اولورسن یعنی غضبلو
واتصالی ومقارنتی قبیح وبد اصل اولورسن (مثنوی) چون شدی تو سیر مرداری شدی * بی خبر بی پا چو دیواری شدی
چونکه طوق اولدك بر مردار اولدك بر دیوار کبی آیاقسز خبرسز اولدك یعنی دیوار نیجه حرکته قادر دکلسه ونه
کونه بی فهم وبی خبر ایسه سنده طوق اولدیغك حینده بی فهم وبی خبر اولوب کندی مرتبه کدن عبادت وطاعت
جانبنه نقل وحرکت ایلمزسن دیمك اولور (مثنوی) پس دمی مردار ودیکر دم سکی * چون کنی در راه شیران خوش تکی
پس بر دم مردارسن وبرغیری دم کابسن شیران دین یولنده نیجه لطیف یلمکلك ایلرسن * مثنوی * آلت اشکار خود
جز سك مدان * کمترك انداز سك را استخوان * کندی شکارکك آلت وسببنی کابدن غیری بیلمه آلت شکاردن مراد
نفس اماره درکه صید دنیا ایلکه آلت اولمشدر کلبه استخوانی ازرق آت یعنی سك نفسك غداسنی آز ویروب آنی عقلکه
تابع ایت (م ی) زانکه سك چون سیر شد سرکش شود * کی سوی صید وشکار خوش دود * زیرا کلب چونکه طوق
اولدی سرکش اولور لطیف صید وشکار خوش جانبنه قچن یلر (م ی) آن عرب را بی نوایی می کشید * تا بدان درکاه
وان دولت رسید * اول عربی ازقسزلق ومحتاجلك چکدی تا اول درکاهه واول دولته یتشدی (مثنوی) در حکایت
کفته ایم احسان شاه * در حق آن بی نوای بی پناه * حکایتده دیمشز شاهك احسانی اول پناهسز اولان بی نوانك
حقنده یعنی اول پناهی اولمین فقیرك حقنده اولو اولان شاهك احسانی مقدما حکایه ده ذکر ایلمشزدر (مثنوی)
هر چه کوید مرد عاشق بوی عشق * از دهانش می جهد در کوی عشق) مرد عاشق هر نه سویلرسه عشق قوقوسی انك
دهانندن صچرار عشق محله سنده یعنی مرتبهٔ عشقده مرد عاشق هر نه سویلرسه انك اغزندن عشق رایحه سی ظاهر
اولور که کل اناء یترشح بما فیه بو معنایه شهادت قیلور (م ی) کر بکوید فقه فقر آید همه * بوی فقر آید از آن خوش دمدمه
اکر مرد عاشق فقه سویلیه اندن جمیعا فقر کلور اول لطیف صدالو وخوش سوزلو عاشقدن فقر رایحه سی کلور

(مثنوی) وربکوید کفر دارد بوی دین * آید از گفت شکش بوی یقین * اول مرد عاشق اکر کفر سویلیه دین رایحه سی طوترانک شك وکمانه متعلق اولان سوزندن یقین رایحه سی کلور * مثنوی * کف کژ کز بحر صدق خاستست * اصل صاف آن فرع را آراستست * کف کژدن مراد شك وکمانه متعلق اولان وشرعه مخالف کلان سوزلردر عاشقك باطنی دریای صدق ویقیندر پس معنی بویله دیمك اولور که مثلا اکری کبولك برصدق دریاسندن قالقمشدر یعنی اکری کبولك کبی اولان شرعه مخالف وعقله مناقض سوزلر انك دریای صدق اولان درونندن ظاهر اولمشدر صافی اولان اصل اول تیره اولان فرعی بزمشدر یعنی انك صافی ووافی اولان درونی اول کژومژ اولان کفتارینی نوریقینله تزیین ایلمشدر حقیقتنه نظر ایلسك اول کج اولان کلام راست واول کلام نامعقول فی الحقیقه مختار ومقبولدر (مثنوی) آن کفش راصافی ومحقوق دان * همچو دشنام لب معشوق دان) مرد عاشقك کج اولان کفنی یعنی نامعقول اولان کلامنی صافی ولایق ومقبول بیل معشوقك لبنك دشنامی کبی بیل یعنی معشوقك کلام دشنام امیزی اکرچه جواب تلخدر لیکن عشاقه اول شیرین کلمشدر * مثنوی * کربکوید کژ نماید راستی * ای کژی که راست را آراستی * عاشق حق اکر اکری سویلیه اول طوغریلق کوستروای لطیف برکج که راستی بزه دی مراد عاشقك نامعقول اولان کلماتی عاقلك مشروع ومعقول اولان کلماتندن لطیف اولوب انلرك راست اولان کلامنه بونلرك کلامی زیب وزینت ویرمسی اشعار ایلرتته کم اکثر عقلا عشاق الهینك کلامیله کندی کلاملرینی تزیین ایلرلر وفلان عاشق شویله دیمش دیوسویلرلر * مثنوی * ازشکر کرشکل نانی می پزی * طعم قند اید تراچون می مزی * مثلا کرشکردن برنان شکلنی دوزه سن وپشوره سن اکرانی امه سن اندن سکا قند لذتی کلور نان لذتی کلمز کذلك عاشقك مقالنی بوکا کوره قیاس ایله (مثنوی) وربیابد مومنی زرین وثن * کی هلد آنرا برای هرشمن * مثال آخر اکربرمؤمن التون بت بوله هربت پرست ایچون آنی چقین قور * مثنوی * بلکه کیرد اندر آتش افکند * صورت عاریتش را بشکند * بلکه مؤمن اول وثنی طوترانش ایچره براغور انك عاریتی صورتنی صیر * مثنوی * تا نماند برذهب نقش وثن * زانکه صورت مانعست وراهزن * تا التون اوزره بت نقشی قالمیه زیرا که صورت انك التوندن منتفع اولمغه مانع ورهزندر پس چقین برمؤمن عارف برکلام نامشروع ونامعقول کورسه درحال انك ضمننده اولان منافع واسراره نظر ایلرا کرانك تحتنده نیجه فوائد ومنافع موجود ایسه انك صورت ظاهرده نامشروع ونامعقول اولدیغنه باقیوب انك الفاظ وحروفده اولان کژمژ لکن ازاله ایدوب زرخالص کبی اندن معنا یی اخذ ایلر * بیت * لفظا اکرراست بوده یا کژلك * هیچ قیرمز بزه معنی کرلك دین بو معنایه دلالت ایدر * مثنوی * ذات زرش دادربانیست * نقش بت برنقد زرعاریتیست * وثنك زراولان ذاتی دادربانیت وعطای الوهیتدر اما بت نقشی نقد زر اوزره عاریتدر اکا اعتبار یوقدر اول نقش بت ذات ذهبی خبیث ایلمز (مثنوی) بهرکیکی تو کلیمی رامسوز * ورصدای هرمکس مکذار روز * ای قیل وقاله نظر قیلان ومعنادن غافل اولان برپیره دن اوتری سن برکلیمی یاقمه وهرمکسك آواز وصداسندن نهاری ترك ایله بلکه آواز مکسه التفات ایلیوب فوائد روزدن منتفع اول * مثنوی * بت پرستی چون بمانی درصور * صورتش بکذار ودر معنی نکر * چونکم صورتلرده قاله سن بت پرست سن انك صورتنی قو ومعنایه نظر ایله * مثنوی * مرد حجی همره حاجی طلب * خواه هندو خواه ترك ویا عرب * حجه منسوب اراپسك برحاجی همره طلب ایله کرکسه هند وکرکسه ترك ویا عرب اولسون (م ی) منکر اندر نقش واندر رنك او * بنکر اندر عزم ودر آهنك او * انك نقشنه ورنکنه نظر ایلمه زیرا اول لازم دکلدر انك عزمنه وقصدنه نظر ایله که لازم اولان بودر * مثنوی * کر سیاهست او هم آهنك توست * تو سپیدش خوانکه همرنك توست * اول هندو اکرچه سیاهدر لیکن سنك هم آهنککدر سن اکا سپید اوقو زیرا من حیث المعنی سنك همرنککدر (مثنوی) این حکایت کفته شدزیر وزبر * همچو فکر عاشقان بی پا وسر * بو حکایت زیروزبر دینمش اولدی ونظمه پریشان وپراکنده کلدی عاشقلرك فکری کبی بی پا وسردر * مثنوی * سر ندارد چون زازل بود ست پیش * پا ندارد باابد بودست خویش * ازل اکادیرلرکه ابتداسی اولمیه انتهاسی اوله ابدا کادیرلرکه ابتداسی اوله انتهاسی اولمیه این حکایتدن مراد کرمحل ارادهٔ حال قاعده سی اوزره بو حکایتده سویلنن کفتار واسراردر یعنی بو حکایتده ذکر اولنان وفکر عشاق کبی بی پا وسر ظهوره کلان اسرار وکفتار باش طوتمز چونکم ازلدن ایلریدرکه مراد مرتبهٔ اعیان ثابته دندر دیمك اولور پای طوتمز یعنی نهایت وآخر طوتمز ابد ایله خصیم ومقارن اولمشدر بونکته یی اشعار ایلمکدن اوتری بو کتاب شریفی سائر تألیفات ومصنفات کبی دیباجه ایله ابتدا ایلمشلر وآخرنده دخی اتمام واختتامه متعلق کلام سویلمشلردر * مثنوی * بلکه چون آبست هر قطره ازان * هم سرست وپا وهم بی هردوآن * بلکه بو کلام لطیف ونظم شریف صو کبیدر هر بر قطره اندن هم سردر هم پادر هم بوایکی سز یعنی بو کلام

شریف بر عظیم آب لطیف کبیدر هر بیت اندن بر قطره کبیدر و هر بیت ایچون سر و پا یعنی ابتدا و انتها اعتبار ایلمك
ممکندر و سیاق و سباقنه نظر ایلدیکك جهتدن بی سر و پا اعتبار ایلمك هم قابلدر * مثنوی * حاش لله این حکایت
نیست هین * نقد حال ما و تست این خوش ببین * حاش لله بو حکایت دکلدر آکاه اول یعنی بن الاهی تنزیه ایلرم بو عرب
بادیه نشین حکایه سی اولمقدن بو حکایه بزم و سنك نقد حالمزدر خوش نظر ایله * مثنوی * زانکه صوفی با کر و با فر بود *
هر چه آن ماضیست لا یذکر بود) زیرا که صوفی کر و فر ایله اولور هر نسنه که اول ماضیدر لا یذکر اولور یعنی صوفی زیاده
کر و فر صاحبی شول عالی رتبه‌در که انك قتنده هر نه که ماضیدر ذکر اولنمز بلکه هر نینکه صوفی ذکر ایلرسه کندی حسب
حالی و تو ابعنك اوصاف بالنی سویلر و حکایات و امثال ضمننده انی نقل ایلردیمك اولور (م ی) هم عرب ماهم سبو ماهم ملك
جمله ما یؤفك عنه من افك * سورهٔ ذاریاتده اولان ایت کریمه یه اشارتدر (والسماء ذات الحبك) جناب عزت قسم
بیورر لرکه ذات طرایق اولان کوکلر حقیچون مراد سمیرهٔ کواکب اولان طرایق محسوسه اوله و یا خود طرایق معقوله
اوله نظر عقلله نتیجه معارف و حقایقك وصولنه سبب اوله (انکم لفی قول مختلف) جواب قسمدر تحقیقا سز ای کافرلر
اقوال مختلفه ده سز یا رسول حقنده اولان مختلف قوللری اوله که کاهن و ساحر و مجنون دیدکاری کبی و یا قرآن
حقنده (اساطیر الاولین) و شعر دیدکلری کبی و یا قیامت احوالنده اولان اختلافلری کبی واما تأویل الروح التی ذات
الطرایق فان من کل صفة طریقا الی سماء الروح یصل الیها من یسلکها (انکم لفی قول مختلف) ای من حدیث
النفس والافکار المتنوعة والاعتقادات الفاسدة المانعة عن الاتحاد فی السلوك والمذاهب الباطلة المانعة من الکمال
(یؤفك عنه من افك) ای مصروف عن القرآن او الرسول او الایمان من صروف یعنی معروف و مطرود اولدیلر یا قرآندن
و یا رسولدن و یا ایماندن انلرکه علم ازلیده مصروف و محروم اولدیلردی اما تأویل و یصرف عما یوعدون من الکمال
من صرف بالشقاوة فی علم الله (قتل الخراصون) ای لعن الکذابون بالاقوال المختلفة (الذین هم فی غمرة) یعنی کذابلر
شول کمسه لردرکه جهالت و کمال غفلتده (ساهون) و غافللردر اوامر الهیه‌دن و کمالات نفسانیه‌دن معنی بیت حضرت
خداوندکار قدس سره بیورر لرکه هم عرب بززهم سبو بززهم ملك بزز جمله‌ما بو جمله بززمن حیث الحقیقه (یؤفك عنه)
بو معنادن مصروف اولدی (من) شول کمسه لرکه (افك) مصروف و محروم اولدی ایدی علم ازلیده * مثنوی *
عقل راشودان و زن را نفس طمع * این دو ظلمانی و منکر عقل شمع * بو قصه ده ذکر اولنان شویدن مراد عقلی
بیل و زن عربدن مراد بو نفس و طمع صفتنی بیل بو ایکیسی ظلمانی و منکر تدبیر عقلدر عقل ایسه فی المثل شمعدرکه
نور تدبیر و ادراکله خانهٔ وجودی منور قیلیجیدر * مثنوی * بشنوا کنون اصل انکار از چه خاست * زانکه
کل را کونه کونه جزوهاست * بو بیت مقدم اولان بیتدن ناشی اولان سؤالی دافعدر اول سؤال بودرکه عقلی ارکی
و نفسی عورت کبی بیورد یکز و نفس ظلمانی و عقل شمع کبی نورانیدر دیدیکز پس انسان بر ذات ایکن بو ضدیت
و اختلاف ندن حاصل اولدی بیورر لرکه کوش ایت الان بو کارلك اصلی و بو انکارلك ظهوری ندن حاصل اولدی اول
جهتدن حاصل اولدیکه کلك کونه کونه جزؤلری واردر کلدن مراد مرتبهٔ الوهیتدر کما ذکرنا قبل ذلك و جزؤلردن
مراد اسما و صفات متنوعه‌در عالم و آدم مظهر اسما و صفات الهیه‌در پس وجود آدمیده ظهور ایلین
اختلافات آثار و اختلافات اسما و صفات الهیه‌در بو تقدیرجه عقل و نفس مظهر اولدقلری اسمارك مقتضاسنجه
لسان حال الله معنا نزاع و جدالدن خالی دکلدر تا مطمئنه مرتبه سنه ایروب عقله تابع اولنجیه دك * مثنوی * جزو کل
نه جزوها نسبت بکل) نه چو بوی کل که باشد جزو کل بو ذکر ایلدیکمز کلك جزوی جزؤلرك که نسبتی کبی دکلدر یعنی
جزو کل حقیقی دکلدرکه ترکیب قبول ایده زیرا مرتبهٔ الوهیت اسما و صفاتله مرکبه دکلدر و کلك رایحه سی کبیده
دکلدرکه کلك جزؤی اوله بلکه بو جزو و کلکه ذکر اولندی جزو و کل اعتباریدر نته کم بو بیتی بو معنایه کوره مثال ایدوب
بیورر لر * مثنوی * لطف سبزه جزو لطف کل بود * بانك قمری جزو آن بلبل بود * مثلا لطافت سبزه کلك لطافتنك
جزؤیدر بحسب الاعتبار یعنی کلك لطافتنی جامع جمیع لطایف سبزه وات فرض ایلرسن جمله‌دن الطف اولدیغیچون
و هر سبزه‌نك لطفنی انك لطافتندن بر جزو عد ایلرسن بو تقدیرا و زره لطف سبزه جزو لطف کل اولور و کذلك بو اعتبارله
بانك قمری جزو بانك بلبل اولور یعنی بلبلك صداسنی جامع جمیع لذات اصوات فرض ایدوب صدای قمریکه اکا نسبتله
دونتردر انك جزوی دینلمسه جائزدر پس مرتبهٔ الوهیته کل و اسما و صفاته اجزا تعبیری اعتباری و فرضیدر حقیقی
دکلدر * مثنوی * کر شوم مشغول اشکال و جواب * تشنکانرا کی توانم داد آب * اکر اشکال و جوابه مشغول اولم
و بو جزو و کلك مشکلاتنی حل قیلم صو سزلره آب و برمکه نیچون قادر اولورم یعنی سالکان طریقت و تشنکان حقیقت
اوللره آب معرفتی نیچون و برمکه فرصت بولورم * مثنوی * کر تو اشکالی بکلی و حرج * صبر کن الصبر مفتاح الفرج *

اکرسن بالکلیه اشکال وحرج ایسلك یعنی عین اشکال مرتبه سنده وزحمت منزله سنده ایسلك صبرایله زیرا صبر فرجك مفتاحیدر * مثنوی * احتما کن احتمازاندیشها * فکر شیر وکور ودلها بیشها * اندیشه‌لردن احتما ایله و پرهیز قیل زیرا فکر فی المثل شیر وکور وکوکلار بیشه‌لردر یعنی قلبی اندیشها وخیالات فاسده‌دن حفظ وحمایت ایله زیرا فکرلر مثلا شیر وکور کبیدر مرادابو وکتولود یکدر کم اولان فکر واندیشه‌دن قلبی صیانت ایلك لازمدر (مثنوی) احتماها بردواها سرورت * زانکه خاریدن فزونی کرست * احتمالر علاجلر اوزره سروردر کما قیل فی الحدیث الحمیة رأس کل دواء زیرا قاشیمق اویوزلك زیاده لکنه سببدر اما پرهیزانك دوا وشفاسنه وسیله‌در پس اندیشه وافکار قلبك علت ومرضی زیاده‌ایدیجیدر واندیشه وافکاردن احتما ایلك دوا وشفای صدره سببدر (مثنوی) احتما اصل دوا آمد یقین * احتما کن قوت جانت بین * بی شك یقین بودر که احتما پرهیزدوانك اصلی کلدی احتما ایله وجانكك قوتنی کورکه افکار فاسده وافعال خبیثه واغذیهٔ خسیسه‌دن پرهیز قیلمق جانه قوت ویریجیدر (مثنوی) قابل این نکتهاشو کوشوار) تا که اززر سازمت من کوشوار * حلقه‌در کوش مه‌زرکرشوی) تا بماه وتاثریا برشوی) بونکته‌لرکه بن سویلدم وسویلرم کرك کوش کبی آنی قبول ایدیجی اول واستماعنه مستعد اول تاکم بن سکا علم لدن زرندن کوشوار دوزم اکر نکته‌لرم قبول ایدرسك ماه زرکرك قولاغنه حلقه یعنی کوپه اوله‌سن وتاماه وثریا مرتبه‌سنه یول بوله‌سن ماه زرکردن مراد یا ماه آسمان اوله نور آیتله عالمی قیوجی کبی یالدزایلدیکی ملابسه ایله پس آنك قولاغنده کوپه اوله‌سن دیمکدن مراد رفعت ومنزلت صاحبی اوله‌سن ودین وطریقتده ماه ولایت اولان ولی کامل اوله‌سن زرکراولمسی سالکان مریدانی زرمعرفتله زراندود ایلمسندن عبارت اولور وانك قولاغنده حلقه اولمق انك قبولنه وآشنالغنه یول بولقدن کنایه اولور (مثنوی) اولا بشنوکه خلق مختلف * مختلف جانند ازیا تا الف * درحروف مختلف شور وشکیست * کرچه ازیك روی سرتا پا یکیست * ازیکی روضد ویك رومتحد * ازیکی روهزل وازیك روی جد * انفسده اولان اختلافاتی اولا بیان بیوردیلرتنه کم بشنوا کنون اصل انکار از چه خاست بیوردقلری محلده ذکراولندی بو محلده آفاقده اولان اختلافاتك تحقیقنه شروع ایلیوب دیرلرکه اول نکاتکه اکا قابل اول دیو تنبیه اولنمشدی اولا ایشت اول نکته‌لر بودرکه خلق مختلف جاندرلر الارواح جنود مجندة فحواسنجه مخلوقات متنوعه‌نك ارواحی اجناس مختلفه‌در یادن الفه وارنجیه دك اولان اختلافات کبی مراتب حروف ورقیه‌نك اول مرتبه‌سنده واقع اولان الف آخرنده واقع اولان یادر آخرمرتبه‌دن اول مراتبه وارنجیه دك نظراولنسه حقایق حروف رقیه شکلا وطبعا ومخرجا بری برینه مخالفدر کیمنك مخرجی شفوی کیمنك حلقومیدر وکیمنك طبعی ناری وکیمنك خاکی وکیمنك دخی بادی وآبیدر محصل مخلوقات ایچره ماترام کبی بونلردخی خاصة برامتدرتنه کم شیخ اکبر قدس الله سره العزیز حضرتلری فتوحاتك ابتداسنده ایکنجی بابده بیورورلر اعلم ان الحروف امة من الامم مخاطبون ومکلفون وفیهم رسل من جنسهم ولهم اسماء ولا یعرف هذا الا اهل الکشف من طریقنا وعالم الحروف افصح العالم لسانا واوضحه بیانا پس بو حروف مختلفه‌ده شور وشك واردر یعنی شکلا وطبعا ومخرجا بونلرك هر برنده اختلاف واردر کیمی منقوطه‌در وکیمی غیر منقوطه‌در منقوطه‌سی عالم ملکدن وغیر منقوطه‌سی عالم ملکوتدندر وطبیعتلرنده دخی شور وشك واردر زیرا کیمنك طبعی حار وکیمنك یابس وکیمنك رطب وکیمنك بارددر تفصیلی ابتدای فتوحاتده کما ینبغی مشروحدر اکرچه بو جمله حروف مختلفه بروجهدن سرتاپا بردرکه جمله حروف مختلفه‌نك اصلی نقطه‌در و نقطه سر هویت مطلقه‌در عالم حروفده که جمیع مراتب مخارج حروفی احاطه ایلمشدر ومبدأ ابتدای تعین الف ماده صورت الفیه‌در وحقیقت الفیه برمثال تعین اول هیولی صور حروف لفظیه وخطیه‌در پس الف حقایق وتعینات حروفیه‌ده ساریه‌در * بیت * یك نقطه الف کشت الف جمله حروف * درجمله حروف الف باسمی موصوف * تنه کم نقطهٔ وحدت هیولی امتدادات نفس رحمانیه اولوب وانده ظهور قیلوب ونفس رحمانیه هیولی حروف وکلمات کونیه اولوب انلرده ظهور ایلدیکی کبی پس نفس الامرده نظر اولنسه بو یوزدن جمله‌سی سرتاپا براولور کما قال ابن الفارض قدس الله سره العزیز * بیت * وما ذاك الا ان بدت بمظاهر فظنوا سواها وهی فیهم تجلت) وهر برحرفك اکر تعین خاصه‌سنه ومخرجنه نظر اولنسه بو یوزدن بری برینه ضددر کذلك حقایق کونیه وافراد انسانیه کورمزمیسن کیمی مؤمن کیمی منافق کیمی موافق کیمی صالح کیمی فاسق کیمی کاذب کیمی صادق محصل بو یوزدن بری برینه ضد واولکی یوزدن جد وبر یوزدن هزل وبیهوده که نافع وصالح دکلدر یعنی هر شیئ بعض شیئه نسبت اولنسه هزل وبیهوده‌در وحقیقتنه نظر اولنسه هر هزل جد وبامعنادر کما قال ابن الفارض قدس الله سره العزیز * بیت * ولا عبث والخلق لم یخلقوا سدی * وان لم تکن افعالهم بالسدیدة * چونکم خلق عالم حروف مختلفه کبی هر بری برکونه طبیعت وبرنوع خاصیت طوتدیسه (مثنوی) پس قیامت روز عرض

اكبرست * عرض اوخواهد كه بازيب وفرست * پس يوم قيامت عرض اكبر كونيدركه هركس نه كاره عمل اتدايسه
انك نتيجه سي وجزاسي اكا عرض اولنور عرضي اول كسه استركه زيب وفرله در يعني انك باطني علم نافع وعمل صالحله
مزين اولمش ورونق بولمشدر وفي الحقيقه بويله كسه عرض اكبر كوني اولان قيامتي استرتا انك جمال وكمالي وحسن
خصالي ظهوره كله * مثنوى * هركه چون هندوى بدسودا يست * روز عرضش نوبت رسوا يست * هر شول
كسه كه هندوى بدكبي سوداني وسيهرويدر يعني سواد كفر ومعصيتله انك وجه باطني مسوده اولمشدر عرض كوني
اكا رسوايلك نوبتيدركه انك مخفي اولان قباحت باطنه سي ظهوره كلور وآشكاره اولور * مثنوى * چون ندارد روى
همچون آفتاب * او نخواهد جز شبي همچون نقاب * چونكم اول هندوى بدكبي اولان كسه آفتاب منوركبي يوز
طوتمز او كسه نقاب كبي يوزاورتيجي بر كيجه دن غيري استمز زيرا كيجه انك وجه قبيحني ستر ايلديكيچون اكا طالب اولور
كيجه دن مراد بو دنيادركه اهل كفرلك واهل معصيتك عيوب وقباحتلريني اورتيجيدر ولهذا اكثر كسنه بو دنيايي سويجي
وروز آخرتدن نفرت ايديجيدركه (يوم تبلى السرائر فماله من قوة ولا ناصر) فحواسنجه اول كونده بونلرك سرايروضمايري
متعرف ومتميز اولور * مثنوى * برك يك كل چون ندارد خار او * شد بهاران دشمن اسرار او * چونكم او كسه نك
خار وجودي بر كل يپراغني طوتمز يعني حسناتدن واعمال صالحاتدن بر حسنه يه وعمل صالحه مالك دكلدر بهارلر انك
اسرارنه دشمن اولدي بهارلردن مراد روز حشر ونشر واحوال قيامتدركه حسنه سي اولميان كسه نك ماتندبهار
اولان روزشمار مبغوض ومنفوري اولور * مثنوى * وانكه سرتا پا كلست وسوسنست * پس بهار اورا دو چشم
روشنست) واول كسه كه باشدن اياغه كل وسوسندر يعني سرتاپا لطيف ومستحسندر پس بهار اكا ايكي چشم روشندر
* مثنوى * خار بي معني خزان خواهد خزان * تا زند پهلوى خود با كلستان * بي معني اولان خار يعني بيكار اولان
وجود بدكردار خزان استر خزاندن مراد بو جهاندر تا كلستانه كنديسنك پهلوسني اوره يعني باتنده كلستان
اولان اهل ايمان واصحاب عرفانله همسرلك وبرابرلك دعواسن ايدوب انلره مقابل طوره * مثنوى * تا بپوشد
حسن آن ونك اين * تا نبيني رنك آن وزنك اين * تا خزان زماني اول كلستانك حسنني وبو خار بي معنانك عيب
قبيحني ستر ايليه تا انك رنك رويني وبو خبيثك زنك بدخو يني كورميه سن (مثنوى) پس خزان اورا بهارست وحيات
* يك نمايد سنك وياقوت زكات * خزاندن مراد عالم دنيا بهاردن مراد عالم آخرت كل وسوسندن مراد اهل دين
واصحاب يقين وخار بي معنادن مراد بي دين وبي يقين اولان قوم ضالين در پس معني اول خار بي معنايه وبي يقين اولان
بي دينه بو خزان وقتي كبي اولان دنيا بهار وحياتدر زيرا بو دنياده بر كوره سنك وياقوت ظاهر زكات يعني ظاهر در
يعني خواص حقايق انسانيه بو دنياده كماليله ظاهر اولمز بلكه (يوم تبلى السرائر) فحواسنجه ظهور حقايق وسراير
يوم قيامته مخصوص ومقصوردر نته كم وقت خزانده آثار اشجار ظاهر وپديدار اولمز بلكه هر شجرك اثري وثمري وقت بهارده
آشكاره اولور انكيچون خار بي معني كبي اولان بي دين بو عالمي استرتا كم كنديسنك عيبي ظهوره كلميه واولرك حسني ولطافتي
نمايان اوليه * مثنوى * باغبان هم داند او را در خزان * ليك ديديك به از ديد جهان * باغبان وجود وديده بان
روضه شهود اولان كامل ومربي فاضل هم اول خار بي معنايي وبي دين اولان دني بو دنياده بيلور كه نه مقوله كسدر ونيجه
معدن هوا وهوس ومنبت خاشاك وخسدر اكر دير سك كه ان لله عبادا يعرفون الناس بالتوهم حديث شريفنك
فحواسنجه علماي زمان وعرفاي جهاندن چوق كسه لر واردركه خار بي معني اولني انلر دخي فراست وكياستله بيلورلر
ونيك وبدي فرق قيلورلر پس باغبان طريقته بيلمكي منحصر قيلمق نيي افاده ايليور درلركه نعم بويله در وليكن اول
بر كاملك كورمسي بهتردر جهان عرفاسنك كورمسندن مصرع ثاني سؤال مقدره جواب اولور كما قدرنا زيرا كلمه
استدراك آني اقتضا قيلور وجهان لفظندن مقدم مضاف تقديرا اولور علماي جهان ويا عرفاي جهان ديمك كبي
فافهم (م ى) خود جهان اين كسست او ابلهست * هر ستاره بر فلك جز مهست * جهان خود اول بر كسه در
يعني اول ذكر اولنان باغبان الهيدن عبارتدركه روح عالم وزبده بني آدم اولدر واول كامل نفسنده ابلهدر يعني غافل
عن الشر ومطبوع على الخير وصافي القلب وسليم الصدر بر كسه در بو معني اوزره اول كامله ابله ديمك جائزدر زيرا اصل
لغتده ابله بو معنالر ايچون استعمال اولنور اكثر اهل الجنة البله حديث شريفي بو معنايه كوره در روز برلك معناسنده ده
كلوركه ان خير اولادنا الابله والعقول قولي دخي بو معنايه كوره در كما ذكر ابن الاثير في النهاية والجوهري في الصحاح
بو تقديرجه بو محلده بر سؤال وارد اولور اول سؤال بودر اكرچه ابله لفظنك بو معني اوزره اول كامله اطلاقي صحيح اولور
وليكن ابله لغتده عقلسز ساده دل احمقه دخي دينور وبين الناس مشهور اولان دخي بودر بو تقديرجه نوعا كراهيتدن
خالي اولمز پس بوندن اولي بر آخر معني دخي اقتضا ايدركه بو توهم لازم كلميه بو توهمي دفع ايلين معني او ابلهست لفظي

استفهام اولمقدر تقدیر کلام بویله دیمك اولورکه عرفای جهانك کورمسندن اول باغبان الهینك کورمسی به دی
خود جمله جهان اول باغبان الهی اولان کسه دن عبارتدر اوابلهمیدر بلکه اعلم علمای جهان واعرف عرفای
زماندر پس مصرع ثانی سؤال مقدره جواب اولور براد یمك لازم کلورکه جمله جهان اول بدر کامل وماه شاملدن
عبارت اولیجق یا بو سائر عرفا وعلما وعقلا ندر بیورر لرکه هر ستاره فلك اوزره جزومهدر پس هر عالم وعارفکه مصابیح
زمین وکواکب فلك دینلدر العلماء مصابیح الارض فحواسنجه ودخی مثل العلماء فی الارض کمثل النجوم فی السماء
حدیثنك مقتضاسنجه اول بدر انورلك وقایم مقام پیغمبر علیه السلامك فلك وجودی اوزره اجزا واصحابیدر نته کم
حضرت پیغمبر علیه السلام اصحاب کرامی نجومه تشبیه ایدوب بیوررلر که اصحابی کالنجوم بایهم اقتدیتم اهتدیتم
پس هر دورك اولیا وعرفاسی قایم مقام نبی اولان وارث کاملك اصحاب واجزاسی مشابه سنده در فافهم بو محله مناسب
اولان معنی بودر وابعد وابرد معنی دخی ویررلر اوابلهمست ضمیرنی خارجی معنی تقسنده ابلهدر وسرتاپا کل وسوسن
کبی اولان اوبرك جزویدر نته کم هر ستاره فلك اوزره جزومهدر الحق سروری وشمعینك ویردیکی معنادن بو نه اولیدر
وان شئت فتأمل فان هذه الابیات اغمض الابیات والمحل محل التأملات (مثنوی) پس همی کو یند هر نقش ونکار
مژده مژده نك همی آید بهار * پس هر نقش ونکار ومر دینکو کارد بر لرمشتلق مشتلق اشته بهار کلور یعنی
روزشمار ظاهر اولور * مثنوی * تا بود تابان شکوفه چون زره * کی کندان میوها پیدا کره * تا کم شکوفه زره کبی
تابان اوله اول میوه لر نچون کره پیدا ایلر یعنی مادامکه شکوفه دخی زره کبی ظاهر وپیدا اوله اول میوه لر دوکم کبی عقده لرین
نچون اظهار ایلر یعنی ایلمز * مثنوی * چون شکوفه ریخت میوه سر کند * چون که تن بشکست جان سر برزند) چونکه
شکوفه دوکلدی میوه باش ایلر یعنی باش کوستررکذلك چونکم تن صندی جان باش بوقر وایلر یعنی ظهوره کلور
* مثنوی * میوه معنی وشکوفه صورتش * آن شکوفه مژده میوه نعمتش * مثلا میوه معنی وشکوفه انك صورتیدر
اول شکوفه بشارتدر معنی که مراد میوه در اول شکوفه نك نعمتیدر * مثنوی * چون شکوفه ریخت میوه شد پدید
چون که آن کم شد شد این اندر مزید * چونکه شکوفه دوکلدی میوه آشکاره اولدی چونکم اول شکوفه کم ونا پیدا
اولدی بو میوه زیاده لك وکمال بولدی * مثنوی * تا که نان نشکست قوت کی دهد * ناشکسته خوشها کی می دهد *
مادامکه نان صنمدی نچون قوت ویررا اوزم صالقملری صنمش ایکن نچون شراب ویرر (مثنوی) تا هلیله نشکنند با ادویه *
کی شود خود صحت افزا ادویه * مثال آخر مادامکه هلیله ادویه ایله صنمیه ادویه خود نچون صحت افزا اولور یعنی اکر هلیلج
دیدکاری شیء سائر دوالر ایله محکم سحق اولوب صنمز سه بدن انسانه صحت زیاده اید یجیلکه سبب اولمز (در وصف پیر
ومطاوعت وی) (م ی) ای ضیاء الحق حسام الدین بکیر * یك دو کاغذ برفزا در وصف پیر) ای ضیاء الحق حسام الدین
برایکی کاغد طوت پیر وصفنده وتعریفنده زیاده ایله (م ی) کرچه جسم نازکت را زور نیست) لیك بی خورشید ما را نور
نیست * اکرچه سنك نازك جسمکك قوتی یوقدر لیکن آفتابسز بزه نور یوقدر یعنی سنکه خورشید معنویسن سنسز بزه
روشنالك یوقدر بعض نسخه ده کرچه جسمت ناز کست وبس نزار بی تو نی آید جهان را بی تو کار یعنی واقع اولمشدر معنامی
اکرچه سنك جسمك نازکدر وزیاده ضعیف ولاغردر سنسز جهانك کاری حاصل اولمزدیمك اولور (م ی) کرچه مصباح
وزجاجه کشته * لیك سر خیلی دلی سر رشته) اکرچه مصباح وزجاجه اولمشسن یعنی نورانیتده سراج کبی ولطافتده
قندیل کبی صاف اولمشسن لیکن معناده اهل دلك سرخیلیسن وسررشته سیسن یعنی اصحاب دلك رئیس وپیشواسی
وجمله نك سررشته سیسنکه قلوبك مرادی رشته لرینك اوجی سنك دست ارادتکده در (مثنوی) چون سر رشته بدست
وکام تست * درهای عقد دل ز انعام تست) چونکم رشته نك باشی سنك الکده وموراد کده در کوکل عقده نك درلری
سنك انعامکدندر یعنی مرادر شته سنك اوجی سنك دست ارادتکده در کوکل رشته سنه منسلك ومنسمط اولان
معانی ومعارف درلری سنك احسانکدندر اکرسنك استدعا واقتضالك اولمیدی بو درر معارف وغرر لطایف
درون دلدن ظهوره کلمیدی بو بیتلر ایله نوعا حسام الدین قدس الله سره العزیز افندینك قطبیتنه دخی اشارت بیوررلر
(مثنوی) بر نویس احوال پیر راهدان * پیر را بکزین وعین راه دان * راهدان اولان پیرك احوالنی یاز پیری اختیار ایله
وعین راه بیل یعنی همان عین طریقت پیر صاحب هدایتی قبول واختیار ایلمکی بیل پس تمثیل طریقیله پیرك وصفنه
شروع ایدوب بیوررلر (م ی) پیر تابستان وخلقان تیرماه * خلق مانند شبند وپیر ماه * مثلا پیر تابستاندر وخلایق تیر
ماهدر خلق شب کبیدر پیر ماه کبیدر پس بین الناس متعارف اولان پیردن مراد سالخورده پیدر بش کسه در اول
توهمی دفع ایچون بوبیتی بیوررلر (م ی) کرده ام بخت جوان را نام پیر (کو ز حق پیرست نه از ایام پیر) بن جوان اولان بخته
پیر عقل نام ایلمشم که اول حق تعالی جانبندن پیردر ایامدن پیردکلدر یعنی پیر عقلدر که علم وعرفان ومشاهدهٔ یزدان

مرتبه‌سنده كاملدرايامدن مرادپيراولان سپيدمولركبى ظاهراسالخورده‌پيردكلدر (مثنوى) اوچنان
پيرست كش آغاز نيست * باچنان درّيتيم انباز نيست * اول حقدن پيراولان اختيلين پيردركه ازلاً وابتداء اول بوقدر يعنى
انك پيرلكى ازليدر اختيلين پيردريتيمه شريك ونظير بوقدر يعنى زمانه سنك فريدى وعصرينك قطب بى نديدر (مثنوى)
خود قوى ترمى شود خمر كهن * خاصه آن خمرى كه باشد من لدن * خود اسكى شراب قويتر اولور على الخصوص
اول بر شرابكه الله قتندن اوله خمر كهندن مراد اول پيرك ازلى اولسندن وى روحنك قدمى اولسندن كنايه‌در وفى الحقيقه
ازلى وقديمى نشئهٔ دنيايه كلوب صكردن تحصيل نشئه ايلبندن اكمل واقوى اولور (مثنوى) پيررا بكزين كه بى پيراين
سفر * هست بس پر آفت وخوف وخطر * پيرى اختيار ايله يعنى بر پيره مريد اول زيرا پيرسز بو سفر زياده آفت وخوف
وخطرله پردر الرفيق ثم الطريق والدليل ثم السبيل قوللرى بو معنايه شاهد اولمشدر * مثنوى * آن رهى كه بارها
تو رفتهٔ * بى قلاوز اندران آشفتهٔ * ظاهرده شول بر يولكه نيچه كره انى كتمشسن قولاوزسز اول يولده آشفته
وحيرانسن (مثنوى) پس رهى را كه نديدستى تو هيچ * هين مرو تنها ز رهبر سر مپيچ * پس شول بر يولى كه سن هيچ
كورمدك انكاه اول يالكز كتمه دليلدن باش چويرمه يعنى سركش اولوب رهبردن اعراض قيلمه * مثنوى * كر نباشد
سايهٔ او بر تو كول * پس ترا سر كشته دارد بانك غول * اكر سن كول اوزره رهبر ومرشدك سايه‌سى اولميه پس غولك
آوازى سنى سركشته وحيران طوتر غولك شرحى ايكنجى جلدده واوچنجى جلدده بعض مواضعده مذكور اولمشدر
بوراده شيطان سيرت اولان انسان مراد اولور * مثنوى * غولت از ره افكند اندر كزند * از تو داهى تر درين ره
بس بدند * غول سنى طوغرى يولدن جدا ايدوب ضرر وهلاكه براغورسندن زيركرك وعاقلتر بو يولده چوق اولديلر
فطنت وذكالرينه اعتماد ايليوب خدمت پيردن اعراض قيلديلر اما مسخرهٔ شيطان اولوب ضلالتده قالديلر
(مثنوى) از نبى بشنو ضلال رهروان * كه چه سان كرد آن بليس بدروان * رهرولك ضلالنى قرآن عظيمدن
اوقوكه اول بدروان وقبيح جان اولان شيطان انلره نه ايلدى (م ى) صد هزاران ساله راه از جاده دور * بردشان
وكردشان ادبير وعور * طريق مستقيمدن نيچه يوز يلك يول انلرى ايراق ايلتدى وانلرى ادبار ولباس ايمان وتقوادن
عريان ايلدى * مثنوى * استخوانهاشان ببين وموى شان * عبرتى كير ومران خر سوى شان * انلرك استخوانى
وانلرك موينى كور بر عبرت طوت وخرى انلر جانبنه سورمه يعنى شول امم سالفه كه پير عقل اولان انبيا عليهم السلامه
متابعت ايليوب شيطان لعينه اويديلر پس قهر خدا ايله هلاك اولوب روى زمينده انلرك اثرلرى قالدى پس (فسيروا
فى الارض فانظروا كيف كان عاقبة المكذبين) آيت كريمه سنك مقتضاسنجه روى ارضده سير قيل واول مهلك اولان
ونفس وشيطانه متابعت قيلان قومك آثار واحوالنه نظر قيلوب انلرك حالندن عبرتكير اول وانلرك كتديكى طريقه
مركب نفسكى سورمه ديمك اولور (م ى) كردن خر كير وسوى راه كش * سوى رهبانان وره دانان خوش) خر كردنى
طوت ويول جانبنه چك خوش اولان يولجيلر ويول بيلجيلر جانبنه يعنى خر نفسكك باشنى طوتوب طريق الهى جانبنه
چك ولطيف اولان سالكلر ومرشدلر سمتنه آنى واصل ايله (م ى) هين مهل خر را ودست از وى مدار * زانكه ميل اوست
سوى سبزه‌زار * اكاه اول خرى صاليوير مه واندن ال چكمه زيرا كه خرك عشق وميلى سبزه‌زار جانبنه‌در * مثنوى *
كر يكى دم تو بغفلت واهليش * او رود فرسنكها سوى حشيش * اكر سن بر دم اول خر نفسى غفلتله كيروقويه‌سن اول
خر نفس حشيش جانبنه فرسنكلر كيدر يعنى علفزار ومرعى سمتنه نيچه منزل سير ايدر * مثنوى * دشمن راهست
خر مست علف * اى بسا خر بنده را كرد او تلف * خر بولك دشمنيدر علفك مستيدر اى شول كسه كه اول خر چوق
خر بنده‌يى تلف ايلمش * مثنوى * كر ندانى ره هر آنچه خر بخواست * عكس آن كن خود بود آن راه راست اكر طريق
بيلمزسك هر شول نسنه يكه خر نفسك استدى انك عكسنى ايله خود اول طوغرى يولدر * مثنوى * شاوروهن وانكه
خالفوا * ان من لم يعصهن تالفوا * شاوروهن نسا حقنده وارد اولمشدر ليكن مردان الهى نفسى زنه تشبيه
ايتمشلردر شاوروهن نفسلريكزله مشاوره قيلك وانكه خالفوا اندنصكره هرنه ديرسه مخالفت ايليك كه ان من لم يعصهن
تحقيقا شول كسه‌لركه نفسلرينه عصيان ايتمدى تالفوا تلف ايلديلر نفسلرينى ويا خود القتدن مأخوذ اوله اى توافقوا
وتألفوا انفسهم ليكن الاول اولى وبونلردن اوجه اولان معنى تألفوا صيغهٔ امر اوله وقول مضمر اوله تقدير كلام
بو اوله كه ان من لم يعص انفسهم مقول فى حقهم تألفوا انفسكم * مثنوى * با هوا وآرزو كم باش دوست * چون يضلك
عن سبيل الله اوست * قال الله تعالى فى سورة ص خطابا لداود وارشادا لعباده (ياداود انا جعلناك خليفة
فى الارض فاحكم بين الناس بالحق) اى داود بز سنى ارضده اولان ملكه خليفه قيلدق تا تدبير مملكت ايدوب حق
ذى حقه ايصال ايليه‌سن پس سن ناس ما بيننده حقله وحكم الهى ايله حكم ايله پس كلكم راع وكلكم مسئول عن

رعيته حديث شريفنك مصداقنجه هركسه خلافت الهيه دن استعدادى مقدارى برحصه واردر هيچ اولمزسه كندى
مملكت وجودنه خليفه قيلمشدر پس بوحكم اكا دخى وارد اولوركه (ياموٴمن انا جعلناك خليفة فى الارض فاحكم بين
اهليك اوفيما ملكت بالحق ولاتتبع الهوى) وسن هواى نفسه تابع اولمه وحكم حقدن تجاوز قيلمه كما قال عليه السلام
(تحذير المؤمنين واياكم الهوى فان الهوى يصم ويعمى ويضل عن سبيل الله رواه ابن عباس فيضلك عن سبيل الله)
يعنى هواى نفس سنى اضلال ايلركه اى طالب حق هواى نفس وآرزوى هوس ايله دوست اولمه كم باش مباش
معناسنه درچونكم عن سبيل الله سنى اضلال ايلين اولدر پس اندن دور اولوب سبيل حقه سلوك ايتمكله روحكى
كورلدر* مثنوى* اين هوا رانشكنند اندر جهان* هيچ چيزى همچو سايهٔ همرهان* بو هوايى جهانده صمز
ورفع ايلمز همرهلرك سايه سى كبى هيچ برشئ همرهلردن مراد پيران طريقت سايه لرندن مراد سايهٔ حمايت وتربيتلريدر
فى الحقيقه هواى باغوايى پيران طريقتك سايهٔ حمايتلرندن غيرى هيچ برشئ صمغه قادر اولمز (وصيت كردن رسول
عليه السلام على را كرم الله وجهه كه چون هركسى بنوع طاعتى تقرب جويند بحق تو تقرب جوى بصحبت عاقل
وبندهٔ خاص تا از يشان همه پيش قدم باشى بو بيان حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم حضرت على رضى الله عنه
وصيت ايلمسيدر بويله ديوكه چونكم هربركسه برنوع طاعتله حق تعالى يه تقرب ديليه لرسن ياعلى عاقلك صحبتيله
حضرت حقه تقرب ديله وبندهٔ خاصك صحبتيله تقرب ديله تا اول كسه لردن دوكلى قدمك ايلرو اوله بو حديث شريفك
مضمونيه ومفهومنه اشارت بيوررلر قال النبى صلى الله عليه وسلم ياعلى اذاتقرب الناس الى خالقهم بانواع البر فتقرب
الى الله بانواع العقل تسبقهم درجة وزلفى عند الناس فى الدنيا وعند الله فى الآخرة (م ى) كفت پيغمبر على را كاى على
شير حقى پهلوانى پردلى) پيغمبر عليه السلام حضرت على رضى الله عنه ديديكه اى على شير حق سن پهلوانسن
وپردلسن يعنى قوى القلبسن (م ى) ليك برشيرى مكن هم اعتميد* اندر آدر سايهٔ نخل اميد) ليكن ارسلانلغك اوزره
هم اعتماد ايله اميد نخلنك سايه سنده كل اميد نخلندن مراد اهل سداد اولان صاحب ارشاددر (م ى) آندر آدر سايهٔ
آن عاقلى* كش نتاند بردازره ناقلى* اوبر عاقلك سايه سنه كلكه آنى برناقل يولدن ايلتمكه قادر اولميه يعنى اول عاقل
برمرتبه محقق وكامل اوله كه نقل قيل وقاله آنى راه حقيقتدن چكيدرمكه قادر اولميه (م ى) ظل او اندر زمين چون
كوه قاف* روح او سيمرغ بس عالى طواف* انك ظلى زمينده كوه قاف كبيدر وانك روحى زياده عالى طواف سيمرغدر
بو صفتلر حضرت على رضى الله عنهك عصر شريفنده ايكن اول سيد كائناتك صفت عليه سيدر اول عصردنصكره هركم
اول سلطانه وارث كامل اولورسه وحقيقت محمديه يه مظهر اولمق مرتبه سن بولورسه انك وصف وشانيدركه فى الحقيقه
مشرب محمديده اولان وارث كاملك سايهٔ سعادتى وظل حمايتى كوه قاف كبى اطراف عالمه شاملدر وروح اعظمى قاف
قرب الهيده بلند پرواز وعالى طوافدر (م ى) كر بكويم تاقيامت نعت او* هيچ از امقطع وغايت مجو* قيامته دك اكر
اول عاقل وكاملك نعتن سويليم هيچ انك وصف جميلنه غايت ومقطع استمه كه انك اوصاف شريفه سى نهايت پذير اولمز
زيرا انك اوصافى اوصاف الهيدر واوصاف الهى لايتناهيدر (م ى) دربشر روپوش كردست آفتاب* فهم كن والله اعلم
بالصواب* بشرده روپوش ايلمش آفتاب آفتابدن مراد آفتاب حقيقت يعنى جناب الوهيتدركه انسانده اسما
وصفاتيله متجلى اولوب وجود انسانى اكا نقاب كبى اولمشدر بونكتهٔ توحيد واتحادى فهم ايله والله صوابه اعلمدر (م ى)
ياعلى از جمله طاعات راه* بركزين تو سايهٔ خاص اله* ياعلى راه حقك طاعتلرينك جمله سندن سن خاص اله اولان
عبد كاملك سايه سنى اختيار ايله كه انك سايهٔ خدمت وارادتنه واصل اولمق وقبول قيلمق طاعات راه خدانك جمله سندن
افضلدر ديمك اولور* مثنوى* هركسى درطاعتى بكريختند) خويشتن را مخلصى انكيختند* هربركسه برنوع طاعته
قاچديلر وعذاب قهر الهيدن فرار ايدوب اول طاعته التجا قيلديلر كنديلره بو عذاب حقدن برخلاص اوله جق محل
قورديلر يعنى برمنجأ وملجأ تدارك ايلديلر* مثنوى* تو برو درسايهٔ عاقل كريز* تارهى زان دشمن پنهان ستيز*
سن يورى عاقلك سايهٔ حمايتنه قاچ تا اول نهانى عناد ومخالفت ايديجى دشمندن قورتله سن* مثنوى* از همه
طاعات اينت بهترست* سبق يابى برهران سابق كه هست* دوكلى طاعتلردن بوكا بهتر واولى تردرسبق بوله سن
هرشول سابق اوزره كه واردر يعنى جميع سابقين اوزره سبقت قيله سن اما پيره واصل اولدقدنصكره انك شروطى وآدابى
واردر جمله شرط وادبدن بريسى اولدركه* مثنوى* چون كرفتى پير هين تسليم شو* همچو موسى زير حكم
خضر رو* چونكم پيرى طوته سن اكا اول تسليم اول مثلا حضرت موسى عليه السلام كبى حضرت خضرك
حكمى التنده يورى موسى عليه السلام حضرتلرى اولوالعزمدن بويله عاليشان ايكن حضرت خضره متابعت
قيلدى وانك محكومى اولدى* مثنوى* صبر كن بركار خضرى بى نفاق* تانكويد خضر رو هذا فراق* خضر وقت

اولان مرشدك جميع كارنه صبر وتحمل ايله وليكن بی نفاق يعنی ظاهرا تسليم واقرار وباطنا مخالفت وانكار اولميه
بلكه ظاهرا وباطنا صفای قلب ايله صبر ايله تا كم خضر مشرب اولان مرشدا اعتراض ظاهر وباطنكدن متألم اولور
نوری ای بی ادب شو بی صبر اولق وياعتراض قيلمق بنم مابينمله سنك مابينكی فارقدر ديمه وقصهٔ خضر وموسی
ايكنجی جلدك آخرينه قريب صوفی بسيار كو حكايه سنده ذكر اولنمشدر (مثنوی) كرچه كشتی بشكند تو دم مزن *
كرچه طفلی را كشد تو مو مكن * اكر كشتی يی صيه سن سويلما اكرچه بر طفلی دپليه سن بر قيل قوپرمه يعنی صاچكی
يولمه وفغان قيلمه (مثنوی) دست او را حق چو دست خويش خواند * تا يد الله فوق ايديهم براند * سورهٔ فتحده
اولان آيت كريمه يه اشارتدر (ان الذين يبايعونك) تحقيقا شول كسه لركه يا محمد سنكله مبايعه قيلديلر (انما
يبايعون الله) انلر بيعت ايتمديلر الا اللهله بيعت ايلديلر بو مرتبه يه مشايخ متصوفه قرب فرايض تعبير ايدرلر پس
حضرت رسول اكرم صلی الله عليه وسلم ذات حقده ذاتنی وصفات حقده صفاتنی وافعال حقده افعالنی ما حصل
هر حالنی وجود حقده فنا ايدوب فناء من لم يكن وبقاء من لم يزل مرتبه سی حاصل اولدقده جناب رسولدن هر نه كونه
كاركه ظهور ايده عين جناب حقدن صدور ايتمش اولور پس مبايعت رسول حقيقتده مبايعت حقدر (يد الله فوق
ايديهم) ای قدرته البارزة فی صورة يد الرسول فوق قدرتهم البارزة فی صور ايديهم (فمن نكث) ای نقض العهد (فانما
ينكث علی نفسه) فلا يعود ضرر نكثه الا عليه (ومن اوفی) شول كسه كه ايفا ايلسه (بما عاهد عليه الله) اللهله
معاهده ايلديكی سيئك اوزرينه (فسيؤتيه اجرا عظيما) عن قريب الله تعالی اكا اجر عظيم اعطا ايدر انك الچی حق
تعالی چونكم كندی الی اوقودی حتی انك الی حقنده (يد الله فوق ايديهم) ايت كريمه سنی اوقودی يعنی امضا واجرا
ايلدی حضرت خداوندكار قدس الله سره العزيز بو محلده العلماء ورثة الانبياء مقتضاسنجه علماء بالله
واولياء اللهدن اولان مرشدان ولايت پناه دخی فنا فی الله وبقا بالله مرتبه سنه واصل اولدقده يدلری يد حق وقدرت
وقوتلری قدرت وقوة وجود مطلق اولديغنه اشارت بيورورلر زيرا بو قوتی بونلر حضرت پيغمبر عليه السلامك مشكوة
روحانيتلرندن اقتباس ايدرلر پس بونلره دخی بيعت وتسليم وارادت وخدمت حقيقتده حقه در (مثنوی) دست
حق ميراندش زنده ش كند * زنده چه بود جان پاينده ش كند * حق تعالينك دستی اول طفلی اولدررانی زنده ايلر
زنده ندر يعنی زنده ايلك امر سهلدر آنی جان پاينده ايلر وحيات ابديه وسعادت سرمديه مرتبه سنه واصل قيلر
* مثنوی * هر كه تنها نادرا اين ره بريد * هم بعون همت پيران رسيد * هر شول كسه كه مرشددن فرد وتنها اولديغی
حالده نادرا بو يولی قطع ايلدی هم پيرلرك همتنك معاونتی ايله ايرشدی يعنی ازا اولوركه بعض كسه بو طريق حقی تنها
ومرشدسز قطع ايدوب مقصوده واصل اولور ليكن معنی بو زندن ينه پيرلرك عون همتيله واصل اولور * مثنوی *
دست پير از غايبان كوتاه نيست * دست او جز قبضهٔ الله نيست * پيرلرك الی غايبلردن كوتاه دكلدر پيرلرك الی اللهك
دست وقبضه سندن غيری دكلدر * مثنوی * غايبانرا چون چنين خلعت دهند * حاضران از غايبان لا شك به اند *
اهل الله چونكه غايب اولنلره بو تجلی خلعت ويررلر شبهه سز حاضرلر غايبلردن اولادر * مثنوی * غايبانرا چون
نواله می دهند * پيش مهمان تا چه نعمتها نهند * چونكه غايبلره نوال وطعام ويررلر مهمان اوكنه عجب نه نعمتلر
قورلر يعنی سنكه مهمان پيران طريقت اوله سن وانلره خدمت قيله سن قياس ايله كه انلر سكا نه نعمتلر ويررلر ينه
راحتلر ايركورورلر * مثنوی * كو كسی كو پيش شان بند دكر * تا كسی كو هست بيرون سوی در * قنی شول
بر كسه كه انلرك حضورنده كمر بغليه شول بر كسه يه دكين كه طشره قپو جانبنده در * مثنوی * چون كزيدی پير نازكدل
مباش * سست وريزيده چو آب وكل مباش * چونكم پيری اختيار ايلدك نازك دل اولمه آب وكل كبی سست ورزيده
يعنی كوشك ودو كلش اولمه (م ی) ور بهر زخمی تو پر كينه شوی * پس كجا بی صيقل آيينه شوی * واكر بر زخمدن اوتری
سن پر كينه وبيحضور اوله سن پس صيقلسز قنده آيينه اولورسن (كبودی زدن قزوينی آه (مثنوی) اين حكايت بشنو
از صاحب بيان * در طريق وعادت قزوينيان * صاحب بياندن بو حكايتی اشت وبوندن حصه پذير اولوب
بونكله ايش ايت قزوينيلرك طريق وعادتنده يعنی قزوينيلرك عادتی بو ايديكه * مثنوی * بر تن ودست وكتفها بی كزند
از سر سوزن كبودیها زنند * بدنی والی وپغورلری اوزره بی كزند يعنی ضررسز اكنه اوجندن كبوديلر اوررلر يعنی
بوذ كراولنان عضولری كبودی رنك ايدرلردی * مثنوی * سوی دلاكی بشد قزوينی * كه كبودم زن بكن شيرينی *
بر قزوينی بر دلاك جانبنه كتدیكه بكا كبودا ورشيرينلك ايله يعنی ناز كلك ولطيفلك ايدوب بكا كبودا ايله ديدی
مثنوی * كفت چه صورت زنم ای پهلوان * كفت بر زن صورت شير ژيان * دلاك اكا ايتدی ای پهلوان نه صورت اورهيم
قزوينی دلاكه ايتدی شير ژيان يعنی قغان ارسلان صورتنی اور * مثنوی * طالعم شيرست نقش شير زن * جهد كن

رنك كبودی سوزن * بنم طالعم شيردر شير نقشن اور جهد ايله كه كبودلك رنكين طوق يعنی وافر اور * مثنوی * كفت
بر چه موضعت صورت زنم * كفت بر شانه كهم زن آن رقم * دلالا كا ايتدی صورتی سنك قنغی موضعنه اورم قزوينی
ايتدی اول رقمی يعنی نقش شيری بنم يغرنم اوزره اور (مثنوی) چون كه او سوزن فرو بردن كرفت * درد آن در شانه كه
مسكن كرفت چونكه دلاك سوزنی آشغه ايلمك طوتدی يعنی باتورمغه باشلدی اول سوزنك دردی انك شانه كهنده
مسكن طوتدی (مثنوی) پهلوان در ناله آمد كای سنی * مر مرا كشتی چه صورت می زنی * پهلوان قزوينی
افغانه كلدی بوله دوكه ای سنی بنی دبلدك نه صورت اورر سن * مثنوی * كفت آخر شير فرمودی مرا * كفت
از چه عضو كردی ابتدا * دلالا ايتدی آخر بكا شير بيوردك قزوينی ايتدی نه عضودن ابتدا ايلدك (مثنوی) كفت
از دمكاه آغاز يده ام * كفت دم بكذار ای دو ديده ام * دلالا ايتدی شيرك قويرغی محلندن باشلدم قزوينی ايتدی
ای بنم ايكی كوزم قويرغی قو يعنی قويرغی اولمسون ديدی (مثنوی) از دم و دمكاه شيرم دم كرفت * دمكه او دمكهم
محكم كرفت * شيرك دم و دمكاهندن نفسم طوتلدی يعنی قويرغندن و قويرغی يرندن دم طوتلدی شيرك دمكهی بنم
دمكاهمی يعنی نفسم محلی اولان بوغازمی محكم طوتدی (مثنوی) شيربی دم باش كوای شيرساز * كه دلم سستی كرفت
ز زخم كاز * ای شير دوزجی و ارسلان نقشن اورجی دی شير قويرقسز اولسون زيرا بنم كوكلم كاز زخمندن ضعف
و سستلك طوتدی كاز كاف فارسيله مقراض معناسنه در بونده سوزن مراد اولور (م ی) جانب ديكر كرفت آن شخص
زخم * بی محابا و بی مواسا بی و رحم * اول شخص غيری جانبك زخمنی طوتدی قيرمقسز و مداراسز و مرحمتسز
و بر آخر جانبدن دخی سوزن اورمغه شروع ايتدی (مثنوی) بانك كرد او كين چه اندامست از و * كفت اين كوشست
ای مرد نكو * قزوينی بانك اوردی كه شيردن بو نه اندامدر دلاك ايتدی ای ايو كسه بو كوشدر (م ی) كفت تا كوش
نباشد ای حكيم * كوش را بكذار و كوته كن كليم * قزوينی ايتدی ای عاقل تا قولاغی دخی اولمسون قولاغی دخی ترك ايله
و كلامی قصه ايله ديمك اول نقشی طی ايله و كوته قيل ديمكدن كنايه اولور * مثنوی * جانب ديكر
خلش آغاز كرد * باز قزوينی فغان را ساز كرد * دلالا اول قزوينينك عضونده بر جانبه دخی سوزنی باتورمغه باشلدی
كرو قزوينی فغانه باشلدی * مثنوی * كين سوم جانب چه اندامست نيز * كفت اينست اشكم شير ای عزيز *
كه بو اوچنجی جانب دخی نه اندام و عضودر دلاك ايتدی ای عزيز بو شيرك قرنيدر (مثنوی) كفت تا اشكم نباشد
شير را * كشت افزون درد كم زن زخم را * قزوينی ايتدی بولی دخی قو كه تا شيرك قرنی دخی اولمسون درد زياده اولدی
زخملری اكسك اور (مثنوی) خيره شد دلاك و بس حيران بماند * تا بديرا انكشت در دندان بماند * دلاك قزوينينك
بو كارندن خيره اولدی و زياده حيران قالدی تعجبدن چوق زمانه دكن پرمغی ديشنده قالدی * مثنوی * بر زمين
زد سوزن از خشم اوستاد * كفت در عالم كسی را اين فتاد * غضبندن اوستاد سوزنی يره اوردی كند نسنه ايتدی
عالمده بر كسه يه بو كار واقع اولديمی (مثنوی) شير بی دم و سر و اشكم كه ديد * اينچنين شيری خدا خود نافريد) قويرقسز
باشسز و قرنسز شيری كيم كوردی يعنی كسه كورمدی خدای تعالی خود بويله بر شير خلق ايلمدی پس قصه دن
حصه بيانه شروع ايدوب بيوررلر * مثنوی * ای برادر صبر كن بر درد نيش * تا رهی از نيش نفس كبر خويش *
ای برادر رياضت نيشنك دردنه صبر ايله تا كندو كافر نفسكك نيشندن قورتله سن (مثنوی) كان كروهی كه رهيدند
از وجود * چرخ و مهر و ماه شان آرد سجود * زيرا شول بر طائفه كه وجوددن قورتلشلردر فلك و آفتاب و ماه انلره
سجده كتورر يعنی وجود بشريه دن و اوصاف طبيعيه دن خلاص اولان طائفهٔ عليه يه بو ذكر اولنان اشيا خدمت
قيلورلر و مطيع اولورلر * مثنوی * هر كه مرد اندر تن او نفس كبر * مر ورا فرمان برد خورشيد و ابر * هر شول كسه نك
كه انك تننده كبر نفسی اولدی آفتاب و سحاب تحقيقا انك فرمانی ايلتور يعنی انك جميع اشيا امرن طوتر و انك فرمانی
برنه ايلتور * مثنوی * چون دلش آموخت شمع افروختن * آفتاب او را نيارد سوختن * كفت حق در آفتاب منجم
ذكر تزاور كذا عن كهفهم) سورهٔ كهفده اولان آيت كريمه يه اشارتدر (وترى الشمس اذا طلعت) يا محمد اكر سن اول عهدده
حاضر اوليدك شمسی كورردك يا خود خطاب على الانفراد جمله يه اوله يعنی ای رؤيته قادر اولان كسه اكر سن اول زمانده
حاضر اوليدك شمسی حين طلوعده كورر ايدك (تزاور عن كهفهم) يعنی بونلرك مغاره سندن ميل و عدول ايدر كورر يدك
الازورار عن الشیء الميل والعدول عنه (ذات اليمين) ای جانب يمينه زيرا مغاره نك قپوسی قطب شمالی طرفنه واقع
اولمشدی (واذا غربت) يعنی آفتاب غروب ايلسه ايدی (تقرضهم) ای تتركهم وتعدل عنهم وتقطعهم زاصل القرض
القطع (ذات الشمال) يعنی شمال الكهف (وهم فی فجوة منه) حال بو كه بونلر اول كهفدن مكان متسع و فراخده ايديلر
يعنی وسط غارده ايديلر شول حيثيتدن كه بونلره روح هوادن اوزان اولوب تعفن غاردن بونلرا يمن اولمشلردی

وحرارت وشعاع شمس بونلردن مندفع اولمشدی (ذلك) يعنی بونلری حرارت شمسدن محفوظ وتعفن غاردن مصون ومحروس قيلمق (من آيات الله) اللهك آيتلرندندركه بوندن نتيجه عبرت ونصيحت النه (من يهدی الله) شول كسه كه الله تعالی هدايت ايلسه (فهو المهتد) مهتدی اولدر (ومن يضلل) وشول كسه يكه الله تعالی اضلال ايده (فلن تجد له) پس البته سن بولمزسن اول كسه ايچون (وليا مرشدا) ارشاد ايدر بر ولی بوله مزسن معنی بيت بودركه شول كسه لركه مانند اصحاب كهف قيد وجوددن كذر وبو عالمدن غض بصر وقطع نظر ايده لر جميع موجودات انلره فرمان بر اولوب مطيع وفرمان بر اولورلر واول عاشقلركه قلبی آتش عشقله سوزان اولمغه معتاد اوله قادرميدر شمس جهان انلری احراق ايده بلكه نار جحيم بونلرك انوار پر اشراقلرندن ابا واشفاق ايدوب جز يا مؤمن فان نورك اطفأ ناری ديمكله لابه وزاری قيله نته كم حق تعالی آفتاب منجمده يعنی قرآن عظيمده بونلرك حقنده بوآيت كريمه يی بيورمشدر نته كم حق تعالی آفتاب منجم حقنده قرآنده (تزاور عن كهفهم) ذكرنی بيورمشدر ديمكدر هم وجه دركه بوآيت كريمه آفتاب انلرك غارمسندن ميل وعدول ايلمك حقنده اولور (مثنوی) خار جمله لطف چون كل می شود * پيش جزؤی كو سوی كل ميرود * خار كل كبی جمله لطف وزيبا اولور شويله كه بر جزؤك قتنده اول كل جانبنه كيدر وجامع جميع حقايق اولان مرتبه الوهيت سمتنه سير ايدر (م ی) چيست تعظيم خدا افراشتن * خويشتن را خوار وخاكی داشتن * حق تعالينك تعظيمی بو جملكندر كندی بی خور وخاكی طوتمقدر يعنی خاك كبی بی اعتبار خور وحقير ايتمكدر * مثنوی * چيست توحيد خدا آموختن * خويشتن را پيش واحد سوختن * خدانك توحيدنی اوكرنمك ندر كنديكی واحد حقيقينك حضورنده ياقمقدر يعنی وجود وهميه كی واوصاف بشريه كی آتش محبتله ياقوب افنا ايتمكدر (مثنوی) كرهمی خواهی كه بفروزی چو روز * هستی همچون شب خود را بسوز * اكر استرسكه روز كبی شعله لنه سن كنديكك شب كبی ظلمانی اولان وجودنی ياق تا انانيت اثری قالميوب بقای حقله باقی اوله سن ووجود حقانی بوله سن * مثنوی * هستيت در هست آن هستی نواز * همچو مس در كيميا اندر كداز * ای طالب حق وارلغكی اول هستی نواز اولان حقك وارلغنده هستی نواز وجود اوخشايجی بوراده احيای وجود ايديجی معناسنه اولور كيميا ده مس كبی اريت باقر زائل اولوب كيميا به واصل اولدقده زر خالص اولديغی كبی سنك دخی باقر كبی اولان وجودك فانی وزائل اولوب انك وجوديله باقی واوصافيله كامل اوله (مثنوی) در من وما سخت كردستی تو دست * هست اين جمله خرابی از دو هست * سن من ومايه الكی محكم ايتمشسن يعنی بنلكه وسنلكه وبزديمكه محكم ياپشمشسن اما خبرك يوقكه بو جمله خرابلق ايكی وجوددندر يعنی دنياده اولان جميع فسادلك اصلی ايكيلكدن اولديكه اول شركدر ومن ومادمك دخی معنا شرك خفيدر ومن وما مرتبه سنده قلان مشرك معنوی وبو ايكيلك ومن ومادمك مرتبه سندن خلاص اولان بنده صفيدر پس بنلك وسنلك مرتبه سنده قلان اهل وجودك سوء خاتمه سنی بيان ايلمك ايچون بو حكايتی ايراد ايدوب بيورورلر (قصه شير وكرك وروبه كه بشكار رفته بودند) (م ی) شير وكرك وروبهی بهر شكار رفته بودند از طلب در كوهسار * ارسلان وقورد وبردلكو شكاردن اوتری طلب ايلمك جهتندن كوهساره كتمش ايديلر (مثنوی) تا به پشت همدكر بر صيدها * سخت بر بندند بار وقيدها * تا بری برينك ياردميله شكارلر اوزره باری يعنی راهی وقيدلری محكم بغليه لر يعنی شكارلرك يولنی محكم بغليه لر وقيدلرنی دخی محكم ايليه لر * مثنوی * هر سه باهم اندران صحرای ژرف * صيدها كيرند بسيار وشكرف * هر اوچی بری بريله اول اينلو وعظيم صحراده چوق وعظيم صيدلر طوته لر * مثنوی * كرچه زيشان شير نر را ننك بود * ليك كرد اكرام وهمراهی نمود * اركك ارسلانه اكرچه انلردن عار وار ايدی ليكن هضم النفسه انلره اكرام ايلدی وبولداشلق كوستردی (مثنوی) اينچنين شه را ز لشكر زحمتست * ليك همره شد جماعت رحمتست * بونچلين شاهه لشكردن زحمت واردر ليكن انلره همراه اولدی زيرا جماعت رحمتدر شيردن مراد شير معرفت وشير حقيقت اولان صاحب سعادتدر وكرك وروبه دن مراد حيوانيت صفتنده قلان اهل صورتدر اكثر صاحب سعادتلر الجماعة رحمة حديثنك مقتضاسی اوزره بعض حيوان صفتلرله مصاحبت ومقارنتی اختيار ايدرلر اكرچه انك شانته نسبت انلردن شين لاحق اولورسه ده (مثنوی) اينچنين مه را ز اختر ننكهاست * او ميان اختران بهر سخاست * بونچلين ماهه كوكبدن عار واردر اوماه اخترلر اوزرنه سنده سخا وكرمدن اوتريدر تا كنديسنك نورانيت وخاصيتی مصاحبلرينه سرايت ايليه * مثنوی * امر شاورهم پيمبر را رسيد * كرچه رأيی نيست رأيش را نديد * بو بيت هر عصرك وارث حضرت نبی عليه السلام اولان بركزيده سنك كندی اصحابيله مشاوره وخلقه مخالطه قلوب انلره نوعا موافقت ومتابعت سمتنده اولمسی تأييد ايچون ديلمشدر ومثل موقعنده ذكر اولنمشدر يعنی مثلا شاورهم امری پيغمبر عليه السلام حضرتلرينه ايرشدی يعنی اصحابله مشاوره ايلمك

خصوصنده (وشاورهم فی الامر) آیت کریمه سی اول حضرته حق جانبندن واصل اولدی اکرچه انك رأی شریفنه
بر رأی نظیرو ندیدکاکدر پس مقصود اول حضرتك رأی شریفنك وفکر لطیفنك منافع وفوائدی انلره ایرشمکدر
وانلر اول حضرتك مصاحبت ومکالمه سندن منتفع اولمقدر (م ی) درتراز وجو رفیق زر شدست * نی ازان که جو چو زر
جوهر شدست * مثلا ترازوده اربه التونك رفیق اولمشدر اندن اوتری دکلکه اربه التون کبی جوهر وبهتر اولمشدر
(مثنوی) روح قالب را کنون همره شدست * مدتی سك حارس درگه شدست) مثال آخر روح شمدی قالبه همراه
اولمشدر برمدت کلب درکاهك حارسی اولمشدر نته کم اصحاب کهفك کلبی انلرك بابنی حفظ قیلدیغی کبی کما قال تعالی
وکلبهم باسط ذراعیه بالوصید) پس بوندن روح تن کبی اولمق وسك اصحاب کهف مرتبه سن بولمق لازم کلمز (مثنوی)
چونکه رفتند این جماعت سوی کوه * در رکاب شیر با فر وشکوه * چونکه بو جماعت طاغ جانبنه کتدیلر یعنی شیر
وکرك وروبه کوهسار جانبنه شکار ایچون میرا یتدیلر شیرك رکابنده شوکت وعظمتیله * مثنوی * کاو کوهی
وبز وخر کوش زفت * یافتند وکار ایشان پیش رفت * طاغ صغری وطاغ کچیسی وابری وسمز طاوشن بولدیلر وانلرك
ایشی ایلرو کتدی * مثنوی * هرکه باشد در پی شیر حراب * کم نیاید روز وشب اورا کباب * هر شول کسه که محاربه
شیرك اردنجه اوله وا کا تبعیت قیله روز وشب اکا کباب اکسك اولمز حراب مفاعله بابنك مصدریدر محاربه معناسنه
مبالغیله جنك ایدیجی دیمکدر وکالیله دلیرا ولمسندن کنایه اولور * مثنوی * چون زکه در بیشه آوردند شان * کشته
ومجروح واندر خون کشان * چونکم انلر طاغدن شکارلرنی میشه یه کتوردیلر د بلمش وپاره لنمش وقان ایچنده
چکرلك * مثنوی * کرك وروبه را طمع بود اندران * که رود قسمت بعدل خسروان * اول شکارلرده کرك وروباهه طمع
اولدیکه قسمت واقع اوله خسرولرك عدلیله یعنی کرك وروباهك طمعی اولوب ضمیرلرنده بویله دیدیلرکه بو صیداولان
حیوانلر میاننده قسمت واقع اوله خسرولر مرتبه سنده اولان شیرك عدلیله * مثنوی * عکس طمع هر دو شان
بر شیر زد * شیر دانست آن طمعها را سند * انلرك هر ایکیسنك طمعنك عکسی شیر اوزره اوردی شیر اول طمعلرك
سبب وسندنی بیلدی * مثنوی * هرکه باشد شیر اسرار وامیر * او بداند هرچه اندیشد ضمیر * هر شول کسه که اسرارك
شیری واسرارك امیری اوله اول کسه بیلور ضمیر هر نی اندیشه ایلرسه وخاطر هر نی فکر قیلرسه ولهذا قال ابو یعقوب
سوسی فی شرح حدیث اتقوا فراسة المؤمن فانه ینظر بنور الله انهم جواسیس القلوب یدخلون فی قلوبکم ویطلعون
علی اسرارکم فاذا جالستموهم فجالسوهم بالصدق (م ی) هین نکه دارای دل اندیشه خو * دل ز اندیشه بدی در پیش او
ای اندیشه خو یلو کوکل اکاه اول حفظ طوت کوکلکی بد وقبیح اولان اندیشه دن انك حضورنده اکرسن دیرسککه
اول مرشد کامل اولان کسه بنم قلبمه مطلع اولسیدی نیچون بکا قلبمك خاطره سنی سویلمزدی الجواب * مثنوی * داند او
خر راهمی راند خوش * در رخت خند برای روی پوش * سنك جمیع اندیشه کی بیلور وخری ساکت وابسم
سوررسنك بوزکه کولر روی پوشدن اوتری یعنی روی اسراری ستر ایلمکدن اوتری تجاهل وتغافل ایدوب سنك یوزکه
کولر (مثنوی) شیر چون دانست ان وسواس شان * وانکفت وداشت آن دم پاسشان * شیر چونکم انلرك وسواسنی
بیلدی کروسویلمدی واول دم انلری حفظ طوتدی ورعایت ایتدی * مثنوی * لیك با خود کفت بنمایم سزا *
مر شما را ای خسیسان وکدا * لیکن کندینه دیدی سزه لایق نه ایسه بعد الامتحان کوستره یم ای خسیسلر وای کدالر
بعض نسخه ده واو سز واقع اولمش بو تقدیرا اوزره ای خسیس اولان کدالر دیمك اولور (مثنوی) مر شما را بس نیامد
رأی من * ظن تان اینست در اعطای من * سزه بنم رأیم بس کلمدی بنم اعطا واحسانمده سزك ظنکز بودر استفهام
اولوب بنم اعطام حقنده سزك ظنکز بومیدر دیمك دخی جائز اولور * مثنوی * ای عقول ورأیتان از رأی من *
از عطاهای جهان آرای من * ای کرك وروبه سزك عقللرکز ورأیلرکز بنم رأیمدندر وبنم جهانی زینت ایدیجی
عطالرمدندر * مثنوی * نقش با نقاش چه سکالد دکر * چون سکالش اوش بخشید وخبر * نقش نقاشه نسبتله
نه ظن ایلرودخی نه عیب ایلر چونکه ظن وخبری اکا نقاش بغشلدی مصرع اولده دکر دخی معناسنه سکالش ظن
ایلمك وعیب ایلمك وسوء ظن ایلمك معناسنه دخی کلور * مثنوی * اینچنین ظن خسیسانه بمن * مر شمارا بود ننکان
زمن * بو نجلین خسیسانه ظن بکا ای زمانك خلقنلك ننك وعارلری سز کچونمی اولدی یعنی بو کونه خسیسانه
سوء ظن ایلمك ای اهل زمانك معیوبلری بنم حقمده سزه می قالدی وسز کچونمی لایق اولدی دیمك اولور (م ی
(ظانین بالله ظن السوء را) کر نبرم سر بود عین خطا) سورهٔ فتحده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (ویعذب المنافقین
والمنافقات) الله تعالی عذاب ایلر منافقلره ومنافقه لره (والمشرکین والمشرکات) دخی مشرکلره ومشرکه لره (الظانین
بالله ظن السوء) اویله مشرکین ومنافقین که ظن ایدیجیلردر اللهه ظن سوء ایله وسوء ظنلری رسول الله علیه السلام

ومؤمنین

ومؤمنين منصور ومظفر اولمزعم ايدرلردي (عليهم دائرة السوء) بونلرك اوزرينه دائره اول بر منقلبه كه مغلوب ومقهور
اولمليدر (وغضب الله عليهم ولعنهم) بو مشرك ومنافقلره غضب ولعنت ايدوب دنياو آخرتده ملعون ومطرود
ايلدي (واعدّ لهم جهنم وساءت مصيرا) وبونلر ايچون جهنم اعداد واظهار ايلديكه مرجع ومصير بوتندن اول جهنم
قبيح اولدي معناي بيت اللهه سوء ظني ظن ايديجيلرك اكر باشني كسيم عين خطا اولور وصواب وعدلدن بري
اولور * مثنوي * وارهانم چرخ را از ننكتان * تا بماند در جهان اين داستان * چرخي سزلك عار يكزدن قورتره يم
تا جهانده بو داستان قاله واهل عالم بوندن عبرت پذير اوله (مثنوي) شير با اين فكر مي زد خنده فاش * بر تبسمهاي شير
ايمن مباش * شير بو فكرله فاش واشكاره خنده اوردي شيرك تبسملري اوزره ايمن اولمه * مثنوي * مال دنيا شد
تبسمهاي حق * كرد ما را مست ومغرور وخلق * دنيانك مالي حق تعالينك تبسملري اولديكه اول مال دنيا
بزي مست وغافل وكهنه وخراب ايلدي عارف وعاقل اولدركه دنيانك يوزه كولمسنه ومسخر اولوب الويرمسنه
مغرور اولميه زيرا ظاهرا مضحك وباطنا مبكيدر كما قال الانوري في تعريف الدنيا (بيت) هي الدنيا تقول بملئ فيها
حذار حذار من بطشي وفتكي (فلا يغرركم طول ابتسامي) فقولي مضحك والفعل مبكي) انكچون ديمشلردر مظهر عنايت
اولمين وهدايت وتقوايه وصول بولمين كمسه ايچون مال ومنصب دنيوي مكر الهي واستدراج ربانيدر * مثنوي *
فقر ورنجوري بهستت اي سند * كان تبسم دام خودرا بركند * اي عالي قدر سكا فقر وخسته لك يكدر
زيرا اول تبسم كندي دامني عاقبت ظاهر ايلر يعني مال دنيوي ومناصب ودول صوريكه في الحقيقه تبسم
الهي كبيدر غافل وجاهل اول تبسمك باطننده دام اولديغني بيلميوب اول مكرله اولان تبسمه الدانوب دامه دوشر
واول تبسم بركون كندينك دامني اظهار ايلر اول دامه دوشمين فقرا دنيا مالنك تبسم حق اولوب دامنك
ظهورني كوردكلري وقتده حمد وشكر ايليه لر (امتحان كردن شير كرك را وكفتن كه پيش آي كرك وبخش كن صيدها را
ميان ما * مثنوي * كفت شير اي كرك اين را بخش كن * معدلت را نو كن اي كرك كهن * شير كركه ايتدي اي كرك
بو صيدلري بخش وقسمت ايله اي كهنه قورد عدالتي تازه ايله * مثنوي * نائب من باش در قسمتكري *
تا پديد آيد كه تو چه كوهري * قسامتقده بنم نائبم اول تا ظاهر اوله كه سن نه كوهرسن * مثنوي * كفت اي شه
كاو وحشي بخش تست * آن بزرك وتو بزرك وزفت وچست * كرك شيره ايتدي اي شاه بيان صغري سنك بخشك
ولايقكدر زيرا كاو وحشي بيوكدر وسن بيوكسن وكبير وچستسن (مثنوي) بز مرا كه بز ميانه ست ووسط
* روبها خركوش بستان بي غلط * بيان كچيسي بكا زيرا بز ميانه واورته در بكا مناسبدر اي روبه سن طوشني
آل غلط وخطاسز (مثنوي) شير كفت اي كرك چون كفتي بكو * چونكه من باشم تو كويي ما وتو * شير كركه ايتدي
اي كرك نيچه ديدك سويله يعني بو كونه سوزي نه زهره ايله سويلدك ندي كوره لم چونكم بر برده بن اولم سن ديرسن بزنسن
يعني بنم حضورمده بنك وسنك سوزن سويلرسن (م ي) كرك خود چه سك بود كو خويش ديد * پيش چون من شير
بي مثل ونديد * كرك خود نه كلبدركه او كنديسني كوردي بنم كبي مثلسز وشريك ونظير سز شيرا وكنده * مثنوي *
كفت پيش آي خري كو خود خريد * پيشش آمد پنجه زد اورا دريد * شير كركه ايتدي ايلرو كل اي شول بر خركه
او كنديني الدي يعني كنديني بكنوب انانيت قيلدي بودخي جائزدر ايلرو كل اي شول كمسه كه اوخرلغي كندي صاتون
الدي كرك ايلرو كلدي شير پنجه اوردي آني يرتدي وهلاك ايلدي * مثنوي * چون نديدش مغز وتدبير رشيد *
در سياست پوستش از سر كشيد * چونكه شير كركك عقلني ورشد وصلاح وتدبيرني كورمدي سياستده انك پوستني
باشدن چكدي (مثنوي) كفت چون ديد منت از خود نبرد * اينچنين جانرا ببايد زار مرد * شير كركه ايتدي چونكم
بني كورمكسني كندكدن كيدرمدي وفاني اتمدي بونكبي جانه زار اولمك كركدر * مثنوي * چون نبودي فاني
اندر پيش من * فضل آمد مر ترا كردن زدن * چونكه بنم قتمده فاني اولمدك فرض كلدي سنك بويننكي اورمق يعني
هر شول كمسه كه حقيقت شيرنك حضورنده وانك خليفه سي اولان انبيا عليهم السلام واولياء عظامك قتنده
كنديني محو وفاني اتمدي وآدابه رعايت ايدوب طاعت وانقياد بولنه كتمدي اول بوكونه عتابه مستحق اولور وعاقبت
شير قهر الهي آني هلاك قيلور * مثنوي * كل شئ هالك جز وجه او * چون نه در وجه او هستي مجو * سوره طسنك
آخرنده در (كل شئ هالك) اي فان (الا وجهه) الا ذاته اذ لا موجود سواه (له الحكم) اي القضاء (واليه ترجعون) بالفناء
في ذاته معناي بيت كل شئ فانيدر وهالكدر الا آن اول اللهك وجهندن غيريسي چونكم سنده اول اللهك وجهنده
اولميه سن يعني وجودلك فاني قيلوب انك بقاسيله باقي اولميه سن وارلق ديلمه زيرا وارلق بو قلقده دريس سالك وجود
موهوميسن وجود حقده افنا ايلدكده وجود موهومي حقاني بولوب (كل شئ هالك) منزلسندن خلاص اولوب

(الا وجهه) مقامنه واصل اولورس بو معنانك اربابنه بودنياده ديده شهودلرنه الا آن (كل شئ هالك) دور زيرا
هالك ديدى يهلك ديمدى پس جملهٔ اسميه نك دوام وثباته دلالتى واردر معلوم اولديكه جميع اشيانك الا آن وجودى
يوقدر وثباته دلالتى بلكه امر اعتباريدر نته كم كان الله ولم يكن معه شئ حديثنى جنيد بغدادى قدس الله
سره العزيز استماع ايلدكده الا آن كما كان بيورديلر ومولانا جامى بيوررلر (بيت) آن كان حسن بود ونبود
از جهان نشان * والا آن ان عرفت على ما عليه كان (مثنوى) هرچه اندر وجه ما باشد فنا (كل شئ هالك نبود جزا
بو بيت جناب عزت لسانندن حضرت مولانا قدس الله سره العزيز حضرتلرى لسانندن ترجمان اولوب
بيوررلركه هر نه شيكه بزم وجهمزده فانى اوله الا (كل شئ هالك) جزا اولمز يعنى هر شيكه هالكدر هر شيئك هالك
اولمسنده اول داخل اولمز وبو مفهوم الا كاجزا اولمز ديمك اولور بلكه انك جزاسى وجه باقيده بقا بولقدر ديه كى افاده قيلور
مثنوى * زانكه در الاست از لا بكذشت * هر كه در الاست او فانى نكشت * زيرا اول وجه الهيده فانى اولان
كسه الاده در يعنى اثبات وجود مرتبه سنده در لادن كچدى يعنى نفى مرتبه سندن كچوب حقيقت مرتبه سنه ايردى
هر كيمكه الاده در او فانى اولمدى زيرا اثبات وجود مرتبه سنه فناسز وبعد الفنا حاصل اولان بقا ايله اصلا فنا طارى
اولمز * مثنوى * هر كه بر در او من وما مى زند * رد باب است او وبر لا مى تند * هر كيمكه باب الهى اوزره او من وما اورر يعنى
بنلك وسنلك اظهار قيلور او اول كسه باب خدانك مردوديدر لا اوزره طولنور يعنى هلاك وفنا مرتبه سنه دوشوب
انده مقهور اولور * قصهٔ آنكس كه در يارى بكوفت از درون كفت كيست آن كفت منم كفت چون تو توئى در نميكشايم
هيچ كس را از ياران نميشناسم كه او من باشد بو سرخ شريف اول كسه نك قصه سنك بياتيدركه بر يارنك قپوسنى قاقدى
ايچرودن اول صاحب خانه ديدى كيمدر اول دق باب ايلين كسه ديدى بنم صاحب خانه ديديكه چونكم سن سن
سكا قپويى اچمازم زيرا ياراندن هيچ بر كسه يى اكلمزمكه او بنلك مرتبه سنده اوله وبن ديه يورى ديدى وآنى رد ايلدى
بو حديث شريفك مضمون ومفهومنه اشارت بيوررلركه جابر رضى الله عنه حضرتلرندن روايت اولنور قال جابر
رضى الله عنه اتيت باب النبى صلى الله عليه وسلم فدققت الباب فقال من ذا فقلت انا فقال انا انا كأنه كرهها كذا
فى المصابيح يعنى لم يرض النبى عليه السلام عن جابر التكلم بهذا اللفظ لان فى هذا اللفظ تعظما وتكبرا فلم يرض النبى عليه
السلام منه التكلم بلفظ فيه التكبر والانانية كذا فى تنوير المصابيح (م ى) آن يكى آمد در يارى بزد * كفت يارش كيستى
اى معتمد * اول بر كسه كلدى يارنك قپوسنى اوردى يارى اكا ايچرودن ايتدى اى معتمد كيمسن * مثنوى * كفت من
كفتش برو هنكام نيست * بر چنين خوانى مقام خام نيست * دق باب ايلين كسه بن ديدى صاحب خانه اكا ديدى
يورى وقت وزمانى دكلدر بونك كبى بر خوان اوزره خاملك مرتبه ومقامى يوقدر * مثنوى * خام را جز آتش هجر وفراق
كى پزد كى وارهاند از نفاق * خامى هجر وفراق آتشندن غيرى كيم پشورر ونفاقدن كيم قورتررقورترمز الا كه
آتش فراق وپشورمز الا كه نار هجر وفراق * مثنوى * رفت آن مسكين وسالى در سفر * در فراق دوست سوزيد
از شرر * اول مسكين كتدى وبر ييل سفرده دوستك فراقنده شررده يانمدى يعنى اول دوستنك هجر وفراقنده شرر
اشتياقدن يانمدى * مثنوى * پخته كشت آن سوخته پس باز كشت * باز كرد خانهٔ انباز كشت * اول فراق آتشنه
يانمش پخته اولدى پس كيرو دوندى كيرو محبت وخلتده انباز اولديغى كسه نك خانه سنك اطرافنه طولندى * مثنوى
حلقه زد بر در بصد ترس وادب * تا نجهد بى ادب لفظى زلب * بو دفعه يوز خوف وادبله قپو اوزره حلقه اوردى تا ادبسز
ونا معقول بر حرف لبندن صچرامية وكستاخانه بر كلام ايليه (مثنوى) بانك زد يارش كه بر در كيست آن * كفت
بر درهم توئى اى داستان * انك يارى درون خانه دن صدا اورديكه اوكيمدر دق باب ايلين كسه ديدى قپوده اى دلستان
هم سنسن (م ى) كفت اكنون چون منى اى من درا * نيست كنجايى دو من را در سرا * صاحب خانه ايتدى الا آن
چونكم بن سن اى بن ايچرو كل يعنى چونكم كندى بنلككدن كچوب وجود واحد اولمق مرتبه سن بولدك كل كه خانه
سنكدر زيرا سرايده ايكى بنه صغمق يوقدر يعنى سراى وجودى ايچره ايكى بنلك اولمغه وسعت يوقدر * مثنوى *
نيست سوزن را سر رشتهٔ دوتا * چونكه يكتايى درين سوزن درا * سوزن ايچون ايكى ايپلك اوجى يوقدر يعنى سوزنك
سوراخى بر در ايپلكك اوجى ايكى اولسه اكا داخل اولمز بلكه ايكى قات ايپلك بر قات اولوب سر رشته بر اولدقدنصكره
اكا داخل اولور چونكه يكتاسن بو سوزنك ايچنه كل يعنى چونكم مغايرت واثنينيت مرتبه سندن خلاص اوله سن
باب خانهٔ وحدته داخل اول (مثنوى) رشته را با سوزن آمد ارتباط * نيست در خور با جمل سم الخياط * رشته نك
سوزنه ارتباطى كلدى ويكتا اولديغى حالده سم خياطه داخل اولدى اما ايكنه يوردوسى جمله لايق دكل مادامكه انسان
كبر وانانيتله متصف اولان وجمل كبى مجسم ومعظم اولان وجودنى رياضتله رشته كبى قيلميه سم خياط كبى اولان

راه وحدتدن ایچرو کیرمکه لایق اولمزواول بابه اول انانیت صاحبنك وجودی تعلق وارتباط قیلمز (مثنوی) کی شود
باریك هستیء جمل * جز بمقراض ریاضات وعمل * جملك وجودی نچون باریك اولور یعنی صاحب وجودك جمل کبی
اولان وارلغی نچون رشته کبی نحیف وزار اولور ریاضت وعمل مقراضندن غیری ایله یعنی جمل کبی عظیم الوجود اولان
کسنه نك وجودی نحیف اولمز وانانیتی فنا بولمز الا ریاضات وعمل مقراضیله پس بومرتبه صاحب وجود اولان کسنه لره
ابواب سما مفتوح اولمز وجنت وحدته وصول بولمز حتی بونلرك جمل وجودی رشته کبی باریك اولوب سم خیاط فنادن
ایچرو داخل اولمیجه نتـه کم حق تعالی سورهٔ اعرافده کافرلره ابواب سمانك مفتوح اولمسنی وانلرك جنته دخول
قیلمسنی جملك سم خیاطه دخول قیلمسنه تعلیق ایدوب بیوردی (لاتفتح لهم ابواب السماء ولایدخلون الجنة حتی یلج
الجمل فی سم الخیاط) حتی بعض عشاق کندینك کمالیله ریاضت وصبابتندن مبالغه طریقیله دیر * بیت * ولوان مابی
من جوی وصبابة علی جمل لم یبق فی النار کافر (م ی) دست حق باید مراورا ای فلان * کو بود بر هر محالی کن فکان
ای فلان اکا حق تعالینك دست قدرتی کرك یعنی هستیء جمله باریك اولمغه دست الهی وارادت ربانی لازمدر که او خدا هر
بر محال اوزره کن فکاندر یعنی هر بر محال نسنه یه امری تعلق ایلسه درحال بلا توقف اول نسنه اولور (م ی) هر محال
ازدست او ممکن شود * هر حرون ازبیم اوساکن شود * هر محال اول خدانك دست ارادتندن ممکن اولور جمیع حرون
وسرکش انك خوفندن رام وساکن اولور * مثنوی * اکمه وابرص چه باشد مرده نیز * زنده کردد از فسون آن عزیز
اکمه وابرص نه اوله یعنی اصلندن اعمی اولنی ودخی ابرص اولنی ابرا ایلمك اکا نسبت امر سهلدر مرده دخی اول عزیز
اولان پادشاهك فسونندن زنده اولور یعنی نفس رحمانیه دن حیات بولور ووجوده کاور (م ی) وان عدم کز مرده مرده تر
بود * درکف ایجاد او مضطر بود * واول عدم مرده دن مرده رك اولور انك ایجاد وتکوینی النده مضطر ومسخر
اولور (م ی) (کل یوم هو فی شأن) بخوان * مر ورابی کار وبی فعلی مدان) سورهٔ رحمانده اولان آیت کریمه یه اشارتدر
(یسئله من فی السموات والارض) اول اللهدن استرلر سماواتده اولنلر وارضده اولنلر که جن وانس وبونلر امثالی اولنلردر
استعدادو استحقاقلرینه مناسب استفاضه ایدرلر (کل یوم هو فی شأن) هر وقتده اول الله بر کارده در بو آیت کریمه یی
حضرت پیغمبر علیه السلام تلاوت بیوردقده سؤال اولندیکه وماذلك الشأن یارسول الله فقال من شانه ان یغفر ذنبا
ویفرج کربا ویرفع قوما ویضع آخرین ابن عیینه دن مرویدرکه دهر عندالله ایکی کوندر بری دنیا بری آخرتدر دنیاده
شانی امر ونهی واحیا واماته واعطا ومنع واعزاز واذلال وامثال ذلك وآخرتده شانی حساب وعقاب وسؤال
وجزا وثوابدر اما محققین قتنده یوم آن معناسنه وشان تجلی معناسنه در پس تجلیء الهی بحسب استعداد وقابلیت
متجلیء وهر آنده نوع آخر بیانی متعاقب ومتوالی اولمقده در پس تجلیء الهی نامتناهیدر پس هر آنده شانی دخی
نامتناهیدر کما قال بعض المشایخ ان الله لایتجلی لصورة مرتین ولایتجلی لصورتین مرة واحدة معنیء بیت کل یوم هو
فی شأن آیت کریمه سنی اوقو تحقیقا حق تعالینی اشسز وفعلسز بیلمه * مثنوی * کمترین کارش بهر روز آن بود *
کوسه لشکر را روانه میکند * اول خدانك بر کارنك کمتری هر کون اول اولورکه اوچ لشکری روانه ایلر
* مثنوی * لشکری اصلاب سوی امهات * بهر آن تا در رحم روید نبات * برلشکری اصلاب آبادن ارحام امهات
جانبنه روانه ایلراندن اوتری تا رحم مادرانده نبات بته یعنی اولاد حاصل اوله * مثنوی * لشکری زارحام سوی
خاکدان * تازنر وماده پر کردد جهان * برلشکری ارحامدن خاکدان جانبنه روانه ایلر تا نر وماده دن جهان پر اوله *
مثنوی * لشکری ازخاکدان سوی اجل * تا ببیند هر کسی حسن عمل * برلشکری خاکدن اول جهتدن مرك
واجل جانبنه روانه ایلر تا هر برکسه جزا وحسن عملنی کوره * مثنوی * این سخن پایان ندارد هین بتاز * سوی
آن دویار پاك پا کباز * بوکونه سوز پایان ونهایت طوتمز اکاه اول اول ایکی پاکباز اولان یار جانبنه چاپ یعنی اول ذکر
اولنان ایکی پاکیزه سیرتك احوالنی نقل ایلمکه سرعت ایله تا انلرك حالینه مخبر اولدی بیان اولنه (پشیمان
شدن آن کوینده که کفت منم وبر ریاضت کشیدن او یکسال وجهت استغفار وباز کشتن آن مستغفر بدر آن خانه
وپرسیدن صاحب خانه که کیست بر در وجواب کفتن آن مستغفر که تویی بر در * مثنوی * کفت یارش
اندر آ ای جمله من * نی مخالف چون کل وخار چمن * رشته یکتا شد غلط کم شو کنون * کر دوتا بینی حروف کاف
ونون * کاف ونون همچون کمند آمد جذوب * تا کشاند مر عدم را در خطوب * جونکم اول بنلکله متصف
اولان بنلکدن بکدی ویوقلق وبی خودلق شرابن ایچدی درحال یاری اکا قپو آچدی ودیدیکه ایچرو کل ای جمله بن
وکندوبی افنا قیلان چمنك کل وخاری کبی مخالف وضد دکلسن بلکه عین کلسن اکرچه صورتا مغایرت واثنینیت
وارسه معنا اتحاد حاصلدر اویله اولیجق صورتده اولان مغایرت واثنینیت ضرر ویرمز مثلا رشته معنای کاف ونون

يكتا اولدى اكرچه صورتا ايكى قات كورورسن حروف كاف ونونى كند كبى جكيجى وجذب ايديجى كاف صورتا ضد
ومعنا وفعلا متحددرتا كم چكه معدوم اولان شيئ كارعظيمه پس مقصود واتحاد معنادر صورتا اولان كثرت واعداد
ضررويرمز ٭ بيت ٭ وجل فى فنون الاتحاد ولا تحد ٭ الى فئة فى غيره العمر افنيت ٭ فواحده جم غفير ومن عدا)
٭ شرذمة حجت بابلغ حجت ٭ مثنوى ٭ پس دوتا بايد كمند اندر صور ٭ كرچه يكتا باشد آن دو در اثر ٭ پس صورتلرده كمند
ايكى قات كرك اكرچه اثرده اول ايكى قات برقاتدر يعنى كمند اكرچه ايكى قاتدر اما اندن حاصل اولان اثردركه اول برشيئ
طوتوب جذب ايتمكدر (مثنوى) كردوپا كرچار پاره را برد ٭ همچو مقراض دوتا يكتا برد ٭ اكرايكى آيق واكردرت آيق
بولى ايلتور ايكى قات مقراض كبى برقات كسر (م ى) آن دو همبازان كازررا ببين ٭ هست در ظاهر خلافى زان واين
٭ مثال آخر اول ايكى كازرشريكلرى كور يعنى بزيويجى اور تقلره نظر ايلر كور ظاهرده انلرك بونلرك خلافى واردركه
اول ايكيسنك فعلى برى برينه ظاهر امخالف در ٭ مثنوى ٭ آن يكى كرباس رادر آب زد ٭ وان دكر همباز خشكش
مى كند ٭ اول برى بزى صوايچنه اورور واول برشريكى كرباسى قورى ايلر ٭ مثنوى ٭ باز اوان خشك را ترمى كند ٭
كوييا استيزه برضد مى تند ٭ كيرو اول برشريكى اوقورى بزى ياش ايلرديسدك كه عناددن ضد اوزره طوانور يعنى
بوايكيسنك ظاهرلرينه بقان عنادجهتندن برى برينه ضد اولمق اوزره كار ايلرديرر ٭ مثنوى ٭ ليك اين دوضد
استيزه نما ٭ يك دل ويك كار باشد در رضا ٭ وليكن بو ايكى استيزه كوستريجى ضد رضاده يكدل ويك كار اولور بومثاللر
اعداد واضداد صورى ومعنوى اولان اتحاده مانع اولمديغنى اشعار ايلر (مثنوى) هرنبى وهرولى را مسلكيست ٭ ليك
تاحق مى برد جمله يكيست ٭ هر نبينك وهر ولينك برمسلكى واردركه صورتا برى برينه مخالفدر وليكن چونكم اول
مسلك سالكى تا حقه ايلتور جمله سى بو جهتدن بردر ليكن بعضيسى اقرب وبعضيسى ابعد اولمقدن خالى اولمزا كرچه
انبيا عليهم السلامك طريقنك جمله سى موصل الى الله در وليكن اقرب جميع طرق حضرت پيغمبر عليه السلامك
طريقى قويميدر ٭ مثنوى ٭ چون كه جمع مستمع راخواب برد ٭ سنكهاى آسيا را آب برد ٭ چونكم جمع مستمعى
خواب التدى دكرمنك طاشلرنى آب التدى يعنى چونكم مستمع اولان جماعتى خواب غفلت اخذ ايتدى وهر برى
حسن استماع ايله بو كلامى استماع ايلمكى قويوب آخرجهته كتدى نصيحت وارشاده متعلق اولان آسيابك طاشلريكه
فى المثل الفاظ وحروفدر كه بونلر مصلح دقيق معنادر وقوت ناطقه مانند آبدر بو الفاظ وحروفى اول قوت ناطقه آبى ازاله
ايتدى ديمكدن عبارت اولور ٭ مثنوى ٭ رفتن اين آب فوق آسياست ٭ رفتنش درآسياب هر شماست ٭ اى كروه
مستمعين بو آبك كتمسى آسيابك اوزرنده در اول آبك آسيابه كتمسى سزدن اوتريدر آبدن مراد نطقدر آسيابدن مراد پند
ونصيحتدر پس تقدير معنى بويله ديمك اولوركه اى مستمعين طائفه سى بو آب نطقك كتمسى يعنى جريان ايتمسى ارشاد
ونصيحت مرتبه سنك فوقنده دركه بو آب نطقكه بنم ناودان دهانمدن جارى اولور بونك شانى آسياب پند ونصيحتدن
ارفع واعلادر اما ارشاد ونصيحت آسيابنه كتمك مجرد سزلك ايچوندر تا دقيق معنانى اندن حاصل ايدوب مستفيد
ومنتفع اوله سن ٭ مثنوى ٭ چون شمارا حاجت طاحون نماند ٭ آب را در جوى اصلى باز راند ٭ چونكم سزلك آسيابه
حاجتكز قالمدى صوبى اصلى اولان ايرمغه كيرو سوردى طاحون دكرمنه ديرلر يعنى اى جمع مستمعين چونكم سزلك
ارشاد ونصيحت دكرمننه احتياجكز قالمدى ناطق اولان كسه آب نطقى اصلى جانبنه كيرو سوق ايلدى تا كم دكرمنجيلرك
عادتيدر دكرمنه مشترى كلمدكده وبغداى اوكودراولمدقده صوبى دكرمن جانبندن قطع ايليوب اصلى اولان
ايرمق جانبنه سوق ايلر ٭ مثنوى ٭ ناطقه سوى دهان تعليم راست ٭ ورنه خود آن نطق را جوى جداست ٭ دهان
جانبندن ناطقه تعليم وارشاددن اوتريدر يوخسه اول نطق ايچون خود برآخر جوى واردر يعنى بو قوت ناطقه دهان
وزبان طرفندن خلقه حق تعليم وتفهيم ايلمك ايچوندر والا اول آب نطقك برآخر نهر ومجراسى دخى واردركه اول
جان ودل مرتبه سيدر اكر مستمع مرشدك آب نطقندن منتفع ومستفيد اولورسه اول نطق دهانه كتوروب اجرا ايلر واكر
مستفيد اولمزسه دهانى بند ايليوب آب نطقى جان ودل جانبنه سوق ايلر ٭ مثنوى ٭ مى رود بى بانك وبى تكرارها ٭
تحتها الانهار تا كلزارها ٭ اول قوت ناطقه صوت وصداسز وتكرار وادا سز جوى معنويده كيدر وجريان ايدر
انك تحتنده نهرلر سبزه زاره دك تحتها ده اولان ضمير مؤنث بيت اولده اولان قوت ناطقه يه راجعدر وانك تحتنده جاريه
اولان انهاردن مراد حقايق ومعانى نهرلريدر وسبزه زاردن مراد عالم حقيقت واسراردر وتقدير كلام ونتيجهٔ مرام
بويله ديمك اولوركه اول ماء الحياة قوت ناطقه نك صيت وصدا وبى تكرار وادا تحتنده حقايق ومعانى نهرلرى جارى اولور
تا كلزار حقيقت وسبزه زار اسراره بويتيه دلك ديمك اولور ٭ مثنوى ٭ اى خدا جان را تو بنما آن مقام ٭ كه در وبى حرف
مى رويد كلام ٭ خدايا اول مقامى سن جانه كوستركه اول مقامده كلام حرفسز بتر وصوتسز ظاهر اولور ٭ مثنوى ٭

تا كم

تا كه سازد جان پاك از سر قدم * سوی عرصهٔ دور وپهنای عدم * تا كه پاك جان باشدن قدم دوزه ومشيا على الالهام
لا مشيا على الاقدام عدمك دور وعريض اولان ميدانی جانبنه كتدی (م ی) عرصهٔ بس با كشاد وبا فضا * وين خيال
وهست يابد زو نوا * زياده كشادهلو وفضا ووسعتلو بر عرصهدركه بو خيال وبو وجود اول عرصهدن نوا يعنی نصيب
وغدا بولور مقصود عالم عدمدركه مراد مرتبهٔ حقيقتدر بر عرصهٔ واسعدركه بو خيالات ودخی وجود كائنات اول
عالمدن حظ آلور ونشو ونما بولور ديمك اولور (مثنوی) تنكتر آمد خيالات از عدم * زان سبب باشد خيال اسباب غم *
باز هستی تنكتر بود از خيال * زان شود در وی قمر همچون هلال * عالم عدمكه مراد عالم اعيان وعالم ارواحدر خيالات
عالمی اندن تنكتر كلدی اول سببدن خيال اسباب غم اولديكه عالم اعيان وارواحده غم واسباب غم يوقدر كيرو بو وارلق
عالمی جميعا عالم خيالدن اضيق اولدی اول تنكتر اولديغندن اوتری اولور اول عالم هستيده قمر هلال كبی يعنی بو عالم
هستی خيال تنكتر اولديغندن اوتری قمر بو عالمده هلال كبی كوچك كورينور حال بوكه عالم خيالده اويله كدر زيرا
اهل هيئت ديمشلردركه قمرك وجودی التمش بو زمين قدردر پس خيال آنی عظيم وكبير تخييل ايلر عالم خيالده
انك جرمی بويله عظيم وكبير ايكن بو عالم وجودده هلال كبی صغير اولور بو معنی دلالت ايلركه بو وجود عالمی عالم خيالدن
تنكتر واصغر اوله (مثنوی) باز هستی جهان حس ورنك * تنكتر آمد كه زندانيست تنك * كيرو حس ورنكك جهانك
وجودی يعنی بو مرئی ومحسوس اولان عالم شهادت تنكتر كلدی زيرا تنك بر زنداندر يعنی بو عالم حس ورنك بيت اولده
ذكر اولنان مطلقا وجود خارجی عالمدن اضيق اولديكه فی المثل بر زندان تنكدر پس علت تنكلك نه ايديكنك
بيانته شروع ايدوب بيوررلر (مثنوی) علت تنكيست تركيب وعدد * جانب تركيب حسها می كشد * تنكلك علتی
تركيب وعدددر يعنی بو تراكيب واعداد بو عالم حسك تنك اولمسنه سببدر مصرع ثانی سؤال مقدره جواب اولور
كأن بر سائل ديركه چونكه عالم تركيب وعدد بويله تنكدر بو تركيب وعدد عالمنه انسانی نه شی چكر جواب بيوررلر
جانب تركيبه حسلر چكر يعنی بو حواس ظاهره كه بو عالم تركيب وعدده ظهوره كلوب انكله انس كلمشدر هر باركه
انسان بو عالمدن خلاص اولوب بی تركيب وبی عدد اولان عالم توحيده كيتمك استرسه حواس ظاهره آنی عالم تركيب
جانبنه جذب ايلر ديمك اولور (مثنوی) زان سوی حس عالم توحيد دان * كر يكی خواهی بدان جانب بران) اول حس
وصورت طرفندن عالم توحيدی بيل وكثرت اختلافاتدن نچوب عالم وحدتی كور اكر برلك استرسك اول جانبه
سور زيرا بو عالم صورتده اثنينيت ومغايرت مقرردر ليكن معناده جملهنك اتحادی محققدر نته كه بو بيتی مثال طريقيله
بيوررلر (مثنوی) امر كن يك فعل بود ونون وكاف * در سخن افتاد ومعنی بود صاف * مثلا صيغهٔ امر كن بر فعل
وبر معنی اولديكه مراد اتحاد معدوم مدر ونون وكاف حرفلری سخنده واقع اولدی ومعنی صاف اولدی اكرچه صورتده
اختلاف قدما اولديسه ده ومعنا صاف اولمسی اولدركه لفظده ايكی اولان حرفلرك معناسی بر اولدی صورتده مغايرت
واثر وفعلده اتحاد قيلدی پس سن برلك استرسك صورتدن نچوب معنايه نظر ايله تا كم موحد اولهسن وبرلك عالمنی بولهسن
(م ی) اين سخن پايان ندارد باز كرد) تا چه شد احوال كرك اندر نبرد بو سوز پايان طوتمز قصهيه رجوع ايله تا كركك احوالی
جنكده نيجه اولدی آنی بيان ايله (ادب كردن شير كرك را كه در قسمت بی ادبی كردی (م ی) كرك را بر كند سر آن سرفراز *
تا نماند دو سری وامتياز) او سرفراز وعالی قدر اولان شير كركك باشنی قوپردی تا ايكی رئيس وامتياز قالميه يعنی ايكيلك
وايكی وجودده مخصوص حكومت وكبريالق قالميه وامتياز ومغايرت دخی برطرف اوله (مثنوی) فانتقمنا منهم است
ای كرك پير * چون نبودی مرده در پيش امير * سورهٔ حجرده اولان آيت كريمهيه اشارتدر (وان كان اصحاب الايكة
لظالمين) يعنی (وما كان اصحاب الايكة الا ظالمين انفسهم) واضعين الشیء غير موضعه (فانتقمنا منهم) پس بز بونلردن
اخذ انتقام ايدوب بونلره عقاب قيلدق وسورهٔ زخرفده بيوررلر (فانتقمنا منهم فانظر كيف كان عاقبة المكذبين) وسورهٔ
اعرافده دخی (فانتقمنا منهم فاغرقناهم فی اليم) بيوررلر ظلمه وفجرهدن اخذ انتقام مقرردر ولو بعد بعد نته كم حديث
شريفده بيوررلر (ان الله ليملی للظالم فاذا اخذه لم يفلته معنی بيت ای قوجه قورد فانتقمنا منهم در يعنی ای كرك كهن شو بلا
ومحنكه سنك اوزريكه واقع اولدی (فانتقمنا منهم) آيت كريمهسنك مفهوميدر چونكه اميرك اوكنده مرده اولمدك
يعنی ای كرك سيرت اولان ودرندهلك مرتبهسنده قالان كسه چونكه كنديكی امير حقيقينك حضورنده محو وفانی
ايليوب ايكيلك مرتبهسنده قالدك وكبر وانانيتی ترك ايلمدك شيرك قهر وانتقامنه مظهر اولدك نته كم امم سالفه كبر
وانانيتدن نچه ميوب مظهر انتقام اولديلر حق تعالی بونلردن انتقام آلوب هلاك ايلدی (م ی) بعد از ان رو بشير با روباه كرد
كفت اين را بخش كن از بهر خورد * كركی هلاك ايتدكدنصكره شير يوزنی روباهه ايلدی ييكدن اوتری بونی بخش
وقسمت ايله ديدی (م ی) سجده كرد وكفت كين كاو سمين * چاشت خوردت باشد ای شاه كزين * روباه بو خطابی اشتدی

وسجده ایتدی ودیدیکه بو کاوسمین سکا چاشت خورد اولسون ای شاه کزین یعنی ای کزیده شاه بو سمز کاوسنك قوشلق
بیجکلك اولسون (مثنوی) وآن بز ازبهر میان روزرا * یخنیٔ باشد شه پیروزرا * واول کچی کونك اورته سندن اوتری
پیروز اولان شاه ایچون بر یخنی اوله (مثنوی) وآن د کر خرکوش بهر شام هم * شب چره این شاه بالطف وکرم *
اول غیری خرکوش شاهدن اوتری هم بو لطف وکرمله اولان شاهك کیجه یمکیدر (مثنوی) کفت ای روبه تو عدل
افروختی * اینچنین قسمت زکه آموختی * شیر روباهه ایتدی ای روباه سن عدل شعله لندردك ومنور ایلدك بو تجلین
قسمتی کیمدن اوکرندك (مثنوی) از کجا آموختی این ای بزرك * کفت ای شاه جهان از حال کرك * ای اولو بونی قندن
اوکرندك روباه ایتدی ای جهانك پادشاهی کرکك حالندن اوکرندم واندن عبرت الدم (مثنوی) کفت چون در عشق ما
کشتی کرو * هر سه را بر کیر وبستان وبرو * شیر روباهه دیدی چونکم بزم عشقمزده رهن اولدك وکندیکی فانی قیلدك
اوچنی بیله قالدروال وبوری (مثنوی) روبها چون جملکی ما را شدی * چونت آزاریم چون تو ما شدی * ای روباه چونکه
جمیعا بزم ایچون اولدك سنی نیجه اینجیده لم چونکم سن بز اولدك پس سنی انجتمك کندیمزی اینجتمك کبی اولور (مثنوی
ما ترا وجمله آشکاران ترا * پای بر کردون هفتم نه بر آ * بز سنك وجمله شکارلر سنك زیرا من کان لله کان الله له در آیاغکی یدنجی
فلك اوزره قو بو قاروکل (مثنوی) چون کرفتی عبرت از کرك دنی) پس تو روبه نیستی شیر منی * چونکه دنی کرکدن عبرت
طوتدك پس سن روباه دکلسن معناده بنم شیرمسن یعنی بنم شیرمسن یعنی بنم مقبولم ومرغوبمسن * مثنوی *
عاقل آن باشد که عبرت کیرد از * مرك یاران در بلای محترز) عاقل اودر که عبرت طوته احتراز اولنمش بلاده یارانك
مو تندن کما قیل العاقل من اتعظ بموت جیرانه * مثنوی * روبه آن دم بر زبان صد شکر راند * که مرا شیر از پس آن
کرك خواند * روبه اولدم زبانی اوزره یوز شکر سوردی وجه دوشنلر ایلدی بویله دیو که بنی شیر اول کرکدنصکره اوقیدی
مثنوی * کرمرا اول بفرمودی که تو * بخش کن این را که بردی جان ازو * اکر بکا اول بیوریدیکه سن بونی بخش ایله
اندن کیم جان قورتردی قصه دن حصه بیانه شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * پس سپاس اورا که
ما را در جهان * کرد پیدا از پس پیشینیان * پس سپاس اول خدایه که بزی جهانده اولکی کلان امتلردنصکره پیدا
وموجود ایلدی پس باء عربیله اولوب چوق سپاس اکا دیمك دخی جائز اولور (مثنوی) تا شنیدیم آن سیاستهای حق
* بر قرون ماضیه اندر سبق * تا حق تعالینك اول سیاستلرنی اشتدك سابقده ماضیه اولان قرون اوزره * مثنوی *
تا که ما از حال آن کرکان پیش * همچو روبه پاس خود داریم بیش * حتی بز اول مقدم اولان قوردلرك حالندن
روباه کبی کندیمزی زیاده حفظ طوتالم بیش باء عربیله زیاده معناسنه در * مثنوی * امت مرحومه زان رو خواندمان
* آن رسول حق وصادق در بیان * بزه اول جهتدن امت مرحومه اوقدی اول حقك رسولی وبیانده صادق
اولان نبی کما قال علیه السلام امتی امة مرحومة وبو امت محمد علیه السلامك امت مرحومه اولمسی اول جهتدندر که
امم سالفه نك جمله سنك صوکنده کلمشدر وبونلر اول اممك احوالندن عبرت پذیر اولمشدر وجناب حق انلری قهر
ایتمکله بونلری تخویف وتنذیر قیلمشدر * مثنوی * استخوان وپشم آن کرکان عیان * بنکرید وپند کیرید ای مهان
اول کرکلرك استخوان وپشمنه آشکاره نظر ایلیکز نصیحت طوتکز ای اولولر استخوان وپشمدن مراد امم سابقه نك
اثرلریدر نته کم بو آیت کریمه ایله اکا اشارت واردر (فسیروا فی الارض فانظروا کیف کان عاقبة المکذبین) * مثنوی
عاقل از سر بنهد این هستی وباد * چون شنید انجام فرعونان وعاد * عاقل باشندن بو وجودی وهوایی قورواز اله قیلور
چونکه فرعونلرك وعاد قومنك عاقبتنی اشتدی (مثنوی) ورنه بنهد دیکران از حال او) عبرتی کیرند از اضلال او) وا کر
عاقل اولان بو انانیت وهوایی باشندن قومزسه غیریلر انك حالندن وانك اضلالندن بر عبرت طوترلر یعنی انك اضلالندن
اوتری قهر وغضبدن عبرت الورلر (تهدید کردن نوح علیه السلام مر قوم را که با من مپیچید که من روی پوشم با خدای
میپیچید در میان این بحقیقت ای مخذولان) بو سرخ شریف حضرت نوح علیه السلامك قومنه تهدید ایلمسنك بیانندهدر
بویله دیو که ای قوم بکا طولشمکز یعنی عناد وکبر ایدوب خصومتله بکا صارلمکز که بن فی الحقیقه روپوشم بنم صورتم
فی المثل حضرت حقه حجاب ونقاب کبی اولمش واول بنم وجودمده تجلی قیلمشدر خدای تعالی به طولشکز حقیقتده
بو اورتادهای مخذوللر یعنی ای معین سزا اولان مردودلر دیدی * مثنوی * کفت نوح ای سرکشان من من نیم
* من ز جان مردم بجانان می زیم * حضرت نوح علیه السلام کندی قومنه ایتدی ای سرکشلر ومستکبرلر بن بن
دکلم یعنی صورت ظاهرده سزینی کندیکز کبی بشر کوررسز لیکن بن فی الحقیقه اویله دکلم بن جان بشریدن
وروح حیوانیدن اولدم جانانله دیری اولورم (مثنوی) چون بمردم از حواس بو البشر * حق مرا شد سمع وادراك وبصر
چونکه بو البشرك حواسندن اولدم یعنی ابو البشردن حاصل اولان حواس بشریه مقتضالرندن فانی اولدم حق تعالی

بنم سمع وادراكى وبصرم اولدى كما قال تعالى فى الحديث القدسى لا يزال العبد يتقرب الى بالنوافل حتى احبه فاذا احببته
كنت سمعه الذى يسمع به وبصره الذى يبصر به آه * مثنوى * چونكه من من نيستم اين دم زهوست * پيش اين دم
هركه دم زد كافر اوست * چونكه بن بن دكلم بونفس هودندر يعنى چونكم بن فى الحقيقه فانيم بو بنم نفس وكلام
هو يت ذات الهيه دندر هر كيمكه بو نفسك اوكنده دم اورر يعنى انكار ومخالفت قيلور اول كافردر * مثنوى *
هست اين دم نقش اين روباه شير * سوى اين روبه نشايد شد دلير * بو روباهك نقشنده بودم شير واردر بو روباهك
جانبنه دليرو بى باك كيتمك لايق دكلدر (مثنوى) كرز روى صورتش مى نكروى * غرهٔ شيران از وچى نشنوى * اكر صورت
جهتندن اول نقش روباهه يعنى انبيا عليهم السلام واولياى عظامه ايناغيه سن وتصديق قيلميه سن نعره وهيبت
شيرنى اندن اشتميسن يعنى ايشيدرسن استفهام تقريريدر صورت انبياى عظامه نقش روبه تعبيرى اهل كفرك
نظرلرنده روبه كبى حقير اولديغى ملابسه ايله دركه انلرك نظر حسيسى اول شيران عالم معنالرك صورتلرنى حقير
كوررلردى (مثنوى) كر نبودى نوح را از حق يدى * پس جهانى را چرا برهم زدى * اكر حضرت نوح عليه السلامه
حق تعالى دن بريد اولميدى يعنى برقدرت ونصرت اولميدى يد بونده قدرت ونصرت معناسنه درنته كم يدالله
على الجماعة حديثنده قدرة الله ونصرة الله على الجماعة معناسى مراد اولمشدر پس تمام جهانى نيچون برى برينه
اورردى * مثنوى * صد هزاران شير بود او در تنى * او چو آتش بود وعالم خرمنى * نوح عليه السلام بر تنده صد هزاران
شير ايدى اول نوح عليه السلام آتش كبى ايدى وعالم فى المثل بر خرمن ايدى * مثنوى * چونكه خرمن پاس عشر او
نداشت * او چنان شعله بران خرمن كماشت * چونكه خرمن انك عشرنى حفظ طوتمدى وحقنى ادا ايتمدى واو انجلين
شعله يى اول خرمن اوزره حواله ايلدى شعله دن مراد شعلهٔ قهر الهى اولوركه (رب لاتذر على الارض من الكافرين
ديارا) ديو بددعا ايلدكده عالمه آتش قهر اوروب بالكليه احراق واهلاك ايلدى (مثنوى) هركه آن در پيش اين شير نهان
بى ادب چون كرك بكشايد دهان * هر كيمكه او بو نهان شيرك اوكنده كرك كبى ادبسز آغزاچه يعنى بنلكه وسنلكه
متعلق بى ادبانه آنك اغزندن سوز چيقه (مثنوى) همچو كرك آن شير بر در اندش * فانتقمنا منهم برخواندش *
اول قصه سى مذكور اولان شير قوردى پرتديغى كبى بوشير دخى اول بى ادب سوزسويلينى پرترپس فانتقمنا منهم
مفهومنى اكا اوقور مراد شيران عالم معنى اولان انبيا عليهم السلام واولياى عظامه كستاخانه وبى ادبانه سوز سويلين
ونامعقول حركت ايلين كسه لرى شير قهر الهى پرتوب (فانتقمنا منهم) آيت كريمه سنك مفهومنى اول
مقهورلر حقنده اظهار ايلمسى اولور (مثنوى) زخم يابد همچو كرك از دست شير * پيش شير ابله بود كو شد دلير *
اول بى ادب كرك شيرالندن زخم بولور شير اركنده اول كسه كه دلير اوله ابله واحمق اولور (مثنوى) كاشكى آن زخم
برتن آمدى * تا بدى كايمان ودل سالم بدى * كاشكى اول زخم جسم اوزره كلسدى تا اوليديكه ايمان ودل
سالم اوليدى يعنى انبيا عليهم السلام واولياى عظامك حضورنده بى ادبلك ايلينلره اكر قهر الهى ايلحق جسملرينه
كليدى وايمان ودللرى سالم اوليدى انلره معنا بيولك احسان اولوردى ليكن بويله اولمز بلكه كاهى برعكس اولوب
جسملرى زنده ومالرى برنده اولور قهر الهى انلرك ايمان ودللرينه كلور وكاه اولوركه هم جسملرنى وهم جان وايمانلرينى
هلاك قيلور العياذ بالله (مثنوى) قوتم بكسست چون اينجا رسيد * چون توانم كرد اين سر را پديد * قوتم منقطع
اولدى يعنى كوجم اوزلدى چونكم سوز بورايه ايرشدى بوسرى آشكاره ايلمكه نيجه قادرم يعنى بوسرى اظهار ايلمكه
قادر اولمزم پس طريق خلاصى وراه نجاتى تعليم ايلمكه شروع ايدوب بيوررلر (مثنوى) همچو آن روبه كم اشكم كنيد *
پيش او روباه بازى كم كنيد) اول روباه كبى شكمى ناقص ايليكز يعنى تن پرور اولوب خداى تعالى يه عصيان قيلمكز
ومقتضاى شكمه اشتغال قيلمكز انك حضورنده روباه بازلق ايلمكز يعنى حيله وخدعه سمتنه ذاهب اولمكز
(م ى) جمله ما ومن به پيش او نهيد * ملك ملك اوست ملك او را دهيد * جمله ما ومنى انك اوكنه قوكز ملك فى الحقيقه
انك ملكيدر ملكى اوكا وريكز وكنديكزاورتالقدن خروج قيلمكز تا ملك مجازى يه كنديكزى مالك زعم ايتمكله
عذابه مستحق اولميه سز * مثنوى * چون فقير آييد اندر راه راست * شير وصيد شير خود آن شماست * چونكم
سزاى بنى آدم راه راسته فقير كله سز ومن وما قيدندن كذر قيله سز ومؤدب اوله سز شير وشيرك صيدى خود سزلك
ايجوندر (مثنوى) زانكه او پاكست وسبحان وصف اوست * بى نيازست او زنغز ومغز وپوست * زيرا كه
اول خداى تعالى غرضدن پاكدر وسبحان انك وصفيدر سبحان اسم مصدردر تسبيح معناسنه يعنى شانته لايق
اولمين نقايصدن منزه ومقدس اولمق انك وصفيدر واول خدا بى نيازدر لطيف اولان شيلردن وليدن وقشردن يعنى
(والله غنى عن العالمين) حسبنجه عالمك قشرندن وپوستندن ونغز ومغز مرتبه سنده اولان شيلردن جميعا مستغنى

وبی نیازدر بوجهله بی عبادی ایچون خلق ایلمشدر کندی اکا محتاج اولدیغی ایچوندکلدر *مثنوی* هرشکار
وهر کراماتی که هست * از برای بندکان آن شهست * هرشکار وهر بر کرامتکه واردر اول شاهك بنده‌لرندن
اوتریدر(مثنوی) نیست شه راطمع بهر خلق ساخت * این همه دولت خنك انكو شناخت * اول شاه حقیقتك طمعی
یوقدر بودوکای دولتی خلق ایچون دوزدی سعادت اول کمسه‌یه که اول بونی اکلدی *مثنوی* آنکه دولت آفرید
ودوسرا * ملك ودولتها چه کار آیدورا * اول اللهکه دولتی وایکی سرایی یعنی دنیا وآخرتی خلق ایلدی ملك ودولتلری
انك نه ایشنه یارار(مثنوی) پیش سبحان پس نکه داریددل * تانکردید از کمان بد خجل * سبحانك حضورنده قلبکزی
زیاده حفظ طوتکز تاانك حضورنده کمان بد وسوء خاطردن خجل اولمیه‌سز *مثنوی* کوببیند سر وفکر وجست وجو
همچواندر شیر خالص تارمو * زیرا که اول سبحان سری وفکری وجست وجویی کورر خالص سود ایچره
اولان صاچ تلی کبی بیاض سود ایچره سیاه قیل زیاده دیده‌ور اولان کمسه‌یه نیجه عیان کورینورسه اول خدایه‌دخی
سر وفکر وجست وجواویله کورینور(ان الله لایخفی علیه خافیة) فحواسنجه اکا هیچ بر خفی شی یوقدر (فانه یعلم السر
واخفی) مقتضاسنجه سری وآندن اخفی اولنی دخی بیلور *مثنوی* آنکه اوبی نقش ساده سینه شد * نقشهای غیب را
آیینه شد * اول کمسه که اول نقشسز ساده سینه اولدی غیبك نقشلرینه آیینه اولدی یعنی حق سبحانه وتعالینك
اسرار ورازلری بیلمسی وعلام الغیوب اولمسی عجب دکلدر که ادنی عقل وعرفانی اولنك بوکا ایمان وایقانی واردر بلکه
اول کمسه که انك درونی ماسوادن بی نقش اولدی وسینه سی افکار وخیالاتدن ساده وصافی اولمق مرتبه سن بولدی
اول کمسه عالم غیبك نقوشنه واسرارنه آیینه اولدی وعالم غیبده نه اولوب نه اوله جقدر اکا کورندی *مثنوی*
سرما را بی کمان موقن شود * زانکه مؤمن آینهٔ مؤمن شود * اول سینه سی صافی اولان ولی بزم سرمزه وباطنمزك
مخفی اولان فکر وخاطره سنه کمانسز موقن اولور یعنی بی شبهه آنی بیلیجی وایقان ایدیجی اولور زیرا که مؤمن مؤمنك
آیینه سیدر مؤمن اولدن مراد خدای تعالیدر که مؤمن اسمی انك اسماء حسناسندندر ومؤمن ثانیدن مراد ولی اللهدر
پس المؤمن مرآة المؤمن حدیث شریفنك مقتضاسنجه خدای تعالی ولینك آیینه سی وولی دخی خدای تعالینك
آیینه سی اولور پس خدای تعالینك علم غیبه مطلع اولمسی ولینك آیینهٔ وجودنده دخی ظهوره کلوب ولی کامل
دخی اول سر غیبه عالم اولور ومؤمن مؤمنك مرآتی اولمقدن مراد بریسی ولی وبریسی دخی افراد مؤمنیندن بری اولوب
معنی بویله دینسه دخی جائز اولور بزم سرمزه اول صافی دل اولان ولی عالم اولور زیرا که مؤمن مؤمنك مرآتی اولور ای
مؤمن سنك درونکده اولان سرانك آیینهٔ قلبنده منتقش اولوب سنك باطنكك اسراری اکا عیانا ظاهر اولور
(مثنوی) چون زند او نقد ما را بر محك * پس یقین را باز داند او زشك) چونکه ولی بزم نقدمزی محکه اوره پس اول ولی یقینی
شکدن آشکاره بیلور یعنی اول ولیکه بزم نقد احوال اسرارمزی محك قلبنه اوره بزده یقینی واردر شکمی واردر آنی
بیلور ویقینی شکدن تمییز قیلور(مثنوی) چون شود جانش محك نقدها * پس ببیند نقد را وقلب را * چونکه انك جانی
نقدلرك محکی اوله پس نقدی وقلبی کورر ونقدی قلبدن فرق قیلور بعض نسخه‌ده مصرع ثانی پس ببیند قلب را
وقلب را واقع اولمشدر بوتقدیرا اوزره معنی اول ولی قلبی وقلبی کورر یعنی دلی وقلب اولان مزور فکری دخی بیلوردیمك
اولور قلب اولدن مراد دل وقلب ثانیدن مراد ناسره ومزور اولان نسنه اولور والحاصل اولیای عظام جواسیس القلوبدر
قلبك اسرارنه مطلع اولورد یمکی افاده قیلور والله اعلم * نشاندن پادشاهان صوفیان عارف را پیش روی خویش
تا چشمشان بدیشان روشن شود * مثنوی * پادشاهان را چنان عادت بود * این شنیده باشی اریادت بود *
پادشاهان ماضینك انجلین عادتی واردیکه بونی اشتمش اوله‌سن اکر یادنده ایسه (مثنوی) دست چپشان
پهلوانان ایستند * زانکه دل پهلوی چپ باشد بیند * اول پادشاهلرك صول یانلرنده پهلوانلر طورورلر اول سببدن که قلب
صنوبری الشکل صول یانده بند وقیدده اولور * مثنوی * مشرف واهل قلم بر دست راست * زانکه علم وخط وثبت
آن دست راست * دفتردار وارباب قلم صاغ جانبنده طورورلر زیرا که خط علمی وثبت علمی یعنی خط یازمغی بیلك وبعض
مراد اولان شیئی کاغد اوزره ثبت قیلمق علمی اول صاغ الك ایچوندر ولهذا قلم کاتبه متعلق اولان کمسه‌لری صاغ جانبنه
اجلاس ایدرلردی * مثنوی * صوفیان را پیش رو موضع دهند * کاینهٔ جانند وز آیینه بهند * وصوفیلره یوز اوکنده
یعنی مواجهه ومقابله‌ده موضع ویررلر زیرا صوفیلر سینه‌یه جانك آیینه سیدرلر وحقیقتده آیینه‌دن یکاردر(مثنوی)
سینه صیقلها زده در ذکر وفکر (تا پذیرد آینهٔ دل نقش بکر) زیرا صوفیلر سینه‌یه ذکر الهی وفکر ربانیده صیقللر اورمش
تا کوکل آیینه سی بکر نقش قبول ایده یعنی نقش معنایی وروی جانانی مشاهده ایده (م ی) هرکه او از صلب فطرت
خوب زاد * آینه در پیش او باید نهاد * هر شول کمسه که صلب فطرتدن یعنی اصل خلقتدن خوب ومحبوب

طوغدی آینه‌یی اتك اوكنه قومق كرك كندینك حسننی مشاهده ایده (مثنوی) عاشق آینه باشد روی خوب
* صیقل جان آمد وتقوی القلوب * روی خوب وخوی محبوب مرآته عاشق كلدی دخی جانه صیقل وصفا وقلوبه جلا
وتقوی كلدی تقوی بونده پاكلك معناسنه‌در * امدن مهمان پیش یوسف علیه السلام وتقاضا كردن
یوسف علیه السلام ازتحفه وارمغان * (مثنوی) آمدازآفاق یاری مهربان * یوسف صدیق راشدمیهمان
آفاقدن بریارمهربان ومرحمتلو برجان كلدی یوسف صدیق علیه السلام حضرتلرینه مهمان اولدی * مثنوی *
كاشنا بودند وقت كودكی * بروسادهٔ آشنائی متكی * كه انلر بربری ایله كودكلك وقتنده آشنا ایدیلر آشنالق یصدیغی
اوزره اتكا ایدیجیلردی * مثنوی * یاددادش جوراخوان وحسد * كفت كان زنجیربود وماأسد * اویوسف علیه
السلامه اول مهمان اخوانك جوروحسدنی یادویردی یعنی تذكرمرتبه‌سنه ایركوردی حضرت یوسف علیه
السلام اكادیدیكه اول جوروحسد زنجیرایدی وبزاسد ایدك (م ی) عارنبود شیرراازسلسله * نیست مارا ازقضای
حق كله * ارسلانه زنجیردن عاراولمزبزه حق تعالینك حكم وقضاسندن شكایت یوقدر وبزه اندن الم كلمز * مثنوی
شیررابركردن اورنجیربود * برهمه زنجیرسازان میربود * مثلا كرشیرك كردنده زنجیراولدیسه جمیع زنجیرسازلراوزره
امیراولدی بوهم وجه‌در جمیع زنجیرسازلراوزره اول شیرامیراولدی زنجیرساززنجیردوزیجی دیمكدر زنجیرسازدن
مرادزنجیرایله قیداولان سباع اولسه‌ده اولوروزنجیردوزن اوستاددخی اولسه اولورحكه شیرغالب وقوی اولدیغی
جهتندن بونلرك میری كبیدر * مثنوی * كفت چون بودی ززندان وزچاه * كفت همچون درمحاق وكاست ماه
اول یارحضرت یوسف علیه السلامه ایتدی زنداندن وقیودن نیجه اولدك یوسف علیه السلام اكاایتدی محاق
ونقصانده اولان ماه كبی اولدم محاق اكسملك معناسنه‌در * مثنوی * درمحاق ارماه نوكرددوتا * نی درآخربدركردد
برسما) محاقده اكرچه ماه نوایكی قات اولورآخرآسمانده اوزره بدراولمزمی (مثنوی) كرچه دردانه بهاون كوفتند * نورچشم
ودل شدو بیند بلند * اكرچه انجودانه‌سنی هاونده دوكدیلروسحق ایدوب خردایلدیلرچشم ودلك نوری اولدی وبلند
كوررنورچشم اولمسی كحل الجواهراولسنه كوره اولور ونوردل اولمسی بعد السحق معجون ایدوب اكل
اولندقدنصكره مفرح دل اولدیغنه كوره اولوروا كردردانه وجودانسانیدن استعاره اولورسه ریاضتله محووفانی
اولدقدنصكره نورچشم ودل اولمسی روشندر (م ی) كندمی رازیرخاك انداختند * پس زخاك خوشها برساختند
مثلاوافركندمی خاكك التنه آتدیلركویاآنی تحقیرایتدیلر صكره آنی خاكدن خوشه‌لردوزدیلریعنی وافرسنبله‌لر حاصل
اولوب آندن دانه‌لراخذایتدیلر (م ی) باردیكركوفتندش زآسیا * قیمتش افزودونان شدجانفزا * تكرارآنی آسیابدن
دوكدیلریعنی اون ایلدیلراتك قیمتی زیاده اولدی وجان زیاده ایدیجی نان اولدی (مثنوی) بازنان رازیردندان كوفتند
كشت عقل وجان وفهم هوشمند * نانی كیروددیش التنده دوكدیلرعقل وجان وفهم هوشمند اولدی اول فناومحو اولدی
بوعالی مرتبه‌لری بولدی (مثنوی) بازآن جان چونكه محوعشق كشت * یعجب الزراع آمد بعدكشت) كیرواوجان چونكه
عشق الهینك محوی اولدی ومو توا قبل ان تموتوا انك مفهومنه وصول بولدی بوآیت كریمه سورهٔ فتحده درتفسیری
مژده بردن خركوش سرخنده ذكراولندی یعنی كیروشول جانكه محوعشق الهی اولوب رضای حقده وجودن افنا ایده
انك محصولی وعائده‌سی وفائده‌سی زراعی عجبه كتورربعدكشت یعنی جانی وجنانی تخمنی حق یولنده اكدكدنصكره
زراعدن مراد عمل كنند كان طریق حقدر (مثنوی) این سخن پایان نداردبازكرد * تاكه بایوسف چه كردآن نیك مرد)
بوسوزپایان ونهایت طوتمزحضرت یوسف علیه السلام ایله اول یارك قصه‌سی جانبنه رجوع ایله تاكم یوسفه اونیك مرد
نه دیدی بیان ایله) طلب كردن یوسف صدیق علیه السلام ارمغان ازمهمان (م ی) بعدقصه كفتنش كفت ای فلان
* هین چه آوردی تومارا ارمغان * حضرت یوسف علیه السلام كندینك قصه‌سنی دیدكدنصكره اكا ایتدی
ای فلان اكاه اول سن بزه نه ارمغان كتوردك * مثنوی * بردریاران تهی دست آمدن * هست بی كندم سوی
طاحون شدن) یارانك قپوسنه تهی دست كلمك طاحون جانبنه بغدایسز كتمكدرپس سنت وطریقت بودركه
بریارك قپوسنه وارسك تهی دست وارمیه‌سن هیچ اولمزسه بربرك سبزدن خالی اولمیه‌سن * مثنوی * حق تعالی
خلق‌را كوید بحشر * ارمغان كوازبرای روزنشر * حق تعالی حضرتلری حشرده خلقه دیرقیامت كوننده اوتری
ارمغانقنی * مثنوی * جئتمونا وفرادی بی نوا * هم بدان سان كه خلقنا كم كذا * حق تعالی اول كون دیركه ای ناس
سزبزه كلدیكزویالكزبی نوا اولدیغكزحالده هم اول اسلوبله كه بزسزی خلق ایلدك انك كبی خفا تاوعراتا
اول مرده نیجه عاری اولدیكزایسه اویله كلدیكزسورهٔ انعامده اولان بوآیت كریمه یه اشارتدركه بیوررلر (ولقد جئتمونا
فرادی) قول مضمردر یعنی جناب عزت آخرتده بیوره‌لركه قوللرم سزبكا كلدیكزمنفرداولدیغكزحالده ارزاق واولاد

وسیم ودیناردن ودنیاده اختیار ایلدیککز اعوان وانصاردن زعم ایلدیککز که بونلر سزکله برقرار اولوب پایدار اوله
فرادی فردك جمعیدر والف تأنیث ایچوندر کسالانك الفی کبی) کما خلقناکم * فرادی دن بدلدر ویاخود فرادی دن خلق
ایلدك ایدی * کما خلقناکم اول مرة * فرادی دن حالدر تقدیر کلام * ولقد جئتمونا منفردین مشتبهین ابتداء خلقکم *
ویاخود مصدر محذوفك صفتی اوله تقدیری (ولقد جئتمونا مجیئا کخلقنا لکم (وترکتم ما خولناکم) ای ما فضلنا به علیکم
فی الدنیا وشغلتم به عن الآخرة (وراء ظهورکم) یعنی برزم سزه انعام وتفضیل ایلدیککمز شیئی وراء ظهریکزه ترك ایدوب
اندن برشئ کتورمدیکز * مثنوی * هین چه آوردید دست آویز را * ارمغانی روز رستاخیز را * کاه اولکز دست آویز
ایچون نه کتوردیکز قیامت کونی ایچون برارمغان دست آویز ال طوتهمغی بعض محلده دخی ال ارمغانی دیمك
معناسنه استعمال اولنور * مثنوی * یا امید باز کشتن تان نبود * وعدهٔ امروز باطلتان نمود * یا بودرکه سزه
کیرودونمك ونم حضورمه کلمك امیدی اولمدیمی بوکونك وعدهسی سزه باطلمی کوروندی (می) منکری مهمانیش را
ازخری * پس زمطبخ خاك ونخاکستری * اول اللهك مهمانلغنك منکری ایسك خرلغندن پس مطبخدن خاك
وخاکستر ایلتورسن بو بیت عملده تکاسل ایلین طائفه ایچون حضرت مولانا قدس الله سره العزیز لسانندن واقع
اولمشدر * مثنوی * ورنهٔ منکر چنین دست تهی * بر دران دوست چون پا می نهی * واکر حضرت خدانك ضیافت
ومهمانلغنه منکر دکل ایسك بو نجلین بوش ال اول دوستك قپوسی اوزرینه نیچه آیق قورسن حاصل معنا اکرانك
قونقلغنه منکر دکل ایسك اعمال وطاعاتدن هدیه تدارکیله دیمك اولور * مثنوی * اندکی صرفه بکن ازخواب
وخور * ارمغان بهر ملاقاتش ببر * خواب وخوردن برازجق فائده وذخیره ایله آنی اول خدایه ملاقاتدن اوتری
ارمغان ایلت * مثنوی) شوقلیل النوم مما یهجعون * باش در اسحار از یستغفرون * بو آیت کریمه سورهٔ ذاریاتده در
* ان المتقین * تحقیقا متقیلر * فی جنات وعیون * جنتلرده وچشمهلرده مستقر اولهلر * آخذین ما آتاهم ربهم * آخذ
اولدقلری حالده ربلری سنك اعطا ایلدیکی شیلری قال القاشانی * ان المتقین * ای الذین تجردوا عن تعلقات الطبیعة
وصفات النفس البهیة فی جنات الصفات وعلومها * آخذین ما آتاهم ربهم * من انوار تجلیات الصفات (انهم کانوا
قبل ذلك * تحقیقا بو متقیلر اولدیلر جنات وعیونده اولمزدن اول قال القاشانی ای قبل الوصول الی مقام تجلیات
الصفات * محسنین * فی مقام العبادات والمعاملات والاحسان ان تعبد الله کأنك تراه فان لم تکن تراه فانه یراك
کانوا قلیلا من اللیل ما یهجعون) بو آیت کریمه بونلرك احسانی تفسیردر یهجعونده ما زایددر والهجوع النوم ویهجعون
کانونك خبریدر تقدیر کلام کانوا متقیلر اولورلردی * قلیلا من اللیل * ای فی طائفة من اللیل نائمین اولورلردی
ویاخود ما مصدریه اوله تقدیری کانوا فی طائفة قلیلة من اللیل هجوعهم ولفظ هجوعهم بو تقدیرجه مرفوع اولور
زیرا کانوده کی واودن بدل اولور ویاخود ما موصول اوله ای الذین یهجعون فیه (وبالاسحار هم یستغفرون) دخی بونلر
سحرلرده استغفار ایدرلر اولورلردی اول وجهله که کأنه اول کیجه بونلردن نیچه جرایم ظاهر اولدی ایدی واما التأویل
وکانوا فی قلیل من اللیل الاحتجاب ما یغفلون عن السلوك (وبالاسحار) ای اوقات طلوع انوار التجلیات وانغشاء ظلمة
صفات النفس (یستغفرون) ای یطلبون الانوار التی تستر صفات النفس پس حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز
بیورورلرکه یهجعوندن قلیل النوم اول یعنی نایم اولنلردن نومی قلیل کسه اول سحرلرده استغفار ایلینلردن اول تقلیل
خواب وخور ایدوب برمقدار برکذار اعداد واحضار ایله تا روز رستخیزده سکا دست آویز اوله (مثنوی) اندکی
جنبش بکن همچون جنین * تا بخشندت حواس نوربین * جنین کبی برآزجق جنبش وحرکت ایله تا سکا نور کوریجی
حواس بغشلیهلر یعنی جنین حرکت وجنبش ایلدکده اکا حواس بخش اولندیغی کبی سند خی راه طاعت حقده
حرکت ایله تا سکا نور الهی کوریجی حواس ومشاهدهٔ اسرار الهی ایدیجی احساس احسان ایدهلر * مثنوی
وز جهانی چون رحم بیرون روی * از زمین درعرصهٔ واسع شوی * رحم مادر کبی اولان جهاندن طشره اولهسن
یعنی بو جهان تنکدن قورتلهسن وزمیندن واسع اولان عرصهده اولهسن یعنی بو جهان تنکدن قورتلهسن وبو زمیندن
خلاص اولوب ارض الله واسعهیه واصل اولهسن وصحرای حقیقته دخول قیلهسن * مثنوی * انکه ارض الله واسع
کفتهاند * عرصهٔ دان کانبیای رفتهاند * اول یره که ارض الله واسع دیمشلردر برعرصه بیلکه اول عرصه انبیا علیهم
السلام واولیای عظام کتمشلردر سورهٔ زمرده اولان آیت کریمهیه اشارتدر (للذین احسنوا فی هذه الدنیا حسنة) یعنی
شول کسهلرکه بو دنیاده احسان ایلدیلر یعنی عبادات وطاعاتی علی سبیل المشاهده قیلدیلر انلر ایچون حسنهٔ
عظیمه واردر وهی شهود الوجه الباقی وجمال الکریم وارض الله واسعة یعنی اول کسهلرکه وطنلرنده احسانه وتحصیل
مراتبه قادر اولمیلردر انلره اللهك ارضی واسعدر دینلور قال القاشانی ای النفس المطمئنة المخصوصة بالله

لانقيادها واطمينانها اليه ذات سعة حضرت خداوندكار قدس الله سره العزيز بيورورلر ارض الله واسعه دن مراد
انبيا عليهم السلام واولياى عظامك كندكارى يردركه مقصود عالم ملكوت وجبروت ولاهوتدر نفس مطمئنه نك مسيره
وخطيره سيدر پس بو عالمدن سفر وكذر قيلوب رياضته صبر ايدوب ارض الله ده قرار ايده كوركه حقيقتده مقر اولدر
مثنوى دل نكردد تنك ازعرصهٔ فراخ * نخل تن انجا نكردد خشك شاخ * اول واسع عرصه دن كوكل تنك
ومنقبض اولمز تن نخلى اول عرصه ده خشك شاخ اولمز بعض نسخه ده تن برينه تر واقع اولمشدر يعنى نخل تر انده
خشك شاخ اولمز بلكه هردم تازه وتر اولور وا كازوال كلمز (مثنوى) حاملى توم حواست را كنون) كند ومانده
ميشوى وسرنكون * الان سن حواسكى حاملسن يورغون وقالمش وباش آشغى اولورسن كند كاف عربنك ضمه سيله
چونكلمك ويورلغه دير لرسرنكون اولقدن مراد ياتوب اويومقدر * مثنوى * چونكه محمولى نه حامل وقت خواب *
مانده كى رفت وشدى بى رنج وتاب * چونكم خواب وقتنده محمولسن حامل دكلسن يعنى جسمكى وحواسكى كوتريجى
دكلسن ماندهلك كتدى ورنج وتابسز اولدك يعنى يورغنلق كيدوب مشقت وحرارتدن نجات بولدك (م ى) چاشنيى
دان تو حال خواب را * پيش محمولئ حال اوليا * خواب حالنى سن برچاشنى بيل اولياى عظامك حالنك محمول اولمسى
قتنده يعنى الان بيدارلق حالنده اولياء اللهك حواسى واحوالى اسب عنايت الهى وارادت ربانى اوزره محمول
اولمشدر وبونلردن حامل حواس واحوال اولمق سقوط اولمشدرتته كم انسان نومه واردقده حامل حواس واحوال
اولمقدن برى اولور وقيد وجوددن نجات بولور پس حق تعالى نوم حالنده محمول اولوب بى اختيار وبى ارادت سير قيلمغى
اولياى عظامك حالنك محمول اولمكندن برچاشنى وانموزج ايلمشدر تا بيله سنكه انلر بيدار اولدقلرى حالده دخى محموللر
وآزاده ومقبوللردر * مثنوى * اوليا اصحاب كهفند اى عنود * در قيام ودر تقلب هم رقود * سورهٔ كهفده اولان
آيت كريمه يه اشارتدر تفسيرى اوايلده متابعت نصارا ياتسده مرور ايتسدى معناى بيت اولياء الله اصحاب
كهفلردراى عنود قيامده وتقلب واويقوده انلرنائملردر يعنى هرنه مباشرت ايتسه لر باذن الله قايم اولورلر وهرنه دن
كوز يومسه لر باذن الله كوز يومرلر * مثنوى * مى كشدشان بى تكلف در فعال * بى خبر ذات اليمين ذات الشمال *
حق تعالى انلرى تكلفسز يعنى مشقتسز فعاله چكر انلر بى خبر اولديغى حالده ذات اليمينه وذات الشماله يعنى نته كم
(ونقلبهم ذات اليمين وذات الشمال) آيت كريمه سنك فحواسنجه حق تعالى اصحاب كهفى صاغ يانته وصول يانته تقليب
ايدوب انلر ذات اليمين وذات الشمالدن بى خبر اولديغى كبى اولياى دخى حق تعالى روحانى وجسمانى فعللر جانبنه چكر
وتقليب ايلر بونلر صاغ جانبنه وصول جانبنه بى خبر اولدقلرى حالده يعنى روحانيت وجسمانيت جانبنه مقلوب ومصروف
اولوب عمل ايلدكلرى وقتده اول عملك حقيقتنه بى خبر اولدقلرى حالده حق تعالى بونلرى تقليب ايلر * مثنوى *
چيست آن ذات اليمين فعل حسن * چيست آن ذات الشمال اشغال تن * اول ذات اليمين ندر فعل حسن واعمال
روحانيدر اول ذات الشمال ندر تنك اشغاللريدر ومصالح ومشاغل جسمانيه در * مثنوى * ميرود اين هردو كار
از انبيا * بيخبر زين هردو ايشان چون صدا * بو هرايكى ايش انبيا عليهم السلامدن صادر اولور يعنى بو جسمانى
وروحانى اولان اعمال ومصالح انبيا عليهم السلام واولياى عظامدن وجوده كلور صدا كبى انلر بو هرايكيدن
بى خبرلردر مثلا بونلرك وجودى كوه كبى وبونلردن صدور ايلين فعال ومقال كوهدن صدور ايلين صدا ومقال كبيدر
مثنوى كرصدايت بشنواند خير وشر * ذات كه باشد زهردو بى خبر * طاغ اكرچه صدايى سكا اشتديرور خير وشر
هرنه ايسه ليكن كوهك ذاتى ايكسندن بيله بى خبردر بلكه اول كوهدن صدور ايلين صدا ومقال برمصوتكدر كذلك
اولياى عظامك وانبيا عليهم السلامك وجودلرندن ظهور ايلين فعال ومقال فاعل حقيقى اولان خداى تعالينكدر
اكر بونده برسؤال اولنورسه كه انبيا عليهم السلام واولياى عظام كنديلرندن صدور ايلين فعالى ومقال نايم كبى وكوه
كبى بلمش اولورلرسه بونلر خود حقايق اشيايه عالملردر پس بو محلده بو تشبيه انلر حقنده نيجه صادق اولور الجواب انبيا
عليهم السلام واولياى عظامك بشر بتلرى جهتندن (انما انا بشر مثلكم) فحواسنجه سائر انسانلر كبى كندى فعال
ومقاللرينك حقيقتنه واقف وعارف اولمقده بى وحى وبى الهام اولدقلرى حالده برابر ومشتركلردر وسائر بشردن بونلرك
متميز اولمسى وفعال ومقاللرينك حقيقتنه وقوف وشعور بولمسى وحى الهى والهام ربانيله در يعنى وحى الهى والهام ربانى
اولمسه بونلر كنديلردن صدور ايلين اعمال واحوالك حقيقتنى بيلمكده نايم ايله كوهه مشابه اولورلرا كرچه اول اعمال
واحوالك مريد وفاعلى حضرت حق ايديكندن غافل اولميوب كنديلرينى آلتيد ارادتنده آلت اولدقلرنى بيلورلر (كفتش
مهمان يوسف را كه اينهٔ آوردمت ارمغان تا كه هرباريكه در روى نكرى روى خوب خويش را بينى ومرا يادكنى) * م ى
كفت يوسف هين بياور ارمغان * اوز شرم اين تقاضا زد فغان * يوسف عليه السلام مهمانه ايتدى اكا اول

ارمغان کتوراومهمان بوتقاضانك شرمندن فغان اوردی من حيث الباطن (م ی) کفت من چند ارمغان جستم ترا
* ارمغانی در نظرنامد سزا * اول مهمان ایتدی بن سنك ایچون نیجه عدد ارمغان طلب ایلدم بم نظرمه
برارمغان کلمدی یعنی سکا لایق برارمغان بولمدم (مثنوی) حبه را جانب کان چون برم * قطره را سوی عمان
چون برم * کندی کندیمه دیدم برحبه یی کان جانبنه نیجه ایلتدم برقطره یی عمان جانبنه نیجه ایلتدم (مثنوی) زیره را
من سوی کرمان آورم * کر بپیش تو دل وجان آورم * فی المثل ای کان کرم زیره یی بن کرمان جانبنه کتوررم اکر سنك
حضورکه دل وجان کتوررم زیره کیونه دیرلر کرمان ولایتنده انك اعتباری یوقدر وتقدیر معنا اکر بن سنك بحر احسانك
حضورینه دل وجانی ارمغان کتورر سم همان کرمان ولایتنه کیمون ایلتمش کبی اولورم که اول دیارده انك قیمت ورغبتی
یوقدر * مثنوی * نیست تخمی کاندرین انبار نیست * غیر حسن تو که انرا یار نیست * بر تخم یوقدر که بو انبارده
اولمیه سنك حسن وکمالکدن غیری که اکا یار ونظیر یوقدر (م ی) لایق آن دیدم که من آیینه * پیش تو آرم چو نور سینه
عاقبت آنی لایق کوردم که بن برآیینه یی سنك حضورکه کتورم برسینه نوری کبی (مثنوی) تا ببینی روی خوب خود
در آن * ای تو چون خورشید شمع آسمان * تا اول آیینه ده کندیکك خوب یوزنی کوره سن ای کسه که سن آفتاب کبی
آسمانك شمعی سن * مثنوی * آینه آوردمت ای روشنی * تا چو بینی روی خود یادم کنی * سکا آیینه کتوردم
ای کوزمك نوری ودیده مك روشنلکی تا چونکه آیینه ده کندی یوزکی کوره سن اول مناسبتله بنی یاد ایده سن * مثنوی
آینه بیرون کشید او از بغل * خوب را آیینه باشد مشتغل * اول مهمان حضرت یوسف علیه السلامه بو سوزلری
دیدکدنصکره قولتغندن آیینه یی طشره چقاردی محبوبه محل اشتغال آیینه اولدی پس الله جمیل یحب الجمال
حدیثنك مصداقنجه حق تبارك وتعالی شول جمیل حقیقیدر که باطنا جمال صاحبی اولان انبیا علیهم السلام واولیای
عظامی سوروانلرك صافی وسلیم اولان آیینه دللرینه نظر ایدوب کندی جمال وکمالنی انلرده مشاهده ایلر ویوم قیامتده
دخی برکسه اول حضرته قلب سلیم کتورسه عظیم نفع بولور وانك مقابله سنده مشاهده یاره واصل اولور نته کم بو آیت
کریمه ده بو معنایه اشارت واردر قال الله تعالی (یوم لا ینفع مال ولا بنون الا من اتی الله بقلب سلیم) پس هر شیئك کندی
ذاتنه مناسب برآیینه سی واردر که اول شیء اول آیینه مشابه سنده اولان شیئله ظهوره کلور وروغما اولور مناسبتله
بو آیینه لرك شرح وبیاننه شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * آینهٔ هستی چه باشد نیستی * نیستی برکر تو ابله نیستی *
وجودك آیینه سی ندر یوقلقدر حضرت حقه نیستلك ایلت اکر سن ابله دکل ایسك * مثنوی * هستی اندر نیستی
بتوان نمود * مالداران بر فقیر آرند جود * زیرا اوارلق یوقلقده کورنمك ممکن اولور مثلا مالدارلر فقیراوزره جود وسخا
کتوررلر که الاشیاء تبین بالاضداد مفهومنجه فقر غنانك آیینه سیدر که غنا انکله ظاهر اولور * مثنوی * آینهٔ
صافی نان خود کرسنه ست * سوخته هم آینهٔ آتش زنه ست * نانك صافی وصحیح آیینه سی خود کرسنه در سوخته
هم آتش زنه نك آیینه سیدر یعنی قاو چقمغك مرآتی درکه چقمغك اثر وخاصیتی قاوك وجودنده ظهوره کلور نته کم
نانك لطافت وحلاوتی کرسنه نك وجودیله عیان اولور اکر کرسنه نك وجودی اولمسه نان بی قدر وبی قیمت اولوردی
* مثنوی * نیستی ونقص هرجایی که خاست * آینهٔ خوبیء جمله پیشه هاست * هر برپرده که نقصان ویوقلق حاصل
اولدی وظهوره کلدی جمیع پیشه لرك وصنعتلرك خوبلغنك آیینه سیدر (م ی) چون که جامه چست ودوزیده بود *
مظهر فرهنك درزی چون شود * مثلا چونکم جامه درست ودکلش اوله اول جامه درزینك صنعت وکمالنك مظهری
نیجه اولور یعنی اولمز * مثنوی * نا تراشیده همی باید جذوع * تا درودکر اصل سازد یا فروع * مثال آخر بوداقلر یونلمش
کرك تا نجار آنی اصل دوزه یا فروع دوزه اکر تراشیده وموزون اولسه نجار محتاج اولمز * مثنوی * خواجهٔ اشکسته
بند انجا رود * که در آنجا پای اشکسته بود * مثال آخر چونکم صنق بغلیجی خواجه اول یره کیدر که اول
یرده صنمش ایق اوله (مثنوی) کی شود چون نیست رنجور و نزار * آن جمال صنعت طب آشکار * مثال آخر چونکم
مریض ونزار اولمیه اول طب صنعتنك جمالی نجن آشکاره اولور یعنی طبك صنعتنك ظهوری رنجورلرك وجودنه موقوف
اولوراکر رنجورلرك وجودی اولمسه طبك صنعتی مخفی قالوردی (م ی) خواری ودونیء مسها برملا * کر نباشد
کی نماید کیمیا * مثال آخر بقرلرك آشکاره خورلغی ودونلغی اکر اولمیدی کیمیا نجن کورنوردی وانك حسنی نیجه ظاهر
اولوردی (م ی) نقصها آیینهٔ وصف کمال * وان حقارت آینهٔ عز وجلال (جمیع نقصانلر کمال وصنعتك آیینه سیدر کمال
نقصانله مبین اولور واول حقارت عز وجلالك آیینه سیدر زیرا عز وجلال حقارتله ظهوره کلور * مثنوی * زانکه ضد را
ضد کند پیدا یقین * زانکه با سرکه پدیدست انکبین * زیرا اشك سز ضدی ضدی پیدا ایلر کما قیل الاشیاء تبین بالاضداد زیرا
عسل سرکه ایله ظاهر ومبیندر (مثنوی) هرکه نقص خویش را دید وشناخت * اندر استکمال خود ده اسبه تاخت

هر

هرشول كسه كه كنديننك نقصانني كوردى وا كلدى كنديننك استكمالندن يعنى وجودنى كماله ايركورمكده حددن
زياده چاپدى ده اسبه اولدركه برآته بنه طقوز آتى يده مثلا سه اسبه اولدركه برآتبنه اوچنى يده ودواسبه اولدركه
برآته بنه ايكيسنى يده بونده دواسبه تاخت ديمك زياده سرعتله چاپدى ديمكدن كنايه اولور (مثنوى) زآن نمى پرد بسوى
ذوالجلال * كوكمانى مى برد خودرا كمال * كنديده نقصان كورمين كسه اول جهتدن ذوالجلال جانبنه پرواز ايلمزكه
اوكنديسنه صاحب كمال كمان ايلر يعنى كنديىه كامل ديو بركمان ايلتور * مثنوى * علتى بدتر زپندار كمال *
نيست اندر جان تو اى ذودلال * ازدل وازديده ات بس خون رود * تازتو اين معجبى بيرون رود * كمال زعمندن
بدتر برعلت ومرض سننك جانكده يوقدراى كبروناز صاحبى سننك قلبكدن وكوزكدن چوق خون كيده
تا بو معجبلك سندن طشره كيده معجب فتح جيم ايله كندييى بكنمش يعنى چوق اغلق وچوق جكر قانن دوكمك
كركدركه بوكندويى كماليله بكنمك وكامل زعمن قيلمق سندن طشره كيده (مثنوى) علت ابليس انا خير بدست
وين مرض درنفس هر مخلوق هست * ابليس لعينك مرضى انا خيراولمشدر هر مخلوقك نفسنده بومرض واردر
مكرشول كسه لرك نفسنده دكل كه انلر بومرضى رياضت ومحبتله نفسلرندن ازاله ايلمش اوله لر والا بان خلى النفس وطبعه
عجب وپنداردن خالى دكلدر (مثنوى) كرچه خودرابس شكسته بيند او * آب صافى دان وسركين زيرجو * اكرچه
كنديىه كمال زعمن ايلين كسه كندويى زياده شكسته وخسته كورر ليكن فى المثل انى برآب صافى بيل وسركين ونجس
ايرمغك التنده (مثنوى) چون بشوراند ترا در امتحان * آب سركين رنك كردد درزمان * اى ذوپندار چونكه
بركسه سنى امتحان ايلكده قارشدرسه آب صافى سركين رنك اولور اول زمانده يعنى حين امتحانده صافيلكك كيدوب
بولانورسن ومنكدراولورسن (مثنوى) درتك جو هست سركين اى فتا * كرچه جو صافى نمايد مرترا * اى جوان
ايرمغك دبنده سركين واردر اكرچه سكا صافى كورينور يعنى اكرچه وجود سركينى هنوز باقيدر (مثنوى) هست
پير راهدان پرفطن * باغهاى نفس كل راجوى كن * نفس كل ده ضم كاف وكسر كافله قرأت جائزلولورا كرضم كافله
قرأت اولنورسه معنى بويله ديمك اقتضا ايلركه راهدان حقيقت اولان پير پرفطنت باغهاى نفس كل اشيايه جويكن
اولدى يعنى چاى قازيجى اولدى وصوكتوريجى اولدى مراد بحر وحدتدن ماء الحياة فيوضاتى هركسك نفسى باغنه
بحسب استعدادها افاضه واجرا ايديجى اولدى ديمك اولوركه مرتبهٔ قطبيته واران كامل جمله يه فيض رسان اولدى
عند المحققين ثابت ومحققدر اكركسر كافله قرأت اولورسه معنى شيخ راهدان پرذكاو پرفطن كله مضاف ومنسوب اولان
نفس باغلرينه وياخود باجقدن اولان نفسك باغلرينه جويكن اولدى يعنى آب هدايت ومعرفتى اول بحر علم
خدادن اساله واجرا ايديجى اولوب اول باجغه مضاف اولان وياخود باجقده حاصل اولان نفسك باغلرينى مطهر ومذكى
اولدى نفسك كله اضافتى يا بمعنى لام يا بمعنى من اولورنته كم بوتقدير اوزره معنى ويرلدى فافهم فانه محل دقيق (مثنوى)
جوى خودرا كى تواند پاك كرد * نافع ازعلم خدا شد علم مرد * كندى جوى نفسنى نجن قادر اولوربركسه پاك
ايتمكه مستقلا مردك علمى خدانك علمندن نفع آليجى ومنفعت بوليجى اولدى پس خدانك علمنك مظهر ومنبعى
ومفيض مجراسى پير كامل ومرشد فاضلدر طالب حقه ونفسنى اصلاح وپاك ايتمكه سعى ايدن سالكه لازم وواجبدركه
بر پيرراهدان ومرشد صاحب عرفانه ارادت كتوره وكندويى انك خدمت وصحبتنه يتوره تاكم جوى نفسنى پاك قيله
وعلم خدا ايله منتفع اوله (مثنوى) كى تراشد تيغ دسته خويش را * رو بجراحى سپار اين ريش را * مثلا تيغ كندى
صاپنى نجن يونتر بچاق كندى صاپن يونمز ديدكارى مشهور مثلدر وكشى كندى يارهسنه كنديسى تيمار قيلمق خيلى
مشكلدر ديدكارى معروف سوزدر بورى بو يارهيى برجراحه تسليم ايله جراحدن مراد امراض باطنه يه معالجه قيلان
مربى كامل اولور * مثنوى * برسر هر ريش جمع آمد مكس * تا نبيند قبح ريش خويش كس * هرپارهنك باشى اوزره
مكس جمع كلدى واول ريشى بوروب ستر قيلدى تاكمسه كندى يارهسنك قباحتنى كورميه مكسدن مراد نه ايديكن
بيان بيورورلر (مثنوى) آن مكس انديشها وان مال تو * ريش تو آن ظلمت احوال تو * اول مكس سننك فاسد ونامعقول
فكرلرك واول مال وملككدر سننك ريشك سننك اول احوالكك ظلمتيدر پس سكا برمربئ كامل لازمدركه اول مال
واندیشه مكسلرندن سنى قورتروب ظلمت احوالكى تيمار ايليه وازاله ايدوب سنى صحت وسلامت مرتبه سنه ايركوره
* مثنوى * ور نهد مرهم بر آن ريش تو پير * آن زمان ساكن شود درد ونفير * سننك اول ريشك اوزره اكر پير مرهم قويه
وسكا علاج ايده اول زمان سننك درد وفغانك ساكن اولور (مثنوى) تاكه پندارد كه صحت يافته ست * پرتو مرهم
برانجا تافته ست * حتى ظن ايلركه صحت بولمشدر يعنى پيركاملك مريض القلب اولنك ريش معنويسى اوزره مرهم
ارشاد وهدايتى وضع ايليه انك مرض قلبى ساكن ومختفى اولوب كيدر حتى اول مريض القلب اولان كندويى صحت

بواش زعم ایدربیلمز که بر توس هم اول ریش اوزره یلدرامشدر یعنی ارشاد وهدایت مرهمنك نوری اول مرض معنوی
اوزره طالع اولمشدر * مثنوی * هین زمرهم سرمکش ای پشت ریش * وان زپرتو دان مدان ازاصل خویش *
ای ارقه سی یاره لو آگاه اول مرهمدن باش چکمه واول صحتی پرتودن بیل کندی اصلکدن بیلمه یعنی ای ظهر قلبی
مریض اولان کسه مرهمنك مرهم ارشاد وتربیه سندن باش چکمه واوقدر صحت که بولدك آنی اول عزیزك مرهم ارشاد
وتربیه سندن بیل کندی اصلکدن وحقیقتکدن بیلمه وبو صحت بنم کندی ذاتمدندر مربی یه نه احتیاجم واردر دیمه وآندن
استغنا قیلمه که تکرار مریض معنوی اولمیه سن وهلاك مرتبه سنی بولمیه سن (مرتدشدن کاتب وحی بسبب آنکه پرتو
وحی بروزد آن ایت وایش ازپیغمبر علیه الصلوة والسلام بخواند وکفت پس من هم محل وحیم (بومرخ شریف کاتب
وحیك مرتد اولمسنك بیاننده در اول سبیله که وحیك پرتوی انك اوزرینه اوردی اول آیت کریمه یی پیغمبر علیه السلام
حضرتندن اول اوقیدی وایتدی پس بن دخی محل وحیم کاتب وحیك حضرت رسول علیه السلامدن اول اوقیدیغی
آیت کریمه (فتبارك الله احسن الخالقین) آیتیدر بویله نقل اولنور که سوره مؤمن نازل اولدی رسول اکرم صلی الله
علیه وسلم آنی اوقوردی وعبدالله بن سعد بن ابی سرح که کاتب وحی ایدی آنی یازردی بو آیت کریمه یه کلدیکه اول
آیت کریمه بودر (ولقد خلقنا الانسان من سلالة من طین ثم جعلناه نطفة فی قرار مکین ثم خلقنا النطفة علقة فخلقنا
العلقة مضغة فخلقنا المضغة عظاما فکسونا العظام لحما ثم انشأناه خلقا آخر) چونکم حضرت رسول اکرم صلی الله
علیه وسلم بومحله کلدی کاتب وحی (فتبارك الله احسن الخالقین) دیو آخر آیت کریمه یی قبل املاء النبی صلی الله علیه
وسلم قرأت قیلدی پس حضرت نبی علیه السلام اکا دیدی اکتب هکذا نزلت فقال عبدالله ان کان محمد نبیا یوحی
الیه فانا نبی یوحی الی نبی علیه السلام اکا دیدی فارتد دیمشلر که مکه یه کتدی وفتح مکه سنه سنده اسلامه کلدی
وبعضلر دخی بوقول صحیح دکلدر زیرا اول کاتبك ارتدادی مدینه ده واقع اولمشدر وبو سوره مکیه در چونکم انك اسلامه
کلمسنده اختلاف واردر حضرت مولانا قدس الله سره العزیزك کلام لطیفندن دخی معلوم اولان اولدر که اسلامه
کلمش واول حال اوزره اولمش اوله (مثنوی) پیش ازعثمان یکی نساخ بود * کو بنسخ وحی جدی می نمود * حضرت
عثمان رضی الله عنهدن اول بر کاتب وارایدی که اول کاتب وحی وحیك کتابتنه زیاده جد کوستردی * مثنوی *
چون نبی ازوحی فرمودی سبق * او همانرا وانبشتی بر ورق * چونکه نبی علیه السلام وحی شریفدن سبق بیوروردی
وکاتب اونی همان ورق اوزره یازردی (مثنوی) پرتو آن وحی بروی تافتی * او درون خویش حکمت یافتی) اول وحیك
پرتوی اول کاتب اوزره طالع اولوردی ولمعه اوروردی اول کاتب کندی باطننده حکمت بولوردی * م ی * عین آن
حکمت بفرمودی رسول * زین قدر کمراه شد آن بوالفضول * اول کاتب درونده بولدیغی حکمتك عینی رسول اکرم
صلی الله علیه وسلم حضرتلری بیوروردی بوقدر پرتودن اول بوالفضول کمراه ومرتد اولدی بویله دیو (م ی) کانچه می کوید
رسول مستنیر * مرمراهست آن حقیقت در ضمیر) اول نسنه یی که مستنیر اولان یعنی حضرت حقدن نورالان
رسول وحیدن دیر تحقیقا بکا اول حقیقت ضمیرمده واردر (مثنوی) پرتو اندیشه اش زد بر رسول * قهر حق آورد
برجانش نزول * اول کاتبك اندیشه سنك پرتوی حضرت رسول صلی الله علیه وسلمه اوردی یعنی منعکس اولدی حق
تعالینك قهری اول کاتبك جانی اوزره نزول کتوردی (م ی) هم زنساخی برآمد هم زدین * شد عدو مصطفی ودین بکین
هم کاتبلکدن هم دیندن طشره کلدی کینله حضرت مصطفی علیه السلامه ودینه عدو اولدی وانکار قیلدی (م ی
مصطفی فرمود کای کبر عنود * چون سیه کشتی اکرنور از تو بود * حضرت رسول علیه السلام اکا بیوردی ای عناد
ایدیجی کافر نیچون سیاه اولدك اکر نور سندن ایسه (م ی) کرتو ینبوع الهی بودئی * اینچنین آب سیه نکشودئی
اکر سن ینبوع الهی اولیدك بو غلیظ آب سیاهی اچمزدك ومطلع انوار ربانی اولیدك بویله ظلمت جانبنه قاچمزدك (م ی)
تا که ناموسش به پیش این وآن * نشکند بربست این او را دهان) بو کسه نك واو کسه نك قتنده انك ناموسی صنمیه
بو خصوص انك اغزینی بغلدی حق بو اجلدن اعتذار واستغفاره قادر اولمدی (م ی) اندرون می سوختش هم زین سبب
توبه کردن می نیارست این عجب) بو سببدن هم انك درونی یاندی اما توبه ایتمکه قادر اولمدی بو عجبدر (مثنوی) آه می کرد
ونبودش آه سود * چون درآمد تیغ وسر را در ربود * اول کاتب آه ایلردی وآه ایلمك اکا سود ونافع اولمدی یعنی مجرد
دروندن آه قیلمسی وپشیمان اولمسی مفید اولمدی اول اجلدن که ظاهرا عار وناموسیله متکبر اولوب توبه واستغفار
قیلمدی چونکم تیغ قهر الهی کلدی وباشنی قاپدی بونده تنبیه بودر که برکسه ظاهرده سرکش اولسه وعار وناموسله
متصف اولوب اهل حق اوزره تکبرلك قیلسه اما باطنا پشیمان اولسه وکناهنه اعتراف قیلسه بو حالت اکا نافع ومفید
اولمزبلکه باطنده توبه وانابت ومحبت واطاعت صادقه اولورسه البته ظاهرده دخی انك حکم واثری بیانه کاور

مثنوی * کرده حق ناموس راصدمن حدید * ای بسا بسته ببند ناپدید * حق تعالی حضرتلری عار وناموسی انسانه بوزبطمان دمورقدر ایلمشدر ای چوق کسه مخفی وناپدید اولان بند ایله بغلنمشدر (م ی) کبر وکفر آنسان بدست آن راآهرا * که نبارد کرد ظاهر آهرا * کبر وکفر اول مرتبه اول یولی بغلدیکه درونده اولان آهی ظاهر ایلمکه قادر اولمدی (مثنوی) کفت اغلالا فهم به مقمحون * نیست آن اغلال برما از برون * حق تعالی اغلالا فهم مقمحون دیدی یعنی بز کافرلرك بوینلرنده اغلال قیلدك پس بو کافرلر اول اغلال سببیله مقمحلردر دیدی اول اغلال بزم اوزریمزه طشره دن دکلدر بلکه مراد اغلال معنویه در نتهکم سورهٔ یس ده بیوررلرکه (انا جعلنا فی اعناقهم اغلالا) یعنی یا محمد بز بو کافرلرك اعناق واجیادنده اغلال معنویه وسلاسل باطنیه قیلدق قیود طبیعیه وهوا وهواجس نفسیه وسائر محبت بدنیه وعلایق وعوایق دنیویه وامثالهم سالك راه حقه اغلال وسلاسل مثالنده در (فهی الی الاذقان) پس اول اغلال بونلرك ذقنلرینه متصل اولمشدر بونلرك باشلرنی حق جانبنه میل وتواضعدن منع ایلر (فهم مقمحون) پس بونلر باشلرین یوقرو قالدیروب کوزلرین یومشلردر (م ی) خلفهم سدا فاغشیناهم) می نبیند بند را پیش وپس او) بز بو اصحاب کفر ومعصیتك خلفندن سد قیلدق پس بز بونلرك کوزلرنی بورودك بو اجلدن اوکنده واردنده اوکسه بندی کورمز کما قال الله تعالی فی سورة یس (وجعلنا من بین ایدیهم سدا ومن خلفهم سدا فاغشیناهم فهم لا یبصرون) یعنی بز بونلرك اوکندن واردندن سد قیلدق پس بونلرك کوزلرین اورتوب غشاوهٔ غفلتله مستور ومحجوب قیلدق بونلر حق وصوابی کورمزلر وکندیلره نافع اولان رشاد وسداده نظر ایرکورمزلر (مثنوی) رنك صحرا دارد آن سدی که خاست * او نمی داند که آن سد قضاست * اول بر سدکه انسانك اوکنده وواردنده قالقدی وحاصل اولدی صحرا رنکن طوتر یعنی وجود صحراسنده موجود اولان شیئلرك رنکن طوتر مثلا عار وناموس وکبر ونخوت وکفر ومعصیت کبی صفتلرك رنکن طوتر اول غافل بیلمزکه اول قضاء الهی سدیدر وراه حقدن مانع اولان صفتلر حکم الهینك اثریدر * مثنوی * شاهد تو سد روی شاهدست * مرشد تو سد کفت مرشدست) ای بند قضا ایله مقید اولان غافل سنك شاهدك شاهدك یوزینك سدیدر شاهد بونده محبوب معناسنه در لیکن اولکیسندن مراد محبوب صوری وایکنجیسندن مراد محبوب حقیقی اولور یعنی ای محجوب وغافل سنك ظاهرده اولان محبوبك من ای نوع کان محبوب حقیقتك رویته سد وحجاب اولمشدر سنك مرشدك مرشدك سوزینك سدیدر اولکی مرشددن مراد ماسوایه یول کوسترنلر وثانئی مرشددن مراد ذات وصفات خدایه دلیل اولنلردر یعنی سنی ماسوایه ارشاد ایلین وسکا حقك ذات وصفاتندن غیریسندن سوز سویلین مرشدك مرشد حق اولان کسه نك کلامنه سد اولمشدر وسنی مربی کاملك سوزنی استماع ایلمکدن منع قیلمشدر * مثنوی * ای بسا کفار را سودای دین * بندشان ناموس وکبر وآن واین * ای چوق کفاره دین سوداسی واردر لیکن انلرك بند وحجابی ناموس وکبر واو بودر آن واین دن مراد مجرد هرنه اولورسه اولسون دیمك اولور بو معنی کبر دنصکره واو اولدیغنه کوره در اما بعض نسخه ده کبر دنصکره واو اولمیوب کبر آن واینه مضاف اولمشدر بو تقدیر اوزره کبر دنصکره بر لفظی مقدر اولمق لازم اولور وتقدیر معنی بویله دیمك اولورکه ای چوق کفاره دین سوداسی واردر لیکن انلرك بندی عار وناموس وبونك وآنك اوزرینه تکبرلك ایلمکدر * مثنوی * بند پنهان لیکن از آهن بتر * بند آهن را کند پاره تبر * کرچه بند پنهاندر لیکن آهندن بتردر یعنی قویتر ومحکمتردر زیرا بند آهنی بالتهپاره لر (م ی) بند آهن را توان کردن جدا بند غیبی را نداند کس دوا) آهن بندی جدا ورفع یلك ممکندر اما غیبی اولان بنده کمسه دوا وعلاج بیلمز (م ی) مر درا زنبورا کر نیشی زند * طبع او آن لحظه بر دفعی تند * مثلا زنبورا کر برکسه یه بر نیش اوره والم ویره اول لحظه آنك طبعی آنك دفعی اوزه ره سعی ایلر وآنك غم والمی کچوب دردی دخی سست اولور (م ی) زخم نیش اما چو از هستی تست) غم قوی باشد نکردد درد سست * نیشك زخمی اما چونکه سنك وجودك کبرکندن غم قوی اولور دردو الم سست ومحو اولمز (م ی) شرح این از سینه بیرون می جهد * لیك می ترسم که نومیدی دهد * بو خصوصك شرحی سینه مدن طشره صچرردی وظهوره کلوردی ولیکن قورقرمکه ناامیدلك ویره چوق کسه یی یأس وقنوط مرتبه سنه ایرکورر بو اجلدن بورایه مناسب تطویل کلام ایلمکدن عطف عنان اولندی وترغیب وتحریضه ملایم اولان کلماتك بیانته شروع قیلندی (مثنوی) نی مشو نومید خود را شاد کن * پیش آن فریادرس فریاد کن * بن بو سویلدیکم کلام سببیله ناامید اولمه کندیکی شاد ایله اول فریادرس اولان وبنده لرینك دعا ورجاسنی قبول قیلان خدانك حضورنه فریاد ایله * مثنوی * کای محب عفو از ما عفو کن * ای طبیب رنج ناسور کهن * بویله دیوکه ای محب عفو اولان خدا بزدن عفو ایله یعنی اللهم انك عفو تحب العفو فاعف عنا دیو سویله نتهکم حضرت نبی علیه السلام بو دعایی اکثر ناسه تعلیم بیوررلردی ای اسکی ناسورك رنجنك طبیبی دی وبوکونه تضرع ایله (مثنوی) عکس حکمت آن شقی را یاوه کرد * خود مبین تا بر نیارد

ازنو كرد) حكمتك عكس وپرتوی اول شقی بی كراه وضايع ايلدی مراد كاذب وحيدركه وحی الهی وحكمت ربانيه‌نك
پرتوی انی ضايع وكم ايلدی كنديكی كورمه تا كنديكی كورملك سندن توزقوپرميه وكردبوقر وكتورميه (مثنوی)
ای برادر برتو حكمت جاريه ست * آن زابدالست برتو عاريه است * ای برادر حكمت الهی سنك اوزريكه جاريه در
يعنی حكم واسرار الهی سنك قلبك اوزرينه جريان ايد يجيدر اما اول حكمت ابدال خداندر وسنك اوزرينه عاريتيدر
سنك ذاتكدن حاصل اولان خاصيت ذاتك دكلدر ابدالك شرحی وبوكا متعلق اولان احاديث ايكنجی جلدده خرس
حكايه سنده واوچنجی جلدده دخی بعض مواضعده مذكور اولمشدر * مثنوی * كرچه درخودخانه نوری يافته ست
آن زهمسايه منور تافته ست * مثلا اكرچه خانه كنديسنده برنور بولمشدر اول نور منور وهمسايه دن يلدرامشدر
همسايه منوردن مراد يا آفتاب ويا ماهتاب ويا نجوم وياخود چراغدر منور كسر واوله صيغه فاعلدر وبونده
همسايه منوردن مراد منور بيوت قلوب اولان ولی خدادر كه انك روحنك نوری بعض قلوبه پرتو صالدقده اول قلبلر
منور اولوب انك علم وحكمتندن انلرك وجودنده علم وحكمت ظهوره كلور وذوق وراحت حاصل اولور اماكر كدركه
قلبنده بونوری بولان كمسه غره اولميوب وآنی مجرد كنديدن بيلميوب اول نورك منبعنه شكر كذارلق ايليه نته كم بيورورلر
(مثنوی) شكركن غره مشو وبينی مكن * كوش دار وهيچ خودبينی مكن * شكر ايله مغرور اولمه وتكبرلك ايله بينی مكن
ديمك تكبرلك ايله ديمكدن كنايه اولور نته كم فلان كمسه نك بورنی واردر وبرون صاحبيدر ديمكله متكبرلكدن كنايه ايدرلر
پس همان قواق طوت هيچ خودبينلك ايله ديمك اولور * مثنوی * صد دريغ ودرد كين عاريتی * امتان را دوركرد ازامتی
يوزدرد ودريغكه بوعاريته منسوب اولان حالت وحكمت امتلری امتلكدن دورايلديكه امت مرتبه سنده ايكن
وبركامله امت اولوب واكا تبعيت قيلوب اندن كمال تحصيل ايلمك منزله سنده ايكن كندی وجودنده عاريتی اولان
علم وحكمته وذوق وحالته مغرور وفريفته اولوب آنی مرشد كامله خدمت قيلمقدن وتابع اولمقدن مهجور قيلدی
* مثنوی * من غلام آن كه اودرهر رباط * خويش را واصل نداند بر سماط * شول كمسه نك غلاميكه اول كمسه
هر رباطده كندويی سماطه واصل بيليه رباط كاربانسرايه ديرلر بوراده مقام ومنزل راه حقدن استعاره اولور وسماط
قرب الهی وتجلی ذات وصفات ربانيدن كنايه اولور يعنی حضرت مولانا قدس الله سره العزيز بيورورلركه بن شول
كمسه يه تابعم وانك همتنك قوليمكه اول كمسه منازل راه الهيدن ومقامات طريق ربانيدن هرمنزل ومقامده
كنديسنی سماط حقيقته وتجلی ذات وصفات ربوبيته واصل بيليه بلكه عاريتی اولان ذوقياته اصلا التفاتی اولميوب
تامرتبه اصليه واصل اولنجيه دك بذل وجهد وهمت ايليه ديمك اولور نته كم مثلا حافظ دخی دربيت غلام همت آنم كه زير
چرخ كبود) زهرچه رنك تعلق پذيرد آزاد است (مثنوی) بس رباطی كه ببايد ترك كرد * تابمسكن دررسد يكروز مرد
* زياده چوق رباطی كه ترك ايلمك كرك تا بركون مرد مسكنه ايرشه يعنی موطن حقيقته واصل اوله پس
عاريتی اولان حالاتك بيانته شروع ايدوب آتشدن حرارت پذير اولان آهن سرخ رنكنی تمثيل ايدوب بيورورلر * مثنوی
كرچه آهن سرخ شد او سرخ نيست * پرتو عاريت آتش زنيست * اكرچه آهن آتشدن سرخ اولدی اول ذاتندن سرخ
دكلدر بلكه برآتش زنك عاريتی پرتويدر يعنی سالكك وجودنده اولان پرتو وحرارت كنديسنك دكلدر بلكه برمنبع
پرتو حرارت اولان كاملك وجودندندر * مثنوی * كرشود پرنور روزن ياسرا * تومدان روشن مكر خورشيد را *
مثال آخرا كرروزن يا خانه منور وپرنور اوله سن فی الحقيقه روشن بيله مكر خورشيدی اكرچه خانه وروزن روشندر
اما روشنلكلری ذاتی دكلدر عاريتيدر اول پرتو فی الحقيقه خورشيدندر كه منور بيوت وروازن اولدر * مثنوی *
هردر وديوار كويد روشنم * پرتو غيری ندارم اين منم * هرقپو وهرديوار بن روشنم ديربرغيرك پرتوی طوتمزم بوبنم
ديريعنی بويله ادعا ايلر * مثنوی * پس بكويد آفتاب ای نارشيد * چونكه من غارب شوم آيد پديد * پس آفتاب
اكا ديرای كمراه نارشيد كمراه ديمكدر چونكم غارب وغايب اولم پديد كلوروسكا ظاهر اولوركه سن ايلديكك زعم ودعواده
صادق دكلسن * مثنوی * سبزها كويند ما سبز ازخوديم * شادوخندانيم وبس زيباخديم * مثال آخر سبزه‌لر
ديرلركه بز كنديمزدن تازه وترز شادوخندانز وزياده زيباخد ولطيف رخسارز (م ی) فصل تابستان بكويد كای امم
خويش را بينيد چون من بكذرم * بهار وصيف فصلی انلره ديركه ای امم يعنی ای نباتات جماعتی چونكم بن مرور
ايليم كنديكزی كورن اول زمان بيله سزكه بو لطافت وطراوت سزلك ذاتكزدن دكلدر بلكه سزه بنم واسطمله‌در
مثنوی * تن همی نازد بخوبی وجمال * روح پنهان كرده فرو پروبال * تن حسن وجماله ناز وتفاخر ايلر روح ايسه
كنديسنك فرنی وپروبالنی پنهان ايلمش يعنی قوتنی ولطافت وملاحتنی ستر قيلمش (مثنوی) كويدش كای مزبله
تو كيستی * يك دوروز از پرتو من زيستی * من حيث الباطن روح تنه ديرای مزبله سن كيمسن برايكی كون بنم پرتومدن

دیر بلورسن (مثنوی) غنج ونازت می نکنجد در جهان * باش تا که من شوم از تو جهان * سنك شیوه ونازلك جهانه
صغمز صبر ایله تا کم بن سندن صحرا ایچی اولم ومفارقت قیلم (مثنوی) ـــــ مدارانت ترا کوری کنند) طعمهٔ ماران
ومورانت کنند * ـنی زیاده دوست طوتیجیلر وحرارتله سو یجیلر سکا بر مقبره قزالر ـنی مارلره ومورلره طعمه وغدا ایده لر
* مثنوی * بینی از کند او کیرد آن کسی * که به پیش تو همی مردی بسی * اول بر کسـه سنك قبیح رایحه کدن بورنی
طوتر اوکسه که سنك اوککده چوقلق اولوردی (م ی) پرتو روحست نطق وچشم وکوش) پرتو آتش بود در آب جوش
نطق وچشم وکوش یعـنی ابصار واسـماع روحك پرتویدر مثلا آبده اولان جوش آتشك پرتو واثریدر * مثنوی *
آنچنانکه پرتو جان بر تنست * پرتو ابدال بر جان منست * انجلین که تن اوزره جان پرتوی وار در ابدالك پرتوی بنم
جانم اوزره در یعنی جانمده اولان حیات طیبه وانوار قابیه واسرار الهیه اولیای کاملینکدر پس کرکدر که سندخی
ای سالك اکر جانك نور حقله منور اولور سه آنی حضرت حقدن وحضرت حقك خاص بنده لری اولان ابدال واقطابدن
بیله سن وانلره دخی شکر وثنا لر قیله سن * مثنوی * جان جان چون وا کشد پا را ز جان * جان چنان کردد که بی جان
تن بدان * سر ازان رو می نهم من بر زمین * تا کواه من بود در یوم دین * جان جاندن مراد پرتو ابدال خدا ونور باطن کل
اولیادر که طالب حقه حیات حقیقیه ونشو ونمای روحیه ویریجیدر اکر اول انوار الهی و پرتو جان ولی طالبك
جانندن آیغی کیرو چکسه جان طالب انجلین اولور که تن جانسز نجه اولور سه مثلا بیل بونکه بومعنایه بزم منازحی
وناطق اولان شهادت ایلربلکه جماد وبی حیات اولان دخی شهادت ایلربن باشمی اول جهتدن زمین اوزره قورم وسجده
قیلورم تا بکا کواه اوله یوم قیامتده وبو جمادات ونباتاتك حی اولوب نطقله شهادت قیلسه نصوص قاطعه چوقدر
بر مقدار استن حنانه بیانده ذکر اولندی بو بیتك مقدم اولان بیته مناسبتی تقدیر اولنن وجه اوزره اولور که سیاق
وسباق بو معنایه دلالت قیلدیغیچون وقرینه قائم اولدیغیچون بو کلام بینمادن حذف اولندی واختصار روا کورلدی
واسالیب معنایه واقف اولان در حال بونی ادراك ایلر کلام ربانیده واحادیث نبویده بو قاعده چوق واقع اولمشدر علم معانی
بیلان بو معنایی فهم ایلر * مثنوی * یوم دین که زلزلت زلزالها * این زمین باشد کواه حالها * کو تحدث جهرتا خبارها)
در سخن آید زمین وخارها) قیامت کونده که بر حرکت ایلر حرکت ایلسی ایله بو زمین که احوال عباده شاهد اولور انلردن
هرنه صادر اولدیسه زمین وخارلر طاعت ومعصیتدن که اول زمین جهرة وظاهرا خبرلری تحدیث ایلر زمین وخارلر سوزه
کلور یعنی زمین واندہ اولان خار وکیاه جمیعا سوزه کلوب آشکارا فصاحتله سویلر نته کم سورهٔ زلزالده حق تعالی بیورر
اذا زلزلت الارض) اول وقتده که ارض زلزله یه کلوب (زلزالها) زلزله ایلکلکله که مقدر اولمشدر ونفخهٔ ثانیده (واخرجت
الارض اثقالها) وارض اخراج ایلیه مافی جوفنده اولان خزاین ودفاین واموات دن هرنه وار ایسه واثقال ثقلك
جمعیدر ثقل متاع بیته دیرلر واخراجك ارضه اسنادی اسناد مجازیدر (وقال الانسان مالها) منکران وکافران
دیه لر که نولدی بوره که بویله زلزلهٔ شدیده ایدر دیه لر انساندن مراد کافران ومنکراندر والا مؤمنلر حرکت وزلزله ایلدیکی
یومئذ تحدث اخبارها) کونده خبرلرنی تحدیث ایده یعنی اوزرنده هرنه کار وکردار اولدیسه باذن الله کفتاره کلوب خبرلر
ویره یومئذ اذادن بدلدر فعل ناصبی تحدث در وتحدثك مفعول اولی محذوفدر تقدیری تحدث الخلق اخبارها دیمکدر
بان ربك اوحی لها) یعنی تحدیث ایدر اول بو خبرلرنی ربکك اکا وحی سببیله حضرت خداوندکار زمینه وضع جبین
ایدوب ساجد اولدیغم انکیچوندر که روز قیامتده بکا شاهد اولهدیرلر اما فلاسفه جماداتك نطق ظاهرن انکار ایدوب
بو مثللو آیتلری تأویل ایدرب بوندن مراد لسان حاله تحدیث اخبار دردیرلر (نعوذ بالله من هذا الزعم (مثنوی)
فلسفی منکر شود در فکر وظن * کو برو سر را بران دیوار زن * فلسفی منکر اولور فکرده وظنده یعنی فلاسفه مذهبنده
اولنلر جمادلك نطق ایلسنه باطل فکر وفاسد ظن ایلرنده منکر اولورلر فلسفی یه باشکی یوری اول دیوار اوزره اوردی
م ی) نطق آب ونطق خاك ونطق کل) هست محسوس حواس اهل دل) ابك نطق وخاك نطق وکلك نطق حسلرینك
محسوسیدر که اهل دل اولنلر جمادات ونباتاتك نطق وتسبیحن حواس حقیقت بینله احساس وادراك ایلرلرنته کم
جلد ثالثده دخی مارکیر حکایتنده بورایه مناسب اولان دلایل ذکر اولنمشدر (مثنوی) فلسفی کو منکر حنانه است
از خواص اولیا بیکانه است) فلسفیکه او حنانه یه منکر در اول فلسفی اولیاء عظامك حواسندن بیکانه در وبونلرك
مشاهده ایلدیکی معانی واسرارندن بی بهره ومحرومدر (م ی) کوید او که پرتو سودای خلق) بس خیالات آورد در رای
خلق) اول فلسفی دیر که خلقك سوداسنك پرتو واثری خلقك رای وفکرینه چوق خیالات کتورور کانه بو فرقهٔ ضلالت
کیش جماداتك نطق وتسبیحنه اقرار ایلین مؤمنلری وانك مشاهده سنه واصل اولان اولیای عظامی سودا مزاج
اولان خلق منزله سنه تنزیل ایدوب نطق جماداته متعلق بونلردن بر قول استماع ایلدکده آنی خیالات سوداویه دن حاصل

اولدی زعم ایدوب بوکونه اعتقاد سودانك غلبه واثرندن حاصل اولان خیالاتدر دیرلر و بو سودانك اثری و پرتوی
خلقك قلبنه بوکونه خیالاتی چوق کتورر دیو دیرلر (م ی) بلکه عکس آن فساد و کفر او * این خیال منکری را زد برو
بلکه انك اول فساد و کفرنك عکسی بو منکرلك خیالی انك اوزرینه اوردی وانی آیات واخبار ومشاهدهٔ کبارله مثبت
اولان معنانك انکارونفی ایلمسی مرتبه سنه ایرکوردی * مثنوی * فلسفی مر دیورا منکر شود * در همان دم سخرهٔ
دیوی بود) کر نه دیدی دیورا خود را ببین) بی جنون نبود کبودی بر جبین) فلسفی جنه منکر اولورهم اول دمده شیطانك
سخره ومغلوبی اولورتته کم بو بحث بوکتابك اولنه قریب ذکر داتش خرکوش یوردقلری محلده خار خاروحیها
دوسوسه بیتنده ایراد اولندی انده طلب اولنه معنی بیت ثانی فلاسفه مذهبنده اولنلره کدا کرسن شیطانی کورمزکسه
ای بی عقل کندیکی کورکه اول سنده اولان کفر وانکار شیطانك وسوسه واضلالنه دلالت ایدر جبین اوزره کبودلك
جنونسز اولمز یعنی جبین اوزره اولان کبودلك جنون وسفاهتنه شهادت ایلر تته کم برکسه نك جبیننده کولنك
اولسه سفاهت وجنوننه دلیل بیننده جنوندن مراد صرع حالنده مس جندن حاصل اولان جنون اولوب وناصیه اوزره
اولان کبودلکدن مراد مصروعك روی جبیننده باشنی طاشه اورمقدن حاصل اولان کبودلك اولسه دخی اولی اولور
وفلسفی اولنه علی کلا التقدیرین توبیخ وتعریض قیلورلر فافهم * مثنوی * هرکه را در دل شك و پیچانیست
در جهان او فلسفی پنهانیست * هر شول کسه نك که قلبنده شك و پیچانی واردر یعنی نطق جماداته وتکلم نباتاته درونده
اعتقادی اولمیوب کمان واعوجاج اوزره در جهانده اول کسه پنهانی فلسفیدر اکرچه اهل سنت والجماعة شکلنده ایسه ده
یعنی نطق جماداتی مشاهده قیلان اصحاب شهود وباخود انلرك مشاهده سنه معتقد اولان مؤمنین نطق وتسبیح
جماداته متعلق کلام سویلسه لر (مثنوی) می نماید اعتقاد و گاه گاه * آن رك فلسف کند رویش سیاه * فلسفی مشرب
اولان گاه گاه بونلره موافقة پر اعتقاد کوستر اول فلسفیانه طمری عاقبت انك یوزنی سیاه ایلر یعنی فلسفیلك طمری
انده حرکت ایلدکده در حال انکاری مشعر کلام ایلیوب انك تسبیح جمادات خصوصنده اولان اعتقادنی تباه
وعار فلر قتنده رویی سیاه ایلر (مثنوی) الحذر ای مؤمنان کان در شماست * در شما بس عالم بی منتهاست حذر ایلیکز
ای مؤمنلر که اول سیزده واردر یعنی فلسفیلك مشربی وبعض فرق ضاله مذهبنه موافق خوی وخصلت سیزلك
درونکزده موجود در سیزلك وجود کزده نهایتسز چوق عالم واردر * مثنوی * جمله هفتاد و دو ملت در توست *
وه که روزی آن بر آرد از تو دست * جمله یتمش ایکی ملت سنده در زیرا نفس انسانی مادامکه علم وعرفانده کمال
مرتبه سن بولمیه وانبیا علیهم السلام واولیای عظامك مشاهده سندن وعلمندن حظ ونصیب المیه البتته هفتاد
ودو ملتدن برملته مائل اولور واعتقادی وعقلنك ادراکی اول مذهبه موافق کلور واه که برکون اول سندن
ال بوقری کتورر یعنی اول مذاهبدن نیچه مذهب اوزره اعتقاد قیلدیغك واول ملل مختلفه نك صفاتیله متصف اولدیغك
سرایر وضمایرك آشکاره اولدیغی کونده سندن ظهوره کلور وسنك اول ملته موافق اولان اعتقاد وخویك عاقبت سنی
رسوای قیلور * مثنوی * هرکه او را برگ آن ایمان بود * همچو برگ از بیم آن لرزان بود * هر شول کسه ایچونکه اول ایمان
برکی اوله یعنی یوم جزاده سرایر وضمایرك ظهور ایلسنه ایمان اوراقی اوله یپرق کبی اول قورقودن لرزان اولور یعنی باطننده
اولان سرایر وضمایرك یوم تبلی السرائرده ظهور ایلمسی خوفندن یپرق کبی دتریجی اولور واضطراب قیلور
مثنوی) بر بلیس ودیو زان خندیدهٔ * که تو خود را نیك مردم دیدهٔ * ای نفسندن غافل ابلیس ودیو اوزره اول سببدنك
کولمشسنکه سن کندیکی ایو وصالح کسه کورمشسن * مثنوی * چون کند جان باژکونه پوستین * چند واویلی بر آید
ز اهل دین) چونکه جان کورکی ترس ایده یعنی جان درونی وضمیرنی اظهار ایلیه ودرونده اولان عقاید وصفاتی ظهوره
وعیانه کله اهل دیندن چوق واویلا وواحسرتا بوقره کلور یعنی چوق کسه لر کندیلرینی بودنیاده اهل دین زعم ایلیوب
طریق حقده یردیو اعتقاد ایلرلردی بعث اولنوب یوم جزاده سرایر وضمایر ظهوره کلدکده بونلرك کذبی آشکاره
اوله وبرشی اوزره اولمدقلری ظهوره کله کما قال الله تعالی فی سورة المجادلة (یوم یبعثهم الله جمیعا فیحلفون له کما یحلفون
لکم ویحسبون انهم علی شیء الا انهم هم الکاذبون * مثنوی * بر دکان هر زر نما خندان شدست * زانکه سنك امتحان
پنهان شدست * دکان اوزره هر زرکوستریجی خندان اولمشدر زیرا که امتحان طاشیکه مراد محکدر پنهان
اولمشدر مرادشول کندویی زر خالص کبی صافی اولمش زعم ایلین متزخرفلردرکه برمقدار صلاح وطاعت ایلمك کندیلره
میسر اولدیغی کبی اصلاح نفس ایلدم دیو کندی به برزعم حاصل اولوب واصلاح نفس ایلمکدن کندی به فراغت
کلوب غیریلرك اصلاحنه سعی قیلورلر اما دار الضرب حقیقتده واردقده وامتحان الهی ظاهر اولدقده انك سوء حالی
کندی به آشکاره اولور واول زمانده بیلورکه کندی هیچ برشیء دکل ایمش پس یوم جزاده اکثر کسه نك رسوای اولمسی

وعیوبنی ظهوره کلمسی مقرر اولیجق انك سترینه چاره الآن وبو دنیاده ستار العیوب اولان حق تعالی حضرتلرینه دعا
وتضرع ایلمك ایدیکنی تعلیم ایدوب تضرع ودعایه شروع بیورورلر * مثنوی * پرده ای ستار از ما بر مکیر * باش اندر
امتحان ما را مجیر * ای ستار العیوب وای غفار الذنوب بزدن پرده یی رفع ایلمه بوم امتحانده بزه امان ویریجی وحفظ
ایدیجی اول بعد التضرع والدعا بنه صدده شروع ایدوب بیورورلر * مثنوی * قلب پهلو می زند با زر بشب * انتظار روز
می دارد ذهب * قلب اولان التون کیجه ایله زره پهلو اورور یعنی بو دنیا کیجه سنده قلب زر ایله دمشابه سنده اولان مزور
ومزخرفلر خالص ومخلص اولان کسه لر ایله همسرلك وبرابرلك ادعا ایدرلر التون روزه انتظار طوتر یعنی ذهب خالص
کبی اولان صافی درون روز قیامتده منتظر اولورلر (مثنوی) با زبان حال زر کوید که باش * ای مزور تا بر اید روز فاش *
التون زبان حال ایله قلب اولان مزوره دیرکه صبر ایله ای مزور تا کم روز قیامت آشکاره کله و فاش اوله (م ی) صد هزاران
سال ابلیس لعین) بود ز ابدال و امیر المؤمنین) نیجه یوز بیك ییل لعین اولان ابلیس ابدالدن اولدی وامیر المؤمنیندن
اولدی یعنی مقربیندن ومؤمن اولان ملائکه یه امیر اولدی * مثنوی * پنجه زد با آدم از نازی که داشت * کشت
رسوا همچو سرکین وقت چاشت * شول بر نازدن که طوتدی آدم علیه السلام حضرتلرینه اول اجلدن پنجه اوردی
ومقابله قیلدی رسوای اولدی وقت چاشتده سرکین رسوای اولدیغی کبی که حرارت آفتاب ایله نجاستك قباحت وفضاحتی
زیاده آشکاره اولور یس بو مناسبتله بلعم بن باعورك حکایتنه شروع ایدوب بیورورلر (دعا کردن بلعم باعور که موسی علیه
السلام وقومش را ازین شهر که حصار داده اند بی مراد باز کردان ومستجاب شدن دعای او * مثنوی * بلعم باعور را
خلق جهان * سغبه شد مانند عیسی زمان * بلعم بن باعوره جهانك خلقی سغبه ومغلوب اولوب زمانك
عیسانه مغلوب اولدقلری کبی * مثنوی * سجده ناورد ند کس را دون او * صحت رنجور بود افسون او * اول زمانك
خلقی اندن غیری کمسه یه سجده کتورمدیلر انك افسونی رنجورن صحتی ایدی (مثنوی) پنجه زد با موسی از کبر و کمال *
آنچنان شد که شنیدستی تو حال * کبر و کمالندن حضرت موسی علیه السلامه پنجه اوردی بلعم انجلین اولدیکه سن انك
حالنی وقصه سنی اشتدك که ایماندن بری اولدی وکفر وشقااوزره اولدی نته کم حق تعالی حضرتلری سورهٔ اعرافده
انك حالندن خبر قیلدی وحضرت نبی علیه السلامه خطابا بیوردی (واتل علیهم نبأ الذی آتیناه آیاتنا فانسلخ
منها فاتبعه الشیطان فکان من الغاوین * مثنوی * صد هزار ابلیس وبلعم در جهان * همچنین بوده ست پیدا
ونهان * جهانده یوز بیك ابلیس وبلعم اشکاره ونهان بویله اولمشدر نهایت ما فی الباب * مثنوی * این دو را مشهور
کرد انید اله * تا که باشد این دو بر دیکران کواه * خدای تعالی بو ایکیسنی مشهور ایلدی تا بو ایکیسی باقیسنه
شاهد اوله * مثنوی * این دو دزد آویخت بر دار بلند * ورنه اندر قهر بس دزدان بدند * مثلا بو ایکی خرسزی خدای
تعالی بو کسك دار اوزره اصدی بو خسه قهر الهیده چوق دزدلر اولدیلر * مثنوی * این دو را پرچم بسوی شهر برد *
کشتکان قهر را نتوان شمرد * عالمیانه عبرت ایچون بو ایکیسنك پرچم وسیاستنی شهر جانبنه ایلتدی پرچم
سیاستدن کنایه در والا قهر الهینك کشته لرینی صایمق ممکن دکلدر زیرا علمادن وفضلادن وعبادو صلحادن چوق
کمسه لر علم وعبادتلرینه مغرور ومعجب اولوب یا عصیان قیلدقلری واسطه ایله ویاخود مقبولان الهیدن برینه معارضه
ومقابله ایلدکلری سببله ایمان واسلامدن چیقوب سوء خاتمه اوزره جان ویرمشلردر وکفر ایله بو عالمدن کوچوب جهنمه
کتمشلردر نعوذ بالله من شر ذلك * مثنوی * نازنینی تو ولی در حد خویش * الله الله پا منه از حد بیش * ای علم وعملنه
مغرور اولان فرض ایده لم سن نازنین سن ولیکن کندی حد ومرتبه کده الهیدن قورق کندی حدکدندن زیاده آیاق قومه
وطورکدن تعدی قیلمه (کما قال علیه السلام رحم الله امرأ عرف قدره ولم یتعد طوره (م ی) کر زنی بر نازنین تر از خودت
در تك هفتم زمین زیر آردت) اکر کندکدن نازنینترکه پنجه اوره سن ومعارضه ومقابله قیله سن سنی یدنجی یرك قعرینه آشغه
کتورر (م ی) قصهٔ عاد وثمود از بهر چیست) تا بدانی کانبیا را ناز کیست) عاد وثمودك قصه سی نه ایچوندر تا بیله سنکه
انبیا علیهم السلامك وخلفاء اصفیانك دخی نازکی واطلاقی واردر انلرك دخی اضدادی ثمود وعاد قومی کبی سوء
خاتمه ایله هلاك اولملری مقرردر (م ی) این نشان خسف وقذف وصاعقه * شد بیان عز نفس ناطقه * بو خسف وقذف
وصاعقه نك نشانی نفس ناطقه نك عزتنك بیانی اولدی یعنی بو قدر قهر وعذابك نزولی نفس ناطقه صاحبلرینك
عند الله اولان عزتنی وعلو شانني بیان ایدیجی اولدی خسف قارونه وقومنه کوره در قذف قوم لوطه واصحاب فیله
کوره در صاعقه قوم ثموده کوره درکه صیحهٔ جبریل ایله هلاك اولمشلردر * مثنوی * جمله حیوانرا پی انسان بکش *
جمله انسانرا بکش از بهر هش * جمله انسانی حیواندن اوتری اولدر یعنی اکر فرضی انساندن اوتری جمله حیوانی
اولدرمك بالضروری لازم کلسه جائزدر یاخود معنی اولدرکه محقق اولان حیوانك جمله سنی انساندن اوتری

اولدرکه هیچ باس یوقدرکه انسان ایچون انك اولدرلمسی جائزدر جمله انسانی هشدن اوتری اولدریعنی اولدرمکه
مستحق اولان انسانك جمیعسی هشدن اوتری قتل ایله جائز وحلالدرکه شرعا قتلی واجب اولنی اولدرمك خبر محضدر
صاحب هشه تابع اولان مؤمنلر بو حکمده داخل اولمز پس هشی تفسیر ایدوب بیوررلر (مثنوی) هش چه باشد عقل
کل هوشمند * هوش جزوی هش بود اما نژند * هش نه اوله هوشمندك عقل کلیدرکه مراد عقل معاددر هوش جزوی
هوشدر اما نژند وضعیفدر هوش جزویدن مراد عقل معاشدر (مثنوی) جمله حیوانات وحشی زآدمی) باشد از حیوان
انسی درکی * آدمیدن وحشی اولان حیواناتك جملهسی آدمی یه انیس اولان حیواندن نقصاندمدر حیوان وحشیدن
حیوان انسینك مرتبهسی اعلادر انسانه انیس اولدیغی اعتبار ایله * مثنوی * خون آنها خلق را باشد سبیل *
زانکه وحشی اند از عقل جلیل * حیوانات وحشینك خونی خلقه سبیل اولدی انلری نامه صید ایلیوب اولدرمکی
حق تعالی مباح قیلدی زیرا که جلیل وشریف عقلدن وحشیلردر * مثنوی * عزت وحشی بدین افتاد پست *
که مر انسان را مخالف آمدست * وحشی حیواناتك قدر وعزتی بو سببدن پست وناقص دوشدی زیرا انسانه مخالف
کلشدر ومونس اولمیوب وحشی اولمشدر (مثنوی) پس چه عزت باشدت ای نادره * چون شدی تو حمر مستنفره *
سورۀ مدثرده اولان آیت کریمهیه اشارتدر (فمالهم عن التذکرة معرضین) جناب رب العباد علی سبیل
الاستبعاد بیوررلرکه پس بو کافرلر ایچون نه اولمشدرکه تذکرهدن ونصیحت وموعظهدن اعراض ایلدکلری حالده
معرضین حالدر ظرفك تحتنده کی ضمیردن یعنی بونلر ایچون بر شی یوقدر تذکره وموعظهدن (کانهم حمر
مستنفرة) کان بونلر شول وحشی مرکبلردر (فرت من قسورة) قرار ایدرلر ارسلاندن ویاخود صیاددن
یعنی استماع مواعظ قرآنیه وقبول اجابت دعوت رحمانیهدن بونلر شیرزیاندن حمارلر فرار ونفار ایلدیکی کبی فرار
ایدرلر حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز علی طریق التعمیم جملهیه خطاباً کوهر نثار اولورلرکه پس
ای عجیب کسه سکا نه عزت اولور چونکم سن وحشی حمارلر کبی مواعظ اولیای عظام ونصایح اصفیادن فرار
ایدیجی اولدك * مثنوی * خر نشاید کشت از بهر صلاح * چون شود وحشی شود خونش مباح * خری اولدرمك
لایق دکلدر انسانه صالح اولدیغندن اوتری یعنی خدمت ومصلحتی اولدیغندن اوتری خرك قتلی جائزدکلدر چونکم
خر انساندن وحشی اوله انك قتلی وخونی مباح اولور نتهکم حمار وحشینك صیدی وقتلی مباحدر * مثنوی * کرچه
خر را دانش زاجر نبود * هیچ معذورش نمی دارد ودود * اکرچه خرك دانش زاجری اولمدی یعنی حمار وحشینك
وحشیلکندن منع وزجر ایدیجی عقلی اولمدی مع هذا هیچ آنی محبوب اولان خدا معذور طوتمز دانش زاجری یوغیکن
بیله انك قتلنی حلال قیلدی (مثنوی) پس چو وحشی شد از آن دم آدمی * کی بود معذور ای یار سمی) فاذا کان کذلك
چونکم آدمی اول دمدن وحشی اولدی یعنی کلام الهیدن ودعوت انبیا علیهم السلامدن وارشاد اولیای عظامدن
نفرت قیلدی دمدن مراد وحی الهی وکلام نبویدر ای عالی یار قچن معذور اولورکه آدمینك دانش زاجری واردر وکلام
حق قبول ایلمکه استعدادی وعقل رادرا کی واردر سمی عالی معناسنه درود انش معناسنه دخی کاور * مثنوی *
لاجرم کفار را شد خون مباح * همچو وحشی پیش نشاب ورماح * لابد ولا محاله کافرلرك خونی مباح اولدی
وحشی کبی اوقلر وسکولر اوکنده نشاب نشابهنك جمعیدر تیر معناسنهدر * مثنوی * جفت وفرزندان شان جمله
سبیل * زانکه بی عقلند مردود وذلیل * انلرك عورتلری وفرزندلری جمیعاً سبیل واسیردر زیرا که عقلسزلردر ومردود
وذلیللردر علما دیمشلردرکه کافرلرك بنده واسیر اولمسی طاعت حقدن امتناع قیلملرینك جزاسیدر چونکم حضرت
حقه طوعا عبادت ایلمکدن امتناع ایلدیلر حضرت حق انلره جزادن اوتری بندهسنك بندهسی ایلمکی لایق کوردی
مثنوی) باز عقلی کو رمد از عقل عقل * کرد از عقلی بحیوانات نقل * کیرو شول بر عقل که عقلك عقلندن نفرت ایده عقل
خواسی اوزره بونلر حیواناتدن اضل واسفل اولدیلر بونلرك مرتبۀ عقلدن مرتبۀ حیوانیته تنزل ایلدکلرینه هاروت
وماروتی تمثیل ایدوب بیوررلر * اعتماد کردن هاروت وماروت بر عصمت خویش وآمیزیٔ اهل دنیا خواستن ودر فتنه
افتادن * مثنوی * همچو هاروت وچو ماروت شهیر * از بطر خوردند زهر آلود تیر * مشهور اولان هاروت
وماروت کبی یعنی نتهکم هاروت وماروت مرتبۀ اعلادن عالم طبیعته میل ایدوب مرتبۀ اسفله تنزل ایلدیلر بطردن
یعنی کبر وفخر ورلرندن زهر آلود تیر یدیلر یعنی تیر قهر الهی یه هدف اولدیلر (مثنوی) اعتمادی بودشان بر قدس خویش
چیست بر شیر اعتماد کاومیش) انلرك کندی قدسنه یعنی نزاهت وطهارتلرینه زیاده اعتمادلری وارایدی کاومیشك
شیر اوزره اعتمادی ندر کاومیشدن مراد مخلوق اولور یعنی مخلوق کندی عقل وقوتنه مغرور اولور شیر قضا اوزره اعتماد
ایلك نیجه لایق وقابلدر کاومیش صو صغرینه دیرلر (م ی) کرچه او با شاخ صد چاره کند (شاخ شاخش شیر نر پاره کند

اكرچه كاوميش شاخى ايله كند بسته بوزچاره ودرمان ايلر اركك ارسلان آنى ديليم ديليم پاره پاره ايلر وپاخود
آنك شاخنك شاخنى پاره پاره ايلر ديمك اولور شاخ بوزوزه دبرلر وبوداغه دخى دبرلر اكر شاخ اول شاخ ثانى يه مضاف
اوقنورسه آنك بوزوزنك بوداغنى قيرار اوا كرمضاف اوقنمزسه آنى دال بوداق كبى پاره پاره ايلر ديمك اولور ومراد
مخلوق كاوميش كبى عقل وراى شاخلريله شير قضانك دفعنه اكرچه درمان ايلركندوبى ممكن اولديغى مرتبه
انكله صيانت قيلر وليكن شيرقضايه مقاومته قادر اولميوب شيرقضاى الهى آنى استدكده نصكره پاره پاره ايلر ديمك اولور
مثنوى* كرشود پرشاخ همچون خارپشت* شيرخواهد كاورا ناچار كشت (كاوميش اكرفى المثل كرپى كبى پرشاخ اوله
شيركاوى ناچار ديلسه كركدركه اول شاخلرك شيرى منع ايلكه فائده سى يوقدر* مثنوى* كرچه صرصر
بس درختان مى كند* با كياه تروى احسان مى كند* مثلا اكرچه باد صرصر چوق آغاجلرى كوكندن قوپارر تازه
وضعيف كياه اوزره باد صرصر احسان ايلر* مثنوى* برضعيفى كياه آن باد تند* رحم كرداى دل تواز قوت ملند*
اول تند وقوى اولان ريح عاصف كياهك ضعيفلكى اوزره رحم ايلدى اى دل سن قوت وقدرتدن لاف ايله بوجله قضاء
الهى وقهر ربانينك اغنيا واقويا اولانلره نقمت وشدت اوزره اولوب ضعفا وفقرا اوزره كلدكده ملايمت
ولطف اوزره اولديغنه تمثيل اولور وبو بيتلرى دخى بومضمونى تأييد ايچون مثل موقعنده ايراد ايدوب بيوررلر (مثنوى
تيشه رازانبوهى شاخ ودرخت* كى هراس آيد ببرد لخت لخت* ليك بربركى نكو بد خويش را* جزكه برنيشى نكوبد
نيش را* كسره شاخ ودرختك كثرت وجمعيتندن قچن خوف كاوربلكه شاخ ودرختى كسر پاره پاره ايدوب كسرليكن
برك ضعيف اوزره كندويى دوكزواورمز زيرا انى قيرمق ايچون دوزلمشدر نيشتردى نيشتر كبى تيزلك ايليندن غيرى يه
اورمز ودوكز بوكنايه در تيشه غضب اللهك زخمى نيشتر كبى تيز وموذى اولنلره طوقنسندن وفقرا وضعفايه ليف ورفقت
قيلسندن كما قال ابن الفارض قدس الله سره (متى عصفت ريح الولا قصفت انا* غناء ولو بالفقر هبت لربت (مثنوى
شعله رازانبوهى هيزم چه غم* كى رمد قصاب ازخيل غنم* مثلا شعله آتشه هيزمك كثرتندن نه غم غنمك كثرتندن
قصاب قچن اوركر يعنى اصحاب قوت وقدرت وارباب شوكت ومكنت شعله قهر وغضبه نسبت حطب وقصاب قضايه
نسبت كوسفند كبيدر شعله هيزمدن غم چكمديكى كبى وقصاب غنمدن اوركمديكى كبى قصاب قضا دخى
وفرت وكثرت اغنيا واقويادن اوركيوب غم چكمز* مثنوى* پيش معنى چيست صورت بس زبون* چرخ رامعنيش
مى دارد نكون* معنى قتنده صورت ندر زياده زبون ولاشيدر چرخى آنك معناسى نكون طوترمعنيسنده اولان ضمير
چرخه عائددر يعنى چرخك كندى چرمنده مدبر اولان معناسى سرنكون طوتروآنك وجودنده تدبير وتصرف ايدر
مثنوى توقياس ازچرخ دولابى بكير* كردش از كيست ازعقل مشير* دولاب كبى اولان چرخدن قياس
طوت كه بوعظمت ورفعتله آنك كردش وحركتى كيمدندر مشير اولان عقلدندر يعنى هربرفلكك كندى چرمنده ونفسده
مدبر اولان عقلدندركه هرفلكك عقل اولى فلكك معناسى اولور وبوجمله نك معناسى حضرت خداى تعالى اولور
مثنوى* كردش اين قالب همچون سپر* هست از روح مستراى پسر* بوسپر كبى قالبك كردش وحركتى مستتر اولان
روحدندراى اوغل كه هركسك جسدنده مدبر ومتصرف اولان عقل وروحيدركه اول جسدك اول معناسيدر روح جسم
آنك صورتيدر (مثنوى) كردش اين باد ازمعنى اوست* همچو چرخى كان اسير آب جوست* بوبادك كردش واسمى
آنك معناسندندر بادك معناسندن مراد عند الحكما عقل فعالدركه خداى تعالى اول واسطه ايله عناصرك وجودنده
تصرف ايلر اما عند اهل التحقيق خداى تعاليدركه هرشيئك ملكوتى آنكيد اراد تنده دربس بادك ملكوتى دخى آنك
يدنده در بادك اسمى ومنقطع اولمسى وشدت وملايمت قيلمسى جمله ارادت حقله در پس بادك معناسى اولور وبوآفاقده
اولان باد نفس رحمانى مثابه سنده اولور ولهذا قال عليه السلام لاتسبوا الريح فانها من روح الله وفى رواية اخرى
من نفس الرحمن) مثلا باد برچرخ كبيدركه اول چرخ ايرمق صوينك اسيريدر يعنى صو چرخده نيجه تصرف ايلر ايسه
بادك معناسى دخى بادده اويله تصرف ايلر* مثنوى* جزرومد ودخل وخرج اين نفس* ازكه باشد جزز جان پرهوس
كاه جيمش ميكند كه حاء ودال) كاه صلحش ميكند كاهى جدال) هرشيده متصرف اولان معنادر نفس الامرده يعنى
عقول ونفوس وافلاك وانجمده وعناصر اربعه ده وموالید ثلاثه ده متصرف اولان خدادر عقل وروح واسطه سيله پس
نفس اينباده بونفسك جزرومدى ودخل وخرجى جان پرهوسدن غيرى كيمدن اولور وجان دخى ارادت وقدرت الهيله
تصرف قيلوركه امر يدر يعنى امر رب اولان روح سلطانيدر اول نفسى كاه جيم ايلر وكاه حاء ودال ايلر بوحروف مقطعه نك
عند الانفراد هربرى بر آخر معنايه اشارت ايدر وجمله سى بربره تركيب اولدقده بركونه معنايه دخى دلالت ايدر اولا جيم
عالم شهادت وجبروت [illegible] الشيخ فى الفتوحات اعلم ان الجيم من عالم الشهادة والجبروت) بوتقديرجه معنى

روح سلطانی نفس انسانی یی کاه جیم ایلر یعنی عالم شهادت وجبروتدن اولان حرفك سرین سویلر وکاه حا ایلر یعنی عالم غیبدن اولان حرفك سرین سویلر (کما قال فی الفتوحات اعلم ان الحاء من عالم الغیب (بیت) حاء الحوامیم سر الله فی السور) اخفی حقیقته عن رؤیة البشر * وکاه دال ایلر یعنی عالم ملك وجبروتدن اولان حرفك سرین سویلر (کما قال ان الدال من عالم الملك والجبروت) وبو حروفك اسراری چوقدر انجق بو قدرله اکتفا اولندی پس بو جمله بر بیره کاوب ترکیب اولسه جحد اولور جحد انکاره دیرلر وقلیل الخیر اولمغه ودخی قلب طار اولمغه دیرلر وکاه اول روح اول کلامی صلح ایلر وکاهی جدال ایلر یعنی کیف ما یشاء تصرف ایلر * مثنوی * که بپیش می برد کاهی یسار * که کلستان میکند کاهیش خار * روح اول نفسی کاهی صاغ وکاهی صول ایلر جان اول نفسی کاهی کلستان کاهی خار ایلر کلستاندن مراد خوب ولطیف کلمات وخاردن مراد قبیح ونامعقول مقالات اولور * مثنوی * همچنان این بادرا یزدان ما * کرده بد بر عاد همچون اژدها * انجلین یعنی بو نفس کبی بو عالمده اسن بادی بزم یزدانمز عاد قومی اوزره اژدرها کبی ایلمش ایدی * مثنوی * بازهم آن بادرا بر مؤمنان * کرده بد صلح ومراعات وامان * کیروهم اول بادی مؤمنلر اوزره صلح ورعایت وامان ایلمش ایدی عاد قومنك اوزرینه اسدکده نقمت وزحمت اولوب مؤمنلر اوزره کلدکده نعمت وراحت اولوردی نته کم بر انسانك نفسی عدو اوزره قهر وغضبه متعلق کلام اولور ویار وآشنا اوزره حیات وصبا کبی صفاوریجی اولور پس جمیع صور کائناتده موجود اولان معنادن مرادنه ایدیکنی بیانه شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * کفت المعنی هو الله شیخ دین * بحر معنیهای رب العالمین * رب العالمینك معنالرینك بحری اولان شیخ دین معنی همان اول الله دردیدی یعنی اکر مع الواسطه واکر بلا واسطه بو عالم صورتده متصرف ومتجلی واشیای ظاهره دن مقصود ومعنی همان الله در دیمك اولور سروری وشمعی شیخ دیندن مراد صدر الدین قنوی حضرتلریدر دیمشلر لیکن تخصیصه دلیللری یوقدر پس انلرده اولسه قابل ویاخود کباردن بر آخر کسه ده اولسه قابل بلکه شیخ اکبر اولسه ده بعید دکلدر زیرا بو مضمون اوزره انك کلامی چوقدر وصراحة بو المعنی هو الله قولی بو ایکی کاملك متداول اولان کتابلرنده یوقدر فافهم (می) جمله اطباق زمین وآسمان * همچو خاشاکی در آن بحر روان) زمین وآسمانك طبقه لرینك جمیعسی اول بحر روانده بر خاشاك کبیدر بحر رواندن مراد معنای صور کائنات اولان حق تعالی حضرتلریدر که جمیع جانلرك بحری کبیدر زیرا هر روح الهی انك امریدر پس بو صور کائنات اول بحر روانده فی المثل بر خاشاك کبیدر (می) حمله ها ورقص خاشاك اندر آب * هم ز آب آمد بوقت اضطراب * مثلا خاشاکك رقصی وحمله لری آبده حرکت واضطراب ایلمك وقتنده هم آبدن کلدیکه خس وخاشاکك مستقلا کندی نفسلرندن جنبش وحرکت ایلمکه اقتدارلری یوقدر بلکه انلرده اولان حرکات وسکنات آبکدر (وقس علی هذا صور الکائنات واجسام المخلوقات (می) چونکه ساکن خواهدش کرد از مرا * سوی ساحل افکند خاشاك را * چونکم صور خاشاکی مرادن یعنی جدال وعنادایلمکدن ساکن ایلمك استیه خاشاکی ساحل جانبنه براغور آبدن مقصود خدای تعالیدر وخاشاکدن مراد مخلوقاتدر زبدهٔ معنی چونکم خدای تعالی صور کائناتدن بر صورتی ساکن ایلمك استیه اول صورتی دریای حیاتدن اخراج ایدوب ساحل فنا وممانه القا ایلر حتی اول صورت حمله وحرکتدن وسیر وذهابدن کیرو قالوب ساکن اولور (می) چون کشد از ساحلش در موجکاه * آن کند با او که صرصر با کیاه * چونکم ساحلدن اول خاشاکی موجکاهه چکه مراد دریا در خاشاکه آب آنی ایلر که صرصر کیاهه ایلر یعنی چونکم خدای تعالی صور کائناتدن بر صورتی ساحل مماتدن وفواتدن دریای حیاته چکسه اول صورته وجسمه اول کاری ایلر که باد صرصر کیاهه ایلر یعنی باد صرصر کیاهی نه کونه حرکته کتوررسه ونه وجه اوزره اضطرابه یتوررسه ارادت الهی دخی اول صورته بویله ایلر دیمك اولور (مثنوی) این حدیث آخر ندارد باز ران * جانب هاروت وماروت ای جوان * بو سوز آخر ونهایت طوتمز کیرو سوز هاروت وماروت جانبنه ای جوان جواندن مراد حضرت حسام الدین چلبی اولور که صاحب فتوتدر مشایخ کبار صاحب فتوت اولان فتایه لسان عجم اوزره جوان دیرلر لسان عرب اوزره فتی تعبیر ایدرلر نته کم حضرت علی کرم الله وجهه حقنده لا فتی الا علی دینلمشدر

بقیهٔ قصهٔ هاروت وماروت ونکال وعقوبت ایشان هم دردنیا بچاه بابل (می) چون کناه وفسق خلقان جهان می شدی بر هر دو روشن آن زمان * چونکه جهان خلقلرینك کناه وفسقی هر ایکیسی اوزره اول زمان روشن اولدی یعنی بنی آدمك اول زمانده که فسق وعصیانی هاروت وماروت اوزره عیان وبیان اولدی وظهوره کلدی مثنوی) دست خاییدن کرفتندی زخشم * لیك عیب خود ندیدندی بچشم) خشملرندن اللرین چیکنك طوتلردی یعنی بونلر دخی مرتبهٔ ملکوتده ایکن چونکم انسانك عیوب وعصیانی بونلره ظاهر وعیان اولدی کمال غیظ وغضبلرندن کویا اللرین چینرلردی لیکن کندیلرك عیبنی چشمله کورمزلردی جملهٔ عیوبدن بری بو ایدیکه معیوب

اوانلره مرحمت ایتمیوب طعن وملامت ایلدیلر باخصوصکه بزپاک وطاهرلرزدیو کندیلرینی بکندیلر (م ی) خویش
درآیینه دید آن زشت مرد (رو بکردانید ازان وخشم کرد) مثلا اول زشت وقبیح اولان مرد کندیسنی آیینه ده کوردی
آیینه دن یوزینی دوندردی وآیینه ده اولان شکل قبیحه خشم ایلدی (م ی) خویش بین چون از کسی جرمی بدید
آتشی دروی زدوزخ شد پدید * خودبین اولان کسه چونکه برکسه دن برعیب کوردی انده دوزخدن برآتش پیدا
اولدی که اول حمیت نفسانیه وغیرت جسمانیه در پس اول معجب وخودبینه اکر برکسه دیسه بوغضب وحمیت مذموم
وقبیحدر (مثنوی) حمیت دین خواند او آن کبررا * ننکرد در خویش نفس کبررا * اول خودبین کبروغضبنه حمیت دین
اوقور کندیسنده اولان کافرنفسه نظرایلمز (م ی) حمیت دین را نشان دیکرست * که ازان آتش جهانی اخضرست
حمیت دینیه نک غیر نشانی واردر زیراکه اول آتشدن یعنی حمیت دینیه دن جمله جهان اخضر وانوردر
اما حمیت جاهلیه نک نشانی ونشانی انسانی خراب وبی حیات قیلمق وخاطرشکن وموذی اولمقدر پس بونده تنبیه
واردرکه اکرحاکم اولنلروا کرامر معروف ونهی منکر قیلنلره حمیت نفسانیه وغضب جسمانیه دن پرهیز ایلمک لازمدر
اکرحمیت وغیرتلری اولورسه ده لله وفی الله اولمق شرطدرتاکه اهل کبرومعجبلرزمره سنه داخل اولمیوب قهر الهیدن
نجات بوله لرپس ینه حصه بیانندن قصه بیانه شروع ایدوب بیوررلر (م ی) کفت حقشان کرشماروشنکرید *
درسیه کاران مغفل منکرید * حق تعالی حضرتلری بو ایکیسنه خطاب وسائرملکلره تعریض ایدوب دیدی ای ملکلر
اکرچه سزروشنکرسز ونورانیسز مغفل اولان سیاهکارلره یعنی غفلتلنمش کناهکارلره نظرایلمکز بومعنی دخی جائز
اولورکه مغفل سیاهکارلرک صفتی اولمیوب بلکه ملائکه یه اسناد اولنوب معنی بویله دیمک اوله که ای ملکلر اکرسز
نورانی ایسه کزکناهکارلرک حالنه غفلتلنمش نظرایلمالکیعنی انلرخصوصنده مغفل اولدیغکزحالده ناظر اولمالکه انلره
دیده انصافله وچشم مرحمتله نظرقیلمکز دیمک اولور * مثنوی * شکرکوییدای سپاه وچاکران * رسته اید ازشهوت
وازچالش ران * ای ملکوت مرتبه سنک سپاهی وای بنم خدمتکارلرم شکرایلیکز وبکا حمدوثنا سویلیکز شهوتدن
وچالش راندن قورتلمشسز چالش راندن مراد اویلق مابیننده اولان فرجدر * مثنوی * کرازان معنی نهم من برشما *
مرشمارا پیش نپذیرد سما * اکراول آدمینک وجودنده اولان معنادن بن سزلکا اوزریکزه قورسم تحقیقا سزی سما
ارتق قبول ایلمز (م ی) عصمتی که مرشمارا درتنست * آن زعکس عصمت وحفظ منست) شول برعصمت ونزاهت وقدس
وطهارت که سزلک ذاتکزده دراول عصمت وقدس وطهارت بنم عصمتمک وقدس وطهارتمک عکسندندر
* المعصوم من عصمه الله * فحواسنجه معصوم اللهک حفظ وعصمت ایلدیکی کسه در اکر خدای تعالی
برکمسه یی معصوم ایلمز سه ملک دخی اولسه خطادن خالی اولمز * مثنوی * آن زمن بینید نه ازخود هین
وهین * تا نچربد برشما دیو لعین * آنی بندن کوریکز کندیکزدن کورمکزا کاه اولیکز وا کاه اولیکزکه عجب وغرور
اکبرکبایردندرتا ملعون شیطان سزلک اوزریکزه جرأت ایتمیه وغالب اولمیه (مثنوی) آنچنانکه کاتب وحی رسول
دید حکمت درخود ونوراصول * انچنانکه رسول علیه السلام حضرتلرینک کاتب وحی کندیسنده حکمتی ونوراصولی
کوردی نوراصولدن مرادوحی الهیدرکه اصول دینک نوریدر یعنی کندی قلبنده اول کاتب وحی الهی حکمت ربانی یی
کوروب آنی کندی ذاتندن صاندی وا کامغروراولدی * مثنوی * خویش راهم صوت مرغان خدا * می شمرد
آن بدصفیری چون صدا * اول کاتب وحی کندیسنی مرغان خدانک هم صوتی صایدی یعنی کندوبی انبیا علیهم السلامه
اول هم آواز قیاس ایلدی اول صدا کبی برصفیرایدی یعنی صیادلک قوشدلی کبی اولمسی صیادلک کندی لسانی اولمیوب
انک ذاتنده نیجه عاریتی ایسه کاتب وحینک جنبان ودهانندن ظهوره کلان وحی الهی دخی انده مجرد صدا کبی
برعاریتی صفیرایدی * مثنوی * لحن مرغانرا اکروا صف شوی * برمرادمرغ کی واقف شوی * ای حکم عاریتی یه
مظهر اولان کسه مثلا کرمرغلرک لحن وصوتنی وصف ایدیجی اوله سن مرغک مرادی اوزره نچن واقف اولورسن
* مثنوی * کربیاموزی صفیربلبلی * توچه دانی که چه داردبا کلی * اکربلبله منسوب صفیر اوکرنه سن
سن نه بیلورسن که اول بلبل برکل ایله نه کار طوترواول بلبل کله قرشو نه دیو اوتر * مثنوی * وربدانی باشد آن هم ازکمان
چون زلب جنبان کمانهای کران * فرضا اکربیله سن اوهم کمان وظندن اولوریقیندن ومشاهده جهتندن اولمز مثلا
صاغرلرک لب جنبان اولان کسه دن کمانلری کبی یعنی برنیجه کسه تحریک لب ایلسه لروبری بریله سوزسویلسه لربرنیجه
صممه مبتلا اولان صاغرلراول مجلسده اولسه انلرک دوداقلرینک حرکت ایلسندن صاغرلرنه کونه ظن وقیاس
ایلرلرسه سندخی طیورلک آوازنی اویله بیلورسن وکذلک طیور الهی اولان انبیا علیهم السلام واولیای عظامک کلماتنی
انلک کبی فهم قیلورسن نته کیم بوحکایه ده واقع اولان صاغربیمارلک کفتارنی کندی عقلی اوزره درست قیاس ایلدم دیوب

برعكس اولمسندن معلوم ايديورسن (بعيادت رفتن كر بر همسايهٔ رنجور خويش (م ى) آن كرى را كفت افزون مايهٔ
كه ترا ربخور شد همسايهٔ * بر زياده سرمايه‌لى كسه اول بر صاغره ديديكه سنك قوكشك خسته اولدى (م ى) كفت
باخود كركه با كوش كر ن * من چه دريابم زكفت آن جوان) كركنديسنه ايتديكه صاغر قولغله بن اول مريض جوانك
سوزندن نه بهره الورم (م ى) خاصه رنجور وضعيف آوازشد * ليك بايد رفت انجا نيست بد) على الخصوص اول كسه
رنجور وضعيف آوازاولدى وليكن اول مريض اولديغى مكانه عيادت ايچون كتمك كرك لابد يعنى بلا مفارقة ومجادلة
(م ى) چون ببينم كان لبش جنبان شود * من قياسى كيرم آنرا هم زخود) صاغر ايتدى چونكم كورمكه اول خسته‌نك
لبى متحرك اوله بن كندمدن اول لبك حركتنى هم قياس طوتم (مثنوى) چون بكويم چونى اى محنت كشم * او بخواهد
كفت نيكم يا خوشم * چونكم بن اول خسته‌يه ديم اى بنم محنت چكيجى همسايه‌م نيجه‌سن او خسته يا ايويم ويا خوشم
ديه كركدر * مثنوى * من بكويم شكر چه خوردى ابا * او بكويد شربتى يا ماش با * بن شكر والحمد لله ديم اندنصكره
نه شوربا مى ييرسن اول مريض دير بر شربت ويا خود ماش با ييرم ماش با مرجمك شوربا سيدر بعض نسخه‌ده ماست با
واقع اولمشدر يوغرتلى شوربا ديمك اولور (م ى) من بكويم صح نوشت كيست آن * از طبيبان پيش تو كويد فلان)
بن اول مريضه صحت اولسون سكا نوش اولسون ديرم اندنصكره كيدر اول طبيبلردن سنك اوكه كلور اول خسته
دير فلاندر (مثنوى) من بكويم بس مبارك پاست او * چونكه او آمد شود كارت نكو * بن اكا ديرم او طبيب زياده
مبارك قدمدر چونكم او طبيب كلدى سنك كارك ايو اولور * مثنوى * پاى اورا آزموديستيم ما * هر كجا مى شد شود
حاجت روا * بز آنك اياغنى صنه‌مشزدر وتجربه قيلمشزدر هر قنده كتدى ايسه حاجت روا اولور * مثنوى *
اين جوابات قياسى راست كرد) پيش آن رنجور شد اين نيك مرد) صاغر بو قياسه منسوب اولان جوابلرى قلبنده راست
ومحكم ايلدى اول نيك مرد او مريضك قتنه كتدى چونكم اول صاغر مريضه كلوب ملاقى اولدى * مثنوى *
كفت چونى كفت مردم كفت شكر) شد ازين رنجور پر آزار و نكر اكا ديدى نيجه‌سن خسته ايتدى اولدم صاغر ايتدى
شكر الحمد لله رنجور بو سوزدن بيزار اولدى وپر انكار اولدى (م ى) كين چه شكرست او عدوى ما بدست) كر قياسى
كرد و آن كژ آمدست * بو نه ديو كه بونه شكردر وار ايسه او بزمله مكر بد وضد در صاغر بر قياس ايلدى ار قياسى
كژ و برعكس كلمشدر (م ى) بعد ازان كفتش چه خوردى كفت زهر * كفت نوشت باد افزون كشت قهر * اندنصكره
صاغر مريضه ايتدى سكا نوش اولسون نه ييدك مريض زياده بيحضور اولديغندن زهر ييدم ديدى صاغر مريضه ايتدى
سكا نوش اولسون مريضك قهرى زياده اولدى * مثنوى * بعد ازان كفت از طبيبان كيست او * كه همى آيد بچاره
پيش تو * اندنصكره صاغر مريضه ايتدى طبيبلردن كيدر اوكه سنك قتكه علاج ايتمكدن اوترى كلور * م ى * كفت
عزرائل مى آيد برو * كفت پايش بس مبارك شاد شو * مريض زياده غضبندن عزرائل كلور يورى ديدى صاغر
مريضه ايتدى انك قدمى زياده مبارك در شاد اول ديدى (م ى) كر برون آمد بكفت او شادمان * شكر كش كردم
مراعات اين زمان * صاغر خسته‌نك قتندن طشره كلدى اول صاغر كنديسنه شادمان اولديغى حالده ديدى شكر كه
اول مريضه بو زمان رعايت ايلدم وانك خاطرن اله الدم (مثنوى) كفت رنجور اين عدو جان ماست) ما ندانستيم
كو كان جفاست * رنجور كنديسنه ايتدى بو همسايه بزم جانمزك دشمنيدر بز بيلمدك كه اول همسايه جفا معدنيدر
(م ى) خاطر رنجور جويان صد سقط * تا كه پيغامش كند از هر غلط * مريضك خاطرى يوز سقط ديليجى يعنى نامعقول
ونامشروع استيجى تا كه هر نوعدن اكا خبر ايليه يعنى كونا كون خاطر شكن صاغره سوز سويليه (م ى) چون كسى
كو خورده باشد آش بد) مى بشوراند دلش تاقى كند مثلا چون بر كسه يرامز وضررلو آش يمش اوله اول آش بد اول كسه‌نك
كوكلنى بولاندرر تاقى ايلر وهضم ايتميوب آنى دهانندن اخراج ايلر بو مناسبتله كظم غيظ ايتمكه وتحمل وتصبر ستنه كتمكه
ارشاد بيوروب ديرلر (مثنوى) كظم غيظ اينست انرا قى مكن * تا بيابى در جزا شيرين سخن) كظم غيظ يعنى غضبنى يودن
قوللرى حقنده حق تعالى سورة ال عمرانده بيوررلركه (الذين ينفقون فى السراء والضراء والكاظمين الغيظ
والعافين عن الناس والله يحب المحسنين * يعنى اول جنت كه انك عرضى سموات وارضدر اول النى سراده وضراده انفاق
ايلين متقيلر ايچون اعدادا اولنمش دخى عين غضبده غضبنى يودوب صبر ايدنلر ايچون ودخى ناسدن عفو ايلينلر ايچون
اعدادا اولنمشدر الله تعالى محسن اولنلرى سور عن ابى هريرة رضى الله عنه قال عليه الصلوة والسلام من كظم غيظا
وهو يقدر على انفاذه ملاء الله قلبه امنا وايمانا) پس حضرت خداوندكار بيوررلر چون درون آتش غضبله غليان وفوران
ايلسه كظم غيظ اولدركه اول حينده اول غضب وخشمى قى ايله وخشم وغضبه متعلق سوز سويله تا امن وايمان ايله
طوله سن وجزاسنده الهدن ومغضوب عليه اولان كمسه‌دن شيرين سخن بوله سن (م ى) چونبودش صبرى پيچيد او

کین سلك زن روسپی حیزکو * صاغرلك سوزلرینه چونکم رنجورك صبری اولمدی اول سوزلردن طارلدی بو بلدیو که بوحیز قحبه عورتلوکاسدقی (م ی) تابر برزم بروی آنچه کفته بود * کان زمان شیر نعیرم خفته بود) تا اول نسنه یی که بکا مرض حالنده دیمش ایدی انك اوزرینه دوکم یعنی سوزلرینه کوره جواب ویرم زیرا اول زمان بنم نعیرم شیری اویومش ایدی اکا جواب ویرمکه ولج ایلمکه اول اجلدن طاقتم اولمدی (م ی) چون عیادت بهر دل آرامیست * این عیادت نیست دشمن کامیست * چونکم عیادت دل ارامقدن اوتری وتسلیه قلبدن اوتریدر بو عیادت دکلدر دشمن کاملقدر دشمن کامی دشمن مرادلولق دیمکدر مقصود اول بی تسلیه ایتمك ایچون وخاطرم صورمق ایچون کلدی بلکه بنی بو حالت مرضده کوروب مرادی حاصل اولمقدر بو سوء ظن ایلدی (م ی) تا ببیند دشمن خود را نزار) تا بکیرد خاطر زشتش قرار * تا کند یك دشمنی نزار وضعیف کوره تا انك زشت خاطری قرار طوته * مثنوی * پس کسان کایشان زطاعت کرهند * دل برضوان وثواب آن نهند) چوق کسه که انلر طاعتدن اکراه واعراض ایدیجیلردر بو معنی بعض نسخه ده مکره واقع اولدیغی اوزره در اما اکثر واضح اولان نسخه لرده مکره واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی چوق کسه لر که انلر طاعت حقدن کراهلردر زیرا قلبی رضوانه واول خدانك ثوابنه قورلر ثواب انده ضمیر طاعته راجع اولسه ده جائزدر ورضواندن مراد خازن جنت اولان یعنی انك حفظنده اولان جنتدر بو تقدیر اوزره معنی چوق کسه لر طاعتدن کراه اولمشلردر انکیچونکه قلبی جنته واول طاعتك اجر وثوابنه قودیلر پس عمللری خالصا لوجه الله اولمدیغنه بناء عبادتدن کراه اولمش اولورلر نته کم (فمن کان یرجو لقاء ربه فلیعمل عملا صالحا ولا یشرك بعبادة ربه احدا) آیت کریمه سنده بیضاوی (ولا یشرك بعبادة ربه احدا) قولنی بان یرائیه اویطلب منه اجرا دیمکله تفسیر ایلر پس معلوم اولدیکه طاعت وعبادتی جنت واجرت ایچون قیلمق کراه اولمغی مستلزم اولور (مثنوی) خود حقیقت معصیت باشد خفی * بس کدر کان را تو پنداری صفی) ریا ایله اولان واجر وثواب ایچون اولان طاعت خود حقیقتده خفی معصیتدر زیرا ریا شرك خفیدر وکذلك اجر وثواب ایچون اولان طاعت دخی شرك خفیدن خالی دکلدر چوق کدر وتیره که آنی سن صافی صنورسن (مثنوی) همچو آن کرکه همی پنداشتست * کونکوبی کرد وآن برعکس جست * اول صاغر کبی ظن ایلمشدر که اوصاغر اولك ایلدی واوعکس اوزره صچرادی یعنی ظن وقیاسنك عکسی واقع اولدی * مثنوی * او نشسته خوش که خدمت کرده ام * حق همسایه بجا آورده ام * اوصاغر خوش اوترمشکه خدمت ایلشم همسایه نك حقی یرینه کتورمشم اما خبری یوقکه * مثنوی * بهر خود او آتشی افروختست * در دل رنجور وخود را سوختست) کندیدن اوتری اوصاغر بر آتش یاقمشدر رنجورك کوکلنده وکندوبی اول آتشله یاقمشدر اهل ریا دخی طاعت وعبادت ایلدم دیو قیاس ایدرلر خبرلری یوقکه کندیلر ایچون بر آتش شعله لندرمشلر وعاقبت کندیلرینی اول اتش ایچره سوخته لر قیلمشلردر زیرا ریا ایله اولان طاعتك نتیجه سی نار جحیم اولمق مقرردر (م ی) فاتقوا النار التی اوقدتموا * انکم فی المعصیة زددتموا) فاتقوا پس اتقا وپرهیز ایلیك النار التی شول آتشدنکه اوقدتموا الی ایقاد ایدوب اشتعال ایلدیکز خطا وعصیان سببیله انکم تحقیقا سز فی المعصیة کناهلرده زددتموا ازدیاد ایلدیکز * مثنوی * کفت پیغمبر یك صاحب ریا * صل انك لم تصل یافتی * روایت اولنورکه صاحب ریادن برکسه قالقوب نماز قیلدی بعد الفراغ حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم اکا قم صل فانك لم تصل بیوردی اول کمسه ارکان صلوتده خطا ایلمدی زعم ایدوب قالقوب استیناف ایدوب ارکان صلوتی بالتمام والکمال یرینه کتوروب فارغ اولدقده وکامل وتمام اولمسنه اعتقاد قیلدقده حضرت رسول اکرم بیوردیلرکه (لا صلوة الا بحضور القلب) یعنی صلوة کامله اولمز الا نیت خالصه وحضور قلبله مجرد ارکان مخصوصه نك بکمالها ادا اولنمسیله حقیقت صلوة کامله لازم کلمز بلکه حضور قلب ونیت خالصه دخی شرط تکمیلدر * مثنوی * ازبرای چاره این خوفها * آمد اندر هر نمازی اهدنا * کاین نمازم را میامیز ای خدا * با نماز ضالین واهل ریا * یعنی بو حضور قلب اولمق ونیت خالصه ایله نماز قیلمق خوفلرینك وبونلره ماننده سائر مخاوفك چاره سندن اوتری هر نماز ایچره سورهٔ فاتحه قرائتی واجب اولدی (اهدنا الصراط المستقیم) دینلمك لازم کلدی یعنی الهی همان سکا عبادت ایلرم وهر خصوصده همان سندن عون وعنایت طلب قیلورم سن بزه هر حالده صراط مستقیمی هدایت ایله که اول اهدنا یعنی صراط مستقیمه هدایت ایله دیمك بنم نمازیمی قارشدرمه ای خدا اهل ضلال واهل ریانك نمازینه دیمك معناسنی متضمندر زیرا نیت خالصه سی اولمین اهل ریانك نمازی صراط مستقیمدن خارجدر وسورهٔ فاتحه نك بو محله کافیه تفسیری جلد رابعده وحی کردن حق تعالی بموسی علیه السلام بیاننده ثبت اولمشدر * مثنوی * ازقیاسی که بکرد آن کر کزین * صحبت ده ساله باطل شد بدین) اول برقیاسیکه اونذ کور اولان صاغر اختیار وقبول ایلدی بوقیاس سببیله اون یللق صحبت ودوستلق باطل اولدی * مثنوی *

خاصه ای خواجه قیاس حس دون * اندران وحی که هست از حد فزون) علی الخصوص ای خواجه دون اولان حسك قیاسی اول بر عظیم الشان وحیده که حددن زیاده در یعنی بو بشرك حس دونی وعقل زبونی حددن ودائرهٔ عقلدن افزون وبیرون اولان وحی الهیدن قیاس ایلمك جائز دکلدر زیرا غلطدن خالی اولمز (مثنوی) کوش حس تو بحرف اردر خورست * دانکه کوش غیب کیر تو کرست * ای اهل قیاس سنك کوش حسك حرف وکلام حقه فرضا اکر لایق ایسه یعنی نصوص شریفه نك حروف والفاظنه واندن فهم معانی قیلمغه سمع ظاهرلرك اکر مستعد وقابل اولدیسه بیلکه سنك غیب طوتیجی قولاغك صاغردر یعنی سنك سمع جانك اصمدر پس (مراد الله ومراد رسول الله اول کلامدن نه ایدیکنی ادراك واستماعه قادر اولمزسن چونکه نصوص شریفه دن مراد الله ومراد رسول الله نه ایدیکنی ادرا که قادر اولمیه سن مجرد قیاسات عقلیه ایله انده تصرف قیلمقدن حذر ایله وآمنت بالله وبرسول الله وبما جاء من عند الله وبما جاء من رسول الله علی مراد الله وعلی مراد رسول الله) دیو سویلیه تا که علی خلاف مراد الله وعلی خلاف مراد رسول الله اول کلامه معنی ویرمیه سن وقیاسه اعتماد قیلمیه سن * اول کسی که درمقابلهٔ نص قیاس آورد ابلیس بود * مثنوی * اول آن کس کین قیاسکها نمود * پیش انوار خدا ابلیس بود * اول اول کسنه که بو قیاس چکاری کوستردی حضرت خدانك نورلری قننده ابلیس ایدی حضرت خدانك انوارندن مراد کلام شریفیدر حق تعالی شیطانه (قال یا ابلیس ما منعك ان لا تسجد لما خلقت بیدی) دیو خطاب عزتی وارد اولدقده ابلیس قیاس عقلیه ایله قیاس ایلدی وجواب ویروب * مثنوی * کفت نار از خاك بی شك بهترست * من زنارم او زخاك اکدرست * دیدی نار خاکدن بی شك بهتردر بن آتشدنم واو تیره رلك خاکدندر بو بیت شریف بو آیت کریمه نك مفهومیدر قال الله تعالی حاکیا عن ابلیس (انا خیر منه خلقتنی من نار وخلقته من طین) قیاس بو اولدیکه کندیسی مارج ناردن وآدم علیه السلام حضرتلری خاکدن خلق اولمغله کندیسی آدمدن خیرلو اوله قیاس ایلدیکه جوهر نورانی خاکك ظلمانیدن عند العقل خیرلو اوله وافضل اوله پس افضل اولان مفضول اولنه سجده ایلمك عقله ملایم دکلدر پس بوکونه قیاس عقلیه یه اعتماد ایدوب کندوبی حضرت آدم علیه السلامدن خیرلو بیلدی نته کم انك علت وحجتنی بیان ایدوب بیوررلر * مثنوی * پس قیاس فرع بر اصلش کنیم * او زظلمات ما زنور روشنیم * پس ابلیس دیدیکه فرعی انك اصلی اوزره قیاس ایلیه لم قیاس الفرع علی الاصل اولدرکه اول آدم علیه السلام ظلمتدن بزنور روشنده نز ظلمات فرعدر ونور روشن اصلدر ومقصود بالذاتدر وظلمتدن اشرفدر پس فرع اصله تابع اولمق مناسب دکلدر دیدی * مثنوی * کفت حق نی بلکه لا انساب شد * زهد وتقوی فضل را محراب شد * سورهٔ مؤمنینك آخرنده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (قال الله تعالی فاذا نفخ فی الصور فلا انساب بینهم یومئذ ولا یتساءلون) قرأت عامه ضم صاد وسکون واوله درواما ابن عباس وحسن بصری رضی الله عنهم ضم صاد وفتح واوله قرأت ایتدیلر بو تقدیر اوزره صورتك جمعی اولور تقدیر کلام شول وقتده که صوره ویا صورتلره روحلری نفخ اولنه وهر بر جسد حشر ونشر ایچون احیا قیلنه پس اول کونده بونلرك ما بیننده انساب واقربا اولمز یعنی حسب ونسب نفع وفائده قیلمز فرط حیرت وکمال دهشتدن تعاطف وتراحم زائل اولور واول کونده انسان برادرندن ومادر وپدرندن وصاحبه واولادندن فرار قیلور واول کونده حسب ونسب ایله مفاخرت اولمز نته کم دنیاده اولدی واول کونده بعض کسنه بعض کسنه دن حسب ونسبن دخی سؤال قیلمز نته کم بو دنیاده بعضیسی بعضیسندن سؤال قیلدی بلکه اول کونده تفاخر وتباهی اعمال حسنه وزهد وتقوا ایله اولور معنی بیت حق تعالی دیدی فرعی اصل اوزره قیاس ایلمك اعتباری یوقدر بلکه بو انسانك ما بیننده یوم قیامتده لا انساب اولدی یعنی (فاذا نفخ فی الصور فلا انساب بینهم) فحواسنجه روز قیامتده حسب ونسب اعتباری یوقدر (ان اکرمکم عند الله اتقاکم) آیت کریمه سنك مقتضاسنجه فضیلت وشرف زهد وتقوا ایله اولور زیرا زهد وتقوا فضیلت وشرفه قبله ومحراب اولدی بلا زهد وتقوی فضل وشرف مجرد حسب ونسب ایله ممکن اولمز یعنی ما الشرف بالحسب والنسب انما الشرف بالعلم والادب فحواسنجه حسب ونسب ایله شرفیت اولمز بلکه علم وتقوی وادب ایله شرفیت وفضیلت بولنور دیمك اولور * مثنوی * این نه میراث جهان فانیست * که بانسابش بیابی جانیست * بو محراب فضل اولان زهد وتقوی جهان فانینك میراثی دکلدر که آنی نسبلر ایله بوله سن وانی مجرد شریف آبا واجداد ایله واصل اوله سن بو جانیدر یعنی میراث روحانیدر که انسانه بو توفیق ربانی وتربیهٔ مرشد حقانی واسطه سیله میسر اولور * مثنوی * بلکه این میراثهای انبیاست * وارث این جانهای انقیاست * بلکه بو زهد وتقوی انبیا علیهم السلامك میراثلریدر بو میراثلرك وارثی اتقیانك جانلریدر یعنی انبیای عظاملرك میراثنه وارث اولنلر تقی ونقی اولوب کندیلری اغیار وسوی لوثندن پاك وطاهر قیلنلرك روح وروانلریدر اکر کافر

بلندن دخی کاورلرسه وفسقه وفجره نك اولادندن اولورلرسه ده (مثنوی) نورآن بوجهل شد مؤمن عیان * نورآن
نوح نبی از کرهان) مثلا اول ابوجهلك فرزندیکه عکرمه حضرتلرید رآشکاره مؤمن اولدی واصحاب رسول الله دن
اولوب اول حضرتدن نیجه احادیث شریفه یی روایت قیلدی اول نوح نبینك فرزندی کافرلردن اولدیکه
اسمی کنعاندر پس معلوم اولدیکه کافر بلندن کلك ضرر ویرمز وپیغمبر اوغلی اولمق بغیر طاعة مفید
اولمز ایمش * مثنوی * زادهٔ خاکی منورشد چوماه * زادهٔ آتش توی رووسیاه * خاکه منسوب اولان فرزند ماه کبی
منور اولدیکه مراد حضرت آدم علیه السلامدر سن آتش فرزندیسن ای ابلیس روی سیاه کیت وحسب ونسبله اولان
تباهی وتفاخری ترك ایت * مثنوی * این قیاسات وتحری روزابر * یابشب مر قبله را کردست حبر * بوقیاسات
وتحری یی بولوتلی کونده یاشب تاریکده تحقیقا قبله ایچون ایلمشدر حبر حبر فتح حا ایله وکسر حا ایله عالم معناسنه در
یعنی اول وقتده که بلوتلق اوله ویاخود کیجه قرانلق اوله وقبله نامعلوم اوله عالم اولنلر بو قیاسات وتحری یی بویله محلده
قبله دن اوتری جائز کورمشلر وبویله محلده اجرا ایلمشلردر تاعبادت صحیحه اوله * مثنوی * لیك باخورشید وکعبه
پیش رو * این قیاس واین تحری را مجو * ولیکن خورشیدك ظهوری ایله وکعبه بوزك اوکنده اوله بوقیاسی وبوتحری یی
استمه زیرا قیاس وتحری بویله محلده باطلدر * مثنوی * کعبه نادیده مکن زورومتاب * ازقیاس الله اعلم بالصواب *
کعبه یی کورمش ایله اول کعبه دن یوز چویرمه قیاسدن اوتری الله صوابه وحقیقته اعلمدر بوبیت اهل قیاس
جانبندن اولان سؤال مقدره جواب اولوب کان اهل قیاسدن بری دیرکه حقیقت حال ندر بیلمزم وقبلهٔ مقصودی
کاهو حقه کورمزم پس بکا لازم اولان ادلهٔ عقلیه ایله تحری وقیاس ایلمکدر هرنکه عقلمه مطابق کاورسه وقیاسمه
موافق اولورسه آنی قبول قیلمقدر دیر بجواب بیورولر مجرد قیاسدن اوتری واستدلال وتحری ایچون کعبهٔ مقصود
حضورکده ظاهر وحاضر ایکن اندن تغافل وتعامی قیلمه ومعرض اولمه بلکه قیاس وتحری یی ترك ایدوب انبیا علیهم
السلام واولیای عظامك متوجه اولدقلری قبلهٔ مقصوده متوجه اولوب الله صوابه وحقیقت مآبه اعلمدردی ومجرد
قیاسله انلردن ظهور ایلین کلماته معنی ویروب بوندن مقصود فی الحقیقه بودردیمه * مثنوی * چون صفیری بشنوی
ازمرغ حق * ظاهرش رایاد کیری چون سبق * مثلا چونکم بر صفیر ایشیده سن حقك مرغندن یعنی طیور الهی
اولان انبیا علیهم السلام واولیای کرام جانبندن چونکم بر کلام وآواز استماع ایده سن اول آوازوکلامك ظاهرنی یعنی
لفظ وحروفنی سبق کبی یاد کده طوترسن * مثنوی * وانکهی ازخود قیاساتی کنی * مرخیال محض را ذاتی کنی *
واندنصکره زعم فاسدلك اوزره کندکدن بر قیاسلر ایلرسن تحقیقا خیال محضی ذاته منسوب ایلرسن یعنی مرغ
الهینك کلماتندن قیاسات عقلیه ایله ظهوره کلان اوهام وخیالاتی ذاتی وحقیقی زعم ایلرسن وبوکلامدن مستفاد
اولان حقیقت معنی بودردیو سویلرسن حال بوکه انلرك مرادی اویله دکلدر انلرابا اکسه لرمراد اب دریای حقیقت اولور
ولادیسه لرمقصودلری الامر تفسیسی اولور کما قال فی هذا الجلد * من چوابا کویم اب دریابود * من چولا کویم
مراد الابود (مری) اصطلاحاتست مرابدال را) که نباشد زان خبراقوال را * ابدال اوتوز کسه در ویاخود قرق کسه در
انکیچون ابدال دیدیلرکه قچن بریسی وفات ایلسه صلحای ناسدن بریسی انك یرینه بدل اولور کما روی عبادة بن الصامت
(قال علیه السلام الابدال فی هذه الامة ثلاثون رجلا قلوبهم علی قلب ابراهیم خلیل الرحمن کلما مات رجل منهم ابدل
الله مکانه رجلا تقوم الارض بهم وبهم یمطرون وبهم یرزقون) قرق اولملری حقنده دخی احادیث صحیحه چوقدر
وبوکبارلرك اصطلاحاتی واردرکه اهل اقوالك اندن خبری یوقدر انکیچون اهل ظاهر اولیای عظامك کفتارندن خبردار
اولمدیلر اکثر اهل سلوك دخی ادراك قیلمدیلر انکیچون بعض علماء ظاهر مشایخ کباردن بعضیسنه انکار ایدوب
اکفار ایلدیلر وحقلرنده نالایق سوزسویلدیلر اعاذنا الله وایاکم من سوء الفهم (مری) منطق الطیری بصوت آموختی *
صدقیاس وصدهوس افروختی * ای اهل قیاس منطق الطیری صوتله اوکرندك یوز قیاس ویوز هوس شعله لندردك
یعنی طیور الهی اولان انبیا علیهم السلام واولیای عظامك نطقلرنی حرف وصوت واسطه سیله اوکرندك وکندی
قریحه کدن اول نطقك اوزرینه نیجه قیاس وهوس شعله لندیروب زعم فاسدك اوزره بوندن مراد بودر وبوکلامدن
مستفاد اولان معنی شودر دیو تحقیق ایلدك * مثنوی * همچو آن رنجور دلها ازتوخست * کر بپندار اصابت
کشته مست * اول سالف الذکر اولان رنجورك قلبی اهل قیاس اولان صاغردن اغنیدیکی کبی قلوب
اولیاسندن خسته وشکسته اولدی اما صاغر اصابت پنداری ایله مست اولمشدی یعنی مذکور کر کندی قیاسنده
اصابت ایلدیم صانوب اول زعمله مست وخوشدل اولمشدی حال بوکه انك قیاسی برعکس اولدیغی تقرر اولندی پس
سندخی ای اهل استدلال اولیای عظامك مقالندن کندی قیاسکله بر معنایی ایدوب کندیکی اصابت ایلدم دیو زعم

ایله مادامکه نور یقین سنده حاصل اولمیه مجرد قیاس واستدلال ایله حاصل اولان معناده اعتبار یوقدر وقیاسنده
واستدلالنده خطا ایلمش فنی چوقدر * مثنوی * کاتب آن وحی زان آواز مرغ * برده ظنی کو بود همباز مرغ * اول
وحینك کاتبی مرغك اول آوازندن برظن ایلدشکه اوانباز مرغ اوله یعنی حضرت عثمان رضی الله عنهدن مقدم کاتب وحی
اولان عبدالله بن سعد اول مرغ الهی اولان حبیب اکرم صلی الله علیه وسلمك حلقوم شریفندن ظهورا یاین کلامدن
کندی یه برظن ایلدیکه اول کاتب وحی دخی اول مرغ الهینك شریکی اوله وا کا وحی کلمش وبودخی اول حضرت کبی
وحی حقه مظهر اولمش اوله حال بوکه ظن وقیاسنده اصابت ایلمیوب خطا ایلدیکه (ان الظن لا یغنی من الحق شیأ)
حسبنجه ظن وقیاس حقیقتدن برشیئه مغنی ومفید اولمز * مثنوی * مرغ پری زد مر ورا کور کرد * نك فرو بردش
بقعر مرك ودرد * مرغ اکا برقنادا وردیکه کوزنی کور ایلدی یعنی انك چشم باطنی نور ایمانله منور اولمش ایکن
حضرت حبیب اکرم صلی الله علیه وسلم اکا بر قهر اوردیکه انك چشم باطننی کور ایلیوب حقیقت بین اولمقدن دور
قالدی اشته انی مرك ودردك قعرنه ایلتدی یعنی قعر جهنمه واصل ایتدی * مثنوی * هین بعکسی یا بظنی هم شما *
درمیفتید از مقامات سما * آکاه اولیکز برعکس سببیله یا برظن سببیله سزدخی سماك مقاملرندن آشغی دوشمیکز
بوبیت ومابعدنده اولان ابیات شریفه اکرچه حضرت حق اسانندن هاروت وماروته خطاب ایلمك طریقی اوزره واقع
اولمشدر لیکن مقصود کندیلره طاعت وفضیلت اسناد ایدوب عجب وغرورله متصف اولان کسه لره تعریض وتعلیم
ایچون دینلمشدر کان بیورولرکه ای هاروت وماروت سیرتلو اولان اهل عجب سزدخی اکاه اولك یا عکس نورانیت
ویا عاریتی اولان ملکیت وروحانیت سببیله ویاخود مجرد ظن وقیاسله مقامات عالیه دن وسماسی اولان مراتب
سامیه دن مرتبهٔ اسفله ومنزلهٔ حیوانیته ونفسانیته د وشمالدیك اولور (مثنوی) کرچه هاروتید وماروت وفزون *
ازهمه بربام نحن الصافون * سورهٔ صافاتده بوآیت کریمه یه اشارتدر (ومامنا الاله مقام معلوم) جناب عزت
ملائکه لساننددن علی طریق الحکایه بیورولرکه (ومامنا) بزدن هیچ برملك یوقدر (الاله) الا انکچون واردر (مقام معلوم
معرفتده وعبادتده وقربت واطاعتده برمقام معین ومعلوم واردر من بعد اول مرتبه دن مرتبهٔ آخره تجاوز ایده مزلر
یعنی حقیقت انسان کبی جامع مراتب اولوب هر آنده برحالله متصف دکللردر بلکه برحال اوزره برقرار دررلر
(وانا لنحن الصافون) ملائکه بویله دیرلر یعنی تحقیق بزصف ایدیجیلرز اداء طاعاتده (وانا لنحن المسبحون) وتحقیقا
بزحق تسبیح وتقدیس ایدیجیلرز شانته لایق اولمین شیئلردن معنیٔ بیت اکرچه هاروت وماروت ایسه کزده وجمله دن
نحن الصافون طامی اوزره زیاده ایسه کزده جواب بوبیت اولور (مص) بربدیهای بدآن رحمت کنید) برمنی وخویش بینی
کم تنید) بدلرك بدلکلری اوزره رحمت ایلیك بنلك اوزره وخود بینلك اوزره ازطولانك بومعنی قافیه کم تنید اولدیغی اوزره
درامابعض نسخه ده لعنت کنید واقع اولمشدر بوتقدیرجه بنلك اوزره وخویش بین اولان معجب اوزره لعنت ایلیك دیمك
اولور پس حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز بومحلده عبادات وطاعاتله معجب ومتکبر ونزهت وبرائتلرینه
معتمد ومستند اولان کسه لره تنبیه وتاکید بیورو دیرلرکه صقن عبادات وطاعاتکه مغرور اولماك اکرچه هاروت
وماروت ایسه کزده وفضیلتده جمله دن افزون ایسه کزده نحن الصافون اوزره پس انسانه لایق اولان نخوت وکبری
ترك ایدوب کهتران واهل جرایمه حقارتله نظر ایتمیه (مثنوی) هین مبادا غیرت آید از کمین * سرنکون افتید درقعر زمین
اکاه اولیکز اولمیه که بوصودن غیرت الهی کله باشی آشغه قعر زمینه دوشه سز * مثنوی * هردو کفتند ای خدا
فرمان تراست * بی امان تو امانی خود کجاست * هرایکیسی ایتدیلر ای خدا فرمان سنکدر سنك حفظ وامانکسز
خود برامان قنده در یعنی سنك امانکسز هیچ امن وسلامت یوقدر * مثنوی * این همی کفتند ودلشان
می طپید * بدکجا آید زمانعم العبید * هاروت وماروت بوسوزی دیدیلر ولیکن بونلرك قلبی بشریت وحکومت جانبنه
میل وحرکت ایلردی وخفیة دیدیلرکه بدلك بزکالوربزدنکه بزکوزل قوللرزنعم افعال مدحدندر مخصوص بالمدح
محذوفدر تقدیری نعم العبید نحن دیمکدر * مثنوی * خار خارد وفرشته هم نهشت * تا که تخم خویش بینی برانکشت
بوایکی فرشته نك خارخاری هم قومدی یعنی بوایکیسنك درونلرینك تقاضا واضطرابی هم بونلره حضور ویرمدی
تاکه خود بینلك تخمنی اکدی یعنی قلبلرینك تقاضا وانقلابی عاقبت بونلری خود بین ایلدی وبنی آدم
حقنده طعن ولومه متعلق سوزسویلدی * مثنوی * پس همی کفتند کای ارکانیان * بی خبر از پاکی روحانیان
پس هاروت وماروت ایتدیلر ای ارکانیلر یعنی ای عناصر اربعه دن مخلوق اولان آدمیلر ای روحانیلرك پاکلکندن
بی خبرلر * مثنوی * ما برین کردون تتقها می تنیم * برزمین ایبم وشادروان زنیم * بزشول کسه لرزکه بوکردون اوزره
تتقلر طقورز یعنی عبادات وتسبیحاتدن نورانی پرده لر حاصل ایلرزمین اوزره کلورز وشادروان اورورز یعنی آسمان اوزره

طاعاتدن نورانی پردهلر طقورز وزمینه کاورزامن وعدالتدن سایبان اوروروزوداد وحکومت بساطنی دوشهرز
شادروان سایبانه ومنقش دوشکه ویولیڭ قالی یه دیرلر بوراده عدالت وحکومت بساطندن استعاره اولور (مثنوی)
عدل توزیم وعبادت آوریم * بازهرشب سوی گردون برپریم * عدل جمع ایدهرز وعبادت کتوریرز کیروهر کیجه
آسمان جانبنه پروازایدهرز (مى) تاشویم اعجوبهٔ دورزمان * تانهیم اندرزمین امن وآمان * تادورزمانڭ اعجوبه سی
یعنی زیاده عجیبی اولورز تازمینده امن وامان قورزوبین الناس عدالت اوزره حکومت قیلورزدیدیلر * مثنوی *
این قیاس حال گردون برزمین * راست نایدفرق دارددرکمین * اماغافللر که اول کردونڭ حالنڭ زمین
اوزره قیاسی راست کلمز کیمنده فرق طوتر یعنی حال کردونڭ حال زمینله ماییننده نهانی فرق عظیمی واردرپس
اول مرتبهٔ اعلانڭ حالنی مرتبهٔ اسفلڭ حالنه قیاس ایلڭ عدم معرفت وکمال جهالتدن ناشی اولور بومناسبتله
مرتبهٔ اعلا صاحبی اولنلره مرتبهٔ اسفلده قلان جهلادن ستراحوال وکتم اسرار ایلڭ ایچون ارشاد بیوررلر
زیرا مرتبهٔ سفلیده قلان جهلا مرتبهٔ علویده اولان عرفانڭ احوالنی کندیلرڭ حالنه قیاس ایدوب طعن
وملامت ایلملرینه سبب اولور * دربیان آنکه حال خودومستی خودپنهان بایدداشتن ازجاهلان * مثنوی *
بشنوالفاظ حکیم پردهٔ * سرهمانجانه که باده خوردهٔ * برنوع پردهیه مضاف اولان حکیمڭ الفاظنی ایشت
حکیمدن مراد حکیم سنائی حضرتلریدرکه عیون ادراک ناسدن مستوراولدقلری ملابسه ایله انلری پردهیه منسوب
قیلدیلروانلرڭ الفاظ شریفه سی بومصرع درکه بیوررلرهم انده باش قوکه شراب ایچمشسن یعنی شول مقامدن
تجاوزایتمه واصحاب صورت واهل طبیعت اولنلره مستلکی کشف ایتمه وراز کی ایچه که انلرڭ طعن وتسخرنه مظهر
اولورسن وکندیکی انلرماییننده مسخره وضایع قیلورسن دیمڭ اولور * مثنوی * چونکه ازمیخانه مستی ضال شد *
تسخروبازیچهٔ اطفال شد * مثلا چونکیم میخانه دن برمست کمراه وضال اولدی اطفالڭ اویونجغی ومسخره سی اولدی
* مثنوی * می فتداوسوبسو برهرههی * درکل ومی خنددش هرابلهی * اول مست هر بریولده طرف بطرف دوشر
بالچق ایچنه وهر ابلها کا کولر * مثنوی * اوچنین وکودکان اندرپیش * بیخبرازمستی وذوق میش * اومست بونڭ
کبی حالده واوغلنجقلر انڭ اردنده اطفال انڭ مستلکندن وانڭ شرابنڭ ذوقندن بیخبودرپس مست می خدا اولنلر
اطفال شریعت وصبیان عالم صورت اولنلرڭ قتنده مست شراب اولنڭ اطفال ماییننده اولان حالی کبیدر (مثنوی)
خلق اطفالند جزمست خدا * نیست بالغ جزرهیده ازهوا * مست خدادن غیری اولان خلق طفللردر هوادن
قورتلمش کسهدن غیریسی بالغ دکلدر بالغ اولنلر ولی الله اولنلردر اکرسن وساله تازه ایسه ده وصبی ونابالغ هوا وهوس
مرتبه سنده قالنلردر اکرسالخورده پیرایسه ده نتهکم بومضمونده بوترکی بیتی برپیرمنصف خوش دیمشدر (بیت) دیدی
برپیره برکسه کل اوغلان * دیدی اول داخی بالغ اولمدم بن * ولیلیکه ایریجڭ بالغ اولور) ولیلڭ اولمسه اوغلنلق اولور
* مثنوی * کفت دنیا لعب ولهوست وشما * کودکیدوراست فرماید خدا * خدای تعالی کلام مجیدنده دنیا
لعب ولهودردیدی وسزای نسان اطفالسز حضرت خدا راست بیوررنته کم سورهٔ عنکبوتده (وماهذه الحیوة
الدنیا الالهو ولعب) وقال ایضا فی سورة الحدید (اعلموا انما الحیوة الدنیا لهو ولعب وزینة وتفاخر بینکم وتکاثر
فی الاموال والاولاد (مثنوی) ازلعب بیرون نرفتی کودکی * بی زکات روح کی باشی رکی * سنکه لعب ولهودن طشره
کتمدڭ وکندیکی بازیچهٔ دنیادن خلاص ایتمدڭ کودکسن بی طهارت روح نجن پاڭ اولورسن * مثنوی * چون جماع
طفل دان این شهوتی * که همی رانندآنجا ای فتی * مثلا بوشهوته منسوب اولان جماعی طفل نابالغڭ جماعی کبی
بیلکه اول شهوته منسوب اولان جماعی ناس بودنیاده سوررلر وعمله کتوررلر ای جوان طفلڭ جماعندن مراد اولدرکه
برایکی طفل بی عقل بربره کلوب لعب طریقیله بری اربری عورت اولوب بری بریله بروجه تقلید مجامعت قیلوب
ملاعبه ایدرلر ولیکن خاصیت جماعدن انلرده اثر اولمیوب نتیجهٔ جماعدن بی بهره وبیخبرلردر * مثنوی * آن جماع
طفل چه بودبازئی * باجماع رستمی وغازئی * طفلڭ اول جماعی ندر بربازیچه در برغازی وبررستمڭ جماعنه
نسبتله پس اطفال سیرت اولان اهل شهوتڭ مجامعتی دخی رجال حکمنده اولان اهل کماله نسبتله بویله قیاس ایله
باخصوص که بو اهل شهوتڭ جماعی مجرد حظ نفس ایچون اوله کندولی زنلدن تحصن ایتمڭ ایچون اولمیه وتکثیر
عبادالله اولمق ایچون مباشرت قیلمیه رجال مرتبه سنده اولنلرڭ جماعی بونلرڭ جماعنه بکزهمز اولا انلرڭ جماعدن
مرادی مجرد حظ نفس دکلدر بلکه تکثیر عباد اللهه نیت ایلدکلرندن ماعدا نیجه نیجه اسرار بلیغه وحکم
خفیه انلرڭ نسائله اولان معامله سنده موجوده در وبورجالڭ جماعندن مراد نسائله اولدیغی تقدیر اوزره در
اما کندی روحلرینه ویاخود اعمال حسنه لریله ویاخود جنتده اولان حوریلرله مجامعت ایلملری مراد اولورسه

وجهامن الوجوه بنه اطفال سيرت اولنلرك وقاع وجماعنه بكزه‌مز *مثنوی *جنك خلقان همچو
جنك كودكان * جمله بی معنی وبی مغزومهان * خلايقك جنكی اوغلنجقلرك جنكی كبيدر نتكم
اطفال ايكی طرف اولوب بيهوده يره بری بريله جنك وجدل ايدرلر كذلك اهل دنيا متاع دنيادن اوتری بی معنی يره
بری برلريله جنك وجدل ايدرلر جمله سی بی معنی وبی فائده وحقيردر *مثنوی* جمله باشمشير چوبين جنكشان *
جمله درلا ينفعی آهنكشان * بواطفالك جمله سنك جنكلری اغاجدن قلجلرله دربونلرك جمله سنك آهنكی برلا ينفع
شيده درقصد وعزيمتلری بی نفع وبی فائده اولان لعب ايچوندر *مثنوی* جمله شان كشته سواره برنی * كين براق
ماست يادلدل پی) انلرجمله سی برقامش اوزره سواره اولمشلردر بويله ديوكه بوقامش بزم براقزدر ياخود بردلدل پيدر
يعنی دلدل روشلودر ديرلر بومثل اهل دنيايه وخلق جهانه كوره دركه بونلرك دخی جنك وجدلی لعب ولهوواسب تازی
ديدكاری اسب بازی كبيدرسائرمتاع وكارلرين دخی بوكا كوره قياس ايله (بيت) بازيچه ايست طفل فريب اين
متاع دهر(بی عقل مردمانكه بدان مبتلاشدند (مثنوی) حاملندوخودزجهل افراشته *راكب محمول ره پنداشته)
بوخلق جهان فی الحقيقه حامللردريعنی يوك چكيجلرا ما كنديلرينی جهللرندن عالی وبلند طوتمشلردر كنديلرنی
راكب وبولك محمولی صانمشلردرحال بوكه انلرك پنداری برنده دكلدرومثلاشول اطفال كبی كه كنديلرحامل اولديغی
اسب چوبينه كنديلرينی راكب زعم ايدرلرا كرچه صورتا راكبلردرليكن معنی آنی حامللردر(مثنوی) باش تاروزی كه
محمولان حق *اسب تازان بكذرند ازنه طبق *ای كودك طبيعت اولان اهل صورت صبرايله شول بركونه دلك كه
حضرت حقك محمول اولان بنده لری آت قوشه رق طقوزقات فلكدن كچه لروقرب حقه واصل اولوب شراب طهوری
دست الهيدن ايچه لر(م ى) تعرج الروح اليه والملك) من عروج الروح يهتزالفلك) سورهٔ معارجده اولان آيت كريمه يه
اشارتدر(تعرج الملائكة والروح اليه) ملائكه وجبرائيل عليه السلام وياخودروح پاك عروج ايدراول اللهه (فی يوم
كان مقداره خمسين الف سنة) اول كونده كه اول كونك مقداری دنيا كونلرينه نسبت اللی بيك ييلدربومعارج
ومصاعدی امام قاشانی تأويلاتنده تحقيق بيوروب ديرلركه وهی مراتب الترقی من مقام الطبيعة الی مقام المعادن
بالاعتدال ثم الی الحيوان ثم الی الانسان فی معارج الانتقالات المرتبة (بعضها فوق بعض) ثم فی منازل السلوك
كالانتباه واليقظة والانابة الی آخرما اشار اليه المشايخ من منازل النفس ومناهل القلوب ثم فی مراتب
الفناء فی الافعال والصفات الی فناء الذات مما لا يحصی ومعنیٔ بيت اولدركه (تعرج الروح اليه) اول اللهك
امريله الله جانبنه عروج ايلرروح انبيا واوليا وصلحا فی حالة النزع اوبعد قطع المراتب الجسمانية والروحانية فی وقت
السلوك من عروج الروح عرفانك روحنك عروجندن يهتزالفلك فلكلر مضطرب ومتحرك اولورلر اول روحك كمال
سطوتندن وغايت قوت وقدرتندن(مثنوی) همچوطفلان جمله تان دامن سوار* كوشهٔ دامن كرفته اسب وار*
ای اهل صورت اولنلر وحظوظ نفسانيه مرتبه سنده قالنلرسزك جمله كز اطفال كبی دامن سوارسز دامن كوشه سنی
اسب كبی طوتمش سزنته كم اطفال اتكلرنی بوكوب آته سوار اولنلركبی تقليدله اكا سوار اولوب قالقشرلر وآنی اسب صنورلر
(م ى) ازحق ان الظن لا يغنی رسيد * مركب ظن برفلكها كی دويد) بوآيت كريمه لره اشارت بيوررلر جناب عزت
كفارك احوالندن خبرويرركه (وما يتبع اكثرهم الاظنا) انلرا كثری تابع اولمدی الاظنه (ان الظن لا يغنی من الحق شيأ
تحقيقا ظن نفع قيلمز معرفت حقدن برشیٔ حقيری (ان الله عليم بما يفعلون) تحقيقا الله عليمدر ايشلدكلری شيئه
وسورهٔ نجمده (وما لهم به من علم) بونلرا يچون برعلم يوقدر(ان يتبعون الا الظن) بونلرتابع دكللردر الاظنه (وان الظن
لا يغنی من الحق شيأ) تحقيقا ظن حقدن برشیٔ فائده قيلمز معنیٔ بيت حق تعالی حضرتلرندن (ان الظن لا يغنی) نص
شريفی ايرشدی ظن مركبی فلكلر اوزره چقن يلدی يعنی ظن وكمانده اول قوت يوقدركه حقيقت فلكلرينه واصل اوله
وادراك حقايق قيله بلكه ظنك ادراك ايلدكی اكثرزمانده خطا وخللدن خالی اولمز(م ى) اغلب الظنين فی ترجيح ذا
لاتماری الشمس فی توضيحها) ايكی ظنك غالبركی اوبرظنك ترجيحنده دريعنی ايكی ظندن غالبرك قنغيسی ايسه
ترجيحده اولان اولدر مثلا بركارده ايكی كمانك اولسه عجبا شوجانبی انفع وياخود بوجانبی انفعدر ديو متردد اولسك
پس غالب قنغی طرف اولورسه ترجيحده اولان اولدرلاتماری الشمس سن آفتابك روشنلكنده وظهورنده عناد
ايلمزسن ومراء قيلمزسن تماری مراءدندر زبدهٔ كلام وخلاصهٔ مرام اولدركه ظن وكمان برمبهم ونامعلوم شيده اولوركه
حقيقتی مفهوم اولميه اول حينده اغلب ظن راجحدر اما دنيا ومافيهانك هركاری لعب ولهو كبی اولديغی براهين
قاطعه ودلايل ساطعه ايله مقطوع عدروفناسی ودولت وغناسنك بلاوعناسی كالشمس فی اوقات الهواجر ظاهر
وباهردرپس بوخصوصده شبهه شمسك وضوحنده شبهه وشائبه كبيدرپس عاقل ايسك شمسك توضيحنده تمارات

ایتمه *مثنوی* انکهی بینید مرکبهای خویش * مرکبی سازیده اید ازپای خویش * ای اهل دنیا کندی
مرکبلریکزك حقیقتنی اول زمان کوررسز کندی ایاغکزدن برمرکب دوزمشسز بایدن مراد بونده ظن وکماندرکه اهل
صورت اولنلر طریق معاشه انك واسطه سیله مشی ایدرلر *مثنوی* وهم وفکر وحس وادراك شما * همچونی دان
مرکب کودك هلا * سزلك وهم وفکریکز وحس وادراککز تحقیق کودك مرکبی اولان نی کبی بیل چونکم حقایق
اشیا ظهوره کله وسرایر وضمایر آشکاره اوله اول حینده بووهم وظن وحس وادراککه اهل صورتك مرکبلری کبیدر
اطفالك قامشدن اولان مرکبلری کبی بی معنی وباطل اوله وبونلر انك حقیقتنه واقف اولدقدنصکره هربری کندیلرك
اشلدیکی کاره ندامت قیله (مثنوی) علمهای اهل دل حمالشان * علمهای اهل تن احمالشان * اهل دلك علملری انلرك
حمالیدر انلر علملرینه راکب اولمشلر وعلملری انلری حق جانبنه ایلتمشیدر اما اهل تنك علملری انلرك یوکاریدرکه انلر تعب
وزحمتنی چکرلر لیکن انك فائده ومنفعتندن بی بهره لردر (مثنوی) علم چون بردل زند یاری شود * علم چون برتن زند
باری شود) علم چونکم کوکله اوره اول علم بریار معین اولور علم چونکم تنه اوره بربار اولور یعنی اکر علمك تاثیری
وفائده سی انجق تنه طقونرسه وبدنه منضم اولورسه اول علم صاحبنه بارعظیم اولور (مثنوی) کفت ایزد یحمل
اسفاره) بار باشد علم چون نبود زهو * ایزد تعالی سورهٔ جمعه ده حملهٔ توراة اولان احبار یهودی حملهٔ اسفار اولان حماره
تشبیه ایدوب بیورر لرکه (مثل الذین حملوا التوراة ثم لم یحملوها کمثل الحمار یحمل اسفارا) یعنی شول کسه لرك حال
وصفتیکه اول کسه لره توراة تحمیل اولندی واحکام ومعانیسیله عمل ایلمك تکلیف قیلندی اندنصکره آنی حامل
اولمدیلر یعنی تکلیف اولندقلری احکامله عمل قیلمدیلر بونلر شول اشکار کبیدرکه سفرلر کتورورلر یعنی تکلیف اولندقلری
احکامله عمل قیلمدیلر یعنی کتب علمیه وشرعیه یی یوکلنورلر بی معنی تعب وزحمت چکوب اندن منتفع اولمزلر پس
هر علیله عمل ایلمین عالمه بونده تعریض واردر (ولهذا قال صاحب المدارك کل من علم ولم یعمل بعلمه فهذا مثله) معنی
بیت حق تعالی سورهٔ جمعه ده دیدی اول حمارلر علمك کتابلرنی کتورورلر اسفاره ده کی ضمیر علمه راجعدر پس بر علمکه
هودن اولمیه یعنی هویت الهیه دن ظهوره کلمیه والهام وفیض ربانیله اولمیه بلکه مجرد بلاعمل تتبع وتحمل
کتب ایتمکله حاصل اوله او علم صاحبنه بار اولور بلکه نفعی اولمدیغندن ماعدا آخر الامر ضار اولور العیاذ بالله
مثنوی علم کان نبود زهو بی واسطه * آن نپاید همچو رنك ماشطه * علمکه اول علم هودن بی واسطه اولمیه یعنی
هویت الهیه وذات ربانیه جانبندن قلبه بلاوسیله کلمیه اول علم ماشطه نك رنکی کبی اکلنمز وقرار قیلمز بلکه
آززمانده محو وفانی اولور ماشطه یوزدوزن عورته دیرلر (م ی) لیك چون این بار را نیکو کشی * بار برکیرند وبخشندت
خوشی * ولیکن اکر بو بار علمی ایو چکرسن یعنی بیلدککله عمل ایدوب مزرعهٔ دنیاده صلاح وتقوی تخمن اکرسن
برموجب من عمل بما علم ورثه الله علم مالم یعلم باروثقلی سندن رفع ایدرلر وسکا خوشلق وعلمدن شرابندن سرخوشلق
بخش ایدرلر تا آزاده لردن اولوب حقیقت ذوقه واصل اولورسن (مثنوی) هین مکش بهر هوا آن بار علم * تا ببینی دردرون
انبار علم * آکاه اول اول علم یوکنی هوادن اوتری چکمه تا درونکده علمك انبارنی کوره سن وخزاین معارف وحکمه
واصل اوله سن *مثنوی* تا که بر رهوار علم آیی سوار * بعد ازان افتد ترا از دوش بار * تا کم علم یورغه سی اوزره سوار
کله سن وراه حقه پویان اوله سن اندنصکره سنك یولك اوموزکدن آشغه دوشه زحمت وتعب علمدن خلاص اولوب
انك منافع وفوائد معنویه سنه جانك واصل اولور (مثنوی) از هواها کی رهی بی جام هو * ای زهو قانع شده با نام هو *
اهویهٔ مختلفهٔ نفسانیه دن نجه خلاص اولورسن هو جامیسز یعنی شراب تجلی ذاتیه یی نوش ایتمکسزین ای هویت
الهیه دن لفظ هویه قانع اولان کسه اعلم یا اخی لفظ هو اشارتدر ادراك ابصاردن غایب اولان ذاته وعبارتدر شول
موجود ازلیدنکه صفت جلال وجمال وکمال ایله متصف ومتفرد در وکنایتدر احدیت مطلقه دن من حیث هی هی
لابشرط النسب والاضافات بل بشرط اسقاط النسب والاضافات وهو اسم اعظمدر روایت صحیحه اوزره کما روی
عن علی کرم الله وجهه قال رأیت الخضر فی المنام قبل بدر فقلت له علمنی شیأ انصر به علی الاعداء فقال یاهو یامن هو
یامن لا هو الا هو فلما اصبحت قصصتها علی رسول الله صلی الله علیه وسلم فقال لی یا علی علمت الاسم الاعظم وروی قرأ
علی یوم بدر قل هو الله احد فلما فرغ قال یاهو یامن هو یامن لا هو الا هو انصرنا علی القوم الکافرین وروی کان علی یقول
ذلك یوم صفین فقال له عمار یا امیر المؤمنین ما هذه الکنایات قال اسم الله الاعظم وعماد التوحید ای طالب اسرار هویت
هو اکرچه اسم اعظمدر لیکن مجرد ملفوظ اولان واو وها دکل بلکه هویت مطلقه یه اسم واشارت اولدیغی اعتباریله
پس سن ای ذاکر هو هویت الهیه دن غافل اولدیغك حالده نام هویه قانع اولسك وبو ایکی حرفی دائم ذکر قیلسك نه
افاده ایدر بلکه عمر ونفس بیهوده کیدر نعم من وجه ذکر لفظ فائده ایدر اکر اول اسمدن بر فکر وبرخیال طوغوب

اولمذ کورا اولان اسمك مسماسنی طلب قیلورسه ومسما خیالیله ذاکر اولورسه نته کم بیورورلر * مثنوی * از صفت
ورنام چه زاید خیال * وان خیالش هست دلال وصال * صفتدن ونامدن نه طوغر خیال طوغر مثلا الله جناب
حقه علیم کبیدر وصفی لطف وکرم کبیدر ومثلا برکسنه بو اسم وصفتلری ذکر ایلسه اول ذاکره بوندن برخیال طوغر
واول خیال اکا دلال وصال اولور (م ی) دیدهٔ دلال بی مدلول هیچ) تا نباشد جاده نبود غول هیچ ای عاقل وداناسن هیچ
برمدلولسز دلال کوردکمی یعنی کورمدك زیرا هر دلیل البته مدلولی مستلزم اولور نته کم جاده غولی مستلزمدر زیرا
تا طریق اولمیه هیچ غول اولمز مرادهر نه یرده که دلیل اوله البته مدلول مقرردر دلیلدن مدلوله وران معناسنه جاده ویول
دینور وهر یول ایسه اکر صوری واکر معنوی رهزن وغولسز اولمز پس هر اسم وصفت مسمی وموصوفه دلال ومسمی
وموصوف اکا مدلولدر (مثنوی) هیچ نامی بی حقیقت دیدهٔ * یاز کاف ولام کل کل چیدهٔ * هیچ مسماسز وحقیقتسز
بر اسم کوردکمی کورمدك زیرا مسماسز ایکی اسم ممکن دکلدر واسم دخی بلاملاحظة المسمی ذکر اولنسه مفید
ونافع دکلدر پس بر اسمی بلاملاحظة المسمی آکقدن منقطع اولدکی اولمدك یا کلك کاف ولامن ذکر قیلمه دین
کل دوشوردکمی دوشورمدك * بیت * اغزطتلومی اولور بال دیمکدن * یا بالك حال بولورمی حال دیمکدن * پس
لازم اولدیکه ذکرعن غفلة وبلاملاحظه اولمیه بلکه موصوف ملاحظه سی ومسمی طلبی ایله اوله * مثنوی * اسم
خواندی رو مسمی را بجو * مه ببالادان نه اندر آب جو * ای ذاکر اسم الهی چونکه حروفدن مرکب اولان
اسمی اوقودك وذکر قیلدك یوری انك مسماسن طلب ایله که الفاظ وحروف آب جوکبی ومسمی انده منعکس اولان
ماه کبیدر پس ماه کبی اولان ذات الهی یی لفظ واسمده طلب ایلمه بلکه بالاده ومرتبهٔ اعلاده بیل وعند اهل التحقیق
بو اسماء ملفوظه اصل اسماء الهی دکلدر بلکه اسماء الهیه نك اسماسیدر یعنی اصل اسماء الهی مسمی اولان ذاتك
اوصاف معینه سیدر مثلا رحمن ذات من له الرحمة وقهار ذات من له القهر وقادر ذات من له القدرة در بو صفتلر
حقك اسمیدر وبو رحمن وقادر وقهار اسملر یکه حروفدن مرکبه در اول اسم الهینك اسمیدر اکر اسمدن مراد بو حروفدن
مرکبه اولان اسم اولورسه مسمانك غیریدر زیرا اصوات وحروفدن متألف واختلاف امم واعصار ایله مختلفدر والمسمی
لا یکون کذلك واکر اسمدن مراد صفت الهیه اولورسه کما هو رأی الشیخ ابی الحسن الاشعری قدس الله سره العزیز
من وجه مسمانك عینی ومن وجه غیریدر پس بو محلده بحث چوقدر محصل کلام اسمدن مراد حروفدن مرکب اولان
اسم دکلدر اکر حروفدن مرکب اولان اسم مراد اولیدی (فاعبد الله مخلصا) آیتنده ودخی (وما امروا الا لیعبدوا الله)
آیتنده اولان لفظة اللهه عبادت اولمق لازم اولوردی پس مراد حروفدن مرکب اولان اسم اولمدیغی بوندن معلوم
اولور اما حروفدن مرکب اولان اسم عین مسمادر ومحضا سمایه دالدر دینلمسه لرکه ادلهٔ ضعیفه سی بودرکه دیرلر لفظله
وحرفله اولان اسمدن مراد عین مسمادر زیرا مثلا برکسنه نك خاتوننك اسمی زینب اولسه وقولینك اسمی بهرام اولسه
زینب طالق وبهرام ازاد اولسون دیسه طلاق وعتاق مسمایه واقع اولور اکر اسم مسمانك غیری اولیدی طلاق
وعتاق مسمایه واقع اولمزدی بلکه حروفه واقع اولمق لازم کلوردی مقصود اول دکلدر جواب بودرکه شو زینب وبهرام
لفظیله تعبیر اولنان ذات مطلقه ومعتقدر دیمك اولور اکر بویله دیمك اولمسه بلکه اسم عین مسمی اولسه لسانمز اوزره
نارك اسمی لسانمزی یاقر وخار اسمی دهانمزده بتردی حال بوکه بویله دکل پس اصوات مقطعه وحروف مؤلفه دن اولان اسم
نجه عین مسمی اولور * مثنوی * کر زحرف ونام خواهی بکذری * پاك کن خود را زخود هین یکسری * اکر بو حروف
واسمادن استه سککه کچه سن وعالم معنایه اوچه سن پاك ایله کندیکی اخلاق واوصافکدن بالکلیه تا اوصاف خدا ایله
متصف اوله سن ومسمایی حق الیقین بیله سن ومشاهده قیله سن * مثنوی * همچو آهن ز آهنی بی رنك شو * در ریاضت
آینهٔ بی زنك شو * آهن کبی آهنلکدن بی رنك اول یعنی مصفا اولوب صیقل بول ریاضتده زنك سز آینه اول یعنی
قلبکی زنکار ماسوادن آینه وش مجلا قیل وذاتکی قسوتدن وکدورتدن پاك ایدوب زنك کثرت وتفرقه دن مصفی قیل
* مثنوی * خویش را صافی کن از اوصاف خود * تا ببینی ذات پاك صاف خود * کندیکی صافی ایله کندی
اوصافکدن ونفسانی اولان اخلاقکدن تا اخلاق ربانیه ایله واوصاف محمدیه ایله متصف اوله سن وکندی صاف وپاك
اولان ذاتکی کوره سن که مراد حقیقت محمدیه درکه (انا من نور الله والمؤمنون منی) حدیث شریفنك فحواسنجه مؤمنلرك
ذات حقیقیسی حقیقت محمدیه در * مثنوی * بینی اندر دل علوم انبیا * بی کتاب وبی معید واوستا * شومرتبه یه
ایرشورسنکه قلبکده علوم انبیا علیهم السلامی کورورسن کتاب مطالعه سز ومعید واستادسز * مثنوی * کفت
پیغمبر که هست از امتم * کو بود هم کوهر وهم همتم * حضرت رسول علیه السلام ایتدیکه بنم امتمدن بعض کسنه بنم
هم کوهر وهم همتمدر بو حدیث شریفه اشارتدرکه ابو هریرة رضی الله عنه حضرتلری روایت بیوررلر (قال علیه

السلام وددت انی قد رأیت اخواننا قالوا یا رسول الله السنا اخوانك قال بل انتم اصحابی واخواننا الذین یأتون بعدی وانا فرطهم علی الحوض) مرتبهٔ اخوت هم کوهر وهم همت اولمغی اقتضا ایدر نور اخوت وولایتله بونلرك جانی پیغمبر علیه السلامی ونور نبوت وولایتله پیغمبر علیه السلام بونلری کورر * مثنوی * مر مرا زان نور بیند جانشان * که من ایشانرا همی بینم بدان * انلرك جانی بنی اول نور الهیدن کورر که بن انلری اول نورله کوررم (مر) یی صحیحین واحادیث وروات * بلکه اندر مشرب آب حیات * صحیحین سز یعنی پیغمبر علیه السلامی بونلر مسلم وبخاری کتابیمزواحادیث وروایاتسز بلکه آب حیات کبی اولان کوکل مشربنده کوررلر وآیینهٔ دلده مشاهده قیلورلر وبونلر اول طائفهٔ علیه درکه هر بری حدثنی قلبی عن ربی دیرلر وان لی قلبا لو عصیته لعصیت الله قولنك مفهومی ایله متصف اولورلر وعلمی اسانید وروایاتدن اخذ ایتمزلر بلکه دائم وباقی اولان علیمدن اخذ ایدرلر (کما قال ابو یزید قدس الله سره العزیز مخاطبا للعلماء اخذتم علمکم میتا عن میت واخذنا علمنا عن الحی الذی لا یموت * مثنوی * سر امسینا لکردیا بدان * راز اصبحنا عرابیا بخوان * امسینا لکردیا قولنك سرینی بیل اصبحنا عربیا کلامنك رازینی اوقیکه بو مرتبهٔ ایرنلری صحیحین وروات آب حیات مشربنده اولان ارنلردر بعض نسخه ده دخی سر امسیت لکردیا بدان راز اصبحت عرابیا بخوان واقع اولمشدر دیباجه ده واقع اولان کلام مذکوره بو موافق اولور وبوتك قصه سی دیباجه ده مرور ایلمشدر انده طلب اولنه (مثنوی) ور مثالی خواهی از علم نهان * قصه کو از رومیان وچینیان * واکر علم نهانیدن برمثال استرسك وتجرد تصفیهٔ قلبله علوم واسرارك کشفنه دلیل وبرهان طلب ایلرسك رومیلردن وچینیلردن قصه سویله انلرك قصه سی بودر (قصهٔ مری کردن رومیان وچینیان در علم نقاشی وصورتکری * مثنوی * چینیان کفتند ما نقاش تر * رومیان کفتند ما را کروفر * چینیلر ایتدیلر بز نقاش ترز ورومیلر ایتدیلر بزم ایچون کروفر واردر ورونق ولطافت بزده زیاده در * مثنوی * کفت سلطان امتحان خواهم درین * کز شماها کیست در دعوی کزین * پادشاه ایتدی بوخصوصده امتحان ایلمم کرك پادشاهدن مراد دیوان علی شرحنده اسکندر ذوالقرنین دردیمشکه سزلردن دعواده کزیده ومختار کیمدر * مثنوی * اهل روم وچین چون حاضر شدند * رومیان در علم واقفتر بدند * اهل چین واهل روم یعنی چینی ورومی اولان نقاشلر چونکم حاضر اولدیلر رومیلر علمده واقفتر وعارفتر ایدیلر * مثنوی * چینیان کفتند یك خانه بما * خاص بسپارید یك آن شما * چینیلر رومیلره دیدیلر بزه برخانه یی خاصة تسلیم ایلیك وبرخانه سزك لایق ومخصوصکز اولسون * مثنوی * بود دو خانه مقابل دربدر * زان یکی چینی ستد رومی دکر * قپو قپویه مقابل ایکی خانه وار ایدی اول ایکی خانه دن برنی چینی وبرنی رومی الدی * مثنوی * چینیان صد رنك از شه خواستند * پس خزینه باز کرد آن ارجمند * چینیلر پادشاهدن یوز رنك استدیلر پس اول عزیز وسعادتمند پادشاه خزینه سنی اچدی * مثنوی * هر صباحی از خزینه رنکها * چینیانرا راتبه بود از عطا * هر بر صباح خزینه دن رنکلر چینیلره عطای شاهیدن وظیفه اولدی * مثنوی * رومیان کفتند نی نقش ونه رنك * درخور آید کار را جز دفع زنك * رومیلر دیدیلر دفع زنکدن غیری کاره نقش ورنك لایق کلمز یعنی بزم کاریمزه لایق اولان نقش ورنك لازم دکلدر بلکه دفع زنك ایلیوب تصفیه وتزکیه قیلمق کفایت ایدر دیدیلر (مثنوی) در فرو بستند وصیقل می زدند * همچو کردون ساده وصافی شدند * رومیلر قپویی بغلدیلر وصیقل اوردیلر فلك کبی ساده وصافی اولدیلر ودرون خانه یی مصفا ومجلا قیلدیلر پس صافی وبی رنك اولمنك فضیلتنی بو بیتلرله اشارت ایدوب بیوررلر * مثنوی * از دو صد رنکی به بی رنکی رهیست * رنك چون ابرست وبی رنکی مهیست * ایکی یوز رنکلیکدن رنکسزلکه بر یول واردر رنك سحاب کبیدر که حجاب ایدر ورنکسزلك بر ماهدر که حجابی منور ایلر * مثنوی * هرچه اندر ابر ضو بینی وتاب * آن ز اختر دان وماه وآفتاب * ابرده هر نقد ضیا وپرتو کوره سن آنی اختردن وماه وآفتابدن بیل پس الوانده اولان لطافت وتاب اکا بی رنکلك مرتبه سندن حاصل اولور * مثنوی * چینیان چون از عمل فارغ شدند * از پی شادی دهلها می زدند * چینیلر چونکم عملدن فارغ اولدیلر سروردن اوتری طبللر اوردیلر * مثنوی * شه در آمد دید انجا نقشها * می ربودان عقل را وفهم را * شاه کلدی نقشلری کوردی اول نقشلر عقلی وفهمی قاپیدی وانلرك ایلدیکی نقشی کوروب حیران اولدی * مثنوی * بعد از ان آمد بسوی رومیان * پرده را بالا کشیدند از میان * اندن صکره رومیلر جانبنه کلدی اورتادن پرده یی یوقرو چکدیلر * مثنوی * عکس آن تصویر وآن کردارها * زد بر آن صافی شده دیوارها * اول تصویر واول عملرك عکسنی کوردی بو صافی ومجلا اولمش دیوارلر اوزره اوردی (مثنوی) هرچه آنجا دید اینجا به نمود * دیده را از دیده خانه می ربود * هرنه بیکه پادشاه انده کوردی بوراده ابو کوروندی یعنی چینیلر خانه سنده کوردیکی نقش رومیلر خانه سنده دخی بهتر کوروندی بر مرتبه ده کوردیکه

دیده‌لی دیده خانه دن قاپردی یعنی خانه چشمدن وحدقهٔ بصردن بصری خطف ایلردی بومصرع اتك کمالیله اناره
واضائه سندن کنایه اولور زیاده بارق وشارق اولان شیئك خطف ابصار ایلك شأننددر پس بوحکایه ده واقع اولان
پادشاهدن مراد حضرت حق اولور وچینیلردن مراد علماء رسوم اولور که انلر خانه‌دیلرینه انواع علوم رسمیه ایله
نقشلر اورمشلردر ورومیلردن مراد دخی نه ایدیکنه بو بیتله اشارت بیورورلر * مثنوی * رومیان آن صوفیانند
ای پدر * بی زتکرار وکتاب وبی هنر) ای پدر رومیلردن مراد اول صوفیلردر بونلر کتاب وتکراردن مستغنیلر وهنرسزلردر
یعنی هنر صوریدن بی بهره‌لر وکتب علوم رسمیه‌دن وانك درس وتعلیمی تکرار ایلمکدن بریلردر * مثنوی * لیك صیقل
کرده‌اند آن سینها * پاك زآز وبخل وحرص وکینها) ولیکن اول سینه‌لری صیقل ایلمشلردر اوبله سینه‌لر که کینه‌لردن
وحرصلردن وبخلدن وشهوتدن پاك در بویله دیمك دخی وجهدر لیکن حرص وآز وبخل وکینه‌لردن پاك اولان سینه‌لری
اغیار وماسوی زنکارندن صیقل ایلمشلر ومصقله ذکر الله ایله صافی ومجلا قیلمشلردر * مثنوی * آن صفای
آینه وصف دلست * صورت بی منتها را قابلست * اول آینه‌نك صفاسی وصف دلدر یعنی رومیلر دیواری آینه
صافی ایلدکلرندن مراد وصف صفای دلدر که صورت بی منتهایه قابلدر یعنی دل که صافی اوله نهایتسز صورلك
ونقوش واشکالك انده نمایان اولمسنه قابل اولور * مثنوی * صورت بی صورت بی حد غیب * ز آینهٔ دل تافت
بر موسی ز جیب * عالم غیبك بی حد اولان صورتسز صورتی آینهٔ دلدن یلدرادی موسی علیه السلام اوزره جیبندن
که مراد ید بیضادر که بی صورتلك عالم الملك اوصورتیدر (ادخل یدك فی جیبك تخرج بیضاء من غیر سوء (آیت کریمه‌سی
بومعنایه شهادت ایلر * مثنوی * کرچه آن صورت نکنجد در فلك * نی بعرش وفرش ودریا وسمك * اکرچه
اوصورت فلکه صغمز عرش وفرش ودریا وسمکه دخی صغمز * مثنوی * زانکه محدودست ومعدودست آن * آینهٔ دلرا
نباشد حد بدان * زیرا که فلك وعرش وفرش ودریا وسمك محدود ومعدوددر لیکن کوکل آینه‌سنه حد وغایت اولمز
بیل پس صورت غیبیه مظهر اولمق آینهٔ دلك شأنندن اولور بو بیتلرده واقع اولان صورتدن مراد صورت الهیه‌در
وحق تعالی یه صورت اطلاقی عند اهل السنة جائزدر کما قال فی الحدیث ان الله خلق آدم علی صورته ای علی
اسمائه وصفاته پس صورت الهیه‌دن مراد اسما وصفات الهیه اولور وذات الهی مع جمیع اسمائه عرش وفرشه وسماك
وسمکه صغمز کما ورد فی الحدیث القدسی لا یسعنی ارضی ولا سمائی اه وبو اجرام عالیه واشیاء کثیره‌نك تجلیات الهیه‌یه
وسعت واستعدادی اولمدیغی انکچوندر که بونلر متناهی ومحدوددر وصفات الهیه ایسه لایتناهیدر اما آینهٔ دل
عارفه حد ونهایت یوقدر ولهذا صورت بی منتهایه قابلدر اکرچه عالم دخی مظهر تجلیات الهیه‌در لیکن جمیع اسما
وصفاتك مجلاسی اولمغه انده وسعت یوقدر وجمیع اسما وصفاتك مرآتی اولمغه قابل دل انسان کاملدر فافهم (مثنوی)
عقل اینجا ساکت آمد یا مضل * زانکه دل با اوست یا خود اوست دل * عقل حضرت خدانك کوکله تجلی ایلمسنك
کیفیتندن یا ساکت کلدی ویا خود حیران وضال اولدی اول جهتدنکه اول حضرت دلله ویا دل آنکله میدر
ویا خود دل اومیدر نفس الامرده بومعنی حیرتکده مشایخ عظامدر که بونك تمییزنده عاجز قالمشلردر لاسیما عند
غلبة الوحدانیة ودلدن مراد صنوبری الشکل اولان لحم پاره دکلدر بلکه قلب وقالبده انواع تجلیاتله متجلی اولان
ذاتدر اوبله اولیجق کوکل ندر * بیت * ندانم حال او عکس دل ماست * ویا دل عکس حال روی زیباست * دل اندر
روی او یا اوست در دل (مرا پوشیده کشت این راز مشکل) دین کلشن راز صاحبی بو مضمونه اشارت ایتمشلر وبو بیتلری
بومعنایی تأییدایچون بومحله مناسب سویلمشلر * مثنوی * عکس هر نقشی نتابد تا ابد * جز دل هم با عدد هم بی عدد
هر نقشك انعکاسی طوغمز ومنعکس اولمز تاابد هم عددله وهم عددسز اولان کوکلدن غیری‌یه یعنی هم وحدتله
وهم کثرتله متصف اولمیه ومرتبهٔ جمع الجمعی بولمیه که انسان کاملك قلبیدر که مظهر ذات وصفات متکثره‌در
* مثنوی * تا ابد هر نقش نو کاید برو * می نماید بی حجابی اندرو * تا ابدی هر بکی نقش که اول کوکل اوزره کلور
بر حجابسز کوکل ایچره اول نقش نو کورینور (مثنوی) اهل صیقل رسته‌اند از بو ورنك * هر دمی بینند خوبی بی درنك *
اهل صیقل بو ورنکدن قورتلمشلردر هر بر دمده بی توقف بر خوب کورورلر یعنی صوفیان اهل صفا بو رنك وبو مرتبه‌سندن
خلاص اولمشلر هر دمده جناب حقیقتدن بر خوب تجلی مشاهده قیلمشلردر اکر خوبی ده یا مصدریه اولورسه هر دمده
حضرت حقدن خوبلق ومحبوبلق کورورلر دیمك اولور * مثنوی * نقش وقشر علم را بکذاشتند * رایت عین الیقین
افراشتند * بونلر اول عالم ربانیلردر که علمك نقشنی وقشرنی قودیلر عین الیقین علمنی بوجه ایتدیلر وحق الیقین مرتبه‌سنه
ایروب مشاهده ومعاینه حاصل ایتدیلر (مثنوی) رفت فکر وروشنایی یافتند * نحر وبحر آشنایی یافتند * فکر
بونلردن کتدی وروشنالق بولدیلر آشنالغك نحرنی وبحرنی بولدیلر نحر بوغزلغه وصلا تده ال بغلمغه دخی استعمال

اولنورا کربوغزلق معناسنه اولورسه فنا امر اداولوروا کرال بغلق مراد اولورسه کمال تعظیمدن کنایه اولورتقدیر کلام بونلرك قلبندن فکرت واندیشه کتدی انلك بدلی نورانیت بولدیلر واآشنالق بحرنی وفنا ارنه عظیم مرتبه سنی بولدیلر دیمك اولور (مثنوی) مرك کین جمله ازودر وحشتند * می کنند این قوم بروی ریش خند * موت که جمیع خلق اندن وحشت ونفرتده دررلر بوقوم موت اوزره ریش خند ایدرلر زیرا موت بونلره تحفه در کویا برلذیذ طعمه در پس اندن خوف ایتمیوب انلك ظاهرا مخوف اولدیغنه کولرلر * مثنوی * کس نیابد بردل ایشان ظفر * برصدف آید ضرر نی بر کهر انلرك کوکلی اوزره کمسه ظفر بولمز یعنی انلرك قلب وروحنه کمسه دن ضرر کلمزا کرسن دیرسك که بونلردن بعضسنك وجودنه نامدن ضرر کلوب بونلری قتل ایلشلر در جواب ضرر صدف اوزره کاور کهراوزره کلمز کهردن مراد بونده دلدر که مصرع اولده مذکر اولندی صدفدن مراد تندر * مثنوی * کرچه نحو وفقه را بکذاشتند * لیك محو وفقر را برداشتند بوطایفهٔ علیه اکرچه قواعد نحویه ومسائل فقهیه یی ترك ایلدیلر والیکن محو وفقری قالدردیلر واختیار ایلدیلر * مثنوی * تانقوش هشت جنت تافته ست * لوح دلشانرا پذیرا یافته ست * حتی سکز جنتك نقشلری بلدرامش وطلوع قیلمشدر انلرك قلبی لوحنی قبول ایدیجی بولمشدر یعنی بوصافی دللرك قلبی لوحنی اوهشت جنت کندی نقشلرنی قبول قیلیجی بولمشدر دیمك اولور * مثنوی * برتر انداز عرش وکرسی وخلا * ساکنان مقعد صدق خدا * عرش وکرسی وخلادن اعلی ترلردر خلا عرشك وراسنه دیرلر حضرت خدانك مقعد صدقنك ساکنلریدر کما قال الله تعالی فی شأنهم فی سورة القمر (ان المتقین فی جنات ونهر فی مقعد صدق عند ملیك مقتدر) بوجملهدن صافی اولان وآیینهٔ قلبنه ریاضتله صیقل قیلان حضرت زید رضی الله تعالی عنهك حکایتنه وانك مشاهده ومکاشفه سنك بیاننه شروع ایدوب بیوررلر (پرسیدن پیغمبر علیه السلام مر زیدرا که امروز چونی وچون برخواستی وجواب گفتن او که اصبحت مؤمنا حقا یارسول الله) بومصرع شریف بوحدیث شریفك مضمونه اشارتدر که حضرت حبیب اکرم صلوات الله علیه وسلمدن انس حضرتلری روایت ایلر قال علیه السلام (صباح یوم لزید) حضرت رسول علیه السلام بر کونك صباحنده زیده دیدی زید پیغمبر علیه السلامك اوغلیدر (کیف اصبحت یا زید) نه حالله صباحه داخل اولدك ای زید (قال اصبحت مؤمنا یارسول الله) زید دیدیکه صباحه مؤمن داخل اولدم یارسول الله (قال ان لکل شئ حقیقة فما حقیقة ایمانك) پیغمبر علیه السلام بیوردیلر تحقیقا هر شیئك بر حقیقتی وار در پس سنك ایمانکك حقیقتی ندر عیان ایله (قال عزلت نفسی عن الدنیا) زید دیدی که نفسمی دنیادن دور ایلدم وعزل ایلدم (فاظمأت نهاری) پس دخی کوندزین صوسز اولدم (واسهرت لیلی) وکیجه اویانق ام (فکانی انظر الی عرش ربی بارزا) بوریاضت سببیله بر مرتبه یه واصل اولدم که کأن بن نظر ایدرین ربمك عرشنه ظاهرا (وکانی انظر الی اهل الجنة یتنعمون ویتلذذون) وکان بن نظر ایدرین اهل جنته تنعم وتلذذ ایلدکلری حالده (والی اهل النار یتعاوون) واهل ناره نظر ایدرین اهل ناری بری برینه کلاب کبی چغردقلری حالده کورورم تعاوی عوی یعوی عوا دندر عواضم عینله کلاب چغرمسنه دیرلر وبر روایتده دخی (والی اهل النار یعذبون) واقع اولمشدر یعنی اهل ناره نظر ایدرین عذاب اولندقلری حالده دیمك اولور (قال النبی صلی الله علیه وسلم اصبت فالزم) حضرت پیغمبر علیه السلام دیدیلر که یا زید اصابت ایلدك سترین کندیکه لازم ایله * مثنوی * گفت پیغمبر صباحی زیدرا * کیف اصبحت ای رفیق باصفا * حضرت رسول علیه السلام بر صباح اوغلی اولان زیده دیدی ای صفالو اولان رفیق نه حالله صباحه داخل اولدك بوبیت مذکور اولان حدیث شریفده قال النبی علیه السلام صباح یوم لزید کیف اصبحت یا زید قولنك معناسی اولور (مثنوی) گفت عبدا مؤمنا باز اوش گفت * کو نشان از باغ ایمان گر شکفت * زید حضرتلری حضرت رسول صلی الله علیه وسلمه دیدی عبد مؤمن اولدیغم حالده صباحه داخل اولدم کما وقع فی الحدیث اصبحت عبدا مؤمنا کبی واول پیغمبر علیه السلام زید حضرتلرینه دیدی نشانی قنی ایمان باغندن اکر ایمانك باغی اچلدی ایسه نشان سویله باغ ایمان اکر اچلدیسه دیمك دخی جائز اولور وجه اول فی حقیقة ایمانك قولنك معناسی اولور * مثنوی * گفت تشنه بوده ام من روزها * شب نخفته ستم زعشق وسوزها * زید حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلمه ایتدی بن نیجه کونلر تشنه اولمشم کیجه عشق حرارتلردن اویومامشم بلکه کوندز صائم وکیجه قائم اولمشم فاظمأت نهاری واسهرت لیلی قولنك مفهومی اولور * مثنوی * تاز روز وشب گذر کردم چنان * که ز اسپر بگذرد نوك سنان * حتی روز وشبدن انجلین گذر ایلدمکه سنانك اوجی سپردن گچر یعنی سنانك اوجی سپردن نیجه گچرسه بن دخی روز وشبدن اوته اویله گچدم (مثنوی) که از ان سو جمله ملت یکیست) صد هزاران سال ویك ساعت یکیست (هست ازل را وابد را اتحاد) عقل را ره نیست آن سو ز افتقاد حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلمك اوغلی زید حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلمه کندی واصل اولدیغی مرتبه دن

خبر ویروب بیورردلر که یارسول الله بر مرتبه یه واصل اولدمکه اول مرتبه دن نظر اولنسه جمله ملل مختلفه و تجلی متنوعه
بردر که اول مرتبهٔ وحدتدر که جمیع ملل مختلفه انده بر اولور زیرا جمله سی اول عین واحدک ارادهٔ کلیه و تجلی
مختلفه سندن ظهوره کلور و حقیقتنه نظر اولنه قده جمله سی بر اولور و بو مرتبه یه نسبتله صد هزاران سال و بر ساعت
بردر که لامساء عند الله ولا صباح ولا ایام ولا شهور ولا اعوام بو جمله ارض و افلاک و آفتاب و ماهتاب چالاکدن
حاصل اولور عالم معتاده بو کونه احوال قالور بو مرتبه ده ازل ایله ابدک دخی اتحادی واردر ازل اکا دیرلر که ابتداسی
اولمیه آخری اوله ابد اکا دیرلر که اولی اوله آخری اولمیه ابتداء افتتاح جمیع موجودات آخر ازلدر و انتهاء موجودات اول
ابددر پس موجودات و کائنات اعتبار اولنمدیغی مرتبه ده ازل و ابد بری برینه اراشمش و ایجاد قیلمش زیرا ازل و ابد
اعتباری مخلوقات و محدثات اعتباریله در مخلوقات و محدثات اعتباری برطرف اولدقده وحدت مطلقه ظهوره
کلدکده ازل و ابد انده متحد اولور محدث اولان عقلک بو جانبه یولی یوقدر افتقاد و تفحص واسطه سیله بلکه فی الحقیقه
(لا یعرف الله غیر الله ولا یصل الی القدیم حادث بل الحادث فان فی الازل والقدیم باق لم یزل * مثنوی * کفت ازین ره
کوره آوردی بیار * درخور فهم عقول این دیار * حضرت رسول علیه السلام زیده ایتدی بو یولدن قتی برار مغان
کتور بو دیارلک یعنی بو عالم صورت دیارنک خلقنک عقللرینه و فهملرینه لایق تا بونلر اول عالمک رازنی فهمه قادر اوله لر *
مثنوی * کفت خلقان چون ببینند آسمان * من ببینم عرش را با عرشیان * زید حضرت رسول اکرم علیه السلام
ایتدی یارسول الله خلایق آسمانی نیجه کورورلر سه بن عرشی عرشیلر ایله اویله کوروم نته کم فکانی انظر الی عرش
ربی بارزا دیو جواب و یردی (مثنوی) هشت جنت هفت دوزخ پیش من * هست پیدا همچو بت پیش شمن * سکز
جنت یدی دوزخ بنم اوکمده پیدا و ظاهردر بت پرست اوکنده بت ظاهر اولدیغی کبی * مثنوی * یک بیک وا می شناسم
خلق را * همچو کندم من زجو در آسیا * خلقی بربرا کارم دکرمنده بن بغدایی اربه دن اکلدیغم کبی (مثنوی) که بهشتی
کیست و بیکانه کیست * پیش من پیدا چو مار و ماهیست * که بهشتی کیمدر و بیکانه کیمدر مار و ماهی کبی بنم قتمده
آشکاره در * مثنوی * این زمان پیدا شده بر این کروه * یوم تبیض و تسود وجوه * سورهٔ آل عمرانده اولان آیت
کریمه یه اشارتدر (یوم تبیض وجوه) ذکر ایله یا محمد اول کونی که انده نیجه وجهلر بیاض اوله بیاض وجه بهجت
و سرور و ذوق و حبوردن کنایه در (وتسود وجوه) اول کونده نیجه وجوه سیاه اوله و سواد وجه استیلای ظلمت
و حرماندن کنایه در (فاما الذین اسودت وجوههم) فاما شول کسه لرکه وجهلری سیاه اوله (اکفرتم بعد ایمانکم)
قول مضمردر و همزه توبیخ و تعجب ایچوندر یعنی بونلره یوم قیامتده دیه لر که نه عجب که سز کافر اولدیکز بعد الایمان
لایق دکلدی که کافر اولدیکز (فذوقوا العذاب بما کنتم تکفرون) پس عذابی ذایق اولک ای کافرلر کفریکز سببیله
(واما الذین ابیضت وجوههم) اما شول کسه لرکه وجهلری بیاض اولدی (ففی رحمة الله) انلر اللهک رحمتنده در یعنی
جنت و نعمتنده در (هم فیها خالدون) جملهٔ مستأنفه درتا کیدا ایچوندر کان سؤال اولنسه که کیف یکونون فیها فقال
هم فیها خالدون و معنی بیت بو زمانده بو کروهه یعنی طائفهٔ کلینه و اهل یقینه پیدا و هویدا اولمشدر قیامتده نیجه
وجوه بیاض و نیجه وجوه سیاه اولمسی بو دنیاده آنی هر کسلک سیماسنده نور مشاهده ایله بیلورلر (مثنوی) پیش ازین
هر چند جان پر عیب بود * در رحم بود و ز خلقان غیب بود * بوندن مقدم هر نه قدر که جان پر عیب ایدی یعنی دنیایه
کلمزدن اول جان اکرچه عالم ارواحده دخی عیبلو ایدی رحمده ایدی و خلایقدن غیبده و مستور ایدی الشقی من شقی
فی بطن الام من سمات الجسم یعرف حالهم دنیاده شقی اولان کسه والده سی قرنده شقی اولدی جسملک علامتلرندن
انلرک حالی بیلنور یعنی حضرت پیغمبر علیه السلام بیوررلر که الشقی شقی فی بطن امه والسعید سعید فی بطن امه رواه
ابو هریرة رضی الله عنه بطن امدن مراد ام الکتاب و لوح محفوظدر زیرا ام اصله دیرلر یعنی اصل اصلنده شقی شقیدر
و سعید سعیددر معنی بیت الشقی یعنی شقی من شول کسه در که شقی شقی اولدی فی بطن الام ام الکتابده من سمات الجسم
جسملرینک سیمالرندن یعرف حالهم حاللری معلوم اولور (مثنوی) تن چو مادر طفل جان را حامله * مرک درد زادنست
و زلزله * مثلا تن مادر کبی جان طفلنه حامله در موت فی المثل ولادتک درد و زلزله سیدر چون بو دنیاده بر خاتون وضع حمل
ایتمکه قریب اولسه و آنی درد زادن اخذ قیلسه انک مقارنی اولان کسه لر منتظر اولورلر که انک قرنده اولان جنین بو دنیایه
نه حال ایله ظهوره کلور ابیض الوجه می و یا اسود الوجه می تولد قیلور دیو هر بری منتظر اولور (مثنوی) جمله جانهای کذشته
منتظر * تا چه کونه زاید آن جان بطر * کذلک بو دنیادن آخرته انتقال قیلان و کذشته اولان جانلرک جمله سی منتظردر
تا اول رحم تنده قرار ایلین جان مسرور عالم آخرته نه کونه طوغردیو * مثنوی * زنکیان کویند خود از ماست او
رومیان کویند بس زیباست او * زنکیلر دیرلر او خود بزدندر زنکیاندن مراد اشقیا و فسقه و کفره در رومیلر دیرلر

وقتی زیبادر بزم جنسمز دندر رومیلردن مراد ارواح صلحاوابیض الوجه اولان اهل سعادتدر (مثنوی) چون برآید
درجهان جان وجود * پس نماند اختلاف بیض وسود) چونکم جهان آخرتده وجودلۀ جانی طوغه یعنی بطن تندن
عالم آخرته بروجودلۀ جانی تولد قیله ارواح ما بیننده اول مولودلۀ بیض وسواد اولمسنده اختلاف قالمز زیرا اول
مولود اولان روحك حقیقت حالی ظهوره کاورشبهه واختلاف برطرف اولور * مثنوی * کربودزنکی برندس
زنکیان * روم راورومی برد هم ازمیان) اکرزنکی اوله آنی زنکیلر ایلتورلر رومی اولنی هم اورتادن رومیلر ایلتورلر یعنی
سیاه روی اولنلری نه سیاه روی اولان عاصیلرو کافرلر یاخود عذاب ملکلری الورلر وبیاض الوجه اولنلری نورانی
اولان صالحلر یاخود ملائکهٔ رحمت اخذ قیلورلر (مثنوی) تانزاد اومشکلات عالمست * آنکه نازاده شناسد اوکست
مادامکه بروجود آثار جنندن بوعالمه طوغمیه مشکلات عالمدرکه انك نه حالت ونه صفت اوزره طوغه جغنی کسه بیلمز
اول کسه که طوغمش آکلر اوازدر وجوده کلمزشیئ بیلان شول اعیان ثابتهٔ به نظر قیلان اولیای عظامدرکه انلردخی
برشیئ موجود اولمزدن اول انك حالنه واقف اولورلر * مثنوی * اومکر ینظر بنور الله بود * کاندرون پوست اوراره بود *
بونا موجودلۀ حالنی بیلان مکرشول کسه اوله که الله نوریله نظر ایلیه که پوست ایچره اول ناظر بنور الله اولان کسیه یول
اولوروا اول کامل الله نوریله بواطن اشیایه نظر قیلور (مثنوی) اصل آب نطفه اسپیدست وخوش * لیك عكس جان
رومی وحبش) سپیدهدرنك احسن التقویم را) تاباسفل می برد آن نیم را) اصل آب نطفهٔ آدمی بیاض وخوشدر اکرکسه
نطفهٔ رومی اولسون وکرکسه نطفهٔ حبشی اولسون فرق یوقدر ولیکن رومینك جانینك عكس وپرتوی رومی یه احسن
الصورت رنکنی ویرروحبشینك جانینك عكس وپرتوی اول نیمی وبولکی تااسفل السافلینه واقبح تقویم وزشت شکله
ایلتور سپیدهدلۀ فاعلی وباسفل می بردلۀ فاعلی عكس جاندروبوبیتلرده لف ونشر مرتب واردر فافهم وبوکلامدن
مراد اولدرکه رومی بیاض یوزلو اولان اهل جنتدن واصحاب هدایتدن وحبشی اهل جهنم واصحاب ضلالتدن عبارتدر
بونلرك روز حقیقتده یوزلری بیاض وسیاه اولملری مادهٔ جسمانیه‌لرندن دکلدرکه اول آب نطفه دربلکه مادهٔ روحانیه
لرندندرکه حق تعالی ارواحی الست عالمندن ایکی قسم خلق ایلدی برقسم بیاض الوجه کومش کبی وبرقسمی دخی
سواد الوجه کومر کبی نته کم حکیم ترمذیدن جامع الاصولده بوحدیثی ابوذر حضرتلرینه اسناد ایله روایت ایدرلر (قال
علیه السلام ان الله تعالی خلق آدم فضرب بیمینه علی الیمنی فاخرج ذریة بیضاء کالفضة فضرب بیسراه علی الیسری
فاخرج ذریة کالحمیمة ثم قال هؤلاء فی الجنة لاابالی وهؤلاء فی النار ولاابالی) پس بوازلده بیاض وسواد اولان جانلرك
عکسی آخر الامر رومی کبی اولان مؤمنلره احسن التقویم شکلنی وحبش کبی سیاه اولان کافروفاسقلره اقبح الصور
واکره الهیئه برشکل مستکره ویرر العیاذ بالله تعالی (م ی) این سخن پایان ندارد بازران * تانمانیم ازقطار کاروان
بوسوزك نهایتی یوقدر تیز کیرو زیدلۀ قصه سی جانبنه سورتا کاروانك قطارندن قالمیه لم یعنی قصه یه مناسب اولان کلمات
قافله سندن جدا اولمیه لم صددوماغن فیه اولدرکه * مثنوی * یوم تبیض وتسود وجوه * ترك وهندو شهره کردد
آن کروه * یوم قیامتده چوق وجهلر بیاض وچوق وجهلر سیاه اولور کما قال الله تعالی فی آیة اخری (وجوه یومئذ
ضاحکة مستبشرة ووجوه یومئذ علیها غبرة ترهقها قترة) قیامت کونی جمع اولان کروهدن ترك وهندو مشهور اولورلر
یعنی نورانی اولان اهل جنت وظلمانی اولان اهل جهنم ظهوره کاورلر (م ی) فاش کردد کرتو کاهی یا که کوه * هندوی
یاترك پیش هر کروه) فاش اولور وظهوره کلورکه سن کاه میسن یاخود کوه میسن هندو میسن یاترك میسن
هر کروهك اوکنده یعنی هر کروهك اوکنده فاش وظاهر اولور که کاه کبی خفیف میسن ویاخود کوه کبی رسوخ
وتمکین صاحبی میسن یاخود هندی کبی سواد الوجه ویارومی کبی بیاض الوجه میسن * مثنوی * دررحم پیدا
نباشد هندو ترك * چونکه زاید بیندش زار وسترك) رحمده هندو ترك پیدا اولمز چونکم طوغه خلق انی زار وسترك
هر نه ایسه کوررو ضعیف وقوی هر نه حال اوزره طوغدیسه آکانظر ایدرکورر (جواب کفتن زید رضی الله عنه
رسول را صلی الله علیه وسلم که احوال خلق برمن روشنست وپوشیده نیست) * مثنوی * جمله را چون
روز رستاخیز من * فاش می بینم عیان ازمر دوزن * نه زید دیدی یارسول الله جمله خلق حالا بودنیاده روز رستخیز کبی
بن مر دوزندن هر نه ایسه فاش وظاهر کورورم یعنی روز قیامتده مر دوزنی نه حال اوزره مشاهده ایلرسم حالا شمدی
انلری او حال اوزره مشاهده ایلرم دیدی * مثنوی * هین بکویم یا فرو بندم نفس * لب کزیدش مصطفا یعنی که بس *
دیدیکه آکاه اول سویلیم یاخود نفسی بغلیم یعنی اسرار قیامتی سویلیم می یاخود سکوت ایلیم می دیدی حضرت
مصطفی صلی الله علیه وسلم آکا لب ایصردی یعنی بویله که بس لب ایصرمق سره متعلق اولان کلامی افشا ایله دیك
محلنده متکلم جانبنه اشارت اولور بوراده دخی حضرت نبی علیه السلام طرفندن زیده بس وکافیدر ایسم اول دیك که

اشارت ايدوب مبارك لبلرن ايصردى ديمك اولور پس حضرت زيد يا اشارت حضرت مصطفى صلى الله عليه وسلمى
فهم ايلمش اوله لر ياخود مست شراب حقيقت اولدقلرندن بنه اسرارك اظهار وافشاسنه متعلق حضرت
نبى عليه السلامدن استيذان قيله لر * مثنوى * يا رسول الله بكويم سر حشر * در جهان پيدا كنم امروز نشر * تكرار
ديديكه يا رسول الله حشرك سرنى سويليم جهانده بوكون احوال نشرى پيدا ايليم اجازت اولورسه * مثنوى *
هل مرا تا پرده ها را بردرم * تا چو خورشيدى بتابد كوهرم * قو بنى تا پرده لرى يرتم تا بنم كوهرم بركونش
كبى يلدرايه * مثنوى * تا كسوف آيد ز من خورشيد را * تا نمايم نخل را و بيد را * بنم اسرار باطنمك وانوار
حقيقتمك كمال ظهور وغلبه سندن بو آفتاب صورى مغلوب اوله وبى نور قاله تا نخل وبيدى كوسترم يعنى خرما آغاجى
كبى باثمر اولان مؤمن وصالحى وسكود آغاجى كبى بى ثمر وبى بهره قلان كافر وطالحى آشكاره ايليم (م ى)
* وا نمايم راز رستاخيز را * نقد را و نقد قلب آميز را * دستها ببريده اصحاب شمال * وا نمايم رنك كفر و رنك آل
وا كشايم هفت سوراخ نفاق * در ضياى ماه بى خسف ومحاق * حضرت زيد رضى الله عنه جناب رسول
عليه السلامه مقامندن خبر ويروب ديركه (يوم تبلى السرائر) يعنى بو كون عيان اولدى وهر كسك مآلى وحقيقت حالى
ظهوره كلدى اكر مراد اولنورسه كوسترم راز قيامتى اولا نقد اولنلرى كوسترمكه انلر صافى وخالص ومخلص
اولان عاشق وصادقلردر وقلب آميز نقودى دخى كوسترمكه انلر مرائى ومنافقلردر واصحاب شمالكه مراد اهل
جهنمدر اللرى وايقلرى كسلمش اولديغى حالده كوسترم نته كم اهل جهنمدر سورهٔ عم ده (فتأتون افواجا) آيت
كريمه سنده بيضاوينك ايراد ايلديكى حديثده اهل جهنم حقنده وبعضهم يحشر مقطعة ايديهم وارجلهم بيورلدى
ودخى كوسترم رنك كفرى ورنك آلى يعنى دخى اهل كفرك رنكنى واهل الله واهل محمدك رنكنى كوسترم هر اهل قرآن
آل الله وهر تقى ونقى آل محمددر نته كم انس بن مالكدن مرويدر قال عليه السلام آل القرآن آل الله ودخى طبرانى
اوسطده بنه انس حضرتلرينه اسناد له بو حديثى روايت ايدرلركه قال عليه السلام آل محمد كل تقى نقى وديديكم آچم
نفاقك يدى دلوككى كه مراد سبع مهلكاتدر كما روى عن ابى هريرة رضى الله عنه قال عليه السلام اجتنبوا
السبع الموبقات الشرك بالله والسحر وقتل النفس التى حرم الله الا بالحق واكل الربا واكل مال اليتيم والتولى
يوم الزحف وقذف المحصنات المؤمنات الغافلات بو يدى صفات مهلكه نك هر برى جهنمك يدى قپوسى كبيدركه
بونلردن جهنمه داخل اولورلر كما قال تعالى (وان جهنم لموعدهم اجمعين لها سبعة ابواب لكل باب منهم جزء مقسوم)
قال البيضاوى واهل تخصيص العدد لانحصار مجامع المهلكات بوذكر اولنلرى خسف ومحاقسز ماهك ضياسندن
كوسترم يعنى بى خسوف وبى محاق اولان ماه نبوتك ضياسنده كوسترم * مثنوى * وا نمايم بس بلاس اشقيا *
بشنوانم طبل كوس انبيا * اشقيانك بلاسنى بن كيرو كوسترم واشكاره ايليم انبياى عظامك طبل وكوسنى اشتديرم يعنى
شوكت ودارالرين ودولت وسعادتلرينه دلالت قيلان آثار وعلامتلرين خلقه فهم ايتديرم (مثنوى) دوزخ وجنات
وبرزخ درميان * پيش چشم كافران آرم عيان * دوزخى وجنتلرى واورتهده اولان برزخى يعنى اعرافى آخرته منكر
اولان كافرلرك كوزى اوكنه اشكاره كتورم (مثنوى) وا نمايم حوض كوثر را بجوش * كآب بر روشان زند بانكش
بكوش * حوض كوثرى جوشله كوسترم كه حوض كوثرك آبى انلرك يوزينه اوره وانك صداسى قولغنه ايره يعنى
بر مرتبه آب كوثرى يقين كتورم كه انك صداسى خلقك قولغنه كله وصويى يوزلرينه طوقنه اكر سن ديرسڭكه بشرده
بو مرتبه يه طاقت وارميدر جواب اولدركه الله تعالينك كامل اولان وليسنده باذن الله بو مرتبه لرى اظهار ايلمكه
قدرت واردر ليكن ارادت الهيه هر نيجه اقتضا ايدرسه بونلرا كا كوره عمل ايدرلر (مثنوى) وانكسانكه تشنه بر كردش
دوان * كشته اند اين دم نمايم من عيان) واول كسه لركه صوسز حوضك اطرافنده يلبجى اولمشلردر بودم آشكاره كوسترهيم
مثنوى) مى بسايد دوش شان بر دوش من * نعرها شان مى رسد در كوش من * انلرك اموزلرى بنم اموزم اوزره سوريلور
انلرك نعره سى بنم قولغمه ايريشور * مثنوى * اهل جنت پيش چشمم ز اختيار * در كشيده يكدكر را در كنار *
اهل جنت چشمم اوكنده اختياردن برى برنى كناره چكمش وكانى انظر الى اهل الجنة يتنعمون ويتلذذون فيها قولنك
مضمونيدر * مثنوى * دست همديكر زيارت مى كنند * از لبان هم بوسه غارت مى كنند * برى برينك صدرنى ومكاننى
ونعمتنى زيارت ايدرلر دست بو يله محلده صدر ومكان معنالرينه استعمال اولنور وحوريلرك لبلرندن بوسه يغما ايلرلر پس
اهل جنتك احوالنى بيان ايتدكدنصكره زيد لسانندن اهل دوزخك بياننه دخى شروع ايدوب بيوررلر * مثنوى * كر شد اين
كوشم ز بانك آه آه * از خسان ونعرهٔ وا حسرتاه * بو قولاغم صاغر اولدى خسلرك آه آه دبو ايلدكلرى صدادن دخى
واحسرتا نعره سندن وكانى انظر الى اهل النار يتعاوون قولنك مضمونيدر * مثنوى * اين اشارتهاست كويم از نغول

ایلك می ترسم زآزار رسول * بو سویلدیکم سوزلر اشارتلردر عمیق سویلرم یعنی دریکدن و باطندن نقل ایلرم لیکن
حضرت پیغمبر علیه السلام بیحضور اولمسندن خوف ایلرم مصرع اول بو معنایی دخی متضمن اولورکه دینه
بو سویلدیکم رموز و اشارتلردر نغول و عمیقدن سویلرم یعنی سویلمکه قادرم و سویلمك استرم ولیکن حضرت نبی علیه
السلامك رنجیده اولمسندن قورقرمکه انك کشف ایلدیکنی وکشفه رضاسی اولمدیغنی اکا ازارت و انلر کشفه اتمکه
جرأت ایلمزلر * مثنوی * همچنین می گفت سرمست و خراب * داد پیغامبر گریبانش بتاب * زید بونك کبی سوزلری
سویلدی سرمست و خراب اولدیغی حالده حضرت پیغمبر علیه السلام انك گریبانی تابه ویردی یعنی یقه سنی بوکدی
مراد آنی بو کونه سوز سویلمکدن و افشاء سر ایلمکدن فارغ ایتدی دیمك اولور (م ی) گفت هین درکش که اسبت گرم شد
عکس حق لایستحی زد شرم شد * پیغمبر علیه السلام حضرتلری اکا دیدی عنان اختیارك چك و زبانك ضبط
ایت که سنك اسب روحك گرم اولدی حقك عکسی لایستحی اوردی شرم کتدی که والله لایستحیی ان یقول الحق حدیثنك
موجبنجه حق تعالی حضرتلری حق سویلمکدن استحیا ایلمز کذلك چن بر نبیسنه و یاخود بر ولیسنه حق لایستحی
اورمه سنك عکسی تجلی قیله اول دخی بی شرم اولوب حق نه ایسه سویلمکدن استحیا ایلمز (مثنوی) آینهٔ تو جست
بیرون از غلاف * آینه و میزان کجا گوید خلاف * حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم بیوردیکه یا زید سنك آینهٔ
روح و قلبك غلاف تندن طشره صچرادی و مرآت مجلوه اولدی پس آینه و میزان چن خلاف سویلر انکچون مشایخ
صافی دل اولنلر نحن مرآة مجلوة قدیری فینا کل احد صورته دیمشلر و بین الناس میزان خدا اولوب هر شیئك مقدارنی
فرق و تمییز ایتمشلر (ولا یخافون لومة لائم) ایت کریمه سنك مصداقنجه حق سویلمکده و هر کسك حسب حالنی ادا ایلمکده
لائم اولنلرك لومندن خوف ایتمشلر و استحیا و شرم بولنه کتمشلر * مثنوی * آینه و میزان کجا بندد نفس * بهر آزار
و حیای هیچ کس آینه و میزان قنده نفس بغلر هیچ کسه نك آزار و حیاسندن اوتری یعنی آینه و ترازو هیچ برکسه نك
اینجنمسندن و اوتانمسندن اوتری کلام حق سویلمکدن و حقی کتم ایلمکدن نفس بغلمز و سکوت ایلمز بلکه حق نه ایسه
آنی ادا ایلر * مثنوی * آینه و میزان محکهای سنی * گر دو صد سالش تو خدمتها کنی * آینه و ترازو فی حد ذاته
اولو محکلردر اکر فرضی سن آینه و میزانه ایکی یوز ییل خدمتلر ایلیه سن بویله دیو * مثنوی * کز برای من بپوشان
راستی * بر فزون بنما و منما کاستی * که بندن اوتری استقامتی ستر ایله بلکه زیاده کوستر و نقصان کوسترمه * مثنوی
اوت گوید ریش و سبلت بر مخند * آینه و میزان وانگه ریو بند * اول آینه و میزان سکا دیر صقالکه و بیغکه کولمه آینه
و میزان واندنصکره حیله و خدعه یعنی آینه و میزانه حیله و خدعه قیلمق واندنصکره انلری کندی خاصیتلرندن
اخراج ایلمك ممکن دکلدر آینه و میزان هر بریسی لسان حال الله بویله دیرلر * مثنوی * چون خدا ما را برای آن فراخت
که بما بتوان حقیقت را شناخت * چونکم خدای تعالی بزی اندن اوتری عالی ایلدیکه حقیقتی اکلق بزمله ممکن اوله
مثنوی) این نباشد ما چه ارزیم ای فلان * کی شویم آیین روی نیکوان * بو اولمزسه ای جوان بز نه دکرز یعنی بو حقیقت
کوسترمکلك بزده اولمیه و بز راست و صادق اولمیه وز بزم نه قدر و قیمتمز اولور چن نیکو اولان کسه لرك یوزینك آینی
اولورز یعنی انلرك یوزنی دوزلدیجی اولمزدق اکر بز راست اولمیدق حضرت نبی علیه السلام زیده ایتدی کرچه حقیقت
حال بویله در (م ی) لیك درکش در بغل آینه را * گر تجلی کرد سینا سینه را * ولیکن آینه یی بغله چك بعض نسخه ده
بغل بر سینه تمد واقع اولمشدر یعنی اکرچه ای زید بویله در ولیکن آینهٔ قلبی قولتق ایچره و یا تمدا ایچره چك یعنی جام جهانما
اولان آینهٔ دلی واندهٔ مرئی اولان صور حقایقی ستر ایله اکرچه سینه یه سینا تجلی ایلدیسه ده یعنی نور عالی سنك
قلبکه کرچه تجلی ایلدی لیکن انك ستری سکا لازمدر (م ی) * گفت آخر هیچ گنجد در بغل * آفتاب حق و خورشید ازل
* زید حضرتلری رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینه ایتدی یا رسول الله آخر هیچ بغله صغرمی آفتاب حق
و خورشید ازل یعنی حقیقت آفتابی و ازل خورشیدی که محدود و متناهی دکلدر انسانك وجود بغلنه صغمق و انك تمد
جسدیله مستور اولمق نیجه ممکندر (م ی) هم دغل را هم بغل را بر درد * نی جنون ماند به پیشش نه خرد * اول خورشید
ازل هم دغلی هم بغلی یرتر و کندیسی ظاهر ایلر انك قتنده نه جنون و نه عقل قالور (مثنوی) گفت یك اصبع چو
بر چشمی نهی) بیند از خورشید عالم را تهی * حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم زیده دیدی مثلا سن بر برمغی بر گوزه
اوزره قویه سن عالمی آفتابدن خالی کورورسن (م ی) یك سر انگشت پردهٔ ماه شد * وین نشان ستاری الله شد *
بر برمق اوجی کوزه قونمغله ماهه پرده اولدی بو مثال الله تعالینك ساترلکنك نشانی اولدی نته کم حق تعالی دیدهٔ
قلب اوزره ستاریت اصبعنی وضع ایلسه دیدهٔ دل انك انوار ظاهره سنی و تجلیات باهره سنی ادرا که قادر اولمز پس مخزن
اسرار الهی اولان ولی یه دخی لازم اولور که ستاریت حقله متصف اولوب مشاهده ایلدیکی اسراری اظهار ایلمیوب تعامی

ایلیه (م ی) تا بپوشاند جهان را نقطهٔ) مهر گردد منکسف از سقطهٔ) بو بیت حضرت نبی علیه السلام لسانندن ادنی
شیئك اعظم اولان شیئی ستر قیلمسنی تفهیم ایچون مثل موقعنده واقع اولمشدر تا کم جهانی بر نقطه اورتر نقطه دن مراد
سر انکشتدر که بو کاترینه بیت اولده واقع اولمشدر فی الحقیقه سر انکشت که بر نقطه قدر شیئدر اگر مردمك دیده سی اوزره
وضع ایلسك جهانی کوسترمز وکورمکدن منع ایلر سقطه بر کره دوشمك ویاخود خطا ایلمك معناسنه در مصرع ثانینك
معناسی آفتاب بر خطادن ویا برپاره شیئدن منکسف اولور آفتابك انکسافنه عند اهل النجوم سبب اولدر که آنك
رصی ماهك قرصنك ظهرنه محاذی اولدقده ماهك قرصی اکا پرده اولوب کسوف واقع اولدی دیرلر پس بو راده
سقطه دن مراد ماهك قرصی اولور واگر خطا معناسنه اولورسه کویا که آفتاب کندی مدارندن دوشوب ماهك
مدارنه محاذی کلمسی اولور وسقطه دن مراد برپاره بلوت دخی اولسه وجهدن خالی اولمز اما اصل معنی اولکی وجهدر
شارحلر بو بیته بعض سوز یازمشلردر لیکن مناسبتدن خالیدر * مثنوی * لب ببند و عور دریائی نکر * بحر را حق
کرد محکوم بشر) ای زیدلی بغله و دریانك غورنه نظر ایله حق تعالی دریایی بشره محکوم ومطیع ایلدی دریادن مراد بونده
اسرار الهی وعلوم ربانی دریاسیدر تقدیر کلام یا زید اغزنی اسرار سویلمکدن وعلوم لدنیی اظهار ایلمکدن بغله
ودریای علوم واسرارك باطننه نظر ایله حق تعالی دریای علوم واسراری انسان کامله محکوم ومسخر ایلمشدر نته کم
سائر انسانه (وحملناهم علی البر والبحر) فحواسنجه بحر ظاهری مسخر ایلمشدر * مثنوی * همچو چشمهٔ سلسبیل
وزنجبیل * هست در حکم بهشتی جلیل * سلسبیل وزنجبیل چشمه سی کبی جلیل وعالی قدر اولان بهشتینك
حکمنده در یعنی حق تعالی دریایی بشرك محکومی ایلدی سلسبیل وزنجبیل چشمه لرنی اهل جنتك حکمنده ایلدیکی
کبی (مثنوی) چار جوی جنت اندر حکم ماست) این نه زور ما ز فرمان خداست) جنتك درت ایرمغی بزم حکممزده در
بو نصرت بزم زورو قوتمزله دکل فرمان خدا ایله در * مثنوی * هرکجا خواهیم داریمش روان * همچو سحر اندر مراد
ساحران * هر قنده که استرز اول جویلری جاری طوترز ساحرلرك مرادنده سحر کبی یعنی ساحرلر سحری هر نیجه
استرلرسه اویله ایلدکاری کبی بز دخی انهار جنتی کیف ما یشاء استدیکمز جانبه اجرا ایدرز * مثنوی * همچو این
دو چشمهٔ چشم روان * هست در حکم دل فرمان جان * و بو ایکی روان اولان چشملر چشمه سی کبی که قلبك حکمنده
وجانك فرماننده درکه دل وجان اول ایکی کوزده استدکاری کبی تصرف ایدرلر * مثنوی * کر بخواهد رفت سوی
زهر و مار * ور بخواهد رفت سوی اعتبار * اگر کوکل استرسه کوزلر زهر مار جانبنه کیدر زهر ماردن مراد محرمات
وناخوش اولان مبطراندر واگر کوکل استرسه کوزلر اعتبار جانبنه کیدر واشیادن عبرت وانتباه اخذ ایدر (مثنوی)
کر بخواهد سوی محسوسات رفت * ور بخواهد سوی ملبوسات رفت * اگر کوکل استرسه کوزلر محسوسات طرفنه
کیدر واگر کوکل استرسه کوزلر ملبوسات جانبنه کیدر ملبوساتدن مراد مستوران مشتهیات اولان شیئلردر
(مثنوی) کر بخواهد سوی کلیات راند * ور بخواهد حبس جزویات ماند * واگر کوکل استرسه کوزلری کلیات جانبنه
سوررو اگر کوکل استرسه کوزلری جزویاتك محبوسی قالدی یعنی امور جزئیه وافعال دنیویه نك حبسنده کوزلری
کرفتار قیلدی (م ی) همچنین هر پنج حس چون نایزه * بر مراد وامر دل شد جایزه) بونك کبی یعنی کوزلر امر دله مطیع
ومنقاد اولدیغی کبی هربش حس نایزه کبی قلبك امری ومرادی اوزره جایزه اولدی یعنی کچیجی وروان اولیجی اولدی
پنج حواسدن مراد قوهٔ سامعه وقوهٔ باصره وقوهٔ ذائقه وقوهٔ شامه وقوهٔ لامسه در بونلرك هر بری قلبك امری اوزره جاری
اولور * مثنوی * هر طرف که دل اشارت کردشان * می رود هر پنج حس دامن کشان * هر طرفکه کوکل انلره اشارت
ایلدی هربش حس دامن کشان وبی توقف کیدر حسه دامن کشانلق چست وبی توقف اولمقدن کنایه اولور
* مثنوی * دست و پا در امر دل اندر ملا * همچو اندر دست موسی آن عصا * ال وایق قلبك امرنده آشکاره وظاهرده
حضرت موسی علیه السلامك النده اول عصا کبیدر یعنی حضرت موسی علیه السلام عصاده نیجه تصرف
ایلرسه دل دخی دست و پاده اویله تصرف ایلر * مثنوی * دل بخواهد پا در آید زو برقص * یا کریزد سوی افزونی زنقص *
کوکل استیه پای فوری رقصه کلور یاخود نقص وخسران طرفندن افزونلك وکامل اولملق جانبنه قچر * مثنوی *
دل بخواهد دست آید در حساب * با اصابع تا نویسد او کتاب * کوکل که استیه دست حسابه کلور پرمقلریله یاخود اول
دست کتاب یازر یعنی کوکل استدکده ال پرمقلریله تا کم اول دست کتاب یزه * مثنوی * دست در دست نهانی
مانده است * او درون تن را برون بنشانده است * دست ظاهر نهانی الده قالمشدر نهانی الدن مراد دلدر که ظاهرده
اولان ال آنك حکمنده اولمشدر او دست نهانی که مراد دلدر درونده تنی طشرده نصب ایلمشدر یعنی کندی مستور
ومخفی اولوب تنی وجوارح بدنی خارجده کندی یه آلت اولمق ایچون قومشدر که درونده اونیجه حکم ایلرسه طشرده

بو جوارح واعضا ایله ایلر * مثنوی * کر بخواهد بر عدو ماری شود * ور بخواهد بر ولی یاری شود * اکر کوکل استیه
دست عدوا اوزره بر مار اولور اکر کوکل استیه دست دوست اوزره بر یار و معین اولور * مثنوی * ور بخواهد کفچهٔ
در خوردنی * ور بخواهد همچو کرزه منی * وا کر کوکل استرسه دست ییمکلکده بر کفچه اولور وا کر استرسه اون بطمان
بر کرز کبی اولور * مثنوی * دل چه می کوید بدیشان ای عجب * طرفه وصلت طرفه پنهانی سبب * بو جوارح واعضایه
کوکل ای عجب نه سویلر عجب وصلت عجب پنهانی سببدر یعنی قلبله اعضا ما بیننده اولان سبب واتصال زیاده عجیبدر که
عقل انک بی کیف اولان اتصالنی ادراک ایلمکده عاجز و قاصردر (م ی) دل مکر مهر سلیمان یافتست * که مهار پنج
حس بر تافتست) دل مکر مهر سلیمان علیه السلامی بولمشدر و مملکت وجودنده سلیمان منزله سنده اولمشدر که بش
حسک مهارینی بوکمشدر یعنی حواس خمسهٔ ظاهره نک بولارینی دست تصرفنه آلوب انلری ضبط قیلمشدر * مثنوی *
پنج حسی از برون میسور او * پنج حسی ازدرون مأمور او * بش حس صوری طشره دن اول دلک میسوریدر یعنی
قولا یلنمش محکومیدر بر نوع بنج حس دخی درونده انک مأموریدر پنج حسدن مراد حواس خمسهٔ باطنه درکه قوهٔ
دارکه وقوهٔ واهمه وقوهٔ خیالیه وقوهٔ متفکره وقوهٔ حافظه در (م ی) ده حسست وهفت اندام ودکر * آنچه اندر گفت
ناید می شمر * اون حسدر ویدی اندام وبونلردن غیری اول نسنه که سوزه کلمز عدایله اون حسدن حواس خمسهٔ ظاهره
وحواس خمسهٔ باطنه دریدی اندامدن مراد ایکی ال ایکی اباق باش وظهر وشکمدر وبونلردن ماعدا قوای جسمانیه
مثلا قوهٔ غادیه وقوهٔ هاضمه وقوهٔ نامیه وقوهٔ ماسکه وقوهٔ دافعه وبونلر امثالی بی حد وبی نهایه قوتلر واردر وقوای
روحانیه دخی مثلا قوهٔ عقلیه وقوهٔ علمیه وقوهٔ نظریه وقوهٔ حبیه وقوهٔ شوقیه وبونلر امثالی نیجه قوتلر دخی واردر که
بو جمله سی پادشاه دلک حکم وتصرفنده درلر * مثنوی * چون سلیمانی دلا در مهتری * بر پری ودیو زن انکشتری *
کردرین ملکت پری باشی زدیو * خاتم از دست تو نستاند سه دیو * بحکم حدیث شریف کلکم راع وکلکم مسؤل عن
رعیته هر کس مملکت وجودینک حاکم وسلیمانی کبیدر انکچون بیورر لر ای کوکل سن سلیمان علیه السلام کبی سن
مهترلکده وحکومتده که وجودلک معنا عالم کبری وکون جامعدر وکشور وجودکده هر شیئک نموسی مقرردر مثلا روح
سلطانی شاه کشور جسمانی وعقل اکا وزیر مشیر نورانی ودل خاتم سلیمانی کبیدر وهوا وهوس انک ملکنک پری ودیو
وشیطانی کبیدر اویله اولیجق ای روح سلطانی بو کشور جسمانیده پری ودیو نفسانی به خاتم سلیمانی کبی اولان انکشتر
قلبکک حکمنی اوربعنی اجرا ایله اکر سن بو مملکت جسمانیده حیله وخدعه ورپودن بری اوله سن وعدالت وصداقتله
اتصاف قیله سن خاتم قلبی سنک الکدن المزاوچ دیوکه مراد هوا وهوس ونفسدر که بونلرک هر بری بر دیو و پری کبیدر
(کما قال علیه السلام اعدی عدوک نفسک التی بین جنبیک وقال علیه السلام وایاکم والهوی فان الهوی یعمی ویصم
کذا رواه ابن عباس رضی الله عنه بیت فاصرف هواها وحاذر ان تولیه) ان الهوی ما تولی یصم او یصم وعن ابن مسعود
رضی الله عنه قال علیه السلام ایاکم وهوسات الاسواق ای فتنها هوس نفسک اکول اولمسی وغرور وسرور ایله مجنون
کبی اولمسی وناسله اختلاط قیلمسی وبونک امثالی بر امر صغنلریدر (م ی) بعد ازان عالم بکیرد اسم تو * دو جهان محکوم تو
چون جسم تو * اندنصکره سنک نامک عالمی طوتر ایکی جهان سنک محکومک اولور سنک جسمک کبی یعنی حیله
وخدعه دن بری اولوب مملکت وجودنده عدالت قیلدقدنصکره سنک اسمک سائر انبیا علیهم السلام واولیای عظام
کبی عالمی طوتوب جسمک سکا نیجه محکوم اولدیسه ایکی جهان سکا اویله محکوم اولور (مثنوی) ور ز دستت دیو خاتم را
ببرد * پادشاهی فوت شد بختت بمرد * وا کر سنک الکدن دیو خاتمی ایلتدیسه یعنی خاتم قلبی اخذ ایتدیسه
پادشاهلق فوت اولدی سنک بختک اولدی زیرا سنک پادشاهلغک وحیات بختک مهر دل الکده اولمغله در چونکم
کوکل خاتمی شیطان الینه دوشه پادشاهلق کیدوب طالعک مرده اولمق مقرر اولور (مثنوی) بعد ازان یا حسرتا شد
یا عباد * بر شما محتوم تا یوم التناد * یعنی شاه معنوی اولمقلغک فوت اولوب بختک اولدکدنصکره یا حسرتا دیمک
وحسرت وخیبتی دعوت ایدوب حیف بیمک ای عباد هوا سزلک اوزریکزه واجب ولازم اولدی یوم تناده دک یعنی
یوم قیامته دک واول کونه یوم تناد دینلمسی نامک اول کونده بری برینه ندا وصداسی چوق اولدیغنه بناء در * مثنوی *
مکر خود را کر تو انکار آوری * از ترازو وآینه کی جان بری * کندی مکر وحیله که انکار کتوره سن یعنی بنده مکر
وخدعه یوقدر دیو انکار ایلیه سن ترازو وآینه دن نیجه جان ایلتورسن یعنی میزان خدا وآینهٔ مجلا کبی اولان اولیاء
اللهدن بو دنیاده جانکی نیجه قورتارسن وآخرتده دخی میزان اخرویدن وآینه کبی صورت نما اولان دفتر
اعمالکدن نه حال الله خلاص اولورسن یعنی مادامکه صادق وصافی اولمیه سن بونلردن خلاصه مجال اولمز واخفاء عیوب
وستر ذنوب قیلوب مجرد حیله وخدعه ایله یا کالک دعواسن قیلنلرحین امتحانده منجات بولمزنته کم بو قصه دن حصه

نه ايدیکی معلوم ملك اولور * متهم كردن غلامان وخواجه تاشان مر لقمانرا كه آن ميوه هاى ترونده را كه مى آورديم وخورده است * مثنوى * بود لقمان پيش خواجهٔ خويشتن * درميان بندكانش خوارتن * لقمان حكيم كندى خواجه سنك قتنده انك بنده لرى اوزره سنده خورتن وحقير صورت ايدى (مثنوى) مى فرستاد او غلامانرا بباغ تا كه ميوه آيدش بهر فراغ) اول خواجه غلاملرینی باغه كوندردى تاكم خواجه يه فراغ خاطردن اوترى ميوه كله وآنى يوب آسوده حال وفارغ البال اوله * مثنوى * بود لقمان در غلامان چون طفيل * پر معانى تيره صورت همچو ليل * لقمان غلاملر ايچنده طفيل وتابع كبى ايدى ليل كبى تيره صورت وپر معانى ايدى شب اكرچه مظلم وتيره در ليكن روزه نسبت انده نيجه اسرار ومعانى مضمر در ظلمات ايچره آب حيات موجود اولديغى كبى پس چوق تيره صورتلر واردركه ظاهراً شب مظلم كبيدر ليكن باطنا نورانى ومنبع آب حيوانيدر (مثنوى) آن غلامان ميوه هاى جمع را * خوش بخوردند از نهيب طمع را * اول غلاملر باغدن جمع اولمش ميوه لرى غلبه وهجوم طمعدن اوترى آنى خوش يديلر پس افنديلرینك قتنه صفر اليد كلوب حضرت لقمانه تهمت ايلديلر * مثنوى * خواجه را كفتند لقمان خورد آن * خواجه بر لقمان ترش كشت وكران * خواجه يه ايتديلر اول ميوه لرى لقمان يدى خواجه لقمان اوزره ترش وثقيل اولدى * مثنوى * چون تفحص كرد لقمان از سبب * در عتاب خواجه اش بكشاد لب * چونكم لقمان اول ترش رويلغك سببندن تجسس وتفحص ايلدى خواجه سنك عتابى خصوصنده لبنى اچدى * مثنوى * كفت لقمان سيدا پيش خدا * بندهٔ خاين نباشد مرتضا * لقمان ايتدى اى بنم سيدم خداى تعالينك قتنده خائن بنده مقبول اولمز وارتضا واجتبا مرتبه سنى بولمز (مثنوى) امتحان كن جمله مانرا اى كريم * سيرمان درده تو از آب حميم) اى كريم بزم جمله مزى امتحان ايله سن بزه طوق ووافر آب حميدن وير (مثنوى) بعد از ان مارا بصحرائى بران تو سواره ما پياده مى دوان) اندنصكره بزى بر صحرايه سور بعض نسخه ده بران برنه كلان واقع اولمشدر اولو معناسنه سن سواره وبز پياده يلدره لم * مثنوى * انكهان بنكر تو بدكردار را * صنعهاى كاشف الاسرار را * اندنصكره سن بدكردار وقبيح كار اولنه نظر ايله اسرار كشف ايديجينك صنعلرينه نظر ايله (م ى) كشت ساقى خواجه از آب حميم * مر غلامانرا وخوردند آن زبيم * خواجه آب حميدن ساقى اولدى غلاملرينه وقورقودن آنى ايچديلر (م ى) بعد ازان مى راندشان در دشتها * مى دويدند آن نفر تحت وعلا * اندنصكره انلرى صحرالره سوردى اول طائفه آشغه ويوقرو يلديلر * مثنوى * قى در افتادند ايشان از عنا * آب مى آورد زيشان ميوه ها * انلر عنادن وزحمتدن قى ايلمكه باشلديلر دوشديلر آب حميم غلاملردن ميوه لرى طشره كتوردى (مثنوى) چونكه لقمانرا در آمد قى زناف * مى بر آمد از درونش آب صاف * چونكم لقمانك كوبه كندن ودرونندن قى كلدى انك درونندن آب صافى كلدى وانك طهارتى وعدم خيانتى ظاهر اولدى * مثنوى * حكمت لقمان چو داند اين نمود * پس چه باشد حكمت رب الوجود * لقمان حضرتلرينك حكمتى چونكم بو عيوب مستوره يى كشف ايلمكى بيلور پس وجود صاحبينك حكمتى نه اوله يعنى قياس ايله كه اول حكيم مطلقك حكمتى بودرون خلقده مستوره اولان خيانت ومعصيتى نيجه كشف ايلسه كركدر * مثنوى * يوم تبلى والسرائر كلها * بان منكم كامن لا يشتهى * سورهٔ طارقده اولان آيت كريمه يه اشارتدر يورلر (يوم تبلى السرائر) ذكر ايله شول كونى كه تبلى السرائر اى تظهر وتتعرف خفيات الضمائر بالمفارقة عن الابدان وجعل الباطن ظاهرا (فما له من قوة ولا ناصر) پس انسان ايچون بوقدر بر قوت مانعه كه نفسندن آنى منع ايليه ودخى بر ناصر ده يوقدركه امتناعه نصرت ايليه معنى بيت يوم تبلى السرائر كلها قيامت كوننده متعارف ومتمايز اوله كل سرلر بان منكم) سزدن ظاهر اوله (كامن) شول باطن ومستور اولان سرلركه (لا يشتهى) انك بيانى اشتها اولنمزديكه سبب فضاحت اوله يشتهى على بناء المجهول در وقائم مقام فاعلى تحتنده اولان ضمير دركه بيانه راجعدرتنه كم (اعدلوا هو اقرب للتقوى) ده هو اعدلوايه راجع اولديغى كبى (م ى) چون سقوا ماء حميا قطعت * جملة الاستار مما افظعت) سورهٔ محمدده اولان آيت كريمه دن مقتبسدر اول ايت بودر (كمن هو خالد فى النار وسقوا ماء حميما فقطع امعاءهم) كمن هو خالد) مبتدا انك خبريدر مبتدا مقدم مثل الجنة درتقديركلام امثل اهل الجنة كمثل من هو خالد فى النار ديمكدر ويا خود مبتداء محذوفك خبرى اوله مقدم اولان (افمن كان على بينة) قرينه سيله تقدير كلام احال من كان متكر ما فى الجنة كحال من كان هو خالد فى النار وسقوا ماء حميما ودخى سقى اولنه ماء حاره فقطع امعاءهم پس بونلرك بغرسقلرينى اول ماء حميم فرط حرارتدن قطع ايليه امدى بو حالله متصف اولنلر اهل جنتله برابرميدر ديمكدر معنى بيت چون سقوا چونكم بونلر ماء حميدن سقى اولنه لر جمله سترلرى قطع اولنه وپاره پاره قيلنه شول نسنه لردن اوتريكه رسواى اولندى قطعت تفعيل بابندن فعل مجهولدر قائم مقام فاعلى جملة الاستاردر مما افظعت ده من اجليه ما موصوفه افضحت افعال بابندن فعل مجهول

انك صفتی اولورتقدیر كلام قطعت جملة استارهم لاجل الاشیاء التی جعلت فضاحة لهم دیمك اولور(مثنوی) نارزان
آمدعذاب كافران* كه حجررانارباشداه تحان* ناراول سببدن كافرلرك عذابی كلدیكه حجرلك امتحانی آتش اولور
یعنی حجاره وحجاره دن من حیث القسوه اشد اولان قلبلری حق تعالی آتش ایله تلیین وترقیق ایلرسبی بودركه بیان
بیوررلر(مثنوی) آن دل چون سنك راما چند چند* نرم كفتیم ونمی پذرفت پند* اول طاش كبی قلبه برنیجه نیجه
كره نرم سوییلدك ولطف اوزره نصیحت ایلدك پندی قبول ایلمدی (م ی) ریش بدرادارو ی بدیافت رك* مرسرخررا
سزددندان سك) مثلا ریش بد ایچون اول رك داروی بد بولدی یعنی یاره مزیاره نك طمری یاره مز وتلخ علاج بولدیكه
اول بد اولان ریشه لایق اولان داروی بددر مشهور مثلدركه اشكك باشنه كوپكك دیشی لایق اولورایت دیشی
طوكزدریسی دیدكاری تركچه بومعنایه كوره در(م ی) الخبیثات الخبیثین حكمتست) زشت راهم زشت جفت وبایستست
* خبیثات اولان اعمال واحوال خبیثین اولان رجال ایچون حكمتدر زشته هم زشت وقبیح جفت لایقدر
كما قال تعالی فی سورة النور(الخبیثات للخبیثین والخبیثون للخبیثات والطیبات للطیبین والطیبون للطیبات) بوآیت
كریمه نك ورودی خاصدركه حضرت عایشه رضی الله عنها انك براءتی حقنده دروایكن حكمی عامدروا كثرمثل مجراسنه
اجرا اولنور یعنی اعمال قبیحه واقوال خبیثه خبیث اولان كسه ایچوندروخبیث اولان كسه لردخی احوال خبیثه
واعمال قبیحه ایچوندر وكذلك احوال طیبه واعمال حمیده طیب اولان رجال ایچوندروطیب وطاهر اولان رجال دخی
همان احوال طیبه وطاهره ایچوندردیمك اولورباب لایق وهم جنس معناسنه در *مثنوی *پس توهرجفتی كه
می خواهی برو* محووهم شكل وصفات اوبشو) پس سن هر برجفتی كه استرسن بوری انك محوی وشكل وهم صفاتی
اول یعنی جنسدن قنغی فرقه یه مایل ایسك انلرك شكلنه كیروب وانلرك صفتیله متصف اولوب انلرمیاننده محو اول
مثنوی* نورخواهی مستعد نورشو* دورخواهی خویش بین ودورشو* نوراسترایسك نوره مستعد اول حقدن دور
اولمق استرایسك خودبین اولوب دوراول(م ی)وررهی خواهی ازین سجن خرب) سرمكش ازدوست واسجدواقترب
*اكربوخراب اولان زنداندن برپول استرسك وقورتلمغی مراد ایلرسك سجن خربدن مراددنیادردوستدن باش
چكمه كه واسجدواقترب بیورمشدر بوآیت سورهٔ علقك آخرنده درتفسیری جلدرابعك اوایلنده مذكوراولمشدر
(بقیهٔ قصهٔ زیددرجواب رسول علیه السلام) *مثنوی* این سخن پایان ندارد خیززید* بربراق ناطقه بربندقید
بوحكمت ومعرفت سوزی نهایت طوتمز قالق ای زید ناطقه براقی اوزره قید وبندقیل یعنی قوت ناطقه یی میدان كفت
وكوده تك وپو ایلمكدن واسرارسویلمكدن بندایدوب خاموش اول(م ی)ناطقه چون فاضح آمدعیب را* می دراند
پردهای غیب را* قوت ناطقه چونكم عیبی رسوای ایدیجی كه غیبك پرده لرنی برتر *مثنوی* غیب مطلوب حق
آمدچندگاه* این دهل زن رابران بربندراه* نیچه زمان غیب حقك مطلوبی كلدی یعنی حقایق اشیا ظاهر اولمیوب
عالم غیبده مستور اولمق نیچه زمان موت كانجه یه دك مطلوب الهی اولدی بوطاولجی یی سوریولی بغله یعنی طبل زن كبی
اولان قوت ناطقه یی آشكاره ایدوب راه كلامی سدایله* مثنوی *تك مران دركش عنان مستوربه *هركس ازپندار
خود مسروربه * حمله وسرعتله سورمه عنان مستور اولمق كلامی چك اسب نطق ضبط ایله مستور اولمق یكدر
هركس كندی ظن وقیاسندن مسرور اولمق یكدر(م ی)حق همی خواهد كه نومیدان او* زین عبادت هم نكردانندرو
حق تعالی استركه انك نومیدلری هم بوعبادتدن یوزدوندرمیه لریعنی قرب الهیدن ورحمت رحمانیدن مأیوس اولنلرهم
بورجا ایله اولان عبادتدن اعراض قیلمیه لر(م ی) هم مشرف درعبادتهای او (مشتغل كشته بطاعتهای او) هم اول
الله‌ك عبادتلرنده مشرف اولدقلری حالده انك طاعتلرینه مشتغل اولمش اوله لر(م ی) هم بامیدی مشرف می شوند)
چند روزی درركابش می دوند هم برامید ایله مشرف اوله لربرقاچ كون انك ركابنده یله لریعنی اول امیدله ركابنده ویاخود
حقك طاعتی ركابنده سعی ایلیه لر(م ی) خواهدآن رحمت تابد برهمه) بربدونیك ازعموم مرحمه حق تعالی استراول
رحمت جمیعسنك اوزرینه طوغه عموم مرحمه دن یعنی مرحمت عامه ورحمت واسعه دن كه نیك وبد اوزره انك شمولی واردر
(م ی) حق همی خواهد كه هرمیر واسیر* بارجاوخوف باشند وحذیر* حق استركه هرامیر واسیر رجا وخوف ایدیجی
اوله لر یعنی ابرار وصالحلر طاعتلرینه مغرور اولمیه لروبدكرداراولنلر وعمل سیئه قیلنلر انك رحمتندن قطع امید قیلمیه لر
(م ی) این رجاوخوف درپرده بود* تاپس این پرده پرورده شود* بورجاوخوف پرده ده اولورتابوبرپرده نك ارده‌نده
هرامیر واسیر پرورده اوله ونشو ونما بوله (مثنوی) چون دریدی پرده كوخوف ورجا(غیب راشد كروفری برملا چونكم
پرده یی یرته سن خوف ورجا قنی غیبك بركروفری اشكار اولدی خلق اوزره یعنی خوف ورجا مرتبه سی غیب وشهادتك
ما بیننده پرده موجود اولدقجه ثابت اولورچونكم پرده یی اورته دن چاك ایلیه سن وعالم غیبك رونق ولطافتی آشكاره

ظهوره كلمه خوف ورجا قنده قالوريعنى لوظهرت الحقايق لبطلت الشرايع فحواسنجه عالم غيبك اسرار وحقايقى ظهوره
كلدكده محل خوف ورجا اولان شرايع قالمزوخوف ورجايه سبب دخى اولمزا كرسن دير سلك كه حشرده ونشرده اكثر
كسنه لرخوف ورجا اوزرينه اولسه لركر جه كدر آخرت خود امور غيبيه دندر جونكم غيب ظهوره كلمه خوف ورجا
قالمز ديمك بو تقدير اوزره نيجه ممكن اولور الجواب غيبدن مراد بوندده حقايق اشيا واعيان ثابته در امور اخرويه دكلدر
پس حقايق ظاهر اولسه اصلا خوف ورجا قالمزدى ديمك اولور مرتبهٔ حقيقت ظهوره كلدكده وا كا كمال يقين حاصل
اولدقده اصلا خوف ورجا وشك وشبهه قالمديغنه ومرتبهٔ حقيقت ظهوره كلمدكجه شك وشبهه دن خالى اولمديغنه
برخوب مثال بسط ايدوب بيوررلر * مثنوى * بر آب جو بردظنى يك فتا * كه سليمانست ماهى كيرما * مثلا برجوان
ايرمق كنارنده بر ظن ايلديكه بزم ماهى كيرمز سليمان عليه السلام در يعنى حضرت سليمان عليه السلام خاتم الندن
كتدكدنصكره سلطنتدن دوشوب برفقير بالقجى شكلنده ايرمقده بالق اولركن بر بكت آنى سلطنتى حالنده كورمش
وبيلمش ايدى اول شكلده كورديكى كبى ظن ايلاديكه بو بالق طوتيجى سليمان عليه السلامدر وليكن نه شبهه وشكوكه
دوشوب كندى يه بويله ديدى (مثنوى) كرويست اين ازچه فردست وخفيست * ورنه سيماى سليمانيش چيست *
اكر بو ماهى كير او ايسه نه جهتدن مرد خفيدر وا كر سليمان دكل ايسه پس انك بو سليمانلق شكلى ندر * مثنوى *
اندرين انديشه مى بود او دودل) تا سليمان كشت شاه مستقل * بو انديشه ده اول جوان دودل اولدى يعنى تردد قيلدى
حتى سليمان عليه السلام مستقل شاه اولدى * مثنوى * ديو رفت از ملك وتخت اوكريخت * تيغ بختش خون آن
شيطان بريخت * خاتمن آلان ديو كتدى انك ملك وتختندن قاجدى سليمان عليه السلامك بخت ودولتى
تيغى اول شيطانك قانني دوكدى * مثنوى * كرد در انكشت خود انكشترى * جمع آمد لشكر ديو وپرى * حضرت
سليمان عليه السلام خاتمى كندى پرمغنه ايلدى ديو وپرى واشكرى باشنه جمع كلدى وانلره كالاول حكومت قيلدى
* مثنوى * آمدند از بهر نظاره رجال * درميانشان آنكه بد صاحب خيال * رجال وخلايق نظاره دن اوترى
سير قيلمق ايچون كلديلر اول رجالك ما بيننده ايدى صاحب خيال يعنى ايرمق كنارنده حضرت سليمان عليه السلامى
ماهى كير شكلنده كوروب بو سليمانميدر وياخود دكلميدر ديو تخيل وتوهم ايدن كسه انلرله بيله ايدى * مثنوى *
چون در انكشتش بديد انكشترى * رفت انديشه وكمانش يكسرى * چونكم اول جوان سلطنت خاتمنى حضرت
سليمان عليه السلامك پرمغنده كوردى بالكليه انك انديشه وكمانى كتدى * مثنوى * وهم انكاهست كان
پوشيده است * اين تحرى ازپى ناديده است * وهم اول قنده دركه اول شئ پوشيده در بو تحرى ناديده اولان شيدن
اوتريدر مثلا كعبه كورلمدكده وقبلهنه جانبه در بيلنمد كده تحرى وطلب يرنده اولور اما ظهوره كلسه وآشكار اولسه
تحرى وطلب باطل اولور كذلك قبلهٔ حقيقى ظهوره كلسه خلقك تحرى وطلبى قالمز وبو خوف ورجا وجست وجولر
يرنده اولمز * مثنوى * شد خيال غايب اندر سينه زفت * چونكه حاضر شد خيال او برفت * غايب اولان شيئك
خيال وانديشه سى سينه ده عظيم وجسيم اولدى چونكم غائب اولان نسنه حاضر اولدى وعيانه كلدى انك ظن
وخيالى كتدى * مثنوى * كر سماى نوربى باريده نيست * هم زمين تاربى باليده نيست) باريده ياغش باليده اوزامش
وزياده اولمش معناسنه در بو بيتك ما قبلنه مناسبتى اولدركه بيوردى لر زياده وهم وكمان اول وقتده جائزدركه اول
مقصود ومطلوب پوشيده اوله نته كم بو تحرى كعبه يى كورمكدن اوتريدر بوندن معلوم اولور كه غيبت مقصود غلبهٔ قوت
خيالى مقتضيدر وحضور مقصود البته زوال خيالى مستلزمدر چونكم غايب اولان سليمان عليه السلامك
خيالى اول صاحب خيالك سينه سنده زفت وقوى ايدى چون اول سليمان عليه السلام حاضر اولدى خيال اول
صاحب خيالدن كتدى وحقيقت حال ظهور ايتدى زيرا غيبت مقصود البته خيالى مستلزم وحضور مقصود
البته دفع خيالى مقتضيدر مثلا كر سماى نورانيدركه ياغشسز دكلدر هم زمين تيره نباتسز ونشو ونماسز دكلدركه
البته سماى نورانى ياغشى وزمين ظلمانى بتورمكى مقتضيدر نشو ونماى زمين باران آسمانى وباران آسمان نشو ونماى
زمينى مستلزمدر پس بو بيت مثالندر غيبت مقصودك جلب خيالى وحضور مقصودك دفع خيالى مستلزم اولمسنه
مثنوى * يؤمنون بالغيب مى بايد مرا * زان ببستم روزن فانى سرا * سورهٔ بقره نك اولنه اشارتدركه بيوررلر (الم ذلك
الكتاب) مفسرين حروف مقطعه يه چوق معنى ويرمشلردر اما منتهاى كلاملرى بودركه وهى سر من اسرار الله
استأثر الله بعلمه وهى القرآن محققيندن بعضسى بيوررلركه هر بر حرف بر وجوده اشارتدر الف ذات حقه اشارتدركه
اول جميع وجوددر ولام عقل فعاله اشارتدركه لسان شرعده جبرائيل عليه السلامه ديرلر واوسط وجوددركه
وجود اولدن استفاضه ايدوب وجود آخره افاضه ايدر (م) وجود محمده اشارتدر آخر وجوددر ودائرهٔ وجود انكله ورائه

تمام اولمشدر پس بو حروف مقسم بها اولدیغی تقدیرا اوزره تقدیر قسم بویله اولورکه الله حقیچونکه جمیع موجوداتك
اولیدر وعقل فعال حقیچونکه فیوضاتی ایصاله واسطه اولدر ووجود محمد حقیچونکه مظهر ذات وصفات واکمل
ومکمل جمیع موجوداتدر (ذلك الکتاب) ای ذلك الکتاب الموعود فی التوریة والانجیل بو تقدیر جه ذلكنك
مشار الیهی انجیل وتوراتدر یا موعود اولان قرآندر یا که اشارت اوله ویاخود علم اللهده معلوم اولان کتابه اشارت اوله
تقدیر کلام ای ذلك الکتاب المعلوم فی علم السابق الموعود فی کتب المنزلة اهل تفسیر بونده وجوه کثیره بیان ایتمشلردر
بو مختصرده ایرادی قابل دکلدر (لاریب فیه) بو کتابده ریب یوقدر علی سبیل الاستغراق نفی ریب ایلدی حال بو که اکثر
کمسه خود قرآنده ریب وکمان اوزره ایدیلر نکته بودر که اکر مرتاب اولنلر بو کتابه نظر صحیح وعقل سلیم ایله نظر قیلسه لر هیچ
اولور سه بو کلامك کمال وضوح برهانی وغایت سطوع دلایلی انلره شاهد وکافی اولوب معجزهٔ نبوی ووحی الهی اولمسنه
شك وشبهه قومز (هدی) هدی مصدردر مبتداء محذوفك خبریدر وهو الدلالة الموصلة الی البغیة یعنی بو کتاب دلالت
موصله درمطلوبه (للمتقین) اتقا ایدنلر ایچون متقی اسم فاعلدر وقی یقی وقایة والوقایة فی الشریعة من یقی نفسه
عما یستحق به العقوبة (الذین) اول متقیلر که (یؤمنون بالغیب) ای یصدقون بما غاب عنهم مما انبأهم به النبی صلی الله
علیه وسلم یعنی تصدیق ایدرلر کندیلردن غایب اولان شیلره حضرت نبی صلی الله علیه وسلم نیجه خبر ویردی ایسه
غیب غائب معناسنه در الایمان اقرار باللسان وتصدیق بالجنان والعمل لیس بداخل فی الایمان اما شافعی عملی
دخی ایمان کامله شرطدر دیمشلر (ویقیمون الصلوة) دخی اوقات مخصوصه ده صلوة مفروضه یی ادا ایلیه لر (ومما رزقناهم
ینفقون) وبزم اعطا ایلدیکمز شیئلك بعضسندن تصدق ایده لر معنی بیت حضرت مولانا قدس الله سره العزیز
خدای تعالی لسانندن ویاخود حضرت پیغمبر علیه السلام لساندن فقرا واحباسنه ایمان بالغیبك عند
الانبیا والاولیا مقبولیتنی اعلام ایدوب بیوررلرکه (یؤمنون بالغیب) غیبده اولان احواله تصدیق
می باید مرا کر کدر بزه زان بیستم اندن اوتری بغلدم روزن فانی سرا بو فانی دنیانك آخرت جانبنه پنجره سنکه آخرتده
اولان احواله غایبانه تصدیق ایده لر یا ایمان تقلیدی ایله ویا ایمان تحقیقی ایله زیرا ایمان ایکی قسمدر یا تقلیدی ویا تحقیقی
وتحقیقی دخی ایکی قسمدر بری استدلالی وبری کشفی پس اهل استدلال واهل کشفدن هر بریسی یا واقفدر علم غیبه
ویا غیر واقفدر پس غیر واقف اولان علم الیقین مرتبه سنده در بو مرتبه صاحبلرینك حالی (ان تعبد الله کانك تراه
وان لم تکن تراه فانه یراك) حدیثنك ماصدقیدر واما علم غیبه واقف اولان یا ایمان عینی صاحبیدر که بو مرتبه یه عین
الیقین دیرلر وبو مرتبه اهلنك حالی جناب حق هر حالده وهر شیده مشاهده دن خالی دکللردر (وهو معکم اینما کنتم)
سرین معاینه قیلوب (افضل ایمان المرء ان یعلم ان الله معه حیث کان) ویاخود ایمان حقیقی صاحبیدرکه
بو مرتبه یه حق الیقین دیرلر بو مرتبه نك صاحبلری مشاهدهٔ ذات وصفات ایدوب کندیلرینی فنای مطلق قیلمشلردر
وبو مرتبه آیت کریمه ده دخی اشارت واردر (یا ایها الذین امنوا آمنوا) ای اللهم ایمان استدلالیله ایمان ایدنلر ایمان حقیقیله
ایمان ایدلك که ایمان بالعیاندر وحدیثده دخی اشارت واردرکه معاذ بن جبل احیانا ایدرلر دیکه (یا صهیب
ویا سلمان ویا بلال تعالوا نؤمن ساعة فأتوا الی رسول الله فقالوا یا رسول الله انا امنا بالله وبرسوله ویقول انما معاذ
هکذا قال علیه السلام دعوا معاذا فانه رجل یحب الله ورسوله) بوندن دخی منفهم اولان ایمان حقیقی جانبنه
دعوتدر وزیدك دخی اصبحت مؤمنا دیدیکی ایمان ایمان حقیقی یه اشارتدر وایمان عیان وایمان حقیقینك علامتی
عالم غیبده اولان حقایق مشاهده قیلمقدر اکر بو مرتبه دن صاحبی خبر ویرسه شریعت باطل اولمق لازم کلور زیرا
لو ظهرت الحقایق لبطلت الشرایع در وحکم الهیه نك ظهوری شرایع ومظاهره مربوطدر پس حضرت پیغمبر علیه
السلام زیده ایمان حقیقینك اسرارینی کتم وستره امر ایدوب ایمان بالغیبی مدح بیوردقلرینه سبب بودر نتکم
حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز بو کفتارلریله دخی بو اسراری استتاره ترغیب ایدوب بیوررلرکه ❋ مثنوی ❋

چون شکافم آسمان را در ظهور) چون بکویم هل تری فیها فطور ❋ سورهٔ ملکده اولان آیت کریمه یه اشارتدر
اولی بودر (وهو العزیز) اول الله غالبدر جمیع اشیایه (الغفور) مبالغه ایله مغفرت ایدیجیدر تائب اولنلره (الذی) اویله عزیز
وغفورکه (خلق سبع سموات) سماوات سبعی خلق ایلدی (طباقا) صفتدر سبع سمواته ای مطابقة طابقت النعل
بالنعل دیرلر اذا خصفتها یاخود فعل محذوفك مصدریدر جملهٔ سبع سمواته صفت اولور ای طوبقت طباقا (ماتری
فی خلق الرحمن من تفاوت) صفت اخرادر سبع سمواته وخلق الرحمن ضمیر موضعنه وضع اولندی تعظیما للشأن
وخلقهن ویاخود جملهٔ مستأنفه اوله وخطاب حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلمه در ویا خطابه صالح اولان کمسه لر
اوله یعنی من کورمزسن ای غافل اولان کسه رحمانك مخلوقنده (من تفاوت) یعنی اختلاف وعدم مناسبتدن برشی

كورمزسن (فارجع البصر) بصركى سماواته ردايله حتى بالمعاينه مشاهده ايدوب شبهه وشايبه دن خلاص اوله سن (هل ترى من فطور) سن كوررميسن شقوق وصدوعدن برشئ معلومدركه كورمزسن (ثم ارجع البصر كرتين) اندنصكره بصركى رجعة بعد رجعة وكرة بعد كرة خلق سماواته رجوع قيل كوربونلرده عيب وخلل كوررميسن (ينقلب اليك البصر خاسئا) بصرك كاذليل وبعيد اولديغى حالده رجوع ايلر (وهو حسير) اى كليل من طول المعاودة وكثير المراجعة معنئ بيت حضرت خداوندكار قدس الله سره العزيز جناب عزت اسماتندن بيوررلر چون شكافم چونكم يارام وپاره پاره قيلم آسمانرا در ظهور كوكارى ظاهرده چون بكويم پس آسمان شق وپاره پاره اولدقدنصكره نيجه ديرم هل ترى فيها فطورا آسمانه نظر ايله فطور كوررميسن ديو نيجه ديرم ماحصل كلام بودركه اسرار غيبيه پيدا واحوال آخرت هويدا اولدقدنصكره نيجه قابلدركه آخرته وجنت وجهنمه وسائر احوالنه ايمان كتورلدينه ايمان عالم غيبده ايكن خوشدر يوخسه بعد العيان اولمزامدى عارف صدور الاحرار قبور الاسرار معناسيله عمل ايدوب افشاى رازدن احترازايده (مثنوى) تادرين ظلمت تحرى كسترند * هركسى روجانبى مى اورند * تاخلق بوظلمت دنياده تحرى دوشيه لر هر بركسه تحرى ايلديكى وقلبنك اعتقاد ايلديكى جانبنه يوز كتوره لر (مثنوى * مدتى معكوس باشد كارها * شحنه را دزد آورد بردارها * برمدت اوله كه كارلر معكوس اوله مثلا دزد شحنه يى داراره كتوره يعنى بودنيا كيدوب مدت اخرويه ظهوره كلدكده دنياده اولان كارلرك اكثرى معكوس اوله وچوق كسه ظن ايلديكى شيئك عكسى بوله مثلا دنياده صوباشى دزدى داره كتورمك عادت اولمش وشهرت بولمشدى آخرت اولدقده بعض دزد اولوركه صوباشى يى داره كتورر بونك كشف معناسى بووجهله اولوركه مثلا بريكناهى مجرد تهمت ايله وياخود غرض نفسله صوباشى دنياده اخذ ايلسه وبغير حق غرض نفسله آنى داره كتوروب صلب ايلسه آخرتده اول دخى اكا اويله ايلر پس آخرتك امرى برعكس اولمش اولور وبو مصرع مجرد كار آخرت برعكس اولمسنه مثال اولور ومراد دنياده اكثر غالب كورديككسه لرى مغلوبك مغلوبى كوررسن ديمكى اشعار قيلور * مثنوى * تاكه بس سلطان وعالى همتى * بندهٔ بنده خود آيد مدتى * تاكم بودنياده زياده عالى همت اولان سلطان وياخود چوق سلطان وچوق عالى همتلو برمدت كندى بنده سنك بنده سى كله توضيح معنى بودنياده نيجه عالى همت سلطانلر اولورواتك تحت يدنده نيجه بنده لر اولور واول سلطان دنياده اول بنده يه حقارتله نظر قيلور واول بنده اطاعت حقله كسب سعادت ابديه ايلر چونكم آخرت اوله اول بنده نك عندالله مرتبه سى عالى اولوروا اول سلطان اول كونده سفلى قالور پس دنياده كندى بنده سى اولنه آخرتده بندلكلر وخدمتلر قيلور تاكم انك شفيعى اوله وياخود بعض حسناتن اكا اعطا قيله ولهذا قال الله تعالى (بل بدالهم من الله مالم يكونوا يحتسبون * مثنوى * بندكى درغيب آيد خوب وكش * حفظ غيب آيد دراستعباد خوش * خدمت وبنده لك غيبده خوب وكوزل كاور غيبك حفظى استعبادده خوش كاور يعنى افنديسنك بربنده حضورنده دكل ايكن غايبده بنده لك ايلك حضورنده اولان بنده لكدن خوب ولطيفدر زيرا عبادت قيلقده وطالب خدمت اولقده غيبى حفظ ايتك اولى وخوشدرنته كم ابن مسعود رضى الله عنه حضرتلرندن روايت اولنوركه بيورمشلر (قال عليه السلام والذى لا اله غيره وما آمن احد ايمانا افضل من ايمان بغيب ثم قرأ عليه السلام (والذين يؤمنون بالغيب) بالغيبده باالتباس ايچوندر من ايمان ملتبس بغيب ديمك اولور پس بومعنايى تفهيم ايچون بوبيتلرى مثل موقعنده ايراد ايدوب بيوررلر * مثنوى * كوكه مدح شاه كويد پيش او * تاكه برغيبت بود او شرم رو * مثلا قنى اوكسه كه شاه اوكنده شاهك مدحنى ديه تا اول كسه كه شاهك غيبتنده شرم رو اوله وغايبانه اندن استحيا قيله * مثنوى * قلعه دارى كز كنار مملكت * دور از سلطان وسايهٔ سلطنت * مثال آخر مثلا بردزدار كه مملكتك كنارندن سلطاندن وسايهٔ سلطنتدن دور اوله * مثنوى * پاس دارد قلعه را از دشمنان * قلعه نفروشد بمال بى كران * دشمنلردن قلعه يى حفظ طوته قلعه يى بى كران وبى پايان ماله صاتميه * مثنوى * غائب از شه دركنار ثغرها * همچو حاضر اونكه دارد وفا) اول قلعه دار ثغرلرك كنارنده پادشاهدن غائب اولديغى حالده ثغرهادر بندلره وكدكلره دبرلر پادشاه يانده حاضر اولان كسه كبى اوقلعه دار وفايى نكه طوته (مثنوى) پيش شه او به بود از ديكران * كه بخدمت حاضرند وجان فشان * پادشاهك قتنده اوقلعه دار خدمتده واستقامتده غيريلردن بهتردركه پادشاهك خدمتنده حاضرلر وجان نثار ايدجيلردر * مثنوى * پس بغيبت نيم ذره حفظ كار * به كه اندر حاضرى زان صد هزار * پس غيبتده نيم ذره كارى حفظ ايلك حاضر لقده اولان حفظ كارلرك صد هزارندن يكدر يعنى پادشاه حاضر دكل ايكن انك امرنه امتثال قيلمق وغايبانه طاعتده وخدمتده اولمق انك حضورنده اولنلردن وجمالن كوروب نيجه عطيه واحسانن بولنلردن اولى وافضلدرنته كم ابن مسعود رضى الله عنه حضرتلرى عصر نبوتدنصكره كلوب

حضرت

حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلمه غائبانه ايمان قيلنلرڭ ايمانى پسند ايدوب حضرت رسول اكرم صلى الله
عليه وسلمى كورنلرڭ ومجلسنه حاضر اولنلرڭ ايمانى اوزره ترجيح ايلمشدر نته كم محشى بيضاوى شيخ زاده مرحوم
يؤمنون بالغيب) آيت كريمه سنده بيضاوينڭ ابن مسعوددن نقل ايلديكى قول شريفڭ تحقيقنده دير كاذكر عن ابن
مسعود رضى الله عنه ايمان اصحاب رسول الله عليه السلام قال ان امر محمد كان بينا لمن رآه والذى لا اله غيره ما آمن
كاهم كاذكر يدانه لا عجب فى ايمان من آمن وايمانه بحضوره عليه السلام لما شاهده من المعجزات بل العجب ممن آمن به
ولم يشاهد شيأ من المعجزات فايمانه اشد اعتبارا وافضل من ايمان من شهد * مثنوى * طاعت وايمان كنون محمود
شد * بعد مرگ اندر عيان مردود شد * طاعت وايمان شمدى محمود وممدوح اولدى موتدنصكره عيانده ايمان
مردود اولدى انكيچون ايمان يأس مقبول دكلدر * مثنوى * چونكه غيب وغايبى روپوش به * پس دهان بربند
ولب خاموش به * حضرت نبى عليه السلام بنه زيده ايتدى اى زيد چونكم غيب وغائب مستور اولمق يكدر بو سوز
اگرچه حضرت نبى عليه السلام جانبندن زيده واقع اولمشدر پس دهانڭ بغلهلب خاموش اولمق وستر اسرار لدنى
قيلمق يكدر ليكن هر زيد مشرب اولان وافشاء اسرار و راز قيلان عارفلره دخى بونده تنبيه اولور تاكم امانت خدايى
نااهله ويرميه لر وحقايق واسرارى مستحق اولميانلره اظهار قيلميه لر (م ى) اى برادر دست واداراز سخن) خود خدا
پيدا كند علم لدن) اى قرداش الكى سوزدن كيرو طوت وديلكى علم لدن نقل ايلمكدن حفظ ايت زيرا تحقيقا خداى
تعالى علم لدنى پيدا ايلر پس بو علم قيل وقال ايله نقل اولنمقدن ذوق وحال ايله بولنمسى اوليدر بو اجلدن خداى تعالينڭ
پيدا واظهار قيلمسنه استديكى عبدڭ قلبنه قذف وملهم اولمسنه وتعليم قيلمسنه تفويض اولنوب بياندن فراغت
اولندى وبو حديثله طالب علم لدن اولنلره تنبيه قيلندى (قال النبى صلى الله عليه وسلم علم الباطن سر من اسرار الله
وحكم من حكم الله يقذفه فى قلوب من شاء من عباده رواه على كذا فى الجامع الصغير (مثنوى) پس بود خورشيد را
رويش كواه * اى شئ اعظم الشاهد اله * سورۀ انعامده اولان ايت كريمه يه اشارتدر (قل اى شئ اكبر شهادة
بو آيت كريمه نڭ سبب نزولى بودر كه قوم قريش بركون پيغمبر عليه السلامه ديديلر كه يا محمد يهودى ونصارى ديرلر محمدڭ
ذكرى وصفى بزم كتابمزده يوقدر پس سنڭ شاهدڭ كيمدر بو خصوصده جناب عزت بو ايت كريمه يى انزال ايلديكه
قل) دى يا محمد بونلره (اى شئ اكبر شهادة) نه شئ اكبردر من حيث الشهادة (قل) دى بونلره كه (الله) اكبر شهادة شهادت
جهتندن جميع شيلردن (شهيد بينى وبينكم) اول الله شاهددر بنمله سزڭ مابينمزده اولان هر حاله معنى بيت پس
بود خورشيدرا كونشه كفايت ايدر رويش كواه يوزى اكا شاهد اولمسى اى شئ نه شيئدر اعظم الشاهد شاهدلرڭ
اعظمى اله الله در اى شئ مبتدا اله خبريدر پس جناب عزتڭ وحدانيتنه ووجود مطلقنه شاهد بنه پرتو ذاتى
وانوار صفاتيدر) باشتاب تو ان يافت كافتاب كجاست * پس بو كلامدن انبيا عليهم السلام واولياى عظامڭ شهادتى
حقدن غيرى اولمق احتمالنى دفعدن اوترى بيوررلركه * مثنوى * نى بگويم چون قرين شد در بيان * هم خدا وهم
ملك هم عالمان بو بيتده نى كلمه سى مقدم اولان اى برادر دست واداراز سخن قولندن لازم كلان منعڭ نفى ايچوندر يعنى
بوقالى سوزدن كيرو طوتمغه عزم سويلرم واسرار لدنى نقل ايلرم چونكم بياننده وحضرت قرآنده قرين اولدى هم خداى
تعالى وهم ملائكة اولوا العلم پس بزده جناب عزتڭ وحدانيتنه شهادت ايدرز بزم شهادتمز حق شهادتڭ غيرى
دكلدر زيرا نص شريفده جناب عزت ملائكه وعلمانڭ شهادتن كندى شهادتنه قرين قيلمشدر نته كم مضمون آيت
كريمه يى نظمله بيوررلركه (مثنوى) يشهد الله والملك واهل العلوم * انه لا رب الا من يدوم) بو آيت كريمه سورۀ آل عمرانده
دراولى بودر (شهد الله انه لا اله الا هو اى بين وحدانيته بنصب الدلايل عليها يعنى جناب عزت وحدانيتنى تبيين ايلدى
مخلوقنه نيجه دلايل وبراهين نصب ايتمسيله بعضلر شهد يى حكم الله معناسنه وبعضلر علم الله معناسنه المشلر
وابن عباس رضى عنه حضرتلرى شهد لنفسه بنفسه قبل ان يخلق الخلق بيورمشلر يعنى اول الله شهادت ايلدى ويا حكم
ويا بيان ويا اعلام ايلديكه (انه) تحقيقا اول الله (لا اله) هيچ بر معبود سزاى عبادت ومستحق اطاعت دكلدر (الا هو)
الا اول اللهدر (والملائكة) ودخى ملائكه شهادت ايدرلر وحدانيت حقه بالاعتراف والاقرار (واولوا العلم) وعلم صاحبلرى
دخى بحسب المراتب شهادت ايدرلر وحدانيت حقه بالايمان والاحتجاج عليها (قائما بالقسط) اى مقيما للعدل فى حكمه
وباعطاء كل ذى حق حقه بحسب استعداده واستحقاقه بو تقديرجه قائما شهدڭ فاعلى اولان لفظة اللهدن حال واقع
اولور ويا اولوا العلمدن حال اولمقده جائزدر ومدحيت اوزره منصوب اولمقده جائزدر لا اله الا هو تكرار اولمسى تأكيد ادانه
توحيد ومزيد اعتنا تجديد ايچوندر (العزيز الحكيم) العزيز الذى يقهر من يشاء من خلقه والحكيم الذى يدبر بحكمته
كل شئ ويعطيه ما يليق به معنى بيت شهد الله الله شهادت ايلر والملك دخى ملائكه واهل العلوم دخى اهل علوم بحسب

المراتب شهادت ایدرلر (انه) تحقیقا شان بودر که لا رب بر مالك وسید یوقدر الا من مکر شول الله که یدوم دایم وبی زوال
وباقی ولایزالدر (م ی) چون کواهی داد حق که بود ملك * تا شود اندر کواهی مشترك) چونکم حق تعالی حضرتلری
کندی وحدانیتنه شاهدلك ویره ملك کیم اوله تا شهادتده حضرت حقه مشترك اوله ملكك شهادتده اشترا کنه سبب
وعلت نه ایدیکن بیانه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) وانکه شعشاع وحضور آفتاب * بر نتابد چشم ودلهای
خراب) زیرا که آفتابك نور وحضورنه خراب اولان دللر وخراب اولان دیدهلر طاقت کتوره من یعنی آفتاب حقیقی
اولان جناب خدانك کندی ذات بیچونته قیلدیغی شهادتی هر ضعیف الذهن فهم ایده من وانك تجلیسندن هر کس
بهره بوله من پس نور ملائکه نور الهیدن ضعیف اولدیسه شهادتده مشترك اولدی وادای شهادت وتبلیغ رسالت
قیلدی تا عقول ضعیفه اکا طاقت کتوره بعده ملائکهدن استفادهٔ علوم ایلمکه قادر اولهلر ایچون حق تعالی بشر
شکلنده اولان اولوا العلمی دخی شهادتده ملائکهیه یار ایلدی تا اکثر کمسهلر انلردن کسب علوم ایدهلر وحضرت حقك
اشنالغنی حاصل قیلهلر * مثنوی * چون خفاشی کو تف خورشید را * بر نتابد بکسلد امید را * مثلا خراب
اولان دللر ودیدهلر شول بر خفاش کبی که او خفاش افتابك نور وتابنه طاقت کتوره من امیدی قطع ایلر * مثنوی * پس
ملائك را چو ماهم یاردان * جلوه کر خورشید را بر آسمان * پس بو مقدمه معلومك اولدیسه ملائکهیی هم شهادتده
بزجلین یار بیل آسمان اوزره خورشید ایچون جلوه ایدیجی بیل خورشیددن مراد جناب حق اولور وبر آسمان
خورشیده ظرف اولمق مناسب اولمز زیرا مراد اولان حضرت حق مکانه وآسمانه تخصیص ایلمکی موهم اولور اولی
اولان جلوه کر اولان ملائکه ظرف اولوب تقدیر معنی بویله دیمك اولور که پس ملائکهیی شهادتده بزمله یار ومعین بیل
آسمان اوزره انلری خورشید ایچون جلوه کر بیل انلر قلوبه الهام والقا ایتمکله شهادت ایدرلر بر قولا وفعلا خلقه تعلیم
ایتمکله شهادت ایلر دیمك اولور اکر آسماندن مراد جمیع اشیانك وجودی اولورسه خورشیده ظرف اولمق دخی جائز
اولور بو تقدیر اوزره معنی جمیع موجوداتك آسمان وجودی اوزره جلوه کر اولان خورشید حقیقی ایچون ملائکهیی
بزمله اکا شهادت ایلمکده یار ومعین بیل دیمك اولور بو تأویلده اشیانك وجودی خورشید حقیقته ظرف اولمق لازم
کلمز بلکه انك اسماء وصفاتنك ظهورنه وتجلیسنه مظهر اولمق لازم کلور نتهکم نقش فصوصده حضرت شیخ اکبر
قدس الله سره العزیز فص ادریسیهده بو معنایه اشارت ایلمشلردر بو رایه مناسب اولان کلماتی نقش فصوصده اولان
شرح جزده اول مجلده تفصیلا مذکور اولمشدر * مثنوی * کین ضیا ما ز آفتابی یافتیم * چون خلیفه بر ضعیفان
تافتیم * هر ملك بویله دیرکه بو ضیایی بز بر افتابدن بولدق خلیفه کبی ضعیفلر اوزره یلدرادق یعنی هر ملك لسان
ملکوتیه ایله بویله دیرلر که بوذاتده اولان ضیا ونوری بر اول خورشید حقیقیدن بولدق واندن کمالیله استناره قیلدق
وقوت وقدرت الدق پادشاهلرك خلیفهلری رعایا اوزره ظهور قیلدیغی کبی بز دخی ضعیف اولان عقول وقلوب اوزره
طلوع قیلدق وظاهر اولدق وانلره بر سبیل القا والهام تعلیم علم ایلدك دیرلر * مثنوی * چون مه نو یا سه روزه یا که بدر *
هر ملك دارد کمال ونور وقدر * یکی آی کبی یا اوچ کونلك ماه کبی ویاخود بدر کامل اولمش ماه کبی هر ملك علی حدة کمال
ونور وقدر طوتر بعضسی کامل وبعضسی اندن اکمل وبعضسی نورانی وبعضسی اندن انور وبعضسی بعضسندن
شریف وبعضسی دخی من حیث المرتبه جملهدن اشرفدر محصل انسانك نیجه انواعی وار ایسه انلرك دخی انواعی واردر
عامهٔ ملائکه ومؤمن ملائکه وخواص ملائکه واولیای ملائکه وانبیای ملائکه ورسل ملائکه واردر من حیث
المرتبه بری برندن تفاوتلری مقرردر (م ی) ز اجنحهٔ نور ثلاثه او رباع) بر مراتب هر ملك را آن شعاع) ابتداء سورهٔ فاطره
اشارتدر (الحمد لله فاطر السموات والارض) جمیع حامدلك حمدی وثناسی اول الله ایچوندر که مبدع ومظهر
سماوات والارضدر (جاعل الملائکة رسلا) ملکلری انبیا علیهم السلام واولیای عظامه رسل قیلیجیدر بونلره رسالات حق
وحی ایله والهام ورؤیای صالحه ایله تبلیغ ایدرلر (اولی اجنحة مثنی وثلاث ورباع) اویله ملائکه که ایکیشر ایکیشر اوچر اوچر
ودردر دردر قنادلر صاحبیدر مثلا عقول انسانك قوت علمیه ونظریه جناحینی وحس مشترك وقوت وهمیه وخیالیه
وفکریه هر بری بر جناح مشابهسندهدر ملائکهنك دخی جناحلری بو منوال اوزرهدر لفافهم (یزید فی الخلق ما یشاء)
زیاده ایلر اول الله خلقنه دیلدیکی شیئی عقل وتمیز وعلم ومعرفت کبی ویاخود بلاغت وفصاحت وصباحت اوله وبعضلر
حاء مهمله ایله قرأت ایدوب مراد حسن صورتدر دیمش بو جملهیه ودخی بونلر امثالی شیئلره مفسرینك اشارتی واردر (ان الله
علی کل شیء قدیر) تحقیقا الله جمیع اشیایه قادردر معنی بیت دوردر دوردر واوچر اوچر نوردن قنادلردن مرتبهلری اوزره
هر بر ملکه اول شعاع حق لامع وساطع اولمشدی بو محلده حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز سؤال مقدره یه
اشارت بیوروب دیرلر که چونکه جناب عزتك شهادتی جملهیه کافیدر یا ملائکه وعلمانك شهادتنه نه احتیاج واردر

پس جواب بیوررلر که هرکس حقك شهادتن فهمه قادردكادر پس انبیا علیهم السلام واولیای عظامك ومرتکه
وعلمانك دخی شاهد قیلدیکه هرکس استعدادی مقداری انلردن استفاده واستفاضه ایدهلر *مثنوی* همچو برهای
عقول انسیان * که بسی فرقست شان اندر میان * اجنحهٔ ملائکه متفاوته در انسانك عقولی پرلری کبی که انلرك
ما بینده چوق فرق وار در عقول آدمی ما بیننده تفاوت عظیم اولدیغی کبی زیرا کیمسی سفیه وکیمسی فقیه وکیمسی کامل
العقل وکیمسی بوجهلهدن اکلدر وقس علی هذا قوة الملائکة واجنحتهم *مثنوی* پس قرین هر بشر در نیك وبد *
آن ملك باشد که ما نندش بود * پس هر بشرك قرینی نیك وبدده اول ملك اولور که انك ماننـدی اوله اعلی اولان ملائکه
اعلی اولانکسه لره وادنی اولان ادنی اولان کسه لره یار وقرین اولور که ما بینلرنده نوع مناسبت واردر *مثنوی*
چشم اعمش چونکه خود را بر نتافت * اختر او را شمع شد تا ره بیافت * اعمشك چشمی چونکه آفتابه طاقت
کتورمدی کوکبا کا شمع اولدی تا آنکله یول بولدی مراد ضعیف البصیرة اولنلر ودیدهٔ انوردن بی بهره قالنلر حضرت
خدادن استناره یه وملائکه دن وارواح انبیا علیهم السلامدن استفاضه یه قادر اولمیوب وحیاتده اولان بدر کامل
کبی عالمه نورپاش اولان اولیای عظامدن استفاده قیلیوب العلماء مصابیح الارض فحواسنجه انجق نجوم زمین ومصابیح
دین اولان عالملردن وشیخلردن که کندیلرك دیدهٔ ادراکی اکا طاقت کتوررلر بونلرك بوکونه ضعیف بصره
مبتلا اولنلره شمع دین اولوب بوکونه اعمشلر انلرك نورارشادی واسطه سیله یول بولورلر (کفتن پیغمبر صلی الله
علیه وسلم مرزیدرا که این سر رافاش تراز ین مکو ومتابعت نکه دار) *مثنوی* کفت پیغمبر که اصحابی نجوم
رهروانرا شمع وشیطانرا رجوم * پیغمبر علیه السلام حضرتلری بنم اصحابم نجوم کبیدر دیدی (کما قال
علیه السلام اصحابی کالنجوم بایهم اقتدیتم اهتدیتم) رهرواولنلره وصراط مستقیم اوزره سلوك قیلنلره شمعدر وشیطانه
رجومدر یعنی شیطان انس وشیطان جن اولنلری رجم وطرد ایدرلر وسالك ورهرو اولنلره یول کوستروب
هدایت قیلرلر بونلردن هر قنغیسنه اقتدا ایلسك مهتدی اولورسن ومقصوده وصول بولورسن (مثنوی) هرکسی را
کر بدی آن چشم وزور * کو کرفتی ز آفتاب چرخ نور * هر بر کسه یه اکر اول چشم وقوت اولیدی که اول کسه
چرخك آفتابندن نور طوتیدی چرخك آفتابندن مراد حضرت حبیب اکرم صلی الله علیه وسلم اولورکه هر کسك
اندن نور استفاده ایلمکه استعدادی بوقدر اکر هر کسك اول آفتاب فلك نبوتدن نور استفاده ایلمکه طاقت
ولیاقتی اولیدی *مثنوی* کی ستاره حاجتستی ای ذلیل * کی بدی بر نور خورشید او دلیل * ای ذلیل ستاره
یچون حاجت ولازم اولوردی که اوستاره وخورشیدك نورینه دلیل اولیدی یعنی اکر هر کس شمس حقیقیدن
نور المغه قادر اولیدی ستاره نور خورشیداوزره دلیل اولمغه حاجت قالمزدی ونجوم کبی اولان مشایخ وعرفا وعلما
دخی شید حقیقت جانبنه دلالت قیلمزدی ومرشد اولمزدی (مثنوی) ماه می کوید بخاك وابر وفی * من بشر بودم ولی
یوحی الی * سورهٔ کهفده وسجده وحم ده اولان آیت کریمه لره اشارتدر (قل انما انا بشر مثلکم) دی یا محمد سنده بنم کبی
آدمسن دینلره (انا بشر مثلکم) ای من جنسکم فی البشریة والمماثلة النوعیة الموجبة للانس والخلطة (یوحی الی
لیهتدوا بنور الوحی والتوحید وتسلکوا سبیل الحق (انما الهکم اله واحد) تحقیقا الهکز اله واحددر (لا شریك له
فی الوجود فاستقیموا بالثبات علی الایمان والسکینة والایقان فی التوجه الیه من غیر انحراف الی الباطل واستغفروا
بالتنقل عن الهیئات والتجرد عن الصفات الذمیمة وویل للمشرکین من فرط جهالتهم) معنی بیت ماه می کوید ماه
حقیقی اولان انبیا علیهم السلام واولیای عظام دیرلر بخاك وابر وفی خاك کبی تیره طبع وسحاب وسایه کبی مکدر
خیره اولنلره که بزده سزلرك کبی صفت بشریتله متصف وقید طبیعتله مقیدز لیکن نور وحی الهی بزی منور وصفت
بشریه دن مطهر قیلدی دیرلر وبزم سزکله مجانستمز مطلقا سزلك موانستکز ایچوندر تا بزمله طبیعتده ای بشریتده
قالنلر بن سزجلین تاریك وتیره ایدم خورشید حقیقینك وحیی بکا بوبجلین بر نور ویردی وبنی بویله نورانیت مرتبه سنه
ایر کوردی ماهدن مراد بونده والله اعلم ولی اولمق ووحیدن مراد الهام اولمق فهمه اقربدر ومحله انسبدر (مثنوی) ظلمتی
دارم بنسبت با شموس * نور دارم بهر ظلمات نفوس * شمسلره نسبت بر ظلمت طوترم اما نفوسك ظلمتندن اوتری نور
طوترم یعنی نفوس انسانیه یی ظلمات جهل وغفلتدن خلاص ایتمك ایچون نور باطن طوترم دیر ماهدن مراد ولی
اولورسه شموسدن مراد انبیا علیهم السلام اولور واکر ماهدن مراد نبی اولورسه شموسدن مراد ملائکهٔ مقربین
اولورکه انلر صرف نورلردر وانبیا علیهم السلامك انلره نسبت ظلمت جسدانیسی واردر *مثنوی* زان ضعیفم
تا تو تابی آوری * که نه مرد آفتاب انوری * ماه بو ظلمت بشریه ده قالنلره دیر اول سببدن ضعیفمکه تا سن بکا طاقت
کتورهسن وبنمله آشنا اولمق مرتبه سنه کندیکی یتورهسن زیرا که سن آفتاب انورلك مردی دکلسن (مثنوی) همچو

شهد و سرکه در هم بافتم * تا سوی رنج جکر ره یافتم * شهد و سرکه بری بریله ممتزج اولوب سرکنکبین اولدیغی کبی بنده دخی ممتزج اولدم وروحانیت بشریتله اختلاط قیلدم تا جکرده اولان مرض جانبنه یول بولدم نته کم سرکنکبین درونه داخل اولدقده علت صفراوی ازاله ایدر * مثنوی * چون ز علت وارهیدی ای رهین * سرکه را بکذار و می خور انکبین * ای مرضه رهین وقرین اولان کسه چونکه رنج وعلتدن قورتله سن سرکه یی ترک ایله وعسلی یی سرکه دن مراد صفات بشریه وانکبیندن مراد صفات روحانیه در چونکم طالب علل نفسانیه دن خلاص اوله مرینک ماتند سرکه اولان بشریتی جانبنه احتیاجی قالمز اول زمانده انک صافی شهد روحانیتندن اکل ایلسه اکا ضرر قیلمز * م ی * تخت دل معمور شد پاک از هوا * بروی الرحمن علی العرش استوی * سورهٔ طه ده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (الرحمن علی العرش استوی) الرحمن مرفوع علی المدح حیث اوزره تقدیری هو الرحمن استوای عرش ملک وسلطاناقدن مجازدر نته کم دیرلر استوی فلان علی السریر ای ملک وان لم یقعد علی السریر البتته یعنی اول رحماندرکه ملک العرش واستولی علیه علماء امت حضرت علی کرم الله وجهه حضرتلرینک بو قولنی بو محلده مذهب مقبول عد ایتمشلردر نته کم بیورورلر الاستواء غیر مجهول والتکییف غیر معقول والایمان به واجب والسؤال عنه بدعة لانه تعالی کان ولامکان فهو علی ما کان قبل خلق المکان لم یتغیر عما کان (له ما فی السموات وما فی الارض) سموات وارضینک نقدر شیلری وار ایسه انکدر (وما بینهما وما تحت الثری) دخی سموات وارضینک ما بیننده اولان وتحت الثراده اولان شیلرک جمیعسی انک ملکیدر معنی بیت تخت دل معمور شدکه کوکل تختی معمور اولدی پاک از هوا هوادن پاک اولدیغی حالده بروی اول کوکلک اوزرینه (الرحمن علی العرش استوی) عرش اوزره استوا واستیلاسی کبیدر رحمانک بویله دیمک دخی وجهدر کوکلک تختی هوادن پاک اولوب معمور اولدی کوکل اوزره (الرحمن علی العرش استوی) آیت کریمه سنک مفهومی حاصل اولورزیرا قلب المؤمن عرش الله در وکذلک استوی الله علی عرش وجود الکل بظهور صفته الرحمانیة فیه ووصول اثرها اذ الفیض العام منها الی جمیع الموجودات * مثنوی * حکم بر دل بعد ازین بی واسطه * حق کند چون یافت دل این رابطه * بوندنصکره قلب اوزره حکمی بی واسطه حق ایلر چونکم کوکل بو رابطه یی بوله یعنی تخت دل هوادن پاک اولوب معمور اولدقدنصکره قلب اوزره حکمی بلا واسطه حق تعالی ایلر چونکم کوکل حق تعالی یه بو مرتبه اتصال ورابطه بوله مادامکه دل هوادن پاک اولمیه حق تعالی انک اوزرینه حکمی وسایطه واسباب ملابسه سیله قیلر (مثنوی) این سخن پایان ندارد زید کو * تا دهم پندش که رسوایی مجو * بو اسرار ومعارفه متعلق اولان سوز پایان طوتمز زیدقنی تا اکا پند ویرم بویله دیو که رسوایلق دیلمه واسرار غیبی کشف ایلمه (رجوع بحکایت زید) (مثنوی) زید را اکنون نیابی کو کریخت * جست از صف نعال ونعل ریخت * زیدی الآن سن بوله مزسنکه اول زید قاچدی وصف نعال بشریتدن صچرادی ونعل دوکدی یعنی پای روحه نعل کبی اولان مقتضای طبیعتی وکفش صورتی قلع ایلدی (م ی) تو که باشی زید هم خود را نیافت) همچو اختر که برو خورشید تافت) سن کم اوله سنکه زیدی بوله سن زید هم کندیسنی بولمدی که کوکب کبی انک اوزرینه آفتاب یلدرادی یعنی عند طلوع الشمس نجومک وجودی نه مرتبه محو ومتلاشی اولور ایسه عاشقک وجودی دخی عند ظهور الحق اویله محو وفانی اولور بو مرتبه یه مشایخ مرتبهٔ فنا تعبیر قیلورلر مثنوی) نی ازو نقشی بیابی نه نشان * نه کهی یابی براه کهکشان * بو بیت فنا اندوفنا مرتبه سنه اشارتدر معنی بیت نه اول زیددن بر نقش بولورسن نه نشان ونه اندن بر صمان بولورسن صمان اوغریسی بولنده یعنی براثر وعلامت انک بولنده بوله مزسن (م ی) شد حواس وناطقهٔ تابان ما) محو نور دانش سلطان ما) حسها وعقلهاشان در درون) موج در موج لدینا محضرون) بزم حواس ظاهره وباطنه مز وتابان اولان قوت ناطقه مز سلطانمزک علمینک نورینک محوی اولدی اول حواس وناطقه لری نور علم سلطانیده محو اولان کسه لرک حسلری درونده موج موج ابحر الله قتنده حاضرلردر نته کم جناب عزت کلیسی بزم قتمزده حاضرلردیدی سورهٔ یس ده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (وان کل) هیچ برشیء دکلدر (لما جمیع لدینا محضرون) الا بزم قتمزده مجموع عدرا حضار اولنمشلردر وبر آیتده دخی بیورورلر ان کانت الا صیحة واحدة) یعنی نفخهٔ اخیره اولمدی (الا صیحة واحدة) الا صیحهٔ واحده اولدی (فاذا هم جمیع لدینا محضرون (م ی) چون شب آید باز وقت بار شد) انجم پنهان شده بر کار شد) بیهشانرا وا دهد حق هوشها) حلقه حلقه حلقها در کوشها) پای کوبان دست افشان در ثنا) ناز نازان ربنا احییتنا * چونکه شب کله کیرواجازت وقتی اولور پنهان اولمش کواکب کار اوزره اولور یعنی تجلی وظهور آفتاب الهیه ده حواس عاشقان خدا کاختفاء الکواکب عند ظهور نور الشمس مختفی وزائل اولور چونکم تجلی شمس حقیقی مختفی ومستتر اوله وشب بشریت ظهوره کله پنهان اولان انجم حواس انسانی بر کار اولور وتکرار وقت بار اولور وتکالیف یوکنی یوکلنور بی هوش ومستغرق اولانلره جناب

حق كيروهوشلرين ويروكوشلرده حلقه لرحلقه حلقه اولديغى حالده يعنى هر برى هوشلك هوشى و يرلدكده وصحوه
كلدكده انك كوش جانته نيجه علوم وحقايق حلقه لرى حلقه اندرحلقه اولديغى حالده اعطا اولنور اتفاق مشايخ
صوفيه بودركه عاشق صحوه كاسه البتته نيجه حقايق وعلوم انده حاصل اولمق كرك والا انك سكرى سكر الهى اولمز
كما نقلنا عن الفتوحات فى درجة الصحو بومستغرق وبى هوشلر محودن صحوه وفنادن بقايه كلدكارى حالده پاى كوبان
ودست افشان ثنا وحمدى زياده ايلدكارى حالده اى بزم ربمز بزى احيا ايلدك ديدكارى حالده كاورنته كم بعد موت
الطبيعى والاضطرارى جميع ناس هوشه كاورلر وحيات بولورلر وكندى كارلرينه مشغول اولورلر پس بوراده كانجيه دلك
فناى معنوى وموت اختيارينك بياندر چونكم بعد موت الاختيارى صحوه كلك بعد موت الاضطرارى بشريته
وصورته كلمكه مشابه اولديسه درحال بعد موت الطبيعى اولان حياتك بيانته شروع ايدوب بيورورلر (م ى) آن جلود
وآن عظام ريخته * فارسان كشته غبار انكيخته) اول دوكلمش بوستلر واستخوانلر بوزقوپرمش فارسلر اولمش يعنى نته كم
بعد المحو ساقى الهى صحوه كلدكده انلرك جلود وعظام جسمانيه لرى فارسان ميدان طريقت اولورلر وحيات
ابديه يه بولورلر كذلك بعد موت الاضطرارى وقت نفخة الثانيه ده جلود وعظام ريخته فارسان ميدان عرصات
اولورلر غبار انكيخته اولدقلرى حالده وحيات جسمانيه لرنى بولورلر وشانلرينه مشغول اولورلر بوندن مقدم اولان
بيت مؤمن حم ده اولان آيت كريمه يه اشارتدر (وقالوا ربنا امتنا اثنتين) كافرلر جهنمده ديه لركه اى بزم ربمز بزى ايكى
كره اولدردك يعنى بر يسى موتى خلق ايلديكيدر اولده وبرى بعد انقضاء آجالهم موت طبيعيلريدر (واحييتنا اثنتين
وبزى ايكى كره احيا ايلدك برى حين ولادتده اولان حياتدر وبرى بعد الموت بعث وحشر ايچون اولان حياتدر پس
حضرت عيسى عليه السلامك بوكلاملرى موجبنجه نته كم بيورورلر (من لم يولد مرتين لن يلج ملكوت السموات) سالك
راه حقه ولادتين ميسر اولمينجه كه مقصود برى ولادت معهوده وبرى دخى روحك بووجود محسوس ومشهوددن
مولود اولمسيدر سير ملكوت وجبروته دخوله قادر اولمز فاما اول سالكان راه حقيقت وواصلان اسرار طريقته
موات وفوات تعلقات بدنيه وموبقات ومهلكات شهوات نفسانيه دن خلاص اولوب انوار تجليات ذات وصفاتله
حيات جاودان بولدقلرنده پاى كوبان ودست افشان ونازونازان حمد وثناى خالق كون ومكان ايدوب ديه لركه
اى بزم پروردكارمز حمد وسپاس وشكر بى قياس اول جناب واهب الرجاء والالتماسه اولسونكه (احييتنا اثنتين)
بزى ايكى كره احيا ايتدك برى عالم عدمدن صحراى وجوده كتورمكلكله وبعده مهالك نفسانيه ومسالك شيطانيه دن
خلاص ايدوب حيات جاودانيله حى قيلدك (مثنوى) حمله آرند از عدم سوى وجود * در قيامت هم شكور وهم كنود *
جمله كتورورلر عدمدن وجود جانبنه قيامتده يعنى مقابردن قائم اولدقلرى وقتده هم شكور وهم كنود يعنى زياده شاكرلر
وهم زياده كافر اولنلر (مثنوى) سرچه مى پيچى كنى ناديده * درعدم زاول نه سرپيچيده * باشكى نيچون بوكرسن
وكورمزلك ايلرسن يعنى حشر اولمقدن وحيات ابدى بولمقدن نيچون معرض اولوب تعامى ايلرسن عدمده ايكن
اول باشكى چورمدكمى يعنى عالم عدمده انسيت قيلمش ايكن بووجوده كلمكدن معرض اولوب سرپيچيده قيلدك
* مثنوى * درعدم افشرده بودى پاى خويش * كه مرا كى بركند از جاى خويش * عدمده كندى اياغكى صقمش
ومحكم باصمش ايدك يعنى لسان حالله بويله ديردك كه بنى كندويرمدن كيم قوپررر يعنى عدمدن بنى وجوده كيم كتوررر
ديردك (مثنوى) مى نبينى صنع ربانيت را * كه كشيد او موى پيشانيت را * سن ربانى اولان صنعى كورمزسنكه حق
تعالى حضرتلرى سنى آلنك صاچندن چكدى وعالم وجوده كتوردى موى پيشانيدن چكمك زياده ضبط وتصرف
ايتمكدن كنايه‌در (كما قال تعالى ما من دابة الا هو آخذ بناصيتها * مثنوى * تا كشيدت اندرين انواع حال * كه نبودت
در گمان ودر خيال * حق اول حكيم مطلق سنى بو انواع حال ايچره چكدى يعنى عدمدن سلالة طين مرتبه سنه اندن
نطفه اندن علقه اندن مضغه اندن لحم وعظام لباسن كيوب ذى روح اولمق مرتبه سنه اندن طفوليت اندن تكليف
لباسن كيوب محصل كلام طورا بعد طور سنى هر مرتبه ده نيجه احواله يتورديكه سنك ظنك وخيالكده اولمش ايدى
وبو حالات عجيبه فكركه دخى كلمش ايدى * مثنوى * آن عدم اورا هماره بنده است * كاركن ديوا سليمان زنده است *
اول عدم دائما حضرت خدايه بنده ومطيعدر اى ديو كار وخدمت ايله سليمان عليه السلام دريدر يعنى
اى نفس فرمان الهيدن معرض اولمه وترك طاعت ايدوب عصيان قيلمه زيرا سليمان حقيقى يعنى حضرت حق حى
ولا يموتدر وباقى ولا يفوتدر پس آنك طاعتندن اعراض ايلين طاغوتدر * مثنوى * ديو مى سازد جفان كالجواب *
زهره نى تا دفع كويد يا جواب * ديو جفنه لر دوزر حياض كبى يعنى كاسه لر دوزر حوضلر كبى زهره سى يوق تا دفع ايليه
ويا جواب سويليه بو بيت سورة سبأده اولان آيت كريمه يه اشارتدر (يعملون له ما يشاء) جناب عزت بيورورلركه

بزسلیمانه مسخر قیلدق شیاطین و جنی ایشلر انکیچون هرنه دیلرسه * من محاریب وتماثیل * محرابلردن
وصورتلردن محاریبدن مراد مساجد وسائر ابنیهٔ رفیعه‌در وتماثیلدن مراد سیم وزر ویانحاس وزجاج ومرمردن
انبیا علیهم السلام واولیای عظامک صورتلریدر دوزوب ویا مسجد ومعبدلرنه یازوب اکا نظرایتملریدر انلرک شریعتنده
جائز ایدی (وجفان کالجواب) جفان جفنه‌نک جمعیدر قصعهٔ کبیره‌یه دیرلر وجواب جابیه‌نک جمعیدرکه حوضه دیرلر
یعنی دخی شیاطین وجن دوزرلردی حوضلر کبی چناقلر پس حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز نفس اماره
صاحبلرینه بیوررلرکه آگاه اولک وکار وعملدن غافل اولمالک وقیاس ایلالکه بو عالم سلیمان حقیقیدن
خالی اوله اگرطوعا عبادت ایتمزسکز کرها مقررکه سزی برکاربدله مشغول قیله * مثنوی * خویش را این چون همی
لرزی زبیم * مر عدم را نیز لرزان دان مقیم * کندیکی کورعدم اولمق خوفندن نیجه دیترسن عدمی دخی اللهک
خوفندن دایم دتریجی بیل همان دمکه وجوده کلمکه امر ایلیه موجود اولورنته کم موجوده امر ایلدکده معدوم اولور
* مثنوی * ور تو دست اندر مناصب می زنی * هم زترس است انکه جانی می کنی * وا گرسن منصبلره ال اوره‌سن
وملک ومالی زیاده قیله‌سن هم خوفکدندر اولکه زیاده جان چکیشرسن یعنی هربارکه موت وفنادن خوف ایدوب مال
ومنصبه کوکل قویه‌سن ودولت صوری وعیش فانی‌یه مشتغل اوله‌سن اول سنک جان چکشمکه سبب اولور زیرا هر نقدر
وصلتدن لذتک وار ایسه فرقتک المی اولقدر اولور (مثنوی) هرچه جز عشق خدای احسنست * گرشکرخواریست
آن جان کندنست * هرنه که احسن اولان خدانک عشقندن غیریدر اگرصورتا شکرخوارلق ایسه‌ده معنا جان
چکشمکدر * مثنوی * چیست جان کندن سوی مرگ آمدن * دست در آب حیاتی نازدن * جان چکشمک ندر
مرگ جانبنه کلمکدر بر آب حیاته ال اورمقدر یعنی ماننده آب حیات اولان محبت خدایه ودامن صاحب هدایه تمسک
قیلمقدر * مثنوی * خلق را دو دیده در خاک و ممات * صدگمان دارند در آب حیات * خلقک ایکی کوزی طپراقده
وموتده‌در یعنی برکسه اولدکده نصکره خاک اولور وفنا بولور دیوب نظرلرین انجق بو مرتبه‌یه حصر ایلیوب موت وقبردن
ایلروسنه نظر ایرکورمزلر آب حیاته یوز گمان طوترلر یعنی اول کسه‌لرکه بو دنیاده آب حیات محبت ومعرفتله قلبلرین
زنده قیلسه‌لر بعده بحسب الظاهر اولسه‌لر خلق آنی اولدی وتراب اولدی دیرلر اگر آب حیات ایچمشدر اکا فنا وزوال
کلمز واول حیواندر عاشقلر اولمزدیسک محبت ومعرفتک وعلم وحکمتک آب حیات اولسنه نیجه بیک گمان طوترلر
وبو جهانده آب حیات بو قدر دیوب کندیلرینی چاه مرگ وفنایه آترلر * مثنوی * جهد کن تا صد گمان گردد نود *
شب برو ور تو بخسبی شب رود * جهد ایله تا یوز ظن طقسان اوله یعنی تحصیل علم یقین ایلمکه سعی قیل تا سنک شکک
وشبهاتکدن بعضیسی زائل اوله وظن وگمانک برقاچ مرتبه ازقاله کیجه یوری واگرسن اویوه‌سن کیجه کیدر یعنی
بو بشریت کیجه‌سنده طریق حقده سلوک ایله وقطع مراتب قیل اگرسن طریق حقده کتمزسک شب بشریت الدن
کیدر وروز آخرت ظهور ایدر اندنصکره کار وعملک فائده‌سی اولمز * م ی * در شب تاریک جوی آن روز را * پیش کن آن
عقل ظلمت سوز را * اول روزی قرا کوکیجه‌ده ایسته یعنی اول روز حقیقی بو ظلمت بشریتده ایکن طلب ایله اول ظلمت
یاقیجی عقلی اوکوکه ایله یعنی عقل معادی کندیکه قولاوز قیلوب وا کا تابع اولوب ظلمت نفسانیه‌دن خلاص اوله
کور وروز حقیقی بو شب دنیاده بوله کور * م ی * در شب بدرنگ بس نیکی بود (آب حیوان جفت تاریکی بود) بدرنگ
اولان کیجه‌ده چوق ایولک اولور آب حیات ظلمتک جفت وقرینی اولور یعنی شب رنک اولان طبیعت کیجه‌سنده چوق
حسنات ظهوره کلوب مشهوردرکه آب حیوان ظلمت ایچره‌در پس ظلمات بشریتده آب حیات ابدیه موجوددر وآب
حیات ابدیه‌دن مراد ذوق ایمان وعرفان ولذت علم وایقاندر (اومن کان میتا فاحییناه وجعلنا له نورا یمشی به
فی الناس کمن مثله فی الظلمات لیس بخارج منها) آیت کریمه‌سی بو خصوصه شاهد وبرهاندر * مثنوی *
سر ز خفتن کی توان برداشتن * با چنین صد تخم غفلت کاشتن * باشکی یاتمقدن واویومقدن نجین قالدرمغه قادر اولورسن
بونک کبی یوز غفلت تخمن اکمکله بیله یعنی بو قدر غفلت ومعصیت ایشلمکله مادامکه بیله‌سن باشکی خوابدن نیجه
قالدررسن ونه کونه احیای لیالی قیلورسن (م ی) خواب مرده لقمه مرده یار شد * خواجه خفت ودزد شب بر کار شد
* خواب اولمش لقمه اولمش بری برینه یار اولدی خواجه اویودی وکیجه دزد کار ومصلحت اوزره اولدی دزد شبدن
مراد شیاطین وجن اولور * مثنوی * تو نمی دانی که خصمانت کیند * ناریان خصم وجود خاکیند * ای بنی آدم
سن بیلمزسنکه سنک دشمنلرک کیملردر نارینلر خاکیلرک وجودینک خصمیدر یعنی شیاطینکه ناریلردر بنی آدمک
عدولریدر * (مثنوی) نار خصم آب وفرزندان اوست (همچنانکه آب خصم جان اوست) اتش آبک وانک فرزندلرینک
دشمنیدر انجلینکه آب اتشک جاننک دشمنیدر فرزندان آبدن مراد آبله نشو ونما بولان انسان اولورا گرچه حیوانه ونباته

دخی شامل اولورسه ده (مثنوی) آب آتش را کشد زیرا که او * خصم فرزندان آبست وعدو) آب آتشی دیلر زیرا که
آتش آبك فرزندلرینك خصم ودشمنیدر * مثنوی * بعد ازان این نار نار شهوتست * کاندرو اصل گناه وزلتست * بو نار
شیاطین دیدکدنصکره بو ناردن مراد نار شهوتدر زیرا نار شهوتده گناه وخطانك اصلی واردر * مثنوی * نار بیرونی
بابی بفسرد * نار شهوت تا بدوزخ می برد * خارجده اولان آتش بر مقدار آب ایله مرده وافسرده اولور اما شهوت آتشی صاحبنی
دوزخه دك ایلتور * مثنوی * نار شهوت می نیارامد باب * زانکه دارد طبع دوزخ در عذاب * نار شهوت وآتش
طبیعت آب ایله ساکن اولمز زیرا که آتش شهوت دوزخ طبعی طوتر عذاب والده نته کم جهنم طویموب هل من مزید
نعره سن اورر کذلك شهوت نفسانیه دخی قناعت قیلیوب مأکولات ومشروبات جانبنه وحظوظ نفسانیت
طرفنه بولدقجه حریص اولور * مثنوی * نار شهوت راچه چاره نور دین * نورکم اطفأ نار الکافرین * شهوت نفسك
نارنه چاره ندر دین نوریدر ای مؤمنلر سزلك نوریکز اطفا ایلدی کافرلك آتشنی که اول سبب اشتعال نار جحیم اولان
شهوت نفسلریدر کما قال علیه السلام تقول النار یوم القیامة جز یا مؤمن فان نورك اطفأ ناری (مثنوی) چه کشد
این ناررا نور خدا) نور ابراهیم را ساز اوستا) بو نار شهوتی نه سوندرر خدای تعالینك نوری سوندرر حضرت ابراهیم علیه
السلامك نورنی اوستاد دوز یعنی ابراهیم علیه السلامك قلبی اوزره اولان وقدم ابراهیم علیه السلام اوزره سیر قیلان
بر خلیل سیرت کسه نك نور جلیانی کندیکه دلیل ایله * مثنوی * تا ز نار نفس چون نمرود تو * وارهد این جسم همچون
عود تو * تا سنك نمرود کبی اولان نفسك آتشندن سنك بو عود کبی اولان جسمك قورتله * مثنوی * شهوت ناری
براندن کم نشد * او بماندن کم شود بی هیچ بد * ناری اولان شهوت نفسانی سورمکله ناقص اولمدی یعنی انی خرج
ایتمکله وآنك مقتضاسی ویرمکله اول اکسك اولمدی هیچ شکسز وچاره سز اوقالمغله کم اولور ومقتضاسنی ویرمکله
ضعف ونقصان بولور * مثنوی * تا که هیزم می نهی بر آتشی * کی بمیرد آتش از هیزم کشی * مثلا تا کم سن بر آتش
اوزره هیزم قویاسن آتش هیزم چکیجی الکدن نجون اولور بلکه زیاده اولور وقوت بولور (مثنوی) چونکه هیزم باز گیری
نار مرد * زانکه تقوی آب سوی نار برد) چونکه آتشدن هیزمی کیرو طوته سن نار سو نور زیرا که تقوی آبی آتش جانبنه
ایلتدی تقوی آتشك غداسی اولان هیزمی آتشدن حفظ ایتمك وپرهیز ایلمکدر آتشه غداسی اولان هیزمی ویرمك
اکاصو ایلتمك کبیدر زیرا هیزمی حفظ ایتمك همان آتشه صو ایلتوب اوزرینه دوکمکله برابردر چونکم تقواده دخی
اطفاء نار ایلك صفتی موجود اولدیسه زانکه تقوی آب سوی نار برد بیوردیلر نا معلوم اوله که غدای نفسانیه دن
پرهیز ایلك آتش شهوانی صوکبی سوندریجیدر (مثنوی) کی سیه گردد ز آتش روی خوب * کو نهد گلگونه از تقوی
القلوب * خوب وزیبا یوز آتشدن نجون سیاه اولور یعنی برکسه نك وجه باطنی نار شهواتدن نجون سیاه اولور که
اوکسه تقوای قلوبدن وجه باطنی اوزره گلگونه قویه وزهد وورع زینتیله جمال روحنی مزین قیله (آتش افتادن
در شهر بایام امیر المؤمنین عمر رضی الله عنه (مثنوی) آتشی افتاد در عهد عمر * همچو چوب خشك می خورد او حجر *
حضرت عمر رضی الله عنه زماننده شهره بر آتش دوشدی حجری اول آتش قوری چوب کبی یردی * مثنوی *
در فتاد اندر بنا وخانها * تا زد اندر پر مرغ ولانها * اول آتش بنا وخانه لره دوشدی حتی اول آتش مرغك قنادلرینه
ویوه لرینه اوردی (مثنوی) نیم شهر از شعلها آتش گرفت * آب می ترسید ازان وی شگفت * شهرك نصفی
شعله لردن آتش طوتدی ویاندی آب اول آتشدن قورقدی وآتشك بو شدت وغلبه سنه متعجب اولدی * مثنوی *
مشکهای آب وسرکه می زدند * بر سر آتش کسان هوشمند * آب وسرکه مشکلرنی اوردیلر آتشك باشی اوزره
هوشمند اولان کسه لر (مثنوی) آتش از استیزه افزون می شدی * می رسید او را مدد از بی حدی * آتش عنادندن
زیاده اولوردی گویا اول آتشه بی حدلك عالمندن مدد یتشوردی * مثنوی * خلق آمد جانب عمر شتاب *
کاتش ما می نمیرد هیچ از آب * خلق حضرت عمر رضی الله عنه جانبنه سرعتله کلدیلر بویله دیو که بزم آتشمز
هیچ صودن سونمز اکا چاره ندر * مثنوی * گفت آن آتش ز آیات خداست * شعله از آتش بخل شماست
* حضرت عمر رضی الله عنه انلره ایتدی اول آتش خدای تعالینك علامتلرندندر اما معنا سزلك بخلکز آتشندن
بر شعله در (م ی) آب بگذارید ونان قسمت کنید * بخل بگذارید اگر آل منید * صو بی ترك ایلیکز وفقرایه نان
قسمت ایلیکز بعض نسخه ده آب بگذارید برینه آب وسرکه چیست واقع اولمشدر یعنی آب وسرکه ندر نان قسمت ایلیکز بخلی
ترك ایلیکز اگر بنم آلم ایسه کز یعنی اگر بنم اهلم ایسه کز بخل وامساکی ترك ایلیکز دیدی * مثنوی * خلق گفتندش که
در بگشوده ایم) ما سخی واهل فتوت بوده ایم) خلق اکا دیدیلر که قپولریمزی آچمش ایز سخی واهل فتوت اولمشز (مثنوی
گفت نان در رسم وعادت داده اید * دست از بهر خدا نگشاده اید * حضرت عمر رضی الله عنه انلره ایتدی نانی رسم

وعادتده ویرمشسزالله ایچون ال اچمشسز (م ی) بهر فخر وبهر پوش وبهر ناز * نه ازبرای ترس وتقوی ونیاز *
بلکه سخاوفتوتکز فخردن اوتری وجمعیت وکثرت ناسدن اوتری ونازدن اوتریدر حق تعالینك خوفندن وتقوادن
ونیازدن اوتری دکلدر * مثنوی * مال تخمست وبهر شوره منه * تیغ رادردست هر رهزن مده * مال تخمدر روآنی
هرشوره یه قومه هر رهزنك النه تیغ ویرمه یعنی انسانك ملکنده اولان مال تخم حسناتدرا کرالله یوردیغی محله
القایاپازسك ربیع ومحصول بتورمز فی المثل مال برتیغ کبیدر واهل فسق وعصیان رهزنلردر مال خدایی اهل هوایه
بذل وسخا ایلك رهزن النه تیغ ویرمك کبیدر بوکونه سخا ایلین آثم وخائن اولمق مقرردر * مثنوی * اهل دین راباز دان
زاهل کین * همنشین حق بجو باا ونشین * اهل دینی اهل کیندن کیرو بیل حقك همنشین ومقربن استه انکله اوتور
تاسلامت بوله سن * مثنوی * هرکسی برقوم خود ایثار کرد * کاغه پندارد که او خود کار کرد * هر برکسه کندینك
قومی اوزره ایثار وسخا ایلدی ابله ونادان ظن ایلرکه او خود کار ایلدی یعنی مجرد کندینك مشربنه موافق اولان قومه
سخا ایلدیکنی علم دینده نادان اولان کسه سخا وکرم ایلدم صنور حال بوکه انك اشلدیکی کار کندینك خیانتنه
وعفو یتنه دلالت قیلور زیرا رضاء لوجه الله اولمین والله یوردیغی محله ویرلمین عطا وسخا صاحبنه عاقبت ندامت اولمق
مقرر اولور پس لازمدرکه سخی اولان کسه سخا وکارنی لله وفی الله ایلیوب عملده خالص اوله ومخلص کلردروا خلاص
ندر بوحکایه دن معلوم اولور (خدو انداختن خصم درروی امیرالمؤمنین علی کرم الله وجهه وانداختن علی شمشیرازدست
* مثنوی * ازعلی آموز اخلاص عمل * شیر حق را دان مطهر ازدغل * ع ملك اخلاصنی حضرت علی کرم الله وجهه
ورضی الله عنه حضرتلرندن اوکرن حضرت حقك ارسلانی حیله ودغلدن پاك بیل * مثنوی * درغزا بر پهلوانی
دست یافت * زود شمشیری برآورد وشتافت * غزاده بر پهلوان اوزره ال بولدی یعنی غالب اولدی فوری شمشیرنی
چیقروب کتوردی وسرعت ایلدی (مثنوی) او خدو انداخت درروی علی * افتخار هرنبی وهرولی * او پهلوان حضرت
علی رضی الله عنهك مبارك یوزینه خدو آتدی یعنی توکرر دیکه اول علی هرنبی وهرولینك افتخاریدر
(مثنوی) آن خدو زد بررخی که روی ماه * سجده آرد پیش اودرسجده کاه * اول پهلوان بریوزه توکردیکه ماهك یوزی
سجده ایده جك یرده اول یوزك اوکنه سجده کتورر * مثنوی * درزمان انداخت شمشیر آن علی * کرد او اندر
غزااش کاهلی * فوری اول علی شمشیری الندن آتدی حضرت علی کرم الله وجهه اول پهلوانك غزا ومحاربه سندن
کاهلك ایلدی (مثنوی) کشت حیران آن مبارز زین عمل * وزنمودن عفو ورحمت بی محل * اول پهلوان حضرت علی
رضی الله عنهك بوعملندن حیران اولدی محلسز ومناسبتسز عفو ورحمت کوسترمسندن (مثنوی) کفت برمن تیغ تیز
افراشتی * ازچه افکندی مرا بکذاشتی) اول مبارز حضرت علی کرم الله وجهه یه ایتدی یا علی بنم اوزریمه تیغ تیزی
قالدردك نه سببدر شمشیری الکدن براقدك بنی قودك * مثنوی * آنچه دیدی بهتر ازپیکار من * تاشدی تو سست
دراشکار من * اوبنم جنکمدن یکرك نه کوردك تا بنی شکار ایلمکده سست اولدك وفراغت قیلدك * م ی * آن چه
دیدی که چنین خشمت نشست * تاچنان برقی نمود وبازجست * اول ندرکه کوردك که بویله غضبك ساکن
اولدی تا انجلین بر برق کوروندی وکیرو صچره دی * مثنوی * آن چه دیدی که مرا زان عکس دید * دردل وجان شعله
آمد پدید * اول نه شیدرکه کوردك که بکا اول کورمکلکك عکس واثرندن بنم دل وجانمه پدید وظاهر اولدی (مثنوی)
آن چه دیدی برتر از کون ومکان * که به ازجان بود وبخشیدیم جان * واول کون ومکاندن بلندرك نه کوردك که اول
کوردیکك جاندن به ایدی وبکا جان بغشلدی * مثنوی * درشجاعت شیر ربانیستی * درمروت خود که داند کیستی *
شجاعت وبهادرلقده شیر ربانیسن مروتده خود کیم بیلور کیمسن * مثنوی * درمروت ابرموسی بتیه * کامد ازوی
خوان ونان بی شبیه * مثلا مروت وبخششده تیه صحراسنده اولان موسایه منسوب ابرسنکه اول سحابدن خوان
ونان بی شبیه وبی زحمت قوم موسی اوزره کلدی * مثنوی * ابرها کندم دهد کان را بجهد * پخته وشیرین کند مردم
چوشهد * ابرلر بغدای ویررلرکه انی جهدله مردم پخته وشیرین ایلر شهد کبی یعنی حالا بوبلودلك ویردیکی بغدای
زحمتدن خالی دکلدرا کرچه بارانی سحاب ایدوب حبوباتك وجودنه سبب اولور لیکن خلق انی نیچه زحمت وجهدله
لطیف وشیرین ایدوب غدا مرتبه سنه کتورر * مثنوی * ابرموسی پررحمت برکشاد * پخته وشیرین بی زحمت بداد *
اما حضرت موسی علیه السلامك سحابی رحمت قنادنی آچدی زحمت ومشقتسز اول قومه پخته و شیرین ویردی
مثنوی * ازبرای پخته خواران کرم * رحمتش افراخت درعالم علم * کرمك پشمش وحاضر یجیلری ایچون انك رحمتی
عالمده علم یوجلتدی یعنی احسان محضله عالمده مشهور اولدی (مثنوی) تاچهل سال آن وظیفه وان عطا * کم نشد یك
روززان اهل رجا * قرق ییله دکین اول وظیفه اول عطا واول اهل رجادن برکون ناقص اولمدی * مثنوی *

تاهم ایشان ازخسیسی خاستند * کند ناوتره وخس خواستند * حق هم انلرخسیس اکلرندن فالقدیلر یراسه وتره ومارول استدیلرتنه کم بومحله مناسب اولان کلمات وتحقیقات واحادیث وآیات بوجلدك اوایلنه قریب درخواستن توفیق ادب بیاننده مرور ایلمشدر * مثنوی * امت احمد که هستند از کرام * تاقیامت هست باقی آن طعام * حضرت احمد علیه السلامك امتی که (کنتم خیرامة) فحواسنجه اکرم امم سالفه (وکذلك جعلناكم امة وسطا لتکونوا شهداء علی الناس) مقتضاسنجه افضل ملل سابقه درقیامته دك انلرایچون بوطعام ربانی ومن وسلوای روحانی باقیدر (قال البیضاوی فی تفسیر آیة المائدة وعن بعض الصوفیة المائدة هنا عبارة عن حقایق المعارف الالهیة فانها غذاء الروح كما ان الاطعمة غذاء البدن) پس بوموایدروحانی وحقایق ومعارف ربانی محمد علیه السلام ایچون لا ینقطعدر (م ی چون ابیت عندربی فاش شد (یطعم ویسقی کنایت زاش شد) بوبیت شریف بوحدیث شریفدن مقتبسدر روایت صحیحه ایله مرویدر که رسول علیه السلام صومده برنیچه کونی کیجه به ایصال ایدوب افطار ایتمزلردی اصحابدن بعضلر تشبه قصد ایلدکلرنده منع بیوروب دیدیلر که ایاکم والوصال ثلث مرات یعنی وصالدن حذرایلك دیدیلر اوچ کره (قالوا فانك تواصل یارسول الله) دیدیلر که سن کیجه یی کوندزه اولشدررسن یارسول الله (قال لستم فی ذلك مثلی) بوخصوصده سزبنم کبی دکلسزدیدی (انی ابیت عندربی یطعمنی ویسقینی) زیرا بن ربم قتنده کیجه لرم بکا اطعام ایلدی واسقا ایلدی چونکم (ابیت عندربی یطعمنی ویسقینی) حدیثی روایت صحیحه ایله بین العلما فاش ومشهور اولدی حضرت پیغمبر علیه السلامك حین بیتوتتنده بکا ربم اطعام واسقا ایلدی دیدیکی اول طعام باقی ومعنویدن کنایه اولدی واول طعام باقی ومعانیدن مراد تجلیات ذاتیه وصفاتیه سیدر وانوار غیبیه واسرار لاریبیه سیدر بوم ی * هیچ بی تأویل این رادرپذیر * تادرآید درکلو چون شهد وشیر * یعنی بعض شراح بوحدیثی شرح ایدوب وتأویل سمتنه کیدوب دیرکه بیتوتتنده اولان طعام وشرابدن مراد حقیقة طعام وشراب وحقیقة اکل وشرب دکلدر بلکه جناب حق اول حضرتك مزاجنی بدل ما یتحلله محتاج اولمقدن وجوع وعطشه مبتلا قیلمقدن حفظ ایلمسنك صفتی ورروح محمدینك بوطعام وشرابه عدم احتیاجنك صورتیدر وبوصفت ایاکم والوصال قولنك موجبنجه همان اول حضرته مخصوصدر غیرك بونده اشتراکی یوقدر پس حضرت مولانا قدس سره العزیز بومذهبه ذاهب اولان علمایی ردایدوب بیوررلرکه هیچ تأویلسز بوحدیثك معناسنی قبول ایله تا کم بوغازه شهدوشیر کبی لذیذ وملیح کله اکر بونك خلاف معنی ویریلورسه بصل وسیر کبی قبیح اولور پس بوندن مراد بلا تأویل اکل وشرب روحانیدرکه بدنه دخی غدا اولوروبو اکل وشرب روحانی یی کرکسه جناب حق اطعام واسقا ایلسون کرکسه حضرت پیغمبر علیه السلام اطعام واسقا ایلسون مقصود حاصل اولور (كما ان تقی بن مخلد صاحب كتاب السند رأی النبی علیه السلام فی المنام سقاه لبنا فصدق تقی بن مخلد رؤیاه واستقاء لبنا كذا قال الشیخ الاكبر قدس الله سره العزیز بوم ی * زانکه تأویلست واداد عطا) چونکه بیند آن حقیقت راخطا) بوبیت هیچ بی تأویل بونی قبول ایله دیدکاری قوله علتدر بیوررلرکه بی تأویل بوحدیثك معناسنی واکل وشربك حقیقة اولمسنی قبول ایله اندن اوتریکه تاویل تعسده واداد عطای الهیدر چونکم مؤل آیت وحدیثك حقیقتنه حمل اولندقده خطا اولمزسه تأویل واداد عطای الهی ونعمت ربانی اولمز بلکه اوهام وخیالات نفسانی اولوردیمکدر زیرا عندالمحققین تأویل برکلامی صرف ایلمکدر معنای حقیقیسندن برآخر معنایه که اول معنی کتاب وسنته موافق وکلامك ماقبلنه ومابعدنه مناسب ومطابق اوله اکر اول کلامك حقیقت معناسنده خطا کوریلورسه اکر حقیقت معناسنه حمل اولندقده خطا اولمزسه تأویل خطادر وحقیقتدن عدول ومقتضای ظاهردن بلا مرجح نکول جائز دکلدر مثلا (یدالله فوق ایدیهم) آیتی (وجاء ربك) آیت کریمه سی کبی آیتلرودخی ضحك الله البارحة ودخی مرضت فلم تعدنی حدیثلری کبی حدیثلرکه متشابه تدندر اکر حقیقتنه حمل اولنسه خطا اوا کرکتاب وسنته موافق تأویل قیلنسه واداد عطای خدادر اما بوابیت عندربی حدیثی کبی احادیث شریفه حقیقتنه حمل اولنسه خطا لازم کلمز پس بوکونه اخبار لطیفه تأویله محتاج اولمز فافهم سروری وشمعی بوبیتده براخروجه اوزره معنی ویرمشلردر اما بومعنی اولیدر مکر انلرك قولی شو وجه اوزره تعبیر اولنوب دینه زیرا که عطای حق کیروطوتان تأویلدر چونکم مؤل اول حقیقتی خطا کوره یعنی هیچ تأویلسز بوابیت عندربی حدیثنی قبول ایله وبونك حقیقت معناسنده وحقیقتنه حمل اولنمسنده خطا کورمه وانکار قیلمه چونکم انك حقیقتنه ای مؤل خطا کوروب تأویل قیله سن سندن عطای حق کیروورن تأویلدر م ی) ان خطادیدن زضعف عقل اوست) عقل کل مغزست وعقل جزوپوست) خویش راتأویل کن نه اخباررا) مغزرابدکوی نی کلزاررا) بوبیتلرسؤال مقدره جوابدرکان برسائل دیرکه علمای ظاهردن اکثرکسه بوحدیث شریفك شرحنده دیمشلرکه صوم وصال حضرت رسول علیه السلامه

مخصوصدر امتنه محظوردر روا کل وشرب اکر حقیقتنه حمل اولنورسه ناقض صوم اولور پس معنای حقیقیسنده
خطا اولیجق تأویل اولمق لازم کلور حضرت مولانا قدس الله سره العزیز جواب صواب ویروب بیورر لرکه بونك حقیقة
اکل وشرب اولمسنده خطا ویرمکلك اول عالمك عقلنك ضعفندندر زیرا ناقض صوم اولان طعام دنیوی وارضی
وسفلیدر طعام حقانی وربانی ناقض صوم اولمز ودخی وایا کم والوصال وانی لست کاحدکم دیملرندن اول حضرته
وارث کامل اولان کسه لردن بو طعام وشراب حقانینك منع اولمسی واول حضرته تخصیص قیلنمسی لازم کلمزا کرچه
صوم وصالدن تحذیر لازم کلور وبو طعام وشرابه وارث اولمدقجه اندن حذر قیلمق واجب اولور پس عقل کل مغزدر
وعقل جزو معاشی قشردر قشر لبك حالنی ومقصودنی بیلمز الاظن ووهمله پس ای قشر منزله سنده اولان مؤل
کندیکی اخبار رسوله تأویل ایله اخبار رسولی کندی فهمکه تأویل ایله وکند ومغز یکه بدی کلزار معنایه دکل
یعنی قلت معرفتکه وعدم فهمکه اعتراف ایله وکلزار معنادن قوت شامهٔ عقلك رایحهٔ معنایی المدیغنسه بدسویله
بوخسه حقیقت معناسنه حمل اولنسه معنایه خلل کلوردیو تأویل قیلمه دیمك اولور * مثنوی * ای علی که جمله عقل
ودیدهٔ * شمهٔ واکو از انچه دیدهٔ * ای علی سنکه جمله عقل ودیده سن اول نسنه دنکه کورمشسن برشمه کمرودی یعنی
بیان ایله * مثنوی * تیغ حلمت جان ما را چاك کرد * آب علمت خاك ما را پاك کرد * سنك حلمك تیغی بزم جانمزی چاك
ایلدی سنك علمك آبی بزم جانمزی پاك ایلدی یعنی کفر وجهالت لوثندن بزم جسدمی طاهر قیلدی * مثنوی *
بازکو دانم که این اسرار هوست * زانکه بی شمشیر کشتن کار اوست) کیروسویله بیلورمکه بو اسرار هودر زیرا که شمشیرسز
اولدرمك انك کاریدر * مثنوی * صانع بی آلت وبی جارحه * واهب این هدیهای رابحه * آلتسز وجارحه سز اولان
صانع بوذو ربح اولان هدیه لرك واهبی جواب بویتدر (مثنوی) صدهزاران می چشاند هوش را) که خبر نبود دو چشم
وکوش را * نیجه یوز بیك می اذاقه ایلر هوشه که ایکی کوزه وایکی قولغه اندن خبر اولمز یعنی صانع بی آلت وواهب
بی ضنت عقل انسانه انواع اذواقی اطعام واذاقه ایلر که اندن بو حواس ظاهره نك آکاهلغی اولمز * مثنوی * بازکوای
بازعرش خوش شکار * تا چه دیدی این زمان از کرد کار * کیروسویله ای عرش اعلانك خوش شکار اولان طوغانی
تا بو زمان حضرت خدادن نه کوردك پس اول حضرتك مدحنه باشلیوب دیدی (مثنوی) چشم تو ادراك غیب
اموخته * چشمهای حاضران بردوخته * آن یکی ماهی همی بیند عیان * وان یکی تاریك می بیند جهان) وان یکی سه
ماه می بیند بهم) این سه کس بنشسته یك موضع نعم یا علی سن شول انسان کامل وولی فاضلسن که سنك اسرار غیبیه نك
ادراکنه آموخته وحاضر اولنلرك کوزلری بو مرتبه ادراك اسرارا یلمکدن بردوخته در تفاوت وانظار محققدر مثلا
اول برکسه برماهی عیان کورر واول برکسهٔ آخر دخی بو جهانی تاریك وپر ظلمت کورر واول برکسه دخی اوچ آیی
بریره جمع کورر بلی حال بوکه بو اوچ کسه برموضعده اوترمشلردر بو محله مناسب ایکی کونه معنی وار دربری بودر که برکسه نك
قوت باصره سنده بغایت ضعف وخلل اولسه اول کسه بو جهانی تاریك کورر ماهی کوره مز وبرکسه نك دخی قوت
باصره سی بینا لکن قوت بصیرتی اعمی اولسه اول کسه انجق محسوس اولان ماهی کورر برکسه نك دخی هم قوت
باصره سی وهم بصیرتی بینا وکامل اولسه هم بو محسوس اولان ماهی کورر وهم بصیرتله تحت الارضدن قمره نور ویرن
شمسی کورر وهم شمسه نور ویرن ماه اعظم یعنی عقل کلی کورر وبر معنی دخی بودر که اوچ کسه برموضعده اولسه لر قلت
معرفتی اولدیغیچون انوار توحیددن بو جهانی خالی وتاریك کورر وبری دخی بصر بصیرتله ماه توحید افعالی کورر وبری
دخی عین یقینله ماه توحید افعالی هم ماه توحید صفاتی هم ماه توحید ذاتی بر برده کورر سه ماهدن مراد ماه شریعت
وماه طریقت وماه حقیقتدر دینسه ده وجهدن خالی دکلدر (مثنوی) چشم هر سه باز وکوش هر سه تیز * در تو آویزان
وازمن درکریز) وهر اوچ طائفه نك ظاهرده کوزی آچق وقولغی تیزدر یا علی بونلر سکا تعلق ایدیجی وبندن قاچقده در
یعنی بو ذکر اولنان اوچ مرتبه صاحبنك اهلی سنك جنابکه متعلقلردر که سن انلرك هر برینك مرتبه سنی بیلورسن
وبندن غائب اولوب فرار قیلیجلردر که بن انلرك حالنی ومافی البالنی بیلمزم (م ی) سحر عینست این عجب لطف خفیست
بر تو نقش کرك بر من یوسفیست * بو کاوکه ظهور ایلدی عینك سحرمیدر ویاخود لطف خفیمیدر لطف خفی
اکادیرلرکه سببی معلوم اولمیه وسحر عینا کادیرلرکه کوز سببنی ادراك ایلدیکی شیئ کوره که انك اصلی ندر فهم ایلمکه قادر
اولمیه یعنی بو حالتکه الآن ظهور ایلدی سحر عینمیدر ویاخود لطف خفیمیدر که عقل بونك سببنی بیلمز واصلنه واقف
اولمز سنك اوزریکه نقش کرك بنم اوزریمه بر یوسفمیدر ویاخود سکا نقش کرك بکا نقش یوسفمیدر بو بیت پهلوان
لساننده حضرت علی کرم الله وجهه یه خطابا دینلمشدر ومصرع ثانی ومصرع اوله موافق اولوب استفهام اولمق
اولیدر استفهام اولمسه دخی جائزدر بو وجه اوزره که دینه یا علی بو حالت سنك اوزریکه نقش کرکدر یعنی صورت زشتدر

ولهذا

ولهذا غزاوقتلدن بوحالت سببیله نفرت ایدوب اجتناب قیلدك لیكن بنم اوزریمه بریوسف كبی جمیل ولطیف دركه
بن قتلدن خلاص اولدم وكفروعصیاندن دخی نجات بولدم دیدی * مثنوی * عالم ار هجده هزارست وفزون * نیست
این هجده بهر چشمی زبون * عالم اكراون سكزبیك وكرزیاده در زیرا اون سكزبیك اولمسنده واندن زیاده اولمسنده
اختلاف واردر محصل مایعلم به الصانع بواون سكز هر برنظره زبون دكلدر وهركس بواون سكزبیك عالمك
مشاهده سنه قادردكلدر * مثنوی * رازبكشا ای علی مرتضا * ای پس سوء القضا حسن القضا * ای اون سكز
بیك عالمك اسرارینه عالم اولان علی المرتضا رازی آچ وبوحالك حقیقتنی بكا كشف ایله ای سوء القضادنصكره
حسن القضا مرتبه سنده اولان علی كندینك سوء حالنی سوء قضا منزلسنه وحضرت علی رضی الله عنه كرم الله وجهه یی
حسن قضا منزله سنه تنزیل ایلمش اولوروبو مصرعه بووجه دخی جائزاولوركه دینـه ای علی سوء القضادنصكره
بكا حسن القضا واردریعنی سنك سببكله كفروخصومتدنصكره ایمان وصلح وطاعت حاصل اولدی دیمك اولور (م ی)
یاتوواكوآنچه عقلت یافته ست * یابكویم آنچه برمن تافته ست) یاسن سویله اول نسنه ییكه سنك عقلك بولمشدر یابن
دیم اول نسنه ییكه بنم اوزریمه طوغمشدر * مثنوی * ازتوبرمن تافت چون داری نهان * می فشانی نورچون
مه بی زبان * سندن بنم اوزریمه طوغدی ولمعه اوردی نیچون نهان طوترسن ماه كبی تكلمسز نورصاچرسن یعنی
ساكت وبی نطق ایكن عالمه نورافشان اولوب وازالۀ ظلمت قیلوب منورایلرسك دخی بی نطق وبی تكلم قلوبه نورویروب
ازالۀ كفروظلمت قیلوب دللری منورایلرسن * مثنوی * لیك اكردر گفت آید قرص ماه) شب روانرا زودتر آرد براه
لیكن قرص ماه سوزه كله وكیجه ایله یول یوریجیلری تیزیوله كتورریعنی ماه فلك هدایت اولان مرشدا كرسوزه كلوب
رهرولره قال الله دخی ارشاد ایلرسه نورعلی نوراولوررهرولراندن زیاده قوت قلب بولور (م ی) ازغلط ایمن شوند وازذهول
بانك مه غالب شود بربانك غول * رهرولرماه هدایتك حالاوقالا اولان ارشادی سببیله غلطدن وذهول وغفلتدن
ایمن اولورلرماهك بانكی غولك بانكی اوزره غالب اولوروشیاطینك اغواوذهولنی دفع قیلوربومشهوردركه غول بیابان
بعض رهرولری ظلمت شبده یول یوردروب طریقدن اخراج ایدوب بروادیده هلاك ایدرمش اماماه تابان اولسه
وسالك ره یولی كورسه انك قولنه اعتماد ایلمزاكربرحیله ایله انك قولنه میل ایلیجك اولدیغی چینده ماه سویلسه وانكا
اویمه غول بیاباندربوحقیقت حالی نقل ایلسه سالك راه من بعد غلط وغفلت ایلمز * مثنوی * ماه بی گفتن چوباشد رهنما
چون بكوید شد ضیا اندرضیا * ماه چونكه سویلمكسز همان نوروضیاسیله رهنما اوله چونكم ماه سویلیه
ورهرولره حقیقت حالی نقل ایلیه ضیا اندرضیا اولور (مثنوی) چون توبابی ان مدینۀ علم را * چون شعاعی آفتاب
حلم را * یاعلی چونكم ازل علم مدینه سنك بابیسن كه سنك شانك شریفكده حضرت نبی علیه السلام (انامدینة العلم
وعلی بابها) بیوردی چونكم حلم آفتابنك پرتووشعاعیسن حلم آفتابندن مراد حضرت رسول اكرم صلی الله علیه
وسلم درحلملری برمرتبه ده ایدیكه حتی كفارومنافقینیله حلم وملایمت اوزره ایدیلر پس جناب حق اول حضرته
یاایها النبی جاهد الكفار والمنافقین واغلظ علیهم) دیوترك حلم ایدوب غلظت وشدت ایلسكه امر بیوردی * مثنوی *
بازباش ای باب برجویای باب * تارسد ازتو قشر اندرلباب * ای باب مدینۀ علم جویای باب اوزره مفتوح اول تاقشرلر
سندن لبلره ایریشه یعنی صورتده قالنلروا جساد حكمنده اولنلر سنك ارشادوهدایتكله عالم حقیقته واصل اوله لر
ومغز تعزی بوله لر (م ی) بازباش ای باب رحمت تاابد * باركاه ماله كفوا احد) حضرت علی رضی الله عنهه اول پهلوان
خطاب ایدوب دیرلركه كشاده اول ای اللهك رحمتی بابی الی غیرالنهایه ای اول كسنه نك باركاهی كه انكا براحد كفوونظیر
دكلدر بویله دینسه دخی جائزدر ای باب رحمت تاابد مفتوح اول شول باركاهه كه انكچون براحد كفوونظیر دكلدر
حضرت علی رضی الله عنه وانكا وارث اولان هرولی باركاه الهی وباب اسما وصفات نامتناهیدر بلكه نظر حق بینله بقرسك
هرذره نك وجودی جانب خدایه بردردرنته كم بیورورلر (م ی) هرهواوذرۀ خود منظر یست * ناكشاده كه كود
كانجا دریست * تانبكشاید دری رادیده بان * دردرون هركز نجنبد ان كمان) چون كشاده شددری حیران شود * مرغ
امید وطمع پران شود) جانب ربوبیته وجناب الوهیته هرهواوذره مار أیت شیئا دیلره برمنظر ودریچه دركه بونلر
ابواب ذرات كائناتدن اسما وصفات الهیه یی مشاهده ایدنلر دركه بونلره ابواب حقایق اشیا مفتوح اولمشدر اما ابواب
حقایق مادام كه ناكشاده دركیم سویلركه ازل محلده برقپو واردر اسما وصفات الهیه اندروغما اولوردیده بان حقیقت
تاكیم بركسه یه برقپو اچدی انك درونده اصلا اكا قپو اولق كمانی حركت ایلمز چونكم برقپو اچلدی وانكا برشیئدن
فتح باب اولدی اول كسه اول قپودن حقك مشاهده سنده حیران اولوروامید وطمعی قوشی اول جانبه پران اولورواول
قپویه مقوله قپو ایدیكن بیلورلرویسن اندن مشاهده قیلورلر * مثنوی * غافلی ناكه بویران كنج یافت * سوی

هرویران ازآن پس می شتافت * مثلا بر غافل ویرانه ده کنج بولدی هر ویرانه جانبنه اوکنج بولدفدنصکره سرعت
ایلدی اول امید ایله که اول ویرانه لرده دخی کنج بوله * مثنوی * تا ز درویشی نیابی تو کهر * کی کهر جویی ز درویش دکر *
کذلك سن دخی ای درویش مادامکه درویشلکده کهر بولمیه سن وانده اولان کنز لا یفنایه واصل اولمیه سن درویشلکدن
کیرو چقن کهر طلب ایلرسن بو معنی دخی جائزدر تا بر درویشدن سن کهر بولمیه سن چقن بر آخر درویشدن دخی کهر طلب
ایلرسن * مثنوی * سالها کر ظن دود باپای خویش * نکذرد اشکاف بینیهای خویش * نیجه ییللر اکر ظن
کندی ایاغیله یعنی صاحب ظن اولان کسه راه حقده اکر نیجه بیك ییللر پای ظن وقیاسیله یلسه کندی بنك برونلرینك
دلکندن ایلرو کچمز یعنی مادامکه ظن صاحبی یقین صاحبنه مقارن اولمیه واندن علم یقینی تعلم قیلمیه انك ظنی بورنی
دلکارندن ایلرو کیدوب قوهٔ شامهٔ روحانیه یه واصل اولمز وعلم الیقین رایحه سنی استشمام قیلمز * مثنوی * تا ببینی نایدت
از غیب بو * غیر بینی هیچ می بینی بکو * تا کم عالم غیبدن سنك بورنکه رایحه کلمیه وسکا حق تعالی عالم غیبك رایحه سنی
استشمام ایلمجك بر قوت روحانی عطا قیلمیه بورنکدن غیری هیچ بر نسنه کورر میسن دی یعنی مادامکه سکا دماغ روحانی
حاصل اولمیه واول دماغ روحانیله جانك حق رایحه سنی استشمام قیلمیه انجق کوردیکك ظاهرده اولان بورنکدر
ورایحه دخی آکورسك ظاهرده اولان روایحدن رایحه الدیغکدر غیری دکلدر (سؤال کردن آن کافر از علی کرم الله وجهه
که چون بر من مظفر شدی شمشیر را از دست چون انداختی (م ی) پس بکفت آن نو مسلمان ولی * از سر مستی
ولذت یا علی) پس حضرت علی کرم الله وجهه یه دوست وقریب اولان نو مسلمان دیدی مستلك ولذت طرفندن
یا علی دیدی ولی بونده قریب معناسنه اولمق محله مناسبدر (مثنوی) باز فرما یا امیر المؤمنین * تا بجنبد جان بتن در چون
جنین * که سویلیا امیر المؤمنین تا تنده جان جنین کبی حرکت ایلیه یعنی رحم مادرده روح اولدقده وحیات بولدقده
جنین نیجه حرکت ایلرسه بنم جانم دخی سنك نفس شریفکدن حیات بولوب تنده جنبش وحرکته کله وطبیعت مادرندن
تولد ایلکه متوجه اوله دیدی * مثنوی * دفت اختر هر جنین را مدتی) می سپارندای جان بنوبت خدمتی * چونکه
وقت آید که جان کیرد جنین) آفتابش آن زمان کردد معین یدی اختر بونده ذکر اولنان سبعهٔ سیاره در (بیت) قرست
وعطارد وزهره * شمس ومریخ ومشتری وزحل * صاحب تجربه اولان منجملر بویله تحقیق ایلمشلردر که نطفه که رحم
مادره دوشه سبعهٔ سیاره دن هر بری علی طریق المناوبه اول نطفه یه خدمت وتربیت ایدر اولکی آی زحل تربیه ایدر
ایکنجی آی مشتری واوچنجی آی مریخ تربیه ایدر چونکه دردنجی آی اوله وجنینك جان طوتمق وقتی کله آفتاب اکا
معین اولور وتربیه قیلور پس جنین دردنجی آیده روح بولور وجنبش قیلور بشنجی آیده زهره التنجی آیده عطارد ویدنجی
آیده قمر تربیه ایدر اندنصکره نوبت ینه زحله دکر که سکزنجی ایدر بنه بر آی کامل اول تربیه قیلور
اندنصکره نوبت مشتری یه دکر پس طقوزنجی آیده متولد اولور اول نو مسلمان لساندن بو کلامی ایراد ایلمرندن مراد
بودر که سالك ابتدای حالده جنین کبیدر مظهر آفتاب حقیقت محمدیه اولان شیخ کامل شمس بر ضیا کبی وسائر
مشایخ علماء نجوم وکواکب سما کبیدر پس جنین جان سالك اکرچه بر شیخك تربیه سنده بر کونه رنك وشکل بولور
اما تحت تربیهٔ آفتاب حقیقته کلمینجه حیات ابدیه یه ننشه من بوله من وبطن بشریتده انك روحی حرکت قیلمز پس
بو نجوم محسوسه نك جنینی تربیه ایلمکلکده بطن مادره بولی معقول ومعنویدر کذلك نجوم فلك الهی اولان مشایخك
دخی ارواح اهل سلوکی تربیه ایلمکده باطن مریدینه اولان یوللری معنویدر که اول معقول ومعنوی اولان یولدن انلری
تربیه وتکمیل ایدرلر پس معانی ابیات شریفه اولدر که یدی یلدز رحم مادرده اولان هر جنینه بر مدت ای جان انلرك
هر بری نوبتیله خدمت ایدرلر چونکم وقت کله بطن مادرده جنین جان طوتیه آفتاب اول زمان اول جنینه معین اولور
وجنین روحی حکمة الله بر له آفتابك تربیه سنه مظهر اولدیغی وقتده بولور * مثنوی * این جنین در جنبش آید ز آفتاب
کآفتابش جان همی بخشد شتاب * بو آنه قرنده اولان جنین آفتابك تربیه سندن جنبش وحرکته کلور زیرا که
آفتاب اکا علی الفور روح بغشلر * مثنوی * از دکر انجم بجز نقشی نیافت * این جنین تا آفتابش بر نتافت * غیری
کواکبدن بو جنین بر نقشدن غیری بولمدی تا کم اول جنینه آفتاب یلدرامدی یعنی آنی تربیه ایلمکه باشلمدی
(مثنوی) از کدامین ره تعلق یافت او * در رحم با آفتاب خوب رو * قنغی یولدن اول جنین تعلق بولدی رحمده ایکن
خوب روی اولان آفتابه تعلق سؤال در جوابی بویله در که سویرلر * مثنوی * از ره پنهان که دور از حس ماست *
آفتاب چرخ را بس راهها ست * پنهان یولدن جنین آفتابه تعلق بولدیکه اول راه نهانی بزم حسمزدن ایراقدر
دور در چرخك آفتابنك نهانی چوق یوللری واردر یعنی آفتابك هر شیئه معنوی یوللری واردر که اشیانك وجودی اول
معنوی اولان طرفدن تربیه ایلر واشیانك وجود بنك دخی اول طرق معنویدن آفتابه تعلقاتی واردر کذلك آفتاب

حقیقینك تربیه سی وافاضه وانارهسی عقول وحواسدن خارج اولان یوللرندندر واشیانك دخی اکا تعلق ایله معنوی اولان طریقلرندندر پس آفتابك اشیایه واشیانك آفتابه اولان طرق معنویه سنك بیاننه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی آن رهی که زر بیابد قوت ازو * وان رهی که سنك شد یاقوت ازو) ان رهی که سرخ سازد لعل را) وان رهی که برق بخشد لعل را) اول بر یولدر که زیر زمینده التون اول یولدن غدا وقوت بولور واول بر یولدر که سنك اول یولدن یاقوت اولدی واول بر یولکه لعلی قرمزی دوزر واول بر یولکه لعله برق بغشلر (مثنوی) وآن رهی که پخته سازد میوه را * وان رهی که دل دهد کالیوه را) واول بر یولکه میوهلری پخته دوزر واول بر یولکه قورقغه قوت قلب ویرر کالیوه اکرچه بون کسه یه واحمق کسه یه دیرلر بونده مراد قورقق معناسنه درنته کم اکثروهام اولان کسه لرکیجه اولدقده خائف اولورلر لیکن کوندز اولوب آفتاب طلوع قیلدقده قوت قلب بولورلر پس قورقق کسه یه جرأت وضعیف القلب اولنه قوت وشجاعت ویرمك دخی آفتابك خاصیتی اولدی لیکن نظر اولنسه بوجمله سی راه نهانیدن حاصل اولور (م ی) * باز کوای باز پر افروخته * با شه وباساعدش آموخته * کیرو اول پهلوان ایتدی ای قنادی شعله لنمش وجناح روحی نورخدا ایله منور اولمش باز الهی کیرو سویله حضرت شاهه وانك ساعدنه اوکرنمش بوسری بیان ایله (م ی) باز کوای باز عنقا کیرشاه * ای سپاه اشکن بخود نی با سپاه * کیرو سویله ای شاه حقیقینك عنقا کیر اولان بازی ای کندی نفسیله عسکر صیدی سپاه معاونتیله کل دیمك حق تعالینك سنده برمرتبه قوت وقدرتی واردر که بی معاونت سپاه متفرد ابر عسکری ضعیفه قادرسن چونکم بو مرتبه صاحب دولت ومظهر ولایتسن بوسری بکا کشف ایله دیدی بوجمله اول پهلوان اسانیدن اول مظهر عجایبك ومنبع غرایبك فضیلت وشانی بیان اولور (مثنوی) امت وحدی یکی وصد هزار * باز کوای بنده بازت را شکار * یا الکز برامتسن وصد هزارسن یعنی بحسب الظاهر برکسه سن وبحسب المعنی صد هزار کسه مرتبه سنده سن واحد کالالف ورجل یعدل الالاف قولی ماصدق حالکدر دیدی وفی الحقیقه جمیع عالمك قوتنی حق تعالی برکسه ده جمع ایلسه مستنکر دکلدر کما قیل * بیت * لیس علی الله بمستنکر ان یجمع العالم فی واحد * وبو حدیث شریف دخی بومضمونی مؤید اولور قال صلی الله علیه وسلم لواحد اشد علی الشیطان من الف عابد * وشاعرك قلیل اذا عدوا کثیر اذا شدوا قولی دخی بوبله محلرده استعمال اولنور یعنی مصرع ثانی بوسری کیرو سویله ای کسه که بنده سنك بازکه شکاردرینی بوبنده کینه سنك شهباز همتك صیدی اولمشدر بوسری اکا بیان ایله دیدی * مثنوی * درمحل قهر این رحمت زچیست * اژدها را دست دادن راه کیست * قهر محلنده بو رحمت ندندر اژدرهایه دست وفرصت ویرمك کیمك طریقیدر * جواب کفتن امیرالمؤمنین رضی الله عنه سبب افکندن شمشیر ازدست چه بوده است دران حالت * مثنوی * کفت من تیغ ازپی حق می زنم * بندهٔ حقم نه مأمور تنم) حضرت علی کرم الله وجهه اول پهلوانه ایتدی بن تیغی حق رضاسیچون اورورم بن حق تعالینك بنده سیم تنك بنده ومأموری دکلم (مثنوی) شیر حقم نیستم شیر هوا * فعل من بردین من باشد کوا * حقك شیری یم هوانك شیری دکلم بنم فعلم بنم دینم اوزره شاهددر (مثنوی) ما رمیت اذ رمیتم در حراب * من چوتیغم وان زننده آفتاب * محاربه ده بن ما رمیت اذ رمیت ام حراب بمعنی محاربه در مفاعله بابنك مصدریدر بن فی المثل تیغ کبی ام واول اوریجی آفتابدر یعنی ما رمیت اذ رمیت مفهومنك مظهری ام قتال وحرابده بن تیغ کبی بر آلتم دست الهیده واول اوریجی آفتاب حقیقیدر نته کم حضرت نبی صلی الله علیه وسلم کفار جانبنه براوج طپراغی ظاهرده رمی ایلدی حقیقتده آنی رامی الله ایدی واول حضرت یدقدرته بر آلت اولدی نته کم (وما رمیت اذ رمیت ولکن الله رمی) آیت کریمه سی بومعنایه شهادت قیلدی بوآیت کریمه سورهٔ انفالده در تفسیری بوجلدك اوایلنه قریب بز بر حکایه سنده اعتراض مریدان بر خلوت وزیر سرخنده مذکور اولدی * مثنوی * رخت خودرا من زره برداشتم * غیرحق را من عدم انکاشتم * بن کندی رختمی یولدن قالدردم حضرت حقدن غیریسنی بن عدم ظن ایلدم یعنی (کل شیء هالك الا وجهه) مقتضاسنجه الآن هرشیء معدوم بیلدم (مثنوی) سایه ام کد خدا ام آفتاب * حاجبم من نیستم اورا حجاب * بن برسایه ام فی المثل بنم کدخدا وصاحبم آفتابدر یعنی سایه نجه بی وجود ایسه وتابع آفتاب ایسه واندهٔ اولان حرکات وسکنات وهرکونه حالات افتابدن اولدیغی مقرر ایسه بنم دخی هرحالم اول افتاب حقیقیدندر بن انك باب سعادتنك دربانیم اکا حجاب دکلم * مثنوی * من چو تیغم پرکهرهای وصال * زنده کردانم نه کشته درقتال * بن فی المثل وصال الهی کوهرلرندن بر تیغ کبی ام جنك وقتالده دری ایلرم دپلغش ایلزم * مثنوی * خون نپوشد کوهر تیغ مرا * باد ازجا کی برد میغ مرا * بنم تیغ کوهرنی قان اورتمز مراد بغیرحق سفك دماء ایلمز دیمکدن کنایه اولور باد بنم میغمی یعنی بولوتمی یرندن ایلتوری باد هوای نفسانی بنم سحاب وجودمی مقامندن نیجه کیدهرر یعنی تحریکه قادر اولمز * مثنوی * که نیم کوهم زحلم وصبر وداد *

کوه را کی در رباید تندباد * صعان دکلم حلم وعدل ودادن جبل راسخم محکم بل طاغی چقن تمام ریعنی جبل راسخی باد
صرصر مقامندن ربوده قیلمز کذلک صاحب تمکینی باد هوای نفس مرتبه سندن آیرمز واخذ قیلمز * مثنوی * آنکه
ازبادی رود ازجا خسیست * زانکه باد ناموافق خود بسیست) اول کسنه که یرندن بربلدن کید ر خسد ر زیرا مخالف
یل زیاده قتی چوقدر پس باد مخالفدن مراد نه اردیغنك بیاننه شروع ایدوب بیورر لر * مثنوی * باد خشم وباد شهوت
باد آز * برد اورا که نبود اهل نماز * غضب یلی وشهوت یلی وحرص یلی اول کسنه یی ایلتدی یعنی قاپدی واخذ ایتدیکه
اهل نماز اولمدی پس بوندن منفهم اولان بودرکه برکسه صحیح اهل نماز اولسه باد خشم وباد شهوت وباد آزوبونلرامثالی
اولان آنی مقامندن ازاله قیلمزدیمك اولور زیرا (ان الصلوة تنهی عن الفحشاء والمنکر) بیورلمشدر اول کسنه یی که صلوة
فحشا ومنکردن منع ایلمیه آنك صلوتی فی الحقیقه صلوة اولمز * مثنوی * کوهم وهستی من بنیاد اوست * ورشوم
چون کاه بادم باد اوست * ای پهلوان بن مرتبهٔ تمکین ویقینده فی المثل کوهم بنم وارلغم انك بنیادیدر واکر کاه کبی خفیف
اولسم هر جانبه میل وحرکت قیلسم بنم بادم انك باد اراد تیدر یعنی انك ارادت وتصرفی بادنك کاهی امر بوله خفت وحرکت
بغایت مقبولدر (مثنوی) جز بیاد او نجنبد میل من * نیست جز عشق احد سرخیل من * اول پادشاهك باد اراد تندن
وهوای محبتندن غیریله بنم میلم حرکت وجنبش ایلمز بنم عسکرم حضرت احدك عشقندن غیری دکلدر یعنی وجودم
عسکرینك سرداری انك عشقیدر جمله قوای روحانیه وقوای نفسانیم اکا تابعدر * مثنوی * خشم بر شاهان شه
ومارا غلام * خشم راهم بسته ام زیر لکام * خشم وغضب پادشاهلر اوزره شاه ومیر دربزه غلام واسیردر غضبی هم
لکام التنده بغلمشم یعنی غضب بنم مرکبمدر (مثنوی) تیغ حلم کردن خشمم زدست * خشم حق برمن چو رحمت
آمدست * بنم حلم تیغی بنم غضبم بوینی اورمشدر حضرت حقك خشمی بکا رحمت کبی کلمشدر یعنی چونکم بنم حلم
خشم وغضبمی ازاله قیلمشدر خدای تعالینك خشم وقهری دخی بنم اوزریمه راحت ورحمت اولمشدر بوندن ایکی معنی
منفهم اولور بری بودرکه بن خشممی دفع ایتمکله خشم حق دخی بندن مندفع اولوب انك خشمی برینه عین رحمت کلور
دیمك اولور بری دخی بودرکه انك خشمی بکا عین رحمت وقهری عین لطف ونعمت اولمشدر دیمکی اشعار قیلورکه عشاقك
شانیدر * مثنوی * غرق نورم کرچه سقفم شد خراب * روضه کشتم کرچه هستم بوتراب * بوتراب حضرت علی کرم الله
وجههنك کنیهٔ شریفه لریدر بوکنیه یه باعث اولدرکه برکون حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم فاطمه نك خانهٔ
سعادتنه کلوب سؤال ایلدیکه این ابن عمك یعنی ابن عمك نره در دیدی بیوردیلرکه بنمله انك ماییننده برمقدار
شکرآب واقع اولدی وکتدی پس حضرت رسول علیه السلام درحال برکسه یی انك جست وجوینه حواله قیلدیلر علی
الفور کلوب مسجدده یاتوردی خبر ویردی حضرت نبی علیه السلام کلوب کوردیکه اول حضرت یاتمش واعضا اودوشی
ترابه باتمش بیوردیلرکه قم یا ابا التراب قم یا ابا التراب پس اول زماندنبرو اول حضرته کنیت اولمش معنیٔ بیت نوره غرقم
اکرچه سقفم خراب اولدی روضه اولدم اکرچه ابوترابم یعنی اکرچه ابوترابم ولیکن حقایق ومعارف واسرار ولطایف
ازهارینك روضه سی اولدم اکرچه صورت ظاهرم فانی وخراب اولدیسه بحار انوار حقه مستغرق اولدم دیدی
* مثنوی * چون درآمد علتی اندر غزا * تیغ رادیدم نهان کردن سزا * چونکم غزاده برعلت کلدی وغرض نفس
ظاهر اولدی تیغی نهان ایلمکی وغزادن فراغت قیلمغی لایق کوردم * مثنوی * تا احب لله اید نام من * تا که ابغض لله
اید کام من * تا که بنم نامم احب لله کله تا که بنم مرادم ابغض لله کله * مثنوی * تا که اعطا لله اید جود من * تا که
امسك لله اید بود من) تا که بنم سخا وجودم اعطی لله کله تا که بنم وجود وذاتم امسك لله کله (م ی) بخل من لله عطا لله
وبس * جمله للهم نیم من آن کس * بنم بخلم لله وعطام لله در انجق جمله الله ایچوندر بن کسنه نك ان وتابعی دکلم بوابیات
شریفه بوحدیث شریفه یه اشارتدرکه ابوامامه رضی الله عنه حضرتلری روایت بیورر لر قال علیه السلام من احب لله
وابغض لله واعطا لله ومنع لله فقد استکمل الایمان کذا فی المصابیح (م ی) وانچه لله میکنم تقلید نیست * نیست تخییل
وکمان جز دید نیست) واول نسنه یی که الله ایچون ایلرم تقلید دکلدر بنم ایلدیکم تخییل وکمان دکلدر دیدی ومعاینه دن
غیری دکلدر بلکه اشلدیکم کار تحقیق مشاهده اوزره در * مثنوی * ز اجتهاد واز تحری رسته ام * آستین بر دامن
حق بسته ام * اجتهاددن وتحریدن قورتلمشم یعنی ظن وکمانله اولان اجتهاددن خلاص اولوب قبلهٔ حقیقتی مشاهده
قیلمشم آستینمی حق تعالینك دامننه بغلمشم یعنی دست قلبی دامن امر حقه محکم قیلمشم آستیندن مراد دست
ودامندن مراد امر الهی اولور (مثنوی) کرهمی پرم همی بینم مطار * ور همی کردم همی بینم مدار * اکر اوچرسم
مطاری کورویدرم یعنی اکر پرواز ایلرسم محل جولان وطیرانی مشاهده قیلورم واکر دوران وجولان ایدرم دور ودوران
ایده جك یری کورورم (ی) ور کشم باری بدانم تا بجا * ماهم وخورشید پیشم پیشوا * واکر بریوك چکم بیلورم

تاقنده

تاقنده ایلتورم بن ماهم وآفتاب اوکده پیشوادر یعنی آفتاب حقیقی بکار همادر (مثنوی) پیش ازین با خلق گفتن
روی نیست * بحررا گنجایی اندر جوی نیست * بوندن زیاده و بو اسرار حکمدن ارتق خلقه سویلمکه وجه یوقدر
زیرا بحر ایرمغه صغمقلق یوقدر خلقک فهملری جوی کبی و اسرار خدا بحر بیکران کبیدر پس بحر اسرار خلقک جوی
فهمنه صغمق ممکن دکلدر فهملری نه دیکی مرتبه بودر که اندن بر مقدار تعبیر اولندی * مثنوی * پست می گویم
باندازهٔ عقول * عیب نبود این بود کار رسول * سوزی خلقک عقللری نه دیکی قدر آچق سویلرم بو خصلت کامله عیب
دکلدر زیرا رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینک کاری بو اولدی نته کم بیوررلر (نحن معاشر الانبیاء امرنا ان تنزل
الناس منازلهم وان نکلم الناس علی قدر عقولهم) و بر آخر حدیثده دخی علوم و اسرار سویلینه عالمره امر قیلوب بیوررلر
(کلموا الناس علی قدر عقولهم لا علی قدر عقولکم * مثنوی * از غرض حر گواهی حر شنو * که گواهی بندگان
نه ارزد دو جو * غرض نفسانیدن بن حر و آزادم حرک شهادتنی اشیت زیرا بنده لرک شهادتی ایکی اربه دکمز بندهٔ نفس اولنلرک
شهادتی دخی عند اهل التحقیق امور الهیده و امور دینیه ده بندهٔ صوری کبی مقبول دکلدر * مثنوی * در شریعت
مر گواهی بنده را) نیست قدری وقت دعوی و قضا) شریعت مطهره ده تحقیقا بنده نک گواهلغنه دعوی و حکم
وقتنده بر قدر و قیمت یوقدر * مثنوی * گر هزاران بنده باشندت گواه * بر نسنجد شرع ایشانرا بکاه * اگر هزاران قول
سکا شاهد اولهلر شرع شریف انلری صمانه طارتمز و شهادتلرنی مقبوله ایتمز * مثنوی * بندهٔ شهوت بتر نزدیک حق *
از غلام و بندگان مسترق * حق تعالینک قتنده شهوت بنده سی بدتر و زشتتردر غلامدن و مسترق بنده لردن مسترق
رق اولمش یعنی اسیر اولمش بنده لردن دیمک اولور * مثنوی * کین بیک لفظی شود از خواجه حر * وآن زید شیرین
ومیرد سخت مر * زیرا بو ظاهرده اولان عبد مملوک افندیسندن بر لفظ ایله حر اولور واعتقتک دیسه همان دم عتق
ونجات مرتبه سن بولور و اول بندهٔ شهوت شیرین دیریلور و زیاده آجی اولور و انک مونی قتی تلخ اولور * مثنوی * بندهٔ
شهوت ندارد خود خلاص * جز بفضل ایزد و انعام خاص * شهوت بنده سی خود شهوتدن خلاص طوتمز الله
تعالینک فضلندن و خاص انعامندن غیریله * مثنوی * در چهی افتاد کان را غور نیست * وآن گناه اوست جبر
وجور نیست * زیرا بندهٔ شهوت بر قیویه دوشدیکه انک غوری و قعری یوقدر و اول چاه انانک کناهیدر اول حالت اکا
جبر و جور دکلدر (مثنوی) در چهی انداخت او خود را که من) در خور قعرش نمی یابم رسن) اول بندهٔ شهوت کندیسنی
بر قیویه اتدیکه بن انک قعرنه لایق ایپ بولمزمکه اول شهوت قیوسندن آنی اول سببله خلاص ایلیم بو قیودن
مراد الله اعلم جهنمده اولان غیا قیوسی اوله سدر که اهل تفسیر بو آیت کریمه نک تفسیرنده تقریر ایتمشلردر اول آیت
کریمه بودر که سورهٔ مریمده حق تعالی بیورر (فخلف من بعدهم خلف اضاعوا الصلوة واتبعوا الشهوات فسوف یلقون
غیا) روایت اولنور که غیا جهنمده بر دیبی یوق قیودر که جهنم اندن خوف ایلر و بو غیا قیوسنه تارک صلوة و تابع
شهوات اولنلر داخل اولور بیورمشلر * مثنوی * بس کنم گر این سخن افزون شود * خود جگر چه بود که خارا خون شود
بو سوزلردن فراغت ایدوب خاموش اولورم زیرا بو سوز اگر زیاده اوله جگر خود ندر که بو سوزلک هیبتندن سنک خارا خون
اولور * مثنوی * این جگرها خون نشد از سختیست * غفلت و مشغولی و بدبختیست * بو جگرلر خون
اولمدیسه سختلقدن و کمال قسوتدندر قلبک سخت و قاسی اولمسنه سبب غفلت و امور دنیایه مشغول اولمقلق
وبدبختلقدر بعض نسخه ده مصرع اول این جگرها خون نشدنه از سختیست واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی
بو جگرلر خون اولمدیسه سختلقدن دکلدر یعنی غلظت و صلابتی اولدیغی اجلدن دکلدر بلکه غفلتدن و دنیایه
مشغوللقدن و بدبختلقدن خون اولمدی دیمک اولور (می) خون شود روزی که خونش سود نیست) خون شو
آن وقتی که خون مردود نیست * بر کون قان اولور که اکا خون اولمق سود اولمز و فائده قیلمز شول بر وقت خون
اولکه خون اولمق مردود دکلدر یعنی بو دنیاده کلام خدادن و استماع کلام انبیا علیهم السلام و اولیای عظامدن خون
اولین جگر بر کون خون اولورکه اول کون یا روز اجل و یا خود یوم قیامتدر ولیکن اول کون خون اولمق مقبول دکلدر
پس ای قسوت قلب صاحبی اول کوندن مقدم حالا کلام اولیای عظامدن متأثر اولوب جگرک خون اولسونکه
الآن جگرک خون اولمق سکا نافع و پر سوددر * مثنوی * چون گواهی بندگان مقبول نیست * عدل او باشد که
بندهٔ غول نیست * شرع شریفده چونکه بنده لرک شهادتی مقبول دکلدر شاهد عدل اول اولورکه غولک قولی
اولمیه غولدن مراد نفس و شیطاندر عدل بونده عادل معناسنه در موصوف محذوفدر تقدیری شاهد عادل دیمکدر
* مثنوی * گشت ارسلناک شاهد در نذر * زانکه بود از کون او حر ابن حر * سورهٔ احزابده اولان آیت کریمه یه اشارتدر
قال الله تعالی فی حق نبیه (یا ایها النبی انا ارسلناک شاهدا و مبشرا و نذیرا و داعیا الی الله باذنه وسراجا منیرا) یعنی

ای نبی مشاهد تحقیقا بز سنی مبعوث اولدیغك کسه‌لر اوزره شاهد اولدیغك حالده ارسال ایلدك که سن بونلرك
تصدیق وتکذیبینه وهدایت وضلالتنه شهادت ایدرسن شهادت مقبوله ایله معنی بیت نذرده یعنی قرآنده ارسلناك
شاهدا آیت کریمه سی اول نبی مکرم علیه السلامك حقنده نازل اولدی وشاهدلك صفتیله حق تعالی اول حضرتی
توصیف قیلدی زیرا که اول حضرت عبدالدنیا وعبدالهوی وعبدالشوی دکل ایدی بلکه جمیع اکواندن حر
ابن حر ایدی پس شهادت مقبوله به حریت شرطدر بنده حرص وشهوتك ناس اوزره شهادتی عند قاضی القضاة مقبوله
دکلدر پس (وکذلك جعلناکم امة وسطا لتکونوا شهداء علی الناس ویکون الرسول علیکم شهیدا) آیت کریمه سی
کرچه عامهٔ امت محمده خطابدر ولیکن ذکر مطلق اراده مقید قیلندن اولوب خطاب بو جمله‌دن ناس اوزره شهادته
مستحق اولنلره ونفسی اعراض جسمانیه‌دن واعراض شهوانیه‌دن آزاد قیلنلره منصرف اولور والله اعلم * مثنوی
چونکه حرم خشم کی بندد مرا * نیست اینجا جز صفات حق درا * چونکم بن صفات نفسانیه‌دن واخلاق ذمیمه‌دن
حر وآزادم خشم بنی نیجون بغلر واسیر ایلر بومرتبه‌ده که بنم بونده صفات حقدن غیری یوقدر بروکل * مثنوی * اندرا
کازاد کردت فضل حق * زانکه رحمت داشت بر خشمش سبق * بروکل زیراسنی حضرت حقك فضل واحسانی کفردن
آزاد ایلدی برخفرای سبقت رحمتی علی غضبی غضبی اوزره رحمتی سبقت طوتدی (مثنوی) اندرا اکنون که رستی
از خطر * سنك بودی کیمیا کردت کهر * ای پهلوان بروکل شمدیکه خوف وخطردن قورتلدك مقدما حجر لایفهم
ایدك کیمیاسی کهر ایلدی یعنی کفر وعصیان مرتبه‌سنده سنك کبی بی قدر وبی اعتبار ایدك حالا عنایت اکسیری سنی
ایمان واسلامله کوهر ایلیوب مقبول اولدك * مثنوی * رستهٔ ازکفر وخارستان او * چون کلی بشکفت
سر وستان هو * کفردن وانك خارستانندن قورتلمشسن هو باغچه‌سنده برکل کبی آچل حدیقهٔ حقیقته داخل اولوب
کل کبی تازه رو وخندان اول * مثنوی * تو منی ومن توام ای محتشم * تو علی بودی علی را چون کشم * ای محتشم سن
بن سن وبن سنم نته کم حضرت نبی علیه السلام المسلمون کنفس واحدة بیوردی شمدی سن علی اولدك علی بی نیجه قتل
ایدیم یعنی الآن اسلامه داخل اولمق واسطه‌سیله بنمله نفس واحده اولمق مرتبه‌سن بولدك پس سنی اولدرمك کندی
نفسمی اولدرمك کبی اولور پس بن کندمی نیجون اولدورم دیدی * مثنوی * معصیت کردی به از هر طاعتی
آسمان پیموده در ساعتی * هر بر طاعتدن اول معصیت ایلدك بر ساعتده آسمانی طی ایلدك یعنی سنکه حین قتلده
بنم بوزیمه توکرك آتدك معصیت ایتدك لیکن رب معصیة خیر من الطاعة قولنك مصداقنجه بر معصیت ایشلدك که
معنا نیجه طاعاتدن خیرلودر اول صورتا معصیت ومعنا طاعت اولان خصلت سبیله برساعتده نیجه منازل
ومراتبی قطع ایدوب ایمان واسلامله مشرف اولدك وبنمله اخوت مرتبه‌سنی بولدك دیدی * مثنوی * پس
خجسته معصیت کان مرد کرد * نی زخاری بردمد اوراق ورد * زیاده خجسته ومبارك معصیتدر که اول معصیتی مرد
ایلدی واول معصیتدن رضا ورحمت ظهوره کلدی کل اوراقی خارلردن بترمزمی یعنی معلومدر که کل یپراقلری خاردن
بتر کذلك چوق معصیت اولور که اندن رحمت الهی ومغفرت ربانی حاصل اولوب اول معصیت صاحبی قرب حقه
موصل اولور کما قیل کم من معصیة تورث الرحمة وتوصل المغفرة * مثنوی * نی کناه عمر وقصد رسول * می کشیدش
تا بدرکاه قبول * مثلا بویله دکلمیدر حضرت عمر رضی الله عنهك کناهی ورسوله قصدی اول عمری درکاه قبوله دك
چکمدیمی نی کلمه سی مصرع ثانی یه مصروف اولورنمی کشیدش تقدیرنده اولوب استفهام معناسی ویریلور وحضرت عمر
رضی الله عنهك قصه‌سی مفصلا مشهوردر اجمالی اولدر که دخی اسلامده دکل ایکن زمان جاهلیتده ایکن ابوجهل
وانك توابعی برکون حضرت عمر رضی الله عنهه سنك خواهرك حضرت محمد صلی الله علیه وسلمه ایمان کتوروب آبا
واجدادی دیننددن چقدی دیو تغییرا ایلدیلر واکرسنده غیرت اولیدی انلری قومزدك دیو سویلدیلر درحال غیرته کلوب
شمشیرینی النه الوب خواهرینك ورسولك قتلنه قصد ایلدی اولا خواهرینه کلدکده برصدا اشیدوب توقف ایلدی مکرکه
قزقرنداشی اول حینده سورهٔ طه‌یی تلاوت ایدردی اول کلامی استماع ایلدکده قلبندن خشم وغضب بر مقدار زائل
اولوب بو فی الحقیقه کلام مخلوقه بکزمز دیوب قلبنه ایمان اثرلری کلمکه باشلدی لیکن کندی‌یه دیدیکه بونك
قتلی آساندر اولا محمدی قتل ایدیم اندنصکره بوکا کلیم دیوب حضرت نبی علیه السلام جانبنه توجه ایلدی پس غضب
شدیدله کلدکده حضرت نبی علیه الصلوة والسلامه انك غضبندن وقتل رسوله قصدندن خبر ویردیلر حضرت رسول
اکرم صلی الله علیه وسلم دفع ایلمك کلسون بروردیوا اذن ویروب حضرت نبی علیه السلامه مقابل کلدکده درحال اول
حضرت یرندن قالقوب (مرحبا یا عمر اهلا وسهلا) دیوب آنی سینه‌سنه ضم ایلدکده روایت اولنور که عمرك قلبنده
اولان کفر وعناد وخشم وفساد جمیعا زائل اولدی ونور ایمان وانشلامله درونی طولوب بکا ورقت له یا رسول الله بکا

اسلام عرض ایله دیوب حضرت نبی علیه السلام اکا تلقین کلمهٔ شهادت ایلیوب شرف اسلام ایله مشرف اولوب
بومرتبه قدر وشرف بولوب اصحاب کزیندن اولدیلر * مثنوی * فی بسحر ساحران فرعونشان * می کشید و کشت
دولت عونشان * مثال آخر بویله دکلمی که ساحرلرک سحری سببیله فرعون انلری کندی جانبنه چکدی ودولت
انلره عون اولدی وحضرت موسی علیه السلام ه ایمان کتورملرینه انلرک سحرلری سبب اولدی وشهادت مرتبه سنه
ایصال قیلدی (مثنوی) کر نبودی سحرشان آن جحود * که کشید ایشان بفرعون عنود * اکر انلرک سحری واول
انکاری اولمیدی جحود عناد وانکار معناسنه در انلری فرعون عنوده کیم چکردی یعنی انلری فرعون عنود جانبنه
ساحرلکلری وجحودلکلری چکدی چونکم فرعونک یانـنه کلوب حضرت موسی علیه السلامه مقابل اولوب انک
معجزات باهره سنی کوروب نبی صادق اولدیغنی بیلدکلرندن ایمان کتوردیلر حق کندیلرینی مرتبهٔ شهادته
یتوردیلر * مثنوی * کی بدیدندی عصا و معجزات * معصیت طاعت شد ای قوم عصات * اکر ساحرلرک سحری
اولمیدی انلر عصایی ومعجزاتی نجه کوررلردی چونکم بونلرک سحری ایمانه کلملرینه سبب اولدی معصیت
طاعت اولدی ای عاصیلر قومی * مثنوی * ناامیدی را خدا کردن زدست * چون کنه مانند طاعت آمدست *
حضرت خدا لا تقنطوا من رحمة الله ان الله یغفر الذنوب جمیعا) آیت کریمه سیله ناامیدلکک بوینن اورمشدر چونکم
کناه طاعت مانندی کلمشدر کناهک طاعت مانندی کلمسنی بو بیتله تفسیر بیورررلر * مثنوی * چون مبدل میکند
او سیئات * طاعتی اش میکند رغم وشات * چونکم اول خدای عز وجل سیأتی حسناته مبدل ایلر کما قال الله تعالی
فی حق التائبین عن الذنوب (فاولئك یبدل الله سیأتهم حسنات) اول سیأتی علی رغم الوشاة بر طاعت ایلر وشاة
واشینک جمعیدر واشی غمازه دیرلر بو محلده شیاطین مراد اولور یعنی شیاطینک کورلکنه حق تعالی سیأتی طاعاته
تبدیل قیلر دیمک اولور * مثنوی * زین شود مرجوم شیطان رجیم * وز حسد او بطرقد کردد دو نیم * رجیم اولان
شیطان بوندن اوتری مرجوم اولور حسدندن اوچاتلر ایکی پاره اولور شیطان رجیم رحیم اولان اللهک سیأتی
حسناته تبدیل ایلدیکنی کوره بو سببدن مرجوم ومدحور اولوب حسدندن پاره پاره اولوب ایکی پاره اولور زیرا کندی
انلری مقهور اولمق یابنده ایلدیکی سعی وکوششک جمله سی ضایع اولمش (مثنوی) او بکوشد تا کناهی پرورد * زان
کنه ما را بچاهی آورد * او شیطان سعی وکوشش ایلر تا بر کناهی سببیله تربیه ایلیه اول کناهدن بزی بر قیویه کتوره
وا کا براغه * مثنوی * چون ببیند کان کنه شد طاعتی * کرد او را نامبارک ساعتی * چون کوره که اول کناه
بر طاعت اولدی اول وقت اکا نامبارک بر ساعت اولور (مثنوی) اندر آمی در کشادم مر ترا * تف زدی وتحفه دادم
مر ترا * پس حضرت علی کرم الله وجهه بنه اول نو مسلمان ولی یه دیدی ایچرو کل وعلم شهرنه داخل اول که بن سکا
قپو اچدم سن بنم یوزمه تو کردک وبن سکا تحفه ویردم * مثنوی * مر جفا کر را چنینها میدهم * پیش پای چپ
چه سان سر می نهم * تحقیقا جفا کر اولنه بونک کبی احسانلر ویریرم صول ایاغک اوکنه نه وجهله باش
قورم پای چپدن مراد عصیان جفا ایله حضورنه قدم قوین کسه دن کنایه اولور یعنی تحقیقا جفا کر
اولنلره بو تجلیلری ویریرم وپای چپ مشابه سنده اولان جانی وستمکرلره کورکه نه وجهله باش قورم واسأتلری
مقابله سنده احسان قیلاورم (مثنوی) پس وفا کر را چه بخشم تو بدان) کنجها وملکهای جاودان) پس وفا کر اولنلره
نه بغشلرم سن بیل ومحبت وصفا ایله کلنلره نه کونه احسان ایلرم بوندن استدلال قیل ابدی کنجلر وجاودانی ملکلر ویریرم
وآنی حیات ابدیه وسعادت سرمدیه مرتبه سنه ایرکوریرم (کفتن پیغمبر صلی الله علیه وسلم بکوش رکابدار امیر
المؤمنین علی کرم الله وجهه که کشتن علی بردست تو خواهد بود (مثنوی) من چنان مردم که برخونی خویش
نوش لطف من نشد در قهر نیش * حضرت علی کرم الله وجهه اول نو مسلمان اولان ولی یه کندینک کمال مروتنی ورعایت
فتوتنی بیان وسائر ناسه ارشاد ایچون بیوردیلر بن انجلین مردمکه کندی قاتلم اوزره بنم لطفم نوشی قهرده نیش اولمدی
یعنی نوش کبی اولان لطفم آنی قهر ایلمکده نیش کبی اولمدی وآنی رنجیده قیلمدی * مثنوی * کفت پیغمبر بکوش
چاکرم * کو بر د روزی ز کردن این سرم * حضرت پیغمبر علیه السلام بنم چاکرم قولغنه دیدی چاکر ورکابدار دن
مراد ابن ملجمدر حضرت نبی علیه السلام انک کوشنه دیدیکه سن علی یی بر کون قتل ایلرسن وبندخی بیلدمکه اول
چاکرم بنم باشمی بر کون کردنمدن کسر مصرع ثانینک مصرع اوله مرتبط اولمسنه ومناسب کلمسنه بو کلام بینهماده
تقدیر اولنور شعرده ضرورت اولدیغیچون وقرینهٔ کلام بو تقدیر اولنان کلماته دلالت قیلدیغیچون بینهمادن حذف
اولنوب اختصار مطلوب قیلنـدی (مثنوی) کرد اکه آن رسول از وحی دوست * که هلاکم عاقبت بردست اوست *
دوستک وحیندن اول رسول بنی اکاه ایلدیکه بنم هلاکم عاقبت انک النده در (مثنوی) او همی کوید بکش

بيشين مرا * تا نيايد ازمن اين منكر خطا * اوركابدار چونكه حضرت رسول عليه السلامدن بو كلامى اشتدى
بكادردى بنى يا على مقدم اولدرتا بو قبيح ونامعقول خطا بندن كليه وصادر اولميه (مثنوى) من همى كويم چو مرك من
زتست * با قضا من چون توانم حيله جست * بن اكا ديردم چونكه بنم مرلكم هلاكم سندندر قضاى حقه بن حيله
ايتمكه نيجه قادر اولورم * مثنوى * او همى افتد به پيشم كاى كريم * مر مرا كن از براى حق دونيم * اوركابدار بنم
اوكه دوشردى بو يله دوكه اى كريم بنى الله ايچون البته ايكى پاره ايله * مثنوى * تا نه آيد برمن اين انجام بد * تا نسوزد
جان من بر جان خود * تا بو انجام بد يعنى سوء خاتمه بنم اوزريمه كلميه تا بنم جانم كندى جانى اوزره يانميه وبوكونه فعل
شنيعه مظهر اولميه * مثنوى * من همى كويم برو جف القلم * زان قلم بس سرنكون كردد علم * بن ركابداره ايدردم يورى
جف القلم بما انت لاق دريعنى قلم اعلى شول كاره كه سن اكا ملاقى اولورسن وعاقبت آنى اجرا قيلورسن قلم ازلده انك
اوزرينه جارى اولدى وقورودى جفوف قلم اول كارلر ازلده ثبوتندن كنايه در بروفتح با وضم را ايله اوقنق دخى جائزدر
بروامر حاضر اولوب كيت معناسى ويرلسه دخى جائز اولور اول قلمدن چوق علم باش آشغه اولور زيرا قلم الهى لوح
محفوظه هرنه يازديسه متغير اولميوب البته انسانك باشنه اوكلور * مثنوى * هيچ بغضى نيست درجانم زتو * زانكه
اين را من نميدانم زتو * سندن بنم جانمده هيچ بر بغض يوقدر زيرا كه بو قتلى بن بيلمزم سندن (م ى) آلت حق تو فاعل دست حق
* چون زنم برآلت حق طعن ودق * وسن حق تعالينك آلتيسن وفاعل دست حقدر حق تعالينك آلتى اوزره نيجه
طعن ودق اورم چونكم حضرت على كرم الله وجهه كنديسنك مقبول اولمسى واول قاتلك قتلنى قضاء حقه اسناد
ايلدى قاتل جانبندن برسؤال لازم كلديكه اول سؤال بودركه انك لسانندن حكايه بيوررلر * مثنوى * كفت اوپس
آن قصاص از بهر چيست * كفت هم از حق آن سر خفيست * اول قاتل حضرت على كرم الله وجهه يه ديديكه چونكم
حقيقتده كار بو يله در پس قاتله بو قصاص ندن اوتريدر حضرت على كرم الله وجهه اكا جواب ويروب ايتدى قصاص
هم حضرت حقدندر واو برخفى سردركه هركسك فهمى انك ادراكنه قادر اولمز * مثنوى * كر كند بر فعل خود
او اعتراض * ز اعتراض خود برويا ند رياض * اكر كندى فعلنه اول اعتراض ايلرسه كنديسنك اعتراضندن باغچه لر
بتورور وعو ضلر ظهوره كتورور بو كلامك نكته سى وسرى اولدركه حضرت حق فاعل حقيقى واشيا انك دست قدرتنده
برالت كبيدر چون برشى واسطه سيله اول فاعل حقيقى برفعلى ظهوره كتورسه وبرجانبدن كندى ارادتيله ظهوره
كلان فعله واول فعلك آتنه اعتراض ايلسه اول اعتراض عبث وبيهوده دكلدر بلكه نيجه حكم خفيه يى متضمندر
اول كنديسنك اعتراضندن نيجه رياض اسرارى ظهوره كتورر واندن نيجه كونه حكمتلر وصفتلر بتورركه عقول انسانى
انك ادراكنده عاجز اولور * مثنوى * اعتراض او رارسد بر فعل خود * زانكه در قهرست ودر لطف او احد * كندى
فعلنه اعتراض ايلمك اكا لايق اولور زيرا كه قهرده ولطفده اول خدا فرد وواحددر انك ملكنده كيمسه نك شركتى يوقدر
(مثنوى) اندرين شهر حوادث مير اوست * در ممالك مالك تدبير اوست * بو حوادث شهرنده مير اودر حوادث شهرندن
مراد جميع كائنات موجوداتدر يعنى جميع كائنات موجودات شهرنده همان حاكم وامير اولدر جميع مملكتلرده
همان مالك تدبير اولدر * مثنوى * آلت خود را اكر او بشكند * آن شكسته كشته را نيكو كند * حضرت خدا
اكر كنديسنك آلتنى صيه اول شكسته اولمشى ايو ودرست ايلر يعنى مثلا بر قاتلى قصاصله شكسته قيلسه واكا قاهر
اولسه نوعا اول قهرلر ضمننده ازل قاتله منفعت واردر (م ى) رمز ننسخ آية او ننسها * نأت خيرا در عقب مى دان مها
ماننسخ من آية او ننسها) كلامنك رمزنى وسرنى انك عقبنده (نأت بخير منها) رمزنى اى اولو بيل اكرچه بو آيت
كريمه نك ورودى آيات منسوخه قرآنيه حقنده واقع اولمشدر ليكن معناى باطنيسى جهتندن صحايف كونده واقع
اولان آيات الهيه دخى شامل اولور چون حق تعالى بو صحف اكوانده مسطوره اولان آياتدن برشيئك ايث وجودنى
نسخ وازاله ايلسه (نأت بخير منها او مثلها) موجبنجه يا اول وجوددن خيرلوسن روز آخرتده ظهوره كتورر ويا خود
انك مثلنى كتورر ديمك اولور وبو آيت كريمه نك تفسيرى وبراخر نوع اوزره تحقيقى بو جلدك اوايلنه قريب بازكفتن
بازركان باطوطى سرخنده مرورايلمشدر (م ى) هر شريعت را كه حق منسوخ كرد * او كيا برد وعوض آورد ورد) مثلا
هر شريعتى كه حق تعالى حضرتلرى منسوخ ايلدى اول خدا فى المثل كيايى كيدردى واكا عوض وبدل كل كتوردى
يعنى منسوخ اولان شريعتلركويا كيا كبى ايدى وانك يرينه كلان شريعت انلردن خيرلو ونعم البدل كل كبى دركه اول
جميع شرايعك اسرارنى وزبده احكامنى جامع اولان شريعت محمديه در (م ى) شب كند منسوخ شغل روز را * بين جمادى
خرد افروز را) بازشب منسوخ شد از نور روز) تا جمادى سوخت زان آتش فروز) بو ابيات شريفه يى حضرت على كرم الله
وجهه لساندن ابن ملجمه سر قتل وقصاصى بيان ايلمك صددنده هلاك ومقتول اولان كيمسه يى آيت كريمه يه منسوخه

وشريعت

وشریعت منسوخه یه تشبیه بیوردقدنصکره اشغال روزی شب واحوال شبی روز نسخ ایلدیکنه دخی تشبیه ایدوب
بیوررلر که نهارک اشغال واعمالنی کیجه منسوخ ایلر یعنی شبده اولان نوم وخفته لك روزده اولان افعال واعمالی
منسوخ ایلر دیمکدرکه ذکر محل ارادهٔ حال قبیلندن اولور وذکر سبب ارادهٔ مسبب دخی دینور کورا اول کیجه ده واقع
اولان جمادلکی وخفته لکی خرد افروزدر یعنی حواس اعضا وخرد اندن منور اولور وکسل وفتور کیدوب راحت بولور
پس النوم اخ الموت فحواسنجه حالت نوم موت کبی اکرچه معطلق وفسرده لك ومنجمدلك حالتیدر وصورتا کراهتدن
خالی دکلدر اما معنا چونکم بوقدر راحت وحیاته باعثدر مکروه ومنفور دکلدر اما معنی کذلك (ولکم فی القصاص
حیاة) کیروشب واحوال شب منسوخ اولدی روزك نورندن حتی فسرده لك وخفته لك بیلندی وکتدی اول آتش
شعله لودن یعنی کوندن (قال الله تعالی وجعلنا اللیل والنهار آیتین فمحونا آیة اللیل وجعلنا آیة النهار مبصرة (م ی)
کرچه ظلمت آمد آن نوم سبات (نی درون ظلمتست آب حیات) نی دران ظلمات خردها تازه شد) سکتهٔ سرمایهٔ آوازه شد
اکرچه صورتا ظلمات کلدیسه اول نوم وراحت ویا احساس وحرکتدن قاطع اولدیسه (کما قال الله تعالی وجعلنا
نومکم سباتا) ای قطعا عن الاحساس والحرکة استراحة للقوی الحیوانیة وازاحة لکلالها پس فاذا کان کذلك
درون ظلمتده دکلیدر آب حیات مقرردرکه آب حیات درون ظلمتده در اول ظلمت نومده خردلر تازه اولمدیمی وحواس
زنده اولوب لطافت بولمدیمی بو محققدرکه بولدی وسکته دیدکلری مرض سرمایهٔ آوازه اولمدیمی مثبتدرکه اولدی
وسکته بر مرضدرکه انسانه طاری اولدقده برزمان میت کبی بیهوش ودمبسته اولور بعده ینه هوشه کلوب حیات
بولور وسکته موسیقی دانلر اصطلاحنده برحالتدرکه خوانندهٔ اولان کسه آوازه اوقورکن برمقدار نفس قطع ایدوب
راحت بولور واول سکوت آوازه یه سرمایه اولور وحسن نغمات والحان اولور مع هذا اسامعینه اول سکته دن ینه ملال
کلمزکه محلنده واقع سرمایهٔ آوازه اولان سکته بودر اما بو سکته نك لفظا اول سکته یه من وجه قطع نفس ایلکده مشابهتی
اولدیغیچون کان اول دخی کویا سرمایهٔ آوازه اولمش اولور تشبیها التلك السکتة بهذه السکتة لاشتراکهما فی اللفظ
فافهم فانه معنی لطیف ما عثر علیه احد من الشارحین * مثنوی * که زضدها ضدها آید بدید * در سویدا روشنایی
آفرید * زیرا ضدلر ضدلردن ظاهر اولور الاشیاء تبین بالاضداد قولی بو معنایی تفسیر قیلور حضرت حق سویدای
دلده روشنالك یراتدی سویدای قلب بوقدر روشنالك ایچره مردمك دیده مقداری برسیاه قانجغزدر دیمشلرکه
قلبك ودرونك بوقدر روشنالکنه محل اولور (مثنوی) جنك پیغامبر مدار صلح شد * صلح این اخرزمان زان جنك بد *
حضرت پیغمبر علیه السلامك جنکی صلحك مداری اولدی بو اخرزمانك صلحی اول جنکدن اولدی که اهل اسلام انلرك
مجاهده سی سببیله قوت بولدی واهل کفر ضعیف ومغلوب اولوب عاقبت مصالحه قیلدی پس آسوده لکه سبب انلرك
جنك وقتالی اولدی (مثنوی) صدهزاران سربرید آن دلستان * تا امان یابد سراهل جهان * اول دلستان نیجه
یوزبیك باش کسدی تا جهان خلقنك باشی امین وامان بوله * مثنوی * باغبان زان می برد شاخ مضر * تا بیابد نخل
قامتها وبر) مثلا باغبان مضر اولان شاخی اول سببدن کسرتا کم خرما اغاجی اول شاخ بدلنه منقطع اولمسیله قامتلر
وثمرلر بوله (مثنوی) می کند از باغ دانا آن حشیش * تا نماید باغ ومیوه خرمیش * مثلا آخر باغبانلق صنعتنده دانا
اولان کسه باغدن اول حشیشی یعنی بیان اوتلرنی قوپررتا کم باغ وباغده حاصل اولان میوه اکاخرملك کوستره
(مثنوی) می کند دندان بد را آن طبیب * تا رهد از درد وبیماری حبیب * مثال اخربرامین ومضر اولان دیشی اول طبیب
قوپررتا یار وحبیب درد ورنجدن قورتله (مثنوی) پس زیادتها درون نقصهاست * مر شهیدانرا حیات اندر فناست
فاذا کان کذلك بو مقدمات معلومك اولدیسه زیاده لکلر نقصلرك درونده در پس با عربیله بس اولسه دخی محله انسب
اولور بو تقدیرا وزره معنی نقصلر ایچره چوق زیاده لکلر واردر تحقیقا شهیدلره حیات فناده درکه انلر فنای جسملرنده
حیات ابدی بولورلر نته کم بیوررلر (مثنوی) چون بریده کشت حلق رزق خوار * یرزقون فرحین می شد کوار *
سورهٔ ال عمرانده اولان ایت کریمه یه اشارتدر نته کم بیوررلر (ولا تحسبن الذین قتلوا فی سبیل الله امواتا) بوایت کریمه
مطلقا شهدا حقنده اوله ویاخود شهداء بدر حقنده اوله وخطاب یا حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلمه اوله ویا جمله
ظن ایدنلره اوله پس تفسیر شریفی سن ظن ایلمه یا محمد ویاخود سن ظن ایلمه ای ظن ایدیجی شول کسه لرکه قتل اولندیلر
(فی سبیل الله) بولنده امواتا غیر بلر ندن امواتی کبی بل احیاء) بلکه بونلر حیلردر (عند ربهم یرزقون) ربلری قتنده
بونلر رزقلنورلر سائر احیا رزقلندیغی کبی (وهو تاکید لکونهم احیاء ووصف لحالهم التی علیها من التنعم (فرحین بما آتیهم
الله من فضله) بونلر فرحین وشادان اولدقلری حالده الله تعالینك بونلره فضل وعنایتدن اعطا ایلدیکی شیئه که اول شرف
شهادت ونعم جنتدر (ویستبشرون) ای یسرون بالبشارة (بالذین لم یلحقوا بهم) یعنی بو شهدا بشارتله مسرور اولورلر شول

كسه‌لره كه شهادتله بونلرمرتبه‌سنه لاحق اولمديلردى (من خلفهم) بونلرك خلفندن يازمانا يارتبة (ان لا خوف عليهم ولا هم يحزنون) بالذين دن بدلدر تقديرى استبشار ايدرلرمرتبه‌لرينه لاحق اولميناره بونلرك اوزرينه خوف يوقدر دخى بونلرمحزون اولمزلر بو آيت كريمه‌ده دلالت واردركه انسان بو هيكل محسوسه‌دكلدر بلكه بذاته مدرك بر جوهردركه فناء بدندن اكا فنا لازم كلمز وتألم وتنعمى بدنه متوقف ومنوط دكلدر معنى بيت چونكم رزق يجى بوغاز كسلمش اولدى (يرزقون فرحين) مفهومى سكيجى اولدى يعنى (يرزقون فرحين) قوليله مشاراليه اولان نعمت مرزوقه اول كسلمش بوغازه خوشكوار اولدى وهضم وسايغ اولدى * مثنوى * حلق حيوان چون بريده شد بعدل * حلق انسان رست افزاييد فضل * حيوانك بوغازى چونكه عدل ايله كسلمش اولدى انسان بوغازى بتدى وفضل وشرف زياده اولدى يعنى چونكم حيوانك بوغازى كسيلوب انسانه غدا اولدقده انسانك وجودنده هضم اولوب انك نشو ونماسيله حلق انسانى قوت بولور واول لحم حيوانى انسانك بدننه كاوب انده هضم اولوب جزو حكمن بولدقدنصكره شرف وفضيلتى زياده اولور (مثنوى) حلق انسان چون ببرد هين ببين * تا چه زايد كن قياس آن برين * چونكم انسانك بوغازى كسله اكا اول كورنانه طوغر آنى بونك اوزرينه قياس ايله يعنى حيوانك مذبوح اولدقدنصكره انسان مرتبه‌سنه كاوب شرف بولمسى اوزره انسانك بوغازى كسلمسنى قياس ايله كه انسان اولدكدنصكره نه مرتبه‌يه واصل اولور (مثنوى) حلق ثالث زايد وتيمار او * شربت حق باشد وانوار او * حلق ببريده خورد شربت ولى * خلق از لا رسته مرده دربلى * حلق انسان بريده اولدقده حلق ثالث طوغر واول حلق ثالث وروحانينك تيمارى شراب حق وانك انوارى اولور بو معنى حلق انسان طعام وشرابدن بريده اولمقلقده حاصل اولور طعام وشرابدن بريده اولان وشهادتده قطع اولنان بوغاز شربت حقى ايچر وليكن هر حلق بريده دكل بلكه شول حلق بريده ايچر كه لا ديمكدن وانكار قيلمقدن قورتلمش وبلى ديمكده واقرار ايلمكده اولمش اوله (مثنوى) بس كن اى دون همت كوته بنان * تا كيت باشد حيات جان بنان * اى كوته بنان اولان دون همت اكل وشربدن فراغت ايله بعض نسخه‌ده همتك كوتهك مابيننده واو عاطفه واقع اولمشدر بو تقدير اوزره معنى اى دون همت واى كوته بنان اكل وشربدن فراغت ايله نچنه‌دكن سنك جانكك حياتى نانله اوله مصرع اولده اولان بنان جمع بنانه در بنانه پرمق اوجنه ديرلر كوته بنانلك عجزدن وعدم قدرتدن كنايه اولور يعنى اى عاجز وبى قدرت واى دون همت اكل وشرب نفسانيه‌يه مشغول اولمقدن فراغت ايله تا سنك جانكك حياتى نچنه‌دلك نان وطعامله اوله بلكه ارزاق روحانى واذواق سبحانى تحصيلنه همت ايله تا حق تعالى آنى سنك جانكه غدا ويره (م‌ى) زان ندارى ميوهٔ مانند بيد * كآب روبردى پى نان سپيد * اول سببدن سكود آغاجى كبى برميوه دوتمز سنكه آب رويكى نان سپيددن اوترى كيدردك يعنى غداى نفسانيدن اوترى يوزك صوين يرلره دوكوب عندالله وعند انبيائه واولياته بى عرض وبى ادب اولدك وبى قدر وبى اعتبار قالدك * مثنوى * كر ندارد صبر زين نان جان حس * كيميارا كير وزر كردان تومس * اكر حسه متعلق اولان جان بو ناندن صبر طوتمزسه سن كيميا طوت وباقرى آلتون ايله جان حسدن مراد روح حيوانيدر كيميادن مراد مرشد كاملك تربيه‌سى اكسير تأثيريدر مسدن مراد نفسك صفات ذميمه‌سيدر تقدير كلام اى اكل وشربه حريص اولان اكر سنك روح حيوانينك بو نان وطعامدن صبر طوتمزسه مرشد كاملك كيمياوش اولان نظرنى وتربيه‌سنى طوت ونفسكك مس كبى حقير ودون اولان صفتلرن ازاله ايدوب زرخالص كبى كامل العيار ايت ديمك اولور * مثنوى * جامه شويى كرد خواهى اى فلان * رو مكردان از محله كازران * اى فلان كسه جامه شوى ايتمك استرسك يعنى وثيابك فطهر مفهومى اوزره ثياب قلب وروحكى پاك وطاهر قيلمق ديلرسك كازرلرك محله‌سندن يوزكى دوندرمه كازرلر بزيويجى وبز آغرديجيه ديرلر بونده مراد مطهر قلوب انسانى ومزكى نفوس آدمى اولان مشايخ عظام واولياى كرام اولور يعنى اكر دنس ماسوادن ووسخ هوادن كنديكى پاك ايتمك استرسك مرشدلره ملازمت ايلمكدن اعراض ايله ديمك اولور (مثنوى) كرچه نان بشكست مر روزهٔ ترا * در شكسته بند پيچ و برتر آ * اكرچه نان سنك صوميكى صدى ايسه يعنى سنى صايم اولمغه مانع اولديسه صنق بغلايجى يه صارل ويوقرو كل شكسته بنددن مراد يا خدا ويا مرشد اولور يعنى اكرچه نان وطعام سنك صوميكى كسر ايلدى وفضايل صومدن سنى محروم قيلديسه جابر مكسور اولان مرشد كامله ياپش وانك معا ونتيله انكسار وانقهار مرتبه‌سندن يوقرو كاوب جبر مافات ايله * مثنوى * چون شكسته بند آمد دست او * پس رفو باشد يقين اشكست او * چونكم اول مرشدك دست تربيه‌سى شكسته بند كلدى ومصلح اعمال واحوال اولدى پس اول مرشدك صمه‌سى وصفات نفسانيه‌كى ازاله ايتمكله سنى منكسر قيلمسى يقينا رفو درزيرا كه انك كسر ايلسنده صدد رستلك واردر وشكست قيلمسنده نيجه منافع وفوائد حاصل اولور اما سن كندى نفسكى مراد لك اوزره مرمت ايلسك انده نيجه شكسته‌لك مقرردر * مثنوى

کرتو از ابشکی کوید بیا * تو درستش کن نداری دست و پا * بو بیتده ازانجمیری شکسته بنده راجع اولور مضاف
مقدر اولمق اوزره تقدیری اکر تو آلت آن شکسته بنده را و یا خود مراد آن شکسته بنده را بشکنی دیمک اولور معنی اکر سن
اول شکسته بندک آلتنی و یا خود مرادنی صیه سن اول سکا دیر کل سن بونی درست ایله سن ال و آیق طوتمزسن که آنی
درست قیله سن و کسر ایلادیکک شیئی مصلح اوله سن معلوم اولدیکه صمقلق و کسر قیلمقلق سنک لایقک دکلدر (مثنوی)
پس شکستن حق او باشد که او * مر شکسته کشته را داند رفو * پس صمقلق اول کسه نک حقی اولور که او شکسته اولمشی
اصلاح ایلمک ایله رفو یمغه دیرلر بو یله محللرده اصلاح ایلمک و درست ایلمک معنالرنده استعمال اولنور * مثنوی *
آنکه داند دوخت او داند درید * هر چه را بفروخت نیکوتر خرید اول کسه که دیکمکی بیلور او بیلور برتمغی اندن غیریه برتمق
مناسب دکلدر هرنی که صاتدی انک یرینه نیکوتر صاتون آلدی پس بو یله کسه برشیئی صمق عیب اولمز و کسه اکا بو یله
نفیس شیئی نیچون ضایع ایتدک دیو دخل قیلمز (مثنوی) خانه را ویران کند زیر و زبر * پس بیک ساعت کند معمورتر) مثال
آخر خانه یی ویران ایلر زیر و زبر ایلر پس بر ساعتده اولکیدن معمورراک ایلر پس بو یله کسه یه خانه یی سن نیچون ویران
و زیر و زبر ایلرسن دیمک لایق اولمز بو مثاللر حضرت حقک خلیفه سی اولان انبیا علیهم السلام و اولیای عظام و حضرت
حق تعالی یه کوره اولور که انبیا علیهم السلام و اولیای عظامک و حق تعالی حضرتلرینک شاننده درکه هرنی
شکسته ایلسه لر دخی اعلا و درست ایلمکه قادرلردر * مثنوی * کر یکی سر را ببرد از بدن * صد هزاران سر برآرد در زمن
مثال اخرا کر بدندن بر باشی کسدی ایسه فوری نیجه یوز بیک باش ظهوره کتورر یعنی اول کسه یه صد هزاران
سر فضیلتی ویرر * مثنوی * کر نفرمودی قصاصی بر جنات * یا نکفتی فی القصاص آمد حیات * سورهٔ بقره ده
اولان آیت کریمه یه اشارتدر (ولکم فی القصاص حیاة یا اولی الالباب) سزکچون قصاصده حیات عظیمه
واردر ای عقللر صاحبی علماء معانی متفقلردر که بو کلام مثالی بلاغت و فصاحتده بر کلام دخی یوقدر مع قلة اللفظ
والحروف کثرت معنایه دلالتی واردر و فصحای عربک بو مضمونده چوق کلامی واردر لیکن (مصرع) چراغ مرده کجا
نور آفتاب کجا * جمله دن بری قتل البعض احیاء الجمیع دیرلر و بری دخی اکثروا القتل لیقل القتل درامااجود
کلاملری القتل انفی للقتل درلیکن وجوه شتی ایله ثابتدر که بو آیت کریمه یه هم ایجازده وهم الفاظ و معناده بو کلامدن
افصح و ابلغدر اکر مخافت تطویل اولمسه وجوه کثیره بیان اولنمق لازم کلوردی و کتب معانی یه و بعض تفاسیره
مراجعت اولنمق لازم کلوردی ظاهری قصاص سبب حیاتدر مثلا برکسه برکسه یی قتل مراد ایلسه عقبنده
قصاص تعقل ایدوب قتلدن اجتناب و خلق عالم قتلدن سالم اولورلر پس قصاصده حیات بو وجهله اولور واما تفسیر
باطنیکه اهل تحقیق اشارت بیوررلر که سزکچون ای اصحاب عقول صافیه و ارباب الباب وافیه قصاص نفسده واردر
حیات ابدیه و بقای سرمدیه واردر قصاص نفسدن مراد نفسدن هر بار که بر ذلت صادر اوله آنی ریاضتله و اولکی
مجاهده دن زیاده مجاهده ایله تأدیب و تهدید ایتمکدر معنای بیت اکر جنایت ایدیجیلر اوزره قصاص بیورمیدی
و یاد بمیدیکه قصاصده حیات کادی یعنی حیات واردر کیم قادر اولیدی انک عبادنه تیغزن اولوب بنیان حقی تخریب
ایده (م ی) خود کرا زهره بدی تا او ز خود * بر اسیر حکم حق تیغی زند * خود کیمک قدرت زهره سی اولوردی تا اول
کسه کندیسندن حضرت حقک حکمنک اسیر و بنده سی اوزره بر تیغ اوره * مثنوی * زانکه داند هر که چشمش را
کشود * کان کشنده سخرهٔ تقدیر بود * زیرا که بیلور هر کیمکه حضرت حق انک چشمنی اجدیکه اول قاتل تقدیر الهینک
سخره و مغلوبی ایدی * مثنوی * هر کرا آن حکم بر سر آمدی * بر سر فرزند هم تیغی زدی * هر کسه یه که اول حکم
الهی باشی اوزره کلیدی فرزندنک باشی اوزره هم بر تیغ اوریدی * مثنوی * رو بترس و طعنه کم زن بر بدان * پیش دام
حکم عجز خود بدان * چونکه کار بو یله در یوری حقدن قورق و بدلر اوزره و قاتل و فاسدلر اوزره طعنه اورمه حکم
الهینک دامی قتنده کندی عجزکی بیل زیرا انسان کندینک صلاح و فلاحنه اعتماد ایتمکله مغرور و معجب اولمق
و کنهکار اولنلره و فسق و عصیان قیلنلره طعن و دق ایلمک دخی برکناه آخر بلکه ذنب اکبردر نته کم بو حکایه دن
معلوم اولور * تعجب کردن ادم علیه السلام از ضلالت ابلیس لعین و عجب آوردن * مثنوی * چشم آدم بر بلیسی
کو شقیست * از حقارت وز زیافت بنکریست * آدم علیه السلامک چشمی ابلیس اوزره که او ابلیس
شقیدر حقارتدن و زیافتدن یعنی اولولمق جهتندن و شیطانی تحقیر ایتمک جانبندن نظر ایلدی * مثنوی * خویش
بینی کردو آمد خود کزین * خنده زد بر کار ابلیس لعین * حضرت آدم علیه السلام خود بینلک ایلدی
و کندیسنی اختیار ایدیجی کادی لعین ابلیسک کار و فعلی اوزره خنده اوردی (مثنوی) بانک برزد غیرت حق
کای صفی * تو نمی دانی ز اسرار خفی * حضرت حقک غیرتی بانک اوردیکه ای صفی سن اسرار خفیدن بیلمزسن (مثنوی)

بوستین راباز کونه کرکند * کوه راازبیخ وازبن برکند) حضرت حق اکر بوستینی یعنی کورکی ترس ایلیه کورك ترس ایلیه دیمکدن مراد لطف یرنه قهر وهدایت یرنه ضلالات کوندره وخیر محلنه شر مراد ایلیه دیملك اولور طاغی کوکندن وبیندن قوپارر یعنی اکرامی برعکس اولمق مراد ایلرسه طاغ کبی راسخ وثابت اولان تمکین صاحبی مقامندن قلع ایدوب هباء منثور ایلر * مثنوی * پردهٔ صد آدم آن دم بردرد * صد بلیس نو مسلمان آورد * یوز آدملك پردهسنی اودمده یرتر یوزیکی ابلیس مسلمان کتورر استرسه نیجه یوز بیك صدیقی آن واحدده زندیق ایلر واسترسه نیجه بیك زندیقی درحال صدیق مرتبهسنه یتوررر وقلبلرنده ایمان وایقان ازهارنی یتوررر چونکم حضرت آدم علیه السلام بوکونه عتاب آمیز تأدیب ایرشدی * مثنوی * کفت آدم توبه کردم زین نظر * اینچنین کستاخ نندیشم دکر * حضرت آدم علیه السلام دیدی الهی بونظردن توبه ایلدم بونك کبی غیری کستاخ وناسزا فکر ایتمم * مثنوی * یاغیاث المستغیثین اهدنا * لا افتخار بالعلوم والغنا * حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز سالك راه حقه مناجات ونیاز طریقن تعلیم بیورروب عجب وریادن احتراز ایدلك دیو تنبیه بیوررلر واسلوب مناجاتی بو ابیات ایله تفهیم قیلورلر که یاغیاث المستغیثین ای مدد طلب ایدنلرك فریادرسی اهدنا بزه هدایت ایله وبزی ثابت قیل هدایت اوزره لا افتخار لانك خبری محذوف فدر تقدیری لا افتخار لنا یعنی بزم افتخارمز یوقدر بالعلوم علم ایله والغنی دخی غنا ایله * مثنوی * لا تزغ قلبا هدیت بالکرم * واصرف السوء الذی جف القلم * لا تزغ مائل ومصروف قیلمه قلبا بزم قلبمزی ضلالت وغوایت جانبنه هدیت بالکرم سن هدایت قیلدك اول قلبی بزه کرمکه ملتبس اولدیغمز حالده بالکرمده با التباس ایچوندر وبو بیت سورهٔ آل عمرانده اولان آیت کریمهیه اشارتدر (ربنا لا تزغ قلوبنا) ای بزم پروردکارمز بزم قلبمزی مصروف قیلمه عن التوجه الی جنابك والسعی فی طلب لقائك والوقوف ببابك بالافتتان بحب الدنیا وغلبة الهوی (بعد اذ هدیتنا) بنورك الی صراطك المستقیم والدین القویم (وهب لنا) بزه هبه ایله (من لدنك رحمة) قتکدن رحمت وشفقت موهبت ایله (انك انت الوهاب) تحقیقا سنسن وهاب بلا غرض واصرف السوء بلایی وکدرلری تحویل ایله الذی جف القلم اویله سوءکه قلم آنی یازدی وقورودی جفوف قلم قراقندن وثبوت کتابتدن کنایهدر یعنی لوح وقلم یزدیغی بلایی محو ایله یاربی خط القلم دخی نسخهدر * مثنوی * بکذران از جان ما سوء القضا * وامبر ما را ز اخوان صفا * الهی بزم جانمزدن سوء القضایی کچور یعنی بزم جانمزی قضای بددن خلاص ایله اخوان صفادن بزی کسمه وخلان وفادن بزی منقطع قیلمه * مثنوی * تلختر از فرقت تو هیچ نیست * بی پناهت غیر پیچاپیچ نیست * سنك فراقکدن آجیراك هیچ نسنه یوقدر سنك پناهك سز پیچاپیچدن غیری دکلدر یعنی سنك حفظ وحمایتکسز طولاشقلقدن ومعقد اولمقلقدن غیری یوقدر الا سنك پناهکده وحفظکده اولنلر پیچاپیچده دکلدر که انلر سنك حفظك واسطهسیله محل امنده ومقام سلامتدهدررلر (مثنوی) رخت ما هم رخت ما را راهزن * جسم ما مر جان ما را جامه کن * بزم رختمز هم رختمزلك یولن اورجیدر یعنی دنیوی اولان اسبابمز اخروی اولان اسبابمزلك یولن اوریجی وصوری اولان رخت وبختمز روحانی اولان رخت وبختمزلك طریقن قطع قیلیجیدر بزم جسممز تحقیق بزم جانمزلك جامهسنی قوپریجیدر یعنی مقتضیات جسمانیمز لباس روحانیمزی وحلل معنویمزی خلع ایدیجی وبزی عریان قیلیجیدر (مثنوی) دست ما چون پای ما را می خورد) بی امان تو کسی جان چون برد * بزم المز چونکم بزم ایاغمزی یریعنی بزم المزدن حاصل اولان اعمال سیئه وظلم وفساد ایاغمزله حاصل اولان اعمال صالحهیی وافعال نافعهیی ازاله ایلرسنك حفظ وامانکسز برکسه مهالك نفسانیه ومخاوف شیطانیهدن نیجه جان قورترر * مثنوی * ور برد جان زین خطرهای عظیم * برده باشد مایهٔ ادبار وبیم * واکر فرضی بو عظیم خطرلردن وهولنالئرلردن برکسه سنك امانکسز جان ایلتسه وخلاص ایتسه معناده بدبختلك وخوفلك مایهسنی ایلتمش اولور وبعض نسخهده برده یرینه باء فارسیله پرده واقع اولمشدر بو تقدیراوزره معنی اکرجانی اول کسه بوخطرلردن خلاص ایتسه ادبار وسرمایهٔ بیم اکا پرده وحجاب اولور اما اصح اولان باء عربیله اولمقدر (مثنوی) زانکه جان چون واصل جانان نبود * تا ابد با خویش کورست وکبود * زیرا که جان چونکه جانانه واصل اولمدی تا ابدی کندیسیله کور وکبوددر یعنی بی توفیق الهی اول جان بی نفع وبی نور ردیملك اولور (مثنوی) چون تو ندهی راه جان خود برده کیر * جان که بی تو زنده باشد مرده کیر * الهی چونکم سن وصالکه یول ویرمیهسن جانی خود ایلتمش طوت جانکه سنسز دیری اوله انی اولمش طوت (مثنوی) کر تو طعنه می زنی بر بندکان * مر ترا آن می رسد ای کامران * ای خدا اکرسن بندهلرك اوزره طعنه اورهسن ای کامران وای غنی پادشاه سکا اول لایقدر * مثنوی * ور تو ماه ومهر را کویی جفا * ور تو قد سرو را کویی دوتا * اکرسن ماه وافتابه جفا دیهسن وکثیف وبی نور عدایلیهسن واکرسن سروك قامتنه دوتا وناموزون دیهسن وسروکبی مستقیم ومعتدل اولنلره دخل ایلیهسن * مثنوی *

وروچرخ وعرش راخوانی حقیر * وروکان وبحررا کویی فقیر * وا کرسن چرخ وعرشه بویله عظیم الشان ایکن حقیر اوقیه سن وا کرسن کانه وبحره فقیر دیه سن * مثنوی * آن بنسبت با کمال توروا ست * ملك اکمال فناها مرتراست * خدایا اول طعنلر سنك کمالکه نسبت روا اولا بقدر فنالره کمال وبر ملك وفنالری وجود مرتبه سنه ایرکورملك ملکی سکا مخصوص ومسلمدر (مثنوی) که تو پاکی از خطر وز نیستی * نیستانرا موجد ومغنیستی * زیرا سن ضرر وخطردن ونقصاندن پاك ومنزه سن یوقلری ایجاد ایدیجی وغنا ویریجی سن * مثنوی * انکه روایند داند سوختن * زانکه چون بدرید داند دوختن * واول اللهکه یوقلری کتوردی وظهوره کتوردی یاقمغی بیلور واول کسه که چونکم یرتدی دککمکی بیلور یعنی اولدردیکن احیا ووجوده کتوردیکن افنا ایلمکه قادردر * مثنوی * می بسوزد هرخزان مرباغ را * باز رویاند کل صباغ را * اول قادر اولان الله هرخزان وقتنده باغی یاقر کیدر واول محیی اولان پادشاه کل صباغی بتورر یعنی باغلری رنکله بویایجی کلی ظهوره کتوررلسان معناایله بویله دیو (م ی) کای بسوزیده برون آ تازه شو بار دیکر خوب وخوب اوازه شو * که ای موت وفنا آتشیله یانمش عدمدن طشره کل تازه اول تکرار خوب وخوب آوازه واطیف وتازه اول پس (انما امره اذا اراد شیأ ان یقول له کن فیکون) آیت کریمه سنك مصداقنجه چونکم اشیانك وجوده کلمه سن مراد ایلیه درحال وجوده کلورو یدقدرت انلری تکرار ایجاد قیلور (م ی) چشم نرکس کور شد بازش بساخت * حلق نی ببرید وبازش خود نواخت) مثلا نرکسك چشمی کور اولدی کیرو آنی دوزدی قامشك بوغازن کسدی وکیرو آنی اوخشادی یعنی بتوردی وتکرارا کالذت وحلاوت ویردی * مثنوی * ما چو مصنوعیم وصانع نیستیم * جز زبون وجز که قانع نیستیم * بز چونکم مصنوعز صانع دکلز زبون اولمقدن وقناعت قیلمقدن غیری دکلز یعنی مصنوعه لایق اولان عجزن بیلمك وصانعنه تسلیم اولمق واندن کلنه قناعت قیلمقدر * مثنوی * ما همه نفسی ونفسی می زنیم * کر نخوانی ما همه اهرمنیم * خدایا بز که مصنوعز دوکلز نفسی ونفسی اوروروز یعنی نفسمزی خلاص ایلیه دیو تضرع قیلورز اکر سن بزی حضورکه وقربکه دعوت ایتمیه سن بز جمله مزاهرمنزد یوشیطان کبیز * مثنوی * زان زاهرمن رهیدستیم ما * که خریدی جان ما را از عما * الهی اول سببدن بز اهرمنلکدن قورتلدقکه بزم جانمزی کورلکدن صاتون الدك وبزی بیناقیلوب جنابکه مؤمن وموقن اولنلردن قیلدك (مثنوی) تو عصا کش هرکرا که زند کیست * بی عصا وبی عصا کش کور چیست * هرکیمك که زنده لکی واردرسن انك عصا کشی وقائدیسن عصاسز وعصا کش سز کورندر یعنی کمراه وضالدر کما قال فی الحدیث القدسی عبادی کلکم ضال الامن اهدیته فاستهدونی اهدکم آه * مثنوی * غیر تو هرچه خوشست وناخوشست * آدمی سوزست وعین آتشست * سندن غیری هرنه که خوشدر وناخوشدر آدمی یاقیجی وعین آتشدر انبیای عظام علیهم السلام واولیای کرامك محبتی خدادن غیری دکلدر (م ی) هرکرا آتش پناه وپشت شد * هم مجوسی کشت وهم زردشت شد * هرشول کسه یه که آتش پشت وپناه اولدی هم مجوسی اولدی وهم زردشت اولدی مجوسی آتش پرستلره دیرلر زردشت شول حکیمدرکه ابتدا آتش پرستلك مذهبنی اول ابداع ایلدی چونکم خدادن غیری وماسوی حکمنده اولان شیئلر نقدر وار ایسه معنا آتش اولدیسه طالب ماسوی وخدادن غیری یه محبت وعبودیت قیلان بو امتك زردشتی ومجوسیسی اولورلر نته کم (القدریة مجوس هذه الامة) حدیثی بو مضمونه دلالت قیلورکه انلر فعللرنك بعضنی خدادن غیریدن بیلورلر وقبایح وشروری نفس وشیطان ایجاد ایلردیو اعتقاد قیلورلر * مثنوی * کل شیء ما خلا الله باطل * ان فضل الله غیم هاطل * مسلم وبخارینك اتفاقیله صحیحینده وارددرکه (قال علیه السلام اصدق کلمة قالها الشاعر کلمة لبید الا کل شیء ما خلا الله باطل) وکل نعیم لا محالة زائل) یعنی آکاه اولك هرشیء که حقدن غیری اوله باطلدر وهرنعمت لا محالة ولابد زائلدر اهل نحودن بعضلری ما خلانك محلی حالیت اوزره منصوبدر دیمش تقدیر کلام قاموا ما خلا زیدا دیمکدر قاموا خالین عن زید دیمکدر وبعضلر محلی ظرفیت اوزره منصوبدر دیرلر بو تقدیرجه ما مصدریه اولوب مضاف مقدر اوله تقدیر کلام قاموا وقت خلوهم عن زید دیمك اولور پس بو مصرعك معناسی بو تقدیرجه (الا کل شیء خالیا عن الله او وقت خلوه عن الله باطل) دیمك اولور پس هیچ برشیء ظاهرا وباطنا حقدن خالی دکلدر پس هیچ برشیء باطل دکلدر بعض اهل ظاهر اشیایی حقدن غیری ظن ایدوب معنایی بویله ظن ایلدیلرکه هرنه شیکه حقدن غیری اوله اول باطلدر دیرلر اما اهل تحقیق هیچ برشیء حقدن خالی وحقدن غیری کورمزلر پس هیچ برشیء باطل اولمزلر ممتنع الوجود اولان عدم والا وجودا کر باطل صورتنده ایسه ده باطل دکلدر نته کم شیخ ابومدین مغربی قدس الله سره بیورورلر * بیت * لا تنکر الباطل فی طوره * فانه بعض ظهوراته * وحضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز دخی بیورورلرکه * بیت *

کفرهم نسبت بخالق حکمتست* چون بما نسبت کنی کفر آفتست* وابن فارض قدس الله سره العزیز دخی
بیوررلرکه (بیت) فلاعبث والخلق لم یخلقوا سدی* وان لم تکن افعالهم بالسدیدة* ومعنی مصرع ثانی اولدرکه
ان فضل الله تحقیقا الهك فضل ورحتی غیم هاطل برسحاب صیبدر یعنی یاغدیریجی بولوتدر (بازکشتن بحکایت
امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه ومسامحت کردن او باخونی خویش) *مثنوی* بازرو سوی علی وخونیش*
وان کرم باخونی وافزونیش* کیرو حضرت علی رضی الله عنهك وانك قاتلنك جانبنه کیت واول قاتلنه اولان
کرم وعلینك فضلیاتی جانبنه کیت وانك کمال مروت وفتوتندن قصه ایت *مثنوی* کفت دشمن راهمی بینم بچشم
روز وشب بروی ندارم هیچ خشم* حضرت علی کرم الله وجهه اول مبارزه ایتدی دشمنی روز وشب کوزمله کورورم
انك اوزرینه هیچ غضب طوتمزم (مثنوی) زانکه مرکم همچو من خوش آمدست* مرك من دربعث چنك اندرزدست
زیرا که بنم موتم من کبی خوش کلمشدر یعنی ترنکبین کبی بکا شیرین اولمشدر من ترنکبین دیدکاریدرکه قدرت حلواسی
دخی دیرلر بنم موتم بعثه نیجه اورمشدر بعث مقبره دن قوپمق وحیات بولمغه دیرلر یعنی بنم مرکم حیات ثانیه یه نیجه
اورمش ومتصل اولمشدر زیرا بکم کبی حیات ابدیه یه بولجغمه موتن اولدیغمدن *مثنوی* مرك بی مرکی بود مارا
حلال* برك بی برکی بود مارا نوال* مرکسزلك مرکی بکا حلالدر ازقسزلق آزتی بزه نوالدر یعنی مرك صوری
بزه بی مرك اولمقدر وظاهرا بی برك اولمق بزه عین برك ونوالدر (مثنوی) ظاهرش مرك وبباطن زندگی* ظاهرش
ابتر نهان پایندگی* نعم مرك صورینك ظاهری مرکدر باطنده زنده لکدر اول موت جسمانینك ظاهری ابتردر
اما نهانده پاینده لکدر ابتر اصل قویریغی کسلمش معناسنه درامابونده اخری منقطع اولمش معناسنه دریعنی موت
ظاهرا مؤمنك دنیایه اولان علاقه سن قطع ایدوب ابترایلر لیکن باطنا پاینده لکه وبقای ابدیه موصل اولور
(مثنوی) در رحم زادن جنین را رفتنست* درجهان او راز نو بشکفتنست* مثلا رحمده ساکن اولان جنینه طوغمق
ورحم مادردن مفارقت قیلمق وکتمك برمرتبه دن مرتبهٔ اخره رحلت وانتقال ایتمکدر جهانده اکا یکیدن اچلمق
واردر یعنی جنین سجن رحمدن طوغسه وبو عالم واسعه کاسه هر وجهله اکر غداسی واکر مکانی اولکی مرتبه سندن
یك اولور کذلك مؤمن دخی سجن دنیادن مفارقت قیلسه (وارض الله واسعه) اولان عالم عقبایه طوغسه انك مکانی
وغداسی بودنیاده کی اولان مکان وغداسندن اولی اولور وحیات طیبه وسعادت سرمدیه بولور *مثنوی* چون مرا
سوی اجل عشق وهواست* نهی لا تلقوا بایدیکم مراست* سورهٔ بقره ده اولان ایت کریمه یه اشارتدر (ولا تلقوا)
سز القا ایلمك (بایدیکم) کندی نفسلریکزی (الی التهلکة) تهلکه یه حضرت علی کرم الله وجهه بیوررلر چونکم بنم اجل
جانبنه عشق ومحبتم واردر زیرا هر نقدر نهی وارایسه (لا تلقوا بایدیکم) نهی کبی بنم ایچوندر یعنی بو نهی کأن همان بنم
ایچوندر زیرا هر نقدر نهی وارایسه البته طبعه ملایم اولوب نفسه مناسب اولان احلی والذ شیلردندر مثلا هیچ
لا تأکلوا الجزر ولا تأکلوا الزهر دیمزز زیرا تحصیل حاصل اولور فاذا کان کذلك بوخلقه (ولا تلقوا بایدیکم الی التهلکة)
دیمك مجازادر زیرا بونلر نهی اولمزسه ده تهلکه دن دائما احترازده دررلر اما حقیقة بو نهی بزه وبزم امثالمز اولان اهل
فنایه درکه روز وشب طلب موت وفنا ایده رز وموت بزه هر شیدن الذ واحلی اولمشدر پس نهی (لا تلقوا بایدیکم)
بکادر *مثنوی* زانکه نهی از دانهٔ شیرین بود* تلخ را خود نهی حاجت کی شود* زیرا که نهی شیرین ولذیذ دانه دن
اولور تلخدن اولمز اجی یه خود نهی ایچون حاجت اولور (مثنوی) دانهٔ کش تلخ باشد مغز و پوست) تلخی ومکروهیش خود
نهی اوست* بر دانه نك که مغزی وپوستی تلخ اوله انك اجیلغی ومکروهلغی خود انك نهیدر (مثنوی) دانهٔ مردن مرا
شیرین شدست* بل هم احیاء پی من آمدست* حضرت علی کرم الله وجهه کندی خونی سنه دیدیکه یا ابن ملجم اولمك
دانه سی بکا شیرین ولذیذ اولمشدر وقرآن عظیم الشانده شهدا حقنده نازل اولان (بل هم احیاء عند ربهم) بنم کبی
شهید تیغ عشق الهی اولنلر ایچون کلمشدر کما قال الله تعالی فی سورة آل عمران (ولا تحسبن الذین قتلوا فی سبیل الله
امواتا بل احیاء عند ربهم یرزقون فرحین بما آتاهم الله من فضله) یعنی ای حسبانه صالح اولان کمسه سن اموات
ظن ایله شول کمسه لری که فی سبیل الله مقتول اولدیلر وشهادت معنویه ویاخود صوریه مرتبه سن بولدیلر بلکه بونلر
احیادروسن بونلری احیا ظن ایله دیری قتنده بونلر مقربلر درجنت اعلاده بونلر رزقلنورلر وموائد ونفایس معنویه
ایله اطعام اولنورلر الله تعالینك فضل وکرمندن بونلره اعطا ایلدیکی نعمتله فرحناك اولدقلری حالده وحیات
ابدیه وسعادت سرمدیه ایله تنعم قیلدقلری حالده (مثنوی) اقتلونی یا ثقاتی لائما* ان فی قتلی حیاتی دائما* بو کلام
حسین منصور حضرتلرینکدر اصلنده اما حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز حضرت علی کرم الله وجهه
لسانندن بیوررلر لیکن مراد مرتبهٔ عشق وجذبه ده اولان اهل فنانك حالیدر نته کم بو مرتبه ده اولان مشتاقان وجکر

سوزان هر بری دیرلرکه بزی اولدرك بزی اولدرك ای ثقاتلوم ایلادیکسکز حالده تحقیقابنم قتلمده درحیاتم دائما
ولهذا الاحیوة الافی الموت دینلمشـدر * مثنوی * ان فی موتی حیاتی یافتی * کم افارق موطنی حتی متی * تحقیقابنم
موتمده درحیاتم ای فتوت صاحبی کم افارق نیجیه دك مفارقت ایدم موطن ومنزلمدن حتی نیجیه دکدونه زمانه دك
وطندن مراد عالم احدیتدر پس عالم احدیته واصل اولمزکسه الاموت اختیاریله وجود موهومیسن فنا ایدوب بوعالم
کثرتدن خلاص اولمغله * مثنوی * فرقتی لولم تکن فی ذا السکون * لم یقل انا الیه راجعون) فرقتی بنم فرقتم لولم تکن اکر
اولمیدی فی ذا بو دنیاده السکون سکونم اولمیدی السکونده الف لام مضاف الیه‌دن عوضدر ای سکونی تقدیرنه‌در
یاخود معنی شودنیاده اولان سکونلره اکر بنم فرقتم اولمیدی لم یقل دینلمیدی علی بناء المجهول درانا الیه تحقیقا
بز اول الاهه راجعون رجوع ایدیجیلرز یعنی بوعالمده وبو دنیاده سکون وقرارمز اول عالمدن فرقتدر امدی موتوا قبل
ان تموتوا فحواسنجه بوعالمدن سالکه رجوع لازمدر (مثنوی) راجع آن باشدکه بازآید بشهر * سوی وحدت آید
ازتفریق دهر * راجع اول کمسه اولورکه شهره کیروکله یعنی کندی وطنی اولان شهردن خارج کتمش ایکن تکرار
شهرنه عودت ایلیه دهرك تفریق وپرا کنده‌لکندن وحدت جانبنه کله ووطن اصلیسنده قرار قیله (افتادن رکابدار
هرباری پیش علی کرم الله وجهه کهای امیرالمؤمنین مرا بکش وازین قضا برهان (م ی) بازآمد کای علی زودم بکش
تا نبینم آن دم ووقت ترش * رکابدار بوقدر منع اولنـدقدنصکره کیروکلـدی بویله دیوکه ای علی علی الفوربنی اولدر
تا اول ترش وقتی وقبیح دمی کورمیم (مثنوی) من حلالت میکنم خونم بریز * تا نبیند چشم من آن رستخیز *
بن سکا حلال ایلرم بنم قانمی دوك تا بنم چشمم اول قیامتی کورمیه (مثنوی) کفتم ار هر ذره خونی شود * خنجر اندر
کف بقصد تو رود * حضرت علی کرم الله وجهـه ایدربن اول رکابداره دیدمکه اکر هر بر ذره خونی اولسه
کفنده خنجر سنك قصدکه کیده وسنك قتلنه عزیمت ایده * م ی * یك سرمو ازتو نتواند برید * چون قلم برتو چنان
خطی کشید * جمیعسی سندن بر قیلك اوجنی کسمکه قادر اولمز چونکم قلم تقدیر سنك اوزرینه انجلین بر خط چکدی
(م ی) لیك بی غم شو شفیع تو منم) خواجهٔ روحم نه مملوك تنم) لیکن غمسز اول سنك شفیعك بنم روحك خواجه‌سی‌ام
تنك مملوك وبنده‌سی دکلم * مثنوی * پیش من این تن ندارد قیمتی * بی تن خویشم فتی ابن الفتی * بوتن بنم قتمده
برقیمت طوتمز کندی تنمسز جوان اوغلی جوانم فتی اکرچه لغتده جوانه دیرلر لیکن روحی وقلبی تازه وقوی اولان
کمسه‌یه استعمال ایدرلر اکر صورتا پیر ایسه‌ده * م ی * خنجر وشمشیر شد ریحان من * مرك من شد بزم ونرکستان من
خنجر وشمشیر بنم ریحانم اولدی بنم مرکم بنم بزمم نرکستانم اولدی زیرا جانم حیات طیبه‌یی اول مرکده بولدی
ولقای حضرت حقه انك واسطه‌سیله وصلت میسر اولدی کما قال علی رضی الله عنه السیف والخنجر ریحاننا اف علی
النرجس والاس شرابنا من دم اعدائنا) افکاسنا جمجمة الرأس (مثنوی) آنکه او تن را بدین سان پی کند * حرص
میری وخلافت کی کند * اول کمسه که کندی تنی بونك کبی سکرلر یعنی پایمال ایلرچن امیرلك وخلافت حرصن ایلر یعنی
امارت وخلافته بومرتبه‌ده اولان صاحب سعادت حرص ومحبت ایلمزا کرسؤال اولنورسه که بعد خلافت حضرت
عثمان رضی الله عنه حضرت علی کرم الله وجهه خلافته سعی قیلدی وانك طلبنده مجد اولدی حتی معاویه ایله محاربه
ایلدی اکا جواب بو بیتلر اولور (مثنوی) زان بظاهر کوشد اندر جاه وحکم * تا امیران را نماید راه وحکم * اول سببدن جاه
وحکمه واصل اولمغه ظاهرده سعی ایلر تا کم امیرلره حکم یولنی کوستره وامیر وقاضی اولنلره عدالت وحکومت نه کونه
اولور تعلیم ایلیه * مثنوی * تا امیری را دهد جانی دکر * تا دهد نخل خلافت را ثمر * تا امیرلکه بر غیری جان ویره
وخلافت وامارت مرتبه‌سنی کماله ورفعت وشرفیته ایر کوره تا خلافت نخلنه ثمر ویره وشجر خلافت اندن مثمر اوله
والحاصل اوسلطانك خلافته میلی امرا وخلفای زمانه کبی جاه ومال تحصیلی ایچون وحظ نفسه میل ومحبتدن اوتری
دکل ایدی بلکه امرا وخلفایه آداب خلافتی تعلیم ومرتبهٔ خلافتی دخی قدم مبارکلریله تشریف ایلمك ایدی نتسه کم
حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم مکه شهرینك فتحنی وسائر قلاع وبقاعك تسخیرنی طلب ایلسی کبیدرکه
بونده غرض نفسانی یوقدر نته کم بو بیاندن معلومك اولور (بیان آنکه فتح طلبیدن پیغمبر صلی الله علیه وسلم مکه را
وغیر مکه راجهت دوستی ملك دنیا نبود چونکه فرموده است الدنیا جیفة بلکه بامر بود (م ی) جهد پیغامبر بفتح
مکه هم * کی بود در حب دنیا متهم * پیغمبر علیه السلام حضرتلرینك جد وجهدی فتح مکه یه هم نیچون دنیا حبنده متهم
اولور یعنی او حضرتك جد وجهدی فتح مکه ایله دنیا یه محبتی اولمغله متهم اولمز (م ی) انکه او از مخزن هفت اسمان) چشم
دل بربست روز امتحان * اول رسول اکرم صلی الله علیه وسلم ایدی اسمانك مخزنندن امتحان کونی چشم ودلنی باغلدی
یعنی معراجه کیدرکن عجایب ملکوت وغرایب جبروت عرض اولندقده اصلا یمین وشماله التفات بیورمدیلر

وبصر شریفلرین ماثل قیلدیلر کما قال الله تعالی فی حق بصره الشریف (مازاغ البصر وما طغی) (مثنوی) ازپی نظارهٔ او
حوروجان * پرشده آفاق هرهفت آسمان * انك نظارهسندن اوتری حوروجان جاندن مراد ارواح انبیا علیهم
السلام واولیای عظام وصلحا واصفیادر هریدی آسمانك اطرافی پر اولمش ایدی * مثنوی * خویشتن را آسته
از بهر او * خود ورا پروای غیر دوست کو * حوروجان واهل آسمان کندیلرینی بزهمش ایدی اول حضرتدن اوتری
اکاخود دوستدن غیریسنك میل وپرواسی قنی پرواقایرمق معناسنهدر * مثنوی * آنچنان پرگشته از اجلال حق
که درو هم ره نیابد آل حق * حق تعالینك اجلالندن حضرت رسول علیه السلام انجلاین پرومملو اولمش ایدیکه اول
حضرته آل حق دخی یول بولمزوانك حضرت حقله قربنه ومرتبهسنه اهل حق دخی مزاحمه قیلمز آل حقدن مراد
اهل حقدرکه انبیاء مرسلینه وجمیع ملائکهٔ مقربینه شامل اولورنته کم بو بیتدن بو سرك فهمی آسان کاور (مثنوی
لا یسع فینا نبی مرسل * والملك والروح ایضا فاعقلوا) یعنی سلطان انبیا صلی الله علیه وسلم حضرت حقك اجلالندن
انك کبی پر اولدی ودرون وبرونی شول مرتبه تجلیٔ احدیتله طولدیکه اول حضرته اول مرتبهده هم آل حق
یله یول بولمز یعنی اول مقامه اهل حق اولان نبی مرسل وملك مقرب هم صغمزمن حیث التعین والتشخص
صغمزبلکه نبی مرسل تعینیله متعین اولدیغی جهتدن اول حضرت یله اول مقامه یول بولمز بو مرتبهیه اول
حضرت ولایتی حیثیتندن واصل اولوروالهذا بو مرتبهیه ولایت محمدیه دینور پس بو مرتبهیه اشارت ایدوب
بیوررلرکه لی مع الله وقت لا یسعنی فیه ملك مقرب ولا نبی مرسل یعنی بنم ایچون وبکا مخصوص اللهله بر وقت
واردرکه اول وقتده بکا ملك مقرب ونبی مرسل من حیث تعیناتهم صغمزلرنته کم اول مرتبهیه بنده نبی مرسل اولدیغم
جهتدن صغمزم لازم کاسه ملائکهٔ مقربین وانبیاء مرسلین بو مقامه فنا فی الله اولدقلری جهتدن وافنای تعین
ایلدکلری حیثیتدن صغرلر واهل ظاهر دیرلرکه لام جاره تخصیص ایچوندر واللهله اولان اول وقت حضرت
محمد صلی الله علیه وسلمه مخصوصدرکه لام تخصیصیهدن مستفاد اولان معنی بودر پس برکسه دیسهکه ملك مقرب
ونبی مرسل اول وقته صغمزلرولیکن اولیای عظام صغرلر فقد کفر هکذا ثبت فی الاشباه والنظایر الجواب حضرت نبی
صلی الله علیه وسلمك اول وقتی کندیلره تخصیص ایلملری نبوت ورسالت جهتندن دکلدر بلکه ولایتلری حیثیتندندر
وولایت نبینك فناسی وحضرت حقله بقاسی مرتبهسیدر پس اولیای محمدی وورثای ولایت احمدی فانی
فی الله اولدقلری وبقا بالله صفتیله اتصاف قیلدقلری جهتدن بلا تعین ولا تشخص اول حضرته مخصوص اولان
وقته ومرتبهیه فائز وحائز اولورلر ومرتبهٔ ولایت محمدیه ومشکات باطن احمدیه حضرت حق بلا مزاحمهٔ اعداد وکثرات
چشم حقیقت بینله مشاهده قیلورلر وبو حضرت محمد صلی الله علیه وسلمه مخصوص اولان وقت ومرتبهده جمیع انبیاء
علیهم السلام واولیای عظام من حیث فناء تعیناتهم ومن جهة قیامهم وبقائهم بالحق جمع اولورلر والهذا
بو حضرت احمد علیه السلامه مخصوص اولان وقته ومرتبهیه مشایخ عظام مرتبهٔ جمع دیو تعبیر قیلورلر پس بوذکر
اولنان معنای شریفی اعلام وثبوت بولان نکتهٔ لطیفی اشعار وافهام ایچون حضرت خداوندکار قدس سره العزیز
بو بیت حقیقت شعاری اول معدن اسرار اولان نبی مختار صلی الله علیه وسلمك لساندن صیغهٔ جمع اوزره علی ارادة
اضمار القول تقریر وتعبیر بیوررلر ارل حضرت اکرچه بحسب الظاهر لی مع الله وقت لا یسعنی فیه ملك مقرب ولا نبی
مرسل بیوردی ولیکن من حیث المعنی بوندن کندییه مخصوص اولان مرتبهٔ جمعی مراد قیلدی
واکرچه من حیث تعینه لا یسعنی فیه ملك مقرب دیدی فاما من جهة ولایته لا یسع فینا نکتهسن اشعار ایلدی
وکانه بو کونه سویلدیکه بن نبی مرسلدن برکسه یم بنم ایچون اللهله بر وقت واردرکه اول وقتده بن عین جمم پس
بزده صغمز نبی مرسل من حیث تعینه ونبوته بل من حیث فنائه وولایته ودخی ملك مقربده ملك مقرب اولدیغی
جهتدن صغمز ودخی جبرائیل علیه السلام ویاخود جنس روح هم کیروکچن نبی مرسل وملك مقرب کبی
صغمزبلکه بو جهله لازم کاسه من حیث فنائه فی الله وبقائه بالله بو وقته ومرتبهیه صغرای عقلا سز بو معنای
توحیدی فهم ایدك وولایت محمدیه جانبنه کیدك دیمك اولور * مثنوی * کفت مازاغیم همچون زاغ نی
* مست صباغیم ومست باغ نی * وارل حضرتك مرتبهٔ جمعنك لسانی مرتبهٔ بشریتی حقنده نازله اولان آیت
کریمهنك معناسنی بو کونه صیغهٔ جمع اوزره تعبیر وتحقیق ایلیوب دیدیکه بزکه حقیقت حقایق انسانیه یز
مازاغز یعنی محبوبدن غیری یه میل ایلیوز زاغان هوا وهوس کبی دکلز الوان واکوانی بورنکه بویهین صباغ
حقیقینك مستی یز باغ دنیا وآخرتك مستی دکلز کما روی عن ابن عباس قال علیه السلام الدنیا حرام علی اهل
الاخرة والاخرة حرام علی اهل الدنیا وهما حرامان علی اهل الله رواه الدیلمی فی فردوس الاخبار * مثنوی * چونکه

مخزنهای افلاك وعقول * چون خسی آمد بر چشم رسول * افلاك وعقولك مخزنلری كبی نیچه مخازن وكنوز برخس كبی كلدی حضرت رسول اكرم صلی الله وسلمك چشم شریفنه والهذا (مازاغ البصر وما طغی) بیورلدی فاذا كان كذلك ندر اول حضرتك قتنده فتح مكه وضبط وربط شام وعراقكه حتی بو ابكیسنه آرزو واشتیاق كوستره اول حضرتك فتح بلاد ومدایندن مقصودی سلاطین صورینك قصدی كبی دكلدر فلیعلم * مثنوی * پس چه باشد مكه وشام وعراق * كه نماید او نبرد واشتیاق * چونكه افلاك وعقولك مخزنلری حضرت رسول اكرم صلی الله علیه وسلمك مبارك چشمنك قتنده برخس كبی كلدی یعنی خزاین عقول وافلاك وبدایع نفوس واملاك اول حضرته حقیر ولاشیء اولدی پس مكه وشام وعراق ندر كه اول رسول اكرم صلی الله علیه وسلم انلردن اوتری جنك واشتیاق كوستره * مثنوی * آن كمان بروی ضمیر بد كند * كو قیاس از جهل وحرص خود كند * اول كمانی اول رسول اكرم صلی الله علیه وسلم اوزره بد اولان ضمیر ایلر زیرا اول سوء خاطره صاحبی كندی جهلندن وحرصندن قیاس ایلر كه اول حضرتك فتح بلاده وتسخیر قلاع وبقاعه اولان سعی واجتهادی نفسك حرص وهواسندن اوله (مثنوی) آبكینهٔ زرد چون سازی نقاب * زرد بینی جمله نور آفتاب) مثلا صاری صرچه‌یی چونكه نقاب دوزه‌سن وآفتابه اندن نظر ایده‌سن آفتابك نورنی جمیعا صاری كوررسن (مثنوی) بشكن آن شیشهٔ كبود وزرد را * تا شناسی كرد را ومرد را * ای ضمیر بد صاحبی اول كبود وزرد شیشه‌یی صی یعنی جهلی وسوء ظنی وفكر فاسدی ازاله ایله تا كردی ومردی اكلیه‌سن وغباری سواردن فرق ایلیه‌سن * مثنوی * كرد فارس كرد سر افراشته * كرد را تو مرد حق پنداشته) مثلا فارسك اطرافنه غبار باش بوقروا ایلمشدر یعنی توزقالقمشدر وبو جهلمشدر بی تمیز اولدیغكدن كردی‌سن مرد حق ظن ایلمشسن یعنی فارس كه ولی ونبینك روحلریدر وكردن مراد جسدلریدر چونكم جسدلری انلرك روحنه پرده اولوب ستر قیلدی سن ای صورت بین غبار كبی اولان جسدلركی مرد حق زعم ایلدك حال بو كه مرد حق اولان انلرك باطنی وروحیدر * مثنوی * كرد دید ابلیس وكفت این فرع طین * چون فزاید بر من آتش جبین * ای صورت بین سنك حالك شیطان لعینك حالی كبیدر نته كم ابلیس لعین كردی كوردی ودیدی بو طینك فرعی ویاخود بو فرع اولان طین مراد حضرت آدمك جسد شریفیدر بن آتش جبین اوزره یعنی بن آتش آلنلو اوزره نیجه زیاده اولور وفضیلت بولور * مثنوی * تا تو می بینی عزیزان را بشر * دانكه میراث بلیسست آن نظر) ای صورت بین سن دخی عزیزلری بشر كوررسك بیل كه اول نظر ابلیسك میراثیدر وسن انك وارثیسن (مثنوی) كرنه فرزند بلیسی ای عنید * پس بتو میراث آن سك چون رسید * ای معاند اكر ابلیسك فرزندی دكل ایسك پس اول كلبك میراثی كه مراد صورت بین اولمق وتكبر قیلمقدر سكا نیجه یتشدی وسن شیطان صفتیله نیچون متصف اولدك پس حضرت علی كرم الله وجهه لساننده چونكم بو معرفتلری بیان بیوردیلر بنه اول حضرتك ركابدارهسو یلدیكی كلماتك تقریرنه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) من نیم سك شیر حقم حق پرست * شیر حق انست كز صورت برست * بن كلب دكلم حضرت حقه طاپیجی وا كا عبادت ایدیجی شیر حقم حقك ارسلانی اول كمسه دركه صورتدن قورتلدی پس شیرد نیا ایله شیر خدانك ما بیننی فرق ایدوب بیوررلر (مثنوی) شیر دنیا جوید اشكاری وبرك * شیر مولی جوید ازادی ومرك * دنیا شیری وهوادلیری اولان كمسه برشكار ورزق وغدا استر اما شیر مولی تن قیدندن ودنیا بندندن آزاد اولمق واولوب نجات بولمق استر * مثنوی * چونكه اندر مرك بیند صد وجود * همچو پروانه بسوزاند وجود * شیر حق چونكم موت ایچره یوز وجود وحیات كوره پروانه كبی وجودنی یاندررو شعلهٔ عشقله نفسنی كوندررر مثنوی) شد هوای مرك طوق صادقان) مر یهود را ابد این دم امتحان) اولمك هواسی صادقلرك كردنینه طوق اولدی وتحقیق یهود یلره بو دم یعنی محبة الی لقاء الله تمنی موت ایلمك نفسی وكلامی امتحان اولدی نته كم حق تعالی قرآنده بیوردی (یا ایها الذین هادوا) یعنی ای قوم یهود (ان زعمتم انكم اولیاء الله من دون الناس فتمنوا الموت ان كنتم صادقین اگر سز كندیكزی تحقیقا اولیاء اللهدن زعم ایلدكز ایسه ناسدن ماعدا پس اكر دعوا كزده صادق ایسكز محبة الی لقاء الله موتی تمنی ایلیك كه صادقلره موت كنج وسود اولدی زیرا انلر حیات طیبه‌یی موتده بولدی الخلین كه عند التاجرین آرزوی سود ایلك واردر عند الصادقین آرزوی مرك ایلمك اندن بهتردر پس ای جهودلر ما ئر كمسه‌لر قتنده عرض وناموسكزدن اوتری یعنی نام وناموسكز خوار وشكسته اولمسون ایچون تمنای موتی باری زبانكز اوزره اجرا ایلیك وبن موت استرز دیو اساناله سویلیك چونكم حضرت محمد علیه السلام بو علم تمنی موتی اعلام ایلدی وبونلره علی طریق تحدی بونی سویلدی بو جمله یهودیلردن بری اولقدر زهره طوتمدیكه تمنی موتی اسانه كتوره لر ودعوالرنی محل ثبوته یتوره لر می) درنبی فرمود كای قوم یهود * صادقان را مرك باشد كنج وسود حق تعالی حضرتلری حضرت قرآنده بیوردیكه ای یهود طائفه‌سی صادقلره موت كنج وفائده در نته كم سورهٔ بقره ده دخی حق تعالی بیورر (قل ان كانت لكم الدار

الآخرة عندالله خالصة من دون الناس فتمنوا الموت ان كنتم صادقين ولن يتمنونه ابدا بما قدمت ايديهم * مثنوى *
همچنانكه آرزوى سود هست * آرزوى مرك بردن زآن بهست * انجلين كه جهانده اهل دنيايه آرزوى سود ومنفعت
واردر موت آرزوسن ايلمك صادقلره اول سوددن يكدر * مثنوى * اى جهودان بهر ناموس كسان * بكذرانيد اين
تمنا برزبان) حضرت نبى صلى الله عليه وسلم وانك اصحابى جهودلره تحدى ايدوب ديديلراى جهودلر كسلرك ناموسندن
اوترى يعنى ناس ايچنده عرض وناموسكزى صيانت ايلمكدن اوترى بو تمنىء موتى لسانكزا اوزره اجرا ايليك ويرموتى تمنى
ايلرزديو سويليك * مثنوى * يك جهودى اين قدر زهره نداشت * چون محمد اين علم را برفراشت) بر جهود بو قدر زهره
وطاقت طوتمدى چونكه حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم بو علمى يوجالتدى يعنى جهودلره موتى تمنى ايلمك
تكليفنى اظهار ايلدى * مثنوى * كفت اكرراننداين را برزبان * يك يهودى خود نماندى درجهان * حضرت
رسول عليه السلام اصحاب كرام ديديلر اكر بو يهودى طايفه سى تمنينا الموت ديسه لردى بونلر نيجه اولوردى
يوردى بلركه اكر بونى لسانلرى ايله ديسه لردى واجرا ايلسه لردى جهانده خود بر يهودى قالميدى كما قال عليه السلام
لو تمنوا الموت لغص كل انسان بريقه فات مكانه ولم يبق على وجه الارض يهودى (م ى) پس يهودان مال بردند وخراج *
كه مكن رسوا تو ما را اى سراج) چونكم حضرت نبى عليه السلام بونلره موتك تمنيسنى تكليف ايلدى بونلر لسانلريله
كتورمكه قادر اولميوب پس اول يهوديلر مال وخراج ايلتديلر بويله ديوكه اى سراج عالم واى آفتاب بنى آدم سن بزى
رسواى ايله وبزه بو كونه سوزى سويله (م ى) اين سخن را نيست پايانى بديد * دست با من ده چو چشمت دوست ديد *
بو سوزك بر پايانى ظاهر دكلدر الكى بكا وير چونكه سنك چشمك دوستك يوزنى كوردى يعنى اكر دوستى مشاهده
ايلدكسه بكا ارادت كتوروب بيعت ومتابعت قيل بعض نسخه لرده بو ايكى بيت واقع اولمشدركه معنالرى بو در من بلدن
كلستان ايچره كل چونكم ظلمتده مشعله كوردك تو قفسز على الفور طاعت يولنه قدم قو بودنيا اولمين قيودن دم اورمه
ارم باغى جانبنه يعنى منزبلة نفسدن كلستان حقيقت جانبنه كل چونكم ظلمت طبيعتده چراغ هدايتى مشاهده ايلدك
بو غورى وقعرى اولمين چاه طبيعتده باغ حقيقت جانبنه تأخيرو توقفسز قدم قو وبو قروكل دعك اولور (كفتن
امير المؤمنين على كرم الله وجهه با قرين خود كه چون خد وانداختى درروى من نفس من جنبيد
واخلاص عمل نماند مانع كشتن تو آن شد * مثنوى * كفت امير المؤمنين با آن جوان) كه بهنكام نبرد اى پهلوان
* امير المؤمنين على كرم الله وجهه حضرتلرى اول جوانه ايتديكه جنك وقتنده اى پهلوان * مثنوى *
چون خدو انداختى درروى من * نفس جنبيد وتبه شد خوى من * چونكه بنم يوزمه تو كرك آتدك بشريت
مقتضاسى اوزره بنم نفسم حركت ايلدى وبنم خويم خراب اولدى * مثنوى * نيم بهر حق شد ونيمى هوا *
شركت اندر كار حق نبود روا * بو غزانك نصفى حقدن اوترى وبر نصفى هواى نفسدن اوترى اولدى حضرت حقك
كارنده شركت لايق وروا اولمز كما قال تعالى (ولا يشرك بعبادة ربه احدا * مثنوى * تو نكاريده كف موليستى
آن حق كردهٔ من نيستى * سن حضرت موليناك كفنك نكاريده سى يعنى نقش اولنمشى ومصنوعيسن حق
تعالينك آنى سن وبندهٔ مصنوعيسن بنم ايلديكم دكلسن وسنى بن خلق ايلمدم (م ى) نقش حق را هم بامر حق
شكن * برزجاجهٔ دوست سنك دوست زن * حضرت حقك نقشنى هم حقك امريله صى دوستك صرچه سنه
دوستك طاشنى اور يعنى انسانكه بنيان الهى وزجاجهٔ دست ربانيدر بركسه آنى صمق استسه كركدركه
انك امريله صيه (مثنوى) كبر اين بشنيد وشد نورى بديد * دردل او تا كه زنارى بريد * كبر حضرت عليدن بو سوزلرى
اشتدى انك قلبنده بر نور ظاهر اولدى تا كه ايمانه كلوب زنارنى كسدى (مثنوى) كفت من تخم جفا مى كاشتم *
من ترا نوع دكر پنداشتم) ايل مبارز ايتدى بن جفا تخمنى اكدم بن سنى غيرى دورلو صاندم يعنى بن سانى هوا وهوسده اولان
اهل غرض كبى قياس ايليوب سنك اخلاصكدن وحقله اولان معامله كدن غافل ايمشم * مثنوى * تو ترازوى
خدا خو بودهٔ * بل زبانهٔ هر ترازو بودهٔ * سن خدا خويلو ترازو اولمشسن يعنى سن حضرت احدك اخلاقيله تخلق
قيلمشسن بلكه عدل واستقامتده هر ترازونك زبانه سى اولمشسن * مثنوى * تو تبار واصل وخويشم بودهٔ * تو فروغ
شمع كيشم بودهٔ) سن بنم قوم وقبيله م واصل واقربام اولمشسن سن بنم مذهبمك شمعنك فروغ وضياسى اولمشسن (مثنوى
من غلام آن چراغ چشم جو * كه چراغت روشنى پذرفت ازو * بن اول چشم طلب ايديجى چراغك غلاميم كه سنك
چراغك اندن يا على روشنالك قبول ايلدى چراغدن مراد حضرت نبى مكرمدر كما قال الله تعالى فى حقه (يا ايها النبى
انا ارسلناك شاهدا ومبشرا ونذيرا وداعيا الى الله باذنه وسراجا منيرا) واول حضرتك چشم جو اولمسندن مراد
اولدركه چونكم اول حضرت سراج الهى اولديسه سراجك شانندندركه بر ظلمتده قالمش بصيرو ديده وركسه اوله

تا انك نورن كوره واول سراج منيرا كاول كوستره پس سراجك نفعى مناره اولوب اعماره اولمديغى جهتدن سراج چشم جو اولور تا كم كنديلنك خاصيتى ظهوره كله * م ى * من غلام موج آن درياى نور * كه چنين كوهر برآرد در ظهور بن اول نور درياسنك موجنك غلاميم كه بو تجليلن لطيف كوهر ظهوره كتورر درياى نوردن مراد حضرت خدا وحضرت نبى مجتبا صلى الله عليه وسلم اولمق دخى جائزدركه حضرت على كرم الله وجهه اول درياى نورك موجى واول بحر حبورك كوهرى كبيدر پس اول مبارز اول حضرته ديدى * مثنوى * عرضه كن برمن شهادت را كه من * مر ترا ديدم سرافرازمن * ياعلى بنم اوزريمه شهادت عرض ايله كه بن سنى زمانك سرافرازى وممتازى كوردم (مثنوى) قرب پنجه كس زخويش وقوم او * عاشقانه سوى دين كردند رو * اول پهلوانك قومندن واقرباسندن اللى كسه يه قريب عاشقلر كبى دين مبين جانبنه توجه ايلديلر * مثنوى * او بتيغ حلم چندين حلق را * واخريد از تيغ وچندين خلق را * اول على كرم الله وجهه حلم تيغى ايله بوقدر بوغازى وبوقدر خلقى تيغدن كيروالدى اولكيسى دخى خاء معجمه ايله ومصرع ثانيده كى حاء مهمله ايله اوقنسه دخى معناسنه خلل كلمز زيرا اول على كرم الله وجهه حلم تيغيله بوقدر خلقى وبوقدر بوغازى تيغدن كيرو صاتون الدى وبونلرى طعمهٔ شمشير اولقدن خلاص قيلدى ديمك اولور (مثنوى) تيغ حلم از تيغ آهن تيزتر * بل ز صد لشكر ظفر انكيزتر * حلم تيغى آهن تيغندن كسكين ركدر بلكه يوز عسكردن ظفر قوپريجيركدر يعنى حلمك تأثيرى يوز عسكردن زياده در (مثنوى) اى دريغا لقمهٔ دوخورده شد * جوشش فكرت ازان افسرده شد * حضرت مولانا قدس الله سره العزيزك عادت شريفلرى بودركه هرنه حالكه اثناى نظم مثنويده واقع اولسيدى يا غيرك حكايه سى ضمننده تقرير ايدرلر ويا خود صريحه ذكر يوررلردى پس بو محله كلدكلرنده ومقتضاى بشريت برقاچ لقمه تناول ايلدكلرنده البطنة تميت الفطنة فحواسنجه ودخى اذا امتلئت المعدة خرست الحكمة مقتضاسنجه كلالت ذكا وفطنته بادى وانجماد فكرت وانسداد باب حكمته اكل وشرب باعث اولديغى بيان بيوررلرودير لركه اى دريغا برايكى لقمهٔ صورى خورده اولدى جوشش فكرت وجريان ينبوع حكمت اولقمه لردن فسرده اولدى وحقايق مثنوى يى منع قيلدى (م ى) كندمى خورشيد آدم را كسوف * چون ذنب شعشاع بدرى را خسوف بو بيت بعض معتقد ينك خاطرنه لايح اولان تعجبى دافعدركه ان ديمكدركه اكرسن ديرسنكه خورشيد عقلنه وبدر قلبنه برقاچ لقمه نوجهله مانع نور اولورنم محل تعجب دكلدر كورمزميسن بركندمك اكلى منبع علوم الهى اولان آدمك خورشيد عقلنك كسوفنه باعث اولدى مثلا ذنب بدر اولمش آيك شعشاعنك خسوفنه سبب اولدى ذنب اصطلاحات منجميندن براصطلاحدركه بيلنمسى ايكى دائره تقديرايلمكه موقوفدر بيلكل كه آفتابك مدارى واردر وماهتابك مدارى بشقه اول ايكى مدارك برى برينه مقابل اولديغى موضعه تقاطع ديرلر واول تقاطعك ايكى نقطه سنه عقدتين ديرلر واول عقده كه ماه نجه وشمالى اوله اكا رأس ديرلر واول عقده دنكه ماه نجوب جنوبى اوله اكا ذنب ديرلر پس نچن آفتابك يوزى ماهتابك ظهرنه مقابل كلدكده كسوف واقع اولور وآفتابله ماهتابك ما بيننده ارض حايل اولدقده خسوف واقع اولور بونى كماليله بيلمك علم هيئته موقوفدر بوقدرله اكتفا اولندى (مثنوى) اينت لطف دل كه از يك مشت كل * ماه او چون مى شود پروين كسل بو بيت مثنوى شريفك اغمض ابياتندندر امتحان اذهان اولنه جق بريتدر اولا بيلكل كه شعراى عرب وعجم كال انتظام وجمعيتى نظم ثريايه تشبيه ايدرلر مشهوردر اثباته حاجت يوق وبونك عكسى تفرقه وپريشانلغى ثريانك انتشارنه وپراكنده اولمسنه تشبيه ايدرلر نته كم رشتهٔ پروين اوبكسسته شد ديرلر وبركسه نك سبب جمعيت بالى وانتظام حالنك منقطع اولمسندن كنايه ايدرلر بو معلومك اولديسه بو بيتده پروين كسل پريشان وپراكنده لكدن كنايه در وماه دلك ادراكندن استعاره در واين اسم اشارتدر اتحرف خطابدر يعنى هذالك وبو اشارت كاه اولوركه تحقير معناسنى متضمن اولور نته كم اهذا الذى يذكر آلهتكم ده اولان هذا كبى پس بو بيتده دخى اينت تحقير معناسن متضمندر وكورديكى مستلزم اولور پس تقدير معنى بيت بودركه اشته سكا كوكل لطافتى كه براوج بالچقدن يعنى برپاره لقمه دن انك ادراكى ماهى نيجه پروين كسل اولور كورمعنى نه مرتبه ضعيف اللطافتدر وحقير الفطانتدركه انك ادراكى برمقدار لقمه دن پريشان وپراكنده اولدى اما سرورى مرحوملك شرحى برغيركونه درپس بعينه تحرير ايلدك تا بيله سن كه مجدد مناسبتى آزدر معنى مصرع اول بتركى بوسكا كوكل لطافتى دكلى كه براوج بالچقدن يعنى از لطافت دلست كه ازيارهٔ لقمهٔ ماه او چون مى شود پروين كسل يعنى ماه دل چكونه شود پروين كسل كه بى نور بماند وباندك چيزدر وتغير كلى پيدا شود بو معنى دخى لطيف اولور اكر پروين دن مراد فلك ووحده ثابت اولان معانى منظومه اولورسه بشرط انكه از يك مشت كله برمتعلق مقدر اوله بو تقدير جه معنى بويله ديمك اولوركه بو سكا لطيفهٔ دلدركه برمشت كلدن انك ماه فكرى بى نور اولدى وبى تاب قالدى

نتیجه پروین کسل اولوریعنی بوجهله انك ماه فکری مع ضعفه پروین معانی منظومه یی خلق روحدن قطع ایدیجی ورشته
تقریرده دیریجی اولوردیمك اولورالله اعلم *مثنوی* نان که معنی بود خوردش سود بود) چونکه صورت کشت
انکیزد جحود * نان وغدا که معنوی اوله انك یعنی سود ونافع اولورنان معنویکه مراد علوم وحکم الهیدر روح
اندن عظیم پرورش وحیات بولور چونکه نان صوری اولدی قلب طارلغنه وقلت خیره باعث اولورجحود بو محلده ضیق
القلب وقلت خیر معناسنه‌در واقعدا اکل وشرب صوری خیر کثیر اولان حلمك قلتنه باعث وتضییق قلبی مورثدر
(مثنوی) همچو خار سبز کاشتر می خورد* زان خورش صد نفع ولذت می برد *مورث حکمت وروحانیت اولان نان
وغدایی اشتره نافع اولان خار سبزه تشبیه ایدوب وباعث قلت خیر کثیر وتضییق قلب خیر اولان نان وغدایی خار خشك
بی منفعته تشبیه ایدوب وحکمت خورنده اولان مؤمنی اشتره تشبیه ایدرلر کاشبه رسول الله صلی الله علیه وسلم
المؤمنون هینون لینون کالجمل الانف ویبوررلرکه مورث حکمت ومعرفت وباعث روحانیت وفطنت وذکاوت اولان
نان شول خار سبز کبیدر که اشتر آنی اکل وبلع قیلور واول خورشدن صد نفع ولذت الور *مثنوی* چونکه آن سبزیش
رفت وخشك کشت * چون همان را می خورد اشتر ز دشت * می دراند کام ولنجش ای دریغ) کان چنان ورد مربی
کشت تیغ) چونکم اول خارك سبزلکی ولطافتی کیده وخشك وبی معنی اوله چون همان نه آنی یه اشتر صحرادن
انك دماغنی وآوردین پرتروپاره پاره ایدرای حیف ودریغ که انجلین وردمربی تیغ اولدی وآلت ضرر اولدی مراد
اولدرکه چونکم نان ولقمه نك روحانیتی ومورث حکمت ومعرفت اولان لطافتی کیده وقوری صورت قاله وینه همان
آنی مؤمن وسالك دشت ارض اللهدن یه بوتقدیرا اوزره اول سالکك کام ودهان جانته ضرروبررو کام ولنج دریده
اولان کبی روحه زحمت ایرکورر ای حیف ودریغ که حکمت وروحانیتله مربی اولان غدا تیغ کبی آلت ضرر اولدی دیمك
اولور (مثنوی) نان چو معنی بود بود آن خار سبز* چونکه صورت شد کنون خشك است وکبز * تو بدان عادت که
اورا پیش ازین * خورده بودی ای وجود نازنین * بر همان بو می خوری این خشك را * بعد ازین کامیخت معنی با ثری
حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز ختم کلامه وحسن اختتامه وسیله اولسون ایچون کلام سعادت
انجاملرین حکم الهی ومعارف ربانیله تخمیر وآمیخته اولدیغی جهتدن نان معنوی وغدای روحانی تعبیر ایدوب
وبو حکم وعلومدن قطع نظرا کا نان صورت اطلاق ایدوب بعده نان معنوی اولان کلاملرین وارادات الهیه وفیوضات
ربانیله لطیف وتازه اولدیغی جهتدن خار سبز نافعه وفیوضات الهیه والهام ربانیه‌دن قطع نظراولندیغی اعتبار ایله
خار خشك وبی منفعته تشبیه بیوروب حسام الدین چلبی یه علی طریق الاعتذار بیوررلرکه نان چونکم
معنوی ولقمهٔ روحانی اولدی اول خار سبز لطیف ونافع کبی اولدی چونکم صوری اولدی الان خشك ودرشتدر یعنی
بزم کلامزکه مقدما نان معنوی وغدای روحانی ایدی بواسطهٔ الهام الهی وواردات ربانی اما الان انقطاع واردات
وفیوضات سببیله چونکم صورت الفاظ وکلمات خشك وبی لذت قالدی پس سن اول عادت ایله که بوحالتده مقدم
اول نان معنوی اولان کلامزی یمش ایدك ای حسام الدین وجود نازنین همان ینه اول عادت قدیمه ورایحهٔ طیبه اوزره
بو خشك اولان الفاظ وکفتاری خار سبز ولطیف عد ایدوب یه سن واسلوب سابق اوزره قبول ایلیه سن ای حسام
الدین بوندنصکره که آمیخته اولدی معنی خاك نمنا کله مرهوندر مابعدنه (م ی) کشت خاك آمیز وخشك وکوشت بر *
زان کیاه اکنون بپرهیز ای شتر * خاك آمیز وسفلی اولدی وقوری صورت وقشر قالدی وقاطع لحم اولان خار کبی
بی نفع وبامضرت اولدی بوکونه کیاهدن وخار خشك کبی اولان کفتاردن الان پرهیز ایله ای شتر الهی وای جمل ربانی
مثنوی سخت خاك آلوده می آید سخن * آب تیره شد سر چه بند کن * سوزلرین آبه وقلبلرین چاهه تشبیه ایدوب
وآب معنا انك چاه دلده قلبنه وخاك نمنا کدنله آلوده وپست اولمسنه اشارت ایدوب بیوررلرکه زیاده خاك آلوده وقلیل
النفع کلوب اولدی آب کلام چاه دلده کویا که بی امداد الهی چاه دلدن آب معنی منقطع اولوب الهام الهی وافاضهٔ
ربانی سز مع التکلف والتفکر کلام بیورمغی جایز کورمزلر انکیچون علی قاعدة التجرید وجودشریفلرینه خطاب
بیوررلر آب سخن تیره وخاك آلوده اولدی سرچاه قلبی بند ایله ای مولانا *مثنوی* تا خدایش باز صاف وخوش کند
او که تیره کرد هم صافش کند تا خدای تعالی اول منکدر اولان کلامی صافی وخوش قیله وینابیع علوم وحکمی
اول ماء معنادن خالی اولان چاه قلبه مسکیر ومفیض ومجری اوله اول الله که انی تیره ومنکدر ایلدی هم صافی
ایلر وماء الحیاة الطاف واعطا ایدوب اسعاف ایلر لیکن نیچه مدت حبس نفس ونفسه موقوف وصبر جمیل وترك شتاب
وهوسه مربوطدر مرهوندر م ی * صبر آرد آرزو را نی شتاب * صبر کن والله اعلم بالصواب) آرزو ومرادی صبرا یتمك
کتوررر وحبس نفس بو نفس بولنه کیمك حاصل ایدر شتاب وعجله کتورمز صبر ایله الله تعالی بوتأخیرك صوابنه بل

هر كاروتدبيرلده مرجع وما بنه‌اعلمدر صبر مفتاح فرج ومصباح درون پر حرج ومنهاج اعلاى كالدر چدر صبر نصف
ايمان ورأس عرفان وايقان درفضايل صبرڭ چوق وآثار خواصنه نهايت يوقدر پس آخر جلد اولى آنكچون
بو صيهٔ صبرله ختم بيوردى نته كم آخر سورهٔ عصرده توصيهٔ صبر
ايدنلره حضرت جناب حق مدح بيوردى
واهتماما الشان الصبر حق اوزره عطف
اولندى الحمدلله على توفيق
الاتمام والصلاة
على سيد
الانام

Bibliotheca Alexandrina
0410589